ZEGERI BERNARDI
VAN-ESPEN
JURIS UTRIUSQUE DOCTORIS
SCRIPTA OMNIA
Decem Tomis comprehenſa.

Digitized by Google

Digitized by Google

ZEGERI BERNARDI
VAN-ESPEN

PRESBYTERI, JURIS UTRIUSQUE DOCTORIS
ET SACR. CANONUM IN ACADEMIA LOVANIENSI PROFESSORIS

JUS ECCLESIASTICUM UNIVERSUM
CÆTERAQUE SCRIPTA OMNIA
Decem Tomis comprehenſa.

OPUS NATIVÆ INTEGRITATI SUMMO STUDIO RESTITUTUM,
Epiſcopis, eorum Vicariis, & Officialibus Eccleſiaſticis, ac Laicis Judicibus, Advocatis, Patronis, Parochis, Confeſſariis, tam Sac. Theologiæ quam Juriſprudentiæ Viris ſtudioſis utiliſſimum, & apprime neceſſarium.

EDITIO RECENTISSIMA
Omnibus anteactis longe præſtantior, & nitidior, plurimis Tractatibus hactenus ineditis, Litteris, & Monumentis paſſim ſuo loco poſitis, præſertim vero ſelectis Adnotationibus

CLARISS. DOCT. THEOLOGI, ET CANONISTÆ
JOANNIS PETRI GIBERT
NUPERRIME AUCTA ET ILLUSTRATA.

TOMUS PRIMUS.

VENETIIS, MDCCLXXXI.
EX TYPOGRAPHIA JOANNIS GATTI,
IN VICO S. RAPHAELIS ARCHANGELI,
SUPERIORUM APPROBATIONE, AC PRIVILEGIIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

DE HAC NOVISSIMA

ZEGERI BERNARDI VAN-ESPEN
SCRIPTORUM OMNIUM EDITIONE
BIBLIOPOLÆ PRÆCEDENTIS VENETI
ADMONITIO.

QUOD Italo Litteratorum Cætui jamdiu in votis erat, prælis tandem noſtris ſuſcipimus; integram ſcilicet, omnibuſque numeris abſolutam celeberrimi Viri ZEGERI BERNARDI VAN-ESPEN Scriptorum omnium editionem.

Vel ipſum Auctoris Nomen, qui ob acerrimam in utroque Jure, ac ſingillatim in rebus Canonicis Eruditionem apud ingenuas quaſque Nationes, earumque Viros ſapientiores maximam & indefectibilem gloriam jure ac merito obtinuit, ita ſuſcepti noſtri decus & amplitudinem prædicat ut plura in medium afferre ſupervacaneum omnino ſit.

Præſtantiſſima hæc Scripta variis in locis, varioque tempore lucem pluries adſpexere; nos autem munus noſtrum rite obituri, Virorumque ingenii ac doctrinæ ſublimitate illuſtrium judicio conſulto, poſtremam editionem GALLICANAM tranſcribere conſtituimus, a qua ne latum quidem unguem nos unquam receſſuros pollicemur.

In ea quippe (ut Lovanienſes benemeriti Editores admonent) tanti Auctoris ſcripta eo modo traduntur quo ex ejus calamo prodire, integra nimirum, & ab omnibus mendis diligentiſſime repurgata. In eodem GALLICANO exemplari plures inſuper Tractatuum, ac Monumentorum Additiones proſtant, quæ diutius ſine injuria latere non poterant; inter quas commemorare nobis placet breves equidem ſed magni ponderis Notas præclariſſimi inter Gallos Canoniſtæ JO: PETRI GIBERT, quæ nunc primum Italicis typis proferuntur.

Lectorum commodo inſervientes, utque Auctoris Textus ſeparatim eluceat, prædictas Adnotationes Gibertianas ad calcem cujuſque Tomi, rejecimus; eodemque moti conſilio ESPENII Tractatus in concinniorem aptioremque formam nunc primum digeſtos exhibemus, ut ſtudioſi horum Operum amatores faciliori methodo, & ſingulari cum fructu, quidquid in iiſdem continetur, apprehendere, ac deguſtare poſſint. Qui vero plura de hujuſmet Editionis *Præſtantia*, nec non de Operibus & Vita ESPENII ſcire cupit, ea quæ infra deſcribuntur, & ſubſequentem *Hiſtoricam Præfationem* adire poterit.

Editio hæc noſtra in decem Tomos diſtributa ſiſtitur; (GALLICANÆ ordine admodum ſervato) papyri conditione, typorum nitore, & correctionis ſedulitate cæteris elegantior, & locupletior; ſperantes ideo diuturna ſtudia noſtra non modo Canonici Juris cultoribus, ſed univerſo quoque Litterario Orbi pergrata fore.

ELEN.

Digitized by Google

ELENCHUS

EORUM, QUÆ IN PRIMO VOLUMINE CONTINENTUR.

I.	*Præfatio hiſtorica, vitæ & operum Auctoris ab Editore elaborata.*	pag. vii.
II.	*De Præſtantia hujus Editionis.*	xi.
III.	*Prolegomena Juri Univerſo Eccleſiaſtico a D. Van-Eſpen præmiſſa.*	xiii.
IV.	*Expoſitio modi quo citari ſolent textus ex utroque jure deprompti.*	xix.
V.	*Juris Eccleſiaſtici Univerſi pars prima: De Perſonis.*	pag. 1.
VI.	*Monumenta quæ in primo volumine citantur.*	227.
VII.	*Additiones ſeu obſervationes Gallicæ D. Giberti in Jus Eccleſiaſticum Univerſum.*	248.

Die decima tertia Junii 1766.

REIMPRIMATUR.

Regiis juribus, legibus moribuſque Regni ſemper ſalvis.

VARGAS MACCIUCCA.

CARULLI.

Digitized by Google

PRÆFATIO
HISTORICA.

SOlent alicujus operis Editores ejus auctorem ſummis laudibus efferre; eo more me ſolvit Eſpenii fama; brevem igitur ejus vitæ & operum hiſtoriam dumtaxat adornare ſufficit.

Natus eſt Lovanii Zegerus Bernardus Van-Eſpen die decimo-ſexto Julii anno 1646. Adoleſcens litterarum Humaniorum & Philoſophiæ magiſtram habuit Academiam Lovanienſem. Quos animos ad ſcientias inferiores diſcendas attulit, eos ſervavit ubi Theologiæ & gravioribus doctrinis navavit operam.

Eſpenii Patronus extitit D. D. Alphonſus de Berges Mechlinienſis Archiepiſcopus: hic Romam profecturus juniorem Theologum ad ſe vocavit, ut eum ſui itineris Comitem adhiberet; ſed ea profectio ad irritum cecidit; cur ſuſcepta non fuerit me prorſus latet.

Sui temporis veluti arbiter Eſpenius, ſacrorum Canonum & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſtudio accurate incubuit. Canonibus ſcrutandis impigram dabat operam, cum anno 1673. jubente Archi-præſule Lovanienſi ad ſacrum Presbyteratus Ordinem evectus eſt: duobus deinde annis elapſis Doctor in utroque Jure declaratus fuit.

Auguſto Sacerdotii charactere inſignitus, ac laurea Doctoris donatus Eſpenius ſuſcepit indictam ſibi legem non ſolum vitæ innocentiæ, ſed etiam majoris ſcientiæ Canonum comparandæ. Ex ea mente inique conjiceretur, quod Paſtoris munus vel ambierit, vel ſaltem optaverit Eſpenius: dignitates Eccleſiaſticas nunquam quæſivit ille, quem earum onus ſemper terruit. Beneficium Eccleſiaſticum novem menſibus vix habuit, in Clericum non ſanguinis conjunctione, ſed meritis ſibi charum illud tranſcripſit, nullo ejus fructu in ſuum commodum aſſervato.

Paterna hæreditate contentus id unum deſiderabat, ut in Academia Lovanienſi ſedem perpetuam figeret: quod ubi noverunt D. D. Van-Viane & Huygens eruditionis nomine conſpicui, ſuum in Collegio Pontificio contubernium Eſpenio conceſſere. In hoc ſodalitio is erat ejus animus, ut gravioribus Sacr. Canonum ſtudiis incumberet, quibus Eccleſiæ poſſet prodeſſe; mirum, quot progreſſus in iis fecerit; unde Doctorum Lovanienſium una vox omnium fuit, dignum eſſe Eſpenium qui publico munere docendi Jus Eccleſiaſticum donaretur.

Suus eſſe deſiit Eſpenius, ex quo cœpit eſſe totus omnium qui Jus Canonicum in Belgio ediſcere voluerunt. Etenim præter habitas in ſcholis prælectiones, ſtatutis quibuſdam hebdomadæ diebus domi Conventus agebat, ubi iis, qui eo conveniebant, varia diſciplinæ Eccleſiaſticæ capita exponebantur: huc quamvis docti omnes accederent; nemo tamen inde niſi ſeipſo doctior, & ad operam Eccleſiæ navandam paratior exibat.

In ſuſpicionem adducuntur iſti conventus, eo nomine quod in Regno metuendi ſint homines qui abſque Principis conſenſu in unum coeunt: Idcirco a Regiis miniſtris arceſſerunt D. D. Huygens & Van-Eſpen, quibus declaratur eos rem Principi acceptam facturos, ſi intra opportunum ſibi tempus ſuos virorum litteratorum Conventus dirimant: parere ſpondent viri obedientiſſimi; nullaque mora interpoſita, quod Regis nomine nunciatum ſibi fuerat, amicis ſignificant.

Fama Eſpenii non ideo imminuta eſt. Hæc erat omnium fere mens, ut injuriam a ſe propulſatam putarent, ſi doctum Canoniſtam ſui juris arbitrum nanciſcerentur. Ab Epiſcopis, a Magiſtratibus, ac Principibus conſultus, reſponſa cuivis edebat, difficultatis propoſitæ arcana ita evolvens, ut intelligerent imperiti, & plauderent peritiſſimi.

Noverat tamen Eſpenius plurimas Juris Canonici occurrere quæſtiones, quæ ſine Juris Civilis notitia & ſubſidio exponi nequeunt: ea potiſſimum extitit ratio, quæ eum impulit, ut non ſolum Jus Romanum, ſed etiam uſus forenſes, edicta Principum, Juriſprudentiam in ſupremis Senatibus obſervatam, & alia quæ Jus novum conſtituunt, vel vetus confirmant, ediſceret.

Noverat Canonum profeſſorem ſæpius conſuli de caſibus, quorum ſolutio e Jure Civili pendet.

Quid ſi, ut non raro accidit, ei litium amice componendarum cura incumbat? profecto præter Juris Canonici ſcientiam, debet quoque Juris Civilis cognitionem ſibi vendicare: ea ſi careat, quo pacto poterit diffidentium rationes expendere, ab utra parte ſtet juſtitia, dijudicare, &, quod opus eſt, quemque ſuadere?

Primus,

Digitized by Google

Primus, qui in Occidente Juris Civilis ſtudium cum Canonico ſociavit, habetur S. Yvo Epiſcopus Carnotenſis, antea Canonicus regularis, & S. Quintini Bellovacenſis Abbas. Hunc ſecuti ſunt Gratianus aliique Canonum & Decretalium collectores. Inde contigit, ut, qui deinde Juri Canonico operam dederunt, animum quoque ad Jus Civile applicare cœperint. Inde mos natus eſt, ut in utroque Jure, ſcilicet Canonico & Civili Graduati complures habiti ſint.

Ex gemina Juris utriuſque ſcientia, quam ſibi comparaverat Eſpenius, prodiere diſſertationes quæ controverſias, de quibus conſulebatur, elucidaverunt. Quam noſtri Canoniſtæ vis expedita fuerit, probant non ſolum iſti tractatus, ſed etiam alia opera quæ primum comparuerunt, & iterum collecta majori numero nunc exhibentur.

In variis editionibus locum principem ſemper obtinuit opus quod anno 1700. primam in lucem prodiit hoc nomine inſcriptum, *Jus Eccleſiaſticum univerſum*. Tres in partes diſtribuitur: in prima *de perſonis*, in ſecunda *de rebus*, in tertia *de judiciis, delictis & pœnis Eccleſiaſticis* auctor ejus diſſerit.

Ex titulorum indice ſtatim apparet methodus quam Eſpenius ſecutus eſt: mihi tamen liceat aſſerere e *Jure Eccleſiaſtico* Eſpenii eliminatam fuiſſe confuſionem, quæ in operibus Canoniſtarum deprehenditur. Neglexit ille incongruam Canonum & Decretalium diſpoſitionem quæ corpus *Juris Canonici* deformat, ut ordinatam obſervaret: id primum ſibi propoſuit; ut, quæcumque huc illuc in corpore juris diſperſa cernuntur, & ſub alienis peregrinantur titulis, ea coadunaret, ac ſuis in locis quæque collocaret. Secundo ut quæ in Jure Canonico ſterilia videntur, majoris momenti quæſtionibus fœcundaret. Tertio ut ea omitteret, quæ ſine ſcandalo, vel Canonum veterum contemptu in deſuetudinem obierunt. Quarto ut oſtenderet abrogata non fuiſſe præcepta, licet a pleriſque per aliquod tempus negligi cœperint. Quapropter ut Eccleſiæ præceptum amplius non obliget, longum temporis ſpatium ab Eſpenio deſideratur, longam & notam exigit tolerantiam Eccleſiæ, quæ neglectam præcepti executionem non ignoraverit.

Ex eruditione, qua ornatus fuit Eſpenius, ex methodo, quam ſecutus eſt, facile innoteſcet, vix ullum inter Canoniſtas extitiſſe alium, qui de diſciplina Eccleſiaſtica diſſeruerit doctius, ſcripſerit ſolertius, judicaverit ſanius. Nonnulli tamen Belgæ cenſores ineunte XVIII. ſæculo Eſpenium inſimularunt, quod de juriſdictione Eccleſiaſtica perperam plurima dixerit. Eſpenio exprobrarunt quaſi Epiſcopis juriſdictionem propriam negaſſet, ut iis præcaria dumtaxat tribueretur. Suam hanc eſſe doctrinam negavit eruditus Canoniſta, ſuiſque ſcriptis eſſe contrariam inſtrumento publico declaravit ac demonſtravit. At ſuorum adverſariorum fidem incaſſum obſecravit Eſpenius.

Quippe anno 1702, opus ejus integrum Congregationi Cardinalium S. Officii denunciavit D. Van-Suſteren tum doctor Lovanienſis. Duobus fere annis lis ſub judice extitit: tandem anno 1704. die 22. Aprilis eadem Congregatio dedit Decretum, quo *Jus Eccleſiaſticum univerſum* inter libros fidelibus prohibitos enumeratum eſt. Hoc judicio res ſopita fuit potius quam definita; eadem enim accuſatio adverſus Eſpenium ab aliis delatoribus deinceps renovata eſt, ut dicetur inferius.

Operi, quod inſcribitur *Jus Eccleſiaſticum univerſum*, præmiſerat doctus Canoniſta nonnullas Juris Canonici quæſtiones, quibus labente ſæculo decimo ſeptimo operam navarat. Prima inter eas habetur *Diſſertatio Canonica de peculiaritate in Religione, & de ſimonia circa ingreſſum Religionis*.

Bruxellis edita primum eſt ann. 1684. duabus conſtat partibus: in priori oſtendit Eſpenius, quod *profeſſio Religioſa ſecum trahat omnimodam rerum temporalium, etiam quoad uſum, perfectam in particulari abdicationem, & univerſam rerum omnium, quæ ad Monaſterium & ad Religioſos pertinet communionem*.

In parte altera demonſtrat, quod *ſimonia & quidem Juris divini incurratur, quando temporale exigitur ab ingreſſuro*. Subjungit Eſpenius, quod *Eccleſia poſſet interdicere, ne Monaſteria egentia quidquam ab ingredientibus requirerent*: declarat tamen *ultro oblata citra ſimoniam accipi poſſe*.

Hæc doctrina, quam litterariorum operum cenſor ſuo probaverat calculo, Belgis quibuſdam ex ordine Eremitarum S. Auguſtini Religioſis moleſtiam procreavit; iſti enim ſuis in Theſibus an. 1686. eam impugnarunt.

Antea R. P. Winants ejuſdem ordinis Theologus ſubiratus, quod in diſſertatione doctrina & auctoritas Chriſtiani Lupi virga cenſoria notarentur, ſcripſerat libellum, quo utramque vindicare conatus eſt; ſimulque Eſpenium invidioſe depinxit, ut *Monachorum invaſorem, Rigoriſtam, Reformatorem aſperum*, &c.

Siluiſſet profecto Eſpenius, ſi ſuo tantum obtrectandi deſiderio indulſiſſet Pater Winants; neque enim Theologo honorificum eſt dimicare eo certamine, in quo Victoria injuriis foret propudioſa; at cum præter jurgia, rei argumentum diſſereretur, reſponſum aggreſſus eſt. Cauſam a maledictis ſecernens, eam pertractavit in opuſculo, cujus hic eſt titulus, *Vindiciæ diſſertationis Canonicæ de peculiaritate & ſimonia*. Eo opuſculo lis definita non fuit: etenim cum Ordinis Eremitarum S. Auguſtini profeſſores varias theſes diſſertationi præfatæ opponere pergerent, ſuis vindiciis appendicem ſubtexuit Eſpenius, nec tamen eo libello, ut ſperàbat, contentio ſopita fuit.

E ſcholis Auguſtinianis novæ prodierunt theſes, quarum auctores nec nomini, nec doctrinæ ſui adverſarii pepercerunt: has theſes ut confutaret Eſpenius, brevem adornavit reſponſionem, cui Apologiam, ac tandem unum & alterum opuſculum ſubjunxit: an extincta omnino fuerit ea controverſia aſſerere non auſim: id referam quod legitur in Epiſtola, quam R. P. Delbecque Dominicanus ad eruditum Natalem Alexandrum direxit. *Ut verbis durioribus ſuos notaret adverſarios, adduci nunquam potuit Eſpenius*.

Præfatis opuſculis ſuccedit *Diſſertatio de inſtituto & Officiis Canonicorum, ſigillatim deducta ex obbligatione & muniis Clericorum*; nullos ea creditur experta adverſarios. Sortem quoque pacificam ſortita eſt *Diſſertatio Canonico-hiſtorica de horis Canonicis*, &c. Geminum illud opuſculum eodem anno, ſcilicet 1685. primam in lucem prodiit.

In

Digitized by Google

In priori diſputatione oſtendit, quantæ debeant eſſe dotes Clericorum, præſertim Canonicorum, cum functiones hierarchicas obire teneantur. Oſtendit Eſpenius quam ſollicita olim eſſet Eccleſia in eligendis rerum ſacrarum miniſtris: removebat longius ab Aris non qui vitio aliquo, ſed qui vel leviori nævo notati eſſent: a ſuis exigebat non virtutes ſolas, ſed virtutes ſummas; volebat miniſtrorum ſacrorum caſtam eſſe originem, caſtum corpus, mentem ſcientia ornatam, fervens charitate pectus, linguam ad enarranda verba divina expeditam, promptam manum & efficacem ad opus, vitam denique conſtanti & illibata fama commendatam.

Has Canonicorum dotes certa cum methodo pertractat Eſpenius, easque ad tria capita potiſſimum revocat: exigit primo ut Canonicus noverit res ſacras, quas tractare debet: ſecundo ut quas noverit, amet, & cum zelo obeat: tertio ut laudes Deo religioſe perſolvat, animumque in iis perſolvendis mercenarium deteſtetur.

Quæ ſequitur de horis Canonicis diſſertatio haberi poteſt ut prioris complementum; eam elaboravit Eſpenius hortante Collegii Pontificii Præſide, cujus nomen non indicat. „ Contubernii mei, inquit, in ſuo Collegio occaſionem „ nactus (Præſes) me rogavit, ut SS. Canones ejus Theologis exponere vellem. Ego vero pernoſcens quantopere „ SS. Canonum ſcientia Theologis utilis ſit, non ægre admodum me induci paſſus ſum, ut Canones, qui Theolo- „ gis utilis ſit, non ægre admodum me induci paſſus ſum, ut Canones, qui Theologorum & vitæ & ſtudio magis „ accommodi ſunt, in lectione domeſtica hebdomadaria prælegerem; cum ergo Concilii Tridentini Decreta *De Re-* „ *formatione....* explananda ſuſcepiſſem, incidi.... in argumentum de horis Canonicis; in quo aliquantiſper verſa- „ tus, nonnulla, quæ in domeſticis lucubrationibus, de earum origine, recitatione, ac ritibus corraſeram, auditori- „ bus propoſui. Cum vero non pauca, præſertim quæ ritus concernebant, ex hiſtoriis & antiquitate eſſent deſum- „ pta, nonnulli ea ſcripto mandari cupiebant. Facile morem geſſi, & intermiſſis parumper, quæ de horis Canonicis „ Myſtici tradunt, alia quæ ſenſum naturalem propius attingunt & elucidant, in has diſſertationes congeſſi ". Hæc Eſpenius, cujus mens in *Diſſertatione de horis Canonicis* elaboranda aperte declaratur.

Anno 1686. tractatum de *Simonia circa beneficia, adminiſtrationem Sacramentorum, & celebrationem Miſſarum* publici juris fecit.

En finis quem auctor ſibi propoſuit, oſtendit ſcilicet quod Eccleſia ſuorum miniſtrorum avaritiam & ambitionem ſemper averſata fuerit. Non enim alia eſt de avaritia Clericorum mens hodiernæ Eccleſiæ ac veteris, mutantur Eccleſiæ tempora, ſed non mutatur ejus ſententia: non minus hodie quam olim Clericos mercenarios deteſtatur, nec minus illos exeeratur, qui ſibi honorem rapiunt, & in ſacros ſine Dei miſſu ordines involant. Gemina parte conſtat prædictus tractatus; in una differitur de ſimonia, ejuſque ſpeciebus; in altera diſceptatur de penſionibus, de Beneficiis imponi ſolent. Earum antiquitatem diſcutit Eſpenius; quærit deinde an ſint legitimæ, an earum uſum Tridentina Synodus probaverit?

Ad trutinam quoque ſacrorum Canonum confecta eſt *Diſſertatio de diſpenſationibus matrimonialibus*; qua occaſione ſcripta fuerit, quo præciſe anno edita, nec auctor declaravit, nec ipſa diſſertatio innuere videtur; probabile tamen eſt eam typis excuſam compruiſſe anno 1687. aut 1688. De inſtituto hujus opuſculi dicere quædam eo loci ſuperfluum foret, cum ejus præfatiuncula, & titulis facilius poſſit ejus argumentum innoteſcere.

Diſſertationem de *Diſpenſationibus matrimonialibus* excipit *tractatus de Jure Parochorum ad decimas, & oblationes, & de competentia Paſtorali*. Hactenus fuerunt de hoc argumento litigia, nec eadem Juriſprudentia in omnibus Regnis, atque etiam in ejuſdem regni Curiis ſupremis obſervatur. At Eſpenius ex Canonibus, quos Eccleſia ut regulas genuinas ſpectat, rem decernere conatur. In præfatione, quæ diſſertationi de *priſtinis Altarium incorporationibus* præfixa eſt, teſtatur, quod præter ſuam mentem *tractatum de Jure Parochorum ad decimas* evulgaverit. Monet autem, quod ſi quid in eo minus accuratum ipſi elapſum fuerit, elucidandum ſit ope *diſſertationis de priſtinis Altarium incorporationibus*, &c. ubi *Jus Parochorum ad decimas* a ſe clarius expoſitum fuiſſe contendit. Hæc diſſertatio anno 1711. pervulgata eſt; ejus occaſio & conſilium, quod auctor ſibi propoſuit, in præfatione delineantur.

Huic diſſertationi altera ſuccedit, quæ hanc regulam diſcutit: *in dubiis ſemitam debemus eligere tutiorem*. Ex ea diſſertatione nata eſt brevis expoſitio in hanc Juris regulam: *in pari delicto vel cauſa potior eſt conditio poſſidentis*. Incertum eſt quo præciſe anno geminum illud opuſculum primam lucem adſpexerit.

Incertus quoque videretur annus, quo *brevis diſcuſſio de ſimonia* in auras primum prodierit, niſi is nobis innoteſceret ex anno, quo typis mandatum eſt *repagulum Canonicum adverſus nimiam exemptionum a Juriſdictione Epiſcoporum extenſionem*: hoc autem repagulum anno 1688. ſub prælo gemuit, ac deinde publici juris factum eſt.

Qua occaſione confecta fuerit brevis diſcuſſio, quæ repagulo præmiſſa eſt, refertur in præfatione hiſtorica apologetica; at in epilogo, qui ad finem repaguli Canonici appoſitus eſt, narratur qua mente hoc elaboratum fuerit. Habetur veluti ſecunda pars opuſculi, quod inſcribitur *brevis diſcuſſio de ſimonia*. In hac autem parte ſecunda Auctoris animus non extitit, ut originem ac progreſſum exemptionum diſcuteret: unum voluit, ſcilicet quaſdam regulas a ſummis Pontificibus comprobatas exhibere, quibus exemptiones limitari ac definiri debeant; ne aliàs Epiſcopalis ordinis regimen evertatur.

Quamvis ab anno, quo repagulum Canonicum prodiit, recedere non videatur ortus diſſertationis, quam Eſpenius elucubravit in *legem Juliam de ambitu*; hujus tamen opuſculi natalibus eumdem annum ſcilicet 1688. aſſignare non auſim, nullum enim ſuppetit argumentum, quo iſte annus indicetur. In ea diſſertatione, quæ brevis admodum eſt, differitur de muneribus ſeu officiis, quorum venditionem eſſe illicitam docet Eſpenius.

Hæc ſunt Opera, quæ in primis ſex Voluminibus hujus novæ editionis continentur. Quatuor vero reliqua volu-

Digitized by Google

mina quoad magnam compartem complectuntur egregium illum Codicem manuſcriptum, qui nondum lucem conſpexerat; hic eſt doctiſſimus ille *Commentarius in Jus vetus, novum, & noviſſimum*, a viris eruditis expetitus; opus profunda eruditione exaratum, ut ſunt omnia D. Eſpenii ſcripta.

In fronte hujus operis leguntur diſſertationes de ſtabilitate veterum Canonum, & de variis eorum collectionibus; exponit deinde eruditus Canoniſta Concilia eorumque Canones, quibus vetus diſciplina ſtatuitur: en ejus methodus. Singulæ diſſertationes ſingulis Conciliis prælusoriæ annexæ ſunt, quas deinde ſubſequuntur ſcholia in Canones; qui per octo ſæcula diſciplinam vel primum conſtituerunt, vel collapſam reſtituerunt.

Ubi deſinit *Commentarius in Jus vetus Eccleſiaſticum*, ibi incipit *Commentarius in Jus novum*; iſtud conſtat primo diſſertationibus in collectiones, Iſidori Mercatoris, Rheginonis, Burchardi, & Yvonis Carnutenſis: ſequuntur deinde diſputationes & obſervationes in capitula, quæ Hadriano Papæ vulgo tribuuntur, in Capitularia Regum Francorum, in Gratiani Decretum, in quinque libros Decretalium, in Sextum Bonifacii VIII. in Extravagantes Joannis XXII. &c.

His omnibus ſuccedit tandem *Jus noviſſimum*; in cujus commentario plurima diſcutiuntur, quæ ſpectant regulas Cancellariæ Romanæ, ſtatuta Synodorum, nec non Concilii Tridentini promulgationem, quæ in variis Europæ Catholicæ Provinciis facta eſt. Expenduntur quoque nonnulla Concordata, quæ quoſdam Principes inter & quaſdam Eccleſias habita ſunt, ac tandem plurima edicta, quæ a variis Principibus circa diſciplinam Eccleſiaſticam emiſſa aſſeruntur.

Ut lector tanti operis præſtantiam vel leviter ſibi adumbret, dicam paucis Eſpenium habuiſſe ſedulam rationem Codicum, quibus Canones continentur, auctorum, ad quos referuntur, temporum, quibus conditi ſunt, & mutationum, quibus fuerunt obnoxii. Cæterum methodus, quam in eo opere Eſpenius ſequitur, innoteſcet noſtra præfatione, quæ ineunte ſeptimo Volumine reperitur; eam adire lector non pertimeſcat.

Commentario in Jus vetus, novum, & noviſſimum hujuſce novæ editionis volumini VIII. inſerto, accedit tractatus de cenſuris; quo anno primum editus fuerit, determinari non poteſt; at ejus occaſio & argumentum in præfatione huic opuſculo præmiſſa deſcribuntur.

Diſſertatio de interceſſione Epiſcoporum . . . . & de aſylo templorum vulgata creditur ineunte XVIII. ſæculo; atque ejus occaſio extitit. Nimirum ſeditio popularis an. 1700. excitata civitatem Bruxellenſem turbaverat. Seditionis Duces in Eccleſias & Monaſteria perfugerant, in quibus ſaluti ſuæ tutius poſſe conſuli arbitrabantur. At Regius Brabantiæ Senatus viſis inquiſitionibus, quæ tum ad onus tum ad levamen perfugarum peractæ fuerant, declaravit quod ſeditioſi jure aſyli gaudere non deberent; juſſit ergo ut e Monaſteriis & Eccleſiis extraherentur, & ad regios carceres transferrentur; quod peractum eſt.

Ea ſuſceptio Archiepiſcopum Mechlinienſem plurimum offendit, contendebat Præſul confugas ex Eccleſiis ad carceres ſine ſuo permiſſu transferri non potuiſſe, eamque licentiam judicibus Laicis tribui non poſſe, niſi prius Officiali exhibita fuiſſent inquiſitionum apographa, atque iis viſis & examinatis ſibi conſtaret, quod crimen, de quo agitur, eſſet *de exceptis*: addebat iſtum in Hiſpaniis morem huc uſque religioſe obſervatum fuiſſe.

Archiepiſcopo reſponſum eſt, quod ubi Judex laicus novit crimina confugarum eſſe ex eorum numero, quæ aſyli prærogativa excluduntur, tunc Magiſtratus poteſt e Monaſteriis vel Eccleſiis reos vi educere, quamvis Præſul, *poſtquam requiſitus fuit*, ſuum negaret conſenſum, aut difficilem ſe gereret.

Regiorum Magiſtratuum vindicias in diſſertatione de interceſſione Epiſcoporum &c. ſuſcepit Eſpenius; cui reſponſum oppoſuit Petrus Gowarius Diœceſis Silvæ-Ducenſis Vicarius Apoſtolicus, nec non Belgici Senatus Conſiliarius Clericus. Hic ſuo tractatui reſponſorio fecit hunc titulum: *certamen pro immunitate Eccleſiaſtica*, &c. conatur non ſolum vindicare hujus immunitatis Eccleſiaſticæ independentiam, quam Eſpenius impugnaverat, ſed inſuper notare quinque Theologos Belgas, quos accuſat, quaſi Archiepiſcopum Mechlinienſem coram Conſilio privato criminaliter conveniſſent.

Rogatus Eſpenius, ut iſtorum Theologorum defenſionem ſuſciperet, ſcripſit alterum opuſculum, cujus hic eſt titulus: *Concordia immunitatis Eccleſiaſticæ & juris Regii*, &c. hic libellus primum comparuit anno 1700. Ejus auctor totus eſt ut oſtendat, quod Theologi Belgæ, quorum patrocinium ſuſcipit, nulla actione criminali ſuum Archiepiſcopum coram privato conſilio convenerint.

Ea Theologorum Belgarum defenſio feriit potiſſimum animos DD. Gowarts & Van-Suſteren. Hic anno 1702. Romam profectus Congregationi Cardinalium S. Officii denuntiavit nonnulla Eſpenii Opera, præſertim illius *Jus Eccleſiaſticum Univerſum hodiernæ diſciplinæ*. Quinam autem hujus negotii fuerit exitus, ſupra enarratum eſt ubi, diximus opus illud inter libros prohibitos anno 1704. recenſitum fuiſſe.

Tacuit Eſpenius, ſed ejus ſilentium æquo animo non tulit P. Deſiderantius; iſte enim, cujus inſtitutum appellare non expedit, ſuſpicionum cuniculis, criminationum machinis, criminibus confictis extremam perniciem Eſpenio inferre tentavit, ſed detectis veteratoris fraudibus anno 1707. Deſiderantius calumniæ convictus, ſententia Conſilii Belgici in exilium pulſus eſt. Hæc hiſtoria Gallico idiomate nuncupata eſt, *La fourberie de Louain*.

Quinquennio deinde pacifice vixit Eſpenius; placide vixiſſet diutius, ſi adverſariis carere potuiſſet. Tractatum *De promulgatione legum* anno 1712. vulgavit Auctor noſter; iſtius operis occaſione nova in eum mota eſt procella. Erat tunc albugine excæcatus Eſpenius; nihil tamen de ſolito ardore ad ſuorum operum defenſionem remiſit.

In ſuo de promulgatione legum tractatu primo dixerat ſummi Pontificis Decretorum publicationem Romæ factam

non

Digitized by Google

non ſufficere, ut Bullæ & reſcripta Sedis Apoſtolicæ apud Belgas vim legis obtinèrent; optabat inſuper, ut in ſingulis Provinciis horum Decretorum promulgatio fieret. Dixerat ſecundo nullam Bullam, nullumque reſcriptum, vel aliud quippiam in Provincias Belgarum poſſe inſerri, & vim legis habere, niſi antea Principi innotuerint, ſuumque eorum promulgationi conſenſum dederit vel Princeps, vel Conſilium ſupremum.

Non defuere, qui hanc doctrinam ore & calamo aggreſſi ſunt: eorum confutationem ſatis frigide primum excepit Eſpenius: forſan omnino ſiluiſſet, niſi claſſicum cecigiſſent ejus adverſarii. Etenim exeunte anno 1718. Archiepiſcopo Mechlinienſi *Tractatum de promulgatione legum* denunciavit D. Gowarts. Præſuli ſcripſerat *novo fermento univerſitatem Lovanienſem eſſe purgandam*. Ea metaphora ſatis indicabat ex hac Academia pellendum eſſe Eſpenium. Hic de injuria conqueſtus eſt ad ſupremum Imperatoris Caroli VI. Conſilium Viennæ in Auſtria habitum. Mandavit Princeps Majori Belgarum Conſilio, ut hoc negotium accurate regnoſceret. Paruerunt Senatores; re ſtudioſius perpenſa, ſcripſerunt fiſcalibus Conſiliariis, ut comites ad Eſpenii cauſam propugnandam accederent, jura Cæſareæ Majeſtatis ſimul cum Eſpenio defenſuri. *Le Royal ſervice de Sa Majeſtè*, ſcribebant Senatores, *exigeant qu' en ce point ledit Docteur ſoit protegè.*

Dum ea lis moveretur, altera redintegrata eſt de Opere, quod inſcribitur, *Jus Eccleſiaſticum Univerſum*. Utramque cauſam vicit Eſpenius; quippe in ejus gratiam 23. Februarii anno 1722. pronunciavit ſupremum Belgii Conſilium, cujus ſententia Decretoria legitur tomo IX. hujus novæ editionis in fine opuſculi, quod in ſuo fronte hunc geſtat titulum: *Æquitas Sententiæ Parlamenti Mechlinienſis in cauſa*, &c.

Hic libellus ob ſuam affinitatem cum *tractatu de promulgatione legum*, huic immediate ſuccedit in nono hujus noviſſimæ editionis volumine; integrum, de quo agebatur, negotium refert.

Quiete optata frui videbatur Eſpenius, cum ecce novi turbines eam perturbarunt. Hæc procella orta eſt ex opuſculo, cujus ipſe auctor extitit, quodque inſcribitur; *Tractatus de recurſu ad Principem*, &c.

Editum primo eſt anno 1725. in eo probare conatur juriſdictionem & immunitatem *Eccleſiaſticam* non convelli, cum Laicos & Clericos, qui de cenſuris a Judice Eccleſiaſtico inflictis expoſtulant, queribundos ad ſuum tribunal admittunt Magiſtratus Laici; contendit his judicibus a Deo poteſtatem eſſe conceſſam, ut de abuſu, qui in cenſuris infligendis committitur, cognoſcant; addit Laicos Judices ſibi non arrogare auctoritatem Eccleſiaſticam vel uſum clavium, cum in ejuſmodi negotio abuſum quandoque reperiri decernunt.

Dum ea lis movebatur, altera ſupererat antiquior, quæ nata fuerat occaſione D. Stenowen: hujus conſecrationem in Archiepiſcopum Ultrajectenſem ab uno dumtaxat Epiſcopo factam probaverat Eſpenius. Quid in hoc, quid in altero negotio contigerit, narrent alii Scriptores, quibus ſuppetit utriuſque litis notitia major & accuratior. Id unum dicam, quod Eſpenius ſuæ libertati pertimeſcens fuga ſalutem petierit. Trajectum ad Moſam primo ſe contulit, deinde Amersfordiam, ubi 2. Octobris anno Chriſti 1728. ætatis 82. deceſſit.

DE PRÆSTANTIA HUJUS EDITIONIS.

PLurimas noſtra editio ſibi vindicat utilitates, quibus præſtat anterioribus editionibus.

Prima, quam lector pluris æſtimare debet, ea eſt, quod erudito commentario in *Jus vetus, novum, & noviſſimum Eccleſiaſticum* adaucta ſit & locupletata. Novi quidem quod in editionibus, quæ anteceſſerunt reperiatur *tractatus hiſtorico-Canonicus*, qui Commentarius in Canones merito cenſetur; ſed brevis ille admodum eſt; deinde plurima maximi momenti in eo deſiderantur, quæ in recenti commentario erudite ſuppleta ſunt; tandem in iſto opuſculo complures ſunt nævi, quos in ſuo commentario emendavit Eſpenius.

Secunda hujus editionis præſtantia in eo conſiſtit, quod partes ſupplementi anno 1729. editi ſuis locis inſertæ fuerint: quælibet enim additio *Juri Eccleſiaſtico Univerſo* facta occupat ſpatium, quod duas manus interjacet, quarum una initium addimenti, altera ejus finem indicat: hæc additamenta propriis in locis collocata illud opus plurimum perficiunt.

Huic perfectioni multum quoque conferunt opuſcula, quæ in IV. & IX. volumine noviſſimæ hujus editionis edita ſunt, cum ex iis plurimæ quæſtiones, quæ in *Jure Eccleſiaſtico Univerſo* pertractantur, magnam lucem derivare poſſint. Eo loci liceat monere lectorem de ordine, quem in noſtra editione occupant ea opuſcula; ex ſuo loco antiquo quædam novimus, ut ſeries materiarum, quas agunt, ſervaretur. Quæ enim ejuſdem generis aut ſimilis argumenti ſunt, ea continenter & ordinate perlecta intelliguntur melius a ſtudioſis, & eorum animis altius mandantur.

Præter utilitates, quas ex opuſculis memoratis percipit *Jus Eccleſiaſticum Univerſum*, ſunt aliæ, quæ in idem opus redundant ex doctiſſimo *Commentario in Jus vetus, novum, & noviſſimum*. Diffiteri enim non poſſumus quin ille Commentarius plurimis medeatur defectibus, quos in Jure Eccleſiaſtico Univerſo deprehendit eruditus Gibertus. Atque ut illud a me confictum nemo arbitretur, referre mihi liceat nonnulla, quæ ab illuſtri Giberto deſiderabantur: hujus Canoniſtæ obſervationes leguntur in Opere manuſcripto, cujus hic eſt titulus. *Uſages de France ſur toutes les matieres Canoniques de pratique . . . pour ſupplèer à ce qui manque au Livre intitulè* Jus Eccleſiaſticum Univerſum.

I. *M. Van-Eſpen*, inquit D. Gibert Prolegom. paragr. 1. 2. 3. *auroit du diſtinguer le Droit purement Eccleſiaſtiquè du Droit Eccleſiaſtique naturel, ou divin, ou civil, ainſi appelle parce qu' il fait executèr la Loi naturelle, ou divine, ou civile. Par cette diſtinction il auroit expliquè plus convenablement bien des choſes qu' il dit dans la ſuite.*

Digitized by Google

Sed quod in *Jure Eccleſiaſtico Univerſo* omiſſum aſſerit D. Gibertus, id clare & erudite expoſuit Eſpenius initio ſui *Commentarii in Jus vetus, novum, & noviſſimum*. Eo loci aperte declarat in Canonibus diſcutiendum „ quid Juris „ naturalis ſit, quid poſitivi; ex Eccleſiæ præceptis alia eſſe, quæ tantum cæremonias quaſdam ſpectant, alia, quæ ad „ mores componendos inſtituta ſunt. Tametſi, pergit Eſpenius, frequenter aliquid Juris poſitivi contineant; præci„ puum nihilominus, quod in iis occurrit atque decernitur, potius Juris naturalis ac divini interpretatio, declaratio, „ atque ad particulares caſus & cauſas applicatio, quam Juris poſitivi nova conſtitutio dicenda eſt " : huc uſque Eſpenius ubi diſcrimen quod reponi debet inter Jus naturale & Jus poſitivum, & inter poſtremi hujus Juris ſubdiviſiones aperte diſcutit.

II. Altera omiſſio, quam notavit Gibertus, hæc eſt. *M. Van-Eſpen auroit du avertir des fauſſes pieces citées aſſez ſouvent par Gratien, & donner quelques regles pour les connoitre.*

At iſta omiſſio, quæ gravis eſt, non poteſt noſtræ editioni exprobrari. Legantur enim innumeri textus, quos ex ſupplemento Eſpeniano derivavimus, ut *Juris Eccleſiaſtici Univerſi* locis ſuis infererentur; profecto deprehendetur, quod virga cenſoria falſas Decretales Epiſtolas notaverit Eſpenius; certaſque dederit regulas, quibus ſpuriæ a genuinis certo poſſint ſecerni; id lector agnoſcet non ſolum in præſenti editione *Juris Eccleſiaſtici Univerſi*, ſed etiam ubi legerit *Commentarium in Jus vetus, novum, &c.* ac præſertim commentarium, quem in Gratianum edidit.

Hæc profecto ſatis eſſe debent, ut evaneſcant complures aliæ omiſſiones quas in *Jure Eccleſiaſtico Univerſo* arguit Gibertus. Superfluum quoque hodierna die eſt, quod idem cenſor aſſerit de collectione Decretalium Gregorio IX. inſcripta, de ſexto, qui Bonifacio VIII. tribuitur, de Extravagantibus, quarum auctoritates in *Jure Eccleſiaſtico Univerſo* non ſatis eſſe a ſe invicem diſtinctas arguit Gibertus, vel ejuſdem eſſe ponderis in ſcholis & Tribunalibus ſuppoſuit Eſpenius.

Non diffiteor in anterioribus editionibus harum Decretalium auctoritates non ſatis eſſe diſtinctas; ſunt & alia in eis menda, quæ in noſtra præfatione non notamus, ne laudem quærere ex reprehenſione aliarum editionum videamur: id unum affirmare generatim liceat, quod hæc noſtra editio prodeat non tantum cæteris auctior, ſed etiam accuratior.

Fatendum tamen eſt, quod Eſpenius plurima adhuc omiſerit, quæ ad Jus Eccleſiaſticum in Galliis obſervatum pertinent: his prætermiſſionibus pro captu noſtro ſupplevimus in notis, quæ in hac editione diſſeminatæ leguntur. Ad finem proſperabat integra editio, cum obſervationes, quæ a D. Giberto in *Jus Eccleſiaſticum Univerſum* Eſpenii Gallico idiomate manu ſcriptæ ſunt, ad nos pervenere. Ex iis non parum doctrinæ exhauriri poſſe comperimus, & legentium cupiditati perutiles fore, aſſerere non diffitemur; merentur idcirco in tanto opere ſedem aliquam occupare, cum ad Juriſprudentiam Canonicam, qualis in Gallia ſervatur, intelligendam, lux maxima ex iis obſervationibus poſſit derivari. Ne igitur editioni noſtræ operum Eſpenianorum hæc deeſſet præſtantia, hæ obſervationes in extremis primorum quinque voluminum hujus editionis finibus collocatæ ſunt. Atque ut facilius innoteſcat, cui loco *Juris Eccleſiaſtici Univerſi* applicari debeant, citantur in ſingulis obſervationibus titulus, caput, & numerus, ad quem revocandæ ſunt.

Sequitur aliud commodum, quod ſpectat textus ex utroque Jure Canonico & Civili allegatos. Ut nullo negotio in operibus, unde derivantur, reperiri poſſint, modum, quo citantur, expoſuimus, qui quidem modus, Prolegomenis, quæ ſequuntur, ſuccedit.

Monere adhuc debeo, quod partes ſupplementi, quæ ſuis locis in *Jure Eccleſiaſtico Univerſo* inſertæ ſunt, inſignes ac plurimas mutationes quantum ad priorem capitum & numerorum ordinem procreaverint; neceſſe igitur fuit numericas citationes, quas Eſpenius e ſuis operibus paſſim allegavit, mutare, & mutationibus hujus editionis eas accommodare.

Perfectio hujus editionis exigebat quoque, ut textus, qui citantur, recognoſcerentur; & loca, quæ non erant accurate allegata, emendarentur. Contuli textus, quos ex ſacra Scriptura, ex Conciliis, ex Patribus, aliiſque ſcriptoribus deſumpſit Eſpenius, cum autographis, in quibus leguntur; citationes, quæ omiſſæ fuerant, ſupplevi; quæ indiligenter fuerant relatæ emendavi appellatis ſæpe editionibus, quas noſter auctor conſuluerat.

Nonnulla, quæ in anterioribus *Juris Eccleſiaſtici Univerſi* editionibus Typographorum incuria omiſerat, in hac editione leguntur reſtituta: verbi gratia, in capite 2. tituli 10. de irregularitate tom. II. parte I. ſect. I. advertet lector numerum 30. & 31. legi, qui tamen duo numeri in editione Lovanienſi a Typographo omiſſi ſunt; & in Colonienſi editione imperfecti ac mutili conſpiciuntur.

De monumentis quædam dicenda ſunt. Monumenta, quæ Gallico idiomate in variis editionibus leguntur, in præſenti editione linguæ Latinæ credita ſunt; Latinas eorum verſiones ſimul cum autographis Gallicis edendas eſſe exiſtimavi; ut qui in idiomate Gallico hoſpites ſunt & peregrini, poſſint in Latina interpretatione monumentorum ſenſum intelligere, ac de eorum veritate judicare.

Tandem in decimo volumine, quod poſtremum eſt, reperitur index generalis rerum omnium, quæ in ſingulis Eſpenii operibus pertractantur; ita ut res ſingulæ in decem voluminibus comprehenſæ ſuis paginis & numeris extantes determinentur.

PRO-

Digitized by Google

PROLEGOMENA.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

De Scopo, & Materia Operis.

Titulus huic Operi præfixus *Jus Eccleſiaſticum Univerſum* nonnullis eam poſſet ideam imprimere, quaſi hoc Opere omnia, quæ ad hoc Jus ſpectant, continerentur, univerſumque Jus Eccleſiaſticum plene in eo repræſentaretur (*a*); quod ſane non unum alterumve, ſed plura eaque prolixa volumina requireret.

Igitur opus hoc inſcribitur *Jus Eccleſiaſticum Univerſum*, non quod in eo univerſa, & ſingula ad Jus iſtud ſpectantia contineantur, & explanentur, ſed quod univerſæ, aut ut minus præcipuæ hujus Juris materiæ eo modo proponantur, & exponantur, ut ſperem ex principiis poſitis ad notitiam hujus Juris Eccleſiaſtici perveniri poſſe; atque dubia, & quæſtiones in eo occurrentia diſſolvi.

Ut autem totius *Juris Eccleſiaſtici*, ſeu *diſciplinæ Canonicæ* ideam perfectam, & plenam lectori exponerem, Jus priſtinum cum recentiore in ſingulis pene diſciplinæ ſeu Juris Eccleſiaſtici punctis ita cumulare ſtudui, ut ex Operis hujus lectione innoteſcat, quid priſtina Eccleſiæ diſciplina ſtatuerit, & quid hodierna circa ſingulos articulos decernat, aut toleret.

Nec tantum utrumque Jus Eccleſiaſticum, priſtinum & hodiernum, ſimpliciter allegare volui, ſed inſuper indicare, quando, & qua occaſione, quibuſque gradibus a priſtina ad hodiernam diſciplinam deſcenderimus.

Inſuper praxim ſive diſciplinam hodiernam contra priſtinos Patrum mores, & Canonum conſtituta introductam ſic repræſentare ſtudui, ut uſum legitimum ab abuſu ſepararem; oſtendendo qualiter illi nos conformare poſſimus, hunc vero vitare; aut etiam ei nos opponere, & contradicere ſubinde debeamus.

Jus *Eccleſiaſticum* ſive *Canonicum* affine eſſe ſcientiæ *Theologicæ*, plurimaſque materias utrique eſſe communes, quin & ex iiſdem principiis reſolvendas, nemo, qui utriuſque vel modicam notitiam habet, ignorat.

Hinc jam pridem dicere non dubitavit pius ac doctus Joannes Gerſonius Univerſitatis Pariſienſis Cancellarius in *Recommendatione Licentiandorum in Decretis*, per quadringentos incluſive annos & amplius, ſic fuiſſe gubernatam Eccleſiam, ut non eſſet diſtinctio Theologorum & Canoniſtarum; additque, quod „ *Canones*, ſi bene inſpiciamus, non „ ſint niſi concluſiones elicitæ vel illatæ ex principiis Theologicis, id eſt, ex Evangelio, & aliis libris Canonicis „ per illos, quibus dicit Chriſtus: *Qui vos audit, me audit* ". Luc. cap. 10. v. 16.

Ut igitur *Univerſum Jus Eccleſiaſticum* repræſentaretur, neceſſe fuit, etiam attingere materias, quæ primo intuitu ad Theologicam magis, quam Juris Eccleſiaſtici ſcientiam pertinere viderentur, puta *de Sacramentis in genere*, & *ſingulis eorum ſpeciebus*, *Indulgentiis*, aliiſque ſimilibus materiis.

Quis enim neſcit, hiſce in materiis multa ad diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantia eſſe immixta, quæ ex Canonibus, & ſtatutis poſitivis, non autem e libris Canonicis, aut principiis Theologicis immediate dependent, aut reſolvuntur.

Et nonne Pontifices haſce materias Decretalium libris inſerendo, ſufficienter oſtenderunt, eas non a ſolis Theologis, ſed & a Canoniſtis eſſe tractandas? Scientes, in his plurimum *Juris Eccleſiaſtici* ſive *diſciplinæ* occurrere; uti & Gerſonius notavit, ſubjiciens exemplum in „ uno per quod, ait, ſciatur in cæteris. Confeſſio ſacramentalis eſt de „ lege Evangelica proprie dicta, ſed quod fiat hoc tempore, vel illo, & apud ſuum certum Sacerdotem, vel apud „ illum, de jure poſitivo eſt, quod nec clare ſequitur ex lege Evangelica, quod ſic debeat fieri, nec tamen repu„ gnans. Talia ſunt ſine numero in reliquis, quæ concernunt Dei cultum, & charitatem erga ipſum, & proximum „ noſtrum ". Hæc Gerſonius in citata Recommendatione.

Has igitur materias quaſi Theologicas hoc in Opere omittere non potui; ea nihilominus ſervata moderatione, ut ea, quæ ad diſciplinam pertinere videbantur, a mere Theologicis ſecernere ſtudens, illa ſola examinarem, hæc vere Theologis tractanda, & reſolvenda remitterem.

Hinc ſuper materiis, aut formis Sacramentorum quæſtiones inter Doctores ſcholaſticos diſputatas, vel etiam ſuper Fidei noſtræ dogmatibus, aliiſque ejus generis cum hæreticis controverſias, vel nullo modo, vel admodum leviter, hac hiſtorice potius, quam Theologice attigi.

Inſuper nemo vel parum in Jure verſatus ignorat, quam difficulter Jus Civile a Jure Eccleſiaſtico, præſertim recentiori ſeparari queat; & quantopere legis ſcientia aſſequendæ Juris Canonici ſcientiæ conducat; immo pene neceſſaria ſit. Quapropter nec mirum apparere debet, ſi plura hinc inde ex Jure Civili huic Operi immixta quis videat. Ut tamen, quantum citra detrimentum Juris Eccleſiaſtici licuit, me intra ſcientiam hujus Juris continerem materias illas, quæ ex Jure Civili, & ſtatutis politicis unice pene dependent, omittendas judicavi; uti ſunt materiæ contractuum, teſtamentorum, fideicommiſſorum, legatorum, hiſque ſimiles, de quibus vel nihil, vel pauca, quæ ad Eccleſiaſticum Jus propius ſpectant (puta de Rebus Eccleſiæ alienandis vel non, de teſtamentis Clericorum, item de ſucceſſione in bona Clericorum inteſtatorum) tractare volui.

E quibus Jus hoc univerſum potiſſimum hauſerimus, in Operis titulo indicatur: ſed tamen, quia non omnia ejuſdem ſunt ponderis, & auctoritatis in hiſce Prolegomenis, quæ ſingulis auctoritas tribuenda ſit, paucis exponemus; ſi prius quis Juris veteris & novi uſus eſſe debeat, paucis annotaverimus.

Quis

(*a*) Alterum lector ferre poterit judicium de hodierna operum D. Van-Eſpen editione decem tomis in IV. comprehenſa: hæc enim dici poteſt *Univerſum Jus Eccleſiaſticum* repræſentare.

Digitized by Google

§. II.

Quis debeat eſſe uſus priſtinæ diſciplinæ?

PRiſtinam Eccleſiæ diſciplinam in pleriſque præſertim majoris momenti articulis recentiori, & hodiernæ diſciplinæ ita conjungere ſtudui, ut tamen utramque non confunderem; ſed quid illa præſcripſerit, & in quo hæc ab illa receſſerit, diſtincte exponerem.

Quam utilis, immo pene neceſſaria ſit hæc priſtinæ diſciplinæ notitia, non difficulter intelligetur, ſi reflectatur ad ea, quæ in hoc Opere ſparſim dicuntur.

Apparebit in primis, quod licet Eccleſia nonnunquam a diſciplina jam pridem in Conciliis ſanctiſſime inſtituta, atque per plura ſæcula religioſiſſime ſummo etiam cum rigore obſervata, pro temporum, & perſonarum conditione nonnihil recedere cogatur, ipſamque diſciplinæ relaxationem tolerare vel diſſimulare; nihilominus nunquam non optet deſideretque, eam, quantum poſſibile eſt, ubi nondum collapſa eſt, ſollicite ſervari, collabentem ſuſtineri, & collapſam reſtaurari, velitque in hoc Epiſcoporum Paſtorumque curam, & laborem præcipue colliminare; immo ad hanc collapſæ diſciplinæ totum reformationis opus tendere debere, apparebit ex iis, quæ dicta ſunt *parte prima*, hujus operis *tit. 20. c. 2.* & latius in diſſertatione de *veterum Canonum diſciplinæ ſtabilitate, & legitimo eorum uſu*. Hæc autem diſſertatio reperitur inter eas, quæ *Commentario in Canones* præmiſſæ ſunt Tom. VII. hujus editionis: ubi oſtenditur, quam periculoſe pro abolitione ſacrorum Canonum, aut diſciplinæ Eccleſiæ ſumatur argumentum a communi in Eccleſia praxi; aut ab Eccleſiæ tolerantia. Inſuper explicatur, quomodo, & qua moderatione Prælati Eccleſiæ in reſtauranda priſtina diſciplina procedere debeant.

Non tantum priſtinæ diſciplinæ notitia ad hujus conſervationem, aut reſtaurationem conducit; ſed & frequenter exacta hodiernæ diſciplinæ notitia ſine illa haberi nequit: eo quod a priſtina tamquam rivulus e fonte hodierna diſciplina originem ducat; immo plura diſciplinæ hodiernæ puncta non ſunt niſi priſtinæ ipſius diſciplinæ reliquiæ, quæ ſine hujus priſtinæ diſciplinæ notitia, obſcuræ plane, ac inanes ritus ſæpius apparebunt: ſi autem cum priſtina diſciplina, cujus ſunt reliquiæ ſeu quædam veſtigia, conferantur, utiles, & plenæ ſpiritu Eccleſiæ apparebunt; cujus exempla in decurſu operis plurima notavi, & lectori occurrent; ac ſignanter *tom. 1. parte 2. ſect. 1. tit. 2. cap. 3.* Ad hæc ex ipſa priſtinæ diſciplinæ ſcientia facilis ſolet eſſe acceſſus ad percipiendum verum ſpiritum Eccleſiæ in his, quæ modernam diſciplinam ſpectant. Licet enim Eccleſia nonnunquam *exteriorem* ſuam diſciplinam mutet, vel relaxet, non tamen mutatur Spiritus Eccleſiæ, ſed hic invariabilis, & immutabilis perſeverat, uti ſæpius in hoc opere monui, & in materiis occurrentibus ſollicite annotavi.

Quin & ex operis hujus lectione innoteſcet, ex ignorantia priſtinæ diſciplinæ, frequenter in craſſos errores circa hodiernam Eccleſiæ diſciplinam prolapſos Interpretes tam Theologos, quam Canoniſtas; eoſque errores notabilibus abuſibus ſubinde occaſionem dediſſe. Quapropter, ut fructuoſe ſtudio Juris Eccleſiaſtici incumbatur, & ad ejus perfectam notitiam perveniatur, nequaquam negligendum eſt ſtudium priſtinorum illorum Canonum, qui Patrum diſciplinam repræſentant. Quod & ſæculo decimo-ſexto recte advertit priſtinæ diſciplinæ zeloſiſſimus Reſtaurator S. Carolus, de quo vitæ ejus auctor ſcribit: „ Canonum ea ſcientia ipſi perjucunda erat, quæ Patrum mores & Acta „ repræſentans Eccleſiæ componendæ atque ordinandæ rationem continet. Dolens autem eos communi conſuetudine „ tantummodo Canones ad interpretandum ſeligi, qui ad lites judiciaque valent; conſtituit ipſe, qui iis declarandis „ præeſſet, unde ſacra *majorum* inſtituta, & ritus, optimumque Eccleſiæ adminiſtrandæ genus hauriretur.

§. III.

Attendenda circa recentiorem praxim in Eccleſia receptam.

NOtavimus præcedenti Paragrapho, Eccleſiam ſubinde diſſimulare, aut tolerare relaxationem diſciplinæ, quæ pro formandis moribus, aut vitiis extirpandis olim ſanctiſſime fuerat inſtituta, & per plura ſæcula ſummo cum rigore obſervata.

Porro ex hac diſſimulatione ſeu tolerantia contingit, ut ſimili relaxatio quaſi pro praxi, & diſciplina ipſius Eccleſiæ interdum invaleſcat, & reputetur: quam tamen revera Eccleſia tolerat potius, quam probet.

Ut ergo votis Eccleſiæ obſequantur Prælati, & Paſtores Eccleſiæ, adlaborare debent, ut priſtina illa diſciplina ſenſim, ubi collapſa eſt, reſtituatur, aut nondum totaliter collapſa ſuſtineatur; ita tamen ut hac in parte procedatur fortiter, & ſuaviter; id eſt, zelo Paſtorali quadam Chriſtiana prudentia, & moderatione temperato, quemadmodum fuſius expoſui Diſſertationibus, quæ Commentario in Canones præmiſſæ ſunt.

Ulterius, circa recentiorem diſciplinam contra priſtinam Eccleſiæ diſciplinam ſenſim introductam attendendum, num hæc concernat materiam morum, & quidem notabilis conſequentiæ; an vero dumtaxat verſetur circa ritus aliquos in adminiſtratione Sacramentorum, & celebratione divinorum Officiorum, vel formam judiciorum, alioſve ſimiles haud magni momenti diſciplinæ articulos.

Quis enim ambigat, quin multa diſſimulanda ſint circa poſteriora, quæ non eſſent circa priora; pluſque adlaborandum, ut in prioribus reſtituatur Eccleſiæ priſtina diſciplina, quam in poſterioribus: atque nonnunquam propter aliquas oppoſitiones, difficultates, & turbationes in populo, permittendam diſciplinam inolitam circa ritus formamve judiciorum, licet contraria etiam appareat conformior ſpiritui Eccleſiæ, ob quas non eſſet permittenda, & toleranda praxis, quæ contra ſacros Canones invaluit in materia morum, & notabilis conſequentiæ.

Attendendum inſuper, num praxis contra ſacros Canones, & jam pridem uſitatam diſciplinam, univerſaliter per totam Eccleſiam, aut ſaltem in his Eccleſiis ab omnibus recepta ſit; an vero ita dumtaxat, ut a pleriſque quidem recipiatur, contraria tamen apud melioris inſtituti homines adhuc perſeveret; ac præterea, num praxis introducta, etiam auctoritate Prælatorum, & Superiorum poſitive ſit probata, puta Synodorum Decretis, aut libris Ritualibus inſerta; num vero dumtaxat ſimpliciter diſſimuletur, & paſſim toleretur. Neque enim dubitari poteſt, quin facilius circa hanc a fidelibus, aut inferioribus Paſtoribus aliquid mutari; aut priſtina diſciplina contraria obſervari, aut urgeri queat, quam circa priorem generaliter receptam, aut Superiorum auctoritate poſitive probatam.

Similia circa priſtinam & modernam diſciplinam ſparſim in hoc opere annotare ſtudui, ut hinc innoteſceret, qualiter Prælati, & Paſtores circa hujus tolerantiam, & illius reſtitutionem ſe gerere debeant; ne dum nimium diſſimulant, nihil ad perfectum adducant, vel dum e contra præcipiti, & inordinato zelo omnia ad priſtinam Eccleſiæ diſciplinam reformare volunt, omnia turbent: licet hac in parte frequentior ſoleat eſſe defectus, quam exceſſus.

Digitized by Google

§. IV.

De Citationibus Decreti Gratiani.

MIrum forſan nonnullis apparebit, quod Canones, & dicta ſanctorum Patrum referens, ſollicite annotaverim loca Decreti Gratiani, quibus hi Canones, aut Patrum dicta a Gratiano referuntur; quaſi Canonibus, aut Patrum ſententiis per relationem in Decretum Gratiani aliquid auctoritatis accederet: cum tamen communi & Canoniſtarum, & Theologorum conſenſu receptum ſit, Decretum Gratiani nullam habere auctoritatem Juris; neque Patrum ſententias, aut particularium Synodorum, aut Epiſcoporum Decreta accipere auctoritatem Juris publici, & communis, quia in Decretum Gratiani relata ſunt. Huic ſane Doctorum opinioni lubens ſubſcribo; eamque in Commentario in Canones tom. VII. hujus editionis, pluribus confirmavi; neque loca Gratiani annotavi, ut Canonibus, aut ſententiis Patrum auctoritatem Juris ex relatione in hoc Decretum aſſererem.

Verum, cum ſcirem, Decretum Gratiani una cum aliis partibus Juris Canonici conſtituere hodiernum corpus Canonicum, cui ipſi Juriſconſulti ab initio aſſueverunt; ſciremque, ipſis ſtudioſis Juris in Scholis publicis hoc prælegi, & explicari, exiſtimavi haud ingratum eis futurum, ſi indicarem Canones, Decreta, & Patrum ſententias extare in Decreto, quod ipſi in ſuo corpore Juris Canonici habent, & quo continuo ut quodam Canonum Codice utuntur; immo e quo in controverſiis, & quæſtionibus occurrentibus paſſim Canones, non tantum in ipſis ſcholis Academicis, ſed & in judiciis citari, & allegari vident. Ut nec dubitare poſſim, quin Canones, & Patrum ſententiæ aliquid amplius ponderis, ſaltem apud Juriſconſultos, & in eorum Tribunalibus obtineant, dum e Decreto Gratiani allegantur, quam ſi immediate ex aliqua particulari Synodo, aut auctore recitarentur, quod & latius oſtendi in citato Commentario, ubi una expoſui, quæ auctoritas aliquando tam apud Theologos quam Canoniſtas fuerit hujus Decreti; & unde tanta ei auctoritas acceſſerit.

§. V.

De Decretalibus Gregorii IX. & aliis poſterioribus partibus Corporis Canonici.

DEcretalium collectio juſſu Gregorii IX. confecta, eo fine publicata eſt, ut iis in *judiciis & ſcholis univerſi utantur*, uti dicitur in Epiſtola compilationi, præfixa, & Doctoribus, & Scholaribus Univerſitatis Bononienſis inſcripta.

Eadem intentione & ſubſequentes corporis Canonici partes publicatas eſſe, indicant earum reſpective Præfationes.

Porro ſicuti hac intentione a Pontificibus publicatæ ſunt, ita quoque ubique pene Gentium receptæ fuere, ut quidquid iis continetur, pro Jure communi reputatum ſit. Ideoque quidquid iis præſcribitur, pro Jure reputatur, quamdiu generali, aut particulari contrario Jure ei derogatum non oſtenditur.

Immo ſi Jus poſterius ſive ſcriptum, ſive conſuetudinarium ſit dubium, ex hiſce Decretalibus, aliiſque libris corporis Canonici, tamquam ex Jure communi interpretationem accipere ſolet.

Hæc Juris Canonici auctoritas ubique in hiſce, & vicinis Regnis ita firmiter erat ſtabilita ſæculo decimo-ſexto, ut licet plures Provinciæ auctoritatem Romani Pontificis excuſſerint, nihilominus hoc Jus Canonicum pro Jure communi conſtanter retinuerint, uti teſtatur Arturus Duck *lib.* 1. *de Auctoritate Juris Civilis cap.* 7. ubi *num.* 17. & 18. hæc habet: „ Illud porro in Juris Canonici laudibus eximium eſt, quod Principes Proteſtantes Germanici, aliive, „ poſtquam ab Eccleſia Romana ſeceſſerant, Lutheri, & Calvini doctrinam amplexi, omnemque Pontificis Romani „ poteſtatem abdicaſſent, Jus tamen Canonicum non excuſſerunt: ſed eo in cauſis ſuis decidendis etiamnum utuntur, „ eodem plane modo ſicut Principes Europæi, poſtquam renuntiaverant Cæſarum poteſtati, leges tamen Cæſareas „ adhuc obſervant. Et licet Martinus Lutherus zelo præpropero, & inconſulto ductus Juris Canonici libros, repu„ gnantibus Juriſconſultis, Wittebergæ combuſſerat, Juris tamen Canonici uſum ab eo tempore Saxonei, Bruſvicen„ ſei, cæterique Proteſtantes ſemper conſervarunt, nulla mutatione in eo admiſſa, ſicut in Auguſtana Confeſſione „ conſenſerunt, Juſque Canonicum Wittebergæ, & in reliquis Proteſtantium Academiis adhuc publice docetur (*a*).

Itaque quæ ex Decretalibus Gregorii IX. aut Sexto Decretalium Bonifacii VIII. vel Clementinis, aut Extravagantibus in hoc opere referuntur, pro Jure communi recipienda ſunt, & pro Jure ſervanda quouſque oſtendatur, Jure ſcripto vel conſuetudinario, ſeu generali ſeu particulari ab hoc Jure communi receſſum; de quo latius in citato *Commentario in Canones tom. VIII. hujus editionis.*

§. VI.

De receptione Concilii Tridentini.

CUM decima Decembris anni 1563. finem accepiſſet Concilium Tridentinum, Pius IV. tunc Pontifex Romanus, univerſa ejus Acta, & Decreta confirmavit per Bullam, quæ incipit, *Benedictus Deus*, editam & publicatam Romæ 26. Januarii anni 1564. & ab omnibus Chriſtifidelibus ſuſcipienda ac ſervanda eſſe decrevit: præcipiens univerſis Eccleſiæ Prælatis quacumque dignitate fulgentibus in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœnis a ſacris Canonibus conſtitutis, aliiſque gravioribus, etiam privationis, ut eadem Decreta & Statuta in Eccleſiis ſuis, Civitatibus, ac Diœceſibus, in judicio, & extra judicium diligenter obſervent, & a ſubditis quiſque ſuis, ad quos quomodolibet pertinet, inviolabiliter faciant obſervari. Hanc Bullam ſequuta eſt alia ejuſdem Pontificis, quæ incipit, *Sicut ad ſacrorum*, publicata Romæ 20. Julii ejuſdem anni, qua declarat: „ Decreta ſacri generalis Concilii Tridentini, ad „ reformationem & jus poſitivum dumtaxat ſpectantia eos, ad quos pertinent, a Kalendis Maji proxime præteriti „ omnes obligare cœpiſſe, neque poſt eam diem excuſationem cujuſquam, quod ea ignoraverit, admittendam, atque „ ita Apoſtolica auctoritate declarat, ac definit, & ab omnibus judicari mandat, atque ſtatuit.

Phi-

(*a*) Ut innoteſcat auctoritas Juri Canonico attributa in Provinciis, quæ Regi Boruſſiæ obtemperant, operæ pretium eſt adſcribere diſpoſitionem ſecundam, quæ in Codice Fridericiano an. 1750. *par.* 1. *l.* 2. *tit.* 2. §. 12. ſtatuitur. *Comme nos Sujets de la Religion Catholique*, ait Rex, *doivent, en ver tu de la Paix de Weſtphalie; être jugés ſelon leurs principes en matiere de foi, nous conſervons au Droit Canon force de Loi, en tant qu' il eſt neceſſaire pour cet effet.*

Mais nous l' abrogeons dans toutes les affaires civiles, & n' en exceptons que ce qui concerne les Offices, & les Dignités dans les Chapitres, comme auſſi les Droits qui en dependent, & ce qui regarde les Dimes, que nous voulons être decidés ſelon les Loix du Droit Canon, même parmi nos Sujets Proteſtans. Codex, in quo ea diſpoſitio legitur, dicitur Gallico idiomate, *Code-Frederic*, quia conditus eſt ſecundum formam, quam ſtatuerat Carolus Fridericus Sereniſſimus Rex Boruſſiæ, & ſacri Romani Imperii Elector, quin & leges in eo contentæ, munitæ Regia auctoritate obſervari debent in omnibus ejuſdem Principis ditionibus.

Digitized by Google

Philippus II. tunc Hiſpaniarum Rex, & Belgarum Princeps, hac in re intentione Concilii, & Pontificis obſequi volens, curavit quamprimum Decreta hujus Concilii in omnibus ſuis ditionibus publicari, adjuncto mandato ad omnes Officiarios ſæculares, ut dum requiſiti fuerint, auxiliare brachium in eumdem effectum ſine ulla tergiverſatione, aut dilatione præſtent. Quod quidem mandatum per Hiſpaniæ regna anno 1564. menſe Julio publicatum eſſe, ex Emmanuele Rodrigues refert Antonius Anſelmo in ſuo Triboniano Belgico *cap.* 32. §. 4.

Scripſit quoque Philippus II. ad Margaritam Parmenſem tunc Belgii Gubernatricem, ut Concilium Tridentinum, quoad puncta Reformationis per has Belgicas ditiones publicari, & exacte obſervari curaret.

Igitur ſub initium anni 1564. litteras dedit Margarita nomine Regis ad Archiepiſcopum Cameracenſem, ut Decreta Concilii expenderet; & de modo, quo in ſua Diœceſi ſecundum jura, privilegia, conſuetudines hæc Decreta executioni mandari poſſent, ſententiam ſuam exponeret. His litteris reſpondit Archiepiſcopus 23. Julii ejuſdem anni, celebrationem Synodi Provincialis ſuper receptione Concilii, & publicationem Decretorum per ſingulas Eccleſiarum Parochias, eſſe quidem modos Juri conſentaneos, & antehac in re ſimili uſitatos; ſed magnis difficultatibus fore implicitos, niſi Regia auctoritate Decreta Concilii prius probentur, & admittantur.

Margarita interea ex tumultibus hic excitatis prævidens, quot difficultatibus receptio, & publicatio Concilii Tridentini auctoritate Regia eſſet obnoxia, uti narrat Famianus Strada de Bello Belgico, prius explorare voluit, non tantum ſententiam & judicium Epiſcoporum, ſed & Conſiliorum Regiorum, nec non Magiſtratuum præcipuarum civitatum, atque etiam Academiæ noſtræ Lovanienſis, ſuper publicatione Concilii Tridentini in his Belgicis Ditionibus quoad Decreta Reformationis.

Litteræ ejuſdem tenoris erant, quarum hæc fere ſumma, ut Decreta Reformationis quantocyus expenderent, atque deliberarent, qualiter, & quibus mediis, hæc Decreta Reformationis poſſent mandari executioni, ut eorum uberior fructus ſperatus habeatur; attendendo ad prærogativas, & Jura ſuæ Majeſtatis, Eccleſiarum, & etiam Jura, Privilegia, & conſuetudines Provinciarum; atque ſuper ſingulis ſuam reſcriberent ſententiam.

Epiſcopi, uti & Academia noſtra Lovanienſis pauca, vel nihil annotarunt; reſcripſeruntque, Concilium Tridentinum ſimpliciter eſſe pubblicandum.

Conſilia Regia autem, uti & Civitatum Magiſtratus, examinatis & reviſis Reformationis Decretis, plura hinc inde annotarunt, quæ Juribus Regiis ſuorumque Vaſſallorum, & Privilegiis, atque inveteratis conſuetudinibus harum Provinciarum videbantur contrariari: ideoque & judicabant, publicationem non faciendam, niſi adhibita in his articulis quadam modificatione; ne alias ob inveteratos harum Provinciarum mores, & recepta ac uſitata hactenus Jura, & Privilegia ſubito inverſa, turbarentur omnia, omniſque Concilii ſperatus fructus impediretur.

Hanc Regiorum Senatuum, & Civilium Magiſtratuum reſolutionem Margarita Belgii Gubernatrix intimavit Regi Philippo II. qui reſpondit: „ ſibi non placere, in Concilio populis proponendo quidquam excipi, ne & Romæ, ubi „ ſermonum avidæ, materies obtrectandi, & reliquis Chriſtianis Principibus in Hiſpaniam intentis, occaſio imitandi „ præberetur. Nam quod Regio ac Provinciali Jure dicebatur, conſideratum abunde fuiſſe, cum de Concilio eodem „ publicando quæſitum fuit in Hiſpania; in qua illæ plane difficultates exiſtebant: quarum ſicut nulla tunc ratio „ habita eſt, ſed Concilium ſine ulla exceptione propoſitum, adhibita tamen perlevi moderatione in ejus uſu, ita „ velle in Belgio idem factitari: eoque mitti Hiſpanicæ promulgationis exemplum, ut parentes imperio ſuo populi „ ad unam ubique normam pariter exigantur.

Reſponſo Regio accepto ulterioribus deliberationibus finem impoſuit Gubernatrix, atque juxta enixam Regis voluntatem, publicationem Concilii ſimpliciter, & ſine ulla reſtrictione fieri mandavit, nullis Concilii articulis in ipſo publicationis Edicto nominatim exceptis, aut reſtrictionibus appoſitis.

Verum licet ipſa publicatio ſimpliciter, & ſine limitatione populo eſſet intimata, ne tamen jura, & mores inveterati Provinciarum non ſine populi turbatione inverterentur; ipſaque ſubitanea mutatio ſperatum fructum informationis impediret, declaravit Gubernatrix in litteris ſeu mandatis ad Epiſcopos, & Magiſtratus Regios pro executione Concilii. „ Mentem Regis eſſe, ne propter promulgationem hanc licet illimitate, & ſine reſtrictione factam, „ quidquam immutetur aut innovetur circa Regalia, Jura, Privilegia Suæ Majeſtatis, aut ſuorum Vaſſallorum, Sta„ tuumque ſuorum & ſubjectorum, & ſpeciatim circa Juriſdictionem Laicalem, Jus Patronatus Laicis indultum, ſeu „ Jus Nominationum, cognitionem cauſarum & materiæ poſſeſſoriæ Beneficiorum, Decimarum poſſeſſarum, aut præ„ tenſarum per Laicos, ſuperintendentiam & adminiſtrationem hoſpitalium, aliorumque piorum locorum: non in„ quit, ad contraveniendum dicto Concilio, ſed ut executio accommodetur naturæ cujuslibet Provinciæ.

Litteræ ad Epiſcopos miſſæ habentur *part.* 3. Edictorum Flandriæ *lib.* 6. *Rubrica* 1. & ad Magiſtratus, & Conſilia Regia *part.* 2. eorumdem Edictorum *lib.* 2. *Rubrica* 2. atque prædictam clauſulam eiſdem verbis exprimunt.

Si notæ a Conſiliis Regiis, & civitatum Magiſtratibus conferantur cum materiis in hac clauſula expreſſis, patebit ad oculum, clauſulam illam ad illas notas dirigi; atque Regem, earum rationem in executione Concilii haberi voluiſſe.

Unde & Bertrandus Loth in Reſolutionibus Belgicis *tract.* 2. *art.* 9. relatis annotationibus Concilii Artheſiæ mox ſubjungit: *Concilium Tridentinum quoad dicta puncta non fuit receptum in Artheſia.*

Similiter Antonius Anſelmo in *ſuo Triboniano Belgico cap.* 32. volens exprimere, quæ per dictam clauſulam Rex voluit reſervata, retulit, ſervato ordine Seſſionum, & Capituum Concilii Tridentini, quid ad ſingula a Conciliis Belgicis fuerit obſervatum, haud dubitans, quin hæc eſſent, quæ Rex per dictam clauſulam reſervata voluerat: quod & quotidiana praxis confirmat.

Itaque ſi dictas modificationes, jura Regis ejuſque Vaſſallorum, & inveterata Provinciarum Privilegia ad regimen ſpectantia excipias, Concilium Tridentinum quoad Decreta Reformationis, & diſciplinæ ſimpliciter, & abſolute publicatum fuit, unde & in Synodo Provinciali Cameracenſi anno 1565. communi omnium ſuffragio declaratum fuit, ut *quidquid OEcumenicum Concilium Tridentinum ſtatuerit, id ſacroſanctum omnibus ſit, & inviolabile.*

Et Synodus Provincialis Mechlinienſis anno 1570. primo ſuo Decreto „ ordinat & præcipit, ut omnes & ſingu„ li, qui ad hanc Synodum convenerint, ſimpliciter & ſine ulla proteſtatione ea omnia, & ſingula, quæ a ſancta „ Synodo Tridentina definita & ſtatuta ſunt, palam recipiant" ſecundum tenorem ſchedulæ ſequentis: *Ego N. omnia & ſingula, quæ a ſancta Synodo Tridentina ſtatuta, & definita ſunt, palam recipio.*

Conformiter ad hanc generalem publicationem Conſilium privatum Regium anno 1569. reſpondiſſe fertur Concilio Friſiæ, Decretum Concilii Tridentini *Seſſ.* 23. *cap.* 6. *de Reformat.* quo decernitur, quod nullus prima tonſura initiatus, aut etiam in minoribus Ordinibus conſtitutus, ante 14. annum Beneficium poſſit obtinere, deinceps debere obſervari, non obſtante conſuetudine immemoriali in contrarium, uti ex Zypæo notavi *part.* 2. hujus operis *ſect.* 2. *tit.* 2. *cap.* 1.

Concilio Tridentino igitur in hoc opere uſus fui tamquam generaliter quoad Decreta reformationis, & diſciplinæ recepto, ſalvis reſtrictionibus ſub ſæpe dicta clauſula contentis, quas & ſollicite in ſingulis articulis occurrentibus annotare ſtudui.

De

Digitized by Google

§. VII.

De uſu Synodorum particularium.

SYnodi plures tum Provinciales, tum Diœceſanæ in Belgio, Gallia, aliiſque Provinciis pro executione Concilii Tridentini, & reſtauranda Eccleſiæ diſciplina celebratæ fuere; qua auctoritate ad aſſerendam modernam diſciplinam ſæpius uſi ſumus in hoc opere.

Quæ ſit auctoritas, & vis harum Synodorum quoad vim Legislativam, & quouſque hæc ſe extendat, vel qui earum Decretis obſtringantur, ſufficienter expoſitum eſt *tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 18. *cap.* 4. præſentis operis, in quibus ſpeciatim de Synodis Diœceſanis, & Provincialibus tractatum eſt.

Sed quia pro Belgio non tantum Belgicas, ſed & exteras, ac notanter Mediolanenſes Synodos ſub S. Carolo frequenter adducimus, notandum, quod licet hæ ſimileſque Synodi non exerant vim obligandi, ſive Legislativam in Belgicas, aut alias Provincias earum terminis non comprehenſas, nihilominus non uno titulo pro ſtabilienda Belgii, & aliarum Provinciarum utiliter eas adduci.

Primo, quia frequenter Decreta Synodorum potius ſunt declarationes quædam, & interpretationes Decreti Concilii Tridentini, aut alterius Legis generalis quam novæ & poſitivæ ordinationes: quo caſu merito aſſumuntur pro intellectu, & interpretatione hujuſmodi Decretis, aut Legis.

Hoc titulo pro intellectu Concilii Tridentini utiliter admodum aſſumuntur Decreta Synodorum Mediolanenſium ſub S. Carolo, cujus cura & ſollicitudine Concilium Tridentinum multum promotum fuit; quique illud executioni mandare magnopere ſtuduit:

Præterea admodum conducit Synodorum auctoritas, ut Prælati, Paſtores, aliique, quibus *diſciplinæ Eccleſiaſticæ* conſervatio, aut reſtauratio incumbit, ipſam obſervantiam populo facilius perſuadeant; eamque a novitate, aut ſingularitate, vel rigore nimio (quibus frequenter recta morum diſciplina aſpergitur) vindicent; dum eam non tantum a privato aliquo auctore, ſed & a Synodis probatam oſtendunt.

Ad Hæc, ſæpe in aliquibus Synodis nonnulla ad rectum Eccleſiæ regimen, animarum directionem multum utilia, & opportuna occurrunt, quæ in aliis deſiderantur; quidni liceat Paſtoribus, Prælatis, & quibus Eccleſiæ regimen creditum eſt, hæc ab illis Synodis ſuggeſta impendere, & mutare, tametſi Decreta hæc vim Legis in ſuis Eccleſiis non habeant?

Quis enim vituperet Prælatos aut Paſtores, ſi e Sanctis Patribus, aut probatis auctoribus aſſumant, quæ hi pro regimine Eccleſiæ, & animarum directione opportune ſuggeſſerunt; tametſi vim legum eorum dicta aut ſententiæ nullam habeant?

Nonne jam pridem Eccleſia Romana Synodorum Orientalium, etiam particularium, item Africanarum Decreta pro formanda ſua diſciplina aſſumpſit, tametſi ſe hiſce Decretis non ligari ſciret? Similiter & notorium eſt, alias Eccleſias paſſim recepiſſe Canones exterarum Eccleſiarum, dum illos diſciplinæ formandæ aut ſtabiliendæ ſeu aſſerendæ convenientes intelligebant, quod & in Commentario in Canones pluribus oſtendo.

Licet ergo particularium Synodorum auctoritas quoad vim Legislativam certis limitibus concludatur, quatenus tamen præſcribunt aut continent ea, quæ *ad rectam Eccleſiæ diſciplinam* fovendam, corroborandam, aut reſtaurandam: aut etiam declarandum alicujus Canonis, aut Decreti ſenſum conducere poſſunt, merito aſſumuntur etiam ab iis, qui de cætero earum auctoritate non ligantur, modo nihil ſit contrarium diſciplinæ in hac particulari Eccleſia auctoritate Superiorum probatæ, & pro Lege receptæ.

Notandum quod Synodo appoſita littera *P.* ſignificet Synodum Provincialem: littera vero *D.* Diœceſanam. Numerus autem litteræ appoſitus ſignificet, eam eſſe vel primam vel ſecundam.

§. VIII.

De Edictis Principum.

UT perfecta haberetur notitia *diſciplinæ Eccleſiaſticæ*, præſertim *hodiernæ*, neceſſe fuit plura citare Edicta Principum, quibus ipſa *diſciplinæ* ſervanda præſcribitur; quæque in Belgicis viciniſque Provinciis vice Legum, maxime in tribunalibus Regiis habentur, & ex quorum præſcripto quæſtiones, notanter in poſſeſſorio, deciduntur.

Cum vero ſimilia Edicta concipi, & publicari ſoleant ſub nomine Regis Catholici, vel Chriſtianiſſimi, alteriuſve Principis, qui plura inter ſe omnino diſtincta Regna, aut diſtinctas Provincias, ſibi ſubjecta habet, prænotandum hic cenſui, Edicta non ſemper ad omnes Regis, aut Principis Ditiones, aut Provincias extendi, tametſi nomen Regis, aut Principis ſimpliciter præferant.

Exemplum ſit in Edictis Principum noſtrorum. Licet enim Brabantia, Flandria, Hannonia, plureſque aliæ Provinciæ pareant uni eidemque Principi, nimirum Regi Catholico; nihilominus Provinciæ illæ manent inter ſe diviſæ, atque uni Principi parent ſalvo ſingularum Jure; diverſiſque ſæpe Legibus, & Moribus utuntur: neque Lex a Principe uni data, alias adſtringit, niſi & his ſpecialiter poſita fuerit.

Ne ergo circa auctoritatem, & vim obligandi horum Edictorum aberretur, inquirendum, num Edictum, de quo agitur, ſit generale & directum ad omnes Provincias, puta Belgicas Regi Catholico ſubjectas; an vero dumtaxat ſit ſingulare pro una alterave Provincia, aut etiam particulari territorio: nam pro hac diverſitate illius auctoritas magis, vel minus late extenditur.

Ut vero hæc diverſitas innoteſcat, ſciaturque quæ Edicta generalia, quæ Provincialia aut particularia dumtaxat ſint, reflectendum eſt ad inſcriptionem, eoſque, quibus Princeps ſalutem dicat, & in epilogo executionem ipſius Edicti mandet.

Si omnibus ſalutem dicit, plerumque Lex generalis eſt, & ad eum finem Conſiliis omnium Provinciarum Legis publicatio, & executio injungi ſolet. Mandata ſeu Edicta Provincialia Præſidi, & Conſilio; Statuta & Privilegia iis, quos concernunt, inſcribi ſolent; uti tradit Zypæus in introductione ad notitiam Juris Belgici.

„ Solent etiam (ait ibidem Zypæus) condendis Legibus Principes noſtri præmittere conſultationes cum ſuis Con- „ ſiliis, juxta *l.* 8. *C. de Conſtit.* plerumque ſupremis; publicationem autem omnibus Provincialibus, ut dixi, in epi- „ logo injungere: quæ etiam antequam illa fiat, examinare ſolent, an Juri patrio lex non refragetur, & poſt illud „ examen, publicationis mandatum primipilari Apparitori, ſeu Oſtiario dare.

Addit Zypæus *num.* 6. „ Ea hic publicatio eſt ſemper neceſſaria in ſingulis Provinciis (quod unitæ quidem omnes „ ſunt, ſalvo ſingularum Jure, adeoque nullæ alteris ſubjectæ) ſingularumque Metropolibus, tametſi plures ſint; ut „ in Brabantia, Lovanium, Bruxella, Antuerpia, Sylvaducis; in Flandria, Gandavum, Brugæ, Ipræ, aliæ alibi, „ ante hanc promulgationem Lex non ſolet obligare.

Ut igitur de extenſione Edicti ſtatuatur, inquirendum, cui inſcribatur, cui executio mandetur, quæ Conſilia Rex ſuper eo conſuluerit, & ex cujus ſententia confectum; ac denique, qua forma & loco publicatum; ut ex his omnibus

Digitized by Google

appareat, an Edictum ſit reputandum generale, an Provinciale, an particulare pro certo dumtaxat territorio. Quod de Edictis Principum noſtrorum ex. gr. hic dicitur, etiam dicendum eſt de Edictis ſimilium aliorum Principum, qui diverſas, diſtinctaſque Provincias ſub ſuis ditionibus poſſident (*a*).

§. I X.

De Sententiis Judicum.

CUM animus mihi eſſet, in hoc Opere exponere non tantum quid jam pridem Sacr. Canonibus, aut etiam recentioribus Decretalibus, quæ Jus Commune conſtituunt, decretum ſit; ſed inſuper, quid hic in Belgio, Gallia, aliiſque vicinis Provinciis obſervetur: viſum fuit, Magiſtratuum ſeu Eccleſiaſticorum, ſeu Civilium Judicata inquirere, & annotare, ut ex iis uſus ſive praxis locorum innoteſceret, aut ſaltem firmaretur.

Ut enim de Jure præſertim conſuetudinario, aut de ipſarum Legum obſervantia, aut ſenſu ſtatuatur, maximi ponderis ſemper habitæ fuerunt etiam apud Romanos *receptæ Sententiæ*, hoc eſt, quæ uſu fori & conſenſu Prudentium probantur. Hinc olim dixit Ulpianus Juriſconſultus in *l.* 34. *ff. de Legibus*, „ Cum de conſuetudine civitatis „ vel Provinciæ confidere quis videtur, primum quidem illud explorandum arbitror, an etiam *contradicto* aliquan„ do *Judicio* conſuetudo ſit firmata ". Non quod ad conſuetudinem introducendam neceſſarii ſint actu *Judiciales*; ſed quod ad probandam conſuetudinem plurimum valeant, uti paſſim obſervant Legum Interpretes.

Eo vero amplioris ponderis erunt, quo plura in eodem vel diverſo Auditorio ſeu Tribunali Sententiæ ſuper eodem articulo emanarint. Immo, quæ incerta erant, ſi agitata deinde fuerint in Auditoriis, & rerum frequenter judicatarum auctoritate in unam partem definita, Jus Civile fiunt, inquit Stockmannus in proœmio ad deciſiones Curiæ Brabantiæ: Quidni & Eccleſiaſticum, præſertim in his quæ a praxi, & conſuetudine locorum maxime dependent: ut ſunt ſolutiones Decimarum, reparationes Eccleſiarum, Domorum Paſtoralium, aliæve ſimiles.

Ne autem circa auctoritatem, ſeu efficaciam rerum Judicatarum aberretur, notandum, ordinarie res inter privatos, etiam in Supremo Principis Senatu judicatas, Jus generale non facere, etiam in ſimili plane caſu, & iiſdem omnino circumſtantiis: atque fas eſſe Magiſtratibus, licet huic ſupremo Senatui ſubalternis, a ſententia illa in judicando recedere, juxta illud vulgatum *non exemplis, ſed Legibus judicandum*: niſi tamen Princeps, ſive Senatus Principem repræſentans declaret ſe velle, ut in poſterum judicatum pro Lege habeatur, & pro Lege promulgari jubeat: quod ſubinde in materia magni momenti, & notabilis conſequentiæ contingit. Atque de hoc caſu intelligenda apparet Conſtitutio Juſtiniani Imperatoris in *l.* 12. *Cod. de Leg.* in verbis: „ Si Imperialis Majeſtas cauſam cognitio„ nabiliter examinaverit, partibus cominus conſtitutis Sententiam dixerit: omnes omnino Judices, qui ſub noſtro „ Imperio ſunt, ſciant hanc eſſe Legem non ſolum illi cauſæ, pro qua producta eſt, ſed & omnibus ſimilibus.

Hoc inſuper notandum, quod ſicuti non omnium Tribunalium par eſt auctoritas, ita nec rerum Judicatarum parem eſſe vim & efficaciam: majoriſque indubie auctoritatis eſſe Supremorum Senatuum Arreſta, quam inferiorum Judicata.

Ulterius notandum, Arreſta & res Judicatas præcipue valere, ut adſtruatur conſuetudo, aut ſenſus alicujus Legis illis in locis, quæ ſubjecta ſunt Parlamentis, aut Magiſtratibus, a quibus hæc Arreſta, aut hæ Sententiæ emanarunt; quia Parlamenta & Magiſtratus præſumuntur judicare juxta conſuetudinem, aut interpretationem Legis in ſuis Provinciis, aut Diſtrictibus vigentem, & receptam.

Nequaquam tamen dubitandum, quin & alicujus ponderis ſint Arreſta, vel Sententiæ in exteris Parlamentis, & Tribunalibus pronuntiata ſuper alicujus Legis aut Edicti, vel Canonis generalis intellectu; præſertim ſi nulla in hac Provincia, aut Diſtrictu contraria conſuetudo, aut interpretatio invaluerit, ſive recepta ſit: ipſaque inſuper Arreſta, aut res judicatæ conformia appareant naturali, & obvio ſenſui ipſius Canonis Legis, aut Edicti.

Licet igitur ſciam, praxim Belgicam non eamdem eſſe in omnibus Juris Eccleſiaſtici articulis, notanter ubi de Juriſdictione Eccleſiaſtica (cui Belgium amplius favere ſolet) agitur, cum praxi in Gallia vigente nihilominus ad ſtabiliendam modernam diſciplinam Belgicam, non ſemel Parlamentorum Gallicanorum, & aliorum exterorum Tribunalium Judicata annotavi, ubi nulla contraria Belgii Judicata reperi, nec ea Moribus, aut Legibus harum Provinciarum adverſari vidi.

Præcipue autem circa res Judicatas attendendum, an quæſtio fuerit ſuper dubio Legis, Canonis, aut Conſuetudinis in generali & in abſtracto; puta, an ex tali ſpecie fructuum ſecundum Leges Belgii colligantur Decimæ; an incolæ, an Decimatores teneantur ad reparationem Domus Paſtoralis, &c. & an per ſententiam hoc dubium deciſum ſit, ſine reſpectu ad aliquam *ſpecialem* circumſtantiam in caſu propoſito occurrentem.

Si enim in quæſtione ſive lite particulares fuerint circumſtantiæ, ob quas in hoc particulari caſu, hoc illove modo Legem aut Conſuetudinem interpretari oportuerit: appareatque eas circumſtantias veriſimiliter ipſum Judicem ad ſic judicandum permoviſſe, Sententia ita prolata inaniter applicabitur, niſi caſus cum iiſdem circumſtantiis occurrat: quemadmodum circa Declarationes S. Congregationis ſuper interpretatione Concil. Tridentini notavi *part.* 1. *tit.* 22. *cap.* 5. hujus operis.

Ut ergo auctoritate rerum Judicatarum ſecurius utamur, examinandus caſus cum circumſtantiis, ſuper quo ſententia prolata eſt: inveſtigandumque, num appareat, Judicem in concipienda Sententia, aliqua ſpeciali circumſtantia in hoc caſu occurrente permotum eſſe; ita ut Sententia non niſi caſui cum ſimili circumſtantia applicari queat: an vero dubium aliquod ſuper ſenſu Canonis, Legis, vel Edicti, aut Conſuetudinis in abſtracto, ſive independenter ab omni ſpeciali circumſtantia deciſum ſit.

Ad hanc porro notitiam aſſequendam multum facilitabit, ſi peritiores Juriſconſulti adhibeantur, qui Sententiarum brevicula rite concipiant; quemadmodum notavit Stockmannus in Epiſtola Curiæ Brabantiæ inſcripta, & Deciſionibus illius Curiæ præfixa; qui & ibidem deplorat, Curiæ hujus res Judicatas, non ejus auctoritatis & roboris viſas fuiſſe, qua eſſe debuerunt; quod hinc eveniſſe credit, „ quod ex infimo grege Legulejorum ad id munus paſſim de„ lecti, qui monſtra Sententiarum loco rationum Juris deinde nobis efformaverunt.

Hinc quoque patet, non parum attendendum eſſe, a quo ipſa Arreſta allegentur, ut de eorum auctoritate ſtatuatur: utrum ea referentes, eorum prolationi & cauſarum diſcuſſioni interfuerint; vel actorum omnium inſpectionem habuerint; eaque ita diſcuſſerint, ut intelligere potuerint, ſuper quo Arreſta prolata ſint.

Quin & illud circa Arreſta, & Magiſtratuum Judicata obſervandum, non mox iis adhibendam fidem, ubi hæc apud auctorem aliquem relata, vel aſſerta reperiuntur, quemadmodum de Declarationibus S. Congregationis ſuper interpretatione Concil. Tridentini declaravit *Urbanus VIII.* ſed ipſorum referentium auctoritas ponderanda; quin & ad ipſa Curiæ Regeſta ſubinde recurrendum, ut certior de prolatione allegatæ Sententiæ fides, & ejuſdem verus ſenſus haberi queat.

A P-

(*a*) Quæ ſpectant Concilii Tridentini receptionem, uſum Synodorum particularium, Edicta Principum, pertractata ſunt *Tom. IX.* diſſertatione in Jus noviſſimum.

Digitized by Google

APPENDIX.

De Citationibus utriuſque Juris.

CUM tam apud veteres, quam recentiores Canoniſtas frequentiſſima ſint e Jure Canonico, & Civili deſumpta teſtimonia; atque non raro contingat, ut ſint lectores qui loca allegata in corpore Juris Canonici, vel Civilis reperire nequeunt; eo quod ipſas Citationum notas non ſatis intelligant; breviter hic Citationes expenam.

De Citationibus Juris Canonici.

Citationes Decreti Gratiani.

DEcretum Gratiani 3. partibus conſtat. In prima parte ſolet fieri citatio per numerum *Diſtinctionum*, & *Canonum*, vel etiam per initialia Canonis verba, hoc modo *Can. 6. diſt.* 8. vel quod idem eſt. *Can.* VERITATE *diſt.* 8. id eſt Canone cujus initiale verbum eſt VERITATE.

Secundæ partis Canones, uti & tertiæ, ſimiliter vel per numeros, vel per initialia verba citantur, additis in ſecunda parte, Cauſa & Quæſtione, hoc modo: *Can. 6. cauſa* 1. *quæſt.* 1. vel ſubintellecta vocula *cauſa*, hoc modo: *6. quæſt.* 1. *Can.* 3. id eſt *cauſa 6. quæſt.* 1. *Can.* 3.

Tractatus de *Pœnitentia* ſecundæ parti immixtus citatur eodem modo, quo prima pars, additis his verbis *de Pœnitentia*. Verb. gr. *Can.* REPERIUNTUR 2. *diſt.* 2. *de Pœnitentia*.

Ex tertia ſicuti e prima, additione particulæ *de Conſecratione*; hoc eſt diſtinctione 2. in tractatu de Conſecratione.

Decretalium Gregorii IX.

Decretales Gregorii IX. citantur, vel per initialia verba Capitulorum, vel per numeros, quod commodius eſt, expreſſa rubrica ſeu titulo, ſub quo referuntur: additurque frequenter vocula *Extra*, vel quæ idem ſignificat notula tit., ad indicandum, quod ſit prima collectio hodie recepta, & corpori Canonico incluſa, quæ extra vetus corpus Canonum, hoc eſt Decretum Gratiani extat. Verb. gr. *cap.* Osius 2. *extra*, vel *tit. de Elect.* Id eſt Capitulum 2. quod incipit Osius in Decretalibus Gregorii IX. ſub titulo de Electione, qui eſt titulus 6. libri 1. Interdum claritatis cauſa additur: apud *Gregorium*, vel *apud Raymundum*: ut intelligatur eſſe in collectione facta auctoritate Gregorii, aut opera Raymundi. Interdum etiam ſimpliciter citatur initium, vel numerus Capituli cum expreſſione tituli quo caſu intelligitur equidem collectio Gregorii tamquam famoſior.

Citationes partis deciſæ.

Porro quia in editione harum Decretalium recentiore ſæpe ſuppletur pars Decretalis omiſſa, quæ per Raymundum indicatur per voculam *infra*; & textui Decretalis alio expreſſa charactere ſubjicitur, ſolet dum hæc citatur, in citatione Capituli addi *in parte deciſa*, quaſi diceretur in parte a Raymundo deciſa, ſeu reſciſſa.

Collectionis Bonifacii VIII.

Collectio *Bonifacii VIII.* quæ in corpore juris Canonici ſequitur Decretales Gregorii IX. citatur eodem modo, quo præcedens, niſi quod ad diſtinctionem addatur *in Sexto*, aut hoc modo *in VI.* vel interdum claritatis cauſa *apud Bonifacium*.

In citatione *Clementinarum*, & *Extravagantium* additur *in Clementinis: in Extravagantibus Joannis XXII.* vel *in Exeravagantibus communibus*.

Clementinarum Extravagantium.

Interdum tamen 3. hæ poſteriores non citantur ſub nomine Capitulorum, ſed dicitur Verb. gr. *Clementina* 2. *de Elect.* aut *Extravagante* 2. *Joannis XXII. De verborum ſignificatione*, aut *Extravag. comm.* 2. *de Præbend.*

Quomodo Tituli citati inveniantur.

Porro quia plures ſæpe tituli in his collectionibus, præſertim Gregorii IX. & Bonifacii VIII. continentur eodem libro; atque inſuper ſingulæ collectiones plures libros comprehendant, neque in citatione exprimatur numerus libri neque tituli; ne Tirones, præſertim Theologi hic hæreant, Index alphabeticus titulorum collectioni Gregorii IX. & Bonifacii VIII. præfixus eſt, quo citatum Capitulum facile inveniatur.

Pro faciliori etiam Titulorum in collectione Bonifacii VIII. Clementinarum, & Extravagantium notitia, illud quoque animadvertendum, quod in his collectionibus tituli, licet pauciores quam in collectione Gregorii, eodem tamen ordine diſponantur; ideoque ſi quis ſciat Verb. gr. titulum *de Election.* inter primos titulos libri I. Decretalium Gregorii; titulum vero *de Præbendis* inter priores libri tertii haberi, & ſic de reliquis: non dubitet, quin illos etiam eodem libro, & inter priores titulos iſtarum collectionum reperiet. Adeoque, ut quis reperire facit queat titulos omnium partium corporis Juris Canonici, ſufficiet, ſi aliquam notitiam habeat titulorum Decretalium Gregorii IX.

De Citationibus Juris Civilis.

DElato ad unum hominem (ſcilicet Auguſtum) Imperio Romano, variæ prodierunt Imperatorum Conſtitutiones, quæ per quingentos circiter annos, ſcilicet ab Auguſto ad Juſtinianum, mirum in modum excreverunt. Magnæ quoque auctoritatis fuerunt *Reſponſa Prudentum*: nam non tantum illorum conſilio jus dicebant Imperatores; ſed eorum quoque nonnulli publicam de Jure reſpondendi facultatem conceſſerunt.

Ex his Imperatorum, ab Hadriano ad Conſtantinum, Conſtitutionibus, compoſiti ſunt duo Codices tempore Diocletiani, alter a Gregorio, alter ab Hermogene viris privatis. Tertium Codicem dedit Imperator Theodoſius junior, octo prudentium virorum laboribus uſus, in quo Imperatorum a Conſtantino ad ſeipſum conſtitutiones concluſit.

Diſtributio Juris Civilis.

Tandem Imperator Juſtinianus ſummam manum Juriſprudentiæ Romanæ impoſuit. Is enim anno Chriſti 528. cum *Imperatoriam Majeſtatem non ſolum armis decoratam, verum etiam legibus vellet eſſe armatam*, illuſtres viros delegit, quibus *maximum illud, & ad Reipublicæ ſuſtentationem reſpiciens opus* commiſit, ut ex tribus legum Codicibus *Gregoriano*, *Hermogeniano*, & *Theodoſiano* amputata prolixitate, alium Juſtiniani nomine inſcribendum componerent. Horum igitur excellentium virorum opera Codicem Juſtinianæum perfecit, & data hanc in rem Conſtitutione confirmavit anno 529.

Deinde innumeras pene veterum leges unico complexus eſt opere, in quinquaginta libros diviſo, quod *Digeſtorum*, ſeu *Pandectarum* nomine donatum eſt.

Poſtea Juris Civilis Epitomen in quatuor libros diſtributam edidit in gratiam adoleſcentium Juriſprudentiæ ſtudioſorum, quam Epitomen *Inſtitutionum Juris Civilis* nomine inſignivit.

Digitized by Google

Sed cum nonnulla in Codice vel omiſſa, vel non ſatis accurate pertractata deprehenderet, ipſum in multis emendari, & primæ ejus editioni ſecundam accuratiorem ſuccedere voluit: hicque eſt *repetitæ prælectionis Codex*.

Additæ ſunt *Novellæ*, ſeu novæ Conſtitutiones 168. adeo ut *integrum Juris Civilis*, ut vocant, corpus, quatuor conſtet *collectionibus*, videlicet quatuor *Inſtitutionum* libris, quinquaginta libris *Digeſtorum*, ſeu *Pandectarum*, duodecim libris *Codicis*, & *Novellis* 168. ex quibus Novellis excerptæ ſunt breves ſententiæ, quæ in recognoſcendo Codice variis illius locis inſertæ ſunt, eæque *Authenticæ* dicuntur, quod auctoritate Imperatoria fulciantur Novellæ.

Jam cum quinquaginta *Digeſtorum*, ſeu *Pandectarum* libri una cum *Gloſſis* unico volumine comprehendi non poſſent, in tria diviſi ſunt volumina a librariis, qui primum volumen *Digeſtum vetus* nominarunt, quoniam prius editum eſt; ſecundum, *Infortiatum*, quia fortiorem ac pleniorem legum cognitionem ſuppeditat; tertium denique *Digeſtum novum*, ſeu poſtremo editum nuncuparunt.

Citatio Digeſtorum ſeu Pandectarum. Singuli *Pandectarum*, & *Codicis* libri in titulos, tituli in leges, & leges in paragraphos diſtribuuntur. Cum ergo allegatur lex aliqua Digeſtorum, ſeu Pandectarum, nomen Digeſtorum ſignificatur per litteram majuſculam D. Pandectarum vero per Græcum π, cum accentu circumflexo, in cujus locum librarii duplex ff. ſubſtituunt. Exempli gratia ſi quis allegare velit paragraphum tertium legis primæ tituli primi Digeſtorum, ſeu Pandectarum, qui titulus eſt *de Juſtitia*, & *Jure*, ſic dicet. Jus naturale eſt quod natura omnia animalia docuit, ex l. 1. paragr. 3. D. ſeu ff. *de Juſtitia*, & *Jure*; id eſt lege prima, paragrapho tertio, Digeſtis, ſeu Pandectis, titulo *de Juſtitia*, & *Jure*.

Citationes Codicis, Novellarum, & Inſtitutionum &c. In Codice autem L. *Nemo* 2. Cod. *de ſacroſanctis Eccleſiis*: idest lege quæ incipit ab hoc vocabulo, *Nemo*, quæ Lex eſt ſecunda, in Codice, titulo *de ſacroſanctis Eccleſiis*, &c. *Novellæ* propriis nominibus, & numeris allegantur, & Novellarum capita indicantur. Inſtitutiones quoque Juris Civilis per titulos, & paragraphos laudari ſolent. Hæc nota §. eſt π Græcum depravatum, & paragraphum ſignificat.

Primo paragrapho præmittitur *principium*, quod ſic allegatur *in pr.* id eſt in principio. Similiter *in f.* id eſt, in fine. *in ſum.* id eſt, in ſumma, quæ nempe legi aut paragrapho præfixa eſt. Item *arg.* id eſt, argumento, ſcilicet ex aliqua lege deducto *h. t.* id eſt, hoc titulo, *gl.* id eſt, Gloſſa *j. g.* id eſt, juncta Gloſſa, ſcilicet cum notis, &c.

Auctoritas Juris Civilis Romani. Quamvis Jus Civile Romanorum tanta arte, & opera a Juſtiniano, tum ex optimis quibuſque Juriſconſultorum reſponſis, & obſervationibus; tum etiam ex ſanctiſſimis Imperatorum conſtitutionibus compoſitum fuerit, non tamen ſtatim a ſubſequentibus Imperatoribus eſt approbatum, & in forenſibus controverſiis uſurpatum. Sed ipſius auctoritas paulatim crevit, prout magis apud homines innotuit: tandemque apud cunctas fere Nationes, vel ex toto, vel ex parte, cœpit obſervari. Nunc magnum habet pondus in tota fere Europa, ubi Jus ſimpliciter nominatur.

Nam etiamſi nulla fere ſint Europæ Regna, nullæ Provinciæ, quæ peculiares non habeant uſus, & conſuetudines; in iis tamen *Jus ſcriptum*, id eſt, *Jus Romanum* pro regula eſt, quotieſcumque *Jus*, ut vocant, *Conſuetudinarium* deficit. Idque Obertus de Orto Juriſconſultus Mediolanenſis recte obſervat lib. 2. de Feudis tit. 1. his verbis: *Strennus legis peritus, ſicubi caſus emerſerit, qui Conſuetudine feudi non ſit comprehenſus, abſque calumnia uti poterit lege ſcripta.*

Et Conſuetudinum. In Gallia quædam ſunt Provinciæ, in quibus *Jus ſcriptum* obtinet, ut Regio Lugdunenſis, Gallo-Provincia, Occitania. In aliis ſuis vigent Conſuetudines ab antiquo obſervatæ; quas tamen conſtitutione Caroli VII. anni 1454. ſcriptis mandatas eſſe oportet, ac in ſupremis Curiis comprobatas, ut omnis tollatur variatio, quæ ex teſtimonii diverſitate oriebatur, ac facilius conſtet Judicibus quid inter judicandum ſequi debeant. Ubique tamen fere Jus Romanum velut communis quædam hominum regula merito ſpectatur. Nam vera & genuina continet æquitatis ac juſtitiæ naturalis principia: nec aliunde melius Juriſprudentiæ præcepta, & definitiones, quam ex Jure Romano repetuntur.

A P P R O B A T I O.

HOC Opus, cui Titulus, *Jus Eccleſiaſticum Univerſum*, &c. Auctore admodum Reverendo ac Clariſſimo Domino ZEGERO BERNARDO VAN-ESPEN Jur. Utr. Doctore, & Sacrorum Canonum in Academia Lovanienſi Profeſſore, multorum votis diu deſideratum, & plurium, ut ſpero, plauſibus excipiendum, publicam lucem meretur, & ſtudioſam lectionem: ex eo ſiquidem Canonum ſtudioſus exactam notitiam Juris tam fori, quam poli haurire poterit, Theologus normam rectæ adminiſtrationis Sacramentorum, & Eccleſiaſtici omnes modum vivendi vocationi ac characteri ſuo congruum; cumque ut loquitur Concil. Trid. *Seſſ.* 22. *cap.* 1. *de Reform.* nihil ſit quod alios magis ad pietatem, & Dei cultum aſſidue inſtruat, quam eorum vita, & exemplum qui ſe divino miniſterio dedicarunt, fructus hujus Operis, Deo propitio, in totam Eccleſiæ compaginem diffundetur. Ita cenſeo Antuerpiæ hac 26. Martii 1700.

ARNOLDUS EYBEN Cath. Antuerp.
Canonicus Theol. Librorum Cenſor.

A P P R O B A T I O.

UNiverſum hoc *Jus Eccleſiaſticum* magnis laboribus, & multilega lectione collectum magno prodit univerſalis Eccleſiæ bono: cum enim ignorantia cunctorum ſit cauſa malorum, iniquitatis radicem hanc exſcindit, cordatum modo lectorem inveniat, Juris enim de quo veritas, hic aptis Sacræ Scripturæ textibus illuſtratur, inconcuſſis ſummorum Pontificum Decretis munitur, ſacris Conciliorum Canonibus firmatur, ſanctorum Eccleſiæ Doctorum aſſertionibus fulcitur, ſanctis Patrum documentis ſuſtinetur, & ſparſis hinc inde Gnomis ceu Gemmis ornatur, & ſplendet, Judicum Sententiis, & Deciſionibus ad poſteros tranſmittitur, unde fiet miſerante Deo, ut ſi Juris hujus rectitudini mores hominum collineentur, in obtinendis Dignitatibus confuſa recedet cordis ambitio, in diſtribuendis Beneficiis, & Officiis pelletur injuſta Perſonarum acceptio, nec effrons apparebit Simoniæ facies a non paucis vocata penſio. Volve vel ſaltem percurre, cordate lector, & dices nos ſtillam ex fonte propinare, radium lucis pro die vibrare, ex immenſis Theſauris obolum proferre: non ambigo quin Opus hoc univerſum, ſanæ Doctrinæ Theologis futurum ſit gratiſſimum, Juris optatiſſimum, no-

ctutna

Digitized by Google

ᵭurna diurnaque manu verſari digniſſimum a Paſtoribus, a Canonicis, ab omnibus Clericis. Stilus claritate placet, ordo memoriam juvat, ſelectarum quarumdam Sententiarum unctio voluntatem perlinit, veritatis ſplendor paſſim emicans intellectum inaurat, publica ergo luce longe digniſſimum cenſeo, hac 12. Novembris 1699.

JOAN. LE BEAU S. Adalberti Leodii
Curio-Decanus Exam. Synod.

L I C E N T I A

Cenſoris Ordinarii Colonienſis.

Liber *Jus Eccleſiaſticum Univerſum* inſcriptus Auctore adm. Rever, & Clariſſimo Domino Zegero Bernardo Van-Eſpen J. U. Doctore, & Sacr. Canonum in Academia Lovanienſi Profeſſore, alias alibi approbatus, ac Typis mandatus; nunc vero ſumptibus D. Wilhelmi Metternick Bibliopolæ Colonienſis impreſſus, permitto, ut evulgetur. Coloniæ 16. Auguſti 1702.

CORNELIUS BREUVER Sacr. Th. Doctor & publicus
Profeſſor, S. Severini Canonicus Chori-Epiſcopus
& Paſtor, Librorum Cenſor.

D E C L A R A T I O

Reverendi Patris d'Elbecque ex Ordine Fratrum Prædicatorum, Romæ in Congregationibus Cardinalium Conſultoris, & Qualificatoris in Gratiam Juris Univerſi Eccleſiaſtici.

REver. P. d'Elbecque nono die Septembris an. 1702. ſcripſit D. Van-Eſpen, quod D. Van-Suſteren (tunc Vicarius generalis Archiepiſcopi Mechlinienſis, deinde Epiſcopus Brugenſis) ipſi adſuerit 6. ejuſdem menſis: „ atque inter alia verba, quæ colloquebamur, inquit, non dubito, ajebat D. Van-Suſteren, Paternitatem veſtram „ multum occupari etiam a ſacris Congregationibus. Cui ego, immo, Domine, multum occupor, & non infrequenter ſacræ Congregationes ſuis mandatis me honorant, ac forte brevi mihi committetur examen *Juris Eccleſiaſtici* „ *Univerſi* D. Van-Eſpen, cum dicatur illud a te jam eſſe denuntiatum. Tibi autem declaro in anteſſum, quod ſi „ iſtius Operis examen mihi committatur, ex mea ſententia certe non condemnabitur. Nam ipſum perlegi, & nihil quod cenſuram mereatur in ipſo offendi. Ad hoc ipſe mox erubuit, & tantum non obmutuit. Reſumpto interim animo, humili voce reſpondit: nec nos librum illum denunciamus, quod aliquid contineat contra fidem „ aut bonos mores; ſed quod Juriſdictioni Eccleſiaſticæ non ſatis faveat, immo potius illam impugnet, & deprimat; atque inter cætera Jus adſcribat poteſtati ſæculari dijudicandi, & reſolvendi in dubiis de immunitate (a).

A P P R O B A T I O N (b).

J'Ay lu par ordre de Monſeigneur le Garde des Sceaux un Manuſcrit intitulé: *Supplementum in Corpus Juris Canonici:* c'eſt un Ouvrage du célebre M. Van-Eſpen, Profeſſeur en Droit Canon dans l'Univerſité de Louvain, qui donne un Supplément a pluſieurs endroits de ſon Livre intitulé: *Jus Eccleſiaſticum Univerſum hodiernæ diſciplinæ præſertim Belgii, Galliæ, & vicinarum Provinciarum accomodatum*, imprimé à Louvain, & à Bruxelles en. 1700. Ce Manuſcrit eſt plein d'une érudition profonde, qui répond bien à la réputation que l'Auteur s'eſt ſi juſtement acquiſe par ſes précédens Ouvrages: il renferme pluſieurs Diſſertations doctes, & curieuſes ſur l'ancienne diſcipline de l'Egliſe, & les inſtructions que l'Auteur y donne ſemblent pour la plupart tot-à fait à déſirer aux endroits y marquez de ſon premier Ouvrage, c'eſt pourquoi l'impreſſion n'en peut etre que très-utile & très-agréable au Public. Fait à Paris le 2. Janvier 1727. NOUET.

(a) Hanc declarationem R. P. d'Elbecque detulit D. Van-Suſteren ad Cardinales Congregationis S. Officii, nihilominus examen *Juris Eccleſiaſtici Univerſi*, *&c.* R. P. d'Elbecque commiſſum fuit; diſcuſſio ejuſdem Operis credita quoque eſt aliis conſultationibus, at præter votum R. P. d'Elbecque prohibitum fuit *Jus Eccleſiaſticum* Decreto Congregationis Cardinalium S. Officii, dato die 22. Aprilis 1704. Hoc Decretum refertur ſub littera majuſcula *A* ad calcem opuſculi, cujus hic eſt titulus: *Æquitas ſententiæ Parlamenti Mechlinienſis*.

(b) Hæc approbatio hodie ſpectat contextus, qui in *Jure Eccleſiaſtico Univerſo* ſuis locis inſerti duas inter manus leguntur.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

INDEX
TITULORUM ET CAPITUM
PARS PRIMA.
DE PERSONIS.

TITULUS PRIMUS.
DE CLERICIS.

CAPUT PRIMUM.

DE Clericis primæ tonſuræ. Pag. 1
II. De Clericis minorum Ordinum. 2
III. De Subdiaconis, Diaconis, & Presbyteris. 3
IV. Clericis certæ Eccleſiæ adſcribendis. 5

TITULUS II.

De vita & honeſtate Clericorum.

CAPUT PRIMUM.

SIngularis in Clericis morum honeſtas requiritur. 5
II. Honeſtas & modeſtia in habitu Clericorum. ibid.
III. Incontinentia & familiarior cum mulieribus converſatio Clericis cavenda. 6
IV. Ebrietas, comeſſatio, popinarum frequentatio Clericis ſpecialiter interdictæ. ibid.
V. Ludus alearum, ſeu a fortuna dependens Clericis vetitus; & quæ in ludis licitis cavenda? 7
VI. Clerici negotiis ſæcularibus ſe non miſceant. 8

TITULUS III.

De Paſtoribus, & Vice-Paſtoribus.

CAPUT PRIMUM.

SIngulis Parochiis, ſinguli Parochi totius Parochiæ curam ſuſtinentes præficiendi. 9
II. De Vice-Paſtoribus; a quo aſſumendi, & quid iis incumbat? 10
III. Parochi, aliique curam animarum ſuſtinentes jure divino tenentur reſidere. 11
IV. Parochi, aliique animarum curatores tenentur per ſe inſtructioni populi, aliiſque functionibus incumbere. 12
V. Reſpondetur ad cap. 68. De Regulis Juris in 6. & una afferuntur rationes, ob quas ordinarie contingat, inſtructionem Paſtoris eſſe populo utiliorem, quam extranei. 13
VI. Epiſcopi cogere debent Parochos, ut per ſe populum inſtruant. ib.
VII. Fratres Mendicantes inſtituti ſunt ut meri Parochorum ſubſidiarii. 14
VIII. Regularium Stationes quantumvis diuturnæ & continuatæ, Parochorum per ſe concionari, aut catechizare volentem impedire nequeunt. ibid.
IX. Quæ obſervanda a Parocho circa Stationarios? 16
X. Sicuti Parochorum eſt populum inſtruere; ita Parochianorum eſt eos audire. ibid.
XI. Quæ in Belgio fuerint ſtatuta ad promovendam frequentationem Parochiæ ad audiendum Verbum Dei. 17

TITULUS IV.

De Cuſtodibus Eccleſiarum Parochialium.

CAPUT PRIMUM.

DE Officio Cuſtodum. 18
II. Qui ad Officium Cuſtodum admittendi, & qui rejiciendi? 19
III. A quo Cuſtos conſtituendus; & quæ ejus Jura? ibid.

TITULUS V.

De Æditius Eccleſiarum Parochialium, & Magiſtris Pauperum ſeu Menſarum Sancti Spiritus.

CAPUT PRIMUM.

QUI, & a quibus conſtituendi; & quod ab electis præſtandum juramentum? 20
II. Quænam præcipue ab Æditius, & Magiſtris Pauperum in adminiſtratione bonorum obſervanda? ibid.
III. Quomodo bona Fabricæ, & Menſæ Sancti Spiritus diſpenſanda, & a quibus? 21
IV. Qui computibus intervenire debeant? 22
V. Quæ circa redditionem computus obſervanda? 23
VI. Proponuntur Regulæ generales in hac materia obſervandæ. ibid.

TITULUS VI.

De Decanis Chriſtianitatis ſeu Ruralibus.

CAPUT PRIMUM.

ARchipresbyteri alii Urbani, & alii Rurales: hi a quo eligendi? 24
II. Decani Rurales Paſtoribus, & Eccleſiaſticis ſui diſtrictus intendere debent. ibid.
III. De Viſitatione Archipresbyterorum. 25
IV. De Congregationibus Paſtorum, & Archipresbyterorum. ibid.
V. De Juribus Archipresbyterorum. 26

TITULUS VII.

De Canonicis Collegiatarum, & Cathedralium Eccleſiarum; & officiis Juribuſque utriuſque communibus.

CAPUT PRIMUM.

UNde Canonici Collegiatarum, & Cathedralium Eccleſiarum hodie dicantur ſæculares? 27
II. Canonici, qui hodie dicuntur ſæculares, vitam communem, & clauſtralem egerunt: & quando ab ea receſſerint? ibid.
III. Ex deſertione vitæ communis quaſi naturaliter ſecuta eſt vitæ Canonicalis diſſolutio. ibid.
IV. Ipſa Canonicorum inſtitutio, ſeu profeſſio ſemper manſit invariata. 28
V. De Congregationibus Capitularibus. 29
VI. Canonici divinum Officium diurnum pariter, ac nocturnum publice perſolvere tenentur. 30
VII. De Diſtributionibus quotidianis. 31
VIII. Diſtributiones non ſunt inſtitutæ, ut propter eas divinum Officium frequentetur. ibid.
IX. De Reſidentia Canonicorum. 32
X. De cauſis excuſantibus a Reſidentia. 33
XI. De cauſis legitimis recipiendi diſtributiones in abſentia. 34

TITULUS VIII.

De Capitulo Cathedrali.

CAPUT PRIMUM.

CApitulum Cathedrale Eccleſiæ Senatum repræſentat, & unum cum Epiſcopo corpus conſtituit. 35
II. Capitulum Cathedrale quantumvis exemptum debet Epiſcopo tamquam Capiti reverentiam, & honorem exhibere; & in quibus hæc conſiſtant? ibid.
III. Quomodo Epiſcopus Capitulis etiam exemptis interveniat? 36
IV. In quibus Epiſcopus teneatur conſilium, vel conſenſum Capituli petere? ibid.

TITULUS IX.

De Capitulo Sede vacante.

CAPUT PRIMUM.

CApitulum Sede vacante, in ordinariam Juriſdictionem Epiſcopi ſuccedit. 37
II. In quæ Capitulum, Sede vacante, Epiſcopo non ſuccedat? 38
III. Qualis Vicarius, Sede vacante, hodie conſtitui ſoleat? 39
IV. A quo, & qualem Juriſdictionem accipiat Vicarius? 40

TITULUS X.

De Canonicis Graduatis.

CAPUT PRIMUM.

QUA ratione, & quomodo Canonici Graduati, præſertim in Belgio inſtituti? 40
II. De Graduatis Theologis, & Canoniſtis. 41
III. De Graduatis Nobilibus. 42

Digitized by Google

TITULUS XI.

De Dignitatibus Capitulorum.

CAPUT PRIMUM.

DE Præpoſito. 43
II. De Decano. ibid.
III. De Cantore. 44
IV. De Scholaſtico. 45
V. De Theſaurario. ibid.
VI. De Canonico Theologo. 46

TITULUS XII.

De Dignitatibus Eccleſiarum Cathedralium.

CAPUT PRIMUM.

DE Archidiacono. 47
II. De Archipresbytero Cathedrali. 49
III. De Pœnitentiario. ibid.
IV. De Officiali Epiſcopi. 50
V. De Vicario Epiſcopi. 51

TITULUS XIII.

De Electione, & Nominatione Epiſcoporum.

CAPUT PRIMUM.

QUas partes olim populus habuerit in hac electione? 52
II. Quomodo Electio Epiſcoporum ad Capitula Cathedralia ſit devoluta, & una de Concordatis Germaniæ. 54
III. De Imperatorum conſenſu olim requiſito ad eligendos Epiſcopos. 56
IV. De Regia Epiſcoporum nominatione. 58
V. Quæ conditiones in Nominatione Regia ſint ſervandæ? 59
VI. Quædam circa Electionem, & Nominationem Epiſcoporum invariata manſerunt. 60

TITULUS XIV.

De Confirmatione Epiſcoporum.

CAPUT PRIMUM.

AD quem ſpectet Epiſcoporum confirmatio? 61
II. Confirmatio dari debet prævia cauſæ cognitione. 63
III. Per quos, & qua forma hodie informatio de Nominatis ad Epiſcopatus ſumatur? ibid.
IV. Quo ritu expediatur confirmatio? 65
V. De effectu confirmationis, & quæ hodie requirantur, ut plenum effectum ſortiatur. 66

TITULUS XV.

De Conſecratione Epiſcoporum.

CAPUT PRIMUM.

A Quibus; intra quod tempus; & quo loco Conſecratio fieri debeat? 68
II. De Juramento ab Epiſcopis ante Conſecrationem Romano Pontifici præſtando. 69
III. De moderno ritu Conſecrationis. 72
IV. De Epiſcopis, qui ſolent nuncupari Titulares. 74
V. De effectu Conſecrationis, ac præcipue de Vinculo, quo Eccleſiæ alligatur Epiſcopus, & una de prohibita tranſlatione Epiſcoporum. 75
VI. De mente Decretalium circa vinculum, quo Epiſcopus ſuæ Eccleſiæ alligatur. 77

TITULUS XVI.

De Cura Epiſcopali.

CAPUT PRIMUM.

QUomodo Epiſcopi ſucceſſerint in locum Apoſtolorum? 79
II. De Auctoritate regendi Eccleſiam omnibus Apoſtolis data. ib.
III. Epiſcopi vocantur ad nudum Eccleſiæ miniſterium, & ſervitutem. 80
IV. De modo, quo ſummus Pontifex, & Epiſcopi influunt in Eccleſiæ membra. 81
V. Quiſque Epiſcopus hodie habet diſtinctam Diœceſim, extra quam Juriſdictionem, aut Pontificalia exercere nequit. ibid.
VI. De ſollicitudine Paſtorali, ejus amplitudine, & reſtrictione. 82
VII. Cura & regimen totius Diœceſis primario, & principaliter incumbit ipſi Epiſcopo. 83
VIII. Epiſcopi jure divino tenentur ad reſidentiam; & qualis debeat eſſe illa reſidentia? 84
IX. De legitimis cauſis abſentiæ Epiſcoporum a ſuis Diœceſibus. 85
X. Præcipuum munus Epiſcoporum eſt Prædicatio verbi Dei. 87
XI. Nullus ſine auctoritate Epiſcopi publice prædicare poteſt. 88
XII. Epiſcoporum eſt pro populo orare, populum ad orationem excitare; preces publicas indicere, & dirigere; & abuſus, ſi qui irrepſerint tollere. 90

TITULUS XVII.

De Viſitatione Epiſcoporum.

CAPUT PRIMUM.

DE neceſſitate, & ſcopo Viſitationis. 93
II. Quæ procurationes ab Epiſcopo viſitante exigi, vel recipi poſſint, & qui ad eas teneantur? 94
III. Quæ loca ab Epiſcopis viſitari debeant, & poſſint? 95
IV. Quomodo in Viſitatione procedendum; & quem effectum Decreta in Viſitatione habeant? 96

TITULUS XVIII.

De Synodis Diœceſanis, ſeu Epiſcopalibus.

CAPUT PRIMUM.

QUoties hæ Synodi celebrandæ, & qui interveniant? 98
II. Quæ in Synodo Diœceſana tractanda? 99
III. De Teſtibus Synodalibus. 100
IV. Qui his Synodis ſubdantur, & quæ earum auctoritas? 101

TITULUS XIX.

De Metropolitanis.

CAPUT PRIMUM.

QUando, & a quibus Metropolitani inſtituti? 102
II. De prærogativis, quibus ſuper alios Epiſcopos fruuntur Metropolitani. ibid.
III. Quam obedientiam Epiſcopi Suffraganei debeant ſuis Metropolitanis? 103
IV. In quibus cauſis Metropolitanus ſit Judex ordinarius Epiſcoporum? 104
V. Quam auctoritatem Metropolitani hodie habeant in Diœceſi ſuorum Suffraganeorum? 105
VI. Auctoritas Metropolitanorum in Diœceſi ſuorum Suffraganeorum adhuc perpenditur. 106
VII. De Palio, & Cruce Archiepiſcopali. ibid.
VIII. Pallii origo, prærogativæ, & earum progreſſus obſervantur. 108

TITULUS XX.

De Synodis Provincialibus.

CAPUT PRIMUM.

QUoties Synodus Provincialis celebranda, & qui illi interveniant? 111
II. Uſus, & utilitas Conciliorum Provincialium, cauſa cur eorum celebratio fuerit interrupta. 112
III. Quæ in Concilio Provinciali tractanda? 113
IV. Qui Decretis Synodorum Provincialium ſint ſubjecti? & de confirmatione Sedis Apoſtolicæ ſuper his Synodis. 114
V. Exponitur mos poſtulandi a Sede Apoſtolica confirmationem Synodorum Provincialium. 115
VI. Quæ Principum circa Synodos Epiſcopales auctoritas? 116

TITULUS XXI.

De Legatis, & Nuntiis Apoſtolicis.

CAPUT PRIMUM.

DE variis Legatorum ſpeciebus. 117
II. De Auctoritate, & Dignitate Legatorum? 118
III. De quibuſdam Legatorum prærogativis, de earum origine, & abuſu. 121
IV. Quid moribus hodiernis, præſertim Galliæ, & Belgii circa Legatos, & Nuntios Apoſtolicos obtineat? 122

TITULUS XXII.

De Congregationibus Cardinalium.

CAPUT PRIMUM.

DE origine, & dignitate, & officio Cardinalium. 124
II. De Conſiſtorio Cardinalium. 128
III. De Congregatione S. Officii, ſive Inquiſitionis: atque una de origine Inquiſitionis. 129
IV. De Congregatione Indicis. 131
V. Ulterius quæritur, quid Hiſpani, quid Galli, quid Belgæ ſentiant de auctoritate Indicis librorum prohibitorum. 134
VI. De Congregatione pro executione, & interpretatione Concilii Tridentini. 135
VII. De quibuſdam momentis, quæ ſpectant Congregationem Concilii Tridentini Interpretem. 136
VIII De Congregatione ſuper negotiis Epiſcoporum, & Regularium. ib.
IX. De Sacra Congregatione Rituum. 137
X. Ritus Sanctos canonizandi iterum exponitur. 139

TITULUS XXIII.

De Officialibus Curiæ Romanæ.

CAPUT PRIMUM.

DE Vice-Cancellario, & Cancellaria Romana. 140
II. De Datario & Dataria. 142
III. De tempore, quo erecta eſt Dataria, & de compoſitione ſuper fructus male perceptos. 143

IV. De

Digitized by Google

IV. *De Pœnitentiaria.* 144
V. *De Secretario Brevium, & de differentia inter Brevia, & Bullas.* 145

TITULUS XXIV.

De Inſtituto Regularium, & eorum admiſſione.

CAPUT PRIMUM.

DE *primævo Monachorum Inſtituto, eorum Regulis & Conſtitutionibus.* 146
II. *Multis ſeculis Ordinum Monaſticorum ignota diverſitas, quomodo poſtmodum inducta, & quomodo reſtricta novorum Inſtitutio?* 148
III. *De nova conſtructione Monaſteriorum.* 149

TITULUS XXV.

De Admiſſione ad Religionem, & de Novitiatu.

CAPUT PRIMUM.

QUaliter probandus admittendus ad Religionem? 152
II. *De Novitiatu.* ibid.
III. *De Libertate Novitii deſerendi Religionem ante profeſſionem, & ad eam ſpectantibus.* 155
IV. *Quomodo Novitii de bonis ſuis diſponere poſſint, & debeant?* 156
V. *De examine Puellarum ante habitus ſuſceptionem, & Profeſſionem.* 157

TITULUS XXVI.

De Simonia circa ingreſſum Religionis.

CAPUT PRIMUM.

EST *Simonia aliquid exigere pro ſuſtentatione Profeſſuri, dum Monaſterium eſt ſufficiens.* 158
II. *An titulus paupertatis exactiones dotium juſtificet?* 159
III. *Media convenientia ad extirpandas pactiones Simoniacas.* 161

TITULUS XXVII.

De Profeſtione, & ejus effectu.

CAPUT PRIMUM.

DE *Profeſſione ſolemni ejuſque ritu, & an tacita hodie obtineat?* 163
II. *De ætate Profitentium.* ibid.
III. *De Formula Profeſſionis, & quid contineat?* 164
IV. *Profeſſio Religioſa an Profeſſum adſtringat ſtabiliter Monaſterio; & quid ab exeunte Monacho obſervandum?* 165
V. *An Profeſſio Religioſa permittat tranſitum de una Religione ad aliam?* ibid.
VI. *Quid obſervandum a Regulari prætendente profeſſionem ſuam fuiſſe invalidam?* 167
VII. *An Monachi contumaces, & rebelles poſſint poſt profeſſionem e Monaſterio ejici, & a Religione abſcindi?* 168

TITULUS XXVIII.

De Voto Obedientiæ.

CAPUT PRIMUM.

QUalis debeat eſſe Obedientia? 169
II. *De Obedientia cæca.* 170
III. *An obediendum Superiori aliquid contra vel ſupra Regulam præcipienti?* 171
IV. *An Regularibus a præcepto Superiorum appellare liceat?* 172

TITULUS XXIX.

De Voto Paupertatis.

CAPUT PRIMUM.

ABdicatio omnis proprietatis eſt eſſentialis *Statui Religioſo.* 173
II. *Religioſi privati ſunt omni jure ſucceſſionis.* ibid.
III. *Paupertas Religioſa permittit bonorum etiam immobilium poſſeſſionem in communi; hodie neceſſaria amortizatio.* 174
IV. *De Amortizatione iterum diſſeritur.* 176
V. *Qui Ordines* Mendicantes, *& eorum ſpecialis Paupertas, ac quæ Religioſa* Mendicitas? 177
VI. *Omnia undecumque Religioſis obvenientia in communes uſus Fratrum ſunt diſpenſanda.* 180
VII. *Peculia Monachorum contrariantur Voto Paupertatis, & vitæ communi?* 181
VIII. *Omnibus ex* communi *Monaſterii ſubſtantia neceſſaria ſubminiſtranda; & quæ in horum uſu obſervanda?* 182
IX. *Quomodo bona Monaſterii a Superioribus diſpenſanda?* 183
X. *Titulus adminiſtrationis in ſimplici Monacho eſt pallium* proprietatis. 184

TITULUS XXX.

De Voto Caſtitatis.

CAPUT PRIMUM.

PRofeſſio Religioſa includit votum Caſtitatis, ſaltem implicite; & ad quid obliget? 185
II. *Mulierum ad clauſtra, & Oratoria Monachorum ingreſſus quomodo vetitus?* 186
III. *De Clauſura Monialium vetante egreſſum Monialium.* 187
IV. *De Clauſura vetante ingreſſum in Monaſteria; quæ ſit circa clauſuram Belgica diſciplina.* 189

TITULUS XXXI.

De Monaſteriorum Superioribus.

CAPUT PRIMUM.

QUid Abbates & Abbatiſſæ? & varia eorum diſtinctio. 191
II. *De Priore Clauſtrali, Obedientiario, & Conventuali, eorumque differentiis.* 192
III. *De Auctoritate Prælatorum regendi, & corrigendi Subditos.* 193
IV. *Quandonam Superior debeat petere* conſilium, *vel* conſenſum *Capituli, & qui Capitulum conſtituant?* 195
V. *De Cura temporalium Abbatibus incumbente, & Officialibus ad ipſis conſtituendis.* 197
VI. *De Uſu* Pontificalium *Abbatibus indulto.* 198
VII. *De Abbatibus Laicis & Commendatariis, & horum origine, & juribus.* 201
VIII. *Diſcutitur Decretum Concilii Tridentini,* Seſſione 25. cap. 21. *relatum.* 205
IX. *De Electione, & Nominatione Superiorum.* 206
X. *De Confirmatione, & Benedictione Abbatum.* 207
XI. *Quis Ordo & ætas in Superioribus Regularibus requiratur?* 209

TITULUS XXXII.

De Regularium Reformatione, & Viſitatione.

CAPUT PRIMUM.

PRæcipuæ cauſæ collapſæ diſciplinæ Monaſticæ recenſentur. 210
II. *Ad quos reformandi auctoritas pertineat?* 211
III. *De Congregationibus, & Capitulis Regularium.* 213
IV. *De Viſitatione Monaſteriorum.* 216
V. *De Scopo, & Forma viſitationis, & reformationis.* 217

TITULUS XXXIII.

De quaſi-Regularibus.

CAPUT PRIMUM.

DE *Patribus Oratorii.* 219
II. *De Canoniſſis.* 222
III. *De Beguinis.* 224

ELENCHUS

MONUMENTORUM,

Quæ in primo Volumine Juris Eccleſiaſtici Univerſi citantur.

I. SEntentia Conſilii Brabantiæ pro jure Parochorum. 227
II. *Ordinationes ſeu conſtitutiones datæ a ſummo Conſilio, ſeu Senatu Brabantico ſuper adminiſtratione bonorum Eccleſiaſticorum, & Sancti Spiritus.* 230
III. *Decretum Epiſcopi Principis Leodienſis pro fideli, & recta adminiſtratione bonorum fabricæ Eccleſiæ, & Menſæ S. Spiritus.* 234
IV. *Litteræ Ducis Sabaudiæ Belgii Gubernatoris ad Priorem, & Collegium J. U. Doct. Prof. ordin. in Univerſitate Lovanienſi.* 235
V. *Sententia extenſa Senatus Brabantiæ contra Archidiaconum Gondromi 10. Martii 1700.* ibid.
VI. *Rationes Sacræ Theologiæ Pariſienſis contra quorumdam propoſitiones, qui Breviarium ſecundum Correctionem Concilii Tridentini introducere cupiebant, antiquo uſu Eccleſiæ Pariſienſis abrogato.* 239
VII. *Declaration de Louis XIV. Roi de France donnée en 1693. concernant la reception, & dote de perſonnes qui embraſſent la profeſſion Religieuſe.* 240
VIII. *Edit du Roi Louis XV. concernant les etabliſſemens, & les acquiſitions des gens de Main-morte, donnée en 1749.* 241
IX. *Statutum Capituli generalis Ciſtercienſis contra vitium proprietatis 1683.* 244
X. *Inſtructio pro D. Lamberto de Limbourgo nominato per Regiam Majeſtatem ad Abbatiam* Vallis Dei, *&c.* 245
XI. *Lettres écrites au Provincial, & a quelques Cloiſtres de l'Ordre de S. Dominique, és pays de par-deçà, par-leſquelles il leur eſt interdit d'admettre aucuns Viſiteurs étrangers ſans Lettres de* Placet *du Prince.* 247

JURIS

Digitized by Google

JURIS ECCLESIASTICI UNIVERSI PARS PRIMA.

DE PERSONIS.

TITULUS PRIMUS.

DE CLERICIS.

CAPUT PRIMUM.

De Clericis primæ Tonſuræ.

1 *Olim Tonſura ab Ordinibus non fuit ſeparata.*
2 *Epocha Tonſuræ ſeparatim datæ controvertitur.*
3 *Separationis occaſio.*
4 *Hodie ſemper ſejuncta.*
5 *A multis perverſe appetitur.*
6 *Perverſa intentio a Synodis quomodo reprobata?*
7 *Sollicitudo Epiſcoporum circa Tonſurandos.*
8 *Commoda ex illa ſollicitudine ſperanda.*
9 *A quo primitus Tonſura collata?*
10 *Tonſuræ ſuſceptæ probatio.*

I. PRIMIS quinque ut minus Eccleſiæ ſæculis, nullos fuiſſe Clericos primæ dumtaxat Tonſuræ, nullo minore, aut majore Ordine inſignitos, oſtendit Morinus de Ordinationibus *part.* 3. *exercit.* 15. *cap.* 2. ibidem docens Tonſuram ſæculis illis nunquam ſeparatim ab omni Ordine datam fuiſſe, ſed ſimul cum primo Ordine, velut ritum illius collationi annexum.

II. Sunt tamen nonnulli viri eruditi, atque inter alios Joannes Mabillon in præfatione *ad partem* 1. *ſæculi* III. *Benedictinorum nu.* XIX. & Chriſtianus Lupus in ſcholis *ad Canonem* XIII. *Concilii Oecumenici* VII. qui contendunt contra Morinum (in textu citatum) Tonſuram, ante tempus a Morino præfixum, ſeparatim & ante alicujus ordinis ſuſceptionem fuiſſe datam.

Quidquid ſit de hac epocha Tonſuræ *ſeparatim* datæ, in hoc tamen Morino conſentiunt, morem illum *paſſim* Tonſuram ut quemdam quaſi Ordinem præmittendi ante omnis Ordinis ſuſceptionem, etiam Minorum, recentioris eſſe diſciplinæ.

III. Qua autem occaſione, tandem circa annum ſeptingenteſimum Tonſura ab omni Ordine ſeparari cœperit, his verbis enarrat Morinus: *Parentes filios ſuos impuberes, immo fere infantes, Eccleſiaſticis officiis conſecrabant, & Epiſcopis inſtituendos offerebant. Eos Epiſcopi in eadem domo educandos, & inſtruendos curabant, ut eſſent Cleri reparandi velut ſeminarium. Eorum inſtitutioni ſenex aliquis e Clero præficiebatur; atque ut plurimum Archidiaconus. Cum autem propter ætatis infirmitatem, Oſtiariorum, aut Lectorum officiis in Eccleſia fungi non poſſent, Ordines illos illis non conferebant; ſed ſolam Tonſuram cum veſte clericali; Tonſuram ideo ab Ordine ſeparantes, ne pueri iſti Eccleſiæ miniſteriis parentum pietate devoti, ut prorſus ſæculares & profani, hominum oculis comparerent. Longo poſt tempore, quod in pueris fiebat propter ætatis infirmitatem, in ætate valentibus uſurpatum eſt; Tonſuraque clericalis, ut Ordo quidam ab aliis ſeparatus, quibuſcumque ſeparatim collata eſt.*

IV. Quod labentibus ſæculis invaluiſſe ſcribit Morinus, id non in Belgio dumtaxat, ſed per totam Eccleſiam Latinam receptum eſt; ut nimirum Tonſura clericalis, tamquam Ordo quidam ab aliis ſeparatus, quibuſcumque ſeparatim conferatur.

Neque inſigniti Tonſura clericali ab ea *Clerici* dumtaxat nuncupantur, ſed etiam de *foro* Eccleſiæ conſtituuntur, & privilegia clericalia adipiſcuntur: uti Epiſcopus ordinans ex Pontificali denuntiat: *Filii chariſſimi*, ait ad Tonſuratos, *animadvertere debetis, quod hodie de FORO ECCLESIÆ facti eſtis, & PRIVILEGIA CLERICALIA ſortiti eſtis*. Pontif. Rom. Edit. 1663. pag. 18.

V. Hinc factum, ut plures, non animo Deo, & Eccleſiæ ſerviendi, ſed laicalis judicii declinandi cauſa, & privilegiis clericalibus gaudendi, Tonſuram clericalem expeterent; quos notavit Synodus Tridentina, eos ad Tonſuram non admittendos declarans, *de quibus probabilis conjectura non ſit, eos, non ſæcularis judicii fugiendi fraude, ſed ut Deo fidelem cultum præſtent, hoc vitæ genus elegiſſe*. Seſſ. 23. cap. 4.

Verum, quia in Belgio hæc a juriſdictione laicali exemptio quoad Clericos primæ Tonſuræ, faventibus, vel annuentibus ſummis Pontificibus, multum reſtricta eſt (ut infra, ubi de immunitate & exemptione Clericorum agetur, oſtendemus) pauci ſunt in Belgio qui hac a Synodo Tridentina reprobata intentione, Tonſuram Clericalem expetunt. At alia eſt non minus perverſa & pernicioſa, quæ plurimos ad Tonſuram clericalem hodie in Belgio impellit.

Cum enim in Belgio, uti & in aliis Provinciis, plura ſint Eccleſiaſtica Beneficia, ſolam Tonſuram clericalem requirentia, ut quis proventibus, aut aliqua eorum parte gaudere poſſit, etiam in minori ætate conſtitutus: plurimi, vel proprio, vel parentum inſtinctu, ad Tonſuram clericalem hoc unico motivo impelluntur, ut Beneficii obtinendi fiant capaces, nihil de vocatione ad Statum Eccleſiaſticum, aut propenſione, & animo Deo, & Eccleſiæ ſerviendi ſolliciti.

VI. Carnalem hanc ac terrenam intentionem, non ſecus ac priorem excluſit Synodus Tridentina, declarando, prima Tonſura ſolum initiandos, de quibus probabilis conjectura ſit, *eos hoc vitæ genus elegiſſe, ut Deo fidelem cultum præſtent*. Seſſ. 23. *cap.* 4. *de reform.*

VII. Hinc e Concilio Tridentino redux Franciſcus Richardotus Epiſcopus Atrebatenſis voluit, ut ad Tonſuram non admittantur, *niſi qui fidem faciant, ſe eo animo hunc gradum optare, ut Deo, & Eccleſiæ ſerviant*. Syn. Atrebatenſis 1570. *tit. de Sacr. Ordinis cap.* 7. Conſonant & aliæ Synodi Belgicæ, vel generaliter, aut etiam ſpecialiter jam citatum Synodi Tridentinæ Decretum probantes. Quibus noviſſime ſuffragatus eſt nominatiſſimus ille Mechlinienſium Archipræſul Jacobus Boonen, in Decreto ſuo de Sacris Ordinationibus 19. Octob. 1654. publicato, in quo a Tonſurando inter cætera requirit, *ut a Parocho, & Ludimagiſtro, eove quem in quovis ſtudiorum genere audit, aut ſi alicui Seminario, vel Collegio adſcriptus eſt, ab illius Rectore loco Parochi, clauſas & obſignatas literas* aſſe-

afferat, quibus teſtatum faciat, bonis probiſque moribus ſemper ſe vixiſſe, itemque in Eccleſia frequentius, religioſiuſque verſatum eſſe, ac ſacram Communionem ſæpius in anno ſumpſiſſe: Nec non probabilem de ſe ſpem præbere, quod in Clericalis Ordinis diſciplina ſit permanſurus, quod potiſſimum, ut Deo fidelem cultum præſtaret, ad hoc vitæ genus fuerit inductus.

His præiverat zeloſiſſimus Mediolanenſis Antiſtes S. Carolus, qui a Tonſurandis inquiri voluit, *Quam ob cauſam ſe Clericos fieri velint? An tales ſint, qui ſpem præbeant, Eccleſiæ miniſtros utiles ſe fore? A quo Sacerdote, ſanctioris vitæ Magiſtro inſtituti ſint vitæ clericalis modum? An vitæ chriſtianæ præcepta, inſtitutave ſciant? Concil. Med. V. an. 1579. habitum, part. 3 cap. 2.*

Sane ſi unquam in danda Tonſura vigilare, & ſollicitos eſſe oportuit Epiſcopos Belgii, indubie hoc tempore oportet. Ad oculum quippe patet; in Belgio locum habere, quod anno vigeſimo quarto decimi ſeptimi ſæculi deplorabant Patres Concilli Burdigalenſis, *c. 6. §. 2. In nulla re magis laborare homines hujus ſæculi, quam ut filii, præcipue deformes, & ad negotia ſæcularia inepti, in ſortem Domini aſſumantur: ad Beneficia certe, non ad officia Eccleſiaſtica, quacumque ratione, cum eos non vocet Dominus, promovendi.*

VIII. Si eam circa Tonſurandos curam impenderent Epiſcopi, non dubium, quin plures inepti, & mercenarii a Beneficiis, & Miniſteriis excluderentur; qui ſemel Tonſura accepta, & per eam Beneficiorum capaces redditi, a Patronis, aut Collatoribus Beneficia impetrantes, non ſine ſumma difficultate, & non niſi obſtante manifeſto impedimento, excludi poſſunt.

Ad hæc, ſi Epiſcopus, qui non niſi Eccleſiæ utiles, & in doctrina, & moribus rite probatos Sacerdotes Diœceſi ſuæ providere intendit, ni & circa Tonſurandos debitam exactamque adhibeat diligentiam, non raro ſuo fruſtrabitur voto. Quid enim facilius, frequentiuſque, quam, obtenta jam Tonſura, Beneficium aliquod nullius, aut exigui proventus impetrare in Diœceſi Epiſcopi, qui ſcitur omnes pene indifferenter ad ſacros Ordines admittere, atque ita titulo Beneficii a tali Epiſcopo ordinari, a quo ordinari non potuiſſet, niſi, Tonſura recepta, Beneficium obtinuiſſet.

Ex his quiſque facile intelliget, *permultum propterea referre* (verba ſunt S. Caroli in Conc. Mediol. IV. 1576.) *omnem in illa conferenda, & ſuſcipienda, diligentiam adhiberi.*

IX. Tonſuram primitus etiam a Presbyteris, quin & a Laicis ſubinde datam eſſe, monet Mabillon in præfatione ad *partem 1. ſæculi III. Benedictinorum, n. XIX.*

Neque id adeo mirum videbitur, ſi attendatur quod primitus Tonſura in ſimplici quadam capillorum detonſione, & veſtium mutatione conſtiterit.

Per hanc enim capillorum detonſionem, & veſtium clericalium aſſumptionem demonſtrabat ſuſcipiens, ſe animum ad ſtatum Eccleſiaſticum habere, eo fere modo, quo in Academicis Collegiis, & Epiſcoporum Seminariis ſolent adoleſcentes veſtem & tonſuram in ſimplici capillorum detonſione conſiſtentem aſſumere, eaque aſſumptione animum ad ſtatum Eccleſiaſticum profiteri.

Quid igitur mirum, ſi & Tonſura in hac capillorum, & ſimplici veſtium mutatione conſiſtens, etiam a Presbyteris, quin & a Laicis citra conſenſum Epiſcopi dari potuerit?

At poſtquam labentibus ſæculis, ſenſim hæc capillorum detonſio, & veſtium immutatio fieri cœpit, quibuſdam precibus & ritibus adhibitis, atque ad inſtar cujuſdam Ordinis reputari, tandem & collatio Tonſuræ ad Epiſcopum devoluta eſt; eo etiam titulo quod de vocatione matriculæ Eccleſiæ adſcribendorum, præ cæteris cognoſcere & inquirere, pertinere videatur ad Epiſcopum.

X. Illud circa Tonſuram, & Ordines hic in Belgio ſpeciale occurrit, quod *Edictum perpetuum* Alberti Gubernatorum, *Art.* 21. pro eorum probatione requirat literas, nec teſtes admittat, niſi in caſu deperditorum Regiſtrorum: quam perditionem, qui allegat, probare debet; uti notat Antonius Anſelmo ad citatum articulum §. 17.

Notatum eſt, in Belgio per edictum perpetuum Alberti, & Iſabellæ non admitti probationem Tonſuræ Clericalis per teſtes, ſed requiri probationem per literas. Addendum, hoc dumtaxat obtinere circa probationem *judicialem*, ſive ut Tonſura Clericalis in judicio probetur. Unde cum in admiſſione ad poſſeſſionem non inſtituatur examen *judiciale*, non videtur quoque neceſſaria probatio Tonſuræ Clericalis per literas: ſed ſufficiens apparet, ut de Tonſura, quemadmodum de aliis qualitatibus admittendi ad poſſeſſionem, per quamcumque ſpeciem probationis conſtet: Videturque ſufficiens Tonſuræ probatio hodie haberi ex literis Superiorum, & ſacrorum Ordinum, ſepoſitis ſpecialibus circumſtantiis, uti latius deducit Nicolaus Garzias *part. 7. cap. 2. de Beneficiis.*

Inter Doctores controvertitur, utrum Tonſura Clericalis probetur per literas ordinum ſuperiorum, utrum vero requirantur literæ Tonſuræ, ſive quæ expediuntur, & dantur in ſpecificam probationem datæ Tonſuræ.

In primis apparet quod articulus *Edicti perpetui*, de quo in textu agitur, intelligi debeat de literis *ſpecialiter* collationem Tonſuræ referentibus; ſive de illis, quæ expediuntur *ſpeciatim* in probationem collatæ Tonſuræ, ſolentque vulgo vocari *literæ Tonſuræ.*

Sed & hoc ſatis conſtat, hunc articulum loqui de probatione *judiciali;* ut nimirum dum pars in judicio opponit defectum Clericatus, eoque ex capite nullitatem collationis, aut præſentationis arguit, judex nequeat admittere probationem per teſtes, ſed requirere teneatur probationem per *literas* juxta tenorem *Edicti.*

At extra judicium, aut in locis, in quibus non viget lex poſitiva, probationem per *literas* requirens, ſufficiens & plena probatio Tonſuræ haberi poſſe videtur per literas & probationem ſuperiorum Ordinum, uti pluribus adſtruit Nicolaus Garzias de *Benef. p. VII. c. 2.*

Scitur enim hodie neminem ordinari, niſi ordinandus Ordinario prævie fidem fecerit de ſuſcepta Tonſura, & aliis Ordinibus inferioribus.

Quin & ipſi ordinandi hodie admodum ſolliciti ſunt, ne omiſſa Tonſura, ad ordines promoveantur, ob periculum irregularitatis eo titulo incurrendæ: quia juxta modernam diſciplinam, & receptam opinionem, *per ſaltum* cenſerentur promoti, & ordinati, qui omiſſa Tonſura, ad Ordinem altiorem promoverentur, quæ promotio irregularitatem hodie inducit. *Toto titulo x. de Clerico per ſaltum promoto.*

Quapropter, ſi conſtet per literas, aut aliunde quemquam eſſe conſtitutum in ſacris Ordinibus, non dubium quin attento more, qui in ordinandis ſervari conſuevit, ſufficienter cenſeri debeat probatum, ſimilem ordinatum etiam eſſe initiatum prima Tonſura, tametſi *literas Tonſuræ* non poſſit producere.

Igitur quia Capitula, vel alii, quibus competit jus inducendi præſentatos, vel electos, aut proviſos in realem poſſeſſionem beneficiorum, non cognoſcunt de qualitatibus aut titulis introducendi more judiciario, dubium non videtur, quin etiam ſufficiat probatio ſuſceptæ Tonſuræ per literas ſuperiorum Ordinum; vel quod conſtet eum revera in ſuperiori Ordine conſtitutum.

Contraria nimium ſcrupuloſa quorumdam Capitulorum, & Prælatorum praxis videtur profluxiſſe ex ignorantia, aut non adhibita diſtinctione inter probationem *judicialem* & extrajudicialem.

Sicuti enim de cæteris qualitatibus ipſius inſtituendi non exigitur examen judiciale, neque requiritur probatio, quæ eſſet in judicio neceſſaria, ſed ſufficere creditur, ſi inſtituendus capacitatem quoad mores, & ſcientiam præbet per teſtimonia extrajudicialia, quæ moralem ſaltem certitudinem efficiunt; quidni ſufficere debet, ſi inſtituendus per probationem extrajudicialem faciat fidem de ſuſcepta Tonſura?

Recte quoque notat poſt alios Perezius de Lara in tractatu *de Anniverſ. & Capell. lib. 2. cap. 5.* quod etſi nullus queat obtinere titulum beneficii, niſi prima Tonſura initiatus fuerit, tamen ſi quis ſit in poſſeſſione, is non teneatur probare Tonſuram; ſed quod præſumptio reſultans ex quaſi poſſeſſione beneficii, & clericatus ſufficiat, ut ſaltem in judicio poſſeſſorio obtineat, & in beneficii poſſeſſione manuteneatur, ſaltem quoaduſque ipſe defectus Tonſuræ plene probetur.

CAPUT II.

De Clericis Minorum Ordinum.

1 *Ordines Minores Ordinibus Sacris olim non ſemper præmiſſi.*
2 *Aliquando plures, aliquando pauciores præmittebantur.*
3 *Nemini non eodemque tempore plures conferebantur.*
4 *Interſtitia etiam inter hos Ordines ſervata.*
5 *Hodie omnes Sacris Ordinibus præmitti debent.*
6 *Votum Eccleſiæ, ut functiones illorum Ordinum reſtituantur*
7 *Ut per interſtitia conferantur.*
8 *Diſciplina circa hos Ordines multum collapſa.*
9 *Quæ prolapſionis origo?*
10 *Zelus S. Caroli in hac diſciplina reſtituenda.*

I. QUatuor Ordines, quos hodie Minores dicimus, Oſtiariatum, Lectoratum, Acolythatum, & Exorciſtatum, primis Eccleſiæ ſæculis non fuiſſe ſemper præmiſſos Sacris Ordinibus; neque exiſtimatum tunc fuiſſe, ut hodie creditur, illum *per ſaltum* aut minus Canonice ordinatum, qui uno aut pluribus, vel ſubinde etiam omnibus Ordinibus Minoribus omiſſis, ad Diaconatum altioremque Ordinem fuiſſet promotus, tam ex Canonibus, quam exemplis Sanctorum ita ordinatorum, fuſe ac ſolide oſtendit Morinus *de Sac. Ordinat. part. 3. exerc. 11. cap. 2.* notatque ibidem: Minores illos Ordines eum præcipue in finem Majoribus fuiſſe præmiſſos, ut in horum exercitiis, ad altiores Eccleſiæ functiones aſſumendi prius probarentur, & exercitarentur.

II. Hinc ulterius fiebat, ut nunc plures, nunc pauciores ſacris Ordinibus præmitterentur: prout nimirum Epiſcopi judicabant ipſum ordinandum plus minuſve eſſe probandum & exercitandum.

Neque enim ullus, etiam Minoribus Ordinibus inſigniebatur, niſi una alicui Eccleſiæ adſcriberetur, ubi Ordinis ſuſcepti functiones obiret.

III. Cumque ſingulorum Ordinum variæ diverſæque eſſent functiones, nemini uno eodemque tempore plures Ordines dabantur, ſed prout his, illiſve amplius convenire judicabantur, eos Epiſcopus conferebat. *Alius*, inquit S. Ambroſius *lib. 1. Off. cap. 44. Edit. 1690. diſtinguendæ lectioni aptior, alius pſalmo gratior, alius exorcizandis, qui malo laborant ſpiritu, ſollicitior, alius ſacrario opportunior habetur: Hæc omnia ſpectet Sacerdos, & quid cuique congruat, id officii deputet. Quo etenim unumquemque ſuum ducit ingenium, aut quod officium decet, id majore implet gratia.*

IV. Denique nemo eo tempore, Ordine aliquo Minore inſignitus ad ulteriorem, etiam Minorem Ordinem aſcendebat; niſi præſcriptis temporibus, quæ hodie *interſtitia* vocamus, in Ordinis illius exercitio laudabiliter verſatus eſſet; & quoddam quaſi tyrocinium percurriſſet; quo ſe in majoribus functionibus obeundis idoneum probaſſet. Quæ omnia fuſius proſequitur, & probat Morinus in citato capite, & ſequentibus.

V. Moderna vero Eccleſiæ diſciplina nullum hodie ad ſacrum Ordinem admittit, niſi omnibus quatuor Minoribus inſignitum; eumque, qui vel uno omiſſo Majorem ſuſcepiſſet, tamquam per *ſaltum* promotum reputaret, & a ſuſcepti Ordinis functionibus ſuſpenſum; ſaltem quouſque omiſſum Ordinem ſuſcepiſſet. De quo videri poſſunt Canoniſtæ ad tit. 27. lib. 5. Decretalium, *de Clerico per ſaltum promoto.*

Quoad reliqua puncta, ſi Eccleſiæ mentem in Canonibus expreſſam

Digitized by Google

ſam ſpectemus, reperiemus, modernam circa Ordines Minores diſciplinam Eccleſiæ cum priſtina pene per omnia convenire.

VI. Optat ſiquidem Synodus Tridentina *Seſſ.* 23. *cap.* 17. *de ref. Ut Sanctorum Ordinum a Diaconatu ad Oſtiariatum functiones, ab Apoſtolorum temporibus in Eccleſia laudabiliter receptæ, & pluribus in locis aliquandiu intermiſſæ, in uſum juxta Sacros Canones revocentur*. Hortaturque in Domino Eccleſiarum Prælatos, illiſque præcipit, ut quantum fieri poteſt, provideant, ut functiones hujuſmodi in Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſiis frequentioribus, per conſtitutos in dictis Ordinibus dumtaxat exerceantur. Et ſane, ni hic eſſet Eccleſiæ ſenſus, quam ob rem Ordinum illorum ſingulas functiones tam ſolicite in Pontificali Eccleſia exprimeret, Ordinatiſque inculcaret, atque ut in iis exercendis eſſent diligentes moneret, Deumque per Antiſtitem deprecari vellet?

VII. Ad hæc etiamnum hodie Eccleſiæ mentem eſſe, ut Ordines Minores per temporum intervalla conſerantur, utque in illorum exercitiis Clerici probentur, priuſquam ad ulteriores promoveantur, evidenter probat Synod. Trid. *cap.* XI. *de ref.* deſiderans, ut Minores Ordines per temporum interſtitia, niſi Epiſcopo aliud expedire magis videretur, conferantur; *ut eo accuratius, quantum ſit hujus diſciplinæ pondus, poſſint edoceri; ac in UNOQUOQUE MUNERE, juxta præſcriptum Epiſcopi ſe* exerceant, idque in ea, *cui* adſcripti erunt, Eccleſia; niſi forte ex cauſa ſtudiorum abſint, *atque ita de gradu in gradum aſcendant, ut in eis cum ætate, vitæ meritum, & doctrina major accreſcat*.

Quid evidentius, quam Synodum Trid. conformiter ad Patrum diſciplinam, velle non ſolum, ut Minorum Ordinum functiones in uſum revocentur; ſed etiam, ut ſinguli per temporum intervalla conferantur: ut ita in eorum exercitiis, tamquam in quodam tyrocinio ad majores Ordines promovendi exerceantur, & probentur.

Hanc diſciplinam probarunt & Synodi Belgicæ, vel generatim probando quæ circa Ordines ſtatuit Synodus Trid. vel eamdem diſciplinam ſuis Decretis ſpecialiter proponentes, & inculcantes.

Nullus, ait Synodus Namurcenſis ſub Franciſco Buſſeret an. 1604. *tit.* 7. *c.* 2. *ſe præſentet ad plures Ordines Minores ſimul ſuſcipiendos, niſi Eccleſiæ neceſſitas, aut utilitas hoc poſtulaverit: Cum extra hunc caſum, Sac. Conc. Trid. in Minoribus non minus, quam Majoribus Ordinibus interſtitia ſervari voluerit*. Idem inculcat repetitis ſupra citatis Concilii Tridentini verbis Synodus Audomarenſis an. 1583. *tit.* 9. *c.* 14. Et noviſſime ſub Wachtendonck Synod. Namurcenſis *tit.* 8. *c.* 4. declarat: *quod Minorib. Ordin. inſigniti, juxta Conc. Trid. diſpoſitionem, non niſi poſt ann. a ſuſceptione poſtremi gradus Min. Ord. ad Majores Ordines promovebuntur: niſi neceſſitas, aut Eccleſiæ utilitas videatur aliud expoſcere*.

VIII. Attendant Epiſcopi, aliique Eccleſiarum Prælati, quibus diſciplinæ cura incumbit, quam hæc cum moderna Belgii praxi conveniant: ubi Minorum Ord. officia & miniſteria a quolibet occurrente occupantur, & vix aliquando ab initiatis adminiſtrantur.

Immo quis Clericus ob receptos hos Ordines de functionibus Ordinibus annexis obeundis vel unquam cogitat, aut ab Epiſcopo monetur? Quis Epiſcopus, aut Eccleſiæ Prælatus intendit, num Ordinibus Minoribus initiati aliquas ei annexas functiones exerceant? Aut an hi, qui eas obeunt, Ordinibus illis ſint initiati? Adeo quidem de his omnibus altum ſilentium, ut verendum ſit, ne evenerit in Belgio, quod timebat Synodus Trid. *Seſſ.* 23. *de ref.* quod nimirum, per functionum illarum neglectum, daretur occaſio hæreticis traducendi functiones illas *ut otioſas*.

Quoad interſtitia inter ipſos Ordines Minores, nullum supereſt in Belgio veſtigium; immo nec unus ſine altero unquam confertur.

Quin nec Ordines Minores inter & Subdiaconatum pluſquam unius diei ſpatium intercedere ſolet: hoc eſt, feria ſexta quis ad Minores, & Sabbato ſequenti ad Subdiaconatum promovetur.

Ita omnis Canonica per Synodum Tridentinam, & Synodus Belgicas renovata, inculcataque diſciplina, jam tandem non tantum collapſa, ſed penitus quodammodo extincta eſt.

IX. Et unde hæc prolapſio? Non aliunde, quam ex faciliori primum ab Epiſcopis facta diſpenſatione. Cum enim injunctum eſſet Epiſcopis Ordinum Minorum ſervare interſtitia, addita hac moderatione: *Niſi neceſſitas, aut utilitas Eccleſiæ, judicio Epiſcopi, aliud expoſcat* (in Conc. Trid. Seſſ. 23. c. 11. legitur: *Niſi aliud Epiſcopo expedire magis videretur*.) contigit, ut cœperint primum cum aliquibus diſpenſare; credentes, neceſſitatem, aut Eccleſiæ utilitatem eam requirere; qua deinde a nonnullis Epiſcopis nonnihil facilitata, tandem porta aperta eſt huic, quam videmus, prodigioſæ diſciplinæ relaxationi: adeo ut hic verificetur illud Veterum: *Diſpenſatio omnis bonæ diſciplinæ noverca*.

X. Expendere poterunt Epiſcopi, num tantus Canonum neglectus ſit tolerandus: Diſciplinaque illis præſcripta ita negligi poſſit, ut nulla illius vel retinendæ, vel reſtaurandæ cura ſit habenda. Aliud ſane oculatiſſimo Mediolanenſium Antiſtiti S. Carolo viſum fuiſſe, ſat probant, quæ pro reſtituendis Ordinum illorum functionibus, diſciplinaque in eorum collatione reſtituenda, in ſuis Conciliis decrevit. Interim illud indubitatum, non minus hodie, quam olim, ad Sacros Ordines aſſumendos, debere Epiſcopis & quoad mores, & quoad doctrinam eſſe probatos. Quam probationem ſi hodie non accipiant ex hoc, quod Sacris initiandi prius per certa tempora ſe in Minorum Ordinum functionibus laudabiliter exercuerint, & dignos majoribus functionibus probarint, eam indubie aliunde accipere debent.

CAPUT III.

De Subdiaconis, Diaconis, & Presbyteris.

1 *Multis ſæculis Subdiaconatus Minoribus Ordinibus annumeratus fuit.*
2 *Etiam poſtquam continentiæ lex ei fuit annexa.*
3 *Hodie Sacris Ordinibus adjunctus.*
4 *In Ordinatione Subdiaconi non fit impoſitio manuum.*
5 *De ſervanda Caſtitate ſerio monendi qui ad Ordinem Subdiaconatus aſſumendi.*
6 *Officia Subdiaconorum verbis Pontificalis expreſſa,*
7 *Officia Subdiaconi ad ſolam Epiſtolæ decantationem hodie reducuntur.*
8 *Subdiaconi horas Canonicas recitare debent.*
9 *Quare Diaconus antonomaſtice dicatur Miniſter?*
10 *Diaconorum varia officia.*
11 *Hodie multum reſtricta.*
12 *Ad Diaconos monitum Pontificalis.*
13 *Multum collapſa moderna diſciplina circa Diaconorum officia.*
14 *Presbyterorum functiones proponuntur ex Pontificali.*
15 *Prima indicatur per verbum* Offerre.
16 *Secunda per verbum* Benedicere.
17 *Tertia per verbum* Præeſſe.
18 *Quarta per verbum* Prædicare.
19 *Quædam circa poſteriores functiones notanda.*
20 *Presbyteri ordinantur in adjutorium Epiſcoporum.*
21 *Presbyteri in utilitatem proximi ordinantur, non in propriam.*

I. INdubitatum eſt, Subdiaconatum multis ſæculis etiam in Eccleſia Latina, Minoribus Ordinibus annumeratum fuiſſe: & extra Miſſarum ſolemnia, & extra altare collatum: ſoloſque Ordines Diaconatus, & Presbyteratus Majores & Sacros Ordines, qui inter Miſſarum ſolemnia, & ad ipſum altare, ſeu Sanctuarium, Sabbato quatuor Temporum conferrentur, reputatos fuiſſe. Qui mos etiam hodie apud Græcos retinetur; & apud Latinos uſque ad ſæculum IX. generaliter, & in quibuſdam Eccleſiis ad ſæculum XII. conſervatus fuit: uti multis oſtendit Morinus de Sacris Ordinat. *part.* 3. *exerc.* 12.

II. Sacris autem Ordinibus Subdiaconatum annumeratum credunt communiter Canoniſtæ, *ad cap.* 9. *tit. de ætate & qualit. Ordinandorum*, cum ei perpetuæ continentiæ lex adjuncta fuit. Sed error videtur. Conſtat enim, quod lex continentiæ Subdiaconis ſæculo quinto imponi cœperit, ex Epiſtola 12. Leonis I. *ult. edit.* & ſæculo ſexto tandem generaliter omnibus ad Subdiaconatum promovendis a S. Gregorio poſita: Ita enim ſcribit *Lib.* 1. *epiſt.* 42. „ Ante triennium Subdiaconi omnium Eccleſiarum Siciliæ prohibiti fuerant, ut more Rom. Eccleſiæ nullatenus ſuis uxoribus miſcerentur: Quod mihi durum, atque incompetens videtur, ut qui uſum ejuſdem continentiæ non invenit, neque caſtitatem ante promiſit, compellatur a ſua uxore ſeparari: atque per hoc, quod abiit, deterius cadat. Unde videtur mihi, *ut a præſenti die Epiſcopis omnibus dicatur, ut nullum Subdiaconum facere præſumant, niſi qui ſe victurum caſte promiſerit*.

Poſt hoc Decretum, uti obſervat Morinus, vix deprehenditur, fieri mentio Subdiaconorum conjugatorum: adeo ut ab eo tempore, id eſt, ſæculo ſexto Subdiaconis lex continentiæ indicta fuerit. At demum tribus poſt ſæculis cœpit in aliquibus Eccleſiis Sacris Ordinibus annumerari, & junctim cum his inter Miſſarum ſolemnia, & ante Altare conferri: Qui mos tandem, cum pleraſque Eccleſias occupaſſet, ſenſim in legem tranſivit; & ſæculo decimotertio ab Innoc. III. *in Cap.* 9. *tit. de ætate & qualit. Ordin.* probatus.

III. Moderna ergo, non ſolum Belgica, ſed univerſalis Eccleſiæ Latinæ diſciplina etiam Subdiaconos perpetuæ caſtitatis legi obſtringit, Subdiaconatum Ordinibus Majoribus & Sacris annumerat, ac junctim cum his confert: hac tamen veteri ex diſciplina manente differentia, quod Diaconi, & Presbyteri ab Archidiacono Epiſcopo ante altare ordinandi præſententur; nequaquam vero Subdiaconi; uti nec ſuper horum Ordinatione, ſed tantum Diaconorum & Presbyterorum populus conſulitur.

IV. Inter priſtinæ diſciplinæ veſtigia illud admodum notandum: quod Subdiaconatus nec hodie per impoſitionem manuum conferatur, uti Diaconatus, & Presbyterum, ſed dumtaxat per inſtrumentorum, & veſtium traditionem, quemadmodum Ordines Minores conferuntur.

V. De lege perpetuæ continentiæ ex præſcripto Pontificalis, tamquam de re maximi momenti monentur ante ipſam Ordinationem, ut ſerio attendant, num legi illi implendæ per Dei gratiam ſe ſufficientes credant; quod ex diurna caſtitatis cuſtodia ſtatui vult S. Gregorius: „ Ne unquam ii, qui ordinati ſunt, pereant, ait, provideri debet quales ordinentur: Ut prius aſpiciatur, ſi vita eorum *continens in PLURIMIS fuit*, ſi ſtudium orationis, ſi eleemoſynæ amorem habuerunt. “ *Lib.* 3. *Indict.* 12. *epiſt.* 26.

Merito proinde decrevit Synodus Audomarenſis an. 1583. *tit.* 9. *cap.* 8. „ Nemo ad Subdiaconatus Ordinem ſuſcipiendum ſe offerat, qui non ſuam ipſius Dei beneficio *caſtitatem expertus*, firmiter ſtatuat, mulieribus & mulierum deſideriis, omniſque generis turpitudinibus perpetuo abſtinere, & tum animi, tum corporis caſtitati ſtudere.

Et Synodus Leodienſis anno 1618. *tit.* 8. *cap.* 4. inter eos, qui ordinari prohibentur, reponit, num. 14. *qui in adoleſcentia mœchati ſunt*. Et num. 11. ad altiores Ordines non promovendos reponit, *lapſos poſt Ordinem ſuſceptum*.

Quod in textu tum ex Pontificali, tum ex Synodis notatum eſt, neminem ad Subdiaconatum admittendum eſſe, qui ex vita anteacta non probavit ſe poſſe per Dei gratiam *perpetuam* caſtitatem ſervare, etiam Patribus Conc. Trid. inter articulos reformationis nomine Caroli IX. Regis Galliæ præſentatos, ſuggeſtum legitur *art.* 1. his verbis: *Cum Sacerdotes in primis caſtos eſſe oporteat, ex Sacerdotum autem incontinentia in Dei Eccleſia magnæ naſcantur offenſiones, provideat ſancta Synodus, ut non alii in poſterum ordinentur Sacerdotes, quam qui SENIORES ſint, & qui a populo BONUM habeant teſtimonium, ut ex ANTEACTA vita, quales poſtea ſint futuri, non levis ſit conjectura; & Sacerdotum libidines, & flagitia acerrimis pœnis coerceantur*. Habentur hi articuli in libello,

cui titulus: *Inſtructions & Lettres du Roi Tres-Chretien & autres Actes concernant le Conc. de Tr.* Ed. 1654. p. 369.

VI. Officia Subdiaconorum exprimit, & enumerat Pontificale pag. 36. *Subdiaconum*, ait, *oportet*, *aquam ad miniſterium Altaris præparare*; *Diacono miniſtrare*; *pallas Altaris*, *& corporalia abluere*: *calicem & patenam in uſum ſacrificii eidem offerre*.

Denique, poſtquam præſcriptis verbis a Pontifice ordinante, amictum, manipulum, & tunicam acceperunt, datur eis liber Epiſtolarum, hac verborum formula: *Accipite librum Epiſtolarum*, *& habete poteſtatem legendi eas in Eccleſia ſancta Dei*, *tam pro vivis quam pro defunctis In nomine Patris*, *& Filii*, *& Spiritus Sancti*. *Amen*.

VII. Verum cum hæc omnia hodie plerumque, etiam per Laicos, aut inferiores Clericos, vel in Miſſis privatis per ipſum Sacerdotem agantur, omne pene Subdiaconorum officium, ex moderna diſciplina reducitur ad miniſterium Altaris in Miſſis ſolemnibus, præcipuumque creditur ſolemnis Epiſtolæ decantatio: quæ tamen inter officia Subdiaconi antiquitus in Eccleſia Latina non recenſebatur; nec hodie apud Græcos recenſetur; uti probat Morinus *de Sacris Ord. part.* 3. *exerc.* 11. *c.* 1. ibidem quoque ex vetuſtis Ritualibus, & auctoribus adſtruens, recens eſſe, Subdiacono in ſua Ordinatione librum epiſtolarum tradi: Similiter contactum ſacrorum vaſorum, non tantum Subdiaconis, ſed & Acolythis olim licitum fuiſſe.

VIII. Porro cum hodie paucos, aut nullos fere in Ordine Subdiaconatus perſeverare videamus, illumque ordinarie aſſumi tamquam gradum, quo ad Presbyteratum aſcendatur, officiaque Subdiaconatus, non ut olim per ſolos Subdiaconos, ſed paſſim per Presbyteros etiam in officio ſolemni agantur; non judicavi operoſius inquirere, & diſcutere, quæ hodie ſint ſpecialia Subdiaconorum officia, aut olim fuerint. Hoc unum notaſſe ſufficiat, quod cum olim univerſus Clerus divino Officio recitando aut peragendo adſtringeretur, labentibus ſæculis obligatio illa ad ſolos Beneficiarios, ac Clericos Sacris Ordinibus initiatos tranſierit: inter quos cum Subdiaconi tunc computarentur, obligatio Horas Canonicas ut minus privatim recitandi apud ipſos quoque remanſit. Unde ex hodierna diſciplina Subdiaconi, vi ſolius Ordinis ſuſcepti, ad quotidianum Horarum Canonicarum penſum tenentur. De quo latius infra, titulo *de Divino Officio*.

IX. Quemadmodum Subdiaconus quaſi ſubminiſter Diaconi; ita Diaconus græce, latine miniſter dicitur; eo quod Epiſcopis & Presbyteris miniſtret. Et quidem adeo neceſſarius olim Sacerdoti credebatur, ut dicere audeat S. Iſidorus: *Sine ipſis* (Diaconis) *Sacerdos nomen habet*, *officium non habet*. *Lib.* 2. *cap.* 8. *de Div. Offic.* Et auctor Conſtitutionum Apoſtolorum, poſt relata plurima Diaconorum officia, ait: *Cæterum ſit Diaconus Epiſcopi auris*, *& oculus*; *& item os*, *cor*, *& anima*, *ne Epiſcopus ſollicitudine multarum rerum*, *ſed graviorum tantum urgeatur*. *Lib.* 2. *cap.* 44.

Nec immerito hæc dicta eſſe fatebitur, qui attenderit quæ per Diaconos ſecundum temporum illorum diſciplinam agebantur.

X. Et quidem in peragendo Divino Officio ita Diaconus Sacerdoti Miniſter aſſiſtebat, ut pene omnia, ipſo monente, & intendente, peragerentur. „ Ipſe clara voce in modum præconis admone- „ bat cunctos, ſive in orando, ſive in flectendo genua, ſive in „ pſallendo, ſive in lectionibus audiendis. Ipſi etiam Diaconi, ait „ Iſidorus loco citato, ut aures habeamus ad Dominum, clamant; „ Ipſi quoque evangelizant: Sacerdos oblata ſanctificat, hic ſan- „ ctificata diſpenſat. “ Id eſt, Sacerdos conſecrat oblata, Diaconus vero populo diſtribuit. Conſtat enim Diaconos olim Sanguinem Domini a Sacerdote conſecratum populo diſtribuiſſe. Hinc illud S. Laurentii ad Sixtum Papam: *Cui commiſiſti Dominici Sanguinis diſpenſationem*. S. Ambr. *l.* 1. *de off. c.* 41.

Interdum in quibuſdam Eccleſiis, etiam Corpus Dominicum, ſeu Panem conſecratum diſtribuiſſe conſtat: ut videre eſt apud Morinum de Sacris Ordinat. *part.* 8. *exercit.* 9. *cap.* 3. §. 6.

Pergit deinde Iſid. *l.* 2. *c.* 44. *Ipſis etiam Sacerdotibus propter præſumptionem non licet de menſa Domini velare Calicem*, *niſi eis traditus ſit a Diacono*. *Levitæ inferunt oblationes in Altaria*; *Levitæ componunt menſam Domini*; *Levitæ operiunt Arcam Teſtamenti*.

His addit Alcuinus, *ap. Morin. l. cit.* §. 5. *Ponit linteum in Altare*, *ponit Panem & Calicem*, *quæ nec mittendi*, *nec auferendi poteſtatem habet Presbyter*, *ſi Diaconus adfuerit*. *Sicut Presbytero officium conſecrandi competit*, *ita Diacono miniſtrandi*.

Varia inſuper & multiplicia erant Diaconorum officia, *ait Morinus* loco citato §. 7. *in Sacris Ordinationibus*, *in Baptiſmis ſolemnibus Antiquorum*, *in conſecratione Chriſmatis*, *atque*, *ut ita dicam*, *in omnibus prorſus officiis Eccleſiaſticis*.

Ad hæc, præter hoc ſacrum miniſterium in Altari, & officiis Eccleſiaſticis, omnia prope Eccleſiaſtica negotia Epiſcopi per Diaconos agebant: ut pluribus refert, & probat Morinus dicto loco: ut proinde mirum non ſit, ſi Diaconi antonomaſtice *Miniſtri* Epiſcoporum dicti ſint; ac tandem in eam aſcenderint auctoritatem, ut etiam ſe Presbyteris præferre non erubuerint: de qua Diaconorum inſolentia, vide notas noſtras ad *Can.* 1. *Nicænum*.

XI. Verum ex moderna Eccleſiæ diſciplina, Diaconorum officia, & functiones multum reſtricta eſſe notiſſimum eſt.

Pontificale Romanum, *pag.* 40. eorum officia his fere verbis complectitur: *Diaconum oportet miniſtrare ad Altare*; *baptizare*, *& prædicare*. Præter hæc tribuitur ei poteſtas legendi Evangelium ſub hac formula verborum: *Accipe poteſtatem legendi Evangelium in Eccleſia Dei*, *tam pro vivis quam pro defunctis*, *in nomine Domini*.

XII. Hæc ex Eccleſiæ præſcripto hodie Diaconis proponuntur, monenturque, ut tamquam Comminiſtri & Cooperatores Corporis & Sanguinis Domini, ſint ab omni illecebra carnis alieni. „ Curate, ait ad ipſos Pontifex ordinans, ut quibus Evangelium ore „ annuntiatis, vivis operibus exponatis; ut de vobis dicatur; „ *Beati pedes evangelizantium pacem*, *evangelizantium bona*. Ad „ Rom. c. 10. v. 15.

XIII. Si ergo ad mentem Eccleſiæ in Pontificali expreſſam, & conſervatam reflectamus; Diaconi non tantum ad Altaris miniſterium, ſed etiam ad functiones Hierarchicas ordinantur. At hodie etiam quoad Diaconos, adeo prolapſa eſt moderna diſciplina, ut nullum pene præter miniſterium Altaris Diaconis relictum ſit officium: Immo nec illud niſi in ſolemni Miſſa Diaconis relinquitur. Quin & frequenter, præcipue in Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſiis, Diaconorum miniſterium ſupplent Presbyteri. Ita ut tandem eo deventum ſit, ut ordinatio Diaconorum fieri non ſoleat, ut habeantur, qui Diaconorum functiones obeant, ſed ut per Diaconatum tamquam gradum ad Presbyteratum aſcendatur. Unde nec ullus ordinari in Diaconum ſolet eo fine, ut in officio Diaconatus perſeveret; ſed ut eo ſuſcepto ad Presbyteratum, tempore interſtitiorum evoluto, promoveatur. An autem hæc menti, & intentioni Eccleſiæ ſint plane conformia, diſpiciant Epiſcopi. Illud certum eſt, ex intentione Eccleſiæ, nullum debere ordinari, qui judicio ſui Epiſcopi non ſit utilis, aut neceſſarius ſuis Eccleſiis: Nec ullum ordinari, qui illi Eccleſiæ, aut pio loco, pro cujus neceſſitate, aut utilitate aſſumitur, non adſcribatur, ubi ſuis fungatur muneribus. Sed de hoc latius infra; ubi prius de Presbyterorum functionibus egerimus.

Interim obſervare liceat eam diſciplinæ collapſionem merito diſplicuiſſe Epiſcopis Galliæ, uti intelligitur ex articulis reformationis nomine Caroli IX. PP. Trid. exhibitis, de quibus in nota præcedenti, quorum hic ordine quartus erat: *Diaconis*, *& aliis ſacris ordinibus reſtituatur debita & antiqua functio*, *ne amplius nuda*, *& in cæremoniis tantum nomina dicantur*.

XIV. Presbyterorum functiones Pontificale Ordinandis proponit his verbis: *Sacerdotem oportet offerre*, *benedicere*, *præeſſe*, *prædicare*, *& baptizare*. Deinde peracta ordinatione ad Ordinatum dicit: *Accipe Spiritum Sanctum*, *quorum remiſeris peccata*, *remittuntur eis*, *& quorum retinueris*, *retenta ſunt*. Pontif. edit. 1663. p. 54.

XV. Primum ergo Presbyterorum officium eſt, *Offerre*; quo nomine oblationem Sacrificii Miſſæ intelligendam venire indubitatum eſt: Eaque ex moderna Eccleſiæ diſciplina primaria, & omnibus indifferenter vi ſuæ ordinationis competens, Presbyterorum functio reputatur; De qua latius P. II. agetur.

XVI. Secunda functio exprimitur per verbum *Benedicere*: quæ ex hodierna diſciplina exercetur per Presbyteros, dum præſcriptis precibus, rebus quibuſdam *benedictionem* publicam impertiuntur: v. g. Aquæ, novis fructibus, &c. Sed tamen & in his ſervandus Eccleſiarum ritus, & uſus, qui quaſdam *benedictiones* vel Epiſcopis, vel ſolis Parochis, aut aliis ab Epiſcopis delegatis Presbyteris reſervat.

XVII. Tertia, quæ verbo *Præeſſe* indicatur, ſignificat Presbyterorum in conventu publico præſidentiam quam hodie agere videntur, dum nomine totius populi publicas preces fundunt; dum in ſupplicationibus, aliiſve ſimilibus functionibus primum locum occupant, &c.

XVIII. Quarta indicata verbo *Prædicare*, indubie inſtructionem populi exprimit; Uti & quinta per verbum *Baptizare* expreſſa, Sacramentorum adminiſtrationem indicare videtur. Unde & Synodus Trid. *Seſſ.* 23. *cap.* 14. *de ref.* vult, ut in Presbyteros ordinandi, ad populum docendum ea, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, ac adminiſtranda Sacramenta, diligenti examine præcedente, idonei comprobentur.

XIX. Veruntamen circa has poſtremas Presbyterorum functiones, uti & eam, quæ ſignificatur per illa verba: *Accipe Spiritum Sanctum*, &c. notandum quod licet functionum illarum exercitium Presbyteris in ſua Ordinatione ſimpliciter, & ſine reſtrictione indulgeatur; nihilominus per Canones, & conſuetudinem Eccleſiarum eas multis modis eſſe reſtrictas, neque omnibus indifferenter earum exercitium ex hodierna diſciplina competere; ut infra, ubi de Sacramentis, & prædicatione verbi divini tractabitur, oſtendemus.

XX. Interim illud ſat conſtat, Presbyteros eum in finem ordinari, ut una cum Epiſcopis, quiſque pro ſuo talento, & ut Eccleſiæ neceſſitas, aut utilitas poſtulaverit, laborent, & Eccleſiam ædificent.

Hinc nomine Eccleſiæ Antiſtes ordinans ordinandos Presbyteros his verbis affatur: „ Filii dilectiſſimi, quos ad noſtrum adjuto- „ rium, Fratrum noſtrorum arbitrium conſacrandos elegit, ſer- „ vate in moribus veſtris caſtæ & ſanctæ vitæ integritatem. Agno- „ ſcite quod agitis, imitamini quod tractatis: quatenus mortis Do- „ minicæ myſterium celebrantes, mortificare membra a vitiis, & „ concupiſcentiis omnibus procuretis. Sit doctrina veſtra ſpiri- „ tualis medicina populo Dei, ſit odor vitæ veſtræ delectamen- „ tum Eccleſiæ Chriſti, ut prædicatione, atque exemplo ædificetis „ domum, id eſt familiam Dei; quatenus nec nos de veſtra pro- „ vectione, nec vos de tanti officii ſuſceptione damnari a Domi- „ no, ſed remunerari potius mereamur. „ *Pontif. Rom. Edit.* „ 1563. *pag.* 55.

XXI. Denique cum Sacramentum Ordinis, uti recte monet Synodus Ipreníis ſub Rithovio, *tit.* 18. *cap.* 1. non pro ſingulorum ſalute, ſed pro totius Eccleſiæ propagatione, & gubernatione inſtitutum ſit; nemo quoque ad Ordinem, præſertim Presbyteratus admittendus eſt, qui non ad utilitatem Eccleſiæ functionibus ſui Ordinis occupetur; quod capite ſequenti latius oſtenditur.

Ea vero, quæ ad qualitatem, ætatem, examen, & titulum ordinandorum ſpectant, ubi de Sacramento Ordinis agetur, exponentur.

CA-

CAPUT IV.

Clerici certæ Eccleſiæ adſcribendi.

1 *Clericorum vita otioſa admodum ſcandaloſa.*
2 *Ut illi occurratur, certæ Eccleſiæ adſcribi debent.*
3 *Excipiuntur ſtudentes in Univerſitate.*
4 *Quomodo Eccleſiæ deſignatæ inſervire debeant Clerici?*

I. NIhil adeo vocationi Clericali oppoſitum; nihil Eccleſiæ magis probroſum, & Laicis ſcandaloſum eſſe, quam otioſam ac inertem Clericorum vitam, ratione, & experientia compertum eſt.

Hinc Jampridem ſollicita fuit Eccleſia, ne quis in Clerum aſſumeretur, niſi certo loco adſcriberetur, ubi functionibus Ordini ſuo convenientibus occuparetur, & vitam Clerico dignam inſtitueret.

II. Diſciplinam hanc Canone ſexto Concilii Chalcedonenſis probatam, ſed temporum injuria pene collapſam, reſtauratam volens Synodus Tridentina, inhærendo veſtigiis dicti Concilii, ſtatuit: *Ut nullus in poſterum ordinetur, qui illi Eccleſiæ, aut pio loco, pro cujus neceſſitate, aut utilitate aſſumitur, non adſcribatur, ubi ſuis fungatur muneribus, nec incertis vagetur ſedibus.* Seſſ. 23. cap. 16. de ref.

Hoc ſaluberrimum Decretum Synodi Belgicæ uno conſenſu receperunt, & innovarunt: additque Synodus Camerac. P. II. *Ut in proximi Ordinis ſuſceptione examinentur ſinguli, num in iis Eccleſiis, quibus adſcripti fuerint, ſuas functiones obierint.* Tit. 10. cap. 6.

III. Non immerito tamen ab hac regula Synodus Namurcenſis ſub VVachtendouck, *tit.* 8. *cap.* 9. excipit in Univerſitate, aut Seminario degentes: hi enim, præterquam quod in Oratoriis Collegiorum, aut Seminariorum functiones Ordinum obire ſoleant, etiam ſtudiis aliiſque exercitiis ſe ad altiores Ordines, & majores functiones obeundas ex voto Eccleſiæ præparant: modo juxta leges, & mentem Fundatorum in Univerſitate, & Seminariis ſe exerceant, & occupent; uti infra ſub titulo de Seminariis oſtendetur.

IV. Sive ergo priſtinam, ſive hodiernam Eccleſiæ diſciplinam ſpectemus, nullus ordinari debet; niſi uni Eccleſiæ pro ſua conditione, & ſuo talento ſerviat.

Neque ex mente Eccleſiæ ſufficit, ſi forſan aliquotius in Eccleſia, cui adſcriptus eſt, tamquam Subdiaconus, aut Diaconus miniſtret, vel Presbyter Miſſam celebret, & de reliquo nullum Eccleſiæ ſervitium exhibeat; ſed ita ſe exhibere debet, ut vere dici queat, quod Eccleſiæ illi ſerviat, ejuſque ſervitio ſe impendat, & occupet: v. g. peragendo divino Officio; vel Parocho in catechizandis parvulis, viſitandis ægrotis, aliiſque functionibus aſſiſtendo: ni ipſum major Eccleſiæ utilitas, aut neceſſitas aliis functionibus impendat.

Hoc indubie motivo inducta Synod. Camerac. P. II. *tit.* 21. *cap.* 6. præcipit omnibus Sacerdotibus, & Clericis, qui intra Parochiæ fines degunt, ut Parochum in inſtruenda juventute pro ſua quiſque virili parte adjuvent.

TITULUS SECUNDUS.

De Vita, & Honeſtate Clericorum.

CAPUT PRIMUM.

Singularis in Clericis morum honeſtas requiritur.

1 *Probatur ratione adducta per Tridentinum.*
2 *Probatur ex officio Clericorum.*
3 *Ex Scriptura Sacra.*
4 *Hæ rationes omnes Clericos ſpectant.*
5 *Vita Clericorum eruditio ſit aliorum.*
6 *Nonnulla Clericis ſpecialiter cavenda.*

I. „ NIhil eſt, inquit Synodus Trid. *Seſſ.* 23. *cap.* 1. *de ref.* quod alios magis ad pietatem, & Dei cultum aſſidue inſtruat, quam eorum vita & exemplum, qui ſe divino miniſterio dedicarunt. Cum enim a rebus ſæculi in altiorem ſublati locum conſpiciantur, in eos tamquam in ſpeculum reliqui oculos conjiciunt, ex iiſque ſumunt quod imitentur. Quapropter ſic decet omnino Clericos in ſortem Domini vocatos, vitam, moreſque ſuos omnes componere, ut habitu, geſtu, inceſſu, ſermone, aliiſque omnibus rebus nil niſi grave, moderatum, ac religione plenum præ ſe ferant: levia etiam delicta quæ in ipſis maxima eſſent, effugiant; ut eorum actiones cunctis afferant venerationem.

II. Præterea, cum Clerici Laicorum conſtituti ſint Magiſtri & Doctores; ea morum, vitæque integritate eos vivere oportet, ut quæ verbo alios docent, operibus non negent. Hinc Synodus voluit, „ per Epiſcopos ſæpius monendos Clericos, in *quocumque Ordine* fuerint, ut converſatione, ſermone, & ſcientia commiſſo ſibi populo præeant; memores ejus quod ſcriptum eſt: *Sancti eſtote, quia & ego ſanctus ſum:* Levit. c. 11. v. 44. & juxta Apoſtolum: *Nemini dent ullam offenſionem, ut non vituperetur miniſterium eorum, ſed in omnibus exhibeant ſe ſicut miniſtros Dei:* 2. ad Cor. c. 6. v. 3. ne illud Prophetæ dictum impleatur in eis: *Sacerdotes Dei contaminant ſancta, & reprobant legem.* Ezech. c. 22. Sophon. c. 3. Conc. Trid. *Seſſ.* 14. in proœm.

III. Hæc omnia conformia ſunt dicto Chriſti ad Apoſtolos, & in ipſis ad univerſum Clerum: *Vos eſtis lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cælis eſt.* Matt. 5. v. 14. Cui congruit illud Apoſtoli ad Titum c. 2. v. 7. & 8. *In omnibus præbe teipſum exemplum bonorum operum... Verbum ſanum, & irreprebenſibile: ut is, qui ex adverſo eſt, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis.*

IV. Si quis forſan hæc ad ſolos Epiſcopos Apoſtolorum Succeſſores dictum credat, is audiat S. Hieronymum in Comment. ad citatum Apoſtoli textum relatum apud Gratianum *Cauſ.* 8. *q.* 1. *can.* 21. „ Qualis ædificatio erit diſcipuli; ſi ſe intelligat magiſtro eſſe majorem? Unde non ſolum Epiſcopi, aut Presbyteri, & Diaconi debent magnopere providere, ut cunctum populum, cui præſident, converſatione, ſermone, & ſcientia præcedant, verum etiam & inferior gradus, Exorciſtæ, Lectores, Æditui, Acolythi, & omnes omnino, qui Domui Dei ſerviunt: Qui vehementer Eccleſiam Chriſti deſtruit, meliores Laicos eſſe quam Clericos.

V. Ut ergo Clerici digne ſua vocatione vivant, ita ſtudere debent vitam componere, ut eorum *vita*, verbis loquor Auguſtini, *eruditio ſit aliorum, & aſſidua ſalutis prædicatio.*

VI. Interim nonnulla ſunt a Clericis plane cavenda; aut in quibus ſingularem honeſtatem & moderationem Clericis neceſſariam eſſe Canones inculcant: De quibus, quid diſciplina, præſertim hodierna & Belgica habeat, paucis exponemus.

CAPUT II.

Honeſtas & modeſtia in habitu Clericorum.

1 *Veſtis ſæcularis cur Clericis indecens?*
2 *Per externum habitum morum honeſtas oſtenditur.*
3 *Clericus veſtes Clericales abjiciens profeſſioni ſuæ renuntiare videtur.*
4 *Quomodo puniendus ex Decreto Concilii Tridentini veſtes Clericales non deferens?*
5 *Quæ ſit dicenda veſtis Clericalis?*
6 *Non deferentes veſtes Clericales Beneficiis privari poſſunt.*
7 *Amittunt privilegium fori.*
8 *Quæ requiruntur, ut Clericus dictas pœnas incurrat?*
9 *Quis judicare debeat, num veſtis ſit Clericalis?*

I. CLerici cum vi profeſſionis ſint a mundo ſeparati, & in militiam Chriſti adſcripti, ab eorum profeſſione alienum eſt, ſi exteriori habitu mundanam militiam, aut vitam laicalem potius quam clericalem profiteri velint.

II. Quapropter, licet Eccleſia noverit, *habitum non facere Monachum*, nec vitæ ſanctitatem in veſte exteriori poſitam eſſe; nihilominus admodum ſemper ſollicita fuit, ut Clerici veſtes proprio congruentes Ordini deferrent: *Ut per decentiam habitus extrinſeci*, ait Synodus Tridentina *Seſſ.* 14. *cap.* 6. *de ref. morum honeſtatem intrinſecam oſtendant.*

III. Immo, qui abjectis veſtibus Ordini ſuo congruentibus, laicales aſſumere malunt, nomine, & profeſſione, ac privilegiis clericalibus indignos, functionibuſque Ordinum & Beneficiorum, eorumque proventibus privandos cenſuit: utpote qui veſtium clericalium abjectione, & laicalium aſſumptione profeſſionem ſuam ſe vilipendere, immo erubeſcere, eique quodammodo renuntiare oſtendunt.

IV. Et quidem Syn. Trid. *loco citato*; loquens de Clericis veſtes laicales publice deferentibus, decernit: „ Ut ſi poſtquam per edictum publicum moniti fuerint, honeſtum habitum clericalem, illorum Ordini, & dignitati congruentem, & juxta ipſius Epiſcopi ordinationem & mandatum non detulerint, per ſuſpenſionem ab Ordinibus, ac officio & beneficio, ac fructibus, redditibus, & proventibus ipſorum Beneficiorum, necnon, ſi ſemel correpti denuo in hoc deliquerint, etiam per privationem officiorum hujuſmodi coerceri poſſint, & debeant: Conſtitutionem Clementis V. in Concilio Viennenſi editam, quæ incipit: *Quoniam*, innovando, & ampliando.

Hoc Synodi Trid. Decretum Synodi Belgicæ pari conſenſu receperunt, & ſæpius innovarunt. Synodus Mechl. P. II. *tit.* 18. *cap.* 4. Camerac. P. I. *tit.* 9. *cap.* 4. & P. II. *tit.* 16. *cap.* 4. & 6. & aliæ communiter.

V. Porro quis ſit dicendus amictus, ſive veſtis Ordini clericali conveniens, difficile eſt generaliter determinare: cum pro temporum & locorum varietate eum varium eſſe, & mutari poſſe indubitatum ſit.

Aſſumenda ergo eſt veſtis, quæ pro loci, & temporis conditione, honeſtati & modeſtiæ clericali ſit conveniens: ita ut exterius modeſtiam, vitamque clericalem omnibus oſtentet; nihilque mundani faſtus, aut vanitatis ſæcularis præferat.

VI. Quare recte dixit Syn. Mechl. P. II. *loco citat.* „ Et quoniam mundana curioſitas quotidianas adinvenit levitates, omnis ille habitus quibuslibet Eccleſiaſticis perſonis interdictus ſit, a quo Epiſcopus abſtinendum mandavit “. Additque: „ Et qui ab Epiſcopo moniti, etiam per edictum publicum, honeſtum habitum clericalem non geſtaverint, per ſuſpenſionem ab Ordinibus, officio & beneficio, ac fructibus, redditibus, & proventibus ipſorum Beneficiorum, nec non, ſi ſemel correpti, iterum

„ in

Digitized by Google

„ in hoc deliquerint, etiam per privationem officiorum & beneficiorum coerceantur.

VII. Similiter Concordato Epiſcopum Leodienſem inter & Carolum V. *cap.* 6. Clerici primæ Tonſuræ privilegio fori privantur, ſi veſtes Ordini clericali minus convenientes, quæ ibidem deſcribuntur, geſtent. Quod & Synodus Trident. comprobavit, declarans, Clericos primæ Tonſuræ, etiam in Minoribus Ordinibus conſtitutos, non gaudere *privilegio fori*, licet alicui Eccleſiæ de mandato Epiſcopi ſint adſcripti, niſi Clericalem habitum, & Tonſuram deferant.

VIII. Attamen, ut Clericus privilegio fori dicatur privatus, aliiſque Canonicis pœnis mulctetur, non ſufficit, quod ex levitate faſtum aut pompam ſæcularem nonnihil affectet, aut una, alterave vice veſtes Clericales, etiam ſine juſta cauſa dimiſerit; ſed requiritur ut ita continuet, ac paſſim veſtibus laicalibus utatur, ut dici queat, *abjeciſſe veſtes Clericales*; *eaſque*, ut loquitur Tridentinum, *parvipendere* videatur, uti obſervat Antonius Faber ad Codicem *tit. de Epiſc. & Cler. definit.* 36. *Nota* 2. & latius Stephanus VVamelius ad Conſtitutiones viginti quatuor in Tridentino innovatas, *Conſt.* 8. *num.* 14. Quin tamen unicum etiam actum abjectionis veſtium clericalium, aut faſtum mundanum in veſte clericali, Epiſcopus pro ratione ſcandali, & exceſſus punire queat, non dubium: & recte monet Zypæus *Conſult.* 1. *tit. de vita & honeſt. Cleric. num.* 7.

IX. Si autem dubitetur, num hic habitus ſit Clericalis, an Laicalis, moribus Belgii fere receptum eſt, de hac quæſtione tamquam *meri facti*, Regios Magiſtratus judicare. Ita teſtatur judicatum eſſe, & ſervari in Burgundia Grivellius *Deciſ.* 30. “ Eamque ſententiam etiam hic, ac paſſim in ſupremis Curiis Franciæ ſervatam, ſecutamque memini, inquit Chriſtinæus, *Volum.* 1. *Deciſ.* 56. „. Similiter refert judicatum in Curia Gratianopolitana Guido Papa, *Deciſ.* 238. qui ibidem *num.* 1. notat, Habitum Clericalem dici quoad privilegium fori, “ quando ipſum habitum deferens ex inſpectione Clericus præſumitur.

CAPUT III.

Incontinentia, & familiarior cum mulieribus converſatio Clericis cavenda.

1 *Clericos ſummopere dedecet vitium incontinentiæ.*
2 *Ut hoc caveatur, familiarior cum mulieribus converſatio Clericis vitanda.*
3 *Refertur Decretum Synodi P. Cameracenſis.*
4 *Decreta Synodorum PP. Mechlinienſium.*
5 *Plures Synodi Diœceſanæ.*
6 *Ad ſolam monitionem Epiſcopi Paſtores ancillas ſuas dimittere debent.*
7 *Etiam cavenda familiaritas cum mulieribus devotione conſpicuis.*
8 *Tutius eſt Clerico famulum habere quam ancillam.*
9 *Varia ex citatis Decretis corollaria.*
10 *Clericis cavendum, ne quid in verbis, vel factis, aut ſupellectile obſcæni occurrat.*
11 *Specialiter interdicitur Clericis habere ſtatuas, & imagines minus honeſtas.*

I. „ Quam turpe, ac Clericorum nomine, qui ſe divino cultui addixerunt, ſit indignum, in impudicitiæ ſordibus, immundoque concubinatu verſari, ſatis res ipſa (inquit Synodus Trident. *Seſſ.* 25. *cap.* 14. *de reform.*) communi fidelium omnium offenſione, ſummoque Clericalis militiæ dedecore, teſtatur. „

Ut igitur non tantum a vitii hujus reatu, ſed ab omni ejus ſpecie, ac ſuſpicione alieni eſſent Clerici, valde ſollicita ſemper fuit Eccleſia.

II. Hinc omnem non neceſſariam, & familiariorem cum mulieribus converſationem, tamquam incontinentiæ ſuſpicionem & periculum ingerentem, Clericis interdixit. Utque veteres de hac re Conciliorum Canones, & Patrum ſententias omittamus, ſola temporibus & Provinciis noſtris magis accommodata Synodorum Decreta referre lubet.

III. Synodus Cameracenſis P. I. *tit.* 9. *cap.* 3. ita loquitur: „ Conſortium mulierum Sacerdoti non convenit, quem caſtitas & continentia ornare perpetuo debent: Et ut caſtitas ſervari queat in muliebri conſortio, raro tamen bonum nomen retineri poteſt. Quare præcipit S. Synodus, ne qui ſacros Ordines ſuſceperit, in familia ſecum habeat mulierem extraneam, de qua ſuſpicio facile ſiniſtra concipi poſſit; quam ſuſpicionem vitare nequeunt, qui juvenes, comptas, procaces, otioſas, impudentes, mali nominis ac famæ, aut quas anteactæ vitæ macula contaminet, vel ſecum alunt, vel frequenter adeunt, aut admittunt. Si quis hac parte peccaverit, monitus caſtigatuſque niſi animum, & vitam mutaverit, graviter Ordinarii arbitrio puniatur.

IV. Idem compendio expreſſit Mechl. P. I. præcipiens: “ Ut Clerici a ſuſpecta cum mulieribus converſatione, & cohabitatione omnino abſtineant “. Ulterius progreſſa Syn. Mechl. P. II. *tit.* 18. *c.* 8. ait “ Quoad Clericos concubinarios (ſi qui ſint, quod Deus avertat) vel ſuſpectam cum mulieribus conſuetudinem habentes, juxta Decreta Canonum, & Concilii Tridentini rigoroſe puniantur, & hujuſmodi mulieres, ſi monitæ ab Ordinario ſe ab eorum conſuetudine non ſejunxerint, extra oppidum, vel Diœceſim, invocato etiam, ſi opus fuerit, brachio ſæculari, ejiciantur „.

V. Provincialibus conſonant Diœceſanæ, inhibentes Clericis, „ Ne cum ſuis ancillis, quantumcumque honeſtis, nimiam contrahant familiaritatem, aut cum eis ad convivia, quantumvis honeſta, etiam vocati accedant; multoque minus ad tabernas, aut ad choreas „. Vide Iprenſem an. 1577. *tit.* 3. *cap.* 3. Mechl. an. 1609. *tit.* 17. *cap.* 6. Gandavenſ. an. 1612. *tit.* 17. *cap.* 5.

VI. Quæ duæ poſtremæ addunt: “ Si quis ancillam habeat, vel cum alia muliere ſic converſetur, ut obloquium inde, vel ſcandalum oriatur, ad monitionem Epiſcopi, vel etiam Capituli, ſub quo degit, hanc ancillam abdicare, ſeu ab hujus mulieris familiaritate ſe ſubtrahere mox teneatur „.

Antuerpienſis an. 1610. *tit.* 17. *cap.* 6. ait: “ Teneatur unuſquiſque ſuam ancillam ſine ſtrepitu dimittere, quamcumque nos in Vicariatu noſtro, aut Decanus, & Capitulum quoad ſibi ſubditos, dimittendam judicaverimus „. Idem habet Synodus Leodienſis an. 1618. *tit.* 6. *cap.* 1.

VII. Quin & Synodus Audomarenſis perpendens, etiam interdum periculoſam eſſe converſationem cum mulieribus, pietatem licet prætferentibus, præcipit: „ Ut cum mulieribus etiam *ſanctitate ſpectatis*, extra honeſtatis neceſſitatem non converſetur: *de veſtimentis enim* (quod monet Sapiens) *procedit tinea, & a muliere iniquitas viri*: Et melior eſt, minuſque periculoſa in virorum converſatione, *iniquitas viri, quam mulier benefaciens* „. Eccleſiaſtici cap. 42. v. 13. & 14.

VIII. Deinde poſtquam monuit conformiter ad præcitatas Synodos, ne nimis familiariter utantur ancillis ſuis, quantumcumque honeſtis, nec cum eis ad convivia, quantumvis honeſta, etiam vocati accedant, aut etiam ad forum, adjungit: “ Sciant vero multo fore & tutius, & honeſtius, ſi ancillarum loco, viri viris inſerviant, atque iis præſertim, qui ſoli agunt. „ *Tit.* 16. *cap.* 2.

IX. Hæc Synodorum Decreta oſtendunt, quod hodierna Belgica diſciplina abſolute non inhibeat cohabitationem Clericorum cum muliere extranea, nullatenus tamen permittat aliquam cum mulieribus converſationem, quæ vel minimam ſiniſtram ſuſpicionem dare poſſet: ſolliciteque caveant, ne cum ancillis ſuis familiaritatem nimiam contrahant, aut quidquam in illis patiantur, quod vel ſpeciem aliquam mali ingerere poſſet.

Unde juxta Synodorum mentem attendere debent Eccleſiaſtici, ne eorum ancillæ ſuo agendi, aut loquendi liberiori modo, videantur ſibi potius magiſtrarum, quam ancillarum auctoritatem arrogare: hinc enim ſiniſtra facile oritur ſuſpicio, & nimius erga ancillas arguitur affectus.

Inſuper evincunt citata Synodalia Decreta, Eccleſiaſticos omnes illas dimittere, idque ſine ſtrepitu Judicii, debere ancillas, quas Epiſcopus, aliuſve eorum Superior ob cauſam dimittendas judicaverit: & ab earum converſatione abſtinere, quam Superior ſuſpectam aut populo in offendiculum cedere duxerit. Laudanda ſane & pene neceſſaria diſciplina. Quis enim neſcit, quam frequenter circa ſimilia in propria cauſa cæcutiant Eccleſiaſtici, aut non advertant, quantopere offendatur populus ex modo agendi alicujus ancillæ, aut quadam cum muliere nimia aut familiariore converſatione.

Immo Eccleſiaſtici, qui ad monitionem Superioris ancillas ſuas dimittere, aut converſationi renuntiare renuunt, ordinarie vel hoc ipſo reniſu non obſcure oſtendunt, nimium erga has ancillas, aut mulieres humanum, ne dicam carnalem, affectum.

Denique, tametſi Belgica diſciplina non plane omnem ancillam, etiam extraneam, modo honeſtam, Clericis interdicat; ſat tamen in allegatis Synodorum Decretis innuitur Synodorum illarum votum fuiſſe, ut quantum temporum ac locorum circumſtantiæ patiuntur, loco mulierum viri in famulatum aſſumantur, præſertim a Paſtoribus, aliiſque perſonis Eccleſiaſticis qui ſoli familiam inſtituunt.

Et quis hæc non optet, immo pene neceſſaria autumet, qui pericula, quæ continua illa unius cum una converſatio ſecum trahit, expenderit?

X. Denique, ut omnem Incontinentiæ vel ſpeciem vitent Clerici, non tantum a mulierum familiariore, aut ſuſpecta converſatione iis cavendum eſt, ſed inſuper ne quid vel in verbis, vel in factis, in tota ſua familia aut quidquam obſcæni, aut minus caſti occurrat.

XI. Quapropter, licet omnibus lex naturalis & divina inhibeat obſcænas minuſque honeſtas imagines, vel ſtatuas expoſitas habere, ſpecialiter tamen Clericis id cavendum eſſe inculcant Belgica Concilia. “ Nemo, ait Synodus Mechl. P. II. *tit.* 14. *cap.* 3. Eccleſiaſtici Ordinis laſcivas, & ob nuditatem, vel alias obſcœnas, & quæ pias mentes offendant, imagines in ſuis ædibus ac hortis ponat, vel retineat, ſub pœna arbitraria. Concionatores quoque contra hujuſmodi imaginum quocumque etiam profano loco poſitarum deteſtandum uſum, frequenter conciones ſuas inſtituant.

CAPUT IV.

Ebrietas, comeſſatio, popinarum frequentatio Clericis ſpecialiter interdictæ.

1 *Ebrietas continentiæ Clericali ſpecialiter contraria.*
2 *Per Sacros Canones ſingulariter Clericis interdicta.*
3 *Compotationes pomeridianæ ſimiliter vetitæ.*
4 *Popinarum ingreſſus Clericis interdictus.*
5 *Pœnæ in ingredientes decretæ.*
6 *Cura S. Caroli, ne Clerici peregrini ad popinas divertere deberent.*

7 *Prin-*

Digitized by Google

7 *Principum noſtrorum Ordinationes circa uſum tabernarum.*
8 *Saluberrimum S. Ludovici Decretum.*
9 *Lucrum ex cellis Capitulorum non quærendum.*

I. CLericos vi ſuæ profeſſionis ſpecialiter continentiæ ſtudere, omnemque incontinentiæ ſuſpicionem, & periculum ſtudioſe declinare debere, præcedenti §. oſtenſum fuit.

Ex quo haud difficulter infertur, ebrietatem quoque, & comeſſationes, omnemque in cibo & potu exceſſum eiſdem cavendum eſſe.

Quis enim ignorat illud Apoſtoli ad Epheſ. 5. v. 18. *Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria.* Et illud Sapientis Prov. 20. v. 1. *Luxurioſa res eſt vinum, & tumultuoſa ebrietas.* Hinc illud Hieronymi lib. 2. contra Jovinianum: *Eſus carnium, & potus vini, ventriſque ſaturitas, ſeminarium libidinis eſt.*

II. Merito proinde jampridem Synodus Agathenſis *Can.* 4. apud Gratianum *Diſt.* 35. *Can* 9. dixit: „ Ante omnia a Clericis vitetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes, ac nutrix eſt: itaque eum, quem ebrium fuiſſe conſtiterit (ut ordo patitur) aut 30. dierum ſpatio communione ſtatuimus ſubmovendum aut corporali ſubdendum ſupplicio.

Et ſub titulo Decretalium, De vita & honeſtate Clericorum, ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. tamquam honeſtati Clericorum ſumme neceſſarium, refertur: *A crapula, & ebrietate omnes Clerici abſtineant diligenter. Unde vinum ſibi temperent, & ſe vino. Nec ad bibendum quiſpiam incitetur: Cum ebrietas & mentis inducat exilium, & libidinis provocet incentivum. Unde illum abuſum penitus decernimus abolendum, quo in quibuſdam partibus ad potus æquales ſuo modo obligant potatores: & ille judicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fæcundiores exhaurit. Si quis autem ſuper his culpabilem ſe exhibuerit, niſi a Superiore commonitus ſatisfecerit, ab officio vel beneficio ſuſpendatur*: Conc. Later. IV. c. 15.

Et quid pluribus hæc probare contendimus? Quandoquidem, ut recte monent Patres Synodi Cameracenſis P. I. *tit.* 8 *cap.* 1. *Quantum probri, & incommodi ebrietas afferat, cum omnibus Ordinibus Reipublicæ, tum Clero maxime, res ipſa docet. Atque eam ob rem ebrioſum hominem navigio jactato ſine ullo gubernaculo Salomon comparat. Nec enim ullum poteſt virtutis, aut mentis conſtans officium præſtare, qui temulentiam, & ebrietatem ſectatur. Propterea lege veteri Sacerdoti mandabatur, vino ut abſtineret, quo tempore munus Sacerdotii eſſet obiturus. Quare præcipit S. Synodus, ut quicumque in Clero, id eſt, in ſorte Domini fuerit annumeratus, ab hac ebrietatis, & crapulæ macula ſe prorſus abſtineat. Tollatur autem omnino turpis ea conſuetudo, qua mutuo ſe quandoque ad hauſtus æquales provocant, certantque hac infamia reliquos vincere. Iſaias enim* (c. 5. v. 22.) *iis execrationem denuntiat,* qui potentes ſunt ad bibendum *vinum. Quicumque vero ex Clero hanc normam contempſerit, niſi a Superiore monitus paruerit, caſtigetur, caſtigatus, ſi non reſipuerit, ſuſpendatur ad tempus ſive ab officio, ſive a beneficio.*

III. Conſonant & reliquæ Synodi Belgicæ, vitium hoc in Clero tamquam ejus vocationi, & functionibus ſummopere contrarium deteſtantes. Ebrietati inſuper adjungentes & *comeſſationes* Clericis non minus indecoras; quarum nomine, quin veniant pomeridianæ illæ in Belgio nimium frequentatæ, dubium non eſt. Unde Synodus Buſcoducenſis ſub Malo *tit.* 14 *cap* 4 De vita & honeſtate Clericorum tractans: „ *Compotationes quoque pomeridianas* vel *domui ſuæ*, vel apud alios, & conſortium quorumvis intemperantium, & male moratorum, ſtudioſe declinent.

Hic advertere licet, quam merito ſolliciti fuerint nonnulli hujus Academiæ Collegiorum Moderatores, ut mos ille abrogaretur, quo certus per hebdomadam dies hujuſmodi compotationibus pomeridianis videbatur quodammodo deſignatus: in illis præcipue Collegiis, quæ juventuti ad vitam, & honeſtatem clericalem formandæ inſtituta.

Ad hæc cum in popinis, ſeu, ut hodie loquimur, tabernis, ebrietatis, comeſſationumque vitia præcipue ſoleant regnare, eaſque frequentantes de illis eſſe ſuſpecti, jampridem harum frequentatio, tamquam vitæ, & honeſtati Clericorum adverſa, Clericis per Canones inhibita fuit.

Utque Canonem 24. Laodicenum, item 27. Concilii Carthag. III. alioſque priſtinos Canones, quos videre eſt apud Gratianum *Diſt.* 44. prætercam; in Decretalibus ſub titulo De vita, & honeſtate Clericorum *Cap.* 15. ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. legitur: *Clerici tabernas prorſus evitent, niſi forte neceſſitatis cauſa in itinere conſtituti*

Conſonant & Belgica noſtra Concilia. *tit.* 8. *cap.* 6. „ ne tabernas potatorias adeant, neque diverſoria frequentent, niſi ſint viatores, nec omnino ſe miſceant Laicis compotantibus; vileſcit enim plurimum ex ea turpi & indecora conſuetudine Eccleſiaſtici miniſterii dignitas.

IV. Mechlinienſe P. II. *tit.* 17. *c.* 6. „ Sub pœna arbitraria interdicit omnibus Clericis, ut neque edendi, vel bibendi cauſa tabernas ingrediantur, niſi peregrinationis, vel alia neceſſitate compulſi.

V. Similia & aliæ Synodi pariformiter inculcant; renovatque Antuerpienſis ſub Miræo *tit* 17. *cap.* 4. Statutum Domini Sonnii: „ Ut quicumque Eccleſiaſticus (niſi peregrinationis, aut alia neceſſitatis cauſa compulſus) tabernam bibendi cauſa viſitaverit, incurrat pœnam trium florenorum prima vice, ſecunda dupli, tertia quadrupli: quam pœnam inexcuſabiliter incurrere decernimus, ait, omnes & ſingulos, qui id fecerint.

Ulterius progreſſa Synodus Namurcenſis ſub Buiſſeret an. 1604. *tit.* 8 *cap.* 5 tabernas malorum omnium fontes, non ſolum Clericis prohibet, ſed etiam ſerio injungit Promotoribus, ut ſi quos reſciverint frequentantes, excepta ſola itineris neceſſarii cauſa, eos coram Officialibus mox evocari curent: „ Hiſque injungitur, ut eos primum pœnis pecuniariis, deinde etiam, ſi abſtinere noluerint, carceribus ad meliora compellant.

Synodus Gandenſ. ann. 1613. *tit.* 17. *cap.* 3. & Decreta Synodalia ejuſdem Diœceſis ſub Trieſt. *tit.* 18. *c.* 4. declarant. „ Nec Clericis licitum eſſe tabernas ingredi ſub prætextu contractuum ibidem celebrandorum, ad quas tamquam Notarii, vel alias publicæ perſonæ vocantur; quibus contractibus, ait, intereſſe in tabernis ſimiliter prohibemus.

Ex his ſtatue, diſciplinam Belgicam ingreſſum in tabernas edendi bibendive cauſa Clericis univerſim interdicere, niſi itineris neceſſitate compellantur: „ Et quidem eo caſu non niſi *modica refectionis* gratia, illas ingrediantur, ait Synodus Iprenſis ſub Rithovio *tit.* 3. *cap* 1. ut peregrinantes decet.

VI. Et quia non parum ſæpe incommodi, & periculi imminet Clericis extraneis, dum ad ignota nonnunquam diverſoria accedere, ibidemque cum ſæcularibus utriuſque ſexus, & cujuſcumque conditionis & ſtatus converſari coguntur, merito Epiſcopi adlaborent in id, ad quod S. Carolus in Concilio Mediol. I. *part.* 2. *tit.* 25 ſuæ Provinciæ Epiſcopos hortabatur: „ ut in ſingulis ſuis civitatibus, curent parandum unum, aut alterum publicum, & honeſtum diverſorium, quo ſuarum Diœceſum Clericis ruſticanis neceſſitatis cauſa convenire liceat: nec in eo hoſpitio improbis, aut nequam hominibus locus ſit, neve fœminis ullo modo; ſed tantum Clerici, & Religioſi viri, ſi fieri poſſit, in eo recipiantur.

Interim dum ſimiles in civitatibus domus non habentur, Clericique ad communia diverſoria divertere coguntur, merito, quantum poſſunt, a communi ſæcularium, ac præſertim mulierum convictu, & conſortio ſe ſeparent; ut ita multarum difficultatum, & peccatorum occaſionem, quæ in ſimili occaſione occurrunt, facilius evitent.

VII. Quin & Principes noſtri attendentes multiplicia mala, quæ ex potationibus, & comeſſationibus in tabernis naſcuntur, multa pro earum moderatione, & uſu edixerunt; quæ ſi exacte ſervarentur, multis incommodis, ex earum uſu, & frequentatione naſcentibus, obviaretur.

In primis ſanxerunt, ne quis tabernam exerceat locis infrequentibus; ſed tantum in loco publico cujuſque pagi aut vici, vel ſecus viam publicam, & ad eum numerum duntaxat admittantur, qui conveniat numero incolarum, aut itinerantium, utque & in civitatibus earum multitudo minuatur: neque aliæ intra milliare a quacumque civitate murata permittantur, niſi neceſſariæ ſint vel incolis, vel itinerantibus, ut ſupra. Edict. Philippi II. 22. Junii 1589. & Alberti & Iſabellæ 1. Julii 1616. Hinc clarum eſt, Principum intentioni contrarias eſſe tabernas, quæ paſſim in civitatum ſuburbiis viſuntur, & pene nonniſi potationibus, & comeſſationibus civium inſerviunt.

Ulterius Edicto 18. Novembris 1585. ſancitum eſt, ut nullus in Brabantia extra civitatem, tabernas exercere queat, niſi cum conſenſu Officialis, & Magiſtratus vicinioris civitatis, circa quam eas exercere intendit. Neque ipſe Officialis, aut Magiſtratus ullos ad hoc exercitium admittat ſub pœna privationis officii, niſi quos prævia informatione, probos, honeſtos, Catholicos, & integræ famæ, & boni nominis eſſe cognoverint.

Denique ordinatum eſt, ut diverſoria, ſive tabernæ ſæpius a locorum Officialibus viſitentur; præſertim veſpertino tempore. Edicto 1. Julii 1609.

Hæc aliaque Principum Edicta, quæ plura citantur ab Antonio Anſelmo in Codice Belgico Verb. (*) *Herbergen*, ſi attentius expendantur, non obſcurum erit, Principum noſtrorum votum eſſe, ut tabernæ nonniſi neceſſariis civium, & incolarum uſibus, & vel maxime itinerantium commoditati, & uſui ſubſerviant.

VIII. Et quidem hanc Principum noſtrorum piam intentionem jam pridem expreſſerat Sanctiſſimus Galliarum Rex Ludovicus IX. inter cujus Statuta ſelecta & probata in generali Concilio Prælatorum, Baronum, & Militum terræ Regis Galliæ apud Biterum an. 1255. hoc habetur, *cap.* 25. „ Nullus præterea recipiatur ad moram in tabernis faciendam, niſi ſit tranſiens vel viator, vel in ipſa villa non habeat aliquam manſionem.

IX. Porro ne & ipſi Eccleſiaſtici videantur ipſos ſæculares interdum ad ſuas cellas ſive caveas vinarias, ceu quaſdam tabernas lucri cauſa invitare, non immerito ſanxit Syn. D. Mechl. ann. 1609. „ ut ex cellis ad Capitulorum aut Cleri adminiſtrationem ſpectantibus lucra non quærantur. Et ſi quando ex vinorum venditione, omni expenſa deducta, emolumenti aliquod excreſcere contigerit, in pios tantum uſus id convertatur". *Tit.* 17. *cap.* 7.

CAPUT V.

Ludus alearum, ſeu a fortuna dependens Clericis vetitus; & quæ in ludis licitis cavenda?

1 *Ludus alearum Legibus civilibus jam pridem interdictus.*
2 *Singulariter Clericis vetitus.*
3 *Sub luſu alearum etiam comprehenditur luſus chartarum, & generatim omnis a fortuna dependens.*
4 *Conſuetudo Canones in totum abrogare non poteſt.*
5 *Non contrariatur S. Thomas.*
6 *Circa reſtitutionem lucri ex ludo vetito, quid in Belgio obtineat?*
7 *Hodie victori actio non conceditur ad lucrum petendum.*
8 *Quæ a Clericis in ludis licitis obſervanda?*
9 *Qua ratione Clerici in ludis moderationem facile ſervare poſſint?*

I. ALearum luſus, tamquam diſcordiæ, & rixarum ſeminarium jam pridem legibus improbatus fuit; adeo quidem, ut pecuniæ, quam victus colluſori ſolverit, repetitionem leges dederint, etiam

(*) *Herbergen*, vox Flandrica, & Germanica, quæ ſignificat *in hoſpitium recipere.* Hèberger, loger.

Digitized by Google

etiam poſt 30. annorum lapſum, *L. 1. C. de Aleatoribus*, ipſo autem, vel hæredibus ejus repetere negligentibus, poterit a quocumque repeti, potiſſimum a Magiſtratu, vel Epiſcopo loci, ut in civitatis opera expendatur, dicta *lege* 1.

Hic juris Romani rigor, licet conſuetudinis vi, *etſi injuſta*, ut loquitur Tuldenus ad *tit. Cod. de Aleatoribus*, abrogatus oſtendit nihilominus, quam ſollicite Reipublicæ Moderatores etiam Laicos ab hoc luſu avocare ſtuduerint: Ut proinde mirum non ſit, ſi inter illa, quæ a Clericis ſpeciatim cavenda ſunt, luſum Alearum Eccleſia repoſuerit.

II. Utque nihil dicamus de Juſtiniani Imperatoris Conſtitutionibus in Auth. *Decernimus Cod. de Epiſcopis & Clericis*, deſumpta ex Novella 123. *cap.* 10. item Synodi Quini-Sextæ, aliiſque antiquis Decretis, quibus omnis alearum uſus Clericis interdicitur; Conc. Lat. in *cap. 15. tit. De vita & honeſt. Cleric.* ait: *Clerici ad ales & taxillos non ludant, nec hujuſmodi ludis interſint.*

Quod Decretum conformiter ad Synodum Tridentinam, pari conſenſu Belgii noſtri Antiſtites in ſuis reſpective Synodis renovarunt, & inculcarunt. Vide Synodum Mechl. P. II. *tit.* 18. *cap.* 9. Antuerp. ſub Miræo *tit.* 17. *cap.* 9. Buſcoducenſem ſub Maſio *tit.* 14. *c.* 4. Tornacenſem an. 1577. *tit.* 12. *cap.* 4. aliaſque.

III. Sed, inquiet aliquis, ſive antiquas, ſive recentiores Conciliorum ſanctiones conſulamus, nullibi luſum chartarum ſive pagellarum Clericis interdictum reperiemus: adeoque nec hic inter luſus vetitos reponendus videtur. Reſpondeo, verum eſſe, Canones paſſim & plerumque ludi Alearum dumtaxat meminiſſe, omnemque Alearum luſum ſimpliciter Clericis interdicere: ac ſicuti *Alea* per translationem ponitur pro quavis fortuna, ſive periculo, aut periculi dubitatione, diciturque, *aleam* omnem jacere, qui ſe periculo, fortunæque committit: *Et aleæ* emptio juriſconſultis dicitur; cum incertus eventus, v. g. captus piſcium, aut avium emitur, *L. 11. ff. de action. empti*: ita quoque luſus Alearum accipitur pro omni luſu, qui caſu potius, quam arte regitur:

Aleæ nomine, inquit Tuldenus ad Cod. tit. de Aleatoribus, *non tantum teſſerarum luſus, ſed quicumque alius perinde a fortunæ eventu, immo vel a ſolertia pendens, continetur, & in lucrum exercitus legibus improbatur.* Idem notat Vallenſis ad *tit. Decretalium de vita & honeſt. Cleric. num.* 12. aliique paſſim tum Legum, tum Canonum interpretes.

Cum igitur nemini dubium eſſe queat, quin *chartarum* ſive *pagellarum* ludus æque ac teſſerarum a caſu dependeat, dubitari quoque nequit, quin ſub generali *aleæ* ludo & hic ludus contineatur.

Unde S. Antoninus cum dixit nomine *alearum ludi* intelligi omnem, qui innititur fortunæ, etiam ſi fiat ibi aliquid de induſtria, pro exemplo ponit non tantum ludum taxillorum, ſed etiam *chartarum. Par. II. tit. 1. cap.* 23.

Et ſane, ſi quis expenderit mala, ob quæ *alearum* ludum, a Clericis præſertim, cavendum eſſe Canones edixerunt; ea non minus in ludo *chartarum*, quam *teſſerarum* occurrere facile intelliget, & quotidiana experientia experietur.

IV. Quæ incommoda ex ſimili ludo provenientia ſi quis attenderit, facile quoque intelliget, quod conſuetudo contraria multorum Clericorum (non paucis tamen eam improbantibus) Canonum illorum auctoritatem non poſſit ita enervare, ut luſum illum Clericis licitum reddat. Si enim hæc mala, ob quæ Canones ludum hunc vetuerunt, expendantur, reperietur, illos non juri mere poſitivo, quod conſuetudine tolli poteſt, ſed etiam naturali inniti, cui oppoſita conſuetudo non legis, ſed corruptelæ nomen meretur.

Unde Innocentius III. *in Cap. 11. tit. De exceſſ. Præb.* Clericum alearum luſui vacantem, & obtentu *conſuetudinis Clericorum Gallicanorum, qua fere univerſi Clerici frequenter ſic ludunt*, ſe a culpa eximere volentem, refellit his verbis: *Nos qui ex officii noſtri debito peſtes hujuſmodi extirpare proponimus, atque ludos voluptuoſos (occaſione quorum ſub quadam curialitatis* (a) *imagine ad diſſolutionis materiam venitur) penitus improbamus, excuſationem prædictam, quæ per pravam conſuetudinem (quæ corruptela dicenda eſt) palliatur, frivolam reputantes, cum in illis magis plectibilis ſit offenſa, per quos ad excuſandas excuſationes in culpis, delinquendi auctoritas uſurpatur.*

Et ita hanc conſuetudinem tamquam rationi naturali contrariam pro abuſu, non tantum Theologi, ſed & Juriſconſulti reputant. Panormitanus ad *Cap. 15. De vita & honeſt. Cleric.* Fachinæus *Lib. 11. Controv. Cap.* 32. aliique ab iis citati.

V. Neque in ſpeciem his contrariatur S. Thom. 2. 2. *qu.* 32. *art.* 7. *ad* 2. qui ibidem ait, quod victor in ludo aleæ teneatur ad reſtitutionem eorum, quæ accepit juxta leges civiles, niſi contraria conſuetudine in loco illo abrogatæ ſint. Evidens enim eſt, Sanctum Thomam non agere illic de Canonibus, aut legibus ſimpliciter luſum alearum interdicentibus; ſed de lege civili obligante victorem ad reſtitutionem, & concedente ipſi victo repetitionem: quam legem contraria conſuetudine tolli poſſe non diffitemur.

VI. Et quidem in Belgio, viciniſque Provinciis generali conſuetudine receptum eſſe, victo dati ſeu perditi repetitionem non dari, teſtantur Chriſtinæus *vol. 2. Deciſ.* 200. Tuldenus, Zypæus, aliique relati a D. Criſtinæo in notis ad *cap.* 230. *lib.* 2. *Bugnyonii de leg. abrog.* quod tamen limitant: *Si quando alter dolo malo vicit: Quando non pecunia, ſed veſtis, aut pallium in ſolutum data ſunt; aut quis ingentem pecuniæ ſummam in magnum familiæ diſpendium in aleæ luſum profudit.* Unde aliquibus locis cautum, ut quis nonniſi ad certam pecuniæ quantitatem ludere poſſit, utque quod eam excedit licite repetatur: Item ſi quis id quod perdidit ludendo nondum ſolverit, ſed ipſi creditum fuerit, non teneatur in foro externo ad ſolutionem, quamvis & fidem eidem de ſolvendo dediſſet. Vide Doct. Chriſtinæum *loco citato*.

(a) *Curialitas*, vox infimæ latinitatis, derivatur a Curia, ſignificatque vernaculo idiomate, *Courtoiſie*.

VII. Sicuti autem moribus Belgii victo dati repetitio denegatur, ita victori ad id quod promiſſum, aut cautum eſt actio denegatur: Nec is, qui alicui ſciens in aleæ luſum pecuniam credidit, repetendi actionem habet. Chriſtinæus *loco citato*, & in terminis habent Conſuet. Antuerp. *tit.* 54. *art.* 17. 18. 19. & 20. Vide Zypæum in *Notitia Jur. Belgic. tit. De Religioſ. & aleæ luſu*: ibidem monentem: *Edicto* 31. *Aug.* 1610 *aleas aliunde ferri vetitum, certumque vectigal impoſitum, non tamen id in Brabantia receptum, quia non prævio Ordinum offenſu emiſſum, ſine quo pecunia imperari hic non ſolet.*

VIII. Quoad ludos autem non a caſu, ſive a fortuna, ſed ab induſtria dependentea, illos interdum ad relaxationem corporis, vel ſpiritus, ut ſuis functionibus obeundis aptior reddatur, adhiberi poſſe etiam a Clericis, late docet S. Thomas 2. 2. *q.* 168. *art.* 2. Modo tamen, ut monet idem Doctor, *Ludus congruat perſonæ, & tempori, & loco, & ſecundum alias circumſtantias debite ordinetur, ut ſcilicet ſit & tempore, & homine dignus.*

Si ergo Eccleſiaſtici ad animi, corporiſve relaxationem honeſti alicujus ludi exercitium ſibi utile, aut neceſſarium credant, illud ita attemperare debent, ut perſonæ, loco, & tempori conveniat.

Et primo quidem, dum vix contingere poſſit, ut Clerici publice, & coram ſæcularibus hujuſmodi exercitiis occupentur, quin aliquam levitatis notam incurrant; quin & aliquid de exiſtimatione, & reverentia Ordini Clericali debitis detrahatur, nullatenus convenit, ut in loco publico, & ſæcularibus quibuſque patenti ludant.

Quod perpendens Sanctus Carolus, poſtquam omnem ludum alearum Clericis interdictum eſſe declaravit: ſubjungit: *Si autem valetudinis interdum cauſa, parva pila, aut alio non indecoro ejuſmodi exercitationis genere uti contigerit, ne id publice faciant.*

Similiter Synodi Belgicæ dicunt: *Scandaloſum eſſe, Paſtores, alioſque Sacerdotes ad pſittacum jaculari, aut in locis publicis ludere pila palmaria. Ideoque etiam quilibet ab eo abſtineblit ſub pœna arbitraria.* Ita Syn. Gand. an. 1613. *tit.* 17. *cap.* 10. quod renovatum eſt in Decretis Synodalibus ſub Trieſt. *tit.* 17. *cap.* 7. Et Syn. Cameracenſis D. an. 1617. *c.* 6. Item Ordinationes Synod. Antuerp. ſub Nemio *tit.* 17. *num.* 3.

Illud quoque ſummopere cavendum, ne nimio affectu alicui ludo, quantumvis honeſto afficiantur. *Quantumcumque enim honeſta ſit recreatio (ait S. Saleſius in Introd. ad vitam devot.* par. 3. cap. 31.) *vitio certe non caret, animum ei, & affectum applicare.*

Cavendum denique Eccleſiaſticis, ne lucri cupiditate ad ludum principaliter accedant: cui periculo occurrere volens S. Carolus decrevit: *Ut ſi valetudinis interdum cauſa, parva pila, aut alio non indecoro exercitationis genere uti contigerit, ne publice id faciant*, nec pecunia intercedat in ludo; nec quidquam quod facile pecunia æſtimari poteſt.

IX. Hanc in ludricis, & aliis oblectamentis tum corporis, tum animi moderationem, non difficiliter obſervabunt Eccleſiaſtici, qui meminerint, univerſos Eccleſiaſticæ militiæ adſcriptos ad pietatis, religioniſque exercitationes vocatos eſſe; ut monet Synodus D. Mechlin *tit.* 17. *cap.* 1. ſubditque: *Sciat propterea id in officio ſuo poſitum eſſe, ut cum in Officiis divinis obeundis, vel in frequentandis Eccleſiis quod debet tempus, conſumpſerit, ſi quid reliquum eſt, id omne non in rerum ſæcularium colloquiis, profaniſque actionibus, ſed in divinarum Literarum ſtudiis, & in cæleſtium rerum contemplationibus, & ſanctis piiſque officiis traducat.* Similia habet Synodus Audomar. ann. 1583. *tit.* 16. *cap.* 5. additque: *Qui Paſtoratu funguntur, dent operam, ut proficiant in cognitione eorum, quæ ad ipſorum ſpectant officium, viſitent ægrotos, conſulant ipſi ſecum & cum Deo, qua optima ratione unus Parochianorum ipſorum a vitiis ad virtutem trahi, alius perſuaderi id, quod conſultiſſimum ſit, tertius ad perfectum excitari poſſit.*

CAPUT VI.

Clerici negotiis ſæcularibus ſe non miſceant.

1 *Negotia ſæcularia profeſſioni Clericali contraria.*
2 *Mercatura illis ſingulariter interdicta.*
3 *Decimarum conductio Parochis non convenit.*
4 *Famulatus perſonarum ſæcularium Clericos non decet, uti nec familiarum adminiſtratio.*
5 *Quomodo ſe gerere debeant Principum Capellani?*
6 *Clericis data immunitas a tutela, & ſimilibus publicis officiis: & quare?*
7 *An Clericis conveniat ſtudium Legum civilium?*
8 *Qua ratione Pontifices Clericis indulgeant ſtudium Legum?*
9 *Privilegium Academicum indulgens Clericis ſtudium Legum, & Medicinæ, eſt ſpecies diſpenſationis.*
10 *Hodie Clerici non incurrunt Cenſuras ſtudentes Legibus, aut Medicinæ.*

I. D*UO ſunt genera Chriſtianorum, (ait S. Hieronymus apud Gratianum* Cauſ. 12. q. 1. can. 7.) *Eſt autem unum genus, quod mancipatum divino officio, & deditum contemplationi, & orationi, ab omni ſtrepitu temporalium ceſſare convenit, ut ſunt* Clerici, *& Deo devoti, videlicet converſi. Clerus enim Græce, Latine ſors: Inde hujuſmodi homines vocantur Clerici, id eſt ſorte electi. Omnes enim Deus in ſuos elegit.*

Cum ergo Clerici, & Monachi ſpecialiter vi ſuæ vocationis, Dei, & Eccleſiæ ſervitio ſint addicti, & ea ratione Eccleſiaſticæ militiæ adſcripti; unanimi Patrum conſenſu illis applicatur illud Apoſtoli: *Nemo militans Deo implicet ſe negotiis ſæcularibus: ut ei placeat, cui ſe probavit.* 2. ad Timoth. 2. v. 4. Id eſt, Clericus

Digitized by Google

eus ad inſtar militis adſcriptus Chriſti militiæ, ut placeat ei, a quo delectus eſt, omnia negotia aliena ab officio illo militari procul a ſe abiiciat; illud unum agens & cogitans, quomodo rite Deo, & Eccleſiæ militari poſſit.

II. Itaque ex ipſa Clericali profeſſione probant Canones, non convenire Clericis mercaturam, quia per illam plurimum abſtrahuntur a militia ſua Eccleſiaſtica, & ſæcularibus implicantur.

Antiquos in hanc rem Canones, & Patrum ſententias recitat Gratianus *Diſt.* 88. quos ſecutus Alexander III. Londinenſi Epiſcopo reſcribit in *Cap.* 6. *tit. Ne Clerici, vel Monachi*, &c. „ Secundum inſtituta Prædeceſſorum noſtrorum ſub interminatione anathematis prohibemus, ne Monachi, vel Clerici cauſa lucri *negotientur*: & ne Monachi a Clericis, vel Laicis ſuo nomine firmas habeant: neque Laici Eccleſias ad firmam teneant.

Quibus conformia ſunt Synodorum noſtrarum Decreta, mercaturam Clericis etiam ſub pœnarum comminatione interdicentia. Synod. Cameracc. P. II. *tit.* 16. *cap.* 1. Mechlin. P. II. *tit.* 17 *cap.* 5.

Adduntque præterea tamquam eodem ex fundamento profluens, Ne decimas, cenſus, prædia, aut terras alienas conducant, quæſtus faciendi cauſa.

III, Et quidem quod ad decimarum conductionem attinet, illud ſingulariter notandum, hodie frequenter a Capitulis decimas Paſtoribus elocari, eo quod ab his, quam a ruſticis, ſibi de ſolutione magis cautum credant: At non advertunt, quod præterquam quod Paſtores per hujuſmodi decimarum conductiones a ſuis functionibus Paſtoralibus ſoleant non parum abſtrahi, contingit, quod indignationem, & odium aliquale ſuorum Parochianorum non raro incurrant: dum hi credunt per Paſtores ſibi lucrum, quod ipſi ex conductione decimarum ſperabant, & ſibi tamquam villicis competere credunt, ereptum vident. Ut vel hinc pateat quam merito harum conductionem Synodi noſtræ Paſtoribus interdixerunt.

IV. Eodem fundamento innixæ Synodi noſtræ conformiter ad reſponſum Pontificis in *Cap.* 5. *De vita & honeſt. Cleric.* interdicunt Clericis, ne ſe famulatui perſonarum ſæcularium, aut alicujus familiæ adminiſtrationi, ſive procurationi addicant. „ Quomodo enim (ait Synod. Buſcod. ſub Maſio *tit.* 14. *c.* 5.) Procuratores, & Diſpenſatores domorum alienarum, atque villarum eſſe poterunt Clerici, qui proprias jubentur contemnere facultates“? Et Synodus Namurcenſis an. 1604. *tit.* 8. *cap.* 7. „ Non ſolum contra Apoſtolicum præceptum faciunt Clerici, qui negotiationibus operam dant, & quæſtum captant, ſed etiam qui alienos agros, aut decimas conducunt, & illis colendis; his vero corrigendis maximam ſui temporis partem quam orationi, & ſacris ſtudiis impendere deberent, inutiliter impendunt; nec non ii, qui dominorum temporalium obſequiis ſe tradunt, & in eorum negotiis curandis toti occupantur.

V. Synodus quoque Œcumenica VII. *Can.* 10. vult ut Clericus, qui de conſenſu Epiſcopi „ Principum Cappellanus conſtituitur, non liceat ei mundanas, & ſæculares curas ſuſcipere: præſertim cum hoc agere prohibeatur a Sacris Canonibus: potius autem manet ad magiſterium tam puerorum, quam famulorum, relegens eis Divinas Scripturas: ad hoc enim Sacerdotium conſecutus eſt.

Hic obiter nota, jampridem a Synodo Generali laudatos, qui pueris, quos inſtituendos ſuſcipiunt, Sacras Scripturas prælegunt, & commendant.

VI. Annumerant pariter Sacri Canones negotiis ſæcularibus, a Clericis haud facile ſuſcipiendis, tutelas, curatelas, ſimileſque curas, quæ Clericos multis difficultatibus natæ ſunt implicare, & a divinis functionibus multum impedire, animumque diſtrahere.

Notum eſt (*a*) illud Concilii Africani a S. Cypriano laudatum. *Ne quis de Clericis, & Dei Miniſtris, tutorem vel curatorem teſtamento ſuo conſtituant: quando ſinguli divino Officio honorati, & in Clericali miniſterio conſtituti non niſi Altari, & Sacrificiis deſervire, & precibus, atque orationibus vacare debeant.* Ep. 66. Ed. Rigaltii & Baluzii.

Hanc clericale officium inter & ſimiles functiones incompatibilitatem intelligens Juſtinianus Imperator Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis, & Monachis omnibus immunitatem ab omni cujuſcumque generis tutela & curatela conceſſit: Una tamen declarans, eos tantum Clericos, & Monachos hujuſmodi habere Beneficium, qui apud ſacroſanctas Eccleſias, vel Monaſteria permanent: *Cum propter hoc*, ait, *ipſum beneficium eis indulgeamus, ut, aliis omnibus derelictis, Dei omnipotentis miniſteriis inhæreant. L.* 15. *C. de Epiſc. & Cler.*

Hic per tranſennam obſerva veram ac præcipuam cauſam immunitatum, & privilegiorum Clericalium.

Privilegium Juſtiniani moribus Belgii receptum eſſe quoad immunitatem Clericorum ab onere tutelæ & curatelæ, teſtatur a Sande in Deciſ. Friſiæ *tit.* 9. *Deciſ.* 7.

Itaque ut verbo dicam, negotia ſæcularia, præſertim quæ multum diſtrahere, & implicare hominem ſolent, ſtudioſe a Clericis declinanda: Aut ut minus, ſi neceſſitas, aut proximi charitas expoſcat, ea moderatione ſuſcipienda, & amplectenda, ut quæ vi officii Clericalis ſibi incumbunt, haud negligantur; ne a milite Chriſti, & Eccleſiæ, miles, & ſervus mundi factus videatur.

Quod de negotiis, idem & de ſtudiis ſtatuendum: ut nimirum ſtudia Clericorum vocationi eorum ſint conformia.

Hoc ex capite, jam pridem Monachis, Archidiaconis, Decanis, Plebanis, Præpoſitis, Cantoribus, & aliis Clericis Perſonatus habentibus, nec non Presbyteris ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ prohibitum fuit audire Leges civiles, *Cap.* 3. & *Cap.* 10. *tit. Ne Cler. vel Monachi ſæcul. neg.* &c. „ Ne occaſione ſcientiæ (inquit Alexander III, in citato *Cap.* 3.) ſpirituales viri mundanis rurſus actionibus involvantur.

Et ſane, ut recte advertit magnus ille Bathonienſis Archidiaconus Petrus Bleſenſis: „ Res plena diſcriminis eſt in Clericis uſus Legum; totum enim hominem adeo ſibi vindicat, ut cum rei familiaris providentia fraudet, ſuſpendat a ſpiritualibus, a divinis avellat.

VII. Hinc tamen nemo inferat, Legum humanarum ſtudium Clericis, & Monachis plane eſſe interdictum, quandoquidem certum ſit, Theologicæ ſcientiæ, præſertim, ubi de Jure & juſtitia tractat, Legum civilium notitiam non parum conducere. Canonicam quoque ſcientiam plurimum ex notitia legum adjumenti accipere, nimis evidens eſt. Unde teſte Pontifice in *c.* 1. *tit. De novi operis nunciat.* „ Sicut Leges non dedignantur Sacros Canones imitari, ita & Sacrorum Statuta Canonum Principum Conſtitutionibus adjuvantur.

Nullatenus proinde ſtatui, aut vocationis Clericorum contrariatur ſtudium Legum civilium; modo ea fiat moderatione, ut nec contra Apoſtoli præceptum, Deo militantes negotiis ſæcularibus implicentur; neque diſceptationum forenſium peritiam per ſtudium iſtud affectent. Cum judicatum ſit, *Abſurdum Clericis eſſe, immo opprobrioſum, ſi peritos ſe velint oſtendere diſceptationum forenſium. L.* 41. *C. de Epiſcopis & Cler.*

VIII. Quapropter Pontifices concedentes diſpenſationem Presbyteris, aliiſve Clericis audiendi Leges civiles, eam ad triennium reſtringere conſueverunt: „ Ne prætextu longioris temporis ſtudendi (ait Pyrrhus Corradus in Praxi diſpenſationum *part.* 3. *cap.* 5. *nu.* 18.) Presbyteri, & alii Clerici ſupra expreſſi, occaſione ſcientiæ mundanis actionibus involvantur, & nimis a contemplatione diſtrahantur, cum per Jus Civile non dirigatur principaliter homo in Deum, ſicut per Jus Canonicum.

Apponunt inſuper hanc clauſulam: *Pro majori Sacrorum Canonum intelligentia.*

IX. Ex his haud difficulter intelligitur, quod dum Pontifices Academiæ Lovanienſi, aliiſque indulgent privilegia, (quæ quædam diſpenſationes ſunt) ut etiam Presbyteri, & Clerici dignitates vel Perſonatus poſſidentes, Phyſicam, Medicinam, & Leges libere audire queant, illa ſint accipienda cum ea moderatione, ut Clerici illis ſcientiis vacare poſſint, quatenus non negligant Canonum, & Theologiæ ſcientiam ſtatui ſuo, & vocationi convenientem; neque occaſione ſtudii Legum, aut Medicinæ mundanis actionibus nimis involvantur, & a contemplatione, & guſtu rerum divinarum nimium abſtrahantur.

X. Quia vero hujuſmodi moderatio generaliter determinari nequit, ac propterea cujuſque conſcientiæ relinquatur; hinc uſu & & moribus Belgii obtinuit, ut Clerici quicumque libere Leges, & Medicinam ſine ullo excommunicationis metu audiant: neque ullus credat, ſibi ſpecialem diſpenſationem Pontificiam eſſe neceſſariam, ut tutus ſit a pœnis Canonicis.

(*a*) Eruditus Van-Eſpen ſecutus eſt Rigaltium. Hic ſupponit Concilium, de quo agitur, notum eſſe omnibus; ejus tamen nomen & locum, in quo habitum eſt, ignorat Baluzius in notis ad Epiſt. 66. S. Cypriani. Forſan omnes latet iſta Synodus, quod probabilius cenſetur.

T I T U L U S   T E R T I U S.

De Paſtoribus, & vice-Paſtoribus.

CAPUT PRIMUM.

Singulis Parochiis ſinguli Parochi, totius Parochiæ curam ſuſtinentes, præficiendi.

1 *Inſtitutio, & Diviſio Parochiarum male Dionyſio Papæ tribuitur.*
2 *Eſt tamen antiqua.*
3 *Totius Parochiæ cura incumbit Parocho.*
4 *Fines Parochiarum debent eſſe certi, & diſtincti.*
5 *Parochus eſt principalis, & proprius Sacramentorum miniſter in ſua Parochia.*
6 *Divina Parochorum inſtitutio.*
7 *Sæpe Paſtores recogitent ſibi totius Parochiæ curam incumbere.*

I. PArochias jam tum ſæculo tertio fuiſſe inſtitutas, & diviſas, probant communiter Canoniſtæ auctoritate Epiſtolæ, quæ ſub nomine Dionyſii Papæ (qui vixit circa annum 266.) refertur a Gratiano *Cauſ.* 13. *q.* 1. *Can.* 1. In qua Dionyſius Severo Epiſcopo ſcribit: „ Eccleſias ſingulas ſingulis Presbyteris dedimus: Parochias, & cœmeteria eis diviſimus, & unicuique jus proprium habere ſtatuimus: ita videlicet, ut nullus alterius Parochiæ terminos, aut jus invadat, ſed unuſquiſque ſuis terminis contentus, & taliter Eccleſiam, & plebem ſibi commiſſam cuſtodiat ut ante tribunal æterni Judicis de omnibus ſibi commiſſis rationem reddat, & non judicium, ſed gloriam pro ſuis actibus accipiat.

Verum cum hodie eruditis omnibus compertum ſit, hanc Epiſtol. S. Dionyſio falſo adſcriptam (*a*) eamque putridis Iſidori Mercatoris mer-

(*a*) Eo loco referre tantum voluit Van-Eſpen, quid de antiquitate Parochiarum ſenſerint Canoniſtæ: neque enim negat eas tertio ſæculo fuiſſe jam inſtitutas, cum inferius numero V. ſuffragetur Gerſonio aſſerenti, *Dominos Curatos eſſe in Eccleſia minores Prælatos & Hierarchos ex primaria Chriſti inſtitutione.* Id unum num. 1. ſibi propoſuit eruditus Canoniſta, ut virga Cenſoria notaret Epiſtolam, quam S. Dionyſio Papæ ruſus eſt adſcribere Gratianus, eamque inter ſpurias Iſidori Mercatoris merces recenſeret.

mercibus annumerandam eſſe; ut fuſius in Obſervationibus ad collectionem Iſidoris Mercatoris oſtendimus, parum ſolidum, pro earum inſtitutione, & diviſione aſtruenda, hinc argumentum ſumitur.

Obſervare interim quod ſequitur, non erit ſuperfluum. Cum frequenter in præſenti opere notatum ſit Epiſtolas Decretales Romanis Pontificibus, qui tribus primis Eccleſiæ ſæculis floruerunt, adſcriptas eſſe, quarum plurima fragmenta extant apud Gratianum, & quarum auctoritate etiam Pontifices in ſuis Decretalibus frequenter uſi fuerunt; has, inquam, Epiſtolas, ſive Decretales paſſim ab omnibus eruditis tamquam ſuppoſititias & putridas Pſeudo-Iſidori merces repudiari; pro omni probatione judicavi hic adjiciendam notam Philippi Labbæi præfixam Decretalibus Clem. I. Papæ, *Tom. I. Concil. general. column.* 78. ubi ſic ait, *Mirum eſt viris doctiſſimis Turriano, Rivio, & quibuſdam aliis in tanta eruditionis Eccleſiaſticæ luce probare potuiſſe, Decretales illas Epiſtolas a quocumque ſeu* Mercatore, *ſeu* Peccatore *fabricatas, & antiquis Romanæ urbis Pontificibus circiter annum Chriſtianæ Romanæ epochæ octingenteſimum ſuppoſitas: adeo enim perſpicacibus viris deformes videntur, hoc ſaltem tempore, ut nulla arte, nulla ceruſſa, aut purpuriſſo fucari poſſint; eas omnes, ſaltem pleraſque earum, repudiarunt eruditiſſimi quique tractatores Catholici*, Baronius, Bellarminus, Peronius, Contius, Antonius-Auguſtinus, Lorinus, Sirmondus, Ducæus, Petavius, Marca, Boſquetus, *ut alios modo ſive antiquiores, ſive recentiores ſilentio obvolvam. De ſingulis, ut ſe dabit occaſio deinceps; verum obiter tantum* ὡς ἀκριβῶς (a) *dictum ſumus. Neque enim vacat pluribus hoc loco traducere* εὐήθειαν (b) *cujuſdam novelli* ὑπερπιστοῦ (c) *qui mala avi ex zelo quidem, ſed minus prudenti & conſiderato, certe non ſecundum ſcientiam, eaſdem ab omni eruditione præſtantibus abjectas, ac penitus repudiatas defendere aggreſſus eſt.*

II. Quin antiqua ſit Parochiarum inſtitutio, & diviſio haud dubitari poteſt. Scribit enim Sanctus Athanaſius, *Apolog.* 2. „ Mareotes ager eſt Alexandriæ, quo in loco nunquam Epiſcopus „ fuit, immo nec Chorepiſcopus quidem, ſed univerſæ ejus loci „ Eccleſiæ Epiſcopo Alexandrino ſubjacent, ita tamen, *ut ſinguli* „ *pagi ſuos Presbyteros habeant.*

Quod quarto ſæculo in Epiſcopatu Alexandrino erat tempore Sancti Athanaſii, hoc ſenſim, populo Chriſtiano creſcente, per totam Eccleſiam factum fuit: id eſt, diſtrictus Epiſcopales, quos hodie Diœceſes vocamus, in plures diviſi fuere portiones, atque cuique portioni ſua attributa Eccleſia, & populus Eccleſiæ illi vicinus, quas hodie *Parochias* appellamus.

III. Porro ſicuti ſingulis Diœceſibus ſeu diſtrictibus Epiſcopalibus unicus erat præfectus Epiſcopus, cui totius Diœceſis regimen incumbebat, & quem populus iſtius Diœceſis, ut proprium Epiſcopum colere, & agnoſcere deberet; ita & ſingulis Parochiis datus fuit Presbyter, qui totius Parochiæ curam ſpiritualem ageret; qui propterea *Parochus*, ſeu *Presbyter Parochianus* dicebatur: & quem populus tamquam proprium ſuum Paſtorem venerari, & audire deberet: propterea dictus *proprius Sacerdos.*

Ea de cauſa cautum fuit, *Ut nullus Presbyter alterius Parochianum, niſi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit, abſque licentia ſui Presbyteri ad Miſſam recipiat, vel ſollicitare præſumat.* Conſt. Synod. Heraldi Epiſcopi Turonenſis *cap.* 29.

Et ex Conc. Nannetenſi refertur in *c.* 2. *tit. de Par. Ut dominicis, & feſtivis diebus Presbyteri antequam Miſſam celebrent, plebem interrogent, ſi alterius Parochianus in Eccleſia ſit, qui contempto proprio Presbytero, ibi velit Miſſam audire: quem ſi invenerint, ſtatim ab Eccleſia abjiciant.*

Quin & an. 1310. ſtatuit Syn. Colon. *Ut nullus Parochianus ab alio, quam a ſuo vero Plebano communionem recipiat: niſi de hoc privilegiis authenticis ſit munitus. Contrarium facientes a perceptione Corporis Chriſti abſtineant, quouſque ipſi Plebano ſatisfecerint de contemptu.*

IV. Hinc Synod. Trid. collapſam diſciplinam reſtaurare deſiderans, mandat Epiſcopis. *In iis quoque civitatibus, ac locis, ubi parochiales Eccleſiæ certos non habent fines, nec earum Rectores proprium populum, quem regant, ſed promiſcue petentibus Sacramenta adminiſtrant; pro tutiori animarum eis commiſſarum ſalute, ut diſtincto populo in certas propriaſque Parochias, unicuique ſuum* perpetuum, peculiaremque *Parochum aſſignant, qui eas cognoſcere valeat, &* a quo ſolo licite *Sacramenta ſuſcipiant, aut alio utiliori modo, prout loci qualitas exegerit, provideant. Idemque iis civitatibus, ac locis, ubi nullæ ſunt Parochiales, quamprimum fieri curent: non obſtantibus quibuſcumque privilegiis, & conſuetudinibus, etiam immemorabilibus.* Seſſ. 24. de ref. c. 13.

Qui mentem ac intentionem Concilii jam relatis verbis expreſſam attenderit, haud difficulter intelliget, ſatisfactum eſſe Decreto Concilii, ſi Parochiæ quidem certos & determinatos fines non habeant, ſed certum populum, certaſque familias; uſque adeo ut Sacramenta promiſcue non adminiſtrentur, ſed Parochi ſuos noſcant, & eum ſui: & ita reſpondiſſe S. Congreg. teſtatur Barboſa de *Officio Parochi part.* 1. *cap.* 1.

Ulterius evincit citatum Decretum Syn. unicuique Parochiæ ſuum debere eſſe Presbyterum, qui ſit Caput Eccleſiaſtici iſtius Conventus; & cui totius Parochiæ cura ſpiritualis principaliter & immediate incumbat; quemque Parochiæ iſtius populus, ut ordinarium, & proprium Sacramentorum miniſtrum agnoſcat.

V. Proinde merito dicendum cum pio Gerſonio Univerſitatis Pariſienſis Cancellario: *Domini Curati ſunt in Eccleſia Minores Prælati & Hierarchæ ex primaria inſtitutione Chriſti, quibus competit ex ſtatu jus prædicandi, jus confeſſiones audiendi, jus Sacramenta Eccleſiaſtica ſecundum exigentiam ſui ſtatus, & Parochianorum miniſtrandi, jus ſepulturas dandi, jus inſuper decimas, & alia jura parochialia recipiendi.* De poteſt. Eccl. Conſ. 12.

VI. Mirum igitur videri non debet, quod Presbyteri Parochiales, ſive Parochi, jam pridem dicti fuerint *Minores Prælati & Hierarchæ* ex prima inſtitutione Chriſti. Neque id ſine fundamento a Gerſonio dictum facile fatebitur, qui attenderit Parochos jam pridem dictos, & reputatos eſſe ſucceſſores lxx. diſcipulorum, quemadmodum Epiſcopi dicti fuere Apoſtolorum ſucceſſores. Hinc illud apud Gratianum *diſt.* 21. *Simpliciter vero majorum & minorum Sacerdotum diſcretio in novo teſtamento ab ipſo Chriſto ſumpſit exordium, qui* XII. *Apoſtolos tamquam* majores *Sacerdotes*; lxx. *Diſcipulos tamquam* minores *Sacerdotes inſtituit.*

Unde uno conſenſu & Theologi, & Canoniſtæ agnoverunt Presbyteros, notanter Parochiales, in partem ſollicitudinis paſtoralis vocatos, merito dici *minores* Sacerdotes, ſive Prælatos & Hierarchas, necnon lxx. diſcipulorum ſucceſſores.

Id ipſum & hodiernum Pontificale ſupponit, Presbyteros recenter ordinatos his verbis per Epiſcopum exhortans: *Fratres dilectiſſimi, & Sacerdotes Domini, cooperatores ordinis noſtri eſtis. Nos vice duodecim Apoſtolorum fungimur, vos ad formam* lxx. *diſcipulorum eſtis.*

Itaque ad Presbyteros, & notanter ad Parochos dictum eſſe a Chriſto non dubitatur, quod ad lxx. diſcipulos dixit, *Lucæ*, x. *Ite, ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos . . . qui vos audit, me audit; qui vos ſpernit, me ſpernit.*

Igitur dicendum Parochos tamquam ſeptuaginta diſcipulorum vicem gerentes, eſſe ex inſtitutione divina, *& a Spiritu Sancto poſitos ad regendam Eccleſiam Dei.* Act. c. 20. v. 28.

Id ipſum ſignificavit & ſanctus Paulus *Act.* 20. in Mileto enim convocatis Epiſcopis, ſimul & ſenioribus, ſive *Presbyteris*, dixit ad omnes: *Attendite igitur vobis; & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus* poſuit Epiſcopos regere *Eccleſiam Dei.*

Licet enim ſolo *Epiſcoporum* nomine utatur, nihilominus & ad Presbyteros gregem Chriſti paſcentes loquitur: eo quod nomine Epiſcoporum ex phraſi ejus ætatis & Presbyteri ſignificabantur.

Quod & notavit jam pridem Sanctus Irenæus *lib.* 3. *contra hæreſes cap.* 14. *num.* 2. (Paulus) *in Mileto*, inquit, *convocatis Epiſcopis* & PRESBYTERIS, *qui erant ab Epheſo, & reliquis proximis civitatibus, utrumque enim nomen habebant illo tempore.*

Id autem probari aſſerit ex textu Actorum ſupra relato. *Idque*, ait, *nos etiam docet Actuum hiſtoria: cum enim dixiſſet ſanctus Lucas divinum Apoſtolum Epheſiorum Presbyteros acceſſiviſſe Miletum, exponit etiam quæ illis dicta fuerunt: Attendite*, inquit, *vobis ipſis, & univerſo gregi, in quo vos poſuit Spiritus Sanctus Epiſcopos paſcere Eccleſiam Chriſti, eoſdemque* nominavit Presbyteros & Epiſcopos. *Act. c.* 20.

Huic conſonat S. Hieron. in Ep. ad Titum *c.* 1. *v.* 7. *Epiſcopos hic non ſolum Pontifices, ſed & Presbyteros intelligimus: non enim in una civitate plures erant Epiſcopi: hoc etiam in Apoſtolorum* Actibus *invenitur.*

Et S. Iſidorus Hiſpal. *de Offic. Eccl. lib.* 2. *cap.* 7. ad ea Pauli verba, *in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſc.* reflectens ait: *Dixerat enim ſupra Presbyteros Epheſi vocatos, quos nunc Epiſcop. id eſt*, Superinſpectores *nominat.*

Hinc videmus a primis Eccleſiæ ſæculis Presbyteros tamquam ſeptuaginta diſcipulorum ſucceſſores, una cum Epiſcopis Apoſtolorum ſucceſſoribus Eccleſiam rexiſſe, atque fidei integritati invigilaſſe, & Epiſcopos reputaſſe hoſce, tamquam ſuos cooperatores, ac ſecundi ordinis in vinea Domini operarios.

„ VII. Sæpe ergo recogitent Paſtores (verba ſunt Synodi Gandenſis, anni 1613. *tit.* 16. *c.* 9. renovata in Decretis Synodalibus ſub D. Trieſt *tit.* 16. *c.* 14.) „ ſe ad ovium ſuarum ſalutem omnes ſuas „ actiones, & functiones paſtorales dirigere debere, & ſibi aliquando pro animabus earum reddendam rationem in ſtrictiſſimo Dei „ judicio: ideo etiam earumdem ſalutem continuis precibus, & „ quotidianis Sacrificiis Deo ferventer commendent, omnibus rite „ diſpoſitis non minus prompte, ac benigne, quam reverenter Sa- „ cramenta adminiſtrent, atque ita grandiores paſcant verbo Dei, „ ac ſalutaribus monitis, ut parvulis quoque panem frangere non „ omittant, & in omnibus præbeant ſeipſos exemplum bonorum „ operum, facti forma gregis ex animo „. Simile monitum exhibet Synodus Antuerp. ſub Miræo *tit.* 16. *cap.* 7.

Porro ſicuti cura paſtoralis totius Diœceſis Epiſcopo incumbens non impedit, quominus Parochi, aliique inferiores miniſtri Epiſcopo in ſollicitudine paſtorali adjutores accedant; ita nec cura Paſtoralis uni Parocho injuncta prohibet, quominus plures in eadem Parochia ſub ipſo Parocho ut principali, functionibus paſtoralibus occupentur, & cum Parocho adlaborent. De quibus capite ſequenti.

CAPUT II.

De vice-Paſtoribus, a quo aſſumendi, & quid iis incumbat?

1 *Parochi cogendi ut neceſſarios Miniſtros ſibi adjungant.*
2 *Vice-Paſtorum aſſumptio pertinet ad Paſtorem; niſi ſpeciali titulo aliud obtineat.*
3 *Synodus Trident. Seſſ.* 21. *cap.* 4. *de ref. agit de vice-Paſtoribus, non de Fratribus Mendicantibus.*
4 *Vice-Paſtoribus etiam proprie cura Parochiæ incumbit.*

I. „ EPiſcopi, etiam tamquam Sedis Apoſtolicæ delegati (ait Sy- „ nodus Tridentina *Seſſ.* 21. *cap.* 4. *de ref.*) in omnibus Ec- „ cleſiis Parochialibus, vel baptiſmalibus, in quibus populus ita „ numeroſus ſit, ut unus Rector non poſſit ſufficere Eccleſiaſticis „ Sacramentis miniſtrandis, & cultui divino peragendo, cogant Re- „ ctores, vel alios, ad quos pertinet, ſibi tot Sacerdotes ad hoc „ munus adjungere, quot ſufficiant ad Sacramenta exhibenda, & „ cultum divinum celebrandum.

II. Cum ergo Synodus velit, Rectores Eccleſiarum per Epiſcopos eſſe cogendos, ut ſibi adjungat tot Sacerdotes, quot adminiſtrandis Sacramentis, & cultui divino celebrando ſunt neceſſarii,

lucu-

(a) Id eſt *Strictim.*
(b) Id eſt *Simplicitatem*, vel *Fatuitatem.*
(c) Id eſt *ſupra modum Creduli.*

luculenter ſupponit, Sacerdotum electionem non ad ipſos Epiſcopos, ſed ad ipſos potius Rectores Eccleſiarum parochialium, qui illos in ſuum adjutorium adjungere coguntur, ſpectare.

Et quidem moribus Belgii etiam obtinuit, ut Parochi ſuos vice-Paſtores aſſumant; niſi forſan ſpeciali titulo electio, vel præſentatio vice-Paſtoris, aut alterius Sacerdotis ſubſidiarii, alteri ſit delata: Qui titulus plene probandus eſt, ut Parochus excludatur.

Et ſane cum vice-Paſtores in ſubſidium Parochorum deſtinentur, eorumque vices ſuppleant, & ipſorum conſequenter Vicarii ſint; non minus ipſis deferenda eorum electio, quam Epiſcopo, aliiſque Prælatis ſuorum reſpective Vicariorum.

Teſtatur Hyacinthus Boniface in ſua additionali collectione Arreſtorum *Tom. 1. lib. 5. cap.* 3. judicatum ſæpius fuiſſe, *Vicario perpetuo* competere electionem, & aſſumptionem vice-Paſtoris ad excluſionem Paſtoris primitivi, idque notanter ob Concilii Trid. Decretum *Seſſ. 21. c. 4. de ref.* aperte deferens primo loco ipſis Rectoribus aſſumptionem Sacerdotum, qui judicantur neceſſarii ad ſacramenta populo adminiſtranda, & cultum divinum celebrandum.

Itaque ſolus titulus *Primitivi Paſtoris* non ſufficit, ut Vicarius *perpetuus* ab electione ſeu aſſumptione ſui vice-Paſtoris excludatur; ſed vel antiqua poſſeſſio, vel alius ſpecialis titulus cum titulo *Primitivi Paſtoris* concurrere debet.

Cum enim aſſumptio vice-Paſtoris reſpiciat curam animarum, quæ plenarie *Vicario perpetuo*, ad excluſionem *Primitivi Paſtoris* competit, vigore ſuæ perpetuæ Vicariæ, juſtum eſt, ut in conſequentiam hujus curæ animarum aſſumptio vice-Paſtoris ei deferatur potius, quam Paſtori primitivo, qui curam animarum non exercet.

III. Ad hæc jam citatum Concilii Tridentini Decretum, Rectoribus injungens, tot ſibi Sacerdotes ad munus paſtorale adjungere, quot ſufficiant ad Sacramenta exhibenda, & cultum divinum celebrandum, intelligi de Sacerdotibus, qui in parochia reſidentes, una cum Parocho Sacramenta adminiſtrent, & cultum divinum celebrent, ipſe tenor Decreti ſat manifeſte declarat.

Quapropter huic Decreto ſatisfactum cupiens Synodus P. II. Cameracenſis *tit. 5. cap.* 4. expendenſque in plurimis hujus Provinciæ Eccleſiis parochialibus unum ſe cum ſuo Cuſtode ſeu Clerico Sacerdotem: „ Æquiſſimum judicavit, ut qui in iiſdem Cappellanias „ obtinet ad Paſtori in prædictis cooperandum, ideoque ad perſo„ nalem reſidentiam, juxta veriſimilem Fundatorum intentionem, „ obligentur. Verum cum hoc ſit difficillimum quoad omnes obti„ nentes Cappellanias in uſum revocare, in iis ſaltem hoc omni„ no mandat obſervari, in quibus de dicta obligatione ex Origina„ li aut authentica fundationis copia conſtare poterat.

Non dubitavit ergo hæc Synodus, quin Tridentinum Concilium loqueretur de Sacerdotibus, qui in Parochia reſidentes Paſtoribus in munere Paſtorali eſſent adjutorio: conſequenter non de Fratribus Mendicantibus, qui in adjutorium Parochorum ad unum alterumve actum ſubinde advocari ſolent; ſed de Sacerdotibus, qui in omnibus curam animarum cum Parocho ſuſtinent: quales indubie præcipue ſunt hi, quos *Vice-Paſtores* dicimus.

Hi enim non in uno alterove actu, neque certis duntaxat ſolemnioribus diebus, quemadmodum Fratres Mendicantes, Parocho aſſiſtunt; ſed indifferenter, idque ſine dierum, aut temporis diſtinctione in omnibus quæ curam animarum ſpectant, una cum Paſtoribus laborant, eiſque opitulantur: adeo ut & propterea Parochiæ cura ipſis incumbat, curamque animarum habere dicantur, non ſecus ac ipſi Parochi: hac tantummodo differentia, quod hi titulum perpetuum habeant, ipſiuſque Parochiæ Caput, & primarius Presbyter, & Curatus ſit, ipſi autem Vice-Paſtores ordinarie tamquam meri Parochorum Vicarii, & ſubſidiarii ſint amovibiles, & ipſi Parocho in his, quæ animarum curam concernunt, ſubjecti.

Modo obſervabam Parochos jure proprio, ſive jure ſui beneficii parochialis exercere functiones ad curam animarum ſpectantes, ac propterea ab his ad nutum, aut arbitrium Epiſcopi ſuſpendi non poſſe; verum vice-Paſtores, titulum beneficii non habentes, in his functionibus a Parochis magis eſſe dependentes, & quodammodo amovibiles.

Nihilominus quia vice-Paſtores, tametſi etiam nullum habentes veri beneficii titulum, cenſentur habere officium curatum, ratione cujus Parochiæ ſunt deputati pro cura animarum ſuſtinenda, atque eo titulo etiam in Parochia fixe reſidere, & domicilium habere jubentur, eique Parochiæ continuo invigilare, non eadem facilitate ad nutum Parochorum ab officio hoc removeri poſſunt, ac cæteri Presbyteri, puta *Stationarii*, qui mere pro beneplacito Parochorum ad certas functiones obeundas, pro occurrente neceſſitate adſciſcuntur, tamquam Parochorum ſimplices ſubſidiarii, qui peractis his functionibus ad propria redeunt: nec hi *Stationarii* dicuntur officium curatum in Parochia habere. Accedit, quod vice-Paſtores non ſine aliqua infamiæ nota poſſint ordinarie a Parochis ſimpliciter ſic dimitti: præſertim quod vice-Paſtores ſoleant in vice-Paſtoratu perſeverare, donec ad aliquod beneficium Parochiale, vel ad aliud beneficium, aut officium aſſumantur, ſeu promoveantur.

IV. Quemadmodum ergo Parocho proprie totius Parochiæ cura incumbere, veruſque *Curatus*, & proprius Sacerdos dicitur, licet ipſi Epiſcopo primario, & principaliter eadem cura incumbat, eique in concernentibus curam animarum ſubjiciatur; ita Vice-Paſtoribus proprie curam animarum habere cenſentur, verique Curati, ſive Paſtores dicuntur, tametſi cura Parocho primario incumbat, eique in hac cura ſubjiciantur.

Ideoque quæ de Parochorum reſidentia, ac obligatione munus Paſtorale *per ſe* obeundi (de quibus infra) decreta ſunt, etiam in Vice-Paſtoribus locum habent; utpote quibus non ſecus ac ipſis Parochis cura animarum incumbit.

CAPUT III.

Parochi, aliique curam animarum ſuſtinentes jure divino tenentur reſidere.

1 *Quod reſidentia ſit juris divini, probatur ex Concilio Tridentino.*
2 *Nullus antiquorum id negavit.*
3 *Edicta Regia circa reſidentiam Paſtorum quid ſtatuant?*
4 *Quid Synodi Belgicæ?*
5 *Quid Concilium Tridentinum, Clerus Gallicanus, Senatus Pariſienſis, Conſilium Status?*
6. *Rigor Synodorum moribus nonnihil mitigatus.*

I. P*Ræcepto divino mandatum eſſe omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere; pro his Sacrificium offerre, verbique Divini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium operum exemplo paſcere, pauperum, aliarumque miſerabilium perſonarum curam paternam gerere, & in cetera munia Paſtoralia incumbere, declarat Synodus Tridentina*. Seſſ. 23. cap. 1. de ref.

Porro eodem jure, quo mandatum eſt iis, quibus cura animarum commiſſa eſt, in hæc incumbere, eos ad perſonalem reſidentiam teneri, nemo negarit, qui cum eadem Synodo fatetur hæc omnia ab iis *nequaquam præſtari poſſe, qui gregi ſuo non invigilant, & aſſiſtunt*.

II. Nemo ergo miretur, quod ex Cajetano refert Fagnanus ad Cap. *Ex parte, De Clericis non reſidentibus num.* 21. quod nimirum „ Nullus Antiquorum contradicebat, quin paſtores animarum „ tenerentur ſub præcepto divino ad perſonaliter reſidendum“. Quam veterum ſententiam contra quoſdam Neotericos ſolidiſſimis, & evincentibus fundamentis ibidem adſtruit Fagnanus: oſtenditque, quod licet Synodus Tridentina eam ſententiam expreſſe, & in terminis, ut ajunt, non definierit, nihilominus ſufficienter eam in allegatis verbis inſinuavit, & virtualiter declaravit.

Unde Synodus Buſcoducenſis ſub Maſio *tit. 17. cap. 7.* præmiſſis functionibus paſtoralibus ſubjungit, *Ad implenda, & præſtanda hæc paſtoralia officii debita; ad aſſiduam apud oves ſuas reſidentiam, ſe* jure divino *obligatos eſſe intelligant Paſtores*.

III. Hæc conſiderantes Principes noſtri voluerunt, in omnibus litteris *Placeti* (*a*) concedendis ſuper proviſionibus Apoſtolicis Parochialium Beneficiorum, expreſſe exprimi, proviſum teneri perſonaliter reſidere in loco Parochiæ, nec per alium poſſe deſervire. *Edicto 20. Octobris 1540. art.* 32.

Et in Placeto, quo privilegia Nominationum hujus Academiæ probantur, cavetur, ut in litteris Nominationum ad Beneficia Curata inſeratur clauſula perſonalis reſidentiæ.

Verum quia in Romana Curia nonnunquam obtinebatur diſpenſatio *de non reſidendo*, addiderunt Principes in eodem Edicto, Placetum non eſſe concedendum ſuper privilegio *de non reſidendo* in Beneficiis *curatis*, aut ſuper diſpenſatione ſuper ætate, aut ſuper eo, quod ignoret idioma patriæ.

Verba Edicti in utroque articulo ſunt: *Qu'en toutes Lettres de PLACET, qui s'accorderont pour mettre à exécution aucunes Bulles, ou Proviſions Apoſtoliques de Cures & Egliſes Parochiales, ſera ajouté que l'impetrant ſera tenu de réſider au lieu de ſa Cure, ſans la pouvoir faire deſſervir par autrui*:

Que Lettres de Placet ne ſeront accordées ſur privilege de non réſider ſur les Cures, ou ſur diſpenſe d'age, ou qu'il ne ſcait le langage du Pays, ni auſſi ſur Coadjutories des Prébendes, ou autres Benéfices ſimples.

Ex his non obſcurum, quod eo tempore Curia Romana de Beneficiis etiam Parochialibus ſive Curatis provideret perſonis in hiſce *reſidere* non volentibus, vel ipſis deſervire ob defectum ætatis, aut ignorantiam idiomatis non valentibus: atque ad reprimendos hos abuſus hiſce Edictis opus fuiſſe.

Etiam ex his habemus, quam merito Principes noſtri voluerint non recipi, & executioni mandari reſcripta Romana ſine ſuo *Placito*, uti latius expoſui de hoc Regio Placito.

IV. Synodi noſtræ Belgicæ conformiter ad Synodum Tridentinam vix temporiam, ac quantumvis brevem, a Parochia ſine expreſſa licentia abſentiam concedunt. *Paſtores, ait Synodus Buſcod.* loco citato, *nec ab ovibus ſuis ſine licentia Decani ruralis, ac niſi alteri approbato ab Ordinario cura commiſſa, ultra octiduum abſit.* Idem declarat Synodus Antuerp. ſub Miræo *tit. 16. cap.* 15. additque; *Habitetque* (*Paſtor*) *non ſolum intra limites ſuæ Parochiæ, ſed etiam non procul ab Eccleſia, nullo autem modo in diverſorio quopiam, ſeu taberna, aut in domo quapiam malæ famæ*.

Ulterius progreſſus vigilantiſſimus Gandenſium Antiſtes Antonius Trieſt in Decretis Synodalibus *tit.* 16, *cap.* 15. declaravit: *Nulli Paſtorum licere, ultra quatuor dies* (*incluſis nempe diebus exitus, & reditus*) *abeſſe, niſi de licentia ſuorum reſpective Decanorum in ſcriptis obtenta. Quod ſi vero ad octiduum, vel diutius abeſſe cogantur, noſtrum erit hujuſmodi facultatem concedere; nec tum demum licebit eis diſcedere, niſi prævie Decano, deinde populo ſignificaverit, cuinam vices ſuas durante abſentia delegaverit. Contravenientes vero mulctari volumus toties quoties, libra groſſorum, aut alia graviori pro modo culpæ, & arbitraria.*

Quæ Synodalia Decreta plane conſona ſunt Decreto Concilii Tridentini *Seſſ. 23. cap. 1. de reform.* utpote nullam ſine Epiſcopi licentia Parochis abſentiam quantumvis temporariam annuenti, ut ex ipſis verbis Decreti patet; & pluribus oſtendit Fagnanus ad *cap. relatum, tit. De Clericis non reſidentibus*.

Qua forma hodie ſignanter ex præſcripto Concilii Trid. *Seſſ.* 23. *c.* 1. Epiſcopi procedere debeant contra Parochos non reſidentes, dedu-

(*a*) Lettera Patentes.

deducit Proſper Fagnanus ad *cap. Ex tuæ tit. de Clericis non reſidentibus*, ubi ſingulatim annotat, in quibus hoc in puncto Concilium Trid. a modo procedendi per jus commune, ac notanter in prædicto Capitulo *Ex tuæ* præſcripto receſſerit.

Notandum autem quod hæc reſidendi obligatio etiam obtineat in Beneficiis curatis, ſive parochialibus, tametſi ea obtinentes eſſent Canonici Cathedrales; refertúrque in Actis Cleri Gallicani *Tom. 2. part. 2. Tit. 14. cap. 15.* Arreſtum Parlamenti Pariſienſis die 17. Octob. 1650. quo injungitur Canonicis Cathedralibus Cenomanenſibus Eccleſias Parochiales poſſidentibus, in iiſdem reſidere, alias exciderent proventibus dictorum Beneficiorum applicandis hoſpitali generali civitatis Cenomanenſis; fuitque executio decreta per Arreſtum ejuſdem Parlamenti 7. Maji 1659. ad inſtantiam Procuratoris Generalis.

In iiſdem Actis *loco citato cap.* 13. refertur judicatum per ſolemne Arreſtum Parlamenti Pariſienſis 19. Julii 1654. quod non tantum Canonici Cathedrales, ſed etiam ipſe Archidiaconus obtinens Beneficium Parochiale in eadem Diœceſi teneretur, *perſonaliter* reſidere in Beneficio *Parochiali*, aut dimittere, ſi in illo reſidere nollet. Et *cap.* 17. ibidem refertur declaratum per Arreſtum Conſilii Status in modum Regulamenti pro Diœceſi Cadurcenſi, quod, dum eadem perſona obtinet duas Eccleſias Parochiales, ſive ſint litigioſæ, ſive eas pacifice poſſideat, proviſus non ſit gaviſurus proventibus niſi illius Beneficii, in quo *perſonaliter* functiones exercebit; illius autem Beneficii, cui *perſonaliter* non deſervit, aut utriuſque, ſi neutri deſerviat, proventus impendentur in ſuſtentationem Vicarii deſervientis, vel reparationem ornamentorum, aut utilitatem Eccleſiæ dicti Beneficii, ſecundum ordinationem Epiſcopi.

VI. Et licet horum Decretorum rigorem quoad licentiam Epiſcopi, aut Decani Ruralis pro abſentia exigui temporis, modo alteri idoneo interim cura animarum committatur, uſus in pleriſque locis nonnihil temperaverit; ipſaque abſentiæ paucorum dierum cauſa conſcientiæ Paſtorum videatur rejecta; tamen præallegata Decreta ſatis oſtendunt, quam ſolliciti eſſe debeant Parochi, ne unquam oves ſuas paſtorali præſentia privent; ſed illis continuo adſint: idque non tantum præſentia corporali, ſed paſtorali; id eſt, continua vigilantia, & ſollicitudine. Unde Synodus P. I. Cameracenſis *tit. De Paſtorum reſidentia cap.* 2. ait „ Paſtores non modo „ præſentia, ſed officio & miniſterio reſideant in ſuis Eccleſiis.

C A P U T IV.

Parochi, aliique animarum Curatores tenentur *per ſe* inſtructioni populi, aliiſque functionibus Paſtoralibus incumbere.

1 *Probatur ex Concilio Tridentino.*
2 *Præcipua Paſtoris functio eſt* inſtructio *populi.*
3 *Eam tenentur per ſe obire.*
4 *Inſtructio vulgo dicta* Catechizatio *multum a Synodis commendata.*
5 *Hæc etiam adultis neceſſaria.*
6 *Nunquam intermittenda.*

I. SYnodus Tridentina Paſtorum, aliorumque, quibus cura animarum commiſſa eſt, obligationem perſonaliter reſidendi colligens ex divino præcepto „ Quo iis mandatum eſt, oves ſuas agnoſcere, „ pro his Sacrificium offerre, verbique divini prædicatione, „ Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium operum exemplo paſcere „ pro indubitato ſupponere debuit, Paſtores, aliosque curam animarum habentes, eodem divino præcepto teneri ea *per ſe* facere.

Si enim huic præcepto ſatisfacerent, modo ea *per alios* facerent: hoc eſt, alios delegando, qui oves agnoſcerent, Sacrificium pro iis offerrent, verbi divini prædicatione paſcerent, &c. qua ſpecie ex allegato præcepto Paſtorum perſonalem reſidentiam concludere potuiſſet Synodus? Aut quomodo dixiſſe potuiſſet Synodus: „ Ea „ omnia nequaquam ab iis præſtari, & impleri poſſe, qui gregi „ ſuo non invigilant, neque aſſiſtunt, ſed mercenariorum more di„ ſerunt „? Quandoquidem hæc omnia etiam ab abſentibus, & iis, qui mercenariorum more gregem ſuum deſerunt, facile præſtari poſſent, ſi ea *per alios* præſtare poſſent.

Nihil ergo evidentius, quam ex mente Synodi, Parochos, aliosque, quibus cura animarum commiſſa eſt, debere munia paſtoralia *per ſe* præſtare, & implere. Et ſane quid a ratione magis alienum, quam habere officium, & non facere, quæ officii ſui ſunt? Habere curam, & nolle curare? Eſſe Paſtorem, & non paſcere?

II. Porro, cum inter cætera, quæ ſpectant ad curam animarum, teſte Concilio Lateranenſi in *cap. 95. tit. de Officio Ordinarii, pabulum verbi Dei per maxime noſcatur neceſſarium*: hi, quibus cura hæc incumbit, præcipue ſolliciti eſſe debent, ut illud ovibus porrigatur: exemplo Apoſtolorum, qui, ut eorum Acta referunt, dixerunt: " Non eſt æquum nos relinquere verbum Dei, & mini„ ſtrare menſis. Conſiderate ergo, Fratres, inquiebant, viros ex „ vobis boni teſtimonii plenos Spiritu Sancto, & Sapientia, quos „ conſtituamus ſuper hoc opus; nos vero orationi, & *verbi Dei* „ *miniſterio* inſtantes erimus. *Act. c. 6. v. 2.*

Hinc illud Apoſtoli: *Væ mihi ſi non evangelizaro!* 1. ad Cor. c. 9. v. 16. Hæc quoque oſtendunt, Apoſtolos haud dubitaſſe, quin ipſi, & conſequenter qui ipſis in curam animarum, & Eccleſiæ regimen ſuccederent, id muneris *per ſe* implere deberent.

III. Proinde Synodus Tridentina non novam aliquam obligationem Paſtoribus impoſuit, ſed jure naturali, & divino impoſitam, urſit, dum *Seſſ. 5. cap. 2. de reform.* præcipit, ut " Quicumque Pa„ rochiales, vel alias curam animarum habentes Eccleſias quocum„ que modo obtinent, *per ſe*, vel alios idoneos, ſi legitime impe„ diti fuerint, diebus ſaltem Dominicis, & Feſtis ſolemnibus, ple„ bes ſibi commiſſas pro ſua, & earum capacitate paſcat ſalutari„ bus verbis; docendo, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſa„ lutem, annuntiandoque eis cum brevitate ſermonis, vitia, quæ „ eos declinare, & virtutes, quas ſectari oporteat, ut pœnam „ æternam evadere, & cœleſtem gloriam conſequi valeant.

Verum cum experientia notorium ſit, Catholicis pleriſque lacte potius, quam ſolido cibo opus eſſe; Paſtoribus, & animarum ſingulariter incumbendum inſtructioni, in qua prima Fidei, & Religionis rudimenta ad captum & parvulorum traduntur; quam hodie *Catechiſmum* dicimus. De qua inſtructione agit Synodus Tridentina *Seſſ. 24. cap. 4. de reform.* eamque ut perneceſſariam vult in ſingulis Parochiis diebus Dominicis, & Feſtis fieri.

IV. Mirum! quanta ſollicitudine hanc inſtructionem Parochis commendent Synodi Belgicæ.

Synodus P. II. Cameracenſis *tit. 21. cap.* 5. poſtquam præcedenti capite de hanc inſtructione a Parochis inſtituenda dixiſſet, ait: „ Si „ quis autem Parochus non legitime impeditus hoc tam neceſſarium „ officium, quod etiam ex Concilii Tridentini decreto præſtare „ debet, prætermiſerit, is toties unius floreni mulctam fabricæ „ Eccleſiæ applicandam incurrat, quoties hoc neglexerit.

Denique *cap.* 6. ſubjungit, „ Ut autem etiam ipſi Parocho ſuc„ curratur, omnibus Sacerdotibus, & Clericis, qui intra fines Pa„ rochiæ degunt, præcipit hæc Synodus, ut eum in hoc ſancto „ docendi munere pro ſua quiſque virili adjuvent.

Sane ſi omnes paſſim Sacerdotes tam ſancto, & neceſſario operi, ubi per alias graviores, & magis neceſſarias occupationes licet, applicarentur, & populus foret inſtructior, & Sacerdotes ab otio, multorum malorum, & ſcandalorum occaſione, retraherentur.

Synodo Provinciali conſonans Diœceſana Cameracenſis anno 1604. præcipit: „ Ut ſaluberrimam Catechiſmi doctrinam *nunquam* in„ termittant Parochi, etiamſi *pauciſſimi* forent auditores; ſed ſin„ gulis diebus Dominicis ante vel poſt Veſperas diligenter eo mu„ nere fungantur, magnam a Domino mercedem tam pii operis „ conſecuturi. *Tit. 3. cap. 5.*

Non minori zelo, & efficacia hoc catechizandi opus reliquæ Synodi inculcant: obſecratque Synodus Gandenſis: „ Omnes & ſin„ gulos Paſtores per viſcera miſericordiæ Dei, & ſub obteſtatione „ divini judicii mandat, ut huic officio ſerio, diligenter, & *ſine* „ *intermiſſione* incumbant, tum in ſuis Parochiis, tum in Scholis, „ aut ſi fieri poſſit, in particularibus Congregationibus per hebdo„ madam aliquando inducendis in vicis a Parochia ſua remotiori„ bus. *Tit. 4. cap. 3.*

V. Et quia, ut jam dictum eſt, non ſolum pueris, ſed & adultis neceſſaria eſſe ſolet hæc inſtruendi ratio, utpote frequenter in præcipuis, & maxime neceſſariis Religionis articulis parum inſtructis, merito Synodus Leodienſis anno 1618. *tit. 4. cap.* 3. mandat: „ Solliciti ſint Parochi, ut diebus Feſtis, & Dominicis unam ho„ ram in inſtruendis Parochiæ ſuæ pueris, aliiſque etiam *adultis* „ rudioribus catechizandis, impendant, memores quod pro eorum „ animabus ſint Deo rationem reddituri.

Et Synodus Buſcoducenſis ſub Maſio *tit. 12. cap.* 8. vult: „ Ut „ finita Miſſa matutinali, tam in hyeme, quam æſtate ſolliciti „ ſint, ut pauperes mendici, famuli, ancillæ, atque alii mechani„ ci catechizentur, & erudiantur in his, quæ ſine ſalutis ſuæ pe„ riculo ignorare non poſſunt.

Quam neceſſaria ſit hodie hujus Decreti executio, negare non poteſt, niſi qui ignorat, quanta in hoc hominum genere ſoleat eſſe circa præcipua Religionis noſtræ myſteria ignorantia. Neque eſt, quod de fructu hujus exercitationis ambigant Paſtores; cum hic manifeſtus ſit in iis Parochiis, in quibus Paſtores zeloſiores eam inſtituerunt.

Quin & Synodus Namurcenſis 1639. conſiderans hujus inſtructionis neceſſitatem, „ Hortatur omnes verbi Dei præcones, ut con„ ciones ſuas ita diſponant, etiam diebus ſolemnioribus, ut po„ tius Catechiſmum, quam concionem redoleant, & captui po„ puli, quantum fieri poteſt, accommodent. *Tit. 2. cap.* 1.

Duo ex his Synodorum Decretis, conſectaria ſunt. Primum nequaquam dubitaſſe Synodorum Patres, quin Parochis, aliiſque curam animarum habentibus incumbat obligatio inſtruendi tam adultos, quam parvulos, id eſt, omnes ſuæ curæ ſubjectos, ſingulos nimirum pro eorum capacitate, & neceſſitate.

VI. Alterum, hanc ſeu puerorum, ſeu adultorum inſtructionem non tantum in hyeme, ſed & æſtate, id eſt, toto anni tempore eſſe faciendam: Neque omittendam, eo quod pauci forſan ſint auditores: nam nec hi pabulo Verbi Dei ob aliorum negligentiam, aut impedimenta fruſtrandi ſunt: ne alias & ob neglectum horum vere dicatur: *Parvuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret illis.* Thren. c. 4. v. 4. Unde & improbanda, atque a Synodis improbata eſt illorum Parochorum praxis, ſeu potius ignavia, qui cauſantes frequentantium paucitatem tempore æſtatis, aut meſſis, inſtructionem, præſertim parvulorum, intermittunt. Ex quo contingit, parvulos circa fidem, & Religionis rudimenta nihil aut parum eſſe inſtructos: cum ex intermiſſione tanti temporis facile excidat puerorum memoria, quod leviter in hyeme didicerunt.

Quam procul a mente illorum, qui Synodo Namurc. ultimæ interfuere, hæc Parochorum excuſatio abfuerit, claret ex ejus Decreto *tit. 16. cap.* 2. quo monet Parochos: „ Ut tempore meſſis, & „ etiam illis diebus, quibus opiliones, vel bubulci, vel ſubulci „ in agris ſunt, illos viſitent ibidem, & doceant: imitaturi ea in „ parte veſtigia Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, qui per vicos & „ plateas tranſibat evangelizare Regnum Dei.

Digitized by Google

CAPUT V.

Reſpondetur ad cap. 68. de Regulis Juris in VI. & una afferuntur rationes, ob quas ordinarie contingat, inſtructionem Paſtoris eſſe populo utiliorem, quam extranei.

1 *Quid Regula Juris?*
2 *Quid inquirendum pro intellectu Regularum Juris.*
3 *Negotia, in quibus eligitur induſtria perſonæ, alteri mandari non poſſunt.*
4 *Oſtenditur, quod citata Regula hic male applicetur.*
5 *Inſtructio populi cæteris paribus utilius fit per Parochum, quam per alium.*

I. **R**Egula Juris 68. in VI. ita habet: *Poteſt quis per alium, qui poteſt facere per ſeipſum.*

Ut hujus Regulæ ſenſus habeatur, prænotandum: intentionem eorum, qui Regulas Juris compoſuere, fuiſſe, ex multis particularium factorum deciſionibus communia quædam capita, quæ Juriſconſulti *Regulas*, Medici Aphoriſmos vocant, conſtituere; ad quæ veluti ad quaſdam ſtationes, in tanta cauſarum varietate, & multitudine recurri poſſet, ut notat Peckius in proœmio ad Regulas Juris.

Unde *L. 1. ff. de R. J.* ait: „Regula eſt, quæ rem, quæ eſt, breviter enarrat. Non ut ex Regula jus ſumatur, ſed ex jure, quod eſt, Regula fiat.

II. Pro genuino ergo Regulæ ſenſu aſſequendo inquirendum, quæ juris deciſiones particulares huic Regulæ conſtituendæ occaſionem dederint.

Certum eſt, multa eſſe negotia, præſertim civilia, quæ nullam perſonæ induſtriam, aut perſonalem qualitatem requirunt, & in quibus ipſa perſonæ induſtria non inſpicitur, aut ſpectatur. Alia vero ſunt, quæ a perſonarum induſtria, & peritia potiſſimum dependent, & ſuam utilitatem potiſſimum ab ea mutuant; & in quibus perſonarum ſingulares qualitates ſpecialiter attenduntur.

Priora, utpote a perſonarum qualitate, ac induſtria non dependentia, per procuratores, alioſve mandatarios æque ac per principales perfici poſſe, in variis factorum generibus deciſum fuit.

III. Hæc vero, quæ a perſonarum induſtria dependent, & in quibus perſonæ induſtria eligitur, alteri committi non poſſe, ex adverſo ſæpius declaratum eſt.

„Is, cui injungitur (ait Pontifex in *cap. 43. tit. De offic. & poteſt. Judic. Delegat.*) ut perſonaliter negotium exequatur, poteſt, dummodo partes conſentiant, hoc aliis delegare, præterquam, ſi inquiſitionem fieri, vel Eccleſiis de Prælatis, vel aliis Miniſtris provideri mandaremus, cum in his omnibus caſibus *induſtriam*, & fidem perſonæ, cui talia committimus, eligere videamur.

Et Bonifacius VIII. in *cap. 12. eod. in VI.* ait: „Is, cui ab Apoſtolica Sede committitur certæ perſonæ proviſio de certo Beneficio in certa Eccleſia, Diœceſi, vel Provincia facienda, poteſt alii committere licite vices ſuas. Sed ſi (non expreſſa certa perſona) committatur eidem, ut alicui perſonæ idoneæ de certa Eccleſia, vel Beneficio debeat providere: (*Quia circa eligendam perſonam ejus induſtria hic videtur electa*) proviſionem ſibi commiſſam alteri demandare non poteſt.

IV. Cum ergo Regula ex Jure ante conſtituto deſumatur, evidens eſt hanc Regulam non concernere ea negotia, quæ perſonæ induſtriam requirunt, ſive in quibus perſonæ induſtria eligitur, ſeu ſpectatur: utpote quæ ex juris deciſione aliis committi nequeunt. Et ita unanimi Canoniſtarum calculo receptum eſt, ad ſimilia negotia hanc Regulam non extendi.

Quis vero ambigat, quin Eccleſia eligens Paſtores, alioſque animarum Curatores, perſonæ qualitates, & induſtriam conſideret, & ſpectet? Ut quid enim tanta circa mores, doctrinam, cæteraſque perſonales qualitates, & dotes inquiſitio, tamque exactum examen (de quibus infra parte II.) niſi ut de his omnibus ſufficienter conſtet, & eorum ratio habeatur?

V. Illud accedit, quod non tantum in Paſtoribus eligatur, & attendatur induſtria, & qualitas perſonæ, ſed quod inſuper munia paſtoralia, præſertim populi inſtructio, multis titulis cum majori fructu per proprium Parochum, quam per extraneum, licet æque induſtrium, & capacem, ordinarie fiat.

Primo, cum Paſtori id muneris a Deo, & Eccleſia ſpecialiter ſit impoſitum; illiuſque populi proprius inſtructor ſive Doctor deſignatus, merito confidendum foret, ut Deus populo ſingulariter per ejus verba benedicat.

Secundo, dum populus videt Paſtorem per ſe prædicationi, & inſtructioni incumbentem, & laborantem, magis excitatur ad affectum, & amorem ſui Paſtoris; quo fit, ut non ſolum diligentius & libentius, ſed & cum majori fructu illum audiat.

Tertio, cum Paſtor exactiorem ſuorum notitiam habeat, etiam melius novit, quæ vitia magis regnent, quæ virtutes minus frequententur, quæque conſequenter frequentius, & utilius pro hoc populo ſint dicenda: quibus affectibus, & mediis ſint movendi, & trahendi.

Denique cum Paſtor proventus, & ſubſidia temporalia ſibi habeat aſſignata; neque a populi liberalitate, & benevolentia illa debeat exſpectare, quemadmodum frequenter extranei, & vices Paſtorum ſupplentes illa tenentur ſperare; contingit, ut Parochus etiam liberius, majorique auctoritate vitia, & defectus in populo carpere, & corripere audeat. Cum e contra hi a populo temporalia ſperantes, non raro dicere cogantur ea, quibus favorem populi concilient; ea vero tacere, quæ populum offendunt.

Hæc aliaque, quæ evincunt, Parochi inſtructiones ordinarie populo eſſe utiliores, quam extraneorum; ac præterea Parochum ſpecialiter a Deo, & Eccleſia eſſe delectum, ut populum verbo Dei paſcat; eique proprie curam populi commiſſam, ſat probant, quam inepte quidam mercenarii potius, quam Paſtores, in velamentum ſuæ ignaviæ, & negligentiæ hanc Juris Regulam aſſumant; idque contra adeo manifeſta Eccleſiæ toties iterata Decreta, quibus declarat, Paſtoribus hoc munus incumbere; quæ §. præcedenti ſunt relata; quibus unum ex Synod. Namurc. 1750. ſub Haverio e Synodo Tridentina recenter reduce, addo; quod una declarat, examen de qualitatibus ad Eccleſiam Parochialem aſſumendorum ideo inſtitui, ut appareat, eum poſſe & velle *per ſe* officium paſtorale implere. „Animarum cura nemini poſthac credatur, niſi vitæ ac morum integritate, & doctrina talis ſit, qui *velit*, & poſſit populum recte docere, & pro auditorum captu verbum Dei explicare. Itaque ad Paſtoratum nominatus, ſi facto diligenti examine deprehenſus fuerit idoneus, *tum demum* ad munus paſtorale admittatur, *ubi promiſerit, juramento medio, ſe pro viribus ſuæ vocationis ſatisfacturum*. Tit. 9. c. 5.

CAPUT VI.

Epiſcopi cogere debent Parochos, ut *per ſe* populum inſtruant.

1 *Probatur ex Tridentino.*
2 *Parochis contrarius uſus ſuffragari non poteſt.*
3 *Epiſcopus Regulares Parochis ſubſtituere non poteſt.*
4 *Exponitur* Clementina 2. *De Sepulturis.*
5 *Quid Zypæus, Conſilium Brabantiæ, & Card. de Luca de miſſione Mendicantium ſenſerint?*

I. **S**Ynodus Tridentina *loco citato* poſtquam declaravit, Parochos, alioſque, qui curam animarum habentes Eccleſias obtinent, teneri *per ſe*, ſi legitime impediti non fuerint, diebus ſaltem Dominicis, & Feſtis ſolemnibus, plebes ſibi commiſſas paſcere ſalutaribus verbis, ſubjungit: „Id vero ſi quis eorum præſtare negligat, etiamſi ab Epiſcopi juriſdictione quavis ratione exemptum ſe eſſe prætenderet; etiamſi Eccleſiæ quovis modo exemptæ dicerentur, aut alicui Monaſterio, etiam extra Diœceſim exiſtenti, forſan annexæ vel unitæ, modo reipſa in Diœceſi ſint, provida paſtoralis Epiſcoporum ſollicitudo non deſit, ne illud impleatur: *Parvuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis.* Thren. c. 4. v. 4. Itaque ubi ab Epiſcopo moniti trium menſium ſpatio muneri ſuo defuerint, per Cenſuras Eccleſiaſticas, ſeu alias, ad ipſius Epiſcopi arbitrium cogantur, ita ut etiam, ſi ei ſic expedire viſum fuerit, ex beneficiorum fructibus alteri, qui id præſtet, honeſta aliqua merces perſolvatur; donec principalis ipſe reſipiſcens officium ſuum impleat.

Manifeſtum ergo eſt ex mente Concilii Tridentini, muneris Epiſcopalis eſſe adigere Parochos, ut *per ſe* populum inſtruant, ſaltem diebus Dominicis, & Feſtis ſolemnibus, ni legitime *ſe impeditos probent*. Neque Epiſcopum permittere poſſe, ut Parochi haud legitime impediti extraneis inſtructionem committant.

II. Nec Parochis hac in parte contrarius uſus, quantumvis longævus, ſuffragari poteſt; quandoquidem, eadem declarante Synodo, præcepto *Divino* mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas verbi divini prædicatione paſcere. *Seſſ. 23. cap. 1. de reformat.* Cui præcepto contrarius uſus pro abuſu reputandus eſt.

Quapropter nuper declaravit Innocentius IX. Parochos Cruxellenſes per Archiepiſcopum Mechlinienſem cogendos, ut *per ſe* catechizent; tametſi annis 90. continuis per Patres Societatis id feciſſent: Verba Decreti infra referuntur.

III. Procul proinde abeſt a mente Synodi Tridentinæ, ut Epiſcopi, Parochis haud impeditis, immo & *per ſe* munus prædicationis obire volentibus, mittere poſſent Regulares, aut eos in ſuis Stationibus, ut vocant, Parochis invitis, & *per ſe* concionari volentibus, firmare. Quod & ipſa Synodus ſatis declaravit, cum dixit, Epiſcopos non legitime impeditos obligari *per ſe* in ſua Cathedrali Eccleſia, in aliis vero per Parochos, ſive iis impeditis per alios, Sacras Scripturas, divinamque Legem annuntiare. *Seſſ. 24. cap. 4. de reformat.*

Quid enim evidentius, quam Synodum velle, ut Epiſcopus populo Legem divinam annuntiet in Eccleſiis parochialibus a ſua Cathedrali diſtinctis, per *Parochos*; nec niſi iis impeditis, aliis id committat?

IV. Quod ergo dicitur *in Clementina* DUDUM, *De ſepulturis*: „In Eccleſiis parochialibus Fratres illi (Prædicatores, & Minores) nullatenus audeant, vel debeant prædicare, vel proponere verbum Dei, niſi Fratres prædicti a Sacerdotibus parochialibus invitati fuerint, vel vocati, & de ipſorum beneplacito, & aſſenſu, ſeu petita licentia fuerit, & obtenta: niſi Epiſcopus vel Prælatus ſuperior per eoſdem Fratres prædicari mandaret" locum habet, cum Parochus vel *per ſe* prædicare non vult; vel ſolus cum iis, qui curam animarum ſuſtinent, inſtructioni populi inſufficiens eſt, & tamen adjutorium irrationabiliter recuſat: quo indubie caſu Epiſcopus, cui primario animarum cura incumbit, quique defectum Parochi in his, quæ eam curam concernunt, ſupplere debet, invito Parocho Fratres mittere poteſt: qui non quidem Parochum in functionibus paſtoralibus impediant, ſed juvent.

V. Ea fuit mens Zypæi *Reſponſ. 4. de Parochiis, num. 7.* Docet enim non ſufficere licentiam *generalem* ab Epiſcopo datam Fratribus Mendicantibus, ut hi, *recuſante Parocho*, queant in ejus Parochia concionari ad ſenſum dictæ Clementinæ; ſed requiri poſt petitam, & recuſatam a Parocho licentiam, *ſpeciale mandatum Epiſcopi, nam & illud* (ait) *CAUSÆ, cur Parochus diſſentiat, COGNITIONEM exigit.*

Nec ſane ſine fundamento addidit Zypæus, quod *& illud, cur Parochus diſſentiat, cauſæ cognitionem exigat.* Cum enim *jure Beneficii Parochialis* Parocho totius Parochiæ cura animarum incum-

bat,

Digitized by Google

bat, eamque jure proprio ſuſtineat, & functiones ad eam curam ſpectantes obire poſſit, ac debeat; conſequens eſt, quod ipſi tamquam negligenti, aut inſufficienti, alius in ſua Parochia ad has functiones obeundas ſubſtitui nequeat, niſi probata ſit eius negligentia, vel inſufficientia; ſive quod injuſte, & irrationabiliter conſenſum ſuum deneget.

Ulterius quia Parochus titulo ſui Beneficii functiones has exercet; nec niſi ſervato juris ordine in hac cura, vel functionibus ad eam pertinentibus; quovis modo turbari, vel impediri poteſt, conſequens eſt, & in hac cauſæ cognitione ordinem juris eſſe ſervandum.

Unde ſi poſt cognitionem cauſæ Parochus prætendat Epiſcopum irrationabiliter judicaſſe operam Fratrum Mendicantium in obeundis functionibus paſtoralibus eſſe neceſſariam; ſeque a functionibus illis obeundis irrationabiliter impediri, quidni Parochus ab ea ſententia, ſeu declaratione poſſet per appellationem, vel querelam ad ſuperiorem providere? Scilicet via appellationis, ſi Epiſcopus juris ordine ſervato procedat, vel per recurſum ad Protectionem Regiam, ſi via facti fuerit proceſſum.

Et eo titulo non ita pridem in functione concionandi *Manutenentiam* obtinuit in Conſilio Brabantiæ Paſtor Aicanus contra quemdam Religioſum ex Ordine Sancti Dominici, prætendentem, Paſtore invito, concionari vigore ſpecialis mandati Archiepiſcopi Mechlinenſis.

Id ipſum obtinere circa Fratres Mendicantes, & alios, quos Epiſcopi ad obeundas functiones paſtorales, puta concionandi, aut confeſſiones excipiendi, mittere vellent, ſub titulo *Miſſionariorum*, oſtenſum eſt in reſolutione ſuper ſimili caſu per Doctores Lovanienſes: atque ita etiam in Conſilio Flandriæ judicatum. Utrumque inſtrumentum annectitur ſub lit. C. in Tractatu noſtro *de Recurſu ad Principem*.

Notandum, quod etiam refert Cardinalis de Luca *diſcurſu* 27. inter Miſcellanea *num.* 3. *& 7. quod ubi Parochus idoneus eſt, & vult prædicare per ſeipſum, eo caſu Epiſcopus non poſſit alium deputare; ut plures* (inquit) *declaratum fuit per Congregationem Concilii; & præſertim ſcio ita declaratum poſt hæc ſcripta ſub die* 13. *Septembris* 1670.

CAPUT VII.

Fratres Mendicantes inſtituti ſunt ut meri Parochorum ſubſidiarii.

1 *Probatur auctoritate S. Bonaventuræ.*
2 *Auctoritate S. Thomæ.*
3 *Ex admiſſione Patrum S. J. in Belgio.*

I. SAnctus Bonaventura de Religionibus Fratrum Mendicantium diſſerens, ait, illas præfiguratas per Joannem & Socios ejus, qui Petro & Andreæ in mari laborantibus, & præ multitudine piſcium rete ad terram trahere non valentibus, ex alia navi, ſcilicet ex vita contemplativa in adjutorium vocati ſunt. Ac deinde ſubdit: ,, Nos ſumus illi pauperes, qui remanentes manipulos ſegetum, & ſpicas decidentes poſt meſſores, & racemos relictos ,, in vinea colligere debemus, id eſt, illas reliquias, quas Plebani, ,, qui habent officium in plebe ſua docendi, & colligendi, relinquunt, ut eas ex area Eccleſiæ ad horreum cœleſtis patriæ referamus ". Ac tandem concludens, ait: ,, Temperatiſſime ſic ,, diſpoſuit divina Sapientia, & inſtituit Sedes Apoſtolica, ut per ,, Ordines prænotatos in prædicatione, & Confeſſione defectus Cleri ,, ſuppleantur, & animæ ſalventur; & nec in temporalibus, nec ,, ſpiritualibus Jus Clericorum aliquatenus violetur ". In Tr. *Quare Fratres Minores prædicent*.

Hauſerat hæc indubie hic S. Doctor e piiſſimi Patris ſui Teſtamento, quo inter alia filiis hoc monitum dedit: ,, Etſi haberem ,, tantam ſapientiam, quantam Salomon habuit, & invenirem pauperculos Sacerdotes hujus ſæculi in Parochiis, in quibus morantur, nolo contra eorum voluntatem prædicare.

II. Similiter S. Thomas ſub idem tempus inquirens, utrum aliqua Religio poſſit inſtitui ad prædicandum, vel Confeſſiones audiendum, more ſuo hoc, inter alia pro parte negativa, format argumentum: ,, Id, ad quod Religio inſtituitur, videtur eſſe maxime proprium Religioni; ſed prædicti actus non ſunt proprii ,, Religioſorum, ſed potius Prælatorum; non ergo ad huiuſmodi ,, actus poteſt aliqua Religio inſtitui ": Tum reſolvens pro affirmativa reſpondet propoſito argumento: ,, Sicuti Religiones inſtituuntur ad prædicandum, & Confeſſiones audiendum, non quidem auctoritate propria, ſed auctoritate Superiorum, & inferiorum, ad quos ex officio pertinet, & ita ſubvenire in tali ,, miniſterio eſt hujus Religionis proprium ". 2. 2. *q.* 188. *ar.* 4. *ad* 2.

Manifeſtum ergo eſt ut utriuſque hujus Doctoris ſententia, qui ſub initio Fratrum Mendicantium floruere, inſtitutum eorum eſſe, Prælatis, & Parochis in animarum regimine opitulari, & cooperatores accedere.

Quod de Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus dixere præfati Doctores, id pari ratione de aliis, qui eumdem in finem inſtituti ſunt, aſſerendum.

III. Quare Patres Societatis an. 1565. poſtulantes in Belgicas Provincias admitti, gratiaſque, ac privilegia eorum Societati a Sede Apoſtolica indulta, Regia auctoritate confirmari: ut oſtenderent, ſe nonniſi ut ſubſidiarios Prælatorum, & Parochorum venire, hanc ipſi clauſulam libello ſuo ſupplici inſeruerunt; *Salvo quod prædicare non poterunt, niſi præhabita venia, & permiſſione Epiſcoporum, Paſtorum, & aliorum Ordinariorum.*

Quin & Rex ſupplicationi annuens, Societatem juxta ejus Inſtitutum & Profeſſionem ad has Belgicas ſuas ditiones admittens, hanc ſpecialiter cautionem adjectam voluit: *Quod Socii illius Societatis ſe non poterunt ingerere exercitio ullius rei ſpectantis ad munus Paſtorale, ſine ſcitu, conſenſu, & beneplacito, tam Curatorum locorum, quam Epiſcoporum, & aliorum Ordinariorum, quibus auctoritas competit.*

Quibus conſonat, quæ de admiſſione Societatis in Belgium reſpondet *imago primi ſæculi lib.* 6. *c.* 1. ,, Sed neque nos adhuc uſos ,, privilegiis, neque porro uſuros cum Paſtorum offenſione, quibus ,, non æmuli veniamus, ſed adjutores, & adminiſtri.

Scribit quoque Orlandinus *lib.* 14. *Hiſtor. Societatis ad an.* 1544. *num.* 49. Patrem Bernardum Oliverium reſpondiſſe D. Roberto de Croy Epiſcopo Cameracenſi, *quod Ignatii monitu Patres caviſſent, ne Parochorum uſquam injuſſu quidquam aggrederentur.*

CAPUT VIII.

Regularium Stationes, quantumvis diuturnæ & continuatæ, Parochum per ſe concionari, aut catechizare volentem impedire nequeunt.

1 *Inſtituto Fratrum Mendicantium contrarium eſt velle Parochis invitis concionari.*
2 *Fratres Mendicantes Parochis per ſe concionari volentibus cedere debent.*
3 *Quæ ſit origo, & natura* Stationum *Fratrum Mendicantium?*
4 *Stationes nullum jus concionandi invito Parocho tribuunt.*
5 *Stationarios contra Parochum præſcriptio juvare non poteſt.*
6 *Ita declaravit Innocentius XI.*
7 *Dicta declaratio comprehendit omnes Regulares.*
8 *Jus Parochorum per ſententiam Conſilii Privati confirmatum.*
9 *Et Senatus Brabantiæ.*
10 *Parocho non obeſt, quod Jus nominandi Stationarium ſit penes Paſtorem primitivum aut Æditoos.*
11 *Parochis prohibetur, ne aſſumant Presbyterum Regularem, dum alius haberi poteſt.*

I. CUM capite IV, oſtenſum ſit, Parochis, aliiſque curam animarum habentibus præcepto divino mandatum eſſe, *per ſe*, ſi legitime impediti non ſint, oves ſuas verbi divini prædicatione paſcere; ac deinde capite præcedenti, Fratres Mendicantes in ſubſidium Parochorum eſſe primitus inſtitutos, & ab Eccleſia admiſſos: ex his nemo non videt, quam ſit inordinatum, ipſorumque Fratrum inſtituto adverſum, velle Parochos, quorum ſubſidiarios ſe profitentur, in functionibus ex præcepto divino ipſis impoſitis impedire.

Hanc quorumdam præſumptuoſam audaciam expendens Synodus Colonienſis anno 1536. poſtquam *par.* 4. *c.* 8. dixit: ,, Aliquot retro ſæculis in Eccleſiam receptos eſſe quatuor Mendicantium Fratrum Ordines, quo Parochorum in verbi miniſterio cooperarii ,, forent " (quos nec repellendos eſſe ait, modo intra Canonicarum Conſtitutionum cancellos ſe contineant) capite ſequenti ſubjungit: ,, Qui tamen (Fratres Mendicantes) cum in ſubſidium tantum vocati ſint, ordinariis Eccleſiarum Rectoribus moleſti eſſe ,, deſinant: ita videlicet, ne eoſdem, cum ſuo munere ipſimet ,, fungi velint, præoccupent; neve quos in excolenda vinea Domini juvare debent, in concionibus virulenta, ac detrectatoria ,, lingua carpant: uti nonnulli hujus generis ſolent; qui inflati, ,, ac impoſiti, populi auribus demulcendis ſtudent, ſuam, non ,, Chriſti gloriam ambientes.

II. Eodem ex fundamento Synodi Belgicæ ſedulo inculcant, ne ullus, quantumvis etiam privilegiatus, Parochum *per ſe* concionari volentem impedire audeat.

,, Paſtoribus *per ſe* munus prædicationis obire volentibus (ait ,, Synodus Antuerpienſis ſub Miræo) meminerint omnes, quomocumque privilegiati, ſe juxta Decretum Concilii Tridentini cedere debere ", *Tit.* 11. *c.* 7. Conformes ſunt Synodus Mechl. D. an. 1609. *tit.* 10. *c.* 4. Gandenſis *tit.* 10. *c.* 2. aliæque.

Neque hac in parte Fratribus Mendicantibus ſuffragari poſſe Stationes, ut vocant, quantumvis etiam ſæculis aliquot continuatas, facile intelliget, qui harum Stationum conditionem, & originem paulisper expendere voluerit.

Et quidem Stationes hæ, ſaltem pleræque, vel ante Concilium Tridentinum, vel circa tempora abſoluti Concilii ortum ſuum habuere.

III. Cum enim ante Concilium Tridentinum, immo & tempore Concilii magna eſſet ubique Sacerdotum Parochialium raritas, magna ignorantia, atque non reſidentium, & mercenariorum more greges ſuos deſerentium ingens copia; ut ex hiſtoriis, ipſiſque Concilii Trid. & aliorum Conciliorum, etiam Belgicorum circa id tempus celebratorum, Decretis poteſt conſtare; contigit, ut vel Epiſcopi, vel etiam populus, aut Capitula, tamquam primitivi Parochi Presbyteris ſubſidiariis ſufficientibus deſtituti, rogaverint hujus, illiuſve Ordinis Fratres, ut ipſi, qui ad defectum Cleri ſupplendum, Parochiſque opitulandum ſe inſtitutos profitebantur, quibuſdam determinatis diebus ad populum conciones haberent.

Hi vero rogantibus obſequentes diebus ſibi aſſignatis conciones ad populum per aliquem ex Ordine ſuo habuere; ex quarum continuatione Stationes factæ ſunt.

Hic enim Ordo habere dicitur Stationem, qui ex rogatu Parochi, alteriuſve jus vocandi habentis, his, illiſve per annum diebus conciones habere conſuevit; ita ut neceſſe non ſit de novo vocari, ſed vi primæ vocationis ex Ordine illo ſemper mittatur, qui illis diebus conciones habeat, Parochoque in hoc munere ſubſidio ſit.

IV. Cum igitur Regulares, qui vigore harum Stationum concionantur, vocati fuerint tamquam ſubſidiarii, qui defectum, aut inſuffi-

Digitized by Google

ſufficientiam Parochorum supplerent , ipſiſque ſubſidio eſſent : maniſeſtum eſt , nullum jus titulo harum Stationum contra Parochos poſſe prætendi : quandoquidem non obſtante quocumque temporis decurſu verum maneat, ipſos non niſi ut Parochorum Subſidiarios eſſe vocatos , adeoque nec aliter quam tales eſſe habendos .

Porro qui hodie indiget ſubſidio , cras non indigere poteſt : & qui hodie eo uti vult , cras nolle poteſt.

Ad hæc quid a natura Subſidiariorum magis alienum, quam eſſe ſubſidio ei , qui ſubſidio nec indiget , nec uti deſiderat? Quid injuſtius , quam eos , qui ſubſidiarios , & opitulatores ſe profitentur Prælatorum , & Parochorum , velle impedire Parochos iis in functionibus , quas ut per ſe obeant , non Eccleſiaſtica dumtaxat , ſed & divina Lex mandat?

V. Nec titulus præſcriptionis obiici poteſt , quaſi longa concionandi poſſeſſione jus aliquod ſibi acquiſiviſſent , *Stationes* illas , *invitis* Parochis , continuandi .

Conſtat enim has *Stationes* ſive concionandi facultates Fratribus Mendicantibus conceſſas eſſe dumtaxat *precario* , ſive in ſubſidium , vel defectum Parochorum , neque ipſos *Stationarios* unquam , niſi ut Parochorum , ordinariorumque Prælatorum adjutores , & ſubſidiarios fuiſſe conſideratos , aut alia in qualitate ad eas functiones admiſſos .

Cum igitur nullus poſſit propria auctoritate ſibi mutare cauſam ſive titulum poſſeſſionis , vel quaſi poſſeſſionis ; conſequens eſt : *Stationarios* ſemper *precario* , & tamquam meros ſubſidiarios , Stationes illas continuaſſe .

De natura autem , & conditione *precarii* eſt , quod ad libitum & beneplacitum concedentis revocari queat . *L. 1. §. 1. ff. de precario , & c. 3. tit. eodem tit.*

Unde qui precario jus aliquod exercet , tempore etiam longiſſimo nihil ex illo exercitio poteſt ſibi juris aſſerere , nec illud , quod *precario* exercuit , contra naturam precarii reddere irrevocabile : niſi probaret alium titulum ad præſcribendum ſufficientem interim superveniſſe , atque in vim hujus tituli poſſeſſionem continuatam , tempore ad præſcriptionem requiſito .

VI. Ex his elucet juſtitia declarationis Sacræ Congregationis Cardinalium Concilii Trid. Interpretum , & Decreti Innocentii XI. dati occaſione controverſiæ inter Parochos Bruxellenſes , & Patres Societatis ſuper inſtructione ſive Catechiſmo parvulorum .

Contendebant enim Patres Societatis jus tradendi doctrinam Chriſtianam , ſive Catechiſmum in Eccleſiis Parochialibus , allegantes continuam non interruptam conſuetudinem nonagenariam ; ac per hanc jus illud ſibi competere prætendebant . Parochi ex adverſo allegabant , ſibi ex munere & officio jus eſſe in propriis ſuis Eccleſiis , parvulis divini verbi panem frangendi ; neque poſſe a quopiam in hoc ſuo munere impediri , aut præoccupari . Quæſtione delata ad Sacram Congregationem , hæc die 8. Maii [a] 1681. cenſuit . „ Nullum jus competere Patribus Societatis Jeſu docendi do-
„ ctrinam Chriſtianam in Eccleſiis , invito Parocho , nec in aliis ,
„ invito Titulari : Et facta de præmiſſis relatione Sanctiſſimo , San-
„ ctitas ſua ſententiam Sac. Congr. approvabit , addens præterea
„ non modo ad Parochos hoc ſpectare , verum teneri per ſeipſos
„ docere , atque ad eorum partes explendas ab Archiepiſcopo juris
„ mediis cogendos eſſe “ . Si vero aliorum opera uti debeant , mens eſt Sanctitatis ſuæ , quod Parochi potius , quam alios , adhibeant Patres Societatis Jeſu .

Erat ſignatum F. Cardinalis Columna Præfectus , & contra ſignatum S. Archi-Epiſcopus Brancaccius Epiſcopus Viterbienſis .

Et erat munitum Sigillo dicti Eminentiſſimi Domini Cardinalis Præfecti .

Concordantiam cum ſuo originali aſſervato in Archivis Archi-Epiſcopalibus Bruxellis atteſtor : & erat ſignatum J. de Martyere , Secretarius Illuſt. & Rev. D. D. Archi-Epiſcopi Mechlinienſis . Concordantiam atteſtor .

J. Van. Laethem Nots.

Originale hujus reſolutionis aſſervatur in Archivis Archi-Epiſcopatus Mechlinienſis ; & juxta copiam , ut ajunt , authenticam integra exhibetur in Libello D. Obſtraet , cui titulus , *Paſtor bonus p. 2. c. 1. §. 5.*

VII. Sat perſpicuum eſt , reſolutionem Sacræ Congregationis , ipſamque Pontificis approbationem & extenſionem unice inniti juri , & obligationi Parochorum inſtruendi populum ſibi ſubjectum : quam obligationem Patres Societatis , qui ut Parochorum Subſidiarii id muneris aliquandiu ſubierant , Parochis eximere non potuerant , adeoque nec Parochis eſſe obſtaculo , quominus obligationi ſuæ ſatisfacerent .

Ex quo ulterius conſectarium eſt , quod licet Declaratio ſolos Patres Societatis , de quibus erat quæſtio , exprimat , reliquos tamen Fratres Mendicantes eodem , & non fortiori , quo Patres Societatis in tradenda Chriſtiana doctrina in Eccleſiis Parochialibus jure nitentes comprehendi . De quo non dubitans Archiepiſcopus Mechlinienſis in Decreto ſuo 2. Aprilis anni ſequent. 1682. ad hoc Sedis Apoſtolicæ Decretum alludens , poſtquam Parochis omnibus injunxit : „ Ut ſinguli *per ſe* inſtruendæ juventuti , ſeu catechi-
„ zandis rudibus ſedulo incumbant “ addit : „ Eo etiam attento
„ quod Sanctiſſimus Dominus noſter anno proxime elapſo octava
„ Maji , juxta ſenſum memorati Concil. Gener. (Tridentini) de-
„ clararit , Catecheſim non modo ad Parochos ſpectare , nec *alios*
„ poſſe in Eccleſiis Parochialibus iis invitis docere , verum teneri
„ per ſeipſos docere , atque ad eorum partes explendas juris me-
„ diis cogendos eſſe .

VIII. Nec ſolus Eccleſiaſticus Magiſtratus Parochorum jus in functionibus paſtoralibus obeundis contra quaſcumque etiam inveteratas & continuatas Regularium Stationes declaravit & firmavit ; ſed & Civilis ſeu Regius ; dum ad ejus tribunal quæſtio delata fuit , Parochos in hoc ſuo jure manutenuit & confirmavit . Aliquot hujus rei teſtimonia , eaque illuſtriora proferam .

Primum occurrit occaſione Patrum Dominicanorum urbis Inſulenſis . Cum enim in ea civitate ex antiquo uſu Fratres Mendicantes Stationes concionandi in Adventu , & Quadrageſima haberent , contigit , ut anno 1639. ad Patres Dominicanos Statio concionandi in Eccleſia Parochiali S. Salvatoris ſpectaret ; at licentiam concionandi his Patribus Epiſcopus Diœceſanus Tornacenſis denegavit ; allegans pro cauſa recuſationis , quod hi Patres in quadam cauſa funeralium ſuum tribunal declinaſſent , & ad Regium confugiſſent . Patres hac recuſatione offenſi ad Conſilium Sanctius Bruxellis recurſum habuere , querentes , ſibi approbationem recuſari ex cauſa , quæ in judicio controverteretur . Conſilium audito prius Epiſcopi , qui aliam , præter jam allegatam , recuſationis cauſam non allegaverat , 23. Oct. 1639. reſcripſit Epiſcopo : „ caſu quo
„ Prior aut alius dicti Ordinis Religioſus cum omni reverentia ac
„ ſubmiſſione poſtulet continuationem Stationum in Adventu , &
„ Quadrageſima ; una recognoſcens , ait Conſilium , quod ſine Epi-
„ ſcopi licentia concionari nequeant , intentionem & votum Con-
„ ſilii eſſe , ut ſine ulteriori difficultate pro hac vice Stationes
„ conſuetas ipſis continuare permittatis ; nequaquam tamen inten-
„ dentes , in aliis circumſtantiis & occaſionibus veſtram in functio-
„ nibus Epiſcopalibus auctoritatem imminuere .

Cum vero nec his litteris moveretur Epiſcopus , perſiſteretque in recuſatione approbationis , nulla alia recuſationis ratione adducta (quæ Regiis Miniſtris inſufficiens ; immo eorum auctoritati , & Juriſdictioni videbatur contraria) tandem 3. Decembris ejuſdem anni nomine Principis Cardinalis tunc temporis Belgii Gubernatoris , ſcriptum fuit Epiſcopo , quod pertinax illa approbationis recuſatio magis ac magis oſtendat , hanc recuſationem unice procedere ex diſplicentia obtentæ victoriæ per prædictos Religioſos contra Parochos civitatis Inſulenſis in materia funeralium coram Tribunali Laico : ideoque Sua Celſitudo mandet , ut caſu quo Religioſi præſtent ea , quæ in litteris Conſilii fuere expreſſa , eos indilate ad continuandum ſuas Stationes admittat , ſub pœna apprehenſionis temporalium ſui Epiſcopatus : Si tamen , inquit , *Parochus intendat per ſe concionari in ſua Eccleſia per Adventum , & Quadrageſimam , ſua Celſitudo impedire non intendit .*

In vim hujus clauſulæ Parochus per ſe conciones habuit ; & Dominicani manſere excluſi . Hæc ex Regiſtro M. S. Archi-Epiſcopatus Mechlinienſis .

Licet ergo inveteratas , & longa annorum ſerie continuatas Religioſorum Stationes , ſine cauſa impedire non poſſe judicarent Miniſtri Regii , eas tamen utpote mere precarias , & ſubſidiarias , nullatenus poſſe juri Parochorum derogare ; aut Parochum ſuas functiones *per ſe* obire volentem impedire , haud dubitarunt .

Alterum argumentum ſuppeditat famoſa controverſia , quæ occaſione inſtructionis parvulorum ſive Catechiſmi anno 1643. in civitate Gandenſi exorta eſt .

Patres Societatis admiſſi fuerant in civitate Gandenſi anno 1586. atque ab eo tempore , uſque ad annum 1643. tam in Eccleſiis Parochialibus , quam in Sacellis Eccleſiis Parochialibus ſubjectis , catechizationes parvulorum diebus Dominicis , & feriis quintis habuerant . Verum anno milleſimo ſexconteſimo quadrageſimo tertio ſeptem Parochi civitatis Gandenſis expoſuerunt Epiſcopo , præcipuum munus Paſtorum eſſe , rite inſtruere parvulos , eiſque verbi divini pabulum ſubminiſtrare , & panem frangere ; ideoque ſe intendere , muneri illi *per ſe* conformiter ad jus naturale , & Eccleſiaſticas ſanctiones ſedulo incumbere ; cumque in finem gratias agere Patribus Societatis pro labore , quem in hoc pio opere ſpatio circiter 60. annorum ſubierant .

Epiſcopus audito ſuo Vicariatu reſpondit , liberum eſſe Paſtoribus gratias agere Patribus Societatis pro labore hactenus impenſo in catechizatione diebus Dominicis hora prima pomeridiana , & feriis quintis per hebdomadam in Eccleſiis Parochialibus , & Sacellis ; ac poſſe poſt hac *per ſe* , vel *ſuos vice-Paſtores* in ſuis reſpective Eccleſiis Parochialibus , & Sacellis , quæ ipſis ſunt ſubjecta , has inſtructiones facere ; quo poſſint melius agnos ſuos agnoſcere , & ipſi ab illis agnoſci .

Verum contra tum Epiſcopi , tum Parochorum reſolutionem , cauſam Patrum Societatis ſuſcepere Scholaſticus Eccleſiæ Cathedralis , & Magiſtratus , obtuleruntque reſpective libellum ſupplicem Conſilio Sanctiori , exponentes , Patres Societatis ea conditione ad civitatem Gandenſem fuiſſe admiſſos , ut catechizationes parvulorum haberent : eaſque tamquam eorum inſtituto & profeſſioni conformes ipſis per Scholaſticum , & Magiſtratum , quibus ex officio incumbit inſtructioni juventutis intendere , demandatas , & ſpatio 60. annorum continuatas .

His aliiſque tum ex parte Scholaſtici , tum Magiſtratus allegatis argumentis , repoſuit Epiſcopus : Ut verum ſit , Patres ex ſuo inſtituto mitti ad catechizandum , eaque conditione ad civitatem Gandenſem fuiſſe admiſſos ; certiſſimum tamen eſſe , non niſi in qualitate *ſubſidiariorum* venire , nec alia conditione vel in hanc civitatem , vel in Belgium eſſe admiſſos : Quæ admiſſio nullatenus juri ordinario Parochorum derogare poteſt .

Similiter quæcumque auctoritas vel Scholaſtico , vel Magiſtratui competat inſtructioni juventutis invigilandi , ea tamen nequaquam impedimento eſſe poteſt Parochis volentibus muneri catechizandi ſibi ſubditos ſatisfacere ; ſed ex adverſo , ſi quæ his eſſet auctoritas , eam impendere deberent , ut Parochi huic ſuo officio , ad quod præcepto divino tenentur , ſedulo incumberent .

Hoc unum pene fuit , quod omnibus tam ex privilegiis , & inſtituto Societatis , quam ex jure Scholaſtici , & Magiſtratus petitis argumentis repoſuit Epiſcopus : idque eo ſucceſſu , ut 18. Martii 1644. Conſilium ſanctius pro Epiſcopo judicaverit ; tranſlationemque Stationum a Patribus Societatis ad Parochos probaverit . Cujus ſententiæ meminit quoque Zypæus *Reſponſo 4. de Parochis .*

IX. Ter-

[a] In quibuſdam Codicibus legitur octava Martii .

Digitized by Google

IX. Tertium Argumentum ſuppeditat ſententia Senatus Brabantiæ pro Præpoſito, Paſtore, & Æditvis Eccleſiæ Parochialis frigidi Montis in civitate Bruxellenſi contra Patres Dominicanos.

Patres Dominicani continuaverant Stationes concionandi omnibus diebus Feſtis, collectamque per aliquem e ſuis tempore concionis per duo integra ſæcula in dicta parochiali Eccleſia. At anno 1674. Æditui una cum Paſtore expendentes Eccleſiæ ſuæ egeſtatem, intimaverunt Patribus Dominicanis, ſe non poſſe ultra permittere dictam collectam in commodum Conventus ipſorum; eamque poſthac faciendam in utilitatem Eccleſiæ; cumque non obſtante hac intimatione die 11. Maji ejuſdem anni, Patre Dominicano concionante, Socius ejus ſe ad colligendam eleemoſynam more conſueto accingeret, impeditus fuit ab Æditvis. Hinc Patres Dominicani ad Senatum Brabantiæ recurſum habuere, & allegata immemoriali poſſeſſione faciendi dictam *collectam*, & turbatione, litteras *manutenentiæ* obtinuerunt: Quibus ſe una cum Præpoſito, & Paſtore opponentes Æditui dixerunt, hanc *collectam* eſſe nudam ſequelam, & appendicem *Stationum* concionandi.

Porro *Stationes* illas eſſe mere precarias, & ad nutum Paſtoris revocabiles, & conſequenter, cum Paſtor egerit gratias Patribus illis pro concionibus, nihil plane juris illos ſibi poſſe aſſerere ad dictam collectam; ac per conſequens litteras manutenentiæ per ſubreptionem & obreptionem eſſe obtentas ſuſtinuerunt; & ita cum expenſis declaravit Senatus 3. Octob. 1675. (*a*).

X. Quinimmo licet Stationarii deputatio ſit penes Capitulum, v. g. ut Paſtorem primitivum, aut Eccleſiarum Æditvos; nihilominus Parocho *per ſe* concionari volenti cedere debere non ſemel judicatum fuit. Et quidem cum Capitulum S. Petri Lovanii jure primitivi Paſtoris nominaſſet in concionatorem Adventus, & Quadrageſimæ unum e Societate, voluit ejuſdem Eccleſiæ Plebanus *per ſe* diebus Dominicis Adventus, & Quadrageſimæ concionari, quod hactenus per Stationarium a Capitulo fieri conſueverat; cumque nonnulli Canonici cauſam Stationarii ſuſtinere vellent, quæſtione ad ſupremum Brabantiæ Senatum delata, jus concionandi, excluſo Stationario, adjudicatum fuit Plebano anno 1648.

Refert quoque de Sercy in libro Gallico, cui titulus: *Definitions du Droit Canon.* &c. *tit. de Æditvis n.* 19. Æditvos interdum habere jus ex conſuetudine immemoriali nominandi concionatorem Adventus, aut Quadrageſimæ, ſed tamen Parochum poſſe hujuſmodi concionatorem recuſare, ſi ipſe velit *per ſe* conciones habere: *Et ita*, ait, *ſemper fuit judicatum*.

XI. Difficultates, de quibus ſupra, quas Regulares, præſertim Ordinum Mendicantium ad functiones hierarchicas, ut ſubſidiarii, ſive coadjutores adſciti, Paſtoribus, aut etiam Prælatis prætextu ſuorum privilegiorum movere, jam pridem experientia docuit, veriſimiliter occaſionem dederunt Statuto, quod anno 1423. in ſuo Provinciali Concilio promulgandum duxit Theodoricus Archiepiſcopus Colonienſis, his verbis concepto: *Item ſtatuimus, & ordinamus ſub pœna excommunicationis, quam ferimus in his ſcriptis, ne aliquis Rector, aut perpetuus Vicarius Parochialis Eccleſiæ, ſeu etiam Cappellæ, ordinet, conſtituat, vel deputet aliquem* Religiosum Mendicantem, vel non Mendicantem *ad regendam, vel gubernandam, ſeu officiandam ſuam, vel ejus Vicariam ſeu Cappellam, aut alias vices ſuas committere talibus præſumat, modo aliter idoneus commode haberi poterit, dolo & fraude ſecluſis.*

CAPUT IX.

Quæ obſervanda a Parocho circa Stationarios?

1 *Primo, ne quempiam ad concionandum admittat, niſi de licentia Epiſcopi docuerit.*
2 *Secundo, ut curet convenientiorem ſibi mitti.*
3 *Convenit, ut Parochus per ſe, vel per alium concioni interſit.*
4 *Conveniens eſt, ut cum Stationario collationem inſtituat.*
5 *Stationario in temporalibus ſubſidio ſit.*

OStendimus quidem Capite præcedenti, Fratres Mendicantes vi ſuarum Stationum quantumvis multorum annorum ſerie continuatarum, Parochis per ſe munus prædicandi, aut catechizandi obire volentibus haud poſſe obſiſtere, vel impedimento eſſe; at quia nonnunquam contingit, ut Parochi legitime impediti, vel certis diebus ad magnum populi concurſum quibuſdam locis, præſertim in civitatibus hactenus inſufficientes ſint, ut in Quadrageſima, & Adventu quotidie, aut Dominicis, Feſtiſque diebus non unam dumtaxat, ſed plures conciones habeant; ideoque neceſſe ſit, ut vel Fratres Mendicantes Stationes ſuas continuare hactenus permittant, vel aliquos in auxilium advocent; expendenda ſunt, quæ potiſſimum circa hujuſmodi Subſidiarios Parochis agenda incumbant.

Et quidem cum ex Decreto Synodi Tridentinæ Regulares ad prædicandum in Eccleſiis, quæ ſuorum Ordinum non ſunt, ultra licentiam ſuorum Superiorum, etiam Epiſcopi licentiam habere teneantur, ſine qua in ipſis Eccleſiis non ſuorum Ordinum nullo modo prædicare poſſint; *Seſſ.* 5. *c.* 2. *de ref.* Parochus attendere debet:

I. Primo, ne ullum in ſua Eccleſia prædicare permittat, niſi de hac Epiſcopi licentia prævie in ſcriptis doceat; Quod & Synodi, & Epiſcoporum Decreta ſedulo, & enixe Parochis inculcant.

II. Secundo, cum Parocho cura ovium ſuarum incumbat, eoque titulo ſollicite attendere debeat, quo pabulo oves ſuæ reficiantur; non cuivis ſuas vices indifferenter, & cæco quodam modo, quaſi ad ſe non ſpectaret, an oves ſalutari vel inſano pabulo paſcerentur, committere poteſt; ſed quantum in ſe eſt, adlaborare debet, ut is in ſubſidium ſuum mittatur, de quo merito confidat, quod populum ſincere Evangelicæ doctrinæ pabulo paſcet; & affectuoſe ad vitia declinandum, & virtutes amplectendum movebit, & inclinabit.

III. Quia tamen non ubique a Parocho dependet hujuſmodi Stationariorum deputatio, neque ſemper tales, quas deſiderat, obtinere poteſt; conſultum erit interdum a Parochis obſervari, quod faciendum monuit Synodus Audomarenſis an. 1583. *tit.* 19. *cap.* 4. „ Ut quandocumque alius, quam ipſemet Paſtor concionatur. Paſtor ipſe per ſe, vel per idoneum ſubſtitutum concioni interſit, „ diligenterque audiat, an porrigatur Chriſti ovibus quale convenit „ pabulum, an dicatur aliquid, quod Fidei Catholicæ, aut bonis „ moribus non ſit conſonum, vel quod pias aures poſſit offendere: „ Quod ſi quid hujuſmodi obſervet, moneat Concionatorem, ut „ apud populum id revocet, aut nobis per ſe, vel per Decanum „ ſuum id ſignificet: denuntientque Concionatores eos omnes (id „ quod etiam rogamus omnes utriuſque ſexus fideles pro eo, quo „ tenentur zelo tuendæ gloriæ Dei) qui opere, ſermone, aut converſatione ſcandaloſi, vel criminum ſuſpecti, maleque famati, „ plus exemplo ſuo deſtruunt, quam verbo ædificant.

IV. Tertio, quia Parochus exactiorem Parochiæ ſuæ notitiam habere ſolet, quam Stationarii ſeu Terminarii (*a*) qui dumtaxat quaſi tranſeundo, & ſtando, a quo Stationes dicuntur, in Parochiis verſantur, multum conveniens, ac pene neceſſarium eſt, ut conferant quandoque cum Terminariis, cæteriſque Regularibus ipſorum nomine concionantibus, uti monet dicta Syn. *eodem tit. c.* 2. „ iis de rebus, quas expediat maxime in concione ad populum ipſorum tractari, ex. gr. ut in vitia, quæ maxime illic regnant, „ maxime invehantur; ut virtutes, quæ illic frigent, cumprimis „ commendent, & alia pro populi conditione ſibi ſumant tractanda, quæ non ita poſſunt noviſſe foris advenientes Religioſi, ut „ Paſtores domeſtici; & ut noverint, maxime tamen utilis ſit hujuſmodi collatio, quo & Paſtor, & qui ejus loco eſt Concionator, concordes uno ore loquantur, & ſententiam animi ſui per „ ſe uno, per alterum alter dicat.

V. Denique ſi videat Parochus Stationarios ſive Terminarios, alioſve Regulares ſe veros Parochorum ſubſidiarios exhibere; ſibique in officio paſtorali ſedulo, & cum fructu ſubſervire, dignum & juſtum erit, ut illos cum omni benignitate, ac benevolentia recipiat; „ eoſque, ut monet Synodus Cameracenſis P. I. *tit.* 6. *c.* 6. „ apud populum habeat commendatos tamquam operarios mercede „ ſua dignos ". Ubique enim, præcipue tamen in Parochiis ruralibus, Stationarii, aut aliqui ex eorum ordine ſolent certis diebus eleemoſynam a Parochianis, quaſi in mercedem ſuorum laborum petere.

Quin & uſus obtinuit, ut Stationarii, qui certis deſignatiſque diebus concionantur, ſumptibus communitatis excipiantur, uti teſtatur de Sercy lib. cui titulus: *Definitions du Droit Canon. &c. tit. de Æditvis n.* 19. Eos vero, qui ab ipſo Parocho ob impedimentum repentinum ſubinde vocantur, ejus ſumptibus excipiendos eſſe monet: quod & moribus Belgii congruit. Conveniens tamen eſt, ut potius apud Paſtorem, quam Laicos hoſpitentur, ipſaque communitas potius Paſtori, quam alteri ſumptus ſuppeditet atque refundat.

CAPUT X.

Sicuti Parochorum eſt populum inſtruere; ita Parochianorum eſt eos audire.

1 *Adſtruitur auctoritate Scripturæ Sacræ.*
2 *Auctoritate Concilii Tridentini.*
3 *Auctoritate S. Caroli.*
4 *Commoda ex frequentatione Parochiæ provenientia.*
5 *Rejicitur inepta cujuſdam gloſſa.*
6 *Incommoda ex neglectu frequentationis Parochiæ.*
7 *Motiva dictam frequentationem promoventia.*
8 *Literæ Paſtorales S. Caroli ab Epiſcopis Belgii adoptatæ.*
9 *Omnibus verbi Dei præconibus injungitur, ut hanc obligationem populo proponant.*

I. SIcuti boni Paſtoris eſt, teſte ipſo ſummo Paſtore Chriſto *Joan.* 10. oves proprias noſcere, eas præire, ac nominatim vocare, & ad ſalubria paſcua educere; ita eodem teſtificante, ovium eſt vocem Paſtoris audire, & vocantem ſequi.

Si ergo Parochi tamquam boni Paſtoris ſit oves paſcere & inſtituere, etiam reciproce Parochianorum tamquam ovium eſt, a Paſtore divini verbi pabulo velle paſci, ejuſque vocem audire.

II. Hanc Parochianorum obligationem ſupponens Synodus Tridentina *loco citato* Epiſcopis mandat: *ut moneant populum diligenter, teneri unumquemque Parochiæ ſuæ intereſſe, ubi commode id fieri poteſt, ad audiendum verbum Dei.*

III. Huic Synodali Decreto parere volens S. Carolus literas monitoriales, quibus populus de hac obligatione moneretur, in Concilio ſuo Provinciali VI. edidit; quas in idioma vulgare verſas populo prælegi, & explicari per omnes ſuæ Provinciæ Diœceſes voluit.

In his primo oſtendit, quanti olim apud antiquos Patres fuerit frequens ad Eccleſiam propriam parochialem fidelium conventus, ac deinde ſubdit: *Cujus veteris diſciplinæ reſtituendæ, in uſumque revocandæ deſiderio flagrans olim Summus Pontifex Urbanus VI. eo de genere Apoſtolica Sanctione diligentiſſime cavit, & nuper Sacra Tridentina Synodus OEcumenica ab Epiſcopis fideles non ſolum hoc*

moneri

(*a*) Sententia, quam ea de re tulit Brabantiæ Senatus, primum ſub littera A obtinet locum inter Monumenta, quæ ad calcem hujus voluminis ſuo ordine diſponuntur.

(*a*) Terminarii apud Ordines Mendicantes dicuntur, qui habendis per agro cuique Conventui addictos Concionibus deſtinantur.

Digitized by Google

moneri voluit, ut frequenter ad proprias Parochiales Eccleſias *ſaltem Dominicis diebus, feſtiſque majoribus accedant, ſed illud etiam diligenter oſtendit*, unumquemque teneri, *ubi commode fieri poteſt, Parochiæ ſuæ intereſſe ad audiendum verbum Dei*.

Hæc viri ſanctiſſimi (cui Concilii Tridentini directio præcipue incumbebat, dum allegatum Decretum editum fuit) verba utinam expenderent illi, quos non pudet dicere, Decreto Concilii Tridentini non præceptum, ſed conſilium contineri.

IV. Proſequitur deinde S. Carolus: *His igitur ejuſdem Tridentinæ Synodi Decretis, & veteri, ſalutarique exemplo adducti, cum populum Urbis, Diœceſis, Provinciæque Mediolanenſis noſtræ rebus ad ſalutem neceſſariis inſtructum, per bona opera ad præmium ſempiternum perducere ſummopere in Domino cupiamus, hac noſtra monitione vos univerſos, & ſingulos cohortamur, ac per viſcera miſericordiæ Jeſu-Chriſti obſecramus, atque obteſtamur, ut quamvis in ſua vicinia, oppidis, & ſuburbiis, Oratoria, Cappellas, aliaſque Eccleſias habeant, ubi ſanctiſſimo Miſſæ Sacrificio intereſſe poſſint, frequenter tamen Dominicis ſaltem, aliiſque ſolemnibus feſtiſque diebus ad ſuam quique Parochialem Eccleſiam conveniant: ubi a Parocho, cui cura commiſſa eſt, verbo Dei paſcantur, fidei Chriſtianæ rudimentis, aliiſque animarum ſaluti neceſſariis præceptis erudiantur; ad ſanctiſſima Sacramenta religioſius percipienda inſtruantur, ad eorumque frequentem uſum, ut illa ſacra Synodus optat, paternis ejus cohortationibus in dies magis inflammentur: Tum ab eodem item audiant, qui dies feſti, ſi qui in hebdomadam inciderint, colendi, quæ vigiliæ jejuniave ſervanda ſint: Diſcant ab ipſo item, quæ Chriſtianæ pietatis officia in illis religioſe colendis præſtari oporteat; ac quæ præterea Supplicationes, Proceſſioneſve, aut Stationes, Orationes, Indulgentiæ, Jubilæa indicantur, quæ Matrimoniorum Denuntiationes fiant; quæ item pro ratione temporum, admonitu juſſuve Epiſcopali ad diligentiorem eorum inſtitutionem promulgentur.*

V. Si hæc una cum ipſa Concilii Tridentini ſanctione pauliſper expendiſſet Auctor Libelli, cui titulus: *Exhibitio Canonum circa prædicationem Regularium*, indubie intellexiſſet ineptitudinem Gloſſæ, quam pag. 67. citato Concilii Tridentini Decreto appendit. *Concilium Tridentinum ait, Eccleſiæ Parochialis jus non firmat contra Mendicantium Ordines, ſed contra alias Parochiales Eccleſias, ac præſertim contra Oratoria ſeu Cappellas... Ordinum etiam Mendicantium Eccleſiæ ſunt Vicariæ, atque appendices Romanæ Eccleſiæ, ideoque quiſque Fidelis poteſt illic Sacra audire*: Si, inquam, Literas S. Caroli una cum ipſa Tridentini lege attendiſſet, intellexiſſet ſuæ Gloſſæ ineptitudinem. Cum enim edicat Synodus unumquemque teneri *ſuæ Parochiæ*, vel ut ait S. Carolus, *Parochiali propriæ Eccleſiæ intereſſe*, nonne evidentiſſime etiam contra Ordinum Mendicantium Eccleſias firmavit jus Eccleſiæ Parochialis? Num forſan dicet, Fideles *ſuæ Parochiæ*, vel Parochiali propriæ Eccleſiæ intereſſe, quando Eccleſiis Mendicantium interſunt? Hoc qui dicere audeat: etiam dicat Eccleſias Mendicantium eſſe Fidelium *Parochias*, aut *Parochiales proprias Eccleſias*: ipſoſque Fratres Mendicantes Fidelium *proprios Parochos*, coram quibus & Matrimonium contrahi poſſe affirmet.

Quod vero Auctor addit; Eccleſias Mendicantium eſſe Vicarias, ac appendices Romanæ Eccleſiæ, haud capio: Hoc ſcio, Fratres Mendicantes, cum eorum Eccleſiis a Sede Apoſtolica eſſe probatos, & admiſſos, ut Prælatorum, & Parochorum adminiſtros, & ſubſidiarios: Ideoque recte dici, eorum Eccleſias ex intentione Pontificum, & Fundatorum eſſe vicarias, & appendices ſubſidiarias, ſeu ſuccurſales Eccleſiarum Parochialium.

Licet credam prædictæ gloſſæ ineptitudinem ſat probatam, nihilominus ut oſtendatur ante Concilium Tridentinum, jus de quo agitur Parochialibus Eccleſiis contra Fratres Mendicantes fuiſſe aſſertum, atque Concilium Tridentinum jus commune innovaſſe, addenda eſt *Extravagans Sixti IV.* quæ incipit *Vices*, relata inter *Extravagantes communes* ſub titulo *De treuga, & pace*.

In hac igitur Extravagante in primis narratur, quod in quibuſdam partibus Germaniæ diſſidium exortum eſſet inter Fratres *Mendicantes*, ſignanter *Prædicatores*, *Minores*, & *Carmelitas* ab una parte, & Presbyteros Parochiales ex altera ſuper obligatione audiendi *Miſſam* diebus Dominicis, & Feſtivis in Eccleſia Parochiali.

Hoc diſſidium Sixtus IV. partibus hinc inde auditis, in hunc modum decidit: *Quod Patres* MENDICANTES *non prædicent, populos* PARÆCIANOS *non teneri* AUDIRE MISSAM IN EORUM PARÆCIIS *diebus Dominicis, & Feſtivis*, CUM JURE SIT CAUTUM ILLIS DIEBUS PARÆCIANOS TENERI AUDIRE MISSAM IN EORUM PARÆCIALI ECCLESIA, NISI FORSITAN EX HONESTA CAUSA AB IPSA ECCLESIA *ſe abſentarent*.

Hæc clauſula finalis conformis eſt clauſulæ, quam ſuo Decreto adjecerunt Patres Tridentini: *ubi id commode fieri poteſt*, ut vel inde appareat, Patres Tridentinos in formando ſuo Decreto ad hanc Extravagantes reflexiſſe.

Cum ergo hæc controverſia verteretur inter Fratres *Mendicantes*, ſuſtinentes Fideles præcepto Eccleſiæ de audienda Miſſa diebus Dominicis, & Feſtivis ſatisfacere, audiendo Miſſam in eorum Eccleſiis, & *Parochos* contendentes Parochianos *teneri* diebus feſtis, & Dominicis intereſſe ſuæ Parochiæ ad audiendam Miſſam, evidens eſt, quod Pontifex præcipiendo, *ut Fratres Mendicantes non prædicent, populos Paræcianos non teneri audire Miſſam in eorum Paræciis diebus Feſtis, & Dominicis*, firmet jus Eccleſiarum Parochialium, non tantum contra alias Parochias, Cappellas, aut Oratoria, ſed contra Eccleſias Fratrum Mendicantium, de quibus in hac controverſia unice quæſtio vertebatur.

Verum quidem eſt nullam hic fieri mentionem de obligatione *audiendi verbum Dei in Parochia*, ſed ſolummodo de obligatione *audiendi Miſſam*, quia ſpectata illius temporis diſciplina, hoc ipſo quo declaratur, Fideles *teneri* diebus Dominicis, & feſtivis intereſſe Parochiæ ad *audiendam Miſſam*, una declaratum cenſebatur Fideles *teneri* eiſdem diebus intereſſe Eccleſiæ Parochiali *ad audiendum verbum Dei*.

Notum enim eſt, quod prædicatio verbi Dei, ſive explanatio Evangelii partem conſtituat ipſius Miſſæ, ſive ſacræ Liturgiæ, uti pluribus probatum eſt, *par. 2. tit. 5. cap. 2. num. 17. & ſeq.*

VI. Propoſitis fructibus ex diligenti Parochiæ frequentatione ſperandis, ex adverſo nunc incommoda ex ejus neglectu obvenientia enumerat, & ob oculos ponit S. Carolus. *Hinc, ait, in pleriſque ſæpe Articulorum, & Dei Sanctæque Matris Eccleſiæ præceptorum, quæ ad ſalutem conſequendam Chriſtianum hominem noſſe oportet; imperitia, feſtorum dierum cultus neglectus, debita Chriſtianæ pietatis opera non exculta, non cognita Chriſtiana familiarum inſtitutio, langueſcens Sacerdotum Parochorum omne officium, eorum aliquis contemptus; Sanctiſſimorum Inſtitutorum, & Sacrorum Canonum violatus uſus; hinc denique Eccleſiis Parochialibus, quæ a majoribus tanto pietatis ſtudio exædificatæ ſunt, inſtaurandis, ornandis, ſartis tectiſque habendis cura multis partibus neglecta, in illiſque nulla aut pene exigua Eccleſiaſtica ad divina officia obeunda neceſſaria ſupellex.*

His tot tantiſque malis, atque incommodis unuſquiſque occurrere ſtudeat, id diligenter exequendo, quod Sanctorum Patrum ſuadet auctoritas, quod Tridentina Synodus moneri jubet, quod ex illius juſſu nos de uniuſcujuſque veſtrum ſalute ſolliciti, paternis vocibus cohortamur, & monemus in Domino.

VII. Denique præoccupat, quæ in excuſationem neglectus aſſumenda prævidebat; motivaque pietatis ad ſedulam Parochiæ frequentationem incitantia adducit: *Nec vero quemquam aliquod, quod vel ex pluvia, frigore, æſtu, temporumve viciſſitudine exiſtat, incommodum ab hoc officio deterreat: immo vero ad illud diligentius exequendum, prout in Domino confidimus, ſe quiſque eorum accendat neceſſe eſt: qui ſalutis ſuæ memores, hujus rei gravitatem, eorum, quæ commemorata ſunt ratione perpendent; quique aliquando animo ſecum reputabunt, non ſolum Parochialem Eccleſiam ſibi datam eſſe, in qua primum, Baptiſmo ſuſcepto, Chriſto Domino renati, aliis Sacramentis aluntur ad perpetuam ſalutem: ſed Parochum etiam Sacerdotem ſibi loco parentis eſſe debere, quem diligant, colant, atque obſervent; hoc ſibi proponentes, illum pro fidelibus ſibi commiſſis apud Deum Internuntium, ac Deprecatorem eſſe, divinæ Legis Interpretem, Diſpenſatorem Myſteriorum Dei, Chriſtianæ vitæ, & morum diſciplinæ Magiſtrum, a quo omne petant pie recteque vivendi conſilium, ac denique Miniſtrum omnium fere, quæ ad ſalutem eis neceſſaria ſunt.*

VIII. Literas Monitoriales S. Caroli hic referendas judicavi, tum ut ex illis pateat, quid de obligatione frequentandi Parochiam ad audiendum verbum Dei, ejuſque momento ſenſerit ſanctiſſimus hic Præſul; tum quia literas has etiam Epiſcopi Belgii, ut mandato Concilii Tridentini ſatisfacerent, non ſemel probarunt, & in ſuis Diœceſibus promulgari mandarunt.

Et quidem Andreas Preuſen Archiepiſcopus Mechlinienſis cum comperiſſet, ſubditos ſuos in craſſa myſteriorum fidei ignorantia verſari, eamque pro magna parte oriri ex eo, quod non haberetur diligentia conveniens, & affectus frequentandi Parochiam ad audiendum verbum Dei, ut ipſe loquitur in ſuo Decreto, 26. Octob. 1667. evulgato, voluit has S. Caroli Literas in idioma Flandricum, & Gallicum verſas ſuo Decreto annecti, & populo proponi.

Quod idem modernus Antuerpienſium Antiſtes Joannes Ferdinandus Van-Beugem, evulgato Decreto, die 21. Martii 1687. fieri mandavit: *Ut quiſque, ait, tum auctoritate tanti viri, tum concludentibus ejus rationibus, ad Parochiæ frequentationem impenſius incitetur.*

IX. Porro Epiſcopi Belgii, ut juxta legem ſibi a Synodo Tridentina poſitam, populus ſæpius de hac obligatione moneatur, præter iterata a ſe edita Decreta, inſuper omnibus verbi Dei Præconibus, tam Regularibus, quam Sæcularibus hæc duo injungunt: Primum, ut *moneant populum, ut frequenter ad ſuas Parochias ſaltem diebus Dominicis, & Feſtis majoribus accedat*. Alterum: *Diligenter item moneant, unumquemque teneri Parochiæ ſuæ intereſſe, ubi commode id fieri poteſt, ad audiendum verbum Dei*. Inſtructiones pro Concionat. *Art. 9. & 10.*

Hæc continua Epiſcoporum mandata, & ſæpius iteratæ Paſtorales exhortationes, ſat probant, quantopere hujus legis cuſtodia ipſis cordi ſit; quod & amplius patebit, ſi expenderimus, quæ in hoc noſtro Belgio ad promovendam Parochialium officiorum frequentationem decreta ſint.

CAPUT XI.

Quæ in Belgio fuerint ſtatuta ad promovendam frequentationem Parochiæ ad audiendum verbum Dei?

1 *Tempore inſtructionis Parochialis Miſſa celebrari non debet.*
2 *Nemo tempore concionis Parochialis concionari poteſt.*
3 *Edicta Regia circa hanc rem.*
4 *Varia ad promovendam frequentationem Catechiſmi præſertim circa pauperes.*
5 *Magiſtratuum cura in promovendo Catechiſmo.*
6 *Quid Literæ Regiæ de hac re habeant?*

SYnodi Belgicæ ſupponentes obligationem frequentandi Parochiam ad audiendum verbum Dei, adeo claris ac evidentibus terminis in ſacris Canonibus, ac noviſſime in Synodo Tridentina eſſe expreſſam, ut nullo, vel apparenti colore obfuſcari poſſet, non tam fuere ſollicitæ, ut hanc legem ſuis Decretis inducerent, quam ut removerent ea, quibus a Parochiæ frequentatione

populus quocumque ratione avocaretur; eaque ordinarent, quibus ad eam frequentandam incitaretur, & moveretur.

„ I. Quia unuſquiſque juxta Concilium Tridentinum Parochiæ ſuæ intereſſe tenetur ad audiendum verbum Dei, ubi commode id fieri poteſt; quo tempore illud in Eccleſia Parochiali annuntiatur (ait Synodus D. Mechlin. *tit.* 10. *cap.* 5.) nemo in Cappellis quæ Parochiæ finibus continentur, concionari, aut Miſſam celebrare præſumat ſub pœna arbitraria. Et ſimiliter nemo in eadem Eccleſia ſub concione Miſſam, etiam privatam, celebret.

Similiter Buſcoduſcenſis ſub Maſio, *tit.* 11. *cap.* 3. „ Ne Parochiani, qui diebus Dominicis, & feſtivis juxta Concilii Tridentini declarationem, Parochiæ ſuæ intereſſe ad audiendum verbum Dei tenentur, ab illo avocentur, præcipit, ne quis Sacerdos eo tempore in Eccleſia Parochiali, aut extra eam in Cappellis Sacrum facere, aut concionari præſumat a ſub pœna noſtro arbitrio infligenda". Et alter, ſub eodem Maſio, poſtquam ſtatuit in Parochia, Miſſa matutinali finita, Catechiſmum eſſe inſtituendum, adjungit „: Caveant Sacerdotes, ne tempore concionis huius matutinæ, ſive etiam Paſtoralis, audeant Miſſam legere, ne occaſione hac Auditores a catechizatione avocentur.

„ Cappellani (ait Synodus Namurcenſis, anno 1639. *tit.* 3. *cap.* 15.) ſive intra, ſive extra Eccleſiam Parochialem tali tempore Miſſas dicant, ut populus hac occaſione a Miſſa Parochiali, Concione, aut Catechiſmo non avertatur.

II. Synodus autem Antuerpienſis ſub Miræo, *tit.* 11. *c.* 8. eamdem frequentandi Parochiam ad audiendum verbum Dei obligationem ex Concilio Tridentino præmittens, ait: „ Nemo in civitate noſtra, & oppidis, Dominicis; & feſtis diebus ante meridiem extra Eccleſiam Parochialem lingua vernacula concionetur; ne quidem ſub prætextu Indulgentiarum, aut Confraternitatum, lingua vero externa non fiat concio ante horam decimam.

Quod hæc Synodus ſtatuit, generaliter in Belgio receptum eſt; ut nimirum nemo in civitate, aut oppidis concionari queat eo tempore, quo concio Parochialis habetur; ne populus hac occaſione avocetur a Parochia, cui ad audiendum verbum Dei intereſſe tenetur.

III. Neque Epiſcopis dumtaxat, ſed, & ipſis Principibus curæ fuit, ne quid populum ab officio Parochiali retraheret. Hinc Philippus II. Edicto anni 1587. ad Synodum Cameracenſem, *art.* 5. cavit: „ Ne quis diebus Dominicis, aut feſtis tempore Concionis, ſummi Sacri, & Veſperarum, audeat ambulare in foro, aut locis publicis, aut prope Eccleſiam, neque intrare popinas, aut publice quocumque ludo ſe occupare, vel choreas ducere, vel piſcari, aut ſcholas gladiatorias, vel hortos Sagittariorum (*a*) frequentare ſub pœna arbitraria". Et Carolus V. Edicto anni 1531. *art.* 31. ne quis eo tempore ad tabernas recipiatur.

IV. Porro cum non tantum inſtructio Parochi, quæ fit per modum concionis neceſſaria ſit, ſed vel maxime illa, quæ ad parvulorum, & rudiorum captum inſtituitur, quæ Catechiſmus dicitur, varia quoque, quibus tum pueri, tum rudiores adulti ad hujus frequentationem incitarentur, & urgerentur, ordinata ſunt.

Et in primis Synodus Antuerpienſis ſub Miræo, *tit.* 1. *cap.* 4. ſtatuit; „ ut Paſtor inducat Rectores Fabricæ, & Menſæ S. Spiritus, alioſque viros probos, & honeſtas matronas ad charitatis officia præſtanda promptos, ut ſua præſentia, & opera tam ſanctum opus modis omnibus, quibus poſſunt, promoveant: petatque Paſtor a quolibet Magiſtratu unum alterumve virum pium, honeſtum, & talium rerum amantem, qui una cum ipſo Catecheſeos continuationi, & bono ordini ſuperintendat.

Et *cap.* 5. pergit: „ Ad hunc Catechiſmum teneantur Ludimagiſtri, & Magiſtræ ducere ſuos diſcipulos: pueri vero a ſexto ætatis anno uſque ad decimumquintum, qui Scholas quotidianas non viſitant ob paupertatem, deſcribantur a committendis a Magiſtratu loci, qui, & eo compellantur venire, ſub pœna qua parentes, aut ii, quibuſcum habitant, mulctentur: in quem finem ſuſpendatur catalogus in Scholis, qui ſingulis vicibus legatur, abſentes requirantur, quos ſi contingat ſæpius ſine cauſa legitima abeſſe, deferantur ad Superintendentes caſtigandi; & Rectores Menſæ pauperum eleemoſynas dari ſolitas parentibus, qui ſuas proles non mittunt ad Catechiſmum, ſuſpendat. Si vero animadvertatur, quod catechizatio fieri commode non poſſit hora prima, fiat aut mane poſt Miſſam matutinam, aut ſummam Miſſam: ita tamen ut ſemper ſit certa hora, & quantumcumque pauci conveniant, non ideo omittatur.

„ Utque etiam pauperiores, ait, *cap.* 8. ea, quæ ſalutis ſunt, diſcere poſſint, emantur ſumptibus menſarum pauperum, vel committatum, libelli Catechiſmi, & præmia ad pueros excitandos.

V. Quia vero, ajunt Statuta Synodalia Gandenſia ſub Antonio Trieſt, " Plurimi arte mechanica, & ex eleemoſynis victitantes, quo rudiores exiſtunt, eo tardiores reperiuntur in frequentando Catechiſmo, eos ſingulariter curæ Parochorum, & Catechiſtarum in Domino commendantes, quantum opus eſt mandamus, ut importune opportune inſtent apud Dominos temporales, & Magiſtratus, quatenus omnem operam in promotionem profectus ſpiritualis hujuſmodi ignorantium impendat; ac ipſis exponant Decretum Principis deſuper emanatum litteris ad Conſilium Flandriæ directis, nec non alias litteras ejuſdem Conſilii datas ad ſingulos Diœceſis noſtræ Magiſtratus, quarum copias ad finem horum Decretorum adjiciemus.

VI. Litteræ Regiæ datæ ad poſtulationem Epiſcopi Gandenſis, quarum hæc Decreta meminere, injungunt omnibus Magiſtratibus Diœceſis Gandenſis, ut adigant Ludimagiſtros, & Magiſtras ſub pœna ſuſpenſionis ab officio, adducere pueros Scholas ſuas frequentantes ad locum Catechiſmo habendo per Epiſcopum, aut Decanum ruralem aſſignatum, aut aſſignandum.

Ex his ſat intelligitur Belgii noſtri Moderatores ſeu Eccleſiaſticos, ſeu Politicos nihil prætermiſiſſe, quo tum Prædicationis, tum Catechiſmi Parochialis adeo pium, & neceſſarium opus promoverent, & populus in iis, quæ ſalutem animæ ſpectant, debite inſtrueretur: illud dumtaxat dolendum, tam ſancta ac neceſſaria Decreta adeo negligi, atque ob eum neglectum Fideles præcipue pauperiores in tanta myſteriorum fidei, & Religionis noſtræ ignorantia verſari.

Ceterum de qualitate, & ætate in Paſtoribus, ceteriſque curam animarum gerentibus requiſitis, tractabitur in Parte ſecunda, ubi de qualitate, & ætate ad Beneficia requiſitis agetur. Similiter de examine, & concurſu ad Paſtoratu inſtituendis; item de officio, & jure Paſtorum in adminiſtratione Sacramentorum, celebratione Exequiarum, & Funeralium ſuorum Parochianorum; jure ad decimas, oblationes, atque competentiam Paſtoralem; aliiſque ad munia Parochorum, atque jura Eccleſiarum Parochialium pertinentibus, in ſecunda Parte ſub ſuis reſpective titulis agetur.

(*a*) Arquebuſiers.

T I T U L U S Q U A R T U S.

De Cuſtodibus Eccleſiarum Parochialium

C A P U T P R I M U M.

De Officio Cuſtodum.

1 *Officium Cuſtodum de Jure communi.*
2 *In Decretalibus non agitur de hodiernis Eccleſiarum Parochialium Cuſtodibus.*
3 *Functiones Cuſtodum ex Synodi Belgicis.*
4 *Cuſtodes cautionem dare debent.*
5 *Cura ipſorum circa nitorem Eccleſiarum.*

I. SI jus Decretalium conſulamus, quod pro jure communi hodie receptum eſt (*b*), Cuſtodis eſt ea, quæ Eccleſiæ competunt, cuſtodire, in Canonicis horis ſigna tintinnabulorum pulſanda, ipſo Archidiacono jubente, pulſare; pallia vel integumina altaris, ſeu cuncta utenſilia Eccleſiæ indeſinenter cuſtodire: lampades & lucernas in accendendo, ſeu extinguendo, pervigilem exiſtere: *Cap.* 1. *De Off. Cuſtodis*.

Ad hæc ſollicitus eſſe debet de omni ornamento Eccleſiæ, & luminariis ſive incenſo; nec non panem, & vinum omni tempore præparatum ad Miſſam habere debet. Præterea omnes oblationes ſeu decimas cum conſenſu tamen Archidiaconi, abſente Epiſcopo, inter Fratres dividat: *Cap.* 2. *tit. eodem*.

II. Hic non de Cuſtodibus Eccleſiarum Parochialium, quales hodie in pleriſque ſunt, tractari, ſed potius de Cuſtode Cathedralis, aut Collegiatæ Eccleſiæ, quem Theſaurarium dicimus, & plerumque Canonicos dignitate præcedit, tum officia jam deſcripta, tum illa ab Archidiacono dependentia ſat innuunt; præſertim cum in dicto Capitulo 2. referatur, ex Concilio Toletano, eam eſſe Cuſtodis eminentiam, ut in his tribus, nimirum, Archidiacono, Archipresbytero, & *Cuſtode*, tamquam in tribus *Eccleſiæ Columnis* conſiſtere debeat *alma Mater Eccleſia*: Quæ nullatenus congruere Cuſtodibus, ſive Matriculariis Parochialium Eccleſiarum nemo non videt. Quapropter cum de his dumtaxat hoc titulo agere decreverim, functiones non tam ex jure communi, quam ex Synodis Belgicis, quæ de his Cuſtodibus ex profeſſo agunt, petendæ ſunt.

Illud cumprimis ex Synodis conſtat, Cuſtodes eſſe Parochorum, eorumve vices gerentium, in adminiſtratione Sacramentorum, divinorumque Officiorum perſolutione miniſtros, & adminiſtros.

„ III. Paſtori, vel ejus vices gerenti, ait Synodus Gandenſis, diebus Dominicis, & Feſtis Veſperas, & Laudes veſpertinas ſolemniter decantanti, Cuſtos in habitu decenti, & ſuperpelliceo indutus debite aſſiſtet, prout & Miſſam ſolemnem, vel privatam quocumque anni die celebranti, ac paratus erit quacumque hora illi a Paſtore ſignificanda ſaltem quoad Miſſas, ut Paſtori inſerviat in muneribus Paſtoralibus ipſius auxilium requirentibus; cavebit igitur, ne ſine Paſtoris licentia ſeſe abſentet; immo ſi interdum ob negotia privata domo ſua abeſſe cogatur, mandamus, ut alteri idoneo, & Paſtori grato vices ſuas committat, vel de abſentia ſua domeſticos, aut vicinos ſuos, vel ipſum Paſtorem certiorem reddat, quonam pergat, quatenus neceſſitate, vel occaſione urgente facile valeat reperiri, & advocari": *Tit.* 6. *cap.* 19.

Huic conformes ſunt pleræque Belgicæ Synodi, additque Audomaren-

(b) Galli non aſſentiunt Domino Van-Eſpen ubi agitur de Jure Decretalium, quamvis *pro Jure communi hodie apud Belgas recepta ſint*, ut ait auctor noſter; non eadem tamen gaudent auctoritate apud Gallos. „ *Les Decretales*, dit M. de Hericourt Loix Eccleſiaſt. part. 1. p. 106. col. 2. qui ont été inſerées dans le corps du Droit Canonique, n'ayant pas eté ſolemnellement publiées en France, n'y ſont regardées que comme une raiſon écrite, qui n'eſt obſervée, que quand les diſpoſitions n'en ſont point contraires aux Ordonnances, aux Uſages, & aux Libertés de l'Egliſe de France.

Digitized by Google

maienſis 1583. *tit.* 20. *cap.* 2. „ Ornamenta, bonaque Eccleſiæ, ſolliciti ſint, ut ne perdantur; ſeduli ut lacera fractave reſtaurent, aut Eccleſiæ impenſis reſtaurari curent, prudentes ut detrita indecore non prodeant in ſervitium Dei. Dent operam, ut ſurſum & deorſum in templis omnia ſint munda ac nitida. Pavimenta, parietes, altaria, altarium tecta, & ſacras veſtes tergant frequenter. Altarium mappas, Sacerdotum amictus, atque albas, ſacra Corporalia, calicum purificatoria, priuſquam evadant ſordida, mutent, aut Sacerdotibus mutanda dent: phialas ſive ampullas, quibus vinum & aqua ſubminiſtrantur, ſingulis ſeptimanis ut minimum lavent, mundent. Non permittant, nec dent Sacerdotibus ad Sacrificium panem mucidum, aut maculoſum, vinum acidum, impurum, evanidum, aut quod pridie profana menſa reſpuerit. Denique in omnibus diligenter, & fideliter, quæ officii ſui ſunt, præſtent, magnis a Deo præmiis remunerandi.

Quæ hæc Synodus fuſius, paucis comprehenderat Synodus I. P. Cameracenſis: „ Veſtes, ornamenta, ſupellectilem diligenter conſervent, exponantque, & reponant honeſte, ut dignum eſt ", *Tit. de miniſteriis Eccleſ, cap.* 18.

Verum non ubique curæ Cuſtodum eadem concredi, ſed alibi pauciora, ſat indicat Synodus Namurcenſis anni 1684. ſtatuens: „ Ut iis in locis, ubi Matriculariis cura, & cuſtodia ornamentorum, & aliorum mobilium bonorum Eccleſiæ committuntur, non admittantur ad hoc munus, niſi ſufficientem judicio Paſtoris, & præcipuorum Parochianorum, de iis fideliter conſervandis, & reſtituendis præbuerint cautionem ". *Tit.* 9. *cap.* 11.

IV. Quoad hanc cautionem a Cuſtodibus præſtandam, Synodus D. Mechl. 1609. vult, ut requiſiti dent cautionem pro his, quæ illorum curæ committuntur. Similem cautionem aliæ Synodi quoque nonnullæ ſufficientem judicio Paſtoris, & Notabilium, in qua re uniuſcujuſque Eccleſiæ conſuetudo, & ſtatuta attendenda ſunt.

V. Denique præcipit jam citata Synodus Namurcenſis *cap.* 12. „ Ut moneantur diligenter ac frequenter a Paſtoribus, ut nullas in altaribus, aut in parietibus, nec in ipſo templi pavimento, immo nec in cœmeteriis notabiles ſordes patiantur, ſed reipſa omnibus teſtentur, ſe diligere decorem Domus Dei, cujus miniſterio ſunt mancipati.

CAPUT II.

Qui ad Officium Cuſtodum admittendi, & qui rejiciendi?

1 *Cuſtodes Miniſtris Eccleſiæ annumerandi.*
2 *Horum qualitates habere debent.*
3 *Sæcularibus officiis implicati aſſumi non poſſunt.*
4 *Debent ſe exhibere ut Miniſtros Eccleſiæ.*
5 *Simoniam ſapit vendere Officium Cuſtodis.*
6 *Tangitur abuſus circa Miniſtrum Miſſæ.*

I. QUI functiones, & munia Cuſtodum, præcedenti capite breviter exhibita expenderit, haud difficulter fatebitur, Cuſtodes Miniſtris Eccleſiæ, eorumque officia eccleſiaſticis miniſteriis eſſe annumeranda: adeoque eas merito in Cuſtodibus conditiones, & qualitates requiri, quæ dignos Eccleſiæ miniſtros decent; eaque omnia ab iis fugienda, quæ hujuſmodi Eccleſiæ miniſtros dedecent, & per quæ miniſterium ipſorum vituperatur.

II. „ Conſiderantes indecorum eſſe, inquiunt Patres Synodi Brugenſis ſub Druitio, ſtatui Eccleſiaſtico, laicos, quibus jure vetitum eſt, cancellos ſive chorum Eccleſiarum ingredi, Cuſtodum officia in diverſis Eccleſiis exercere: præcipimus & injungimus ſingulis Decanis, ne deinceps quiſpiam ad cuſtodiæ deſervituram admittatur non tonſuratus, aut bigamus, aut qui Ballivi, aut clientis officium exercet, aut in judicio criminali interfuit, ſuamque in eo ſententiam protulit, vel officium cauponarii, vel tabernarii, aliudve vile, & Clerico indignum exercet, aut qui barbam defert longiorem, ſeu veſtem Clericis indecentem; atque ante admiſſionem dictis Decanis de vitæ ſuæ honeſtate, & fidei ſinceritate teſtimonium ſcripto exhibeat.

III. Simile eſt decretum iiſdem pene verbis conceptum Synodi Iprenſis ſub Rithovio anno 1577. *tit.* 25. *cap. unico*, ſolos *Tonſuratos* ad hoc miniſterium aſſumi permittens „ & de quorum probitate, religione, peritia, & laudabili converſatione, fide digno teſtimonio (ſicuti decet *Miniſtros Eccleſiæ*) conſtet ". Idem requirit Synodus Audomarenſis anno 1583. *tit.* 20. *cap.* 3. Synodus quoque Antuerpienſis ſub Miræo *tit.* 16. *cap.* 23 ad officium Cuſtodis non admittendos cenſet „ qui Ballivi, Prætoris, Procuratoris, aut ſimili officio funguntur, aut cauponam aperiunt; cum hujuſmodi officiis diſtracti, inquit, debite officium Cuſtodis facere non ſoleant ". Et *cap.* 19. edixerat, ut Cuſtos aſſumatur, *qui boni ſit nominis & famæ, & honeſtæ converſationis, peritus cantus.*

Quin Synodus Gandenſis anno 1613. *tit.* 16. *cap.* 12. & Decreta Synodalia ſub Trieſt *tit.* 16. *cap.* 20. nec ad *deſervituram* cuſtodiæ admitti volunt „ qui Collectoris vectigalium, cauponis, tabernarii, vel aliud vile, & ſordidum officium exercet; nec bigamum, ſine legitima diſpenſatione.

Denique Synodus I. P. Cameracenſis *tit. de miniſteriis Eccleſiaſticis cap.* 10. paucis multa comprehendens, ait: „ Matricularii, & Cuſtodes Eccleſiarum munera ſordida, & plane laica non obeant: Nec ſint publicani, ſylvarum Cuſtodes, villici locatitii, nec veſtitu præ ſe ferant aliud, quam caſtum & modeſtum *Eccleſiæ miniſterium*, cui ſunt attributi.

IV. Nullatenus ergo ambigi poteſt, quin Synodi Belgicæ uno conſenſu Cuſtodes Miniſtris Eccleſiæ annumeraverint. Hinc Synodus Audomarenſis loco jam citato, ait: „ Aſſumpti autem qui fuerint, abſtineant omni tabernarum ingreſſu, & converſatione indecenti, vitam ducant Dei Miniſtris dignam, nec prodeant, ſaltem in Eccleſiam, aut ad obeundum quod ſui eſt muneris, niſi in tonſura, & habitu decenti.

Et Synodus Mechl. P. II. *tit.* 17. *c.* 15. vult, ut in ſua aſſumptione promittant „ ſe in officio divino, & adminiſtratione Sacramentorum ſuperpelliceo uſuros, alioquin officio privandos. Et ſi Cuſtodes non reſideant, teneantur providere Eccleſiæ de idoneo aliquo ſubſtituto, cum ſtipendio Ordinarii arbitrio illi conſtituendo.

V. Ex his pateſcit, Synodos noſtras conformiter ad jus commune non dubitaſſe, quin officium Cuſtodis, ſeu Matricularii, ſit officium Eccleſiaſticum; ipſique Miniſtris Eccleſiæ ſint annumerandi; ideoque tamquam indubitatum ſuppoſuerant, veram eſſe Simoniam mediante temporali hujuſmodi officium vel impetrare, ut in caſu occurrente etiam reſpondit VVamſius, *Conſ.* 562.

VI. Ad hæc ſi quis attendat morum, ac vitæ honeſtatem, aliaſve conditiones in Matriculariis requiſitas, eo titulo quod Parochis in ſuis aſſiſtere debeant functionibus, facile intelliget, quam a Patrum mente alienum ſit, quod in præcipua, & ſublimiſſima functione, ſcilicet Sacrificio Miſſæ aſſiſtat neſcio quis ſordidus, & immorigerus puer; iſque tamquam miniſter nomine totius Eccleſiæ Sacerdoti reſpondeat: ſed de hoc ſummo, & nunquam ſatis deplorando abuſu plura *Part. II. tit. De Sacrificio Miſſæ.*

CAPUT III.

A quo Cuſtos conſtituendus; & quæ ejus Jura?

1 *Jure communi electio Cuſtodis ſpectat ad Parochum.*
2 *Conſuetudine, aliove titulo ad Æditutos, alioſve ſpectare poteſt.*
3 *Parochus ſuum Miniſtrum habere debet.*
4 *Unde Cuſtodibus competentia aſſignanda?*
5 *Cuſtos partem ſuam habet in oblationibus.*
6 *Circa hoc jus Cuſtodis obſervanda conſuetudo.*

I. CUM Cuſtodes ſint miniſtri Paſtoris, ut ipſi ſerviant in iis omnibus, quæ muneris ejus ſunt, uti loquitur Synodus Audomarenſis *tit.* 20. *cap.* 2. naturale eſt, ut Parocho competat jus conſtituendi Cuſtodem tamquam miniſtrum ſuum; ideoque, ni contraria conſuetudo, aut alius legitimus titulus probetur, quo Parochus excludatur, non apparet qua ratione ab electione excludi queat.

II. Quia tamen Matricularii quoque ornamenta, aliaque Eccleſiæ utenſilia curare eſt, quorum cura & ad Ædituos Eccleſiarum ſolet ſpectare; hinc conſuetudo multarum Eccleſiarum in conſtituendo ſeu eligendo Matriculario, ipſos Ædituos una cum Parocho admittit.

Quin tamen ex ſingulari titulo, aut legitima, aut longa conſuetudine ad alios jus illud transferri poſſit, dubium non eſt. Unde primo, & ante omnia de titulo, & conſuetudine inquirendum, ſi vero de his non conſtet, aut non ſatis probentur, eo caſu juxta jam dicta, Parochus, & Æditui ad conſtituendum Matricularium præ cæteris fundati videntur.

III. Jam pridem decretum fuit in Concilio Nonnatenſi relatum *in cap.* 3. *tit. De vita, & honeſtate Cleric.* „ Ut quiſque Presbyter, qui plebem regit, Clericum habeat, qui ſecum cantet, & Epiſtolam, & Lectionem legat, & qui poſſit tenere ſcholas, & admonere ſuos Parochianos, ut filios ſuos ad fidem diſcendam mittant ad Eccleſiam; quos ipſe cum omni caſtitate erudiat.

Clericum, de quo in citato Decreto, eumdem eſſe, quem hodie *Cuſtodem* vocamus, inter Canoniſtas convenit; & monet Boetius Epo in commentarios ad dictum Capitulum.

IV. Ulterius ad citatum Capitulum notat Gloſſa, quod Eccleſia dedicari non debeat, niſi dos pro duobus ad minus ſufficiat Clericis.

Proinde non Parochus dumtaxat, ſed & Cuſtos jus habet; ut ſibi tamquam Eccleſiæ miniſtro dos competens ad ſuſtentationem aſſignetur ex proventibus Eccleſiæ. Ideoque cum decimæ ſint inſtitutæ, & ab Eccleſia ordinatæ, ut Miniſtri Eccleſiæ intertineantur (*a*), ſi hæ ad Monaſteria aut Capitula tranſierint, tenebuntur eam dare ex illis portionem, ut non tantum Parochus, ſed & ejus Miniſter, qui illi functionibus ſuis aſſiſtere debet, decenter vivere queat.

Hinc Synodus Tridentina *Seſſ.* 24. *cap.* 13. *De reformat.* tantum ex primitiis, decimis, aut aliunde redigi vult, quod pro *Rectoris, aut Parochiæ neceſſitate decenter ſufficiat.*

Cum ergo ambigendum non ſit, quin Matricularius Parochiæ neceſſarius ſit, nec ambigendum videtur, quin & aſſignanda e decimis competentia, quæ illius quoque neceſſitati reſpondere debeat.

Hæc tamen intellige, niſi conſuetudo, aliuſve legitimus titulus onus ſuſtentandi Cuſtodem ad alios tranſtulerit, uti in Belgio multis in locis onus illud incolis incumbit.

V. Deinde cum Cuſtos in officiis eccleſiaſticis Parocho ut Miniſter accedat, juſtumque ſit, ut qui altari ſervit de altari vivat; nequaquam injuſtum eſt, ut Cuſtos de oblationibus, aliiſque in ejuſmodi officiorum perſolutione dari ſolitis participet, quod & in pleriſque Eccleſiis conſuetudine obtinuit.

VI. Attamen circa quantitatem, & particularia quædam oblationum jura, Eccleſiarum non una ſæpe eſt conſuetudo; quæ cum nihil per ſe inordinati habere ſoleat, obſervanda eſt; ut in caſu occurrente recte reſpondit, & probavit Wamſius, *Conſil.* 436.

(*a*) Solent entretenus.

TITULUS QUINTUS.

De Æditiuis Eccleſiarum Parochialium, & Magiſtris pauperum ſeu Menſarum Sancti Spiritus (*a*).

CAPUT PRIMUM.

Qui, & a quibus conſtituendi? & quod ab electis præſtandum juramentum?

1 *Jure communi, & moribus hodiernis eligendi ſunt ex communibus Laicis.*
2 *Interdum poſſunt eſſe Eccleſiaſtici.*
3 *Illorum electio pendet a conſuetudine.*
4 *Juſtum eſt ut interveniat Parochus.*
5 *Poteſt tamen ſubinde excludi.*
6 *Quid Parocho incumbat dum electioni intervenire nequit?*
7 *Juramentum noviter electi.*
8 *A quo recipi debeat?*

I. QUOD piorum locorum Rectores, locorum ipſorum cura poſtpoſita, bona, res, & jura ipſorum interdum ex occupatorum, & uſurparorum manibus excutere negligerent; quinimmo ea collabi & deperdi, domus, & ædificia ruinis deformari permitterent; quin & proventus eorum in uſus ſuos damnabiliter converterent, videns Synodus Viennenſis, ſtatuit: „ Ut „ nullus ex locis ipſis ſæcularibus, Clericis in beneficium confe„ ratur; etiamſi de conſuetudine (quam, ait, reprobamus) hoc „ fuerit obſervatum; niſi in illarum fundatione ſecus fuerit con„ ſtitutum, ſeu per electionem ſit in Rectore locis hujuſmodi pro„ videndum; ſed eorum gubernatio viris providis, idoneis, & bo„ num teſtimonii committatur, qui ſciant, & valeant bona eo„ rum, ac jura utiliter regere, & eorum proventus, & reditus „ in perſonarum miſerabilium uſum fideliter diſpenſare; & quos „ in uſus alios bona prædicta convertere præſumptio veriſimilis „ non ſit". *Clem. quia contingit, De relig. dom.*

Conformiter ad hanc Concilii Viennenſis Conſtitutionem iterato a Concilio Tridentino innovatam, moribus obtinuit, ut Æditui Eccleſiarum, itemque Magiſtri Menſarum S. Spiritus eligantur communes Laici, boni Patresfamilias ex cujuſque Parochiæ incolis; adeo ut nec Eccleſiaſtici, immo nec Laici nobiles, aut Officiales; ſed mercatores, opifices, aliique ſimplices cives, aut pagorum incolæ ſint eligendi; uti tradit Autumnus ad *leg. 33. Cod. de Epiſc. & Cler.*

II. Hoc tamen cum ea limitatione intelligendum, niſi ex fundatione, aut inveterata conſuetudine ſecus obtineat. Eccleſiaſticos enim eſſe ſubinde Eccleſiarum Æditoos, ſeu Magiſtros Fabricæ non tantum ipſa multarum Eccleſiarum, præſertim quibus Canonicorum Capitula intendunt, conſuetudo oſtendit; ſed etiam ipſa Synodus Tridentina ſupponit, volens: „ Ut Adminiſtratores tam „ *Eccleſiaſtici*, quam Laici, Fabricæ cujuſvis Eccleſiæ ſingulis an„ nis rationem adminiſtrationis reddere teneantur Ordinario": *Seſſ. 22. cap. 9. de reform.* Idem ſupponunt Concordata inter Carolum V. & Epiſcopum Leodienſem, uti manifeſtum erit ex verbis infra referendis.

III. Quibus vero Æditiuorum ſeu Magiſtrorum Fabricæ, aut Menſarum S. Spiritus electio competat, inter diſciplinæ puncta referendum eſt, de quibus dici poteſt cum S. Auguſtino *Epiſt. 54. ad Januarium num. 3.* „ Nec diſciplina ulla eſt in his melior gra„ vi prudentique Chriſtiano, quam ut eo modo agat, quo age„ re viderit Eccleſiam, ad quam forte devenerit". Cum tamen hi Fabricæ, & pauperum Magiſtri in hac bonorum adminiſtratione in locum hac vices Diaconorum, qui viduarum, & pauperum menſis præpoſiti fuere, ſucceſſiſſe videantur; primitivæ ac puriori Eccleſiæ diſciplinæ ſat videtur conforme ſtatutum Archidiaconatus Haſbaniæ in Eccleſia Leodienſi, cujus territorium etiam vicina nobis loca complectitur (*b*), quo edicitur nominationem Mamburnorum ſive Magiſtrorum „ præcipue ad Parochos ſpecta„ re, niſi ex contraria, & legitime præſcripta conſuetudine, aut „ in largitionum fundatione ſecus fuiſſe inſtitutum appareat evi„ denter. Quibus rurſum caſibus nihilominus Paſtores nominatio„ ni ſeu electioni nedum intereſſe, ſed ut rite omnia procedant, „ advigilare volumus... Qua in re ut major cautio adhibeatur, „ fient deinceps ejuſmodi Mamburnorum electiones, populo in „ primis Dominico, aut Feſto die immediate diem electionis præ„ cedente inter Miſſarum ſolemnia præcertiorato, & in termino „ per campanæ pulſum ſpecialiter convocato, ut is diſpiciat cum „ Paſtore de magis idoneis eligendis.

IV. Quod de Parocho hic dicitur, de conſuetudine ubique pene obtinet; ut nimirum Parochi interventu Magiſtri Fabricæ, & pauperum nominentur; ipſaque Synodalia decreta probant.

Synodus Iprenſis ſub Rithovio *tit. 28. cap. 1.* „ Fabricis Eccle„ ſiarum cujuſque loci ex communi deliberatione *Paſtoris*, & No„ tabilium Parochianorum præficiantur Magiſtri ſeu Gubernatores, „ omni exceptione majores, bonæ converſationis, & induſtriæ, „ atque ad bona Fabricarum conſervandum, recipiendum, & uti„ liter diſpenſandum idonei, & ſufficientes, & nullo modo de „ hæreſi ſuſpecti". Idem de Magiſtris Menſæ S. Spiritus decernitur capite ſequenti.

Paſſim receptum eſt, Parochum in electione ſeu nominatione Æditiuorum, ſive Magiſtrorum fabricæ, & menſæ Sancti Spiritus intervenire, & ſuffragio gaudere, idipſum pro hoc Ducatu Brabantiæ confirmant Regulamenta auctoritate ſupremi Senatus Brabantiæ facta, occaſione quæſtionum, quæ ſuper hac electione, necnon adminiſtratione bonorum, ac proventuum diſtributione, ad fabricam, & menſam Sancti Spiritus ſpectantium exortæ, & ad ſupremum Brabantiæ Senatum delatæ erant.

Quantumvis enim ex his Regulamentis intelligatur in hoc Ducatu Brabantiæ electione horum Magiſtrorum, nec eiſdem perſonis ubique competere; uti nec adminiſtrationem, vel diſtributionem bonorum, & proventuum, vel etiam auditionem computus in omnibus Parochiis uniformiter deferri; nihilominus ex his habemus, Parochorum jus in his eſſe conſervatum.

Cum autem in his Regulamentis plura occurrant in hac materia notanda, & quæſtionibus ſopiendis opportuna, ea integra in appendice Monumentorum retulimus ſub litt. B.

V. Hæc iiſdem verbis repetit, ſuiſque Decretis inſeruit Synodus Audomarenſis anno 1583. *tit. 21. cap. 1. & 2.*

Subinde tamen, vel ex fundatione, vel ex vetuſta, & nunquam interrupta conſuetudine etiam contingere poteſt, ut ad ſolos Laicos pertineat: quæ licet nonnihil dura videatur utpote excludens Parochum, cui primario cura Eccleſiæ, & pauperum commendata cenſetur, tamen toleranda eſt; eamque ſupponunt Concordata inter Carolum V. & Epiſcopum Leodienſem in verbis: *Quod ſi Magiſtri Fabricæ, Menſæ Sancti Spiritus, aut Adminiſtratores Hoſpitalium Laici fuerint*, & a Laicis inſtituantur, &c.

VI. Verumtamen ubi conſuetudo ad Laicos privative hanc nominationem detulerit, Parochi erit electoribus inculcare, rationibuſque perſuadere, ut ſine acceptione perſonarum eligant illos, quos adminiſtrandis bonis Eccleſiæ, & pauperum convenientiores ſcient: illis oſtendendo, quod ſi ex affectu carnali incapaces, aut parum idoneos nominaverint, ſe coram Deo debitores conſtitui eorum omnium, quæ per minus fidelem aut parum providam horum adminiſtrationem Eccleſiæ, aut pauperibus ſubtraherentur; quæque habituri fuiſſent, ſi ſine acceptione perſonarum capaciores electi fuiſſent. Hinc Synodus Iprenſis ann. 1609. *tit. 20. cap. 19.* poſtquam monuit multum intereſſe, ut ſemper probi, & fideles Magiſtri Fabricæ, & Menſæ pauperum conſtituantur, ſubjungit: *Viderint proinde, qui alios & negligentes creant, num actionum ſimilium iniquarum coram Deo participes eſſe velint.*

VII. Electi priuſquam adminiſtrationi ſe immiſcere queant, medio juramento promittere debent in hujuſmodi officio fidelitatem; quodque bona Fabricarum, & pauperum conſervabunt; & deperdita, quantum poterunt, recuperabunt; ac utiliter juxta Fundatorum intentionem, & neceſſitatem obvenientem diſpenſabunt: quodque pro eorumdem bonorum conſervatione, & fideli diſpenſatione non minorem, ſed, ſi fieri poteſt, majorem impendent operam, & diligentiam, quam circa res proprias. Hæc eſt formula juramenti expreſſa in Synodo Iprenſi ſub Rithovio *tit. 28. c. 1. & 2.* & Audomarenſi *1583. tit. 21. c. 1. & 2.* cui quoad ſubſtantiam pleriſque in locis conſueta formula juramenti conſonat, niſi quod alibi addatur aliquid de annua redditione computus: uti videre eſt in Regulamento Conſilii Flandriæ anni 1651. quod extat ad calcem Statutorum Synodalium ſub D. Trieſt.

VIII. A quo juramentum illud recipi debeat, non eadem eſt omnium Eccleſiarum conſuetudo. Alibi enim a Paſtore, tamquam primario Eccleſiæ, & pauperum Intendente, & locum Epiſcopi tenente, recipitur: Hæcque conſuetudo probatur a Synodo Buſcoducenſi tam ſub Methſio, quam ſub Maſio. Prima quidem mandat, ut Magiſtri Fabricæ, & Menſæ S. Spiritus juramentum in præſentia Parochi infra menſem a ſuſcepta adminiſtratione præſtent, *tit. 24. cap. 7.* Altera vero, ut antequam ſe adminiſtrationi immiſceant, teneantur juramentum fidelitatis, inſtar tutorum, & curatorum coram Parocho præſtare, *tit. 12. cap. 1.*

Alibi vero conſuetudo habet, ut juramentum illud recipiatur a Magiſtratu, vel primario Officiali. Et quidem citatum regulamentum Conſilii Flandriæ *art. 2.* injungit Magiſtris Fabricæ, & Menſæ S. Spiritus, præſtare juramentum fidelitatis coram Ballivo, Scoltero, vel Scultero, Droſſardo, aut alio primario Officiali, ad quem pertinet.

Et cum Officialis Noviodunenſis cujuſdam Parochiæ Magiſtros Fabricæ evocaſſet ad præſtandum juramentum, inſecta appellatione tamquam ab abuſu, juxta uſum Regni Franciæ, ad Parlamentum Pariſienſe, caſſatum, nullumque declaratum fuit Decretum Officialis, dictumque eſt, juramentum hujuſmodi Magiſtrorum, utpote qui Laici ſunt, & ſolis rebus temporalibus præfixi, coram Superioribus Laicis eſſe præſtandum. Papon *lib. 4. cap. 12. Arreſt. 14.*

In his ergo cujuſque Eccleſiæ antiqua conſuetudo tenenda eſt: unde Synodus Iprenſis 1619. *tit. 20. c. 32.* ſimpliciter dicit: „ Ut „ qui admittuntur ad adminiſtrationem bonorum Fabricæ, aut „ Menſæ pauperum, præſtent *Superioribus* juramentum" non deſignando vel Eccleſiaſticos, vel ſæculares.

CAPUT II.

Quænam præcipue ab Æditiuis, & Magiſtris pauperum in adminiſtratione bonorum obſervanda?

1 *Res ſibi commiſſas ut proprias adminiſtrare debent.*
2 *Nihil alienare poſſunt ſine Superiorum conſenſu.*
3 *A conſuetudine pendet, qui in alienatione intervenire debeant: elocationes publicæ inſtituendæ.*
4 *Nec niſi præſtita cautione.*
5 *In elocationibus prandia non facienda.*

6 *Li-*

(a) Tuteurs ou Commiſſaires des Pauvres.

(b) Haſbania in ditione Leodienſi, ſita inter Brabantiam, Moſam, & Leodium Urbem extenditur.

Digitized by Google

6 *Lites non ſuſcipiendæ ſine auctoritate, & prævio Superiorum examine.*
7 *Litteræ fundationum, aliaque monumenta ſollicite ſervanda.*
8 *Quid obſervandum, dum ex Archivis aliquid extrahitur?*

I. IN primis ex ipſa lege juſtitiæ, & religione ſui juramenti omni fidelitate res Eccleſiæ, & pauperum tamquam res proprias adminiſtrare debent, omnem impendentes curam, & ſtudium, ut nihil vel eorum negligentia pereat, aut deterioretur.

II. Pro ſecuriori autem bonorum conſervatione Principes noſtri in Edicto ad Synodum P. II. Mechlinienſem *art.* 28. conformiter ad jus commune interdixerunt omnem eorum alienationem, permutationem, oppignorationem ſive hypothecationem; & in caſum notabilis neceſſitatis, aut utilitatis, ratione cujus oportet hujuſmodi alienationi conſentire, intentionis ſuæ eſſe declarant, ut omnia prævie examinentur, & ſedulo diſcutiantur per Epiſcopum, alioſque, ad quos hactenus recurri ſolitum fuit, & ut a ſingulis reſpective obtineatur eorum conſenſus in ſcriptis.

Similiter Philippus II. Hiſpaniarum Rex Edicto ad Synodum P. II. Cameracenſem vult, ut Judices Regii, aliique habeant tamquam nullas, & invalidas omnes alienationes rerum Eccleſiaſticarum, „ quæ factæ ſunt ſine conſenſu Superiorum, & convenienti cauſæ cognitione; idque non obſtante quacumque contraria conſuetudine quoad alienationes poſt Edictum factas. Inſuper pro invalidis reputari vult venditiones granorum, quorum termini nondum effluxerunt, factas viliori pretio ob anticipatam ſolutionem.

III. Cum vero Edicta non exprimant, quinam præter Epiſcopum huic alienationi conſentire debeant, ſed ad conſuetudinem hactenus obſervatam remittant, ea omnino attendenda, & examinanda eſt; ut tamen Parochi, & Notabilium Parochianorum, qui de neceſſitate Eccleſiæ, aut Parochiæ, aliiſve juſtis alienationis cauſis, præ ceteris melius ſolent eſſe inſtructi, judicium ſaltem expetatur, æquum juſtumque eſt. Unde & Synodus Iprenſis ſub Rithovio *tit.* 28. *cap.* 4. vult, „ ut in majoribus negotiis, & maxime ubi de præjudicio Fabricarum ſeu pauperum agitur, nihil adminiſtratores, niſi de unanimi Paſtoris, & Notabilium conſenſu attentare præſumant.

Ad hæc ne in ipſa bonorum elocatione carnalis affectus ſe immiſceat, ea viliori pretio amicitiæ, aliove humano intuitu elocando, cautum eſt Edicto Philippi II. Hiſpan. Regis ſupra citato *art.* 25. ne hujuſmodi bona elocentur, niſi præviis tribus proclamationibus, aut chartularum affixionibus in locis conſuetis; vel ſaltem non elocentur minori pretio, quam bona vicina ejuſdem naturæ & qualitatis elocari conſueverunt; ita ut nec accipi queat poculum vini in diminutionem mercedis elocationis, niſi de conſenſu Superioris, ſub pœna nullitatis talium contractuum.

Similiter Edicto Conſilii Flandriæ ſupra allegato *art.* 5. cautum eſt, ne Magiſtri Fabricæ, aut Menſæ pauperum, aut Receptores quidquam elocent, niſi *publice*, prævia chartularum affixione, & proclamatione; pluſque offerens præferatur.

IV. Idem pleræque Synodi Belgicæ inculcant, adduntque, ut non habeantur ratæ elocationes niſi ſufficienti cautione data. Synodus Audomarenſis anno 1583. *tit.* 21. *cap.* 4. Mechl. an. 1609. *tit.* 21. *cap.* 1. & Iprenſ. an. 1577. *tit.* 25. *cap.* 5. quæ & addit, ut elocationes fiant omni privato favore ſepoſito, præſentibus Notabilibus, & aliis, qui intereſſe voluerint.

V. Denique Synodus P. II. Cameracenſis monet, ne in hujuſmodi elocationibus prandia fiant ſumptibus ipſarum fundationum, niſi quæ a Fundatoribus ſunt inſtituta.

Et ſane quid injuſtius, aut inhumanius, quam bona pauperum, aut Eccleſiæ uſibus deputata, in hujuſmodi conviviorum inutiles, & ſuperfluos ſumptus impendere (*a*)?

VI. Ulterius cum inter majoris momenti negotia merito numerentur lites, quæ, ut experientia notum eſt, non ſine magnis ſumptibus agi conſueverunt; & ad quas Adminiſtratores, & Receptores nonnunquam ob ſperatum lucrum ex vacationibus ſunt juſto procliviores, merito Synodalibus Decretis ordinatum eſt, quod ſine auctoritate Superiorum, & prævio maturo examine, a Magiſtris inſtitui, aut ſuſcipi non poſſint.

„ Rectores Fabricarum, aut Menſarum S. Spiritus nullas lites aſſumant (ait Synodus Antuerp. ſub Miræo *tit.* 21. *c.* 25.) niſi cauſa prius a nobis, noſtrove Vicariatu examinata, ne alicui inconſulta temeritate per injuriam moleſti ſint, atque non neceſſariis ſumptibus, ſalariis, vacationibuſque Fabricas, aut Menſas pauperum gravent. Quod ſi etiam cauſa gravioris momenti ſit, committetur alicui ex Vicariatu, aut Decano Chriſtianitatis, ut antequam lites inſtituantur, cum adverſariis ſeria ratione agant; ut ſi fieri poſſit, res ſine ſtrepitu Judicii terminetur, aſſumptis potius, ſi dubium fuerit, utrimque Juriſconſultis, quibus deciſio negotii committatur: ſi quis ſecus fecerit, nullo modo expenſas in Fabricæ, aut Menſæ S. Spiritus rationes referat, nec Auditores rationum inferri patiantur in quas forte condemnatus erit, aut quas ab adverſario recuperare nequiverit ſed eas ipſe in pœnam temeritatis ſuæ luat.

Huic juſtiſſimo Decreto paſſim conſentiunt reliquæ Synodi, requirentes in aſſumptione litis prævium Paſtoris, vel etiam Epiſcopi, & Magiſtratus conſenſum. Synodus Namurc. an. 1639. *tit.* 18. *c.* 7. Boſcoduc. an. 1612. *tit.* 21. *cap.* 4. Iprenſ. an. 1577. *tit.* 28. *cap.* 4. Audomar. an. 1583. *tit.* 21. *c.* 4. quæ duæ ultimæ generaliter decernunt, ut in majoribus, & magis arduis negotiis nihil, niſi de unanimi Paſtoris, & Notabilium conſenſu, attentare præſumant.

VII. Denique cum experientia compertum ſit, multa bona Fabricarum, piarumque fundationum perire, aut deperdi, eo quod litteræ fundationum, aliave monumenta ad probationem neceſſaria non ſatis fideliter, & exacte conſerventur; tum Principum, tum Synodorum Decretis ſancitum eſt, ut omnia documenta, computus, & litteræ Eccleſiarum, & pauperum referantur in unum reſpective archivum, quod vulgo dicitur *De com.* ſub clauſura trium diverſarum clavium; quarum una ſit penes Paſtorem, altera penes Magiſtratum, & tertia penes Magiſtros Fabricæ, vel Menſæ S. Spiritus reſpective; ita Edictum Conſilii Flandriæ ſupra citatum, quod aperte ſupponit eſſe duo archiva, unum monumentis ad Eccleſiam ſpectantibus, alterum ad Menſam S. Spiritus pertinentibus ſubſerviens; ut illius clavis ſit penes Magiſtros Fabricæ, hujus vero apud Magiſtros S. Spiritus.

Edicto jam citato quoad archivum, ejuſque ſub tribus diſtinctis clavibus clauſuram Synodi noſtræ conſentiunt, ſed pro monumentis Fabricæ, & pauperum conſervandis, unicum ſupponere videntur, cum paſſim clavium cuſtodiam ita diſtribuant, ut unam quidem Paſtori, reliquas vero primario Mamburno ſeu Magiſtro Fabricæ, & primario Magiſtro Menſæ S. Spiritus reſpective committant. Etenim quoad hanc clavium cuſtodiam, ſi reperiatur Eccleſiarum varia conſuetudo, aut ordinatio, cuique Eccleſiæ ſervanda erit.

VIII. Additque citatum Edictum Conſilii Flandriæ, & communiter Synodi noſtræ, ut ſi quando neceſſe fuerit aliquod monumentum ex ipſo archivo extrahi, loco illius in archivo ponatur ſcripta notitia cum expreſſione nominis & cognominis, & reſidentiæ illius, qui hoc monumentum accepit, una cum ſignatura ipſius, qua fatetur ſe illud accepiſſe.

Quod de clauſura archivi ſeu ſcrinii pro conſervatione monumentorum cautum, idem Edicto Caroli V. anni 1531. *art.* 16. & Synodalibus Decretis ſancitum eſt circa gazophylacia ſive truncos recipiendis Fidelium oblationibus expoſita; ut nimirum tribus diſtinctis ſeris firmentur, utque clavium una ſit penes Paſtorem.

CAPUT III.

Quomodo bona Fabricæ, & Menſæ S. Spiritus diſpenſanda, & a quibus?

1 *Bona Fabricæ, & Menſæ S. Spiritus fideliter diſpenſanda.*
2 *Bona Paupeprum ex humano affectu non diſpenſentur.*
3 *Non tantum inopiæ, ſed & morum ratio in hac diſpenſatione habenda, & qui hoc nomine ab eleemoſyna arcendi?*
4 *Quomodo Parochus in horum diſtributione intervenire debeat?*
5 *Qui eleemoſynis gaudent a Parocho examinandi.*

I. BONA Fabricæ ſive Eccleſiæ, in uſus Eccleſiæ eſſe fideliter expendenda, ipſa nominis etymologia evincit. Neque enim alia ratione dicuntur bona Fabricæ ſive Eccleſiæ, niſi quod uſibus Eccleſiæ ſint deſtinata. Quapropter attendendum Æditui, aliiſve bonorum illorum Adminiſtratoribus, ut fideliter in utilitatem Eccleſiæ proventus illorum expendantur; & ſi in alios uſus ex aliquo humano affectu impenderint, reſtitutioni ſe reddi obnoxios. Similiter bona Menſæ S. Spiritus, ſeu pauperum eſſe deſtinata in uſus pauperum, ipſum nomen manifeſtat; adeoque & illa in pauperum uſum fore impendenda.

II. Verum quia pauperum magna ſolet eſſe copia, eorumque multiplex conditio; neque facile generaliter determinari queat, qui ſint habendi ut pauperes, quibus hæc bona recte impendantur; idque fere arbitrio, & prudentiæ credi debeat eorum, qui bonorum illorum diſpenſationi præſunt, ideo in hac diſpenſatione facile ex humano amicitiæ, aut proprii emolumenti affectu a juſtitiæ tramite deflectitur, aut in vitium acceptionis perſonarum inciditur. Quod vitium haud evadunt, qui in diſtributione hujuſmodi eleemoſynarum ex privato aliquo affectu minus merentes magis merentibus præferunt: cum dubitari nequeat, offerentium hujuſmodi eleemoſynas intentionem eſſe, ut dum omnibus pauperibus provideri nequit, magis merentes primo de illis participent.

Hinc Synodi noſtræ paſſim ſollicite inculcant, „ ut eleemoſynæ Menſarum pauperum ſine humano affectu, & acceptione perſonarum, iis tantum diſtribuantur, qui vere pauperes ſunt". Ita Synodus Mechl. ann. 1609. *tit.* 21. *cap.* 11. Idem & reliquæ Synodi communiter monent; additque Franciſcus Sonnius Antuerpienſium Antiſtes in Decretis Synodalibus, *tit. de bonis Fabricæ, & S. Spiritus*, *cap.* 6. ut „ in ſingulis Parochiis Mamburni S. Spiritus habeant menſam convenienti loco poſitam ad diſtribuendas ex ea pauperum portiones, ut videat populus, neque indignos admitti, neque dignos repelli, fierique hanc diſtributionem ſine perſonarum acceptione.

III. Monet præterea citata Synodus Mechlinienſis, ut in eleemoſynarum diſtributione „ non inopiæ, & egeſtatis tantum, ſed morum etiam, ac vitæ probitatis ratio habeatur.

Atque in primis hoc nomine ab his eleemoſynis arcendi ſunt validi mendicantes; qui hujuſmodi eleemoſynis victitantes, in otio, & deſidia, ac quæ exinde ſequuntur multis ſceleribus vitam ducunt: quos & Principes ab eleemoſynis arcendos multis Edictis ſanxerunt. Nam ut de ſimilibus monet Synodus Colonienſis 1536. *part.* 11. *c.* 5. „ Utilius enim eſurienti panis tollitur, ſi de cibo ſecurus juſtitiam negligat, quam eidem frangitur, ut ſeductus injuſtitiæ acquieſcat.

IV. Hinc facile patebit, diſtributionem eleemoſynarum præ ceteris convenire Parochis, eiſque primo loco deferendam; & ſi conſuetudo eam Magiſtris detulerit, omnino convenire, ut ipſi in eleemoſynarum diſtributione Parochum ad minus conſulant, & audiant. Hinc Synodus Iprenſis ſub Carolo Maſio, an. 1609. *tit.* 20. *cap.* 16. ait: „ Diſtributiones eleemoſynarum liberæ ſemper fiant conſcio Paſto-

(*a*) Extat Decretum Epiſc. Leodienſis, datum an. 1656. adverſus convivia ejuſmodi, ceteriſque abuſus, qui in adminiſtrationem bonorum ſive Eccleſiæ, ſive pauperum irrepere ſolent; relatum eſt ad calcem Vol. I. inter Monumenta ſub litterâ C.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

„ Paſtore; qui eas non ex humano affectu, aut cum acceptione perſonarum, (inquit capite ſequenti) ſed omnibus indiſcriminter vere pauperibus, & probis honeſtiſque vel ipſe diſtribuat, vel diſtribui curet.

Similiter Synodus Namurcenſis, an. 1659. *tit.* 22. *c.* 6. „ Eleemoſynæ Menſarum pauperum ſine humano affectu, & acceptione perſonarum iis tantum diſtribuantur, qui vere pauperes ſunt; & in iis nihilominus vitæ ac morum probitatis cujuſque ratio habeatur, ad quem finem, ait, poterit adeſſe Paſtor loci.

V. Addit & merito Synodus Buſcoducenſis ſub Maſio *tit.* 21. *c.* 5. „ Ut diebus Dominicis, & feſtivis poſt ſummum Sacrum, & Concionem (quibus omnes intereſſe debent ſub privatione eleemoſynæ) ſine humano affectu diſtribuantur „. Deinde proſequitur: Notabiliter ante Feſtum Nativitatis Jeſu Chriſti, & Paſchæ Magiſtri S. Spiritus dabunt nomina Paſtoribus gaudentium ſubſidio S. Spiritus, ut fidem eorum, & Religionem cognoſcant: non enim eleemoſynis gaudere poterunt, niſi de Confeſſione, & Communione in Paſchate docuerint.

Hæc, aliaque ſaluberrima Decreta & conditioni horum bonorum, & legibus juſtitiæ diſtributivæ plane conformia, ſi exacte ſervarentur, non tantum corporalibus, ſed & ſpiritualibus neceſſitatibus pauperum quam optime provideretur. Adde Decretum Synodi Antuerp. ſupra citatum.

CAPUT IV.

Qui computibus intervenire debeant?

1 *Quid ex Decreto Concilii Tridentini hic intervenire debeat?*
2 *Epiſcoporum auctoritas circa adminiſtrationem bonorum Fabricæ, & Menſæ S. Spiritus.*
3 *Synodus Tridentina cum limitatione hic recepta.*
4 *Qui interveniant ſecundum Concordatum inter Carolum V. & Epiſcopum Leodienſem?*
5 *Qui ex Edicto Philippi II.?*
6 *Qui ex Edicto Alberti, & Iſabellæ?*
7 *Jus Patronorum.*
8 *Interdum cum Parocho intervenire debet Commiſſarius Epiſcopi.*

I. „ Adminiſtratores tam Eccleſiaſtici, quam Laici, *Fabricæ* cujuſvis Eccleſiæ, etiam Cathedralis, Hoſpitalis, Confraternitatis, eleemoſynæ Montis Pietatis, & quorumque piorum locorum, ſingulis annis teneantur, ait Synodus Tridentina *Seſſ.* 22. *cap.* 9. *De reform.* reddere rationem adminiſtrationis Ordinario; conſuetudinibus, & privilegiis quibuſcumque in contrarium ſublatis: niſi ſecus forte in inſtitutione, & ordinatione talis Eccleſiæ ſeu Fabricæ expreſſe cautum eſſet. Quod ſi ex conſuetudine, aut privilegio, aut conſtitutione aliqua loci, aliis ad id deputatis ratio reddenda eſſet, tunc cum iis adhibeatur etiam Ordinarius: & aliter factæ liberationes dictis Adminiſtratoribus minime ſuffragentur.

Ex mente ergo Synodi Tridentinæ in redditione rationum ſemper intervenire debet Ordinarius loci; niſi in fundatione contrarium expreſſe cautum ſit.

II. Quamvis in Gallia non ſecus ac in Belgio tum ex particulari lege fundationis, tum etiam ex conſuetudine, computus Fabricæ, vel Menſæ ſancti Spiritus, nonnunquam reddantur coram aliis, quam coram Ordinario, immo nec Ordinario, ejuſve Commiſſario interveniente, tamen plurimis Parlamentorum Arreſtis in Galliam declaratum, & ordinatum fuit, Æderituos ſeu Magiſtros Fabricæ debere ipſis Epiſcopis, eorumve Archidiaconis, vel Commiſſariis in curſu viſitationis exhibere computus, ut ab ipſis reviderі poſſint, & examinari. Quinimmo ſi de ipſa viſitatione inſtituenda debite fuerint præmoniti Æditui, ſeu Magiſtri Fabricæ; jubentur paratos habere computus, ut viſitantibus Epiſcopis, eorumve Archidiaconis, aut Commiſſariis eos exhibere queant; alias in defectum poterunt Epiſcopi, vel eorum Archidiaconi ipſis deſignare tempus, intra quod hos computus rite exhibitos coram iis, qui intervenire ſolent, deferant ad aulam Epiſcopalem, ut illos Epiſcopus, ejuſve Commiſſarius revidere, & examinare queat, prout hæc omnia latius referuntur in Actis Cleri Gallicani *Tom.* 3. *part.* 3. *tit.* 3. ubi quoque notatur, quod in ejuſmodi reviſione, & examine etiam poſſit intervenire *Procurator Regius*, ſi ita viſum fuerit.

De hac Epiſcoporum auctoritate circa proventus Fabricæ, & Menſæ ſancti Spiritus, eorumque adminiſtratione in Gallia conſervata, plura quoque tradit Du-Caſſe in ſuo Tractatu de Juriſdictione Eccleſ. *Tom.* 2. *c.* 9. *n.* 2.

III. Verum notum eſt, Synodum Tridentinam in Belgio receptam, ac publicatam eſſe cum quibuſdam reſtrictionibus, quas Regii Magiſtratus Regiæ ſuæ Majeſtati ſuggeſſerant; quaſque pro pace ac quiete harum Provinciarum, immo & faciliori ipſius Synodi executione neceſſario adjiciendas publicationi Synodi judicabant; ipſumque Regem in litteris tum ad Archiepiſcopum Cameracenſem, tum Regios Miniſtros, quibus executionem Concilii ſuis Miniſtris injungit, hanc addidiſſe clauſulam: „ Ne quid mutetur, aut innovetur circa jura Regalia, privilegia ſuæ Majeſtatis, aut ſuorum vaſallorum, & ſubditorum, & ſpeciatim circa Superintendentiam Hoſpitalium, aliorumque piorum locorum.

Igitur ad plene dignoſcendum, qui computibus, & rationum redditioni hic in Belgio interveniant, non tantum Synodi Tridentinæ Decreta, ſed vel maxime inveteratæ Belgii conſuetudines, & ſpecialia jura exquirenda ſunt.

IV. Et quidem Concordata inter Carolum V. & Epiſcopum Leodienſem inita an. 1541. (quæ & in publicatione Concilii Tridentini Brabanti in hac materia conſervanda dixerunt) *tit.* 3 §. 11. habent: „ Quod ſi Magiſtri Fabricæ, Menſæ S. Spiritus, aut Adminiſtratores Hoſpitalium Laici fuerint, & a Laicis inſtituti, rationes adminiſtrationum ſuarum reddere coguntur coram Superioribus ſuis, vocato ad hoc Curato, ſi reſideat, vel eo abſente Vice-curato, vel Vicario perpetuo reſidente, ut ſi voluerit, interſit, abſque eo quod Decanus foraneus, aut alius Epiſcopi Commiſſarius neceſſario vocari, aut intereſſe debeat“. Sequenti §. dicti Concordati cautum eſt, „ ut inſtitutio, deſtitutio, vel correctio talium Adminiſtratorum Laicorum, & a Laicis inſtitutorum ad eoſdem Superiores Laicos pertinebit, & in caſum negligentiæ ipſorum poſt monitionem per Epiſcopum eis legitime factam, eorum negligentiam poterit Epiſcopus ſupplere, rationes adminiſtrationum exigendo, puniendo, vel deſtituendo delinquentes pro illa vice. Si adminiſtratores omnes, vel major pars, Eccleſiaſtici fuerint, tunc omnis cura Adminiſtratorum quoad computuum inſtitutionem, &c. ad Epiſcopum ſpectabit.

Igitur vi Concordatorum illorum, ſi Fabricæ, aut Menſæ S. Spiritus Adminiſtratores Laici fuerint, & a Laicis inſtituti, rationes reddi debent coram eorum Superioribus, & Curato, aut ejus Vice-curato, vel Vicario perpetuo reſidente: Epiſcopus vero, aut ejus Deputatus nequaquam vocari, aut intereſſe debet. In caſum tamen negligentiæ poterit Epiſcopus rationes exigere.

V. Edictum Philippi II. ad Synodum Cameracenſem *art.* 13. cavet: „ Ut quo proventus Fabricarum, & aliorum piorum locorum, melius impendantur, & fundationes, prout oportet, conſerventur, *redditioni computus* proventuum Fabricarum præſens ſit, & vocetur Curatus loci, vel Epiſcopus mittat unum alium ſuum Deputatum, quando ex cauſa id judicaverit expedire; idque ſine ſumptu dictæ Fabricæ, & ſine præjudicio juris, vel auctoritatis Regiæ, aut particularium Toparchorum (*a*) ipſorum locorum.

VI. In Edicto Alberti, & Iſabellæ ad Synodum Mechlinienſem per octo articulos de adminiſtratione piarum fundationum, & locorum tractatur; & quidem *art.* 23. quaſi præfando ajunt Principes: „ Conſervationem piorum locorum, eorumque proventuum ſpecialiter ſibi eſſe commendatam; utpote cujus pars notabilis a Principibus ſuis prædeceſſoribus, aut eorum Vaſallis provenit“. Deinde ſubdunt: “ Nos confidentes, nec dubitantes de bono affectu Archiepiſcopi, & Epiſcoporum hac in parte nobis aſſiſtendi, & ſatisfaciendi obligationi, quæ juxta Sacros Canones ipſorum officio, & dignitati annexa eſt, ſtatuimus, &c.

Agnoſcunt ergo Principes, Epiſcopis vi ſui officii curam Fabricæ, piarumque fundationum ſpecialiter incumbere; ſeque Edicta, legeſque ſuas eo dirigere, ut in hac officii executione Epiſcopis ſubſidio ſint: quem in finem præterea inter alia, “ quoad redditionem computuum, ſeu rationum, præter illos, qui hactenus intervenerunt, ſive ex parte Principum, ſive Vaſallorum, intentionis ſuæ eſſe declarant, & præcipiunt, conformiter ad id, quod jam ordinatum fuit per Edictum Regium ad Synodum Cameracenſem 1. Junii anni 1587. ut Epiſcopi, ejuſve Commiſſarii in præfata computuum redditione interveniant ſine ſumptu, aut onere dictarum fundationum, pro meliori cauſarum directione, & uniuſcujuſque ſatisfactione; omneſque exorituræ difficultates ſopiri queant communi arbitrio eorum, qui computibus intendent “ *art.* 5.

VII. Obſervat Zypæus *Conſult.* 7. *de Parochiis n.* 5. quod licet ex ſententia Concilii Tridentini Patronis Eccleſiarum, aut piarum Fundationum videatur competere ſola cura invigilandi, ne quid prodigatur, non autem *ſtatuendi*; Edictum tamen Alberti, & Iſabellæ ad Synodum Mechlinienſem *art.* 23. indifferenter vocat Patronos *ad rationes audiendas, & ſuper iis cum aliis ſtatuendum*.

Proinde hoc Edicto Principes noſtri plus aliquid Patronis circa adminiſtrationem bonorum Eccleſiæ per ſe, ſuoſve majores fundatæ, vel dotatæ dediſſe videntur, quam ipſa Synodus Tridentina.

Quod ſane quoad Patronos Laicos, quorum Majores Eccleſias ex ſuis bonis fundarunt, aut dotarunt, ratione non caret. Quis enim ambigat, quin pii Fundatores, & Benefactores deſideraverint, ut eorum hæredes curam haberent, ut hæ piæ Fundationes executioni mandarentur, & conſervarentur, & bona cum in finem relicta conformiter ad eorum piam intentionem, & diſpoſitionem impenderentur?

VIII. Ex Principum Edictis, & Concordatis ſat intelligitur, intentionem eorum fuiſſe, ut redditioni computuum Parochus interveniat; immo & ſubinde ultra Parochum Epiſcopus, ejuſve Commiſſarius.

Et quidem cum ex Concordato inter Carolum V. & Epiſcopum Leodienſem expreſſe Parochus eſſet vocatus, & ex Edicto Alberti, & Iſabellæ præter illos, qui conſueverant intervenire, vocetur Epiſcopus, ejuſve Cammiſſarius, non obſcurum eſt, cur in iſtis Parochiis, quæ aliquando fuerunt ſub Diœceſi Leodienſi, una cum Parocho interveniat Archipresbyter.

Nequaquam ergo Principum intentio fuit, per limitationem publicationi Concilii Tridentini adjectam, Parochum aut Epiſcopum omnino excludere.

Immo cum Sacri Canones, ipſorumque Principum Edicta jus interveniendi ejuſmodi rationum exhibitioni adeo enixe, & evidenter Parocho, & Epiſcopo aſſerant, conſequens eſt, quod non niſi evidenter, & juridice contrario titulo probato Parochus, vel Epiſcopus excludi queat.

CA-

(*a*) Id eſt *Seigneurs*.

Digitized by Google

CAPUT V.

Quæ circa redditionem computus obſervanda?

1 *Singulis annis computus reddendus.*
2 *Certus dies præfigendus, & a quo?*
3 *Concluſiones computuum purgandæ.*
4 *Expenſæ inutiles vitandæ.*
5 *Bona Pauperum in uſum Communitatis non convertenda.*
6 *Proventus Fabricæ, aut Menſæ S. Spiritus non facile impendi in ſuſtentationem Vice-Paſtorum, aut Matriculariorum.*
7 *Defectus & abuſus circa computus per quos corrigendi?*
8 *Qui cognoſcere debeant de quæſtionibus in hac materia exurgentibus?*

I. „ RATIONES Fabricarum, & Menſuram pauperum, aliarumque piarum fundationum, ait Synodus Mechl. P. II. „ ſingulis annis ubique reddantur, vel ſaltem, ubi tenuiores ſunt „ earum proventus, ſingulis bienniis“. *Tit.* 21. *cap.* 8.

Hanc annuam rationum exhibitionem non tantum Synodi, ſed Principum Edicta urgent; quin & juramento in ſæpe citato Regulamento Conſilii Flandriæ præſcripto, annua illa computus exhibitio exprimitur, & exigitur.

II. Præterea Edicto Principum ad Synodum Mechlinienſem *art.* 23. ſtatuitur: „ Ut Epiſcopi per ſe, vel per Commiſſarios cum „ interventione Patronorum fundationum, vel aliorum, qui hactenus curam habuere, alioquin primarii Officialis, certum perpetuumque diem præfigant, quo quotannis Adminiſtratores rationem ſeu computum reddant.

Ragulamentum Conſilii Flandriæ ſimiliter certum diem ſingulis annis redditioni computus deſignari optat; vultque, ut dies ille publicetur ante fores Eccleſiæ 14. aut minus 10. vel 8. diebus ante; ut unuſquiſque ſe juxta hoc gerere queat.

Cum ergo vi Edicti Commiſſario Epiſcopi, qui ſolet eſſe ipſe Decanus Ruralis, primaria cura incumbat deſignandi diem redditionis computus, non dubium quin ex intentione Principum ipſi Decani Rurales ſpecialiter invigilare teneantur, ut ſuo tempore computus fiant.

III. Ad hæc non tantum invigilare tenentur, ut computus nondum exhibiti exhibeantur, ſed inſuper præcedentes computus examinare, & attendere, num concluſiones debite ſint purgatæ, ſeu reliqua eorum plene ſoluta. Synodus Mechl. P. II. *tit.* 22, *cap.* 10.

Quin & Regulamentum Flandriæ *art.* 3. vult, ut Adminiſtratores Fabricæ, & Menſæ S. Spiritus intra 6. hebdomadas, vel ad ſummum duos menſes a depoſito officio, concluſiones ſuas purgent ad manus ſucceſſorum, ſub pœna executionis.

IV. Ut vero paucioribus expenſis fiant, decrevit Conſilium Flandriæ, ut reddentes computum, aut quem hi deſignare volent ad deſcribendum dictum computum, ſive ſit Graphiarius Parochiæ, ſive quis alius, „ Non amplius poſſint accipere in ſingula folia ex „ utraque parte conſcripta quam quatuor aſſes, etiam cum duplicato; modo unaquæque pagina contineat 17. aut 18. lineas, & „ ſingulæ lineæ ſex verba, ſic ut Articuli inutiliter non extendantur, ſub pœna quod horum reſpectu in taxando ſalario nulla habeatur ratio ab Auditoribus computus.

Et Articulo 10. decernitur, ut „ Auditoribus ſive pro auditione, „ ſive concluſione computus loco ſalarii ſingulis unus dumtaxat florenus detur; Graphiario autem pro lectione, ac ſignatura tam „ originalis quam duplicati duo floreni; neque aliquid præterea „ eorum intuitu in computum induci poſſit; ac ſignanter ne aliquæ „ convivationes fiant ad onus Fabricæ, aut pauperum.

Denique ut omnes ſuperfluæ expenſæ vitentur, nec quocumque colore bona Eccleſiæ, vel pauperum in proprium ſuum commodum Graphiarii, aliique Officiales divertant, cautum eſt, ne expenſis Fabricæ, vel pauperum amplius quam duo exemplaria computus conficiantur; unum reponendum in archiviis Eccleſiæ, & alterum ut maneat apud eum, qui computum exhibuit.

Mandant quoque ſingulariter Synodi noſtræ, ut a comeſſationibus & conviviis, quibus Fabricæ, pauperesque gravantur in redditione computus, & elocatione bonorum, abſtineatur.

Et ſane qui inutilibus, ſuperfluis, immo profanis expenſis res pauperum, & Eccleſiæ conſumunt, aut in proprium uſum quocumque prætextu convertunt, nequaquam ab injuſtitia, & reſtitutione excuſari poſſunt qua de re a Parochis interdum monendi ſunt.

V. Quin nec id juſtum eſt, ut bona in eleemoſynas pauperum diſtribuenda convertantur in honoraria, aut ſalaria eorum, qui Communitati ſerviunt; tametſi pauperes ſint: cum ejuſmodi ſalaria non ut eleemoſynæ debeantur: *Non detur*, ait Synodus Namurcenſis ann. 1639. tit. 18. cap. 23. *ſubulcis* (a) *vel Communitati ſervientibus aliquid ſtipendii e Menſa pauperum*.

Deinde *cap.* 27. monet: „ Ut Paſtores bona pauperum, & Fabricarum, pro Sacris Hebdomadariis, Defunctorum, Venerabilis Sacramenti, Supplicationum pompa, Citharœdis, ad libitum „ non expendant“. Ne ea occaſione Paſtores res Eccleſiæ, aut pauperum, vel in alienos, vel etiam indirecte in proprios uſus divertant.

VI. Eadem ratione non videtur ſat juſtum, ut proventus dictorum bonorum, quæ a fidelibus ſpecialiter in uſum fabricæ, ac notanter pauperum, ſunt oblata, impendantur in honorarium Presbyteri Miſſam matutinalem celebrantis, vel etiam vice-Paſtoris, aut matricularii, ſive cuſtodia.

Cum enim hic Presbyter Miſſam matutinalem celebret pro majori commodo totius communitatis; nec Beneficium, e quo honorarium haberi queat, fundatum ſit, juſtum apparet, ut potius communitas onus hoc ferat, quam ut honorarium e bonis pauperum deſumatur, atque onus hoc ſolis pauperibus impoſitum cenſeatur.

Id non obſcure indicavit Synodus Prov. I. Mechl. anno 1570. *tit. de divino officio*. Deſiderans enim, ut in omnibus Eccleſiis Parochialibus habeatur Miſſa *matutinalis* pro ancillis, & famulis, ordinavit, „ ut eum in finem revideantur Cappellaniæ in Eccleſiis „ erectæ, ut illarum poſſeſſores ad reſidentiam compellantur, „ aut etiam per *contributionem Parochianorum* honeſto Sacerdoti „ ſtipendia vitæ conſtituantur, qui & Miſſam matutinalem peragat, & Paſtori occupato, aut infirmo in adminiſtrandis Sacramentis ſubveniat“; idque conditione tali, quod conſuetum in „ ſimilibus ſtipendium a Parochianis recipere, & retinere poſſit.

Quoad vice-Paſtorem, & Matricularium juxta deducta ſub titulo *de congrua portione Parochorum*, & ſub titulo *de officio Cuſtodum*, hi vel a Decimatoribus, vel ex collectis Parochianorum, vel de Beneficiorum proventibus juxta juris communis, & Concilii Tridentini diſpoſitionem intertinendi ſunt.

Quapropter dum proventus fabricæ, & notanter menſæ Sancti Spiritus in ſimilium Presbyterorum, vel Matriculariorum honoraria ſive ſtipendia impenduntur, in effectu proventus fabricæ, vel menſæ S. Spiritus cedunt in emolumentum vel ipſorum Parochianorum, vel Decimatorum, quorum impenſis hi Presbyteri, vel matricularii eſſent intertinendi.

Si tamen his Presbyteris, vel Matriculariis committatur ſpecialis inſtructio puerorum, uti in pluribus Parochiis moris eſt, nequaquam injuſtum videtur, ut ex proventibus menſæ ſancti Spiritus aliquid aſſignetur Sacerdoti, vel Matriculario in honorarium, ut pauperes *gratis* inſtrui queant, quia hæc reipſa in emolumentum & uſum pauperum cedunt.

Unde in Decretis Franciſci Buiſſeret Epiſcopi Namurcenſis in Congregatione Capitulari Peldonienſi, *tit. de Matriculariis*, publicata anno 1612. 4. Junii, poſtquam declaratum eſt ad Matricularios etiam pertinere, juventutem docere, ſubjungitur: *Ut autem ſua mercede non fruſtrentur, Mamburnis permittimus, ut contemplatione pauperum, quos docebunt gratis, aliquam ipſis portionem ſuper bonis pauperum, vel Eccleſiæ perſolvant.*

VII. Si autem contingat „ Epiſcopos, eorumve Commiſſarios, „ vel in viſitatione, vel in ipſa computuum auditione deprehendere notabiles defectus, volunt Principes in Edicto ad Synodum Mechl. *art.* 30 de iis informari Fiſcales Regios, ut hi ex „ officio hujuſmodi defectibus, & abuſibus obvient, & remedium „ adhibeant.

Huic conforme eſt Decretum Synodi Namurc. anni 1659. *tit.* 16. *cap.* 27. ſtatuens, ut „ ubi in reſcriptionibus invenietur, Mamburnos Fabricæ, & Menſæ pauperum alicujus Parochiæ non reddere computum, ad nos deferantur, ut mox certiorato Procuratore Generali Brabantiæ, & Namurcenſi reſpective per eos ad „ redditionem compellantur.

VIII. Quapropter ſi Edicta, & quotidiana praxis attendantur, etiam in Belgio obtinere videtur, quod de Gallia refert Carolus Fevret (a), nimirum Judices Regios eſſe in poſſeſſione cognoſcendi de quæſtionibus occaſione computuum, aut adminiſtrationis bonorum Fabricæ exorientibus. Cum enim agatur de rebus profanis, ſeu temporalibus, ipſique Adminiſtratores ſint perſonæ laicæ; ſuſtinent Magiſtratus Civiles, Æditvos, & Magiſtros pauperum ratione ſuarum adminiſtrationum coram Eccleſiaſtico Judice conveniri non poſſe. Ideoque, ait dictus Fevret, omnia Parlamenta Galliæ abuſivas declarant omnes ſimplices citationes Æditvorum ad Tribunal Eccleſiaſticum, omnemque proceſſum in ordine, ut coram Archidiaconis, aut Officialibus ſuos computus reddere compellantur. Vide etiam Renatum Choppinum de Polit. Eccleſ. *lib.* 2. *tit.* 2.

Hanc diſciplinam confirmat Articulus 26. Edicti Principum ad Synodum Mechlinienſem, quo decernitur: „ Ut ſi occaſione reſolutionis captæ per Epiſcopum, ejuſve Commiſſarium, & alios „ Superintendentes auditioni computus, quiſpiam prætendat ſe „ læſum, is poſſit querelam deponere coram Superiore *ſæculari* „ Judice loci ipſius fundationis, de cujus adminiſtratione agitur „ cujus ſumptibus tunc ſuſtinebitur, quod per Auditores decretum „ fuerit.

Eodem Carolo Fevret (b) referente, Judices Eccleſiaſtici nequaquam judicare poſſunt de deſtitutione, aut inſtitutione Æditvorum, & Magiſtrorum: quod & conforme eſt Concordatis inter Carolum V. & Epiſcopum Leodienſem initis, ſi Æditui, ac Magiſtri pauperum laici ſint, & a laicis inſtituantur; uti in Provinciis plerumque contigit: unde & quæſtiones in hac materia occurrentes vix alibi quam coram Regiis Tribunalibus agitari videmus.

CAPUT VI.

Proponuntur Regulæ generales in hac materia obſervandæ.

1 *In hac materia alia ſunt Juris naturalis, alia ſunt meræ diſciplinæ.*
2 *In his primo inſpicienda cujuſque loci conſuetudo.*
3 *Deficiente conſuetudine, localium Synodorum Decreta, aut Principum Edicta.*
4 *Quæ circa Edicta Regia notanda.*
5 *Deficientibus Synodorum Decretis, & Principum Edictis, attendenda Synodus Tridentina.*

6 *Poſt*

(a) Vils Domeſtiques. Legitur quoque *Sabuleis*, Porchers.

(a) Traité de l'Abus t. 1. p. 386. Ed. 1667.
(b) Ibid. t. 1. p. 387.

Digitized by Google

6 *Poſt hæc recurrendum ad Jus commune.*
7 *Præ omnibus tamen attendenda fundatio.*
8 *Quid Edicto Melodunenſi Gallis vetatur, & jubetur?*

I. INTER illa, quæ haſtenus dicta ſunt de Adminiſtratione Fabricarum, & Menſarum S. Spiritus ſive pauperum, aliqua ſunt, quæ lex naturalis ſervanda præcipit; quæque conſequenter nec per locorum ſpatia, nec per temporum decurſum mutari, aut variari poſſunt: v. g. quod bona ad Fabricam, aut pauperum Menſam ſpectantia fideliter & in utilitatem Eccleſiæ, ac pauperum adminiſtrentur, & diſpenſentur; nullæ ſuperfluæ ac inutiles expenſæ in eorum elocatione, vel redditione computuum fiant; lites, aliave negotia majoris momenti, per quæ notabile damnum bonis illis inferri poſſet, non niſi prævio maturo examine ſuſcipiantur; proventus pauperum ita diſtribuantur, ut non tantum corporalibus, ſed quantum poſſibile eſt, etiam ſpiritualibus neceſſitatibus pauperum ſuccurratur; utque ſine ullo humano affectu, & perſonarum acceptione magis mærentibus diſpenſentur.

Alia vero, eaque non pauca, ſunt meræ diſciplinæ ex eorum genere, quæ per loca terrarum, & temporum viciſſitudines variari poſſunt. Exempli cauſa, a quibus eligendi Æditui, aut Mamburni; a quo recipiendum eorum juramentum; qui redditioni computus intervenire debeant, & alia ſimilia.

II. Super his ergo ſi forſan quæſtio incidat; primo & ante omnia inquirendum erit, utrum antiqua & haſtenus non interrupta conſuetudo, & poſſeſſio non habeatur, quæ caſum decidat. Hæc ſi habeatur, haud facile ab ea in hac materia, & punctis ſupra expreſſis, recedendum erit; ſed ſervanda regula, quam in ſimilibus tradit S. Auguſtinus Epiſt. 54. ad Januarium num. 3. *Nec diſciplina ulla eſt in his melior gravi prudentique Chriſtiano, quam ut eo modo agat, quo agere viderit Eccleſiam, ad quam forte devenerit. Ipſa quippe mutatio conſuetudinis*, ut ibid. n. 6. dicit Auguſt. *etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat.*

III. Deficiente vero conſuetudine, vel ea dubia, aut incerta exiſtente, recurrendum erit ad localium Synodorum Decreta, aut Principum edicta in hac materia evulgata: ut ſi caſus in illis decidatur, aut dubium illuſtretur, illis ſit inhærendum: præſertim tamen Principum Edictis.

IV. Illud vero hic obſervandum: licet Edicta nomine Principis, cui totum Belgium erat ſubiectum, emanaverint; inde tamen conſequens non eſſe, hæc Belgium integrum, ſive omnes ejus Provincias concernere: quia ſubinde contingit, ut Princeps non niſi unam Provinciam ſuo Edicto obligare velit: interdum duas, & aliquando omnes. Hoc ut dignoſcatur, videndum qua qualitate Legiſlator loquatur, & quibus. Si omnibus ſalutem dicit, plerumque generalis Lex eſt; eoque caſu ad calcem publicatio, & executio Conciliis, aut Parlamentis omnium Provinciarum injungi ſolet. Mandata vero, & Decreta ſolum Provincialia ſolis dumtaxat, qui ſunt de illa Provincia, inſcribuntur: & in fine publicatio, & executio Præſidi & Concilio illius Provinciæ demandantur. Vide Zypæum in proœmio Notitiæ Juris Belgici.

V. Si nec ex ipſis Synodorum Decretis, nec Principum Edictis deciſio caſus haberi queat, inquirendum erit, num ipſa Concilii Tridentini Decreta elucidationem ſubminiſtrare queant. Nam ut in prolegomenis notatum fuit, & in terminis expreſſis Senatui Friſiæ 6. Junii anno 1569. reſpondit Conſilium Secretum Regium, Synodus Tridentina in his Provinciis ſimpliciter publicata fuit, intimata ſolummodo Archiepiſcopo Cameracenſi, ac Magiſtratibus Civilibus Regis voluntate de conſervandis Provinciarum conſuetudinibus, & Juribus Regiis, ac Vaſallorum in hac materia: conſequenter ubi vetuſta conſuetudo, aut Jus Regium, aut Vaſallorum non oſtenditur, Tridentina Decreta ſubintrare debent.

VI. His quoque deficientibus, aut non ſatis aperte caſum exprimentibus, ex Juris communis diſpoſitione reſolutio quæſtionis petenda erit. Commune enim & receptum Juriſconſultorum principium eſt: Deficiente conſuetudine, & jure patrio, juri communi ſtandum eſſe; illaque ſi dubia ſint, eorum interpretationem ex jure communi deſumendam eſſe.

VII. Porro hæc omnia intelligi oportet, niſi quidquam quoad adminiſtrationem ipſius fundationis a Fundatore præſcriptum ſit: quia leges fundationis in hac materia primum locum obtinere ſolent. Denique efficaciſſimum ſopiendis quæſtionibus remedium erit, ſi ſincero pietatis zelo, in hoc pietatis, & religionis opere omnes procedant, oſtendantque ſe non quærere quæ ſua ſunt, ſed quæ Dei, & pauperum.

VIII. Edicto Melodunenſi Gallis expreſſe vetitum eſt, ne bona per fundationem ad certum uſum Eccleſiæ, vel alicujus Capellæ deſtinata in alium uſum convertant.

Additur præterea, quod ſi ad alios uſus applicata reperiantur, in primum uſum fundationis reſtituantur, uti refertur in Actis Cleri Gallicani *Tom. 3. tit. 3. num. 8.*

Proſequitur Edictum articulo IX. quod ſi ex dictis bonis poſt impletam Fundatoris expreſſam ordinationem, aliqua ſuperſint, illa impendantur, vel in reparationem Eccleſiæ, vel in emptionem ornamentorum, aliave pietatis ſimilia opera, conformiter ad ſacros Canones, & non in alios uſus, ſub pœna, quod ipſi Æditui, ſeu Magiſtri fabricæ proprio, & privato nomine pro iis reſpondere debebunt.

T I T U L U S   S E X T U S.

De Decanis Chriſtianitatis ſeu Ruralibus.

C A P U T   I.

Archipreſbyteri alii Urbani, & alii Rurales: Hi a quo eligendi?

1 *Antiquus Archipreſbyterorum in Eccleſia uſus.*
2 *A multis ſæculis plures in una Diœceſi Archipreſbyteri conſtituti.*
3 *Archipreſbyterorum electio, & deſtitutio olim ad Epiſcopum, & Archidiaconum, hodie ad ſolum Epiſcopum ſpectat.*
4 *Archipreſbyteratus hodie nulli Beneficio, aut determinatæ Parochiæ ſolet eſſe annexus.*
5 *Functiones Archipreſbyterales unice pene dependent ab arbitrio Epiſcopi.*

I. ANTIQUUM eſſe Archipreſbyterorum uſum, & inſtitutionem, teſtis eſt Sanctus Hieronymus, qui in Epiſtola ad Ruſticum ait: „ Singuli Eccleſiarum Epiſcopi, *ſinguli Archipreſbyteri*, Archi„ diaconi, & omnis Ordo Eccleſiaſticus ſuis Rectoribus nititur.

Supponit quidem S. Hieronymus unicum fuiſſe in ſingulis Eccleſiis Cathedralibus Archipreſbyterum, ſicut unicus erat Epiſcopus. Nec mirum; eo quippe tempore, prior Ordinatione inter Preſbyteros Archipreſbyter, ſeu *primus* Preſbyterorum erat; iſque toti Collegio Preſbyterorum præſidebat: quemadmodum & hodie unicus eſſe ſolet Archipreſbyter in Cathedrali Eccleſia, qui omnibus Preſbyteris, & Clericis civitatis Epiſcopalis præeſſe conſuevit; & Archipreſbyter Cathedralis vocatur; atque inter dignitates numerari ſolet, de quo hic non agitur, ſed de ſolis Ruralibus, id eſt, qui extra civitatem Epiſcopalem curam agunt.

II. Jam enim a multis ſæculis populo multiplicato, plures in una Diœceſi Archipreſbyteri conſtitui cœperunt; qui extra civitatem Preſbyteris, & Clericis intenderent, & præeſſent; dicti propterea *Rurales*.

Et quidem ſæculo nono inter Conſtitutiones Riculfi Epiſcopi Sueſſionienſis *c.* 20. legitur: „ Rationi quoque proximum eſt, ut uno„ quoque menſe ſtatuta die; id eſt, kalendis uniuſcujuſque menſis „ per ſingulas *Decanias* Preſbyteri ſimul conveniant, & de his, „ quæ in eorum Parochiis accidunt, ſermonem habeant.

Erant ergo jam tum Diœceſes in certas *Decanias* diſtinctæ; ſive deſignati diſtrictus, quibus ſinguli Decani præeſſent; quæ diſciplina ad hæc noſtra tempora pervenit: hoc unum cavendum, *ne pluribus præficiantur Eccleſiis*, *ut* (ſicuti loquitur Synodus Mechl. P. I. *tit. De Decanis c.* 3.) *quam poſſint commode regere.*

III. Si jus commune ſive Decretalium ſpectetur, electio, uti & deſtitutio Decanorum Ruralium communiter ad Epiſcopum, & Archidiaconum ſpectat: „ Quia, cum ab omnibus, quod omnes „ tangit, (ait Pontifex in *c.* 7. *tit. De offic. Archid.*) approbari „ debeat, & commune eorum Decanus officium exerceat, com„ muniter eſt eligendus, vel etiam amovendus.

At quia in Belgio omnis pene Archidiaconorum poteſtas, & juriſdictio ad Epiſcopos revoluta eſt, ut infra dicetur, etiam in pleriſque Belgii partibus obtinet conformiter ad Decretum Synodi Mechl. P. I. *c.* 3. „ Ut Archipreſbyteri Rurales in ſingulis Diœ„ ceſibus pro diſcretione Epiſcoporum aſſumantur ... ac ſint ar„ bitrio Epiſcoporum amovibiles.

IV. Immo moribus Belgii paſſim obtinuit, ut non tantum Epiſcopi ſoli pro ſuo arbitrio Decanos Rurales conſtituant, ſed inſuper libertas eis ſit, quemcumque e Preſbyteris, quem huic officio maxime judicant convenire, eligere; nec ſolet officium Archipreſbyteratus ulli determinatæ Parochiæ, aut Dignitati, vel Beneficio eſſe annexum.

Similiter in poteſtate Epiſcopi eſt, diſtrictum Decanorum vel extendere, vel limitare; immo & unam Decaniam ſive diſtinctum Archipreſbyteratus in plures dividere; aut plures in unum conflare.

V. Functiones quoque, & poteſtas Decanorum a commiſſione, ſeu inſtructione, quam ab Epiſcopis accipiunt, unice dependent: unde in Literis, quibus Archipreſbyter ruralis conſtituitur, inſeri conſuevit hæc clauſula: *Archipreſbyterum diſtrictus N. te nominamus, & deputamus cum facultatibus hujuſmodi Archipreſbyteris concedi ſolitis ac conſuetis juxta inſtructiones datas.*

Ut ergo de officiis, juribuſque Decanorum Ruralium conformiter ad jus Belgii judicemus, Decreta Synodalia, ipſorumque Epiſcoporum inſtructiones, quibus facultates, & functiones Archipreſbyterorum continentur, potius quam Juris communis præſcripta examinanda ſunt.

C A P U T   II.

Decani Rurales Paſtoribus, & Eccleſiaſticis ſui diſtrictus intendere debent.

1 *Decani Rurales ſunt Paſtores Paſtorum.*
2 *Tenentur ad reſidentiam.*
3 *Paſtoribus invigilare, & de vita & moribus ſolliciti eſſe debent.*
4 *Qui in Decanos eligendi?*

I. ARchipreſbyteros ſeu Decanos rurales eſſe Paſtores Paſtorum, ſive curam Paſtorum ſui diſtrictus agere, immo & omnium Eccleſiaſticorum, niſi conſuetudo, aliuſve legitimus titulus curam aliquorum ad alium detulerit, tum commiſſio Archipreſbyteris dari ſolita, tum Synodalia Decreta manifeſte ſupponunt.

Licet Archipreſbyteri, ſive Decani rurales dicantur *Paſtores Paſtorum*; & frequenter etiam omnium ſui diſtrictus Eccleſiaſticorum, ob curam paſtoralem ipſis incumbentem; nequaquam tamen habendi ſunt

Digitized by Google

ſunt ut *ordinarii* reſpectu illorum, quemadmodum Parochi reſpectu populi ſuarum reſpective Parochiarum.

Parochi enim titulo ſuorum Beneficiorum parochialium per inſtitutionem canonicam tituli collativam, accipiunt curam animarum omnium fidelium intra diſtrictum ſuæ reſpective parochiæ commorantium, *jure ordinario*, ſive jure ſuorum Beneficiorum: Decani vero rurales eam dumtaxat ſolent accipere ex commiſſione, & delegatione Epiſcopi quaſi jure delegato.

Ulterius tametſi de jure communi in *cap. 4. tit. de officio Archipresbyteri*, videatur Archipresbyteris etiam cura plebis, ſive populi incumbere, adeoque inſpecto jure Decretalium, videantur Decani rurales poſſe populo quoque Parochiarum ſub ſuis reſpective diſtrictibus Decanatus conſiſtentium, Sacramenta adminiſtrare: mores tamen hodierni eorum curam ad Paſtores, & Eccleſiaſticos ſuorum reſpective diſtrictuum reſtrinxerunt, uti monet Zypæus *reſponſo unico de officio Archipresbyteri, n. 5.*

II. Onus reſidentiæ Archipresbyteris, ſeu Decanis eſſe impoſitum declaravit Synodus Mechl. P. I. *tit. de Decanis c. 2.* eum prius de reſidentia perſonali Paſtorum dixerat, ſubjungit: ,, Cum eadem ſit ratio de Paſtoribus, & Archipresbyteris, ſeu Decanis ruralibus, qui ,, & ipſi Paſtores Paſtorum ſunt, & eorum officium in obſervatione ,, morum tam Paſtorum, quam Laicorum ſui diſtrictus conſiſtit; ſtatuit hæc Synodus, ut ſicuti ſinguli Paſtores in ſuis Parochialibus, ,, ita omnes Archipresbyteri, ſeu Chriſtianitatum Decani in ſuorum ,, Decanatuum limitibus ad perſonalem reſidentiam compellantur.

III. Et *c. 4.* deinde infert, ut Archipresbyteri rurales in ſingulis Diœceſibus pro diſcretione Epiſcoporum aſſumantur, *qui poſſint*, inquit, *Paſtoribus vita, conſilio, & exemplo prodeſſe.*

Synodus quoque Cameracenſis, P. II. *tit. 19. c. 12.* ſupponens Archipresbyteris curam Paſtorum, & Eccleſiaſticorum incumbere, ait: ,, Decani autem rurales Parochorum, adeoque omnium, etiam Sacerdotum, & Clericorum, quin & Laicorum ſuorum diſtrictuum mores ,, diligenter obſervent, potiſſimum autem ut Paſtores in prædicatione ,, verbi Dei, Sacramentorumque adminiſtratione, ac in ceteris omnibus ſuo muneri ſatisfaciant.

Synodus etiam Antuerpienſis claris terminis hanc Archipresbyterorum obligationem expreſſit, & declaravit: ,, Archipresbyteri ,, ſeu Decani rurales, cum ſint Parochorum, aut Sacerdotum ſui ,, diſtrictus Paſtores, ſolliciti ſint, ait, de eorum ſalute, & profectu ſpirituali, & ſingularem habeant inſpectionem, & curam ,, de ipſorum doctrina, vita, & moribus. Et viciſſim mandamus ,, Parochis, & Sacerdotibus, ut Decanos uti Superiores ſuos agnoſcant, revereantur, & ament.

Idem omnes paſſim Synodi, & Epiſcoporum inſtructiones ſollicite inculcant; monetque Audomarenſis *tit. 18. c. 1.* ,, Decanorum eſſe ,, in ſui Decanatus partibus ſive Parochiis curare, ut Sacerdotes, & ,, Clerici omnes, & ſingulariter ut Paſtores vitam agant ſua vocatione dignam, ac talem ut nemo de ipſis queri poſſit, nihilque in ipſis, niſi grave, modeſtum, imitationeque dignum conſpici; deinde in hoc advigilare, ut Paſtores in prædicatione verbi Dei, Sacramentorum adminiſtratione, & omnino in functione paſtoralis officii ſui recte, diligenter, & quemadmodum oportet, verſentur: ,, Ad ipſos, quando opus fuerit, viſitare, monere, corripere, conſolari, conſilio ipſis ſubvenire: denique veri Paſtoris officium erga illos, ſanos & ægrotos, vivos & mortuos, exercere.

Addit Namurcenſis, anni 1639. *tit. 21. cap. 6.* ut eos hortentur, ,, ut quotidie aliquid temporis orationi, & lectioni ſpirituali tribuant.

Ut vero Parochiarum, & Parochorum notitiam exactiorem habeant, recte monet dicta Synodus Namurcenſis, *tit. 20. cap. 35.* ut ,, Decani habeant aliquot probos, & ſibi fidos Paſtores, a quibus ,, exceſſu vicinarum Eccleſiarum addiſcant.

Duo hic notanda. Primum, omnia hæc a Synodis Decreta unice, ac quaſi per neceſſariam conſequentiam profluere ex cura paſtorali, quam Archipresbyteri Paſtoribus, & Eccleſiaſticis ſibi ſubjectis impendere debent.

Ex quo ulterius conſequens eſt, quod ſuppoſita cura animarum ab Archipresbyteris, omnia, quæ Synodi, ac Epiſcoporum inſtructiones tamquam neceſſaria, aut admodum convenientia pro debito illius curæ exercitio præſcripſerunt, eatenus ſemper, & ubique eſſe obſervanda, in quantum cura paſtoralis, quam Paſtoribus, aliiſque Eccleſiaſticis debent, requirere videtur.

IV. Alterum notandum, quam ſolliciti merito ſint Epiſcopi, ut doctiores, zeloſiores, in cura animarum exercitatiores, ac pietate, morumque integritate eminentiores ad hoc officium eligantur; utpote, qui non Laicis tantum, ſed & ipſis Laicorum directoribus, & conductoribus, vita, conſilio, & exemplo prodeſſe, & præire debeant.

CAPUT III.

De Viſitatione Archipresbyterorum.

1 *Viſitatio Decanorum neceſſaria.*
2 *Singulis annis inſtituenda.*
3 *Primo de vita, & moribus inquirendum.*
4 *Inducere ſtudeant Paſtores ad officia ſpiritualia.*
5 *Satagere debent, ut plenam notitiam Parochiarum ſui diſtrictus accipiant.*
6 *Quæ potiſſimum Decanis attendenda, ut Officium ſuum recognoſcant?*

I. CUm Archipresbyteri omnibus Paſtoribus, & Eccleſiaſticis ſui diſtrictus ſuperintendere, & invigilare debeant; attendere quoque debent, num nihil in Parochiis ſibi ſubjectis, ad earum debitum regimen, & curam animarum ſpectans negligatur: nihil evidentius, quam inter primas Archipresbyterorum obligationes, eſſe Parochiarum ſibi ſubjectarum exactam, & frequentem viſitationem; qua mediante in notitiam Parochiarum venire, & corrigenda corrigere, aut ad Epiſcopum corrigenda referre queant.

II. Et quidem in omnibus Synodis Archipresbyteris injungitur, ut ſemel ad minus ſingulis annis Parochias ſui diſtrictus viſitent: tempuſque viſitationi deſtinatum Paſtoribus tempeſtive præſignificent: caveantque ſerio, ne occaſione viſitationum comeſſationes ullæ fiant.

III. Inter cetera autem viſitaturi ſedulo inquirant, ait Synodus Mechlinenſis, P. II. *tit. 17. c. 11.* ,, An Paſtores ipſi, ac reliqui Sa- ,, cerdotes, & Miniſtri Eccleſiæ honeſte vivant; & an officio ſuo ,, in prædicatione verbi Dei, celebratione Miſſarum, adminiſtratione Sacramentorum, ac ceteris omnibus, ſatisfaciant.

Et Synodus Namurcenſis, anni 1659. *tit. 16. cap. 13.* monet omnes Archipresbyteros: ,, ut annales viſitationes obeuntes, & alias di- ,, ligenter inquirant, quibus rebus Paſtores ſe impendant, ut ſi ,, quos otio debitos repererint, ne nihil agendo male agere diſcant, eos actionibus Eccleſiaſtico homine dignis incumbere, & ,, per bona opera certam ſuam vocationem facere procurent.

,, Cui fini inducent omnes, & ſingulos (pergit capite ſequenti) ,, ut quotidie ad mediam horam lectioni Scripturæ Sacræ, aut alicuius pii libri, & aliam mediam horam divinorum myſteriorum, & maxime Paſſionis Chriſti meditationi inſumant.

IV. ,, Inducent etiam illos, ut quotannis opportuno tempore ſe ,, recolligant, faciantque exercitia ſpiritualia apud eos, qui in ,, iſta arte verſati ſunt, quibus ſic abſentibus providebitur populo ,, de Sacerdote, qui tamen in concionando, celebrando, quam ,, confeſſiones audiendo, eorum vices ſuppleat.

Eadem & ceteræ Synodi Archipresbyteris inculcant; ut nimirum ,, ſedulo inquirant in ſuis viſitationibus de vita, doctrina, & ,, moribus Curatorum, & aliorum Presbyterorum": uti loquitur Synodus Brugenſis ſub Druitio; quæ & addit: ,, Ac præceptorum ,, ſeu Magiſtrorum; & cujus ſint qualitatis, fidei, & nominis ac ,, famæ.

V. Quibus conſonant noviſſimæ inſtructiones datæ Archipresbyteris Diœceſis Mechlinienſis, quibus ante omnia injungitur: ,, Curent viſitationem, ut potiſſimam officii ſui partem, ſedulo, accurate, & cum timore Dei perficere, ac præcipue invigilare, ut ,, Altaria, ac Sacramentalia, ipſaque Templa nitida ſerventur, *Paſtoreſque ipſi, quoad obligationes, & functiones ſuas Paſtorales exacti ſint, & diligentes, an quo ſtudio, quove exercitio otium ,, pellant. Quare non plures una die viſitabunt Eccleſias, quam commode poſſint.*

Varia alia, tum ſtatum interiorem, tum exteriorem Parochiarum ſpectantia, ſuper quibus Archipresbyteri viſitando ſe informare debent, Synodi, & inſtructiones Epiſcopales præſcribunt; quo poſſint integrum Parochiæ ſtatum plene cognoſcere, eumque Epiſcopo referre; ut ipſe, Diœceſis ſuæ notitia habita, poſſit intelligere, quæ pro bono cujuſque Parochiæ ordinanda, aut facienda occurrant.

VI. Porro cum unica annua viſitatione vix aſſequi poſſint totius Parochiæ perfectam notitiam, recte monent Synodi, ut præter viſitationem ordinariam, data occaſione, ſæpius Parochias ſibi commiſſas inviſant. Synodus Antuerp. *tit. 16. c. 1.* Namurcenſ. anno 1639. *tit. 21. cap. 5.* Hinc & in *c. 4. tit. De Offic. Archipresbyt.* præcipitur: ,, ut ſingulæ plebes Archipresbyterum habeant propter aſſiduam erga populum Dei curam, qui non ſolum imperiti vulgi ſollicitudinem gerat, verum etiam Presbyterorum, qui per minores titulos habitant, vitam *jugi* circumſpectione cuſtodiat, & qua unuſquiſque induſtria divinum opus exerceat, Epiſcopo ſuo renunciet.

Et Synodus Iprenſis ſub Rithovio, *tit. 7. cap. 2.* Decanorum officium eſſe, ait, ,, Paſtores, quando opus eſt, monere, corripere, viſitare, conſolari, bono conſilio ſubvenire, ac veri Paſtoris officium erga illos exercere.

VII. Uno verbo, recogitare debent Archipresbyteri, ſe eſſe conſtitutos Paſtorum, & Eccleſiaſticorum ſui diſtrictus Paſtores, & Vice-Epiſcopos, ipſarumque Parochiarum directioni intendere debere, ut vel ipſi defectus corrigant, vel ad minus Epiſcopum de omnibus plene inſtruant.

Hinc apparet, officium Archipresbyterale gravius ſane eſſe, quam vulgo apprehenditur; atque ad illud non eſſe aſſumendos, niſi qui zelo, & pietate Paſtoribus præeant, ac ea doctrina ſint, & eruditione, qui & Paſtoribus conſilia, & ſalutaria monita dare poſſint; & exacte ac prudenter defectus Parochiarum obſervare, & ad Epiſcopum referre.

Ceterum plura, quæ Archipresbyteri circa ſcholas, domos paſtorales, ornamenta Eccleſiarum; immo circa Monaſteria Monalium ſibi ſubjecta, aliaque ſimilia inquirere, & facere tenentur, notabimus ubi Parte ſecunda ſpecialiter de illis rebus tractabitur.

CAPUT IV.

De Congregationibus Paſtorum, & Archipresbyterorum.

1 *Decanus cum expedire judicaverit, Parochos ſui diſtrictus convocare poteſt.*
2 *Quomodo Capitula Paſtorum inſtituenda?*
3 *Quid illis tractandum; & quis eorum ſcopus?*
4 *Etiam Parochi ſine Decano Capitula habere poſſunt utiliter.*
5 *Decani annuatim cum Epiſcopo convenire debent.*

I. ,, UT Decani, quæ ipſis ratione Decanatus incumbunt officia, facilius exequantur, ait Synodus Iprenſis ſub Rithovio, *tit. 7. cap. 3.* liceat iis, quoties expedire videbitur, omnes

Digitized by Google

„ omnes Paſtores ſui Decanatus ad aliquam parochialem Eccleſiam „ convocare, atque cum illis communiter, & divi'm conſilia de „ paſtorali officio, & pro uniformi executione, & obſervatione „ Statutorum tractare.

Præter has extraordinarias ex cauſa conſtituendas Congregationes, volunt inſuper Synodi noſtræ, ut Capitula Paſtorum ſinguli Archipresbyteri quotannis celebrent, præciſe illo die, quem Ordinarius illis ſtatuit. Synodus Mechl. P. II. *tit.* 17. *c.* 14.

II. „ Porro hæc ipſa Capitula ſic celebrentur, ut ea non ad „ computandum, ſed ad tractandum de rebus ſeriis indicta eſſe „ omnibus innoteſcat: Proinde in illis initium rerum agendarum „ ſumatur ab invocatione Spiritus Sancti, quo dirigente de rebus „ Eccleſiæ conferatur. Prandium vero non fiat niſi frugale, & „ moderatum, ut nemo ſumptibus, vel potu gravetur, nec un- „ quam illud in taberna, vel diverſorio inſtituatur. Extranei quo- „ que, per quos tractatio de rebus Eccleſiæ poſſit impediri, ab eo „ excludantur ". Ita Synodus Mechl. D. *titul.* 16. *cap.* 9. cui & „ aliæ Synodi conſonant.

III. In his autem Congregationibus de morum correctione, abuſuum reformatione tractetur, ait Synodus Cameracenſis P. II. *tit.* 19. *cap.* 16. & a ſingulis Paſtoribus in ſcriptis referatur ſtatus ſuarum Eccleſiarum; item quidquid in eis defectus animadverſum fuerit: vel ut loquitur Synodus Antuerpienſis *tit.* 16. *c.* 2. ſinguli Paſtores libere aperiant, ſi in ſuis, aut viciniis Eccleſiis aliquos defectus, aut tranſgreſſiones animadverterint.

Moneant quoque Synodi, ut Archipresbyteri tamquam Paſtorum Paſtores, & Congregationis Præſides, eoſdem ad Statutorum Synodalium obſervantiam, ac diligentem munerum ſuorum adimpletionem, & defectuum ſuorum Parochianorum declarationem pia, & ſeria oratiuncula adhortentur. Synodus Buſcod. ſub Meſio *tit.* 16. *cap.* 5. & Synodus Camerac. P. II. *loc cit. cap.* 17. quæ eiuſmodi exhortationem haberi vult, vel per Archipresbyteros, vel aliquem ex Paſtoribus ab eis deputatum, in eum finem, ut *omnes de abuſibus, aut negligentiis a poſtrema Congregatione per eos obſervatis ſincere deponant*.

Scopus proinde harum Congregationum unicus hic eſt, ut abuſibus, & defectibus, aut difficultatibus, vel mutua collatione occurri, & mederi poſſit; vel eorum haberi exacta notitia; qua habita de omnibus Epiſcopus informetur, & ejus auctoritate, quod expedire judicabitur, ſtatuatur.

IV. Præter hæc communia omnium Paſtorum cum ſuo reſpective Decano Capitula, hodie ſunt non minus utiles Paſtorum inter ſe Congregationes, quarum meminit, & quas inſtitui vult Synodus Namurcenſis anni 1659. *titul.* 16. *cap.* 16. „ Ubicumque, ait, „ hactenus Paſtores non ſunt reducti in claſſes, qui ſingulis men- „ ſibus, & certo ſtatuendo die, vel horis conveniant, ibique tra- „ ctent de promovenda pietate in Deum, zelo animarum, & de „ ſcientia Paſtoribus neceſſaria, fiat quantocius, ubi per tempo- „ rum difficultates, & armorum ſtrepitus licebit. Præſcriben- „ tur quoque libri tam pii, quam Theologici, quos ante pro- „ ximum conventum legere tenebuntur, & in quibus examinan- „ dum, vel e quibus diſputandum, & cum Confratribus conferen- „ dum erit.

Dum hæ Paſtorum Congregationes modeſte, pie, ac vero paſtorali zelo inſtituuntur, nemo de earum fructu, & utilitate dubitare poterit; ſummum tamen erit adjumentum, ſi inter eos ſint aliqui ſcientia, pietate, & zelo eminentiores, qui juniores, aut rudiores, vel tepidiores erudire, vel excitare queant, ſuaque auctoritate, & eruditione Congregationem dirigere.

V. Ad hæc, ut ipſi Epiſcopi exactius, & opportunius, quæ & generaliter ſuæ Diœceſi, aut aliquibus particularibus Parochiis conveniunt, ſtatuere queant, nonnullæ Synodi ordinarunt, ut quotannis certo deſignatoque die omnes Archipresbyteri Epiſcopum accedant, atque cum illo de ſtatu ſuorum reſpective diſtrictuum conferant, exponantque, quid ſinguli, tum in viſitatione, tum in Congregationibus Paſtorum, aut aliunde obſervarint; quidque pro bono Parochiarum ſtatuendum judicarint; ac deinde poſt mutuam collationem, maturamque deliberationem audiant, quæ pro ſalute, ac utilitate animarum Epiſcopus ſtatuenda, & ordinanda duxerit.

Hic rurſus intelligitur, quam merito Epiſcopi ſint ſolliciti, ut conſtituantur Archipresbyteri eruditione, zelo animarum, & rerum agendarum peritia eminentes, qui una cum ipſis queant de ſtatu, & regimine Diœceſis conferre, & deliberare.

Tales ſane ſi eſſent Archipresbyteri, eaque annuatim Capitula ad morum, & diſciplinæ reformationem celebrarentur, ſpes eſſet, quod illa aliquatenus ſupplerent vicem Synodorum Diœceſanarum, quas quotannis celebrandas præcipit Concilium Tridentinum *Seſſ.* 24. *cap.* 2. *de refor.* & hodie, proh dolor! una cum totius diſciplinæ collapſione negligi penitus videmus.

CAPUT V.

De Juribus Archipresbyterorum.

1 *Decani habent jus viſitandi Parochias ſui diſtrictus.*
2 *Paſtores illos ut Superiores cognoſcere debent.*
3 *Decanorum eſt Paſtoribus ſibi ſubjectis adminiſtrare Sacramenta.*
4 *Etiam pro illis funebre Officium perſolvere.*
5 *Paſtores & Beneficiatos in poſſeſſionem introducere.*
6 *Jus habent interveniendi computibus Fabricæ, Hoſpitalium, Monaſteriorum, &c.*
7 *Nonnulla obſervanda a Decanis circa uſum ſuorum Jurium.*

I. ARchipresbyteris, ſive Decanis Ruralibus incumbere curam Parochiarum ſuorum reſpective diſtrictuum extra dubium eſt; adeoque jus eſt Archipresbyteris viſitandi dictas Parochias, quoties id neceſſarium, aut utile videbitur, ut debitam Parochiæ notitiam habere queant.

II. Ad hæc cum Decani Rurales ſint Paſtorum, & Eccleſiaſticorum ſuorum diſtrictuum Paſtores, etiam juſtum eſt, ut Paſtores, & Eccleſiaſtici ipſos ut Superiores ſuos agnoſcant, revereantur, & ament, uti Synodi noſtræ præcipiunt.

III. Porro quia Paſtorum eſt ſubditis ſuis Sacramenta adminiſtrare, etiam Decanorum eſt, Paſtoribus, aliiſque Eccleſiaſticis ſibi ſubjectis Sacramenta porrigere. Hinc paſſim Synodi monent Archipresbyteros: „ Ut ubi intelligent aliquem e ſui diſtrictus Paſtori- „ bus, aut Sacerdotibus periculoſe laborare, ſtatim ad eum ex- „ currant, moneantque, ut ſaluti ſuæ conſulat, eique, ſi opus „ eſt, Sacramenta adminiſtrent ". Ita Synodus Antuerpienſis, *tit.* 16. *c.* 4. cui paſſim reliquæ Synodi, ac Epiſcoporum inſtructiones conſonant.

IV. Ulterius cum Paſtorum ſit ſubditis ſuis e vita decedentibus juſta perſolvere, etiam Archipresbyteris jus eſt. „ Omnibus Eccle- „ ſiaſticis tam ſæcularibus, quam regularibus (verba ſunt Synodi „ Antuerpienſis *c.* 5.) extra Monaſterium degentibus, in ſuo diſtri- „ ctu morientibus; Sacramenta adminiſtrare, & *officium funebre* „ facere. Urgente tamen neceſſitate Paſtor loci, aut vicinus vices „ ſuppleant.

Addit inſuper Synodus Namurcenſis an. 1639. *tit.* 21. *c.* 9. officia per Decanos, ſive Archipresbyteros fieri ſolita; „ ut pura ex- „ equiæ Paſtorum, Sacerdotum, vel in Sacris Ordinibus conſtitu- „ torum, nobilium, leproſorum, & alia huiuſmodi, ſi per Præla- „ tum vel alium fiant, ſerventur Decano ſua jura.

V. In pleriſque quoque Diœceſibus jus eſt Archipresbyteris introducendi Paſtores, alioſque Beneficiatos in poſſeſſionem, recipiendi ab iis Fidei profeſſionem, aliaque ſolita juramenta. Quinimmo in quibuſdam locis obtinuit, „ ut nullæ litteræ curæ ani- „ marum deſervituræ, vel Vice-paſtoratus cuiquam ſuffragentur, „ niſi prævie Archipresbytero iſtius diſtrictus exhibeantur, & ab „ eodem ſubſignentur. Ita Decreta Synodalia Gandens. *tit.* 16. *c.* 9.

VI. Solent quoque Archipresbyteri loco Epiſcopi intervenire computibus non tantum Fabricæ, aut Menſæ S. Spiritus in Parochiis ſui diſtrictus, ſed etiam Hoſpitalium, Begginagiorum (*a*), & Monaſteriorum Ordinario ſubjectorum.

VII. Verum circa hæc, aliaque jura, & Officia Archipresbyterorum notandum, illa plurimum ex conſuetudine, & inſtructionibus, ſeu facultatibus, quæ Archipresbyteris in ſingulis Diœceſibus dari conſueverunt, dependere, & variari; adeo ut ex conſuetudine, aut Decreto unius Diœceſis, quoad ſimilia ad alias Diœceſes ordinarie non liceat inferre.

Denique recogitare debent Archipresbyteri, in tuendis, aut exigendis juribus, præſertim temporalibus, ſe admodum moderatos eſſe debere. Cum enim ipſi ſint Paſtores Paſtorum, etiam officii eorum eſt, Paſtoribus oſtendere; & ſuo agendi modo vivaciter imprimere, quod prima cura & ſollicitudo eſſe debeat ſalus animarum: Jura vero præcipue temporalia parum eſſe curanda; maxime ubi eorum rigoroſa exactio nata eſſet profectum animarum, & progreſſum Evangelii impedire.

Uno verbo, Archipresbyteri ita ſuorum jurium curam agant, ut tamen nunquam excidat, quod cum ſint Parochorum, & Sacerdotum ſui diſtrictus Paſtores, ante omnia ſolliciti ſint de eorum ſalute, & profectu ſpirituali, & ſingularem habeant inſpectionem, & curam de ipſorum vita, & moribus, ac diligentia, zeloque circa functiones Paſtorales; ſeque reſpectu Paſtorum gerant non ut dominantes in Clero, ſed tamquam Patres, & forma gregis facti ex animo. Paſtoribus zeloſis, & in officio Paſtorali obeundo intrepidis, & ferventibus conſilio, auxilio, & ſolatio contra obmurmuratores, & refractarios ſua auctoritate aſſiſtant, & opitulentur.

(*a*) Begginagiorum nomine intelliguntur quarumdam Virginum domus, quæ potiſſimum in Flandria, & Brabantia vigent. Virgines iſtæ dicuntur *Beguinæ*, aut *Beghinæ*: hodiernam earum vivendi rationem ſic exponit Lindanus: *Hæ medium vitæ genus agunt inter Monaſticum, & ſæculare. Certis legibus omnes vivunt; de ſuo victitant, a votis liberæ ſunt. Si libere viſum, migrant & nubunt, non inutili vitæ inſtituto, cum ſint in illis, & in altero ſexu, qui neque libertatem ferre poſſunt, neque arctum imperium, quibus medium hoc vitæ genus ſaluti eſſe queat.*

T I T U L U S   S E P T I M U S.

De Canonicis Collegiatarum, & Cathedralium Eccleſiarum, & officiis juribuſque utriuſque communibus.

C A P U T   P R I M U M.

Unde Canonici Collegiatarum, & Cathedralium Eccleſiarum hodie dicantur SÆCULARES?

1 *Synodi etiam Generales Canonicos quoſdam* ſæculares *vocant.*
2 *Vocabulum* ſæculare *nonnunquam in malam partem accipitur.*
3 Sæculares *interdum dicuntur, qui civilibus negotiis præcipue occupantur.*
4 *Vox* ſæcularis *prout applicatur Canonicis, in malam partem non ſumitur,*
5 *Qua ratione* Canonice *viventes recte dicantur* ſæculares?

CANONICOS Cathedralium, & Collegiatarum Eccleſiarum non tantum a vulgo, & imperitis, aut malevolis hominibus hodie dici *Sæculares*; eoque vocabulo diſtingui a Canonicis Regularibus in Monaſteriis, ſub trium votorum profeſſione viventibus, ex ipſis Conciliis manifeſtum eſt.

I. Synodus Lateranenſis ſub Innocentio III. non obſcure diſtinguit Eccleſias Canonicorum *Sæculares a Regularibus*: ſed manifeſtius ipſa Synodus Tridentina *ſeſſ. 7. c. 14. de reformat. Sæculares* Clericos a *Regularibus* diſtinguens, & alibi ſæpius Regularium Canonicorum, ut a Sæcularibus diſtinctorum verba faciens, hanc nomenclaturam probavit.

Quod igitur Canonici hodierni, qui votis Monaſterii non adſtringuntur, dicantur *Sæculares*, ipſos offendere non poteſt, cum etiam ipſa Concilia eo nomine a *Regularibus* ipſos diſtinguant.

II. Verum vocabulum illud *ſæculare* frequenter in malam partem accipi, ut v. g. ab Apoſtolo, ad Tit. c. 2. v. 12. dum præcipit, ut *abnegantes impietatem & SÆCULARIA deſideria, ſobrie, juſte, & pie vivamus in hoc ſæculo*, negari non poteſt.

III. Similiter interdum *ſæculares* dicuntur, qui in civilibus rebus, & actionibus occupantur, qui ſolliciti eſſe debent, quomodo uxori placeant, quomodo liberos honeſte educent, & doceant. A quibus negotiis cum ſeſe Eccleſiaſticus Ordo Deo mancipatus abſtrahere debeat, dicente Apoſtolo 2. ad Timoth. c. 2. v. 4. *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus*, alii ad eorum diſcretionem homines *ſæculares* dicti ſunt: ac frequenter in Canonibus Clerici hujuſmodi ſæcularibus opponuntur.

IV. Neque ergo etiam hac ratione Canonici, aut quicumque Eccleſiaſtici, ſi conformiter ſuæ vivant vocationi, *ſæculares* dici poſſunt; neque hac ſignificatione a Conciliis Canonici vocantur *ſæculares*; ſed quatenus opponuntur iis, qui recedentes a ſæculo ad clauſtra, & ſolitudines ſe retrahunt, & exteriori profeſſione per trium votorum emiſſionem omnibus ſæcularibus, & mundanis renuntiantes, ſæculo & mundo nuntium mittere, immo quodammodo mori dicuntur.

V. Horum ergo reſpectu Canonici, poſtquam rejecta communi vita, ſingularem vitam inter ſæculares vivere cœperunt, *Sæculares* dicti ſunt: non ea quidem ratione, qua Laici actionibus civilibus, & ſæcularibus impliciti *ſæculares* vocantur; ſed eatenus, quod jam in ſæculo, hoc eſt, inter ſæculares homines converſentur, & habitent, qui antea in clauſtris ab omni mundi ſtrepitu, & hominum ſæcularium converſatione ſegregati plane e ſæculo exiiſſe videbantur (*a*).

Hinc Adamus Canonicus Permonſtratenſis apud Molanum *lib. 2. c. 25. de Canonicis*, cum ſibi objeciſſet: *Si Canonici, quomodo ſæculares? Ut cignos nigros, ſic audio dici Canonicos* ſæculares: (ſubdit) *Sed eſto, nec ipſum culpemus modum loquendi. Sit quod ſic appellentur, non quia criminibus ſæculi ipſi ſæculo conformati implicantur, ſed pro eo quod tam arctum vivendi propoſitum non amplectantur, quam arctum illi tenere videntur, qui Regulares appellantur.*

C A P U T   II.

Canonici, qui hodie dicuntur *ſæculares*, vitam communem, & clauſtralem egerunt. Et quando ab ea receſſerint?

1 *Canonici ſæculares olim in communi vixerunt.*
2 *Probatur pluribus exemplis.*
3 *Quando deſierit vita communis?*
4 *Quæ deſertionis cauſa?*

I. SI antiqua Canonicorum monumenta, & temporum hiſtoriæ revolvantur, nihil certius quam pleraque, quæ hodie dicuntur Capitula Canonicorum ſæcularium, vitam communem vixiſſe; eodem pene modo, quo hodie Canonici, qui dicuntur *Regulares*; licet vota ſolemnia, præcipue paupertatis non emitterent.

II. Et quidem in Eccleſia Leodienſi ſæculo XII. vitam communem inter Canonicos adhuc ſuperſtitem fuiſſe ſcribit Bartholomæus Fiſen *lib. 10. c. 10. Hiſt. Leodienſis*, ubi loquens de Alberone Principe, ait: „ Ipſo Principe, Canonicorum omnis diſciplina corruit, „ quam neque Præſides curarunt, neque Epiſcopus ipſe: ut qui negligere cœpit Deceſſoribus ſuis ſolemnes Collegiorum inſpectiones. *Clauſtri* ergo ratione omni ſublata, dies noctesque Collegia patuere, etiam equitibus, curribuſque; cum ad eam ætatem clauſa perſeveraſſent, quo ritu hodie Monaſteria.

Et anno 1189. Godefridus III. donans decimas Collegio Canonicorum S. Joannis Leodii, ait: „ Et reſiduum fructuum in uſum „ Fratrum in Eccleſia veſtra reſidentium, juxta *portionem*, quæ „ unumquemque Fratrum in *refectorio* contingere debet, prout competens videretur, rationabiliter Capitulum diſpenſaret, ". Apud Miræum in Diplomat. Belg. *c. 65.* quæ videntur vitam communem ſupponunt.

De Eccleſiis Cameracenſibus, aliiſque vicinis teſtatur Chronicon Cameracenſe per Baldericum, & de Trevirenſi, VVormatienſi, Colonienſi, aliiſque Germaniæ Canonicorum Eccleſiis teſtis eſt Trithemius ad annum 975.

Et quid plura? Nonne vitam illam communem clamant etiamnum „ hodie *dormitoria*, *refectoria*, & alia id genus loca publica, „ quibus noſtri Ordinis Canonici, ait Aubertus Miræus *in notis* „ *ad Regulam Canonicorum*, olim uſi fuerunt, hodieque extant, & „ cum admiratione monſtrantur Coloniæ Agrippinæ, Tornaci, „ Leodii, Brugis, Inſulis, & alibi?

III. Hæc vitæ communis inſtitutio in aliquibus citius, in aliis ſerius deſiit. Circa ſæculum X. nonnullos ad vitam ſingularem, abjecta communi, convolaſſe tradit Trithemius *loc. cit.* „ Sub Theodorico Archiepiſcopo Trevirenſi, Canonici majoris Eccleſiæ ibidem abjecta vita *regulari*, quam hucuſque in eadem Eccleſia „ Majores eorum continuaverant, deſierunt eſſe Regulares, & „ facti ſunt nomine, & converſatione ſæculares. Quorum exemplo malo Canonici quoque S. Paulini Trevirenſes, Sancti Caſtri „ in Confluentia, Moguntinenſes, VVormatienſes, Spirenſes, & „ complurimum aliarum Eccleſiarum, diverſis quidem temporibus, „ ſed uno impietatis ſpiritu, Regularis vitæ communitatem abjecerunt.

IV. Hos ſucceſſivis temporibus alios ſecutos fuiſſe, Scriptores ſæculi XI. & XII. abunde teſtantur, & alte deplorant; eamque mutationem non auctoritati Eccleſiæ, ſed defectui, & refrigeſcenti charitati adſcribunt.

S. Ivonem Epiſcopum Carnotenſem audiamus. „ Quod communis vita, inquit, in omnibus Eccleſiis pene defecit tam civilibus, „ quam Diœceſanis, non auctoritati, ſed deſuetudini, & defectui „ adſcribendum eſt, refrigeſcente charitate, quæ omnia vult habere communia, & regnante cupiditate, quæ non quærit, ea, quæ „ Dei ſunt & proximi, ſed tantum quæ ſunt propria. *Epiſt.* 60.

Similiter ſub idem tempus de hoc Canonicorum tranſitu a vita communi ad ſingularem loquens Stephanus Tornacenſis, dicit, Canonicos tranſitum illum feciſſe, *Quia diſpenſationis levamen libentius admittebant, quam auctoritatis vigorem*: Quapropter urget Decanum Remenſem, ne patiatur hanc Eccleſiaſticam, & diu ſervatam diſciplinam aboleri, neque tam facile *juventuti ſingulariter, ne dicam*, ait, SÆCULARITER *vivere volenti obediat*. Epiſtola 160.

C A P U T   III.

Ex deſertione vitæ communis quaſi naturaliter ſecuta eſt vitæ Canonicalis diſſolutio.

1 *Deſertio vitæ communis ſecum traxit ſolutionem diſciplinæ Canonicalis.*
2 *Primum medium conſervandæ diſciplinæ Canonicalis, quod ſuppeditabat vita communis, cum vita ſingulari deſiit.*
3 *Promitur medium ſecundum.*
4 *Tertium.*
5 *Quartum.*
6 *Ex deſertione vitæ communis factum, ut in vita Canonicali homines mundani deſiderata invenerint.*
7 *Hinc totius diſciplinæ Canonicalis ruina.*

I. VIX ullum reperire eſt Scriptorem, qui Canonicorum e vita communi ad vitam ſingularem tranſitum refert, quin una referat, & deploret ut ex ſecutam totius Canonicalis diſciplinæ relaxationem; teſteturque e Regularibus, non nomine duntaxat, ſed vita & moribus etiam factos *ſæculares*. „ Etenim, ait Dionyſius „ Carthuſianus, quæ, quanta, & qualia vitia orta ſint, atque quotidie oriantur ex relaxatione illa *vitæ communis*, dormitoriique „ ejuſdem, experientia potius docuit, quam lingua poſſit explicare.

Quam vero hæc vitæ Canonicalis diſſolutio ex ea vitæ communis in ſingularem commutatione naturaliter, & quaſi ſua ſponte profluxerit, ultro fatebitur, qui utranque vivendi normam, & exteriorem diſciplinam paulo attentius conſideraverit.

II. Dum in communi vivebant, ſimul in uno reficiebantur refectorio; menſuramque potus, & cibi Superiores pro neceſſitate, non pro voluptate moderabantur; ipſaque convivia ſacra ſemper lectione condiebantur. Unde de Canonicis Remenſibus adhuc in communi viventibus, quaſi exultans ſcribit Stephanus Tornacenſis: „ Procedentibus unanimiter de Miſſa ad Miſſam, de ſpirituali refectione ad corporalem, præmiſſa invocatione Dominica, & ſigno „ benedictionis, ſuper cibum extenſo, reficiebant convivæ Domini „ minus ventrem, quam mentem, ſonante eis per miniſterium lectoris *divino eloquio* „. Epiſt. 160.

At arrepta vita ſingulari, tum non ſecundum moderationem, & diſcretionem Superiorum cibus potuſque ſubminiſtrabatur, ſed ſua quiſ-

(*a*) Lex Longobardorum l. 3. t. 1. §. 8. alterum reponit diſcrimen inter Canonicos Regulares, & Sæculares. Declarat, Canonicos Regulares eſſe eos, qui ſecundum regulam ſibi præſcriptam, & propriam vivunt, cum Sæculares dicantur vivere ſecundum Canones, ac regulam S. Auguſtini Clericis omnibus indictam. Leges autem Longobardorum a Rothario eorum Rege an. 707. in unum volumen redactæ ſunt.

Digitized by Google

quiſque arbitrio menſam ſuam inſtruere potuit, deliciiſque, quantum placuerit, affluere, genioque, & concupiſcentiis indulgere. Pro lectione ſacra diſcurſus non tantum otioſos, & ſæculares, ſed & peiores, liberum fuit permittere.

III. Vita communis de bonis, & proventibus Eccleſiaſticis ſingulis pro neceſſitate ſuppeditabat; quibus uſibus datum impenderetur, Prælati invigilabant, & rationem exigebant, at in vita ſingulari, ſingulis ſuæ præbendæ ſive proventuum portio ita concreditur, ut de ea nulli rationem, niſi ſoli Deo, reddere teneantur: atque hinc liberrima cuique ex bonis Eccleſiaſticis conſanguineos, familiareſque ditandi relicta poteſtas: hinc de patrimonio Chriſti luxuriandi, nullo freno reſtricta libertas.

In vita communi, nulla, niſi de licentia Prælati dabatur egrediendi e clauſtro Canonicorum facultas; atque hinc rara erat cum hominibus ſæcularibus Canonicorum converſatio; cum mulieribus autem rariſſima. At per vitam ſingularem reſerato, ſeu potius deſerto clauſtro, libera ac familiaris cum ſæcularibus, non viris modo, ſed & mulieribus converſatio facta eſt.

IV. Durante vita communi tempora ſingula, quibus impendi deberent, ex præſcripto Regulæ, & Superiorum erant determinata; atque ita otio pro magna parte occaſio ſubtrahebatur. Aderant & Superiores, qui quid ſinguli ſuo tempore facerent, intenderent; minuſque recte agentem, aut otio diffluentem monerent, & corriperent.

At nihil horum in vita ſingulari Canonicorum, quidquid jubet quiſque pro ſuo agit arbitrio; ſi otiari, ſi variis, immo & parum Clericum decentibus occupationibus vacare jubet, quis eſt qui vigilet, qui moneat, aut qui corripiat?

V. Florente vita communi, domo ſive clauſtro omnibus communi, & ſupellectili vulgari pro diſcretione Superiorum contenti eſſe debebant; dum autem vivunt ſingulariter, quiſque domicilia extruit, aut comparat, ac ſupellectile ornat, prout ſuæ ambitioni, aut vanitati congruere judicat.

Uno verbo dicam, cum vita ſingulari irrepſit libertas Canonicorum pro ſuo libitu vivendi, redituſque Eccleſiaſticos pro arbitrio diſpenſandi.

Huic vivendi libertati, ſi quis conjunxerit divitias, & honores etiam mundanos; quos ipſe Canonicalis ſtatus hodie dare ſolet, facile videre eſt; qua ratione homines mundani, carnales, ambitioſi, avari, aliiſque vitiis pleni, in vita Canonicorum reperire cœperint, quo ſuis concupiſcentiis, & carnalibus deſideriis ſatisfacere poſſent.

VI. Hinc contigit, ut Canonicatus, & Præbendas ambire cœperint, in quibus regnabat avaritia, imperabat ambitio; aut quos commode, delicioſe, immo ſplendide, & honorifice, ſecundum ſæculum vivendi incitabat deſiderium, jamque vita Canonicalis non amplius conſiderata fuerit, quaſi eam profitentes mundo ejuſque pompis, & prætenſionibus vale dicerent, ſeque totos Dei, & Eccleſiæ ſervitio conſecrarent; vitamque ſecundum Canones ſeu Regulas ab Eccleſia præſcriptas ſancte inſtituere deberent; ſed conſiderari cœpit: quaſi vita commoda, & honorifica ſecundum ſæculum, dans ea omnia, quæ homines ſæculi exiſtimanda, & optanda, credunt.

Inde felices æſtimati, etiam maxime ſecundum mundum, qui Canonicatus aſſequuntur; ſed eo feliciores, quo *pinguiores*, ut vocant, aut honorabiliores ſunt præbendæ.

Ex quo ulterius parentum cura, & ſtudium, ut ſuos quacumque via ad Canonicatus promoveant; tametſi nec minima in illis appareant vitæ Clericalis ſpecimina.

Quin & parvulis nondum pene natis provida parentum ſollicitudo Canonicatus parare cœpit: „ Hunc nos (inquiunt apud S. Ber„ nardum in *Declamat.* §. 5.) illi, vel illi tradamus Epiſcopo, apud „ quem habemus gratiam, aut cui forte ſervimus, ut ditetur de „ bonis Domini, nec in tot liberos noſtra dividatur hæreditas. "

VII. Quid igitur mirum, ſi poſtquam ea de vita Canonicali fuit impreſſa idea, poſtquam ad illam ambitio, avaritia, ipſe mundi ſpiritus, homines carnales, & mundanos ſollicitavit, & induxit, immo & plerumque intruſit, una ſecuta ſit totius diſciplinæ relaxatio? Immo ſane mirandum, quod adhuc illius vel veſtigia ſupereſſe reperiantur!

Si enim (*teſte Bellarmino de Gemitu Columbæ* lib. 2. c. 8.) *multitudo Monachorum ex monte perfectionis exciderit ad vallem profundam nimiæ relaxationis, quia non duxit eos ſtella ad præſepium Chriſti, id eſt, non traxit eos divina vocatio ad humilitatem Chriſti ſectandam: ſed carnalis ſenſus, qui mentem excæcat, duxit illos; vel ad vitam commodiorem cum eſſent pauperes, vel ad honores ambiendos in Religione, cum in ſæculo non invenirent qua via poſſent aſcendere: vel alio aliquo humano conſilio veſtem ſanctam induerunt. Et quid mirum, ſi multi veſtem Religioſam induant, cum non ſpiritus Domini, ſed carnalis ſenſus eos ad Religionem duxerit?*

Si, inquam, hæc de Religioſis non recta intentione Monaſteria intrantibus vere dixerit Bellarminus, quid dicendum erit de iis; qui vitam commodiorem, & honores non in Monaſterio, ubi adhuc vita quædam communis, & auſteritas ſervatur, ſed in ſæculo, ubi ambitio, & diſſolutio dominatur, cum ſtudio quærunt, & ſæpe inveniunt?

CAPUT IV.

Ipſa Canonicorum inſtitutio, ſeu profeſſio ſemper manſit invariata.

1 *Perverſa de vita Canonicali idea.*
2 *Diſciplina exteriori mutata, invariata manſit Canonicalis inſtitutio.*
3 *Non minor hodie in Canonicis requiritur morum integritas, quam durante vita communi.*
4 *Sola exterior diſciplina mutata eſt.*
5 *Hæc facilitabat, ut Canonice viveretur, non tamen omnino neceſſaria erat.*
6 *Alia habenda de Canonicis idea, quam vulgo habetur.*

TANDEM connivente Eccleſia, Canonicos a vita communi ad ſingularem tranſiviſſe, magnamque circa exteriorem vivendi diſciplinam mutationem interveniſſe, ex dictis capite ſuperiore ſatis conſtat.

I. Ulterius ex hac vivendi ac exterioris diſciplinæ variatione magnam vitæ libertatem, atque inde totius Canonicalis profeſſionis diſſolutionem ſecutam abunde quoque oſtendimus; quæ diſſolutio ubi univerſas pene per orbem Chriſtianum Canonicorum Eccleſias pervaſit, eam tandem pleriſque impreſſit ideam, quaſi vita Canonicalis eſſet vita commoda, & honorifica maximeque ſecundum ſæculum optanda; ſine ulla pene obligatione divitias, honores, aliaque ſecundum mundum appetibilia affluenter ſuppeditans.

Verum nihil a mente Eccleſiæ magis alienum, quam hæc de vita Canonicali ſæcularis, & perverſa idea.

II. Licet enim diſciplinæ exterioris mutationem tandem toleraverit Eccleſia; nunquam tamen de ſanctitate vitæ, & vivendi ſecundum Canones ſeu Eccleſiaſticas Regulas obligatione quidquam remiſit: immo immobilem ſemper ſuppoſuit ipſam Canonicalem inſtitutionem, & profeſſionem, ſi ipſas eſſentiales, & interiores ſtatus Canonicali obligationes ſpectemus.

Hinc ſæculo XV. non de Canonicis in communi viventibus, ſed ſingularem jam vitam agentibus dicebat Dionyſius Carthuſianus; „ Clerici vocantur Canonici, quoniam regularem, & rectam tenen„ tur ducere vitam, vitiorumque obliquitates vitando, ſinceriter „ gradari juxta præfixa eis a SS. Patribus ſtatuta ": *Tract. de vita Canon.*

Quod ſi ad decimum ſextum deſcendamus, aderit auctoritas Synodi Colonienſis: „ Ut de Canonicis dicamus paucis, inquit, reſ„ pondeat eorum vita titulo, reſpondeat *nomini*: ſint reipſa, ut „ ſunt nomine *Canonici*, id eſt *Regulares* ". An. 1536. *Part.* 3. c. 4.

Quin & ſub finem ſæculi decimi ſeptimi Clerus Gallicanus, ut Canonicos ad vitæ rectitudinem, morum integritatem, Canonumque ſedulam obſervantiam efficacius reduceret, ut nominis ſui memores eſſent, admonuit: „ Canonicos ſemper ſuæ denominationis memo„ res eſſe oportet, inquit, ne quis eorum Canones, & Regulas, „ vitæ aut morum pravitate unquam tranſgrediatur, ſed e contra, „ qui exleges ſunt, aut in futurum eſſe poſſent, eorum exemplo ad „ pietatis, & probitatis, totius formam, & regulam revocentur.

III. Et quid plura? An minorem hodie in Canonicis in cibo potuque, aut menſarum apparatu frugalitatem requirit Eccleſia, quam olim, cum communi refectorio utentes, cibi potuſque menſuram ſuorum Prælatorum arbitrio accipiebant? An minus ſe a ſpiritu mundi, & ſæcularibus negotiis ſeparare debent Canonici, qui hodie vitam ſingularem agunt, quam olim in communi viventes? An minus caſte vivere; aut mulierum ſuſpecta, & pericula conſortia vitare; quam dum ſimul in uno clauſtro habitantes, a ſæcularium ac mulierum converſatione manebant ſeparati? An hodie ex proventibus Eccleſiaſticis liberalius, & extra neceſſitatem conſanguineos, aut familiares ditare poſſunt; aut in luxum, uſus ſuperfluos, vel profanos erogare, quam dum eos ex communi maſſa diſpenſante Prælato pro ſua quiſque neceſſitate accipiebat? An minor hodie Canonicorum orandi, divinumque Officium devote ac diligenter perſolvendi obligatio; quam dum in una domo commorantes, ſimul e dormitorio, aut refectorio, inſtar hodiernorum Religioſorum, ſtatis horis ad perſolvendas Horas Canonicas pergebant? An minor eſt hodie, quam olim fuerit, Canonicorum Deo, & Eccleſiæ ſerviendi; ſeque eorum miniſterio conſecrandi neceſſitas?

Revolvantur, releganturque Canones, etiam his poſtremis ſæculis, poſtquam vita communis Canonicorum in ſingularem tranſivit, editi, nihil plane circa hæc mutatum reperietur: ſed eadem omnino Canonicis inculcata invenientur, & præſcripta.

IV. Uno verbo, quidquid mutationis intervenit, unice ipſam exteriorem vivendi diſciplinam concernit, quæ quidem non parum facilitabat, ut Canonici ea, ad quæ vi ſuæ profeſſionis indiſpenſabiliter adſtringuntur, obſervarent; nequaquam tamen ejus erat conditionis, ut ea non obſervata, Canonici quæ ſuæ ſunt vocationis, & profeſſionis exacte, licet forte difficilius, implere nequeant.

V. Quidni enim inter Canonicos *ſingulariter*, hoc eſt, extra congregationem viventes, reperiantur, qui ejus ſint virtutis, & perfectionis, ut eam in cibo, & potu totiuſque menſæ apparatu ſibi præſcribant, & ſervent moderationem, quam etiam in ordinatiſſima Congregatione Superiores juxta Canones præſcriberent? Qui reditus Eccleſiaſticos, quantumvis ſuæ diſpenſationi pro arbitrio concreditos, ſummo cum timore ac tremore, tanquam patrimonium pauperum diſpenſent? Qui curam temporalium ſine curis agant? Qui divitias poſſideant quaſi nihil habentes? Inque particulari familia ita vitam inſtituant, ut munia omnia Canonicorum ad præſcriptum Sacrorum Canonum non minus perfecte, & abſolute adimpleant, quam ſi juxta priſtinam vivendi diſciplinam vitam agerent communem.

VI. Ex his quiſque facile intelliget, aliam plane de vita Canonicali eſſe concipiendam ideam, quam vulgo concipitur, vitamque Canonicalem ex mente Eccleſiæ non eſſe inſtitutam, aut ordinatam, ut quis commode, laute, ac honorifice ſecundum ſæculum vivat, ſed ut a mundo abſtractus, omnibuſque ejus prætenſionibus renuncians, unice Deo, & Eccleſiæ ſive orando, ſive laborando ſerviat, vitamque Clericalem juxta Sacros Canones tanto exactius, & ferventius inſtituat, quanto reliquis Clericis & homine, & dignitate præcellit.

Ex his quoque non difficulter intelligitur, quam procul a mente Eccleſiæ, & a vera idea, quam de Canonicatibus habere deberent, recedant; qui ad eos tanquam ad res ſecundum mundum maxime optabiles, & commodas, aſpirant; feliceſque ſe autumant, dum ad eos pervenerint, nihil aut parum de obligatione; quam ratione Canonicatus contrahunt, ſolliciti.

CA-

Digitized by Google

C A P U T V.

De Congregationibus Capitularibus.

1 *Collegia Canonicorum olim dicta* Monaſteria, *hodie* Capitula.
2 *Congregationes Canonicorum quando dici cœperint* Capitula?
3 *Soli Canonici Capitulum conſtituunt.*
4 *In dignitate conſtituti, ſi non ſint Canonici, non ſunt de Capitulo:*
5 *Fallit in Decano.*
6 *Canonicatum, & dignitatem obtinens non gaudet duplici ſuffragio.*
7 *Canonici Sacris non initiati Capitulo non interveniunt.*
8 *Canonici non ordinati an turnum ſuum habeant in Collatione Beneficiorum?*
9 *Olim Canonici quotidie Collationem inſtituebant.*
10 *In hujus locum ſucceſſere Capitula diſciplinæ; & quid in eis tractandum?*
11 *In Capitulis primum de diſciplina, & vivendi ratione tractandum.*
12 *In Capitulis a majori parte ſuffragiorum concluditur; & hinc nonnumquam ſtatuta injuſta.*
13 *Non cæco modo in Capitulorum ſtatuta jurandum.*
14 *Quando indicenda Capitula?*
15 *Non indicenda tempore divini Officii.*
16 *Nec in hoc conſuetudo excuſare poteſt.*
17 *Nec alia negotia non Capitularia tempore divini Officii tractanda.*

I. DUM olim Canonici vitam communem agerent, unoque clauſtro ſub certa regula, & Superiorum directione viverent, eorum Collegia dicta fuiſſe *Monaſteria*, ex monumentis, & Scriptoribus illorum temporum notiſſimum eſt: ut merito Molanus, *lib. 1. de Canonicis c. 12.* imperitiæ arguat eos, „ qui dum alicubi incidunt in locum quemquam apud ſuperiorum ætatum Scriptores, in quo Canonicorum Collegium vocatur *Monaſterium*, aut errorem eſſe, aut monaſticum ordinem, antequam Canonici eſſent, in eo viguiſſe, putent, non alia ratione moti, quam quod videant Monaſterii nomen illi quandoque tributum eſſe.

At poſtquam Canonici, abjecta vita communi, ad vitam ſingularem tranſierunt, externaque vivendi diſciplina ſe plane a Monachis, & Regularibus in communi viventibus diſcreverunt, ſenſim quoque vocabula communem illam vitam præferentia reſpuerunt; atque ita eorum Eccleſiæ ſive Collegia prius *Monaſteria* nuncupata, dici cœperunt *Capitula*: hocque nomine hodie Canonicorum Sæcularium Eccleſiæ a Monachorum, & Canonicorum Regularium Conventibus diſtinguuntur.

II. Ulterius ſingularitate ſemel inducta, ſuas etiam Congregationes, quæ durante vita communi dicebantur *Conventus*, *Collatio*, aliove ſimili nomine, quo communitas aliquo modo indicabatur, *Capitula* dixerunt; hodieque Congregationes, ſeu Conventus Canonicorum vulgari nomine *Capitula* vocantur, eaque quæ in illis Congregationibus acta ſunt, *Acta Capitularia*, *Capitulariter* acta dicuntur,

III. Ad hanc Congregationem, quæ communiter *Capitulum* nuncupatur, jus habent ſoli *Canonici*, id eſt, qui in ea Eccleſia vere ſunt Canonici, omniaque jura Canonicorum habent.

Unde Beneficiati, qui Canonici non ſunt, licet etiam haberent jus præbendæ, ſive cum Canonicis proventus dividerent, aut participarent; immo & de adminiſtratione bonorum cum Canonicis in communi deliberandi jus haberent, ſi tamen Canonici non ſint, de Capitulo eſſe non cenſentur; neque in electionibus, aliiſque actibus Capitularibus ipſam bonorum adminiſtrationem haud concernentibus, interveniendi jus habent; niſi aliud de conſuetudine, aliove particulari titulo obtineat: uti late Fagnanus ad *c. 1. tit. De elect. n. 33. & ſeq.*

IV. Quinimmo, ſi in eadem Eccleſia ſint dignitates, quarum poſſeſſores ſimul non ſunt Canonici, de jure communi vocem, aut ſedem in Capitulo non habent; niſi ex earum fundatione ſeu erectione expreſſe, aut ex antiqua conſuetudine ſecus obtineat. Unde Gloſſa ad Sanctionem Pragmaticam *cap. ſicut §. quanta*, poſt Innocentium, aliosque Canoniſtas, ait: „ Archidiaconus, alii Prælati inferiores, & alii Beneficiati in Eccleſia Cathedrali, niſi habeant Canonicatum, non ſunt de Capitulo, nec debent habere vocem in Capitulo.

Et generaliter Rebuffus Tractatu de Nominat. *qu. 8. n. 32.* aſſerit: „ Habentes dignitatem in Eccleſia de jure non ſunt de Capitulo, niſi alias ſint Canonici: ſoli enim Canonici faciunt Capitulum, & unum corpus cum Epiſcopo.

V. Decanus tamen, licet præbenda Canonicali careat, nec ſpecialem Canonicatum obtineat, quia caput eſt Canonicorum, eorumque curam gerere debet, Capitulo intervenire, eique præſidere conſuevit, niſi forſan de rebus temporalibus ſeu præbendis, in quibus ipſe non participat, tractetur. Ita judicatum pro Decano *non præbendato* Eccleſiæ Cathedralis Ambianenſis in Parlamento Pariſienſi 28. Julii 1672. uti refertur in Libro, cui titulus, *Journal du Palais*, *Tom. 2.*

VI. Quinimmo ſi dignitatem quis obtineat una cum Canonicatu, ſi jus commune ſpectemus, duplici ſuffragio in Capitulo non gaudet; illudque prætendens, vel conſuetudine, aliove particulari titulo munitum ſe eſſe oſtendere debet. Panormitanus ad *c. 12. de ſent. & re jud.* & Cujacius ibid.

VII. Ulterius, quamvis Canonicis per ſolam Canonicatus aſſecutionem, & captam poſſeſſionem quæſita ſint omnia jura Canonicalia, dicanturque eſſe de Capitulo, tametſi etiam nullo Sacro Ordine ſint inſigniti, nihilominus in actibus Capitularibus ſuffragium non habent, niſi ut minus Ordinem habeant Subdiaconatus; etiamſi hoc illis ab aliis eſſet conceſſum, *Clement.* Ut 11. *De ætate, & qualit. & ordine præfic.* innovata per Synodum Tridentinam *Seſſ. 22. c. 4. de reform.* ut nimirum hoc pacto, „ qui divinis in Cathedralibus, vel Collegiatis, Sæcularibus, vel Regularibus Eccleſiis ſunt mancipati officiis, ad ſuſcipiendos Sacros Ordines propenſius inducantur ", ait dicta Clementina.

Ita quippe comparatum eſt, proh dolor! ut Canonici, qui nihil ex Sacerdotio lucri temporalis expectant, nihilque mundani honoris accedere ſibi autumant, ſed libertatem ſibi per ſuſceptionem S. Ordinis potius adimi, ad Sacrorum Ordinum ſuſceptionem quodammodo cogi debeant: Cappellani vero, & viliores Clerici ad Sacerdotium tamquam artem de pane lucrando currant, & feſtinent: quod jam pridem alte deploravit, & graphice expreſſit Philippus Abbas Bonæ Spei S. Bernardo coævus, *De dign. Cler. c. 15. & 16.*

Procedit autem hæc juris diſpoſitio non tantum in voce deciſiva, ſed etiam conſultiva; adeo ut neque aſſiſtentiam, neque ſedem in Capitulo habere poſſit Canonicus, qui Ordine ſaltem Subdiaconatus non eſt initiatus; quemadmodum declaraſſe S. Congregationem refert Garzias *de Beneſ. p. 3. c. 4. n. 25.*

VIII. Hæc tamen non procedunt in his, quæ a Canonicis fiunt non capitulariter, ſive extra Capitulum. Ita in Eccleſiis, ubi collatio ſpectat ad Canonicum hebdomadarium ſive turnarium, Canonicum in Sacris non conſtitutum ſuam habere hebdomadam ſæpius judicatum fuiſſe refert Garzias *loc. cit. n. 29.*

Verum ſi bene attendatur, dum Canonico *Turnario* Sacro Ordine non inſignito datur jus præſentandi, atque ad ejus præſentationem Capitulum præſentatum inſtituere debet, in effectu datur ſimili Canonico jus concurrendi ad unum e præcipuis actibus Capitularibus, qui eſt nominatio ad Beneficia; atque hac de cauſa Advocatus Regius concluſit, non eſſe dandum jus *Turnarii* cuidam Canonico Eccleſiæ Cathedralis Conſtantienſis Sacris non initiato, non obſtante Statuto, & Conſuetudine trium ſæculorum ejuſdem Eccleſiæ: ſuſtinens Statutum illud, ac Conſuetudinem eſſe merum abuſum tendentem in fraudem juris excludentis ſimiles Canonicos ab actibus Capitularibus. Et ita judicavit Senatus Rothomagenſis, atque inſtante Procuratore Regio una inhibuit omnibus Capitulis ſui Diſtrictus conferre quodcumque Beneficium ad præſentationem Canonicorum Sacris Ordinibus non initiatorum, eamque ſuam Ordinationem per modum Regulamenti publicari præcipit. Vide *Journal du Palais*, *tom. 3.*

IX. In his Capitularibus Conventibus tractandum de iis omnibus, quæ Statum, & Adminiſtrationem Eccleſiæ, quæque ipſum Canonicorum officium concernunt, ac in primis & ante omnia, ipſam diſciplinam, vivendique rationem, morumque reformationem ſpectantia.

Et quidem Regula Canonicorum in Synodo Aquiſgranenſi exarata *c. 123.* præcipit: „ Ut Canonici quotidie ad Collationem veniant, ubi & hanc inſtitutionem, & aliarum ſanctarum Scripturarum lectiones perlegant, & pro admiſſis veniam poſtulent, & ſententiam pro qualitate admiſſi ſuſcipiant; ubi etiam de communi profectu, & utilitate Eccleſiæ pertractent.

X. Scio quidem cum vita communi hanc ſanctiſſimam diſciplinam in pleriſque Canonicorum Eccleſiis exoleviſſe; at in ejus locum ſucceſſerunt Conventus, quos *Capitula diſciplinæ* vocant.

Synodus Colon. an. 1536. *p. 3. c. 4.* quæ in his potiſſimum tractanda ſint exponens: „ Capitula, inquit, diſciplinæ, quæ vocant, multo majori diligentia obſerventur atque hactenus. Id ita fiet, ſi non tam profanæ quam res ſacræ in his tractentur: ſi de moribus inquiratur, ſi vita expendatur ſingulorum, & quod olim ſancti Patres feciſſe dignoſcuntur, extemporali oratione interdum commoneantur Fratres, & in primis ad Sacras Litteras capeſſendas inſtigentur, atque, ut in his optimas horas collocent, incitentur, quod hic reperiatur fons vitæ ſcaturiens, ex quo qui haurit non ſitit in æternum; hic theſaurus Evangelicus, propter quem oportet vendere univerſa, reconditus ſit, ex quo prudens ille Paterfamilias profert nova, & vetera.

Indubie admodum eſſet optandum, ut in omnibus Canonicorum Eccleſiis hæc ſpecialia diſciplinæ Capitula frequenter ac ſerio inſtituerentur; vel ſi hæc ſpecialia Capitula non habeantur, ipſæ ordinariæ Capitulares Congregationes ita inſtituantur, ut non plane temporalibus negotiis occupentur, adeo ut nihil morum ac diſciplinæ, divini Officii rectæ inſtitutioni, aut reformationi impendatur; neque cura tantum habeatur de minimis, neglectis majoribus.

Aliud ſane ipſum Canonicorum officium exigit; & Decreta Synodorum clamant.

XI. „ Canonici (inquit Synodus Bituricenſis ann. 1564. *tit. 34. can. 9.*) convenientes ad Capitula, primum tractent de celebratione divini Officii, & quoſcumque defectus delinquentium corrigant, tum de temporalibus negotiis ſtatuant.

Et Synodus Toloſana an. 1590. *p. 1. c. 2. §. 7.* ait: „ In comitiis ſodalitiis, & Capitulo de iis primum, quæ ad divinum cultum ſpectabunt, tum de juſta morum reformatione, delictorum debita animadverſione, demum de privatis rebus, temporalibuſque negotiis agant.

Conſonat & Concilium Avenionenſe anno 1594. *tit. 33.* ita decernens: „ In Capitulo clamoſas, & contentioſas confabulationes evitabunt, & de iis, quæ ad Eccleſiæ cultum, & ad pietatem promovendam ſpectant, de bonorum Eccleſiaſticorum adminiſtratione tractabunt.

Volunt ergo Concilia, ut ea, quæ mores, divinum Officium, ac Eccleſiæ cultum ſpectant, præcipuum ac primum locum in Capitulis obtineant. Et merito, cum nihil juſtius ac rationabilius ſit, quam negotia majoris ponderis, & momenti præferri negotiis minoris momenti. Ac ſane timendum ne Canonici, qui adeo ſollicitι ſunt de rebus temporalibus, aut nihil in eorum Conventibus pene niſi de illis audiatur aut tractetur, ſint non tantum nomine, ſed reipſa Canonici *Sæculares*; vereque dici queat de ipſis, quod de quibuſdam Prælatis ſui temporis dixit Bernardus: *Lib. 4. De conſid. ad Eugen. Papam cap. 6.* „ Optimi videlicet æſtimatores rerum, qui magnam de minimis, parvam aut nullam de maximis curam gerunt.

XII. Negotia in Capitulis propoſita ſolent ordinarie ex pluralitate ſuffragiorum concludi; quodque major pars Capituli reſolvit, ipſum *Capitulum* reſolviſſe cenſetur.

XIII. Porro, quia non raro contingit, hoc præſertim tempore quando adeo relaxata, & ab omni pene diſciplina exempta eſt Canonicorum vita, ut plures Canonicorum vel nullam veræ diſciplinæ notitiam habeant, aut etiam eam oderint, unice vovendi libertatem

Digitized by Google

tatem affectantes, & lucro temporali inhiantes: quidni hinc natum eſt contingere, ut inter reſolutiones, vel etiam ordinationes Capitulares bonis vel reclamantibus, vel ſubinde pacis cauſa, aut ad majus malum evitandum, diſſimulantibus, reperiantur non paucæ, quæ Canonicæ diſciplinæ adverſantur; magiſque quæſtum aut turpe lucrum, immo ſubinde Simoniam ſapiunt, quam pietatem, aut ſpiritualem profectum; qua de re audire lubet, quæ per experientiam reperiant, & referunt Patres Synodi Colonienſis anno 1536. *part.* 3. *cap.* 19. „ Habent, inquiunt, fere quotquot ſunt Cathedrales, aut Collegiales Eccleſiæ ſuum volumen peculiarium Statutorum, quæ interdum pro affectu privato cujuſlibet augentur, aut creſcunt. *Inter hæc reperias quamplura, quæ quæſtum magis quam pietatem reſipiant*, & ad inæqualitatem magis quam æqualitatem faciant; unde diſcordia inter fratres (ut fieri ſolet) frequenter alitur, concordia vero ſcinditur, laceraturque. *Et quantumvis pleraque inter hæc iniqua reperias, adiguntur tamen omnes, qui recens admittuntur, ut ad ejuſmodi ſtatutorum obſervationem* (etiam penitus ignari quid contineant illa) *citra ullum delectum jurejurando ſe alligent*, cum tamen juramentum non debeat eſſe iniquitatis vinculum, nec ad ignorata extendi. Operæ pretium itaque nobis videtur, hujuſmodi ſtatutorum volumina inter viſitandum excutere, & quæ Evangelicæ puritati atque fraternæ charitati, denique diſciplinæ Eccleſiaſticæ minus conſentanea reperta fuerint, reſecare, cavereque, ne poſthac ulla nova ſtatuta in ejuſmodi Eccleſiis (niſi tamen noſter acceſſerit calculus) edantur.

Idem ſuppoſuit Synodus Tridentina *Seſſ.* 24. *cap.* 14. *de reformat.* deplorans, quod in pluribus Eccleſiis tam Cathedralibus quam Collegiatis, & Parochialibus, ex earum *Conſtitutionibus*, aut ex prava conſuetudine, in electione, præſentatione ..... ſive admiſſione ad poſſeſſionem alicujus Beneficii, vel Canonicatuum certæ conditiones, ſeu deductiones ex fructibus, compenſationeſque illicitæ, aut etiam quæ in aliquibus Eccleſiis dicuntur turnorum lucra, interponantur. Quæ omnia deteſtans S. Synodus, mandat Epiſcopis: „ ut quæcumque hujuſmodi in uſus pios non convertuntur, atque ingreſſus eos, qui *Simoniacæ labis*, aut *ſordidæ* avaritiæ ſuſpicionem habent, fieri non permittant, ipſique diligenter de eorum *Conſtitutionibus*, ſive conſuetudinibus ſuper prædictis cognoſcant, & illis tantum, quas ut laudabiles probaverint, exceptis, reliquas ut *pravas* ac *ſcandaloſas rejiciant*, *& aboleant* „. Et eos, qui adverſus prædicta quavis ratione commiſerint, pœnis Simoniacorum ſubjacere decernit, „ non obſtantibus (inquit Synodus) quibuſcumque *ſtatutis*, *conſtitutionibus*, conſuetudinibus, etiam immemorabilibus, etiam *Apoſtolica auctoritate confirmatis*: de quarum ſubreptione, obreptione, & intentionis defectu Epiſcopus tamquam Apoſtolicæ Sedis Delegatus cognoſcere poſſit.

Ex his quis non videat, per Synodum Tridentinam ſupponi, in Statutis & Conſtitutionibus, etiam Cathedralium Eccleſiarum (tametſi per Sedem Apoſtolicam confirmatis) poſſe reperiri aliqua, quæ Synodus tanquam de Simoniaca pravitate ſuſpecta deteſtatur.

Hinc quiſque diſcat non cæco modo in Statuta, & Ordinationes Capitulorum eſſe jurandum, ſed ea prius merito examinari, & expendi debere: eoſque multum hallucinari, qui ſibi licitum credunt, quidquid in Statutis Capituli probatum invenitur; tametſi etiam Sedes Apoſtolicæ confirmatio acceſſerit.

XIV. In pleriſque Eccleſiis certi dies, vel per menſem, vel etiam per hebdomadam ſolent eſſe deſignati, quibus ſtata hora *Capitulum* conveniat; ſoletque dici *ordinarium*.

Sed quia nonnunquam repentina negotia, quæ dilationem non patiuntur, congregationem Capituli requirunt, in poteſtate Decani, alteriuſve, cui jus convocandi Capitulum ex conſuetudine, aliove titulo competit, eſt, quocumque die, & tempore Capitulum indicere.

XV. Illud tamen obſervet, ut niſi neceſſitas urgeat, tempore divinorum Officiorum Capitula non habeantur. „ Canonici, inquit Sanct. Carolus in Concilio Mediolan. I. *part.* 2. *cap.* 38. quo tempore divina Officia celebrantur, non habeant Capitula, niſi fortaſſis aliter evidens neceſſitas poſtulaverit: qui contra fecerint, diſtributionem ne capiant hujus horæ, in qua id commiſerint.

Et Synodus Cameracenſis P. II. *tit.* 18. *cap.* 17. „ Canonicorum congregationes pro Eccleſiarum ſuarum negotiis, quæ Capitula dici ſolent, hora competenti fiant, nec ſummæ Miſſæ tempore ullo modo habeantur, niſi neceſſaria aliqua cauſa ſupervenjat, quæ differri non poſſit, quo caſu ut minimum mittantur aliqui Canonici in chorum. Et Mechl. P. II. *tit.* 12. *c.* 11.

XVI. Idem reſponſum a Sacra Congregatione refert Garzias *De Beneficiis part.* 3. *cap.* 2. *num.* 559. qui ipſe, cum eſſet Canonicus Abulenſis (*a*), atque in ea Eccleſia „ ſæpe fierent *Capitula*, & haberentur congregationes *Capitulares* tempore divinorum Officiorum, & dum Horæ, etiam Miſſa major, celebrarentur, juxta ſtatuta, & antiquam conſuetudinem in Hiſpania hactenus obſervatam; ac eſſet in hac Eccleſia ordinatio Capitularis, quod Canonicus, qui fuerit in Eccleſia, & non intraverit Capitulum, mulctetur certa pœna, etiamſi ſit in choro in divinis Officiis „: his, inquam, ſic ſe habentibus petiit ipſe Garzias declarari, an nihilominus „ Canonicus ſeu capitularis poſſit licite a Capitulis abeſſe, ſtando in choro nec propterea poſſit mulctari? Secundo, an poſſit etiam, ſi velit, intereſſe Capitulis, quæ fiunt tempore divinorum Officiorum, ſuppoſito quod fiunt, & ſatisfaciat ſuæ obligationi, & faciat fructus ſuos, qui in illa hora lucrifiunt .... Congregatio Concilii ad primum reſpondit: Congregationes hujuſmodi capitulares habendas non eſſe eo tempore, quo divina Officia celebrantur, niſi cauſa aliqua urgens eas ad aliud tempus non pateretur differri; quod ſi hæ congregationes abſque cauſa prædicta tempore celebrationis divinorum habitæ fuerint, Canonicum jure ab his, ut choro interſit, poſſe abeſſe, nec propterea eſſe mulctandum. Ad ſecundum non poſſe, juxta reſponſum ad primum. " Quam declarationem, ait Garzias, authenticam habeo.

XVII. Infertur autem ex dictis, uti notat ibidem Garzias, „ non licere etiam fieri congregationes particulares Commiſſariorum Capituli, nec occupari Beneficiatos in negotiis, & rebus Eccleſiæ, (quæ alias commode fieri poſſunt) dum divina officia celebrantur, quamvis oporteret alias eis conſtituere aliquod ſtipendium ſeu ſalarium.

Infertur etiam non licere facere orationes, & computus bonorum, & redituum Menſæ, vel Fabricæ, dum divina fiunt; & ita reſpondit S. Congregatio apud Garziam loco citato *num.* 568. his verbis: „ Congregatio Concilii cenſuit, neque Epiſcopum, neque Capitulum debere exigere rationum redditionem tempore quo recitantur Horæ Canonicæ, & divina celebrantur.

CAPUT VI.

Canonici divinum Officium diurnum pariter ac nocturnum publice perſolvere tenentur.

1 *Præcipuum officium Canonicorum eſt perſolutio divini Officii*,
2 *Unde hæc obligatio Canonicorum?*
3 *Omnibus Horis etiam minoribus intereſſe debent*,
4 *Debent per ſe divinum Officium perſolvere.*
5 *Contrarium ſtatutum non valet.*
6 *Non improbandus Vicariorum uſus.*
7 *Quod Vicariorum officium?*
8 *Quid in his aſſumendis præcipue attendendum?*

I. Solemnem divini Officii perſolutionem unam eſſe e præcipuis Canonicorum obligationibus nemo dubitat. Quapropter maxima pars Regulæ Canonicorum a Synodo Aquiſgranenſi conſcriptæ, circa modum ac normam perſolvendi Horas Canonicas verſatur; ac *cap.* 131. monentur Canonici: „ Ut ſtudeant ſummopere Horas Canonicas vigilantiſſima cura cuſtodire, & in his divinum Officium humiliter ac devote perſolvere. Mox enim, ait Synodus, ut auditum fuerit ſignum, feſtinato omnes ad Eccleſiam conveniant, quam non pompatice, aut inhoneſte, vel incompoſite, ſed cum reverentia, & Dei timore ingrediantur.

Hinc in Conciliis, etiam poſt commutatam vitam communem Canonicorum in ſingularem, nihil tantopere Canonicis inculcatum, quam *Ut in Choro ad pſallendum inſtituto*, *hymnis & canticis Dei nomen reverenter* (verba ſunt Synodi Trid. *Seſſ.* 24. *cap.* 12. *De ref.*) *diſtincte*, *devoteque laudent*. Ideoque non immerito ſæculo 11. ad quemdam Canonicum ſcripſit S. Ivo Carnotenſis: „ Ad hoc inſtituta eſt Clericalis militia, ut pſalmodiæ, & hymnodiæ quotidianum offerat Deo ſacrificium.

II. Unde hæc Canonicorum obligatio profluat, ſat indicat ipſa Canonicorum Regula, monens Canonicos: „ Ut laudes Deo in communi perſolventes, pro ſuis populorumque, quorum oblationibus vivunt, delictis Deum exorent.

Quibus non obſcure innuit, ideo Canonicis factas oblationes, fundataſque eorum Eccleſias, ut ipſi pro populo, ac Fundatoribus Deum inceſſanter orarent, & laudarent: „ Nam, inquit Juſtinianus Imperator *Nov.* 131. qui conſtituerunt, vel fundarunt ſanctiſſimas Eccleſias pro ſua ſalute, & communis Reipublicæ, reliquerunt illis ſubſtantias, ut per eos debeant ſacræ Liturgiæ fieri, & ut illis a miniſtrantibus piis Clericis Deus colatur.

Quam hæc vera ſint, propius intelligent Canonici, ſi fundationum donationumque ſuarum monumenta, non tantum ad conſervationem temporalium, uti fieri ſolet, ſed ad intelligendam ſuam obligationem, ſedulo ac diligenter pervolvant.

III. Porro cum Officium divinum juxta normam a multis ſæculis receptam conſtet ſeptem partibus, nimirum Matutino, ſub quo & *Laudes* comprehenduntur, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Veſperis, & Completorio: illæque ſimul ſumptæ integram Officium divinum diurnum, ac nocturnum conſtituant, conſequens eſt, Canonicos non tantum uni alterive, aut etiam majoribus Horis debere intereſſe, ſed omnibus: quia obligatio Canonicorum eſt non partem duntaxat divini Officii perſolvere, ſed integrum; unde de Canonicis, aliiſque Clericis choro adſtrictis pronuntiat Concilium Generale Lateranenſe ſub Innocentio III. quod teneantur *Divinum Officium nocturnum pariter, & diurnum, quantum eis dederit Deus, ſtudioſe celebrare.*

IV. Porro ſi Canonicalis muneris, & obligationis ſit, Officium divinum publice, & ſolemniter perſolvere, evidenter conſequitur, Canonicos ad eam perſolutionem *perſonaliter* obligari; cum ipſa ratio dictet, & clamet, unumquemque teneri ad ea, quæ ex ſuo inſtituto ſeu profeſſione ſibi incumbunt, & injuncta ſunt.

Quapropter de Canonicis tam Cathedralibus quam Collegiatis loquens Synodus Trid. *Seſſ.* 24. *cap.* 12. *De ref.* ait: *Omnes vero PER SE, & NON PER SUBSTITUTOS compellantur obire officia.*

Huic Concilii Tridentini Decreto conſonat Synodus Cameracenſis P. I. *tit.* 6. *cap.* 7. decernens: „ In choro cum pſallitur, Canonici omnes, qui in choro fuerint, & Sacellani pſallant, nec ſint in ſedibus ſuis otioli, nec putent ſe functos Officio, ſi vicaria tantum opera cultum divinum celebrari curent: modo tamen pſallere per valetudinem queant, nec aliis impediti juſtis de cauſis fuerint.

Et Synodus Mechl. P. II. *tit.* 12. *cap.* 2. „ meminerint, ait, omnes tam in dignitate conſtituti, quam Canonici, Cappellani, Vicarii, Beneficiati, & reliqui habituati, mandati Concilii Trid. ut omnes divina *per ſe*, & non per ſubſtitutos compellantur obire Officia, atque in choro ad pſallendum inſtituto hymnis, & canticis Dei nomen reverenter, diſtincte, devoteque laudare.

V. In-

(*a*) Avila en Eſpagne.

Digitized by Google

V. Infinita propemodum tum veterum, tum recentiorum Synodorum Decreta, tum probatiſſimorum auctorum teſtimonia, hanc Canonicorum obligationem *per ſe* divina Officia ceſſante legitimo impedimento, perſolvendi aſſerentia, contrariumque uſum tamquam merum abuſum ex deſidia, & ſuperbia Canonicorum ortum reprobantia, allegare poſſem, niſi id fuſe, & abunde præſtitiſſem in Diſſertatione De Canonicis, *part.* 3. *cap.* 2. Illud hic addo; referente Nicolao Garzia, de Beneficiis, *part.* 3. *cap.* 2. *num.* 498. reſolutum fuiſſe conformiter ad jam dicta a Sacra Congregatione, „ ſi factum ſit aliquod ſtatutum, quod Canonici poſſint inſervire „ per Subſtitutum, vel alternatim unus pro alio, non habeatur „ ejus ratio, quia eſt contra Concilium Tridentinum.

„ Procedit etiam dicta declaratio, ait Garzias, licet ante Con„ cilium eſſet ſtatutum, vel conſuetudo etiam immemorialis in „ contrarium, ut colligitur ex ipſo Concilio.

VI. Quia tamen nonnunquam contingit, præſertim in Eccleſiis Cathedralibus, ut Canonici aliis negotiis Eccleſiæ diſtracti, Officia *per ſe* congruenter perſolvere nequeant; nullatenus probandum, ut aliquos vicarios aſſumant, qui Canonicorum legitima ex cauſa abſentium vices ſuppleant, & in perſolvendis divinis laudibus Canonicis adjutores accedant.

VII. Hunc eſſe Vicariorum finem indicat Synodus Colonienſis, anno 1536. *part.* 3. *cap.* 6. monens Vicarios: „ Ut attendat, quod „ Canonicis adjutores accedant: horum nimirum vice, qui vel ad„ verſa valetudine detenti, vel negotiis neceſſariis avocari, inte„ reſſe non poſſunt.

„ Ita Vicarii opera (inquit Synodus Audomarenſis, 1583. *tit.* „ 12. *cap.* 6.) Officium peragatur, ut nihilominus ii ipſi, quo„ rum proprium eſt illud agere, qui dignitatem, Canonicatum, „ aut quodvis aliud beneficium, vel officium in Eccleſia obtinent, „ niſi legitime impediatur, per ſeipſos, & non per alios dumta„ xat illud faciant.

VIII. Porro in aſſumendis hiſce Vicariis merito attendent Canonici, num mores ac vita officio ab iis obeundo reſpondeant; ne alias cantando non Deum laudent, ſed offendant.

Quare Patres Concilii Cameracenſis, P. I. *tit.* 1. *cap.* 14. monent: „ Ut in Eccleſiis ſive Cathedralibus, ſive Collegiatis non „ conſtituantur Vicarii, qui Canonicas, quas vocant, Horas in „ choro cantant, niſi aut Sacerdotes, aut in Sacris Ordinibus con„ ſtituti, aut ſaltem Lectores ordinati; atque hi quantum fieri „ poteſt ſint cælibes, quorum mores vitaque probata fuerit, nec „ permittatur in choro pſallere, niſi veſtitu & habitu corporis, mi„ niſtros ſe eſſe Dei, & Eccleſiæ demonſtrent". Plura videri poſſunt in citata Diſſertatione De Canonicis, *part.* 3. *cap.* 2. §. 5.

CAPUT VII.

De Diſtributionibus quotidianis.

1 *Quid Diſtributiones?*
2 *Quæ inſtitutionis ratio?*
3 *Omnibus Horis etiam minoribus aſſignandæ.*
4 *Integris Horis intereſſe debent, qui eas lucrentur.*

I. DISTRIBUTIONES proprie dicuntur *quotidianæ*, ait Stephanus Weymſius ad Conſtit. 11. per Concilium Tridentinum innovatam *num.* 7. „ Quando ſingulis diebus, vel etiam ſingulis ho„ ris diſtribuuntur, in pecunia, victu, potu, vel alia ſpecie, his „ tantum, qui perſonaliter præſentes ſunt in Officiis divinis, quod „ moribus hodiernis paſſim ſit per plombetum, vel teſſeram.

II. Quis ſit harum diſtributionum ſcopus, jam pridem ad Paſchalem Papam ſcribens S. Ivo Carnotenſis expreſſit: „ Cum in „ pluribus Canonicorum Carnotenſium deſueviſſet diſciplinæ regu„ laris obſervantia, ut de negligentibus facerem diligentes, de ſo„ mnolentis vigilantes, de tardis aſſiduos ad frequentandas Horas „ Canonicas, deliberavi apud me, ut darem iis dimidiam Præpo„ ſituram, ut inde fieret *quotidianus panis*, quem acciperent aſſi„ dui, amitterent tardi, ut ad quas eos panis interni dulcedo non „ movebat, panis corporei refectio provocaret, quamvis eorum „ annua præbenda eis ad hoc ſufficiens eſſe deberet.

Unde & Synodus Colonienſis, anno 1536. *p.* 3. *c.* 10. animadvertens Canonicorum in frequentandis divinis Officiis neglectum, „ Facile, ait, caſtigabitur hic lapſus, ſi negligentes ſubtractione „ proventuum, ſeu diſtributionum mulctentur.

Et ipſa Synodus Tridentina diſtributiones probans, eaſque, ubi deſierant, reduci deſiderans, ac ob id præcipiens, „ tertiam fru„ ctuum quorumcumque proventuum, & obventionum, tam Di„ gnitatum, quam Canonicatuum, Perſonatuum, portionum, & „ officiorum, ſeparari debere, & in *diſtributiones quotidianas* con„ verti", hanc ſuæ præceptionis rationem præmiſerat: „ cum be„ neficia ad divinum cultum, atque Eccleſiaſtica *munia obeunda* „ *ſint conſtituta, ne qua in parte diminuatur divinus cultus, ſed ei* „ *debitum omnibus in rebus obſequium præſtetur: ſtatuit*, &c.

III. Si ergo quotidianæ diſtributiones eo fine inſtitutæ, & ab Eccleſia probatæ ſint, ut Canonicorum, aliorumque Clericorum in frequentandis Horis Canonicis negligentia puniatur, & mulctetur; & ne *qua in parte*, ut loquitur Synodus Tridentina, *diminuatur divinus cultus, ſed ei debitum omnibus in rebus obſequium præſtetur*, Seſſ. 24. de reform. quis hinc conſequi non videt, eas non aliquibus dumtaxat, ſed omnibus Horis, id eſt, integro Officio divino eſſe aſſignandas: ut hoc pacto fiat, ne *qua in parte* cultus divinus diminuatur ſeu negligatur; nec Canonici ſuæ impune deſint obligationi.

De hac Synodi Tridentinæ ſententia non dubitans S. Carolus in Synodo Mediolanenſi IV. *part.* 2. *cap.* 13. ſtatuit: „ Ut etiam in „ Eccleſiis vel Cathedralibus, vel Collegiatis quamvis reliquis di„ vinis Officiis congruus quotidianarum diſtributionum cenſus aſſi„ gnatus ſit, *aliquibus* tamen *Canonicis Horis*, aut ceteris Officiis, „ etiam extraordinariis, quavis auctoritate inſtitutis, nullæ quo„ tidianæ diſtributiones adſcriptæ, attributæve ſint, aut ſi attri„ butæ ſint, exiguæ illæ quidem, atque uſque adeo tenues, ut ve„ riſimiliter negligantur; in iis Epiſcopus vel de communi reſiden„ tiæ, diſtributionumque quotidianarum cenſu, ſi amplius ſit, cer„ tam portionem arbitrio ſuo congruam, Capituli ac reliquorum, „ qui ejuſdem cenſus participes ſunt, conſenſu detrahat, eamque „ ipſam ſtatam *unicuique* ex illis Canonicis Horis, Officiiſve at„ tribuat, adſcribatve perpetuo, vel omnino ipſe auctoritate, & „ facultate ſibi ab eodem Tridentino Concilio data, quemadmo„ dum etiam a ſancta Sede Apoſtolica declaratum eſt.

Quod hic aſſeritur a S. Sede Apoſtolica declaratum eſſe, ei conforme eſt quod refert Garzias *De Beneficiis*, *part.* 3. *cap.* 2. *num.* 489. cenſuiſſe S. Congregationem, „ diſtributiones quotidianas, „ quæ acceptæ fuerunt ex tertia parte fructuum dignitatum alicu„ jus Eccleſiæ, aſſignari debere non duabus Horis tantum Cano„ nicis, ſed etiam *reliquis aliis omnibus*, quibus, qui non inter„ fuerint, diſtributionem amittant.

Conformiter proinde ad mentem Concilii Tridentini Synodus Mechl. P. II. *tit.* 2. *cap.* 2. „ Ut minores Horæ non negligantur, „ voluit, pro illis certæ diſtributiones aſſignentur, aut Minores „ illæ Horæ Majoribus adjungantur; ita ut in Majoribus illis Ho„ ris nemo diſtributionibus gaudeat; niſi in Minoribus quoque Horis debite interfuerit.

IV. Ulterius, ipſe diſtributionum quotidianarum ſcopus, & inſtitutionis ratio ſat oſtendunt, eas non deberi niſi illi, qui actualiter, integre & complete Horis Canonicis aſſiſtit. Unde Synodus Baſileenſis declaravit, *Seſſ.* 21. *cap.* 4. „ Ut qui in Matutinis an„ te finem Pſalmi, *Venite exultemus*; in aliis Horis ante finem „ *primi Pſalmi*, in Miſſa ante ultimum *Kyrieleiſon* uſque in fi„ nem divino Officio non interfuerit, niſi forte neceſſitate cogen„ te, ac petita, & obtenta a Præſidente Chori licentia diſcedere „ oporteat, pro illa Hora abſens cenſeatur: ſalvis, ait, Eccleſia„ rum conſuetudinibus, ſi quæ forte circa hoc exactiores exiſtunt.

Et Patres Concilii Moguntini, anno 1549. *cap.* 72. „ Anima„ rum periculo obviare, & Eccleſiarum neceſſitati conſulere vo„ lentes, decreverunt & ordinarunt, ne quotidianæ diſtributiones „ ad breviſſima quædam momenta, puta ad lectionem Epiſtolæ, „ ſeu unius Pſalmi, aut Reſponſorii; ſed *integris ac totis Officiis*, „ *& Horis aſſignentur*, & iis modo tribuantur, qui Officiis divi„ nis, de quibus hæc emolumenta dantur, *ab initio ad finem* in„ terfuerint .... Quibuſcumque irrationabilibus, aut pravis con„ ſuetudinibus (quæ potius corruptelæ cenſendæ ſunt) non ob„ ſtantibus.

Eumdem abuſum Synodi noſtræ Belgicæ pariter damnant, & quidem Mechlinienſis, P. II. *tit.* 12. *cap.* 4. ait: „ Careant diſtribu„ tionibus, qui ante *Gloria Patri* primi Pſalmi cujuſque Officii „ *uſque ad finem* eidem Officio *actualiter* non interſunt.

Synodus vero Diœceſana, anno 1609. *tit.* 11. *cap.* 10. hoc Concilii Provincialis Decretum renovans addit: „ Iis diſtributionibus „ quoque privari volumus, qui in Miſſis votivis, & anniverſa„ riorum, quæ ex fundatione ſine commendationibus canuntur, „ ante primam Collectam; in vigiliis vero ante finem ſecundi Pſal„ mi Veſperarum, & in commendationibus ante initium Pſalmi, „ *In exitu*, uſque ad finem non interſunt.

Uno verbo diſtributiones ex mente Eccleſiæ ita ordinandæ ac diſpenſandæ ſunt, ne *qua in parte* cultus divinus minuatur; ſed divinum Officium in omnibus ſuis partibus tam majoribus, quam minoribus integre, & ordinate ab omnibus perſolvatur.

CAPUT VIII.

Diſtributiones non ſunt inſtitutæ, ut propter eas divinum Officium frequentetur.

1 *Multis rationibus improbatur Officium intuitu diſtributionum frequentare.*
2 *Ratio prima.*
3 *Secunda.*
4 *Tertia.*
5 *De Simonia redduntur ſuſpecti, qui principaliter ob diſtributiones frequentant.*
6 *Indicia, e quibus cognoſcitur, num* principaliter *ob diſtributiones quis frequentet.*

I. DISTRIBUTIONES quotidianas inſtituit, & probavit Eccleſia, ut Clericorum in perſolvendis divinis Officiis neglectus aut tepor, earum privatione mulctaretur; ipſique hac mulctæ comminatione ad diligentiorem, & ferventiorem divini Officii perſolutionem excitarentur; nequaquam vero ut Canonici earum lucrandarum cauſa ad divinum Officium accederent; ſive eo principaliter animo divino Officio intereſſent, aut ad illud frequentandum moverentur, ut diſtributionum illarum lucro gaudere poſſent.

II. Scit enim Eccleſia *voluntarie* ſacrificium laudis Deo eſſe offerendum, juxta illud Pſalmiſtæ a Canonicis quotidie pronunciandum, *Voluntarie ſacrificabo tibi*. Pſal. 53.

„ At ſi propter aliud laudas Deum, ait S. Auguſtinus in *Pſalm.* „ 53. *ex neceſſitate laudas*. Si adeſſet tibi quod amas, non lauda„ res Deum. Vide quid dicam? Laudas Deum, v. g. ut tibi det „ amplam pecuniam (ut diſtributiones accipias) ſi aliunde haberes „ amplam pecuniam, non a Deo, numquid laudares Deum? Si „ ergo propter pecuniam laudas Deum, non *voluntarie* ſacrificas „ Deo, ſed *ex neceſſitate* ſacrificas, quia præter illum neſcio quid „ aliud amas.

Qui

Qui ergo divinas laudes Deo perſolvit, Horaſque Canonicas frequentat, ut diſtributiones lucretur, non frequentaturus ſi earum lucrum non ſpectaret, aut aliunde habère poſſet, convincitur non *voluntarie*, ſed *ex neceſſitate* Deum laudare, ſive divinum Officium perſolvere.

III. Ulterius, novit Eccleſia illud jam pridem ab eodem Doctore pronuntiatum: *Quæcumque res propter aliud aliquod quæritur, ſine dubio inferior eſt (nimirum appretiatione quærentis) quam id, propter quod quæritur: Et ideo illud primum eſt, propter quod rem iſtam quæris, non iſta res, quam propter iſtud quæris. Quapropter ſi Evangelium, & Regnum Dei propter cibum quærimus, priorem facimus cibum, & poſterius Regnum Dei.*

Qui ergo Officium divinum quærit, ſeu frequentat propter materiales has diſtributiones, convincitur pluris æſtimare diſtributiones, quam ipſum divinum Officium; & priores facere diſtributiones, quam Officium divinum.

IV. Quinimmo, qui eo animo Horas Canonicas frequentat, ſpiritualibus terrena mercari convincitur: nam, ut ait S. Bernardus, *qui Officium Eccleſiaſticum quærit, aut eo tenet animo, eoque intuitu, ut huic vitæ habeat neceſſaria*, perverſo nimis ordine cœleſtibus terrena mercatur.

V. Cum igitur ratio Simoniæ in hoc præcipue conſiſtat, quod morali agendi modo, res ſpirituales temporalibus æquiparentur, aut poſtponantur; ipſaque ſpiritualia, ut medium ad obtinendum temporalia ordinentur, non dubitant Canoniſtæ poſt Gloſſam in *cap. unic. De Clericis non reſid. in VI.* condemnare *Simoniæ mentalis Canonicum, qui intereſt Officio divino principaliter pro denario.*

Quid de eo ſenſerint Patres Synodi Colonienſis anno 1536. diſcant Canonici ex iis, quæ *part.* 3. *cap.* 13. tum optando, tum hortando, & comminando Canonicis propoſuerunt: *Utinam, inquiunt, optando a Deo Opt. Max. conſequi poſſimus, ne quiſquam* lucri cauſa *divinis intereſſet*, alioqui non acceſſurus ſacra, *veluti quem nummi magis quam Dei amor in templum trahit, quæſtum pietatem eſſe putantem: qui non dubium ex numero eorum eſt, de quibus Iſaias dixit*: Omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones. Iſaias c. 1. v. 23. *Nec multum is abeſt (uti plerisque doctiſſimis viris placuit)* ab horrendo crimine Giezi, qui exiſtimavit divinum munus pecunia redimendum. l. 4. Reg. c. 5. *Quare viderint Clerici noſtri, ut eorum mens & intentio tota in Deum referatur; ut cum David confiteantur* Deo in directione cordis, ac in labiis ſuis pronuntient omnia judicia oris ejus. In via etiam teſtimoniorum Domini delectentur ſicut in omnibus divitiis. Pſalm. 118. *Optandum ut Pſalmus ille* 118. *qui toties non ſine cauſa in Eccleſiis replicatur, ore ſimul & corde, reſpondente ſingulis verbis mente decantetur, & cum eodem Pſalte ex animo dicatur*; voluntarie ſacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo, Domine, quoniam bonum eſt. Pſalm. 53. *Non adimit Chriſtus, ſed decernit operanti ſuam mercedem*: Dignus eſt enim operarius mercede ſua. Luc. c. 10. v. 7. *& qui altario deſervit, de altario & vivet. Sed interim cogitare debet Clericus, ſe vivere non ut edat, ſed edere ut Chriſto vivat, habereque ſemper reconditum Chriſti verbum*, primum quærite regnum Dei, & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis. Luc. c. 12. v. 31.

Similiter Stephanus Epiſcopus Pariſienſis dubitaſſe non videtur, ſimoniam mentalem committi a Clericis, qui divinum Officium ob ſolam ſpem materialium diſtributionum frequentant. „ Prohibemus „ vobis omnibus (inquit in ſua Synodo) *ne committatis Simoniam „ etiam mentalem, adeundo ad divinum Officium ſub ſpe materia„ lium diſtributionum.*

VI. Quis vero cenſeri debeat *principaliter* Horis Canonicis propter diſtributionem intereſſe, licet id ab interiori animi affectu dependere videatur; frequenter tamen non obſcura occurrunt externa indicia, hanc animi conſtitutionem prodentia.

Si v. g. Canonicus Horas illas ſollicite frequentet, quibus diſtributiones majores ſunt annexæ, illas vero, quibus nullæ aut exiguæ conſtitutæ ſunt, ſine juſta cauſa paſſim negligant: nullamque illas frequentandi ſibi curam eſſe oſtendat, indicium erit non obſcurum, quod Horas non amore Religionis, ſed amore pecuniæ frequentet; eaſque tamquam medium ad diſtributiones ordinet. Canonicus quoque, qui mox ut Officium, cui diſtributionum lucrum annectitur, eſt abſolutum, e choro diſcedere ſolet, neglecto Officio quod diſtributiones non pendit, tametſi etiam immediate ſequatur, difficulter ſe a ſuſpicione Simoniaca liberabit.

Quapropter Pius Pariſienſium Cantor Simoniæ arguit Clericos, qui nolebant Feſtum S. Stephani, poſtulante quodam Prælato, ritu duplici cantari. *Niſi una paſtum, & refectionem annuam Clericis promitteret, inſuper nummos matutinales illius noctis duplicandos; ut ſic celebrarent potius Feſtum nummi duplicati, quam Feſtum S. Stephani .... Quibus ſunt ſimiles, pergit Petrus Cantor, quidam in Eccleſia pſallentes, & pro pretio cantantes; quibus pecunia diſciplina eſt, nummus Decanus, ac etiam Deus; qui idololatræ ſunt, nummum potius adorantes, quam Deum*: non alias Deo cantaturi, niſi propter nummum.

Subdit deinde prædictus Auctor: *Quid vilius, quam duas Horas in Eccleſia quadam (quia ad illas decantandas non eſt conſtituta certa pecunia) a Laicis dici* Horas Domini, ceteras denarii, *immo diaboli; immo ad has Horas decantandas, & Horas beatæ Virginis non adſunt Clerici, ſed præſentes in aliis, ab his fugiunt, ut nullum opus ſibi* vendicet in Eccleſia Spiritus S., cum nihil gratis in ea fiat, ſed omne ſibi vendicet nummus.

Si hodie ſupereſſet Petrus, in multis reperiret Eccleſiis, quod in una ſe reperiſſe deplorat, & quaſdam Horas Vicariorum, quaſdam Canonicorum, & Cappellanorum, non immerito appellandas videret.

Nonne cum magno divini Officii dedecore conſpicitur, a duobus tribuſve Vicariis Horas illas paſſim curſim, & ſyncopando decantari, quibus decantandis nullus nummus eſt conſtitutus? Numquid qui diligunt decorem domus Dei, magno animi dolore videre coguntur Canonicos, Capellanos, alioſque Clericos ex Horis Canonicis, quibus diſtributiones quotidianæ ſunt aſſignatæ pene non abſolutis, quaſi aufugere, & ad plateas aut conſortia confabulationis cauſa ſe conferre, interim illa Officii parte, quæ diſtributione caret, neglecta?

CAPUT IX.

De Reſidentia Canonicorum.

1 *Omnia Beneficia de Jure communi reſidentiam requirunt.*
2 *Ex Decreto Concilii Tridentini Canonici ad reſidentiam tenentur.*
3 *Quid ſit reſidere?*
4 *Canonici integro divino Officio aſſiſtere debent.*
5 *Sine cauſa nequidem ad tres menſes abeſſe poſſunt.*

I. CUM beneficium detur propter officium *cap. fin. de reſcriptis in VI.* nullum ad beneficium eſſe aſſumendum, ni una in eo loco reſideat, ubi officium obire poſſit, jure cautum eſt: ideoque ut recte poſt alios Canoniſtas notat Fagnanus ad *Cap. Conquerente tit. De Clericis non reſid.* „ Beneficium quantumcumque mi„ nimum, puta viginti ſolidorum, ex quo habetur pro titulo, de „ jure communi *perſonalem* reſidentiam requirit, adeo ut non re„ ſidens beneficio privari debeat ". Hæc Fagnanus, qui addit: „ Iſte textus (ſcilicet citati Cap. *Conquerente*) optime probat be„ neficium quantumvis tenue, de jure communi obligare ad *per„ ſonalem* reſidentiam.

II. Igitur juxta diſciplinam juris communis, Canonicos ad *perſonalem* reſidentiam aſtringi dubitari nequit. Quam æquiſſimam, taque intentioni fundatorum plane conformem diſciplinam tempera Synodi Tridentinæ multum prolapſam, reſtaurare deſiderans eadem Synodus, ſtatuit *Seſſ.* 24. *cap.* 12. *de reformat.* „ Quod obti„ nentibus in Cathedralibus, aut Collegiatis Eccleſiis dignitates, „ Canonicatus, præbendas, aut portiones, non liceat vigore cu„ juslibet ſtatuti, aut conſuetudinis ultra tres menſes ab iiſdem „ Eccleſiis quolibet anno, abeſſe: ſalvis nihilominus earum Eccle„ ſiarum conſtitutionibus, quæ longius ſervitii tempus requirunt.

Cum Synodus hanc novem menſium reſidentiam requirat, non obſtante quocumque ſtatuto, aut quacumque conſuetudine contraria, recte reſpondit S. Congregatio, referente Fagnano *ad cap. Licet titul. De præb. num.* 32. „ Eo decreto ſublatam eſſe conſue„ tudinem *immemorialem* vacandi ultra tres menſes a ſervitio „ chori.

III. *Reſidere* autem juxta mentem Canonum, & Synodi Tridentinæ. *Eſt cum effectu Eccleſiæ in divinis deſervire; nam reſidentia, ait Fagnanus* loco citato num. 24. *debet eſſe laborioſa, non deſidioſa; cum beneficia ad divinum cultum, & Eccleſiaſtica munia obeunda ſint conſtituta* ". Quid enim prodeſt præſentia in loco, inquit Gloſſa *ad cap. unic. de Clerico non reſid. in VI.* ex quo divinis non adſunt?

IV. Ut ergo Canonici dicantur reſidere ad mentem Sacrorum Canonum, tenentur divino Officio non tantum pro parte, ſed integro aſſiſtere; alias enim pro parte duntaxat reſiderent. Unde cum fuiſſet quæſitum a S. Congregatione, an valeret ſtatutum, ut una, vel duabus Horis intereſſentes lucrentur maſſam groſſam, ſive præbendam, amiſſis diſtributionibus quotidianis; reſponſum eſt non valere, Fagnanus dicto loco *num.* 35.

Recte proinde notavit Joan. VViggerius de jure, & juſtitia *tract.* 7. *cap.* 3. *dub.* 20. *num.* 90. quod *Beneficiati, qui præbendas habent liberas ſine alio officio, v. g. docendi, concionandi, audiendi confeſſiones, aut ſimili onere non gravatas, rite peragant ſuam reſidentiam, non ſufficit quod in die interſint ſemel Officio chori, etiamſi forſitan ex conſuetudine Eccleſiæ permittantur tales gaudere proventibus cum aliis, ſed debent intereſſe divinis Officiis omnibus, ita ut a peccato mortali non videantur excuſandi illi, qui juſta ceſſante cauſa abſentant ſe ordinarie ab uno, aut pluribus Officiis.*

Probatur, quia ordo Canonicorum maxime, non Cathedralium, eſt in Eccleſia principaliter inſtitutus, ut ipſi Horis nocturnis, & diurnis Deum in Pſalmis, Hymnis, & Canticis ſpiritualibus laudent, pro beneficiis gratias agant, iram Domini precibus, & interceſſione ſua a populo avertant: & exequantur illud Prophetæ Joelis cap. 2. Inter veſtibulum, & Altare plorabunt Sacerdotes miniſtri Domini, & dicent: parce, Domine, parce populo tuo, & ne des hæreditatem tuam in opprobrium, ut dominentur eis nationes: *quo nomine liberalem paſſim ex bonis Eccleſiæ obtinent ſuſtentationem. Unde ex officio ſuo, & ex ſeria Eccleſiæ voluntate obligantur iſta ſedulo curare, & præſtare.*

V. Denique notandum, conceſſionem ſive permiſſionem abſentiæ ad tres menſes, cujus meminit Synodus Trident. non ſic eſſe accipiendam, quaſi Canonici libere, & licite abeſſe poſſint a choro tanto tempore pro mero libitu; ſed hoc ſenſu, quod tanto tempore abeſſe poſſunt ex honeſtis cauſis abſque ſpeciali licentia Superioris; ſive quod illius abſentiæ cauſa legitima permittatur conſcientiæ Canonicorum. Immo Synodus proprie nullum tempus abſentiæ dedit, aut conſtituit, ſed tantum prohibuit, ne longiori, quam trium menſium ſpatio abeſſent; ſive, ut ait Fagnanus, non proceſſit *concedendo*, ſed *prohibendo* (a)

CA-

(a) Die 20. Maji ann. 1669. Senatus Pariſienſis Arreſto declaravit, abuſum iniſſe veteri Eccleſiæ Senonenſis ſtatuto, quo a Canonicis duntaxat exigeretur reſidentia ſex menſium, ut ſuorum beneficiorum, fructus Groſſos perciperent. Senatus definivit Canonicos ſingulis annis teneri ſaltem ad novem menſium reſidentiam.

CAPUT X.

De cauſis excuſantibus a reſidentia.

1 Facilius a reſidentia excuſantur Canonici, quam Paſtores.
2 Canonici in ſervitio Epiſcopi occupati a reſidentia excuſantur.
3 Non requiritur licentia Capituli.
4 Tantum duo, & quidem ſimplices Canonici cum hoc privilegio aſſumi poſſunt.
5 Abſentia ſtudiorum cauſa a reſidentia excuſatur.
6 De Jure communi requiritur licentia Epiſcopi, ſecus de conſuetudine.
7 Debent abſentes incumbere ſtudio S. Theologiæ, aut Sacrorum Canonum.
8 Debent tranſmittere litteras teſtimoniales de progreſſu ſtudiis; & quid hæ continere debeant?
9 Litteræ teſtimoniales non temere concedendæ.
10 Privilegia hæc reſtringuntur ad beneficia ſpeciali titulo perſonale ſervitium non requirentia.
11 Clerici, ſtudiorum cauſa abſentes, obſervare debent ſtatuta de vita & honeſtate Clericorum.
12 Familiares & Domeſtici Regis a reſidentia excuſantur.
13 Limitationes hujus privilegii.
14 Variæ reſtrictiones privilegii recipiendi fructus in abſentia.
15 Notanda circa cauſas abſentiæ.
16 Solent reſtringi dicta privilegia ad fructus groſſos.

I. QUAMVIS Canonicos ad reſidentiam, & perſonale obſequium in Eccleſia, cui ſunt adſcripti, obligent Sacri Canones, ipſumque Canonicale officium; nihilominus eſſe legitimas nonnullas cauſas, quæ abſentiam licitam faciant, ipſoſque Canonicos a pœnis contra abſentes decretis eximant, conſtat, immo frequentius poſſe eſſe cauſam ſufficientem, ut Canonicorum abſentia ſit legitima, quam parochorum, aut aliorum curam animarum ſuſtinentium, dubium non eſt: tum quod ex illorum abſentia non ſit metuendum tantum, quantum ex horum abſentia, Animarum, & Eccleſiæ nocumentum; tum quod illorum facilius, quam horum abſentia, aliorum præſentia ſuppleri poſſit.

II. Sic Canonicis donec in ſervitio Epiſcopi fuerint ne quidquam ſubtrahatur, quod de communitatis ſibi beneficio debetur, reſpondit Alexander III. in *c. 7. tit. De Clericis non reſid.* Ratio eſt: „ Quia abſentes ab Eccleſia pro ſervitio Epiſcopi, ubi ſervitium eſt neceſſarium, vel utile Eccleſiæ, & reſpicit Epiſcopum, quatenus Epiſcopum, Juris cenſura, ait Fagnanus ad dictum *cap. 7. num. 12.* reputantur præſentes, & cenſentur inſervire Eccleſiæ..... Et ſervitium Epiſcopi quatenus Epiſcopus eſt, cenſetur quaſi ſervitium Eccleſiæ, cui præſidet, cum Eccleſia ſit in Epiſcopo.

Quapropter juxta juris communis depoſitionem duo ſaltem Canonici in actuali ſervitio Epiſcopi exiſtentes poſſunt percipere fructus ſuæ Præbendæ in abſentia; cum autem inter Epiſcopales functiones, una ex præcipuis ſit debita populi inſtructio, non dubium quin ſi Epiſcopus ad hanc inſtructionem judicet ſibi neceſſarios aliquos e Canonicis, eoſque illum in finem ſibi aſſumat, hi Canonici debeant reputari ut exiſtentes in ſervitio Epiſcopi, eoque titulo poſſint conformiter ad jus commune fructibus ſuæ Præbendæ in abſentia gaudere.

Quare non ſine fundamento judicatum eſt, anno 1640. in Conſilio Privato Regis Galliarum, Canonicum deputatum ab Epiſcopo ad obeundam miſſionem, & prædicationem; debere reputari præſentem in choro, prout refertur in Actis Cleri Gallicani *tit. 1. c. 2. §. 27.*

III. Et quidem Canonicos in ſervitio Epiſcopi, etiam ſine conſenſu Capituli, fructus in abſentia lucrari, neque Epiſcopum teneri Capitulo probare utilitatem Eccleſiæ, communiter notant Canoniſtæ, id tamen ad *duos* uno conſenſu limitant, auctoritate reſponſi Honorii III. in *cap. 15. de Clericis non reſid.* Quamvis ergo ſupra citatum *Cap. 7.* loquatur ſimpliciter de Canonicis ſine ulla numeri prædefinitione, tamen declarari, & reſtringi debet, inquit Fagnanus, per dictum, *Cap. 15. quod ſpecialiter loquitur de* duobus, *idque Eccleſiarum uſus approbavit.*

IV. Ulterius ſi Canonicus in ſervitio exiſtens Epiſcopi præter Canonicatum in eadem Eccleſia dignitatem obtineret, ratione cujus ad ſpeciale aliquod, & perſonale ſervitium obligaretur, non poſſet occaſione hujus ſervitii fructus illius Dignitatis abſens percipere, nec a reſidentia eximi; ut judicatum refert Carolus Fevret, Tract. *De Abuſu, lib. 3. cap. 1. num. 13.* ibidem notans, Epiſcopos tantum poſſe aſſumere in ſuum ſervitium duos ſimplices Canonicos ſuæ Eccleſiæ, qui hoc privilegio gaudeant.

V. Secunda eaque hodie uſitatiſſima abſentiæ cauſa, eſt ſtudium in Univerſitate publica, & probata. „ Studentes in Theologiæ Facultate, ait Honorius III. in *cap. fin. tit. De Magiſtris*, integre per annos quinque percipiant de licentia Sedis Apoſtolicæ proventus Præbendarum, & Beneficiorum ſuorum, non obſtante aliqua contraria conſuetudine“. Quin & Innocent. III. prædeceſſor Honorii, Canonicis eſſe indultum gratia ſtudiorum, ut in abſentia percipiant fructus ſuarum Præbendarum, reſpondit in *c. 12. tit. De Clericis non reſid.* Voluitque & ipſa Synodus Tridentina, *Seſſ. 5. cap. 1. de reformat.* „ Ut Scholares, qui in ipſis ſcholis ſtudent, privilegiis omnibus de perceptione fructuum, Præbendarum, & Beneficiorum in abſentia a jure communi conceſſis, plene gaudeant & fruantur.

VI. Si jus commune ſpectemus, ut quis ſtudiorum cauſa abſens fructus percipiat, requiri expreſſam licentiam Epiſcopi communiter docent Canoniſtæ; & fuſe probat Fagnanus *ad cap. Cum ad hoc tit. de Cler. non reſid.* „ Ideo autem eſt neceſſaria Epiſcopi licentia; quia cum tranſmittendi ad ſtudia litterarum debeant eſſe dociles, Epiſcopus debet ſedule diſquirere, an ſint ætate, natura, & ingenio tales, qui poſſint in litteris proficere, & hos tantum licentiare.

Verum cum & privilegia Univerſitatibus Belgii indulta, ipſaque Concilia paſſim generaliter ſtudiorum cauſa abſentibus fructus Beneficiorum in abſentia indulgeat, praxis Belgii hanc Ordinarii licentiam non requirit; & ita quoque ſervari refert Rebuffus in praxi Benef. *p. 2. De diſp. de non reſid. num. 25.* & judicatum ait Fevret loco citato; qui & ibidem monet, hoc privilegium non concedi niſi ſub certis conditionibus; quarum prima hæc eſt, quod ii ſoli hoc gaudeant privilegio, qui ad publicas Univerſitates mittuntur, ut ſtudeant Theologiæ, vel Sacris Canonibus.

VII. Et ſane cum Theologia, & Sacrorum Canonum ſcientia pene unica ſit Canonicorum, & Clericorum vocationi conveniens; ideoque *ſola Clericorum Scholaſtica diſciplina vocetur*, merito requiritur, ut illi operam ſuam navent. Unde S. Carolus in Concilio Mediol. 1. *p. 2. cap. 27.* recipientibus fructus in abſentia cauſa ſtudiorum impoſuit hanc legem, „ ut vere in publico, celebrique Gymnaſio, *Theologiæ vel Sacris Canonibus* ſtudeant.

Huic conſonat praxis Curiæ Romanæ, quæ concedens licentiam abſentiæ ſtudiorum cauſa apponit hanc clauſulam: „ Orator operam in aliqua approbata Univerſitate ſtudii generalis, ſeu Gymnaſio publico, ſtudio *Theologiæ*, aut *Decretorum*, actu navare teneatur“. Pyrrhus Corradus, *Prax. Diſpenſ. l. 5. cap. 6.*

VIII. Altera eaque notanda conditio eſt, quod teneantur reſidentes in Univerſitate ſingulis ſemeſtribus, aut ad minus ſingulis annis, Epiſcopo, aut Capitulo litteras teſtimoniales ſui Regentis ſeu Profeſſoris de progreſſu in ſtudiis exhibere.

Et quidem S. Carolus in Concilio Mediol. 1. *part. 2. cap. 27.* ſtatuit, ut ii, qui ſtudiorum cauſa abſunt, „ ſingulis ſex menſibus Epiſcopo ſcriptum ſui Doctoris exhibeant, quo is ipſos in eo ſtudii genere proficere teſtetur: quod etiam Epiſcopus ſecreto ab aliis cognoſcere ſtudeat.

Similiter Patres Concilii Toloſani, ann. 1590. *part. 1. cap. 2. §. 5.* volunt, „ ut ſtudentes Canonici temporis fideliter exacti, ſtudiorumque progreſſus Capitulum ſingulo anno admoneant. Cujus rei ſtatim a Capitulo Epiſcopus certior fiet.

Synodus quoque Colonienſis, anno 1536. *part. 1. cap. 5.* loquens de Canonicis ad Univerſitates ſtudiorum cauſa mittendis, adjicit hanc cautionem: „ dum tamen certis teſtimoniis ſingulis annis ad Collegia mittendis conſtet, nec perverſius, moribus eos deditos, nec ſtudia vana, quæ ad Eccleſiæ ædificationem non conducant, ſectari: committendum enim non eſt, ut divino cultui dicata ſtipendia, in hujuſmodi Canonicos dyſcolos erogentur.

Eodem collimant litteræ teſtimoniales, quas ſigillo Univerſitatis munitas a Canonicis, aliiſque Clericis ſtudentibus, ſingulis annis exhiberi vult Synodus Mechl. P. I. *tit. De vita, & honeſt. Cleric. c. 4.* quæ & præcipit, ut litteræ illæ quoque teſtentur, utrum Clerici ſtudentes utantur veſtitu Ordini ſuo, & vocationi congruo.

Ex his evidens eſt, hoc Studentium privilegium eo unice collimare, ut Eccleſia aliquando egregios, & eruditos Miniſtros, & Operarios habere queat; ut proinde nullatenus improbandum ſit, quod judicatum in Parlamento Toloſano refert Tornet, *Litt. C. Cap. VIII.* ut ſi Canonicus ſtudens in Univerſitate poſtmodum tranſeat ad ſtatum matrimonialem, ut nolit eſſe profeſſione Eccleſiaſticus, Capitulum poſſet repetere fructus perceptos.

IX. Ex his facile intelligitur, litteras teſtimoniales Clericis ſtudentibus, a Doctoribus aut Univerſitate non eſſe annuendas, niſi, prævio examine, conſtet de eorum in ſtudiis diligentia, & progreſſu; ne alias per hujuſmodi teſtimonia Epiſcopis, & Capitulis imponatur.

X. Solent denique hæc abſentiæ privilegia reſtringi ad Canonicatus, & Beneficia, quæ ſpeciali titulo *fundationis* non exigunt aliquod *perſonale*, & particulare ſervitium; uti aliquoties in contradictorio judicio deciſum fuiſſe teſtatur Fevret *Tract. de abuſu lib. 3. c. 1.* qui & addit, nonnunquam numerum Canonicorum volentium abeſſe ſtudiorum cauſa, reſtrictum fuiſſe ad duos, aut quatuor pro majore, vel minore numero Canonicorum præſentium, ne alias officium divinum, aliaque Eccleſiæ munia abſolvi non poſſent. Vide etiam Brodeau in notis ad Louetium, *Litt. C. cap. 6.*

XI. Denique meminiſſe oportet Canonicos in Academia ſtudiorum cauſa verſantes; quod Canones, ac Romani Pontifices pro tempore quidem eos a perſonali reſidentia abſolvant, ut commodius, majorique otio ſtudiis incumbere queant, ſcientiamque ſuæ vocationi congruentem comparare; nequaquam tamen eos eximant ab obſervatione eorum, quæ de vita & honeſtate Clericorum Canonibus decreta ſunt; nullumque ſtudiis impedimentum ingerunt.

Quapropter voluere Patres Synodi Mechl. P. I. loco citato, „ ut Clerici, qui in Academiis, aut Scholis majoribus, vel minoribus vivunt, & in alio quam in ſui Beneficii loco reſident, intra menſem a die publicati hujus Concilii Provincialis, corona, pileo, caligis, & veſtitis Ordini ſuo, & vocationi congruo utantur“: cujus rei etiam in litteris teſtimonialibus ſingulis annis tranſmittendis mentionem fieri mandat.

XII. Plures alias, tum ex jure communi, tum ex privilegiis particularibus cauſas abſentiæ recenſent Doctores, & quidem Gloſſographus ad Sanctionem Pragmaticam titulo *Qualiter Horæ ſint dicendæ*, Verbo *Teneantur*, dicit: „ Ex privilegio Pii II. Mantuæ conceſſo, Cappellani, Clerici familiares, & Domeſtici Regis, & Reginæ, in eorum ſervitio, percipiunt groſſos fructus ſuorum Beneficiorum, tamquam ſi in iis reſiderent, non obſtante quod non fecerint primam reſidentiam ex ſtatuto.

XIII. Verum hoc privilegium probans Parlamentum Pariſienſe in favorem Cappellanorum Cappellæ Regiæ, illud limitavit, inquit Fevret Tract. *de abuſu l. 3. c. 11.* ad fructus groſſos, & tempus ſervitii. Et Litteræ Regiæ, quibus Cappellanis Oratorii Regii conceditur jus percipiendi fructus in abſentia, nominatim excipiunt diſtributiones quotidianas. Plurima judicata occaſione hujus privilegii videre licet apud Brodeau in notis ad Louetium *Litt. C. cap. 32.* qui & *c. 24.* eodem privilegio gaudere, aſſerit, Conſiliarios Eccleſiaſticos ſupremorum Parlamentorum tamquam Domeſticos Regios; quique Regi in adminiſtranda juſtitia continuo aſſiſtant; atque hoc titulo,

Digitized by Google

anno 1641. Concilium Privatum adiudicavit Euſtachio l' Eſcuier Canonico Tornacenſi, & Conſiliario Eccleſiaſtico in Senatu Montenſi fructus ſuæ Præbendæ in abſentia, ut refertur in Regiſtro M. S. Archiepiſcopatus Mechlinenſis, *Centuria* 2. *art.* 35. Hoc tamen privilegium, ut & præcedens non habere locum in Beneficiis curam animarum habentibus, aut ex fundatione particulare & perſonale officium requirentibus, ſæpius judicatum teſtatur Choppinus in Monaſtico, *Lib.* 2. *cap.* 3. & de Polit. Eccleſ. *Lib.* 3. *tit.* 3. *num.* 20.

Idem privilegium Principum noſtrorum Domeſticis, & Cappellæ Burgundiæ Cappellanis conceſſum eſſe noſtrates aſſerunt, & praxis comprobat; de quibus vide Zypæum in jure novo, *tit. de Clericis non reſid. num.* 19.

XIV. Privilegia Abſentiæ cum ea moderatione, & reſtrictione intelliguntur, ut numerus præſentium judicetur ſufficiens divinis Officiis rite perſolvendis.

Hinc in Actis Cleri Gallicani, *tom.* 2. *part.* 2. *tit.* 14. *cap.* 12. refertur judicatum per Parlamentum Pariſienſe, die 4. *Martii* 1714. non poſſe eſſe in eadem Eccleſia ultra *quatuor* Canonicos, qui diſpenſentur a reſidentia cauſa ſtudiorum.

Et *c.* 10. ibidem refertur Arreſtum Conſilii Privati datum in judicio contradictorio die 19. *Jun.* 1685. quo in primis declaratum eſt, Conſiliarios Clericos, necnon Officiarios Cappellæ Regiæ de Canonicatu proviſos, obligatos eſſe reſidere extra tempora exercitii ſuorum officiorum.

Præterea declaratur, quod in Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis, quæ non pertinent ad proviſionem ſuæ Majeſtatis non niſi *duo* queant eſſe privilegiati dictæ Cappellæ Regiæ: & in Eccleſiis ad collationem ſuæ Majeſtatis ſpectantibus non ultra *quatuor*.

Immo licet numerus Canonicorum aſcendet ad 40. non poſſent tamen eſſe ultra *ſex* lucrantes fructus ſuarum præbendarum in abſentia, abſque diſtributionibus manualibus, quæ præſentibus affectæ remanebunt.

XV. Porro circa hæc aliaque privilegia Canonicos, alioſque Eccleſiaſticos a reſidentia eximentia obſervandum, illa eſſe ſpecies quaſdam diſpenſationis, ideoque iis utentes expendere debent, num ſit ſufficiens cauſa iis utendi, id eſt, ea Eccleſiæ utilitas, aut neceſſitas, quæ compenſet incommodum ex non reſidentia proveniens: nimirum quod fructus deſtinatos huius particularis Eccleſiæ miniſtro percipiat, cùm nullum interim huic Eccleſiæ officium impendat ac inſuper miniſtro privet quem habere poſſet, ſi beneficium, quod abſens retinet, dimitteret.

XVI. Denique notandum, pleraſque cauſas, ſive de jure communi, ſive ex privilegio a reſidentia excuſantes, reſtringi ad *fructus groſſos* in abſentia percipiendos; pauciores vero eſſe, quæ quotidianas diſtributiones comprehendat, de quibus capite ſequenti.

CAPUT XI.

De cauſis legitimis recipiendi diſtributiones in abſentia.

1 *Diſtributiones Jure communi abſentibus vix unquam conceduntur.*
2 *Corporalis infirmitas, aut Eccleſiæ utilitas non ſufficit, niſi concurrat conſuetudo.*
3 *Conſuetudo Belgii non nihil laxior quam jus commune.*
4 *An audientes Confeſſiones, & celebrantes tempore divini Officii gaudeant diſtributionibus?*
5 *An publice docentes tempore divini Officii?*
6 *Quibus cedant diſtributiones abſentium?*

I. SI Jus commune ſpectemus, nonnullæ cauſæ quidem ut legitimæ probantur, ob quas Canonici, aliique ſimiles Beneficiati a reſidentia excuſentur, fructuſque Beneficiorum etiam abſentes percipiant; ſed pene in omnibus cum reſtrictione ad ſolos fructus *groſſos* ſuæ præbendæ, ut vocant, excluſis diſtributionibus quotidianis, quæ *victualia*, vel *manualia* dicuntur; eo quod in manum præſentem quaſi tradantur; quæ de jure communi vix ulli abſenti concedi reperies; adeo ut etiamſi quis reſcriptum, ſive privilegium a Sede Apoſtolica obtinuerit de percipiendis fructibus cum clauſula, *ac ſi præſens eſſet*; ,, Nihilominus, ait Fagnanus ad *Cap. Licet de præben.* 101. diſtributiones non deberentur. Nam harum diſtributionum ea eſt natura propria, ut debeantur his tantum, qui *vere* interſunt Officiis divinis, non autem his, qui ficte reſident, aut juris interpretatione.

Similiter Synodus Tridentina; *Seſſ.* 24. *cap.* 12. *de reform.* ſtatuit; ,, ut diſtributiones, qui ſtatis Horis interfuerint, recipiant; reliqui, quavis colluſione aut remiſſione excluſa, his careant, juxta Bonifacii VIII. Decretum, quod incipit *Conſuetudinem*, quod S. Synodus in uſum revocat, non obſtantibus quibuſcumque ſtatutis, & conſuetudinibus.

II. Nulli ergo, niſi *actualiter* Horis Canonicis interfuerit, ex mente Concilii Trident. diſtributiones concedendæ ſunt; idque juxta Decretum Bonifacii VIII. a Synodo innovatum: quod Decretum relatum in *cap. unico de Clericis non reſid. in VI.* reprobat tamquam corruptelam omnem conſuetudinem concedentem diſtributiones quotidianas aliis, quam qui *actualiter*, & *vere* Horis Canonicis interfuerint, *exceptis illis*, ait, *quod infirmitas, ſeu juxta & corporalis neceſſitas; aut evidens Eccleſiæ utilitas excuſaret*.

Hac exceptione nequaquam intendit Pontifex, diſtributiones concedendas iis omnibus, qui ex evidenti Eccleſiæ utilitate abſunt; aut quorum abſentiam utilitas Eccleſiæ aliunde compenſat, & excuſat; ſed ſolum vult, non eſſe improbandam conſuetudinem, aut ordinationem Eccleſiæ, diſtributiones abſentibus annuentem, ſi modo vel infirmitas corporalis, aut evidens Eccleſiæ utilitas concurrat.

Quis enim dubitet, in Eccleſiæ utilitatem cedere, ut Canonici in regimine Diœceſis Epiſcopo aſſiſtant, & inſerviant? & tamen ſi jus commune ſpectemus, *diſtributiones* eis abſentibus non debentur. Similiter negari nequit, quin abſentia Canonicorum ſtudiorum cauſa cedere poſſit in Eccleſiæ utilitatem, & tamen diſtributiones quotidianas nemo eis aſſignat.

Ut ergo de recipiendis in abſentia diſtributionibus recte judicemus, non tantum inquirendum, an corporalis infirmitas, aut evidens Eccleſiæ utilitas abſentiam excuſet, ſed an etiam aliqua Eccleſiæ ordinatio, vel conſuetudo concurrat.

Ita in pleriſque Eccleſiis abſentes ob corporis infirmitatem lucrantur diſtributiones illarum Horarum, quibus, dum ſani ſunt, intereſſe ſolent. Et licet Bonifacius VIII. in citato, *cap. unico* idem velit obſervari quoad diſtributiones in defunctorum anniverſariis largiendas, tamen in nonnullis Eccleſiis Canonici abſentes ob corporalem infirmitatem accipiunt diſtributiones Horarum, & non anniverſariorum: ut proinde id a conſuetudine cujuſque Eccleſiæ maxime dependeat.

III. Similiter, licet de jure communi tantum gaudeant diſtributionibus, qui occupantur in negotiis Eccleſiæ ſuæ, nihilominus conſuetudo Eccleſiarum Belgii debet, conformiter ad Synodos Provinciales, intelligi ,, in Eccleſiæ negotiis occupari non ſolum eos, qui Capituli, vel Fabricæ negotia tractant, (verba ſunt Synodi Mechl. P. I.) ſed & Epiſcopum, Archidiaconum, Pœnitentiarium, atque illos omnes, qui propria dignitatum, vel præbendarum ſuarum omnia obeunt, aut Epiſcopis Ordines conferentibus, viſitantibus, ac in aliis Epiſcopatus negotiis occupatis adſunt, vel aliquo ab eis miſſi conſilium, & operam ſuam impendunt, quos pro eo tempore (fraude & dolo ſecluſis) decernit pro præſentibus reputari, & omnibus emolumentis gaudere debere, ſicut ſi *perſonaliter* divinis intereſſent". *Tit. de Offic. divino cap.* 5.

IV. Idem declarans Synodus Camerac. P. II. *tit.* 18. *cap.* 5. & *cap.* 6. ait: ,, Similiter eos, qui vel celebrant, vel audiunt confeſſiones, ipſa Hora, qua hæc faciunt, pro præſentibus habendos eſſe, modo tamen ad principales Horas juxta Eccleſiæ ſuæ conſuetudinem ingreſſum fecerint; & Miſſa ſua, aut confeſſionibus finitis, ſi nondum ſit peractum Officium chori, in ipſum redeant". Idem quoad celebrantes habet dicta Synodus Mechlinenſis, *cap.* 6. Et ita quoad celebrantes, & audientes confeſſiones tempore divini Officii in Belgio obtinet; tametſi jus commune quoad eos, quibus ex munere non incumbit onus excipiendi confeſſiones, vel obligatio illis Horis celebrandi, non omnino conſonet; uti videre eſt apud Fagnanum ad *Cap. Licet de præb. num.* 118.

Illud quoque notandum, quod conſuetudo celebrantes tempore divini Officii non excuſet, ni cum conſuetudine concurrat juxta Conſtitutionem Bonifacii VIII. utilitas Eccleſiæ. Unde Canonici, qui aliis majoribus negotiis non diſtrahuntur, tempuſque ſufficientem habent, ut extra tempus divini Officii celebrent; neque aliquid notabile occurrit, quod celebrationem eo tempore exigit, neſcio an vi huius conſuetudinis ſatis ſint ſecuri, dum ita paſſim divina Officia negligunt, & chorum deſerunt celebrationis cauſa.

V. Ad hæc citata Synodus Cameracenſis, *cap.* 7. ,, Favore ſtudiorum eos, qui ad docendum in ipſis Eccleſiis Cathedralibus, aut Collegiatis, vel in Univerſitatibus (quoad beneficia, quæ in ipſis Univerſitatibus poſſident) obligantur, iis diebus, quibus actu docebunt, aut publicis diſputationibus intererunt, pro præſentibus habendos eſſe ſtatuit, modo duabus de majoribus Horis in die interſint.

Evidens eſt juxta huius Synodi decretum, quod Profeſſores Academici, qui vi ſuarum lectionum ſunt Canonici, deberent haberi pro *præſentibus*, in iis ſaltem Horis, quibus actu in lectionibus, & diſputationibus publicis occupantur; contrarium tamen de conſuetudine obtinere manifeſtiſſimum aſſerit Zypæus *De Clericis non reſid*, *n* 40. qui ibidem quoque multis probat, maxime dependere a conſuetudine, & ordinatione Eccleſiarum, quæ ſit dicenda *Eccleſiæ utilitas* aut *neceſſitas*, ut diſtributiones abſentibus dari poſſint.

Qui ergo ſine probata cauſa, ſecundum jam dicta, ,, *perſonaliter* competens ſibi officium juxta formam ab Epiſcopo præſcribendam quolibet die ſtatuto non impleverit, illius diei diſtributionem amittant, nec ejus (ait Synodus Trid. *Seſſ.* 22. *cap.* 3. *de reformat.*) quoquo modo dominium acquirannt, ſeu Fabricæ Eccleſiæ, aut alteri pio loco, Ordinarii applicetur.

VI. Verum quoad applicationem portionis, quæ abſenti cedere deberet, aliter in pleriſque Eccleſiis uſus obtinet.

Cum enim bona Eccleſiæ, ſive Fabricæ ſoleant eſſe diſtincta, & ſeparata a bonis Canonicorum, aliorumque Miniſtrorum Eccleſiæ, ſive menſa Capitulari, quoad diſtributiones abſentium, uſus habet, ut ſi ſingulis Canonicis, & Beneficiatis certa portio aſſignata ſit, ſeu cuilibet, qui Divinis interfuerit, detur certa quantitas, tunc portio abſentis, ſive id quod ſupereſt, inter præſentes non dividitur, ſed manet in maſſa communi: ſi vero certa portio ſeu quantitas ſingulis non ſit aſſignata, ſed una omnibus, quæ inter præſentes ſit diſtribuenda, tunc portio abſentium manet apud præſentes, augeturque propter abſentiam aliorum; idque non tam jure accreſcendi, quam non decreſcendi, ut loquuntur Juriſconſulti.

Hæc tamen intelligi debent quoad prius membrum, ſi portiones deſumantur ex maſſa, ſeu bonis Capitularibus; ſi enim v. g. ab hæredibus defuncti ſingulis Canonicis, aut Beneficiatis detur certa quantitas in exequiis, aut ſepulturis, abſentium portiones manebunt apud hæredes. Similiter hæc omnia intelligenda ſunt, niſi alia conſuetudo Eccleſiæ; quoad hanc applicationem, obtineat. Vide Garziam de Beneficiis, *par.* 5. *cap.* 2. *num.* 443. *& ſeqq.*

,, Similiter dicendum eſt, ait Garzias dicto loco *n* 449. de fructibus præbendæ amiſſis ob non reſidentiam, vel alias, quod ſi in Eccleſia non ſunt præbendæ diſtinctæ, nec eſt facta diviſio redituum inter Eccleſiam, & eius Miniſtros, ſed ex patrimonio, & bonis Eccleſiæ dentur præbendæ, & reditus Miniſtris, aſſignata cuilibet certa portione; tunc fructus amiſſi ad ipſam Eccleſiam pertinent; ſi vero eſt menſa Capitularis, & maſſa communis Canonicorum, & Beneficiatorum diſtincta a patrimonio Eccleſiæ, ſeu Fabricæ, quæ inter reſidentes pro ſuis præbendis dividitur, ut communiter eſt in Eccleſiis Hiſpaniæ, tunc portio abſentium, ſeu alias amiſſa in menſa Capitulari remaneat cum reliquis ejuſdem fructibus inter reſidentes dividenda.

Digitized by Google

TITULUS OCTAVUS.

De Capitulo Cathedrali.

CAPUT PRIMUM.

Capitulum Cathedrale Eccleſiæ Senatum repræſentat, & unum cum Epiſcopo corpus conſtituit.

1 *Primis ſæculis Presbyteri, & Diaconi unum cum Epiſcopo Eccleſiæ Senatum componebant.*
2 *In eorum locum ſucceſſit Capitulum Cathedrale.*
3 *Capitulum Cathedrale eſſe Senatum Eccleſiæ probatur.*
4 *Capitulum Cathedrale tamquam Senatus Eccleſiæ præcedit cetera corpora Eccleſiaſtica.*
5 *Etiam Magiſtratum Civilem.*
6 *Singuli Canonici Cathedrales præcedunt omnium inferiorum Eccleſiarum Canonicos.*
7 *Canonici Cathedrales ut ſinguli in dignitate non ſunt conſtituti, ad eam tamen accedunt.*

I. PRIMIS naſcentis Eccleſiæ ſæculis Presbyteri, & Diaconi in civitate Epiſcopali curam animarum gerentes, unum cum Epiſcopo corpus quaſi conſtituebant, Senatumque formabant, quos idcirco Vir Apoſtolicus B. Ignatius Martyr ſcribens ad Magneſianos, ait eſſe loco *Senatus Apoſtolici*. Et in Epiſtola ad Trallianos vocat *Conſiſtorium Sacrum*, *Conſiliarios*, & *Aſſeſſores Epiſcopi*. De quibus & Hieronymus in Caput 3. Iſaiæ, *Et nos habemus*, inquit, *in Eccleſia Senatum noſtrum*, *Cœtum Presbyterorum*.

II. Subſequentibus ſæculis paulatim Presbyterorum, Clericorumque numero creſcente, cœperunt Epiſcopi e Clero quoſdam eligere, ſibique propius aſſignare, quorum conſilio, & opera Diœceſim ſuam regerent; quos poſterior ætas *Canonicos Cathedrales* tamquam *Cathedræ* Epiſcopali propius adhærentes, & eorum Cœtum *Capitulum Cathedrale* vocavit: quæ enim primitus per Epiſcopum cum conſilio, & conſenſu *Cleri* erant ſecundum Canones tractanda, & reſolvenda, tandem tractari, & abſolvi cum conſilio, vel conſenſu Capituli, neglecto reliquo Clero, cœperunt.

Admodum veriſimile eſt, hoc jus ad Capitula Cathedralia, excluſo reliquo Clero, demum ſæculo decimo, aut undecimo devolvi cœpiſſe, quando & Beneficiorum, & Dignitatum tituli erecti, & ſeparatim ab ordine collati leguntur; quemadmodum ſub idem pene tempus, electio Epiſcoporum ad Cathedrales Canonicos, reliquo Clero excluſo, translata ſcitur.

Verum etiamſi hæc hodie diſciplina invaluerit, & recepta ſit, ut ſcilicet Capitulum Cathedrale *Senatus* Eccleſiæ reputetur, atque Epiſcopus illud, ut ſuum *Senatum* habeat, quemadmodum olim ſuum Clerum; nihilominus indubitatum eſt, quod non raro expediret, ut Epiſcopus in ſuum conſilium alios e ſuo Clero, notanter Parochos, atque Archipresbyteros adſciſceret, maxime dum agitur de his, quæ curam animarum, & regimen ſpirituale populi concernunt, & in quibus frequenter hi præ Canonicis Cathedralibus ſolent eſſe verſati, & de abuſibus reformandis propius inſtructi; utpote Epiſcopis in hac cura, & regimine cooperatores.

Unde optarunt Synodi, ut Epiſcopi, ut minus annuatim convocent Archipresbyteros, ut cum iis deliberent, ac ſtatuant, quæ ad extirpandos abuſus, & procurandam ſalutem animarum intellexerunt opportuniora, uti ſupra *tit. 6. c. 4. n. 5.* dictum eſt.

III. Porro quemadmodum antiquitus Presbyteri, & Diaconi civitatis Epiſcopalis *Senatum* Epiſcopi, atque unum cum Epiſcopo corpus formabant, ſic Capitulum Cathedrale, quod huic Presbyterorum & Diaconorum cœtui ſucceſſit, *Senatum* Eccleſiæ, & unum cum Epiſcopo corpus conſtituere dicitur.

Unde monet Synodus Tridentina *Seſſ. 24. c. 12. de reform.* Canonicos Cathedrales: „ ut veſtitu decenti tam in Eccleſia quam ex-
„ tra aſſidue utantur; ab illicitiſque venationibus, aucupiis, cho-
„ reis, tabernis, luſibuſque abſtineant; atque ea morum integritate
„ polleant, ut merito Eccleſiæ *Senatus* dici poſſit.

Et Synodus Burdigalenſis anno 24. decimi ſeptimi ſeculi *cap. 9.* §. 8. „ Decet Metropolitanam Eccleſiam, & alias Cathedrales Ec-
„ cleſias eas perſonas ita probitate, & ſcientia commendatas ad
„ Canonicatus eligere, & aſſumere, ut ex iis corpus Capituli coa-
„ leſcens *Senatus* Epiſcoporum, unde conſilium accerſant, merito
„ dici poſſit.

IV. Porro quia Capitulum Cathedrale ipſum quodammodo totius Diœceſis Clerum repræſentat, atque unum cum Epiſcopo Senatum ac corpus conſtituit, etiam prærogativa præcipua gaudet, ceteraque omnia Corpora Eccleſiaſtica præcedit.

Hinc concludit Chaſſanæus in Catalogo gloriæ mundi *part. 4 conſid. 32.* quod „ Abbates non debeant ſuperſedere Canonicos Eccle-
„ ſiæ Cathedralis, nec debent eos præcedere, maxime quando
„ proceſſionaliter procedunt, & ita quaſi univerſaliter ſervatur,
„ maxime in Regno Franciæ, ubi ſemper Eccleſiæ Cathedrales præ-
„ feruntur in quibuſcumque Proceſſionibus, & aliis actibus Eccle-
„ ſiaſticis.

V. Cumque quæſtio incidiſſet inter Capitula Cathedralia, & Magiſtratus Civiles ſuper *præcedentia*, hæc non ſemel in contradictorio judicio Capitulo Cathedrali utpote *Senatum* Eccleſiæ repræſentanti adjudicata fuit; atque generaliter Rex Galliæ declaravit 8. Februarii 1657. Canonicos Cathedrales eſſe manutenendos in præcedentia in omnibus conventibus publicis, & privatis ante Officiarios, & Magiſtratus, etiam Senatus Regios Præſidiales ut vocant, ſive Curiarum ſubalternarum, ita ut Corpus Canonicorum præcedat Corpus Officiariorum, & ſinguli Canonici ſingulos Officiarios. Vide Acta Cleri Callicani *tom. 1. tit. 1. cap. 8. n. 28. & ſeq.*

VI. Quin & ſinguli Canonici Cathedrales præcedunt ſingulos Canonicos omnium inferiorum Eccleſiarum, poſſuntque Canonici Cathedrales juxta Innocentium III. *in cap. Sedes Apoſtolica tit. de reſcriptis* dici Clerici *primi* gradus, alii autem Clerici *ſecundi* gradus.

VII. Quia tamen ſinguli Canonici proprie non conſtituunt *Senatum*, aut Corpus ipſam Eccleſiam Cathedralem repræſentans; neque juriſdictio, aut auctoritas ſingulis Canonicis, ſed corpori competit, ſinguli quoque Canonici Cathedrales Dignitatem habere non dicuntur; diſtinguunturque a conſtitutis in Dignitate in *cap. Statutum de reſcriptis in VI.* ut notat Zypæus *Conſult. 2. de Majorit. & obed.* Docetque Canonicos Cathedrales ut ſingulos cedere debere canis, Præpoſitis, aliiſque in Dignitate conſtitutis, etiam Eccleſiarum Collegiatarum, quamquam & in his conſuetudo locorum varia eſſe poſſit, quæ in ſimilibus attendenda eſt, ut recte monet Chaſſanæus in Catalogo gloriæ mundi *part. 4. Conſ. 38.*

Prærogativa quidem horum Canonicorum vel in hoc elucet, quod ipſi Judices a Sede Apoſtolica *in partibus* delegari queant, quod nulli alteri de Clero præterquam in Dignitate conſtituto conceditur.

CAPUT II.

Capitulum Cathedrale quantumvis exemptum debet Epiſcopo tamquam *Capiti* reverentiam, & honorem exhibere; & in quibus hæc conſiſtant?

1 *Epiſcopus ſemper habitus Caput ſui Cleri.*
2 *Capitulum Cathedrale eum pro tali agnoſcere debet.*
3 *Capitula Cathedralia deſerta vita communi a juriſdictione Epiſcoporum ſe eximere cœperunt.*
4 *Synodus Trid. voluit præcipuum honorem adhiberi Epiſcopo, non obſtante exemptione.*
5 *Nulla exemptio excuſare poteſt Capitula ab exhibendis iis, quæ ſunt honoris, & reverentiæ.*
6 *Capitula etiam exempta impedire nequeunt, ut Epiſcopus ſolemniter ad ſuam Cathedram deducatur; eique benedictionem danti ſe inclinare debent.*
7 *Epiſcopo in Eccleſia Cathedrali etiam exempta prima, & honorabilior Sedes ſæpius adjudicata.*
8 *Non obſtante exemptione Canonici opera, & conſilio Epiſcopo aſſiſtere debent; & ad poſtulationem Epiſcopi congregationem indicere.*
9 *Canonici etiam exempti jura reverentialia ſuo debent Epiſcopo.*

I. TOTIUS Cleri Epiſcopum Caput eſſe, eique præcipuam agendorum in ſua Diœceſi curam incumbere indubitatum eſt.

Hinc illud Concilii Carthaginenſis IV. *Can. 35.* apud Gratianum *Diſt. 95. Can. 10.* „ Ut Epiſcopus in Eccleſia, & conſeſſu Presbyterorum *ſublimior* ſedeat "; Et illud viri Apoſtolici S. Ignatii in Epiſtola ad Smyrnenſes, „ Omnes Epiſcopum ſequimini, ut Chriſtus
„ Patrem, & Presbyterorum Collegium ut Apoſtolos. Et Diaconos
„ revereamini ut ex Dei præcepto adminiſtrantes. Sine Epiſcopo
„ *nemo* quidquam faciat eorum, quæ ad Eccleſiam ſpectant.

II. Cum vero Capitulum Cathedrale præcipuam Cleri partem conſtituat, atque totius Diœceſis quodammodo Clerum repræſentet, *Senatumque* componat; Hierarchicus Ordo, atque Epiſcopalis Dignitas exigunt, ut Capituli Cathedralis Caput ac Præſes ſit Epiſcopus; ipſumque ut talem Canonici revereantur, atque ſuſpiciant, uti reſpondit Alexander III. in *cap. Novit tit. De his quæ fiunt a Prælato ſine conſenſu Capituli.*

III. Vita communi Canonicorum durante, quando Canonici, quos hodie *Cathedralis* dicimus, cum Epiſcopo, atque ſub ejus directione in communi vivebant; perfectiſſima erat capitis, & membrorum conjunctio; At vita communi in ſingularem mutata, ipſiſque Capitulorum proventibus ab Epiſcopalibus ſeparatis, cœperunt Canonici non ſecus ac Monachi a juriſdictione Epiſcoporum quærere exemptiones.

IV. Quas exemptiones utpote Epiſcopis in præcipuam ſui Cleri partem ſubtrahentes auctoritatem; atque liberius delinquendi facultatem Canonicorum foventes, aboleri ipſaque Capitula Cathedralia ad priſtinam ſubjectionem Epiſcopi reducere deſiderantes Patres Tridentini, nonnulla decrevere, quæ temporum ac rerum conditio patiebatur pro reſtituenda Epiſcopali in Capitula Cathedralia auctoritate, *Seſſ. 25. c. 6. de reformat.* „ Atque inter alia, ut Epiſco-
„ pis ubique is honor tribuatur, qui eorum dignitati par eſt eiſque
„ in choro, & in Capitulo, in Proceſſionibus, & in aliis actibus
„ publicis ſit prima ſedes, & locus, quem ipſi elegerint, & præ-
„ cipua omnium rerum agendarum auctoritas.

V. Et ſane, non obſtante quacumque exemptione, Epiſcopus manet Caput, & Primarius Paſtor, ac Pater ſui Cleri, ac totius Eccleſiæ ſibi creditæ; ideoque nullatenus Canonici, quantumvis exempti a juriſdictione Epiſcopi, ipſi negare poſſunt, quæ *honoris* ac *reverentiæ* ſunt, non magis quam filius emancipatus naturalia illa obſequii, & honoris jura negare queat Patri ſuo naturali; uti recte obſervat Carolus Fevretius Tract. *de abuſu lib. 3. cap. 1. cum nuſquam exempti liberi eſſe cenſeantur*, inquit, *ab obſequio reverentiali*.

VI. Hac de cauſa Capitula quantumvis exempta impedire nequeunt; quominus Epiſcopus in Pontificalibus incedens per Apparitores, & Accenſos (*a*) ſuos, cum ſuis reſpective ſceptris, & virgis ad Cathedram ſuam deducatur; dictique Miniſtri ſua loca prope Epiſcopum,

(*a*) Vaſſaux.

Digitized by Google

rum, quo præſto eſſe queant in ejus ſervitio, obtineant: quemadmodum ibidem notat Fevretius; addit inſuper, quam injuſte ac parum chriſtiane quidam Canonici prætenderent vi ſuæ exemptionis ſe eximere a genuflexione, aut corporis inclinatione cum reliquo populo, dum Epiſcopus ſolemniter benedictionem impertitur; atque ab hac ſua prætenſa denegatione deſtitiſſe, cum præviderent ſe a Senatu Regio, cujus protectionem Epiſcopus imploraverat, certo condmnandos.

VII. Ulterius, ex Decreto Synodi Tridentinæ, Epiſcopis in omnibus actibus publicis, & in choro debetur prima ſedes, & locus, quem ipſe elegerit, idque rurſus non obſtante quacunque Capituli exemptione a juriſdictione Epiſcopi; eo quod hæc juribus, & obſequiis honorificis atque reverentialibus, ratione characteris Epiſcopalis debitis, minime deroget.

Quapropter Epiſcopus in ſua Eccleſia Cathedrali, tametſi exempta; poteſt habere ſedem, ſeu thronum elevatum uti judicatum in Parlamento Regio pro Epiſcopo Catalaunenſi contra ſuum Capitulum 15. Feb. 1664. ex Renato Choppino refert Fevretius *Lib.* 3. *c.* 3. Similiter cum nonnulli Canonici Eccleſiæ Cathedralis Æduenſis vellent impedire Epiſcopum, ne Cathedræ ſuæ imponeret umbellam (*a*), quæſtione ad Parlamentum Regium delata, declaratum fuit 14. Martii 1657. referente ibidem Fevretio, Epiſcopo liberum eſſe habere umbellam in Cathedra ſua elevata ad tres gradus; ad quam poſſit accedere ſive in habitu Pontificali, ſive Canonicali, quotieſcumque ei libuerit.

VIII. Ad hæc, quia Epiſcopo ſemper intacta ac integra manet cura totius Diœceſis, atque præcipua omnium rerum gerendarum auctoritas; nec non ipſa Capitula Cathedralia obligentur, quacumque exemptione non refragante, conſilio ac opera ei aſſiſtere; cum eum in finem fundata ſint, & inſtituta, conſequens eſt, Canonicos negare juſte non poſſe congregationem Capituli, cum eam Epiſcopus neceſſariam pro negotiis Eccleſiæ ſuæ judicaverit. Atque hinc a Senatu Pariſienſi 15. Feb. 1564. judicatum fuit, Epiſcopum Cabilonenſem imperare poſſe, ut cogatur Capitulum, quotieſcumque deliberandum erit pro negotiis Eccleſiæ, aut concernentibus ſervitium Regis. Carolus Fevretius *lib.* 3. *cap.* 1.

IX. Cum Epiſcopus, non obſtante quacumque exemptione remaneat Caput, & Prælatus totius ſui Cleri, & Capituli, & eo titulo debeatur illi debita reverentia, & honor externus ſit ipſi exhibendus, ejus characteri correſpondens, non ſine fundamento jam pridem condemnati fuerunt quidam Canonici Eccleſiæ cujuſdam Cathedralis, non obſtante allegata per eos contraria poſſeſſione, comitari ſuum Epiſcopum in publicis Proceſſionibus; nec poſſe *ſeparatim* procedere: uti refert Joannes Galli *qu.* 326. ubi Carolus Molinæus in margine ad verbum *Canonici* adjicit: *Quamvis exempti, quia non ſunt exempti a jure reverentiali; nec ab onere, & obligatione miniſterii communis, ſed a contentioſa juriſdictione.*

Hæ quæſtiones Galli cum notis Molinæi habentur inſertæ volumini ſecundo Operum Molinæi ultimæ editionis Pariſienſis.

CAPUT III.

Quomodo Epiſcopus Capitulis etiam exemptis interveniat?

1 *Synodus Trident. voluit, ut in Capitulis etiam exemptis Epiſcopi præſiderent.*
2 *Hoc decretum quantumvis juſtiſſimum ubique executioni mandari non potuit.*
3 *Epiſcopi poſtularunt unionem præbendæ ſuo Epiſcopatui, ut Capitulum tamquam Canonici intrare poſſint.*
4 *Non eſt novum, quod Epiſcopus in qualitate Canonici Capitulo interſit.*
5 *Unde dignoſcatur, an interveniat* ut Canonicus, *an* ut Prælatus?
6 *Quem locum obtineat, dum intervenit ut Canonicus?*
7 *Non præſidet, dum intervenit ut Canonicus, niſi privilegio, aut conſuetudine contrarium obtineat.*
8 *Quod ſuffragium Epiſcopus in Capitulum habeat?*
9 *Exemptio Capitulorum quomodo limitanda?*

I. SYNODUS Tridentina auctoritatem, atque juriſdictionem in Capitula ſua Cathedralia, quantum temporum conditio patiebatur, Epiſcopis reſtituere volens, præter ea, de quibus capite præcedenti, ſtatuit, ut " ſi Epiſcopi aliquid Canonicis ad deliberandum proponant, nec de re ad ſuum, vel ſuorum commodum ſpectante agatur, Epiſcopi ipſi Capitulum convocent, vota exquirant, & juxta ea concludant". *Seſſ.* 25. *cap.* 6. *de reformat.*

Itaque ex mente Patrum Synodi Tridentinæ; Epiſcopi ſunt ipſorum Capitulorum Moderatores, atque Præſidentium munia, & functiones exercent: idque non tantum quoad Capitula juriſdictioni ſuæ ſubiecta, ſed etiam *exempta*; utpote de quibus unice in ſuo Decreto agit Synodus.

Et ſane quid juſtius, ac ipſi Ordini Hierarchico conformius, quam ut is in conſeſſu ſui Cleri præſideat, ac negotia propoſita Præſidentis inſtar moderetur, qui præcipuum in Hierarchia locum obtinet, atque eminenter omnem Eccleſiaſticam auctoritatem, quæ in Clero inferiori reperitur, continet, immo a quo tamquam e fonte in reliquum Clerum defluere debet? ut propterea Epiſcopatus plenitudinem Sacerdotii, reliqui vero Ordines, aut Dignitates Clericales portionem aliquam duntaxat habere dicantur.

II. Quapropter, uti ex hiſtoria Concilii Tridentini intelligitur, votum Patrum erat, eas exemptiones plane abolere, atque Capitula Cathedralia ad plenam Epiſcopi ſubiectionem reducere; at temporum ac rerum conditio aliquam in his moderationem a Concilio extorſit; & nihilominus tamen, uti queruntur Patres Concilii Rothomagenſis an. 1581. " Exemptiones Capitulorum, propter quas eorum non poteſt reſtitui Eccleſiaſtica diſciplina, nec emendari abuſus Eccleſiarum Cathedralium, nequeunt ad hanc moderationem Concilii Tridentini reduci propter Capitulorum reſiſtentium multitudinem, eorumque potentiam.

III. Hinc iidem Epiſcopi Rothomagenſis Provinciæ conſenſerunt ſalvas manere exemptiones: " ne, inquiunt, propter eas Concilio Provinciali poneretur obſtaculum ". Deinde ſubdunt, atque Pontifici exponunt: " Sed ſalvis illis, viderunt jam ſibi viam paratam a D. Metropolitano ad ingrediendum Capitula, & eis præſidendum, in ipſiſque reformandum omnia. Nam antea Archiepiſcopi noſtri impetrarunt a Sede Apoſtolica Bullas ad uniendum Canonicatum, & præbendam Archiepiſcopatui, ut ita Archiepiſcopus tanquam Canonicus intraret Capitulum, quoties vellet, & in ipſo præſideret: quo jure nunc etiam utitur. Supplicant humilime Epiſcopi Sanctitati ſuæ, ut dignetur omnibus ejuſdem Provinciæ Epiſcopis Bullam communem conferre ad uniendum Epiſcopatui Canonicatum, & præbendam, quam vacantem deligere voluerint, ad inſtar unionis Archiepiſcopo Rothomagenſi dudum conceſſæ, atque ad eumdem effectum, & finem.

IV. Quod hic dicitur indultum Archiepiſcopo Rothomagenſi, aliiſque ejuſdem Provinciæ Epiſcopis indulgeri petitur; nimirum Epiſcopatibus præbendam, & Canonicatum Cathedralem uniri, ut ea mediante *tamquam Canonici* Capitulo intereſſe poſſent, novum non eſt: nam in *Cap.* 15. *tit. De Conceſſione Præbendæ, &c.* cum quæſitum eſſet, collatione Præbendarum ſpectante ad Epiſcopum, & Capitulum, utrum Capitulo negligente intra tempus legitimum collationem, jus conferendi devolveretur ad Epiſcopum; reſpondit Innoc. III. collationem non devolvi ad Epiſcopum, ſed ſecundum Statuta Lateranenſis Concilii devolvi ad Superiorem: *niſi forte, non ut Prælatus, ſed ut Canonicus vobiſcum jus habeat conferendi*; quo reſponſo ſupponitur, Epiſcopum interdum *ut Prælatum*, interdum vero *ut Canonicum* Capitulo intervenire, & cum Canonicis deliberare; quod & ad citatum Capitulum uno conſenſu notarunt Canoniſtæ.

Hac ſimiliter diſtinctione utitur Pontifex in *cap.* A collatione *De appellationibus in VI.* reſpondens a collatione Beneficii, quæ communiter a Capitulo, & Epiſcopo fit, appellari oportere non ad Epiſcopum, ſed ad ejus Superiorem, ſi ut *Prælatus* interveniat; alias ſi *ut Canonicus*, ad ipſum Epiſcopum eſſe appellandum.

V. Si vero quæratur, qua qualitate Epiſcopus Capitulo intervenire cenſeatur; an *tamquam Prælatus* & Caput, an *tamquam Canonicus* ſive membrum Capituli, cenſent Canoniſtæ, quod ſi in Eccleſia ſit ſtatutum, aut vetuſta conſuetudo, determinans qua qualitate Capitulo Epiſcopus interveniat, illi ſtandum eſſe: his vero deficientibus, aut dubiis, tunc decidendum eſſe ex conjecturis. Quia ſi Epiſcopus non tenet primum locum, & honorabiliorem, cenſetur intereſſe *ut Canonicus*: ſi autem præſideat, & teneat honorabiliorem locum, cenſetur eſſe in Capitulo *ut Prælatus*.

VI. Nam ut poſt Abbatem in *cap. Poſtulaſti tit. De conceſſ. præb. n.* 8. paſſim tradunt Canoniſtæ, " ubicumque Prælatus intereſt in aliquo Collegio, non *ut Prælatus* illius Collegii, ſed *ut ſingularis* illius Collegii, non debet tenere Caput illius Collegii; licet perſona ſua ſeu dignitas ſit in ſe honorabilior, quam dignitas Præſidentis in illo Collegio: quia non ſtat ibi tamquam conſtitutus in ſua dignitate, ſed *tamquam ſingularis* de Collegio ". Hæc Abbas, & poſt ipſum communiter Canoniſtæ, & inter alios Fagnanus ad citatum Caput *Poſtulaſti*; qui & addit: quod Epiſcopus, qui eſt Canonicus in ſua Eccleſia, & *ut talis* Capitulo intervenit, debeat ſedere immediate poſt eum, qui præeſt Capitulo: ſi autem in aliena Eccleſia habeat Canonicatum, debeat ſedere in loco Canonicatus." Sic in præſens, ait, in Baſilica S. Petri Patriarcha Hieroſolymitanus, qui eſt etiam Canonicus, ſedet in choro poſt Canonicos ante ipſum receptos.

VII. Quod igitur Archiepiſcopus Rothomagenſis aſſiſtens Capitulo ratione Canonicatus ſuo Archiepiſcopatui annexi, dicatur in Capitulo *præſidere*, conſuetudini, aut privilegio tribuendum eſt: quod ſane & dignitati Epiſcopali, & diſciplinæ primitivæ, & puriori admodum conſentaneum eſt. In erectione quoque novorum Epiſcopatuum Belgii, annexus ſive incorporatus fuit Canonicatus ſeu præbenda menſæ Epiſcopali, ratione cujus *Epiſcopus perſona Capitularis ſit, vocemque, & auctoritatem etiam in Capitulo ſuper Decanum, & Canonicos habeat.*

VIII. Illud inſuper notat Gloſſographus ad allegatum Capitulum *a collatione*, & poſt eum Canoniſtæ, quod Epiſcopus interveniens Capitulo *ut Canonicus*, habeat vocem, & ſua vox augeat numerum: ſi autem *ut Prælatus*, non habeat vocem, ſed ſolum habeat poteſtatem concludendi ſecundum majorem partem Capituli.

Hoc tamen Gloſſographi dictum intelligi debet de voce *abſoluta*, non autem de *deciſiva* in paritate, quæ in omni Congregatione præſidenti, & concludenti competere ſolet.

IX. Inſuper dictum illud Gloſſographi intellige, niſi conſuetudo, aut ſpeciale ſtatutum Epiſcopo aliquid amplius deferat: uti Bulla erectionis novorum Epiſcopatuum Belgii, in electione Canonicorum Graduatorum dat Epiſcopo tamquam Canonico primum ſuffragium æquivalens ſuffragio unius e reliquis Canonicis Graduatis, ac inſuper in paritate ſuffragium deciſivum, ſive paritatem dirimens.

CAPUT IV.

In quibus Epiſcopus teneatur conſilium, vel conſenſum Capituli petere?

1 *Olim Epiſcopi Presbyterorum, & Diaconorum conſilio utebantur.*
2 *In decidendis cauſis Epiſcopo aſſiſtebant.*
3 *In locum Diaconorum, & Presbyterorum ſucceſſit Capitulum Cathedrale.*

(*a*) Un Dais.

Digitized by Google

4 *Canonici Cathedrales in regimine Eccleſiæ opera, & conſilio Epiſcopo aſſiſtere debent.*
5 *Epiſcopus conſilium petere, non tamen ſequi, ordinarie tenetur.*
6 *In collatione Beneficiorum interdum conſenſum Capituli habere debet.*
7 *Conſenſus Capituli requiritur in alienatione bonorum.*
8 *Item in unione Beneficiorum.*
9 *Moribus Belgii loco Capituli interdum ſuccedit Vicariatus.*

I. QUAMQUAM penes Epiſcopos præcipua ſemper fuerit in Eccleſiæ regimine auctoritas, ac tamquam ſummi Sacerdotes, ipſamque plenitudinem Sacerdotii obtinentes, fuerint conſiderati; nihilominus ab ipſis Eccleſiæ primordiis, fuit & Presbyterorum Diaconorumque ordo & cœtus, quorum conſilio, & opera Epiſcopi in Eccleſiæ regimine uterentur.

Hinc illud Cypriani ad Presbyteros, & Diaconos ſuos, *Epiſt.* 5. „ Quamquam cauſa compelleret, ut ipſe ad vos properare, & ve„ nire deberem: primo cupiditate, & deſiderio veſtri, quæ res in „ votis meis ſumma eſt, tum deinde, ut ea, quæ circa Eccle„ ſiæ gubernaculum utilitas communis expoſcit, tractare ſimul, & „ plurimorum conſilio limare poſſemus, &c. ". Et infra: „ Ad „ id vero, quod ſcripſerunt mihi Compresbyteri noſtri Donatus, & „ Fortunatus, Novatus, & Cordius, ſolus reſcribere nihil potui: „ quando a primordio Epiſcopatus mei ſtatuerim, nihil ſine conſilio „ veſtro, & ſine conſenſu plebis, mea privatim ſententia gerere.

Cui conſonat illud S. Ignatii: *Revereantur omnes Epiſcopum, ut Jeſum Chriſtum exiſtentem Filium Patris; Presbyteros autem ut conſilium Dei, & conjunctionem Apoſtolorum. Epiſt.* ad Tarſenſes.

II. Hac de cauſa videmus paſſim Sacros Canones in judiciis, cauſarumque deciſionibus Presbyteros, Diaconoſque Epiſcopis jungere: immo ex Concilii Carthag. IV. Can. 23. *q. 7. can. 6.* „ Ut Epiſcopus „ nullius cauſam audiat abſque præſentia ſuorum Clericorum: a„ lioquin irrita erit ſententia Epiſcopi, niſi Clericorum præſentia „ confirmetur.

III. Cum ergo Capitulum Cathedrale præcipuam Cleri portionem, unumque cum ipſo Epiſcopo Corpus, Senatumque conſtituat, priſtinumque Presbyterium, quo inconſulto nihil majoris momenti Epiſcopi in negotiis Eccleſiaſticis expedire conſueverant, repræſentet; æquum juſtumque, atque regimini Eccleſiæ convenire judicatum eſt, ut Epiſcopi in regimine, & adminiſtratione Eccleſiæ ſuæ Canonicorum Cathedralium opera, & conſilio uterentur; immo, & in quibuſdam nec ſine eorum aſſenſu procedere poſſent.

Et quidem ad Patriarcham Hieroſolymitanum ſcribit Alexander III. in *cap. Novit, tit. De his, quæ fiunt a Prælato ſine conſenſu Capituli:* „ Novit plenius tuæ diſcretionis prudentia, qualiter tu, „ & fratres tui unum corpus ſitis, ita quod tu Caput, & illi mem„ bra eſſe probantur. Unde non decet te omiſſis membris, & alio„ rum conſilio in Eccleſiæ tuæ negotiis uti; cum id non ſit du„ bium, & honeſtati tuæ, & Sanctorum Patrum conſtitutionibus „ contraire.

„ Innotuit ſiquidem auribus noſtris, quod tu ſine conſilio fra„ trum tuorum Canonicorum S. Sepulcri, Abbates, & Abatiſſas, „ & alias Eccleſiaſticas perſonas inſtituis. Ideoque id auctoritate A„ poſtolica prohibemus. Nos enim tales inſtitutiones, & deſtitu„ tiones carere decernimus robore firmitatis.

Et in *cap. Quanto tit. eod.* rurſus eidem reſcribit. „ Quia non „ decet prudentiam tuam in negotiis tibi commiſſæ Eccleſiæ *con„ ſilium* Fratrum tuorum poſtponere, cum quibus unum corpus e„ xiſtere comprobaris, Fraternitati tuæ mandamus, quatenus in „ conceſſionibus & confirmationibus, & aliis Eccleſiæ tuæ nego„ tiis Fratres tuos requiras, & cum eorum conſilio, vel ſanioris „ partis eadem peragas & pertractes, & quæ ſtatuenda ſunt, ſta„ tuas, & errata corrigas, & evellenda diſſipes, & evellas.

IV. Juxta mentem Alexandri III. Epiſcopus Canonicos Cathedrales ut ſuum Senatum, cujus conſilio Eccleſiam ſuam adminiſtret, ſuſcipere tenetur: ipſi Canonici ſedulo expendere debent, „ Canonicatuum ac Præbendarum inſtituendi rationem, & cauſam „ hanc fuiſſe, ut bene monuit Cardinalis Polus in *Decr. de reform.* „ *Cleri Anglicani*, ut qui ad eas aſſumuntur, Epiſcopo aſſiſtant, „ cumque in muneris ſui functione *conſilio*, & opera adjuvent, in „ divinis celebrandis Eccleſiæ inſerviant.

Hac de cauſa Canonicos Cathedrales monuit magnus ille Gandenſium Antiſtes Guilelmus Lindanus! „ Ut nulla ratione putarent ſe apud Deum excuſari, ſi ſolum Officio recitando occupen„ tur: in primis vero, ait, per Germaniam, qui ad docendum, E„ piſcopoque ſuo ſerviendum præcipue ſunt a Carolo Magno inſti„ tuti; quemadmodum tabulæ fundationum ſonant. *Par. Apologiæ*.

Ea quoque Gallorum mens extitit Canonicos Cathedrales fuiſſe potiſſimum inſtitutos, ut opera, & conſilio aſſiſtant Epiſcopis in regimine Eccleſiarum.

Hinc, & inter articulos reformationis nomine Caroli IX. Regis Galliæ Patribus Tridentinis propoſitos, erat hic ordine 27. his verbis expreſſus: *Cum Epiſcopus ea juriſdictione uti non debeat ſecundum antiqua decreta, niſi conſulto Capitulo, quemadmodum nec alia ſuæ Diœceſis gravia negotia tractare, danda eſt diligens opera, ut Canonici Cathedralium Eccleſiarum ſint aſſidui in Eccleſia Cathedrali bonis moribus, & ſcientia præditi: quique ſaltem vigeſimum quintum annum attingant: nam ante illam ætatem, cum non poſſint per leges humanas rebus ſuis proſpicere, quomodo Epiſcopo ſuo conſulere poterunt?*

V. Verum tametſi Eccleſiæ mens ſit, ut Epiſcopi in Eccleſiarum adminiſtratione, arduiſque negotiis *conſilio* Fratrum ſuorum, ſive Canonicorum utantur; præcipuam tamen auctoritatem, arbitriumque penes Epiſcopum eſſe vult; ut ipſo audito, & mature expenſo Canonicorum conſilio id decernat, quod Eccleſiæ hic & nunc magis expedire judicaverit.

Qui enim aliquos ut *Conſiliarios*, ſive per modum conſilii audire debet, rationes quidem ipſorum expendat juſtum eſt: ad eorum *conſilium* ſequi non tenetur; neque conſenſum Capituli expectare; ni id ſpeciali jure expreſſum ſit, communiter tradunt Canoniſtæ ad Titulum Decretalium *De his, quæ fiunt a Prælato ſine conſenſu Capituli*, quod S. Carolus in ſua Synodo Provinciali V. *part.* 3. *c.* 11. his verbis expreſſæ: „ Quibus in actionibus, aut delibera„ tionibus Oecumenita Synodo Tridentina, aut Provincialibus Con„ ciliis conſtitutum eſt de Capituli, Clerive conſilio aliquid agen„ dum eſſe, non propterea tamen illud ſequendi neceſſitatem ſibi „ impoſitam eſſe, Epiſcopus exiſtimet, niſi in iis tantum, de qui„ bus id ſpeciatim nominatimque cautum eſt.

Cui conformis eſt reſolutio Sacræ Congregationis Cardinalium, quam refert Piaſecius in praxi Epiſcoporum, *part.* 2. *cap.* 2. *n.* 8. qua declaratur, Epiſcopum in edendis Conſtitutionibus debere requirere conſilium Capituli, *Licet illud non teneatur ſequi, niſi in caſibus a jure expreſſis*.

VI. Caſus vero a jure expreſſos ibidem enumerat Piaſecius; atque in primis requiritur non *conſilium* dumtaxat, ſed & conſenſus Capituli in illis omnibus, in quibus *vertitur intereſſe* (*a*) Capituli, *Cap. fin. tit. De his, quæ fiunt a Prælato ſine conſenſu Capituli*. Unde ſi collatio Beneficio pertineat tamen ad Capitulum, quam ad Epiſcopum, nihil poteſt de illis diſponere Epiſcopus ſine conſenſu Capituli; *Cap.* 6. *tit. eod.*

VII. Item, ſi agatur de notabilium aliquarum rerum ad Eccleſiam ſpectantium alienatione, *Cap.* 1. 8. & 9. *tit. eod.*

VIII. Hoc ex capite in Eccleſiarum, & beneficiorum unione conſenſum Capituli intervenire debere, non obſcure innuitur in *Clement. fin. de rebus Eccleſiæ non alienandis*. Plura de his caſibus a jure exceptis vide apud Barboſam Tractatu de Canonicis *Cap. finali*.

IX. Notat autem Zypæus, *Conſult.* 17. *De Regularibus, num.* 38. quod „ in his regionibus paſſim negotia Epiſcopalia, & ſingulatim „ uniones, per Epiſcopos expediantur non interveniente Capitulo, „ ſed conſilio Vicariatus. Uſus autem is notorius eſt quam quo„ tidiana praxi, quam infinitis hodiernarum; & veterum unionum „ litteris ubique extantibus „. Hæc ille, qui ibidem notat, conſuetudinem hanc non eſſe plane diſſonam a mente Concilii Tridentini, quod in multis negotiis non integrum Capitulum, ſed aliquos de Capitulo ab Epiſcopis in conſilium adhiberi vult, ut infra videbitur, ubi de illis materiis tractabitur.

Praxis hæc, de qua Zypæus nequaquam univerſalis eſt in Eccleſiis Cathedralibus Belgicis: plures enim ſunt, in quibus, Sede non vacante, nullus Vicariatus inſtituitur; omniaque negotia *capitulariter* peraguntur; & ab Epiſcopis conſulitur Capitulum.

(*a*) Id eſt *Intereſt*.

TITULUS NONUS.

De Capitulo, Sede vacante.

CAPUT PRIMUM.

Capitulum, Sede vacante, in ordinariam Juriſdictionem Epiſcopi ſuccedit.

1 *Clerus olim, Sede vacante, Eccleſiam adminiſtrabat.*
2 *Capitulum Cathedrale Clerum repræſentans, tunc vices Epiſcopi ſupplet.*
3 *Quo Jure Capitulum ſuccedit in jus Epiſcopi, Sede vacante?*
4 *Quæ competunt ſublata reſervatione, tranſeunt in Capitulum, Sede vacante.*
5 *Illud procedit etiam quoad ea, quæ Epiſcopo ſpeciali jure competunt.*
6 *Et generaliter tam quoad juriſdictionem contentioſam quam voluntariam.*
7 *Licet excludantur inferiores Prælati, non tamen Capitulum.*

I. CUM ob tyrannorum perſecutiones S. Cyprianus Eccleſiam ſuam deſerere debuiſſet, ad Clerum Romanum, Sede vacante, per mortem Fabiani Pontificis, ſcripſit Clerus Carthaginenſis; cui reſpondens Clerus Romanus inter alia dicit: „ Et cum incum„ bat nobis, qui videmur *Præpoſiti* eſſe, & vice *Paſtores*, cuſto„ dire gregem, ſi negligentes inveniamur, dicetur nobis, quod & „ Anteceſſoribus noſtris dictum eſt, qui tam negligentes Præpoſiti „ erant: quoniam perditum non requiſivimus, & errantem non „ correximus, & claudum non colligavimus, & lac eorum edeba„ mus, lanis eorum operiebamur... Nolumus ergo, Fratres dile„ ctiſſimi, & vos Mercenarios invenire, ſed bonos Paſtores, cum „ ſciatis non minimum periculum imminere, ſi non hortati fueri„ tis Fratres noſtros ſtare in fide immobiles; ne præceps iens ad „ idolatriam funditus eradicetur fraternitas „. Hactenus Clerus Romanus *Epiſt.* 2. inter Epiſtolas Cypriani editionis Rigaltii: quæ evidenter oſtendunt, curam regimenque Eccleſiarum Romanæ, & Carthaginenſis Paſtore viduatarum, Clero illarum reſpective Eccleſiarum incubuiſſe.

II. Proinde a Patrum deſcendit traditione, quod in Capitulum Cathedrale, Clerum Eccleſiæ repræſentans, Diœceſeos regimen, ipſaque Epiſcopalis auctoritas, Sede vacante, devolvatur. *Cap.* 11. & 14. *tit. De majorit. & obed. Cap. unico, Ne Sede vacante in VI. Cap. penult. de ſuppl. neglig. Prælatorum in VI.* & aliis multis, e quibus Cano-

Digitized by Google

Canoniſtæ hanc formant Regulam: Capitulum, Sede vacante, fungitur vice Epiſcopi, & ſuccedit in omnibus, quæ ſunt juriſdictionis ordinariæ, exceptis caſibus in jure expreſſis; licet etiam non competerent Epiſcopo jure communi, ſed ſolum ex conſuetudine, vel ſtatuto ſive indulto ſpeciali: modo tamen competant tamquam Epiſcopo, & Ordinario.

III. Sed recte notat Cardinalis de Luca *Diſc.* 31. *in Conc. Trid.* „ quod, Epiſcopali Sede vacante, de jure Epiſcopalis juriſdictio, atque Eccleſiæ adminiſtratio devolvatur ad Capitulum, non quidem ex aliquo privilegio, vel delegatione, ſed ex ratione *juris non decreſcendi*: quia Eccleſia Cathedralis efformatur conjunctim ab Epiſcopo, & Capitulo; ab illo ſcilicet tamquam capite, ab iſto tamquam reliquo corpore; Eccleſiaſtica juriſdictione penes *totum* corpus *habitualiter* reſidente; exercitio autem in pleriſque competente capiti.

Hinc infert *n.* 3. „ Et conſequenter, defecto capite, jure conſolidationis, vel ex jure *non decreſcendi*, univerſa juriſdictio, ſeu totum jus Cathedraticum, tam in habitu, quam in exercitio, manet penes Capitulum, tamquam reliquum corpus politicum, ſeu intellectuale.

IV. Quapropter ea, quæ Epiſcopis vi ſuæ juriſdictionis Epiſcopalis competunt, Sede vacante, competunt Capitulo, niſi, ut jam dictum eſt, ſpeciali jure ſint excepta.

Cum autem certum ſit, primis octo ut minus ſæculis integram remanſiſſe Epiſcopis juriſdictionem, & auctoritatem quoad ea omnia, quæ regimen populi, & Cleri ſui requirebant, nec niſi labentibus ſæculis, præſertim poſt inductas falſas Decretales, & receptum Decretum Gratiani nonnulla fuiſſe Sedi Apoſtolicæ reſervata, conſequens eſt, quod ſi hæc ſive conſuetudine, ſive ſpeciali Decreto concedantur, dici debeat, quod non de novo Epiſcopis attribuantur; ſed potius quod auctoritas Epiſcopalis in integrum reſtituatur; ac proinde dici debeant hæc ab Epiſcopis *jure ordinario* exerceri, non autem ex ſpeciali delegatione.

Et per conſequens Capitulum, *Sede vacante*, etiam in ſimilia, tamquam auctoritati Epiſcopali ordinariæ annexa ſuccedere, & penes Capitulum eſſe eorum exercitium, niſi oſtendatur, ſpeciali Eccleſiæ decreto exercitium illius Capitulo eſſe interdictum.

V. Unde facultas conceſſa Epiſcopis a Concilio Tridentino *Seſſ.* 24. *c.* 6. *de reform.* diſpenſandi ſuper irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto, etiam competit Capitulo, Sede vacante: Nam licet illa facultas (ait Garzias *De Beneficiis part.* 3. *c.* 7. *nu.* 40.) „ Epiſcopo competat jure ſpeciali dicti Decreti, tamen competit ei jure communi, & ex *juriſdictione ordinaria* ei attributa per dictum Decretum ". Quandocumque ergo vel a conſuetudine, vel aliunde v. g. a Synodo Tridentina datur Epiſcopis aliqua facultas, extendendo, aut prorogando eorum juriſdictionem ordinariam; aut in aliquibus caſibus tollendo Monaſteriorum, aut Capitulorum exemptionem, quæ juriſdictioni ordinariæ obiiciebat, Capitulum, Sede vacante, ſuccedit, uti recte monet Garzias dicto loco *numer.* 48.

VI. Procedit autem tam in juriſdictione contentioſa, & neceſſaria, quam voluntaria, & gratioſa. Vide Gloſſam Pragmat. *Tit. de concubinariis*, verbo *Superiores*.

VII. Quin licet *Cap.* 20. *Seſſ.* 24. *De reformat.* cauſæ matrimoniales, & criminales ſolius Epiſcopi cognitioni reſerventur, excluſis omnibus inferioribus Judicibus, tamen non intelligi excluſum Capitulum, Sede vacante, ex Quaranta monet Zypæus, qui *non eſt inferior Prælatus, ſed fungitur ipſa juriſdictione Epiſcopi*.

CAPUT II.

In quæ Capitulum, Sede vacante, Epiſcopo non ſuccedat?

1 *Capitulum in juriſdictionem ordinariam Epiſcopi, non extraordinariam ſuccedit.*
2 *Quandonam ſuccedat in iis, quæ Epiſcopis conceduntur tamquam Sedis Apoſtolicæ Delegatis?*
3 *Quomodo ſuccedat in Collationem Beneficiorum?*
4 *Quandonam Collatio Beneficii eſt libera?*
5 *Quæ poteſtas Capituli circa alienationem bonorum ad menſam Epiſcopalem ſpectantium?*
6 *Non ſuccedit in ea, quæ Ordinis ſunt.*
7 *Poteſt tamen facultatem dare Ordines conferendi, & Ordines ſuſcipiendi.*
8 *Collatio omnium Beneficiorum olim pertinuit ad Capitulum.*
9 *Hæc facultas quomodo a Synodo Tridentina limitata?*
10 *An Capitulum poſſit dare facultatem recipiendi Ordinem titulo Patrimonii?*
11 *Quamdiu Sedes cenſeatur vacare moribus Belgii?*

I. CApitulum, Sede vacante, Epiſcopo tamquam totius ſuæ Eccleſiæ Ordinario Paſtori, & Judici ſuccedit, atque in omnibus, quæ ipſi *ut Epiſcopo* competunt, vicem ejus ſupplet, niſi ſpecialiter excipiantur: quæ vero Epiſcopo, *non ut Epiſcopo*, ſeu *Ordinario* ſuæ Diœceſeos, ſed in alia qualitate *ſpeciali*, & *quaſi extranea* attribuuntur, in his Capitulum Epiſcopum non repræſentat, nec eius vices ſupplet.

II. Unde infertur, quod poteſtas attributa a Concilio Tridentino Epiſcopis *tamquam Sedis Apoſtolicæ Delegatis*, defuncto Epiſcopo, in Capitulum non tranſeat, uti in terminis poſt alios tradit Fagnanus ad *cap. His quæ tit. De majorit. & obedientia num.* 55. una monens, hoc non procedere, ſi facultas illa Epiſcopis competat *utroque jure*, ſcilicet *Ordinario* & *Delegato*; veluti ſi Concilium det illis facultatem procedendi *etiam* auctoritate Apoſtolica.

Et quidem ſi Concilium tribuat Epiſcopis auctoritatem procedendi auctoritate Apoſtolica iis in caſibus, quibus ante Concilium poterant procedere auctoritate *ordinaria*, eo caſu Concilium non cenſebitur derogaſſe auctoritati ordinariæ, ſed eidem adjunxiſſe auctoritatem Apoſtolicam.

Id perſpectum habens S. Carolus declaravit, quod „ Si Epiſcopus tamquam Sedis Apoſtolicæ Delegatus ſententiam iis in caſibus tulerit, in quibus ante Concilium Tridentinum *Ordinarius* eadem juriſdictione, poteſtateve uti poterat, *non ad Sedem Apoſtolicam*, ſed *ad Archiepiſcopum* ab illa ſententia devolvatur appellatio „. *In Concil. Mediol. V. part.* 3. *cap.* 11.

Itaque Capitulum Cathedrale ad exemplum priſtini Presbyterii ſive Cleri, Sede vacante, fungitur vice *Paſtoris*, eique incumbit, curam Diœceſis gerendo, ea omnia facere, quæ Epiſcopus vi ſui officii Epiſcopalis agere deberet; niſi quædam ſpeciali jure futuro Epiſcopo ſint reſervata.

III. Cum autem a Miniſtrorum electione maxime dependeat bonum Eccleſiæ regimen, voluit Eccleſia, ut ſi ea conformiter ad jus commune, & primævam ac Apoſtolicam diſciplinam Epiſcopis ſolis competat, futuro Epiſcopo illa reſervetur.

Hinc inter caſus ſpecialiter exceptos, in quibus Capitulum, Sede vacante, non ſuccedit, præcipuum eſſe, tradunt Canoniſtæ collationem Beneficiorum; idque ſive competat jure collationis ſtricte dictæ, ſive præſentationis; ſive jure proprio, ſive jure devoluto: modo tamen collatio ſive præſentatio ſit libera, neque conjunctim cum Capitulo, ſed ſoli Epiſcopo competat.

Si enim collatio, vel confirmatio, aut inſtitutio tantum competat Epiſcopo ad præſentationem Patroni Laici, vel Eccleſiaſtici, vel collatio ſit quidem libera, ſed ſpectet *conjunctim* ad Epiſcopum & Capitulum, Sede vacante, Epiſcopo ſuccedit, & collationem, confirmationem, vel inſtitutionem dare poteſt; uti communiter docent Interpretes, & communis praxis probat.

Immo ſi ex aliquo privilegio aut gratia, Beneficium ſpectans ad ſolius Epiſcopi collationem, debeatur *certæ* perſonæ v. g. Nominato Academico, eo caſu poſſe Capitulum aut Vicarium, Sede vacante, conferre, tradit Garzias *De Benef. part.* 5. *c.* 3. ubi *n.* 75. docet eam collationem dici neceſſariam, quæ eſt debita certæ perſonæ, ſeu certo generi perſonarum. Et ideo, ait *n.* 75. quando Patronus præſentaſſet plures æque idoneos, poſſet nihilominus Capitulum, Sede vacante, inſtituere quem maluerit ex præſentatis.

Conformiter ad hanc diſtinctionem, Synodus Diœc. Mechlinienſis *tit.* 15. *c.* 6. declarat: „ Beneficia ad collationem Archiepiſcopi ſpectantia, per Capitulum vel Vicarium non conferantur: Deſervitores tamen, & adminiſtratores ejuſmodi Beneficiorum vacantium licite conſtituentur: & præſentati a Patronis, ſi idonei judicati fuerint, per Archidiaconum inſtitui poterunt.

Et c. ſequenti addit. „ Si quam ex novem Præbendis affectis (id eſt Graduatis) Sede vacante, vacare contigerit; reliqui ejuſmodi Præbendas obtinentes, libere illam, debite tamen qualificato, conferre poterunt, Sedis vacatione non obſtante ": idque ideo indubie, quia harum Præbendarum collatio ſpectat conjunctim ad Epiſcopum, & Canonicos Graduatos: ut infra dicetur.

IV. Quandoquidem, ut collatio dicatur non libera, ſufficit, quod Epiſcopus conferre teneatur uni ex certa familia, vel ex pluribus per Patronum præſentatis, uti ex Garzia ſuperius notatum: mirum non eſt quod refert Renatus Choppinus de ſacra Politia *lib.* 1. *tit.* 5. *n.* 14. ſi, Sede vacante, ſimplicia Beneficia ad collationem Epiſcopi vacare contigerit, in menſe Graduatis affecto, poſſit Capitulum, Sede vacante, illa conferre uni Graduatorum, tametſi liberum ſit Capitulo uni ex pluribus Graduatis conferre; nihilominus ipſa collatio habetur pro neceſſaria ſive non libera; tamen in Galliis Beneficia ſimplicia collationis Epiſcopalis vacantia in Regalia ſunt ad collationem ipſius Regis; uti annotatum eſt *part. II. titul.* 25. *cap.* 8.

At & illud communiter obſervant Canoniſtæ, quod ſi Epiſcopus in collatione Beneficii *duntaxat* conſilium Capituli petere debeat, eo caſu non cenſeatur proviſio *ſimultanea* penes Capitulum & Epiſcopum; ſed ad *ſolum* Epiſcopum ſpectare, ut proinde Capitulum, Sede vacante, de illo Beneficio diſponere nequeat, uti notat Cabaſſutius in ſua Juris Canonici theoria & praxi, *lib.* 2. *c.* 24. *n.* 17. una obſervans, quod ſimiliter Capitulum, mortuo Epiſcopo, aut in longinquis agente, poſſit Beneficium conferre, licet jubeatur in collatione conſilium Epiſcopi expetere juxta *Caput unicum ne Sede vacante in VI.*

Neque neceſſitas expetendi *conſilium* Epiſcopi reddit collationem *ſimultaneam*. *Conſilium* autem expetendi obligatio ceſſare videtur, dum aut abſolute expeti nequit, puta mortuo Epiſcopo, aut admodum difficulter haberi, uti in caſu dicti Capituli.

V. Ad hæc Eccleſia ſuo deſtituta Patre, & Paſtore, viduæ ac pupillo comparatur. Quare ſicuti alienatio bonorum pupilli interdicta eſt Tutoribus & Curatoribus, pariformiter alienatio bonorum Eccleſiæ ſeu Epiſcopatus, ſive ad menſam Epiſcopalem ſpectantium, Capitulo, Sede vacante, interdicta eſt; Fagn. *loc. cit. n.* 58. & alii ibidem citati.

VI. Ulterius, quia ea, quæ Ordinis ſunt Epiſcopalis, dependent a charactere Epiſcopali, qui nec Capitulo, nec ſingulis de Capitulo communicatur, etiam in Capitulum non tranſeunt, quæ ab Ordine Epiſcopali dependent.

VII. Verum, quia non tam Ordinis, quam Juriſdictionis eſt, licentiam impertiri ſubditis, ut ab alio quam Diœceſano Ordines ſuſcipiant; aut ut Epiſcopus in aliena Diœceſi, quæ Ordinis ſunt, exerceat; hinc eſt, quod Capitulum, Sede vacante, nequeat quidem ea, quæ Ordinis ſunt, per ſe, ſive Vicarium ſuum exercere; poſſit tamen vi juriſdictionis ordinariæ per vacationem Sedis ad ſe devolutæ concedere; ut ſubditi ſui ab alio Ordines ſuſcipiant, *Cap.* 3. *De temporib. Ordinat. in* VI. vel alteri Epiſcopo licentiam impertiri, etiam in Diœceſi viduata, quæ Ordinis ſunt exercendi.

VIII. Quemadmodum Capitulum, Sede vacante, ſemper potuit & hodie poteſt examinare & deligere eos, quos per ſacram ordinationem judicat miniſteriis Eccleſiaſticis applicandos, conſequens eſt, & Capitulo ſeu Clero, Sede Epiſcopali vacante, licuiſſe deligere & nominare eos, qui in Eccleſia miniſtrarent, & de proventibus

Eccle-

Digitized by Google

Eccleſiarum participarent, ſive ut hodie loquuntur, de *Beneficiis* providere licuiſſe, quoad uſque inſtitutis titulis Beneficialibus, Beneficia ſeparatim ab ipſis Ordinibus conferri cœperunt.

Poſtquam enim collatio Beneficiorum ſeparari cœpit ab Ordinatione, atque majora & opulentiora Beneficia, puta Canonicatus, & Dignitates in Eccleſiis Collegiatis, & Cathedralibus potius pene temporalia quam ſpiritualia, ſive officium Eccleſiaſticum conſiderari cœperunt, ſenſim una invaluit, ut Beneficiorum collatio ad Epiſcopum ſpectans quaſi inter *fructus* Epiſcopales numerari cœperit.

Hinc ulterius veriſimiliter contigit, ut quemadmodum ipſa alienatio temporalium Capitulo eſſet interdicta, & Epiſcopo integra temporalia conſervari deberent, pariter creditum fuerit, quod collatio Beneficiorum fructibus Epiſcopalibus annumerata, cenſeretur integra Epiſcopo reſervanda. Igitur nec mirum hujus reſervationis nullum in vetuſtioribus Canonibus veſtigium occurrere.

IX. Hanc tamen Capituli poteſtatem limitavit Synodus Tridentina *Seſſ. 7. c. 10. de reform.* „ ut non liceat Capitulis Eccleſiarum, „ Sede vacante, infra annum a die vacationis, ordinandi licentiam, „ aut Literas Dimiſſorias, ſeu reverendas, ut aliqui vocant, tam „ ex juris communis diſpoſitione, quam etiam cujuſvis privilegii, „ aut conſuetudinis vigore, alicui, qui Beneficii Eccleſiaſtici recepti, ſive recipiendi occaſione arctatus non fuerit, concedere.

Hoc Decreto etiam comprehendi Dimiſſorias pro prima Tonſura notat Garzias *De Beneficiis part. 5. c. 7. n. 93.* non obſtante declaratione S. Congregationis Cardinalium ad calcem hujus Decreti relata his verbis: *Congregatio cenſuit, textum hunc non comprehendere primam Tonſuram;* quia, ut monet Garzias, intelligenda eſt, non quoad prohibitionem, ſed quoad pœnas in Decreto adjectas: hancque explanationem communis praxis comprobat: notatque Fevretius, Capitula, Sede vacante, non poſſe infra annum Dimiſſoriales concedere, tametſi conſuetudine immemoriali eſſent munita, *Traité de l' Abus l. 3. ch. 6.*

Reſtringit tamen Synodus Tridentina ſuum Decretum ad eos, qui Beneficii Eccleſiaſtici recepti, ſive recipiendi occaſione arctati fuerint: his enim Dimiſſorias etiam a die vacationis Capitulum dare poteſt. *Arctati* ratione *Beneficii recepti* dicuntur, qui obtinent Beneficium, ratione cujus intra determinatum tempus tenentur ad certum Ordinem promoveri; quod tempus ſi infra annum a ratione Sedis Epiſcopalis elabatur, poterit Capitulum ei tamquam *arctato* ratione *Beneficii recepti* Literas Dimiſſoriales concedere. Si vero nullum Beneficium habeat, ſed præſentetur a Patrono ad aliquod Beneficium, quod certum Ordinem actu requirit, poterunt ei dari Literæ Dimiſſoriales tamquam *arctato* ratione *Beneficii recipiendi*.

X. Poſt annum vero libera eſt poteſtas Capitulo, tamquam vices Ordinarii ſupplenti, dare Dimiſſorias, etiam titulo patrimonii vel penſionis, ſi id Eccleſiæ neceſſitas aut utilitas requirat, conformiter ad *cap. 2. Seſſ. 21. de reformat.* quamvis S. Congregatio videatur declaraſſe, Capitulum, Sede vacante, non poſſe dare Dimiſſorias ordinandi *ad titulum patrimonii*; quia uti de Regno Caſtellæ monet Garzias *loc. cit. n. 93.* ita & de Belgio dici poteſt; nimirum declarationem illam non videri receptam, uti monet Zypæus in jure novo *Tit. De Sede vacante n. 2.*

XI. Vacare autem Sedes cenſetur, ſaltem de conſuetudine Belgii, donec Literas confirmationis a Pontifice obtentas Regi ſive Conſilio Regio Epiſcopus confirmatus oſtenderit, illæque placetatæ (*a*) Capitulo exhibitæ ſint; atque in vim illarum per ſe, vel per alium poſſeſſionem acceperit: quod & in Hiſpania, aliiſque Regnis ſervari teſtatur Garzias *De Benef. part. 5. c. 4. n. 258.*

CAPUT III.

Qualis Vicarius, Sede vacante, hodie conſtitui ſoleat?

1 *Olim Clerus in communi, Sede vacante, Eccleſiam adminiſtrabat.*
2 *Hodie ex Decreto Concilii Tridentini conſtituendus Vicarius.*
3 *Synodus Tridentina Officialem, & Vicarium pro uno eodemque accipit, ſecus obtinet in Belgio.*
4 *Quare Synodus Tridentina Officialem, & Vicarium pro eadem perſona accepit?*
5 *Moribus Belgii Capitulum Officialem diſtinguit a Vicario.*
6 *Officiales a Capitulo eligi non ſolent, ſed conſtituti ab Epiſcopo continuari.*
7 *Decretum Concilii Tridentini moribus Belgii ſolum habet locum in Vicario obtinente juriſdictionem voluntariam.*
8 *Intra octo dies a vacatione conſtitui debet, vel ab Epiſcopo conſtitutus continuari.*
9 *Non debet eſſe graduatus in Jure.*
10 *Moribus hodiernis conſtituendus eſt Vicarius diſtinctus ab Officiali.*
11 *Poſſunt plures conſtitui Vicarii.*
12 *Præter Vicarium poteſt conſtitui Vicariatus.*

I. DE jure communi juriſdictionem Epiſcopi devolvi ad Capitulum, Sede vacante, ſupra oſtendimus; illamque per ſe in communi olim exercere poterat; atque ita Clerum Romanum, vacante Sede, eam exercuiſſe ex ſupra relatis ejus ad Clerum Carthaginenſem literis ſat manifeſtum eſt.

II. At cum compertum eſſet, etiam hic non raro locum habere illud tritum:

Segnius expediunt commiſſa negotia plures;

declaravit Synodus Tridentina *Seſſ. 24. cap. 16. de reformat.* quod „ Capitulum, Sede vacante, Officialem ſeu Vicarium infra octo „ dies poſt mortem Epiſcopi conſtituere, vel exiſtentem confirmare omnino teneatur, qui ſaltem in jure Canonico ſit Doctor, „ vel Licentiatus, vel alias, quantum fieri poterit, idoneus: ſi „ ſecus factum fuerit, ad Metropolitanum deputatio hujuſmodi „ devolvatur.

Pro intellectu hujus Decreti prænotanda ſunt ſequentia.

III. Primo, Concilium in hoc Decreto pro uno eodemque accipere Officialem, & Vicarium; idque juxta uſum plurium Eccleſiarum, & quidem totius Italiæ; ubi referente Thomaſſino, *De diſciplina Eccl. par. 4. lib. 1. c. 25. §. 5.* etiamnum hodie Officialis, & Vicarius Epiſcopi ſolet eſſe eadem perſona; at in hiſce, viciniſque Provinciis ſolent Epiſcopi habere Officialem, qui contentioſam juriſdictionem, & Vicarium, qui voluntariam exerceat; hicque *Vicarius generalis* dici conſuevit.

IV. Cur autem Synodus Trident. *Officialem, & Vicarium* pro una eademque perſona juxta morem Italiæ acceperit, Cardinalis de Luca *Diſc. 31. in Conc. Trid.* ſubjicit ſequentem rationem: „ Cum enim (inquit) illud in magna parte ex Italis Cardinalibus, „ Epiſcopis, & Prælatis conſtaret, ita *ſecundum Italiæ mores* ſenſiſſe viſum eſt": atque hinc recte ulterius obſervavit, quod *Vicarius Generalis*, qui juxta Italiæ praxim ſimul eſt *Officialis*, debeat eſſe Doctor, aut Licentiatus in *Jure*. Et *n. 18.* monet quod in Hiſpania conſtans ſit Eccleſiarum conſuetudo eligendi in Vicarium, Sede vacante, etiam *non Doctorem*, indubie quia & in Hiſpania Vicarius Generalis diſtinguitur ab Officiali, neque contentioſam juriſdictionem habeat, ſed hæc pene ſolum Officialem ſit.

Ex his itaque habetur, quod mirum quoque non ſit, ſi ob multitudinem Epiſcoporum, & Prælatorum Italiæ, quæ numerum Epiſcoporum, & Prælatorum omnium aliarum Nationum ſimul collectorum longe ſuperabat, Decreta hujus Concilii ad mores Italiæ magis, quam aliarum Nationum fuerint inflexa, & formata: quare & nemo mirari debet, ſi in pleriſque Regnis extra Italiam Decreta reformationis hujus Concilii non fuerint ſimpliciter, & generaliter recepta; ſed cum quadam moderatione conformiter ad mores cujuſque Regni, & Provinciæ, uti ſæpius in hoc opere notatum fuit.

V. Simili modo, Capitulum, Sede vacante, in juriſdictionem Epiſcopi, & contentioſam, & voluntariam ſuccedens, alterum Officialem, qui contentioſæ juriſdictioni præſit, & Vicarium Generalem, qui voluntariæ, de novo creare, vel ab Epiſcopo creatum confirmare conſuevit.

VI. Et quidem quoad Officiales conſtitutos ab Epiſcopis, hi in officio ſuo, Sede vacante, continuari conſueverunt; raroque a Capitulo novi eliguntur: quin moderna praxis in Regno Galliæ obtinet, ſæpius in contradictorio judicio firmata, Capitulum, Sede vacante, Officiales ab Epiſcopo inſtitutos deſtituere non poſſe, niſi Capitulum probet ſe eſſe in antiqua poſſeſſione contraria, uti late refert Brodeau in *Notis ad Louet. Lit. O art. 2.*

VII. Decretum proinde Concilii Tridentini, in quantum injungit Capitulo poſt mortem Epiſcopi conſtituere Officialem, ſeu Vicarium infra octo dies, moribus noſtris attentis, fere unice locum habet in Vicario Generali *voluntariam* juriſdictionem, & curam ſpiritualem obtinente.

VIII. Et quidem ſi ſimilem Vicarium infra octo dies non conſtituerit, vel exiſtentem non confirmarit, ad Metropolitanum deputatio hujuſmodi devolvitur: poterit tamen lapſo octiduo moram purgare, & Vicarium eligere, quamdiu Metropolitanus manum non appoſuit: uti & in his partibus, etiam Collatores, & Patroni Beneficia conferunt, & ad ea præſentant, quamdiu Superior nihil præſtitit. Zypæus in jure novo *Tit. Ne Sede vacante.*

Hunc Vicarium vel de novo conſtituere, vel ab Epiſcopo conſtitutum confirmare in arbitrio eſt Capituli.

IX. Cum vero in ſimilem Vicarium Generalem tranſire non ſoleat juriſdictio contentioſa, ſed ea apud eum, qui *Officialis* dicitur, reſideat, etiam non requiritur, ut hic Vicarius ſit Doctor aut Licentiatus in Jure Canonico; quam qualitatem requirit duntaxat Synodus Tridentina in Vicario, cui exercitium juriſdictionis contentioſæ committitur; quem & propterea cum Officiali confundit.

Hinc, uti bene notat Zypæus in jure novo *tit. Ne Sede vacante*, videmus hic tam ab Epiſcopis, quam Capitulis, Sede vacante, in *Theologia graduatos* Vicarios paſſim conſtitui ad exercendam voluntariam juriſdictionem.

X. Ulterius, quia Synodus Tridentina Vicarium confundit cum Officiali, videtur, attentis verbis Decreti, unum duntaxat poſſe conſtitui a Capitulo Vicarium, qui & contentioſam, & voluntariam juriſdictionem exerceat. Verum cum notorium ſit, in hiſce, aliiſque multis Provinciis Officialem a Vicario diſtingui, etiam notorium eſt, Sede vacante, præter Officialem inſuper Vicarium eligi. Unde quando Synodus D. Mechlinienſis voluit, ut Capitulum Metropolitanum, Sede vacante, intra octo dies non plures Vicarios, ſed unum tantum Vicarium conſtituat, vel exiſtentem confirmet juxta præſcriptum Concilii Tridentini: indubie intelligi debet de illo, qui attento harum Provinciarum uſu, Vicarius dicitur, & ab Officiali diſtinguitur.

XI. Inſuper notandum, quod in pluribus, etiam Belgicis Eccleſiis conſuetudine immemoriali obtineat, ut plures Vicarii, Sede vacante, cum eadem auctoritate, & æquali juriſdictione conſtituantur: quam conſuetudinem a Concilio non eſſe ſublatam multis probat Garzias, *De Beneficiis part. 5. c. 7. n. 36.* referens ita a S. Congregatione reſponſum fuiſſe.

XII. Ulterius, moribus noſtris obtinuit, ut quemadmodum Epiſcopus aliquos Canonicos interdum eligit, e quibus conſilium ſuum, quod *Vicariatum* vocat, componit, ita quoque Capitulum, Sede vacante, ſubinde unum nominat Vicarium generalem, ac inſuper aliquos e Canonicis, qui *Vicariatum* conſtituant; cujus conſilio, vel aſſenſu Vicarius generalis juxta Capituli deliberationem in regimine Diœceſis procedat.

(*a*) Literæ placetatæ dicuntur illæ, quibus *Places* Regis vel Superioris adſcribitur, ut petitio vim habeat.

CA-

Digitized by Google

CAPUT IV.

A quo, & qualem juriſdictionem accipiat Vicarius?

1 *Vicarius juriſdictionem accipit a Capitulo.*
2 *Juriſdictio devolvitur ad Capitulum non ad Vicarium.*
3 *Cura & ſollicitudo Eccleſiæ, etiam conſtituto Vicario, manet apud Capitulum.*
4 *Si Vicarius ſit ſuſpectus, Capitulum de cauſa ſuſpectationis cognoſcit.*
5 *Capitulum poteſt juriſdictionem Vicarii limitare.*
6 *An Vicarius pro libitu, & arbitrio Capituli poſſit revocari?*
7 *Quid circa hoc moribus Belgii obtineat?*
8 *Merito ſolliciti ſunt Canonici, ut bonus conſtituatur Vicarius.*
9 *Ultra Vicarium a Capitulo conſtituendus OEconomus, qui rebus temporalibus Epiſcopatus intendat.*
10 *Fallit in Epiſcopatibus, qui ſubjacent Juri Regaliæ.*
11 *Fructus Epiſcopatus vacantis reſervati Cameræ Apoſtolicæ.*
12 *OEconomi a Capitulo deputati ſuccedenti Epiſcopo rationem adminiſtrationis reddere debent.*

I. SIcuti Vicarius Epiſcopi omnem ſuam auctoritatem, & juriſdictionem ab Epiſcopo recipit, eamque juxta limites, & formam ſibi ab Epiſcopo præſcriptos exercere debet; ita quoque Vicarius a Capitulo, Sede vacante, nominatus omnem ſuam juriſdictionem, & auctoritatem a Capitulo mutuat.

II. Licet enim Synodus Tridentina voluerit a Capitulo conſtitui Vicarium, nihil tamen circa juriſdictionis immediatam devolutionem mutavit; ſed eam in terminis juris communis reliquit: ut quemadmodum de jure communi tota ad Capitulum devolvebatur; ita & nunc devolvatur, maneatque ipſa juriſdictio radicaliter, etiam conſtituto Vicario, apud ipſum Capitulum, exercitium vere apud Vicarium; quod fieri mandavit Tridentinum: quia pene impoſſibile eſſet, ut, ſi Capitulum *per ſe* adminiſtraret, ſingulis Eccleſiæ neceſſitatibus; præſertim repentinis, & moram non ferentibus; pro debito poſſet ſatisfieri: Vide Zypæum *reſp. 1. De Sede Vacante.*

III. Hinc ulterius conſequens eſt, uti ibidem notat Zypæus, Capitulo poſt nominationem Vicarii adhuc incumbere ſollicitudinem Epiſcopalem, in quam ſucceſſit; neque ab ea, conſtituto Vicario, plene exonerari; quod etiam evidenter ſupponit Epiſtola Clementis VIII. ad Capitulum Neapolitanum, quam ex Quaranta ibidem refert Zypæus.

IV. Eodem ex fonte, ſi Vicarius ſit in aliqua cauſa ſuſpectus, providet Capitulum: atque vi juriſdictionis apud ipſum remanentis de cauſis ſuſpectationis cognoſcit, ut tradit Fagnanus ad *c. His quæ tit. de major. & obed. n. 75.*

V. Quin eodem ex capite, ſi Capitulum det Vicario limitatam juriſdictionem, & auctoritatem reſervando ſibi aliqua, ea Vicarius exercere non poteſt. Garzias *de Beneficiis part. 5. c. 7. n.* 30. cui & Eccleſiarum multarum praxis conſentit.

VI. Quandoquidem de ratione Vicarii eſſe videatur dependere a voluntate, & arbitrio conſtituentis, ſive illius, cujus vices ſuſtinet, conſequens apparet, Vicarium Capituli, non ſecus ac Vicarium Epiſcopi, pro libitu, & arbitrio Capituli revocari poſſe, & ita ante Concilium Tridentinum unanimi conſenſu ſentiebant Canoniſtæ. At cum hodie ex præſcripto Tridentini Concilii, Capitulum Vicarium nominare jubeatur; adeoque nominatio Vicarii, vel non deſignatio non ita ſit in arbitrio Capituli, quemadmodum eſt in arbitrio ipſius Epiſcopi; hinc etiam penes Epiſcopum hodie videtur eſſe liberior revocatio ipſius Vicarii, quam penes Capitulum.

Et quidem Synodus Mechlinienſis decernit: „ Vicarium ſemel a „ Capitulo electum, vel confirmatum, poſtea *ſine juſta & rationabili cauſa* removeri non poſſe.

Quin & refertur declaraſſe Sacram Congregationem, Vicarium a Capitulo nominatum removeri non poſſe, niſi ex cauſa a Sacra Congregatione Epiſcoporum probanda: „ Sed, ait Zypæus in Jure „ novo *loc. cit.* credo hic non obtinere eum recurſum.

VII. Interim tamen, quia Vicarii Generales a Capitulo electi ſolent conſtitui pro tempore vacantis Sedis, nec niſi rariſſime renovari ſolent; ægre mores Belgii paterentur, ut ſine cauſæ allegatione, & probatione Vicarius officio ſuo deſtitueretur; præſertim cum ea amotio vix ſine aliqua infamiæ nota hodie fieri poſſet.

Ita quippe conſuetudine paſſim obtinuit, ut licet officia ſeu ſæcularia, ſeu Eccleſiaſtica ſint de natura ſua, aut etiam ſpeciali ſtatuto revocabilia; immo teneantur poſſeſſores eorum ſingulis annis ea ad manus conſtituentium reſignare, nequeant tamen iis privari, niſi ex cauſa vera, & probata; ſi talia ſint, quæ revocari, & mutari non ſoleant; ſed ad vitam continuari, ac ut talia vulgo reputari; adeo ut mutatio, vel revocatio ſine nota infamiæ fieri non poſſet. Vide Wameſium *Conſilio Canonico* 201. & Dominum Chriſtinæum in Notis ad Bugnyonium *de Leg. abrogat. lib. 1. Satyra 1.*

Interim tamen cum ex juſta & rationabili cauſa Capitulum poſſit Vicarium electum, & confirmatum removere, argumentum eſt nequaquam obſcurum, juriſdictionem penes Capitulum etiam conſtituto Vicario manere: licet exercitium illius juxta terminos a Capitulo præfixos ſit apud Vicarium, & non apud Capitulum.

VIII. Ex his facile quiſque judicare poterit, quanta debeat eſſe Canonicorum cura, & ſollicitudo, ut prudens, peritus, ac zeloſus Vicarius eligatur; quandoquidem bonum vel malum regimen totius Diœceſis unice pene dependeat a bono, vel a malo Vicario.

IX. Ultra Vicarium, cui regimen Eccleſiæ committitur, vult Synodus Tridentina, ut Capitulum, Sede vacante, Œconomum unum, vel plures fideles ac diligentes decernat, qui rerum Eccleſiaſticarum, & proventuum curam gerat.

X. Hanc tamen diſpoſitionem Concilium limitat ad caſum, ubi fructuum percipiendorum cura Capitulo, Sede vacante, incumbit.

Unde ſi Epiſcopatus Juri Regaliæ ſint ſubjecti, Sede vacante, rerum temporalium adminiſtratio, non ad Œconomos a Capitulo deputandos, ſed ad Officiarios Regis ſpectare conſuevit.

XI. Quod dicitur de Epiſcopatibus ſubjectis Regaliæ juxta mores Galliæ, ſimile obtinet in pleriſque Epiſcopatibus Italiæ.

Quemadmodum enim in Gallia proventus Epiſcopatuum huic juri ſubjectorum cedunt, Sede vacante, Ærario Regis, ita in Italia, Sede vacante, ſunt reſervati Cameræ Apoſtolicæ, iiſque colligendis deputantur Collectores, qui Œconomos nominare conſueverunt, uti notat de Luca *Diſcurſu* 31. *in Concil. Trid. n. 6.* quæ reſervatio veriſimiliter profluxit ex quadam ſpecie Regaliæ, quam poſteriores Pontifices exercuerunt in Epiſcopatus Italiæ, præſertim in temporalibus ſibi ſubjectos: neque enim priſtinis ſæculis ſimilis reſervatio in commodum Cameræ Apoſtolicæ nota fuit.

XII. Œconomi a Capitulo deputati ſolam cuſtodiam, & curam rerum ad Epiſcopatum ſpectantium habent; unde inſtar Curatorum nihil de fundis, aut rebus Epiſcopatus alienare poſſunt: teneanturque hi Œconomi Epiſcopo ad vacantem Eccleſiam promoto rationem ſuæ adminiſtrationis, ſi exigat, reddere; tametſi ex ipſo Capitulo fuerint aſſumpti, poteſtque eos Epiſcopus punire, ſi in officio adminiſtrationis deliquerint; etiamſi prædicti Officiales, ait Tridentinum, redditis rationibus, a Capitulo, vel deputatis ab eodem, abſolutionem, aut liberationem obtinuerit.

TITULUS DECIMUS.

De Canonicis Graduatis.

CAPUT PRIMUM.

Qua ratione, & quomodo Canonici Graduati, præſertim in Belgio inſtituti?

1 *Eccleſia ſemper deſideravit, ut ad Canonicatus Graduatos aſſumerentur Viri docti.*
2 *Gradus Academicus requiritur tempore electionis.*
3 *Hoc ut aſſequeretur, Gradus Academicos Canonicatibus annexuit.*
4 *Eumdem in finem in erectione novorum Epiſcopatuum Belgii inſtituti ſunt Canonici* Graduati.
5 *Hi tenentur ſpecialiter opera, & conſilio Epiſcopo aſſiſtere.*
6 *Ex iiſdem eligendi Archidiaconus, Archipresbyter, & Pœnitentiarius.*
7 *Eligendi per Epiſcopum & Graduatos; & quare?*
8 *Hæ præbendæ ſub nullis reſervationibus, &c. comprehenduntur.*
9 *Tres ex iis Canonicis examinant admittendos ad Sacros Ordines, & curam animarum.*

I. CAnonicos Cathedrales ſucceſſiſſe priſtino Presbyterio, quod Epiſcopo pro Senatu eſſe in Eccleſiæ ſuæ adminiſtratione ſolebat, ſupra vidimus; ipſoſque ex ſua inſtitutione, ac mente Eccleſiæ debere opera ac conſilio Epiſcopus aſſiſtere; ac una cum ipſis Epiſcopis Senatum Eccleſiæ olim conſtituiſſe, oſtendimus.

Quapropter ſollicita admodum fuit Eccleſia, ut ad hos præſertim Canonicatus aſſumerentur viri eruditione, ac moribus ita conſpicui, ut merito ſperari queat, quod ex iis Corpus tale coaleſcat, a quo Epiſcopi in Eccleſiæ regimine operam, & ſanum conſilium habere queant. „ Decet namque (ait Synodus Burdiga- „ lenſis anno 1624. *cap.* 9.) Metropolitanam, aliaſque Cathedra- „ les Eccleſias, eas perſonas ita probitate ac ſcientia commenda- „ tas ad Canonicatus aſſumere, & eligere, ut ex iis Corpus Ca- „ pituli coaleſcens, *Senatus* Epiſcoporum, unde *conſilium* accer- „ ſant, merito dici poſſit.

II. Gradum Academicum in electione Graduatorum requiri tempore electionis, nec ſatis eſſe, quod electus eſſet *proxime* diſpoſitus ad gradum ſuſcipiendum, reſolvit & probat Wameſius *Conſilio Canonico* 18. atque id ipſum non obſcure probat textus Bullæ erectionis novorum Epiſcopatuum in Belgio, cum in ea dicatur, novem illas præbendas, ſeu Canonicatus, conferendas *Graduatis in Theologia, vel Jure*; ita ut ipſe gradus Academicus ipſam collationem reſpiciat: quo caſu qualitas expreſſa exigitur in ipſo actu collationis, uti de ordine requiſito notatur *par. 2. tit.* XIX. *c. 2. n. 5.*

III. Hoc ut facilius, & efficacius conſequerentur, Patres Concilii Baſilienſis *Seſſ.* 31. voluerunt: „ Ut in qualibet Cathedrali, „ & Collegiata Eccleſia ultra Præbendam Theologo aſſignandam, „ tertia pars Præbendarum conferretur *Graduatis* ". Hoc Decretum non tantum in Sanctionem Pragmaticam juſſu Caroli VII. Galliarum Regis relatum eſt; ſed etiam Concordato inter Leonem X. & Franciſcum I. conſervatum, & de novo confirmatum.

Quin & Synodus Tridentina expendens, quantopere Eccleſiæ interſit, ut ad Canonicatus promoveantur Viri doctrina, & probitate inſignes, & probati, hortatur, ut „ in Provinciis, ubi id „ commode fieri poteſt, Dignitates omnes, & ſaltem dimidia pars „ Canonicatuum in Cathedralibus Eccleſiis, & Collegiatis inſignibus conferantur tantum Magiſtris, vel Doctoribus, aut etiam „ Licentiatis in Theologia, vel Jure Canonico ". *Seſſ. 24. cap. 12. de reformat.*

IV. Eumdem in finem in erectione novorum Epiſcopatuum Belgii, facta ad inſtantiam Philippi II. per Paulum IV. ſtatutum fuit: „ Ut decem Canonicatus ſive Præbendæ primo vacantes ſic maneant „ affecti, quod ipſe Epiſcopus unum vel unam omnium primo va-

„ ca-

Digitized by Google

„ caturos tamquam menſæ Epiſcopali perpetuo unitos obtinere, illorumque ratione perſona Capitularis eſſe, vocemque & auctoritatem etiam in Capitulo ſuper Decanum, & Canonicos habere poſſit.

„ Reliqui vero novem Canonicatus, & Præbendæ prædicti tribus *Magiſtris*, aut Licentiatis in Theologia, & tribus aliis *Doctoribus Decretorum*, ſeu in iis Licentiatis, ac tribus aliis *Nobilibus* eius Diœceſis, etiam in Jure, vel Theologia ſaltem gradu Licentiaturæ in famoſa quapiam Univerſitate Studii generalis, ſecundum tenorem prædictarum litterarum promotis; ordine in dicta conſignatione expreſſo, in perpetuum concedi, & aſſignari debeant,

V. „ quodque ad ſex priores, tam Nobiles, quam alii non Nobiles, ut præfertur, tamen qualificati, ad reliquos vero tres Canonicatus, & tres Præbendas ex reliquis novem Canonicatibus, & præbendis hujuſmodi, nulli niſi Nobiles & Graduati, ut præfertur, aſſumi poſſunt; ac omnes & ſinguli ratione ſuarum hujuſmodi Præbendarum conſilium, & operam in negotio Eccleſiæ, & Religionis, ceteriſque difficultatibus pro tempore emergentibus, quoties ab Epiſcopo ſuo requiſiti fuerint, tam conjunctim quam diviſim præſtare teneantur.

„ VI. Ac unus Archidiaconus ad Archidiaconatum, & alius Archipresbyter ad Archipresbyteratum, nec non reliquis ex dictis Graduatis, Pœnitentiarius ad Pœnitentiariam hujuſmodi, ad nominationem Epiſcopi aſſumi, & omnium primi poſt Epiſcopum vacaturos Canonicatus, & Præbendas, prædictos ſimili ordine conſequi debeant.

Hæc ſat patenter evincunt, hanc Graduatorum inſtitutionem unice factam, ut in Cathedralibus Eccleſiis aliqui ut minus inter Canonicos eſſent, qui ſcientia ac eruditione in Sacra Theologia, & Sacris Canonibus excellerent; qui Epiſcopis conſilio, & opera in regimine ſuæ Eccleſiæ aſſiſtere poſſint.

„ VII. Ut autem, proſequitur Bulla erectionis, de viris ſpectatæ doctrinæ, & probitatis, ad ædificationem Eccleſiæ Dei, accuratius proſpiciatur, quod ipſi novem Canonicatus, & novem Præbendæ hac prima vice per Epiſcopum duntaxat, & deinde quoties illi futuris temporibus vacaverint, ut præfertur, ad electionem Epiſcopi, & aliorum Graduatorum præfatorum ſuperſtitum per eos conferantur, & in hujuſmodi electione ſuffragium Epiſcopi non plus juris ſive momenti, quam cujuſvis Graduatorum habeat; niſi vocum paritate occurrente, tuncque iteratum ad hoc Epiſcopi ſuffragium paritatem dirimat.

„ VIII. Ex his erectionis verbis intelligant Canonici Graduati electionem loci vacantis ſibi eſſe delatam; ut nimirum, *de Viris ſpectatæ doctrinæ, & probitatis, ad ædificationem Eccleſiæ Dei accuratius proſpiciatur*. Proinde hinc intelligant, quam ſollicíti eſſe debeant, ut omni humano reſpectu ſepoſito, hujuſmodi viros eligant.

Hac de Epiſcopis, & Canonicis Graduatis ſpe concepta, pro ſtabilienda eorum in hac electione libertate, declaratur & ſtatuitur in ipſa erectionis Bulla: „ Quod ipſi novem Canonicatus, & novem Præbendæ ſub nullis ſpecialibus, vel generalibus etiam mentalibus reſervationibus, affectionibus, etiam in Corpore Juris clauſis, nec non expectativis, coadjutoriis, mandatis, facultatibus, indultis de providendo, commendando, & alias diſponendo, primariis precibus nuncupatis, vel aliis gratiis præventivis, per nos, aut Romanos Pontifices, pro tempore exiſtentes, & Sedem Apoſtolicam prædictam, vel eius Legatos etiam conſideratione, intuitu, contemplatione, vel ad inſtantiam Imperatoris, Regis, Ducum, ac aliorum Principum, aut ejuſdem S. R. E. Cardinalium, & ex quacumque cauſa quantumlibet urgenti pro tempore factis, & conceſſis comprehendantur, nec etiam tamquam vacantes apud Sedem eamdem, aut ulla alia ratione generaliter, vel ſpecialiter reſervari, nec illorum vacatione per reſignationem, etiam ex cauſa permutationis apud Sedem eamdem, pro tempore occurrentem, per Romanum Pontificem, aut Sedem ſhujuſmodi; de illis provideri, aut alias quoquo modo diſponi poſſit, ſed forma electionis præmiſſæ omni tempore ſervari, nullaque cauſa infringi debeat.

Ad hæc, quod magna de eruditione, ceteriſque qualitatibus Canonicorum Graduatorum concepta fuerit idea, & illud non obſcure evincit, quod e novem Graduatis eligi debeant ab Epiſcopo tres præcipui eius miniſtri, ſcilicet Archidiaconus, Archipresbyter Cathedralis, & Pœnitentiarius.

IX. Accedit, quod in Bulla dicitur: „ Ex ſenioribus præfatis Canonicis duo in Theologia, & unus in Jure Canonico, Graduati una cum Archidiacono curam habeant examinandi promovendos ad Sacros Ordines, & admittendos ad curam animarum; quacumque illi auctoritate proviſi fuerint.

CAPUT II.

De Graduatis Theologis, & Canoniſtis.

1 *Solent Graduati in Theologia, & Jure Canonico æquiparari.*
2 *Objectio contra hanc paritatem.*
3 *Solvitur objectio.*
4 *Canoniſta Canonibus Sacris ut oportet inſtructus, etiam aliquo modo Theologus eſt.*
5 *Pluribus ſæculis Canoniſtarum, & Theologorum diſtinctio fuit ignota.*
6 *Utiliter Canoniſta ſtudium Theologiæ, & Theologus ſtudium Canonum jungunt.*
7 *Quæ cauſa quod Graduati in Jure Canonico Sacris Canonibus ut oportet non ſint inſtructi?*
8 *Quare Graduati in Jure Canonico non bene callent diſciplinam Eccleſiaſticam?*
9 *Conveniens eſſet, ut Gradus in Jure civili non ſemper jungeretur Gradui in Jure Canonico.*
10 *Ex præmiſſis oſtenditur, Canoniſtam poſſe Theologo comparari.*

I. SYNODUS Tridentina, ſive in promovendis ad Canonicatus, & Præbendas, ſive in promovendis ad primarias Dignitates Eccleſiaſticas, etiam Epiſcopatum, requirens gradum Academicum, ubique gradum in Jure Canonico jungit gradui in Sacra Theologia; ita ut velit promovendum eſſe Graduatum in Theologia, aut Jure Canonico. Similiter Bulla erectionis novorum Epiſcopatuum in Belgio numerum æqualem Graduatorum in Jure Canonico, & Graduatorum in Theologia inſtituit; neque in electione ad Dignitates, Theologos Canoniſtis præfert; ſed Epiſcopo liberam relinquit, vel ex his, vel ex illis aſſumere.

II. Verum cum Canonici Cathedrales, ac præcipue ipſi Graduati inſtituti ſint, ut Epiſcopo in regimine Eccleſiæ conſilio, & opera aſſiſtant; illudque regimen unice fere ſpiritualem animarum profectum atque directionem reſpiciat, qua ratione Canoniſtæ cum Theologis in hoc munere concurrere, aut his æquari poſſunt.

Canoniſtarum quippe ſcientia non tam regimini ſpirituali ſubſervire poſſe videtur, quam litibus, ac controverſiis forenſibus terminandis; quæ minima ac infima eſt regiminis Epiſcopalis portio.

III. Negari non poteſt, non paucos hodie inter Graduatos in Jure Canonico reperiri, qui unice pene incubuerunt Canonibus, & Decretalibus, qui ad lites & judicia valent; eoſque fere ſolos in prælectionibus exponi audiverunt: adeoque forenſibus judiciis, ac litibus proſequendis, aut terminandis idonei duntaxat reperiuntur: ſed abſit, ut hujuſmodi Graduatos in Jure Canonico ad Canonicatus, ac Dignitates Eccleſiaſticas, ut Epiſcopis in regimine, & cura Eccleſiæ adjutores, & Conſiliarii eſſent, Eccleſia, aut Fundatores, deſideraverint; ſed veros indubie voluerunt præfici Canoniſtas; id eſt, ea Canonum ſcientia refertos, qui Patrum acta ac mores repræſentantes, optimam Eccleſiæ componendæ atque ordinandæ rationem continent.

„ Hi autem Canones (uti recte monuit pius Pariſienſis Univerſitatis Cancellarius Joannes Gerſonius *Recommend. in Decretis facta T. 2. p.* 833. *Edit.* 1606.) „ ſi bene inſpiciamus, non ſunt niſi concluſiones elicitæ vel illatæ ex principiis Theologicis, id eſt, ex Evangelio, & aliis Libris Canonicis per illos, quibus dicitur „: *Qui vos audit, me audit. Luc. caput* 11.

IV. Hiſce Canonibus ſi rite eſſent inſtructi Canoniſtæ, ſive in Jure Canonico Graduati; quis non videat, quam hi poſſent, non ſecus ac Theologi, regendæ Eccleſiæ eſſe idonei.

Immo ſi hiſce Canonibus ſeſe occuparent, qui Juri Canonico operam navant; atque ad Eccleſiæ ſerviendum ſe ſtudio illi impendunt, etiam in Theologicis ſcientiis non eſſent ignari.

V. Si enim Canones ſint *Concluſiones ex principiis Theologicis elicitæ vel illatæ*, qui illorum plenam notitiam, ac genuinum aliquí ſenſum deſiderat, etiam principiorum, e quibus deducuntur, plane ignarus eſſe non poteſt.

Hinc Gerſonius aſſerere non veretur, „ per quadringentos & amplius annos ita gubernatam fuiſſe Eccleſiam, ut non eſſet diſtinctio Theologorum & Canoniſtarum: licet Canones Sacri multi eſſent ultra tenorem expreſſe traditum in Evangeliis, & ceteris Libris Canonicis.

VI. Deinde monet: „ Dominum non ita diſtinxiſſe Theologiam a Sacris Canonibus, & e contra, quin utiliter & ſalubriter poſſint ab eodem homine, quantum ſibi conceditur, inveſtigari. Si enim reperti ſunt, qui ultra Canones Sacros Legibus humanis dederunt ſtudium ſuum, & e contra, & profecerunt in utriſque; ſi ultra Philoſophiam, & Metaphyſicam multi quotidie in Theologia ſe vehementer exercent: hoc convenientius habet fieri quod Theologus deſcendat ad inſpiciendum Canones tamquam concluſiones elicitas ex ſuis principiis Theologicis deducere. Sic erit talis ambidexter Theologus Canonizans, & Canoniſta Theologizans: Et quis eſt iſte, & laudabimus eum? Quid autem facilius eſt ex ambobus aut per Theologiam Sacram cognoſcere Canonicam ſcientiam; vel e contra? Exiſtimo, quod primum, ſicut facilius eſt, & ordinatius deducere ex principiis concluſiones, quam ex concluſionibus ad principiorum notitiam devenire „. *Recomm. licentiand. in Decret. T. 2. p.* 834.

Si hoc Gerſonii conſilium attenderent tam Theologi quam Canoniſtæ, illi nimirum Sacris Canonibus, utpote concluſionibus practicis ex principiis Theologicis elicitis; hi vero Libris Canonicis, & Sanctis Patribus incumbendo, non dubium, quin & illi & hi majori cum fructu Eccleſiæ regendæ, & Epiſcopis conſilio & opera aſſiſtendi forent capaciores.

Ejuſdem cum Gerſonio ſententiæ fuiſſe S. Carolum, refert in ejus vita Carolus a Baſilica S. Petri, „ *Ea*, inquit, Canonum ſcientia ipſi perjucunda erat, quæ Patrum mores & acta repræſentans, Eccleſiæ componendæ, atque ordinandæ rationem continet. Dolens autem eos communi conſuetudine tantummodo Canones ad interpretandum ſeligi, qui ad lites, judiciaque valent; conſtituit ipſe, qui iis declarandis præeſſet, unde ſacra Majorum inſtituta & ritus, optimumque Eccleſiæ adminiſtrandæ genus hauriretur.

Ut ergo ſcientiam Canonum, qua Eccleſiæ ſerviendi reddantur idonei, facilius aſſequerentur Juris Canonici Studioſi, optandum eſſet, ut hi ſaltem, qui ſe non forenſibus controverſiis occupare, ſed in Clericali ſtatu Deo, & Eccleſiæ ſervire intendunt, potius ſtudium Theologicum, id eſt, Sacræ Scripturæ, & Sanctorum Patrum, quam Legum Civilium jungerent, aut præmitterent ſtudio Sacrorum Canonum.

VII. Et ſane quod hodie Juris Canonici Studioſi pene non imbuantur, nec ſtudeant niſi Canonibus aut Decretalibus, quæ ad lites, judiciaque valeant, quidni magna ex parte inde proveniat,

Digitized by Google

quod nulli hodie creari ſoleant Doctores Canonum ſeu Decretorum, ni una & Legum Doctores creentur; paucique Juris Canonici aut Decretorum duntaxat Licentiati fiant?

Cum enim Legum ſtudium ad forenſes controverſias, judiciaque terminanda pene unice ſpectet, facile contingit, ut etiam ſtudium Canonum eo conferant.

VIII. Quod ſtudentes Juri Canonico vix hodie imbuantur ea ſcientia Canonum, quibus purior Eccleſiæ diſciplina repræſentatur, vel inde magna ex parte oritur, quod in ſcholis plerumque non exponantur, niſi recentiores Romanorum Pontificum Decretales, neglectis magna ex parte priſtinis Canonibus, qui optimam regiminis Eccleſiaſtici rationem, per octo circiter ſæcula ſollicite conſervatam, & renovatam exhibent.

Quod vero ex auctore vitæ S. Caroli num. VI. ſuperius retulimus, nimirum quod conſtituerit ipſe, qui iis Canonibus declarandis præeſſet, unde ſacra majorum inſtituta, & ritus, optimumque Eccleſiæ adminiſtrandæ genus hauriretur; vix dubium quin id intelligi debeat de eo, qui Decreti Gratiani expoſitioni, & prælectioni a S. Carolo fuerit præpoſitus.

Certum enim eſt, quod licet hoc opus Gratiani magna confuſione contextum ſit, & contineat plurima apocrypha, ſuppoſititia, mutilata, ac nonnunquam in alienum ſenſum a mente auctoris ad ſui temporis diſciplinam, & amplificationem Pontificiæ poteſtatis detorta; nihilominus & illud oportet fateri, in hoc Gratiani Decreto eſſe reſperſos Canones, & Sanctorum Patrum ſententias in omni pene materia, quibus optima regendæ Eccleſiæ ratio hauriri queat, modo is, cui illud prælegendi, & exponendi munus incumbit, ſciat falſa a veris, ſuppoſititia a ſinceris, & contorta ab integris rite diſcernere.

Proinde nec ambigendum, quin prælectio hujus Decreti Gratiani multo aptior & convenientior ſit, ut ex ea ſacra majorum inſtituta, & ritus, optimumque adminiſtrandæ Eccleſiæ genus hauriri queat, quam prælectio Decretalium Gregorii XI. & ſequentium Pontificum, quæ pene unice quæſtiones de variis materiis incidentes, & ad forum contentioſum pertinentes reſpiciunt, eaque vel decidunt, vel formam, & modum decidendi præſcribunt; nihil autem vel parum in iis occurrit, unde purior Eccleſiæ diſciplina dignoſci poſſet.

Hac ratione inductus Philippus II. pluribus jam inſtitutis prælectionibus Juris Canonici in hac Academia Lovanienſi, adjunxit prælectionem Decreti *Gratiani*, uti conſtat litteris Ducis Sabaudiæ Belgii Gubernatoris anni 1557. datis ad Collegium noſtrum. J. V. ad calcem hujus vol. ſub D. reperiuntur.

IX. Ut ergo verum, ac Eccleſiæ utile Canonum ſtudium amplius floreſcet, optandum eſſet, ut non tantum Licentiati, ſed & Doctores crearentur, qui unice ſe Canonum ſtudio occuparent, verumque ſenſum e ſuis fontibus eruerent; quemadmodum in ipſis Univerſitatis noſtræ florentibus exordiis frequens fuiſſe ipſi Faſti Academici abunde teſtantur, in quibus referuntur plurimi ſolius Juris Canonici ſeu Decretorum Doctores.

X. Hæc ſat oſtendunt, qua ratione Graduatus in Jure Canonico, ſi ſcientia Sacrorum Canonum, qui veram Eccleſiæ diſciplinam, quin & *Patrum mores actaque repræſentant*, ſit debite inſtructus, quemadmodum publicum Academicum teſtimonium ſive Gradus præfert, poſſit una cum Graduato Theologo Epiſcopis in adminiſtratione Eccleſiæ eſſe admodum idoneus.

Ad hæc, quis ultra mirabitur, ſi ad præcipuas Eccleſiæ Dignitates, ac munia vocentur indifferenter Graduati in Jure Canonico, & Theologia, qui attenderit, Sacros Canones eſſe concluſiones e Libris Canonicis, & Sanctis Patribus elicitas; ac per conſequens peritum Sacrorum Canonum, etiam Sacrarum Litterarum, ac Patrum non poſſe eſſe ignarum; e quorum lectione etiam Theologus ſuam haurire debet ſcientiam.

Sicuti enim Canoniſtæ nomen non meretur, ſaltem ut ad Eccleſiaſtica munia aſſumatur; iis Canonibus tantum inſtructus, qui ad forenſes quæſtiones, judiciaque terminanda conducunt; ita nec Theologi nomine dignus eſt, qui ſcientiam ſuam e Sacris Litteris, & Patribus non haurit.

CAPUT III.

De Graduatis Nobilibus.

1 *An probanda conſuetudo Capitulorum nullos admittendi niſi Nobiles?*
2 *In electione ad munia Eccleſiaſtica magis attendenda virtutum quam generis nobilitas.*
3 *Poteſt tamen quandoque generis nobilitas attendi.*
4 *Hæc debet attendi cum reſpectu ad bonum Eccleſiæ.*
5 *Nobilitas poteſt conferre, ut quis magis proſit Eccleſiæ.*
6 *Quid Nobilibus Canonicis præ reliquis incumbat?*
7 *Nobiles etiam gradu Academico inſigniti eſſe debent.*
8 *Gradus Academici magna cautione concedendi.*

I. NONNULLA ſunt Canonicorum Collegia, in quibus invaluit conſuetudo, quam etiam nonnunquam ex ipſa fundatione originem habere aſſerunt, ut nullos ad ſuum gremium admittant, niſi ſuam nobilitatem legitimis teſtimoniis aſſeveraverint; contra quam referente Molano *lib. 2. de Canonicis cap.* 29. prolixe ſcribit Guilelmus Peraldus, acriter reprehendens conſuetudinem illarum Eccleſiarum, quæ nolunt *canonicare*, ut loquitur, *niſi Nobiles*.

Peraldo conſentire videtur Gregorius IX. in *cap.* 37. *tit. de Præbendis, & Dignitatibus*, Cum enim auctoritate Apoſtolica Epiſcopus Portuenſis, tamquam Sedis Apoſtolicæ Legatus contuliſſet jure devoluto Præbendam in Eccleſia Argentina cuidam Clerico, & Capitulum illum admittere nollet, allegans conſuetudinem antiquam inviolabiliter obſervatam, juxta quam nullum niſi *nobilem*, & liberum, & ab utroque parente illuſtrem, honeſtæ converſationis, ac eminentis ſcientiæ in ſuum conſortium haſtenus admiſerant: quæſtione ad Sedem Apoſtolicam devoluta, reſpondit Pontifex Gregorius IX. „ Nos igitur attendentes, quod non *generis*, ſed virtu-
„ tum *nobilitas*, vitæque honeſtas, Deo gratum faciunt, & ido-
„ neum ſervitorem, ad cujus regimen non multos ſecundum car-
„ nem nobiles, & potentes elegit, ſed ignobiles, ac pauperes: eo
„ quod non eſt acceptio perſonarum apud ipſum; & vix ad culmina
„ dignitatum (nedum ad Præbendas) viri eminentis ſcientiæ valeant
„ reperiri, exceptiones hujuſmodi non duximus admittendas.

II. Profecto, quin in electione, & vocatione ad Eccleſiaſtica miniſteria, vitæ merita, ac eruditio potius ſint attendenda, quam familiæ proſapia, & nobilitas, nemo ambigere poteſt; ut propterea merito dicat Molanus *loc. cit.* quod „ reprehendenda, & refor-
„ manda ſunt Collegia, in quibus poſtpoſito de pietate, & eru-
„ ditione examine, hoc ſolum diligentiſſime diſcutitur; an nomi-
„ natus ſit ſatis nobilis, qui admittatur, an ſtemma ejus nuſquam
„ deficiat, an tot recenſere poſſit proximos ſuos parentes aut Ba-
„ rones, aut Comites; an habeat omnia ſua quarteria, ut loquun-
„ tur, integra, & ſimilia, quæ nec recenſere valeo, nec comme-
„ morari neceſſe eſt.

III. At vero ubi pietas, ac eruditio non deſunt, quin & ipſa generis nobilitas ſubinde conſiderari expendique queat, inficiari nullus poteſt. Certum enim atque experientia notorium eſt, quod nonnunquam Nobiles atque Illuſtres Viri, dum de cetero pietate, & eruditione ſunt inſignes, multa ſua auctoritate in bonum Eccleſiæ præſtare poſſint, quæ alii pari, aut majori pietate, ac eruditione conſpicui præſtare non poſſent.

IV. Tametſi ergo in electione ad munia Eccleſiaſtica generis nobilitas, vel familiæ proſapia nequaquam per ſe, ac ſimpliciter ſit attendenda; nihilominus cum reſpectu ad bonum Eccleſiæ, ſive in quantum ea conferre poteſt, ut Nobilis majori auctoritate Eccleſiæ ſerviat, merito attenditur; poteritque interdum Nobilis ignobili, licet nonnihil doctiori, & capaciori, ſine perſonarum acceptione præferri.

Hæc præ oculis habuiſſe creditur Pontifex, dum ad inſtantiam Philippi II. Hiſpan. Regis, inter novem Graduatos in ſingulis Cathedralibus Eccleſiis noviter erectis, tres Nobiles Graduatos eſſe voluit; non quoſvis, ſed Nobiles ipſius Diœceſis.

V. „ Quod enim, ait Molanus, *lib. 2. de Can. cap.* 29. ad mi-
„ niſterium Eccleſiæ vocentur, & invitentur, hoc fit, ut non
„ ſolum per eruditionem, & pietatem, ſed per *nobilitatem* quo-
„ que ſuam Eccleſiam Dei juvent. Cum enim *Nobiles* ſæculares
„ gladium portent, & per ſuam potentiam poſſint Eccleſiæ Dei,
„ & viris Eccleſiaſticis multum prodeſſe, valde expedit ex eorum
„ familiis in Clero aliquos eſſe, ut eorum favor, obſequium, &
„ reverentia erga Eccleſiam, & Eccleſiaſticos magis foveatur, &
„ conſervetur. Immo dum in Clero ſunt Nobiles, libenter Nobi-
„ les Viri, & Illuſtres Principes eo filios ſuos deſtinant, ut nobi-
„ litati ſtemmatis nobilitatem addant morum, animum liberali-
„ bus, & honeſtis ſtudiis excolant, & a teneris annis reverentiam
„ Eccleſiaſtici Ordinis imbibant.

VI. „ Nobiles proinde Canonici ſemper meminerint ſui officii,
„ atque ſuæ vocationis eſſe, ut Nobiles ſæculares, apud quos
„ propter carnis, & ſanguinis nobilitatem plerumque præ reliquis
„ Canonicis gratiores, & majoris auctoritatis ſunt, adhortentur &
„ doceant, Deum & Eccleſiam ab iis requirere, ut veluti nutritii
„ Eccleſiæ Chriſti ante omnia tueantur honorem Dei, fidem Ca-
„ tholicam, pacem Chriſtianorum, pietatem, & bonos mores,
„ Eccleſiam, Viros Eccleſiaſticos, eorumque privilegia, & immu-
„ nitates. Et ut filios ſuos a teneris annis ſic inſtitui curent, ut
„ ſimul cum pietate obſervantiam Sacerdotii, & Cleri imbibant.
„ Ex quo facile intelligitur, cur conveniat patrios Nobiles exte-
„ ris præferre, quod hi plus apud nobilitatem Patriæ, & Diœce-
„ ſis, quam exteri Nobiles præſtare poſſint.

VII. Neque *Nobilitatem* duntaxat, ſed & eruditionem deſideravit Pontifex, dum ad inſtantiam Philippi II. tres Præbendas, ſive Canonicatus in ſingulis noviter erectis Eccleſiis Cathedralibus, *Nobilibus* Diœceſanis aſſignavit: id vel inde intelligitur, quod ultra Nobilitatem etiam gradum Doctoratus, aut Licentiæ in *Theologia*, aut *Jure Canonico* requiſiverit; ut ſcilicet hoc publico Academico teſtimonio probarent ſe non tantum generis, ſed & eruditionis nobilitate inſignes, & idoneos, qui Eccleſiæ opera, & conſilio ſervire poſſent.

VIII. Ex haſtenus dictis quiſque facile intelliget, quam ſolliciti eſſe debeant, quibus incumbit Gradus Academicos annuere, ne aliis annuant, quam qui eruditionem, aliaſque animi dotes habent, quas Gradus ille Academicus ceu publicum quoddam teſtimonium præfert.

Ut quid enim Gradus illi requirunt, niſi ut per illos conſtet de eruditione, & capacitate promovendi? ſed de his alibi latius.

Digitized by Google

T I T U L U S U N D E C I M U S.

De Dignitatibus Capitulorum.

C A P U T P R I M U M.

De Præpoſito.

1 *Quales durante communi Canonicorum vita eſſent Præpoſiti?*
2 *Hodierni Præpoſiti ab antiquis in multis diſtincti.*
3 *Non omnium Præpoſitorum eadem jura, & officia.*
4 *In his attendenda conſuetudo, ſtatuta & fundatio.*

I. IN pleriſque Eccleſiis Cathedralibus prima poſt Epiſcopalem Dignitas, & in Collegiatis abſolute prima eſt Præpoſiti.

Officium Præpoſitorum in Eccleſiis Canonicorum, cum inter Canonicos adhuc vigeret vita communis, deſcribit Synodus Aquiſgranenſis anno 816. *cap.* 139. *Quamvis, ait, omnes, qui præſunt, Præpoſiti rite dicantur, uſus tamen obtinuit, eos vocari Præpoſitos, qui quamdam Prioratus curam ſub aliis Prælatis gerunt. Hi tamen qui juxta hunc morem Præpoſiti vocantur, tales & tam ſtrenui ſunt conſtituendi, qui & vitæ probabilis ſint, & ea, quæ ſibi injuncta ſunt, fideliter, humiliterque expleant; & pro eo quod aliis prælati ſunt, nequaquam parvipendent Canonica inſtituta; ſed quanto plus implicantur in fratrum curis, tanto magis ſtudeant cæleſtibus obtemperare monitis. Debent igitur cunctæ congregationi eſſe utiles, & de miniſterio commiſſo fideliter prodeſſe. Ea vero, quæ fratribus dare debent, cum charitate tempore opportuno incunctanter præbeant, quatenus a Domino de fideli adminiſtratione gradum bonum acquirant. Erga hujuſcemodi vero delinquentes, & obedientiam ſibi commiſſam bene adminiſtrantes, modus ſuperius comprehenſus tenendus eſt.*

II. Si quis attendat, quæ hic Præpoſitis injunguntur, & incumbunt, facile apparebit, quantum moderni Præpoſiti, quos in Belgio habemus, ab illis, quos deſcribit Synodus, diſcrepent.

Tunc Præpoſitura erat officium, nunc non ſolum eſt Beneficium, ſed primaria Dignitas. Tunc cura & regimen Canonicorum, & Clericorum in communi viventium Præpoſito incumbebat; nunc pauci ſunt, quibus cura animarum, aut aliquod ſpirituale regimen incumbit. Tunc Præpoſiti in congregatione, & per vigili cura fratrum aſſidui erant: hodie vero plures credunt ſe ab omni reſidentia perſonali exemptos: Immo in Diœceſi Leodienſi omnes opulentiores Collegiatarum Eccleſiarum Præpoſituræ poſſidentur a Canonicis ſancti Lamberti. Uno verbo, uti recte notat Molanus *lib.* 2. *de Canonicis cap.* 4. „ Si noſtros Præpoſitos ad priſcos illos „ conferamus, nihil fere aliud videmur reſervaſſe, quam umbram „ quamdam Præpoſituræ, quæ adhuc relucet in prima ſeſſione, in „ opimis fructibus, qui tamen in nonnullis locis, juſto Dei judi„ cio, propter intermiſſam reſidentiam multum attenuati ſunt: „ rurſus in collatione Beneficiorum, & nonnullis aliis ". Hæc Molanus; quæ tamen commode intelligenda ſunt.

III. Conſtat enim & in Belgio noſtro eſſe quaſdam Præpoſituras, quibus Canonicorum, & Cleri cura ſpiritualis eſt annexa, Præpoſituſque eſt Canonicorum Paſtor; quique conſequenter etiam de jure naturali ac divino ad reſidentiam tenetur: Alii ſunt, quibus alia officia etiamnum hodie incumbunt.

Et quidem Eccleſiæ Colonienſis Præpoſitos vi ſui juramenti adſtringi ad defenſionem jurium, Privilegiorum, & Statutorum Eccleſiæ, aperte ſupponit Synodus Colonienſis, an. 1536. *Remedio* 3. *cap.* 5.

Et inter Statuta Eccleſiæ Metropolitanæ Mechlinienſis titulo *de Officio Præpoſiti* legitur: *Abſente vel impedito Archiepiſcopo, ejus vices in divinis ſupplebit Præpoſitus, cum huic Eccleſiæ aliquis datus erit, celebrabitque Sacrum ſecundum præſcriptum Tabulæ capitularis, & in deciſionibus capitularibus habebit primum ſuffragium poſt Reverendiſſim. & Illuſtriſſim. D. Archiepiſcopum: Poſt quem etiam habebit primum locum in conſeſſibus, & actibus publicis; ſuberit tamen Capitulo, Decano autem ut Paſtori.*

IV. Itaque quoad jura, dignitatem, & munia Præpoſitorum, cujuſque Eccleſiæ fundationes, ſtatuta, & conſuetudines attendenda ſunt, ut ex illis, quid Præpoſitis competat, aut incumbat, judicari poſſit. Illud autem merito monet Molanus loco citato, ut Præpoſitus, qui a cura animarum eſt liber, *meminerit ſaltem, ut purus ſit in conferendis Beneficiis, ne ſi aliter faciat, graviſſimum reportet Dei judicium: Et quia nunquam Clericis bonæ voluntatis deſunt officia, & exercitia Eccleſiaſtica, quibus ſe & Deo, & hominibus commendent, meminerit eum, qui ceteris antiſtat honore, etiam merito, & labore antiſtare debere, ſeque tanto magis Eccleſiæ Dei debitorem eſſe, quanto abundantiores, & majores ſunt fructus, quos de Altario Dei percipit.*

C A P U T II.

De Decano.

1 *Decanorum origo.*
2 *Cura animarum a Præpoſitis tranſlata in Decanos.*
3 *Hodie unicus eſt in ſingulis Capitulis Decanus, cui totius Cleri cura incumbit.*
4 *Solet eſſe Caput, & Præſes Capituli.*
5 *Juriſdictio Decani maxime a conſuetudine dependet.*
6 *Juriſdictio interdum eſt non apud Decanum, ſed apud Capitulum. Interdum apud utrumque.*
7 *Jure communi non habet juriſdictionem* contentioſam, *ſed duntaxat* correctionalem.
8 *Juriſdictio correctionalis competit Capitulo vel Decano, etiam in Capitulo non exempto.*
9 *Etiam Capitulum hanc aliquando exercet in Decanum.*
10 *Poteſt Decanus, & Capitulum Canonicos ob indecentiam in veſtibus, aut irreverentiam in Eccleſia ſuſpendere ab introitu Chori, & Capituli.*
11 *Officialis Epiſcopi non poteſt ſuſpendere reſolutiones Capitulares in materia diſciplinæ.*
12 *Juriſdictio, quæ Decanis, & Capitulis competit, ſolet eſſe correctionalis.*
13 *Quod grave ſit Decanorum officium?*

I. NOTISSIMUM eſt ex hiſtoriis, & Regulis Patrum, olim fuiſſe in pleriſque Monachorum Congregationibus, præter Abbatem & Præpoſitum, varios Decanos qui ſinguli ſub ſua cura habebant decem Monachos. „ Si major fuerit Congregatio, ait S. „ Benedictus in *Regula cap.* 21. eligantur de ipſis Fratres boni teſtimonii, & ſanctæ converſationis, & conſtituantur *Decani*, qui ſollicitudinem gerant ſuper *Decanias* ſuas.

Cum vero Canonici in communi viventes diſciplinam Monaſticam in plurimis æmularentur, etiam ad imitationem Monachorum Decanos conſtituerunt; quare & in pleriſque Hiſpaniarum Eccleſiis Cathedralibus Decani olim vocabantur *Priores*, teſte Innocentio III. *Lib. I. Epiſt.* 77. „ Quia Aſturicenſis Eccleſia dignitatem De„ canatus a longis retro temporibus noſcitur habuiſſe, licet, qui „ eo fungebatur honore, promoveretur aliquando, & deſtitueretur „ pro Epiſcopi, & Capituli voluntate, nec Decani, ſed *Prioris* „ nomine vocaretur, ſecundum conſuetudinem fere *omnium* Eccle„ ſiarum Hiſpaniæ, quæ tunc temporis ibi vigebat, &c.

II. Cum vero Præpoſiti ob curam temporalium curam ſpiritualem negligerent; ſæpiuſque a Congregatione ob eam temporalium curam abeſſe deberent, tandem interior cura ad Decanos tranſlata fuit: ipſique Decani in pleriſque Eccleſiis Capita Congregationis, ſaltem quoad diſciplinæ directionem conſtituti fuere.

III. Et quidem in pleriſque tam Cathedralibus quam Collegiatis Eccleſiis Decani ſolent totius Capituli, & Cleri Capitulo ſubjecti curam ſpiritualem habere; uſuque receptum eſt, ut quantumcumque numeroſum ſit Canonicorum Collegium, unicum habeat Decanum, qui tam Canonicorum, quam inferioris Eccleſiæ ſuæ Cleri curam habeat.

Unde Synodus Colonienſis anno 1260. firmiter præcipiendo Decanis injungit: „ Tota eos ad id niti ſolertia, quod in Eccleſiis „ diſciplinalis obſervantia vigeat honeſtatis: & ſicubi enervata ex„ titerit, ipſam ſtudeant reformare, commiſſam ſibi exceſſuum cor„ reptionis poteſtatem, & regimen ſui officii totaliter exequendo, „ ut boni diſpenſatores in domo domini ſuper ejus familiam digna „ poſſint commendatione cenſeri. Et hoc quidem ſe facere arbitren„ tur, ſi ipſi diſciplinati appareant in ſeipſis, & per bonum exem„ plum confortent, & animent ſuos confratres.

Similiter ſæculo præterito (1536.) altera Synodus Colonienſis iiſdem veſtigiis inſiſtens, monet utrobique: *Decanis* „ curæ ſit, ut „ Clericos ſuos ad obſervationem piorum rituum provocent ac re„ ducant; ut ad agendam vitam Clericis dignam perpetuo cohor„ tentur ac impellant, ut a negotiis, a tumultibus mundanis re„ vocent, ne magis ſæculi quam Chriſti milites videantur, ut co„ meſſationibus, ebrietatibus, ac omni luxui interdicant, denique „ ut ſuo officio ſatisfacere compellant ". Ann. 1536. *part.* 3. *cap.* 2.

Et ſane de jure communi Decano incumbere curam animarum oſtendit Concilium Lateranenſe in *Cap.* 7. *tit. de elect.* ſtatuens: „ Ut *Decanatum*, Archidiaconatum, & alia, quæ curam anima„ rum habent annexam, nullus omnino ſuſcipiat, ſed Parochialis „ Eccleſiæ regimen, niſi qui jam 25. ætatis annum attigerit, & „ qui ſcientia & moribus exiſtat commendandus.

IV. Nec tantum Paſtor eſt, ſeu curam animarum ſuſtinet totius Cleri, ſed & in pleriſque Eccleſiis caput eſt totius Collegii; ipſeque in Congregatione Capitulari præſidere, proponere, & ex reſolutione Canonicorum concludere ſolet; tametſi etiam in Choro, & publicis conſeſſibus Præpoſitus ipſum Decanum præcedat.

V. Quoad juriſdictionem Decani in Canonicos, alioſque Eccleſiæ ſuæ Clericos plus ex conſuetudine, & privilegio, quam ex jure dependet; uti monet Gloſſographus ad Sanctionem Pragmaticam *Tit. Quomodo divinum Officium ſit celebrandum* Verbo *Decanus*, ibidem tamen monens: „ Ubi Decanus eſſet Prælatus Eccleſiæ Col„ legiatæ, de jure haberet juriſdictionem ordinariam in illos de „ Collegio ". Additque quod quaſi in omnibus Eccleſiis Regni Gal„ liæ hæc obtineat conſuetudo, quod Decani juriſdictionem habent „ in Capitulum, & in aliquam partem Cleri.

VI. Hoc Gloſſographi dictum commode intelligendum eſt, etiam quoad Eccleſias Regni Galliæ; cum certum ſit, non tantum in Belgio, ſed & in Gallia plures eſſe Eccleſias, in quibus de conſuetudine juriſdictio eſt non apud ſolum Decanum, tametſi caput Capituli, ſed vel apud ſolum Capitulum, vel apud Capitulum & Decanum conjunctim.

Et quidem immediate poſt allegata Gloſſographi verba, obſervandum ſubjicit ejus notator Philippus Probus, quod „ Decanus Pa„ riſienſis juriſdictionem non habet in Capitulum, nec, in Cle„ rum, ſed ipſe & Capitulum cum ſimul in ſingulos Eccleſiæ Mi„ niſtros, etiam Canonicos Præbendatos, etiam Dignitates in ea „ obtinentes habent, quam per Officialem capitulariter inſtitutum „ exercent.

Inter ſtatuta quoque Eccleſiæ Metropolitanæ Mechlinienſis *Tit De Officio Decani*, legitur, quod Decano quidem onus curæ ani-

niarum in omnes Capitulares, & Capitulo ſubditos incumbat, ſed tamen quod „ propria auctoritate graviores pœnas nemini infliget, ſed monitum, & non reſipiſcentem Capitulo deferet, porro puniendum.

VII. Verum ſive Capitulo, ſive Decano, ſive utrique conjunctim juriſdictio competat, ea tamen de jure communi non *contentioſa*, ſed *correctoria*, ſeu *correctionalis*, ut loquuntur Canoniſtæ, eſſe intelligitur: unde cum diceretur in *cap. 6. de ſententia excommunicationis in VI.* quod Decanus uſus fuerit gladio ſpirituali excommunicationis, idque probaretur ab Innocentio IV. obſervat Gloſſa: „ Quod decanus iſte de *conſuetudine*, vel *privilegio* haberet juriſdictionem ordinariam, vel ſaltem poteſtatem fulminandi cenſuram.

Itaque niſi conſuetudo, aut alius ſpecialis titulus Decano, aut Capitulo juriſdictionem contentioſam tribuerit, ſola *correctionalis* competet; reliqua apud Epiſcopum ex jure communi remanente.

Hinc cum Capitulum Nivernenſe quemdam ſuum ſubditum carceri mancipaſſet; iſque ab illo Capituli Decreto tamquam ab abuſu, juxta mores Regni Galliæ, ad Senatum Regium provocaſſet; auctoritate Senatus, Decretum Capituli caſſatum fuit; declaratumque, incarcerare Canonicos ſpectare ad Epiſcopum, non ad Capitulum. Menardus in ſuis Arreſtis *lib. 1. tit. 3. Arreſt. 3.*

VIII. At ea, quæ correctionem paternam, & diſciplinam ſpectant, ad Capitulum, vel Decanum, etiam in Capitulis nonexemtis; pertinere vulgo receptum eſt. Quapropter, ſi quis Canonicus, aliuſve de Clero Capitulo ſubjectus, aliquam in divino Officio, aut Capitulo, vel alibi irreverentiam, aut inſolentiam committat, Capitulum vel Decanus, pro Eccleſiarum diverſa conſuetudine, vel ſtatuto poterit punire eam *contentioſe*, ſed *correctionaliter*; idque per modum juriſdictionis, quam Canoniſtæ dicunt *correctionalem*; v. gr. privando ſimiles irreverentes, aut inſolentes ſuis diſtributionibus, vel ingreſſu Chori, vel Capituli ad certum tempus; vel quod in inferioribus ſedilibus aliquanto tempore conſiſtere debebunt, aliave ſimili leviori pœna mulctando; quæ potius ad correctionem, quam ad punitionem tendere videtur; argumento *cap. 13. tit. De Ordin.* ubi notat Panormitanus, quod quilibet Prælatus habens ſubditos poſſit & debeat procedere ad correctionem exceſſuum, & reformationem morum.

IX. Conformiter ad hanc deciſionem, Capitulum Carnutenſe privaverat Decanum ſuum diſtributionibus ſuis per octiduum, eo quod in pleno Capitulo unum e Canonicis contumelioſe tractaſſet; cumque ab hac Capituli reſolutione Decanus tamquam ab abuſu appellaſſet ad Parlamentum Pariſienſe, reſolutio Capituli confirmata fuit. Fevret. *Tract. de abuſu lib. 4. cap. 4. num. 3.*

X. Similiter quidam Canonici Eccleſiæ Collegiatæ Divæ Virginis Baunenſis, ob indecentiam in cappellis, & veſtitu, necnon irreverentiam communiam erga Decanum, per deliberationem Capitularem condemnati fuere petere veniam a Decano & Capitulo, & abſtinere ab introitu Chori per quindenam, & ab introitu Capituli per menſem: A qua deliberatione appellantes dicti Canonici ad Officialem Auguſtodunenſem, obtinuerunt ab eodem Officiali interdictum contra Capitulum procedendi ad executionem iſtius deliberationis: Quod cum Syndico Capituli eſſet intimatum, mox a dicto Decreto Officialis interjecit appellationem *tamquam ab abuſu*: Atque per Sententiam Parlamenti Regii 31. Maji 1633. declaratum fuit, nulliter & abuſive per Officialem fuiſſe decretum; annullavitque omne, quod in vim illius interdicti actum erat, condemnatis Canonicis in expenſas, & mulctam 20. librarum: ac jus dicendo ſuper principali, dixit, deliberationem eſſe exequendam in omnibus ſuis punctis.

Per hanc ſententiam, ait Fevretius loco citato, Senatus Regius duo puncta decidit. Primum, quod Capitulum potuerit uti hac moderata, & levi correctione pro conſervatione diſciplinæ, juxta id quod dicitur in *l. unica Cod. de emendat. propinq. lib. 9.* „ Jure patrio auctoritas corrigat propinqui juvenis erratum, & privata animadverſione compeſcat. Quod ſi atrocitas facti jus domeſticæ emendationis excedat, placet enormis delicti reos dedi Judicum notioni.

XI. Alterum, quod Officialis non potuerit dare Decretum ſuſpenſivum in materia correctionis. Plures ſimiles ſententias, quibus declaratum fuit, Capitulis & Decanis pro varietate Eccleſiarum competere juriſdictionem *correctionalem* in materia diſciplinæ, vide apud Tournet *Litt. C. cap. 49. 53. & 54.*

XII. Juriſdictio *correctionalis*, quæ Capitulo, vel Decano competere conſuevit, pertinet duntaxat ad defectus leviores, præſertim ſpectantes diſciplinam Canonicalem; non autem graviora crimina, quæ manent punienda per Ordinarium; & ordine judiciario ſervato, uti ſuperius notatum eſt.

Eamdem diſtinctionem inter leviores defectus contra diſciplinam Canonicalem, aut modeſtiam, & honeſtatem Clericalem, & *graviora* Canonicorum delicta, ſive crimina, notavit vir clariſſimus, & in materia Canonica non parum verſatus Franciſcus Pinſonius in notis ad Molinæum ad *cap. Irrefragabili 13 tit. de Offic. Ordin.* relato eam in rem Arreſto Parlamenti Pariſ. de anno 1671.

Monet & ibidem Pinſonius, a ſententia correctionali Decani, vel Capituli ſuper hujuſmodi defectibus, non admitti appellationem cum effectu *ſuſpenſivo*.

Inſuper notat, quod, ſi poſt monitionem Ordinarii Capitulum in corrigendis defectibus maneat in mora, poterit Ordinarius negligentiam Capituli ſupplere, *cap. 13. Irrefragabili tit. de officio Judicis Ordinarii*; quia juriſdictio, quæ ab Epiſcopo conſuetudine, vel privilegio tranſivit ad Capitulum, facile rurſus ad Epiſcopum redit, uti recte notat Dandinus Altelerra *lib. 8. de Juriſdict. c. 15.*

Porro ſicuti hæc correctionalis Juriſdictio nonniſi circa *leviores* defectus verſatur, nec ad graviora delicta, vel crimina ſe extendit, ita quoque vigore hujus juriſdictionis graviores pœnæ non decernuntur, ſed leviores, puta privatio diſtributionum, vel introitus ad Chorum, vel Capitulum, aut etiam ſuffragii ad tempus, pro gravitate exceſſus: quæ pœnæ non abſimiles ſunt ſuſpenſionibus, & excommunicationibus, quæ paſſim occurrunt in regulis Monachorum inter pœnas, quas Abbates etiam pro delictis ſubinde levioribus, Monachis infligere jubentur: quæ nequaquam a juriſdictione aliqua contentioſa, vel poteſtate clavium, ſed ſolummodo a correctionali, & paterna auctoritate procedebant; unde nec ſimiles ſuſpenſiones, aut excommunicationes *cenſuris* eccleſiaſticis a Clavium poteſtate procedentibus annumerabantur, uti nec ſuſpenſiones Canonicorum pro levioribus exceſſibus contra diſciplinam Canonicalem hodie infligi ſolitæ pro *cenſuris* reputari poſſunt; nec conſequenter operari effectum Cenſurarum. Unde Canonicus ob ſimilem aliquem leviorem exceſſum ſuſpenſus, aut interdictus ab introitu Chori, contra interdictum introeundo Chorum, & divino Officio aſſiſtendo, non fiet irregularis.

XIII. Ceterum non tantum quoad juriſdictionem, ſed etiam quoad alia jura Decanorum potiſſimum inſpicienda ſunt antiqua ſingularum Eccleſiarum ſtatuta, & conſuetudines; & ſi inſpiciantur Eccleſiarum Belgii conſuetudines, & ſtatuta, in pleriſque veriſſimum eſſe reperietur, quod monet Molanus *lib. 2. de Canonicis cap. 6.* *Multa ſane opus eſt prudentia, auctoritate, eruditione, & morum probitate, ut Decanus Dignitatem ſuam tueatur. Paſtor eſt omnium Canonicorum, & inferioris Cleri, qui pro his omnibus & ſingulis redditurus eſt Deo rationem. Nec tantum Paſtor eſt, ſed Caput Collegii, qui, ſicut bonus Paterfamilias, domi ſuæ præeſſe debet. Eſt enim ei familiæ Eccleſiaſticæ regimen commiſſum, ut honorem domus Dei tueatur, ut diſciplinam conſervet in Clero, ut in rebus ſpiritualibus, & temporalibus conſervandis miniſterium ſibi concreditum adimpleat, nec tam præeſſe, quam omnibus & ſingulis prodeſſe velit. Quam arduum autem ſit hoc munus, non ignorant multi viri boni, qui in Collegiis Canonicorum ſincere Deo placere cupiunt.* Hæc Molanus; quæ utinam attenderent, qui ad Decanatum tamquam ad Dignitatem, & Officium ſine onere currunt.

CAPUT III.

De Cantore.

1 *Cantor olim dictus* Primicerius.
2 *Officium Cantoris.*
3 *Cantor dictus Chori Epiſcopus.*
4 *Cantor irreverentes, & defectuoſos in divino Officio punire poteſt.*
5 *Cur baculum in præcipuis Feſtivitatibus ferat?*
6 *Cantor in pleriſque Eccleſiis inter Dignitates computatur.*
7 *Obligationes Cantoris merito expenduntur.*

I. INTER omnes pene Canoniſtas convenit, *Primicerium*, de quo eſt titulus Decretalium, eſſe eumdem, quem hodie in pleriſque Eccleſiis Canonicorum dicimus *Cantorem*: dictumque credunt *Primicerium*, eo quod in Eccleſiis ſit Canonicis, & aliis Clericis præfectus, atque Cantoribus inſtituendis, & docendis ad cantum in Choro deſtinatus; atque ita velut *primus* in Choro, & *primus* in cantu. Primicerius enim dictus eſt, „ *quaſi primus* in ordine ceræ ſeu ſcripturæ (ait Vallenſis ad Titulum *de officio Primicerii*) in omnibus ordinibus dignior: ſic enim ſæpius legimus in Novella 8. *Notariorum Primicerium*, id eſt, primum, ſeu in Matricula Notariorum primo ſcriptum, & in Codice *lib. 12. Primicerium menſorum* . . . . Et Auguſtinus vocat Stephanum, *Primicerium Martyrum*. Is vero, qui Primicerium in quocumque ſequebatur, Secundicerius & ſic deinceps dicebatur ". Hæc ille.

II. Cantoris autem, qui & interdum dicitur *Præcentor*, officium eſt, Choro præeſſe, ut ibidem Canonicos, reliquoſque Clericos, & Miniſtros ad divina dirigat Officia, & modum canendi; quod divinæ laudis in communi Choro decantandum eſt, per eum præordinetur, & ſollicite pſallendi ordinem, ac orandi modum committat, ſilentiumque indicat, riſus cohibeat, & colloquia; ac curet, ne quis in pſallendo nimium feſtinet, vel tardet; nec verſus alter ante alterius finem incipiatur. Uno verbo, Cantoris oneri incumbit, ut divina Officia graviter, & ordinate Altiſſimo perſolvantur; ut juxta Apoſtolum omnia *ſecundum ordinem fiant* in Eccleſia: 1. Cor. cap. 14. v. 40. Ita poſt Barboſam *de Canonicis cap. 9.* alioſque Canoniſtas tradit Farnoſinus in Commentario ad *Titulum de Offic. Primicerii quæſt. 1. num. 19.*

III. Mirum ergo videri non debet, quod in Synodis Colonienſibus anni 1260. & anni 1536. Cantores dicantur *Chori Epiſcopi*, ſive latine Chori *inſpectores*.

IV. Et inter ſtatuta Eccleſiæ Metropolitanæ Mechlinienſis ſub *titulo de Officio Cantoris* habetur: *Chorum reverenter diriget, diſcurſiones, confabulationes, cachinnationes, omneſque alias inſolentias, & irreverentias compeſcet; curamque geret, ut omnes Chori leges, & ſtatuta bene obſerventur, & maxime ut totum divinum Officium tractim, diſtincte, articulatim, ac reverenter peragatur; & quos in prædictis delinquere videbit, ſemel monitos propria auctoritate corripiet, & diſtributionibus privabit.* Tradit quoque Renatus Choppin. *lib. 1. de Polit. Eccleſ. cap. 3. num. 10.* ex Gloſſa Pragmatica, quod in pleriſque Eccleſiis ut *Cantor Præſes ſeu Præſul Chori dictus, aut Chori Director, cum ſacra poteſtate Juridica in Sacrificulos templi, vel Canonicos quidem, & alios Eccleſiaſtica præſtantes Dignitate.*

V. In ſignum hujus poteſtatis receptum videtur in quibuſdam Eccleſiis, ut Cantor utatur in præcipuis feſtivitatibus *baculo* argenteo, quem *baculum Cantoralem* vocant; cujus uſus præſcribitur in ritibus Eccleſiæ Lugdunenſis, quos cum obſervationibus nuper evulgavit Antonius Bellot Lugdunenſis Decanus; qui ibidem

pag.

Digitized by Google

pag. 739. ex Honorio Auguſtodunenſi myſticam illius baculi ſignificationem refert.

VI. Immo in hac noſtra Eccleſia Collegiata S. Petri Lovanii, licet Cantoria non ſit Dignitas, locumque poſt omnes Canonicos primæ fundationis in Choro habeat, tamen *perſonaliter* in ſolemnioribus Officiis aſſiſtens, Canonicos omnes, qui per ordinem ei aſſiſtunt, præcedit, quaſi in Dignitate conſtitutus.

VII. Utinam hæc onera, quæ ſibi ex officio incumbunt, expenderent Eccleſiarum Cantores; facile intelligerent, ſe in Clero digniorem locum habere, proventuſque Eccleſiaſticos percipere, non ut inde ſuperbiant, aut otientur, & commode vivant, ſed majori auctoritate munera ſibi incumbentia exſolvere queant; recogitentque ſerio, defectus & irreverentias divini Officii, ſi muneri ſuo deſint, aliquando in diſtricto Dei judicio ſibi imputandos.

CAPUT IV.

De Scholaſtico.

1 *In Collegiis Canonicorum olim fuerunt Scholæ puerorum.*
2 *Eccleſiæ Cathedrales, & Collegiatæ ſuas Scholas retinuerunt.*
3 *Scholaſteria olim ſimplex beneficium ſenſim ad dignitatis honorem evecta eſt.*
4 *Decretum Concilii Tridentini circa Scholaſterias.*
5 *Scholaſtici per ſe formandæ juventuti intendere debent.*
6 *Eorum cura in conſtituendis Scholarum Magiſtris.*
7 *Sæpius Scholas frequentare, & curare debent.*
8 *Primaria cura ſemper manet apud Scholaſticos.*

I. JAMPRIDEM in Canonicorum Collegiis, vigente adhuc vita communi, fuiſſe adoleſcentum, & puerorum Scholas, in quibus a pueritia paulatim ad vitam Clericalem formarentur, notiſſimum eſt.

Ut vero Scholæ illæ non ſolum eſſent Scholæ litterarum, ſed virtutum, unus ex probatiſſimis Senioribus; qui pueros & adoleſcentes in bonis moribus, & vitæ ſanctitate erudiret, ſollicite deputabatur. „ Frater (ait Regula Canonicorum *cap.* 135.) cui hæc „ cura committitur, ſi eorum curam parvipenderit, & aliud quam „ oportet, aut eis in aliquo læſionis maculam ingeſſerit, ſeveriſſime correptus ab officio amoveatur: & Fratri alii id committatur, qui eos & *innocentis* vitæ exemplis informet, & ad *opus* „ *bonum* peragendum excitet.

II. Vita communi Canonicorum in ſingularem commutata, licet pueri & adoleſcentes Canonicis ſenſim quoque cohabitare deſierint, nihilominus manſere puerorum, & adoleſcentum Scholæ Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſiis ſubjectæ; manſitque & unus e Clero, qui eam curam ageret, qui hodie *Scholaſticus*, ſive interdum *Scholarchus*, hoc eſt, Scholæ Præpoſitus ſive Præfectus nuncupatur.

III. Olim Scholaſteria ſive munus Magiſtri Scholarum erat ſimplex officium, a quo, ſi quis minus conveniens judicabatur, pro arbitrio Superiorum amovebatur; ac ſtabilita tandem ſingulari Canonicorum vita, uti & pleraque Canonicorum munia, in Beneficium, immo & in aliquibus Eccleſiis ad Dignitatem evecta eſt. Hinc ulterius contigit, ut, ob ſplendorem Dignitatis & proventus amplos annexos, munia illa ambiri cœperint, conſtituique *Scholaſtici*, qui vix ſeipſis regendis eſſent idonei, autumantes ſatis eſſe, ſi ipſi Dignitate & proventibus potirentur, officium vero a ſe in alios derivarent. *Ætate noſtra*, ait Albertus Krantzius *lib.* 7. *VVandal. cap.* 4. *Scholaſtici nullum officium eſt, niſi collectas pauperum Scholarium in uſus menſæ ſuæ vertere.*

IV. Huic abuſui obviare volens Synodus Tridentina ſtatuit *Seſſ.* 23. *c.* 18. *de reformat.* Ut, „ de cetero officia vel Dignitates illæ, „ quæ Schalaſteriæ dicuntur, non niſi Doctoribus, vel Magiſtris, „ aut Licentiatis in Sacra Pagina, aut in Jure Canonico, & aliis „ perſonis idoneis, & qui per ſeipſos id munus explere poſſint, „ conferantur, & aliter facta proviſio nulla ſit, & invalida, non „ obſtantibus quibuſve privilegiis, & conſuetudinibus etiam immemorabilibus.

V. Hoc Decreto apertiſſime declarat Synodus, Scholaſticos tales eſſe conſtituendos, qui *per ſe* munus ſuum expleant; id eſt, curam Scholarum habeant, & formandæ inſtituendæque juventuti intendant.

VI. In primis igitur Scholaſtici eſt curare, ut ſi ad ipſum ſpectet conſtituere magiſtros, ſive magiſtras Scholarum, nullum aut nullam admittat, niſi prius de illius capacitate, & bona converſatione, ac piis moribus apprime ſit inſtructus, de quo merito ſperare queat, quod tenellæ juventuti continua virtutum exempla ob oculos ponet; & cui nihil magis curæ ſit, quam puerorum malas inclinationes refrænare, ac mortificare, & virtutum ſemina inſerere.

Si enim Magiſtri, aut Magiſtræ non undequaque a vitiis ſint immunes, facile aliquam vitiorum illorum maculam juventuti communicabunt. Notum quippe eſt, quam facile pueri velut novæ, & adhuc recentes teſtæ odorem aliquem, quem diu reſervent, recipiant.

VII. Neque hic ſiſtere poteſt Scholaſticus, quaſi ſufficeret, quod magiſtrum aut magiſtram Scholis deſignaverit, & inſtituerit, ſed ipſe meminiſſe debet, ſe ſemper manere Scholarum Præfectum, ideoque jugem Scholarum curam ſibi incumbere; ſeque invigilare debere, num juventus tam in litteris, quam moribus rite inſtituatur, & proficiat: eumque in finem frequenter *per ſe* viſitet, examen inſtituat, eaque omnia faciat, quæ oſtendant, eum juventuti ſedulo invigilare, atque de eorum profectu in litteris, ac morum pietate multum eſſe ſollicitum, verumque eſſe Scholarchum, ſive Scholarum Præfectum. Et quidem tanto vigilantior eſſe debet Scholaſticus, puerorum magiſter ab Eccleſia deſignatus, quanto tenella juventus facilius, vel perverſa doctrina, vel perverſis moribus inficitur, eoque periculoſior ſit vel minima puerorum infectio, quod ea, quæ primum cum lacte quaſi imbibunt, etiamſi peſſima ſint, plerumque uſque ad ſenectam, immo ad mortem uſque retinere ſoleant.

VIII. Tametſi ergo hodie a Scholaſticis, aliiſve, quibus id ex conſuetudine aliove titulo competit, præficiantur inſtituendæ, & formandæ juventuti magiſtri, vel magiſtræ, tamen præcipua ac primaria cura manet apud Scholaſticos: quæ ſane non exiguam prudentiam, eruditionem, ac zelum requirere ſolus inficiabitur, qui neſcit, quanta peritia, quantuſque labor & induſtria requirantur, ut juventutis corrupta natura in novam commutetur, atque in ea conſervetur; ut propterea non immerito Synodus Tridentina tam ſollicite inculcaverit, ut Scholaſteriæ non niſi Doctoribus, vel Magiſtris, aut Licentiatis in Sacra Pagina, aut in Jure Canonico, aliiſve perſonis idoneis, qui per ſeipſos id munus explere poſſint, conferantur.

Porro qua ratione Scholæ tum in Civitatibus, tum in Pagis ex Synodorum, & Principum noſtrorum Decretis ſint inſtituendæ, quæque circa eas obſervanda, pluribus exponetur *Part. II. tit. De Scholis.*

CAPUT V.

De Theſaurario.

1 *Theſaurarius unde dictus.*
2 *Theſauraria interdum ſimplex Officium, interdum Dignitas.*
3 *Officium Theſaurarii.*
4 *Theſaurario cura ſupellectilis Eccleſiaſticæ incumbit.*
5 *Cuſtodia actorum, & litterarum ad Eccleſiam ſpectantium incumbit ei item.*
6 *Quomodo Theſaurarius a conſuetudine Eccleſiæ ſuæ officia metiri debeat.*
7 *Theſaurario ordinarie plura incumbunt, quam apprehenditur.*
8 *Monitum Molani ad Theſaurarios notandum.*

I. IN pleriſque Canonicorum Eccleſiis ſolet eſſe unus *Theſaurarius*, a theſauris Eccleſiæ, qui ejus cuſtodiæ committuntur, nomen habens, inquit Molanus *lib.* 2. *de Canon: cap.* 13.

II. Eſt autem Theſauraria apud quoſdam, ut, exempli gratia, in Eccleſia Collegiata S. Petri Lovanii, ſimplex officium, a quo, ſi inidoneus appareat, amoveri poteſt. In pleriſque vero Eccleſiis eſt vel Beneficium, vel Dignitas, etiam interdum ex primariis. Et quidem tempore Innocentii III. Theſaurariam Nivernenſem fuiſſe pro dignitate reputatam, inde apparet, quod Theſaurario Nivernenſi cauſæ cognitio delegata reperiatur in *Cap.* 32. *tit. de Offic. Judicis Delegati*. Notat autem Molanus, „ quid prius (ſcilicet eſſe ſimplex officium) ſimplicitati vetuſtatis magis competat; tunc enim omnia officia in Clero erant obedientiæ, ut alicubi Clerus Colonienſis loquitur. Poſterius vero ex divitiis enatum eſt, quæ in Cathedralibus, aliiſque Capitularibus Eccleſiis „ varia officia, non modo in Beneficia, ſed etiam in Dignitates „ evexerunt. Quo fit, ut aliquando is fiat Theſaurarius, qui ſeipſum cuſtodire ac gerere neſciat, quique ineptus ſit ad cujuſcumque parvæ domus cuſtodiam.

III. Officium Theſaurarii deſcribit conformiter ad ea, quæ dicuntur ſub titulis Decretalium *De Officio Sacriſtæ*, & *De Officio Cuſtodis*, Rodericus Zamorenſis Epiſcopus, his verbis: „ Theſaurarius ſive cuſtos præcipua quadam prærogativa, ac honoris „ præminentia in Sacroſancta Eccleſia fulget; illorum enim Dignitati & Officio, Baſilicarum primo incumbit cuſtodia & tuitio, „ Oſtiariorum inſtitutio, luminarium incenſio, & præparatio, cura denique baptiſterii. Vaſorum quoque Sanctorum, ac Sacerdotalium veſtium, nec non Sacrarum Reliquiarum, ac tandem totius Eccleſiæ Theſauri ad eum principalius pertinet cuſtodia. „ Sed & inter Eccleſiæ miniſtros, pro modo obſequii, & perſonarum differentiis, reditus, & oblationes dividit. Merito igitur „ S. Synodus idipſum dignitatis officium, ut unam Eccleſiæ columnam, ſummo ſtudio eligendum, honorique habendum decrevit, ut nullus in ea niſi ſanctior, & melior ordinetur.

Hæc ille, ſupponens cum pluribus aliis Canoniſtis ea, quæ in Decretalibus *de officio Sacriſtæ, & Cuſtodis* leguntur, hodiernis Theſaurariis eſſe applicanda; neque iis, qui hodie in Eccleſiis, ſive Canonicorum, ſive Parochialibus *Cuſtodes*, ſeu *Matricularii* vulgo appellantur, applicari poſſe; quod & ſupra *titulo IV. cap.* 1. notavi.

IV. Concilium Colonienſe anno 1260. Theſaurarios cum Cuſtodibus confundit; monetque, „ ut luminaria Eccleſiæ ita fideliter adminiſtrent, & generaliter omnis Eccleſiaſticæ ſupellectilis ſeu Theſauri cuſtodiam; eorum fidei, atque curæ commiſſam, ita conſervent fideliter & ſolerter, quod inde non „ ſint reprehenſibiles, & quod pœnam Canonicæ caſtigationis evitent.

V. Nec tantum vaſa, & ornamenta ſacra; ſed etiam acta omnia, inſtrumenta, & privilegia, quibus feuda, beneficia, & reliqua omnia jura continentur, ſub Sacriſtæ, ſeu Theſaurarii manu remanere debere ex *Epiſt.* 57. *lib.* 1. *Innocentii III.* tradit Cironius in commentario ad titulum *De officio Sacriſtæ*; qui tamen ad titulum *De officio Cuſtodis* recte monet, de his non eſſe certi quippiam ſtatuendum, propter varias Eccleſiarum conſuetudines, „ ad „ quas, inquit, omnia hæc Officiorum, & Dignitatum jura ſemper referre debemus.

VI. Hæc tamen nolim ita intelligi, quaſi ſufficiat Theſaurario, alterive Dignitatem, aut Beneficium in Eccleſia obtinenti examinare, quid eorum Prædeceſſores aliqui egerint; aut quid ſimilem

Di-

Digitized by Google

Dignitatem in aliis Eccleſiis obtinentes paſſim agant. Cum nihil ſit frequentius, quam inter huiuſmodi generis homines reperiri, qui nihil pene eorum, quæ Officium requirit, adimplent; rati ſufficere, ſi dignitate, & proventibus potiantur, ſed horum negligentia non pro legitima conſuetudine, ſed pro enormi, & deplorando abuſu reputanda eſt.

VII. Ut ergo de ſua obligatione ſtatuat Theſaurarius, aliuſve Dignitatem, aut Beneficium obtinens, conſulere debet Sacros Canones, litteras fundationis ſive erectionis, ſtatuta ſuæ Eccleſiæ, aliaque ſimilia monumenta, ut ex illis, quid ſui officii ſit, intelligat; nec dubitandum, ſi hæc ſerio revolvantur, quin conſtabit, nullum eſſe Beneficium, aut Dignitatem, cui non ſit ex mente Eccleſiæ, & Fundatorum onus notabile annexum, atque omne Beneficium dari propter Officium; veriſſimeque dictum eſſe a Molano, *lib.* 2. de Canonicis: *Etſi Theſauri nomen perdulce ſit, difficile tamen eſt Officium, ſi recte geratur!*

VIII. Unum hic præterea monendum cenſuit Molanus, quod & præſenti temporum calamitati admodum congruit, nimirum „multos eſſe nedum Theſaurarios, ſed & corpora ſive Collegia Canonicorum, qui neſciant, quid ſit cuſtodire Theſauros Eccleſiæ. Putant enim tunc demum eos cuſtodiri, ſi ad ornatum templi Dei cuſtodiantur. Si quis vero vel propter publicam famem, vel propter redemptionem captivorum, eos alienare velit, quam multi clamabunt non cuſtodiri, ſed diſtrahi, & diſſipari vaſa Dei? Quaſi vero quod in viva Dei templa ex neceſſitate impenditur, hoc malitioſe materiali Dei templo detrahatur. Sic carnales homines ſapiunt, ſed longe aliud eſt Sanctorum Dei judicium.

CAPUT VI.

De Canonico Theologo.

1 *Decretum Concilii Lateranenſis de inſtitutione Theologi.*
2 *Decretum Concilii Baſileenſis.*
3 *Decretum Concilii Tridentini.*
4 *Conſectaria ex Decreto Concilii Tridentini.*
5 *Præbenda non intelligitur affecta Theologo niſi per actualem deputationem.*
6 *Quoties, & quo tempore Theologus prælegere debeat, Synodus Tridentina non determinavit.*
7 *Hac de re S. Caroli Decretum.*
8 *Pleraque Concilia volunt bis, aut ut minus ſemel per hebdomadam doceri,*
9 *Et Canonici lectioni intereſſe debent.*
10 *Ex mente Eccleſiæ Theologus per ſe docere, & omnes de Clero Eccleſiæ lectioni intereſſe debent.*
11 *Theologus iis horis, quibus docet, etiam* diſtributiones *in abſentia lucratur.*

I. CONCILIUM Lateranenſe ſub Innocentio III. in *cap.* 4. *De Magiſtris*, voluit, ut Metropolis Eccleſia Theologum habeat, qui Sacerdotes, & alios in Sacra Pagina doceat, & in his præſertim informet, quæ ad curam animarum ſpectare noſcuntur.

II. Hoc generalis Concilii Decretum per Synodum Baſileenſem, *Seſſ.* 31. *cap.* 3. extenſum fuit ad Eccleſias Cathedrales, taliter videlicet: „Quod quilibet Collator ipſarum Præbendarum teneatur, & debeat Canonicatum, & Præbendam, quamprimum facultas ſe obtulerit, & inveniri potuerit, uni Magiſtro Licentiato, vel in Theologia Baccalaureo formato conferre, qui per decennium in Univerſitate privilegiata ſtuduerit, & onus reſidentiæ, & lecturæ, & prædicationis ſubire voluerit, quique bis, aut ſemel ad minus per ſingulas hebdomadas, ceſſante legitimo impedimento, legere debeat; & quoties ipſum in hujuſmodi lectura deficere contigerit, ad arbitrium Capituli in ſubtractione diſtributionum totius hebdomadæ puniri poſſit. Et ſi reſidentiam deſeruerit, de alio provideatur. Verumtamen ut liberius ſtudio vacare poſſit, nihil perdat, cum abſens fuerit a Divinis.

Decretum illud ad verbum Sanctioni Pragmaticæ, nec non Concordato inter Franciſcum I. Regem Galliæ, & Leonem X. inſertum eſt.

III. Intelligens autem Synodus Tridentina hæc ſaluberrima Decreta non ubique ſuum hactenus obtinuiſſe optatum effectum, edixit, *Seſſ.* 5. *cap.* 1. *De reform.* „Ut in Eccleſiis Metropolitanis, vel Cathedralibus, ſi civitas inſignis, vel populoſa, ac etiam in Collegiatis exiſtentibus in aliquo inſigni oppido, etiam nullius Diœceſis, ſi ibi Clerus numeroſus fuerit, ubi nulla Præbenda, aut præſtimonium ſeu ſtipendium hujuſmodi deputatum reperitur; Præbenda quomodocumque, præterquam ex cauſa reſignationis, primo vacatura, cui aliud onus incompatibile injunctum non ſit, ad eum uſum ipſo facto perpetuo conſtituta, & deputata intelligatur. Et quatenus in ipſis Eccleſiis nulla vel non ſufficiens Præbenda foret, Metropolitanus, vel Epiſcopus ipſe per aſſignationem fructuum alicuius ſimplicis Beneficii, ejuſdem tamen debitis ſupportatis oneribus, vel per contributionem Beneficiatorum ſuæ civitatis, & Diœceſis, vel alias, prout commodius fieri poterit, de Capituli conſilio ita provideat; ut ipſa ſacræ Scripturæ lectio habeatur: ita tamen, ut quæcumque aliæ lectiones, vel conſuetudine, vel quavis alia ratione inſtitutæ, propter id minime intermittantur. Eccleſiæ vero, quarum annui proventus tenues fuerint, & ubi tam exigua eſt Cleri, & populi multitudo, ut Theologiæ lectio in eis commode haberi non poſſit, ſaltem Magiſtrum habeant ab Epiſcopo cum conſilio Capituli eligendum, qui Clericos, aliosque Scholares pauperes Grammaticam gratis doceat, ut deinceps ad ipſa Sacræ Scripturæ ſtudia, annuente Deo, tranſire poſſint, ideoque illi Magiſtro Grammatices vel alicujus ſimplicis Beneficii fructus, quos tamdiu percipiat, quamdiu in docendo perſtiterit, aſſignentur; dum tamen Beneficium ipſum ſuo debito non fraudetur obſequio: vel ex Capitulari, vel Epiſcopali menſa condigna aliqua merces perſolvatur: vel alias Epiſcopus ipſe aliquam rationem ineat ſuæ Eccleſiæ, & Diœceſi accommodam; ne pia hæc, utilis, atque fructuoſa proviſio quovis quæſito colore negligatur. In Monaſteriis quoque Monachorum, ubi commode fieri queat, etiam lectio Sacræ Scripturæ habeatur.

IV. Ex mente proinde Concilii Tridentini, non tantum in Cathedralibus, & Metropolitanis Eccleſiis juxta præcedentium Conciliorum Decreta, ſed etiam in Collegiatis inſignibus, ubi numeroſus eſt Clerus, conſtituendus Theologus, qui Sacram Scripturam prælegat; eique Præbenda quomodocumque, præterquam ex cauſa reſignationis, primo vacatura, cui aliud onus incompatibile injunctum non ſit, ipſo facto perpetuo conſtituta, & deputata intelligatur.

V. Hoc tamen intelligendum eſt, modo ipſe Epiſcopus primo vacantem Præbendam huic muneri *actualiter* deputarit, & annexuerit, Theologalemque declaraverit. Ante enim hanc actualem Epiſcopi deputationem, Præbendam non cenſeri Theologalem; ſed manere liberam, communiter tradunt Canoniſtæ; & ita declaraſſe S. Congregationem Cardinalium refert Fagnanus ad *cap.* 4. *tit. De Magiſtris*. Vide Zypæum *Conſult.* 2. *tit. De Magiſtris*.

VI. Quoties vero per hebdomadam, & quo tempore debeat, Synodus non expreſſit; cenſuitque S. Congregatio, teſte Garzia, *De Beneficiis*, *part.* 3. *cap.* 7. *num.* 355. quod de tempore & hora, & materia Scripturæ, Theologiæ, quæ in S. Scriptura continetur, ſuper qua legendum ſit, relinquitur arbitrio Ordinarii. Et ita Synodi, pro executione Synodi Tridentinæ, celebratæ quoque intellexerunt. Synodus P. I. Cameracenſis, poſtquam nonnulla de lectionibus Theologicis in Capitulis, & Monaſteriis habendis ſtatuiſſet, in fine adjungit: *Relinquatur autem Epiſcoporum, Capitulorum, & Abbatum judicio, qua hora, quibuſve diebus ſit prælegendum.*

VII. Concilium Mediolanenſe V. ſub S. Carolo ſtatuit: „Ut quicumque Præbendam Theologalem vel Tridentino Decreto, vel alia auctoritate rationeve inſtitutam, in Cathedrali, Collegiatiſque Eccleſiis obtinet, is & quæ ſacrarum lectionum genera, & quibus diebus Epiſcopus præſcripſerit, ut interpretationis ſuæ munere fugatur, accurate ad illius præſcriptum præſtet; ita ut etiam, ſi expedire cenſuerit, & in Seminario, & in aliis Clericalibus, Sacerdotalibuſque Collegiis doceat: in baſilica vero Cathedrali, ſaltem die feſto, ſemper Sacram Scripturam publice interpretetur, & exponat, niſi aliquando aliud juſſerit Epiſcopus.

Et in Synodo ſua Diœceſana XI. declarat S. Carolus, ut ſi ſingulis feriis prælegere non poſſit, *ter* ſaltem per ſingulas hebdomadas id præſtet: additque, „Clericos porro inferiorum ordinum aut Catechiſmi Romani doctrina, aut alia lectione etiam ſeparatim reliquo Clero ſæpius in hebdomada erudiat, atque inſtituat, ex præſcripto regularum noſtrarum.

VIII. Alia Concilia preſſius inhærendo determinationi Concilii Baſileenſis inſertæ Concordato Leonem X. inter, & Franciſcum I. Regem Galliæ, & probatæ in Concilio Lateranenſi ſub eodem Leone, decernunt, ut Theologalem Præbendam obtinentes teneantur *bis*, aut ad minus *ſemel* in hebdomada prælegere, & diebus Dominicis, & Feſtis ſolemnibus concionem publicam habere. Synodus Turonenſis an. 1583. *cap.* 13. Bituricenſis 1584. *tit.* 34. *Can.* 7. Aquenſis, *tit. De Canonicis*; quæ ultima vult, ut *ſaltem bis* in hebdomada doceat.

IX. Porro cum fruſtranea eſſet Theologiæ prælectio, niſi ſint qui eum prælegentem audiant; curare debent Epiſcopi, Capitula, aliique Superiores, ut Clerici inſtructione indigentes diligenter prælectioni interſint.

„Curent autem Epiſcopi (inquit Synodus, P. I. Cameracenſis) cum Capitulis, & monaſteriis, quacumque ratione commodius fieri queat, propoſita ſive pœna, ſive præmio, ut frequens ſit auditorium, qua in re plerumque valebit docentis induſtria, ſi ſit efficax in docendo; ut non tantum rem exponere, ſed Auditorem retinere, oblectare poſſit". Atque eum in finem capite præcedenti monuerat, „ut ii qui Theologiam in Eccleſiis Cathedralibus, Collegiatis, aut Monaſteriis docent, in eo præſtando eum ordinem teneant, qui maxime Auditoribus ſit commodus, ut lectionis adminiculo non doctiores tantum, ſed probiores evadant.

Synodus Turonenſis jam citata, poſtquam dixit, cogendos eſſe ad ſui muneris expletionem Canonicos Theologales; tamquam conſequens ſubjungit: „Ceteris Canonicis, Cappellanis, Vicariis, Presbyteris, & Clericis civitatis injungentes, ut prædicationibus, & lectionibus interſint". Bituricenſis loco ſupra allegato vult, ut „etiam *Dignitates* habentes cum reliquis Canonicis, & Eccleſiaſticis concionanti, aut prælegenti teneantur adeſſe ſub pœnis indicendis: graviore autem pœna plectentur, ait, qui ſemel atque iterum moniti abfuerint". Synodus Aquenſis ejus lectioni intereſſe quoque vult Clericos Seminarii, ſi ita Epiſcopo videbitur.

X. Itaque ex mente Eccleſiæ, & natura ipſius Præbendæ Theologalis, tenetur ejus poſſeſſor *per ſe*, & non per ſubſtitutum, ceſſante legitimo impedimento Scripturam prælegere; ejuſque prælectioni Clerus Eccleſiæ intereſſe.

Hinc cum Canonicus Theologalis Eccleſiæ Sagienſis eſſet monitus a Capitulo, ut conformiter ad Conciliorum Sanctiones concionaretur, & prælegeret, ſub pœna amiſſionis fructuum ſuæ Præbendæ; iſque replicaſſet, prælectionem ſuam futuram inutilem: eo quod Canonici non interveniant; quodque Decreta Theologo prælectionem injungentia, ſimiliter injungant Canonicis, ut prælectioni aſſiſtant; quæſtione ad Senatum Regium delata, utrique parti

inju-

Digitized by Google

injunctum fuit, ut reſpective Decreta, & Canones ſervarent: id eſt, Theologus ſuo muneri ſatisfaceret, & Canonici aſſiſterent. Tournet, *Litt. C. cap.* 18.

XI. Ut vero Theologus utilius, & fructuoſius ſuo muneri ſatisfacere, ſtudiiſque liberius vacare poſſit, *etiamſi abſens fuerit a divinis*, ait Synodus Baſileenſis, *habeatur pro præſente, ita ut nihil perdat*.

Quare non tantum groſſi fructus, ſed & quæcumque proprie dictæ diſtributiones quotidianæ, etiam ex anniverſarii provenientes, Theologo abſenti debentur, iis ſaltem diebus, quibus docere debet.

Hac de cauſa, cum Officialis Carnutenſis privaſſet Canonicum Theologalem diſtributionibus quotidianis, quia ordine in tabella Chori deſignato lectiones nocturni non cantaſſet, interjecta appellatione tamquam *ab abuſu* ad Senatum Regium, ſententia Officialis caſſata fuit; declaratumque, Canonicum Theologalem a ſervitio Chori eſſe exemptum; nec nomen eſſe inſcribendum tabellæ pendenti in Choro. Tournet, *Litt. C. cap.* 17.

Refert quoque Nicolaus de Rebbe Canonicus Inſulenſis in Tractatu *De Canonicatu Theologali, quæſtione* 7. Gregorium XIII. ex certa ſcientia, & de conſilio Cardinalium ſanctione irrefragabili ordinaſſe, ut Theologus ſolitus legere, abſens a ſervitio Chori, percipiat integros fructus Præbendæ, exceptis diſtributionibus quotidianis proprie dictis: quas & percipiet diebus lecturæ.

T I T U L U S   D U O D E C I M U S.

De Dignitatibus Eccleſiarum Cathedralium.

CAPUT PRIMUM.

De Archidiacono.

1 *Primus Epiſcopi Miniſter eſt Archidiaconus.*
2 *Ampliſſima olim erat Archidiaconi auctoritas.*
3 *Archidiaconus erat generalis Epiſcopi Vicarius.*
4 *Ejus auctoritas etiam ad Presbyteros extendebatur.*
5 *Archidiaconi auctoritas primum tantum fuit vicaria, ſive delegata.*
6 *Quomodo ſenſim facta ſit ordinaria.*
7 *Sæculo XIII. erat ordinaria.*
8 *Archidiaconi interdum habuerunt juriſdictionem Fori contentioſi.*
9 *Non omnium Archidiaconorum eadem fuit auctoritas, & juriſdictio.*
10 *Archidiaconorum poteſtas multum diminuta.*
11 *Juriſdictio Archidiaconorum per Concilium Tridentinum reſtricta.*
12 *In pleriſque Eccleſiis hodie nulla eſt Archidiaconorum juriſdictio contentioſa, ſed ſola cura extrajudicialis.*
13 *Diſtinguenda quæ facit Archidiaconus jure proprio ab iis, quæ agit tamquam Officialis Epiſcopi.*
14 *Archidiaconorum eſt Ordinandos præſentare Epiſcopo.*
15 *Archidiaconi examini ad Ordines, & Beneficia jure ſuo interveniunt.*
16 *Jure communi Archidiaconi jus habent viſitandi Diœceſim.*
17 *An ſine conſenſu Epiſcopi poſt Concilium Tridentinum Archidiaconi viſitare poſſint?*
18 *Conſenſum ſuum Epiſcopus facile negare non debet.*
19 *Decani Rurales jure communi ab Archidiacono, & Epiſcopo olim dependebant, ſecus hodie.*
20 *De jure communi inſtitutio corporalis Beneficiorum ad Archidiaconum ſpectat.*
21 *De conſuetudine inſtitutio* tituli collativa *etiam ſpectat ad Archidiaconum.*
22 *In nonnullis Eccleſiis adhuc hodie ampliſſima eſt Archidiaconorum juriſdictio.*
23 *Exemplum ſuppeditat Eccleſia Leodienſis.*
24 *Aliud exemplum eſt in Eccleſia S. Jacobi Lovanii.*
25 *Auctoritas Archidiaconorum Eccleſiæ Ultrajectenſis.*
26 *Quidquid Archidiacono competit jure ordinario.*
27 *Qua ratione Archidiaconus hodie adhuc dicatur Vicarius Epiſcopi.*
28 *An Archidiaconus Ordinandos præſentare poſſit, quos indignos novit, ſi eos Epiſcopus dignos judicet?*
29 *Archidiaconi debent eſſe ad minus Licentiati in Theologia, aut Jure Canonico, & in Belgio ex Canonicis Graduatis aſſumi.*

DIACONOS olim fuiſſe præcipuos Epiſcoporum tum in ſacris, tum temporalibus miniſtros ſupra, *tit.* 1. *cap.* 3. oſtendimus.

I. Porro inter Diaconos eminebant Archidiaconi tamquam primi Diaconorum, ſive primi miniſtrorum.

Archidiaconus itaque quaſi *præcipuus* Epiſcopi miniſter, negotiis Eccleſiaſticis præficiebatur.

Unde S. Leo conqueritur de Anatolio Epiſcopo Conſtantinopolitano, quod eum Archidiaconum conſtituiſſet, qui Eutychianæ hæreſeos ſe prodiderat defenſorem: „ quem quia, inquit, *nunc Eccle-* „ *ſiaſticis negotiis præpoſuit*, propter hæreticam perverſitatem ei- „ dem favorem ſuum præſtare convincitur". *Epiſt.* 85. *ult. ed.*

Archidiaconus itaque generalis quodammodo erat Epiſcopi Vicarius; tantæque propterea auctoritatis, ut de S. Joanni Archidiacono, qui poſtmodum fuit Epiſcopus Cabilonenſis, loquens Sidonius Apollinaris, dicat, eum diu hæſiſſe in officio Archidiaconi priuſquam ad Sacerdotium elevaretur, quia non inveniretur, qui digne officio illo fungeretur: in quo Archidiaconi gradu, ſeu miniſterio, multum retentus propter induſtriam, diu dignitatem non potuit augeri, ne poteſtate poſſet abſolvi. *Lib.* 4. *Epiſt.* 25.

II. Ampliſſimam hanc Archidiaconorum auctoritatem terminis ſpecificis expreſſit ſæculo ſexto S. Iſidorus Hiſpalenſis; & refertur apud Gratianum, *Diſt.* 25. *can.* 1. „ Archidiaconus, inquit, „ imperat Subdiaconis, & Levitis: ad quem iſta miniſteria per- „ tinent, ordinatio veſtiendi Altaris a Levitis, cura incenſi, & „ Sacrificii neceſſaria ſollicitudo; quis Levitarum Epiſtolam, & „ Evangelium legat, quis preces dicat, ſeu reſponſoria in Do- „ minicis diebus, aut ſolemnitatibus decantet; ſollicitudo quo- „ que Parochiarum, & ordinatio, & jurgia ad ejus pertinent „ curam: pro reparandis Diœceſanis Baſilicis ipſe ſuggerit Sa- „ cerdoti: ipſe inquirit Parochias cum juſſione Epiſcopi, & or- „ namenta, vel res Baſilicarum Parochialium; geſta libertatum „ Eccleſiaſticarum Epiſcopo idem refert; collectam pecuniam de „ Communione ipſe accipit, & Epiſcopo defert, & Clericis pro- „ prias partes idem diſtribuit. Ab Archidiacono nuntiantur Epi- „ ſcopo exceſſus Diaconorum: ipſe denuntiat Sacerdoti in ſacra- „ rio jejuniorum dies, atque Solemnitatum, & ab ipſo publice in „ Eccleſia prædicatur.

III. Hæc Iſidori expreſſio oſtendit, Archidiacono integram Epiſcopalem juriſdictionem, tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus fuiſſe concreditam, eique viſitationem Parochiarum, & Eccleſiarum demandatam fuiſſe. Uno verbo, Archidiaconus erat Epiſcopi generalis, & univerſalis Vicarius; ut merito Vincentius Fortunatus ſcribens ad Archidiaconum Meldenſem, eum *Magnum* miniſtrum dixerit, hocque Poema cecinerit:

Det tibi larga Deus, qui curam mente fideli
De grege Pontificis, Magne Miniſter, habes.

IV. Ad hæc non tantum in Laicos, aut inferiores Clericos, vel etiam Diaconos, ſed & in ipſos Presbyteros auctoritatem, & poteſtatem exercebant Archidiaconi, uti ex relatis Iſidori Hiſpalenſis verbis colligi poteſt; qui id ipſum eodem loco evidentioribus, & expreſſioribus terminis declarant dicens: „ Archipresbyter vero „ ſe eſſe ſub Archidiacono, ejuſque præceptis, ſicut Epiſcopi ſui, „ ſciat obedire.

Attamen verba illa, quibus Archipresbyter jubetur ſubeſſe Archidiacono, & ex Iſidoro relata, apud Iſidorum Hiſpalenſem non extant; neque apud Burchardum, *lib.* 3. *Decreti*, *cap.* 50. ubi hæc epiſtola refertur, uti nec in Pannormia Ivonis, *lib.* 3. *cap.* 41.

Legitur tamen hæc periodus in Decreto Ivonis, *part.* 6. *cap.* 20.

Ad hunc locum Ivonis notat Joannes Molinæus Doctor Lovanienſis, quod „ hæc periodus, nimirum de ſuperioritate, & au- „ ctoritate Archidiaconi in Archipresbyterum, non habeatur in „ Codice Regio; ſuſpectaque (inquit, mihi perpetuo viſa ſunt, „ quod Archipresbyter ſubdatur Archidiaconis, quod vetuſtum non „ eſſe, in Canonibus Conciliorum, vel mediocriter verſatus ne- „ mo ignorat.

Veriſimile eſt, Gratianum nactum fuiſſe exemplar Decreti Ivonis, in quo prædicta legebantur ſub nomine Iſidori; atque Gratianum more ſuo illa ſine ulteriori examine in ſuum Decretum retuliſſe tamquam verba Iſidori.

Ulterius veriſimile eſt verba illa ex Decreto Gratiani relata eſſe in Decretales Gregorii IX. in *cap.* 1. *tit. de Officio Archidiaconi*, ubi quidem referuntur tamquam ex Concilio Toletano, ſed in nullo Concilio Toletano hactenus reperta ſunt.

Illud indubitatum eſt, auctoritatem Archidiaconi ſupra ipſos Archipresbyteros, per horum verborum relationem in Decretales ſtabilitam fuiſſe, & quaſi in jure communi fundatam reputari cœpiſſe.

Hic rurſus videmus auctoritate Gratiani factum eſſe, ut contra priſtinam Patrum diſciplinam, ipſamque Sacerdotii dignitatem, nova diſciplina fuerit inducta; & Archidiaconi non tantum ſupra Presbyteros, ſed & Archipresbyteros, altiorem gradum obtinuerint, immo juriſdictionem in eos exercendi *auctoritatem*.

V. Verum quia Archidiaconorum auctoritas ſolummodo erat *vicaria*, ſive delegata, totaque ab Epiſcoporum delegatione dependens; ea pro diverſitate locorum, & temporum, nunc extenſior, nunc reſtrictior fuiſſe legitur.

VI. Cum vero Epiſcopi vices ſuas Archidiaconis generaliter, & pene ſemper committere ſolerent, & ipſi auctoritatem ſuam, etiam abſentibus Epiſcopis, vi ſuæ *generalis*, & *ſolitæ* commiſſionis *per ſe* exercere: paulatim auctoritas illa Archidiaconorum, origine ſua, *vicaria*, & *delegata*, in *ordinariam* mutari cœpit; ipſique Archidiaconi ea agere jure *proprio* cœperunt, quæ prius jure dumtaxat *delegato*, ſeu *vicario* exercuerant. Cumque prius Archidiaconorum miniſterium tantum eſſet *merum officium* ab arbitrio Epiſcopi committentis *dependens*, tandem in *beneficium*, & *dignitatem* mutatum fuit; ipſique Archidiaconi, qui hactenus Epiſcoporum dumtaxat fuerint *vicarii*, ſenſim Prælatis *ordinariis* annumerati ſunt.

Et quidem jure Decretalium, nec non hodierno, ac ſignanter Belgii, omnis Archidiaconorum auctoritas, & juriſdictio reputatur *ordinaria*, ita ut eam jure *proprio*, ſive *jure dignitatis* exerceant; neque magis ab Epiſcoporum arbitrio dependeat quam aliorum Prælatorum *ordinariorum*; tametſi etiam hodie recte dicantur *oculi* Epiſcoporum: utpote qui ipſi Diœceſi in adjutorium Epiſcoporum, non auctoritate *vicaria*, ſed *ordinaria* invigilare debeant.

VII. Hinc Synodus Auxonienſis, anno 1287. Archidiaconos Judicibus *ordinariis* annumerat: „ ſingulis *Archidiaconis*, eorum Officialibus, ceteriſque juriſdictionem *ordinariam* habentibus, præcipimus, &c. *Can.* 35.

Similiter Innocentius IV. reſpondit, ab Officialibus Suffraganeorum Rhemenſis Eccleſiæ, non poſſe appellari ad ipſos Suffraganeos

ne ab

Digitized by Google

ne ab *eodem ad eumdem* appellctur; ſed appellandum eſſe ad Curiam Archiepiſcopi. „ At ab Archidiacono, aliique, ait, inferioribus „ Prælatis Suffraganeis ſubjectus, pridem, & eorum Officialibus ad „ *Suffraganeos* ipſos debet, & non ad *eamdem Curiam* (omiſſis di- „ ctis Suffraganeis) appellari ". *cap. 3. de appellat. in 6.*

Suppoſuit igitur Innocentius, Tribunal Archidiaconi non eſſe *vicarium*, uti erat & nunc eſſe ſolet Officialium.

VIII. Inſuper ex hac Decretali, aliiſque quamplurimis conſtat, Archidiaconos tunc temporis habuiſſe juriſdictionem fori *contentioſi*; eamque ordinariam, & a delegatione Epiſcopi *independentem*: quin & ex *c. 54. tit. de elect.* intelligitur, quod Archidiaconus Ambianenſis de conſuetudine ſuſpenderet, excommunicaret, & abſolveret Præsbyteros, & Priores, & Parochiales Eccleſias interdiceret; nec non viſitaret, & inquireret, quæ viderentur inquirenda, & procurationes ratione viſitationis reciperet, ex quibus concludit Pontifex, *evidenter* apparere, quod hic Archidiaconus curam animarum haberet; ideoque aliud Beneficium curatum cum Archidiaconatu habere non poſſet.

IX. Non omnium tamen Archidiaconorum nec olim fuit, nec hodie eſt eadem auctoritas, & juriſdictio; ſed ea fere a conſuetudine dependet. Unde reſpondit Honorius III. in *cap. 20. tit. de Off. Archid.* Archidiacono Senonenſi nihil amplius licere juriſdictionis, vel auctoritatis in Monaſteria exercere, quam conſtiterit Prædeceſſores ejus *de pacifica ſic obtenta conſuetudine* exercuiſſe.

X. Et quidem poſtquam Archidiaconorum poteſtas in *ordinariam*, & ab Epiſcopi arbitrio quaſi *independentem* mutata fuit, multum per Epiſcopos, & Synodos, ac iis faventem conſuetudinem reſtricta fuit; paucique hodie ſunt Archidiaconi, qui priſtinæ auctoritatis, & juriſdictionis inſignia, immo veſtigia retinuerunt.

XI. Quod enim ad juriſdictionem *contentioſam*, ſive fori externi attinet, in primis receptum eſt hic in Belgio Decretum Concilii Tridentini *Seſſ. 24. cap. 20. de reformat.* quo cavetur, ut „ cauſæ „ matrimoniales, & criminales non Decani, *Archidiaconi*, aut alio- „ rum inferiorum judicio, etiam viſitando; ſed Epiſcopi, tantum „ examini, & juriſdictioni relinquantur ". Receptum ſimiliter Decretum *Seſſ. 25. cap. 14. de reformat.* quo Clericorum concubinariorum, aut de hujuſmodi crimine ſuſpectorum, cauſa ſive cognitio *Archidiaconis* adimitur, & Epiſcopis reſervatur.

XII. Quin & in pleriſque Belgicis Eccleſiis conſuetudo omnem plane juriſdictionem *contentioſam* Archidiaconis ademit, & ad Epiſcopos, ejuſve Officiales tranſtulit: ſalva tamen Archidiaconis cura, & ſollicitudine tam in Clerum, quam in populum; ut nimirum, tamquam *oculi* Epiſcoporum omnia luſtrent, & omnibus intendant, & leviora, quæ emendatione indigent, tamquam *vices* gerentes ſui Epiſcopi corrigant, & emendent, idque ſine ſtrepitu judicii; majora vero, & ardua ad Epiſcopum referant; uti notat Zypæus *Conſult. de Offic. Archid. num. 2.* ibidem *n. 3.* monens, quod *criminales* cauſas, quas Synodus Tridentina cognitioni Archidiaconorum ſubtrahit, accipere oporteat ſtricte, ut non comprehendat *correctorias*, quæ tantum pro emendatione exceſſuum proponuntur; ſed illas, quæ ad punitionem, & pœnas *ordinarias* legales, & Canonicas.

Et *num. 4.* docet, „ ſecundum eum ſenſum etiam reſervari ju- „ dicio Epiſcopi cauſam *concubinatus*; ſcilicet quando agitur ad „ *pœnas* ibidem propoſitas, non vero ſi vel criminaliter non aga- „ tur; vel in rigore verbi non ſit concubinatus: Ita ut fornicatio, „ & non aſſidua frequentatio, monitio etiam concubinarii ad Ar- „ chidiaconi curam ſpectent; non autem rigoroſa dicti capitis 14. „ punitio: ſed illa jam ſit redacta in ordine arduorum negotio- „ rum, quæ nequeunt ſine majoris præſentia terminari, dicto ca- „ pite 7. nec excludatur Epiſcopus per monitiones, aut correctio- „ nes Archidiaconi; ut in aliis caſibus Synodus Mechlinienſis de- „ crevit.

XIII. Unde conformiter ad modernam præſertim Belgicam diſciplinam recte monet Carolus Fevret *Tractatu de abuſu lib. 4. cap. 5. num. 20. & 21.* diligenter eſſe diſtinguenda quæ unde ad Archidiaconi, ut Archidiaconus eſt, Officium pertinent, & quæ exercere poteſt non *jure ſuo*, & tamquam Archidiaconus, ſed tamquam *Vicarius*, aut *Officialis* Epiſcopi: hæ quippe duæ qualitates diſparatæ in eumdem concurrere ſubinde poſſunt.

Tamquam Archidiaconus enim regulariter, & ex Juris Canonici præſcripto levem ſolum, ac volatilem habet juriſdictionem. Cum enim Officialis Epiſcopi ſit gravium controverſiarum Judex, earumque omnium, quæ cauſæ cognitionem poſtulant, & ab Eccleſiaſtica juriſdictione pendent, iniquum profecto videretur duos Judices diverſos, duoque diverſa Tribunalia in una eademque Diœceſi reperiri. Idcirco Archidiaconorum juriſdictio ad levia tantum negotia revocatur, quæ obiter in tranſitu, in curſu viſitationis expediri poſſunt, & dum hujus levioris correctionis, & momentaneæ cognitionis terminos tranſgredi, ſine ſpeciali aliquo titulo præſcriptionis, aut immemorialis conſuetudinis, voluerunt; quod egerunt, tamquam abuſivum, & Sacris Canonibus contrarium calſatum fuit, ait idem Auctor, idipſum prolatis nonnullis Parlamentorum Arreſtis confirmans.

XIV. De jure communi, quod & hodie adhuc obtinet, Archidiaconorum eſt, Ordinandos præſentare Epiſcopo *cap. 9. tit. de Offic. Archid.* Cui conſonat præſcriptum Pontificalis Romani, jubens Ordinandos Diaconos, & Presbyteros per Archidiaconum Epiſcopis præſentari.

Cum ergo ex præſcripto Pontificalis Archidiaconi de capacitate teſtimonium ferre debeant; nemo non videt, quam juſtum & æquum ſit, ut Archidiaconi Ordinandorum examini interveniant, ut Ordinandorum capacitas iis perſpecta eſſe queat.

XV. Nec tantum Ordinandorum, ſed & promovendorum ad Beneficia examini jus interveniendi Archidiaconis jure communi, & hodierno competit. Et licet Concilium Tridentinum, aut Synodi locales, vel Epiſcoporum Decreta aliquos ſpeciales examinatores nominent, nullatenus ipſe Archidiaconus cenſetur excluſus, ſed hi Archidiacono cenſebuntur adjuncti; uti recte advertit Zypæus in dicta conſultatione. Unde Bulla erectionis novorum Epiſcopatuum Belgii volens, ut duo ſeniores ex Canonicis Theologis graduatis, & unus in Jure Canonico graduatus curam habeant examinandi promovendos ad Ordines, & curam animarum, expreſſe dicit, examen illud inſtituendum *una cum Archidiacono*; ſat inſinuans, Archidiaconum in hoc examine præcipuam perſonam ſuſtinere.

XVI. Hunc in finem jure communi Archidiaconis viſitandi Diœceſim jus eſt. *Cap. 1. & 6. tit. de Offic. Archid.*

XVII. Circa hoc tamen viſitandi jus, notandum Concilii Tridentini Decretum *Seſſ. 24. c. 3. de reform.* quo decernitur, ut „ *Ar- „ chidiaconi*, Decani; & alii inferiores in iis Eccleſiis, ubi haſte- „ nus viſitationem exercere legitime conſueverunt, debeant qui- „ dem, *aſſumpto Notario*, de conſenſu Epiſcopi deinceps *per ſeipſos* „ *tantum* ibidem viſitare.

Hoc Decretum ita videtur intellexiſſe Franciſcus Richardotus Epiſcopus Atrebatenſis (qui Concilio Tridentino interfuit, & in hujus Seſſionis apertione coram Patribus peroravit) ut verba illa *De conſenſu Epiſcopi* referantur ad *aſſumendum Notarium*, non ad facultatem viſitandi; ita ut *Notarium de conſenſu* Epiſcopi aſſumere deberet, qui acta viſitationis ſcribat, ſed *conſenſus* Epiſcopi, ut viſitationem inſtituat, non eſſet neceſſarius.

Nam in Synodo ſua Diœceſana anni 1577. *tit. De viſitationibus cap. 1.* declarat: „ Cum in hac Diœceſi noſtra Parochialium Eccle- „ ſiarum viſitatio ex antiqua conſuetudine ſit penes Archidiaconos „ Eccleſiæ noſtræ, quibus ex Decreto Tridentini Concilii manda- „ tur, ut viſitationem hanc *adjuncto Notario noſtro* perſonaliter „ obeant, &c. " Quibus verbis non obſcure innuit, Concilium nihil circa viſitationem Archidiaconorum ſtatuiſſe, niſi ut viſitationem, *adjuncto Notario Epiſcopi*, & *perſonaliter* obeant.

Non deſunt tamen, qui credant, mentem Patrum Tridentinorum fuiſſe, ut Archidiaconi, aliique inferiores, quibus jus viſitandi quacumque ex cauſa competit, illud ſine conſenſu Epiſcopi poſthac obire nequeant; quæ interpretatio magis congruere videtur cum verbis ſequentibus ipſius Decreti, quæ volunt, ut „ Viſita- „ tores a Capitulo deputandi, ubi Capitulum jus viſitandi habet, „ *prius ab Epiſcopo approbentur*.

XVIII. Si juxta hunc ſenſum Concilium accipiatur, recte monet Zypæus in citata conſultatione, id tamen accipiendum eſſe moraliter; ita ut Epiſcopus non ſemper, & præſtracte diſſentire poſſit, ne Archidiaconus viſitet, ſed arbitrio boni viri. Non enim intendit Concilium, ſollicitudinem Archidiaconorum extinguere; ſed ut omnia ordinate fiant, & concorditer: Nam *unus ædificans, & unus deſtruens, quid prodeſſet illis niſi labor*, *Eccleſiaſt. 34.* Unde & decernit Concilium in *eod. cap. 3.* ne inferiorum viſitatio Epiſcopi viſitationem impediat, & ut illi huic peractæ viſitationis rationem reddant. Hæc Zypæus, qui ibidem iis ex cauſis dubitat, num Concordatum olim inter Epiſcopum, & Archidiaconos Cameraci initum, ne ſcilicet in poſterum hi viſitarent, ſed nomine utriuſque Epiſcopi, & Archidiaconi viſitaret Decanus Chriſtianitatis, juraque reciperet, undique fuerit rationabile; & an non rationi magis congrueret, ut ſicuti Archiepiſcopi Cameracenſes nunc *per ſe* viſitant, ita quoque Archidiaconi *per ſe* viſitarent, quam quod Decanus loco utriuſque non viſitantis, jura reciperet?

Illud inſuper obſervandum, uti bene monet Franciſcus Richardotus Epiſcopus Atrebatenſis loco citato: „ ut viſitatio Archidia- „ conorum diligenter fiat, non autem perfunctorie, neque ut tan- „ tum cognoſcatur de bonis Eccleſiaſticis, quomodo inſumantur, „ aut de Eccleſiarum rebus, cujuſmodi ſint ornamenta, libri, al- „ taria aut de Sacroſanctæ Euchariſtiæ honeſta conſervatione, aut „ baptiſteriis, & hujuſmodi aliis, ſed de Sacerdotum, Clericorum, „ & Laicorum fide, vita, & moribus.

XIX. Ex hoc interim Concordato, tametſi undique rationabile non eſſet, ſat apparet, Decanos ſive Archipresbyteros ad Epiſcopum, & Archidiaconum habuiſſe communem aliquem reſpectum juxta *cap. 7. §. fin. tit. de Off. Archid.* ubi dicitur, quod cum Decanus *commune* eorum (Epiſcopi, & Archidiaconi) officium exerceat, communiter eſt eligendus, vel etiam amovendus.

At hiſce in locis hujuſmodi Decani a ſolis Epiſcopis conſtituuntur, & amoventur juxta Synodum P. I. Mechlinienſem *tit. de Decanis cap. 3.*

XX. Inſuper inſtitutio corporalis, ſive miſſio in poſſeſſionem de jure communi competit Archidiacono *cap. 7. tit. de Off. Archid.* Inſtitutionem vero *auctorizabilem*, ſeu tituli attributivam, & de qua loquitur regula Juris: *Beneficium Eccleſiaſticum non poteſt licite, ſine Canonica inſtitutione obtineri*; de jure communi ad ſolum Epiſcopum ſpectare tradunt Canoniſtæ ad *cap. 4. tit. de Off. Archid.* ipſam ſcilicet inſtitutionem auctorizabilem cum commiſſione, ſeu datione curæ animarum confundentes, juxta illius Capituli rubricam, quæ habet: *Archidiaconus ſine mandato Epiſcopi non committit curam animarum, id eſt, non habet inſtitutionem auctorizabilem.*

XXI. At in hoc puncto a jure communi; & hac Canoniſtarum interpretatione, in his Provinciis per conſuetudinem nonnihil receſſum eſt.

His enim in locis, inſtitutionem *corporalem* conſuetudo fere ad Epiſcopos, qui eam Archipresbyteris committere ſolent, tranſtulit: Inſtitutio vero *auctorizabilis*, ſeu tituli attributiva, etiam in Beneficiis Curatis Archidiaconis competere conſuevit: ita tamen ut curam animarum ab Epiſcopo obtinere debeant: ideoque conſuetudo Belgii inſtitutionem auctorizabilem a datione curæ animarum diſtinguit.

Et quidem adeo propria eſt Archidiaconis Beneficiatorum inſtitutio, ut Collegia Canonicorum, dum Collegas ſuos ipſi inſtituant (uti pleriſque in locis conſuetudine obtinuit) id *jure Archidiaconali* ſe facere dicant; ſatis inſinuantes, actum illum proprie eſſe Archidiaconorum, eumque peragendo ſe de juribus Archidiaconalibus aliquid participare; & in hoc actu jus Archidiaconale obtinere.

XXII. Ex

Digitized by Google

XXII. Ex his ſat manifeſtum eſt, jura Archidiaconorum magis ex conſuetudine, quam e jure communi eſſe metienda; quæ conſuetudo in nonnullis Diœceſibus præſertim latis, & diffuſis, & ubi Epiſcopi ſimul ſunt Principes ſæculares, ampliſſimam juriſdictionem, & auctoritatem iis attribuit, ſeu potius conſervavit.

XXIII. Exemplum ſuppeditat Belgii noſtri Eccleſia Leodienſis, quæ octo habet Archidiaconos, anno 799. a Leone III. Pontifice inſtitutos. Scribit enim Bartholomæus Fiſen *Lib. 5. hiſtor. Eccleſiæ Leodienſis* §. 28. quod „ cum Diœceſim admodum vaſtam Epiſcopus luſtrare „ pro munere ſuo unus ipſe non poſſet, magnis potiſſimum Rei„ publicæ negotijs alio ſæpe avocantibus, immo accerſentibus e „ vicino plerumque Regibus ad graviora Regni negotia, id mune„ ris partitus eſt Pontifex in Archidiaconos octo. Primum juſſit „ eſſe ipſum S. Lamberti Præpoſitum, attribuitque Provinciam, „ civitatem Leodienſem. Reliquam omnem Diœceſim in 7. alias „ portiones diſtribuit, Ardennam, Brabantiam, Campiniam, Con„ druſos, Famennam, Hannoniam, & Haſbaniam. Singulas ſin„ gulis Archidiaconis ſubjecit, quorum ea eſt dignitas in Eccleſia „ Leodienſi, ut Abbates etiam in conſeſſibus antecellant". Hæc ille.

De his Archidiaconis etiamnum hodie vere dici poteſt, quod in omnibus ſint *vicarii*, & *oculi* Epiſcoporum; omnem curam, & ſollicitudinem in Clero, & Eccleſiis impendendo; jurgia ſingulorum audiendo; cauſaſque eorum decidendo; idque non jure *mere vicario*, uti olim, ſed *jure quaſi ordinario*; id eſt jure dignitatis.

Hinc Synodus Leodienſis anni 1618. monet Archidiaconos, ut „ viſitent Eccleſias ſuas diligenter, & in viſitatione facienda con„ tenti ſint moderatis, & frugalibus expenſis. In proceſſibus con„ tra Paſtores, & alias perſonas Eccleſiaſticas, gerant ſe Archi„ diaconi, & eorum Officiales, mature & circumſpecte; ne quid „ in contemptum ſtatus illorum temere committatur.

Item vult, ut Archidiaconi Synodos conſuetas juxta laudabilem Diœceſis Leodienſis conſuetudinem celebrent, ac temerarios a Synodis abſentes puniant.

Plura, quæ his Archidiaconis competunt, videri poſſunt in Concordatis inter Epiſcopum, & Archidiaconos generaliter, & Archidiaconum Brabantiæ ſpecialiter initis 24. Sept. 1334. quæ utique, ait Zypæus in citata conſultatione *n.* 18. „ etiam nunc obtinere debent, „ quatenus Canones Tridentini, aut novæ hic erectiones non dero„ garunt, in iis locis, quæ ab Epiſcopatu Leodienſi ſunt præciſa.

XXIV. Similiter Decanus Capituli S. Jacobi (quod ad hanc civitatem an. 1456. tranſlatum eſt, cum primitus eſſet Encuriæ in Gallo-Brabantia Diœceſis olim Leodienſis, nunc Namurcenſis) hic, inquam, Decanus eſt Archidiaconus cum ampliſſima juriſdictione etiam in foro contentioſo, ſive judiciali in Parochos, & Clericos quatuor Parochiarum, tam in cauſis criminalibus quam civilibus.

XXV. Non minorem quoque auctoritatem, & juriſdictionem conſervare conati ſunt Archidiaconi Eccleſiæ Metropolitanæ Trajectenſis ad Rhenum, & aliarum Eccleſiarum ejuſdem Provinciæ. Legitur harum Provinciarum Archidiaconos ſe fortiter oppoſuiſſe publicationi Concilii Tridentini, quoad Decreta reformationis; quia per hæc Decreta videbantur auctoritas, & juriſdictio Archidiaconorum diminui, & ad Epiſcopos transferri: quod tamen ſine magnis incommodis fieri non poſſe prætendebant, uti hæc latius exponuntur in opere, cui titulus *Batavia ſacra*, ubi *part.* 2. recitantur Acta Synodi Provincialis hujus Provinciæ ſub Friderico Schenkio Archiepiſcopo celebratæ anno 1565. & in qua de publicatione Concilii Tridentini agebatur, ubi hæ Archidiaconorum oppoſitiones recitantur.

XXVI. Porro quidquid conſuetudo, aut jus hodiernum Archidiaconis detulit, aut conſervavit, illud non jure *delegationis*, ſive vicario, ſed *jure ordinario*, ſive jure ſuæ dignitatis exercere cenſentur; ideoque nec illud proprie *vice* Epiſcopi, at *jure proprio* agere dicuntur.

XXVII. Veriſſimum proinde eſt, ſaltem inſpecto jure hodierno Belgii, quod poſt Innocentium, alioſque Canoniſtas aſſerit Fagnanus ad *c. Ad Hæc tit. de Offic. Archid. n.* 31. Archidiaconos ideo dici Vicarios Epiſcopi, quia exercent ea, quæ etiam ad Epiſcopos pertinent; illos tamen non eſſe *tantum Vicarios*, ſed *certa Dignitate* potiri, adeo ut propterea removeri non poſſint *ad libitum* Epiſcopi, nec ipſe per ſuo velle illorum officia exercere, multo minus Archidiacono adimere, & alteri committere.

Quare cum Ordinandorum præſentatio de jure, & conſuetudine ad Archidiaconum pertineat, eam, excluſo Archidiacono, Epiſcopus alteri committere nequit.

XXVIII. Sed quid, ſi Epiſcopus ordinare velit eos quos Archidiaconos *dignos* non novit, immo *indignos* eſſe novit, num eos Epiſcopo præſentare debebit, aut poterit? Nequaquam. Quomodo enim juxta Formulam Pontificalis dicet: *Scio & teſtificor eos dignos eſſe, quantum humana fragilitas noſſe ſinit*, ſi neſciat dignos, aut quod amplius, indignos eſſe ſciat?

Verbum, cum Archidiaconi *oculi* ſint Epiſcopi, ut loquitur Conventus generalis Cleri Gallicani an. 1579. *tit. de Eccleſ. viſitat.* „ Juxta antiquos & recenter editos Canones, Conſtitutioneſque „ ita ſuum officium ac munus obeant, ut fidelem hac in re tam „ ſancta, tamque neceſſaria, cum Eccleſiæ, tum Epiſcopo operam „ ſuam comprobent.

XXIX. Ut vero ea eruditione, ceteriſque dotibus ad id muneris obeundum neceſſariis inſtructi aſſumantur, decrevit Concilium Trid. *Seſſ.* 24. *c.* 12. *de reformat.* ut Archidiaconi, qui oculi dicuntur Epiſcopi, ſint in omnibus Eccleſiis, ubi fieri poterit, Magiſtri in Theologia, ſeu Doctores, aut Licentiati in Jure Canonico.

Hic in Belgio in Eccleſiis Cathedralibus noviter erectis non tantum debet eſſe Licentiatus in Theologia, aut Jure Canonico, ſed aſſumendus eſt ex novem Canonicis Graduatis.

Hic rurſus advertitur, cujus debeant eſſe eruditionis, quibus Gradus illi Academici conceduntur; & quanta debeat eſſe Doctorum cura, ne indonei ad Gradus illos admittantur, ac ita per illos Gradus ad primarias Eccleſiæ Dignitates indonei promoveantur.

CAPUT II.

De Archipresbytero Cathedrali.

1 *De hoc Archipresbytero agitur in Decretalibus Titulo* De Officio Archipresbyteri.
2 *Dignitas, & officia Archipresbyteri multum pendent a conſuetudine.*
3 *Hic Archipresbyter eandem pene auctoritatem habet in Clerum Civitatis Epiſcopalis, quam Decanus Ruralis in Clerum ſui diſtrictus, cum quadam tamen differentia.*
4 *Officia Archipresbyteri de jure communi.*
5 *Quoad celebrationem divini Officii ſpectanda conſuetudo cujuſque Eccleſiæ.*
6 *Idem pene jus competit huic Archipresbytero jure proprio, quod Decanis Ruralibus jure delegato.*
7 *Archipresbyter aſſumendus ex Canonicis Graduatis.*

I. INTER Dignitates Eccleſiarum Cathedralium poſt Archidiaconatum in pleriſque Belgii Eccleſiis eſt Archipresbyteratus; de quo in *c.* 1. 2. & 3. *tit. de Officio Archipresbyteri* tractari notarunt Interpretes; diciturque *Archipresbyter Urbicus*, ſive *Urbicarius*, id eſt, urbis Epiſcopalis, ad diſtinctionem Archipresbyterorum *Ruralium*, quos hodie *Decanos Chriſtianitatis* dicimus, de quibus ſupra *Tit. VI.* actum fuit.

II. Porro Archipresbyteri Dignitas, & munia, quemadmodum de Archidiaconis notatum fuit, magis ex ſingularum Eccleſiarum conſuetudine, quam e jure ſcripto metienda ſunt.

III. Solent autem Archipresbyteri Cathedrales ſimilem curam, & auctoritatem, eaque jura obtinere in Clerum, & perſonas Eccleſiaſtica *urbis Epiſcopalis*, quam Decani Rurales in ſuis reſpective diſtrictibus, Hac tamen differentia, quod Decani ſive Archipresbyteri Rurales nullam de conſuetudine Belgii dignitatem, ſed merum officium habere cenſeantur; ac in omnibus ſuis functionibus ab inſtructionibus Epiſcoporum dependeant: Archipresbyteratus vero Cathedralis vera ſit dignitas, muniaque de jure, vel conſuetudine annexa, *jure* dignitatis, id eſt, jure *ordinario* ſicuti Archidiacono, habeant; ideoque nec pro arbitrio Epiſcoporum tolli, aut diminui poſſint.

IV. De jure communi Archipresbyter in Epiſcopi ſui abſentia, ad vicem ejus Miſſarum ſolemnia celebrat, collectam dicit, aut is cui ipſe injunxerit *c.* 1. *tit. de Off. Archipresbyt.* Itaque hinc concludunt Canoniſtæ, Archipresbyterum *in divinis*, non *foris* Archidiaconum præcedere; ſed hanc Archipresbyterorum præcedentiam nulla Belgica Eccleſia novit, ſed ubique locorum, etiam in Choro Archidiaconus ſolet præcedere Archipresbyterum.

V. Quod ad celebrationem Officiorum in abſentia Epiſcopi, attinet, ſingularum Eccleſiarum conſuetudines, & conſtitutiones attendendæ ſunt; quæ ſubinde eam curam ad Præpoſitum, Decanum, Archidiaconum, aliumve in Dignitate conſtitutum tranſtulerunt, quemadmodum & cura Paſtoralis ipſorum Canonicorum, & Cleri Cathedralis ad Decanum, aliumve plerumque ſpectat; ita ut Archipresbyteri ſolum inferiorem Clerum civitatis ſibi ſubjectum habeant.

VI. Porro quid Archipresbytero reſpectu Cleri, & Monaſteriorum ſibi ſubjectorum incumbat; & quomodo curam & ſollicitudinem Paſtoralem eis impendere debeat; colligi poteſt ex iis, quæ de Decanis Ruralibus dicta ſunt: cum non minor ſit Archipresbyteri Cathedralis obligatio reſpectu Cleri ſui diſtrictus, quam Decanorum Ruralium intuitu ſuorum ſubditorum.

Unde indubie hæc Dignitas annumeranda eſt Dignitatibus, quibus cura animarum ſubeſt; & ad quam conſequenter ex Decreto Concilii Tridentini *Seſſ.* 24. *c.* 12. *de reform.* nemo promoveri poſſit, niſi qui ſaltem 25. ſuæ ætatis annum attigerit.

VII. Et quamvis vi Tridentini Concilii neceſſario conferenda non ſit hæc Dignitas Graduatis in Theologia, aut Jure Canonico; in Belgicis tamen Eccleſiis noviter erectis, uni e novem Graduatis Canonicis hæc Dignitas conferri debet.

CAPUT III.

De Pœnitentiario.

1 *Jam pridem fuerunt Presbyteri, qui Epiſcopis in excipiendis confeſſionibus aſſiſterent.*
2 *Horum Presbyterorum poteſtatem tum quoad perſonas, tum quoad crimina, Epiſcopi pro ſuo arbitrio limitabant.*
3 *Sæculo XIII. necdum invaluerat conſuetudo approbandi Confeſſarios pro tota Diœceſi.*
4 *Liberum non erat Confeſſarium pro libitu eligere.*
5 *Poterat tamen ad Epiſcopum quiſque recurrere.*
6 *Epiſcopus unum nominabat, ad quem unicuique liberum erat accedere; & quem inferiores Presbyteri in dubiis conſulerent.*
7 *Huic graviora crimina reſervabantur.*
8 *Ad illum pœnitentes graviorum criminum mittebantur.*
9 *Pœnitentiarius erat quaſi Vicarius generalis Epiſcopi in injungendis pœnitentiis, & arduis cauſis decidendis.*
10 *Magna requiritur eruditio, & prudentia in Pœnitentiario.*
11 *Ex Decreto Concilii Tridentini in omnibus Eccleſiis Cathedralibus conſtituendus Pœnitentiarius; & qualis?*
12 *In Belgio aſſumi debet ex Canonicis Graduatis.*
13 *De conſuetudine Belgii Pœnitentiariatus eſt Dignitas.*
14 *Vi ſui officii eſt Confeſſarius ordinarius totius Diœceſis, & quilibet ei etiam in Paſchate confiteri poteſt.*
15 *Tenetur confeſſiones excipere, & ad id ab Epiſcopo cogi poteſt.*
16 *Pœnitentiarii eximiæ ſcientiæ eſſe debent.*
17 *Quid in illis requiſiverit S. Carolus?*

I. INTER Coadjutores, & Vicarios Epiſcoporum jam olim fuere Presbyteri, qui excipiendis confeſſionibus, & imponendis pœnitentiis vices Epiſcopi ſupplebant.

Digitized by Google

Hinc illud Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III. in *cap.* 15. *tit. de Off. Ordinarii*: ,, Præcipimus tam in Cathedralibus, quam ,, aliis Conventualibus Eccleſiis Viros idoneos ordinari, quos Epi- ,, ſcopi poſſint coadjutores, & cooperatores habere, non ſolum in ,, prædicationis officio, verum etiam in *confeſſionibus audiendis*, & ,, *pœnitentiis* injungendis.

II. Vicariorum ſive cooperatorum horum poteſtatem, & juriſdictionem Epiſcopi ad quaſdam perſonas, & certa crimina reſtringere ſolebant: ut nimirum pro diverſa perſonarum conditione varios aſſignarent Confeſſarios; graviora quoque crimina ſibi nonnunquam reſervantes.

Alii quoque Confeſſarii Laicis, alii Clericis, alii Monialibus, & alii ſubinde ſublimioribus perſonis deputabantur: quibus ſolis, & non aliis tales confiteri poſſent.

,, Volumus (inquit Synodus Wigornienſis, an. 1240. *can.* 17.) ut ,, ad audiendas *Clericorum* confeſſiones *certi* deputentur in ſingulis ,, Decanatibus Confeſſores, quos in præſenti Synodo per ipſos e- ,, lectos volumus nominari.

Et Synodus Ciceſtrenſis, an. 1289. *can.* 12. ait: ,, In ſingulis au- ,, tem Decanatibus per Capitulum eligantur duo Presbyteri, qui ,, moribus, & ſcientia præditi confeſſiones audiant *Sacerdotum*.

III. Neque enim hactenus invaluerat conſuetudo hodierna approbandi paſſim Confeſſarios, quorum poteſtas ſe per totam Diœceſim generaliter extendat; qui omnium ſcilicet *indifferenter* confeſſiones excipere queant; ita ut *unicuique* liberum ſit quemcumque voluerit, ſive ſæcularem, ſive regularem hujuſmodi Confeſſarium approbatum eligere.

IV. Quin nec juri communi, quod Decretalibus Gregorii IX. continetur, hæc moderna diſciplina conſonat; cum jure Decretalium electio libera Confeſſarii privilegii loco habeatur, *cap. fin. tit. de pœnit. & remiſſ.*

V. Verum in hac particularium Confeſſariorum deſignatione ſemper manebat ſalva ipſa auctoritas Epiſcoporum: ita ut liberum eſſet ad ipſos Epiſcopos recurrere, ac, omiſſis deſignatis Confeſſariis, conſcientiam iis aperire.

VI. Cum vero hujuſmodi recurſus eſſent tunc temporis frequentiores, Epiſcopi tum nominare cœperunt prudentia, eruditione, ac pietate præſtantiorem, ad quem tamquam ad Epiſcopum omnibus pateret acceſſus; quem *Confeſſorem*, aut *Pœnitentiarium generalem* nominabant: (*a*) quem ſimiliter inferiores Confeſſarii, & Pœnitentiarii in caſibus dubiis conſulere poſſent; & ad quem tamquam Epiſcopum graviorum criminum abſolutio, & pœnitentiæ impoſitio referentur. Synodus Oxonienſis, anno 1287. *can.* 5. poſtquam ſtatuit, ,, ut Archidiaconi, qui de Sacerdotum moribus, & pruden- ,, tia pleniorem habent notitiam, de quolibet Decanatu unum vel ,, duos eligant Confeſſores, quos ad hæc (ad audiendas confeſſio- ,, nes) ſcientia, & meritis crediderint magis idoneos; qui vice E- ,, piſcoporum, Decanorum Ruralium, Rectorum, Vicariorum, & ,, Parochialium Sacerdotum audiant confeſſiones" ; ſubjungit ſequentia: ,, *Pœnitentiarii* noſtri *generalis* auctoritate in omnibus ſal- ,, va, ad cujus *arbitrium* in *dubiis*; & *gravioribus* recurratur, ni- ,, ſi forte talis emergat articulus, qui nobis inconſultis nequeat ,, expediri.

VII. Et infra: ,, Majora, & notoria crimina *Pœnitentiario* no- ,, ſtro *reſervet* (Sacerdos) & pœnitentem ſibi tranſmittat cum lit- ,, teris cauſam delicti, & circumſtantias ipſius continentibus. Pœ- ,, nitentes iterum cum litteris Pœnitentiarii, abſolutionis & pœni- ,, tentiæ modum continentibus, ad ſuum redeant Sacerdotem; re- ,, vertenti aliter non credatur. Hæc nedum in foro pœnitentiali, ,, ſed judiciali præcipimus firmiter obſervari.

VIII. Synodus quoque Ciceſtrenſis, anno 1289. *can.* 12. enormia delicta Epiſcopo, vel ejus Pœnitentiario ad hoc ſpecialiter deputato, præterquam in articulo mortis, reſervat. ,, Litteras autem, ,, ait, Archidiaconi, Decani, vel Officiariorum ad Pœnitentiarium ,, *gratis* concedi pœnitenti volumus, & præcipimus. Et ut li- ,, queat, *qualis* fuerit *pœnitentia*, & pro *quo* crimine ſpecialiter ,, injuncta, pœnitens litteras *Pœnitentiarii* referat admittentem.

IX. Itaque Pœnitentiarius erat quaſi Vicarius *generalis* Epiſcopi in injungendis pœnitentiis, & arduis cauſis in illo tribunali occurrentibus decidendis, & reſolvendis.

,, Ad illum, inquiebat, anno 1218. Epiſcopus Ambianenſis ,, loquens de Pœnitentiario a ſe recenter inſtituto, *tamquam* ,, ad illum, quem poſt *nos* in hoc Officio (audiendi confeſſio- ,, nes) *proximum* eſſe volumus, *dubitationes*, ſi quæ emergunt in ,, foro pœnitentiali, jubemus *reportari*". Hab. *tom.* 12. Spicil. Dacheriani.

Et Synodus Bituricenſis, anno 1584. *tit.* 21. §. 21. *can.* 15. ait: ,, confeſſionibus audiendis præpoſiti dubitantes de caſuum gravita- ,, te, aut differentia, conſulant Epiſcopos, aut eorum *Pœniten-* ,, *tiarios*, *aut viros in ea re verſatos*, non expreſſis pœnitentium ,, nominibus.

X. Si quis porro expendat, quam graves difficileſque caſus, & dubitationes in hoc tribunali occurrant, facile intelliget, quanta eruditio, experientia, ac prudentia in Pœnitentiario requiratur; quamque optandum eſſet, ut ſimilis ubique haberetur, quem in difficilioribus caſibus, inferiores tuto conſulere, & a quo difficultatum ſuarum optimam, ac fundatam reſolutionem referre poſſent; quique majoribus & enormioribus criminibus convenientes pro qualitate criminum, & pœnitentium ſatisfactiones, & remedia ſalutaria injungere noviſſet.

XI. Et quidem Synodus Tridentina, *Seſſ.* 24 *cap.* 8. *de reform.* voluit, ut ,, in omnibus Cathedralibus Eccleſiis, ubi id commode fie- ,, ri poterit, Pœnitentiarius aliquis cum unione Præbendæ pro- ,, xime vacaturæ ab Epiſcopo inſtituatur, qui Magiſter ſit, vel ,, Doctor, aut Licentiatus in Theologia, vel Jure Canonico, & ,, annorum quadraginta, ſeu alias, qui aptior pro loci qualitate ,, reperiatur.

Hoc Concilii Tridentini Decretum Belgicæ, variæque Eccleſiæ uno conſenſu recepere.

XII. Bulla erectionis novorum Epiſcopatuum vult Pœnitentiarium ab Epiſcopo aſſumi e novem Graduatis Canonicis; adeoque licet vi Concilii Tridentini Pœnitentiarius etiam non Graduatus aſſumi interdum poſſet; id recentiorum illarum Eccleſiarum erectio non permittit.

XIII. Ulterius, conſuetudine Belgii, vicinarumque Eccleſiarum obtinet, ut Pœnitentiariatus non ſit merum officium, & Pœnitentiarius ſimplex Epiſcopi *Vicarius*; ſed ut Pœnitentiariatus Beneficium ſit, immo & Dignitas, ipſeque Pœnitentiarius reliquos Canonicos tametſi ſeniores præcedat; ita tamen ut noviſſimum inter Dignitates locum obtineat: ni alia ſit particularis Eccleſiæ conſuetudo, quæ ſervanda erit.

XIV. Quapropter veriſſimum eſt, in Belgio præſertim, quod communiter tradunt Canoniſtæ, Pœnitentiarium inſtitutum, eo ipſo habere *a jure* facultatem audiendi confeſſiones Pœnitentium illius Diœceſis, & juriſdictionem ad abſolvendum a peccatis, & eſſe veluti *Parochum* totius Diœceſis, nec requiri novam licentiam Ordinarii: cum ſit ordinarius Confeſſor Diœceſis: ejuſque juriſdictio ordinaria. Vide Fagn. ad *cap. Grave tit. de præb. num.* 12. & Garziam *de benef. part.* 5. *cap.* 4. *num.* 112. qui & *num.* 113. infert; ,, Un- ,, de quilibet poterit ei confiteri peccata, & ſatisfacere præcepto ,, *Capitis*, *Omnis utriuſque ſexus de pœnit. & remiſ.* ut cenſuit Sa- ,, cra Congregatio 16. Feb. 1593. his verbis: An ſi quis confeſſus ,, fuerit ſua peccata ſemel in Paſchate Pœnitentiario deputato in ,, vim Decreti Concilii Tridentini, *Seſſ.* 24. *cap.* 8. dicatur ſatisfe- ,, ciſſe præcepto contento in dicto, *cap. Omnis utriuſque ſexus*, ,, Congregatio cenſuit ſatisfeciſſe.

XV. Cum itaque vi ſui Officii, & Dignitatis Pœnitentiarius ſit quaſi Vicarius *natus* Epiſcopi in audiendis confeſſionibus, etiam tenetur munus illud tempore, & loco arbitratu Epiſcopi deſignandis obire; & in caſum negligentiæ ab Epiſcopo puniri, immo & Dignitate privari poteſt; ut cenſuiſſe S. Congregationem teſtatur Garzias, *loc. cit. num.* 117. *& ſeqq.*

XVI. Qui igitur Pœnitentiarii ,, munere funguntur, *eximiæ* ,, ſcientiæ eſſe debent (inquit Synodus Turonenſis, anno 1583. *cap.* ,, 13.) ut vitium a vitio diſcernere, & animas, quæ peccaverunt, ,, modo leniter blandiſque verbis conſolari, mœſtaſque reficere, mo- ,, do acerbe & graviter increpare, atque etiam inſtruere valeant.

XVII. Hujus Dignitatis, & Officii gravitatem expendens S. Carolus in Synodo Mediol. V. *part.* 3. §. 5. decrevit: ,, Ut ubi pri- ,, mum Præbenda pœnitentialis vacaverit, edictum de more pro- ,, ponatur, quo ad concurſum evocentur quicumque ſint, qui illius ,, muneris cauſa examen ſubire velint, alioſque nominare, qui ſu- ,, beant... Epiſcopus adhibitis ſibi pro arbitrio ſuo aliis peritis pro- ,, biſque Viris, tum etiam de illorum vita, & moribus, ætate, ,, Gradu, Ordine, ceteriſque conditionibus ad tale munus neceſ- ,, ſariis accurate perquirat. Tum demum Epiſcopus ipſe ſolum re- ,, bus iis omnibus accurate perpenſis, mature in Domino delibe- ,, ret, & libere deligat, quem pro conſcientia religione digniorem ,, aptioremque exiſtimet, cui tale munus tantique ponderis recte ,, committatur. Quin in deliberatione idem videat, ut quod præ- ,, ſertim ad Pœnitentiarium attinet, cum peritiam neceſſariam ſpe- ,, ctarit, tum maxime vitæ innocentiam, morum gravitatem, ſpi- ,, ritualium exercitationum ſtudium, & uſum diuturniorem in con- ,, feſſionibus audiendis, exercitationem, prudentiam, ceteraſque ,, religioſæ pietatis virtutes perpendat.

Si eum Epiſcopi in conferenda hac Dignitate delectum facerent, omnibus facile appareret, quam merito hujuſmodi Dignitas in Eccleſiis inſtituta ſit: quæ hodie pene inutilis, & ſine ullo officio aut onere eſſe apparet.

CAPUT IV.

De Officiali Epiſcopi.

1 *Officialis, & Vicarius Epiſcopi jure communi ſæpe pro eodem ſumuntur.*
2 *Secus moribus Belgii.*
3 *Officialis dicitur, qui foro contentioſo præeſt, olim dictus* Miſſus.
4 *De jure communi Epiſcopus poteſt creare plures Officiales.*
5 *Quis Officialis principalis, & quis foraneus?*
6 *Moribus hodiernis Epiſcopi tenentur interdum plures Officiales conſtituere.*
7 *Officialis principalis jure communi aliquam dignitatem habere videtur.*
8 *Quæ tamen non eſt proprie Beneficium, nec cum alia dignitate incompatibilis.*
9 *Officialis etiam principalis juriſdictio de jure communi tantum eſt vicaria, & ad nutum revocabilis, ſecus moribus noſtris.*
10 *Utrum Officiales ſint revocabiles ad nutum Epiſcopi?*
11 *Mornacii hac de re opinio.*
12 *Utrum Epiſcopi poſſint per ſe jus dicere?*
13 *An Officialis principalis juriſdictio morte Epiſcopi extinguatur?*
14 *Tribunal Officialis non eſt diſtinctum a tribunali Epiſcopi.*
15 *Qualis conſtituendus Officialis?*
16 *De hoc Officiali intelligitur Concilium Tridentinum, Seſſ.* 24. *cap.* 16. *de reform.*
17 *Religioſi nequidem de conſenſu Superiorum poſſunt eſſe Officiales.*

I. Si jus commune ſpectemus, Vicarius & Officialis Epiſcopi ſæpius coincidunt; ipſeque Officialis, Vicarius Epiſcopi dicitur. Et quidem toto titulo Sexti Decretalium, qui inſcribitur ſimpliciter *de Officio Vicarii*, vix de alio quam *Officiali* Epiſcopi tractatur

(*a*) Inferius, tit. 15. cap. 4. num. 5. ſupponitur exiſtentia Pœnitentiarii antiquior, quam eo loco dicitur; Utrumque locum conferet lector.

ctatur

Digitized by Google

ſtatur; ipſaque hodierna Italiæ praxis eſt, ut Vicarius Epiſcopi ſit & Officialis; quam ſecuta Synodus Tridentina, *Seſſ. 24. cap. 16. de reform.* Officialem cum Vicario Epiſcopi confundit; uti ſupra notavimus.

II. At moribus Belgii, vicinarumque Eccleſiarum Officialis a Vicario Epiſcopi ſimpliciter dicto, omnino diverſus eſt.

III. Officialis enim is dicitur, qui juriſdictioni contentioſæ præeſt; atque in forenſibus vices gerit Epiſcopi, ejuſque tribunali præſidet: qui olim *Miſſus* Epiſcopi dictus fuit, *cap. 2. tit. de Regularib.* & *cap. 1. tit. de frigidis, & maleſic.* notatque Gloſſa *ad cap. 2. Verb. Officialem de off. Vicarii in 6.*

IV. De jure communi Epiſcopum poſſe plures creare Officiales expeditum eſt. *Clem. 2. de Reſcriptis*, ubi diſtinguitur Officialis *principalis* Epiſcopi ab Officiali *foraneo*.

V. Principalis dicitur, qui conſtituitur in ipſa civitate Epiſcopali, ut jus dicat in ipſo tribunali, in quo ipſe Epiſcopus jus dicere conſuevit.

Foraneus vero, qui extra civitatem Epiſcopalem in aliqua parte Diœceſis juri dicendo præeſt.

VI. Hæc Officialium multiplicatio licet ſpectato jure communi, arbitrio Epiſcoporum committatur; moribus tamen obtinuit ut, ſi Diœceſis ſe in plures Provincias Civiles extendit, Epiſcopus teneatur in ſingulis Provinciis tribunal erigere, atque Officialem præficere; ne alias contra notoria Belgii, aliarumque vicinarum Provinciarum antiqua privilegia, & inveteratas conſuetudines, ſubditi in jus vocentur extra Provinciam. Vide Carolum Fevret, *Tract. de abuſu, lib. 4. cap. 3. §. 7.* qui ibidem aſſerit, extra hunc caſum ordinarie ab Epiſcopo unicum, idque in ipſa civitate Epiſcopali, Officialem conſtituendum: teſtaturque, an. 1600. in Parlamento Pariſienſi eo ex capite rejectam fuiſſe tamquam abuſivam nominationem Officialis, quem pro loco a civitate Epiſcopali 12. milliaribus diſtante nominaverat Epiſcopus: idque confirmat auctoritate Baldi dicentis: „Neque enim debent eſſe unius civitatis plures Epiſcopi, ut nec „plures Vicarii, aut Officiales“. Sed in moribus Belgii receptum non eſt: Plures enim in una eademque Provincia, v. g. Brabantiæ, ob ejus extenſionem, ejuſdem Epiſcopi Officiales creari videmus.

VII. Principalis Officialis, qui in ipſa civitate Epiſcopali conſtituitur, etiam jure communi aliquam dignitatem habere videtur: quandoquidem ei per reſcriptum Apoſtolicum cauſæ committi poſſint, *Clem. 2. de Reſcriptis*: quæ non niſi Canonicis Cathedralibus, aut aliis Dignitate conſtitutis committi queunt, *cap. Statutum de Reſcriptis in 6.* ſecus vero de Officiali foraneo; cui nec ſimiles cauſas committi poſſe in eadem Clementina deciditur.

VIII. Hæc tamen dignitas nec ut beneficium, nec proprie in titulum poſſidetur; ut Archidiaconatus, Decanatus, & ſimiles; quare nec cum alia Dignitate incompatibilis eſt, quemadmodum obſervat Rebuffus in praxi *de Vicariis Epiſcoporum*, *num. 4. & 7.*

IX. Quin ſi jus commune ſpectemus, Officialis tametſi principalis, ſive Cathedralis, juriſdictionem habet dumtaxat *vicariam* ad arbitrium Epiſcopi *revocabilem*: quod hodie ſecus obtinere contendit Carolus Fevret; prætenditque, Officialem ſemel inſtitutum non poſſe a conſtituente, aut ejus ſucceſſore pro arbitrio removeri. (*a*).

Cum enim Epiſcopi non amplius ſoleant *per ſe*, quæ ſunt contentioſæ juriſdictionis exercere, videntur, inquit Fevret, Officiales hodie eſſe veri, & *ordinarii* Miniſtri juriſdictionis Epiſcopalis; adeo ut ea de cauſa non dicantur Officiales *Epiſcopi*, ſed *Epiſcopatus*; ipſaque reſcripta Romana inſcribantur non Officiali *Epiſcopali* Mechlinenſi, ſed ſimpliciter *Officiali Mechlinenſi*.

X. Quæſtionem de revocabilitate, aut irrevocabilitate Officialium in Gallia ſæpius fuiſſe agitatam, variaque Parlamentorum Arreſta, nunc pro revocabilitate, nunc pro irrevocabilitate fuiſſe pronunciata notat Ducaſſe, Archidiaconus, & Officialis Condomenſis in ſua praxi Juriſdictionis Eccleſiaſticæ, *tom. 3. cap. 2. num. 6.* donec tandem Rex Galliæ, anno 1700. declaravit Officiales Epiſcoporum eſſe amovibiles; eamque Regiam declarationem dicit in Parlamentis Regiis fuiſſe regiſtratam: hoc tamen una obſervat *n. 5.* Officialem non poſſe ab Epiſcopis conſtitui ad unam particularem cauſam.

Quod Belgium, conſuetudo, & uſus Eccleſiarum Belgicarum inamovibilitati Officialium favet: adeo ut cum Archidiaconus Condruſii (*b*) in Eccleſia Leodienſi Officialem ſuum in Provincia Limburgenſi reſidentem tentaſſet amovere; hic a ſupremo Brabantiæ Senatu, cujus foro dicta Provincia ſubjacet, fuerit in hoc ſuo Officio manutentus per ſolemnem ſententiam in contradictorio latam 20. Mart. 1700.

Quoad hanc ſententiam notandum eſt, quod Fiſcus Regius, & ſtatus Provinciæ Limburgenſis ſeſe eidem Officiali adverſus hanc amovibilitatem junxiſſent. Habetur ſententia ſub E. in extremo hoc volum.

XI. Cenſet Monarcius ad *L. 1. §. 1. ff. de Off. ejus, cui mandata eſt juriſdictio*: „Epiſcopos non poſſe pro animi ſui libidine permutare judices, novoſque ad ſingulas lites in hanc vel illam partem ſufficere: perpetuum enim debere eſſe eum, quem ſemel elegerunt, ut vice ſua judicet: niſi incidat delegandi alterius cauſa ex morbo, recuſatione, aut abſentia, quæ impedimento ſit, „quominus ipſe cognoſcat de Epiſcopalis juridicinæ negotio“: additque Mornacius, in cauſa appellationis tamquam ab abuſu interjectæ, occaſione hujuſmodi particularis delegationis, & deſignationis judicis ad unam cauſam, a Senatu Regio judicatum, Epiſcopum abuſum fuiſſe ſua juriſdictione, & in expenſas condemnatum. Simile judicatum Senatus Pariſienſis, an. 1602. refert Peleus, *Lib. 1. cap. 37. action. forenſ.* Plura tamen eaque recentiora Parlamentorum judicata, quibus poteſtas revocandi ſuos Officiales Epiſcopis fuit adjudicata, referuntur in Actis Cleri Gallicani, *part. 1. tom. 2. cap. 15. num. 27. 28. 29. 30. & 31.* Item, *part. 8. tit. 3. num. 1. & 2.* quin tamen Officiales ſuos foraneos facilius, quam principalem ſive Cathedralem revocare queant, dubium non eſt.

XII. Quin, & prætendit ſæpe citatus Carolus Fevret, Epiſcopo adeo ſe hodie juriſdictione contentioſa exuiſſe, eamque in Officiales ſuos tranſtuliſſe, ut nec poſſint cauſas Eccleſiaſticas ad forum ſuum ſpectantes ſibi judicandas, & *per ſe* decidendas reſervare; quod num verum ſit, multum ſane dubito.

Contrarium inſinuat Concilium Narbonenſe, anno 9. currentis ſæculi (1609.) habitum, *cap. 42.* mandans: „ut Epiſcopi *per ſe-* „*ipſos* cauſas audiant; quas ſi *omnes* audire nequeant, Officiales de- „putent“. Cui conformis videtur Belgii noſtri moderna diſciplinæ, quæ Epiſcopis auctoritatem cauſarum deciſionem ſibi reſervandi hactenus conſervaſſe videtur.

XIII. Jure communi Officialiatus etiam principalis, tamquam Officium mere *vicarium*, morte ipſius concedentis extinguitur; quod Eccleſiarum Belgicarum conſuetudinem nec dum abrogaſſe manifeſtum eſt; quandoquidem praxis notoria, ſaltem quarumdam Eccleſiarum habeat, quod Capitulum, Sede vacante, Officialem, etiam Cathedralem vel de novo eligat, vel conſtitutum confirmet; tametſi Fevretius moribus Galliæ ſecus obtinere aſſerat (*a*).

XIV. Quocumque demum jure, ſive titulo Officialis hodie ſua juriſdictione utatur, certum eſt, illam eſſe Epiſcopalem; nec tribunal Officialis diſtinctum eſſe a tribunali Epiſcopi: adeoque, & certiſſimum eſt etiam moribus hodiernis, ab Officiali ſive principali; ſive foraneo non appellari ad Epiſcopum, ſed provocandum eſſe ad eum, ad quem eſſet appellandum, ſi Epiſcopus per ſe ſententiam dixiſſet.

XV. Cum igitur Officialis juriſdictioni contentioſæ, cauſarumque forenſium deciſioni præſit, merito monentur Epiſcopi, ut perſonas providas, & ab omni avaritia vacuas, & Jure Canonico, atque diſciplina Eccleſiaſtica multum exercitatas, & Officiales conſtituant.

XVI. De hoc quoque Vicario ſive Officiali intelligitur Synodus Trident. *Seſſ. 24. cap. 16. de reform.* requirens: „ut Capitulum, Sede „vacante, teneatur infra 8. dies poſt mortem Epiſcopi *Officialem* „ſeu Vicarium conſtituere, vel exiſtentem confirmare, qui ſaltem „in Jure Canonico ſit Doctor, vel Licentiatus, vel alias quantum fieri poteſt idoneus.

Neque Capitulum poſſe vi finalis clauſulæ eligere non *Graduatum*, ſi in Capitulo adſint Doctores, aut Licentiati in Jure Canonico huic Officio idonei, cenſuit S. Congregatio apud Garziam, *de Beneſ. par. 5. cap. 7. num. 12.*

XVII. Quam parum Monaſticæ profeſſioni congruat munus Officialitatus, quod totum in ſtrepitu forenſi pene verſatur, nemo non videt: unde notat Mornacius ad *L. Placet. Cod. de Epiſcopis & Clericis*, moribus hodiernis, ne quidem de conſenſu Superiorum ad hujuſmodi Officium eos aſſumi poſſe; ideo ait Mornacius, *abſurdum id eſſet, contrariumque Monaſticæ Profeſſioni, ſi Epiſcoporum vel Archidiaconorum fierent Officiales Religioſi* (*b*).

Ceterum plura de obſervandis ab Officialibus in exercitio ſuæ juriſdictionis, & de abuſibus, qui irrepſerunt, dicemus Parte III. ubi de juriſdictione Eccleſiaſtica agetur.

CAPUT V.

De Vicario Epiſcopi.

1 *Moribus noſtris Officialis Epiſcopi diſtinguitur a Vicario.*
2 *Vicarius Epiſcopi nullam juriſdictionem contentioſam habet.*
3 *Non poteſt negotia judicialiter examinare.*
4 *Poteſt Epiſcopus unum, vel plures pro libitu conſtituere.*
5 *Poteſtas Vicarii eſt tantum delegata ad nutum Epiſcopi revocabilis.*
6 *Debet habere commiſſionem ſuam in ſcriptis.*
7 *Epiſcopus poteſt Vicarii poteſtatem pro arbitrio reſtringere.*
8 *Epiſcopo mortuo, vel alias ſua juriſdictione deſtituto, extinguitur etiam juriſdictio Vicarii.*
9 *Quæ forma revocationis Vicarii?*

I. TAMETSI in jure Vicarius Epiſcopi, & Officialis ejus frequenter confundantur, & pro ſynonymis accipiantur, ut ſupra notatum eſt, moribus tamen noſtris quoad functiones, & juriſdictionis exercitium omnino diſtinguuntur.

II. Officialis enim, de quo capite præcedenti, ea, quæ contentioſæ juriſdictionis ſunt, exercet; at qui hodie Vicarius Epiſcopi dicitur, nihil juriſdictionis contentioſæ habet; ſed omnis ejus aucto-

(*a*) Scribebat Carolus Fevret longa ante annum 1700. quo declaratum eſt a Rege Ludovico XIV. Officiales poſſe revocari à ſuis Epiſcopis. Iſta autem revocatio non aliter quam ſcripto fieri debet. Quid quod jubetur ut in Tabulario Inſinuationum Diœceſeos deſcripta maneat: id enim definitum eſt Edicto Regio, an. 1691. art. 21. cujus hæc ſunt verba. *Seront ſujettes aux ſemblables inſinuations ... les Proviſions d'Official, celles de Vicegerent, de Promoteur, de Greffier des Officialités, ou Chapitres, & les Actes de Remerciemens faits par les prélats ou Chapitres auxdits Officiers, pour en pourvoir d'autres en leur place.*

(*b*) Le Condroz entre Liège, & Namur.

(*a*) Fevretio contradicit D. de Hericourt, Loix Eccleſ. part. 1. cap. 2. num. 34. *L'Emploi de l'Official n'étant qu'une ſimple commiſſion*, dit ce ſçavant Canoniſte, *qui donne une autorité émanée de celle de l'Evêque, il perd de plein droit toute ſa Juriſdiction, dès que l'Evêque eſt dépouillé de la ſienne par la mort, ou de quelque maniere que ce puiſſe être. Quand le pouvoir des Evêques eſt ſuſpendu par quelque cenſure, celui de l'Official doit auſſi demeurer ſuſpendu.* Vide autem laudatus auctor, Cap. *Romana*; de Officio Vicarii in VI. ubi Innocen. IV. definit poſt Excommunicationem Epiſcopi, ejus Officialem nihil poſſe gerere quod vigorem obtineat.

(*b*) Refragari licet Mornacio; Canones, quos citat, quique Religioſos viros amoveant e munere Judicis, ſpectant dumtaxat Tribunalia Civilia, & Sæcularia; nullus autem Canon, nulla Regum noſtrorum Sanctio, nullæ Leges laudari poſſunt, quibus prohibeatur viris Religioſis, ne munere Officialis fungantur. Quin immo declaravit Senatus Pariſienſis ... Mart. an. 1681. Monachum Benedictinum e Congregatione S. Mauri legitime fuiſſe deſignatum Officialem Abbatiæ Sanctiſſimæ Trinitatis Fiſci-Campi (Feſcamp). Illud Arreſtum reperitur in 2. vol. Diarii Palatii.

Digitized by Google

auctoritas verſatur circa ea, quæ voluntariæ juriſdictionis ſunt; adeo ut Vicarius limites ſuæ juriſdictionis excederet; ſi *judicialiter* partes coram ſe citari juberet, aut judiciales informationes ſuper commiſſo crimine caperet.

III. Hoc ex capite, cum quidam Vicarius certam Confraternitatis erectionem examinaſſet, & diſcuſſiſſet *judiciabiliter*, ſive in forma judiciali, per Senatum Regium judicatum fuit, abuſive Vicarium proceſſiſſe: eo quod nullam juriſdictionem *contentioſam* vi ſui Vicariatus haberet, ſed ea in ſolidum penes Officialem reſideat: ita refert Germanus Forget in ſuo Tractatu *de perſonis, & rebus Eccl. lib.* 1. *c.* 40. *n.* 10. Vide etiam Fevretium *l.* 3. *c.* 5. *n.* 4. notantem quod ſi cauſa alias ad Officium Vicarii ſpectans more judiciali inſtituatur, & examinetur, agitari debeat coram Officiali non coram Vicario, & ſi ſecus fiat, abuſivum eſſe; atque ita aliquando judicatum fuiſſe.

IV. Poteſt Epiſcopus unum vel plures, ut ſibi viſum fuerit, Vicarios conſtituere. Et quidem in quibuſdam Eccleſiis Epiſcopi plures nominant Vicarios, qui ſimul corpus unum, quod Vicariatus dicitur componunt; a quo pleraque, quæ juriſdictionis voluntariæ ſunt, expediuntur.

Et ſi Zypæo credimus *Conſult.* 17. *n.* 38. *de Regular.* his in regionibus paſſim Epiſcopalia negotia, & ſingulatim uniones, per Epiſcopos expediuntur non interveniente Capitulo, ſed conſilio Vicariatus.

V. Porro auctoritas, & poteſtas horum Vicariorum tam de jure, quam conſuetudine mere vicaria eſt, & a beneplacito Epiſcopi dependet; adeo ut eam extendere, & reſtringere libere queat: quare de Vicariorum auctoritate ex ipſa commiſſione judicandum eſt.

VI. Unde ne fraus, aut error in his contingat, Vicarius non debet Officium ſuum exercere, niſi habeat ſcripturam ſuæ poteſtatis, inquit Rebuffus in Praxi benef. *tit. de Vicariis Epiſc. n.* 9. qui & *n.* 13. monet „ in conſtitutione Vicariatus intervenire debere teſtes; alioquin; ait, inſtrumentum cum ſigno ſui Secretarii tantum eſſet ſcriptura privata, quæ non probaret. Et bonum eſſet, ait *n.* 14. quod nullus reciperetur Vicarius, niſi inſtrumentum Vicariatus eſſet regiſtratum in actis, & ita fuit in Senatu ſtatutum requirente Dionyſio Riaut Advocato tunc egregio Univerſitatis, nunc autem Advocato Regio an. 1548. menſe Martio.

Hæc Rebuffus; quæ latius ſecundum praxim Regni Galliæ deducit Fevretius in ſuo Tractatu de abuſu *Lib.* 3. *c.* 5. *n.* 13. & 14.

VII. Si litteræ commiſſionis mandatum reſtringant ad certos actus, aut locum vel tempus, termini commiſſioni ſervandi erunt. Si vero nulla ſpecialis reſtrictio, ſive limitatio facta ſit, ſed generalis ſit, tunc mandata creduntur omnia, quæ voluntariæ juriſdictionis ſunt, complecti; iis exceptis, quæ de jure aut conſuetudine ſub generali mandato, ſive commiſſione non veniunt, ſed ſpeciale mandatum requirunt; de quibus conſule Rebuffum in praxi *tit. de forma* Vicariatus Archiepiſcoporum, & aliorum Collatorum.

VIII. Quandoquidem jure communi, cui mores hactenus non derogarunt, Vicarii Epiſcoporum habeant duntaxat mandatam poteſtatem, omnis eorum poteſtas non tantum morte Epiſcopi, quandocumque ea intervenerit; ſed & quoties Epiſcopus ſua auctoritate, vel juriſdictione exuitur, v. g. per excommunicationem, vel renuntiationem, pleno extinguitur; quandoquidem omnimodo tamquam rivulus a ſuo fonte, a juriſdictione Epiſcopi dependeat, immo Vicarii juriſdictio non eſt, niſi ipſa Epiſcopi juriſdictio mandata, ſive delegata.

IX. Eodem ex fundamento poteſt Epiſcopus Vicarium etiam generalem revocare, ſive deſtituere, etiam ſine conſenſu Capituli, ſicuti abſque ejus conſenſu conſtitui poteſt: debet tamen revocatio inſinuari Vicario; quin uti poſt Rebuffum, Boerium, alioſque, docet Garzias *de Beneficiis par.* 5. *c.* 8. *n.* 176. & 177. hæc revocationis intimatio adeo neceſſaria eſt, ut alias geſta a Vicario valebunt, etiamſi habeat notitiam revocationis, & illa publice ſit nota.

Sed hic notandum, Rebuffum, alioſque per Vicarium *generalem* Epiſcopi, intelligere illum, qui non tantum in ſpiritualibus, & in iis, quæ voluntariæ ſunt juriſdictionis, conſtituitur, ſed etiam in contentioſis, & Ordinariam juriſdictionem concernentibus; verbo, qui in omnibus Epiſcopi v. g. abſentis vices ſuppleat, & cui omne regimen Eccleſiæ, omniſque juriſdictio Epiſcopalis commiſſa ſunt; nequaquam vero illum, quem hodie Vicarium *generalem* hic dicimus, qui ad nutum Epiſcopi conſtituitur, & revocatur, & cui duntaxat quædam voluntariæ juriſdictionis munia, nec tamen omnia committuntur.

In hoc porro Vicario ſupradicto omnia requiri, ſive in conſtitutione, ſive revocatione, non credimus.

TITULUS DUODECIMUSPRIMUS,

De Electione, & Nominatione Epiſcoporum.

CAPUT PRIMUM.

Quas partes olim populus habuerit in hac Electione?

1 *Populus Electioni olim interveniebat; idque ex Apoſt. traditione deſcendit.*
2 *Probatur hæc diſciplina ex antiquo Teſtamento.*
3 *Eadem diſciplina ſæculo* v. *erat tam in Eccleſia Græca quam in Latina.*
4 *Synodus Laodicena Laicos ab electione non excluſit.*
5 *Serius in Eccleſia Latina quam in Græca.*
6 *Sæculo* IX. *ſuperſtes fuit etiam in his partibus.*
7 *Rationes hujus diſciplinæ.*
8 *In hac electione tamen præcipuas partes habebant Epiſcopi.*
9 *Poterant Epiſcopi Electum a populo interdum rejicere.*
10 *Poterant etiam ſine prævia plebis Electione ordinare Epiſcopum.*
11 *Electio populi nullum jus tribuebat Electo.*
12 *Epiſcopo defuncto, mittebatur Viſitator, ut populum circa Electionem inſtrueret.*
13 *Electio examinanda mitti debebat ad Metropolitanum.*
14 *Metropolitanus cum ſuæ Provinciæ Epiſcopis Electionem, & perſonam examinabat.*
15 *Auctoritas Epiſcoporum in electione, & confirmatione novi Epiſcopi oſtenditur.*

I. Disciplinam, quam in Electione Epiſcopi ex traditione Apoſtolica primis ſæculis univerſalis ſervabat Eccleſia, deſcribit S. Cyprianus *Epiſt.* 68. editionis Rigaltii: „ Propter quod (nimirum ne indignus promoveatur) diligenter de traditione Divina, & *Apoſtolica obſervatione*, obſervandum eſt, & tenendum, quod apud nos quoque, & fere per *provincias univerſas* tenetur, ut ad Ordinationes rite celebrandas, ad eam plebem; cui Præpoſitus ordinatur, Epiſcopi ejuſdem Provinciæ proximi quique conveniant; & Epiſcopus eligatur *plebe præſente*, quæ ſingulorum vitam *pleniſſime* novit, & uniuſcujuſque actum de ejus *converſatione* perſpexit. Quod & apud vos factum videmus in Sabini Collegæ noſtri Ordinatione, ut de *univerſæ Fraternitatis ſuffragio*, & de Epiſcoporum, qui in præſentia convenerant, quique de eo ad vos litteras fecerant, judicio, Epiſcopatus ei deferretur, & manus ei in locum Baſilidis imponeretur.

II. Et paulo ante: „ Quod & ipſum videmus de divina auctoritate deſcendere, ut Sacerdos *plebe* præſente ſub *omnium* oculis deligatur, & dignus atque idoneus publico judicio ac teſtimonio comprobetur, ſicut in Numeris Dominus Moyſi præcepit dicens: *Apprehende Aaron fratrem tuum, & Eleazarum filium ejus, & impones eos in montem coram omni Synagoga, & exue Aaron ſtolam ejus, & indue Eleazarum filium ejus, & Aaron appoſitus moriatur illic* (a). Coram *omni* Synagoga jubet Deus conſtitui Sacerdotem, id eſt, inſtruit & oſtendit, Ordinationes Sacerdotales non niſi ſub populi aſſiſtentis conſcientia fieri oportere, ut plebe præſente, vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur, & ſit Ordinatio juſta & legitima, quæ omnium judicio, & ſuffragio fuerit examinata.

Conformiter ad hanc diſciplinam, Cornelium Romæ Clericorum, *plebiſque* ſuffragio Epiſcopum ordinatum, teſtis eſt idem Cyprianus *Epiſt.* 41. & 42. atque de ipſo Cypriano teſtatur Pontius Diaconus in ejus vita, „ quod judicio Dei & *plebis* favore ad Officium Sacerdotii, & Epiſcopatus gradum adhuc Neophytus, & ut putabatur, novellus, electus eſt.

III. Quin & eam diſciplinam, etiam quoad ſuffragium *plebis*, non tantum in Eccleſia Latina, ſed & Græca, integram ac illibatam fuiſſe poſt Synodum Laodicenam ſub initio ſæculi quarti celebratam conſtat. Nam in Synodo Chalcedonenſi actione II. Stephanus Epiſcopus Epheſinus volens oſtendere ſe canonice electum, ait: „ Me quadraginta Epiſcopi Aſiani, ſuffragio Clariſſimorum Primatum, & totius Reverendiſſimi Cleri, & omnis civitatis ordinaverunt.

Quin & Novellæ Juſtiniani expreſſe volunt in electione Epiſcopi una cum Clero *Primates* Civitatis, cui Epiſcopus ordinandus eſt, intervenire. *Novel.* 123. *cap.* 1.

IV. Admodum veriſimile eſt, Juſtinianum ad id conſtituendum permotum fuiſſe auctoritate Synodi Laodicenæ, cujus Canones ætate Juſtiniani, Codici Canonum tam Eccleſiæ Græcæ, quam Latinæ inſerti, non exiguæ erant auctoritatis.

Porro *Canone* 13. hujus Synodi cautum erat, *turbis non eſſe permittendum, eorum, qui ſunt in Sacerdotio conſtituendi, electionem facere.*

Itaque Juſtinianus ut conformiter ad mentem hujus Canonis tumultuoſas electiones præcaveret, non quidem ipſum populum, ſed duntaxat *tumultuantem plebem*, & turbas ab electione ſubmovit; atque jus eligendi una cum Clero ad *Honoratos*, ſive Primates civitatis tranſtuliſſe videtur, tamquam qui plebem, & populum civitatis repræſentant.

Et revera per dictum Canonem Laodicenum non fuiſſe ab electione Epiſcopi laicos, ſive populum omnino ſubmotos, evincit tam Eccleſiæ Græcæ, quam Latinæ per plura ſæcula, poſt editum & receptum hunc Canonem, continuata diſciplina, populum una cum Clero ad electionem admittens.

Fatendum quidem eſt hunc Laodicenum Canonem a quibuſdam, ac notanter a Gratiano in eum ſenſum acceptum eſſe, quaſi ab electione *populus* totaliter per eum eſſet excluſus; nam *Diſt.* 63. eum adducit in probationem hujus aſſerti: *Laici nullo modo debent ſe electioni immiſcere.*

Verum & hoc notum eſt, Gratiano ſat familiare fuiſſe Canones detorquere ad diſciplinam ſui temporis, notanter Eccleſiæ Romanæ, Canonibus ſenſum plane a mente Patrum alienum affingendo.

Liquet autem ex hiſtoricis, eo tempore quo Gratianus Decretum compilavit, laicos fuiſſe ab electione Epiſcopi Romani auctoritate Innocentii II. excluſos, & ſolis Clericis delatam.

V. Hoc equidem conſtat, apud Græcos citius quam Latinos, ab Epiſcoporum electionibus laicos excluſos fuiſſe; ſiquidem ſæculo IX. Synodus VIII Œcumenica *can.* 22. ſtatuit, atque jure promul-

(a) S. Cyprianus citat eo loco Scripturam Sacram ſecundum Verſionem Italam, quam Patres olim ſecuti ſunt.

Digitized by Google

mulgat „ *neminem laicorum* Principum, vel Potentum ſemet inſerere electioni, vel promotioni Patriarchæ, vel Metropolitæ, ac cujuslibet Epiſcopi, ne videlicet inordinata hinc, & incongrua fiat confuſio, vel contentio: præſertim cum nullam in talibus poteſtatem quemquam poteſtativorum, vel ceterorum laicorum habere conveniat, ſed potius ſilere, ac attendere ſibi, uſquequo regulariter a Collegio Eccleſiæ ſuſcipiat finem electio futura Pontificis.

VI. At in Eccleſia Latina ſæculo IX. etiam laicos electioni interveniſſe, plebiſque ſuffragia fuiſſe expetita, ex hiſtoriis formuliſque electionum eſt notorium. Utque prætereamus, quæ remotiores Eccleſias concernunt, una ſufficiet Epiſtola Hincmari Archiepiſcopi Remenſis ad Hedenulphum Laudunenſem Epiſcopum, ut Viſitatoris officio fungatur in electione Epiſcopi Cameracenſis, qua eum his verbis hortatur: „ Ad eamdem Eccleſiam quantocius ſtudeas properare, ac aſſiduis hortationibus Clerum, *plebemque* Eccleſiæ publice admonere feſtines, ut remoto privato ſtudio, uno eodemque conſenſu talem ſibi præficiendum expetant, ac eligant Sacerdotem, qui & tanto miniſterio dignus valeat reperiri, & a venerandis Canonibus nullatenus reſpuatur.... Quæ electio non tantum a civitatis Clericis erit agenda, verum & de omnibus Monaſteriis ipſius Parochiæ, & de ruſticanarum Parochiarum Presbyteris occurrant Vicarii, commorantium ſecum concordia vota ferentes; ſed & Laici nobiles, ac cives adeſſe debebunt: quoniam ab omnibus debet eligi, cui debet ab omnibus obediri ". Habetur hæc epiſtola tom. 8. Conciliorum Generalium collectionis Labbeanæ *col.* 1867. ibi & columna ſequenti extat ejuſdem Hincmari epiſtola ad Clerum, & *plebem* Cameracenſem, ut Canonicam electionem faciant cum Viſitatore ſibi deſignato.

Non dubium ergo in Cameracenſi, uti & in aliis vicinis Eccleſiis, quod formulæ ibidem relatæ oſtendunt ſæculo IX. non Clerum duntaxat, ſed & *plebem* ad Epiſcopi electionem concurriſſe.

Præterea probat Liber diurnus Romanorum Pontificum, quem edidit, & notis, ac obſervationibus illuſtravit Joannes Garnerius e Societate Jeſu Presbyter, eam formam ſervatam fuiſſe in electione Epiſcopi Romani etiam ſæculo VIII.

Refertur etiam Decretum de electione Pontificis, cui ſubſcribit Presbyter hac formula. „ N. humilis Presbyter ſanctæ Romanæ Eccleſiæ huic Decreto a nobis facto in N. ſanctiſſimum Presbyterum conſenſi, & ſubſcripſi.

Deinde dicitur quod ſubſcripſerint „ totus Clerus, Optimates, & Milites, & Cives.

Ex qua formula ſubſcribendi habetur, uti & notat ibidem Garnerius: „ eam non eſſe hominum laicorum, qui conſentiant tantum, laudentque electionem, ſed qui revera eligant cum Clericis.

Et in eodem Libro diurno *c.* 2. *tit.* 4. exhibetur relatio de electione Pontificis ad Exarcham, atque exponitur, quod defuncto Epiſcopo, *triduo* ab ejus *obitu* „ divina gratia ſuffragante, & omnium animis inſpirante, in unum convenientibus nobis, ut moris eſt, a parvo uſque ad magnum in perſonam ſanctiſſimi hujus ſanctæ Apoſtolicæ Sedis Romanæ Eccleſiæ Archidiaconi, Deo cooperante & BB. Apoſtolorum anniſu, concurrerit, atque conſenſerit electio.

Recte hic rurſus obſervat Garnerius, ex verbis hiſce conſtare, non ea tantum de cauſa „ conveniſſe tunc temporis *proceres*, alioſve *laicos* „ cum Pontifex eligeretur, ut aſſenſum darent electoribus Clericis, vel teſtimonium ferrent de probitate eligendi, ſed *ut vere eligerent*.

Id ipſum notavit Daniel Papebrochius *Diſſertatione* 16. in Conatu Chronico-Hiſtorico ſubjecta vitæ Gregorii II. *n.* 6.

Probat autem Garnerius prædictum Decretum electionis, uti & hanc relationem ad Exarcham, concernere electionem Gregorii II. qui circa annum 714. electus fuit in locum Conſtantini Papæ.

Ex his habemus, ad electionem Romani Pontificis, quemadmodum ad electionem aliorum Epiſcoporum concurriſſe *Primores*, populumque cum Clero Romano, etiam ſæculo octavo.

Ulterius ex prædicto electionis Decreto nequaquam obſcurum eſt, electionem quidem factam per Clerum, & *populum* Romanum, nequaquam tamen *plebem*, & *vulgum* populi electioni interveniſſe, ſed ſolos *Primores*, ſive *Honoratos* populum repræſentantes, conformiter ad conſtitutionem Juſtiniani, de qua ſuperius numero IV.

Immo ſi ſit fides erudito viro Onuphrio Panvino in notis ad Platinam in vita Innocentii II. ea electionis forma per populum, & Clerum in Eccleſia Romana conſervata fuit, uſque ad tempora hujus Pontificis. Scribit enim ſub hoc Pontifice *primum* populum Romanum a Pontificiis Comitiis omnino fuiſſe excluſum; atque primum *ſine ullo* populi interventu Papam creatum eſſe, mortuo Innocentio II. Cæleſtinum II. ſub medium ſæculi XII.

VII. Rationem hujus diſciplinæ ex Cypriano ſupra audivimus; nimirum, ut *plebe præſente, vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur*.

Alteram dat S. Leo *Ep. ad Epiſcopos* Provinciæ Viennenſis, quæ eſt 10. in editione Quenelliana. Cum enim dixiſſet, „ per pacem, & quietem Sacerdotes, qui futuri ſunt, poſtulentur " addit: „ Teneatur ſubſcriptio Clericorum, Honoratorum teſtimonium, Ordinis conſenſus & *plebis*. *Qui præfuturus eſt omnibus ab omnibus eligatur* „. Vel ut loquitur Cæleſtinus I. Nullus *invitis* detur Epiſcopus: Cleri, Plebis, & Ordinis conſenſus, & deſiderium requiratur „: *Ep.* 2. *c.* 5. apud Gratianum *Diſt.* 61. *Can.* 13. Aut ſicuti exprimitur in citata Epiſtola Hincmari Remenſis: *Quoniam ab omnibus debet eligi, cui ab omnibus debet obediri*.

VIII. Dum vero his rationibus permota Eccleſia, plebem ac Clerum totum in ſui Paſtoris Electione intervenire, atque audiri voluit, præcipuas tamen in hac momentoſa electione partes eſſe voluit Metropolitani, ac Comprovincialium Epiſcoporum; atque ab his proprie eligi ac præfici Epiſcopum; populumque ne in hac nominatione, aut poſtulatione Paſtoris errare contingat docere; errantemque in viam rectam reducere.

Hinc Synodus Nicæna *Can.* 4. ſtatuit: „ Epiſcopum convenit ab omnibus, qui ſunt in provincia, conſtitui. Si autem ſit hoc difficile, vel propter urgentem neceſſitatem, vel viæ longitudinem; tres omnino eumdem in locum congregatos, abſentibus quoque ſuffragium ferentibus, ſcriptiſque aſſentientibus, tunc Electionem fieri,

Canonem non tantum de conſecratione, ſed etiam de electione loqui oſtendimus in Scholiis; neque de hoc eſſe dubitandum monet Chriſtianus Lupus *part.* 4. *Schol. pag* 148. Epiſcopis ergo tribuit Electionem, ſive ordinationem; quia plebe Cleroque poſtulante, aut conſentiente, ordinatio ſive nominatio Epiſcopi ipſis præcipue competebat.

Hinc Epiſcopi Alexandriæ, quorum plures Concilio Nicæno interfuerant, deſcribentes ordinationem S. Athanaſii in Epiſcopum Alexandrinum; eamque ab Arianorum calumniis vindicantes, dicunt, quod cum conveniſſent ad conſtituendum in locum Alexandri defuncti, Epiſcopum; tunc „ omnis multitudo, & omnis populus Catholicæ Eccleſiæ, tamquam ex una anima, & corpore convenientes, vociferabantur, clamabant petentes Athanaſium Epiſcopum Eccleſiæ: hoc precabantur publice a Chriſto, & hoc *nos* adjurabant facere, per multos dies & noctes, ipſi neque ab Eccleſia diſcedentes, neque *nos* ſinentes abire: hujus rei nos teſtes ſumus, hujus & urbs univerſa, & Provincia. *Vita S. Athanaſii in nova Ed. ejus Operum*.

Liquet ergo, Synodum Epiſcoporum tunc habitam fuiſſe ad celebrandam Epiſcopi ordinationem, & populum prævie ſuum teſtimonium de eligendo tuliſſe; ac juxta populi poſtulationem ab Epiſcopis electum ac ordinatum fuiſſe Athanaſium.

IX. At ſi populus tumultuoſe, aut paſſione aliqua præventus, vel ignorantia ſeductus inidoneum, aut minus convenientem poſtulaſſet, eum Epiſcopi rejicere poterant, & debebant; atque de hoc caſu ſcribit Cæleſtinus I. ad Epiſcopos Apuliæ, & Calabriæ; „ Docendus eſt populus, non ſequendus. Noſque (ſi neſciunt) eos, quid liceat, quidve non liceat, commonere, non his conſenſum præbere debemus „. *Epiſt.* 3. *c.* 3. Et apud Gratianum *Diſt.* 62. *Can.* 2.

X. Quinimmo interdum, ubi perſona aliqua divino indicio ad regimen Eccleſiæ videbatur vocata, etiam ſine plebis conſenſu Metropolitanus cum Epiſcopis ſuffraganeis Epiſcopum ordinabant; ait enim Cyprianus ad Clerum, & plebem ſuam ſcribens: „ In ordinandis Clericis, fratres chariſſimi, ſolemus vos ante conſulere, & mores, ac merita ſingulorum communi conſilio ponderare; ſed expectanda non ſunt teſtimonia humana, cum præcedunt divina ſuffragia.

XI. Neque etiam eo tempore electio illa plebis jus aliquod *ad rem* dabat ipſi Electo, ſed potius erat ſimplex poſtulatio ipſius Plebis, & Cleri de perſona ſibi grata ordinanda in ſuum Paſtorem.

Quia tamen voluntati, deſiderioque populi non conſentire difficile erat; atque invitis, ac reluctantibus Paſtorem dare infauſtos non raro pariebat effectus: hinc multum ſolliciti erant Epiſcopi, ut rite populus inſtrueretur, atque ad poſtulandum idoneum induceretur.

XII. Quapropter durante hac diſciplina, Metropolitanus mox ut aliquam in ſua Provincia Eccleſiam ſuo viduatam Epiſcopo intellexerat, Epiſcopum Viſitatorem ad viduatam Eccleſiam deſtinabat, qui populi Clerique animos ad concordem ac Canonicam digni Præſulis electionem faciendam diſponeret; cujus Viſitatoris frequens mentio occurrit in Epiſtolis S. Gregorii, ac ſignanter *lib.* 2. *epiſt.* 19. ad Benenatum Viſitatorem Eccleſiæ Cumanæ; ubi quæ ejus ſint munia late deſcribit; quæ omnia allegata tum in epiſtola Hincmari ad Hedenulphum Laudunenſem, tum in ejuſdem ad Clerum; & plebem Bellovacenſem; atque in allocutione Viſitatoris Epiſcopi ad Clerum, & plebem electionis cauſa congregatum, etiam exprimuntur; atque eam diſciplinam ſæculo IX. & in hiſce partibus conſervatam evincunt. Habentur in dicto tom. VIII. Conciliorum *col.* 1767. *& ſeqq.*

XIII. Illud notandum, quod in epiſtola Hincmari Archiepiſcopi Remenſis ad Clerum; & plebem Bellovacenſem, poſtquam de pluribus in electione ſervandis eos inſtruxit; qualitateſque eligendi expoſuit, ſubdit: „ Hujuſmodi autem, quantum Dominus dederit, ipſo cooperante, Electum cum Viſitatore veſtro, præſente ſcilicet confratre noſtro, & cum Decreto Canonico, ad humilitatis noſtræ ſollicitudinem examinandum adducite: quia, ut longe ante nos dictum eſt, non *eſt facile dimittendus, cui eſt proximus committendus*. Prænoſcere vos denique volo, quia ſi perſonam a Sacris Canonibus deviam *ſcienter* nobis adduxeritis, non ſolum ex ea Pontificem non habebitis, verum etiam pro illicita electione, ut contemptores Canonum, judicium incurretis. Sed & noſtro, & Coepiſcoporum noſtrorum judicio refutata rationabiliter electione veſtra incongrua, talem ſecundum Laodicenſes Canones ſtudebimus eligere, qui veſtris vitioſis voluntatibus non valeat conſentire.

Hæc oſtendunt, Metropolitanum, & Epiſcopos Comprovinciales, non ita fuiſſe electione populi, & Cleri conſtrictos, quin eam ex cauſa legitima rejicere poſſent.

Electione itaque peracta *Decretum Canonum* Electionis, Clericorum, Monachorum, ac Laicorum ſubſcriptione munitum, conficiebatur; illudque Metropolitano offerentes, Electum in Epiſcopum ſuæ Eccleſiæ ordinari poſtulabant. Plures hujuſmodi *Decreti formulæ* extant *Tom.* VIII. *Conciliorum*.

XIV. Hoc decreto accepto, Metropolitanus convocatis ſuæ Provinciæ Epiſcopis tum electionis formam, tum qualitates Electi examinabat; quæ ſi examine inſtituto Canonica reperiebantur, Electum cum conſenſu Epiſcoporum ſuæ Provinciæ in Epiſcopum conſecrabat: atque cum Canonicis litteris, quibus novus Epiſcopus de ſuo officio inſtruebatur, ad Eccleſiam ſibi commiſſam mittebat. Exempla tam dicti examinis, quam litterarum Canonicarum extat in allegato tom.

Digitized by Google

in tom. VIII. Conciliorum; atque in illis plura occurrunt, quæ ad notitiam diſciplinæ illius temporis conducere poſſunt.

XV. Quandoquidem Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis in Epiſtola ad Clerum, & plebem Bellovacenſem ſæculo IX. ſcribat penes Metropolitanum, & Coepiſcopos eſſe auctoritatem refutandi, & rejiciendi electionem, ſi perſona electa judicetur indigna; atque eo caſu penes ipſos ſit poteſtas aliam perſonam dignam eligendi juxta *Canones Laodicenſes*; nequaquam obſcurum eſt, etiam eo tempore non ſolius Metropolitani, ſed & aliorum comprovincialium Epiſcoporum judicio, formam electionis, ipſamque perſonam electam fuiſſe ſubmiſſam.

Conſtat enim per *Canonem XII.* Laodicenſem, electionem Epiſcoporum ad judicium Metropolitani, & Coepiſcoporum comprovincialium fuiſſe remiſſam, & ipſe Hincmarus in citata Epiſtola expreſſe monet Clerum, plebemque Bellovacenſem, quod, ſi perſonam a Sacris Canonibus deviam elegerint, & adduxerint, non ſolum illam perſonam electam in Pontificem non ſint habituri, ſed quod ſuo, *& Coepiſcoporum ſuorum judicio*, refutata rationabiliter eorum electione incongrua, talem ſecundum *Canonem Laodicenſem* eligant; qui *veſtris*, ait, *vitioſis voluntatibus non valeat conſentire*.

Itaque non niſi poſterioribus ſæculis, ac ſignanter poſt evulgatas, & receptas Gregorii IX. & ſequentium Pontificum Decretales, jus confirmandi electum ad ſolum Metropolitanum fuiſſe tranſlatum conſtat; hoc autem ob difficultatem congregandi Epiſcopos comprovinciales ſenſim inductum & receptum fuiſſe credit De Marca, *de Concord. Sacerdotii, & Imperii*, *lib.* 8. *c.* 8.

Inſuper ex prædicta epiſtola Hincmari, necnon ex relatis ex diurno Romanorum Pontificum in notis ad num. 5. intelligimus *Laicos* ea ætate nondum fuiſſe ab electione Epiſcoporum omnino excluſos, neque Hincmarum tametſi Canonum ſcientia inſtructiſſimum exiſtimaſſe, per *Canones Laodicenſes* Laicos ab electione Epiſcoporum plane fuiſſe ſubmotos.

CAPUT II.

Quomodo Electio Epiſcoporum ad Capitula Cathedralia ſit devoluta? & una de Concordatis Germaniæ.

1 *Sæculo* XI. *Electio adhuc erat penes populum, & Clerum.*
2 *Sæculo* XII. *cœpit tranſire ad Capitula Cathedralia.*
3 *Occaſio qua Electio Epiſcoporum ad Capitula Cathedralia devoluta ſit.*
4 *Sæculo* XIII. *penes Capitula Cathedralia erat Electio Epiſcopi excluſis etiam Suffraganeis.*
5 *Per reſervationes Pontificias jus illud Capitulis fuit ademptum.*
6 *Reſervationes illæ non ubique fuerunt receptæ.*
7 *In Concilio Conſtantienſi contra dictas Reſervationes tractari cœpit.*
8 *Decretum Concilii Baſileenſis contra dictas Reſervationes Sanctione Pragmatica Regis Galliæ probatum.*
9 *Urgentibus Pontificibus Romanis Pragmatica Sanctio quodammodo abolita fuit.*
10 *Sanctio Pragmatica Caroli VII. Francorum Regis hodie ſalva manet, exceptis articulis, quibus expreſſe per Concordata fuit derogatum.*
11 *Pro reſtituendis Electionibus inita ſunt Concordata inter Romanum Pontificem, & Principes Germaniæ.*
12 *Quid in his Concordatis contineatur quoad Electiones?*
13 *Concordata hæc concernunt duntaxat illos, qui ſunt ſub Imperio.*
14 *Non extendunt ſe in Brabantiam exceptis paucis civitatibus.*
15 *Ad quas Belgii civitates ſe extendant Concordata Germaniæ?*
16 *Hæc Concordata tantum obligant illos, qui ea acceptarunt.*
17 *Beneficia extra fines Imperii ſita non ſubjacent Concordatis, licet Collatores ſint ſub Imperio.*
18 *Solæ Eccleſiæ Nationis Germanicæ jus Electionis conſervant.*

I. CLERUM ac populum electionibus Epiſcoporum in Eccleſiis Occidentalibus adhuc ſæculo undecimo interveniſſe, teſtantur epiſtolæ Gregorii VII. ac ſignanter *lib.* 1. *epiſt.* 35. *lib.* 5. *epiſt.* 8. in qua poſtrema inter plura contra Epiſcopum Aurelianenſem allegata recenſet: „ Dicitur ſiquidem legitimam ætatem non „ habens contra Decreta Sanctorum Patrum, ſine idonea Cleri, „ & *populi* electione Eccleſiam invaſiſſe.

II. Quin & ſæculo duodecimo electiones Epiſcoporum Cabilonenſis, & Gebennenſis adhuc peractas fuiſſe cum conſenſu *populi*, non obſcure innuit S. Bernardus *epiſt.* 13. *&* 27. tametſi fatendum ſit, ſæculo illo cœpiſſe electiones Epiſcoporum à populo & Clero tranſire, & transferri ad Capitula Cathedralia, tamquam Clerum totius Diœceſis repræſentantia, atque unum cum ſuo Epiſcopo Corpus, & Collegium conſtituentia.

III. Quamvis multis ſæculis, præſertim in Eccleſia Latina, ad electionem Epiſcopi populus una cum Clero concurrerit, certum tamen eſt, Clerum in hac electione præcipuas ſemper partes habuiſſe.

Cum enim Presbyteri, & Diaconi, aliique inferiores Clerici unum ſemper conſtituerint Collegium, cui Epiſcopus præſidebat, tamquam Collegii iſtius caput, juſtum ac naturale apparuit, ut hi, qui Collegium conſtituebant, e ſuo Collegio eligerent, qui Collegio præſidere deberet.

Hinc & illud S. Hieronymi in epiſt. ad Evagrium apud Gratianum *Epiſt.* 93. *can.* 24. legimus: „ Alexandriæ a Marco Evangeliſta uſque ad Heraclem, & Dionyſium Epiſcopos, Presbyteri ſemper unum *ex ſe* electum in excelſiori loco collocatum *Epiſcopum* nominabant; quomodo ſi exercitus ſibi Imperatorem faciat, aut „ Diaconi eligant de ſe, quem induſtrium noverint, & Archidiaconum nuncupent.

Poſtquam igitur ad Capitula Cathedralia priſtini Cleri, ſeu Presbyterii auctoritas ſenſim fuit devoluta; & creditum fuit Capitula Cathedralia unum cum Epiſcopo, ut capite, corpus conſtituere, mirum non eſt, quod & electio Epiſcopi ad illa ſenſim fuerit devoluta: quantumvis fatendum ſit, a forma electionis ab Apoſtolica Traditione deſcendente, & per plura ſæcula conſervata, per hanc devolutionem ad Capitula Cathedralia, excluſo reliquo Clero & populo, multum fuiſſe receſſum, uti capite præcedenti conſtare poteſt.

Admodum itaque veriſimile eſt jus hoc electionis ad Capitula Cathedralia demum tranſiiſſe, poſtquam jus Cleri Romani in electione Romani Epiſcopi ad ſolos Cardinales translatum fuit; quod contigiſſe ſub Alexandro III. id eſt, ſub finem ſæculi XII. notat in hujus Pontificis vita Onuphrius.

Relato enim diuturno ſchiſmate, quod fuit ſub hoc Pontifice, ait: „ Ex hujus rei occaſione, *Clero ac populo* omnino a Pontificis electione excluſis, ea ad *Cardinales ſolos* tum primum redacta fuit.

Dum igitur ad ſolos Cardinales, excluſo reliquo Clero, electio Romani Epiſcopi tandem tranſiit, ipſique conſiderari cœperunt tamquam unum cum Romano Epiſcopo Corpus ſeu Collegium conſtituentes, & ipſum Romanæ Eccleſiæ Clerum, ſeu Presbyterium repræſentantes, ſenſim creditum fuit, Canonicos Cathedrales, tamquam Cathedræ Epiſcopali proprius adhærentes, poſſe conſiderari tamquam unum cum Epiſcopo corpus conſtituentes & Clerum, ſive Presbyterium Eccleſiæ repræſentantes: atque ita jus electionis, aliaque jura Cleri, ſive Presbyterii ad ſolos Canonicos Cathedrales, ſeu Capitula Cathedralia tranſiiſſe.

Id autem demum contigiſſe poſt tempora Alexandri III. vel inde colligitur, quod de hac repræſentatione, vel juribus Capitulorum Cathedralium, nihil ſimile in priſtinis Canonibus, immo nec in Decreto Gratiani occurrat, ſed ſimpliciter jus electionis Clero deferatur, alteraturque Epiſcoporum debere majora Eccleſiæ negotia cum conſenſu ſui Cleri abſolvere.

Nec ſcitur ante Innocentium III. hæc Capitulorum Cathedralium jura fuiſſe ſtabilita. Legitur enim hunc Pontificem per ſuas Decretales reſpondiſſe, Epiſcopum cum Canonicis Cathedralibus, tamquam Fratribus ſuis unum corpus conſtituere; atque cum conſenſu, vel conſilio eorum (nulla Cleri facta mentione) negotia Eccleſiæ debere tractare.

Hæ vero Decretales per Gregorium IX. in collectionem Decretalium relatæ in *c.* 4. *&* 5. *De his quæ fiunt a Prælato ſine conſenſu Capituli*, &c. pro jure communi receptæ ſunt in Italia:

Tandem creditum fuit non tantum jus electionis, & cetera jura Cleri ad Capitula Cathedralia tamquam Clerum repræſentantia tranſiiſſe.

Quapropter & creditum eſt, quod Epiſcopi, dum negotia Eccleſiæ peragunt cum conſilio vel conſenſu Capituli, cenſeantur ea pertractare, & abſolvere juxta Canones cum conſilio, vel conſenſu ſui Cleri.

Hanc indubie inductam ſenſim diſciplinam præ oculis habuere Patres Concilii Tridentini *ſeſſ.* 24. *c.* 12. *de Reform.* dum dixerunt, Canonicos Cathedrales conſtituere Senatum Eccleſiæ, quem Sancti Patres, ac ſignanter S. Ignatius per integrum Clerum conſtitui jam pridem dixere.

Illud ambigi nequit, quin per eam devolutionem jurium Cleri ad ſolos Canonicos Cathedrales, quaſi Clerum repræſentantes, a mente ac ſpiritu Canonum plurimum ſit receſſum.

Certum quippe eſt, quod Eccleſia, dum voluit, ut Epiſcopi negotia Eccleſiæ cum conſilio & conſenſu Cleri tractarent, una voluerit, ut negotia regimen ſpirituale, & animarum ſalutem ſpectantia plurium conſilio tractarentur, præcipue eorum, quibus perſpectum eſſet, quid huic ſpirituali regimini animarum eſſet convenientius, & magis neceſſarium.

Præterea negari nequit, quin de his inſtructiores merito ſupponantur, & habeantur, qui una cum Epiſcopo in hoc ſpirituali animarum regimine laborant, uti ſunt præ reliquis Paſtores, ſive Curata Beneficia poſſidentes, necnon Archipresbyteri, ac ſimiles curam animarum ſuſtinentes.

Et quidem dum juxta Canones Epiſcopi una cum ſuo Clero negotia tractabant, & abſolvebant, Decretaque, & Ordinationes pro regimine Eccleſiæ formabant, & emittebant, ea reputabantur quaſi Synodice acta.

Quid enim proprie eſt Synodus Diœceſana, niſi conventus conſtans ex Epiſcopo, & Clero ſuæ Diœceſis, præſertim eorum de Clero, qui una cum ipſo curam animarum ſuſtinent.

IV. Circa initium ſæculi decimi tertii jus Capitulorum Cathedralium circa electiones Epiſcoporum, plane fuiſſe ſtabilitum, colligitur ex epiſtolis, ac reſponſis Innocentii III. & ſequentium Pontificum, quæ Decretalibus Gregorii IX. ſunt inſerta; adeo quidem, ut cum Canonici Strigonienſis Eccleſiæ Colocenſem Archiepiſcopum ſibi dari in Epiſcopum ab Innocentio III. poſtulaſſent; ac Suffraganei Epiſcopi prætenderent, eam poſtulationem non debuiſſe fieri niſi ipſis conſultis, ut qui ſolerent electioni Strigonienſis Archiepiſcopi intereſſe cum Capitulo; reſpondit Innocentius Præpoſito, & Capitulo Strigonienſi: „ Vobis dedimus in mandatis, ut ad promovendum vobis Paſtorem idoneum per electionem Canonicam, vel poſtulationem concordem (requiſito Suffraganeorum aſſenſu, ſi eſſet de antiqua, & approbata conſuetudine requirendus) procedere curaretis, alioquin nos ipſi provideremus Eccleſiæ viduatæ". *Cap.* 4. *tit. de poſtulat. Prælat.*

Itaque jus electionis tempore Innocentii III. ita *privative* ſpectabat ad Canonicos Cathedrales; ut ne ipſi quidem Suffraganei Epiſcopi ad electionem ſui Metropolitani cum Capitulo concurrerent; immo nec ipſorum aſſenſus requirendus, niſi eſſet aſſenſus *de antiqua, & approbata conſuetudine* requirendus.

„ V. Duravit (ait Barboſa *Lib.* 1. *Juris Eccl. c.* 8.) hujuſmodi „ poteſtas eligendi Epiſcopum in Capitulis & Canonicis uſque ad „ tempora Bonifacii VIII. & Clementis V. ut conſtat ex titulis *De* „ *Electione in Sexto*, & *Clementinis*.

„ Pri-

Digitized by Google

,, Primum Cathedrales Eccleſias, quæ apud Romanam tantum Curiam vacare contigiſſent, ſuæ diſpoſitioni (inquit Barboſa dicto loco) reſervare cœpit Clemens V. in *Extrav. Et ſi in temporalium de præbendis in Comm.* Deinde vero idem Clemens V. eorum quoque Eccleſiarum proviſionem, quæ Clero, & populo Chriſtiano carerent, Romani Pontificis diſpoſitioni reſervavit, *in Clem. In plerisque de Elect.* Poſtea Benedict. IX. *in Extravag. Sancta Romana de Elect. inter Comm.* ſtatuit, quatuor Patriarchalibus Eccleſiis vacantibus; illis non poſſe provideri, Romano Pontifice inconſulto. Hinc Joannes XXII. *in Extrav. Ex debito eodem Tit. de Elect. inter Comm.* proviſioni ſuæ reſervavit Epiſcopales, & earum ſuperiores Sedes, quæ apud Sedem illo vivente vacare contigerint. At Benedictus XII. *in Extrav. Ad regimen de præbendis inter Comm.* diſpoſitioni Apoſtolicæ reſervavit omnes Parochiales, Archiepiſcopales, & Epiſcopales Eccleſias, &c. tunc apud Sedem Apoſtolicam quomodocumque vacantes, & in poſterum vacaturas. Denique per ſequentes Romanos Pontifices reſervatio facta fuit ſimpliciter, & generaliter quoad omnes Eccleſias Epiſcopales tam apud Sedem Apoſtolicam, quam extra Curiam vacantes in *Regula* 2. Cancellariæ.

Per has reſervationes ad nihilum redactum eſſe jus eligendi Prælatum, quod habebant Capitula Cathedralia, & Collegiata, etiam poſt alios Canoniſtas obſervat Fagnanus ad *cap. Nullus, tit. de Electionib.*

VI. Verum reſervationes illæ non ubique receptæ fuerunt, aut probatæ, renitentibus tum Epiſcopis, Capitulis, & Patronis, quibus jus eligendi, conferendi, & præſentandi pene omne per has adimebatur; tum etiam Regibus, & Principibus Vaſſallorum ſuorum, atque Subditorum jura tuentibus; quippe qui malebant penes Capitula, alioſque ſibi ſubditos eſſe jus electionis, quam penes Pontifices.

Nec enim metuebant Principes, ne manente electione apud Capitula ſibi ſubdita, facile aliquis ſibi non gratus, aut in ſui Regni negotiis ſuſpectus ad Prælaturam eligeretur, quod e contra manente apud Pontifices proviſione, ſe metuere per promotionem extraneorum dicebant.

VII. Et quidem in Concilio Coſtantienſi, Prælati, præſertim Regni Galliæ, inſtanter petierunt, ut *jus Electionis* per reſervationes quodammodo extinctum reſtitueretur iis, quibus de jure communi competit. Sed Concilium hoc unice pene occupatum, & intentum extinguendo ſchiſmati, quod per plures annos Eccleſiam ſciderat, & afflixerat; hunc articulum *de reſervationibus Sedis Apoſtolicæ*; item *de collationibus Beneficiorum, & gratiis expectativis*; item *de confirmationibus Electionum*, futuro Romani Pontifici per Concilium eligendo commiſit; ut ſuper illo una cum Concilio, aut deputatis ex qualibet Natione, ſecundum æquitatem, ac bonum Eccleſiæ regimen ante diſſolutionem Concilii provideret.

VIII. Cum vero Martinus V. a Concilio Coſtantienſi electus nihil ſuper his articulis ſtatuiſſet, rurſus in Concilio Baſileenſi inſtiterunt Patres, ac præcipue Eccleſiæ Gallicanæ pro abrogatione reſervationum, atque reſtitutione Canonicarum electionum; ac tandem, *Seſſ.* 23. hoc editum fuit Decretum, quod & in Conventu Bituricenſi Cleri, ac Procerum Regni Gallicani probatum, ac auctoritate Caroli VII. Galliarum Regis cum aliis pluribus articulis partim ad verbum, partim cum aliqua moderatione ex Synodo Baſileenſi deſumptis, probatum & evulgatum eſt ſub nomine, ac titulo *Pragmaticæ Sanctionis* ,, Sancta Synodus in Spiritu Sancto congregata ſtatuit, & definivit, generalem reſervationem omnium Eccleſiarum Metropolitanarum, Cathedralium, Collegiatarum, & Monaſteriorum, ac Dignitatum electivarum, per Romanum Pontificem de cetero fieri, aut factis, uti non debere, reſervationibus in corpore juris clauſis, & his, quas in terris Romanæ Eccleſiæ ratione directi ſeu utilis dominii mediate, vel immediate ſubjectis fieri contigerit, ſemper exceptis: ſed quod per electiones, & confirmationes Canonicas, ſecundum juris communis diſpoſitionem, prædictis Metropolitanis, Cathedralibus, Monaſteriis, & Collegiatis Eccleſiis, ac Dignitatibus Electivis vacantibus, debite provideatur: non derogando propterea ſtatutis, privilegiis, & conſuetudinibus rationabilibus, quibuſcumque poſtulationibus in diſpoſitione juris communis remanentibus. Decernitque hæc Sancta Synodus rationi fore conſentaneum, & Reipublicæ accommodum, ut contra hoc ſalutare Decretum Romanus Pontifex nihil attentet, niſi ex magna rationabili, ac evidenti cauſa, in litteris Apoſtolicis nominatim exprimenda. Et ut eo firmius hoc ſalubre Decretum cuſtodiatur, vult eadem Sancta Synodus, ut inter alia, quæ Romanus Pontifex in ſua aſſumptione profitebitur, juret Decretum hoc inviolabiliter obſervare. Et quoniam tales (ut prædictum eſt) oportet eſſe Prælatos, hi, ad quos jus pertinet eligendi, omnem curam adhibeant, ut dignam coram Deo, & hominibus electionem faciant, exactamque proinde apponant ſollicitudinem, ut tales eligant, qui tanto officio valeant ſatisfacere; ſcientes quod ſi vel doloſe, vel negligenter, ac timore Domini poſtpoſito in re tam gravi ſe geſſerint, ſicut auctores erunt, & cauſa malorum Paſtorum, ita participes fient pœnarum, quas ipſi mali Paſtores in diſtricto Dei judicio patientur.

IX. Hoc igitur Decreto electio Epiſcoporum Capitulis Cathedralibus reſtituta fuit; atque Reſervationes magna ex parte abolitæ, ac multum limitatæ. Sed cum in hac Pragmatica Sanctione non tantum electiones Capitulis reſtituerentur, ac Reſervationes Pontificiæ abolerentur; verum & confirmationes Prælatorum inferioribus, & Ordinariis reſervarentur, aliaque plura præjudicioſa Sedi Apoſtolicæ in illa occurrere viderentur, Pius II. anno 1458. ad Pontificatum aſſumptus, aliique ejus Succeſſores apud Reges Galliæ vehementer pro ejus abrogatione inſtiterunt; ſed quia Prælati, Parlamenta Regia, atque Pariſienſis Univerſitas ejus obſervantiam, ac neceſſitatem ex adverſo vehementer urgerent, contingit, ut per quinquaginta & amplius annos ſuper hac re certatum ſit (uti in hiſtoria Pragmaticæ, & Concordatorum videri poteſt); donec tandem, anno 1516. initis Concordatis inter Leonem X. & Franciſcum I. res tota ſopita fuit, atque iterum electiones abrogatæ, nominationem Epiſcoporum ipſi Regi, confirmationem vero Pontifici delata, ut in capitibus, quæ ſubſequuntur, latius exponetur.

X. Hiſtoria Pragmaticæ Sanctionis Caroli VII. Regis Francorum, ad quam ſuperius lector remittitur, latine extat in Appendice Monumentorum ad calcem hujus Pragmaticæ Sanctionis cum Gloſſis Coſmæ Guimier, &c. editionis, anni 1666. cura, & opera Franciſci Pinſonii.

Ex hac hiſtoria liquet, quod, licet Romani Pontifices, Pius II. Julius II. & Leo X. ſummopere inſtiterint, pro tali ejus abrogatione; ac tandem obtinuerint Concordata inter Leonem X. & Franciſcum I. tamen totalem abrogationem obtinere non potuiſſe ex hac ipſa hiſtoria manifeſtum eſt: legitur enim, *pag.* 730. editionis Franciſci Pinſonii, Nuntium Apoſtolicum obtuliſſe Regi Galliarum Franciſco I. duos libros ſubſignatos, necnon plumbo ſigillatos, quorum alter erat Concordatorum a Concilio Lateranenſi, ſub Leone X. comprobatorum; alter vero erat liber, actum continens, *Revocationis Pragmaticæ*.

Nuntius vero expetiit a Rege utriuſque actus approbationem, & publicationem in Curia Parlamenti habendam. Rex vero cum utramque Bullam recepiſſet, decrevit *unicam Concordatorum Bullam* publicandam quoad revocationem vero *Pragmaticæ*, de ea nihil publicari voluit.

Inſuper in eadem hiſtoria refertur, *pag.* 735. ,, quod cum Curia Pariſienſis reſciviſſet Congregationem Romæ habitam (quæ Concilium Lateranenſe nuncupatur) omnia tentaſſe, ut Pragmaticam Sanctionem reſcinderet, ex ejus Decreto Procurator Generalis procuraverit, omnium Regnicolarum nomine; quodque cum primum Pragmaticæ caſſatio ad notitiam perveniſſet, Curia, cum eidem appellationi adhæreret, demum provocaverit ad Papam melius conſultum, necnon futurum Concilium generale legitime congregandum, vel ad illum, vel ad illos, ad quem, ſeu quos, petendo Apoſtolos inſtantiſſime ab Epiſcopo Lingonienſi Pari Franciæ ipſi Curiæ præſente.

,, Atque eos quidem *Apoſtolos* dictus Epiſcopus Lingonienſis, ad honorem Dei Omnipotentis, pro Eccleſiæ Gallicanæ, Regni & Reipublicæ præſidio, & conſervatione conceſſerit Reverentiales, & quales de jure pro remedio opportuno ſecundum temporis neceſſitatem concedere poſſit, & debeat; illudque amplius; Curia actum ſibi authenticum confici poſtulaverit, de toto proceſſu ab Actuariis, & Manuenſibus prædictis.

Bulla ſeu Decretum abrogationis Pragmaticæ Sanctionis, a quo Procurator Generalis dicitur appellaſſe, & Curiam ejus appellationi adhæſiſſe, promulgatum fuit a Leone X. *Seſſ.* xi. Concilii Lateranenſis, & integra refertur, tom. 14. Concil. General.

Narratur quoque in eadem hiſtoria Pragmaticæ Sanctionis, quod ad querelam Univerſitatis Pariſienſis ſuper publicatione *Concordatorum* inter Leonem X. & Franciſcum I. inter alia reſponderit Curiæ Pariſienſis Proto-Præſes: ,, quod licet ad Concordatorum publicationem procederetur, nullum ex ea præjudicium Academiæ Pariſienſi ſuboriretur, necnon Curia controverſias judiciales definire ſecundum Pragmaticæ Decreta, ut ante publicationem conſueverat.

Hinc etiamnum hodie notoria contraventio Pragmaticæ Sanctionis locum facit in Regno Galliæ appellationi tamquam *ab abuſu*, uti infra, *part.* 3. *tit.* 10. *cap.* 4. notatum eſt.

Ad hæc, & hodie in Parlamentis Gallicanis cauſæ deciduntur conformiter ad hanc Sanctionem Pragmaticam, crediturque eam in ſuo manſiſſe vigore, exceptis ſolis articulis, quibus nominatim & expreſſe per dicta Concordata eſt derogatum.

XI. Neque Galli dumtaxat de ſublatis per Reſervationes juribus Ordinariorum, Capitulorum, Patronorum, atque Collatorum conqueſti fuere; ſed eadem quoque Germanorum fuit querela; quos inter, & Sedem Apoſtolicam pro ipſius tranquillitate inita atque concluſa eſt *concordia*, quæ vulgo dicitur, *Concordata Germaniæ*; & a Nicolao V. Speciali Bulla, quæ incipit *Ad ſacram*, probata.

XII. In His Concordatis quoad electiones Epiſcoporum hæc habentur: ,, Placet nobis, quod in Metropolitanis, & Cathedralibus, etiam immediate non ſubjectis Eccleſiis, & Monaſteriis immediate ſubjectis Sedi Apoſtolicæ, *fiant Electiones Canonicæ*, quæ ad dictam Sedem deferantur. Quas etiam ad tempus Conſtitutionis felicis record. Nicolai Papæ III. quæ incipit, *Cupientes*; expectabimus, & elapſo dicto termino, ſi non præſentatæ, vel ſi præſentatæ minus Canonicæ fuerint, providebimus, & ſi Canonicæ fuerint, eas confirmabimus, niſi ex *rationabili*, & *evidenti* cauſa, ac de dictorum Fratrum Cardinalium conſilio de digniori, & utiliori perſona duxerimus providendum, proviſo quod confirmati prædicti, & per Nos proviſi Metropolitanis ſuis, & aliis præſtent debita juramenta, & alia ad quæ de jure tenentur.

Itaque vi horum Concordatorum, Capitulis Cathedralibus competit jus eligendi ſuos reſpective Epiſcopos, prout jure communi præſcribitur: ,, exceptis tamen Cathedralibus, & Metropolitanis, quas apud *Sedem Apoſtolicam* quocumque modo vacare contigerit; necnon quæ per mortem Cardinalium, aut Officialium quorumcumque dictæ Sedis; quamdiu ipſa Officia *actualiter* tenebunt, & etiam quorumcumque Legatorum, ſeu Collectorum, ac in terris Romanæ Eccleſiæ Rectorum, & Theſauriorum deputatorum, ſeu miſſorum vacabunt, ubicumque dictos Legatos, vel Collectores ſeu Rectores, & Theſaurios, antequam ad Romanam Curiam redierint, ſeu venerint, rebus eximi contigerit ab humanis; quæ omnes Sedi Apoſtolicæ reſervantur; uti & quorumlibet pro quibuſcumque negotiis ad Romanam Curiam venientium, ſeu etiam recedentium ab eadem, ſi in locis a dicta Curia ultra duas dietas legales non diſtantibus ab hac luce tranſire contigerit." Conſtitutio Nicolai III.

,, ad

Digitized by Google

„ ad quam textus Concordatorum remittit, refertur in *cap.* 16. *de elect. in* 6.

XIII. Porro *Concordata* hæc inita, & concluſa per Fridericum III. Imperatorem; necnon quoſdam Principes Nationis Germanicæ ex una parte, & Legatum Apoſtolicum ſufficienti auctoritate ſuffultum ab altera, & per Nicolaum V. confirmata, ultra Nationem Germanicam non extenduntur, nec alios, quam qui ſub Imperio ſunt, complectuntur.

XIV. Cum igitur Brabantiæ Ducatus Imperatorem pro Superiore non cognoſcat, nec ſub Imperio comprehendatur, neque in Brabantia ullæ Leges Imperiales, Conſtitutiones, aut Decreta locum habeant; nec hæc quoque Concordata Brabantinos concernunt; neque Beneficia in Brabantia ſita unquam ſubiecta fuere regulis, aut conditionibus in hiſce Concordatis præſcriptis: uti late poſt Wamelium, *Conſilio Can.* 255. oſtendit Zypæus, *Conſult.* 3. *de Præbendis*; quamvis interim negari non poſſit, hæc Concordata Trajecti ad Moſam, & Nivellis, quantumvis Ducatus Brabantiæ civitatibus, notorie obſervari: nam, uti notat Zypæus loco citato: *Proclive eſt credere Dominam Nivellenſem, olim fundationis Imperatoriæ, & Principem ipſius Imperii, imperii concordata acceptaſſe, & iis conformes feciſſe collationes Præbendarum: Trajectum porro fuit a Philippo Imperatore, Henrico II. Duci beneficiario jure conceſſum* (*ann.* 1204.), *& a Friderico II. & Henrico ejus filio confirmatum, & a Leodienſibus varie controverſum, ut refert Divæus in Brabantia*, lib. 1. cap 11. *& Kinſchot*, tractat. 1. cap. 2. *ut quamvis a Carolo V. demum Brabantiæ ſit annexum, non deſierunt tamen Leodienſes indiviſa ibi jura poſſidere. Unde nec erectis novis Belgii Epiſcopatibus inde eſt abſciſſum, ut mirum non ſit, ſi illa Eccleſia Cathedræ ſuæ mores ſit imitata, cui in ſpiritualibus, & temporalibus non deſierat ſubeſſe, adeoque Concordata Germanica acceptaverit.*

XV. Certum tamen eſt Concordata Germaniæ, quantum ad articulum de collatione, & reſervatione Beneficiorum non vigere, nec unquam viguiſſe in Ducatu Brabantiæ; immo neque hæc in Eccleſia Cathedrali Antuerpienſi locum habent, tametſi hæc civitas retinuerit titulum, *Marchionatus Sacri Imperii*, quod inde contigiſſe veriſimile eſt, quod Dux Brabantiæ hæc Concordata inter terminum in Concordatis præſcriptum non acceptaverit: quæ tamen acceptatio requirebatur.

Quod autem ad civitates, & Eccleſias Trajectenſem, & Nivellenſem attinet; cum hæ civitates tempore initorum Concordatorum nondum eſſent totaliter ab Imperio avulſæ, & emancipatæ, acceptatio Concordatorum facta per Imperatorem ſufficere potuit ad introducenda ibidem Concordata: uti obſervat celebris hujus Univerſitatis Juriſconſultus Van de Velde in ſuis Adnotationibus mſſ. ad Regulam Cancellariæ de reſervatione menſium, *dubio* 4.

Notat, & ibidem, quod Concordata hæc obtineant in Ducatu Luxemburgenſi, comprehenſo etiam Comitatu Chimacenſi, utpote qui fuit ſub Imperio uſque ad ejus emancipationem poſtmodum factam, id eſt poſt tempus initorum Concordatorum. Monet quoque in civitate Thenenſi haberi quidem ſex menſes; ſive *alternativam*, quali gaudent Eccleſiæ his Concordatis ſubjectæ.

XVI. Ulterius, quia Concordata illa inita non fuerunt per totam Nationem Germanicam, ſed tantum per Imperatorem, & aliquos Principes, *inclytæ Nationis Germanicæ*, illa nequaquam omnes omnino Imperii Principes comprehenderunt, aut obligarunt, ſed eos duntaxat, qui illa acceptanda duxerunt, quemadmodum late probat Zypæus: *Multi ſiquidem*, *ait*, num. 6. *per Germaniam eadem Concordata non acceptarunt, ut Herbipolenſes, Bambergenſes, aliique, qui ampliora Privilegia, vel ſibi forte convenientiora obtinuerant.*

XVII. Ad hæc notandum, quod tametſi Collatores hæc Concordata acceptaverint, atque ſub illis comprehendantur; ſi tamen Beneficia ad eorum collationem ſpectantia ſita ſint extra fines Imperii; in horum collatione Concordatis locum non eſſe.

Unde nec litteræ Maximiliani Imperatoris ſcriptæ 11. Januarii, 1518. ad Leodienſes, & Caroli V. ad Cameracenſes 9. Februarii 1554. quibus ſub graviſſimis pœnis injungitur, ne quem ad Beneficium quodcumque admittant vigore litterarum Apoſtolicarum, niſi juxta terminos Concordatorum, concernunt Beneficia in Brabantia ſita. Et quamvis tam Maximilianus, quam Carolus eſſent Duces Brabantiæ; non tamen in hac qualitate *Ducis*, ſed *Imperatoris* litteras ſcriptas probat Zypæus, & ipſe litterarum contextus oſtendit.

XVIII. Eccleſiæ ergo Nationis Germanicæ, quæ hæc Concordata acceptarunt, etiam hodie, eæque pene ſolæ, jus Electionis conſervarunt: quæ in ſua Electione formam jure communi præſcriptam ſervare debent: niſi ex ſpeciali privilegio, conſuetudine, aut fundatione aliquid ſecus obtinere probetur: cum Concordata nullum ſpecialem Electionis ritum, aut formam præſcribant. Quæ vero forma in Electionibus ſit ſervanda; intra Parte II. dicemus (*a*).

CAPUT III.

De Imperatorum conſenſu ad eligendos Epiſcopos olim requiſito.

1 *Ex quo Principes Fidem Catholicam ſuſceperunt, Electioni Epiſcoporum intenderunt.*
2 *Sæculo VI. Epiſcopos de conſenſu Principis fuiſſe ordinatos, probatur auctoritate S. Gregorii.*
3 *Epiſcopos nominatos fuiſſe ab Imperatoribus, probatur teſtimoniis Leonis IV. & Stephani IV.*
4 *Electus Pontifex Romanus conſecrari non potuit ante obtentum aſſenſum Imperatoris.*
5 *Incertum eſt quo tempore Imperatorum conſenſus requiri cœperit.*
6 *Aſſenſus ille poſt ſextum ſæculum diu petitus eſt.*
7 *Ejus defectu Romana Eccleſia ſuo Paſtore quandoque diu viduabatur.*
8 *Huic incommodo ut mederetur Ravennæ Exarcha, aut alter Imperatoris CP. Legatus ſuum nomine Principis conſenſum Electioni Pontificis dabat.*
9 *Exarcha tamen, aut Legatus ad Electionem non vocabatur, ut ei præſideret.*
10 *Ut ordinaretur Electus, expectari ſolebat conſenſus Imperatoris, aut ſui Legati.*
11 *Imperatoris Germaniæ conſenſum deſideravit Gregorius VII.*
12 *Diſſidium inveſtiturarum, & intentio contendentium.*
13 *Gregorius VII. aſſerebat inveſtituras libertati Electionum eſſe contrarias.*
14 *Imperator Henricus V. juri conferendarum inveſtiturarum renunciavit.*

I. UBI Fides Chriſtiana primum prædicari cœpit, ut occulta hæc primum fuit propter metum Principum Ethnicorum ita inconſultis Principibus Sacerdotales Dignitates ab Epiſcopis, aſſentiente *Clero populoque*, uti ſupra expoſitum fuit, conferebantur. Sed ſimul, ac Fidem Chriſtianam ſuſceperunt Principes, & Reges, continuo, & ipſi cœperunt curam, & auctoritatem adhibere; non quidem ut ad ſe plenum jus conferendi, aut nominandi avocarent (nam illud etiam aliquot ſæculis poſt Conſtantini ad Fidem Chriſtianam converſionem penes Epiſcopos, Clerum, populumque manſit) ſed quo providerent, ut Sacerdotia rite ac canonice conferrentur; nec quiſquam indignus, aut qui Eccleſiæ, aut Reipublicæ Statum ac pacem turbaret, intruderetur; ideoque, & ſine ſuo aſſenſu conſecrari, aut confirmari Electos Epiſcopos ægre ſinebant.

Unde recte notat Chriſtianus Lupus in diſſertatione, *De Regia nominatione*, *tom.* 3. Scholiorum præfixa, *cap.* 6. Imperatorium conſenſum electioni dandum, eſſe antiquum, & a Romana etiam Eccleſia probatum, aut certe toleratum. „ Etenim, pergit Lupus, Euſebianæ factionis Antiochena Synodus, dum ejuſdem Civitatis Patriarcham S. Euſtachium dejecit, electum a ſe Euſebium Cæſarienſem Conſtantino Auguſto obtulit, & petiit confirmari; factamque de illo electionem, quod Canon Apoſtolicus, & Nicæna Synodus vetarent translationes, Princeps caſſavit. Ita in hujus vita ſcribit ipſe Euſebius, & Hermias Sozomenus“. Hæc ille; qui ibidem plura refert, quibus oſtenditur jam ſæculo quarto Principes Electioni Epiſcoporum ſe immiſcuiſſe.

II. Ut ad recentiora veniamus: S. Gregorius ſæculo VI. ſcribit Joanni primæ Juſtinianæ Illyrici Epiſcopo: „ Quia ſuſcepta Fratrum, & Coepiſcoporum noſtrorum relatio, ad locum vos Sacerdotii totius Concilii unito conſenſu, & *Sereniſſimi Principis voluntate* declarat accerſiri, gratias Omnipotenti Deo Creatori noſtro magna cum exultatione retulimus“. *Lib.* 4. *Epiſt.* 8. apud Gratianum, *Diſt.* 63. *can.* 9.

III. Et apud Gratianum eadem diſtinctione, *can.* 16. ſcribit Leo IV. pro Colono Reatinæ Eccleſiæ Electo ad Lotharium Auguſtum, ac Ludovicum ejus filium: „ Veſtram manſuetudinem deprecamur, quatenus Colono humili Diacono eamdem Eccleſiam (ſcilicet *Reatinam*) ad *regendam concedere dignemini, ut veſtra licentia accepta* ibidem eum, Deo adjuvante, conſecrare valeamus Epiſcopum. Sin autem in prædicta Eccleſia *nolueritis*, ut præficiatur Epiſcopus, Tuſculanam Eccleſiam, quæ viduata exiſtit, illi *Veſtra Serenitas dignetur concedere*, ut a noſtro Præſulatu conſecratus, Deo Omnipotenti, Veſtroque Imperio grates peragere valeat.

Similis eſt Epiſtola Stephani IV. ad Guidonem Comitem, quam ibidem, *Can.* 18. retulit Gratianus; ad quam reſpexiſſe videtur S. Ivo Carnotenſis in Epiſtola ad Hugonem Lugdunenſium Primatem, in qua ſcribit: „ Poſt Canonicam Electionem Reges Apoſtolica auctoritate a conceſſione Epiſcopatuum prohibitos minime videmus. Legimus enim ſanctæ recordationis ſummos Pontifices aliquando apud Reges pro Electis Eccleſiarum, ut eis ab *ipſis Regibus* concederentur Epiſcopatus, ad quos Electi erant, interceſſiſſe; aliquorum, quia *conceſſiones Regum* nondum conſecuti fuerant, conſecrationes diſtuliſſe.

IV. Jam pridem obtinuiſſe, ut ad Epiſcopatum electi per Clerum & populum, in Epiſcopos conſecrari non poſſent, priuſquam conſenſus Principis haberetur, obſervarunt Hiſtorici & Canoniſtæ.

Cum autem Imperator in urbe Roma ſummum obtineret Imperium, jam pridem quoque obtinuit, ut electus in Epiſcopum Romanum ordinari non poſſet, priuſquam conſenſus Imperatoris acceſſiſſet, & in perſonam electam conſenſiſſet.

Et quidem Platina tamquam ſingulare notat in vita Pelagii II. quod propter obſidionem urbis Romanæ a Longobardis, Pelagius, *injuſſu* Imperatoris, tum Pontifex creatus ſit, quia extra obſeſſam ab hoſte Urbem mitti quiſpiam non poſſet, „ Nil (inquit) tum a Clero in eligendo Pontifice actum erat, niſi ejus electionem Imperator approbaſſet“: additque Platina, quod ad placandum Imperatorem miſſus fuerit Conſtantinopolim Gregorius Diaconus, qui ipſi Pelagio poſtmodum ſucceſſit ſub nomine Gregorii II.

V. Quo tempore iſte Imperatoris conſenſus requiri cœperit, incertum eſt. Arbitratur Onuphrius Panvinus in notis ad Platinam, tempore Juſtiniani Imperatoris hunc morem fuiſſe inductum, ut electus a Clero; & populo Romano in Epiſcopum Romanum ordinari non poſſet, neque electus adminiſtrationem Pontificatus ſuſcipere, antequam conſenſus Imperatoris acceſſiſſet; „ Imperator (ait Onuphrius) certus eſſet de conditionibus novi Pontificis, cujus maxima tum auctoritas eſſe cœperat, Imperatoribus præſertim Italia abſentibus.

Quid-

(*a*) Ad calcem Tomi ultimi habetur Diſſertatio, quam Editor hujus operis elaboravit; in ea agitur de obſervatione Concordatorum inter Nicolaum V. Summum Pontificem, & Fridericum III. Imperatorem, initorum.

Digitized by Google

Quidquid ſit de hac Onuphrii annotatione, id ſatis conſtat, morem hunc a tempore Juſtiniani pluribus ſæculis fuiſſe imitatum.

Et quidem habetur ex Joanne Diacono in vita S. Gregorii, quod cum invitus per Clerum, & populum in locum Pelagii II. eſſet electus: „ Ipſe intelligens ſe eſſe electum, *omnimodo* tentavit præ„ venire Principem, ut electionem de ſe factam non approbaret, „ atque ita ordinationem declinaret ". Evidens argumentum, exiſtimaſſe Gregorium electionem de ſe factam, ſuo fruſtrandam effectu, ſi Principis non accederet aſſenſus.

VI. Hunc Principis ſive Imperatoris aſſenſum diu etiam poſt tempora S. Gregorii neceſſarium fuiſſe, evincit Liber diurnus Romanorum Pontificum per Garnerium e Societate Jeſu Presbyterum nuper editus, ac notis, & obſervationibus illuſtratus.

In hoc Libro refertur *cap. 2. tit. 3.* formula relationis de *electione Pontificis* ad Principem: in qua exponunt electores, „ quod in „ electionem venerabilis Apoſtolicæ Sedis Archidiaconi, omnium, „ Deo volente, declinaverit aſſenſus.

Poſt hæc ſupplicant Principi, ut „ Dominorum pietas ſervorum „ ſuorum obſecrationes dignanter exaudiat, & conceſſa pietatis „ ſuæ juſſione petentium deſideria, pro mercede Imperii ſui ad ef„ fectum, de *ordinatione* ipſius præcipiat pervenire.

Ex toto hujus formulæ contextu manifeſtum eſt, hanc ſupplicationem eſſe libellum, quo approbatio electionis a Principe expetebatur.

Unde & ſummarium hujus tituli ita expreſſit Garnerius: *De electione, quæ mox referebatur ad Principem, id eſt Conſtantinopolitanum Imperatorem, poſtulabaturque electionis approbatio.*

VII. Verum ob hanc habendi Imperatoris Conſtantinopoli reſidentis conſenſus neceſſitatem, plerumque multo tempore Romana Eccleſia ſuo viduata manebat Paſtore.

Et quidem Daniel Papebrochius in vita Benedicti II. in ſuo Conatu Chronologico obſervat, cauſam longioris moræ, quæ deprehenditur interceſſiſſe inter electionem, & ordinationem hujus Pontificis, necnon Leonis II. immediati hujus Benedicti prædeceſſoris, in hanc obtinendi Imperatoris conſenſus neceſſitatem eſſe refundendam.

VIII. Ut autem occurreretur his incommodis, quæ ex mora diuturnæ vacationis proveniebant, contigit ut Imperatores nonnunquam electionis confirmandæ auctoritatem Exarchæ ſuo Ravennæ reſidenti, & negotia Italiæ nomine Imperatoris adminiſtranti committerent, uti a Conſtantino Imperatore ad inſtantiam Benedicti II. factum credit Papebrochius loco citato.

Idipſum probat allegatus liber diurnus Romanorum Pontificum, in quo inter alia *cap. 2. tit. 4.* exſtat formula precum, ſive ſupplicationis Cleri, & Populi ad Exarcham Ravennæ, cujus hoc eſt ſummarium per Garnerium huic ſupplicationi præpoſitum: *Referebatur etiam ad Exarcham Ravennæ, „ ut electionem vel Nomine „ Principis confirmet, vel confirmandam curet.*

Ex pluribus autem circumſtantiis probat ibidem Garnerius, prædictas preces, ſive ſupplicationem pertinere ad electionem Gregorii II. quæ contigit ſub initium ſæculi VIII.

Quæ haſtenus notata ſunt, evincunt quidem ad conſecrationem electi in Romanum Epiſcopum procedi non potuiſſe, niſi electio ab Imperatore, vel ejus nomine, per Exarcham eſſet probata: ſed prævie ad electionem neceſſarium fuiſſe Principis conſenſum, aut ejus Miſſos, ſive Legatos ad electionem debuiſſe vocari non conſtat.

IX. Quin & legitur apud Anaſtaſium Bibliothecarium in vita Hadriani II., & ex ipſo apud Gratianum *Diſt. 63. Can. 29.* „ Cum „ *Hadrianus II. ad Romanum Pontificatum* ab Eccleſia Dei Geni„ tricis Dominæ noſtræ, quæ dicitur *ad Præſepe*, traheretur ad „ Lateranenſe Patriarchium, certatim a Clero, & Proceribus, & „ plebe deportatus eſt: quod audientes *Miſſi* Ludovici Imperato„ ris, moleſte tulerunt, indignati ſcilicet, quod dum præſentes „ eſſent, non fuerunt invitati, nec optatæ a ſe futuri Præſulis „ electioni intereſſe meruerunt: qui accepta ratione, quod non „ cauſa contemptus Auguſti, ſed futuri temporis proſpectu com„ miſſum hoc fuerit " (ne videlicet Legatos Principum in electione Romanorum Præſulum expectandi mos per hujuſmodi fomitem inoleſceret) „ omnem indignationem medullitus ſedaverunt, & ad „ ſalutandum electum etiam ipſi humiliter acceſſerunt.

Poſt enarratam electionem Hadriani II. & datam ſatisfactionem *Miſſis* Imperatoris, ſubditur: „ Denique omnes hunc certatim co„ ram iiſdem Legatis rapere, & ad ſummum Pontificatus apicem „ provehendum trahere, ac anxie nitebatur portare, niſi blanditiis „ Senatorum, & conſiliis aliquantulum ſedati fuiſſent. Quorum „ omnium unanimitatis deſiderium audiens Ludovicus Chriſtianiſſi„ mus imperator, cognoſcens etiam, qualiter in eo Decretum ſuum „ ſuis ſubſcriptionibus roboraverunt, gaviſus eſt.

Scripſit & Imperator epiſtolam ad Romanos, qua ipſos laudavit, quod talem Pontificem unanimiter elegerint.

Ex his pateſcit Romanos prætendiſſe *Miſſos* Imperatoris, tametſi in Urbe præſentes, ad electionem non debuiſſe vocari, neque eorum adventum eſſe expectandum, priuſquam ad electionem procedatur.

Conſtat & ex his actis, quod populus voluerit etiam mox a facta electione, ſine Imperatoris conſenſu ad conſecrationem electi procedi, ſed Senatorum blanditiis, & conſiliis aliquantulum fuerit ſedatus, & conſecratio electi dilata.

X. Itaque etiam eo tempore perſuaſum erat Romanis *Senatoribus* ad electi ordinationem non eſſe procedendum, priuſquam haberetur Imperatoris aſſenſus.

Verum nec id negari poteſt, quin hoc Populi Romani propoſitum, & deſiderium, ut non expectato Imperatoris aſſenſu electus mox ordinaretur (uti in actis legitur) necnon eorum ad querelas *Miſſorum* Principis reſponſum innuant, Romanos tum temporis cœpiſſe aſpirare ad excutiendam neceſſitatem expectandi conſenſum Imperialem prævie ad conſecrationem electi.

Id ipſum Romanorum deſiderium, & ſtudium inſinuant, quæ ex Sigonio refert Daniel Papebrochius in vita hujus Pontificis Hadriani II. quod „ ſub Ludovici filio Carolo Craſſo difficilibus bellis „ occupato, Hadrianus, compellentibus Romanis, ediderit Decre„ tum pro libertate Romanorum; ut Pontifex deſignatus conſe„ crari ſine præſentia Regis, aut Legatorum ejus poſſit.

Atque hinc non ſine fundamento ſupponit Papebrochius aliquandiu Pontificum non tantum electionem, ſed & conſecrationem liberam habuiſſe Romanos, quod non obſcure probat Concilium Ravennatenſe habitum anno 904. ſub Joanne IX. ubi in primis *Can. 1.* deplorat Pontifex, *quod S. R. Eccleſia plurimas patiatur violentias, Pontifice obeunte, quæ ob hoc inferuntur, quia abſque Imperatoris notitia, & ſuorum Legatorum præſentia, Pontificis fit conſecratio, nec canonico ritu, & conſuetudine ab Imperatore directi interſunt Nuntii, qui violentiam, & ſcandala in ejus Conſecratione non permittant fieri.*

His incommodis ut occurratur, eodem Canone ſtatuitur: „ *Vo„ lumus ut deinceps abdicetur*, & conſtituendus Pontifex, conve„ nientibus Epiſcopis, & univerſo Clero eligatur, expetente Sena„ tu & populo, qui ordinandus eſt ſic in conſpectu omnium, ce„ leberrime electus ab omnibus, *præſentibus Legatis Imperialibus „ conſecretur.*

Et ſane ſubſequentes Pontifices, electionem ſuam non ſat firmam exiſtimaſſe, niſi acceſſerit conſenſus, & confirmatio Imperatoris, evincunt, quæ circa electionem Gregorii VII. acta fuiſſe narrantur.

XI. Cum enim facta eſſet electio per populum, & Clerum Romanum de ejus perſona, ſine ſpeciali licentia, & interventu Imperatoris, veritus Hildebrandus electus in Pontificem, ne poſtmodum ob defectum conſenſus Imperatoris ejus electio, & ordinatio in Pontificem irrita, & invalida declarari poſſet, ordinationem ſuam differendam cenſuit, quoaduſque conſenſum & approbationem Imperatoris obtinuiſſet, pro quibus obtinendis Legatos ſuos miſit ad Imperatorem, ſcribitque Lambertus Schafnaburgenſis: „ quod „ cum Hildebrandus zelo Dei ferventiſſimus erat, Epiſcopi Gal„ liarum protinus grandi ſcrupulo permoveri cœperint, ne vir ve„ hementis ingenii, & acris erga Deum fidei diſtrictius eos pro „ negligentiis ſuis quandoque diſcuteret, atque ideo communibus „ omnes Conſiliis Regem adorti orabant, ut electionem, quæ ejus „ injuſſu facta fuerat, irritam eſſe decerneret, aſſerentes, quod, „ niſi impetum hominis prævenire maturaret, malum hoc non in „ alium gravius, quam in ipſum Regem redundaturum eſſet.

„ Statim Rex a latere ſuo Eberhardum Comitem miſit, qui Ro„ manos Proceres, conveniens cauſam ab eis ſciſcitaretur, quare „ *præter conſuetudinem Majorum, Rege inconſulto*, Romanæ Ec„ cleſiæ Pontificem ordinaſſent, ipſumque, ſi non idonee ſatisfa„ cerent, illicite acceptata dignitate abdicare ſe præciperet.

„ Is veniens Romam benigne a prædicto viro ſuſceptus eſt, „ cumque illi mandata Regis expoſuiſſet, reſpondit ſe, Deo teſte, „ honoris hujus apicem nunquam per ambitionem affectaſſe; ſed „ electum ſe a Romanis, & violenter ſibi impoſitam fuiſſe Eccle„ ſiaſtici Regiminis neceſſitatem; cogi tamen nullo modo potuiſſe, „ ut ordinari ſe permitteret, donec in electionem ſuam tam *Re„ gem*, quam Principes Teutonici regni *conſenſiſſe* certa legatione „ cognoſceret.

„ Hac ratione diſtuliſſe adhuc ordinationem ſuam, & ſine du„ bio dilaturum, donec ſibi voluntatem Regis certus inde veniens „ Nuntius intimaret.

„ Hoc ubi Regi eſt renuntiatum, libenter ſuſcepit ſatisfactio„ nem, & lætiſſimo ſuffragio, ut ordinaretur, mandavit: quod & „ factum eſt anno ſequenti in Purificatione S. Mariæ ". Hucuſque Lambertus Schafnaburgenſis ad annum 1073. *pag.* 191.

Ex his manifeſtum eſt Hildebrandum electum in Pontificem, nequaquam credidiſſe ſuam electionem ſine conſenſu Principis factam, firmam ſatis eſſe, ipſoſque Epiſcopos Gallicanos exiſtimaſſe, in arbitrio Regis eſſe electionem ſine ſuo conſenſu factam, irritam declarare, prout hæc omnia latius proſequitur, & probat Ludovicus Mambourg, *Hiſtoire de la decadence de l'Empire pag.* 224. *& ſeqq. Edit. Pariſ. ann.* 1684. Notatque ibidem *pag.* 404. quod hac poteſtate uti deſierint Imperatores, poſt initam Concordiam ſuper Inveſtituris inter Calliſtum II. & Henricum V. in Concilio Lateranenſi (*a*).

XII. Et ſane ex hiſtoria diſſidiorum inter Romanos Pontifices, & Imperatores, occaſione *Inveſtiturarum*, haud obſcurum eſt, Romanos Pontifices in hac controverſia unice intendiſſe, Imperatores ab electione ſive inveſtitura Prælatorum, ac notanter Romani Pontificis totaliter excludere.

Sufficienter quoque ex eadem hiſtoria conſtat, per *Inveſtituram*, & in hac tota luctuoſa controverſia, Imperatores id unum prætendiſſe, ut electione canonice per Clerum, & populum peracta, electus ordinari non poſſet, priuſquam electio, & perſona electa Imperatori fuiſſet notificata, & Imperatoris aſſenſus acceſſiſſet. Deinde quod electus deberet ab Imperatore de novo recipere Regalia, quæ conceſſio fiebat per *Inveſtituram*, porrigendo electo *annulum*, & *baculum*, quemadmodum id coram Paſchali II. Papa, nomine Imperatoris Henrici V. declaravit Archiepiſcopus Trevirenſis his verbis: „ Talis eſt Domini Imperatoris, pro qua mitti„ mur, cauſa: temporibus anteceſſorum veſtrorum ſanctorum, & „ Apoſtolicorum virorum, Magni Gregorii, & aliorum, hoc ad „ jus Imperii pertinere dignoſcitur, ut in omni electione hic ordo

(*a*) Non in Concilio Lateranenſi, quod Præſide Calliſto II. habitum eſt, definita fuit lis Inveſtiturarum, ſed in Curia ſeu Conventu Germanico, quem habuit Imperator Henricus V. prope VVormatiam. Id enim teſtantur Otto Friſingenſis, Albericus, Conradus Urſpergenſis, & viginti prope alii Auctores tam antiqui, quam recentiores. Hac de re vide plenius Meibonium Diſſert. de Jure Inveſtiturarum, & P. Barre, Auctorum Generalis Hiſtoriæ Germaniæ, *Allemagne*, Tom. 4. pag. [illegible]

„ ordo ſervetur; antequam electio in palam proferatur, ad aures Domini Imperatoris perferre, & ſi perſonam deceat, aſſenſum ab eo ante electionem factam aſſumere, deinde in conventu, ſecundum Canones, petitionem populi, electionem Cleri, aſſenſum Honoratorum proferre: conſecratum libere nec ſimoniace ad Dominum Imperatorem pro *Regalibus*, ut annulo, & virga inveſtiatur, redire, & dominium facere.

Et ſane hanc fuiſſe communem electionis, & Inveſtiturarum formam ſub Imperatoribus ante tempora Gregorii VII. pacifice, & ſine ulla controverſia uſitatam, ſat conſtare poteſt ex iis, quæ tunc hoc capite notata ſunt, tum paſſim ex iis, quæ in hiſtoricis illius ætatis occurrunt; cumque formam ſub S. Henrico ſervatam fuiſſe intelligitur ex Ditmaro Epiſcopo Merſpurgenſi *lib. 6. pag.* 44. circa annum 1012. qui refert, quod „ defuncto Tagmone, Magdeburgenſi Archiepiſcopo, S. Henricus Imperator, cum ejus obitum intellexiſſet, miſerit Epiſcopum Herbipolenſem, ut per eum intelligeret intentionem Capituli, & Vaſſallorum Magdeburgenſium circa perſonam ad Archiepiſcopatum promovendam; cumque ex iis intellexiſſet, ipſos inclinari in Walterdum Præpoſitum ejuſdem Eccleſiæ, Rex Henricus eum ad ſe accerſit, cum a Rege ad ſuos diverteretur, eis *annulum*, quem in *arrham* acceperat a Rege, oſtendit: poſt hæc ad canonicam electionem proceſſum fuit, ipſeque Walterdus canonice electus, & mox facta electione, Rex electo *Baculum Paſtoralem* porrexit, præſtitoque juramento fidelitatis Regi, in Eccleſiam introductus fuit „. Hæc refert Ditmarus, qui ipſe præſens adfuit.

XIII. Ulterius conſtat Gregorium VII. ejuſque ſucceſſores in luctuoſa illa de Inveſtituris controverſia cum Imperatoribus, prætexiſſe, hæc ab Imperatoribus prætenſa circa Inveſtituram jura, eſſe contraria *libertati ſacrarum electionum*; ipſamque Eccleſiam quodammodo in ſervitutem redigi, quemadmodum inter alios expreſſit Paſchalis II. expoſitis enim per Trevirenſem Archiepiſcopum, nomine Henrici Imperatoris, verbis ſupra relatis, reſpondens dixit: „ Eccleſiam pretioſo Jesu Christi ſanguine redemptam, & liberam conſtitutam, nullo modo iterato *ancillari* oportere: ſi Eccleſia, eo inconſulto, Prælatum eligere non poſſit, caſſata Chriſti morte ei *ſerviliter* ſubjacere, ſi *virga*, & *annulo* inveſtiatur, cum ad altiora ejuſmodi pertineant, contra Deum ipſum uſurpare, ſi ſacratas Corpori, & Sanguini Dominico manus, laici manibus gladio ſanguinolentis obligando ſupponant, ordini ſuo, & ſacræ Unctioni derogare.

Supradicta tum per Archiepiſcopum Trevirenſem nomine Imperatoris expoſita; tum hæc Pontificis reſponſa referuntur ex Sugerio apud Juretum in notis ad *epiſt.* 236. Ivonis Carnotenſis.

Præterea habetur Henricum V. in ſolemni illa Concordia ſuper hac luctuoſa controverſia anno 1122. inter ipſum, & Calliſtum II. Actam dediſſe, in qua hæc inter cetera leguntur: „ pro amore Dei & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & Domini Papæ Calliſti, & pro remedio animæ meæ, dimitto Deo, & ſanctis ejus Apoſtolis, Petro & Paulo, & ſanctæ Eccleſiæ Catholicæ omnem *Inveſtituram* per *Annulum*, & *Baculum*, & concedo in omnibus Eccleſiis fieri electionem, & *liberam* conſecrationem „. Integra Acta legitur *to.* x. *Concil. General.* columna 901. editionis Labbeanæ.

Cum igitur per hanc Actam non tantum Imperator renunciaret Inveſtituræ per *Annulum*, & *Baculum*, ſed inſuper electionem, & liberam conſecrationem omnibus Eccleſiis concederet, nequaquam dubitarunt Romani Pontifices Imperatorem remiſiſſe jus probandi, ſive confirmandi electionem, & perſonam electam, priuſquam electus in Pontificem ordinari, vel conſecrari poſſet, quandoquidem ipſi Romani Pontifices in hac controverſia contenderent, per hoc prætenſum jus Imperatorum libertatem electionis, & conſecrationis labefactari.

CAPUT IV.

De Regia Epiſcoporum nominatione.

1 *Reges Hiſpaniarum nominaſſe Epiſcopos oſtendit Concilium Toletanum XII.*
2 *Galliæ Reges ſæculo* VIII. *jus habuerunt nominandi Epiſcopos.*
3 *Licet Electio fieret a Capitulis Cathedralibus, licentia tamen eligendi petenda erat a Regibus.*
4 *Nullus facile eligebatur a Capitulis, niſi quem Rex electum volebat, & ideo electionibus favebat.*
5 *Reſervationis Romanæ Principibus diſplicuerunt.*
6 *Pontifices maluerunt jus nominandi Regibus concedere, quam Canonicas Electiones, & confirmationes reſtituere.*
7 *Probatur ex Concordatis Leonem X. Inter & Franciſcum I. initis.*
8 *Jus nominandi, abrogatis Electionibus, Regi Galliæ delatum eſt per dicta Concordata.*
9 *Hæc Concordata non ſine contradictione recepta fuere.*
10 *Exceptæ ſunt Eccleſiæ, quæ ſpecialibus Pontificum privilegiis jus eligendi ſe habere, poterant demonſtrare.*
11 *Hæc exceptio hodie locum non habet.*
12 *Regi Catholico Indulta nominandi Epiſcopos a variis Pontificibus conceſſa fuerunt.*
13 *Jus illud Regibus Hiſpan. etiam competere dicitur titulo Juriſpatronatus.*
14 *In erectione novorum Epiſcopatuum Belgii jus nominandi Principibus reſervatur.*
15 *Idem jus paſſim aliis etiam Principibus Catholicis conceſſum.*
16 *Rex Catholicus non tantum Indulti Apoſtolici, ſed etiam Regaliæ in litteris Nominationis meminit.*

I. SÆculo vii. Regum Hiſpaniarum conſenſum in Electione Epiſcoporum deſideratum fuiſſe, conſtat ex iſtius Regni Auctoribus; quin nec quemquam niſi ab eo prius deſignatum conſecrari potuiſſe manifeſtum eſt ex *Canone 6.* Concilii Toletani XII. qui & a Gratiano *Diſt.* 63. *can.* 25. refertur in probationem hujus aſſertionis: *In Electione Epiſcoporum, Principis deſideratur aſſenſus.*

Idem ad citatum Canonem ſextum notat Garzias Loaiſas, qui ibidem relatis Litteris Iſidori Hiſpalenſis, nec non Decreto Concilii Toletani XVI. concludit: „ Unde conſtat *ad Regiam curam pertinere nominare Epiſcopos*; quod, ait, ſi fiebat hoc pacto. Rex de ea re nominationem referebat ad Concilium, Concilium autem inquirebat, an nominatus dignus eſſet eo munere, ut ad Epiſcopatum eveheretur, quod ſi inventus eſſet moribus, & doctrina ornatus, ſtatim a Concilio confirmabatur.

II. Nec tantum in Hiſpania, ſed & in Gallia ſub primis Regibus nominationem Epiſcoporum fuiſſe penes Reges, notat Jacobus Sirmondus in præfatione de antiquo more promovendi Epiſcopos: quæ extat Tomo viii. Conciliorum Generalium editionis Labbeanæ; ubi una ex eodem Sirmondo referuntur formulæ antiquæ de *Epiſcopatu*, quarum uſus fuit ſub primis Regibus; ſub his titulis: Primo, *Cleri plebiſque viduatæ civitatis preces ad Regem pro Epiſcopo inſtituendo*. Secundo: *Præceptum Regis de Epiſcopatu, ad Epiſcopum deſignatum*. Tertio: *Indiculus Regis ad Metropolitanum, ut deſignatum Epiſcopum ordinet cum ſuis Comprovincialibus*: Quarto: *Indiculus alter ad Epiſcopum, pro eadem deſignati Epiſcopi ordinatione*.

Ex his formulis non evincitur, Regibus Galliæ fuiſſe plenum jus dandi conſenſum electioni faciendæ, vel factæ; oſtendit tamen Petrus de Marca, *de Concord. Sacerdotii, & Imperii lib. 8. cap.* 9. *& ſequentibus*, hoc jure Reges Galliæ, & Hiſpaniæ, necnon Principes Romanos plene uſos fuiſſe, etiam probantibus Eccleſiæ Proceribus; quin & Synodorum Decretis jus illud Regibus conſervatum, & confirmatum fuiſse docet ac probat.

Legitur ſæculo nono, & ſequenti apud Clerum, & populum electionem fuiſse, ſed quaſi beneficio Principis aut Regis; nam ad electionem procedere fas non erat, niſi prævia Principis licentia.

Extat etiam hodie in appendice ad tomum viii. Conciliorum Generalium Epiſtola Hincmari Remenſis Archiepiſcopi ad Carolum Regem Francorum, qua petit, ut Clero, & plebi Silvanectenſi Epiſcopi electionem permittat, ac Viſitatorem, qui electioni præſit, deſignet. Et in Decreto Cleri, & plebis Senonenſis de electione Anſegiſi, quo ab Epiſcopis Provincialibus electum ſibi in Paſtorem ordinari petunt, aſſerunt, elegiſſe ſe per licentiam Epiſcoporum, *Domino etiam Chriſtianiſſimo Carolo annuente*.

III. Et licet ſæculo xiii. electiones Epiſcoporum ad Capitula Cathedralia fuerint devolutæ; atque inter alios S. Ludovicus Galliarum Rex in ſua Sanctione Pragmatica anno 1268. decreviſſet: „ Item Eccleſiæ Cathedrales, & aliæ Regni noſtri liberas electiones, & earum effectum integraliter habeant „ nequaquam tamen hæ electiones ſine licentia, ac inſpectione Principis peragebantur.

Nam hoc ipſo anno, quo prædicta Pragmatica Sanctio edita fuit, Decanus & Capitulum Morinenſe ad S. Ludovicum deſtinarunt ſuum Archidiaconum, & Scholaſticum „ ad petendum, inquiunt, nomine noſtro a ſupereminenti, & magnifica Regia Dominatione, & munificentia *licentiam eligendi*, & providendi nobis, & noſtræ Eccleſiæ de Paſtore.

Eamdem licentiam anno ſequenti ab eodem Sancto Rege poſtularunt Decanus, & Capitulum Cenomanenſis Eccleſiæ; uti patet ex ſupplica, quæ una cum prædicta ſupplica Morinenſis Capituli, necnon Pragmatica Sanctione Sancti Ludovici extat inter probationes libertatum Eccleſiæ Gallicanæ editas per Puteanum *tomo* 1. *cap.* 15. qui & ibidem plurimas ſimiles ſupplicas, Regibus ſubſequentibus exhibitas producit. Voluerunt ergo Reges, ut Eccleſiis Cathedralibus libera electio eſſet ſuorum Prælatorum, ſed prævia eorum licentia, quo innuerent. Capitula eam eligendi libertatem debere libertati Regum acceptam referre. „ Quia, ait Chriſtianus Lupus, Reges etiam *nominationis* ſibi jus arrogabant, Canonicam electionem cenſuerunt eſſe *ſuum ſingulare beneficium*; ideoque per ſingulares preces ſingulis vicibus implorandum.

IV. Sive autem electioni faciendæ conſenſum Principis expectare deberent Capitula, ſive electionis factæ approbationem; ſemper tamen natum erat contingere, ut non alius eligeretur, aut admitteretur, niſi quem Princeps cupiebat.

Non mirum proinde quod Principes Capitulis ſibi ſubjectis annuerent Canonicam electionem, quam vel ipſi pro ſuo arbitrio fieri permittebant, aut probabant, vel improbabant. Quin & facile eis erat ſua auctoritate, aut precibus interpoſitis a Capitulis impetrare, ut illum in Epiſcopum eligerent, quem Principes deſiderabant.

V. Porro cum viderent per reſervationes Pontificias Prælatorum nominationes ad Curiam Romanam devolutas, non perinde amplius a ſuo dependere arbitrio Eccleſiarum Cathedralium proviſiones; immo frequenter perſonas extraneas ſibi haud gratas, quin & nonnumquam ſuſpectas ad Prælaturas ſuorum Regnorum nominari, omni conatu ſtudioque illis reſervationibus ſeſe oppoſuerunt; atque Canonicas electiones reſtitui voluerunt; ſuamque, quam in iis jam pridem habuerant, auctoritatem reduci.

VI. E contra Pontifices attendentes, quod reſtitutis Canonicis electionibus reipſa quodammodo ad Reges, & Principes devolveretur Prælatorum Nominatio; ipſi vero Pontifices in totum ab eis excluderentur; in tantum ut nec Prælatorum confirmatio, quæ de jure communi Metropolitano competit, ab ipſos in poſterum ſpectaret; convenientius crediderunt, ſi Regibus concederent privilegium; ſeu indultum nominandi, ſive præſentandi *ipſi Pontifici* perſonas ad Epiſcopatus promovendas, & ita Reges jus nominandi Epiſcopos ex privilegio, aut indulto Sedis Apoſtolicæ habere viderentur; ac una Sedi Apoſtolicæ Epiſcoporum promotio, & confirmatio reſervaretur.

VII. Et ſane Franciſcum I. Galliarum Regem non deſideraſſe abro-

abrogationem Canonicarum electionum, quæ per Sanctionem Pragmaticam erant reſtitutæ, & per famoſa Concordata inter ipſum Franciſcum, & Leonem X. una cum Sanctione Pragmatica ſunt abrogatæ, ſat innuere videtur in proœmio Concordatorum. Ibidem enim exponens, qualiter ſibi cura fuerit, ut Concordata ita eſſent confecta temperataque: „ ut pleraque Pragmaticæ Sanctionis fir„ma nobis, ait, poſthac rataque futura ſint „ ac tum pluribus articulis Pragmaticæ Sanctionis relatis, qui poſt Concordata ſalvi manſerunt, ad articulum de electionibus deſcendens, ait: „ Quod „ vero ad electiones pertinet, minime *quod optabamus* obtinere „ potuimus..

E contra Leo X. totus eſt, ut oſtendat electiones eſſe abrogandas; aſſeritque ex electionibus, quæ in Eccleſiis Cathedralibus, & Metropolitanis a multis in Regno Galliæ fiebant, grandia animarum pericula provenire; idque hac inter alias ratione, quod *pleræque per abuſum ſæcularis poteſtatis* fierent.

Suppoſuit ergo Pontifex, electiones pleraſque ad arbitrium, & beneplacitum Principum fieri.

VIII. Itaque poſt multas diſcuſſiones, ac deliberationes Concordata inter Leonem X. & Franciſcum I. Regem Galliarum concluſa, & recepta fuere anno 1516. quorum primus articulus hic eſt: „ Quod de cetero Cathedralibus, & Metropolitanis Eccle„ſiis in Regno Galliæ, Delphinatu, & Comitatu Dienſi, ac „ Valentinenſi nunc & pro tempore etiam per ceſſionem in ma„nibus noſtris (Pontificis) & Succeſſorum noſtrorum Romano„rum Pontificum Canonice intrantium ſponte factam vacanti„bus, illarum Capitula & Canonici ad electionem, ſeu poſtula„tionem, inibi futuri Prælati procedere non poſſint: ſed illa„rum occurrente hujuſmodi vacatione, Rex Franciæ pro tem„pore exiſtens, unum gravem Magiſtrum, ſeu Licentiatum in „ Theologia, aut in utroque, ſeu altero Jurium Doctorem, aut „ Licentiatum in Univerſitate famoſa, & cum rigore examinis, „ & in vigeſimo ſeptimo ſuæ ætatis anno ad minus conſtitutum, „ & alias idoneum infra ſex menſes a die vacationis Eccleſia„rum earumdem computandos, *nobis* & Succeſſoribus noſtris Ro„manis Pontificibus, ſeu Sedi prædictæ *nominare*, & de perſo„na per Regem hujuſmodi nominata per nos, & Succeſſores no„ſtros, ſeu Sedem prædictam *provideri debeat*, & ſi contingeret „ præfatum Regem perſonam taliter non qualificatam ad dictas „ Eccleſias ſic vacantes nominare, per nos & Succeſſores, ſeu Se„dem hujuſmodi de perſona ſic nominata eiſdem Eccleſiis minime „ provideri debeat, &c.

IX. Hæc Concordata tandem poſt multas, tam ex parte Curiæ Regiæ, quam Prælatorum, atque Univerſitatis Pariſienſis oppoſitiones, auctoritate Regia publicata, & executioni mandata fuere; atque hodie in vim illorum Rex ad Epiſcopatus, & Archiepiſcopatus nominat.

X. Declarat tamen Pontifex, ſe non intendere per præmiſſa in aliquo præjudicare Capitulis Eccleſiarum *Privilegia a Sede Apoſtolica* proprium eligendi Prælatum *obtinentibus*, *quominus* ad electionem libere procedere poſſint, juxta formam in eorum privilegiis contentam: „ Et ſi in eorum privilegiis forma aliqua expreſſa „ non fuerit, tum formam Concilii generalis, Capituli *Quia* „ *propter* tantum, ſervare teneantur: dummodo de privilegiis ſibi „ conceſſis hujuſmodi, per litteras Apoſtolicas, ſeu alias authen„ticas ſcripturas docuerint, omni alia ſpecie probationis eis in „ hoc adempta.

XI. Verum, primum ipſe Leo X. ac deinde Clemens VII. per ſpeciale indultum conceſſerunt ipſi Franciſco I. ſuſpenſionem privilegiorum, ſi quæ Sedes Apoſtolica quibuſdam Eccleſiis annuiſſet; permittentes interim Regi nominationem ad Prælaturas. Simile indultum Pius IV. poſtmodum Carolo IX. dediſſe legitur; ac inter ea injungebatur omnibus Capitulis, ut ſi quæ prætenderent hujuſmodi privilegia a Sede Apoſtolica accepiſſe, eorum litteras Cancellario Regio examinandas traderent. Poſt hæc Reges Galliæ manſerunt in poſſeſſione nominandi omnes ſui Regni Eccleſias Cathedrales, vel quod privilegia in forma authentica non fuerint producta, vel quod longa poſſeſſio jus illud formaverit, & firmaverit; uti obſervat Pinſonius in Hiſtoria de Indultis; qui & ibidem refert plura Indulta Regibus Galliæ a variis Pontificibus conceſſa, quibus jus nominandi extenditur ad Provincias, & Eccleſias Concordatis non comprehenſas.

XII. Regi Catholico ſimilia quoque Indulta nominandi ad Cathedrales Eccleſias conceſſa, teſtantur unanimiter rerum Hiſpanicarum Scriptores; atque hodie Præſentatio, ſive Nominatio fit a Rege, teſte Garzia *de Benef. part.* 5. *cap.* 1. *numer.* 217. „ cu„jus juris præſentandi, ait, & patronatus præcipuum funda„mentum eſt privilegium Apoſtolicum, quod habent Reges Hi„ſpaniæ „. Deinde ex Mariana in Hiſtoria Hiſpanica *lib.* 24. *c.* 16. refert, quod „ cum fuiſſet de hoc controverſia, Sixtus IV. „ conceſſit perpetuo Regibus Caſtellæ, quod in Epiſcopatibus eli„gerentur per eos nominati, & periti „. Quin & teſte Mariana *lib.* 24. *cap.* 5. uti ibidem etiam retulit Garzias, „ Papa Hadria„nus VI. conceſſit Carolo Imperatori, Regi Hiſpaniarum, & ejus „ Succeſſoribus jus præſentandi Epiſcopos Hiſpaniæ, qui antè pro„videbantur ad ſupplicationem Regum.

XIII. De hoc jure Regum Hiſpaniæ latius tractat Covarruvias ad *cap. Poſſeſſor part.* 2. §. 10. *numer.* 5. ibique obſervat, quod non tantum ex privilegio, ſed vi jurispatronatus competat Regibus Catholicis jus præſentandi: „ Siquidem, ait, Hiſpania„rum Reges Patronatus jus obtinent in Eccleſiis Cathedralibus, „ cum eas erexerint, conſtruxerint, & amplis patrimoniis dota„verint.

Uno verbo, uti recte monet Covarruvias, abſque ulla contro„verſia Hiſpaniarum Reges jus, & quaſi poſſeſſionem habent ab „ eo tempore, cujus initium memoriam hominum excedit, eli„gendi, & nominandi eos, qui a Romanis Pontificibus ſunt præ„ficiendi, ita quidem, ut niſi a Rege nominatus nemo poſſit his „ dignitatibus inſigniri.

XIV. Et in Bulla erectionis novorum Epiſcopatuum Belgii, Paulus IV. Philippo Regi, ejuſque Succeſſoribus, qui pro tempore ejuſdem Regionis (ſcilicet ejus partis inferioris Germaniæ, quæ Philippo Regi Catholico hæreditario jure ſubjecta erat) in temporalibus Domini eſſent, jus nominandi Romano Pontifici pro tempore exiſtenti perſonas idoneas ad dictas Eccleſias, quotieſcumque illas vacare contingeret, per eumdem Pontificem in Archiepiſcopos, & Epiſcopos ad Nominationem hujuſmodi ordinandos, in perpetuum reſervavit.

XV. Pari jure omnes pene Principes, & Reges Catholicos ſuarum reſpective Ditionum Epiſcopos nominare aſſerit Martha Tractatu de Juriſdictione *part.* 2. *cap.* 4. & latius Michael Rouſſel in Hiſtoria Pontificiæ Juriſdictionis *lib.* 2. *cap.* 7.

XVI. Porro „ Principes noſtri (uti poſt Boerium Eponem, advertit Zypæus in Jure novo tit. de electione *numer.* 3.) „ cum „ ad Epiſcopatum aliquem nominant, præfantur, ſe id facere vi„gore *Regaliæ Indulti Apoſtolici*, ſeu *quovis* alio jure ſibi com„petente. Pontifex vero in litteris confirmationis providet nomi„nato in vim *Indulti Apoſtolici*, omiſſa *Regaliæ* mentione, ut„pote quaſi rejectæ, ſi non agnitæ.

CAPUT V.

Quæ conditiones in Nominatione Regia ſint ſervandæ?

1 *Nominandus ſecundum Concordata Galliæ debet eſſe graduatus in Jure, vel in Theologia.*

2 *An magis expediat, ut ſit graduatus in Theologia, quam in Jure?*

3 *Exceptio a dicta Regula Concordatorum.*

4 *Rex Catholicus, aliique Principes ex præcepto Concilii Tridentini qualem nominare debeant?*

5 *Decretum Tridentini oſtendit, non exiguam curam adhibendam in concedendis gradibus Academicis.*

6 *Vi Concordatorum Galliæ nominatio fieri debet intra ſex menſes a die vacationis.*

7 *Si Rex perſonam non qualificatam nominaverit, tenetur intra tres menſes a die recuſationis aliam nominare.*

8 *Quomodo recuſatio intimanda, & cui?*

9 *Prædictæ limitationi temporis non adſtringitur Rex Catholicus, nec alii Principes.*

10 *Pontifex vigore prædictorum Concordatorum libere providere poteſt de Eccleſiis apud Sedem Apoſtolicam vacantibus; & quid ſit ibidem vacare?*

11 *Interdum Rex Galliæ proviſioni Pontificis ſe opponere poſſet.*

12 *Regia nominatio Pontifici præſentanda.*

13 *Speciales conditiones in Concordatis ſeu Indultis in Nominatione Regia ſunt ſervandæ.*

I. PLures conditiones in Concordatis inter Leonem X. & Franciſcum I. in Nominatione Regia ſervandæ præſcribuntur. Et quidem, quod ad perſonam a Rege nominandam attinet, decernitur, nominandum a Rege eſſe debere „ Virum gravem, „ Magiſtrum ſeu Licentiatum in Theologia, aut in utroque Jure „ ſeu in altero Jurium Doctorem, aut Licentiatum in Univerſita„te famoſa, & cum rigore examinis, & in XXVII. ætatis ſuæ „ anno ad minus conſtitutum.

II. Notat autem Michael Rouſſel in Hiſtoria Juriſdictionis Pontificiæ *lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 19. quod Henricus II. ſtatuerit in Comitiis Bleſenſibus, neminem ſe nominaturum, niſi qualitates haberet; ac inſuper voluerit, ut nominatus examinaretur ab Epiſcopo, vel Archiepiſcopo, & duobus Theologis: „ Sed tutius eſſet, „ ait Rouſſellius, neminem nominari, nec nominatum admitti, „ niſi qui *Theologiæ Doctoratum optimo marte meruiſſet*: ſic enim „ dignitas Eccleſiæ, quæ maxime viget in doctis, & bene moratis „ Præſulibus (a doctrina autem præclari mores plerumque naſcun„tur, ut ab ignorantia pravi) facile reſtitueretur: idque abſo„lute addi Concordato debuerat; ſiquidem nemo neſcit, quam fa„cile gradus Jurium obtineantur, ut ex illis doctus, & capax „ præſumi non debeat.

Videant qui hodie annuendis Gradibus Academicis præſunt, an hoc Rouſſellii dictum hodie non verificetur.

III. Porro conditioni de gradu Academico in nominando requirendo, hæc moderatio ſubiicitur: „ Exceptis conſanguineis Re„gis, ac perſonis ſublimibus ex cauſa rationabili & legitima, in „ Nominatione, & Apoſtolicis litteris exprimenda, necnon Reli„gioſis Mendicantibus *Reformatis*, *eminentis* ſcientiæ, & *excel„lentis* doctrinæ, qui juxta Ordinis Regularia Inſtituta ad Gradus „ hujuſmodi aſſumi non poſſunt.

IV. Rex Catholicus, aliique Principes, licet legibus horum Concordatorum non adſtricti; nihilominus eaſdem pene circa Nominandas perſonas quoad hunc articulum, leges ſervare tenentur vi Concilii Tridentini, quod *Seſſ.* 22. *cap.* 2. *de Reform.* præſcribit: „ Ut quicumque poſthac ad Eccleſias Cathedrales erit aſſumendus „ præter ceteras qualitates, ſcientia ejuſmodi polleat, ut muneris „ ſibi injungendi neceſſitati poſſit ſatisfacere. Ideoque antea in „ Univerſitate ſtudiorum Magiſter, ſive Doctor in Sacra Theolo„gia, vel Jure Canonico merito ſit promotus, aut publico ali„cujus Academiæ teſtimonio idoneus ad alios docendos oſtendatur.

V. Hinc notandum, Synodum Tridentinam in defectum Gradus Academici requirere, ut Nominandus, ſive Promovendus *publico* alicujus Academiæ *teſtimonio* idoneus ad alios docendos oſtendatur; adeoque non obſcure inſinuare, & ſupponere, Gradus

Digitized by Google

Academicos eſſe publica eruditionis ac ſcientiæ teſtimonia; ac conſequenter, qui his muniti fuerint, alio publico Academiæ teſtimonio non indigeant.

Hinc patet, quam ſolliciti eſſe debeant Doctores, quibus admiſſio ad hujuſmodi Gradus incumbit, ne publica illa eruditionis, ac capacitatis teſtimonia annuantur iis, qui ſcientia atque capacitate, quam Gradus præfert, debite non ſunt inſtructi: ne alias levius illa concedentes, Eccleſiæ ac Fundatoribus, qui Gradus illos tamquam eruditionis teſtimonia requiſierunt, in re ſummi momenti imponatur.

Unde inter rationes, quibus pius ille Pariſienſis Univerſitatis Cancellarius Joannes Gerſonius ad renunciandum Officio Cancellarii movebatur, hæc una erat; „ Cogor ad deliberationem aliorum, vel pro conſuetudine temporis, *ignaros* ſcientia, & *pernicioſis* moribus promovere ". Ad quæ reflectens Joannes Sinnichius ait: „ Cenſuit nimirum: indignorum ad Gradus Academicos promotionem *gravem* eſſe *iniquitatem*; ideo utique, quia *immanem* Reipublicæ tam Eccleſiaſticæ, quam Politicæ infert perniciem ". Saul Exrex. *lib. 1. cap.* 122. §. 465.

VI. Aliæ ſunt conditiones in præfatis Concordatis, quæ reſpiciunt tempus, intra quod Nominatio à Rege fieri debet; nimirum intra *ſex menſes* a die vacationis Eccleſiarum computandos.

VII. Deinde additur: „ Et ſi contigerit, Regem perſonam taliter *non qualificatam* ad dictas Eccleſias ſic vacantes nominare, nos (Leo X.) & Succeſſores ſeu Sedes hujuſmodi de perſona ſic nominata iiſdem Eccleſiis minime providere debeat: Sed teneatur idem Rex infra *tres alios menſes a die recuſationis* perſonæ nominatæ non qualificatæ, ſollicitatori Nominationem non qualificatam proſequenti, *conſiſtorialiter* factæ intimandæ computando, alium ſupra dicto modo nominare.

Prima ergo Nominatio per Regem fieri debet *infra ſex menſes a die vacationis*; ſi autem nominata ſit perſona, non qualificata juxta præſcripta in Concordatis, eamque Pontifex confirmare recuſaverit, alium nominare Rex poterit, ſed intra *tres menſes*; ſi vero prima Nominatio Regia non fuerit plene ſortita effectum; utpote quia nominatus conſentire recuſavit, vel poſt conſenſum juri ſuo renuntiat, aut forte diem clauſit extremum, ſeu propter occultum ejus vitium Nominatio irritatur, tunc inquit Rebuffus, habebit alios *ſex menſes*, ac ſi vacatio nova eſſet.

VIII. Prædicti vero *tres menſes* computandi ſunt a die *recuſationis intimatæ proſequenti* Nominationem.

Hinc infert Rebuffus in Commentario ad Concordata titulo *de Regia Nominatione*, verbo *proſequenti*, quod *ſollicitator* Regis debeat proſequi Nominationem factam per Regem: „ Atque per hoc infertur, ait Rebuffus, quod Rex tenetur habere Romæ *ſollicitatorem*, qui Nominationem hanc proſequatur. Quod ſi *ſollicitator* mortuus ſit, tunc putarem, ait idem, recuſationem poſſe intimari *Procuratori Nominati*, vel illi cui directæ ſunt litteræ, forte etiam poſſet eo caſu recuſatio intimari *Protectori* Galliarum, vel alteri *negotia* Regis Romæ *gerenti*, vel alteri *ſollicitatori* proſequenti hanc Nominationem.

Immo juxta ſtilum hodiernum, Rex tres litteras Romam pro expeditione, ac proſecutione Nominationis mittit; Unam ad Pontificem, alteram ad ſuum Legatum Romæ reſidentem, & tertiam ad Cardinalem Protectorem Regni Franciæ; qui etiam in Conſiſtorio negotium illud proponit ac refert; uti titulo ſequenti dicetur.

Porro hæc *recuſationis intimatio* nequaquam fieri debet *conſiſtorialiter*, uti nonnulli ex verbis Concordati concludere voluerunt, ſed *recuſatio* tantum *conſiſtorialiter*, ſive in *Conſiſtorio* concludenda eſt; quemadmodum obſervat, & probat Rebuffus loco citato, verbo *Conſiſtorialiter*.

IX. Porro ea temporis limitatione per Concordata præfixa nec Rex Catholicus, nec alii principes Concordatis hiſce non comprehenſi conſtringuntur; quinimmo Regibus Hiſpaniæ non currit tempus *quatuor* menſium, quod de jure omnibus Patronis laicis præſcriptum eſt, etiamſi *ſciat* Rex vocationem; idque ex legitima præſcriptione, qua omnes Reges Hiſpaniæ *tuti* ſunt, ait Garzias *de beneficiis part.* 10. *cap.* 2. *num.* 34. „ eo quod impediti multis occupationibus tam in bello, quam in pace, non poſſint intra illud tempus præſentare, Et ita *ſemper practicari videmus*, cum Rege enim non curatur de tempore, & termino ad præſentandum, tam in Epiſcopatibus, quam in aliis præſentationibus.

X. Præſcribitur præterea in ſæpe dictis Concordatis, quod de Eccleſiis per *obitum* apud *Sedem* Apoſtolicam vacantibus, ſemper, etiam nulla Regis præcedente Nominatione, *libere* per *Pontificem* provideri poſſit.

„ Tunc dicitur *apud Sedem* vacare, (ait Rebuffus in verbo, *apud Sedem*) etiamſi in locis vicinis per *duas dietas* moriatur, ſive ibi occaſione *Curiæ* moraretur, ſive *alia cauſa* apud *Sedem prædictam* eſſet.

Reſtringitur autem vacatio hæc ad vacationem *per obitum*: ideoque ſi per reſignationem, aliove modo apud Sedem vacare contigerit, Pontifex providere non poterit, niſi prævia Nominatione, aut ſaltem prævio Regis conſenſu, uti notat Rebuffus verbo, *per obitum*, & latius proſequitur Fevretius *tib.* 2. *de abuſu cap.* 7. *num.* 11.

XI. „ Poſſet etiam Rex Franciæ (inquit Rebuffus ibidem verbo, *Provideri poſſit*) " in hoc caſu quando vacat per obitum in Curia, contra proviſum per Papam ſe opponere, & excipere, ſi timeret *de conjurationem*, ſeu *proditione patriæ*, ſeu revelatione *ſecretorum* ſuorum ratione patriæ, unde proviſus eſt oriundus, vel propter parentes ſuos, qui ſemper Regi fuerunt infeſti, & tunc eſſet audiendus, quia ſatis proſequitur intereſſe proprium.

XII. Denique vi Concordatorum, Regia Nominatio ad Romanum Pontificem deferenda eſt; a quo ſolo proviſoria ſeu confirmatoria diplomata concedi poſſunt; quod hodie etiam in aliorum quorumcumque Regum, ac Principum Nominatione, quin & in electione, quæ vi Concordatorum Germaniæ fit, ubique obtinet; idque contra priſtinam, ac etiam jure Decretalium ſtabilitam Eccleſiæ diſciplinam, quæ Epiſcoporum confirmationem, vel Conciliis Provincialibus, vel Metropolitanis deferebat, uti latius titulo ſequenti exponetur.

XIII. Si quæ præterea ſpeciales conditiones in Concordatis, aut Indultis, vel privilegiis, quibus Regibus, & Principibus jus nominandi conceſſum eſt, fuerint expreſſæ, & acceptatæ, hæ indubie juxta tenorem expreſſum ſervandæ ſunt, præter illa, quæ ipſa ratione, & divina lex omnibus, quibus jus nominandi, aut eligendi Miniſtros Eccleſiæ competit, ſervanda præſcribit.

CAPUT IV.

Quædam circa Electionem, & Nominationem Epiſcoporum invariata manſerunt.

1 *Qui ad Electionem, & Nominationem concurrunt, tenentur bonum Eccleſiæ præ oculis habere.*
2 *Patroni etiam laici vi ſui juris Eccleſiæ Miniſtros deſignant.*
3 *In diſtributione Beneficiorum committitur acceptatio perſonarum, dum ex humano reſpectu minus dignus digniori proponitur.*
4 *Probatur auctoritate S. Thomæ.*
5 *In promotione ad Epiſcopatum acceptio perſonarum eſt grave peccatum.*
6 *Nominationem Epiſcoporum recuſavit Valentinianus Imperator, & quare?*
7 *Ludovicus VI. Galliarum Rex noluit acceptare Privilegium conferendi munia Eccleſiaſtica.*
8 *Idem fecit S. Ludovicus.*
9 *Quam ſollicitus hic fuerit, ut digni ad munia Eccleſiæ promoverentur?*
10 *Qui in Nominatione ad Epiſcopatus non multum ſunt ſolliciti de qualitatibus promovendorum, convincuntur non ſatis æſtimare pretium animarum.*
11 *Ab Epiſcopatu repellendi ambientes.*
12 *Prævie ad Nominationem diligens inſtituenda inquiſitio.*
13 *Pro obtinendo bono Paſtore, tum publicæ, tum privatæ preces inſtituendæ.*
14 *Quomodo ad has populus excitandus?*

VARIAM fuiſſe circa perſonas eligentes, aut ad electionem concurrentes diſciplinam, & electionis formam, ex Hiſtoriis, & ſacris Canonibus, aliiſque Eccleſiaſticis monumentis in præcedentibus ſufficienter eſt oſtenſum.

I. Verum quæcumque in his potuerit pro ratione temporum, aut locorum intervenire mutatio, illud ſemper manſit, & manebit immutabile, ac invariabile, quod quicumque, ſive Clerici, ſive Laici, ſeu Reges, ſeu populus ad Electionem, vel Nominationem concurrant, teneantur in Electione, ſive Nominatione bonum Eccleſiæ, cui Paſtor præficiendus eſt, præ oculis habere.

II. Indubitatum quippe eſt, quod etiam Reges, aliique Patroni laici vigore jurispatronatus, aut indulti, vel alterius tituli ad Epiſcopatus, ceteraque Eccleſiaſtica Beneficia nominantes, aut præſentantes, vi illius Eccleſiæ Miniſtros deſignent, atque Eccleſiaſtica munia diſtribuant.

III. Certum autem eſt, in diſtributione Beneficiorum, ſeu officiorum Eccleſiæ eam qualitatem perſonæ attendendam eſſe, quæ perſonam magis idoneam, aut utilem ad miniſtrandum, & ſerviendum Eccleſiæ oſtendit; id eſt, attendendam eſſe qualitatem, quæ ad bonum Eccleſiæ facit.

Hinc ulterius conſequitur, quod quicumque ad Beneficia nominant, vitium acceptionis incurrant, ipſamque juſtitiam diſtributivam lædant, ſi ex humano aliquo reſpectu, & intuitu qualitatis perſonæ, aut motivi, quæ nullatenus Eccleſiæ utilitatem reſpiciunt, nec perſonam miniſterio, ad quod eligitur, digniorem reddunt, ad nominandum aliquem minus dignum, relicto digniore, moveantur.

IV. „ Si poteſt haberi aliquis magis idoneus (ait Sanctus Thomas 2. 2. *quæſt.* 63. *art.* 2. *ad* 3.) erga aliquam dignitatem, & alius præfeçatur, oportet quod hoc ſit propter aliquam cauſam: quæ quidem ſi *pertineat ad negotium*, quantum ad hoc erit ille, qui eligitur, magis idoneus: ſi vero non pertineat ad negotium, id quod conſideratur ut cauſa, erit *manifeſte acceptio perſonarum*.

V. „ Nec ſane quantum arbitror (inquit S. Auguſtinus *epiſt* 54.) putandum eſt, leve eſſe peccatum in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri JESU CHRISTI; ſi illam diſtantiam ſedendi, & ſtandi ad honores Eccleſiaſticos referamus. Quis enim ferat eligi divitem ad ſedem honoris Eccleſiæ, contempto paupere inſtructiore atque ſanctiore?

Si hoc generatim de *honoribus Eccleſiaſticis* putaverit Auguſtinus, quid non cenſendum, ſi hæc perſonarum acceptio ad *Epiſcopatus* referatur? Nam, ut merito monuerunt Patres Tridentini *Seſſ.* 24. *cap.* 2. *de reformat.* „ Si in quibuslibet Eccleſiæ gradibus providenter ſcienterque cavendum eſt, ut in domo Domini nihil ſit inordinatum, nihilque præpoſterum: multo magis elaborandum, eſt, ut in Electione ejus, qui ſupra omnes gradus conſtituitur, non erretur. Nam totius familiæ Domini ſtatus, & ordo nutabit, ſi quod requiritur in corpore, non inveniatur in capite.

Ac deinde tamquam ex prædictis conſequens ſubjungit: „ Omnes vero & ſingulos, qui ad proportionem præficiendorum quodcumque jus quacumque ratione a Sede Apoſtolica habent, aut alioquin operam ſuam præſtant; nihil in iis pro præſenti temporum ratione innovando, hortatur & monet, ut in primis meminerint, nihil ſe ad Dei gloriam, & populorum ſalutem

„ uti-

Digitized by Google

„ utilius poſſe facere, quam ſi bonos Paſtores, & Eccleſiæ gubernandæ idoneos promovere ſtudeant, eoſque alienis peccatis communicantes *mortaliter* peccare, niſi quos *digniores*, & Eccleſiæ *magis utiles* ipſi judicaverint; non quidem *precibus*, vel *humano affectu*, aut *ambientium ſuggeſtionibus*, ſed eorum exigentibus meritis, præfici diligenter curaverint; & quos ex legitimo matrimonio natos, & vita, ætate, doctrina, atque aliis omnibus qualitatibus præditos ſciant, quæ juxta Sacros Canones, & Tridentinæ hujus Synodi Decreta requiruntur.

VI. Hoc periculum in Electione, ſeu Nominatione ad Eccleſiæ miniſteria, præſertim Epiſcopatus, expendens Valentinianus Imperator, ad eligendum Mediolanenſem Epiſcopum Synodum Epiſcoporum quidem convenire juſſit; eoſque exhortatus eſt, ut talem eligerent Epiſcopum, qui *non ſolo verbo, ſed etiam converſatione gubernet ſubjectos, & totius ſemetipſum imitationem virtutis oſtendat, teſtemque doctrinæ converſationem bonam habeat*; at cum Synodus petiiſſet, ut *magis ipſe decerneret* eligendum *ſapiens, & pius*, mox reſpondit: *Supra nos eſt talis Electio. Vos enim gratia divina potiti, & ſplendore fulgentes, melius poteritis eligere.* Apud Gratianum *Diſt.* 63. *Can.* 3.

VII. De Ludovico VI. Galliarum Rege refertur; „ Reverſus de Hieroſolymitana contra Saracenos expeditione, cum quidam Clericus Roma Papale quoddam privilegium attuliſſet, quo in omni Eccleſia Cathedrali ſui regni jus conferendi, cui vellet, primam vacaturam cum cunctis fructibus medio tempore provenientibus, conſequebatur, confeſtim combuſſit literas, dicens": *Malo illas hic comburere, quam ſi propter illas in inferno comburerer.* Thomas Walſingam in hypodigm. Neuſtriæ.

VIII. Scribit Broymarus Cancellarius S. Ludovici Galliarum Regis in ejus vita; „ cum ei inſtituendi Paſtores a Pontifice poteſtas facta eſſet, ad idque diploma Legatus Roma rediens attuliſſet: quod mea, inquit, Romæ negotia ſtrenue obieris, laudo: quod mihi a Pontifice munus hoc retuleris, non probo. Intelligo enim *quanto cum periculo animæ meæ*, & regni id ſuſciperem, ac protinus diploma in ignem projecit.

IX. Quam vero ipſe ſollicitus eſſet, ut optime in Eccleſiæ bonum de Beneficiis ad ſuam Nominationem ſpectantibus, provideretur, exponit Nangius in ejus vita *pag.* 369. „ Sane in Beneficiis conferendis, quæ ad patronatum, ſive donationem ipſius pertinebant, *Deum ſemper* præ oculis habebat, & Electis & probatis perſonis, quantum poterat, conferebat. Quas perſonas eligi, & *inquiri* faciebat per Cancellarium Pariſienſem, & alios bonos viros.

X. Et profecto Principes, eorumque Miniſtri, qui in nominatione ad Beneficia Eccleſiaſtica, præſertim Epiſcopatus, unde ſalus unius integræ Diœceſis magna ex parte dependet, ſolliciti non ſunt, ut capaciores ac digniores promoveantur, convincuntur non æſtimare pretium animarum. Divinitus enim jampridem dixit Hormiſdas Papa *Epiſt.* 25. *cap.* 1. „ Æſtimet quis pretium Dominici Gregis, ut ſciat quod meritum conſtituendi deceat eſſe Paſtoris.

XI. Sed proh dolor! frequenter amplius inquirunt, magiſque anxii ſunt, ut fidelem ac expertem conſtituant civitatis alicujus, aut caſtri Rectorem, aut Gubernatorem, cui ſalus & conſervatio temporalis concredatur, quam quis conſtituatur Civitatis, aut Diœceſis Epiſcopus, cui tot animarum æterna ſalus committitur: non raro hic vix aliud conſiderantes, quam quis pluribus commendationibus, ne dicam muneribus, & obſequiis ſit inſtructus.

Utinam hi expenderint illud nunquam ſatis expendendum Imperatorum in *Lib.* 31. *Cod. de Epiſcopis, & Clericis*: „ Tantum ab ambitu debet eſſe ſepoſitus (ordinandus Epiſcopus) ut *quæratur cogendus*, rogatus *recedat*, invitatus effugiat, ſola ei ſuffragetur *neceſſitas* excuſandi. Profecto *indignus* eſt Sacerdotio, niſi fuerit ordinatus *invitus*.

XII. Laudandum ergo fuit Decretum Henrici II. Galliæ Regis in Comitiis Bleſenſibus promulgatum, ne Nominatio Regia ad Epiſcopatus fieret ante menſem a vacatione, ut maturius de perſona nominanda deliberari, ac inquiri poſſet.

Quam hæc inquiſitio neceſſaria ſit, & quomodo nullatenus excuſentur prætextu ignorantiæ, ſi omiſſa ſedula, ac ſtudioſa inquiſitione, Eccleſiæ zeloſum ac fidelem Miniſtrum non dederint, quibus jus eligendi, aut nominandi competit, multis oſtendit S. Chryſoſtomus *Lib.* 1. *de Sacerd. cap.* 2.

Ulterius, quamvis moderna Eccleſiæ diſciplina nec populum, nec Clerum ſaltem inferiorem ad electionem Epiſcoporum admittat, tamen illud ſemper verum manebit, tam populi, quam Cleri plurimum intereſſe, ut talis Paſtor Eccleſiæ detur, qui boni Paſtoris qualitatibus ſit inſtructus.

XIII. Et quia ſcimus, cor Regis eſſe in manu Dei, & quod a Summo animarum Paſtore dependeat, mittere operarios in meſſem ſuam, illud ſaltem populo & Clero incumbit, ut precibus ad Deum fuſis bonum Paſtorem inſtanter, ac humiliter petant.

Quapropter durante diſciplina, quæ electionem Clero, populoque deferebat, Viſitator electioni intendens univerſos monebat. „ Magnopere ſtudendum eſt, dilectiſſimi fratres, *Deum ſuppliciter deprecari*, ut talem inter vos, ad ſuum ſervitium aptum, & vobis profectuoſum per ſuam magnam clementiam manifeſtare dignetur. Ideoque admonemus, ut *triduana jejunia* ab omnibus in iſta Parochia commorantibus fieri jubeantur, & ut *eleemoſynæ* quantum quiſque dare potuerit, in ſuo maneat arbitrio. Simulque omnes una voce, unaque mente omnipotentem Deum deprecemur, ut talis Dei famulus, Deoque dignus, & bonis hominibus acceptus, ad illam Venerabilem Sedem Pontifex eligatur, qui poſtmodum nullo vitio, nulla reprehenſione arguatur; ſed ſit bonis moribus ornatus, & ſancta converſatione ſuffultus, Sacriſque Literis imbutus, & idoneus Miniſter eſſe poſſit ad perficiendum ea, quæ ei commiſſa fuerint.

Eadem ratione, ſtante moderna diſciplina, Synodus Tridentina *Seſſ.* 24. *cap.* 1. *de reformat.* ſtatuit: „ Ut cum primum Eccleſia vacaverit, ſupplicationes ac *preces publice privatimque* habeantur, atque a Capitulo per civitatem, & Diœceſim indicantur, quibus Clerus, populuſque bonum a Deo Paſtorem valeat impetrare.

XIV. Plurimum valebit ad excitandum populi devotionem, & fervorem, ſi animarum Directores frequenter, ac vivaciter populo exponant, quantum mali ſibi, ſi pro Paſtore bono mercenarius, aut etiam lupus aliquis intret; quodque Deus interdum ob peccata populi permittat, ut non mercenarii dumtaxat, ſed & lupi in ovile ſuum intrent, illudque tum ſuis malis exemplis, & moribus, tum perverſis doctrinis devaſtent, oveſque ſpiritualiter occidant.

TITULUS DECIMUSQUARTUS,

De Confirmatione Epiſcoporum.

CAPUT PRIMUM.

Ad quem ſpectat Epiſcoporum Confirmatio?

1 *Primitus ad Metropolitanum cum Epiſcopis Comprovincialibus ſpectavit.*
2 *Probatur ex Concilio Nicæno, & Laodiceno.*
3 *Confirmatio Romani Pontificis ad quem olim pertinuit?*
4 *Præcipua auctoritas erat penes Metropolitanum, & ad hunc ſolum ſenſim devolutum eſt jus confirmandi.*
5 *Epiſcopi ſuburbicarii a Rom. Pontifice Jure Metropolitico confirmati, & ordinati.*
6 *Per* XIII. *ſæcula apud Metropolitanum permanſit.*
7 *Confirmatio Epiſcoporum non niſi poſterioribus ſæculis ad Rom. Pontificem devoluta, & ab ordinatione ſejuncta.*
8 *Per reſervationes Pontificias ſæculo* XIV. *ad Sedem Apoſtolicam jus confirmandi devolvi cœpit.*
9 *Etiam poſt ſublatas Reſervationes manſit jus confirmandi penes Pontificem.*
10 *Concordata Germaniæ illud Sedi Apoſtolicæ deferunt.*
11 *Item Concordata Galliæ.*
12 *Similiter indulta, & Privilegia nominandi Epiſcopos Regi Catholico, aliiſque Principibus conceſſa.*

I. Electionem Epiſcoporum multis ſæculis, præſertim in Eccleſia Latina ſuffragio Cleri, ac populi factam fuiſſe, ſupra oſtendimus; una quoque ibidem notavimus, non eam fuiſſe hujus electionis vim, ſive auctoritatem, ut neceſſario is eſſet ordinandus, quem populus ordinandum expetiiſſet, ſed penes Metropolitanum cum Epiſcopis ſuffraganeis jus fuiſſe, electionem, electamque perſonam examinandi; utrum nimirum & illa Canonica eſſet, & hæc ad Eccleſiam regendam, & onus Epiſcopale ſuſtinendum ſufficiens: atque ulterius in poteſtate Metropolitani, & Epiſcoporum fuiſſe, electionem probare, vel improbare; prout eam vel Canonicam, aut minus Canonicam judicarent. Hoc inſuper notandum, quod nec per ejuſmodi electionem, uti hodie, jus aliquod *ad rem* ipſi Electo acquireretur, antequam per Metropolitanum, ac Epiſcopos Comprovinciales electio ſeu nominatio populi eſſet probata, & admiſſa, ipſeque electus ordinatus, & in Cathedra collocatus.

II. Itaque Confirmatio electionis, vel nominationis approbatio primis Eccleſiæ ſæculis omnimoda erat penes Epiſcopos Ordinatores, id eſt, Metropolitanum cum Suffraganeis juxta Canonem IV. Nicænum, quo decernitur: „ Epiſcopum oportet maxime quidem ab *omnibus*, qui ſunt in Provincia, *conſtitui*: ſi autem ſit hoc difficile, vel propter urgentem neceſſitatem, vel viæ longitudinem, tres omnino eumdem in locum congregatos, abſentibus quoque ſuffragium ferentibus, ſcriptiſque aſſentientibus, tunc electionem fieri, eorum autem, quæ fiunt, Confirmationem in unaquaque Provincia *a Metropolitano* fieri.

Hoc Canone non de ſola ordinatione ſive conſecratione agi, ſat innuit ipſe conſenſus abſentium in ſcriptis requiſitus; qui ad confirmationem ſive approbationem electionis, nequaquam ad ipſam formalem ordinationem ſive conſecrationem aliquid conferre poteſt.

Unde Canone 12. Synodi Laodicenæ edicitur, ut „ Epiſcopi judicio Metropolitanorum, & eorum, qui circumcirca ſunt Epiſcoporum, provehantur ad Eccleſiaſticam Dignitatem; ii videlicet qui plurimo tempore probantur tam verbo fidei, quam rectæ converſationis exemplo.

III. Quemadmodum electio Romani Pontificis eodem ritu, quo aliorum Epiſcoporum electio per Clerum, & populum per decem ut minus ſæcula peracta fuit, uti titulo præcedenti probatum fuit; ſimiliter & electionis confirmatio, & perſonæ electæ ordinatio juxta præſcriptum Sacrorum Canonum, ac notanter Nicænorum, ſicuti aliorum Epiſcoporum facta legitur.

Et quidem etiam ſæculo XI. eam fuiſſe uſitatam formam confirmationis Romani Pontificis non obſcure indicat Gratianus *Diſtinct.* 23. *Canon. Omnes*, ubi relata forma electionis uſitata Alexandri II. ætate, dicit: *Quia Sedes Apoſtolica cunctis in orbe terrarum præfertur Eccleſiis, atque ideo ſuper ſe Metropolitanum habere non poſſit, &c.*

Cum

Digitized by Google

Cum igitur Epiſcopus Romanus nullum haberet ſupra ſe Metropolitanum, conſequens apparebat, electum in Romanum Epiſcopum ad normam Canonum Nicænorum non eſſe confirmandum. Verum verba per Gratianum addita evincunt etiam eo tempore Romanum Epiſcopum ad inſtar aliorum Metropolitanorum confirmari conſueviſſe. Subjicit verbis jam relatis, *Cardinales* Epiſcopi *procul dubio Metropolitani officio funguntur, qui videlicet electum Epiſcopum ad Apoſtolici culminis apicem provehunt*. Quæ verba non obſcure ſignificant electionem Romani Epiſcopi, non ſecus ac reliquorum Metropolitanorum, confirmationi, examini, ac judicio Epiſcoporum Provincialium fuiſſe ſubjectam.

Scitur enim, quod Epiſcopi, quos poſterior ætas vocavit *Epiſcopos Cardinales*, ſint ipſi Epiſcopi Romæ adjacentes, cum Epiſcopo Romano tamquam Metropolitano unam provinciam conſtituentes.

Quapropter dum in præcitato Decreto aſſeritur, *Epiſcopos Cardinales Metropolitani officio fungi, qui videlicet electum Epiſcopum ad Apoſtolici culminis apicem provehunt*, perinde eſt, ac ſi diceretur, *Provinciales Epiſcopos vice Metropolitani fungi*, & electionem perficere & probare; atque hoc ſenſu Decretum hoc a priſtina diſciplina non diſcordat; quandoquidem ſciatur Metropolitanos Epiſcopos ab Epiſcopis Comprovincialibus fuiſſe confirmatos & ordinatos, ſaltem iis temporibus; quibus nondum Patriarcharum jura per Orientem, & Occidentem eſſent ſtabilita. Scitur enim inter jura Primatum, & Patriarcharum tandem, & jus ordinandi Metropolitanos fuiſſe numeratum.

IV. Synodi Nicæna, & Laodicena, quæ eodem ſæculo celebratæ fuerunt, defuerunt, ut dictum eſt, Metropolitano, & Epiſcopis Comprovincialibus *conſtitutionem*, ſive *provectionem* Epiſcoporum; idque indubie ob approbationem, & confirmationem, electionis, quæ ab ipſis, ſecundum temporis illius diſciplinam dependebat.

Quoniam tamen inter Epiſcopos Ordinatores, primus & præſes eſſet Metropolitanus; neque ſemper omnibus Comprovincialibus Epiſcopis commodum eſſet, ad ſingulas Epiſcoporum ordinationes convenire ſenſim ex quodam ut minus tacito Eccleſiæ conſenſu ad Metropolitanum, integrum pene devolutum eſt jus electiones diſcutiendi, eaſque vel ut Canonicas probandi, vel ut minus Canonicas reprobandi.

Et quidem Nicæna Synodus hanc Metropolitani auctoritatem in Epiſcoporum ordinatione in relato Canone non obſcure expreſſit his verbis: „ Poteſtas ſane vel *confirmatio* pertinebit per ſingulas Provincias ad Metropolitanum Epiſcopum “. Gratianus, *Diſt.* 74. *Can.* 1.

Et Canone 6. ait: „ Illud generaliter clarum eſt: quod ſi quis præter *ſententiam Metropolitani* fuerit factus Epiſcopus, hunc magna Synodus definivit, Epiſcopum eſſe non oportere “. *Diſt.* 64. *Can.* 8.

Hinc illud Innocentii I. „ Extra *conſcientiam Metropolitani* Epiſcopi, nullus audeat ordinare Epiſcopum “. *Diſt.* 64. *Can.* 5.

Quin & ſi inter Electores circa perſonam eligendam ſit diſſenſio, Metropolitani eſt, eum ordinare, qui majoribus meritis juvatur: Ita enim ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem ſcribit S. Leo: „ Cum ergo de ſummi ſacerdotis electione tractabitur, ille omnibus proponatur, quem Cleri, plebiſque conſenſus, *concorditer* poſtulavit: ita ut ſi in aliam forte perſonam partium ſe vota *diviſerint*; *Metropolitani judicio*, is alteri præferatur, qui majoribus & ſtudiis juvatur, & meritis.

Synodus VII. *Can.* 2. Metropolitani munus eſſe declarat, futurum Epiſcopum examinare, probareque, an ſacra ſcientia ſit ſatis inſtructus.

V. Notatum eſt, quod a primis ſæculis penes Metropolitanos præcipua fuerit auctoritas in electione, & ordinatione Epiſcoporum, atque ſine conſenſu Metropolitani Epiſcopus ordinari non potuerit, quemadmodum, & Synodus Nicæna, *Can.* 5. expreſſit.

Itaque & confirmatio, & Ordinatio Epiſcoporum ſpectare cenſebatur ad Metropolitanum cujuſque Provinciæ.

Verum & hoc ſcitur, quod ſenſim hoc jus Metropoliticum quorumdam Epiſcoporum extenſum ſit ad plures Provincias.

Et quidem jus Metropoliticum Epiſcopi Romani, uti & Alexandrini tempore Concilii Nicæni ad plures Provincias, & Eccleſias in illis conſiſtentes ſe extendebat, uti probat, *Can.* 6. hujus Synodi.

Unde hoc jure uſum fuiſſe Epiſcopum Romanum, in Provinciis, & Eccleſiis Suburbicariis jure Metropolitico ſubjectis, non tantum tempore Concilii Nicæni, ſed & pluribus ſequentibus ſæculis, evincitur ex Libro diurno Romanorum Pontificum, in quo Libro, *cap.* 3. exhibetur per plures articulos ſive titulos ritus Ordinationis Epiſcopi *Suburbicarii* per Pontificem Romanum.

Porro cum in hoc Libro diurno nullus ordinationis ritus præterquam Suburbicarii occurrat, immo nec ullius alterius ordinationis tamquam ad Epiſcopum Romanum ſpectantis mentio fiat, non ſine fundamento concluditur, tempore confecti hujus Libri, id eſt ſub initium ſæculi VIII. Pontificem Romanum nullius Epiſcopi ordinationem ſibi vindicaſſe, niſi Eccleſiarum Suburbicariarum, ſibi jure Metropolitico ſubjectarum, uti ad Canonem VI. Nicænum probatum eſt.

Cum vero eo tempore confirmatio una cum ordinatione perficeretur, conſequens eſt toto illo tempore nullius alterius Epiſcopi confirmationem ad Romanum Epiſcopum pertinuiſſe.

Ulterius, quia ea ætate confirmatio non ſejungebatur ab ordinatione, mirum videri non debet nullum in dicto Libro diurno veſtigium apparere confirmationis, prout hodie in uſu eſt.

Quin & ritus ordinationis Epiſcopi Suburbicarii, ut in hoc Libro deſcribitur, manifeſte probat, Epiſcopum Romanum eodem ritu tum temporis ordinaſſe, & confirmaſſe Epiſcopos ſibi jure Metropolitico ſubjectos, quo ceteri Metropolitani ſuos reſpective Epiſcopos ſuffraganeos, ſive ſuæ reſpective Provinciæ.

Et eodem ritu ordinationis ibidem deſcripto, *tit.* 8. habetur, quod Epiſcopus ordinatus non tantum Epiſcopo Romano tamquam ſuo Metropolitano, & Ordinatori obedientiam promittere; ſed & inſuper ſuo Principi fidelitatem: quare, & Garnerius huic titulo præfixi hoc ſummarium: „ Epiſcopus addebat indiculum de obedientia erga Romanum Pontificem, & *fidelitatem erga Principem* ſervanda.

VI. Hæc diſciplina Metropolitano Confirmationem ſuorum Suffraganeorum attribuens per tredecim facile ſæcula inconcuſſa permanſit; eamque & jus commune Decretalium Gregorii IX. apertiſſime ſupponit, & confirmat: unde uno conſenſu tradunt Canoniſtæ, Epiſcopum de jure communi confirmandum eſſe a ſuo Metropolitano.

Unde Joannes Eckius, ille famoſus Lutheri Antagoniſta, *lib.* 3. *de Primatu Petri*, *cap.* 40. ait, ab antiquo conſtitutum; Epiſcopum quemlibet a ſuo Metropolitano confirmandum, & Metropolitanum a Primate, & Primatem a ſuo Patriarcha: miraturque quomodo contra jura (quæ plurima ibidem profert) ſuas Confirmationes Epiſcopi, præſertim Germani, ex Roma petant. Pergit enim; „ Quod jugum neſcio quomodo Epiſcopi excuſſerunt, ut confirmationem, ſaltem in Germania, omnes ex Roma petant. Forſan Viri magni & potentes, ac natalibus illuſtres, dedignabantur confirmari ab humilis generis Metropolitano. Hoc autem de Confirmatione per Metropolitanum facienda, conſtitutum fuit in Concilio Niceno, &c.

VII. Quod modo dictum eſt, confirmationem Epiſcoporum penes Metropolitanos integram fuiſſe jure Decretalium, id eſt etiam ſæculo XIII. intelligi oportet de *vera* confirmatione electionis, quæ ipſam Epiſcopi Ordinationem præcedere debebat; ut nec ante hanc confirmationem obtentam electus ordinari in Epiſcopum poſſet, neque adminiſtrationi ſeu in temporalibus, ſeu ſpiritualibus ullatenus ſe immiſcere.

Hujus generis confirmatio, etiam jure Decretalium, Metropolitanis integra manſit; neque a Sede Apoſtolica per litteras, & Bullas obtineri debuit.

Ceterum & hoc verum eſt, quod ſimilis confirmatio, qualis hodie ordinationi præmitti debet, & per quam Epiſcopatus quodammodo confertur, ab ipſa ordinatione *omnino ſeparata*, & ſpeciales ſuos effectus producens, prioribus ſæculis ignota fuerit; ut numero V. dictum fuit.

Quo vero tempore confirmatio Epiſcoporum ab ipſa ordinatione cœperit ſejungi, & ſuos ſpeciales effectus producere, incertum eſt: admodum veriſimile eſt, non niſi circa ſæculum XI. aut XII. initium habuiſſe: dum ſcilicet Beneficiorum collatio, & proviſio ab ipſa ordinatione ſeparari cœpit. Ipſa enim moderna Epiſcoporum confirmatio in effectu eſt Epiſcopatus *collatio ſeu proviſio*, quæ ſimiliter, ut Beneficiorum proviſio in ipſa ordinatione fiebat.

Unde & Pontifex juxta hodiernum ſtilum aſſerit in litteris confirmationis, ſe Eccleſiæ *vacanti* de Paſtore, & Epiſcopo providiſſe.

VIII. Inquiritur qua occaſione Epiſcopi aliquando pro ſua confirmatione ad Sedem Apoſtolicam recurrerint. Inter nonnullas occaſiones, quæ ſolent afferri, illa certior videtur, ſcilicet, quod ſicuti per Reſervationes Pontificias, quæ potiſſimum a Joanne XXII. incrementum accepere, ad Sedem Apoſtolicam ſæculo XIV. proviſiones, ſive nominationes fuere devolutæ; atque eo titulo electiones Canonicæ quodammodo abolitæ; pariter jus confirmandi Epiſcopos Metropolitanis ademptum, & Sedi Apoſtolicæ fuerit reſervatum. Indignum quippe credebatur, ut a Romano Pontifice ad Epiſcopatum deſignatus, a Metropolitano Confirmationem petere, & accipere juberetur. Quid enim id aliud, quam nominationem, Metropolitani judicio probandam, vel improbandam ſubjicere?

IX. Licet vero hæ Pontificiæ reſervationes quoad Epiſcopatus, & Prælaturas, ſive per Concordata, ſive per indulta, ac privilegia Regibus conceſſa, quoad nominationes, & electiones ad Cathedrales Eccleſias fuerint in multis reſtrictæ; ſcilicet reſervando ipſis Capitulis Canonicas electiones, uti contigit per Concordata Germaniæ; vel jus nominandi Regibus, ac Principibus indulgendo: tamen Confirmationes Romano Pontifici hactenus reſervatæ manſerunt; nec quidquam juris Metropolitanis reſtitutum eſt.

X. Et quidem Concordata Germaniæ volunt; „ quod in Metropolitanis, & Cathedralibus Eccleſiis immediate non ſubjectis Sedi Apoſtolicæ, fiant electiones Canonicæ, quæ ad dictam Sedem deferantur; quas etiam, ait Pontifex Nicolaus V. ad tempus conſtitutum in Conſtitutione Nicolai Papæ III. quæ incipit *Cupientes*, expectabimus, & elapſo dicto termino ſi non præſentatæ, vel ſi præſentatæ minus Canonicæ fuerint, providebimus, & ſi Canonicæ fuerint, eas *confirmabimus*, niſi ex rationabili, & evidenti cauſa, ac de dictorum Fratrum conſilio de digniori, & utiliori perſona duxerimus providendum, proviſo, quod Confirmati prædicti, & per nos proviſi, Metropolitanis tamen ſuis, & aliis præſtent debita juramenta, & alia, ad quæ de jure tentur.

XI. Concordata ſimiliter inter Leonem X. & Franciſcum I. Regem Franciæ habent, ut Rex virum gravem, qualitatibus ibidem expreſſis inſtructum, & alias idoneum infra ſex menſes a die vacationis Eccleſiarum, Romanis Pontificibus ſeu *Sedi Apoſtolicæ nominabit*, & de perſona per Regem hujuſmodi nominata per *Romanos Pontifices*, ſeu *Sedem prædictam providebitur*.

Itaque etiam vi horum Concordatorum requiritur Papæ proviſio: „ Alioquin ſi a Rege nominatus (inquit Rebuffus *de Regia ad Prælaturas nominatione*, verbo *Provideri*) “ receperit fructus Epiſcopatus *ante Papæ proviſionem*, amittit jus nominationis, & dicitur *intruſus* (a).

XII. Indulta quoque ac privilegia, quibus Romani Pontifices Regibus Hiſpaniæ, & Principibus noſtris jus nominandi ad Cathedrales Eccleſias indulſerunt, Confirmationem ſive Proviſionem Romanis Pontificibus ſeu Sedi Apoſtolicæ reſervarunt; nec alteri, quam Sedi Apoſtolicæ perſonam a Rege præſentari volunt.

(a) In Galliis non diceretur *Intruſus*, ſi ante *Papæ Proviſionem* Epiſcopo, aut Abbati nominato Rex tribueret Beneficii fructus: ea enim Regis Galliarum facultas nititur Jure Regaliæ.

CA-

Digitized by Google

CAPUT II.

Confirmatio dari debet prævia cauſæ cognitione.

1 *Confirmanti merito applicatur illud Apoſtoli*: Manus cito nemini impoſueris.
2 *Quid ſit* manus cito imponere?
3 *Confirmatio danda eſt prævio diligenti examine.*
4 *Ante Confirmationem citandi, qui electioni ſe volunt opponere, & quomodo?*
5 *Informatio accipienda etiam circa perſonam electam.*
6 *Informatio facienda in loco, in quo Electus ſolitus converſari.*
7 *Quam ſollicite inquiſierit circa perſonam electam ante Confirmationem S. Gregorius?*
8 *Exactum fuiſſe inſtitutum examen ſæculo nono in Provinciis Galliarum, oſtendit.*

I. CUM is, qui confirmat electum vel nominatum, eumdem inſtituat, ac proprie Eccleſiæ Paſtorem provideat, & conſtituat; merito Innocentius III. in *c. 19. tit. de Elect.* confirmanti applicat illud Apoſtoli ad Timotheum: *Manus cito nemini impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis. 1. ad Timoth. 5. 22.*

II. „ Quid vero eſt (ait S. Leo *epiſt. 1. ca. 2.*) *cito manus imponere*, niſi ante ætatem maturitatis, ante tempus *examinis*, ante meritum laboris, ante experientiam diſciplinæ, Sacerdotalem honorem tribuere *non probatis* ”. Gratianus *Diſt. 78. Can. 3.*

III. Merito ergo jampridem Sacris Canonibus cautum fuit, ne Metropolitani, aliique Prælati, quibus jus confirmandi ſeu probandi electiones, aut nominationes ad miniſteria Eccleſiaſtica præſertim Epiſcopatus competit, præcipitanter ſine prævio, maturo, ac diligenti examine, & informatione ad Confirmationem proſiliant. Hos renovans Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. „ irrefragabili Conſtitutione ſancivit, quatenus cum quiſquam ad regimen animarum fuerit electus, is ad quem pertinet ipſius confirmatio diligenter, *examinet*, & *electionis proceſſum*, & *perſonam electi*: ut cum omnia rite concurrerint, munus ei Confirmationis impendat: quia ſi ſecus fuerit incaute præſumptum, non ſolum dejiciendus eſt indigne promotus, verum etiam *indigne promovens puniendus*. Ipſum quoque decernimus hac animadverſione puniri: ut cum de ipſius conſtiterit negligentia, maxime ſi hominem inſufficientis ſcientiæ, vel inhoneſtæ vitæ, vel ætatis illegitimæ approbaverit: non ſolum confirmandi primum ſucceſſorem illius careat poteſtate, verum etiam (ne aliquo caſu pœnam effugiat) a perceptione proprii Beneficii ſuſpendatur, quouſque (ſi æquum fuerit) indulgentiam valeat promereri. Si vero convictus fuerit in hoc per malitiam exceſſiſſe, graviori ſubjaceat ultioni ”. *Cap. 44. tit. de Elect.*

IV. Si electus coelectum, aut ſpecialem ſuæ electionis adverſarium habeat, is ante Confirmationem *nominatim* vocandus erit; alias ubi *concors* fuit electio, aut nullus *nominatim* ſe electioni opponit, generale ac peremptorium edictum proponendum eſt in Eccleſia, in qua electio facta eſt: ut ſi qui ſint, qui ſe volunt opponere, conſtituto termino veniant. *Cap. fin. de elect. in VI.* ubi & Confirmationes hiſce non obſervatis factæ, declarantur viribus omnino carere, irritæ & inanes.

V. Examen, ſeu informationem eſſe faciendam, non tantum circa electionis proceſſum, ſed etiam *perſonam electi*, declarat citatum Lateranenſis Concilii ſub Innocentio III. Decretum, & quidem quod tria præcipue inquirenda ſint in perſona electi, videlicet, ætas legitima, morum honeſtas, & litteratura ſufficiens, ſcribit idem Innocentius Archiepiſcopo, & Capitulo Capuano in *capite 19. titul. de Election. In integra*.

VI. Quia vero vita cujuſque exactius noſci poteſt in loco, in quo quis diu converſatus fuit, ibidem inquirendum eſt de moribus electi, *c. 3. tit. de elect.* quod ſub nomine Gregorii III. retulit Raymundus; at uti recte notavit Antonius Auguſtinus in notis ad primam collectionem Decretalium, fragmetum eſt, licet truncatum, & in nonnullis immutatum, *Epiſt. 18. lib. 8.* S. Gregorii ad Anthemium Subdiaconum Campaniæ; ex qua apparebit, quam fuerit hic S. Pontifex ſollicitus, ut accurate de vita, moribuſque electi eſſet inſtructus, priuſquam electionem ſuo aſſenſu probaret, atque una intelligetur, quam utile ſit ad intellectum Decretalium, recurrere ad fontes, e quibus ſua Raymundus, aut alii Decretalium Collectores hauſerunt: uti latius in tractatu Hiſtorico-Canonico in Canones *part. 8. c. 1. §. 6.* monui.

VII. Itaque in citata Epiſtola ſcribit S. Gregorius: „ Poſtquam is, qui ad Epiſcopatum Surentinæ civitatis electus fuerat, aptus nobis viſus non eſt, Amandum Presbyterum Oratorii S. Severini quod in caſtro Lucullano ſitum eſt, elegerunt. Ea propter experientiæ tuæ præcipimus, ut eumdem Presbyterum, excuſatione poſtpoſita, ſub omni ad nos ſtudeat feſtinatione tranſmittere: quatenus petentium deſideria cum Chriſti auxilio, ſi nihil eſt quod eum impediat, impleantur. Cujus vita vel actus, quia melius poſſunt illic, ubi diu eſt converſatus, agnoſci, curæ tuæ ſit cum fratre, & Epiſcopo noſtro Fortunato de eo *diligenter inquirere*. Et ſi nulla ſunt, quæ ad Sacrum Ordinem obſiſtere valent, ad nos debet omni poſtpoſita tarditate tranſmitti.

VIII. Quam exactum examen ſuper electionis proceſſu, & perſona electi per Metropolitanum ſæculo nono, etiam hiſce in partibus inſtitueretur, abunde probat examinatio Willeberti Catalunenſis ordinandi Epiſcopi per Hincmarum Remenſem Metropolitanum, aſſidentibus Provinciæ Remenſis, & aliarum Provinciarum Epiſcopis: quæ extat integra in appendice *tom.* VIII. Conciliorum Generalium editionis Labbeanæ *col.* 1878.

Firmum itaque, & conſtans ſemper fuit, Confirmationem Epiſcoporum non eſſe *leviter* annuendam; ſed ſerium tam ſuper qualitatibus electi, quam forma electionis examen eſſe præmittendum; quamvis ritus hujus examinis, & Confirmationis pro temporum, & locorum diverſitate varius fuerit; quemadmodum in ſequentibus oſtendetur.

CAPUT III.

Per quos, & qua forma hodie informatio de Nominatis ad Epiſcopatus ſumatur.

1 *Synodus Tridentina non determinavit per quem, aut qua forma facienda ſit informatio.*
2 *Vult dicta Synodus, ut in Synodo Provinciali forma præſcribatur.*
3 *Forma examinis in Synodo Provinciali Cameracenſi anno 1565. præſcripta.*
4 *Eadem in Synodo ejuſdem Provinciæ anno 1586. & in Mechlinienſi anno 1570. probatur.*
5 *Patres harum Synodorum non crediderunt, per Synodum Tridentinam ſolis* Nuntiis *Apoſtolicis informationem demandatam fuiſſe.*
6 *Neque id in Gallia creditum; & quid in Comitiis Bleſenſibus ſuper forma examinis decretum?*
7 *Gregorius XIV. & Urbanus VIII. declararunt, informationem non eſſe ſumendam per Ordinarios, niſi* deficientibus *Legatis Sedis Apoſtolicæ.*
8 *Synodus Provincialis Mechlinienſis anno 1607. recepit Bullam Gregorii XIV.*
9 *Conformiter ad illam Bullam in Belgicis Provinciis ſoli Nuntii Apoſtolici, excluſis Ordinariis, informationes accipiunt.*
10 *In Gallia id non æque receptum.*
11 *Quid anno 1596. Notabiles Regni in conventu Rothomagenſi de hac re Regi propoſuerint?*
12 *Quid occaſione Nominati ad Epiſcopatum Convenarum anno 1639. a Parlamento Pariſienſi decretum ſit?*
13 *Praxis Galliæ habet, quod Nominatus jubeat informationes accipi per Epiſcopum ultimæ ſuæ reſidentiæ.*
14 *Omnes, quibus jus nominandi, aut confirmandi Epiſcopos competit, merito de vita, & moribus inquirunt.*
15 *Pontifices a facienda informatione excludunt, qui Nominatum in tertio conſanguinitatis, aut affinitatis gradu contingit.*
16 *Prælati ad faciendam informationem deſignati, tenentur eam facere per ſe.*
17 *Prælatus inquirens per ſe ex officio teſtes vocare, & examinare debet; idque ſecreto.*
18 *Teſtes debent eſſe viri graves, prudentes, & pii.*
19 *Teſtes debent ſcire, quæ requirantur in promovendo ad Epiſcopatum.*
20 *Conſanguinei, & familiares; item æmuli, & inimici in teſtes non recipiendi.*
21 *Non ſufficit aliquem gradu Academico eſſe inſignitum, ſed major de ejus doctrina habenda notitia.*

I. SYnodus Tridentina *Seſſ. 22. cap. 2. de reform.* expreſſis qualitatibus in aſſumendo ad Eccleſiam Cathedralem requiſitis, ſubjungit: „ Quarum rerum inſtructio, ſi ejus notitia nulla aut recens in Curia fuerit, a Sedis Apoſtolicæ Legatis ſeu Nuntiis Provinciarum, aut ejus Ordinario, eoque deficiente, a vicinioribus Ordinariis ſumatur.

Decretum hoc nequaquam determinat, per quem, ut qua forma in ſingulis Provinciis informatio, ſive inſtructio de qualitatibus aſſumendi ad Eccleſiam Cathedralem ſumenda ſit: ſed eam vel a Legatis ſeu Nuntiis Apoſtolicis, aut Ordinario ejus, qui aſſumendus eſt, accipi poſſe tantummodo dicit: quod & non obſcure inſinuat *Seſſ. 24. c. 1. de reform.* ubi expreſſe fatetur, in accipienda hac informatione, *non uniformem* rationem ubique ex nationum, populorum, ac morum varietate poſſe adhiberi.

II. Quapropter mandat: „ ut in Provinciali Synodo per Metropolitanum habenda, præſcribatur, quibuſque locis, & Provinciis *propria examinis*, ſeu inquiſitionis, aut inſtructionis faciendæ *forma*, Sanctiſſimi Romani Pontificis *arbitrio* approbanda, quæ magis eiſdem locis *utilis*, atque *opportuna* eſſe videbitur.

III. Conformiter huic Tridentino Decreto, Synodus Cameracenſis Provincialis anno 1565. titulo *de examine Epiſcoporum*, formam inquiſitionis, ſive informationis de nominato ad Cathedralem Eccleſiam his verbis expreſſit: „ Ubi autem vel electio. vel poſtulatio, aut nominatio facta fuerit; per eos eumve, quorum aut cujus intereſt, auctoritate Metropolitani, aut ſi defuerit, vicinioris Epiſcopi Provinciæ, affixis ſchedulis denuntiatoriis ad valvas vacantis Eccleſiæ, denuntientur patere aditum omnibus, qui ſciant aut impedimentum, aut vitium eſſe aliquod, quamobrem electus, vel poſtulatus, aut nominatus minime promoveri debeat; ut libere, ac tuto eidem Epiſcopo aut Archiepiſcopo denuntianti intra tempus definitum ſignificent: idemque aſſumptis ſecum duobus vacantis Eccleſiæ Canonicis teſtes productos audiat, & examinet: quæraturque de natalium integritate, de ætate, an ſit annorum triginta, de vita, moribus, & exercitiis, de gradu, ſtatu, facultate, an Doctor, an doctus ſaltem; ſitque iis virtutibus præditus, quas Apoſtolus in Epiſcopo requirit, & an ſex menſium ſpatio in ſacro Ordine fuerit conſtitutus. Quæ omnia fideliter deſcripta, ac ejuſdem Epiſcopi, aut Archiepiſcopi manu, ac ſigillo firmata, & obſignata, mittantur ad S. D. Papam, ut ſufficienter inſtructus confirmare tutius electum, poſtulatum, aut nominatum queat.

IV. Et ejuſdem Provinciæ altera Synodus an. 1586. habita, vult, ut „ novo Epiſcopo Electo, aut Nominato proceſſus ſuper ejus doctrina, & moribus Romam tranſmittendus fiat, juxta diſpoſitionem ait, Decreti primi Concilii Provincialis ”. *Tit. 17. cap. 9.*

Similem formam ſumendæ informationis in Synodo Provinciali Mechlinienſi, titulo *de Epiſcopis c. 1. & 2.* præſcriptam habemus.

V. Hinc patet, quod tametſi Epiſcopatuum Belgii tunc temporis proviſio ac Confirmatio a Sede Apoſtolica petenda, & accipienda eſſet, nihilominus inſtructio ſeu informatio ſuper qualitatibus promovendorum per Metropolitanum, aut eo abſente, per ſeniorem

Suf-

Digitized by Google

Suffraganeum fieret; adeoque nec crederent Synodorum hatum Patres, vi Decreti Concilii Tridentini ſolis Legatis, ſeu Nuntiis Sedis Apoſtolicæ jus ſumendi informationes competere.

VI. In Gallia quoque non obſtante prædicto Concilii Tridentini Decreto, informationes nequaquam per Nuntios Apoſtolicos, ſed per Ordinarios pluribus annis factæ ſunt.

Nam in Comitiis Bleſenſibus anno 1576. inter alia decretum fuit, ut priuſquam litteræ Nominationis Regiæ ad Pontificem mitti ſolitæ expediantur, nomina eorum qui per Regem Nominati ſunt, mittantur ad *Epiſcopum Diœceſanum* loci, ubi Nominati *ultimis annis* reſederint, & domicilium habuerint; ac etiam ad Capitula Cathedralium Eccleſiarum vacantium, qui reſpective inquirent de vita, moribus, bona diſciplina, & converſatione Catholica dictorum Nominatorum, & de omnibus conficient legitimos proceſſus verbales, quos clauſos & obſignatos quantotius tranſmittent.

Inſuper ſtatutum eſt, ut ante expeditionem litterarum nominationis, dicti Nominati examinentur ſuper eorum in Sacris Litteris eruditione, per unum Archiepiſcopum, aut Epiſcopum per Regem deſignandum, adſcitis duobus Doctoribus Theologiæ, qui de Nominatorum ſufficientia, aut inſufficientia teſtimonium ad Regem mittent.

Poſt hæc ſupervenit Bulla Gregorii XIV. quæ incipit, *Onus Apoſtolicæ*, edita, 2. Maji 1591. qua prædictum Decretum Concilii Tridentini renovatur, ac multa inſuper circa formam faciendæ informationis adduntur, & explicantur.

VII. Ac in primis præcipit: „ ut cum extra Romanam Curiam examen, inſtructio ſive inquiſitio facienda erit, nemo omnino cujuſcumque ſtatus, gradus, conditioniſve fuerit, inquiſitionem ſibi arrogare præſumat, ſed integrum hoc negotium iis, qui a prædicto Tridentino Concilio deſignantur, Apoſtolicæ videlicet Sedis Legatis, ſeu Nuntiis Provinciarum, aut ejus, de quo inquiſitio fit, Ordinario, *eoque deficiente* Ordinariis vicinioribus relinquatur; de cauſis nobis, aut pro tempore exiſtenti Romano Pontifici, per ſpeciale mandatum alicui alteri hoc munus quandoque committendum viſum fuerit.

Deinde addit: „ Quod ſi forte aliquis prædictorum conſanguinitate, aut affinitate uſque ad tertium gradum incluſive promovendum contigerit, ut omnis ſuſpicio carnalis affectus a tam ſancto negotio repellatur, ille quidem eo caſu cenſeatur excluſus, atque ad eum, qui *proxime* ſequitur, hoc eſt, *ſi Legatus excludendus erit, ad Nuntium*; ſi *Nuntius*, ad *Ordinarium*; ſi Ordinarius, ad viciniorem Ordinarium inquiſitionis Officium deferatur.

Ex quibus non obſcurum eſt, Pontificem in hac Bulla, inquiſitionem ſive examen de qualitatibus promovendi, duntaxat *deficientibus* Legatis, vel Nuntiis Apoſtolicis, per Ordinarios fieri velle; quod & in ſequentibus his verbis rurſus inſinuat; „ Quod ſi de Epiſcopo, vel Metropolitano extra Romanam Curiam degente ab una Eccleſia ad aliam ex aliqua gravi, & juſta cauſa transferendo ageretur, hoc munus Legato vel Nuntio Apoſtolico ejus Provinciæ, aut Regni ubi Eccleſia ipſa, a qua transfertur, ſita erit; ad Metropolitanum, ſi Epiſcopus, ad Suffraganeum vero antiquiorem reſidentem, ſi Metropolitanus transferendus erit, pertinere declaramus.

Hanc Sedis Apoſtolicæ mentem clarioribus terminis expreſſit Urbanus VIII. anno 1627. in nova ac particulari inſtructione circa conficiendos proceſſus inquiſitionis ſuper qualitatibus promovendorum ad regimen Cathedralium, aut aliarum Superiorum Eccleſiarum.

„ Si proceſſus inquiſitionis, ait, conficiendus ſit extra Romanam Curiam, hoc munus ſpectat ad Legatos Sedis Apoſtolicæ, vel ad Nuntios Provinciarum in locis, in quibus commorantur: *Si non adſint* Legati, neque Nuntii, ſpectat ad Ordinarios perſonarum promovendarum, & ipſis deficientibus, ad Ordinarios viciniores, *qui ordo ſervandus eſt*, neque quiſquam debet ſibi hoc munus arrogare præter ordinem ſupradictum, niſi Romano Pontifici per *ſpeciale mandatum* alicui alteri illud demandare placuerit. Quo caſu apparere debet de mandato ſpecialis in principio proceſſus.

VIII. Synodus Provincialis Mechlinienſis anno ſeptimo ſæculi decimi ſeptimi juxta præcitatam Gregorii XIV. Bullam, proceſſum ſuper qualitatibus promovendi ad Epiſcopatum fieri mandat. „ Facta novi Epiſcopi nominatione, (inquit *tit.* 16. *c.* 8.) proceſſu ſuper ejus natalibus, vita, ætate, doctrina, & moribus, Romam tranſmittendus, fiat juxta diſpoſitionem Bullæ Gregorii XIV. quæ incipit, *Onus Apoſtolicæ*.

IX. Porro, quia hæc Bulla, uti jam notatum eſt, informationem non permittit fieri per Ordinarios, niſi *deficientibus* Legatis aut Nuntiis Apoſtolicis; in Belgio tandem receptum fuit, ut dicta informatio, ac proceſſus fiant per Nuntium ſive Internuntium Apoſtolicum in hiſce Provinciis reſidentem; neque Ordinarii ullas in proceſſu illo formando partes habeant.

X. Galli vero ægre hanc provinciam Nuntiis Apoſtolicis permittere volunt, ſed ad Ordinarios, & alios a Rege committendos ſpectare contendunt.

Et quidem in reconciliatione Henrici IV. propoſitus a Pontifice hic articulus, quod *omnes informationes de vita, & moribus, & religione, quæ poſthac fient ratione proviſionis Beneficiorum conſiſtorialium in Gallia, fient per Nuntios, & alios Miniſtros Sedis Apoſtolicæ*, tamquam moribus Regni contrarius a Rege rejectus fuit.

XI. Rurſus anno 1596. Notabiles ſive Primores Regni congregati Rothomagi ſuggeſſerunt Regi, quod iis in locis, in quibus non videtur hactenus Regiæ ſuæ Majeſtati conveniens reſtituere electiones, dignetur interea in Nominationibus ſuis jubere obſervari articulum 2. Comitiorum Bleſenſium anni 1576. atque eumdem ampliando præcipere, ut Informationes ſuper religione, vita, moribus, & doctrina promovendorum ad Archiepiſcopatus, fiant per Epiſcopum Provincialem ſeniorem in ordine Epiſcopali, & reſidente: Et promovendorum ad Epiſcopatus, per Archiepiſcopum in Provincia reſidentem; & in hujus abſentia per ſeniorem Epiſcopum Provinciæ ſimiliter reſidentem, adſcitis ad hunc effectum deputatis.

Et ad obviandum abuſibus, qui committuntur in faciendis informationibus ad Curiam Romanam mittendis per dictos Nominatos ad Prælaturas, pro quibus informationibus faciendis accipiunt commiſſarios, & teſtes adducunt, quos ſibi convenire judicat; ſupplicant Regi, quatenus dignetur ſtatuere, ut prædictæ informationes fiant a dictis Archiepiſcopis, & Epiſcopis, in forma ſuperius reſcripta; quodque Archiepiſcopi, & Epiſcopi has informationes facientes, inquirent quoque de mediis, quibus obtentæ ſint nominationes ad Archiepiſcopatus vel Epiſcopatus; etiam de confidentia, & Simonia, penſionibus, & pactionibus illicitis, ſi quæ intervenerint. Et ubi hæc informationum forma obſervata non fuerit, poſſunt Capitula interponere appellationem tamquam *ab abuſu* ab executione proviſionum ad Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus; qua pendente non tenebuntur proviſos recipere ad Archiepiſcopatus vel Epiſcopatus, nec ut tales agnoſcere.

XII. Rurſus cum anno 1639. Pontifex differret dare proviſionem Nominato a Rege ad Epiſcopatum Convenarum, quia informationes ad Curiam Romanam miſſæ, factæ eſſent in forma ſuperius deſcripta; ac inſuper a Sacra Congregatione decretum fuiſſet, ut dictus Nominatus inſtitui juberet novam informationem in Curia Romana, & ſi deſint teſtes, Dominum Nuntium poſſe *delegare* Ordinario eos articulos, ſuper quibus informatio Pariſiis fieri non poterit; Procurator Regius, habita eorum notitia, Parlamento Regio expoſuit, quod juxta primum articulum Comitiorum Bleſenſium, informationes ſuper vita, moribus ac doctrina Nominatorum a Rege ad Prælaturas, fieri debent per Epiſcopos Diœceſanos Galliæ; quod tamen, eo non obſtante, Nuntii Apoſtolici eas ſibi eouſque attribuerint, ut Bullæ aliæque proviſiones Romæ non expediantur, niſi informationes per Nuntium ſint factæ. Quandoquidem vero, aiebat Procurator Regius, dictæ informationes unice fiant, ut ſecurius ac maturius in Nominationibus, quæ ad Regem pertinent, procedatur; neque Romam mittantur, niſi ut Pontifici oſtendatur, Nominatum eſſe inſtructum qualitatibus a Sacris Canonibus, & in Concordato requiſitis: & per conſequens Nominatum recuſari non poſſe: juſtum apparet, ut Decreta, & Ordinationes Regiæ per ſolos Regios Commiſſarios executioni mandentur. Addebat inſuper Procurator Regius, quod per jura ac Libertates Eccleſiæ Gallicanæ, Nuntii Apoſtolici in Gallia reſidentes nullam juriſdictionem exercere poſſint. Hiſce aliiſque per Regium Procuratorem expoſitis, Parlamentum Regium edixit, ut informationes ſuper ætate, vita, moribus, & converſatione Catholica Nominatorum a Rege ad Epiſcopatus, aliaſque Prælaturas, & Beneficia, poſthac fiant per Epiſcopos Diœceſanos illius loci, in quo Nominatus ultimis quinque annis reſederit, conformiter ad articulum primum Comitiorum Bleſenſium. Inhibitione inſuper facta Nominatis, utendi aliis informationibus quam per prædictos Epiſcopos factis, ſub pœna excidendi jure per nominationem acquiſito. Præterea inhibitum fuit omnibus Regnicolis, depoſitiones facere, aut teſtimonia reddere in ordine ad has informationes, aliter quam coram prædictis Epiſcopis; atque omnibus Banquariis, & Expeditionariis alias informationes Romam mittere ſub pœna privationis ſuorum officiorum, & punitionis, quæ infligitur pacis publicæ perturbatoribus. Mandatumque fuit, ut præſens Decretum ubique publicaretur. Vide Carolum Fevretium *Lib.* 3. *c.* 4. *n.* 11. & latius Tractatum Gallicum *de informatione Nominatorum ad Epiſcopatus*.

XIII. Unde praxis hodierna Galliæ habet, uti aſſerit D. Fleury in Inſtitutionibus Juris Canonici *part.* 1. *c.* 10. quod Nominatus curet informationem de vita, & moribus ſuis fieri per Epiſcopum ſuæ ultimæ reſidentiæ.

In Galliis e jure informandi excluditur Nuntius; cum enim careat omni juriſdictione, non poteſt efficaciter citare teſtes, aut eos ad ferendum teſtimonium cogere defectu juriſdictionis; atque hinc contingere ſolet, ut informationes recipiantur ex ſola depoſitione eorum, qui per Nominatum ad ferendum teſtimonium mittuntur plerumque deponentes juxta inſtructionem ſibi a Nominato, ejuſve amicis datam.

Nec id ambigi poteſt, quin vita, moreſque Nominati ſoleant Ordinario domicilii, in quo Nominatus reſedit, & vixit, propius eſſe noti, quam Nuntiis Apoſtolicis in Metropoli (ſeu in urbe, quæ Caput Regni dicitur) continuo morantibus. (*a*)

XIV. Quin Reges, aliique, quibus aut nominatio, aut electio Epiſcoporum incumbit, merito per ſe vel Miniſtros ſuos alioſve, quos ad id conventiores judicaverint, ut de vita ac moribus promovendi informationes ſumant, nemini dubium eſſe poteſt. Cum vero Romanus Pontifex, juxta modernam diſciplinam, in danda Confirmatione, & proviſione ad Epiſcopatus ſucceſſerit Metropolitano, merito & ipſe inquirit, ac informationes de vita, ac moribus, ceteriſque Nominati, aut Electi qualitatibus *per ſe* aut alios capit; formamque informationis capiendæ præſcribit; quam ad aſſequendam

(*a*) Id enim conſtat Arreſto, quod Supremus Pariſiorum Senatus dedit 12. Decembris an. 1639. cujus hæc ſunt verba. „ *La Cour ordonne . . . que les Informations de l'age, vie, & mœurs, & converſation Catholique de ceux que le Roi nomme aux Evechés, &c. ſe feront a l'avenir par les Evêques Diocéſains des lieux ou ils auront fait leur demeure, & reſidence les 5 années précédentes; Fait defenſes a ceux, qui auront obtenu du Roi la Nomination, de s'en aider d'autres que de celles faites par leſdits Evêques Dioceſains, à peine d'être déchus de la grace: A tous Sujets du Roi de leur rendre les dépoſitions, & témoignages pardevant d'autres; A tous Notaires Apoſtoliques, de les recevoir; & à tous Banquiers, & Expeditionaires, d'en envoyer a peine de privation de leurs Charges; & d'être punis comme perturbateurs du repos public* ". Hoc arreſtum legitur in Notis ad art. 71. pag. 591. Operis quod in fronte Titulum hunc gerit, *Preuves des Libertés de l'Egliſe Gallicane*.

Notandum tamen eſt, quod Rex Ludovicus XIV. permiſerit, ut iſta morum informatio fieret coram Nuncio Sedis Apoſt. Sed ea permiſſio cum data fuerit voce tenus, nec munita ſit litteris Regiis, idcirco habetur velut *tolerantia*, non ut *permiſſio proprie dicta*.

Digitized by Google

dam convenientem notitiam de capacitate Nominati aptiorem credit.

XV. In primis circa perſonas, quibus inquiſitio ſive informatio committitur, inter alia decernitur: ut ſi aliquis e Prælatis, ad quem in ordine ſupradicto ſpectat proceſſum conficere, conſanguinitate vel affinitate uſque *ad tertium gradum incluſive* Promovendum contingat, ille *excludatur* ab hoc munere, quod eo caſu deferatur ad illum, qui proxime ſequitur, ſervato eodem ordine, & gradu.

XVI. Ad hæc Prælati in Bulla deſignati „ non per ſuos Vicarios, Auditores, vel alios Miniſtros, ſed per *ſeipſos* inquirendi munus, ait Gregorius XIV. exercere debent; quamvis ab hujuſmodi perſonis aliiſque viris peritis juvari poſſint ". Rationem hujus præmiſerat: „ Quia Sacrum Concilium Tridentinum non ſine *magna* ratione eminentes perſonas; & quæ negotii *magnitudinem probe* intelligerent, ad hoc officium nominavit.

XVII. „ Ad hoc autem, ut mens ejuſdem Sacri Concilii (pergit Gregorius XIV.) recte ac fideliter debitæ executioni mandetur, & tale ſit examen, quale requiritur in negotio tanti ponderis, declaramus ac ſtatuimus, non eſſe in vita, ac doctrina Promovendi inveſtiganda, eam rationem adhibendam, ut ab ipſo Promovendo articuli offerantur, ac teſtes producantur; ſed oportet ut Prælatus, qui munus inquirendi ſuſcepit, articulos conſcribat; atque ipſe ex officio ſuo illos teſtes vocet, atque examinet, quos de rebus inquirendis ſincerum ac fidele teſtimonium daturos eſſe exiſtimet. Verum, ut inquiſitio prædicta facilius ac plenius perfici atque expediri queat, utile erit ſi Prælatus, qui inquiſitionem facturus eſt, vel a Promovendo, vel ab aliquo alio confici curet ſchedulam, in qua ſint ordine deſcripta, nomen Promovendi, cognomen, patria, parentes, ætas, ordo, gradus, profeſſio, functio, ſi quam is forte exercuit, loca, in quibus aut Theologiæ vel Juri Canonico operam dederit, aut longo tempore verſatus fuerit, denique amici ac familiares, qui tam ipſum, quam parentes ejus intime norint. Quod ſi promovendus documentum aliquod exhibere voluerit, unde ipſius ætas, gradus, dignitas, ſacri Ordines, functio, officia, muneraque, aut aliquid ejuſmodi comprobetur, admittendum, ac proceſſui inſerendum erit, modo documentum publicum ſeu authenticum erit.

Eadem habet inſtructio Urbani VIII. quæ inſuper addit: „ Ipſe (Prælatus inquirens) ex officio ſuo *ſecreto* vocari mandet, & *ſecreto* examinet, *ipſemet* recipiat in manibus ſuis ſingulorum teſtium juramentum.

XVIII. Nec quoſcumque teſtes adhibendos eſſe voluere Pontifices, ſed „ Teſtes ſint viri *graves, pii, prudentes docti*, & qui de qualitatibus Promovendorum rectum judicium ferre valeant, *ſincerumque ac fidele* teſtimonium veriſimiliter ſint daturi; præſertim vero hujuſmodi qualitates eſſe debent in teſtibus, qui interrogandi erunt de fide Catholica, vita, moribus, doctrina, & aptitudine Promovendi ad regendam Eccleſiam.

XIX. Deinde rationem, quæ teſtes hujuſmodi dotibus inſtructos aſſumendos ſuadet, hanc apprime notandam ſubjicit: „ Scire enim debent ipſi teſtes, quæ requirantur in eo, qui recturus eſt Eccleſiam Cathedralem, ad hoc ut ſit idoneus ad alios docendum, aptus ad illam gubernandam, & dignus qui ad eam promoveatur.

XX. Pergit deinde: „ Non ſunt recipiendi in teſtes *Cognati*, vel *nimium familiares*, aut *inimici*, ſive *æmuli* perſonæ promovendæ. In inveſtigandis teſtium qualitatibus, adhibenda eſt diligentia per Prælatum inquirentem, ut cognoſcere poſſit quàm ſint erga Promovendum affecti, exindeque conjicere, utrum ex affectu, an ex veritate teſtimonium dicant. Si aliquando Prælato inquirenti ità expedire videbitur, teſtibus ad memoriam reducet vim juramenti, & gravitatem perjurii, admonebitque ipſos reos futuros apud Deum eorum omnium, quorum vel committendo, vel omittendo, rei erunt qui promovebuntur, ſi vel falſa narrando, vel retinendo vera, cauſa erunt, ut homines indigni vel minus idonei Eccleſiis præficiantur.

XXI. Hæc ad verbum deſumpta ſunt ex *Inſtructione* juſſu Urbani VIII. emanata, quæ præter hæc exhibet quoque interrogatoria, quæ neceſſaria ſunt ad inquirendum in omnes qualitates in Promovendis requiſitas, quæ pleràque circa vitam, mores, fidem Catholicam, & doctrinam ipſius Promovendi verſantur; ſed præ reliquis notandus hic articulus: „ An ſciat eum aliquo gradu in Jure Canonico, vel in Sacra Theologia inſignitum eſſe, quibus in locis, quanto tempore, & quo fructu ipſi Theologiæ, vel Juri Canonico operam dederit, & an *vere ea doctrina polleat*, quæ in Epiſcopo requiritur, ad hoc, ut poſſit alios docere, & quæ ſit cauſa ſcientiæ.

Ex hoc articulo non obſcure colligitur, Pontificem haud credidiſſe, eos omnes ſufficienti doctrina pro Epiſcopatu eſſe inſtructos, qui gradu Doctoratus, aut Licentiæ in Theologia, vel Jure Canonico ſunt inſigniti; quod apertius expreſſit Gregorius XIV. Cum enim renovavit Decretum Concilii Tridentini, in Promovendis ad Eccleſias Cathedrales dictum gradum Academicum, aut certe publicum alicujus Academiæ teſtimonium requirens, ſubjungit: „ Tamen quia circa doctrinam plures fraudes committi ſolent, & ſæpe contingit, ut nonnulli ſcientia vacui, de ſolo Doctoris titulo, aut privilegio glorientur, volumus, ut de eorum etiam doctrina diligenter inquiratur, qui vel Doctoratus, vel Licentiæ titulis, & privilegiis gaudent, vel etiam a publicis Academiis teſtimonium habuerunt, quod idonei eſſent ad alios docendos; niſi forte aliquorum inſignis doctrina ex publica ipſorum functione notoria eſſet.

Quam hæc cautio etiam hodie omnino ſit neceſſaria, nemo non agnoſcet, qui expenderit; quam leviter, & quanta facilitate hi gradus nonnunquam concedantur.

Ex his breviter ac in compendio relatis non difficulter quoque judicare quiſque poterit, quam exacta notitia Promovendorum ad Prælaturas ſperari poſſet, ſi ſerio & exacte juxta mentem Concilii Tridentini, & Pontificum, qui has inquirendi formulas præſcripſere, informatio, & inquiſitio fieret. Bulla Gregorii XIV. extat in Bullario Romano *tom.* 2. *pag.* 705. edit. anni 1635. Inſtructio Urbani VIII. habetur apud Barboſam *Lib.* 1. *Jur. Eccleſ.* c. 8.

CAPUT IV.

Quo ritu expediatur Confirmatio?

1 *Olim Confirmatio a conſecratione vix ſeparata fuit.*
2 *Ex ſtilo Decretalium Electus ante conſecrationem, tametſi Confirmatus, non dicitur ſimpliciter Epiſcopus, ſed* Electus.
3 *Quæ forma Confirmationis obſervaretur, cum electio eſſet penes populum, & Clerum?*
4 *Quomodo peteretur Confirmatio Nominati a Principe?*
5 *Quomodo Capitula Cathedralia Electum Metropolitano præſentarent? & quomodo hic confirmaret?*
6 *Ex Decreto Tridentini Concilii proceſſus inquiſitionis mitti debet ad Pontificem, a quo Confirmatio habenda eſt.*
7 *Moderatio dicti Decreti juxta ſtilum hodiernum.*
8 *Prælatus, qui inquiſivit, judicium ſuum de teſtibus, & perſona promovenda tranſmittere debet.*
9 *Totus inquiſitionis proceſſus a Cardinale Relatore cum tribus aliis accurate examinari debet; & in duobus ſucceſſivis Conſiſtoriis relatio fieri.*
10 *Quis hodie ſoleat eſſe* Relator; *& qui alii tres Cardinales?*
11 *In primo Conſiſtorio fit nuda propoſitio,* vocaturque præconizatio; *in ſecundo fit totalis relatio; atque ex ſuffragiis Cardinalium nominatum Pontifex ſub certa forma Epiſcopum pronuntiat.*

I. PRISTINA diſciplina, quæ facile per decem ſæcula inconcuſſa permanſit, Confirmationem Epiſcoporum ab eorum conſecratione vix ſejunxit; ſed Epiſcopus Electus a Metropolitano, & Comprovincialibus examinatus, uno eodemque quaſi actu, & tempore conſecrabatur, & confirmabatur, ſive potius ordinando confirmabant; neque ante ordinationem Prælatus, aut Epiſcopus dicebatur, niſi ad ſummum eum addito, *Electus*.

II. Quin ex ſtilo Decretalium, uti obſervat cum aliis Fagnanus ad *cap. Eam te tit. de Reſcriptis*, ante conſecrationem non dicitur Epiſcopus ſimpliciter, ſed *Electus*. „ Et merito, ait, quia electio, & conſecratio *unum* faciunt Epiſcopum . . . . Quod locum habet non modo in Canonice Electis & Confirmatis, ſed etiam in illis, quos *Papa* pronuntiavit *Epiſcopos*; quia ante conſecrationem vocantur *Electi* . . . Nec Electus in Papam ante benedictionem, coronationem, & *conſecrationem* ex ſtilo intitulatur *Pontifex*, nec ſcribit *Pontificatum* in *data*. "

Hæc ſunt, inquit Ludovicus Thomaſſinus *de Diſciplina Eccleſiæ part.* 4. *lib.* 2. *c.* 50. *num.* 8. reſtantes reliquiæ priſtinæ diſciplinæ, quæ Confirmationem a conſecratione non diſtinguebat; immo vix apud Veteres ante decimum, aut undecimum ſæculum *confirmationis* Epiſcoporum, ſed electionis, conſecrationis, & ordinationis duntaxat mentio fit.

Juxta diſciplinam ergo priſtinam, quæ per decem, & amplius ſæcula duravit, Confirmatio hac fere forma peragebatur.

III. Quam primum electio a Clero populoque facta erat, Decretum electionis, eligentium ſubſcriptionibus roboratum ad Metropolitanum, & Epiſcopos Comprovinciale mittebatur, ut Electus in Epiſcopum ab ipſis ordinaretur.

Extat in Appendice tomi VIII. Conciliorum generalium Decretum Cleri, & Plebis Eccleſiæ Laudunenſis de electione Hedenulphi Epiſcopi ad Hincmarum Metropolitanum Remenſem, & Epiſcopos Provinciæ, ut illum in Epiſcopum ordinent.

Hic poſtquam præfati ſunt, æquum eſſe, ut ab omnibus eligatur, cui debet ab omnibus obediri, Metropolitanum interpellantes, dicunt: „ Quapropter cum *Decreto noſtræ electionis* manibus ſingulorum noſtrorum roborato ad Paternitatem veſtram accedentes, Hedenulphum Eccleſiæ noſtræ filium, & in Eccleſia noſtra, ſuffragantibus ſtipendiorum meritis, ad onus uſque Sacerdotale promotum, vita, & moribus, ac ſancta converſatione idoneum approbatum, quem per licentiam veſtram, favente Chriſtianiſſimo Imperatore Carolo pari conſenſu, ac concordi devotione, atque unanimi voluntate eligimus, per *manus veſtras*, ac *ceterorum veſtræ Diœceſeos Sanctorum Epiſcoporum, conſecrari*, nobiſque & Eccleſiæ noſtræ *Doctorem* atque *Pontificem inſtitui* imploramus, precamur, ac petimus.

Extat quoque ibidem ſub. *n.* 13. Decretum Cleri Pariſienſis de electione Æneæ Epiſcopi, ad Metropolitanum Senonenſem, ejuſque Provinciales Epiſcopos, & *n.* 14. Decretum Cleri, & Plebis Senonenſis de electione Anſegiſi Metropolitani, qui ex alia Provincia petitus eſt, ad Epiſcopos Provinciæ Senoneſis.

Hæc Decretra, præter alia plura ad diſciplinam Eccleſiæ ſpectantia, oſtendunt, eo tempore, facta electione a Clero, & Plebe, electionem fuiſſe oblatam Metropolitano, ut ipſe illam cum Epiſcopis Comprovincialibus examinaret, & Electum in Epiſcopum ordinaret; ſi omnia canonice acta, ipſumque Electum ſecundum Canones idoneum reperiſſet: prout ex actis, quæ in eadem Appendice referuntur, ac ſupra *tit.* 13. *c.* 1. annotavimus, intelligi poteſt.

IV. Reges quoque nominatum a ſe ad Epiſcopatum Metropolitano in Epiſcopum ordinandum præſentaſſe, ex Concilio Toletano 12. *Can.* 12. ſuperius notatum fuit; & probat forma præſentandi, quæ in ſæpius citata Appendice *ad tom.* VIII. Conciliorum generalium exhibetur ſub hoc titulo: *Indiculus Regis ad Metropolitanum, ut deſignatum Epiſcopum ordinet cum ſuis Comprovincialibus.*

Verum quidem eſt, in dictis formulis ac Decretis unice peti a Me-

a Metropolitano, ut una cum Comprovincialibus, Epiſcopum electum *ordinet*, & *conſecret*: quia, ut jam monuimus, diſciplina illius temporis Confirmationem a conſecratione ſeu ordinatione non diſtinguebat; ſed Metropolitanus conſecrando probabat, & admittebat electionem, & electum Eccleſiæ Paſtorem dabat.

V. Et licet poſtmodum Confirmatio a conſecratione diſtingui cœperit, atque ob raritatem Conciliorum Provincialium ad ſolum Metropolitanum Confirmatio fuerit devoluta, tamen illa fere juxta priſtinam formam petebatur, atque cum cauſæ cognitione a Metropolitano expediebatur. „ Nam Capitulum (ait Barboſa *Lib. 1. Juris Eccleſiaſtici cap. 9. n. 5.*) „ cui jus eligendi ſuum Epiſcopum de jure communi ſpectat, eidem Metropolitano ſeu alteri Superiori mittebat litteras ſigillo ſuo, & ſingulorum munitas, ac per Canonicos ſubſcriptas, quæ appellabantur Decretum, in quibus Electio facta ſeriatim narrabatur, & Confirmatio petebatur.

Hodie vero omnium Epiſcoporum confirmatio ad Romanum Pontificem ſpectat; eaque hac fere forma expediri ſolet.

VI. Cum inquiſitio de perſona promovenda (forma capite præcedenti expreſſa) „ perfecta fuerit, ea in inſtrumentum publicum redacta (inquit Synodus Tridentina *Seſſ. 24. cap. 1. de reform.*) cum toto teſtimonio, ac profeſſione fidei ab eo (Nominato aut Electo ad Epiſcopatum) facta, quamprimum ad Sanctiſſimum Romanum Pontificem omnino tranſmittatur, ut ipſe Summus Pontifex, plena totius negotii, ac perſonarum notitia habita, pro gregis Dominici commodo de illis, ſi idonei per examen ſeu per inquiſitionem factam reperti fuerint, Eccleſiis poſſit utilius providere.

VII. Quod hic dicitur de tranſmiſſione proceſſus ſive inquiſitionis ad Romanum Pontificem, intelligi debet juxta ſtilum hodiernum, ſi Eccleſiæ non ſint ad nominationem vel præſentationem Imperatoris, vel Regis alicujus; quia ſi ſit de hujuſmodi nominatione vel præſentatione, Prælatus, qui proceſſum confecit, eum tranſmittet ad Cardinalem illius Regni, vel Provinciæ protectorem, in qua eſt Eccleſia providenda de Paſtore.

VIII. „ Ipſe quoque Prælatus, qui proceſſum examinis confecit, vel per litteras ſeparatas (juxta Decretum Urbani VIII.) „ ſimul tamen cum proceſſu mittendas, vel per ſubſcriptionem hujuſmodi proceſſus ſignificabit quanta fides teſtibus examinatis, eorumque dictis, & ſcripturis productis, ſuo judicio, habenda ſit, ſimul etiam quid de promovendo ipſe ſentiat.

IX. „ Omnes vero inquiſitiones, informationes, teſtimonia, ac probationes quæcumque de promovendi qualitatibus, & Eccleſiæ ſtatu a quibuſcumque, etiam in Curia Romana habitæ (ait Synodus Trid. *loc. citat.*) „ per Cardinalem, qui relationem facturus erit in Conſiſtorio, & alios tres Cardinales diligenter examinentur; ac relatio ipſa Cardinalis relatoris, & trium Cardinalium ſubſcriptione roboretur; in qua ipſi ſinguli quatuor Cardinales affirment, ſe, adhibita accurata diligentia, inveniſſe promovendos qualitatibus a jure, & ab hac ſancta Synodo requiſitis præditos; ac certo exiſtimare ſub periculo ſalutis æternæ idoneos eſſe, qui Eccleſiis præficiantur; ita ut relatione in uno Conſiſtorio facta, quo maturius interea de ipſa inquiſitione cognoſci poſſit, in aliud Conſiſtorium judicium differatur; niſi aliud Beatiſſimo Pontifici videbitur expedire.

X. Cardinalis proponens ex ſtilo hodierno, ſi de Eccleſia ſpectante ad nominationem Regis agatur, eſt Cardinalis *Protector* illius Regni. Tres alii Cardinales ſunt, primus Cardinalis Epiſcopus, primus Cardinalis Presbyter, & primus Cardinalis Diaconus.

XI. In primo Conſiſtorio fit nuda propoſitio Nominati ad Eccleſiam vacantem per Cardinalem Proponentem; diciturque *Præconizatio*; reſolutione tamen dilata in alterum Conſiſtorium; ut interea Pontifex, & Cardinales de perſona *Promovendi* melius ſe informare queant. In ſecundo Conſiſtorio idem Cardinalis rurſus præſentat Promovendum; ac de omnibus, quæ ſtatum Eccleſiæ, ac qualitates Promovendi ſpectant, Pontificem, & Cardinales informat; vocaturque hæc præſentatio *Propoſitio*. Omnibus abſolutis, Pontifex colligit ſuffragia Cardinalium, & ſi dicant, Nominatum eſſe confirmandum, Pontifex pronuntiat ipſum Epiſcopum, per hæc verba: „ Auctoritate Dei Omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, ac noſtra, Eccleſiam N. de perſona N. providemus, ipſumque illi in Epiſcopum præficimus, & Paſtorem, curam, & adminiſtrationem ipſius eidem in ſpiritualibus, & temporalibus plenarie committendo (a).

Si hæc tam ſerio atque exacte obſervarentur in facienda informatione ſuper moribus, atque converſatione Nominati, aut Electi ad Cathedrales Eccleſias, quam a Conciliis, & Romanis Pontificibus ordinata ſunt, indubie ſpes eſſet, quod ſat exacta etiam haberetur de Promovendis notitia.

CAPUT V.

De effectu Confirmationis; & quæ hodie requirantur, ut plenum effectum ſortiatur?

1 *Ante Confirmationem Epiſcopus electus, aut nominatus adminiſtrationi ſe ingerere nequit.*
2 *Epiſcopi immediate Romano Pontifici ſubjecti debent, antequam plenitudinem officii accipiant, ſe eidem præſentare ex Decreto Concilii Lateranenſis.*
3 *Ne quidem ſub titulo OEconomi, aut Procuratoris poſſunt adminiſtrationem ante Confirmationem ſuſcipere.*
4 *Hæc non tantum in Electo, ſed quocumque Nominato locum habent.*
5 *Fallit in Electis* concorditer, *in partibus a Curia Romana remotis.*
6 *Sub remotis etiam Angli, Franci, & Alemanni comprehenduntur.*
7 *Per Confirmationem Electus, aut Nominatus verus Paſtor Eccleſiæ conſtituitur.*
8 *Recentioris diſciplinæ eſt, ut quis electus in Epiſcopum ante ſuam ordinationem dicatur Paſtor Eccleſiæ.*
9 *Cur Epiſcopus Confirmatus ante Conſecrationem ex ſtilo Decretalium non dicatur ſimpliciter Epiſcopus, ſed Electus?*
10 *Epiſcopus confirmatus omnia poteſt, exceptis his, quæ* Ordinis *ſunt.*
11 *Inſpecto Jure Decretalium ſola Confirmatio expedita hac operatur, ſecus ex Conſtitutione Bonifacii VIII. & ſtilo hodierno.*
12 *Juxta ſtilum hodiernum Epiſcopus confirmatus non poteſt accipere poſſeſſionem niſi litteris expeditis, & Capitulo exhibitis.*
13 *Debent a Rege* placitari.
14 *Ut proviſi de Eccleſiis, quæ juri* Regaliæ *ſunt ſubjectæ, plenum effectum Confirmationis obtineant, Regalia debet eſſe* clauſa.
15 *Ut* claudatur, *debet proviſus præſtitiſſe juramentum Fidelitatis Regi.*
16 *Quæ inſuper* ad clauſuram *requirantur?*
17 *Quædam notanda pro intellectu* Regaliæ.
18 *Quæ Eccleſiæ in Gallia huic juri ſint ſubjectæ?*
19 *Quid in Germania, & Belgio obtineat?*

I. QUemadmodum olim Electus a Clero & populo, aut a Rege nominatus, nullatenus Paſtor, aut Epiſcopus cenſebatur Eccleſiæ vacantis, priuſquam a Metropolitano, & Epiſcopis Provincialibus confirmatus, atque in Eccleſiæ Paſtorem, & Epiſcopum ordinatus eſſet; ita nec de jure communi, & hodierno, Electi a Capitulis Cathedralibus, aut Nominati a Regibus, ſe adminiſtrationi Eccleſiæ ſive in temporalibus, ſive ſpiritualibus quocumque prætextu immiſcere poſſunt ante confirmationem expeditam *c. 17. tit. de elect.* quia, ut ait ibidem Pontifex, *nemo debet ſibi honorem aſſumere; ſed qui vocatur a Deo tamquam Aaron*. Hebr. cap. 5. verſ. 4.

II. Et Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. „ ut qui ad Romanum pertinent immediate Pontificem, ad percipiendam ſui Confirmationem officii, ejus ſe conſpectui (ſi commode fieri poteſt) *perſonaliter* repræſentent, aut perſonas tranſmittant idoneas, per quas diligens inquiſitio ſuper electionibus, & electis haberi poſſit: ut *ſic demum* per ipſius circumſpectionem conſilii, ſui *plenitudinem* officii aſſequantur, cum eis nihil obſtiterit de Canonicis inſtitutis ". *c. 4. tit. de elect.*

III. Cum vero nonnulli hanc Concilii ſanctionem illudere volentes, ſub titulo Œconomi aut Procuratoris ſe adminiſtrationi Eccleſiarum ante Confirmationem ingererent, Concilium Lugdunenſe ſub Gregorio X. his fraudibus obviare volens, generali Conſtitutione ſancivit: „ ut nullus de cetero adminiſtrationem dignitatis (ad quam electus eſt) priuſquam celebrata de ipſo electio confirmetur, ſub œconomatus, vel procurationis nomine, aut alio de novo quæſito colore, in ſpiritualibus vel temporalibus, per ſe vel per alium, pro parte vel in totum, gerere vel recipere, aut illis ſe immiſcere præſumat, omnes illos, qui ſecus fecerint, jure (ſi quod eis per electionem quæſitum fuerit) decernens eo ipſo privatos ". *c. 5. de elect. in VI.*

IV. Nec tantum in electione obtinet hæc Juris deciſio, ſed & in præſentatione ſive nominatione, uti poſt alios Canoniſtas tradit Fermolinus *ad c. 15. tit. de elect. quæſt. 2. num. 11.* „ Nam ſi perſona præſentati, ait, ſe ingerat ante Confirmationem, revera dicitur *intruſus*, & ſubjectus *pœnis* dicti *cap. Avaritiæ*.

V. Nullo ergo titulo, Electi aut Nominati ſe adminiſtrationi Eccleſiæ viduatæ ingerere poſſunt ante Confirmationem; eamque juxta ſtilum hodiernum in Curia Romana expediendam; niſi tamen „ *valde remoti* ſint, videlicet ultra Italiam conſtituti: hi ſi electi fuerunt *in concordia* " (inquit Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. in *cit. c. 44*) diſpenſative propter neceſſitates Eccleſiarum, & utilitates in ſpiritualibus, & temporalibus adminiſtrent; ſic tamen ut de rebus Eccleſiaſticis nihil penitus alienent.

VI. In *cap 28. tit. de electione* in integra Decretali, inter remotiores hoc Privilegio gaudentes exprimuntur Metropolitani Angliæ, Franciæ, & Alemanniæ; hac aſſignata ratione: „ Quia ſi tanto tempore quoutque poſſet Electus Confirmationem cum Pallio a Sede Apoſtolica obtinere, *Regalia* non reciperet, Eccleſia, quæ interim adminiſtratione careret, non modicum incurreret detrimentum.

Hic obiter notandum, tempore Innocentii III. auctoris dictæ Decretalis, in Anglia, Francia, & Alemannia nota fuiſſe *Regalia*.

VII. Itaque ex haſtenus dictis conſtat, Electum aut Nominatum ante Confirmationem non tantum Paſtorem, aut Epiſcopum non eſſe; ſed nec adminiſtrationi Eccleſiæ ullatenus ſe poſſe regulariter ingerere; at obtenta Confirmatione, tamquam verus Paſtor, & Epiſcopus Eccleſiæ vacantis reputatur.

Quod non tantum olim, dum Confirmatio a conſecratione vix ſejuncta erat; verum & hodie, ſi jus commune Decretalium ſpectemus, obtinet; ipſaque formula proviſionis, ſive Confirmationis Pontificiæ manifeſte exprimit. Dicit enim; „ Eccleſiam N. de perſona N. providemus; ipſumque illi in *Epiſcopum* præficimus, & *Paſtorem*, curam, & adminiſtrationem eidem in ſpiritualibus, & temporalibus *plenarie* committendo.

Verus igitur Paſtor, & Epiſcopus per Confirmationem, ſive proviſionem Pontificiam conſtituitur; omniſque cura Paſtoralis, & Epiſcopalis *plenarie* ei competit; eamque tamquam Epiſcopus, & Ordinarius Eccleſiæ Paſtor adminiſtrare poteſt, uti uno conſenſu tradunt Canoniſtæ.

VIII. Quod hodie obtinet jure Decretalium, ut electus in Epiſcopum obtenta Confirmatione Pontificia habeatur ut *verus Paſtor* Eccle-

(a) In Galliis agnoſcitur Conſiſtorii auctoritas, cum agitur de perſonis ad Beneficia, quæ *conſiſtorialia* dicuntur promovendis: modo illæ perſonæ a Rege antea nominatæ ſint ad ea poſſidenda. In aliis autem rebus Deciſiones, quæ ex ea Congregatione emanant, jus in Regno Francorum non conſtituunt.

Digitized by Google

Eccleſiæ, poſſitque omnia, quæ juriſdictionis ſunt, tamquam Epiſcopus exercere, contrarium eſſe primitivæ Eccleſiæ diſciplinæ, & primario fini inſtituti Epiſcopatus, dubium non eſt: conſtatque decem ut minus ſæculis ignotum fuiſſe ut quis diceretur Epiſcopus, aut juriſdictionem aut munus Epiſcopi obiret, priuſquam in Epiſcopum eſſet ordinatus.

Et ſane nequaquam videtur congruum, ut is Eccleſiam tamquam *Epiſcopus* regat, omnemque in Clerum, & populum auctoritatem, & juriſdictionem exerceat, qui hactenus nec per manuum impoſitionem, plenitudinem Spiritus Sancti accepit, nec Sacerdotii Chriſti particeps factus eſt, & ob hujus defectum, nec ea, quæ Ordinis ſunt, & maxime Epiſcopis propria, exercere poteſt.

Hac ratione motus Cardinalis Lotharingus coram Patribus Concilii Trid. dicere non dubitavit: „ Abſurdiſſimum eſt Cardinalibus *Diaconis* Epiſcopatum committi, abominandum ſiquidem eſt, ut is Epiſcopatum obtineat, qui Epiſcopus eſſe non vult.

Nec diſſimulavit dicere: „ Hæreticis gravi eſſe offenſioni, quod in cauſis Religionis ii judicent, qui poteſtatem imponendi manus non habent, & pene laici ſunt.

Certum quoque eſt, quod nec Romanus Pontifex legitime electus pro Romano Pontifice reputatus olim fuerit ante ſuam ordinationem.

Quare electus anno 752. die 6. Martii Stephanus vulgo dictus Secundus, qui ante ordinationem ſuam obiit, inter Pontifices numeratus non fuit per Anaſtaſium Bibliothecarium, nec alium quemquam ante Baronium, qui ceteros ejuſdem nominis uno deinceps gradu ſubmovit, & quem alii omnes appellant *Secundum*, ipſe facit Tertium, & ſic conſequenter, uti notavit Daniel Papebrochius in ſuo Conatu Chronico-Hiſtorico ad vitam hujus Stephani: qui una obſervat, idipſum liquere ex electione Presbyteri Petri poſt mortem Joannis quæ V. ſine dubio legitima fuit, quippe a Clero præcipue pendens, neque per militarem tumultum irritabilis, nuſquam tamen ille inter Pontifices numeratur, quia nunquam proceſſum eſt ad ejus ordinationem.

IX. Verum quidem eſt, illum ante *conſecrationem* juxta ſtillum hodiernum non dici ſimpliciter *Epiſcopum*, ſed cum addito *Electum*: ſed id aliunde non fit, quam quod ante conſecrationem, *characterem* ſeu Ordinem ipſum Epiſcopalem necdum acceperit; ideoque nec plenitudinem Sacerdotii habeat, quæ requiritur ut quis ſimpliciter, & abſolute *Epiſcopus*, aut *Summus Sacerdos* dicatur.

X. Hinc concludunt Canoniſtæ, & communis praxis probat, Epiſcopum *confirmatum, non conſecratum*, poſſe plenarie juriſdictionem ſuam exercere; eaque omnia, quæ ad curam Paſtoralem, & Epiſcopalem pertinent, agere, exceptis his dumtaxat, quæ Ordinis ſeu characteris ſunt Epiſcopalis; qualia ſunt Ordines Sacros *per ſe* conferre, Chriſma conficere, Sacramentum Confirmationis dare, &c. Ita decrevit Cæleſtinus III. *c. Tranſmiſſum tit. de Elect. poteſt.*

XI. Et quidem ſi citata proviſionis verba, & jus commune Decretalibus Gregorii IX. comprehenſum ſpectemus, ſola Confirmatio prædictos effectus parit; poteratque Electus, aut nominatus mox ab accepta confirmationis notitia, adminiſtrationem & curam Eccleſiæ ſibi commiſſæ ſuſcipere; at Conſtitutione Bonifacii VIII. quæ refertur in *Extravagante Injunctæ de Elect. in Communibus*, & cui praxis hodierna conformis eſt, ſancitum eſt: „ ut Epiſcopi, aliique Prælati ſuperiores quocumque nomine cenſeantur, qui apud Sedem Apoſtolicam promoventur, aut *Confirmationis*, conſecrationis, vel benedictionis munus recipiunt, ad commiſſas eis Eccleſias abſque dictæ Sedis *Litteris*, hujuſmodi eorum promotionem, *Confirmationem*, conſecrationem, ſeu benedictionem continentibus accedere, vel bonorum Eccleſiaſticorum adminiſtrationem accipere non præſumant; nullique eos abſque dictarum Litterarum oſtenſione recipiant, aut eis pareant, vel intendant. Quod ſi forſan contra præſumptum fuerit, quod per Epiſcopos, Prælatos, Abbates, Priores, & alios Monaſteriorum regimina exercentes prædictos medio tempore actum fuerit, irritum habeatur: nec quidquam interim iidem Epiſcopi, vel Prælati, Abbates, Priores, vel regimina exercentes, de Eccleſiarum, vel Monaſteriorum proventibus percipiant eorumdem. Capitula vero, & conventus Eccleſiarum, & Monaſteriorum ipſorum, & alii quicumque ipſos abſque hujuſmodi dictæ Sedis litteris recipientes, vel obedientes eiſdem, tamdiu ſint a Beneficiorum ſuorum perceptione ſuſpenſi, donec ſuper hoc ejuſdem Sedis gratiam meruerint obtinere.

XII. Itaque proviſus a Sede Apoſtolica, non poteſt poſſeſſionem adipiſci, uti bene notat Zypæus ad titulum *de cauſa poſſeſſ.* niſi Litteris in forma expeditis: quin nec ſufficit Litteras in Curia Romana in forma eſſe expeditas, ſed ſuper deſideratur, ut proviſus eas exhibeat, & præſentes ipſi Capitulo: neque ſufficit per teſtes earum expeditionem probare.

Ulterius, ſi conſuetudinem, ac praxim Belgii ſpectemus, veriſſimum eſt, quod de praxi Hiſpaniæ teſtatur poſt Garziam, & alios citatos, Fermoſinus ad *cap. 15. tit. de elect. quæſt.* 3. ſcilicet, Proviſum non poſſe adminiſtrare, niſi naturalem, & *actualem* poſſeſſionem acceperit.

XIII. Quin & illud Belgii noſtri praxi plane conſonat, quod de Hiſpania, ex Garzia, ac aliis teſtatur Fermoſinus *loco citato quæſt.* 4. *n.* 23. „ quod Epiſcopus etiam Confirmatus, litteras Confirmationis teneatur mittere Regi, & ejus Regio Conſilio, & quod antequam ibidem expediantur, non capitur poſſeſſio. Quid enim notius, quam hiſce in Provinciis vigore litterarum Curiæ Romanæ non poſſe accipi poſſeſſionem cujuſcumque Beneficii, niſi prius Litteræ Regi in ſuo Conſilio exhibitæ, & ibidem *placitatæ* fuerint?

XIV. Proviſi de Eccleſiis Cathedralibus, quæ Juri *Regaliæ* ſubjectæ ſunt, ut poſt obtentam proviſionem Pontificiam, plenam temporalium ſui Epiſcopatus adminiſtrationem, ac Beneficiorum collationem obtineant, debent *manus Regiæ levationem* obtinuiſſe; ſive ut loquuntur; *Regalia* debet eſſe *clauſa*.

XV. Ut vero *clauſura* fiat, requiritur primo, ut Proviſi juramentum fidelitatis Regi præſtiterint, quod nimirum „ Regi erunt *legales*, & *fideles* in ſuo Epiſcopali ſtatu, & populum earum Civitatum, & Epiſcopatuum, in quantum poterunt in obedientia, & recognitione ſupremæ poteſtatis erga Regem, & ſuam ſucceſſionis ſanguinis poſteritatem tenebunt „. Ita refert Philippus Probus in Supplemento ad Tractatum *Juris Regaliæ* per Arnulphum Ruzæum, q. 2. *n.* 6. qui *n.* 7. aſſerit, ob hoc juramentum, omnes Epiſcopos Regni Franciæ *fideles Conſiliarios Regis* appellari.

XVI. Nequaquam tamen ſufficit hoc fidelitatis juramentum præſtitum eſſe, ſed inſuper requiritur, quod „ Litteræ Regiæ atteſtantes dictum juramentum ſic fuiſſe præſtitum (inquit Philippus Probus *loco citato quæſt.* 3. *n.* 2.) præſentatæ, regiſtratæ, & expeditæ fuerint in Camera Computorum, & quod Receptor ſeu Commiſſus ad receptam ipſius Regaliæ receperit mandatum a prædicta Camera emanatum, per quod mandetur quod levet manum Regis, & permittat dictum Epiſcopum uti, & gaudere, ponendo ipſam temporalitatem ad plenam deliberantiam, nec ante receptionem hujuſmodi mandati a dicto Receptore, ſeu Commiſſo, reputatur dicta Regalia clauſa, ſed uſque ad diem ipſius receptionis, tenetur reddere computum, & rationem de fructibus hujuſmodi temporalibus, & confert Rex Beneficia tamquam in Regalia vacantia, & hoc de jure, & conſuetudine Regis, & ſuæ Coronæ Franciæ.

XVII. Ut facilius intelligantur, quæ hic de apertione, & *clauſura Regaliæ* dicuntur, notandum, Jus *Regaliæ* juxta hodiernum, præcipue Regni Galliæ, ſtilum & modum loquendi eſſe Jus, quo Rex, Sede vacante, ſibi attribuit diſpoſitionem omnium proventuum Epiſcopatus, & collationem *pleno* jure omnium Beneficiorum non Curatorum ad liberam collationem Epiſcopi ſpectantium.

Dicitur ergo Regalia *aperta*, quando per mortem Epiſcopi, aut alia modo Sedes vacat; tunc enim Regi Jus *Regaliæ* jam deſcriptum acquiritur, ſive *aperitur*.

Manet autem *aperta Regalia*, ſive Jus illud apud Regem manet, quouſque novus Epiſcopus præſtito juramento, ac litteris Regiis obtentis, & regiſtratis, & manus Regiæ levatione facta poſſeſſionem Epiſcopatus *per ſe* acceperit; quo demum, juxta modernam praxim, Regalia *clauditur*: ſive Jus Regium tam quoad proventuum diſpoſitionem, quam beneficiorum collationem extinguitur, & plenaria diſpoſitio Epiſcopo defertur.

XVIII. Porro de hoc Jure *Regaliæ* plura dicemus Parte ſeconda, ubi de collatione Beneficiorum tractandum erit; illud equidem ſciendum, neque in Regno Galliæ jam pridem omnes Epiſcopatus huic juri fuiſſe ſubjectos, uti paſſim Auctores de illo jure tractantes teſtantur; atque inter ceteros Philippus Probus, qui loco ſupra allegato *qu.* 60. enumerat Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus, qui huic fuerint ſubjecti, & qui ab eo exempti: manſeruntque plures Eccleſiæ ab hoc jure liberæ; atque per Arreſta Regia in ea libertate conſervatæ fuerunt uſque ad annum 1673. quando in conformitatem Arreſti Parlamenti Pariſienſis Rex declaravit, jus *Regaliæ* eſſe inalienabile, & impræſcriptibile; illudque ſibi *generaliter* in *omnibus* Archiepiſcopatibus, & Epiſcopatibus ſui Regni, ac ditionum ſuæ obedientiæ competere, iis ſolis exceptis, qui titulo *oneroſo* ſunt exempti.

Conformiter ad hanc Declarationem Regiam, & alteram die 2. Aprilis 1675. prioris confirmativam, & explanativam, Jus *Regaliæ*, Rege urgente, ac tandem etiam Clero conſentiente, licet nonnullis Epiſcopis fortiter reſiſtentibus, ad omnes Eccleſias Metropolitanas, & Cathedrales extenſum eſt (*a*).

XIX. In Imperio quoad *Regaliam* moderatius agitur, ut notat Zypæus in Jure novo *de electione num.* 3. „ ut Epiſcopi, qui & Principes ſint (ut ſunt plerique) ſtatim per ſe, vel alios juramenta debita præſtent quidem, & Regalia, ac feuda ſua relevent; non tamen, vacante Sede, temporalitas ad manus Imperatoris ponitur, ſed Capitulum adminiſtrat pro Succeſſore: ſed id forte, quia Pontifices Germanos Imperatores Fridericum, Henricum, &c. ſuperarunt: Bonifacius VIII. Philippum Pulchrum aut Succeſſores non item.

Belgii Epiſcopatus, ſi Tornacenſem excipiamus, juri *Regaliæ* ſubjecti non ſunt; unde temporalia per Capitulum, aut OEconomum a Capitulo deputandum, Sede vacante, adminiſtrantur pro Succeſſore; atque ipſa Beneficiorum collatio novo Epiſcopo reſervatur; juxta ea quæ titulo IX. *c.* 2. dicta ſunt.

(*a*) Ut id clarius evadat, notandum eſt ineunte XVII. ſæculo motam fuiſſe hanc controverſiam, an jus *Regaliæ* per omnes Regni Cathedrales diffunderetur, an vero ad certas quaſdam eſſet reſtrictum; hujus quæſtionis deciſio cum a Senatu Pariſienſi in longiorem deliberationem protracta fuiſſet, tandem ann. 1608. latum ab eo eſt judicium, quo jus *Regaliæ* in omnes Regni Cathedrales confirmatum fuit. Contra illud Arreſtum Clerus Gallicanus apud Henricum IV. conqueſtus eſt, & litteras negotii illius avocatorias obtinuit, quibus cognitio illa Senatui fuit interdicta, & ſtatus Eccleſiarum, quæ ſe ab eo jure immunes eſſe credebant, Conſilii Sanctioris judicio permiſſus eſt. Declaratione ann. 1673. ſtatuit Ludovicus XIV. his verbis: *Declarons le droit de Regale nous appartenir univerſellement dans tous les Archevêchés de notre Royaume, a la reſerve de ceux qui en ſont exempts à titre onereux.* Quod ann. 1682. a Comitiis Cleri Gallicani probatum eſt.

TITULUS DECIMUSQUINTUS.

De Conſecratione Epiſcoporum.

CAPUT PRIMUM.

A quibus, intra quod tempus, & quo loco Conſecratio fieri debeat?

1 *Præcipua in Conſecratione auctoritas erat penes Metropolitanum.*
2 *In conſervanda hac Metropolitanorum auctoritate valde religioſi fuerunt Romani Pontifices.*
3 *Suffraganeorum in Conſecratione olim requiſita fuit præſentia, aut ut minus aſſenſus.*
4 *Tres ut minus Epiſcopi debent eſſe præſentes.*
5 *Hæc diſciplina tam in Græca, quam Latina Eccleſia etiam hodie obtinet.*
6 *Ratio hujus diſciplinæ.*
7 *Præſentia plurium Epiſcoporum ſpectat dumtaxat ad diſciplinam.*
8 *Neceſſitate cogente poteſt interdum ab hac diſciplina recedi, & a duobus Conſecratio peragi.*
9 *Ita ordinatus Pelagius I. Papa.*
10 *Etiam ab uno Epiſcopo fieri poteſt Conſecratio, nec apud Veteres deſunt exempla.*
11 *Probatur auctoritate S. Gregorii.*
12 *Conformis eſt moderna praxis Curiæ Romanæ.*
13 *Quoad Conſecrationem Epiſcoporum hodierna diſciplina difformis eſt a priſtina.*
14 *Conſecratio tam ex veteri, quam moderna diſciplina debet fieri intra tres menſes.*
15 *Eſt tamen differentia in tempore, a quo tres menſes computari debent.*
16 *Quo in loco fieri debeat?*

I. PRæcipuam in confirmatione Epiſcoporum auctoritatem per duodecim, & amplius ſæcula fuiſſe penes Metropolitanos, titulo præcedenti abunde probatum fuit. Cum vero confirmatio ab ipſa Conſecratione vix ſejungeretur, ſed Metropolitanus una cum Epiſcopis Comprovincialibus, examine ſupra electionis forma, ac perſona electa facto, ad ordinationem ſeu Conſecrationem procederet; ſi electionem canonicam, & perſonam electam idoneam reperiſſet, mirum non eſt, ſi primas quoque in Conſecratione Epiſcoporum partes duodecim ſæculis facile Metropolitano delatas eſſe videamus.

Et quidem Canone 6. Nicæno dicitur: „ Illud generaliter eſt clarum, quod ſi quis *præter ſententiam Metropolitani* fuerit *factus* Epiſcopus, hunc magna Synodus definivit Epiſcopum eſſe *non oportere* ". Apud Gratianum *Diſt.* 64. *can.* 8.

Hinc illud Innocentii I. ad Victricium Epiſcopum: „ Extra conſcientiam *Metropolitani* Epiſcopi, nullus audeat *ordinare* Epiſcopum . . . . Hoc enim & Synodus Nicæna conſtituit atque definivit ". Gratianus ibidem *can.* 5.

II. Eam Metropolitani in conſecrandis Epiſcopis ſuis Suffraganeis prærogativam pluribus inculcat Gelaſius I. apud Gratianum loco citato *can.* 6. atque in illa conſervanda adeo erant religioſi Pontifices, ut Stephanus VI. (*a*) ne hanc perturbaret, Epiſcopum Lingonenſem a populo, & Clero rite electum, & Romam pro Conſecratione cum Decreto electionis miſſum (recuſante Lugdunenſi Metropolitano eum conſecrare) illum conſecrare bis renuerit, ac repulerit, ad Lugdunenſem ſcribens, & reſcribens, ut ipſe ſuo munere in hujus Conſecratione fungeretur; tertio demum interpellatus, vix magna Lugdunenſis pertinacia coactus, illum conſecravit; uti latius ex Frodoardo in hiſtoria Remenſi refert Baronius ad *ann.* 885.

Similiter Gregorius VII. licet ipſe Robertum Carnutenſem ab Epiſcopatu depoſuiſſet; non tamen propterea ſibi alterius ſuffectionem, aut ordinationem reſervavit; ſed ad Ordinarios tam electores, quam Conſecratores illum miſit. Senonenſi enim Metropolitano, & Suffraganeis ita ſcribit: „ Eccleſiam illa (Carnutenſem) Canonicam electionem in aliquam idoneam perſonam facere admonuimus; admonemus & vos, ut eidem electioni, eam quam oportet aut per vos, aut idoneos Nuntios veſtros diligentiam adhibentes, quem electum Canonice cognoveritis, & *manus imponere*, & in Epiſcopum *Conſecrare*, nulla occaſione recuſetis ": *Lib.* 4. *Epiſt.* 15.

III. Porro licet præcipua fuerit in Epiſcoporum confirmatione, & Conſecratione penes Metropolitanum auctoritas, aliorum tamen Suffraganeorum ſeu Comprovincialium nequaquam negligendus erat conſenſus, & auctoritas.

Confirmationem enim Epiſcoporum Metropolitano, & Epiſcopis Suffraganeis per Canones Nicænos, alioſque ſubſequentes per continuam decem ſæculorum ſeriem delatam fuiſſe, ſupra oſtendimus. Cumque ordinatio ſive Conſecratio a confirmatione necdum eſſet ſejuncta, etiam Conſecrationem Epiſcoporum, Metropolitano cum Epiſcopis Comprovincialibus delatam fuiſſe cognoſcimus: idque uno conſenſu Theologi, & Canoniſtæ fatentur; eamque diſciplinam etiam Jure communi ſeu Decretalium conſervatam tradunt ad *cap.* 7. *tit. de Temporibus Ordinat.*

IV. Verum quia difficile erat ad omnem Epiſcopi ordinationem omnes Provinciæ Epiſcopos *perſonaliter* convenire & aſſiſtere, Canone 4. Nicæno cautum fuit „ ut ſi hoc difficile fuerit, vel aliqua urgente neceſſitate, vel itineris longitudine, certe tres Epiſcopi debeant in unum congregari, ita ut etiam ceterorum, qui abſentes ſunt, conſenſum in litteris teneant, & ita faciant ordinationem ". Gratianus *Diſt.* 64. *can.* 1.

V. Et licet tum præſens Canon, tum plerique alii eamdem diſciplinam præſcribentes, videantur non tantum de Conſecratione, ſed vel præcipue de electione, & confirmatione Epiſcopi agere; nihilominus ex hiſce Canonibus ſtabilita ac conſervata fuit in Græca pariter, ac Latina Eccleſia hactenus diſciplina, ut ad Conſecrationem Epiſcopi convenire, eique *perſonaliter* aſſiſtere debeant, præter Metropolitanum, aliumve Epiſcopum ordinantem, duo alii Epiſcopi.

„ Adſint (ait modernus Pontificale Romanum *Titulo de Conſecratione Electi in Epiſcopum*) duo ad minus Epiſcopi aſſiſtentes ". Et Rituale Græcorum ordinem in Conſecratione Epiſcopi ſervandum præſcribens, ait: „ *Tres* vero Pontifices, ſive etiam plures, Pontificium omnem ornatum induti, in ſellis ſuis ſedent ante ſacras ſancti altaris fores.

VI. Rationem hujus diſciplinæ jampridem aſſignavit Innocentius I. in Epiſtola ad Victricium apud Gratianum *Diſt.* 64. *can.* 4. „ Ne unus Epiſcopus ordinare præſumat Epiſcopum, ne, ait, *furtivum Beneficium* præſtitum videatur. Hoc enim & in Nicæna Synodo conſtitutum eſt, atque definitum.

Quaſi diceret: noluit Synodus, ut Epiſcopus *furtive* ſive tamquam *fur* clam in ovile Chriſti aſcendat; ſed *publice*, id eſt, Eccleſia univerſa, per cujuſque Provinciæ Epiſcopos repræſentata, probante & aſſentiente.

Non abſimilem hujus diſciplinæ rationem dedit S. Anſelmus Cantuarienſis in litteris ad Regem Hiberniæ, improbans in Regno illo *ab uno Epiſcopo Epiſcopum ſicut quemlibet Presbyterum ordinari*, ſubjungit: „ Minus quam a *tribus* Epiſcopis ordinari non debet, cum propter multas alias, & rationabiles cauſas, quas epiſtolaris brevitas non admittit; tum ut *fides*, *vita*, & *ſollicitudo ejus, qui invigilare debet*, *idoneis & legalibus teſtibus comprobetur* ". Lib. 3. Epiſt. 247.

VII. Hic nota, nec Innocentium, nec Anſelmum, Epiſcoporum Ordinationes ſive Conſecrationes ſine legitimo Epiſcoporum numero factas, tamquam nullas invalidaſque reïcere, ſed ſolum arguere, eas clandeſtine, ac ſine legitima quaſi approbatione peragi; ipſorumque Epiſcoporum præſentiam non tam ad ſubſtantiam & validitatem Conſecrationis, quam ad diſcutiendam, & comprobandam Ordinationem requirere: quod & probat abſentium Epiſcoporum Comprovincialium per litteras requiſitus conſenſus.

VIII. Licet ergo diſciplina hæc, utpote ab Apoſtolis nobis tradita, & hactenus in Eccleſia conſervata, merito religioſe obſervetur, nihilominus, ſicut in aliis diſciplinæ articulis contingit, neceſſitate cogente, ex Superiorum judicio, ab ea nonnihil recedi poſſe, & ratio, & auctoritas probant.

Et quidem in Conſtitutionibus Eccleſiæ Alexandrinæ ſub nomine Apoſtolorum præcipitur, *Ut ordinetur Epiſcopus a tribus Epiſcopis; neceſſitate vero cogente a duobus*. Apud Guilelmum Beveregium in notis ad Canonem 1. Apoſtolorum.

Et in Conſtitutionibus vulgo Apoſtolorum *lib.* 3. *cap.* 20. „ Jubemus autem, ut *a tribus* Epiſcopis Epiſcopus ordinetur, & *ut minimum a duobus*: ita ut ab uno conſtitui non poſſit; teſtimonium enim duorum & trium firmius eſt, & certius.

IX. Sic ordinatus eſt Pelagius I. Epiſcopus Romanus a duobus Epiſcopis, & uno Presbytero, ſcilicet „ Dum non eſſent Epiſcopi, qui eum ordinarent, inventi ſunt *duo* Epiſcopi, Joannes de Peruſio, & Bonus de Ferentino, & Andreas *Presbyter* de Oſtia, & eum ordinaverunt Pontificem; tunc enim non erant in Clero, qui poterant eum promovere ". Anaſtaſius Bibliothecarius in ejus vita.

X. Quin & eadem neceſſitate urgente quidni ab *uno* Epiſcopo Epiſcopus ordinari poſſet? cum ſicuti *trium*, ita quoque *duorum* præſentia ad diſciplinam, non ad ſubſtantiam ſeu eſſentiam Conſecrationis ſpectare videatur: nec deſunt apud veteres hujuſmodi ordinationis exempla.

Syneſius Siderium Palæbiſcæ Epiſcopum a Philone Cyrenenſi ſolo ordinatum fuiſſe refert; additque: *Verum in temporibus formidoloſis, ſummum jus prætermitti neceſſe eſt*. *Epiſt.* 67.

XI. Sed in hanc rem digniſſima notata eſt S. Gregorii ad Auguſtinum Anglorum Apoſtolum reſponſio. Interrogaverat eum Auguſtinus: „ Si longinquitas itineris magna interjaceat, ut Epiſcopi non facile valeant convenire, an debeat *ſine aliorum* Epiſcoporum præſentia Epiſcopus ordinari? Reſpondit Gregorius: Et quidem in Anglorum Eccleſia, in qua adhuc *ſolus* Epiſcopus inveniris, ordinare Epiſcopum *non aliter, niſi ſine Epiſcopis* potes ". Ita Beda in Hiſt. Angl. *lib.* 1. *cap.* 27. a quo primum hanc epiſtolam accepimus, uti notat Vir eruditus Petrus Guſſanvillæus in notis ad hanc epiſtolam, quæ eſt 32. *lib.* 12. obſervatque tam ex antiquis quam recentioribus editionibus, codicibus manuſcriptis, & auctoribus Eccleſiaſticis, hanc eſſe genuinam epiſtolæ lectionem; vitioſam vero quorumdam exemplarium, quæ habet: *Ordinare Epiſcopum non aliter niſi cum Epiſcopis potes*. Idem notat ac, ſolide probat Guilelmus Beveregius Presbyter Anglicanus in notis ad Canonem I. Apoſtolorum.

XII. Hiſce conformis eſt moderna praxis Curiæ Romanæ. Hodie quippe, teſte Fagnano, in Litteris pro Conſecratione Epiſcoporum in Indiis apponitur clauſula infra ſcripta, videlicet: *Tibi Presbytero, ut a quocumque malueris Catholico Antiſtite gratiam, & communionem Sedis Apoſtolicæ habente, accitis & in hoc illi aſſiſtentibus duabus, vel tribus Dignitatibus, munus Conſecrationis recipere valeas*. Ad *cap.* 7. *tit. de temporib. Ordinat. num.* 20.

(*a*) Auctor noſter hunc Stephanum nuncupat Sextum, quamvis propter rationem ab ipſo deductam ſuperius *cap.* 5. *num.* 8. hic Papa vocari ſolummodo deberet Stephanus Quintus. At ſatius judicavit Baronii forſan errantis Computum ſequi, ut clarius ſcriberet, quam Summorum Pontificum ordinem interturbare in opere Juris Canonici, ubi non de eorum ſerie, & numero, ſed de eorum Decretis, & auctoritate agitur.

XIII.

XIII. Quoad ipſum vero Conſecratorem Epiſcopum hodierna diſciplina a priſtina nonnihil diſſona eſt. Nam juxta diſciplinam Sacris Canonibus, & Decretalibus Gregorii IX. expreſſam, ordinarius Conſecrator eſt Metropolitanus reſpectu ſuorum Suffraganeorum; hodie vero ſicuti Epiſcoporum Confirmatio, ita & Conſecratio ad Pontificem devoluta eſt. Unde in Pontificali Romano ſub titulo *de Confirmatione Electi in Epiſcopum* præmittitur hoc monitum: ,, Nemo conſecrari debet, niſi prius conſtet Conſecratori de ,, *commiſſione* conſecrandi, ſive per *Litteras Apoſtolicas*, ſi ſit ex- ,, tra Curiam; ſive per *commiſſionem* vivæ vocis oraculo, a Sum- ,, mo Pontifice *Conſecratori factam*, ſi Conſecrator ipſe ſit Car- ,, dinalis.

Et ex præſcripto ejuſdem Pontificalis, Ordinator priuſquam Conſecrationem inchoet, petit ab Epiſcopis Aſſiſtentibus, & Electum Conſecratori, ut eum ad onus Epiſcopatus ſublevet, præſentantibus; *Habetis mandatum Apoſtolicum?* quo lecto demum ad Conſecrationem procedit.

XIV. Jampridem in Concilio Chalcedonenſi decretum fuit; ,, ut ,, intra *tres menſes* Epiſcoporum ordinationes fiant, niſi inexora- ,, bilis utique neceſſitas effecerit, ut dilationis tempus proroge- ,, tur ". Gratianus *Diſt*, 75. *Can.* 2.

Synodus Tridentina advertens plures Epiſcopos electos, munus conſecrationis negligere; ratos ſibi ſufficere accepta confirmatione, ea, quæ juriſdictionem & temporalium adminiſtrationem, & uſum ſpectant, pleno jure obtinuiſſe, edixit; ,, Eccleſiis Cathedralibus, ,, ſeu ſuperioribus quocumque nomine ac titulo præfecti, etiam ſi ,, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales ſint, ſi munus Conſecratio- ,, nis intra *tres menſes* non ſuſceperint, ad fructuum preceptorum ,, reſtitutionem teneantur; ſi intra totidem menſes poſtea id face- ,, re neglexerint, Eccleſiis ipſo jure privati ". *Seſſ.* 23. *cap.* 2. *de reformatione*.

XV. Sive ergo priſtinam, ſive modernam ſpectemus diſciplinam, Conſecrationi perangendæ trium menſium tempus eſt præfixum; hac tamen differentia, quod Canon Chalcedonenſis (uti recte monet Lupus) ,, *a cœpta vacatione*, Tridentinum vero Decretum *a data* ,, per D. Papam *confirmatione*, velit tres menſes computari ".

Dum enim Metropolitano, & Epiſcopis Comprovincialibus præcipuæ partes eſſent in eligendo, confirmando, & conſecrando Epiſcopo, omnia facile intra tres menſes a die vacationis expediri poterant; ſed devoluto jure confirmandi, & providendi ad Sedem Apoſtolicam, vix poſſibile eſt, ut omnia intra tres menſes a die vacationis expediantur: ideoque a die obtentæ proviſionis Apoſtolicæ tempus trium menſium conſecrationi præfixum computari cœpit.

XVI. ,, Conſecratio vero (ait Synodus Tridentina loco citato) ,, ſi extra Curiam Romanam fiat, in Eccleſia, ad quam promoti ,, fuerint, aut in Provincia, ſi commode fieri poterit, celebretur.

CAPUT II.

De Juramento ab Epiſcopis ante Conſecrationem Romano Pontifici præſtando.

1 *Ab Ordinandis exigi profeſſionem juratam olim Patribus diſplicuit.*
2 *Profeſſionem obedientiæ ſine juramento olim Epiſcopi etiam præſtabant ſuis Metropolitanis.*
3 *Profeſſio Fidei ſimplex abſque jerejurando facta Summo Pontifici.*
4 *Circa ſæculum* XI. *profeſſioni obedientiæ cœpit adjungi Juramentum.*
5 *Sola obedientia Canonica promittebatur uſque ad tempora Gregorii VII. qui novam juramenti formulam induxit.*
6 *Novam hanc eſſe formulam probatur.*
7 *Sæculo XIII. Juramentum cum dicta formula exigebatur in conceſſione* Pallii.
8 *Eodem ſæculo exigi cœpit per Romanos Pontifices ab Epiſcopis eorum ordinationi immediati ſubjectis, & per Metropolitanos a ſuis Suffraganeis.*
9 *Hodie ab omnibus Epiſcopis præſtatur Romano Pontifici juxta formam in Pontificali expreſſam.*
10 *Tres priores articuli in formula juramenti expreſſi, conformes ſunt Juramento fidelitatis a vaſallo præſtando Domino directo.*
11 *Juramentum non proponendum Epiſcopis, qui ratione temporalium Summo Pontifici non ſunt obſtricti.*
12 *Refertur quartus articulus juramenti, & quæ ſit ejus genuina lectio, oſtenditur.*
13 *Quid per* Regalia Sancti Petri *intelligatur?*
14 *Quintus articulus.*
15 *Sextus articulus.*
16 *Septimu. articulus.*
17 *Tres poſteriores articuli cum quadam moderatione intelligendi.*
18 *Deſideratur major claritas in articulis juramenti ab Ordinatione præſtandi.*
19 *Viſitationis Liminum Apoſtolorum, de qua in articulo ſeptimo, meminit Synodus Romana anno 743.*
20 *Viſitare Limina Apoſtolorum primitus idem fuit quod ad Synodos convenire; & ſolos Epiſcopos ad Metropolim Romanam pertinentes obligabat.*
21 *Quare citius Metropolitanis quam reliquis Epiſcopis hæc obligatio fuerit impoſita?*
22 *Hodie omnibus generaliter Epiſcopis vi Juramenti imponitur, & quare?*
23 *Quoties Epiſcopi Belgii Limina Apoſtolorum viſitare debeant?*
24 *Quid per Limina Apoſtolorum in formula juramenti intelligatur?*
25 *Quis præcipuus ſcopus viſitationis?*
26 *Juxta formulam Juramenti Epiſcopi non niſi legitimo impedimento detenti per ſpecialem Nuntium huic obligationi ſatisfacere poſſunt, & qualis debeat eſſe ille Nuntius?*
27 *De praxi, & conſuetudine Belgii Epiſcopi viſitationem hanc abſolvunt per Nuntium.*
28 *Refertur articulus octavus Juramenti, & oſtenditur quomodo hic, & alii articuli cum quadam moderatione ſint intelligendi.*
29 *Proponitur articulus nonus Juramenti.*
30 *Sæculo etiam XIV. ſimile Juramentum fidelitatis, & obedientiæ ab Epiſcopis præſtabatur Metropolitanis.*
31 *Formulæ hodiernæ multa addita ſunt poſt tempora Gregorii VII.*

I. PRiſtina Patrum ætas attendens, quam enixa ac ſevere Chriſtus inculcaſſet, & Apoſtolus Jacobus monuiſſet, *non jurare omnino, ... ſit autem ſermo veſter, eſt, eſt: quod autem his abundantius eſt, a malo eſt.* Matth. 5. v. 34. & 37. Jac. ep. c. 5. v. 12. admodum ſollicita fuit, ne citra neceſſitatem inevitabilem juramentum, præſertim a Miniſtris Eccleſiæ exigeretur.

Hinc illud etiam ſæculo IX. Concilii II. Cabillonenſis: ,, Dictum ,, eſt interea de quibuſdam fratribus, quod eos, quos ordinaturi ,, ſint, *jurare* cogant, quod digni ſint, & contra Canones non ſint ,, Epiſcopo, qui eos ordinat, & Eccleſiæ, in qua ordinantur. ,, Quod juramentum quia *periculoſum* eſt, omnes una inhibendum ,, ſtatuimus ". *Can.* 13.

Et in Conventu Epiſcoporum, Abbatum, Comitum, vel Majorum natu Francorum, juſſu Ludovici Pii Imperatoris anno 816. Aquiſgrani habito decretum eſt: ,, De Epiſcopis vero in Longo- ,, bardia conſtitutis, qui ab his, quos ordinabant, *Sacramenta*, & ,, munera contra divinam, & Canonicam auctoritatem accipere, ,, vel *exigere* ſoliti erant, modis omnibus inhibitum eſt, ne ulte- ,, rius fiat; quia juxta Sacros Canones uterque gradu proprio ta- ,, lia facientes decidi debent ". *Cap.* 16. & refertur *lib.* 1. *Capitular. Regum Francorum cap.* 91.

II. Ipſam juramentorum exactionem præcipue diſplicuiſſe, non vero obedientiæ profeſſionem, ſat innuunt illa ipſa Regum Francorum Capitularia, in quibus *lib.* 7. *cap.* 466. legitur: ,, Quando ,, Presbyteri, aut Diaconi per Parochias conſtituuntur, oportet ,, eos *profeſſionem* Epiſcopo ſuo facere ". Quid hæc profeſſio contineret, titulus ipſius Capitularis oſtendit: ,, Ut Presbyteri & Dia- ,, coni quando per Parochias conſtituuntur, *ſtabilitatis & obedien-* ,, *tiæ ſuæ*, atque *ſtatuta ſervare* promiſſionem ſuo faciant Epi- ,, ſcopo.

Similem profeſſionem ſuis Metropolitanis in ſua ordinatione faciebant Epiſcopi. Extat in Appendice Tom. VIII. Conciliorum generalium *col.* 1881. profeſſio Adalberti futuri Epiſcopi Morinenſis, Hincmaro Remorum Archiepiſcopo oblata, in qua præter profeſſionem fidei habetur: ,, Privilegio etiam Metropolis Remorum ,, Eccleſiæ ac ejus *Præſulis*, ſecundum Sacroſanctos Conciliorum ,, Canones, & Decreta Sedis Apoſtolicæ ex Sacris Canonibus, & ,, legibus promulgata, pro ſcire & poſſe, abſque dolo & ſimula- ,, tione, vel indebita & pertinaci contradictione, me *obediturum* ,, profiteor ".

Eamdem profeſſionem eidem Remorum Archiepiſcopo feciſſe Hincmarum Laudunenſem Epiſcopum ejus nepotem, ſcribit Amoinus, aut ejus Continuator ad annum 870. eamque in Concilio apud Attiniacum Epiſcoporum decem Provinciarum, cum de multis, atque inter alia de inobedientia erga ſuum Archiepiſcopum impeteretur, propria manu ſubſcriptam porrexit.

Porro in hac profeſſione nullius juramenti mentio occurrit; nec aliud quam Canonicam obedientiam Metropolitano debitam exprimit. Unde Hincmarus Remenſis de Laudunenſi loquens ait: ,, Non ,, debuerat oblviſci *profeſſionis*, & ſubſcriptionis ſuæ, ante Ordi- ,, nationem Epiſcopalem: qui coram Altari Sanctæ Mariæ, & cun- ,, ctis qui adfuerunt, non ſolum de Remenſi Eccleſia, & de Lau- ,, dunenſi Parochia, verum & de Remorum Provincia Epiſcopis, ,, & aliis diverſi ordinis Viris, ſecundum morem Remenſis Eccle- ,, ſiæ, ſicut *ſoliti erant Epiſcopi Ordinandi ſubſcribere*: poſt Catho- ,, licæ fidei profeſſionem, de *obedientia* ſua ſecundum ſacras regu- ,, las erga *Remorum Metropolim* propria manu ſubſcripſit.

III. Quam fidei profeſſionem abſque juramento coram ſuis Metropolitanis olim emittebant Epiſcopi, eam quoque obtinuiſſe in Eccleſia Romana evincitur ex libro diurno Romanorum Pontificum, in quo legitur *cap.* 3. *tit.* 6. profeſſio fidei, quam Epiſcopus Eccleſiæ ſuburbicariæ emittebat coram Epiſcopo Romano tamquam ſuo Metropolitano, nulla tamen facta mentione juramenti, ſed ita ſimpliciter concluditur: ,, Et ut *noſtræ fidei* veſtro Apoſtolatui, ,, ſanctæque ejus Catholicæ Eccleſiæ integritas ac puritas monſtra- ,, retur, per præſentis *promiſſionis* noſtræ paginam per N. Nota- ,, rium ſcribendam dictavimus, & ſacro ſcrinio ſanctæ Apoſtolicæ ,, beatitudinis veſtræ contradimus.

Simplex igitur erat fidei declaratio, & profeſſio; unde & titulus habet: *Promiſſio fidei Epiſcopi*.

Obſervat autem Garnerius, hanc promiſſionis formulam referendam ad annum 683. additque hujus formulæ auctorem eſſe Leonem II. prout ibidem legitur; nam ſimiles formulæ temporum ſucceſſu varia paſſæ ſunt additamenta, uti ibidem recte monet Garnerius.

Ex his interim patet, quod nec eo tempore ab Epiſcopis, licet Romani Epiſcopi ordinationi ſubjectis, obedientia, aut fidei profeſſio, medio *juramento*, fieri ſolita eſſet.

IV. Tametſi circa ſæculum undecimum profeſſioni Juramentum ſubinde adjungi cœperit, nihilominus illa profeſſio ſolam adhuc *Canonicam obedientiam* reſpiciebat; quod ex profeſſione Thomæ Eboracenſis facta B. Lanfranco Archiepiſcopo Cantuarienſi manifeſtum eſt.

Poſtquam enim anno 1072. multum diſputatum fuiſſet de ſubjectione, quam Eccleſia Eboracenſis debebat Eccleſiæ Cantuarienſi, tandem ,, Lanfrancus Doroſternenſis (a) Archiepiſcopus ex anti- ,, qua Anteceſſorum conſuetudine oſtendit, Archiepiſcopum Ebo- ,, ra-

(a) Cantobery.

Digitized by Google

„ racenſem profeſſionem Archiepiſcopo Cantuarienſi facere etiam „ cum *Sacramento* debere (inquiunt Acta Concilii Anglicani tom. x. „ Conciliorum generalium *col.* 1211.) ſed ob amorem Regis, Tho- „ mæ Archiepiſcopo Eboracenſi Sacramentum relaxavit, ſcriptam- „ que tantum profeſſionem recepit, non præjudicans Succeſſoribus „ ſuis, qui voluerint *Sacramentum* cum profeſſione a Succeſſoribus „ Thomæ exigere ". Hactenus Acta dicti Concilii; quibus ſubjicitur profeſſio Thomæ Eboracenſis facta Lanfranco Cantuarienſi; in qua hæc leguntur: „ Ego Thomas ordinatus jam Eboracenſis Ec- „ cleſiæ Metropolitanus Antiſtes, auditis cognitiſque rationibus, „ abſolutam tibi, Lanfrance Dorobernenſis Archiepiſcope, tuiſque „ Succeſſoribus, de *Canonica obedientia* profeſſionem facio, & quid- „ quid a te, vel ab eis juſte ac canonice injunctum mihi fuerit, „ ſervaturum me eſſe promitto.

V. Sacramentum ergo ſive juramentum profeſſioni adjici quidem cœpit; at nihilominus *ſola obedientia Canonica* hactenus exigebatur; neque aliam etiam a Romanis Pontificibus exactam fuiſſe, vel in Ordinatione Epiſcoporum, aut Metropolitanorum; immo nec in conceſſione *Pallii* Archiepiſcopalis legitur ante tempora Gregorii VII. qui primus anno 1079. a Patriarcha Aquilejenſi in Concilio Romano exegit non *Canonicam* dumtaxat obedientiam, ſed Juramentum *fidelitatis* non abſimile illi, quod Vaſallus præſtare ſolet Domino directo: *Non ero in conſilio, neque in facto, ut vitam, aut membra, aut Papatum perdant, aut capti ſint mala captione.*

VI. Novam fuiſſe hanc Juramenti formulam ſufficienter quoque probat epiſtola Paſchalis II. ſub finem ſæculi XI. aut initium ſæculi XII. ſcripta ad Archiepiſcopum Panormitanum, cujus fragmentum extat in *cap.* 4. *tit. de elect.* & integra refertur in prima Decretalium Collectione Antonii Auguſtini eodem titulo *cap.* 21. & tom. x. Conciliorum inter epiſtolas Paſchalis II. ubi tamen inſcriptio alia eſt. *Nec mirum*, inquit Vir eruditus Franciſcus Florens ad titulum *de electione p.* 119. edit. anni 1679. *eodem enim exemplo, ad plures Metropolitanos miſſam fuiſſe, varietas inſcriptionis indicat.*

Ita Litteras orditur Paſchalis, „ Significaſti Reges, & Regni Ma- „ jores admiratione permotos, quod Pallium tibi ab Apocriſariis „ noſtris tali conditione oblatum fuerit, ſi Sacramentum, quod a „ nobis ſcriptum detulerant *exhiberes* ": vel ut alia lectio habet, *jurares.*

Hæc quid aliud, quam rem hactenus inuſitatam, quæ ſua novitate admirationem ingerere ſolet, indicant? Quod & totus epiſtolæ contextus oſtendit, qui unice in hoc collimat, ut evincat, Pontifici liberum eſſe in conceſſione Pallii exigere juramentum, quod pro conſervanda Eccleſiæ unitate, & obedientia in Sedem Apoſtolicam judicat neceſſarium; uneque obloquentium argumentis occurrere conatur, atque ipſius juramenti æquitatem, & neceſſitatem aſtruere.

Mirum ergo videri non debet, ſi nec in Ordine Romano veteri, nec apud Alcuinum, Amalarium, Rabanum Maurum, atque his recentiorem Rupertum Abbatem, ulla hujuſmodi juramenti mentio occurrat; quamvis omnes vel Galli, vel Germani, aut Scoti fuerint, non obſcure innuitur, illis in partibus juramentum hoc, etiam in receptione Pallii, ſerius notum fuiſſe.

VII. At ſæculo decimo tertio in conceſſione Pallii, Romanos Pontifices a nonnullis ſaltem Metropolitanis hujuſmodi juramentum exegiſſe, evincunt Acta Innocentii III. edita a Franciſco Boſqueto; in quibus pagina 64. extat Formula dandi Pallium cum adjuncto fidelitatis juramento ſimili Gregoriano.

VIII. Quin & eodem labente ſæculo invaluiſſe, ut idem juramentum exigeretur etiam ab Epiſcopis ad ordinationem Pontificis Romani immediate ſpectantibus; ſive *a ſuis Coepiſcopis ſibi immediate ſubjectis*, teſtatur Gregorius IX. *in cap.* 13. *tit. De Majoritate, & Obed.* ibidem reſpondens, ſimile quoque juramentum exigi poſſe per Metropolitanum ab Epiſcopis ſibi ſubjectis; eoque per Metropolitanum ab Epiſcopis ſibi ſubjectis; eoque debere eſſe contentum; hoc eſt, juramento Gregorii VII. de quo *in cap.* 4. *De Jurejurandos* uti ad dictum *cap.* 13. monet Gloſſographus, verbo *forma.*

IX. Poſtquam vero omnium Epiſcopatuum proviſio ad Sedem Apoſtolicam, excluſis Metropolitanis, & Epiſcopis Comprovincialibus, translata fuit; atque ſolius Sedis Apoſtolicæ auctoritate confirmari, & conſecrari cœperunt, etiam ab omnibus, tamquam ordinationi Sedis Apoſtolicæ immediate ſubjectis, juramentum hoc Romano Pontifici præſtandum exigitur, idque hodie præſtatur juxta formulam a Clemente VIII. reformatam, & extenſam, ac Pontificali Romano inſertam.

X. Formula Juramenti prout a Gregorio VII. propoſita fuit, & in *cap.* 4. *tit. de jurejurando* refertur, ſeptem continet articulos; ſive clauſulas; quorum tres primi plane conformes ſunt iis, qui in Juramento fidelitatis, quod Vaſallus præſtare tenetur Domino directo, continentur, uti videre licet *Lib.* 2. *Feud. tit.* 5. 6. & 7. atque his verbis in formula Juramenti exprimuntur: *Ego N. Epiſcopus* (Pontificale addit: *Electus Eccleſiæ N.*) *ab hac hora in antea fidelis ero Sancto Petro, Sanctæque Romanæ Eccleſiæ, Dominoque meo Papæ C. ejuſque ſucceſſoribus canonice intrantibus. Non ero in conſilio* (Pontificale addit: *aut conſenſu*) *neque facto, ut vitam „ perdat aut membrum, vel capiatur mala captione* (addit Pontificale: *aut in eos violenter manus quomodolibet ingerantur; vel injuriæ aliquæ inferantur, quovis quæſito colore*). *Conſilium quod mihi aut per ſe, aut per litteras, aut Nuntium manifeſtabit, ad ejus damnum* (Pontificale addit: *me ſciente*) *nulli pandam.*

Hi articuli ſat oſtendunt, hoc Juramentum Fidelitatis præcipue concernere Epiſcopos, qui Sedi Apoſtolicæ non in ſpiritualibus dumtaxat, ſed & in temporalibus ſubjecti ſunt.

XI. Quandoquidem plures ex articulis juramenti ab Epiſcopis in ſua ordinatione præſtandi ſint plane conformes iis, quos continet juramentum a Vaſallo præſtandum Domino directo, non ſatis conveniens apparet, ut ſimiles articuli proponantur Epiſcopis, qui Romano Pontifici in temporalibus nec immediate, nec mediate ſunt ſubjecti, neque Pontifici tamquam ejus Vaſalli ratione temporalium ſunt obſtricti, præſertim ut idipſum jurejurando obſignent.

XII. Quartus articulus in *cap.* 4. *tit. de jurejurando*, exprimitur hac forma: *Papatum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, & regula Sanctorum Patrum* (pro his finalibus verbis legitur in Pontificali: *Et regalia Sancti Petri*) *adjutor ero ad defendendum, & retinendum, ſalvo ordine meo, contra omnes homines.*

Pontificali Romano conſonat formula Gregorii VII. prout refertur in Concilio Romano VI. anno 1679. quæ extat tom. x. Conciliorum generalium edit. Labbeanæ *col.* 379. Ibi enim legitur: *Papatum Romanum, & Regalia Sancti Petri adjutor ero ad retinendum, & defendendum, ſalvo ordine meo.*

Hanc lectionem ſibi *valde placere*, dixit Antonius Auguſtinus ad *cap.* 20. *De elect.* in prima collectione; atque una dicit: „ Er- „ ratum eſſe videtur ex litterarum compendio. In alia formula „ Sacramenti Roberti Ducis Apuliæ, Calabriæ, & Siciliæ, eſt: „ Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, tibique adjutor ero ad tenendum, „ acquirendum, & defendendum *regalia Sancti Petri*, ejuſque poſ- „ ſeſſiones pro meo poſſe contra omnes homines ": Hæc ille; notatque & vir eruditus Franciſcus Florens, hanc eſſe veram, & antiquam lectionem.

XIII. *Regalia S. Petri* hic accipiuntur *pro Patrimonio* Sancti Petri; quod aperte confirmat Formula Innocentii III. extans in ejus geſtis *pag.* 64. in qua ita explicantur Regalia: *Honores, & dignitates, & rationes Apoſtolicæ Sedis defendam pro poſſe, ſalvo ordine meo:* & pluribus probat D. Du-Cange in ſuo *Gloſſario*, verbo *Regalia:* ideoque dici poteſt, quod ſub nomine *Regalium*, eorumque defenſionis in Formula Gregorii VII. omnia eſſent comprehenſa, quæ latius in Pontificali Romano, ex præſcripto Clementis VIII. his verbis ſunt expreſſa: „ Jura, honores, *privile- „ gia, & auctoritatem* Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, Domini noſtri „ Papæ, & ſucceſſorum prædictorum, conſervare, defendere, „ augere, promovere curabo. Neque ero in conſilio, vel facto, „ ſeu tractatu, in quibus contra ipſum Dominum noſtrum, vel „ eamdem Romanam Eccleſiam, aliqua ſiniſtra, vel præjudicialia „ perſonarum, *Juris, honoris, ſtatus*, & *poteſtatis* eorum machi- „ nentur. Et, ſi talia a quibuſcumque tractari, vel procurari no- „ vero, impediam hoc pro poſſe, & quanto citius potero, ſigni- „ ficabo eidem Domino noſtro, vel alteri; per quem poſſit ad „ ipſius notitiam pervenire.

XIV. Quintus Articulus habet: *Vocatus ad Synodum, veniam, niſi præditus fuero Canonica præpeditione.* In antiqua formula Gregorii VII. ita exprimitur: *Ad Synodum, ad quam me vocabunt, vel per ſe, vel per ſuos Nuntios, vel per ſuas litteras, veniam, & Canonice obediam, aut ſi non potero, Legatos meos mittam.*

XV. Sextus Articulus; *Legatum Apoſtolicæ Sedis, quem certum eſſe cognovero*, (hæc poſtrema clauſula, *quem certum*, &c. in Pontificali omittitur) *in eundo, & redeundo honorifice tractabo, & in ſuis neceſſitatibus adjuvabo.*

XVI. Septimus eſt: *Limina Apoſtolorum ſingulis annis* (Pontificale: *Singulis triennis*) *per me, aut per certum Nuntium* (Pontificale: *Perſonaliter per meipſum*) *viſitabo: niſi eorum abſolvar licentia.* Hæc ultima clauſula non habetur in Pontificali, ſed adduntur ſequentia: *Et Domino noſtro, ac ſucceſſoribus præfatis, rationem reddam de toto meo Paſtorali officio, ac de rebus omnibus ad meæ Eccleſiæ ſtatum, ad Cleri, & populi diſciplinam, Animarum deinde, quæ meæ fidei traditæ ſunt, ſalutem, quovis modo pertinentibus*, & cetera, quæ inferius referentur.

Totus hic Articulus de viſitatione Liminum Apoſtolorum deeſt in formula Gregorii VII. ſupra citata; ſed vice illius habentur hæc, quæ nec in Decretalibus, nec in Pontificali occurrunt: *His, quos nominatim excommunicaverint, ſcienter non communicabo: Romanam Eccleſiam per Sæcularem Militiam fideliter juvabo, cum invitatus fuero.*

Hic rurſus non obſcure innuitur, juramentum hoc primitus conceptum fuiſſe pro ſolis Epiſcopis, qui etiam in temporalibus Sedi Apoſtolicæ aliquo vinculo obſtricti eſſent.

XVII. Ceterum circa tres poſteriores articulos notandum, tria ibidem præſcripta, ita commode, & recte ab Epiſcopis præſtari poſſe, dummodo conſenſus Regis, & Principum interveniat, præſertim in Gallia, & hiſce Provinciis, in quibus abſque conſenſu Regis, nec Legatum Pontificis ut talem agnoſcere, adire, excipere, & comitari; nec Regni finibus excedere, vel ad Synodum, vel ad Pontificem licet proficiſci. De quibus videri poteſt Franciſcus Florens ad titulum *De conceſſione Pallii pag.* 231. & ab eo citati, & quæ infra titulo de Nuntiis, & Internuntiis Apoſtolicis notata ſunt.

XVIII. Obſervare non erit ſuperfluum nonnullos articulos juramenti ab Epiſcopis in Ordinatione præſtandi, ita expreſſos eſſe, ut attento expreſſionis tenore, & ſpectatis provinciarum inveteratis moribus, ſat ambiguum ſit, num Epiſcopi ſuo juramento quoad hos articulos, ſatisfacere poſſint. Optandum eſſet, ut ob religionem juramenti, articuli clarioribus terminis, & Provinciarum juribus, & conſuetudinibus conformibus exprimerentur, atque ita omnis æquivocatio, & ambiguitas, quæ in juramentis ſollicite vitanda eſt, evitaretur: quin & ſatius eſſet, juxta ſanctos Canones, & laudatiſſimam Patrum diſciplinam, ab omni exactione juramenti abſtineretur, & ſola fidei profeſſio, & obedientiæ promiſſio exigeretur, quæ ſola per decem & amplius ſæcula in uſu fuiſſe legitur.

Etiam hic merito attendendum, hanc juramenti formam per Gregorium VII. demum fuiſſe propoſitam, & exactam, qui primus inter Pontifices ſibi attribuit plenam, & univerſalem auctoritatem in temporalia, uti ex hujus Pontificis litteris oſtendit Dominus Fleury in ſua Hiſtoria Eccleſiaſtica *lib.* 63. *nu.* 2.

XIX. De *Liminum Apoſtolorum* viſitatione mentio fit in Synodo Romana ſub Zacharia Papa anno 743. *can.* 4. ex qua deſumptus

eſt

Digitized by Google

eſt *Canon* 4. *diſt.* 93. apud Gratianum, uti recte notarunt Correctores Romani.

In hoc Canone ſtatuitur: „ Ut juxta Sanctorum Patrum, & „ Canonum ſtatuta, omnes Epiſcopi, qui hujus *Apoſtolicæ Sedis* „ *ordinationi ſubjacent*, qui *propinqui* ſunt, *annue* circa Idus Maii, „ Sanctorum Principum Apoſtolorum Petri, & Pauli *liminibus* præ- „ ſententur, omni occaſione ſepoſita: qui vero de *longinquo* juxta „ *chirographum* ſuum impleant. Nam qui hujus Conſtitutionis con- „ temptor exiiterit, præter quam ſi ægritudine valida fuerit de- „ tentus, ſciat ſe *Canonibus* ſubjacere.

XX. Duo nobis hic Canon aperit. Alterum, quod Epiſcopi Liminibus Apoſtolorum ſe præſentare deberent, ut Synodo annue juxta Canones celebrandæ intereſſent; atque *Liminibus Apoſtolorum ſe præſentare*, idem eſſet, quod Romam ad Synodum juxta Limina Apoſtolorum celebrandam convenire.

Alterum, obligationem ſe præſentandi liminibus Apoſtolorum ſolis Suffraganeis Romanæ Metropolis, ſive qui ordinationi Sedis Apoſtolicæ ſubjacebant, fuiſſe impoſitam; nec tamen his omnibus, ſed ſolis *propinquis*; remotiores enim, tametſi ad Romanam Metropolim ſpectantes, ipſi venire non tenebantur; ſed ſatis erat, ſi chirographo ſuo, quæ in Synodo agebantur, confirmarent.

Itaque obligatio adeundi limina Apoſtolorum profluxiſſe videtur ex obligatione accedendi ac Synodos Metropolitanas; quod apertius indicat S. Leo, qui ſcribens ad Epiſcopos Siciliæ, Pontificis Romani ordinationi ſubjectos, ait: „ Illud primitus pro concordiſſi- „ mæ unitatis cuſtodia exigimus, ut quia ſaluberrime a Sanctis „ Patribus conſtitutum eſt, *binos* in annis ſingulis Epiſcoporum de- „ bere eſſe *conventus*, *terni* ſemper *ex vobis* ad diem tertium Ka- „ lend. Octobr. *Romam* fraterno *Concilio ſociandi*, indiſſimulanter „ occurrant.

Hic ergo manifeſtum eſt, obligationem veniendi Romam a Sancto Leone elici ex obligatione accedendi ad Synodos Provinciales.

Cum vero juxta priſtinam Eccleſiæ diſciplinam, Epiſcopi ad eius ſpectarent Synodum, a quo ordinationem acciperent, facile intelligitur, cur Epiſcopi ordinationi Sedis Apoſtolicæ immediate ſubjecti ad Limina Apoſtolorum accedere ſpecialiter adſtricti eſſent.

XXI. Hinc ulterius intelligimus, quare hæc obligatio citius Metropolitanis, quam Epiſcopis cæteris impoſita ſit; uti colligitur ex Epiſtola 6. Paſchalis II. quia ſcilicet, Metropolitanorum ordinatio citius, quam Epiſcoporum ad Sedem Apoſtolicam tranſlata eſt; atque Metropolitani ab eadem Sede *Pallium*, & cum eo *plenitudinem* Sacerdotii accipere conſueverant.

Quod intelligens antiquus Juris Canonici Gloſſographus ad *cap.* 4. *tit. de Jurejurando*, verbo, *ſingulis annis*, notavit obligationem viſitandi Limina Apoſtolorum, de qua in citato Capitulo, intelligendam de *Archiepiſcopis*, & *Epiſcopis*, *qui ſubſunt Domino Papæ nullo medio*. Additur in margine ex Joanne Andrea: *Idem ſervatur in aliis*, *ſi confirmationem*, *Conſecrationem*, *vel Pallium a Papam recipiunt*.

XXII. Tranſlata ergo non tantum Metropolitanorum, ſed & Epiſcoporum Confirmatione, & Conſecratione ad Sedem Apoſtolicam, una ipſa obligatio viſitandi Limina Apoſtolorum, ſive accedendi ad Sedem Apoſtolicam, cuius jam ordinationi omnes immediate cenſentur ſubjici, generaliter ad Epiſcopos una cum juramento extenſa fuit.

XXIII. Cumque jam inter Epiſcopos huic obligationi ſubjectos eſſent nonnulli in Provinciis remotis, quibus ſingulis triennis Limina Apoſtolorum viſitare, eſſet non parum incommodum, Sixtus V. varia temporum intervalla pro varietate Provinciarum, & Regnorum præfixit; quæ in Pontificali Romano expreſſa ſunt; atque inter alia ait: „ Ad tempus ſingulorum quadrienniorum tenentur „ Germani, Galli, Hiſpani, Belgæ, Boemi, Hungari, Angli, „ Scoti, Iberni, & ceteri omnes, qui in Europa ſunt citra mare „ Germanicum, & Balticum, atque omnium Inſularum maris Me- „ diterranei.

XXIV. Per *Limina Apoſtolorum* in Formula juramenti relata in citato *cap.* 4. non intelligi Eccleſias SS. Petri, & Pauli, nec mortua eorum corpora, vel ſepulcra, ſed Papam, vel Sedem Apoſtolicam, aperte colligitur ex verbis, quæ ſubiciuntur: *Niſi eorum abſolvar licentia*: quæ neceſſario ita debent exponi, niſi *abſolvar* per Papam, qui illis *Liminibus* præeſt, & illorum Apoſtolorum vice fungitur: uti poſt alios Canoniſtas notat Fagnanus ad citatum *cap.* 4. Unde obligatio Epiſcoporum viſitandi materiales illas Apoſtolorum Baſilicas, non tam ex juramento, quam conſuetudine, atque poſteriorum Pontificum Decretis profluit; quod & Fagnanus ibidem notavit.

XXV. Porro præcipuus ſcopus hujus viſitationis, uti colligitur ex Bulla Sixti V. & hodierno ſtilo Curiæ Romanæ, eſt, ut Epiſcopi Sedem Apoſtolicam de ſtatu Eccleſiæ ſuæ plene informent; eumque Sacræ Congregationi Cardinalium ſuper Interpretatione Concilii Tridentini (quæ ad hoc ſpecialiter deputata eſt) referant; quod & hodierna formula juramenti in verbis ſupra relatis exprimit.

Hic autem ſtatus duplex eſt, materialis, & ſpiritualis. „ Materialis verſatur circa loca urbana, ſuburbana, ruralia, ſilveſtria. „ Item circa Cathedralem, Collegiatas, Parochiales, & alias Ec- „ cleſias, & Oratoria. Item circa Monaſteria tam virorum, quam „ mulierum, Hoſpitalium, Montem pietatis, Collegia, Confrater- „ nitates; & alia pia loca tam Civitatis, quam Diœceſis, & cir- „ ca earumdem Eccleſiarum, & locorum ſitum, fabricam, orna- „ tum, bona, reditus, ſacram ſupellectilem, perſonarum, ac mi- „ niſtrorum numerum, & ordinem, & alia his ſimilia. Et quoad „ hunc ſtatum materialem praxis eſt, ut unuſquiſque Epiſcopus in „ prima ejus viſitatione plenam exhibeat relationem; in ſequenti- „ bus autem viſitationibus ſuper hoc ſtatu materiali ſimpliciter ſe „ referat ad relationem primo exhibitam, & tantum adjiciat, ſi „ quid additum, imminutum, immutatum fuerit; quod S. Con- „ gregationem ſcire expediat." Hæc Fagnanus ad dictum *cap.* 4. *numer.* 73.

Status ſpiritualis, ſive formalis, ut eum vocat Fagnanus, in quo præcipue eniti debent, verſatur circa Paſtorale officium, atque omnia, quæ ad ipſarum, quibus præſunt, Eccleſiarum regimen, & animarum ſalutem pertinent, de quibus S. Congregatio juxta præſcriptum Sixti V. edoceri vult, ſcilicet „ quæ in Eccle- „ ſiis eorum curæ ac fidei commiſſis, Cleri, populique morum di- „ ſciplina ſit, quæ Concilii Tridentini, cum in omnibus, tum præ- „ cipue in reſidentiæ munere executio, quæ item piæ conſuetudi- „ nes, & qui omnium denique in via Domini ſint progreſſus". Sive ut in ſuo juramento ad præſcriptum Pontificalis exprimit Epiſcopus: „ Rationem reddam de toto meo Paſtorali officio, de „ rebus omnibus ad meæ Eccleſiæ ſtatum, ad Cleri, & populi di- „ ſciplinam, animarum denique, quæ meæ fidei traditæ ſunt, ſa- „ lutem quovis modo pertinentibus, & viciſſim mandata Apoſtoli- „ ca humiliter recipiam, & quam diligentiſſime exequar.

Et hæc quidem generalia ſunt; ſuper quibus S. Congregatio informari debet; quæ pro accuratiore informatione ad ſpecialia deſcendere ſolet; quemadmodum monet Fagnanus, qui & articulos illos ibidem annotat. De quibus ſi ſincere ac pro rei veritate Congregatio informetur, non dubium, quin frequenter perſpectum eſſe debeat Sedi Apoſtolicæ quantus ſit in pluribus Eccleſiis ſuper hiſce defectus, cui per Sedem Apoſtolicam opportunis remediis merito occurratur.

XXVI. Formula Juramenti expreſſa in *cap.* 4. *tit. de Jurejurando*, tantum obſtringit jurantem, ut *per ſe vel per certum nuntium* Limina Apoſtolorum viſitet; at formula in Pontificali expreſſa obligat *perſonaliter* per *ſeipſum* viſitare; nec niſi *legitimo impedimento* detentum, per alium; atque hoc caſu, uti habent verba juramenti: „ per *certum* Nuntium ad hoc *ſpeciale mandatum* haben- „ tem, de *gremio* mei Capituli, aut alium in *dignitate* Eccleſiaſti- „ ca conſtitutum, ſeu alias *perſonatum* habentem; aut his mihi „ deficientibus, per Diœceſanum Sacerdotem, & Clero deficiente „ omnino, per aliquem alium Presbyterum ſæcularem, vel regula- „ rem ſpectatæ probitatis, & religionis, de ſupradictis omnibus „ plene inſtructum. De huiuſmodi autem *impedimento* docebo per „ *legitimas* probationes, ad Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem „ *Proponentem* in Congregatione *Sacri Concilii*, per ſupradictum „ Nuntium tranſmittendas.

XXVII. Moderna Belgii, vicinarumque Provinciarum conſtans, ac uniformis praxis habet, ut viſitatio per Nuntium fiat; quaſi ob itineris longitudinem, moleſtias, & expenſas, atque diuturniorem a Diœceſi abſentiam, legitimum ac continuum impedimentum ſubſit; neque ulli Epiſcopo hinc difficultatem moveri hactenus intelleximus; in Gallia vero hic articulus non obſervatur, ait D. Fleury in Inſtit. Juris Canonici *parte* 1. *cap.* 11.

XXVIII. Præter ſeptem articulos in formula Juramenti Gregoriani, prout refertur in dicto *cap.* 4. contentos, addit inſuper formula Pontificalis moderna: „ Regulas Sanctorum Patrum, Decre- „ ta, ordinationes ſeu diſpoſitiones, reſervationes, proviſiones, & „ mandata Apoſtolica totis viribus obſervabo, & faciam ab aliis „ obſervari.

„ Hæc clauſula (inquit Vir eruditus Franciſcus Florens ad titu- „ lum de conceſſione Pallii *pag.* 230.) latiſſime patet, nec eam „ uſus noſter admittit in pleriſque. Ideoque omiſſa eſt in *formula* „ Gregorii XV.

Formula Gregorii XV. cujus hic meminit Florens, eſt illa, quam novum Archiepiſcopum Pariſienſem eidem Pontifici præſtitiſſe teſtatur Florens; extatque apud Andream Du-Sauſſai, libro *de myſticis Galliæ Scriptoribus* (*a*).

Quod de Gallia aſſerit Florens, id quoque de Belgio affirmari poſſe non dubium. Nihil enim certius, quam proviſiones, reſervationes, ac mandata Apoſtolica non generaliter, & indiſtincte, ſed cum certis limitationibus juxta jure, ac receptas Provinciarum, atque Eccleſiarum conſuetudines hic admitti; credendumque nec eorum obſervantiam aliter jurari velle Pontifices; videturque uſus, ac communis intellectus, in hunc ſenſum juramentum expoſuiſſe, non tantum quoad hunc articulum, ſed etiam reliquos; ut ſcilicet contenta in illis articulis intelligantur, prout Provinciarum jura, ac conſuetudines illa obſervari permittunt.

XXIX. Denique additur in formula *Pontificalis*: „ Poſſeſſiones „ vero ad menſam meam pertinentes non vendam, nec donabo, „ neque impignorabo; nec de novo infeudabo, vel aliquo modo „ alienabo, etiam cum conſenſu Capituli Eccleſiæ meæ, inconſulto „ Romano Pontifice. Et ſi ad aliquam alienationem devenero; pœ- „ nas in quadam ſuper hoc edita Conſtitutione contentas, eo ipſo „ incurrere volo.

XXX. Juramenti ab Epiſcopis præſtandi de non alienandis rebus ad ſuam menſam ſpectantibus fit mentio in *cap.* 8. *tit. de Rebus Eccleſiæ non alienandis*: illudque vel Pontifici, vel Metropolitano præſtandum erat. „ Nam (ut ait Gloſſa ibidem verbo, *Sacramento*) quilibet Epiſcopus, qui *immediate* Domino Papæ ſubeſt, ju- „ rat ei fidelitatem, quod non alienabit bona Eccleſiæ, nec in- „ feudabit, & idem juramentum præſtant alii Epiſcopi *ſuis Metro-* „ *politanis*.

Hic nota, tempore Gloſſographi huius, id eſt, ſæculo XIV. nondum omnes Epiſcopos præſtitiſſe hoc juramentum fidelitatis Romano Pontifici; ſed tantum immediate Pontifici ſubjectos: reliquos vero illud idem præſtitiſſe ſuis Metropolitanis; ſive Epiſcopos, uti ante diximus, juramentum præſtitiſſe illi, a quo ordinationem, ſive confirmationem accipiebant. Et etiamnum hodie extat in Pontificali Romano ordo Conſecrationis, quo a Metropolitano electus ordinari ſolebat; ubi idem pene per omnia juramentum, quod hodie Pontifici præſtatur, præſtandum præſcribitur Metropolitano. Habetur in Pontificali ſub titulo, *de ſcrutinio*, *quo Antiqui ute-* ban-

(*a*) Gregorius XV. ille eſt, qui, poſtulante Ludovico XIII. Sedem Pariſiorum Epiſcopalem ad Archiepiſcopatus Dignitatem erexit die 20. Octob. 1622.

Digitized by Google

tantur, antequam electus in Epiſcopum conſecraretur. Plura de hoc Juramento dicentur infra Titulo *de Metropolitanis*.

XXXI. Notandum quoque, hujus clauſulæ *de non alienandis rebus* Eccleſiæ, nullam in Formula Gregorii VII. prout vel in Concilio Romano, vel Decretalibus exhibetur, fieri mentionem; unde poſt tempora Gregorii VII. inſertam fuiſſe recte obſervat Franciſcus Florens loco citato *pag.* 231. quemadmodum plura alia ſucceſſu temporis addita fuiſſe, ex dictis facile intelligi poteſt, & utrumque formulam inter ſe conferenti ad oculum patebit.

CAPUT III.

De moderno ritu Conſecrationis.

1 *Electus præſentatur Conſecratori.*
2 *Olim interrogabat Metropolitanus, num præſentes ſcirent electum eſſe dignum: quod etiam tempore Innocentii III. in uſu fuit.*
3 *Inquiritur utrum ante Innocentium III. ritus iſte cœperit uſurpari?*
4 *Olim ſolebat fieri præſentatio electi pridie ante Conſecrationem per Archipresbyterum, vel Archidiaconum Eccleſiæ vacantis.*
5 *Hodie Conſecrator tantum petit a præſentantibus electum, an habeant* mandatum Apoſtolicum, *& quæ hujus ratio?*
6 *De examine electi faciendo ante Conſecrationem.*
7 *Formula examinis iſtius antiqua non eſt. Profeſſio fidei ab electo Epiſcopo emittenda.*
8 *In quo hæc examinandi ratio differat a priſtina Patribus uſitata?*
9 *Conſecrator electo exponit, quid Epiſcopum facere oporteat.*
10 *Liber Evangeliorum cervicibus, & ſcapulis electi imponitur, & Conſecrator cum Epiſcopis aſſiſtentibus manus capiti Conſecrandi imponit.*
11 *Manuum impoſitio ritus eſt antiquiſſimus, ſemper in Eccleſia tam Latina, quam Græca obſervatus.*
12 *Impoſitio libri Evangeliorum etiam eſt antiquiſſima, non tamen univerſaliter ubique eodem tempore recepta.*
13 *Hæc verba* Accipe Spiritum Sanctum *recitari in ipſa manuum impoſitione recens eſt cæremonia; non tamen fruſtra dicuntur.*
14 *Oratio Conſecratoris pro Conſecrato.*
15 *De unctione capitis, & manuum Conſecrati.*
16 *Hujus unctionis ætas quæritur.*
17 *Benedictio & traditio* Baculi *Paſtoralis, & hujus cæremoniæ antiquitas.*
18 *Cur in ordinatione Romani Pontificis hæc cæremonia omittatur, & an olim non fuerit adhibita?*
19 *Impoſitio* annuli, *& ejus antiquitas.*
20 *Traditio libri Evangeliorum ipſi Conſecrato eſt recens cæremonia.*
21 *Conſecratus offert panem, & vinum, quod antiquitus etiam a populo fiebat.*
22 *Conſecratus cum Conſecratore ſtando Miſſam peragit, & de eadem Hoſtia, & eodem Calice communicant.*
23 *Hic ritus olim in Eccleſia Latina, & hodie etiam in Eccleſia Græca eſt uſitatus, & ordinarius.*
24 *Impoſitio* Mitræ, *& quando ejus uſus inceperit?*
25 *De* Chirothecis *Pontificalibus.*

I. RItu hodierno, Electus ſive Nominatus medius inter duos Epiſcopos ducitur ad Metropolitanum ſive Conſecratorem, & ſenior aſſiſtentium eum Conſecratori præſentat conſecrandum ſub hac formula verborum: *Reverendiſſime Pater, poſtulat Sancta Mater Eccleſia Catholica, ut hunc præſentem Presbyterum ad onus Epiſcopatus ſublevetis.*

II. Tempore electionis petebat Metropolitanus: *Scitis illum eſſe dignum?* Reſpondebat Epiſcopus: *Quantum humana fragilitas noſſe ſinit, & ſcimus, & credimus illum dignum eſſe.*

Hancque formulam in uſu fuiſſe tempore Innocentii III. paret ex eius reſponſo relato in *cap. unico tit. de ſcrutinio in Ordine faciendo*; ubi interrogatus, an Epiſcopus aſſiſtens hoc reſponſum dare queat, dum Electi converſatio minus ſibi cognita, aut penitus ignota eſt, reſpondit: „ In tali reſponſione aliquem peccare non „ credimus, dummodo contra conſcientiam non loquatur: quia „ non ſimpliciter illum aſſerit dignum, ſed *in quantum humana fragilitas noſſe ſinit*: cum illum, quem indignum eſſe non novit, „ dignum debeat æſtimare. Huiuſmodi ergo reſponſione ſecure uti „ poteris, niſi forte de *indignitate* tibi conſtiterit Conſecrandi.

Ad hanc reſponſionem reflectens antiquus Gloſſographus, ait: „ Mirabilis eſt reſponſio iſta: potius enim dicere deberet, *ſe nullam habere ſcientiam* de ejus dignitate vel indignitate ". Deinde reſpondet: „ Ex eo, quod videt illum electum *a bonis*, quamdam „ videtur habere notitiam de dignitate ipſius, & de tali reſpon„ det, quia audivit ab aliis.

Hoc reſponſum Gloſſæ attendens Panormitanus, ait: „ præſumitur hoc in caſu dignus, quia præſumptio eſt pro eius dignitate; eo quod per alios eſt præſentatus *ut bonus*, ad hoc eſt electus *ut bonus*, & confirmatus: ſicut in illo, qui petit conſecrari, & tunc præſumitur accidentalis bonitas. Hæc quidem vera ſunt, quando ipſi teſtanti conſtat, in electione, aut confirmatione Conſecrandi ita fuiſſe inquiſitum in idoneitatem Conſecrandi, ut revera notitiam illius habere cenſeatur; ideoque de illa teſtari poſſit: alioquin, uti recte monet Joannes Andreas, *Quomodo teſtificabitur de eo quod non novit?*

* III. Quandonam Formula prædictæ interrogationis, & reſponſionis invaluerit, incertum eſt.

Conſtat eam tempore Innocentii III. fuiſſe uſitatam, uti & in textu obſervatum eſt, ſed priſtinis ſæculis in uſu fuiſſe non legitur. Occurrit quidem in Libro diurno Romano *cap.* 3. de Ordinatione Epiſcopi Suburbicarii *tit.* 3.

Verum hæc alia non erat, quam *Precatoria*, quam Diaconus Eccleſiæ viduatæ miſſus una cum electo Epiſcopo, nomine Cleri, & plebis Eccleſiæ viduatæ ſecum ferebat, & coram Epiſcopo Romano, adſtante electo prælegebat, *deprecans* electum in Epiſcopum ordinari, uti in notis latius exponit Garnerius; obſervatque, hujus *Decretalis* meminiſſe Alcuinum *de Officiis Divinis*, dum ait: „ Cum Epiſcopus civitatis fuerit defunctus, eligitur alius a Clero „ ſeu populo, fitque *Decretum* ab illis, & veniunt ad Apoſtoli„ cum cum ſuo electo, deferentes ſecum ſuggeſtiones, ſeu rogato„ rias litteras, ut eis conſecrent Epiſcopum.

Nulla tamen ibidem huius interrogationis, aut reſponſionis fit mentio: ſed neque in *Ordine Romano*, qui hoc Libro diurno recentior eſt (uti notat Garnerius) quidquam de hac interrogatione, aut reſponſione occurrit.

Itaque dubitari nequit, quia recentioris ætatis ſit hic ritus: qui nec hodie in uſu eſt, uti ſuperius notatum eſt.

IV. Solebat inſuper die præcedente ipſam Conſecrationem fieri alia præſentatio ipſius electi per Archipresbyterum, vel Archidiaconum Eccleſiæ, cui Electus erat præficiendus, qui Electum medium inter duos Canonicos eiuſdem Eccleſiæ Metropolitano præſentabat; qui Metropolitano interroganti: *Fili mi, quid petis?* reſpondebat: *Ut Deus & Dominus noſter concedat nobis Paſtorem*. Rurſus cum interrogabat Metropolitanus: *Quid vobis complacuit in illo?* Reſpondebat præſentans: *Modeſtia, humilitas, patientia, & ceteræ virtutes*. Ulterius Metropolitanus: *Habetis Decretum?* Reſpondebat: *Habemus*. Tum legebatur Decretum, quo declarabatur, Canonicos præſentem Presbyterum in ſuum Epiſcopum elegiſſe, eumque in Pontificem ordinari poſtulare: quæ latius referuntur in Pontificali Romano ſub titulo *de Scrutinio Serotino*.

V. Hodie omnibus hiſce interrogationibus, & reſponſionibus omiſſis, Conſecrator poſtulationi Epiſcopi offerentis hoc unum reponit: *Habetis mandatum Apoſtolicum?*

Reſpondente Epiſcopo aſſiſtente, *habemus*; iubetur legi mandatum; quo auctoritate Sedis Apoſtolicæ conſecrandi poteſtas committitur.

Cum ergo *Conſecratio* fiat auctoritate Sedis Apoſtolicæ, ſive ex eius delegatione, mirum non eſt, ſi Conſecrator ex præſcripto Pontificalis Romani, non interrogat Epiſcopos aſſiſtentes, & electum conſecrari poſtulantes, *num ſciant eum eſſe dignum*; quia, uti refertur in citato reſponſo Innocentii III. Pontifex non in ordinatione Pontificis, ſed in ordinatione Diaconi, vel Presbyteri id interrogare etiam in eo tempore ſolebat.

VI. Lecto mandato Apoſtolico, necnon præſtito per Electum juramento, de quo capite præcedenti, incipit Conſecrator Electum examinare, quod antiquam Patrum inſtitutionem docere aſſerit; tum obſervetur illud Apoſtoli, 1. ad Timoth. c. 5. v. 22. *Manus nemini cito impoſueris*: tum, ut etiam is, qui ordinandus eſt, erudiatur, qualiter ſub hoc regimine conſtitutum oporteat converſari in Eccleſia Dei.

Extat formula examinis, modernæ plane ſimilis, in antiquo Ordine Romano; in qua tamen poſt articulum de obedientia ac ſubjectione Romano Pontifici exhibenda, ſubjicitur articulus, quo ſimilis fides, & ſubjectio Metropolitano, ejuſque Succeſſoribus promittebatur a Conſecrando.

* VII. Formula examinis inſtituendi in ipſa ordinatione per Metropolitanum ordinantem, & reſponſionis Ordinandi ad ſingulos articulos ſibi a Metropolitano propoſitos recentioris apparet inſtituti, quandoquidem in Libro diurno Romano, per Garnerium evulgato, nulla huius examinis memoria occurrat, ſed præſcribitur *c.* 3. *tit.* 6. formula *Profeſſionis fidei* ab Ordinando emittenda.

Huius vero profeſſionis fidei non meminit *Ordo Romanus*, qui cum aliis Libris de *Divinis Officiis* editus; ſed vice *Profeſſionis fidei*, exhibet *interrogationem* ab ordinante Pontifice faciendam, non abſimilem illi, quæ in hodierno Pontificali exhibetur.

Ex quo non ſine fundamento concludit Garnerius hunc Ordinem Romanum eſſe Libro diurno poſteriorem. *Profeſſioni enim*, ait, *interrogatio ſucceſſit*.

Similem fidei profeſſionem jam pridem emiſiſſe electum in Epiſcopum Romanum, teſtis eſt Joannes Diaconus in vita ſancti Gregorii, quam *Symbolum* vocat.

Recentiorem profeſſionis formulam exhibet Garnerius in citato Libro diurno *cap.* 2. *tit.* 9. vocaturque *Indiculum*. Credit autem Garnerius eam referendam ad ætatem Canonicis, aut Sergii Pontificum.

Ex contextu autem hujus Profeſſionis ſive *Indiculi* patet electum in Pontificem Romanum, ſimplicem, nullo interpoſito juramento, fidei Profeſſionem feciſſe: quod & notavit Garnerius, una obſervans in notis ad citatum titulum 9. verbo *Electus*. „ Nempe pro„ fitebatur (ait) orthodoxam fidem, velut *unus fidelium*, ante„ quam in Cathedra Petri docturus Eccleſiam ſederet ". Additque: „ Profeſſio hæc videtur, fuiſſe totius cæremoniæ initium.

Intelligitur inſuper ex hac Profeſſionis formula electum in Romanum Pontificem profeſſum fidem ſuam, & „ tam de Sanctæ, & „ Individuæ Trinitatis, quæ unus eſt Deus, quam de diſpenſatio„ ne, quæ ſecundum carnem facta eſt, Unigeniti Filii Dei Domi„ ni noſtri Jeſu Chriſti, & de Eccleſiæ Dogmatibus, *ſicut in Uni*„ *verſalibus Conciliis*, & Conſtitutis Apoſtolicorum Pontificum, „ probatorum atque Doctorum Eccleſiæ ſcriptis ſunt commendata.

Ad hunc ordinem expreſſionis in hac fidei Profeſſione obſervatum, reflectendum monet Garnerius in notis verbo *Univerſalibus Conciliis*. „ Adverte (ait) ordinem regulatum fidei a Summis Pon„ tificibus coram Eccleſia conſtitutum.

Deinde monet ibidem Garnerius verbo *nihil de traditione* huius Profeſſionis fidei, quæ prima in Libro diurno ponitur, meminiſſe, & ejus partem referre Ivonem Carnutenſem *part* 4. *c.* 132. *ſui Decreti*, & in Epiſtola 57. ab Abbatem Maioris Monaſterii: atque hinc concludit, etiam ætate Ivonis, id eſt, circa annum 1115. Summos Pontifices eam fidei Profeſſionem emiſiſſe.

Ex quo concluditur ad eam uſque ætatem Romanos Pontifices in

Digitized by Google

in ordine regularum *fidei* coram Eccleſia in ſua ordinatione *Univerſalibus Conciliis* primum locum dediſſe, atque Conſtitutis Apoſtolicorum Pontificum præpoſuiſſe.

Neque ſane fundamento caret hoc examen, quod hodie in ordinatione inſtituitur, & mere rituale eſt, & hodie inter ritus ordinationis refertur ſucceſſiſſe priſtinæ Profeſſioni fidei, quam Epiſcopus etiam Romanus in ſua ordinatione emittebat.

Profeſſio enim hæc eoſdem pene fidei articulos continebat, qui in hodierno Rituali Ordinando proponuntur.

VIII. Indubitatum eſt, ſemper Eccleſiam valde ſollicite inculcaſſe, ut ante ordinationem Epiſcoporum ſerium atque exactum de fide, & moribus Ordinandorum examen inſtitueretur; adeoque ritus hic, in quantum prævium illud examen repræſentat, ex Patrum Traditione deſcendere recte dicitur: At illud dolendum, quod, quæ a Patribus ſerio fiebant, exactam notitiam ipſius Ordinandi conſequerentur, hodie tamquam mera ac nuda cæremonia, juxta Formulam præſcriptis verbis expreſſam, adhiberi & proponi, neque ad aliud in Pontificali conſervari videantur, quam ut omnibus, quibus Epiſcopos promovendi officium incumbit, in memoria revocetur, quam enixe ſemper voluerit Eccleſia, ut de perſona promovenda exactum atque ſerium examen inſtitueretur: ne alias, manus cito imponentes, alienis peccatis communicent.

IX. Examine peracto, Conſecrator verſus ad Electum dicit: *Epiſcopum oportet judicare, interpretari, conſecrare, ordinare, offerre, baptizare, & confirmare.*

X. Tum precibus aliquibus cum Litaniis recitatis, Conſecrator accepto Libro Evangeliorum, illum apertum, adjuvantibus Epiſcopis Aſſiſtentibus, nihil dicens, imponit ſuper cervices, & ſcapulas Electi: quem unus ex Cappellanis Electi, poſt ipſum genuflexus, quouſque Liber ipſe eidem Electo in manus tradendus ſit, continue ſuſtinet. Deinde Conſecrator, & Aſſiſtentes Epiſcopi, ambabus manibus caput Conſecrandi tangunt, dicentes, *Accipe Spiritum Sanctum.*

XI. Ritum hunc, in quantum *manuum impoſitionem* continet, a Judæi ac Synagoga in Eccleſiam traductum, atque ab Apoſtolis obſervatum, & per eorum Succeſſores ad nos tranſmiſſum fuiſſe, oſtendit Guilelmus Beveregius *ad Canonem primum Apoſtolorum*; notatque Morinus de Sacris Ordinationibus *part.* 2. *exercit.* 1. *cap.* 1. tam Græcos, quam Latinos Libros Rituales veteres, & recentiores in Conſecratione Epiſcoporum præſcribere *manuum Epiſcoporum impoſitionem*: immo Sancti Patres, cum Epiſcopatus cauſam allegant, ad manuum impoſitionem confugere, ſemperque dicere, per manuum impoſitionem aliquem Epiſcopatus gratiam conſecutum, vel ordinatum, vel factum Epiſcopum.

XII. Nec tantum ritus hic, quoad manuum impoſitionem, eſt antiquiſſimus, ſed etiam quoad ipſam *Evangelii impoſitionem* Patribus uſitatus fuit; „ eamque *omnes* Rituales antiqui, & recentes Latini, Græci, Syri commemorant: quam S. Clemens, S. Dionyſius, Concilium Carthaginenſe IV. referunt, & explicant, quam denique laudat S. Chryſoſtomus in oratione, qua probat, unum eſſe Novi & Veteris Teſtamenti Legislatorem " inquit Morinus loco citato *n.* 3. qui tamen ibidem *n* 5. obſervat, quod antiquiſſima hæc cæremonia non fuerit univerſaliter ab omnibus Eccleſiis accepta; quod ibi latius proſequitur, aſſeritque, plures Eccleſias in Gallia, & Germania hanc cæremoniam olim non obſervaſſe, immo nec forſan primis temporibus Romanam Eccleſiam.

XIII. Quoad illa verba, *Accipe Spiritum Sanctum*, quæ Conſecrator, & Epiſcopi aſſiſtentes in ipſa manuum impoſitione pronuntiant, recens eſt cæremonia, ſoliſque Latinis (ſi Morino credimus) nota. „ Nulli enim, ait, Rituales Latini antiqui hæc habent verba; nuſquam comparent; etiam in recentioribus multis nulla eorum mentio. Antiqui Scholaſtici, Hugo de S. Victore, Alexander Alenſis, Guilelmus Altiſiodorenſis, S. Bonaventura, S. Thomas, licet quæ ad Ordines ſpectant *diligenter*, & *minute* perſequantur, eorum non meminerunt. Apud Latinos cœpta ſunt uſurpari vix ab annis *quadringentis*. Apud Græcos autem & Syros, nec eſt, nec unquam fuit illorum uſus. Itaque nulla ratione dici poſſunt ad Ordinis ſubſtantiam pertinere ". Qui deinde oſtendit, quod nihilominus recte pronuntiaverit Synodus Tridentina *Seſſ.* 23. *can* 4. *de Ordine*: „ Si quis dixerit, per ſacram Ordinationem non dari Spiritum Sanctum; ac proinde fruſtra Epiſcopos dicere, *Accipe Spiritum Sanctum*, &c. anathema ſit. „ Catholicis quippe certum eſt, ait Morinus, Ordinationis ritu, obicem non ponentibus, Spiritum Sanctum dari, & gratiam produci. Præterea ab *antiquiſſimis temporibus* tam apud Latinos, quam apud Græcos non modo in Ordinatione Epiſcopi, ſed etiam Presbyteri, & Diaconi, invocatur Spiritus Sanctus. Invocationem illam nobis repræſentant Rituales *omnes*, Latini, Græci, Syri, antiqui & recentiores in hunc uſque diem.

XIV. Prædicta cæremonia expleta, Conſecrator recitat Præfationem, in qua Deum precatur, ut dignetur Electo dare virtutes, quas veſtes Summi Sacerdotis Veteris Teſtamenti figurabant: „ Illius namque, ait, Sacerdotii anterioris habitus, noſtræ *mentis ornatus eſt*, & Pontificalem gloriam non jam nobis honor commendat veſtium, *ſed ſplendor animarum*. Quia & illa, quæ carnalibus *blandiebantur obtutibus, ea potius, quæ in ipſis erant intelligenda*, poſcebant.

XV. Interea vero Choro decantante hymnum, *Veni Sancte Spiritus*, Chriſmate ungit caput Electi, dicens: *Ungatur, & conſecretur caput tuum cæleſti benedictione, in Ordine Pontificali.*

Unctionem hanc apud Latinos antiquiſſimam eſſe contendit Morinus *de Sacris Ordinat. part.* 3. *exercit.* 6. *cap.* 2. in aliquibus tamen Eccleſiis citius, in aliis ſerius adhibitam fuiſſe probat; ipſamque Epiſcopalem Unctionem in Eccleſia Romana antiquiorem eſſe Presbyterali.

Expleta Unctione, Conſecrator reſumit Præfationem, precaturque, ut Deus virtutum, & gratiarum abundantiam, per hanc materialem Unctionem deſignatam, Electo infundere dignetur, *Hoc, Domine*, ait, *copioſe in caput ejus influat; hoc in oris ſubjecta decurrat; hoc in totius corporis extrema deſcendat, ut tui Spiritus virtus, & interiora ejus repleat, & exteriora circumtegat.*

Finita Præfatione, Chorus canit Pſalmum 132. qui loquitur de unctione Aaron; atque interea Conſecrator ungit Chriſmate manus Electi; precaturque, ut ipſe Deus eum *Chriſmate, & myſticæ delibutionis liquore perfundat, & ſpiritualis benedictionis ubertate fecundet: Quidquid benedixerit, benedicatur; & quidquid ſanctificaverit, ſanctificetur; & conſecratæ manus iſtius, vel pollicis impoſitio cunctis proficiat ad ſalutem.*

XVI. Ritum Unctionis Epiſcoporum latius exponit Innocentius III. *in cap. unico de ſacra Unctione*, eumque procedere *ex inſtitutione Apoſtolica* probare contendit auctoritate Decreti, quod ſub nomine Anacleti Papæ legerat apud Gratianum *Diſt.* 76. *Can. Ordinationes Epiſcoporum*, deſumptum ex epiſtola ſecunda Decreti huic Pontifici adſcripta: ſed hanc, & duas reliquas epiſtolas Decretales extantes ſub nomine hujus Pontificis eſſe putidas Pſeudo-Iſidori merces norunt Eruditi: notatque Philippus Labbæus in nota marginali ad primam harum epiſtolarum: *has epiſtolas non auſus eſt Bellarminus indubitatas affirmare, nec negat in eas aliquos errores irrepſiſſe; eruditis vero Catholicis videntur ſuppoſitæ.*

Sed & hoc ſcitur ab Innocentio III. atque a pleriſque Auctoribus illius ætatis pro indubitato, & authentico reputatum fuiſſe, quidquid apud Gratianum legebatur.

Et hinc contingit plurima ab Innocentio III. & ſubſequentibus Pontificibus, & Auctoribus adſcribi inſtituto Apoſtolico, & reputari tamquam ex *traditione Apoſtolica* deſcendentia, quæ demum mediis Eccleſiæ ſæculis ſtatuta ſunt, vel ſenſim poſt receptas has falſas Decretales, & editum Decretum Gratiani, inducta & recepta fuerunt.

XVII. Poſt Unctionem Epiſcopi electi, Conſecrator benedicit Baculum Paſtoralem, eumque tradit Conſecrato, dicens: *Accipe Baculum Paſtoralis Officii; ut ſis in corrigendis vitiis pie ſæviens, judicium ſine ira tenens, in fovendis virtutibus auditorum animos demulcens, in tranquillitate ſeveritatis cenſuram non deſerens.*

Baculi hujus Paſtoralis, qui communiter dicitur *Pedum*, meminit quoque antiquus Ordo Romanus; quin Concilium Toletanum IV. anno 633. *can.* 28. inter ornamenta Epiſcopalia *Baculum* numerat.

Apud Græcos, quemadmodum obſervat Jacobus Goar in notis ad Rituale Græcorum *pag.* 313. edit. Pariſienſis anni 1647. „ a cunctis, tum Pontificibus, tum Monaſteriorum Præfectis, manibus fertur; illoque utpote breviori, & minus pretioſa materia conſpicuo (raro namque argenteus eſt, ſæpius autem ebore & ebeno ſolum variegatur) per viam gradientes ſe ſuſtentant: Illoque ut poteſtatis in inferiores exercendæ ſymbolo, ab Imperatoribus quondam donari ſolitos Patriarchas, & alios præcipuos animarum Præfectos, ſcribit Codinus *cap.* 20. Patriarcham quidem his verbis: *Patriarcha deinde in ſuggeſtum conſcendens, a manu Imperatoris pedum Paſtorale accipit.*

Non immerito ergo notavit Morinus citata exercitatione 2. *cap.* 2. *num.* 5. hanc cæremoniam eſſe *admodum antiquam*.

XVIII. Illud tamen notandum, quod Romanus Pontifex *non utatur Baculo Paſtorali, tum propter hiſtoriam, tum propter myſticam rationem*, ait Innocentius III. *cap. unico tit. de Sacra Unctione.*

Pontificem hic citare acta S. Martialis Lemovicenſis, atque alludere ad hiſtoriam in illis relatam recte monet Baronius ad diem 30. Junii; quam hiſtoriam Gloſſa recitat his verbis: „ Martialis unus de Diſcipulis Petri, quem poſuit Dominus inter Diſcipulos, cum dixit, Matth. c. 18. v. 4. *Niſi efficiamini ſicut parvulus iſte, non intrabitis in Regnum Cælorum*, &c. quem poſtea Petrus cum alio, ſcilicet Materno, ad prædicandum miſit in Germaniam, quo cum iret, mortuus eſt, & rediit collega ad Petrum: & Petrus ait: *Accipe baculum*, & tangens eum dic, ut in nomine Domini ſurgat, & prædicet, & ivit. Et 40. die a tempore mortis tetigit eum, & reſurrexit, & prædicavit, & ita Petrus *removit a ſe baculum*, & dedit ſubditis.

Verum adverterunt Eruditi, hæc acta Martialis, quia tamquam ab Aureliano ejus immediato Succeſſore ſcripta circumferantur, non obſcura præferre ſuppoſitionis, & falſitatis indicia. Et quidem per craſſam inſcitiam auctor dicit, Veſpaſianum ſucceſſiſſe *immediate* Neroni. Aſſerit inſuper, Martialem parem cum Apoſtolis a Chriſto poſt reſurrectionem accepiſſe poteſtatem; cum nunquam eſuriſſe vel ſitiviſſe, aut aliquo dolore laboraſſe, & alia plura narrantur, quæ non minus fabuloſa ſunt, quam quæ in Synodo Lemovicenſi anno 1031. celebrata pro aſſerendo S. Martialis Apoſtolatu narrantur. Cujus conſequenter auctoritatis reputanda ſit hiſtoria, quæ unice innititur fidei hujuſmodi actorum, intelligi poteſt.

Myſticas rationes plures allegant Gloſſa, Joannes Andreas, aliique relati ad citatum *Cap. Unicum*, verbo, *Myſticam rationem*: quæ, an ſat ſint convenientes merito Lector expendet: illud interim conſtat, Romanos Pontifices olim etiam uſos fuiſſe virga Paſtorali.

Luitprandus enim loquens de exauctoratione Benedicti V. Pontificis in quodam Romano Conciliabulo facta anno 964. inter alia dicit: „ Poſt hæc Pallium ſibi abſtulit (Benedictus) quod ſimul cum *Pontificali Ferula*, quam manu geſtabat, Domino Papæ Leoni reddidit, quam *Ferulam* idem Papa fregit, & factam populo oſtendit ". Habetur tom. IX. Conciliorum Generalium *col.* 659. Eadem habet auctor Appendicis ad Reginonem anno 964. Et Cencius Camerarius in Cæremoniali, de inauguratione Cœleſtini III. Papæ: „ Idem Electus ſedet ad dexteram in ſede Porphyretica, ubi Prior Baſilicæ S. Laurentii dat ei *Ferulam*, quæ eſt ſignum *Regiminis*, & *correctionis*.

XIX. Poſt traditum Baculum Paſtoralem, Conſecrator benedicit *annulum*; eumque in digitum annularem dexteræ manus Conſecrati immittit, dicens: *Accipe annulum; fidei ſcilicet ſignaculum, quatenus Sponſam Dei, Sanctam videlicet Eccleſiam, intemerata fide ornatus, illibate cuſtodias.*

Digitized by Google

Meminit quoque *annuli* tamquam ornamenti Pontificalis vetus Ordo Romanus, ubi & tres verborum formulæ, per quas annulus tradi poſſit, referuntur; quarum ſola tertia hodiernæ formulæ conformis eſt.

Et ante annos mille jam citatum Concilium Toletanum IV. *Can.* 28. ornamentis Epiſcopalibus annumeravit *annulum* : ut proinde etiam hanc cæremoniam jure merito *admodum antiquam* dicat Morinus loco ſupra citato. Attamen quia apud Alcuinum, Amalarium, & Rabanum de *annulo* ſummum eſt ſilentium, argumentum eſt ſat plauſibile, ſerius in Gallia & Germania fuiſſe notam; quemadmodum *Græcos Epiſcopos annuli uſum ignorare*, teſtatur Jacobus Goar loco citato.

XX. Impoſito *annulo*, Conſecrator accipit Librum Evangeliorum de ſcapulis Conſecrati, & adjuvantibus ipſum Epiſcopis aſſiſtentibus, tradit cum clauſum Conſecrato, tangenti illum ſine apertione manuum, dicens *Accipe Evangelium, & vade, prædica populo tibi commiſſo; potens eſt enim Deus, ut augeat tibi gratiam ſuam.*

Huic traditioni vim Conſecrationis nonnulli Scholaſticorum dare voluere; at eos refutat Morinus, obſervans: „ Quod traditio illa „ res ſit *nupera*, quam, ait, nulli Rituales ante quingentos annos „ ſcripti, nulli Auctores ante idem tempus commemorant, licet „ nonnullis, ut Iſidoro, Alcuino, Amalario, & aliis commemorationis cauſa non defuiſſet. Nec etiam illa ætate invenies Au„ ctorem aut Ritualem, qui de Ordinationibus Sacris agentes, „ iſtius cæremoniæ meminerint.

Deinde judicioſe reflectit Morinus, quod & in traditione Baculi Paſtoralis, annuli, & Evangelii ſemper Epiſcopus dicatur *Conſecratus*, antea ſemper *Electus*. Indicium minime obſcurum, quod etiam Liber Pontificalis, ante hanc traditionem, eum habeat pro *Conſecrato*; adeoque & traditiones illas ut meras cæremonias Conſecrato Epiſcopo accedentes.

XXI. His peractis, Conſecrator pergit in Miſſa uſque ad Offertorium incluſive. Dicto Offertio, ſiſtit ſe Conſecratus medius inter Epiſcopos Aſſiſtentes coram Conſecratore; eique offert duo intortitia accenſa, duos panes, & duo barilia vino plena; idque juxta antiquam Eccleſiæ diſciplinam, cujus hic memoria conſervatur. Ipſe enim Ordo Romanus circa ſæculum IX. aut X. compoſitus ritum offerendi deſcribens, ait: „ Populus dat oblationes, id eſt „ *panem & vinum*, & offerunt cum fanonibus (*a*) candidis primo „ maſculi, deinde fœminæ". Sed de his plura infra parte 2. Titulo *de Oblationibus*.

XXII. Poſt hæc Conſecratus ad poſterius cornu Epiſtolæ altaris accedit, & ibi ſtans medius inter duos Epiſcopos Aſſiſtentes, ante ſe habens Miſſale ſuum, ſimul cum Conſecratore dicit, & facit omnia prout in Miſſali. Deinde cum ad Communionem ventum eſt, Corporis Chriſti Communionem accipit a Conſecratore reverenter inclinatus, non genuflexus. Unam autem hoſtiam ambo, id eſt, Conſecrator & Conſecratus conſecrant, & de ea participant. Similiter Conſecrans poſtquam Sacri Sanguinis partem cum hoſtiæ particula intincta ſumpſit, reliquum Sanguinis Conſecrato tradit.

XXIII. Hæc rurſus ſi cum moderno Eccleſiæ Latinæ ritu conferantur, plane extraordinaria apparebunt; at ſi comparentur cum ritu, qui ante quingentos, aut ſexcentos annos viguit in Eccleſia Latina, & adhuc hodie viget in Eccleſia Græca, apparebit nihil hic extraordinarii fuiſſe ſtatutum, ſed hic conſervatum eſſe veteris ritus monumentum.

Nihil enim olim tum in Eccleſia Latina, ac etiamnum hodie in Eccleſia Græca uſitatius ac frequentius, quam plurium Presbyterorum, aut Epiſcoporum cum uno principaliter celebrante concelebratio; idque eodem pene per omnia ritu, qui hodie in Epiſcopi Conſecratione ſupereſt, quemadmodum late probat, & deſcribit Morinus *de Sacris Ordinat. part. 3. exercit.* 8. *c.* 1. eumque tempore Innocentii III. id eſt, ſub initium ſæculi XIII. nondum abolitum fuiſſe advertit, licet tunc aboleſcere cœperit; ejuſque abolitioni multum ſubſerviiſſe Theologiam Scholaſticam, quæ ſub id tempus præcipue emerſit; eo quod mos ille ſive ritus fuerit Doctoribus Scholaſticis innumerarum difficultatum ſeges ampliſſima.

XXIV. Finita Miſſa Conſecrator benedicit *Mitram*; eamque adjuvantibus ipſum Aſſiſtentibus Epiſcopis capiti Præſulis Conſecrati imponit, dicens: *Imponimus, Domine, capite hujus Antiſtitis & agoniſtæ tui, galeam munitionis, & ſalutis: quatenus, decorata facie, & armato capite cornibus utriuſque Teſtamenti, terribilis appareat adverſariis veritatis, &, te ei largiente gratiam, impugnator eorum robuſtus exiſtat: qui Moyſis famuli tui faciem ex tui ſermonis conſortio decoratam lucidiſſimis tuæ claritatis, ac veritatis cornibus inſigniſti, & capiti Aaron Pontificis tui tiaram imponi juſſiſti.*

Vir eruditus Hugo Menardus in notis ad Librum Sacramentarium S. Gregorii *pag.* 362. de Mitræ uſu loquens, ait: „ Cujus in „ Sacramentariis noſtris manuſcriptis, in Ordinibus Romano, & „ Tiliano, in Pontificali manuſcripto, quod ſervatur in Sacriſtia „ Eccleſiæ Rothomagenſis, & putatur eſſe Remenſe in Miſſa ab „ Illyrico edita, apud Alcuinum, Amalarium, Rabanum, & alios „ antiquos Scriptores, qui de Officiis Divinis tractavere, & ornamenta Pontificalia recenſent, mirum eſt ſilentium: ita ut exiſti„ mem, vix *ante annum* poſt Chriſtum natum *milleſimum* Mitræ „ uſum in Eccleſia fuiſſe.

„ A Mitra ſive Pontificio pileo capiti imponendo (ait Jacobus „ Goar in notis ad Rituale Græcorum *pag.* 314.) hucuſque vulgo „ Græci abſtinuerunt": cujus rationes prolixe ibidem proponit Goarius.

XXV. Poſt hæc, ex præſcripto Pontificalis ſequitur benedictio chirothecarum, quas, adjuvantibus Epiſcopis aſſiſtentibus, Conſecrator imponit manibus Conſecrati, dicens: *Circumda, Domine, manus hujus Miniſtri, qui munditia novi hominis, qui de cælo deſcendit: ut quemadmodum Jacob dilectus tuus, pelliculis hædorum opertis manibus, paternam benedictionem, oblato Patri cibo potuque gratiſſimo, impetravit; ſic & iſte oblata per manus ſuas hoſtia ſalutari, gratiæ tuæ benedictionem impetrare mereatur.*

Chirothecarum uſum Apoſtolicæ traditionis eſſe aſſerit Honorius Auguſtodunenſis in Gemma animæ *Lib.* 1. *c.* 215. ubi ait: *Chirothecarum uſus ab Apoſtolis eſt traditus*. Sed (ait Cardinalis Bona *Lib.* 1. *rerum Liturg. c.* 24. §. 12.) „ hoc credibile non eſt, cum per aliquot „ ſæcula, nullum earum reperiatur monumentum, nec „ illis unquam uſa ſit Eccleſia Orientalis.

Meminit interim chirothecarum ſive *Manicarum* in Ordinatione Epiſcopi ſub certa verborum formula manibus Præſulis Conſecrati imponendarum, vetus Ordo Romanus: earumdem quoque inter ornamenta Pontificalia meminit vetus Liber Sacramentarius, juſſu Rothaldi Abbatis Corbejenſis ante annum milleſimum ſcriptus, uti in præfatione ad Sacramentarium Sancti Gregorii monet Menardus, qui primus illum publicavit.

In Miſſa quoque, quam Illyricus ſub nomine Miſſæ veteris Gallicanæ præcedenti ſæculo edidit, & quam Cardinalis Bona in appendice ad libros ſuos rerum Liturgicarum ſub titulo *Miſſæ Romanæ variis orationibus interpelatæ*, evulgavit, extat quoque oratio ad *induendas manus*: „ Creator totius creaturæ, dignare me indignum „ famulum indumentis juſtitiæ, & lætitiæ induere, ut puris mentibus ante conſpectum tuum aſſiſtere merear mundus.

Hinc apparet hunc uſum non adeo eſſe in Eccleſia recentem.

Hactenus dicta ſat oſtendunt, ritus ac ornamenta Pontificalia in Ordine Epiſcoporum, unice ex mente Eccleſiæ ad hoc adhiberi, ut ipſis Epiſcopis in memoriam reducatur, quas virtutes miniſterium Epiſcopale in ipſis exigat, & qualiter ſuo Officio eos incumbere oporteat. Hinc videant Epiſcopi quantopere a ſpiritu Eccleſiæ aberrent, qui illa Pontificalia ornamenta ſibi quaſi ad pompam ac faſtum mundanum impoſita, & data credunt.

CAPUT IV.

De Epiſcopis, qui ſolent nuncupari *Titulares*.

1 *Finis, quem ſibi ſemper propoſuit Eccleſia in ordinandis Epiſcopis.*
2 *Epiſcopi Titulares dicuntur impropriæ Titulares.*
3 *Eorum origo, & progreſſus.*
4 *Concilium Ravennatenſe prohibuit, ne ad obeunda Epiſcoporum munia admitterentur.*
5 *Uſus hodiernus huic Decreto contrarius.*
6 *Abuſus in Epiſcop. Titul. notati.*
7 *Quid Franciſcus de Vargas, nonnullique alii de iis Epiſcopi ſenſerint, exponitur.*
8 *Eorum querelæ non diriguntur adverſus quoslibet Epiſcopos, qui Titulares habentur.*

I. SUPERIORI capite III. num. 20. notatum eſt, quod in conſecratione Epiſcopi, Ordinans, poſtquam digito Ordinati impoſuit annulum, tradat Librum Evangeliorum Ordinato, dicens: *Accipe Evangelium, & vade, prædica populo tibi commiſſo, potens eſt enim Deus, ut augeat tibi gratiam ſuam.*

Hæc oſtendunt Eccleſiam deſiderare, ut qui ordinatur Epiſcopus, commiſſum ſibi habeat populum, cui prædicet Evangelium.

Unde a Patribus deploratum jam pridem legitur ordinari Epiſcopos, quos Titulares dicimus, non ad regendum populum ſibi commiſſum, quem non habent, ſed duntaxat ut characterem, & dignitatem Epiſcopatus accipiant.

II. De his Epiſcopis Titularibus recte notavit Ludovicus Thomaſſinus de Diſciplina Eccleſiæ *part.* 3. *lib.* 1. *c.* 3. *n.* 2. hos Epiſcopus improprie dici *Titulares*; quandoquidem Epiſcopi, & Clerici dicantur ad *titulum* ordinati, dum certæ Eccleſiæ in ſua ordinatione aſſignantur, ſive intitulantur, ut ibidem ordinum ſuorum functiones, & munia obeant.

Hi vero ad certas Eccleſias ordinantur ſive *intitulantur*, non ut ibidem munia, & functiones Ordinis Epiſcopalis obeant, ſed ut *nudum* Eccleſiæ, ad quam ordinantur, *nomen* mutuent.

Unde recte concludit Thomaſſinus, hos Epiſcopos dici *Titulares*, eo quod *nudum titulum* habeant Eccleſiæ, ad quam ſunt ordinati.

III. Obſervat quoque Thomaſſinus *part.* 4. *lib.* 1. *c.* 7. hos Epiſcopus *Titulares* in Eccleſia Latina præcipue originem accepiſſe circa ſæculum XII. & XIII. originis illius occaſionem, & progreſſum ibidem ſummatim deducens.

Et quidem ex his, quæ ibidem refert Thomaſſinus, habetur, quod primo in Eccleſia Orientali, ſive Græca, ac deinde in Eccleſia Latina ordinari cœperint Epiſcopi titulo Eccleſiarum Cathedralium, in quibus quidem erant Epiſcopi ordinati, ſed qui populi idioma ignorarent, uti contigit in quibuſdam Eccleſiis Orientalibus ſeu Græcis ſæculo XII. & XIII. quando per exercitus Chriſtianorum occupata Terra Sancta populi Latini permixti fuere Græcis, & cum illi idioma Græcum ignorarent; nec ritibus Græcanicis eſſent aſſueti, ordinati ſunt Epiſcopi, & Presbyteri Latini, qui populis illis Verbum Dei annuntiarent, & Sacramenta ritu Latino adminiſtrarent.

Leguntur & nonnunquam Epiſcopi pro Eccleſiis ſub infidelium Principum dominatione conſtitutis ordinati, ad quas ordinatis Epiſcopis non patebat acceſſus, ſed adhuc populus Catholicus reſtabat, qui Epiſcopo indigebat; vel ſpes erat fore, ut hæ civitates ad Principis Catholici dominationem reducerentur, atque ita Epiſcopis ordinatis ad eas pateret acceſſus.

Verum ſenſim his cautionibus prætermiſſis cœperunt ordinari paſſim ad Eccleſias in partibus infidelium conſiſtentes, Populo, Cle-

roque

(*a*) Variæ ſunt *Fanonum* acceptiones; aliquando ſumitur *Fano* pro Manipulo, aliquando pro Veſte Sacra Summi Pontificis, aliquando pro Mappulis lineis candidis, ad rerum oblatarum munditiem ſervandam, & reverentiam, adhibitis. De Fanonibus erudite pertractavit Juſtus Fontaninus, Diſſertatione *de oblat. Myſteriis*, &c. In Ordine Romano agitur de Fanonibus ſeu Mappulis lineis, quibus panis Euchariſticus involvebatur.

roque Catholico omnino carentes; & de quibus reducendis ad Principis Catholici dominationem ſpes nulla affulgebat: immo & certum erat, quod tum ad ignorantiam idiomatis, aliaſque conditiones, ordinatus Epiſcopus nunquam curam iſtius Eccleſiæ eſſet ſuſcepturus, quin ex omnibus circumſtantiis & manifeſtum erat Eccleſiam illam in ordinatione unice pro mero, & quaſi imaginario titulo aſſignari.

Cum interim ſimiles ordinati Epiſcopi per hanc ordinationem, Epiſcopalem dignitatem, & characterem acciperent, ac omnia munia Epiſcopalia exercendi jus adipiſcerentur, plures etiam in ſimiles Epiſcopos ordinari ambierunt, qui nullum populum, cui præeſſent, habentes, per diverſa loca diſcurrentes, & e functiobus Epiſcopalibus turpem quæſtum quærentes, Epiſcoporum Diœceſes, & regimen turbabant, & Epiſcopalem dignitatem in vilipendium vertebat, uti ex querelis illorum temporum contra hos *Titulares* Epiſcopos intelligitur.

IV. Concilium Ravennatenſe anno 1314. *Rubrica IV.* ait: „Item „exhortamur pro unitate fidei, & honore ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & affectuoſe rogamus, ac attentius requirimus omnes, & „ſingulos exemptos intra Ravennatem Provinciam conſtitutos, ut „nullos Epiſcopos peregrinos vel ignotos, & populum ſubditum „citra mare non habentes invitent, ſeu admittant ad ordinationes tenendas, ſeu alia Pontificalia exercenda in ipſorum Eccleſiis, Monaſteriis, vel locis. Quod ſi contra fecerint, volumus „eos privilegiis, beneficiis, & favoribus præſentis Concilii, & „omnium aliorum Conciliorum Ravennatis Provinciæ ipſo facto „eſſe privatos.

V. Hodie in Galliis uſus obtinet, ut Epiſcopi titulares admittantur ad tenendas ordinationes, proprio Epiſcopo invitante.

VI. Similes Titulares Epiſcopatus præ ceteris ambiiſſe Religioſos, notanter Ordinum Mendicantium, atque ſub obtentu horum Epiſcopatuum etiam ſui Ordinis depoſuiſſe habitum, habemus ex Decreto Concilii Salsburgenſis anno 1420. in verbis: „Cum plerique *Fratres Ordinum Mendicantium, ac Religioſi Ordinum aliorum intitulati ad Eccleſias Cathedrales* ſuæ Religionis habitum abſque rationabili cauſa manifeſte non deſerentes, &c.

Id ipſum de Religioſis indicavit Clemens V. in ſua adverſus hos *Titulares* Epiſcopos edita Conſtitutione relata in *Clem. In pleriſque de Elect.* Verum neque per hanc Clementis Conſtitutionem, neque per Synodorum Decreta, aut piorum querelas abuſibus, & ſcandalis, quæ hæc Epiſcoporum frequens ordinatio cauſabat, occurri potuit, quapropter plures viri pii eorum ordinationem non convenire dicebant.

Inter alios Joannes Gerſonius de *Statu Præl. conſid.* 8. quamvis admodum moderate loquatur de his Epiſcopis, aſſeratque ſtatum Epiſcopalem eſſe poſſe ſine populo, & ſine uſu, vel exercitio, nihilominus dicere non dubitat: „quod hoc fieri non conveniat, „*quia*, (ait) vanum, *& monſtruoſum videtur in Eccleſia, quoniam* „*fruſtra eſt poteſtas, cui non ſubeſt operatio*.

Cumque nec tempore Concilii Tridentini ſcandala, & abuſus ex horum Epiſcoporum ordinatione provenientia ceſſarent, in ipſo Concilio non defuere Patres, qui contra hos abuſus, & ſcandala declamarunt, horum Epiſcoporum totalem abolitionem optantes.

VII. Scribit enim e Concilio Franciſcus de Vargas in epiſtola die 26. Nov. 1551 ſcripta, altera die poſt celebratam Seſſionem XIV. ad Cardinalem Granvellanum Epiſcopum Atrebatenſem, quod Decreta Reformationis hac Seſſione edita, nequaquam eſſent ſufficientia pro tollendis abuſibus: deploratque, quod Decretum contentum *cap.* 2. potius ad obfirmandos quam tollendos abuſus conducat, eo quod hoc Decreto confirmantur Epiſcopi *Titulares in partibus infidelium*, *qui* (ait) *deberent aboleri tamquam contrarii Juri Canonico, & plurimorum in Eccleſia malorum cauſa ſunt*.

Et cum rurſus ſub Pio IV. tractaretur de Sacramento Ordinis, plures contra hos Epiſcopos *Titulares* reclamarunt, atque inter alios, teſte Pallavicino *lib.* 26. *c.* 16. *n.* 12. Archiepiſcopus Granatenſis damnavit uſum Epiſcoporum *Titularium*, tamquam quos primæva Eccleſia ignoverit.

Et Ludovicus Caranza in Tractatu de Reſidentia Epiſcoporum, quem ſub tempus Concilii Tridentini evulgavit *pag.* 140. hos Epiſcopos *Titulares* vocare non dubitavit *monſtra, a quibus vexatur Eccleſia*.

Et licet eorum uſum a Concilio Tridentino toleratum recentiores Canoniſtæ improbare non audeant, dicere tamen non dubitat Proſper Fagnanus ad *cap. Ex parte tit. de Clericis non reſid. n.* 48. „Creare Epiſcopos *Titulares* ſine rationabili cauſa; & eo tantum „fine, ut ea dignitate alicujus perſona qualificetur ſeu decoretur, „abuſionis eſt.

Sat bene congruit hiſce Epiſcopis *Titularibus*, quod de Epiſcopis ſine certa Parochia ordinatis ſæculo XI. ſcripſit ſanctus Anſelmus Archiepiſcopus Cantuarienſis ad Muriardachum Regem Hiberniæ *lib.* 3. *epiſt.* 167. „Dicitur, Epiſcopos in terra veſtra paſſim eligi, & „ſine *certo Epiſcopatus loco* conſtitui: Epiſcopus, niſi *certam parochiam, & populum, cui ſuperintendat, habeat, conſtitui ſecundum* „*Deum non poteſt*, quia nec in ſæcularibus nomen, vel officium „paſtoris habere valet, qui gregem, quem paſcat, non habet.

VIII. Ex hactenus notatis intelligi poteſt; querelas contra Epiſcopos *Titulares* nequaquam dirigi poſſe, nec jam pridem fuiſſe directas contra eos, qui ordinantur cum reſpectu ad Eccleſias populum Clerumque Catholicum habentes, quem paſcant, & regant, ſed tamen ſub titulo ſive nomine alicujus peregrinæ Eccleſiæ in partibus infidelium conſiſtentis ob politicas rationes latere jubentur: licet reipſa, ut Epiſcopi & Paſtores populi, & Cleri prædictarum Eccleſiarum ordinentur.

Exemplum vidimus in Eccleſiis nobis vicinis, nimirum Metropolitanâ Ultrajectenſi, & Cathedrali Harlemenſi, quæ a centum circiter annis in poteſtate Acatholicorum conſtitutæ numeroſum admodum populum cum ſuo proprio Clero, & ordinariis Paſtoribus retinuerunt; quibus & Epiſcopus datus fuit, qui tameſi ad eas Eccleſias regendas, & adminiſtrandas ordinaretur; quin & earum Eccleſiarum vulgo a populo, & Clero haberetur, & reputaretur Epiſcopus, nihilominus propter politicas rationes non ſinebatur ad titulum earum Eccleſiarum ordinari, ſed peregrinæ Eccleſiæ nomen mutuare debebat, & ab eo nomen Epiſcopi gerere; quæ latius deducta ſunt in quadam Conſultatione ad inſtantiam Cleri Trajectenſis data, per Doctores Lovanienſes, & per Doctores Pariſienſes ultra centum probata, in qua & adſtruuntur Capituli illius Eccleſiæ jura, Sede vacante, uti Capituli Eccleſiæ Harlemenſis in alio ſcripto, cui titulus *Motivum pro Capitulo Harlemenſi*.

C A P U T V.

De effectu Conſecrationis; ac præcipue de Vinculo, quo Eccleſiæ alligatur Epiſcopus; & una de prohibita translatione Epiſcoporum.

1 *Olim ante Conſecrationem nullum jus acquirebatur Electo.*
2 *Per Conſecrationem olim in Epiſcopum tranſibant non ſolum, quæ erant* Ordinis, *ſed &* Juriſdictionis.
3 *Hodie ſola conferuntur, quæ ſunt* Juriſdictionis.
4 *Plenitudo nihilominus Sacerdotii confertur per Conſecrationem.*
5 *Epiſcopus alligatur Eccleſiæ, cui præficitur, eamque ſibi deſponſat.*
6 *Tranſmigrationes de una Eccleſia ad aliam vetitæ per Synodum Nicænam.*
7 *Huic obſequens Euſebius Cæſarienſis laudatur a Conſtantino Magno.*
8 *Ariani Epiſcopi Synodi Nicænæ Decretum contemnunt.*
9 *Patres Sardicenſes hiſce occurrere volentes, graviori pœna tranſmigrationes Epiſcoporum prohibent.*
10 *Communione laica etiam in fine vitæ privant Epiſcopos ſine cauſa ad alias Eccleſias tranſmigrantes; & quæ hujus diſciplinæ ratio.*
11 *Senſum Canonis intervertit Raymundus Decretalium compilator.*
12 *Hæc diſciplina rigoroſe obſervata in Eccleſia Romana.*
13 *Canon Sardicenſis etiam ſæculo X. renovatus.*
14 *Sub his Canonibus non comprehenduntur translationes Epiſcoporum factæ neceſſitate, aut utilitate Eccleſiæ cogente.*
15 *Translationes olim fiebant auctoritate Synodi Provincialis.*
16 *Auctoritas illa Synodi Provincialis manſit inconcuſſa ſæculo IX.*
17 *Sæculo duodecimo Sedi Apoſtolicæ videtur fuiſſe reſervata.*
18 *Innocentius III. dicit,* Inſtitutione Divina *translationem Epiſcoporum eſſe reſervatam.*
19 *Quomodo illud dictum Innocentii intelligendum?*
20 *Hodie ſola auctoritate Romani Pontificis Epiſcopus a ſua Eccleſia abſolvi poteſt.*
21 *Translatio Epiſcopi hodie fieri nequit ſine conſenſu Regis, ejuſque nominatione.*
22 *Etiam hodie translationes fieri nequeunt ſine neceſſitate, aut majori utilitate Eccleſiæ.*

I. MULTIS ſæculis Conſecrationem Epiſcoporum haud fuiſſe ab eorum Confirmatione ſejunctam, non ſemel in præcedentibus notavimus; ac inſuper obſervavimus, olim per electionem Cleri, & Plebis nullum proprie jus Electo fuiſſe acquiſitum, multiſque ſæculis ignotum fuiſſe per electionem acquiri Electo *jus ad rem*; per Confirmationem vero *jus in re*: hæc enim Patrum ætas ignoravit.

II. Hac ergo diſciplina durante, Electus nullum jus habebat in adminiſtratione Eccleſiæ; neque Eccleſiæ Paſtor, aut Prælatus habebatur ante Conſecrationem; ſed demum per Conſecrationem, ſive ordinationem Epiſcopus conſtituebatur. Unde Patribus idem erat, Ordinare aut Conſecrare Epiſcopum, & conſtituere Epiſcopum, aut Eccleſiæ de Epiſcopo providere: neque inter illa decem primis Eccleſiæ ſæculis in Sacris Canonibus ullum diſcrimen reperitur.

Itaque ſi priſtinam illorum temporum diſciplinam ſpectemus, per Conſecrationem demum, omnem accipiebant Epiſcopi auctoritatem, & poteſtatem; tam quoad ea quæ *juriſdictionis*; quam quæ *Ordinis* dicuntur. Neque illa ſine his in Epiſcopos tranſibant.

III. At poſterior ætas, quæ Confirmationem a Conſecratione diſtinguere cœpit, etiam ea, *juriſdictionis*, ſunt, ab his, quæ *Ordinis* ſunt tandem ſeparavit; atque per Confirmationem ante Conſecrationem, *quæ juriſdictionis* ſunt in Epiſcopum tranſire voluit; immo per Confirmationem Paſtorem, ac Prælatum Eccleſiæ ſine Conſecratione conſtitui, omneque regimen Eccleſiæ committi; ſolis iis exceptis, quæ *Ordinis* ſunt; quæ tamen, ut in Eccleſia ſua, aut Subditis ſuis per alios Epiſcopos conferantur, & impendantur, permittere, aut delegare poteſt, uti titulo præcedenti *c.*4. latius oſtendimus.

IV. Itaque juxta hodiernam diſciplinam, Conſecrationis proprius effectus cenſetur, Electo & Confirmato conferre characterem Epiſcopalem; vi cujus accipit plenitudinem Sacerdotii, & vi hujus conſequitur pleniſſimam Epiſcopalis miniſterii exercendi auctoritatem, etiam quoad ea, quæ *Ordinis* ſunt; atque arctiori quodammodo vinculo Eccleſiæ alligatur, ſeu conſecratur.

Hinc illud Innocentii III. ſpectata recentiori diſciplina: „Spirituale fœdus conjugii, quod eſt inter Epiſcopum, & Eccleſiam, in „electione *initiatum*, in confirmatione *ratum*, & in conſecratione intelligitur *conſummatum*". *Cap.* 4. *tit. de Translat. Epiſc.*

V. Porro ſeu diſciplinam veterem, ſive recentiorem attendamus, Epiſcopus ſemel certæ Eccleſiæ datus, & ordinatus, ille tamquam perpetuus illius Miniſter ac Paſtor alligatus eſt; eamque quodammodo ſibi ſponſam, & uxorem deſponſat; ideoque eam facile deſerere, aut aliam deſponſare, adulterii cujuſdam ſpiritualis ſpecies Patribus viſa olim fuit, præterquam quod tranſcurſiones de una ad aliam Eccleſiam, ipſis Eccleſiis pernicioſas, & populo ſcandaloſas exiſtimarent, nec aliunde quam ex avaritia, vel ambitione procedere.

Et quidem a tempore, quo Eccleſia pleniori pace ſub Conſtantino Magno frui cœpit, atque temporalibus magis abundare, neceſſe fuit huic avaritiæ ac ambitioni frenum per Sacros Canones injicere.

VI. „ Propter multum tumultum (ait Canon 15. Nicænus) & ſeditiones, quæ fiunt, omnino viſum eſt, ut conſuetudo, quæ præter Canonem in nonnullis partibus invenitur, tollatur: ut a Civitate in Civitatem nec *Epiſcopus*, nec Presbyter, nec Diaconus *tranſeat*. Si quis autem poſt ſanctæ, & magnæ Synodi definitionem tale quippiam aggreſſu fuerit; vel ſe rei ejuſmodi dederit, quod factum erit, omnino reformabitur, & Eccleſiæ reſtituetur cui Epiſcopus, vel Presbyter ordinatus fuerit ".

VII. Hunc Canonem, ejuſque rationem perpendens Euſebius Cæſarienſis, qui Concilio Nicæno interfuerat, recuſavit relicta Eccleſia Cæſarienſi ad Antiochenam tranſire: cujus factum laudans Conſtantinus in litteris ad Euſebium datis, dixit: „ Rectiſſime fecit prudentia tua, quæ & mandata *Dei*, & *Apoſtolicam*, atque *Eccleſiaſticam* regulam cuſtodire ſtatuit, Epiſcopatum Antiochenſis Eccleſiæ repudians, & in eo potius permanere deſiderans, quem *Dei mandatu* ab initio ſuſcepiſſet ". Apud Euſebium *Lib.* 3. *de vita Conſtantini cap.* 31. editionis Valeſianæ.

Quaſi diceret; rectiſſime feciſti, quod Eccleſiam, cui *Dei mandatu* ab initio fuiſti mancipatus, non deſerueris, ſive repudiaveris alia deſponſata.

VIII. Non obſtante æquiſſima hac Apoſtolica, & canonica Regula a Synodo Nicæna expoſita, & probata, Epiſcopi plures præſertim Ariani, crebris mutationibus, & translationibus, eo tempore, omnes Orientales Eccleſias perturbabant: idque tum ambitione, tum avaritia ducti; tum etiam ut hæreſim ſuam latius ſpargerent: exemplum ſecuti Ducis ſui Euſebii (*a*), qui primum Beryti Epiſcopus, deinde Epiſcopatum Nicomediæ, poſtea Conſtantinopolis ambivit, & obtinuit, ope Imperatoris Conſtantii: „ Quin etiam depoſitis Epiſcopis Orthodoxis, aliquando relegatis, immo & necatis, in eorum Epiſcopatus transferebant Ariani ſuarum partium Epiſcopos: ut conſtat ex epiſtola Synodi Alexandrinæ, relata ab Athanaſio in 2. *in Apologia de fuga ſua*, & in *epiſtola ad vitam ſolitariam degentes*, *tom.* 1.

IX. Hiſce ut occurrerent, Patres Sardicenſes graviore ſanctione, & pœna coercendas haſce tranſmigrationes cenſuere. Itaque Oſius Præſes Concilii, Patres alloquens, dixit. „ Non minus mala conſuetudo, quam perniciola *corruptela* funditus eradicanda eſt: ne cui liceat Epiſcopo de Civitate ſua ad aliam tranſire Civitatem". Deinde hanc hujus *corruptelæ* rationem notandam, ac utinam non modernarum translationum ordinariam cauſam! ſubjicit: „ *Manifeſta* eſt cauſa, qua hoc facere tentant: cum nullus in hac re inventus eſt Epiſcopus, qui de majori ad minorem tranſiret. Unde *apparet avaritiæ ardore* eos inflammari, & *ambitioni* ſervire, & ut dominationem agant. Si omnibus placeat, hujuſmodi pernicies ſævius (*b*) & auſterius vindicetur, ut nec laicam communionem habeat, qui talis eſt. Reſponderunt univerſi: *Placet* ".

Canon II. ita habet: „ Oſius Epiſcopus dixit: Etiamſi talis aliquis extiterit temerarius, ut fortaſſe excuſationem afferens, aſſereret, quod populi litteras acceperit, cum manifeſtum ſit, potuiſſe paucos præmio, & mercede corrumpi eos, qui ſinceram fidem non habent, ut clamarent in Eccleſia, & ipſum petere viderentur Epiſcopum; omnino has fraudes damnandas eſſe arbitror, ita ut nec laicam in fine communionem talis accipiat. Si vobis omnibus placet, ſtatuite. Synodus reſpondit: *Placet* ".

X. Communione ergo laica, nec in fine vitæ donandos Epiſcopos, contra Canonicas Sanctiones de una ad aliam migrantes Eccleſiam, decernit Canon: ad quem rigorem reflectens Ariſtenus, ait: „ Hoc enim inauditum & horrendum eſt, ut neque in diſceſſu communione dignus cenſeatur, quod alibi in Canonum ullo non inveniens cuilibet impoſitum, & inflictum peccato ".

A vero forſan non aberravit Ariſtenus Auctor Græcus, ſi ad Orientales reflexerit Eccleſias: nam ipſe Morinus *lib.* 9. *c.* 19. *de pænit.* fatetur, in Orientalibus nulli unquam crimini hanc pœnam impoſitam fuiſſe: In aliquibus tamen Eccleſiis, primis ſæculis, tria crimina, nimirum idololatriam, homicidium, & mœchiam hac pœna fuiſſe vindicata: id eſt, illi, qui horum aliquod admiſiſſet, etiam in fine vitæ reconciliationem denegatam fuiſſe, *diffiteri, ut opinor*, ait Morinus, *nemo poterit, qui antiquorum teſtimonia de hac re tantiſper animo verſaverit*.

Cum ergo mœchiæ carnali olim in aliquibus Eccleſiis impoſita legeretur hæc pœna; eamdem hic imponi non abs re cenſuit Synodus Sardicenſis, uti notavit Chriſtianus Lupus ſcribens: „ Epiſcopi enim ſine competenti cauſa translatio eſt *Spirituale adulterium*, nequaquam minus carnali; cui eamdem pœnam antiqua Eccleſiæ diſciplina inflixit ". In Scholis ad *Dictatum Gregorii VII. Can.* 13.

Si ergo ex rigore, & atrocitate pœnæ liceat arguere de enormitate delicti, expendant Epiſcopi, qui, tam facile paupere, & humili Eccleſia deſerta, ad ditiorem ac honorabiliorem tranſeunt, quanti peccati periculo ſe exponant.

XI. Canonis 1. fragmentum refertur in *c.* 1. *tit. de Clericis non reſidentibus*. Canon vero 2. relatus eſt in *c.* 2. *tit. de Elect.* Sed Raymundus Decretalium Gregorii IX. Compilator reflectens ad pœnam hoc Canone inflictam, ſcilicet, privationem communionis *Laicæ*, etiam in *fine vitæ*, eamque diſciplinæ ſui temporis diſſonam videns, addidit hanc parentheſim, *niſi de hoc pænituerit*, non ſolum contra omnium Latinorum, & Græcorum Codicum, atque ipſius priſtinæ Decretalium compilationis fidem, verum etiam contra manifeſtum Canonis ſenſum. Ut vel hinc appareat, quam neceſſarium ſit ad ipſos fontes, e quibus ſua deſumpſit Raymundus, recurrere, ut genuinus Canonum ſenſus habeatur.

Innumeri ſunt Eccleſiæ Canones, & Pontificum Decreta, hanc diſciplinam ſtabilientes, Canoneſque Nicænos, & Sardicenſes innovantes; quorum plures a Gratiano *cauſa* 7. *q.* 1. referuntur.

XII. Et quidem adeo tenax hujus diſciplinæ fuit Sedes Apoſtolica, ut primus de alia Eccleſia ad Romanam tranſmigraſſe dicatur Formoſus circa finem ſæculi IX. neque in omni illa horrenda barbarie, quam adverſus defunctum exercuit Stephanus VII. aliud ei improperaſſe legitur, niſi, *cum Portuenſis eſſes Epiſcopus, cur ambitionis ſpiritu Romanam univerſalem Sedem uſurpaſti?*

XIII. Joannes IX. ſucceſſor Stephani volens reparare, quæ nimia atrocitate, & odio in Formoſum attentaverat Stephanus; & ne tamen factum Formoſi ab aliis in pernicioſum exemplum traheretur, hunc in Concilio Romano anno 904. Canonem edidit: „ Quia neceſſitatis cauſa de Portuenſi Eccleſia Formoſus pro vitæ merito ad Apoſtolicam Sedem provectus eſt, ſtatuimus, & omnino decernimus, ut id in exemplum nullus aſſumat; præſertim cum Sacri Canones hoc interdicant, & præſumentes tanta feriant ultione, ut etiam *in fine Laicam eis prohibeant* communionem: quippe quod neceſſitate aliquoties inductum eſt, neceſſitate ceſſante in auctoritatem ſumi non eſt permiſſum.

* Ex his, quæ in Concilio Romano decreta fuerunt ad cautelam, ne exemplum *Formoſi* in conſequentiam traheretur, evincitur quam periculoſum ſit, & exemplum pernicioſum obtentu neceſſitatis, & diſpenſationis a regulis Eccleſiaſticis ſemel recedere. Quandoquidem nec obſtante toties iterata prohibitione, & nominatim oppoſita cautione, nihilominus exemplo *Formoſi*, prætextu neceſſitatis & utilitatis Eccleſiæ, ſenſim translationes contra ſacros Canones in Eccleſia Romana adeo invaluiſſe conſpiciamus, ut a pluribus ſæculis vix ullum in Epiſcopum Romanum aſſumptum legamus, qui prius alterius Eccleſiæ Epiſcopus non fuerit ordinatus, atque ita de una ad aliam Eccleſiam transferri non debuerit. *

XIV. Canon ſupra citatus dum oſtendit, quantum Sacri Canones tranſmigrationes Epiſcoporum, quarum avaritia, vel ambitio cauſa eſt, averſentur, una quoque oſtendit, translationem Epiſcopi, quam neceſſitas, aut utilitas Eccleſiæ exigit, hac prohibitione non comprehendi. Tunc enim non tam dicuntur Epiſcopi ſuam Eccleſiam deſerere, repudiare, aut ad aliam migrare, aut invadere; quam, cogente neceſſitate, aut utilitate Eccleſiæ, ab Eccleſia avelli, & ad aliam protrudi ſive transferri.

Hanc diſtinctionem manifeſte ſupponit antiquus Canon 14. Apoſtolorum: „ Epiſcopo non liceat ſua relicta Parochia ad aliam tranſire, etiamſi a pluribus cogatur, niſi ſit aliqua cauſa rationi conſentanea, quæ eum *cogat* hoc facere, utpote ad majus lucrum, cum poſſit ipſe iis, qui illic habitant, pietatis verbo conferre, idque non *ex ſe*, ſed ex *multorum Epiſcoporum judicio*, & *maxima* exhortatione.

Et apud Gratianum legitur ex epiſtola Anteri Papæ: „ Non enim tranſit de civitate ad civitatem, nec transfertur de minore ad majorem, qui hoc non ambitu nec propria voluntate facit, ſed aut vi a propria ſede pulſus, aut neceſſitate coactus, aut utilitate loci, aut populi, non ſuperbe, ſed humiliter ab aliis translatus, & inthronizatus eſt ". 7. *quæſt.* 1. *Can.* 34.

Plura in hanc rem ibidem recitat Gratianus, atque inter alia ex Synodo Carthaginenſi IV. *Can.* 27. „ Epiſcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non tranſeat, nec quiſquam inferioris Ordinis Clericus. Sane, ſi *utilitas* Eccleſiæ fiendum popoſcerit, *Decreto* pro eo *Clericorum*, & Laicorum *Epiſcopis porrecto*, in *præſentia Synodi* transferatur, nihilominus alio in locum ejus Epiſcopo ſurrogato.

Etiam antiquum in hanc rem Canonem, atque plura antiquorum, & Sanctorum Epiſcoporum exempla profert Socrates *lib.* 7. *Hiſt. Eccl. c.* 35.

XV. Inſuper ex citatis Canonibus, & aliis innumeris veteris diſciplinæ monumentis, & hiſtoriis compertum eſt, ad Metropolitani, & Epiſcoporum Comprovincialium cognitionem olim ſpectaſſe, an ex translatione hujuſmodi emerſura ſit utilitas Eccleſiæ tanta, aut ea urgeat neceſſitas, ut omnibus expenſis merito Epiſcopus a vinculo, quo Eccleſiæ ſuæ tenetur alligatus, abſolvatur; & alteri alligetur.

Et Canon Antiochenus 16. aperte quoque ſupponit Epiſcopum auctoritate Synodi Provincialis, quam *perfectam* Synodum vocat, de Eccleſia in Eccleſiam transferri poſſe; quam diſciplinam uſque ad ſæculum decimum inconcuſſam manſiſſe oſtendit Thomaſſinus; atque circa illa tempora paulatim ad Sedem Apoſtolicam devolvi cœpiſſe Epiſcoporum translationes; utpote quæ *majoribus cauſis*, quæ ſub idem tempus Sedi Apoſtolicæ reſervari cœperunt, tunc annumeratæ fuerunt. *De diſc. Eccl. par.* 3. *lib.* 2. *c.* 40.

XVI. Hinc in epiſtolis illis, quas primis Romanis Pontificibus ſuppoſuit, neſcio quis Pſeudo-Iſidorus circa ſæculum nonum, integra adhuc circa translationes Epiſcoporum elucet Synodorum Provincialium auctoritas: „ Nam (ait ſuppoſititius ſive fictus Anterus in citata epiſtola) ſicut Epiſcopi habent poteſtatem ordinare regulariter Epiſcopos, & reliquos Sacerdotes, ſic quoties utilitas, aut neceſſitas coegerit, ſupradicto modo & *mutare*, & inthronizare poteſtatem habent.

Additur quidem apud Gratianum: *Non tamen ſine Sacroſanctæ Romanæ Sedis auctoritate, & licentia*; ſed, uti recte notarunt Correctores Romani, hæc verba non leguntur in epiſtola Anteri, neque in Panormia, neque apud Burchardum, & Ivonem.

Non obſcurum ſane argumentum, tempore Pſeudo-Iſidori, id eſt cir-

(*a*) Euſebius, de quo hic agitur, diſtingui debet ab altero Euſebio, de quo dictum eſt ſuperius numero ſeptimo, quod ad Antiochenam Eccleſiam tranſire noluerit; hic celebris extitit plurimis, quas conſcripſit, lucubrationibus; has inter palmam tulit Hiſtoria Eccleſiaſtica, cujus merito Parens dicitur, cum nullus in hoc ſcriptionis genere præiverit Euſebio. Alter vero Euſebius, qui numero octavo Dux Arianorum dicitur, Nicomedienſis Epiſcopus ſæpius in vetuſtis, & recentioribus Hiſtoricis appellatur; an utrique ſanguinis vinculo fuerit conjunctus, ignoratur.

(*b*) In triplici Textu, qui in Conciliis Labbeanis legitur, occurrit *ſævius*, id eſt ſeverius.

Digitized by Google

eſt circa ſæculum IX. adhuc conſtantem fuiſſe diſciplinam, quæ Synodis Provincialibus translationes Epiſcoporum tribuit.

XVII. Sæculo vero XII. quo Gratianus Decretum ſuum compilavit, eas Sedi Apoſtolicæ fuiſſe delatas; ac propterea dictam clauſulam epiſtolæ Anteri fuiſſe adiectam.

XVIII. Igitur cum magna moderatione intelligi oportet, quod ſcripſit Innocentius III. Decano & Capitulo Andegavenſi, & refertur in *c. 2. tit. de transl. Epiſc.* „ Non enim humana, ſed potius „ *divina poteſtate* conjugium ſpirituale diſſolvitur, cum per tranſ- „ lationem, depoſitionem, aut ceſſionem auctoritate Romani Pon- „ tificis, quem conſtat eſſe Vicarium Jeſu Chriſti, Epiſcopus ab „ Eccleſia removetur, & ideo tria hæc, quæ præmiſimus, non „ tam *Conſtitutione Canonica*, quam *inſtitutione*, *divina* ſoli ſunt „ Romano Pontifici reſervata.

„ Et rurſus in *c. 3. eodem tit.* dicit: „ Poteſtatem transferendi „ Pontifices, ita ſibi retinuit Dominus, & Magiſter, quod ſoli „ Beato Petro Vicario ſuo, & per ipſum Succeſſoribus ſuis, ſpe- „ ciali privilegio tribuit, & conceſſit, ſicut teſtatur antiquitas, „ cui Decreta Patrum ſanxerunt exhibendam reverentiam, & evi- „ denter aſſerunt Sacrorum Canonum ſanctiones. Non enim homo „ ſed Deus ſeparat, quos Romanus Pontifex (qui non puri homi- „ nis, ſed veri Dei vicem gerit in terris), Eccleſiarum neceſſita- „ te, vel utilitate penſata, non humana, ſed *divina* potius au- „ ctoritate diſſolvit.

Hæc, inquam, non ſevere ad rigorem expreſſionis ſunt accipienda, ſed benigna interpretatione molienda. Neque enim quidquam evidentius, quam vinculum conjugii ſpiritualis inter Epiſcopum, & Eccleſiam ſola auctoritate humana inductum, eadem quoque diſſolvi; illudque multis ſæculis non ſolius Romani Pontificis, ſed & Synodorum Provincialium auctoritate fuiſſe diſſolutum; atque ceſſiones, ac translationes Epiſcoporum earum auctoritate fuiſſe factas.

XIX. Quid igitur voluit Pontifex, dum aſſerit, *non tam Conſtitutione Canonica, quam inſtitutione Divina ſoli ſunt Romano Pontifici reſervata*; ſcilicet, translatio, depoſitio, & ceſſio Epiſcoporum? Ludovicus Thomaſſinus, aliique nonnulli credunt, Pontificem voluiſſe, translationem, depoſitionem, & ceſſionem Epiſcoporum *divina* diſpoſitione reſervatam, quatenus ſcilicet *Primatus jure divino* a Chriſto collati Petro, & ejus Succeſſoribus Romanis Pontificibus, appendix quædam eſt jus illud cognoſcendi de *cauſis majoribus*; atque Epiſcopos rationem habuiſſe hujus Primatus, cum *cauſas majores*, inter quas eſt *translatio Epiſcoporum*, ad Sedem Apoſtolicam referendas ſanxere. Ita Thomaſſinus *part. 4. de diſcipl. Eccl. lib. 2. c. 56. n. 7.*

Et quidem hanc ſuam fuiſſe mentem, inſinuat Innocentius III. *epiſt. 16. lib. 1.* ad Capitulum S. Anaſtaſiæ ſcribens: „ Ex illo ſin- „ gulari *excellentiæ privilegio*, quod *Unigenitus ille Filius Jeſus* „ *Chriſtus* Apoſtolorum Principi *Petro* conceſſit, *Sanctorum Patrum* „ *poſtmodum Inſtituta manarunt*, ut *majores cauſæ* ad Sedem Apo- „ ſtolicam perferrentur ". Idem innuit epiſtola 48. ad Patriarcham Antiochenum, cujus fragmentum propoſito ſubſerviens legitur in *cap. 1. tit. de translat. Epiſcopi*.

XX. Quidquid ſit, illud certum eſt, juxta ſtabilitam jure communi Decretalium, & hodie per totam Eccleſiam receptam diſciplinam, translationes Epiſcoporum, uti & ceſſiones ſoli Romano Pontifici eſſe reſervatas; nec poſſe ſine ejus expreſſa licentia Epiſcopum a vinculo, quo ſuæ Eccleſiæ eſt alligatus, abſolvi; ne quidem auctoritate *Legati a Latere*, ſine ſpeciali Sedis Apoſtolicæ indulto *cap. 3. titul. de Officio Legati*.

XXI. Ulterius cum translatio fieri nequeat, niſi Eccleſia, a qua fit translatio, vacet, & alteri de novo provideatur, hinc uſu notorio receptum eſt, quod ubi Reges ad Epiſcopatus jus nominandi habent, nequaquam ſine conſenſu Regis translatio fieri poſſit.

„ Neceſſe eſt (inquit Rebuffus in praxi titulo *de translatione Epiſcopi*) „ Regem translationibus Epiſcoporum conſentire, cum „ ejus intereſt, tamquam Fundatoris; alioquin appellaretur ab „ abuſu.

Immo nec ſolus Regis conſenſus ſeu approbatio ſufficit, ſed debet inſuper in ipſa Bulla proviſionis fieri mentio nominationis Regiæ; quemadmodum ſolemni Arreſto aliquando deciſum eſſe refert Joannes Tornet in ſua collectione Arreſtorum *litt. R. c.* 82. Et ita paſſim videmus, etiam in Belgio, ad nominationem Regiam Epiſcopo transferri.

XXII. Porro licet mutata nonnihil ſit diſciplina quoad ipſam translationis formam, ſemper tamen manſit, & manebit inconcuſſa Patrum Regula, quod non niſi neceſſitate, aut utilitate cogente, translationes Epiſcoporum fieri poſſint; nec minus hodie, quam ætate Sanctorum Patrum culpabiles ſunt Epiſcopi, qui avaritia, aut ambitione ducti, de una Eccleſia migrant ad aliam.

Unde in Dictatu vulgo (*a*) Gregorio VII. adſcripto Canone 13. *Quod Papæ liceat de Sede ad Sedem, Neceſſitate cogente, Epiſcopos transmutare.*

Et inter monita Cardinalis Bellarmini ad Clementem VIII. hoc unum erat: „ Translatio Epiſcoporum ſecundum Canones, & uſum „ veteris Eccleſiæ, non debet fieri, niſi ob *Eccleſiæ neceſſitatem*, „ vel *majorem utilitatem*. Nec enim inſtitutæ ſunt Eccleſiæ pro- „ pter Epiſcopos, ſed Epiſcopi propter Eccleſias. Nunc autem „ quotidie fieri translationes videmus, ea ſolum de cauſa, ut Epi- „ ſcopi honore, vel opibus augeantur.

De hac veritate non minus perſuaſus ipſe Pontifex, quam ipſe Bellarminus, reſpondit: *Nos cum difficultate transferimus, & non deſiimus monere Principes per nos, & per Nuntios noſtros.*

CA-

(*a*) Dicimus, vulgo, quia ſunt plurimi Auctores, qui negant hunc Dictatum eſſe Genuinum Gregorii VII. fœtum.

CAPUT VI.

De mente Decretalium circa vinculum, quo Epiſcopus ſuæ Eccleſiæ alligatur.

1 *Decretales Calliſto, & Evariſto attributæ, vinculum illud nexui matrimoniali comparant.*
2 *Antiquis Patribus ignota fuit hæc comparatio.*
3 *Ex hoc capite, aliiſque nominibus judicantur ſuppoſitiæ.*
4 *Ex prædictis Decretalibus nata eſt occaſio coæquandi vinculo matrimoniali vinculum, quod intercedit inter Epiſcopum, & Eccleſiam.*
5 *Patres ſuam indignationem adverſus Epiſcoporum translationes non fundarunt eo vinculo, ſed avaritia, & ambitione.*
6 *Sæculo* XII. *auctoritas transferendi Epiſcopum nondum erat generatim reſervata Sedi Apoſtolicæ.*
7 *Ad Metropolitanum, & ejus Suffraganeos pertinebat jus examinandi cauſas Translationis Epiſcopi ſuffraganei.*
8 *Ante Innocentium III. per electionem fiebat ejuſmodi translatio, deinceps per viam* Poſtulationis *facta eſt.*
9 *Obſervatio in opinionem Thomaſſini* cap. 5. num. 19. *expoſitam.*
10 *Ea confutatur.*
11 *Exponitur illud effatum Canoniſtarum:* Romanus Pontifex non puri hominis, ſed veri Dei vicem gerit in terris.
12 *Expenditur quænam olim fuerit Gratiani auctoritas.*
13 *Sæculo circiter* VII. *penes Synodos Provinciales integrum erat jus transferendi Epiſcopum ex una Sede ad alteram.*
14 *Indiſſolubilitas vinculi, quod intercedit in Epiſcopum, & ejus Eccleſiam ante Innocentium III. nota non erat.*
15 *Exponitur ſententia Guilelmi Barclai, Cardinalis Contareni de poteſtate, quam nonnulli Canoniſtæ Summo Pontifici tribuunt.*

* I. DE vinculo quaſi matrimoniali inter Eccleſiam, & Epiſcopum loquuntur epiſtolæ Decretales ſub nomine Calliſti, & Evariſti Pontificum, quarum fragmenta extant apud Gratianum *cauſ. 7. q. 1. Can. 1. & 39.* Et quidem in Decretali Calliſti in citato *Can. 39.* legitur: „ Apoſtolus ait: *Alligata eſt uxor legi, quamdiu* „ *vir ejus vivit, eo vero defuncto, ſoluta eſt a lege viri: ſimiliter* „ *& ſponſa Epiſcopi* (quia ſponſa uxorque eius dicitur Eccleſia) „ illo vivente, ei eſt alligata, eo vero defuncto, ſoluta eſt, & „ cui voluerit nubat, tantum in Domino, id eſt regulariter; ſi „ enim, eo vivente, alteri nupſerit, adultera judicabitur; ſimili- „ ter & ille, ſi alteram ſponte duxerit, adulter exiſtimabitur, & „ communione privabitur.

II. Quin pene a temporibus Apoſtolorum ſinguli Epiſcopi ſingulis Eccleſiis particularibus fuerint præpoſiti, & alligati, dubitari nequit, ſed eum eſſe vinculi nexum, quo Epiſcopus Eccleſiæ ſuæ vinculatur, ſive alligatur, qualis eſt nexus matrimonialis inter ipſos conjuges, nequaquam apud antiquos legitur.

III. Unde vel ex hoc capite hæ epiſtolæ merito ſupoſititiæ haberentur, quantumvis plurimis aliis titulis uti apocryphæ, & his Pontificibus falſo adſcriptæ ab eruditis jam pridem fuerint repudiatæ, atque inter alios monet Philippus Labbæus in nota marginali ad epiſtolam Calliſti I. „ Antonius Auguſtinus Archiepiſcopus Tarraconen- „ ſis *Dialog. 4. l. 2.* de emendatione Gratiani, teſtatur Calliſti epi- „ ſtolas rejectas fuiſſe a ſelectis viris, qui Romæ operam navarunt „ Gratiano corrigendo; idem ſentiunt viri eruditi, & res ipſa „ clamat.

Non minus fortiter vinculum inter Eccleſiam, & Epiſcopum comparatione facta ad vinculum carnalis matrimonii expreſſum eſt in fragmento epiſtolæ Decretalis Evariſti Papæ in *cit. Can. 39.* & integra cum alia epiſtola eiuſdem Pontificis extat *Tom. 1.* Concil. Generalium, atque priori harum hanc notam poſuit Labbæus: *Suppoſititia Antonio Contio, aliiſque eruditis Catholicis*.

IV. Interim non dubium quin hæ epiſtolæ Decretales, præſertim poſtquam eas Gratianus in ſuum Decretum tranſtulit, occaſionem dederint, vinculum illud, quod intercedit inter Epiſcopum, & Eccleſiam, coæquandi vinculo matrimonii inter conjuges intercedenti, prout in Decretalibus ſequentium Pontificum, ac notanter Innocentii III. hæc coæquatio ſæpius occurrit, qui & inde concludit vinculum hujus matrimonii ſpiritualis inter Epiſcopum, & Eccleſiam *ſolius* Romani Pontificis auctoritate, tamquam *vices in terris gerentis*, ſolvendum, uti infra in nota ad n. 18. oſtenditur.

V. Verum quidem eſt, ſub graviſſimis pœnis jam pridem per ſacros Canones, ac notanter Sardicenſes vetitum fuiſſe Epiſcopis Eccleſiam, cui erant in ſua ordinatione adſcripti, deſerere, & ad aliam tranſire (uti ſupra oſtenſum eſt) ſed hanc ſuam indignationem contra has de una ad aliam Eccleſiam tranſitiones, non fundant Patres in violatione vinculi ſpiritualis matrimonii inter Epiſcopum & Eccleſiam, ſed in *avaritia*, & *ambitione*, quæ ſolet Epiſcopos impellere ad tranſeundum de una ad aliam Eccleſiam.

VI. Ex epiſtola Eugenii III. ad Epiſcopos Germaniæ data occaſione electionis Guicmanni Culmenſis Epiſcopi in Archiepiſcopum Magdeburgenſem, colligitur quod etiam ſub medium ſæculi XII. auctoritas transferendi Epiſcopum de una Eccleſia ad aliam nondum eſſet generatim Sedi Apoſtolicæ reſervata; licet enim Pontifex in hac epiſtola acerrime redarguat Epiſcopos, qui huic electioni conſenſum præbuerant, ipſamque electionem improbet; ne verbo tamen conqueritur, quod Guicmannus ſine auctoritate Sedis Apoſtolicæ de Culmenſi Eccleſia ad Magdeburgenſem translatus ſit; ſed duntaxat conqueritur, quod in hac electione „ *ſolius Principis favor expectetur*, „ & nec inſpecta neceſſitate illius Eccleſiæ, nec conſiderata utilitate „ perſonæ, *Clero nolente*, immo ut dicitur, ex *parte maxima recla-* „ *mante*, in Magdeburgenſi Eccleſia eum dicant ſupplantandum.

Ut proinde ex hiſce non obſcurum ſit, quod Eugenio minime diſplicuiſſet electio Guicmanni Culmenſis Epiſcopi in Archiepiſcopum Magdeburgenſem, ſi modo neceſſitas Eccleſiæ, vel utilitas perſonæ in hac electione conſiderata fuiſſet, & concors fuiſſet Cleri, & plebis in hac electione conſenſus.

VII. In-

Digitized by Google

VII. Inſuper ex hac epiſtola Eugenii, & aliis plurimis veterum tranſlationum formulis habetur, quod eadem forma, eodemque ritu electio per Clerum, & populum perageretur, ſive in Epiſcopum Eccleſiæ vacantis eligeretur aliquis jam Epiſcopus conſecratus, & alteri particulari Eccleſiæ præpoſitus, ſive eligeretur ſimplex Presbyter, aut Diaconus: quodque ipſa electio, & electus pariformiter utroque caſu a Metropolitano, ejuſque Suffraganeis examinarentur, & diſcuterentur, hanc dumtaxat interveniente differentia, quod dum de transferendo Epiſcopo de una Eccleſia ad aliam agetur, per Metropolitanum, & Epiſcopos Suffraganeos, non tantum ipſa forma electionis, & qualitates electi eſſent diſcutiendæ, ſed inſuper expendendum eſſet, num cauſa ſubeſſet ſufficiens, & legitima, ut Epiſcopus de Eccleſia, cui per ordinationem erat adſcriptus, ad vacantem Eccleſiam, ad quam erat electus, transferri deberet.

VIII. Quod igitur hodie Epiſcopus uni Eccleſiæ alligatus, non poſſit per communem formam electionis ad aliam Eccleſiam elegi, ſed in ejus electione procedendum ſit per viam *poſtulationis*, recentioris eſt diſciplinæ, neque in Decreto Gratiani, aut ſanctis Canonibus ſpecialis hæc poſtulationis forma occurrit; immo nec ante Innocentium III. forma *poſtulationis* a communi forma electionis diſtincta, nota fuiſſe videtur; neque ſub titulo Decretalium *De poſtulatione Epiſcopi*, ulla de hac forma legitur Decretalis antiquior Decretalis hujus Pontificis. Unde nec illud olim obtinuiſſe legitur, ut per electionem, ipſiuſque electionis acceptionem jus aliquod acquiratur electo ad Prælaturam ſecus vero per poſtulationem, licet per poſtulatum acceptatam, niſi prius hæc a Romano Pontifice fuerit probata.

IX. Capite 5. num. 19. ſuperius notavimus Ludovicum Thomaſſinum in ſuo opere *de Diſciplina Eccleſiæ*, exiſtimare quod Innocentius III. dum aſſeruit in *c. 2. 3. & 4. tit. de tranſlat. Epiſcopi*, quod *ceſſio*, *depoſitio*, *& tranſlatio Epiſcoporum*, *non auctoritate humana*, *Sed Inſtitutione Divina Romano Pontifici eſſet reſervata*, aliud noluerit dicere, niſi quod hæc eſſet Romano Pontifici *jure divino* reſervata; quatenus ſcilicet Primatus jure divino collati Petro, & ejus Succeſſoribus quædam appendix „ eſt jus illud cognoſcendi de *cauſis majoribus*, atque *Epiſcopos* rationem habuiſſe hujus Primatus, *cum cauſas majores*, inter quas eſt tranſlatio Epiſcoporum, ad Sedem Apoſtolicam referendas ſanxerunt (*a*).

Verum ex hac Thomaſſini interpretatione ſequeretur auctoritatem cognoſcendi de cauſis majoribus, & transferendi Epiſcopos „ non tam ex inſtitutione *divina* quam ex poſitivo, & humano Epiſcoporum conſtituto eſſe Romano Pontifici reſervatam; tametſi Epiſcopi in hoc conſtituto aliquam rationem *Primatus* habuiſſe viderentur.

X. Sane ſi verba Innocentii III. necnon argumenta attendantur, quibus hæc tria *ceſſio*, *tranſlatio*, & *depoſitio Epiſcoporum* Romano Pontifici, *non humana auctoritate*, ſed *Divina inſtitutione* docet reſervata, nequaquam obſcurum eſt, hunc Pontificem voluiſſe, & exiſtimaſſe, quod hæc tria eſſent *ſpeciali* Chriſti privilegio, & inſtitutione Romano Pontifici reſervata, idque independenter ab omni Epiſcoporum poſitivo conſtituto. In primis enim pro fundamento ſuæ aſſertionis ſupponit in *capite* 2. quod fortius ſit ſpirituale vinculum matrimonii, quod dicitur intercedere inter Epiſcopum, & Eccleſiam, quam *carnale* inter conjuges.

Hinc ulterius concludit; dubitari non debere „ quin omnipotens Deus ſpirituale conjugium, quod eſt inter Epiſcopum, & Eccleſiam, *ſuo tantum judicio reſervaverit diſſolvendum*, qui diſſolutionem etiam carnalis conjugii, quod eſt inter virum, & fœminam ſuo *tantum* judicio reſervavit, præcipiens, ut *quod Deus conjunxit*, *homo non ſeparet*.

Similiter in *cap.* 3. tractans idem argumentum, redarguenſque Epiſcopum Hildeſemenſem, quod, relicta hac Eccleſia, ſine auctoritate Romani Pontificis tranſtulit ad Herbipolenſem Eccleſiam, ait: „ Non ſatis attendens, quod Veritas in Evangelio proteſtatur, Matth. cap. 19. v. 6. *quod Deus conjunxit*, *homo non ſeparet*, evidenter verba illa Chriſti applicans vinculo ſpiritualis matrimonii inter Epiſcopum, & Eccleſiam.

Ex his habetur Innocentium credidiſſe, quod Deus ſibi reſervaverit diſſolutionem *ſpiritualis* conjugii, quod eſt inter Epiſcopum, & Eccleſiam, eo modo quo ſibi reſervavit diſſolutionem carnalis conjugii.

Hoc & evincit conſequentia, quam inde format: immediate enim ſubjungit, & concludit: „ Non enim humana, ſed *potius* divina poteſtate conjugium diſſolvitur, cum per *tranſlationem*, *depoſitionem*, *aut ceſſionem* auctoritate Romani Pontificis, quam conſtat eſſe Vicarium Jeſu Chriſti, Epiſcopus ab Eccleſia removeatur". Sive ut loquitur in *cap.* 3. Non enim homo, ſed *Deus* ſeparat, quos Romanus Pontifex (*qui non Puri hominis*, *ſed veri Dei vicem gerit in terris*) *Eccleſiarum neceſſitate vel utilitate penſata*, *non humana*, *ſed Divina potius auctoritate diſſolvit*.

An non eodem argumento concludendum fuiſſet Romanum Pontificem poſſe diſſolvere vinculum matrimonii *carnalis*, dicendo, quod dum illud diſſolvit, non *homo*, ſed *Deus* diſſolvat? Certum enim eſt, quod Deus ſua auctoritate matrimonium carnale, etiam conſummatum diſſolvere poſſit.

XI. Quod autem dicit, *Romanum Pontificem non Puri hominis*, *ſed Veri Dei vicem gerere in terris*; nequaquam hoc ſenſu ſine blaſphemia intelligi poteſt; quaſi Romanus Pontifex aliquid in ſe Divinitatis haberet, ſed dumtaxat, quod tamquam miniſter, & Vicarius Chriſti conſtitutus ſit ad regendam Eccleſiam Dei, quodque hac auctoritate a Chriſto ſibi conceſſa, ſit diſpenſator myſteriorum Dei: quod & indubie de Epiſcopis, & Eccleſiæ Paſtoribus, *quos Spiritus ſanctus poſuit regere Eccleſiam Dei*, Act. c. 20. v. 26. eadem ratione affirmari poteſt: poſſunt & ipſi, dum peccatores ligant, aut ſolvunt, dicere quod ligent, & ſolvant, non *humana*, ſed *Dei* auctoritate, & tamquam vicem Chriſti in diſpenſatione myſteriorum Dei, & uſu clavium, gerentes.

Quod autem dicit Innocentius in citato cap. 3. *quod poteſtatem transferendi Pontifices*, *ita ſibi retinuerit Dominus*, *& Magiſter*, *quod Soli Petro Vicario ſuo*, *& per ipſum ſucceſſoribus ſuis Speciali privilegio tribuit*, *& conceſſit*, evidenter repugnat praxi, & diſciplinæ Eccleſiæ, quæ a temporibus Apoſtolorum per decem ut minus ſæcula, conſtanter perſeveravit, quæ tranſlationem Epiſcoporum de una ad aliam Eccleſiam Synodis Provincialibus atribuit (*a*).

Quod in probationem ſui aſſerti ſubjungit Innocentius: *Sicut teſtatur Antiquitas*, *cui Decreta Patrum ſanxerunt reverentiam exhibendam*, *& evidenter aſſerunt ſacrorum Canonum ſanctiones*, refertur indubie ad Decretalem *Anteri* Papæ, cujus fragmentum refert Gratianus *cauſa* 7. *q.* 1. *can.* 34. ac ſignanter cum hoc additamento: *Non tamen ſine ſacroſanctæ Romanæ Sedis auctoritate*, *& licentia*.

XII. In primis ſcitur, quod tempore Innocentii III. Decretales a Pſeudo-Iſidoro primis Romanis Pontificibus affictæ, paſſim pro veris, & genuinis illorum Pontificum epiſtolis reputarentur, præſertim poſtquam in Decretum Gratiani erant relatæ; ea enim erat Gratiani auctoritas, ut quidquid in Gratiani Decreto legebatur, pro authentico antiquitatis monumento reputaretur.

Quapropter videmus ab Innocentio III. aliiſque ejus ætatis Pontificibus, & Doctoribus ſcholaſticis indiſtincte in auctoritatem aſſumptum quidquid a Gratiano referebatur.

Hujus itaque Decretalis auctoritate, prout a Gratiano hoc additamento aucta referebatur, inductus veriſimiliter fuit Innocentius, ut aſſerere non vereretur, ex *traditione Apoſtolica* deſcendere, quod *ſoli* Petro, ejuſque ſucceſſoribus *ſpeciali* privilegio Dei reſervata eſſet Epiſcoporum de una Eccleſia ad aliam tranſlatio, ſive diſſolutio vinculi ſpiritualis, quo Epiſcopus ſuæ Eccleſiæ alligatur.

Porro hodie eruditis paſſim notum eſt, dictam Decretalem Antero Papæ a Pſeudo-Iſidoro eſſe falſo ſuppoſitam.

Unde huic Decretali hanc notam marginalem apponit Philippus Labbæus, *Suſpecta pariter viris doctis vel ex unius Hieronymi ſegmentis*. Monent inſuper Correctores Romani (uti numer. 16. notatum fuit) verba hæc, *auctoritate hujus ſanctæ Sedis*, non legi in epiſtola Anteri, neque in Panormia, neque apud Burchardum, vel Ivonem: qui & obſervant, idem eſſe de verbis illis prope finem Canonis, *non tamen ſine ſacroſanctæ Sedis auctoritate*, *& licentia*.

XIII. Hæc ſane Anteri Decretalis, prout per Pſeudo-Iſidorum ſæculo circiter VIII. ſuppoſita fuit huic Pontifici; refertur ex collectione Iſidori tom. 1. Conciliorum, idque ſine additamento illo de auctoritate Romani Pontificis in tranſlatione Epiſcoporum. Argumentum evidens, ea ætate nequaquam creditum fuiſſe, in hac tranſlatione licentiam vel auctoritatem Romani Pontificis neceſſariam; id enim a confictore, qui totus erat ad amplificandam Romani Pontificis auctoritatem, nequaquam fuiſſet prætermiſſum; quin vel ex ſuppoſititia Decretali haud obſcurum eſt, ea ætate auctoritatem transferendi Epiſcopos de una Eccleſia ad aliam adhuc integram fuiſſe penes Synodos Provinciales; quandoquidem apertis verbis hæc Decretalis, uti ab Iſidoro Antero ſuppoſita eſt, eam auctoritatem Epiſcopis attribuat: ita enim legitur: *Nam ſicut Epiſcopi regulariter habent ordinare Epiſcopos*, *& reliquos Sacerdotes*, *ſic quoties utilitas*, *aut neceſſitas exegerit*, *ſupra dicto modo*, *& mutare*, *& inthronizare poteſtatem habent*.

XIV. Ad hæc quod Innocentius III. in ſua Decretali, quaſi pro fundamento ſuæ aſſertionis aſſumit, vinculum matrimonii ſpiritualis, quod intercedit inter Epiſcopum & Eccleſiam eſſe *fortius* vinculo matrimonii carnalis inter virum & uxorem, a nemine ante Innocentium dictum fuiſſe legitur; uti nec illud, quod hic Pontifex dictum fuiſſe legitur; uti nec illud, quod hic Pontifex dixit in allegato Capite 4. de *Tranſlationem Epiſcoporum*; „ Fœdus ſpiritualis conjugii, quod eſt inter Epiſcopum & Eccleſiam, quod in *electione initiatum*, *ratum in confirmatione*, *& in conſecratione intelligatur conſummatum*": illaque ex falſis Decretalibus in Decretum Gratiani relatis deducta, & deſumpta, ſupra oſtenſum eſt.

XV. Nequaquam proinde mirum aſſerere virum clariſſimum Gulielmum Barclaium in Tractatu de Poteſtate Papæ *cap.* 28. „ Nullum eſſe in jure Pontificio locum *verbis* quidem *planiorem*, & *apertiorem*, *intellectu* autem difficiliorem: adeo ut (ait) in eo explicando interpretum omnia ingenia ſuccidant; nam quid magis intelligenter, plane, & perſpicue dici poteſt, quam non *hominem* ſed Deum ſeparare, quos Romanus Pontifex ſeparat, ſeu diſſolvit? aut cui magis conſequens quam hoc illi: Romanum *ergo* Pontificem poſſe diſſolvere matrimonium *inter conjuges carnali copula conſummatum*, qua concluſione tamen nihil falſius, ac proinde illud, ex quo ſequitur, falſum eſſe fatendum eſt, quemadmodum ſequi falſum ex vero numquam poteſt.

Inſuper ibidem non ſine fundamento obſervavit Barclaius, quod plerique Canoniſtæ nudis verbis Decretalium inhærentes, hiſce Innocentii III. Decretalibus abrepti; Romanis Pontificibus non *humanam* dumtaxat, ſed quaſi divinam tribuerent auctoritatem; relatis enim prædictis Decretalibus, de ſimilibus Canoniſtis ſubjungit: „ Hæc illa ſunt, quibus homines iſti in præcipitem errorem deteruntur, ut *quidquid a Papa fiat*, *a Deo factum eſſe putent*.

Quidni

(*a*) Quæ in hac, & altera columna leguntur, deſumpta ſunt ex Supplemento, quod D. Van-Eſpen plurimis annis ſcripſit poſt ſuum de Jure Eccleſiaſtico Opus editum. Sententiam Innocentii III. de vinculo, quo Epiſcopus ſuæ alligatus eſt Eccleſiæ, aliter, in ſuo Supplemento, aliter in priori Opere tit. 15. c. 5. num. 18. videtur expoſuiſſe. Arbitraret a D. Van-Eſpen primam explicationem fuiſſe relictam, ut alteram, quæ in Supplemento legitur, ſuſciperet. Utrumque Textum comparet Lector, & ſit ipſe judex, & arbiter.

(*a*) Ad Metropolitani, & Epiſcoporum Comprovincialium cognitionem ſpectabat, an ex tranſlatione Epiſcoporum decernere poterant. Diſerto prorſus in eam rem ſunt verba Concilii Carthag. IV. Can. 27. „ Epiſcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non tranſeat, nec quiſquam inferioris ordinis Clericus. Sane ſi utilitas Eccleſiæ fiendum popoſcerit, decreto pro ea Clericorum, & Laicorum Epiſcopis porrecto, in præſentia Synodi transferatur, nihilominus alio in locum ejus ſubrogato". Canon iſte a Gratiano relatus eſt. Diſt. 7. quæſt. 1. c. *Epiſcopus*. Ea diſciplina obſervata videtur uſque ad Innocentium III. qui *novo jure tranſlationes Epiſcoporum ſedi Apoſtolicæ reſervavit*, ait D. De Marca in ſuo opere de Concordia Sacerdotii & Imperii pag. 871.

Digitized by Google

Quidni hiſce, & ſimilibus Decretalibus adſcribenda eſt iſta quorumdam imperitorum Canoniſtarum perverſa opinio, de qua Cardinalis Contarenus in Epiſtola ad Paulum III. „ Voluntatem Pon„ tificis regulam quamdam eſſe, qua ejus actiones dirigantur; ne„ que in jure poſitivo conſtituendo, aut abrogando, aut diſpen„ ſando regulam quampiam Pontifici eſſe conſtitutam.

Et ſane vix credibile eſt, quod juriſperiti illi hanc impiam propoſitionem proponere auſi fuiſſent, niſi in Pontifice aliquid ſupra humanam poteſtatem agnoviſſent, verbis illis Innocentii III. forſan abrepti, quibus aſſerit Pontificem in diſſolvendo vinculo matrimonii ſpiritualis, *non Puri hominis, ſed Veri Dei vices gerere*, nam uti recte advertit Contarenus, *Hæc propoſitio* (de qua ſupra Contarenus) *non tantum adeo falſa, adeo repugnans ſenſui communi, adeo eſt contraria Doctrinæ Chriſtianæ, adeo depravat univerſi Chriſtiani populi gubernationem, ut nihil Pernicioſius inveniri potuerit; ſed inſuper* (ait) *Idololatriam ſapit. Cui namque* (pergit Contarenus) *Creaturæ hoc attribui poteſt, quod actionum ſuarum Voluntas ejus ſit regula; an hoc non proprium ſit Solius Dei?*

TITULUS DECIMUSEXTUS.

De Cura Epiſcopali.

CAPUT PRIMUM.

Quomodo Epiſcopi ſucceſſerint in locum Apoſtolorum?

1 *Chriſtus in opere ſibi injuncto ſocios habere voluit.*
2 *Ad hoc elegit ſpecialiter duodecim Apoſtolos.*
3 *Hos miſit ſicut ipſe miſſus erat a Patre.*
4 *Dedit Apoſtolis etiam poteſtatem alios mittendi.*
5 *Apoſtoli in ſuos ſucceſſores tranſmiſerunt, quæ pro regimine Eccleſiæ eſſent neceſſaria.*
6 *Probatur Epiſcopos eſſe Apoſtolorum ſucceſſores.*
7 *Quæ Apoſtolis ut* Epiſcopis *commiſſa fuerunt, in Epiſcopis tranſmiſſa ſunt.*
8 *Nequaquam quæ Apoſtolis ut* Apoſtolis *erant propria; & quæ illa ſint?*
9 *Epiſcopatus plenitudinem Sacerdotii continet, & in quo hæc plenitudo conſiſtat?*

I. REDEMPTOR humani generis Chriſtus Homo-Deus, miſſus a Patre ut perficeret opus ejus, nimirum converſionem hominum ad fidem per prædicationem Evangelii, ſocios habere voluit & miniſtros, quorum opera ad ejuſdem Evangelii prædicationem uteretur, & quibus idem opus committeret.

II. Ad hoc igitur ex numeroſa Diſcipulorum turba duodecim elegit, *quos & Apoſtolos* nominavit, Luc. c. 6. v. 13. quos familiaritate continua, verbis & factis optime inſtructos, deinde ad prædicationem Evangelii mitteret, tamquam teſtes oculatos vitæ, doctrinæ, & reſurrectionis ſuæ; *Et vos*, ait illis, *teſtimonium perhibetis, quia ab initio mecum eſtis*. Joan. c. 15. v. 27.

III. Hos igitur miſit prædicare, & evangelizare; atque poſt reſurrectionem totum illud officium, quod ipſe acceperat a Patre, perficiendum generali mandato commiſit, dicens: *Sicut miſit me vivens Pater, & ego mitto vos*. Joan. 20. Ad idem nimirum opus perficiendum, quod quidem ipſe Chriſtus a Patre miſſus, tamquam præcipuus, propria auctoritate, propriaque doctrina hic exiſtens in terris viſibiliter exercuit, *circumeundo civitates & caſtella*; Mat. c. 9. Marc. c. 6. ipſi vero tamquam ejus miniſtri, auctoritate *delegata*, & doctrina eis tradita ac infuſa, & exprimentali continuarent, & quod ipſe cœperat, ipſi proſequerentur.

IV. Verum Chriſtus, qui eſt ipſamet increata Sapientia, Eccleſiæ ſuæ, quam tamquam aciem caſtrorum ordinatam, Ducibus, Tribunis, & Centurionibus bene inſtructam eſſe voluit, haud ſat proſpexiſſet, ſi ſolis eam Apoſtolis ita commendaſſet, ut illis extinctis, utpote mortalibus, nulli alii ſuccederent in eodem gubernandi munere.

Verum quidem eſt, quod Chriſtus tametſi non amplius viſibiliter cum hominibus converſetur, tamen Eccleſiam ſponſam ſuam non omnino deſerat, ſed Spiritu ſuo perpetuo præſens, eam ipſemet regat adhuc & gubernet, tamquam Caput & Dominus; cui promiſit ſe adfuturum uſque ad conſummationem ſæculi; nihilominus uti voluit miniſtris & operariis, qui ipſius nomine ea exhibeant miniſteria, quæ opere peraguntur corporali, & viſibili.

Hi primi fuere Apoſtoli ab ipſomet Chriſto, ut dixi, electi, & ad hoc munus aſſumpti; qui tamen, ut ipſi etiam poſſent aliquo modo eſſe perpetui in Eccleſia, dedit & eis poteſtatem alios eligendi, & aſſumendi ad idem opus, ſicut ipſe eos elegerat, & aſſumpſerat. Dixit igitur illis: *Sicut miſit me Pater, ita & ego mitto vos*. Joan. c. 20. cum commiſſione, & mandato generali; ut ſicut ipſe habuit a Patre mandatum generale docendi, inſtruendi, & convertendi mundum ad cognitionem veri Dei, & Miniſtros ad hoc neceſſarios, neceſſaria auctoritate inſtructos deputandi; ita & ipſi haberent idem officium & mandatum, cum eadem poteſtate Miniſtros eligendi ſimili auctoritate inſtructos; idque continuata ſucceſſione uſque ad conſummationem ſæculi.

V. Apoſtoli ergo auctoritate a Chriſto ſibi delegata, quidquid pro Eccleſiæ debita adminiſtratione neceſſarium erat, in Epiſcopos tamquam legitimos Succeſſores transfuderunt.

VI. Hinc illud Pſalmiſtæ, *Pro Patribus nati ſunt tibi filii*, ſic exponit Auguſtinus: „ Patres miſſi ſunt Apoſtoli, pro *Apoſtolis* „ filii nati ſunt tibi, *conſtituti ſunt Epiſcopi*. Hodie enim *Epiſco*„ *pi*, qui ſunt per totum mundum, unde nati ſunt? Ipſa Eccleſia „ Patres illos appellat, ipſa illos genuit, ipſa illos conſtituit in „ *Sedibus Patrum*. Non ergo te putes deſertam, quia non vides „ Petrum, quia non vides Paulum, quia non vides illos, per quos „ nata es, de prole tua tibi crevit paternitas, *pro Patribus tuis* „ *nati ſunt tibi filii* ". In Pſal. 44.

Sanctus Cyprianus ad Cornelium Papam ſcribit: „ Hoc vel ma„ xime, Frater laboramus, & laborare debemus, ut unitatem a „ Domino, & per Apoſtolos nobis *ſucceſſoribus* traditam, quantum „ poſſumus, obtinere curremus ": *epiſt.* 42. Item, Chriſtus dicit „ ad Apoſtolos, ac per hos ad omnes Præpoſitos, qui *Apoſtolis vi*„ *caria ordinatione ſuccedunt*: *Qui vos audit, me audit* ". Epiſt. 69.

Apud nos Apoſtolorum locum, ait Hieronymus, *Epiſcopi tenent*.

Et Sanctus Gregorius: „ *Horum* profecto (Apoſtolorum) „ nunc „ in Eccleſia *Epiſcopi* locum tenent, ligandi atque ſolvendi auctoritatem ſuſcipiunt, qui *gradum regiminis* ſortiuntur ". *Homil. 26. in Evang.*

His aliiſque Patribus inhærens Synodus Tridentina declarat, *Epiſcopos*, qui in *Apoſtolorum locum ſucceſſerunt*, ad Ordinem Hierarchicum præcipue pertinere. *Seſſ.* 23. *De Ordine c.* 4.

VII. In ipſam ergo Apoſtolicam auctoritatem ſuccedunt Epiſcopi, ita nimirum, ut quidquid poteſtatis Epiſcopalis, id eſt, ad regimen Eccleſiæ ſpectantis, Apoſtoli habuerunt, id ab ipſis in Epiſcopos, tamquam eorum in Eccleſiæ adminiſtratione, & regimine Succeſſores transfuſum ſit.

VIII. Ea vero, quæ Apoſtolis non ut Epiſcopis, ſed ut Apoſtolis ſunt propria; neque debito Eccleſiæ regimini, & adminiſtrationi ſunt neceſſaria, ni forte ad tempus, in Epiſcopos non tranſierunt; neque in his Apoſtolis ſucceſſerunt: ut propterea non *Apoſtoli*, ſed ſimpliciter *Epiſcopi* dicantur.

Verbo, ſuccedunt Apoſtolis in *regiminis* Eccleſiaſtici *miniſteriali* poteſtate, nequaquam vero in hoc, ut ſint teſtes vitæ, doctrinæ; & reſurrectionis *Jeſu Chriſti* Domini noſtri, & ſane teſtes *oculati*, neque in eo quod a Chriſto *immediate* eligantur, & ad evangelizandum mittantur: neque in multis gratiis, & prærogativis; ut in *copia* Spiritus Sancti, in *doctrinæ infallibilitate*, in *plenitudine ſcientiæ*, in *dono linguarum*, & *miraculorum*, &c. In his enim Apoſtolorum proprietatibus nulla datur ſucceſſio *ordinaria* in Eccleſia: fuerunt enim dona, & privilegia *Apoſtolatus proprie dicti*, in quem Epiſcopi non ſucceſſerunt: Quidquid vero reliquæ poteſtatis, ac officii habuere Apoſtoli, id totum fuit Epiſcopale, & in Epiſcopos tamquam eorum Succeſſores pro regimine ſuarum Diœceſum *plenarie* transfuſum eſt.

IX. Epiſcopatus ergo *per ſe* plenam regiminis Eccleſiaſtici poteſtatem, & ipſius Sacerdotii plenitudinem continet: adeo ut Epiſcopi, præveniendo omnem Eccleſiæ reſtrictionem ſeu limitationem, eamdem in regimine Eccleſiaſtico illimitatam, quam Apoſtoli habuere, auctoritatem *vi ſuæ* Ordinationis accipiant.

Hinc illud Clari a Maſcula apud Auguſtinum *lib. 7. de Bap. contra Donatiſt. c.* 43. „ Manifeſta eſt ſententia Domini noſtri Jeſu „ Chriſti Apoſtolos mittentis, & ipſis ſolis poteſtatem ſibi a Patre „ datam permittentis, quibus nos ſucceſſimus, *eadem poteſtate* Ec„ cleſiam Domini *gubernantes*.

CAPUT II.

De auctoritate regendi Eccleſiam omnibus Apoſtolis data.

1 *Apoſtoli miſſi ſunt cum pari poteſtate ad prædicandum Evangelium.*
2 *Petrus repræſentabat collegium Apoſtolorum, cum Chriſtus ei dixit*: Tu es Petrus, &c. Paſce oves meas, &c.
3 *Gloſſema Gloſſographi de inæqualitate juriſdictionis Apoſtolorum confutatur.*
4 *Ea æqualitas in regimine non nocet Primatui S. Petri.*
5 *Omnibus Epiſcopis ut Apoſtolorum ſucceſſoribus plenaria gubernandi Eccleſiam auctoritas competit.*
6 *Ea auctoritas agnita fuit a Patribus, & Gratiano.*

I. EX verbis, quæ capite 20. Joannis relata ſunt, manifeſtum eſt Chriſtum omnes Apoſtolos miſiſſe in mundum univerſum ad prædicandum Evangelium omni creaturæ, idque cum pari auctoritate, neque uni præ alio majorem dediſſe auctoritatem in hac miſſione; ſed quod omnes, & ſinguli ex æquo cum ea miſſi fuerint poteſtate, qua ipſe ut homo miſſus fuerat a Patre: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*. Joan. c. 20. v. 21.

II. Scitur quidem Chriſtum nonnumquam ſingulariter ad Petrum verba direxiſſe, dum de poteſtate *clavium*, necnon de Paſtura ſpirituali agebatur, ſed & hoc annotatum jam pridem fuit a ſanctis Patribus, dicta ad Petrum, Eccleſiæ ſive toti collegio Apoſtolorum eam repræſentanti in perſona Petri dicta fuiſſe.

Apud Gratianum *cauſ.* 24. *q.* 1. *Can.* 17. id annotatum occurrit ex ſancto Cypriano: „ Loquitur Dominus ad Petrum *ego dico tibi*, „ inquit, *Tu es Petrus & ſuper iſtam petram ædificabo Eccleſiam* „ *meam*, ſuper unum ædificat Eccleſiam, & quamvis Apoſtolis *om*„ *nibus* poſt reſurrectionem ſuam *parem* poteſtatem tribuat, & di„ cat: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*: *Accipite Spiritum* „ *ſanctum*: tamen ut *unitatem* manifeſtaret *unitatis* ejuſdem origi„ nem ab uno incipientem auctoritate ſua diſpoſuit. Hoc erant „ utique, & ceteri Apoſtoli, quod fuit & Petrus, *pari conſortio* „ *præditi honoris, & poteſtati*. Sed exordium ab unitate profici„ ſcitur, ut Eccleſia una monſtretur

Digitized by Google

Id ipſum notavit ſanctus Hieronymus *lib. 1. contra Jovinianum* circa medium ; ,, At dices , ſupra Petrum fundatur Eccleſia , licet idipſum alio loco ſuper *omnes* Apoſtolos fiat , & *cuncti* claves Regni Cælorum accipiant , & ex æquo ſuper eos Eccleſiæ fortitudo ſolidetur : tamen propterea inter duodecim *unus* eligitur , ut *capite* conſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio.

His conſonat ſanctus Auguſtinus *lib. de Agone Chriſtiano cap.* 30. ,, Non enim (ait) ſine cauſa inter omnes Apoſtolos hujus Eccleſiæ Catholicæ perſonam ſuſtinet Petrus . *Huic enim* (Eccleſiæ) claves Regni Cælorum datæ ſunt , cum Petro datæ ſunt , & cum ei dicitur , *ad omnes dicitur , Amas me? Paſce oves meas* ".

Et rurſus apud Gratianum *cauſ.* 24. *q.* 1. *can.* 6. ex tractatu ejuſdem Doctoris in Joannem hæc leguntur : ,, Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis . Si hoc Petro tantum dictum eſt , non hoc facit Eccleſia . . . Si ergo hoc in Eccleſia fit , Petrus quando claves accepit , Eccleſiam ſanctam repræſentavit ".

Itaque tametſi Chriſtus ſubinde verba direxerit ad ſolum Petrum, hæc nihilominus ad totum Apoſtolorum collegium , ſive *omnes* Apoſtolos , quorum perſonam gerebat Petrus , directa fuiſſe , cenſuere Patres .

Et quidem adeo conſtans erat hæc opinio de data *ex quo* auctoritate omnibus Apoſtolis annuntiandi Evangelium , & regendi Eccleſiam ſæculo VIII. ut etiam eam de data ex æquo auctoritate opinionem ipſe Pſeudo-Iſidorus expreſſerit in Decretali Anacleto Papæ ſuppoſita ; cujus fragmentum refert Gratianus *diſt.* 21. *can.* 3. *In novo*.

Poſt relata enim verba Chriſti , quibus Petro claves Regni Cælorum, & ſuper eum Eccleſiam ſe fundaturum promiſit , concludit : ,, Hic ergo ſolvendi, ligandique poteſtatem primus accepit a Domino , primuſque ad fidem populum ſuæ prædicationis unitate adduxit , verboque inſtituit . *Ceteri vero Apoſtoli* (ait) *cum eodem pari conſortio honorem , & poteſtatem acceperunt* .

Scio Gloſſographum ad hunc Canonem , verbo *pari* , uti & ad Canonem *Loquitur cauſ.* 24. *q.* 1. hoc appendiſſe gloſſema : ,, Argumentum quod omnis Epiſcopus ſit *par* Apoſtolico , quantum ad *ordinem* , & rationem *Conſecrationis* . *Petrus enim major* fuit aliis in adminiſtratione .

III. Verum quam ineptum ſit hoc gloſſema evincunt verba Chriſti, quibus Apoſtolis omnibus Eccleſiam commendavit , eoſque pari cum poteſtate miſit , utpote quæ evidenter de ipſius Eccleſiæ regimine , & adminiſtratione loquuntur ; ac ita evincunt , a Chriſto datam eſſe plenariam poteſtatem Eccleſiam inſtituendi , & gubernandi , omniaque ad ejus debitum regimen neceſſaria ordinandi , tamquam fideles diſpenſatores myſteriorum Dei , & miniſtri , ac boni Paſtores, cum eadem poteſtate , qua ipſe miſſus fuerat a Patre : quo ſenſu & textus a Gratiano relati poteſtatem ex *æquo* datam ſupponunt .

Id ipſum notavit Cardinalis Cajetanus in tractatu de auctoritate Papæ , & Conciliorum , *c.* 3. Poſt relata enim Chriſti verba , quibus miſit Apoſtolos , & propagationem ac regimen Eccleſiæ ipſis commiſit , atque ex his concluſit , Apoſtolos pari auctoritate a Chriſto fuiſſe miſſos , ulterius ita ſtatuit : ,, Ex his facile eſt videre , quod Apoſtoli , in quantum Apoſtoli , habuerint non ſolum poteſtatem *ordinis* , ſed juriſditionis ; auctoritas enim gubernandi Eccleſiam , quæ eſt Apoſtolatui *propria* , ſine *juriſdictionis* poteſtate non eſt .

Fatetur igitur Cajetanus , quod ſicut ipſe Apoſtolatus æqualis fuit omnibus Apoſtolis , ita poteſtas gubernandi Eccleſiam in omnibus fuerit æqualis : utpote quæ eſt *Apoſtolatus propria* , eaque non tantum *ordinis* , ſed & *juriſdictionis* , quia ſine hac poteſtas gubernandi Eccleſiam non eſt .

IV. Hæc tamen inter Apoſtolus æqualitas nullatenus Petri tollit Primatum. Evidens enim eſt , inter plures in regimine , & auctoritate pares , & æquales , unum eſſe poſſe primum , & primatum etiam cum quibuſdam prærogativis obtinere ; ut proinde ex æqualitate poteſtatis ac juriſdictionis , quam inter Apoſtolos agnoſcunt ſancti Patres, nihil concludi queat contra Primatum Petri.

V. Superius *c.* 1. *n.* 7. notavimus , Epiſcopos in ordinaria poteſtate, & auctoritate gubernandi Eccleſiam ſucceſſiſſe Apoſtolis , & quidem omnibus in *communi* ; ſive Apoſtolorum Collegio .

Ex his conſequens eſt , omnes Epiſcopos ex ſua inſtitutione præveniendo omne jus poſitivum eſſe in poteſtate , & auctoritate gubernandi Eccleſiam æquales ; non tantum quoad ea , quæ ordinis ſunt , ſed & quæ juriſdictionis ſunt , in quantum hæc ad ſalutem populi , & rectum Eccleſiæ regimen ſpectant .

Certum quippe eſt ſucceſſorem in jura ſui prædeceſſoris ſuccedere , niſi oſtendatur hæc in ſucceſſore reſtricta eſſe , vel excepta , aut legitime alterata .

Itaque ſicut Apoſtoli cum plenaria ex *æquo* poteſtate ad propagandam , & gubernandam Eccleſiam miſſi fuerunt , uti n. 1. & 2. probatum eſt . ita in eadem *plenariam* poteſtatem . & auctoritatem Epiſcopi præveniendo omne jus poſitivum ex *æquo* Apoſtolis ſuccedere dicendi ſunt .

VI. Hanc conſequentiam notavit ſanctus Hieronymus in epiſtola ad Evagrium relata apud Gratianum *diſt.* 93. *can. Legimus*, æqualitatem Epiſcoporum maximarum , & minimarum civitatum ex hac ſucceſſione adſtruens . ,, Ubicumque fuerit Epiſcopus , ſive Romæ , ſive Eugubii , ſive Conſtantinopoli , ſive Rhegii , ſive Alexandriæ, ſive Tanis , ejuſdem meriti , ejuſdem eſt & Sacerdotii . Potentia divitiarum , & paupertatis humilitas vel ſublimiorem , vel humiliorem non facit Epiſcopum .

Hujus æqualitatis rationem deinde ſubdit : *Ceterum omnes ſucceſſores Apoſtolorum ſunt* , quaſi diceret , cum omnes æqualiter Apoſtolis ſuccedant in communi , etiam ejuſdem reputandi ſunt *meriti* , *& Sacerdotii* .

Cui conforme eſt illud ſancti Cypriani apud Gratianum *cauſ.* 24. *qu.* 1. *can.* 16. ,, Nemo fraternitatem fallat , nemo fide veritatem perfida prævaricatione corrumpat , Epiſcopatus *unus* eſt , cujus a ſingulis pars in ſolidum tenetur .

Et rurſus in Synodo Carthaginenſi ſuper quæſtione de validitate, aut invaliditate Baptiſmi collati per hæreticos , ad Epiſcopos dicere non dubitavit ; *Quod habeat omnis Epiſcopus pro licentia libertatis , & poteſtatis ſuæ arbitrium proprium , tamquam judicari ab alio non poſſit , cum nec ipſe poſſit alterum judicare , ſed expectemus univerſi judicium Domini noſtri Jeſu Chriſti , qui unus & ſolus habet poteſtatem , & præponendi nos in Eccleſiæ ſuæ gubernatione , & de actu noſtro judicandi* .

Itaque non dubium quin præveniendo jus poſitivum , ſinguli Epiſcopi habeant plenam auctoritatem ſtatuendi , & agendi omnia , quæ ad populi ſibi commiſſi ſalutem , & rectam miniſtrorum inſtructionem judicaverint neceſſaria , quodque habeat omnis Epiſcopus ſuæ poteſtatis liberum arbitrium , neque ab altero judicari queat, niſi a definitis, & decretis Eccleſiæ recedere reperiatur .

Quin & hæc plena auctoritas penes Epiſcopos ſeptem ut minus ſæculis manſiſſe videtur ; at ſubſequentibus ſæculis præſertim poſt invectas , & receptas falſas decretales , multa ſenſim Pontifici Romano reſervari cœperunt ; uti in decurſu hujus operis ſæpius notatum eſt .

C A P U T III.

Epiſcopi vocantur ad nudum Eccleſiæ miniſterium, & ſervitutem.

1 *Oſtenditur Apoſtolos ad laborandum vocatos fuiſſe .*
2 *Munus Apoſtolorum non niſi laborioſum fuiſſe.*
3 *Epiſcopi tamquam Apoſtolorum ſucceſſores non niſi ad laborem vocantur .*
4 *Nomen ipſum Epiſcopi ſignificat eos ad ſollicitudinem , & laborem eſſe vocatos .*
5 *Monitum Synodi Tridentinæ ad Epiſcopos .*
6 *Dictum Doctoris Clictovii contra illos , qui onus Epiſcopale in Vicarios conjiciunt .*

I. SI eas Apoſtolorum prærogativas , quæ dona fuere temporis potius , quam perſonarum , ut loquitur Auguſtinus , exceperis , unice ad Eccleſiæ miniſterium , ac populi inſtructionem , & ipſius Eccleſiæ ſpiritualem ædificationem miniſterialem vocati fuere ; ut propterea Apoſtoli , ſeipſos tamquam ſimplices Miniſtros , & Operarios ad laborandum in vinea Domini , eamque excolendam reputaverint ; atque eumdem in finem ad idem miniſterium ſibi Succeſſores ordinaverint .

Ita Paulus vocat ſe *Miniſtrum Evangelii*, & Eccleſiæ : *Cujus ego* Eccleſiæ , inquit, *factus ſum Miniſter ſecundum diſpenſationem Dei , quæ data eſt mihi in vos , ut impleam verbum Dei* . Ad Coloſſ. 1. Et alibi plantandi , & rigandi officium ſibi applicat ; quod eſt , eſſe mere operarios in vinea Domini : *Dei enim Adjutores* , inquit , *ſumus , Dei Agricultura eſtis ; omnia enim veſtra ſunt* : 1. Cor. cap. 3. v. 9. id eſt , in veſtri gratiam ; quaſi diceret ; omnia quæ agimus tamquam Dei Adjutores , & Operarii , in veſtri gratiam & profectum ſpiritalem facimus.

Unde & ipſe Chriſtus *dedit quoſdam quidem Apoſtolos , quoſdam autem Prophetas , alios autem Evangeliſtas, alios autem Paſtores , & Doctores ad conſummationem Sanctorum in opus Miniſterii in ædificationem Corporis Chriſti* . Eph. cap. 4. v. 12. En opus Miniſterii , ad quod Apoſtoli , & Paſtores vocantur ; nimirum ad ædificationem Corporis Chriſti, quod eſt Eccleſia .

II. Recte ergo Os vere aureum Sanctus Chryſoſtomus recenſens munera Apoſtolorum , non niſi laborioſa , obſequioſa , miniſterialia , protulit : ,, *Columnæ* quidem , quoniam virtute ſua Eccleſiæ robur ſunt , . . . *Gubernatores* , quoniam orbem terrarum viam rectam docuerunt ; *Paſtores* , quoniam lupos abegerunt , & oves conſervaverunt : *Aratores* , quoniam ſpinas eradicaverunt ; *Vinitores* , quoniam labruſcas eradicaverunt , & ſemina pietatis plantaverunt ". *Serm. de Pentecoſte* .

Vocati ergo fuere Apoſtoli , eorumque Succeſſores ad miniſterium, id eſt , ut Vineam Domini excolant ; ejus Gregem cuſtodiant , & paſcant , atque ad æternæ vitæ paſcua perducant .

III. Hæc expendens S. Gregorius , in perſona Joannis Epiſcopi , primæ Juſtinianæ omnibus Epiſcopis ſcribit : ,, Eſtote in *cuſtodia* commiſſi gregis *vigilantes* , atque *ſolliciti* , & diſciplinæ zelo diſtricti, ne Lupus inſidians , nec olive turbare Dominicum , nec nocere ovibus aliqua fraudis occaſione prævaleat . Animarum lucrum tota mentis intentione *ferre* feſtinate : nomen nos *Paſtoris* , *non ad quietem* , ſed *ad laborem* ſuſcepiſſe cognoſcite. Exhibeamus ergo in opere , quod ſignamur in *nomine* . Sacerdotii prærogativam ſi recta conſideratione penſemus , *ſollicitis* & *bene gerentibus* in honore , *negligentibus* autem profecto erit in onere . Sicut igitur *laborantes* ; & circa animarum ſalutem *ſollicitos* hoc nomen ante Deum æternam ducit ad gloriam ; ita *deſides* ac *torpentes urget ad pœnam* ". Lib. 4. epiſt. 8.

IV. Et S. Auguſtinus, *lib.* 19. *de Civit. Dei* , *cap.* 19. apud Gratianum 8. *quæſt.* 1. *Can.* 11. ex ipſo nomine *Epiſcopi* oſtendit , Epiſcopum ad curam & laborem vocari ; onuſque Epiſcopale non niſi cogente charitate eſſe ſuſcipiendum . Verba ejus ſunt : ,, *Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat* : 1. Tim. c. 3. v. 1. Exponere voluit , quid ſit Epiſcopatus : quia nomen eſt *operis* , non honoris . Græcum eſt enim, atque inde ductum vocabulum , quod ille, qui præficitur , eis , quibus præficitur , ſuperintendit , curam eorum ſcilicet gerens: ἐπὶ quippe, ſuper ; σκοπὸς vero, intentio eſt . Ergo Epiſcopos , ſi velimus , Latine Superintendentes poſſumus dicere : ut intelligat non ſe eſſe Epiſcopum , qui præeſſe dilexerit , non prodeſſe . Itaque a ſtudio cognoſcendæ veri-

,, tatis

Digitized by Google

„ tatis nemo prohibetur, quod ad laudabile pertinet otium. Lo-
„ cus vero ſuperior, ſine quo regi populus non poteſt, etſi ita
„ teneatur, atque adminiſtretur, ut decet, tamen non decenter
„ appetitur. Quamobrem otium ſanctum quærit *charitas veritatis*:
„ negotium juſtum ſuſcipit *neceſſitas charitatis*: quam ſarcinam ſi
„ ullus imponit, percipiendæ atque intuendæ vacandum eſt verita-
„ ti, ſi autem imponitur, ſuſcipienda eſt propter charitatis ne-
„ ceſſitatem: ſed nec ſic omnimodo veritatis delectatio deſerenda
„ eſt, ne ſubtrahatur illa ſuavitas, & opprimat iſta neceſſitas.

V. Itaque optandum eſſet, (verbis loquor Synodi Tridentinæ *Seſſ. 24. cap. 1. de Reform.*) „ ut ii, qui Epiſcopale miniſterium
„ ſuſcipiunt, quæ ſuæ ſint partes agnoſcant; ac ſe non ad pro-
„ pria commoda, non ad divitias aut luxum, ſed ad *labores*, &
„ *ſollicitudinem* pro Dei gloria vocatos eſſe intelligant.

VI. Videant ergo hi, qui ſe Apoſtolorum ſucceſſores eſſe gloriantur, ne dum rejecto in alios pondere diei, & æſtus, reſervatis ſibi honoribus, & divitiis, in ipſis verificetur, quod dictum refertur de ſimilibus a Judoco Clictovio Doctore Sorbonico: *Adibunt hujuſmodi per Vicarios paradiſum, in perſona inferos.* Apud Eſpencæum *lib. 3. digreſſ. cap. 2.*

CAPUT IV.

De modo, quo ſummus Pontifex, & Epiſcopi influunt in Eccleſiæ membra.

1 *Summus Pontifex, & Epiſcopi exercent in Eccleſia actus Hierarchicos.*
2 *Per illos actus Chriſtus ſuæ gratiæ influxum interiorem membris Eccleſiæ communicat.*
3 *Proprie loquendo nec ſummus Pontifex nec Epiſcopi dici poſſunt largiri hunc influxum.*
4 *Chriſtus caput primarium Eccleſiæ, ſummus Pontifex miniſteriale.*
5 *Hac de re quid ſentiant Biel, Petrus Alliacenſis, & Synodus Baſileenſis exponitur.*
6 *Declaratur quoque ſententia Gerſonii, & Bellarmini.*

* JAM dictum eſt Apoſtolos, & Epiſcopos eorum ſucceſſores, & generatim omnes Paſtores, poſitos tamquam operarios, & coadjutores in miniſterium Evangelii.

I. Verum & hoc notandum, ipſos dumtaxat a Chriſto poſitos ut *meros* miniſtros, qui per actus hierarchicos, & externos applicent, & impendant hominibus ea, per quæ Chriſtus voluit *ſpiritum* ſuum, & interiorem influxum gratiæ ſuæ largiri; uti ſunt verbi divini prædicatio, Sacromentorum adminiſtratio, aliaque ſimilia.

II. At vero interiorem illum influxum ſui Spiritus, & gratiæ Chriſtus nulli homini, aut puræ creaturæ in anima operandi poteſtatem communicavit, ſed eam ſibi ſoli reſervavit: hinc illud Apoſtoli: *Neque qui plantat, eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus.*

Igitur nec Epiſcopi, nec Paſtores dici poſſunt Vicarii Chriſti, vel ejus vicem in terra gerentes, quantum ad hunc interiorem, & ſpiritualem influxum, ſed duntaxat quoad externam Eccleſiæ gubernationem, & ſenſibilem ac ſimplicem applicationem eorum, per quæ interiorem eam gratiæ, & Spiritus ſancti influxum Chriſtus applicare, & communicare voluit.

III. Unde proprie loquendo nullus miniſtrorum Eccleſiæ, etiam Romanus Pontifex dici poteſt dare verum influxum *interiorem*; ſed hic influxus ſoli Chriſto tamquam unico, & proprie dicto capiti eſſentiali ſuæ Eccleſiæ competit, per quem etiam, tamquam caput, omnia ejus membra vitam, & motum interiorem gratiæ accipere debent.

Proinde improprie, & æquivoce tantum influxus hic Pontifici, aut Epiſcopis tribui poteſt; quatenus ſcilicet extrinſece per miniſteria externa, ſive actus ſenſibiles, & hierarchicos myſteria Chriſti diſpenſant.

IV. Inde & habetur, quod Epiſcopi, quin & Romanus Pontifex, non niſi improprie dici queant *caput* Eccleſiæ; ſed ſolus Chriſtus *Caput* Eccleſiæ dicendus ſit: utpote, qui ſolus in membra influit, ac per interiorem ſpiritum motum vitalem tribuit, & ſine cujus continuo influxu membra motum, & vitam ſpiritualem amittunt, atque areſcunt.

Verum quemadmodum Epiſcopi, & Paſtores dicuntur nonnunquam influere, in quantum per actus hierarchicos externos applicant ea, quibus Chriſtus influxum hunc gratiæ ſuæ interioris, & ſui etiam Sacerdotii communicationem annexuit, ita quoque *capita* miniſterialia ſuarum reſpective Eccleſiarum Epiſcopi tamquam primi miniſtri, & Pontifex Romanus utpote primus inter omnes, totius Eccleſiæ *caput miniſteriale* appellari poteſt.

V. Id jam pridem notavit Gabriel Biel accurate explicans, qua ratione Romanus Pontifex dici queat influere in corpus Eccleſiæ, aut ejus *caput* nuncupari, *Lectione* 23. in *Canonem Miſſæ Litt. N.* dicens: „ Præterea Chriſtus eſt caput Eccleſiæ *principale*, & *pri-*
„ *marium*, in ſe omnia dona & gratiarum chariſmata continens,
„ & propria virtute, & auctoritate membra vivificans, ac mo-
„ tum, & ſenſus ſpirituales influens, Papa vero caput eſt Eccle-
„ ſiæ *ſecundarium*, & Vicarium, nonnunquam virtutis gratiæ va-
„ cuum: neque enim ipſe *influit vitam* ſpiritualem in membra;
„ neque enim ipſe dat membris ſenſum, & motum, niſi ut mini-
„ ſter, & Vicarius Chriſti, propter quod dicit Apoſtolus 2. Corinth.
„ 5. *pro Chriſto legatione fungimur tamquam Deo exhortante per nos*.
„ Adde, & illud prioris ad Corinth. 3. *neque qui plantat, eſt ali-*
„ *quid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat, Deus.*

Et Petrus Alliacenſis Cardinalis, & Epiſcopus Cameracenſis in tractatu de Eccleſiæ auctoritate, *part. 1. cap. 1.* notavit quod licet Chriſtus „ ſolus & *proprie* ſit, & maxime Caput *Eccleſiæ*, ta-
„ men nihilominus Petrus, & quilibet ejus ſucceſſor Vicarius Pon-
„ tifex ſummus, potuit dici *caput* Eccleſiæ, in quantum eſt *prin-*
„ *cipalis inter miniſtros*.

Hinc ulterius *part. 3. cap.* 4. concludit: „ quod quamvis Papa
„ concedatur *caput* Eccleſiæ, tamen hoc eſt ſub principali, &
„ eſſentiali Capite Chriſto, & ideo ſubordinatio corporis Eccleſiæ
„ ad Papam eſt ſolum *accidentalis*, ſed eſſentialis ad Chriſtum.

Et Synodus Baſileenſis in reſponſione Synodali edita anno 1432. (quæ incipit *Cogitanti*, & integra habetur tom. 12. Concil. general. col. 673.) aſſerit quod Papa catenus ſit caput Eccleſiæ, quod ſit *principalis Prælatus*, corporis myſtici; & propterea ſit nihilominus intra corpus: „ Nam ſi eſſet extra corpus, tunc non perti-
„ neret ad corpus, nec tunc caput eſſet. Corpus igitur hoc totum
„ continet, & ipſum, quod dicitur *caput* & ſingula membra.

Cum ergo Romanus Pontifex non niſi caput Eccleſia miniſteriale dici, & reputari queat, tanquam primus miniſter & principalis Prælatus; neque dici queat proprie influere in corpus Eccleſiæ, ei motum, aut vitam ſpiritualem ſubminiſtrando, conſequens eſt, non poſſe duci ſimilitudinem a capite *naturali* reſpectu corporis humani, ad caput miniſteriale, quale eſt Papa, reſpectu Eccleſiæ: neque prætendi poſſe integritatem corporis Chriſti myſtici dependere ab incolumitate hujus *capitis*, quemadmodum a capite naturali dependet incolumitas corporis humani.

VI. Id ipſum jam pridem notavit Joannes Gerſonius *art.* 12 inter articulos contra Petrum de Luna: „ Reſpondeo (ait) quod ſi-
„ militudo corporis veri, & myſtici non eſt uſquequaque eadem,
„ quoniam ſine capite naturali corpus non poteſt vivere, ſed ſine
„ capite *ſecundario* corpus myſticum poteſt habere vitam, ſicut in
„ caſu noſtro patet de Papa, quo remoto, vel abſciſſo ſtat uni-
„ tas, & vita in corpore myſtico Eccleſiæ, & hoc in *virtute Ca-*
„ *pitis eſſentialis, & primi*, quod eſt Chriſtus.

His & conſentit Bellarminus *lib.* 2. de Concil. auctoritate *cap.* 19. „ In corporibus naturalibus amputato capite totum corpus
„ moritur, at corpus Eccleſiæ non moritur, moriente Papa.

Unde, mortuo Papa, manet *Una, Sancta, Catholica, & Apoſtolica Eccleſia*, & ut talem publice per ſymboli recitationem, etiam nullo exiſtente Romano Pontifice, confitemur. *

CAPUT V.

Quiſque Epiſcopus hodie habet diſtinctam Diœceſim, extra quam juriſdictionem, aut Pontificalia exercere nequit.

1 *Chriſtus Apoſtolos non miſit ad certam Eccleſiam, ſed in univerſum mundum.*
2 *Ipſi certas orbis partes ſinguli delegerunt.*
3 *Apoſtoli certas Eccleſias fundabant, & his proprios Epiſcopos aſſignabant, idque cum poteſtate rurſus alios ordinandi.*
4 *Tempore Apoſtolorum erant Epiſcopi quidam certa Eccleſiæ alligati, quidam nulli, inter quos tamen nullum erat eſſentiale diſcrimen.*
5 *Poſt tempora Apoſtolorum ſingulis Epiſcopis ſua fuit aſſignata Eccleſia.*
6 *Epiſcopis interdictum fuit quidquam in aliena Diœceſi ordinare, aut agere ſine licentia Ordinarii.*
7 *Synodus Tridentina interdixit Epiſcopis exercere* Pontificalia *in alterius Diœceſi ſine licentia Ordinarii.*
8 *Quis ad mentem Concilii Tridentini dicatur Ordinarius?*
9 *Epiſcopus in loco* ſimpliciter exempto *ſuæ Diœceſis poteſt* Pontificalia *exercere.*
10 *Archiepiſcopus in Diœceſi ſui ſuffraganei* Pontificalia *ordinarie exercere non poteſt.*
11 *Quid ſub nomine* Pontificalium *contineatur?*
12 *Non poteſt Epiſcopus in aliena Diœceſi Miſſam in* Pontificalibus *celebrare; nec ſolemnem benedictionem impertiri ſine licentia Ordinarii.*
13 *Archiepiſcopi, vel Primates non poſſunt extra ſuam Diœceſim incedere* cruce elevata.
14 *Actus* voluntariæ *juriſdictionis uſum* Pontificalium *non exigentes, in aliena Diœceſi expediri poſſunt.*

I. CHRISTUS Dominus aſcenſurus ad Patrem, & Eccleſiam ſuam viſibiliter derelicturus, dixit Apoſtolis: *Euntes in mundum univerſum prædicate Evangelium omni creaturæ.* Deinde ſubdit Sacer Textus: *Illi autem profecti, prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.* Marc. c. 16. v. 20.

II. Nequaquam ergo Chriſtus Apoſtolos ſuos ad *certam*, ac limitatam orbis *partem* miſit; ſed in mundum *univerſum*, ut docerent *omnes* gentes, & prædicarent *ubique*.

Verum cum ſinguli non poſſent *ubique* prædicare Evangelium, & actualiter operi Apoſtolico incumbere, ſed tantum in ea orbis parte, in qua præſentes erant, initio quidem, ex communi mutuoque conſenſu, non tamen ſine interna Spiritus Sancti inſpiratione, quia pauci erant, ut tamquam teſtes *oculati* vitæ, & doctrinæ Chriſti, ejuſque Reſurrectionis, Evangelium per *univerſum* mundum diſſeminarent; admodum latas, & diffuſas orbis partes, ſeu ut hodie loquimur, Diœceſes ſinguli ſortiti ſunt: adeo ut etiam integra ac latiſſima Regna pro ſua quiſque Diœceſi haberet; in qua *actu* quiſque operaretur.

III. Ad hæc quocumque Apoſtoli perveniebant, non ſolum evan-

Digitized by Google

gelizabant, atque populos docebant, & Eccleſias fundabant, ſed etiam proprios Epiſcopos creabant, quibus Eccleſias noviter fundatas commendabant: ac inſuper quo ipſi pertingere non poterant, Diſcipulos in doctrina Chriſti rite inſtructos, & ordinatos abligabant; idque rurſus ad amplas Diœceſes, & cum poteſtate alios conſtituendi, & ordinandi.

Exemplum habemus in Apoſtolo Paulo, qui Titum reliquit Cretæ, *ut ea*, ait, *quæ deſunt corrigas, & conſtituas per civitates Presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi*. Ad *Titum* 1. cujus prius opera confirmaverat alias quoque Eccleſias, Dalmaticam, & Corinthiacam.

IV. Ut proinde dubitari nequeat, tempore quoque Apoſtolorum fuiſſe Epiſcopos, qui non ſecus quam Apoſtoli, indiſcriminatim per Orbem, & varias Regiones diſcurrentes, ſemina Evangelii mitterent; alios vero particularibus partibus orbis ſeu Eccleſiis adſtrictos, & deſtinatos; quod tamen nullum inter illos eſſentiale diſcrimen conſtituebat.

V. Poſt mortem vero Apoſtolorum, cernens Eccleſia ex indiviſo illo regimine non raro oriri confuſionem, & perturbationem in Eccleſiæ regimine, *ſingulis Paſtoribus* (uti loquitur S. Cyprianus) *portio gregis fuit adſcripta, quam regat unuſquiſque, & gubernet*.

VI. Hæcque diſciplina confuſioni tollendæ adeo neceſſaria viſa fuit, ut eam Eccleſia in hodiernum uſque diem conſervaverit, variiſque Canonibus frequenter ſtabilierit; interdixeritque ſevere Epiſcopis, in aliena Diœceſi quidquam ordinare, aut agere ſine licentia Epiſcopi Diœceſis illius:

„ Epiſcopus (inquit Synodus Antiochena anno 341. *can.* 22.) „ in aliam civitatem, quæ ei ſubjecta non eſt, non aſcendat, nec „ in Regionem, quæ ad eum non pertinet, ad alicujus ordinatio- „ nem, nec Presbiterum, nec Diaconum conſtituat in locis alii „ Epiſcopo ſubjectis, niſi cum voluntate proprii illius Regionis „ Epiſcopi; ſi quis autem tale quid auſus fuerit, infirma ſit or- „ dinatio, & ipſe a Synodo puniatur.

Apud Gratianum 9. *q.* 1. *can.* 7. ubi plures antiquos Canones in eamdem rem profert.

VII. His inſiſtens noviſſime Synodus Tridentina *ſeſſ.* 6. *cap.* 5. *de reformat.* ait: „ Nulli Epiſcopo liceat cujuſvis privilegii præ- „ textu Pontificalia in alterius Diœceſi exercere, niſi de Ordinarii „ loci expreſſa licentia, & in perſonas eidem Ordinario ſubjectas „ tantum, ſi ſecus factum fuerit, Epiſcopus ab exercitio Pontifi- „ calium, & ſic Ordinati ab executione Ordinum ſint ipſo jure „ ſuſpenſi.

VIII. Ordinarius, cujus Licentia hic deſideratur, dicitur qui juriſdictionem, & auctoritatem Epiſcopalem in loco obtinet; ſive ſit Epiſcopus, ſive alius Prælatus non Epiſcopus; Epiſcopalem tamen juriſdictionem, vel ex privilegio, aut Jure communi obtinens.

Unde Capitulum, Sede vacante, aut ejus Vicarius exercitium Pontificalium Epiſcopo extraneo concedere poteſt.

Eodem ex capite eamdem licentiam impertiuntur Abbates, aliique Prælati non *ſimpliciter* exempti, ſed *nullius* Diœceſis, qui Epiſcopalem juriſdictionem ex privilegio, aut inveterata conſuetudine exercent. Adeo quidem, ut nec vicinior Epiſcopus, aut is, qui ad viſitanda ſimilia loca in Concilio Provinciali, juxta Decretum Concilii Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 9. *de reform.* electus eſt, Pontificalia ſine hujuſmodi Abbatis, aut Prælati Licentia exercere queat; uti notat Zypæus *Reſp.* 1. *de exceſſ. Præl.*

IX. In loco autem *ſimpliciter exempto*; quique manet illius Diœceſis, intra cujus fines ſitus eſt; nullus Epiſcopus ſine licentia Ordinarii iſtius Diœceſis Pontificalia exercere poteſt: ipſe vero Epiſcopus Diœceſanus in ſimili loco exempto, abſque conſenſu Superioris illius loci, *Pontificalia* agere poteſt: idque ob reliquias juriſdictionis, quas Epiſcopus in loca quantumvis exempta ſuæ Diœceſis retinet. Quare dici non poteſt, hoc caſu, Epiſcopum in aliena Diœceſi Pontificalia exercere. Et ita judicatum fuit a Concilio Privato Regio pro Epiſcopo Audomarenſi contra Abbatem, & Conventum S. Bertini in civitate Audomarenſi 21. Auguſti 1593. & rurſus 25. Septembris ejuſdem anni; uti refertur in Regiſtro MS. Archiepiſcopatus Mechlinienſis Centuria 2. *art.* 88.

X. Aliud eſt de Archiepiſcopo quoad Diœceſes ſuorum Suffraganeorum. Cum enim in his juriſdictionem ordinariam non obtineat, citra conſenſum Ordinarii in his exercere Pontificalia nequit; ſi caſum viſitationis excipias. Vide Zerolam in praxi V. *Archiepiſcopus*: & Zypæum in jure novo *titul. de exceſſ. Prælat. num.* 1. item Cardinalem De Luca *ad Concil. Trid. Diſc.* 6.

XI. Sub exercitio Pontificalium a Synodo Tridentina comprehenditur, non tantum Ordinum collatio; quamvis præcipue ad eam reſpiciant verba Decreti, ſed & alia, quæ aliquam juriſdictionem aut Epiſcopalem, ſive pontifitificalem auctoritatem requirunt, & præ ſe ferunt.

XII. Unde nec Miſſam quidem in Pontificalibus citra licentiam Ordinarii celebrare poſſe plures docent, atque noviſſime Cardinalis De Luca in annotationibus ad Concilium Tridentinum *diſc.* 6. qui addit, nec Mozzettam deferre, nec benedictionem impertire poſſe, quod ille Pontificalium ornamentorum publicus ſolemnis uſus aliquam juriſdictionis ſpeciem referat in utente. Et quidem dum Baculus Paſtoralis Epiſcopo in Ordinatione traditur, ex præſcripto Pontificalis dicitur: *Accipe Baculum Paſtoralis Officii, ut ſis in corrigendis vitiis pie ſæviens*, &c.

Hinc evidens eſt, Baculum Paſtoralem juriſdictionis, & ſuperioritatis cujuſdam eſſe ſignum; quod & de reliquis ornamentis Pontificalibus facile eſſet oſtendere: Et hæc Doctorum opinio conformis eſt modernis Belgii moribus, qui nullum extraneum ſine conſenſu Ordinarii in Diœceſi in Pontificalibus celebrare permittunt: quamvis credat Zypæus in citato reſponſo, non videri tamen ubique quoad pœnam ſuſpenſionis ex ſola celebratione, eſſe certo uſu receptum.

XIII. Eodem ex capite, judicatum legitur, nec Archiepiſcopum, nec Primatem poſſe extra ſuæ juriſdictionis terminos, *cruce elevata*, procedere: eo quod *crucis* illa ſolemnis delatio indicium juriſdictionis præferat: de quo conſule Carolum Fevret, & ab eo citatos *Tract. de abuſu ſeſſ.* 3. *cap.* 2. 5. 12. & ſequentibus.

XIV. Si autem agatur de actibus *voluntariæ* juriſdictionis, qui non exigunt uſum Pontificalium; ut ſunt proviſiones beneficiorum, ac deputationes Officialium, vel delegationes cauſarum cum ſimilibus, hæ in aliena Diœceſi expediri poſſunt; uti notat De Luca loco citato: qui addit, quod propterea prima Tonſura ab Epiſcopo proprio Subdito in aliena Diœceſi ſine licentia Ordinarii conferri poſſit: quia etiam in camera ſine Pontificalibus dari poteſt; & quia proprie Ordo non eſt, ſed introductio ad Ordines.

CAPUT VI.

De Sollicitudine Paſtorali, ejus amplitudine, & reſtrictione.

1. *Apoſtolorum adſcriptio certis quibuſdam locis nullam inter eos differentiam eſſentialem induxit, nec inter Epiſcopos eorum ſucceſſores.*
2. *Reſtrictio Epiſcopalis ſollicitudinis jure poſitivo inducta fuit.*
3. *Urgente neceſſitate videtur, quod Epiſcopus poſſit ad alteram Diœceſim extendere ſuam ſollicitudinem, vel etiam auctoritatem.*
4. *Ita olim ſenſerunt SS. Epiphanius, Cyprianus, Gregorius Nazianz. Euſebius Samoſatenus, &c.*
5. *Urgens* neceſſitas, *vel* charitas *motivum illorum erat.*
6. *Præter ſollicitudinem omnium Eccleſiarum, Romano Pontifici ſua eſt particularis Eccleſia.*
7. *Licet Primatum obtinens, eſt tamen proprius Romæ Paſtor, & Epiſcopus.*
8. *Ejus Diœceſis, ut particularis Eccleſia, non eſt niſi pars integralis Eccleſiæ univerſæ.*

I. INter Apoſtolos, & eorum ætate inter Epiſcopos quidam certæ Eccleſiæ alligati dicuntur; quidam nulli particulari loco fuerunt adſcripti; prout id convenientius videbatur. At poſt tempora Apoſtolorum vitandæ confuſionis cauſa ſingulis Paſtoribus certam gregis portionem adſcriptam fuiſſe inſuper in textu notatum, quam regat unuſquiſque, & gubernet.

Porro quemadmodum hæc ad certam Eccleſiam adſcriptio nullam inter Apoſtolos eſſentialem differentiam induxit, ita nec inter Epiſcopos de eorum auctoritate, & miſſione ad gubernandam Eccleſiam quidquam diminuit.

Unde quemadmodum Apoſtoli omnes vi ſuæ miſſionis, quam a Chriſto acceperant, Evangelium annuntiare debebant per mundum univerſum; ita quoque Epiſcopi eorum ſucceſſores, non obſtante hac ad certam Eccleſiam adſcriptione, vocati cenſentur ad impendendam curam paſtoralem omnibus fidelibus, & annuntiandum Evangelium omni creaturæ, dum neceſſitas, aut ſalus proximi id exigit.

II. Quidni igitur pari ratione ex mente Eccleſiæ eſſe dicamus omnem reſtrictionem Epiſcopalis ſollicitudinis jure poſitivo inductam, debere ceſſare, dum neceſſitas Eccleſiæ, aut charitas proximi eam reſtrictionem non patitur; ſed auctoritatem Epiſcopalem, & plenitudinem ſacerdotii in ordinatione acceptam ad alias Eccleſias extendi poſtulat?

Omnis enim Epiſcopalium Diœceſium, non ſecus ac Parochiarum diviſio, & ad certos terminos reſtrictio, ex lege poſitiva dimanat, quæ legi neceſſitatis, & charitatis cedit.

III. Quidni igitur ſi noverit Epiſcopus Eccleſiam aliquam miniſtris neceſſariis, & catholicis deſtitutam videns, neque huic populo eſſe proprium Epiſcopum, qui Presbyteros, & neceſſarios miniſtros ordinet? Quidni, inquam, poterit, immo teneretur, urgente Eccleſiæ hujus neceſſitate, Epiſcopalem ſuam auctoritatem, & ſollicitudinem ad eam Eccleſiam ſeu populum extendere, ei neceſſarios miniſtros ordinando? Quemadmodum Parochus ob defectum proprii Parochi, vel Presbyteri poteſt, quin & tenetur ultra limites propriæ parochiæ curam paſtoralem alteri populo impendere.

IV. De hac mente Eccleſiæ indubie perſuaſus erat ſanctus Epiphanius, de quo legimus apud ſanctum Hieronymum *epiſt.* 60. „ Quod cum aliquando eſſet in Diœceſi Hieroſolymorum, in mo- „ naſterio Bethleemitico, Diaconum *ordinaverit* quemdam, & po- „ ſtea Presbyterum, illiuſque monaſterii in ſpiritualibus ferme „ deſtituti curam geſſerit non exiguam, illudque egregie inſtitue- „ rit, & inſtruxerit.

Hoc Epiphanii facto offenſus *Joannes Hieroſolymorum Epiſcopus*, in ipſum Epiphanium excanduit, uti habetur, ex litteris ſancti Epiphanii ad ipſum Joannem, quibus oſtendit, immerito hanc ob cauſam in ipſum excanduiſſe Joannem, tametſi non diffiteatur *monaſterium Bethleemiticum*, cujus curam egerat, & cui Presbyterum ordinaverat extra ſuam Diœceſim, & in Diœceſi Joannis Hieroſolymorum Epiſcopi ſitum, rationem notandam ſubjiciens: „ Ob Dei „ timorem (ait) hoc ſumus facere compulſi, maxime cum nulla ſit „ diverſitas in Sacerdotio Dei, & ubi Eccleſiæ utilitati provide- „ tur: Nam etſi ſinguli Eccleſiarum Epiſcopi habeant ſub ſe Ec- „ cleſiam, cui curam videntur impendere; & nemo ſuper alienam „ menſuram extenditur, tamen præponitur *omnibus charitas Chriſti*.

Ex his Epiphanii verbis habemus, ipſum exiſtimaſſe in Sacerdotio Dei nullam eſſe diverſitatem; atque ex Chriſti inſtituto nullis locis officium Epiſcopale, ſive ſacerdotale concludi, atque ita dictante charitate, quæ humanis legibus non adſtringitur, ſingulos Epiſcopos poſſe etiam aliorum Eccleſiis curam impendere.

His conſonat, quod Alexander Epiſcopus Alexandrinus; orta

hæreſi

Digitized by Google

hæreſi Ariana, ſcribit in epiſtola, qua, de hac hæreſi in ſua Diœceſi exurgente, certiores reddit ceteros Epiſcopos: „ cum (ait) in ſacris litteris ſit unum corpus Eccleſiæ Catholicæ nobis traditum, & præceptum, ut concordiæ ac pacis vinculum firmum teneamus. " Apud Socratem *lib. 1. cap. 3.*

Hic videmus, Alexandrum ad movendos Epiſcopos ad debellationem hujus exorientis hæreſis in ſua Diœceſi Alexandrina, eo præcipue fundamento urſiſſe, quod ſingulis Epiſcopis, non tantum ſingularum ſuarum Diœceſium, ſed *unum corpus* Eccleſiæ *omnibus, & ſingulis* traditum, & præceptum eſſet.

Indubie idipſum movit ſanctum Cyprianum, ut non tantum Eccleſiæ Carthaginenſis (cujus erat Epiſcopus) curam egerit, ſed & eam curam ad Romanam Eccleſiam, ceteraſque etiam per Orientem Eccleſias extenderet.

De ipſo namque ita ſcribit Gregorius Nazianzenus Orat. 19. in Cyprianum: Non enim Eccleſiæ Carthaginenſium præſedit *ſoli* ſeu Africæ, quæ ex illo, & per illum celebris in præſentem uſque diem facta eſt, ſed *Heſperiæ univerſæ*, immo Orienti fere ipſi ad finem uſque Meridiei, & Septentrionis.

Notiſſimum eſt, qualiter ſanctiſſimi Epiſcopi Athanaſius, Baſilius, Chryſoſtomus, aliique, univerſis Eccleſiis, ubi eas periclitari cernebant, vel forſan etiam a ſuis Epiſcopis negligi, vel erroribus, & hæreſibus infici, ſuccurrerint; quin & ubi inter Eccleſia diſſidia contentioneſque nata videbant, ſeſe ut concordiæ, & pacis arbitros ex ſuo paſtorali officio impenderint.

Notabile eſt, quod de Hilario Pictavienſi, & Euſebio Vercellenſi ſcribit Theodoretus in ſua hiſtoria *lib. 5. cap. 4.* „ Ita dico: iſti viri velut magnifica quædam lumina, Illyricum, & Italiam, Galliaſque ſuo ſplendore radiarunt.

V. Quidni & credamus Euſebium Samoſatenſem Eccleſiæ hujus Epiſcopum, varios per *Syriam*, & Meſopotamiam ordinaſſe Epiſcopos Catholicos, uti teſtatur de ipſo Theodoretus loco præfato, *eadem charitate, & neceſſitate urgente*, ut eas Eccleſias vel ad hæreſi Ariana purgaret, vel præſervaret.

Nec enim Theodoretus, aliuſque ejus ætatis ſcriptor, ut delegationis alicujus Epiſcopi, vel ullius Synodi, meminit, cujus auctoritate munitus Euſebius has ordinationes extra ſuam propriam Diœceſim, quin & Provinciam feciſſet.

Omnes igitur hi, aliique vigilantiſſimi Epiſcopi perſuaſſimum ſibi habebant, officium Epiſcopale ipſos obligare non tantum ad laborandum pro una particulari Eccleſia, cui in ſua ordinatione fuere adſtricti, ſed quod hoc officium univerſæ Eccleſiæ deberent, ubi *neceſſitas vel charitas* id juxta leges chriſtianæ prudentiæ exigeret, quemadmodum eam extendit S. Euſtachius Epiſcopus Antiochenus, uti ſcribit S. Chryſoſtomus in laudibus hujus Epiſcopi. „ Hic edoctus probe fuerat a ſancti *Spiritus* gratia, Eccleſiæ Antiſtitem non de illa ſolum, quæ ipſi a ſancto Spiritu ſit commiſſa, curam debere gerere; verum etiam de *univerſa*, quæ per orbem terrarum degit.

VI. Quamvis Romano Pontifici potiſſimum incumbat omnium Eccleſiarum ſollicitudo; ipſi tamen certa dominici gregis portio fuit aſſignata, quam ipſe regat tamquam proprius Paſtor, & Epiſcopus.

De Eccleſia Romana ita conſiderata, atque certis limitibus circumſcripta, & uni Epiſcopo Romano tamquam proprio Paſtori concredita, intelligitur illud Hieronymi in epiſtola ad Evagrium apud Gratianum *Diſt. 93. Can. 24.* „ Ubicumque fuerit Epiſcopus ſive *Romæ*, ſive Eugubii, ſive Conſtantinopoli, ſive Rhegii, ſive Alexandriæ, ſive Tanis, ejuſdem meriti, ejuſdem eſt & Sacerdotii potentia divitiarum, & paupertatis humilitas vel ſublimiorem, vel inferiorem Epiſcopum non facit. Ceterum omnes, Apoſtolorum ſucceſſores ſunt.

Quid manifeſtius, quam Hieronymum hic conſideraſſe Pontificem Romanum, ut Epiſcopum Urbis Romanæ, eaque in qualitate ceteris Epiſcopis æqualem, ſive ejuſdem meriti, ejuſdem & Sacerdotii reputaſſe?

Et ante ipſum ſanctus Irenæus Lugdunenſium Epiſcopus ſcribens contra hæreſes, ac probans Catholicæ doctrinæ veritatem, ex Apoſtolica traditione in certis Eccleſiis per manus, & ſucceſſiones ab Apoſtolis illarum Fundatoribus accepta longum futurum nimis exiſtimans, ſi vellet omnium Eccleſiarum numerare ſucceſſiones; ex omnibus tamen Eccleſiis particularibus ſumit tres dumtaxat, *maximam, & antiquiſſimam, & omnibus cognitam, illam quæ a duobus Apoſtolis Petro, & Paulo fuit fundata Romæ*. Deinde ſumit *Smyrnenſem*, & *Epheſinam*.

Reputavit igitur Irenæus, Eccleſiam Romanam, ut Eccleſiam ab Apoſtolis fundatam, & antiquiſſimam, ſed tamen tamquam unam particularem, & a reliquis diſtinctam.

VII. Cum igitur Epiſcopus Romanus, tametſi inter ceteros *Primus* & *Primatum* obtinens, ſemper ordinatus, & reputatus fuit, tamquam Eccleſiæ Romanæ certis limitibus circumſcriptæ proprius Epiſcopus, & Paſtor, etiam pluribus ſæculis obtinuit, & religioſe ſervatum eſt, ut more ceterorum Epiſcoporum, non niſi a Presbyteris, aut Diaconis Eccleſiæ Romanæ, tamquam ejus proprias Paſtor eligeretur: uti etiam recenter notavit Joannes Garnerius in ſecunda appendice ad librum diurnum Romanorum Pontificum, una monens, non reperiri, quod primis ſeptem ſæculis, Epiſcopi Romani conſecratio ritu alio fuerit peracta, quam aliorum Epiſcoporum: „ Non aperte (inquit) conſtat, utrum in conſecratione Pontificis alius ritus ſervatus fuerit primis *ſeptem* ſæculis, quam qui ſervari ſolitus in conſecratione aliorum Metropolitanorum, immo & Epiſcoporum: additque, quod ea tempeſtate non ex Epiſcopis ſummi Pontifices fierent (id enim tentatum primo in Formoſo) ſed ex Diaconis ut plurimum, & Presbyteris Eccleſiæ Romanæ, ut hiſtoria Pontificum docet.

Hinc & olim Pontifices Romani ad inſtar aliorum Epiſcoporum, qui a ſua particulari Eccleſia nomen mutuabant: etiam & ipſi a Romana Eccleſia tamquam a ſua particulari Eccleſia dicti fuere *Urbis Romæ Epiſcopi*.

Ita Hieronymus quoties de Romano Pontifice loquitur, eum Romanæ Eccleſiæ, aut ſimpliciter *Urbis* Epiſcopum vocat. Ita enim in libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis loquens de epiſtolis Dionyſii Corinthii, ait: „ Septima Dionyſii epiſtola eſt ad Romanos, quam ſcripſit ad *Sotherem Epiſcopum eorum*: " Evidenter ſignificans *Sotherem* eſſe Romanorum particularem Epiſcopum. Et de Victore loquens: „ Victor tertius decimus (ait) *Romæ Urbis Epiſcopus*". Et alios plures ibidem Pontifices ennumerans, ipſos Urbis *Romæ* Epiſcopos vocat.

VIII. Porro in quantum Eccleſia Romana conſideratur ut particularis Eccleſia, eatenus quoque cum ceteris Eccleſiis particularibus per modum partis *integralis* conſtituit unam univerſalem Eccleſiam.

Quare ita conſiderata, ipſa reputari nequit, niſi per modum partis *Integrantis* ipſum corpus, quod univerſalis Eccleſia dicitur, & ita a Patribus fuit conſiderata.

Id ipſum obſervavit Edmundus Richerius *lib. 1.* Hiſtoriæ Concil. *cap. 13.* ubi recolligens, quæ in Hiſtoria octo primorum Conciliorum Generalium ſibi præ ceteris notanda videbantur, *num. 1.* verſiculo 5. notandum duxit: „ Novem primis ſæculis, quibus octo univerſalia Concilia habita ſunt, nunquam auditum, aut lectum, *Romanam Eccleſiam* alia notione, aut ſignificatione ſumptam, quam pro *ſingulari*, aut particulari Eccleſia, atque membro primo Eccleſiæ univerſalis.

Quapropter & legitur, quod Eccleſia Romana tamquam particularis Eccleſia ſuas habuerit particulares diſciplinæ regulas, ſeu Canones, & Canonum codicem; nec non ritus, & cæremonias uti in hoc opere, & in Tractatu Hiſtorico-Canonico in Canones non ſemel notatum eſt.

CAPUT VII.

Cura & regimen totius Diœceſis primario, & principaliter incumbit ipſi Epiſcopo.

1 *Epiſcopus eſt primarius Paſtor totius Diœceſis, eique cura omnis populi incumbit.*
2 *Ob hanc curam Epiſcopatus habitus ſemper fuit pro formidabili onere.*
3 *Miniſtri inferiores a cura ſuæ Diœceſis eum non eximunt.*
4 *Presbyteri omnes ſunt in adjutorium Epiſcoporum.*
5 *Nec Presbyteri, nec quicumque Beneficiati quidquam agere poſſunt, in cura animarum niſi cum ſubjectione ad Epiſcopum.*
6 *Nulla exemptio quantumvis generalis eximere poteſt ab obedientia Epiſcopi, in his quæ concernunt curam animarum.*
7 *Quia Epiſcopo incumbit cura totius Diœceſis, ideo ad eum de jure communi ſpectat collatio omnium Beneficiorum in ſua Diœceſi.*
8 *Nullus poteſt dare curam animarum, niſi Epiſcopus.*
9 *Illud etiam conforme eſt moribus Belgii.*

I. SPECTATA diſciplina Eccleſiæ a primis ſæculis accepta, & hactenus conſervata, Epiſcopi in ipſa Ordinatione deputantur ſinguli ad ſuam reſpective ſingularem Eccleſiam, ſive Diœceſim, in qua actu quiſque laboret, & miniſterium ſuum impleat, juxta illud vulgare Sancti Cypriani: „ Singulis Paſtoribus portio gregis eſt adſcripta, quam regat unuſquiſque, & gubernet.

Hujus igitur gregis cura Epiſcopo tamquam primario, & principali Paſtori incumbit; propterea Epiſcopos verbis Apoſtoli monendos duxit Synodus Tridentina *ſeſſ. 6. cap. 1. de reform.* „ Ut *attendentes ſibi, & univerſo gregi, in quo Spiritus Sanctus poſuit eos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo, vigilent, in omnibus laborent, & miniſterium ſuum impleant* ". Act. c. 20. v. 28. 2. ad Timoth. c. 4. v. 5.

Hinc Epiſcopum, illum eſſe dicit Canon 38. Apoſtolorum: „ Cujus fidei *populus* eſt *creditus*, & a quo pro animabus ratio exigetur.

Et Canon 24. Antiochenus vult res Eccleſiæ eſſe in poteſtate Epiſcopi: „ Cui ait, eſt *omnis* populus creditus, & *eorum animæ*, quæ in Eccleſiam conveniunt.

II. Hanc totius populi curam Epiſcopis incumbentem expendentes Sancti Patres Epiſcopatum eſſe onus humeris Angelicis formidandum dicere haud dubitarunt; eoſque ad indefeſſam, ac vigilem gregis cuſtodiam hortati fuere. „ Eſtote (ait S. Gregorius in perſona Joannis Epiſcopi primæ Juſtinianæ ad omnes Epiſcopos) in cuſtodia commiſſi gregis vigilantes, atque ſolliciti, & diſciplinæ zelo diſtricti; ne lupus inſidians, nec ovile dominicum turbare, nec nocere ovibus aliqua fraudis occaſione prævaleat. Animarum lucrum Deo noſtro tota mentis intentione facere feſtinate: nomen vos Paſtoris non ad quietem, ſed ad laborem ſuſcepiſſe cognoſcite ". *Lib. 4. epiſt. 8.*

III. Verum quidem eſt, ſpectata Diœceſium latitudine, & extenſione, quæ ſæpe etiam centena hominum millia complectitur, ſolum Epiſcopum haud poſſe omnem totius Diœceſis populum actum, & continuate paſcere, ac dirigere; eaque omnia facere, quæ ad ſpiritualem totius popoli curam, & Diœceſis regimen requiruntur; ideoque neceſſarium fuiſſe, ut & plures ſint inferiores Sacerdotes, & miniſtri, qui una cum Epiſcopo populi curam, atque Eccleſiæ regimen ſuſcipiant. At hæc inferiorum miniſtrorum cura, ac ſollicitudo nequaquam Epiſcopum a totius Diœceſis cura eximit. Ipſe namque eſt, & manet totius Diœceſis Caput, & principalis miniſter, cui omnes inferiores adjutores, & adminiſtri accedunt, cum quadam ad ipſum Epiſcopum, in his, quæ Eccleſiæ regimen, & functiones hierarchicas ſpectant, dependentia, & ſubjectione.

IV. Unde Ordinandos Presbyteros, ex præſcripto Pontificalis Romani ita alloquitur Epiſcopus ordinans: „ Tales eſſe ſtudeatis, ut in *adjutorium* Moyſis, & duodecim Apoſtolorum, *Epiſcopo-*

„ num videlicet *Catholicorum*, qui per Moyſen, & Apoſtolos figurantur, digne per gratiam Dei, eligi valeatis . . . . Itaque Filii dilectiſſimi, quos ad noſtrum *adjutorium* Fratrum noſtrorum arbitrium conſecrandos elegit, ſervate in moribus veſtris caſtæ, & ſanctæ vitæ integritatem.

Poſt hæc orat Deum his verbis: „ Quapropter *infirmitati* quoque noſtræ, quæſumus, hæc *adjumenta* largire; qui quanto fragiliores ſumus, tanto his pluribus indigemus.

Itaque conſtat, Sacerdotes in ſolum *adjutorium* Epiſcoporum ordinari: non quo Epiſcopi a cura eximantur, ſed in cura ſuſtinenda adjuventur.

V. Quin & omnia Eccleſiæ miniſteria, & Eccleſiaſtica Officia, ſive Dignitates, ſive Beneficia, juxta modernum loquendi uſum, & Eccleſiæ diſciplinam dixeris, in adjutorium Epiſcoporum inſtituta ſunt; atque ipſum Epiſcopum, in iis quæ regimen Eccleſiæ, & curam populi concernunt, tamquam ſuperiorem, & cui primario cura incumbat; & a quo tamquam e fonte omnis Eccleſiaſtica poteſtas in inferiores miniſtros derivatur, ſuſpicere tenentur.

Hinc illud Viri Apoſtolici S. Ignatii Martyris: „ *Sine Epiſcopo* nemo *quidquam* faciat eorum, quæ *ad Eccleſiam* ſpectant; & honora Deum, ut omnium auctorem, & Dominum; Epiſcopum vero, ut *Principem Sacerdotum*; imaginem Dei referentem; Dei, inquam, propter *Principatum*, Chriſti vero propter *Sacerdotium* ": *epiſt. ad Tralleſ.*

Item illud Canonis 38. Apoſtolici: „ Presbyteri, & Diaconi ſine *licentia Epiſcopi nihil* perficiant: ipſe enim eſt, ait, cujus fidei populus eſt creditus, & a quo pro animabus ratio exigetur.

VI. Quapropter nulla, quantumvis generalis ab Epiſcopi juriſdictione, cuicumque ſeu perſonæ, ſeu corpori, aut congregationi indulta exemptio, eximit a dependentia, & ſubjectione Epiſcopali, *in his* quæ *curam* populi, & *regimen* Eccleſiæ concernunt; uti infra ubi de exemptione Regularium, & ea occaſione etiam Canonicorum agendum erit, oſtendetur.

VII. Ulterius, eodem ex principio profluit vulgatiſſimum illud, ac fundatiſſimum Canoniſtarum principium, nimirum, Epiſcopum eſſe de jure communi collatorem Beneficiorum in ſua Diœceſi; ideoque qui alicujus Beneficii collationem ad excluſionem Epiſcopi ſibi competere aſſerit, debere probare titulum, vi cujus contra jus commune collatio ipſi, excluſo Epiſcopo, competat. Cum enim totius Diœceſis regimen illi incumbat, merito etiam electio Miniſtrorum, quales ſunt omnes Beneficiati, ei concredita cenſetur: ſed de hoc latius in ſecunda Parte hujus operis ubi de collatione Beneficiorum agetur.

VIII. Similiter, quia Epiſcopatus *plenitudinem* Sacerdotii habet; atque ex ejus plenitudine in inferiores miniſtros defluit, nemo ea, quæ *curam animarum* reſpiciunt, in ejus Diœceſi exercere poteſt, niſi auctoritate, & facultate ab Epiſcopo accepta.

Quare Archidiaconum Elienſem reprehendit Alexander III. in *cap. 4. tit. de Offic. Archidiac.* quod obtentu *conſuetudinis* ſine licentia, & mandato Epiſcopi *curam animarum* committere præſumat: „ Cum ſatis ſit abſurdum, ait, & a *ſanctorum Patrum* inſtitutionibus alienum, ut Archidiaconus auctoritate *propria* debeat cuilibet *Eccleſiarum curam* committere.

IX. Quod & moribus Belgii conſonum eſt. Licet enim Archidiaconi quidam, aliique nonnulli ex privilegio, vel antiqua conſuetudine prætendant non tantum quorumdam Beneficiorum collationem, ſed etiam eorum inſtitutionem *authorizabilem*, ſive *tituli collativam*, *curam* tamen *animarum* ab Epiſcopo habendam eſſe concedunt; & licet vi collationis, aut inſtitutionis acceptæ poſſeſſionem corporalem ipſius Beneficii accipere poſſet Beneficiatus, nequaquam tamen his, quæ *animarum curam* ſpectant, ſe poſſe ſine licentia Epiſcopi immiſcere concedunt, & uſu notorio comprobatur.

CAPUT VIII.

Epiſcopi jure divino tenentur ad reſidentiam, & qualis debeat eſſe illa reſidentia?

1. *Ex cura Paſtorali ſequitur obligatio reſidendi.*
2. *Conſequentiam hanc probat Synodus Tridentina.*
3. *Eodem jure, quo Epiſcopo incumbit cura animarum, etiam incumbit neceſſitas reſidendi.*
4. *Nullus Antiquorum negavit Epiſcopos jure divino ad reſidentiam teneri, idque Synodus Tridentina ſat patenter declaravit.*
5. *Sancti Patres non ex poſitivis Decretis, ſed ex ſacris Litteris neceſſitatem reſidendi adſtruxerunt.*
6. *Epiſcopi non eximuntur a reſidentia ſubſtituendo Vicarios.*
7. *Nulla inveterata conſuetudo Epiſcopos a reſidentia excuſare poteſt.*
8. *Synodus Tridentina veteres Canones circa reſidentiam tamquam nunquam abrogatos innovat.*
9. *Nulla eminentia perſonæ Epiſcopum a reſidentia eximit.*
10. *Reſidentia mere corporalis non ſufficit, ſed debet eſſe laborioſa.*
11. *Ipſum verbum reſidere id etiam importat.*
12. *Canones loquuntur non de reſidentia otioſa, ſed laborioſa.*
13. *Etiam Paſtores* mercenarii *corporaliter reſident, & de hac re diſcurſus Bartholomæi De Martyribus.*
14. *Decretum Synodi Aquilejenſis contra otioſam reſidentiam Epiſcoporum.*

JUXTA inveteratam, & haſtenus conſervatam Eccleſiæ diſciplinam, Epiſcopi ſinguli in ſua Ordinatione certæ Eccleſiæ deputantur, in qua actualiter officium Epiſcopale obeant; e qua particulari deputatione, & applicatione ſat patenter oritur ipſa Epiſcoporum in ſua Eccleſia reſidendi neceſſitas.

Cum enim quis ad Epiſcopatum promovetur, una fit Paſtor & Miniſter; Chriſtique locum in Eccleſia accipit in ea parte, in qua legitime fuerit per Eccleſiam conſtitutus; quæ omnia cum ſint *perſonalia* ipſis perſonis alligata, reſidentiæ perſonalis obligationem ſecum trahunt.

II. Quapropter Synodus Tridentina reſidendi neceſſitatem Epiſcopis, aliiſque Eccleſiarum Rectoribus perſuadere, & inculcare volens, munia illa perſonalis Epiſcopis, aliiſque Eccleſiarum Rectoribus incumbentia proponit; atque ex illis obligationem reſidentiæ ſua ſponte profluentem educit. „ Cum *præcepto divino* mandatum ſit omnibus, ait, quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, pro his ſacrificium offerre; verbique divini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium operum exemplo paſcere, pauperum, aliarumque miſerabilium perſonarum curam paternam gerere, & in cetera munia paſtoralia incumbere; quæ omnia nequaquam ab iis præſtari, & impleri poſſunt, qui gregi ſuo *non invigilant*, *nec aſſiſtunt*, ſed mercenariorum more deſerunt: Sacroſancta Synodus eos admonet & adhortatur, ut divinorum præceptorum memores, factique forma gregis, in judicio & veritate paſcant: & regant ". *Seſſ. 23. cap. 1.*

III. Itaque eodem titulo, eodemque jure obligari Epiſcopos ad reſidendum credit Synodus, quo eis injunctum eſt, iis incumbere, quibus ſine perſonali apud gregem reſidentia ſatisfacere nequeunt.

IV. Nemo proinde miretur, uti ex Cajetano refert Fagnanus ad *c. Ex parte de Cleric. non reſid. num. 21.* quod „ nullus Antiquorum contradicebat, quin Paſtores animarum tenerentur *præcepto divino* ad perſonaliter reſidendum ". Quam Veterum ſententiam „ contra quoſdam Neotericos ſolidiſſimis ac convincentibus rationibus adſtruit ibidem Fagnanus: una advertens & oſtendens, quod licet Synodus Tridentina eam ſententiam verbis formalibus, & in terminis expreſſis, ut ajunt, non definiverit, nihilominus ſufficienter eam in allegatis verbis inſinuaverit, & virtualiter declaraverit: declarando nimirum, quod illa omnia, quæ *præcepto divino* Epiſcopis, aliiſque curam animarum habentibus incumbunt, nequaquam ab iis præſtari, & impleri poſſint, qui gregi ſuo invigilant, neque aſſiſtunt; ſed mercenariorum more deſerunt.

V. Et ſane reſidendi neceſſitatem non ex Eccleſiæ poſitivis Decretis; ſed ipſis Litteris, & ipſo paſtorali officio Patres adſtruxerunt.

„ Noſti (inquiebat S. Athanaſius ad Conſtantium Imperatorem) ex *lectione Scripturarum*, quanti ſceleris ſit Epiſcopum Eccleſiam ſuam deſerere, & negligere gregem Dei. Paſtorum enim abſentia lupis invadendi gregis occaſionem præſtat. Si fugiſſem, quam excuſationem apud veros Epiſcopos, vel potius apud eum, qui mihi hunc gregem credidit, habuiſſem "? *Apol. ad Conſtantium.*

VI. Nec obſtat ſi dicatur: Epiſcopi poſſunt hæc munia exercere per Vicarios, & alios Epiſcopos pauperes: quoniam, ut verbis utar Cajetani relatis a Fagnano loco citato, *n. 44.* „ *Abuſionis* eſt *deteſtabilis*, ut pauper Epiſcopus, relicta ſua Eccleſia, alteri deſerviat: cum ſinguli Epiſcopi teneantur ad hæc omnia *per ſe* explenda in ſua Diœceſi.

Inſuper Epiſcopus pauper, vel titularis non eſt proprius hujus populi Paſtor; ſed alienus: „ at grex a Domino jubetur paſci per *proprium* Paſtorem; non per *Mercenarium*, ad quem non pertinet de ovibus ": ait enim Dominus Joan. 10. *Qui autem intrat per oſtium, Paſtor eſt ovium; cujus vocem oves ejus audiunt, & proprias oves vocat nominatim, & educit eas. Et cum proprias oves emiſerit, ante eas vadit, & oves illum ſequuntur, quia ſciunt vocem ejus; alienum autem non ſequuntur, ſed fugiunt ab eo, quia non noverunt vocem alienorum.*

Hæc ibi: „ Pondera ſingula verba (ait Fagnanus *num. 49.*) quæ *evidenter* demonſtrant, officium Paſtoris animarum eſſe omnino *perſonale* ex *præcepto Evangelico*, nec poſſe ex ſui natura per alium adimpleri.

Ad hæc, quid certius, uti rurſus advertit Fagnanus, quam in electione ad Epiſcopatum conſiderari induſtriam, & qualitates perſonæ? In his autem, in quibus perſonæ induſtria requiritur, & attenditur, operam vicariam non admitti in confeſſo eſt: Unde merito hic applicatur dictum S. Bernardi relatum ab Hoſtienſi in *cap. Extirpandæ tit. de præb. Qui per Vicarium inſervit, per Vicarium remunerabitur.*

VII. Quemadmodum ergo nulla, quantumvis inveterata conſuetudo, ſeu potius corruptela efficere poteſt, quin Epiſcopi debeant *attendere ſibi, & univerſo gregi, in quo eos Spiritus Sanctus poſuit regere Eccleſiam Dei*; Act. c. 20. v. 28. nec non implere, quod ipſis in perſona Timothei dixit Apoſtolus, 2. Tim. c. 4. v. 5. *Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac Evangeliſtæ, miniſterium tuum imple*, ita nec conſuetudo ſufficiens eſt, ut a reſidentia, ſine qua illa præſtari nequeunt, excuſet.

VIII. Unde Synodus Tridentina ſciens Canones reſidentiam Epiſcopis præſcribentes, jus divinum potius, quam poſitivum continere; ideoque hac in parte conſuetudine quidem conculcari: ſed aboleri haud poſſe, non dubitavit, antiquos Canones, „ qui *temporum* atque hominum *injuria* pene *in deſuetudinem* abierant, adverſus non reſidentes promulgatos innovare; quemadmodum, ait, virtute præſentis Decreti innovat ". *Seſſ. 6. c. 1. de reform.*

IX. Uti temporis lapſus, ita nec perſonæ eminens qualitas a gregis ſui cuſtodia, & paſtorali ſollicitudine, ac conſequenter neque a reſidentia, eximere Epiſcopos ſufficit.

Quod probans Synodus Tridentina declarat: „ omnes Patriarchalibus, Metropolitanis, ac Cathedralibus Eccleſiis quibuſcumque, quocumque nomine & titulo Præfectos, etiamſi Sanctæ *Romanæ Eccleſiæ Cardinales ſint*, obligari ad perſonalem in ſua Eccleſia, vel Diœceſi reſidentiam, ubi injuncto ſibi officio defungi teneantur ". *Seſſ. 23. cap. 1. de reform.*

X. Verum, quia ipſa Epiſcoporum reſidentiam corporalis parum prodeſſet, niſi etiam reſidentes ſe Paſtores, & Rectores gregis ſibi commiſſi oſtenderent; atque ea obirent, ob quæ ipſa perſonalis reſiden-

Digitized by Google

dentia præcipue exigitur, merito Synodus Tridentina neceſſitatem reſidendi inculcans; Canoneſque adverſus non reſidentes innovans, aliaque pro eorum meliore executione adjungens, omnes Patriarchalibus, Metropolitanis, & Cathedralibus quibuſcumque, quocumque nomine ac titulo præfectos monet, ac monitos eſſe voluit, (*Seſſ. 6. cap. 1. de reform.*) „ ut *attendentes ſibi, & univerſo gregi, in quo Spiritus Sanctus poſuit eos regere, Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine, ſuo vigilent, ſicut Apoſtolus præcipit, in omnibus laborent, & miniſterium ſuum impleant*: implere autem ſe nequaquam poſſe ſciant, ſi greges ſibi commiſſos mercenariorum more deſerant, atque ovium ſuarum, quarum ſanguis de eorum eſt manibus a ſupremo Judice requirendus, *cuſtodiæ minime incumbant*; cum certiſſimum ſit, non admitti Paſtoris excuſationem, *ſi lupus oves comedit, & Paſtor neſcit*.

Et in alio ſuo de reſidentia Epiſcoporum Decreto, non ſolum ex officio paſtorali Epiſcopis incumbente, reſidendi neceſſitatem conſequi oſtendit, ſed inſuper declarat; eos obligari ad perſonalem in ſua Eccleſia, vel Diœceſi reſidentiam, *ubi injuncto ſibi officio defungi teneantur*.

Ex his perquam manifeſtum eſt, non localem & corporalem dumtaxat præſentiam requiſiſſe Synodum; dum Epiſcopos ad reſidentiam obligari declaravit, & edixit; ſed *laborioſam*, id eſt, ut tamquam veri Paſtores gregi ſuo *attenderent*, & *invigilarent*, in *omnibus laborarent, & miniſterium ſuum implerent*; atque ovium ſuarum, quarum ſanguis de eorum eſt manibus a ſupremo Judice requirendus, *cuſtodiæ* incumbant, eaſque *a lupis defendant*, & *præſervent*.

XI. Quin & ipſum verbum *reſidere*, uti poſt alios Canoniſtas notat Fagnanus de reſidentia Canonicorum diſſerens, „ accipiendum eſt cum effectu, id eſt, Eccleſiæ in divinis Officiis deſervire: Nam reſidentia debet eſſe *laborioſa*, non *deſidioſa*; cum Beneficia ad divinum cultum, & Eccleſiaſtica munia obeunda ſint conſtituta ". *Ad cap. Licet tit. de præbend. num. 23.*

XII. Quapropter ſi expendantur Canonum, atque Sanctorum Patrum de neceſſaria Paſtorum, ac præſertim Epiſcoporum reſidentia, dicta & Decreta univerſa, apparebit, non mere *localem*, ac *otioſam* apud gregem præſentiam, ſed *laborioſam*, & *invigilantem* urgeri, & deſiderari.

Unde nec Eccleſia in ordinatione, ſeu conſecratione Epiſcopi tantum ad reſidentiam, ſed ad laborem Epiſcopos mittit, dum Ordinando dicit: *Vade, & prædica populo tibi commiſſo*: quaſi diceret, non tantum ad populum *vade*, ſive accede, ut præſens eis ſis, ſed *prædica*, id eſt, labora, uti infra latius exponetur.

XIII. Et quid magnum eſſet, nudam ac ſterilem reſidentiam, ſeu præſentiam Epiſcoporum obtinere, cum hæc in illis, quos Chriſtus odioſo nomine *Mercenariorum* exagitat, etiam reperiatur? Ni enim gregi ſuo adeſſent, non dicerentur fugere dum vident lupum venientem; quemadmodum pie, & docte advertit Bartholomæus De Martyribus Archiepiſcopus Bracarenſis, *Vir* (*teſte Pallavicino lib. 15. hiſt. Conc. Trid. cap. 11.*) *ſanctitate, doctrinaque ſpectabilis*, dum in ipſo Concilio Tridentino ſuper formando Decreto de reſidentia Epiſcoporum ſuum ſuffragium depromeret. Diſcurſum dignum judico, qui in gratiam Lectoris integer hic referatur.

„ Ex Prælatis plures, qui ante me locuti ſunt, plus ſatis & magno numero exhibuerunt loca Conciliorum, & Sanctorum Patrum, ſpeciatimque S. Thomæ, e quibus videre eſt, reſidentiam Paſtorum, & indiſpenſabilem, & *juris divini* eſſe. Sed ſi quod in animo eſt, mihi licet verbis enunciare; infelices profecto videmur, quod ſuper hoc negotio ſententiam proferre debeamus. Quo enim heu! Eccleſiam redacta eſt, ſi illi ipſi, quos Deus protectores & cuſtodes ejus conſtituit, incumbatne ipſis obligatio cum ipſa fideliter remanendi, in dubium revocent? Intolerabile nobis foret, ſi quiſpiam vel dubitaret ſolum, teneaturne fidelis famulus parvulis ſuæ curæ commiſſis, Paſtor gregi ſuo, vel mater filio, quem lactat, fideliter adhærere, & dubitamus, an Deus, qui curam commiſit nobis filiorum ſuorum, quorum, teſte Paulo, ſimul & Paſtores, & patres, & matres ſumus, indiſpenſabili vinculo ipſis adhærendi nos adſtrinxerit? Paſtores vocat S. Ambroſius Vicarios amoris Chriſti, *vicarii amoris Chriſti*; vultque, quemadmodum Chriſtus ipſos hæredes effecit Sacerdotii ſui, ita fiant & imitatores perfectæ ejus charitatis. Propterea a Sancto Petro, & in Petri perſona ab omnibus Paſtoribus, antequam Paſtorem agnorum ſuorum eum conſtituat, triplicem amorem expoſcit. An ergo dubitabimus, teneamurne cum illis manere, pro quibus omni momento ipſam etiam animam ponere paratos nos eſſe oportet? Diſceptamus an noſtra præſentia ipſis debita ſit, qui tamen diffiteri nequaquam poſſumus, vitam noſtram ipſorum magis quam noſtram eſſe. Qui igitur audent quidam prætendere, in his nos & nimis multa expetere, & quodammodo excedere? E contrario hac ſuper re dicere nobis licet, quod dicebat, olim Divus Bernardus Eugenio Pontifici: *Non fortia loquimur, ſed poſſibilia: non exhibemus hic, quod maxime perfectum eſt; ſed tantum quod poſſibile*. Ne nobis abblandiamur, ne nos ipſos decipiamus, maximum malum, &, velut exiſtimamus, magnum crimen Epiſcopo eſt, non reſidere; ſed hinc non ſequitur, laudabile eſſe valde, quod reſideat. Ita non laudatur propterea famulus, quod ſemper adſit hero ſuo, nec Gubernator, quod ſuum locum non deſerat, neque Medicus, quod ægro ſuo fideliter aſſiſtat. His quid omnibus neceſſaria eſt præſentia, ut officio ſuo fungantur, ſed ſola non ſufficit, aliæ inſuper conditiones deſiderantur, quas aſſidua illa, & exterior præſentia ſupplere non poteſt. Dum ergo optamus, ut reſidentia ſtabiliatur tamquam indiſpenſabiliter trahens ſecum obligationem, non requirimus, ut Ordo Epiſcopalis primævæ, & antiquæ ſuæ perfectioni reſtituatur, quemadmodum dicunt quidam nos velle; ſed ſolummodo, ut ab eo maxima, & maxime omnium pudenda exulet inordinatio: maxime, inquam, omnium pudenda: cum Paſtores infra *ipſammet mercenariorum conditionem*, quæ tamen & coram Deo, & coram hominibus adeo contemptibilis eſt, *deprimat*, deturbetque. Propterea gemens, & ſuſpirans, ait quidam Eccleſiæ Pater, *damnat Salvator Paſtores mercenarios*, ſed utinam Eccleſia hodie vel *mercenarios* haberet, qui eam regerent. Mercenarius enim, ſaltem prout eum nobis exhibet Evangelium, *apud gregem ſuum manet*, cum fugiat dum videt lupum venientem, qui certe non fugeret, niſi ovibus adeſſet. Sed hodie Paſtores, ut gregem ſuum deſerant, non expectant donec veniat lupus, quaſi ad eos nihil de ovibus pertineat, propria ſponte dimittunt, nihil ſolliciti, an hoſtis ille animarum eas diſpergat, capiat, dilaniet, nec ne. Præveniunt illi inhumanitate & negligentia ſua, quod mercenarii non niſi timentes, & periculo tam propinqui exequuntur. Inſuper mercenarius, ut loquitur Auguſtinus, etiam dum fugit apud gregem manet: fugit enim a facie Dei, non a loco, in quo eſt, dum innocentiam, & veritatem deſerit, dum timiditas, qua poſſidetur, linguam alligat, impeditque ne & agat, & loquatur, ut eas defendat. *Fugiſti, quia tacuiſti*, inquit iſte Sanctus, *tacuiſti, quia timuiſti*. Amoveamus igitur ab Eccleſia tam ignominioſum opprobrium. Ne ſinamus, ut Epiſcopi, qui eam regunt, infra mercenarios ipſos deprimantur; dicamus ſincere, reſidentiam & juris divini eſſe, & indiſpenſabilem. Lacrymas abſtergamus Eccleſiæ matris noſtræ, quæ undequaque filios ſuos a patribus derelictos circumſpicit. Siſtamus tandem tam horrendam inordinationem, & diſſolutionem, quæ tam multarum aliarum fons eſt, & origo, ne, ſi adhuc diſſimulemus, dum Deus eam in ira ſua conſiderat, dum eam probi omnes cum gemitu deplorant, dum eam irrident hæretici, de Eccleſia dicatur, quod plaga ejus incurabilis facta ſit, & deſperata; cum nec mala ſua, nec remedia perferre valeat ". Extat in ejus vita Gallice conſcripta *lib. 2. cap. 11.*

XIV. Concludamus ergo cum Patribus Concilii Aquilejenſis anni 1596. Tit. *de reſid. Epiſcoporum*: „ Quod de reſidentia Epiſcoporum a Sacro Tridentino Concilio, & ſummorum Pontificum Conſtitutionibus cautum eſt, hoc non eſt intelligendum, ut præſentia aſſideant, nihil præterea agant: cum ex Sacris Canonibus reſidentia ſit accipienda in eum ſenſum, ut ſit *laborioſa*, non *otioſa*. Id quod duobus præſertim Tridentinæ Synodi verbis egregie exprimitur, ut *paſcant*, & *regant*: quorum primum, ad vitæ innocentiam, ad ſalutaris verbi prædicationem, ad Sacramentorum adminiſtrationem, & bonorum operum exemplum pertinet: ſecundum, ad diſciplinam reſtituendam, ad mores purgandos, & Juris Eccleſiaſtici ditionem, ad bonorum laudem, & vindictam malorum ſuſtinendam ſpectat. Utrumque ſi præſtiterint Epiſcopi, ſatis illa, quæ ſunt Epiſcopalis muneris, videbuntur præſtitiſſe, & implevisse ".

CAPUT IX.

De legitimis cauſis abſentiæ Epiſcoporum a ſuis Diœceſibus.

1 *Interdum Epiſcopus plus poteſt prodeſſe abſens quam præſens.*
2 *Bonum univerſalis Eccleſiæ interdum abſentiam requirit.*
3 *Synodus Tridentina nonnullas abſentiæ cauſas probat.*
4 *Quinam ex Decreto Concilii Tridentini de cauſa abſentiæ cognoſcere debeant?*
5 *Indulgentia abſentiæ eſt quædam ſpecies diſpenſationis.*
6 *Regulæ obſervandæ in diſpenſatione, etiam hic ſervari debent.*
7 *Notandum hac de re Concilium Toletanum anni 1566.*
8 *Bonum Eccleſiæ univerſalis non eſt legitima abſentiæ cauſa; ſi illud per alium procurari poſſit.*
9 *Reſidentes in Curia Romana, & Curiis Principum non ſemper a reſidentia excuſantur.*
10 *Synodus Tridentina permittit Epiſcopis duorum, vel trium menſium per annum abſentiam.*
11 *Ut licite hac licentia Epiſcopus utatur, debet ſubeſſe juſta cauſa; quæ an ſubſit, ejus conſcientiæ relinquitur.*
12 *Cavendum ne in ſolemnioribus Feſtis ab Eccleſia ſua abſit.*
13 *Quando corporaliter abeſſe coguntur, curam tamen gregis ſui negligere non poſſunt.*
14 *Quandonam ob imminentem perſecutionem Epiſcopi Eccleſiam ſuam deſerere poſſint?*
15 *Quinam ſpiritualiter fugere cenſeantur, licet corporaliter ſuo gregi aſſiſtant?*
16 *Quomodo hodie plures fugiant, & deſerant ſpiritualiter gregem ſuum, & lupis exponant?*

I. EPiscopos, aliosque curam animarum habentes, teneri *jure divino* ad reſidendum in ſuis Eccleſiis, ſive Diœceſibus, vel Parochiis, ubi injuncto ſibi officio defungi queant, in præcedentibus oſtendimus; uti quoque probavimus ex mente Eccleſiæ reſidentiam requiri non mere corporalem, & otioſam, ſed *laborioſam*, id eſt, in Eccleſiæ, & gregis ſibi commiſſi utilitatem, ac profectum.

Si ergo Epiſcopus, aut Paſtor ſua abſentia interdum queat plus ovibus ſuis prodeſſe, quam *corporali* ſua præſentia; indubie intentioni Eccleſiæ requirentis reſidentiam contrairet, ſi tali caſu localem præſentiam abſentiæ corporali præferret.

II. Ad hæc, cum bonum univerſalis Eccleſiæ nonnunquam præferri debeat commodo particularis Eccleſiæ, contingere quoque poteſt, ut particularis Eccleſia debeat corporali ſui Paſtoris præſentia, etiamſi cum aliquo forſan ſuo incommodo, carere, ſi id bonum notabile univerſalis Eccleſiæ exigat.

III. Hinc Synodus Tridentina, poſtquam omnes quacumque dignitate, etiam Cardinalitia fulgentes, Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, ac Cathedralibus Eccleſiis Præfectos ad reſidentiam

dentiam obſtrictos dixit, declarat quidem eos ab Eccleſiis haud poſſe abeſſe, ſed cum hac clauſula: „ Niſi ex *cauſis*, & modis intra ſcriptis ": id eſt: „ *cum Chriſtiana charitas*, *urgens neceſſitas*, *debita obedientia*, ac *evidens Eccleſiæ*, vel *Reipublicæ* utilitas aliquos nonnunquam abeſſe poſtulant, & exigunt.

IV. Verum num *Chriſtiana* charitas, *urgens* neceſſitas, vel *evidens* Eccleſiæ, aut Reipublicæ utilitas abſentiam requirant, Synodus noluit proprio Epiſcoporum judicio permittere; ſed decernit: „ Has legitimæ abſentiæ cauſas a Beatiſſimo Romano Pontifice, aut a Metropolitano, vel eo abſente, Suffraganeo antiquiori reſidente, qui idem Metropolitani abſentiam probare debebit, in ſcriptis eſſe probandas; niſi cum abſentia inciderit propter aliquod munus, & Reipublicæ officium, Epiſcopatibus adjunctum; cujus quoniam cauſæ ſunt notoriæ, & interdum repentinæ, ne eas quidem ſignificari Metropolitano neceſſe erit: ad eumdem tamen cum Concilio Provinciali ſpectabit judicare de Licentiis a ſe, vel a Suffraganeis datis; & videre, ne quis eo jure abutatur; & ut pœnis Canonicis errantes puniantur.

V. Porro, quia indulgentia abſentiæ quædam eſt quaſi diſpenſatio in regula, quæ reſidentiam præſcribit; ideo qui cauſis abſentiæ examinandis præſunt, quique iis uti volunt, regulas in materia diſpenſationum a Patribus, & Sacris Canonibus præſcriptas, & traditas attendere, & obſervare debent.

VI. Debent itaque ante omnia expendere, num bonum, quod ex abſentia proventurum ſperatur, prævaleat incommodis, quæ Paſtoris abſentia ſecum trahere nata eſt, quam regulam in diſpenſationibus ſequendam poſt Patres, & Sacros Canones tradit doctiſſimus, ac ſanctiſſimus Canonum Collector S. Ivo Carnutenſis in ſuo erudito Prologo, qui Decreto præfixus eſt: „ In his, ait, quæ propter rigorem diſciplinæ, vel muniendam ſalutem Poſteriorum ſanxit diligentia, ſi *honeſta*, vel *utilis* ſequatur *compenſatio*, poteſt præcedere, auctoritate Præſidentium diligenter deliberata diſpenſatio ". Id eſt, ſi incommodum, quod ſecum trahit Canonum infractio, compenſetur per bonum, quod ex diſpenſatione proventurum ſperatur, honeſta ac utilis ſequatur diſpenſatio.

VII. Sapientiſſime proinde Patres Concilii Toletani anni 1566. *act.* 2. *Decreto* 1. declarant conformiter ad Synodum Tridentinam: „ quod non *quævis* cauſa, quæ vel ad Chriſtianam charitatem, urgentem neceſſitatem, debitam obedientiam, evidentem Eccleſiæ, vel Reipublicæ utilitatem cuiquam pertinere videbitur, a reſidentia excuſare debeat: ſed ea tantum, quæ Superioribus *diligentiſſime examine*, *maturo judicio*, *exactaque* cenſura ſic probata fuerit, ut *vere* ſecluſa omni indulgentia, aliqua ex prædictis ratione, dubio procul juſta ſit *omnino* cenſenda; atque ei utilitati, quæ ipſius Paſtoris præſentiam exigit, & quæ non poteſt non eſſe *publica*, ſit *nihilominus præferenda*.

VIII. Ad hæc expendendum, num illud bonum, quod abſens Epiſcopus Eccleſiæ, aut Reipublicæ præſtat, per alium curæ animarum non incumbentem, haberi nequeat.

Si enim bonum Eccleſiæ, aut Reipublicæ, quod ex abſentia Epiſcopi ſperatur, aliunde haberi non minus queat, cauſa ſufficiens non erit legitimæ abſentiæ, quandoquidem non requiratur abſentia Epiſcopi eo caſu, ut bonum illud Eccleſiæ procuretur; cum ſupponatur ſine ejus abſentia illud haberi per alium poſſe.

Huic principio inſiſtens Cardinales Caietanus, quem refert, & ſequitur Fagnanus *ad cap. Ex parte tit. de Clericis non reſid. num.* 5. docet, diſtinctione opus eſſe, ut reſolvatur, an negotium utile Eccleſiæ, aut Reipublicæ ſit legitima cauſa non reſidentiæ Epiſcopalis; utrum nimirum „ negotium univerſalis Eccleſiæ ſit *neceſſario* exigens *Epiſcopum*, vel non: nam ſi negotium *neceſſario* exigit *Epiſcopum*, ut ire ad Concilium generale, vel Synodum Provincialem, quæ etiam ſe habet ad Eccleſiam Epiſcopalem ut totum ad compartem; conſtat, quod rationabilis eſt abſentia: ſed ſi negotium univerſalis Eccleſiæ non *neceſſario* exigit *Epiſcopum*, puta quia perſonæ Epiſcopi habet officium, quo oportet ipſum univerſalis Eccleſiæ ſervitio perpetuo *perſonaliter* Romæ deſervire, v. g. eſt Secretarius Sedis Apoſtolicæ, vel Auditor Rotæ, aut hujuſmodi: *non ex hoc excuſatur a reſidentia quoad Deum* . . . . . . Et quia ſervitia quædam, ut ire ad Synodum, ſunt manifeſte in articulo neceſſitatis Eccleſiæ univerſalis, vel Provincialis, ſervitia autem, quæ Romæ in hujuſmodi officiis exhibentur, *nulla neceſſitate* communiter exigunt, ut *Epiſcopi* incumbant talibus officiis, ſed ſunt tales in Eccleſia Dei, velut *monſtra in natura*: ideo non excuſantur a reſidentia. Et ſi inſtetur, quod reſidentes in Eccleſia communi, qualis eſt Romana, cenſentur ubique reſidere: Reſpondetur, quod ſi hoc eſt verum *fictione juris poſitivi*, quod Juriſtis relinquo, non tamen eſt verum *quoad Deum*.

IX. Hæc poſt Caietanum Fagnanus, qui ad *cap. qualiter tit. eods num.* 13. refert expoſtulationem Cardinalis de Turrecremata contra Epiſcopos in Aulis Principum, & Curia Romana perpetuo reſidentes.

„ Turpe eſt, ait, ut Epiſcopi ſe inſerant ad ſervitia Imperatoris, vel alterius Principis ſæcularis, & deſerant cauſam ſubditorum, & officia devotionis. Hoc non facerent, ſi mortem ſpiritualem timerent, & intelligerent ſe reddituros rationem de ovibus ſuis Deo ſummo Judici. Utinam etiam de Curia Romana hoc in parte obſervaretur, in qua plures Epiſcopi conveniunt non devotionis gratia, ſed ambitionis ſpiritu propulſati, ut altiora quærant, aut beneficia addant beneficiis, aut honores honoribus, utque officia, & legationes quærant, quæ curæ animarum ſibi commiſſarum adferunt plurimum impedimenti! Utinam ſummi Pontifices conſiderarent, quanta negligentia circa animas committitur ex abſentia Prælatorum ab Eccleſiis ſuis.

Eumdem de Epiſcopis a ſua Diœceſi abſentibus, & in Curia Romana honoribus, & beneficiis aucupandis intentis, abuſum exagitavit ſæculo præterito Gentianus Hervetus, epiſtola ad Salmeronem S. J. in qua introducit Epiſcopum alloquentem Pontificem in hæc verba: „ Quam vero hoc eſt miſerandum, & plane deplorandum, quod cum in Italia tot ſint Diœceſes vix tamen vigeſimus quiſque Epiſcopus in ſua Eccleſia reſideat, & populum paſcat! Neque vero hoc te fugere poteſt, Beatiſſime Pater, cum omnes fere, qui Romæ in Aula tua Magiſtratus gerunt, & munera obeunt, ex eorum ſint numero, & diebus feſtis in tuo Sacello tantam eorum videre poſſis multitudinem, ut fere ex ea juſtus conſcribi poſſit exercitus.

Cardinalis Bellarminus proponens Clementi VIII. quædam in Eccleſia reformanda, inter cetera reſidentiam Epiſcoporum quoque urgebat; præcipue eorum, qui ad longum tempus a Diœceſibus ſuis abſunt ob Nuntiaturas eis a Pontifice demandatas; vel ob negotia, & munia Politica, quibus ſunt implicati; aut denique, ob officia, & miniſteria in Curia Romana, quæ per alios quam Epiſcopos exerceri poſſunt. Quin tamen ad tempus aliquod ex juſta cauſa Pontifex Epiſcopos a reſidentia eximere queat, non dubitabat Bellarminus: „ Fateor quidem, ait, aliquos Epiſcopos a reſidentia per obedientiam excuſari: neque iſtud inficior ſummum Pontificem certis de cauſis, atque ad tempus Epiſcopos aliquos a reſidentia eximere. Sed neſcio, an Deo placeat, ut tantus numerus Epiſcoporum tam longo tempore cum tanto animarum detrimento, a propriis Eccleſiis abſit, quos certe ſuo muneri ſatisfacere non poſſe perſpicuum eſt.

Illud præterea indubitatum eſt, cauſam abſentiæ eo debere eſſe majorem, & urgentiorem, quo abſentia eſt diuturnior.

X. „ Quoniam autem, qui aliquantiſper tantum adſunt, ex veterum Canonum ſententia non videntur abeſſe, quia ſtatim reverſuri ſunt: Sacroſancta Synodus (Tridentina) vult, illud abſentiæ ſpatium ſingulis annis ſive continuum, ſive interruptum, extra prædictas cauſas, nullo pacto debere duos, aut ad ſummum tres menſes excedere; & haberi rationem, ut id æqua ex cauſa fiat, & abſque ullo gregis detrimento: quod an ita ſit, abſcedentium conſcientiæ relinquit, quam ſperat religioſam & timoratam fore, cum Deo corda pateant. Cujus opus non fraudulenter agere, ſuo periculo tenentur.

XI. Concedit ergo Synodus, conformiter ad veteres Canones, ut Epiſcopus aliquantiſper abeſſe queat, ſi nimirum fuerit juſta cauſa, quæ abſentiam poſtulet; idque etiam ad *duos*, vel *tres* menſes; quia & in hac duorum, aut trium menſium abſentia juſtam cauſam requirit Synodus; ita tamen ut ipſorummet Epiſcoporum conſcientiæ relinquat, num juſta ac ſufficiens ſubſit cauſa temporis illius abſentiam poſtulans; ipſique ſecum expendant, num eam coram ſummo Paſtore, cui de cura ſuarum ovium exactam rationem reddere tenebuntur, ſufficientem probare poterunt.

XII. Interim ipſos admonet, & in Domino hortatur: ne per „ illius temporis ſpatium *Dominici Adventus*, *Quadrageſimæ*, *Nativitatis*, *Reſurrectionis Domini*, *Pentecoſtes*, item & *Corporis Chriſti* diebus, quibus refici maxime, & in Domino gaudere Paſtoris præſentia oves debent, ipſi ab Eccleſia ſua *Cathedrali* ullo pacto abſint; niſi Epiſcopalia munia in ſua Diœceſi eos alio vocent.

XIII. Illud etiam cogitent Epiſcopi a grege ſuo juſta de cauſa abſentes, ut ſi corpore adeſſe nequeant, affectu tamen, & cura, quantum fieri poteſt, ſemper adſint; ad exemplum S. Auguſtini, qui de ſua abſentia ita ad Clerum, & populum Hipponenſem ſcribit: „ Peto charitatem veſtram, & per Chriſtum obſecro, ne vos mea contriſtet abſentia *corporalis*. Nam *ſpiritu*, & *cordis affectu* puto vos non dubitare nullo modo me *a vobis* poſſe diſcedere: quamvis me amplius contriſtet, quam forte vos ipſos, quod infirmitas mea ſufficere non poteſt omnibus curis, quas de me exigunt membra Chriſti, quibus me & timor ejus, & charitas ſervire compellit.

XIV. Hæc Auguſtinus *epiſt.* 122. qui *epiſtola* 128. ad Honoratum fuſe inquirit, & docte ac pie reſolvit, quando Epiſcopis, aliiſque Paſtoribus ob imminentem perſecutionem fugere liceat; atque in primis hanc aſſignat regulam; „ Fugiant omnino de civitate in civitatem, quando eorum quiſquam *ſpecialiter* a perſecutoribus quæritur, ut ab aliis, qui non ita requiruntur, non deſerantur Eccleſia, ſed præbeant cibaria conſervis ſuis, quos aliter vivere non poſſe noverunt. Cum autem *omnium*, id eſt Epiſcoporum, Clericorum, & Laicorum eſt commune periculum, ſi qui aliis indigent, *non deſerantur ab his*, *quibus indigent*. Aut igitur ad loca munita omnes tranſeant, aut qui habent remanendi neceſſitatem, non relinquantur ab eis, per quos illorum eſt Eccleſiaſtica ſupplenda neceſſitas, ut aut pariter vivant, aut pariter ſufferant, quod eos Pater-familias volet perpeti.

Poſt hæc, ſermonem vertit ad eos; „ Qui ſibi putant *indifferenter* obtemperandum eſſe præcepto, ubi legunt, *de civitate in civitatem eſſe fugiendum*; & mercenarium non exhorrent, qui videt lupum venientem & fugit, quoniam non eſt ei cura de ovibus. Cur, inquit, non iſtas duas Dominicas, veraſque ſententias, unam ſcilicet, ubi fuga ſinitur aut jubetur, alteram, ubi arguitur atque culpatur, ſic intelligere ſtudent, ut inter ſe reperiantur non eſſe contrariæ, ſicut non ſunt? Et hoc quomodo reperitur, niſi attendatur, quod jam ſuperius diſputavi, tunc de locis, in quibus fuimus, premente perſecutione, fugiendum eſſe Chriſti miniſtris; quando ibi aut *plebs* Chriſti *non fuerit*, cui miniſtretur, aut etiam fuerit, & poteſt impleri *per alios* neceſſarium miniſterium, quibus eadem non eſt cauſa fugiendi.

Sed forte quis dicat: „ Ideo debere Dei miniſtros fugere talibus imminentibus malis, ut ſe pro *utilitate* Eccleſiæ, temporibus *tranquillioribus* ſervent ". Reſpondet Auguſtinus: „ *Recte* hoc fit a *quibuſdam*, quando non deſunt alii, *per quos* ſuppleatur Eccleſiaſticum miniſterium, ne ab omnibus deſeratur; quod feciſſe Athanaſium ſupra diximus . . . . . . Sed quando eſt *commune* periculum, magiſque timendum eſt, ne quiſquam id facere credatur, non *conſulendi* voluntate, ſed *timore moriendi*, magiſque

„ *fugien-*

„ *fugiendi obſit exemplo*, quam *vivendi proſit officio*, nulla ratione faciendum eſt.

XV. Hactenus Auguſtinus; quæ forſan nonnullis videbuntur hodie raro, aut nunquam locum habere: utpote Tyrannorum perſecutione haud fervente; at cum eodem Doctore advertamus, Paſtorem illum etiam eſſe mercenarium, & ſpecialiter fugere, qui publicos peccatores, & in grege graſſantes arguere timet: „ ne ſcilicet *perdat* quod *ſectamur*, *humanæ amicitiæ comoditatem*, & *inimicitiarum humanarum incurrat moleſtiam*, tacet, non corripit. Ecce Lupus ovi guttur apprehendit: diabolus fidei adulterium perſuaſit, *tu taces*, non increpas: o mercenarie, Lupum venientem vidiſti, & fugiſti. Reſpondet forte, & dicit: *Ecce hic ſum*, *non fugi*. *Fugiſti*, quia *tacuiſti*: *tacuiſti*, quia *timuiſti*. Fuga animi timor eſt. Corpore ſtetiſti; ſpiritu fugiſti ". *Tract.* 46. *in Joan. num.* 8.

XVI. Hanc ſpiritualem fugam, frequenter non minus perincioſam quam corporalem, ſi ſerio expenderimus, facile deprehendemus plurimos hodie mercenarios eſſe, qui videntes Lupum venientem, immo & in grege ſuo crudeliter graſſantem, fugiunt, id eſt *tacent*; idque hoc prætextu, quod Lupis ſe opponendo, vitia arguendo, peccantes pro merito increpando, & puniendo, Magnatum vel Principum indignationem incurrant; atque ita inidoneos ſe reddant, ut *proſint* gregi ſuo.

CAPUT X.

Præcipuum munus Epiſcoporum eſt Prædicatio verbi Dei.

1 *Apoſtoli arbitrati ſunt præcipuum munus ſuum eſſe prædicare verbum Dei.*
2 *Quare Apoſtoli* per ſe *officium prædicandi*, & *per alias officium baptizandi obirent?*
3 *Synodus Tridentina iterato declarat Epiſcopos* per ſeipſos *teneri ad prædicandum verbum Dei.*
4 *Idem fortiter inculcat S. Carolus.*
5 *Eamdem obligationem urgent Synodi Belgicæ.*
6 *Nulla conſuetudo Epiſcopos ab hac obligatione eximere poteſt.*
7 *Non ſufficit ad ſatisfaciendum huic obligationi aliquoties per annum publice concionari.*
8 *Epiſcopi præcipue intendere debent, ut populus rite ſit inſtructus.*
9 *Inſtructioni Cleri, & populi ſervire poſſunt Inſtructiones, & Epiſtolæ Paſtorales.*
10 *Hoc egregie præſtitit S. Carolus.*
11 *Expenditur Epiſtola ejus Paſtoralis pro orationis in communi agendæ inſtituto, in ſingulis familiis tempore veſpertino inſtituendæ.*
12 *Notandæ ejus Epiſtolæ pro tempore Adventus; & Quadrageſimæ.*
13 *Epiſcopus nihil omittere poteſt, quod ad inſtructionem populi ſit neceſſarium.*

I. PRæcipuum Apoſtolorum officium eſſe miniſterium verbi, ſive prædicationem Evangelii, ſat declararunt Apoſtoli, dum convocata multitudine Diſcipulorum, dixerunt: „ Non eſt æquum nos *derelinquere verbum Dei*, & miniſtrare menſis. Conſiderate ergo, fratres, viros ex vobis boni teſtimonii ſeptem, plenos Spiritu Sancto, & ſapientia, quos conſtituamus ſuper hoc opus. Nos vero orationi, & *miniſterio verbi*, inſtantes erimus ". *Act.* 6.

Et Apoſtolus Paulus audacter pronuntiat, *non miſit me Dominus baptizare, ſed prædicare*. 1. *Corinth.* 1. v. 18. Et quid rurſus aliud indicat vehemens ejuſdem Apoſtoli ad hoc opus in perſona Timothei exhortatio, & adjuratio? *Teſtificor coram Deo, & Jeſu Chriſto, qui judicaturus eſt vivos & mortuos, per adventum ipſius, & regnum ejus: Prædica verbum, inſta opportune, importune: argue, obſecra, increpa in omni patientia, & doctrina*. 2. ad Timoth. 4.

II. Hinc S. Thomas advertit: „ Quod utrumque officium, ſcilicet *docendi & baptizandi*, Dominus Apoſtolis injunxit, quorum vicem gerunt Epiſcopi: aliter tamen, & aliter. Nam officium docendi commiſit eis Chriſtus, ut ipſi illud *per ſe* exercerent tamquam *principaliſſimum* . . . Officium autem *baptizandi* commiſit Apoſtolis, ut *per alios* exercendum . . . Et hoc ideo, quia in baptizando nihil operatur meritum & ſapientia miniſtri, ſicut in docendo ". 3. *part. q.* 67. *art.* 2. *ad* 1.

III. Utque infinita prope Patrum, & Canonum dicta & Decreta, quæ hanc Epiſcoporum obligationem vehementiſſime urgent, ſileam; Synodus Tridentina duobus locis iterato inculcatum voluit: „ Prædicationem Evangelii, ſive prædicationis *munus* eſſe Epiſcoporum *præcipuum*; eoſque teneri *per ſeipſos*, ſi legitime impediti non fuerint, ad prædicandum ſanctum *Jeſu Chriſti* Evangelium ". *Seſſ.* 5. *c.* 2. & *ſeſſ.* 24. *c.* 4. *de reform.*

IV. Sanctus Carolus fideliſſimus Concilii Tridentini executor in ſua prima Provinciali Synodo *part.* 1. *tit.* 6. ita loquitur: „ Apoſtoli, in quorum locum Epiſcopi ſucceſſerunt, ſatis nobis aperuerunt, *verbi Dei prædicationem* eſſe *præcipuum* illorum munus, qui in Epiſcopali Sede collocantur. Quamobrem nos auctoritatem Sacroſancti Tridentini Concilii, & veterum Patrum ſecuti, in Domino Epiſcopos hortamur, ut *toto pectore* in hanc curam incumbentes, greges ſibi commiſſos *ipſimet*, præſertim in Eccleſia, ſua *verbo Dei paſcant*. Quod ſi *levi* de cauſa, aut quodam *animi languore* impediti non fuerint, ſciant ſibi prætermiſſi neceſſarii officii, Judici Deo præcipue rationem eſſe reddendam. Sin autem ſe interdum *vere* impeditos cognoverint, per viros idoneos, ex præſcripto ejuſdem Concilii deligendos, hoc munus ſtudioſiſſime populo præſtent.

V. Non minus hanc obligationem urgent Patres Synodi P. II. Cameracenſis *tit.* 17. *c.* 2. „ Et quia inter munia Epiſcopalia potiſſimas partes ſibi merito vindicat prædicatio verbi Dei, & ab Apoſtolis memoriæ proditum ſit, non eſſe æquum ipſos relinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis; quantum fieri poterit, diligentiam adhibere ſtudebunt Epiſcopi, ut negotiis ſæcularibus ſeſe expediant, etiam regiminis Epiſcopalis maximam partem doctis, & prudentibus viris committendo, & rerum temporalium adminiſtrationem OEconomo fideli concredendo, ut prædicationis officio ſibi proprio liberius vacare poſſint. Quod ſi legitime impediti per ſeipſos id præſtare non poſſint, alios viros doctos tum in ſuis Eccleſiis Cathedralibus, tum in aliis ſuæ Diœceſis deputent, qui eorumdem nomine hoc aſſidue præſtent; ſaltem quoad dictas Cathedrales ſolemnioribus feſtis, & tempore Adventus, & Quadrageſimæ, ut minimum ter in ſeptimana; horam autem, cum ipſemet Epiſcopus concionatur, ſibi commodiorem præſcribere poſſit, non obſtantibus quibuſcumque.

Et Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 16. *c.* 3. ait: „ Inter cetera meminerint Epiſcopi oneris prædicationis verbi Dei.

VI. Nulla proinde conſuetudo, nulla contraria multorum praxis, Epiſcopos ab hoc munere prædicationis eximere poteſt; ſed eadem indiſpenſabili lege, qua ſalutem ſubditorum, ſuorum procurare tenentur, eadem hoc prædicationis officium eiſdem impendere jubentur: quia, ut ait Concilium Lateranenſe III. ſub Innocentio III. in *c.* 15. *tit. de Offic. Ordin.* „ inter cetera, quæ ſpectant *ad ſalutem* populi Chriſtiani, *pabulum Verbi Dei permaxime* ſibi noſcitur eſſe *neceſſarium*; quia ſicut corpus materiali, ſic anima ſpirituali cibo nutritur.

Unde illud S. Ambroſii de ſemetipſo: *Officium docendi nobis impoſuit Sacerdotii neceſſitudo*. Lib. 1. Offic. cap. 1.

Synodus quoque Tridentina *ſeſſ.* 23. *c.* 1. *de reform.* declarat, *præcepto divino mandatum eſſe omnibus*, *quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere . . . verbique divini prædicatione paſcere*.

Nequaquam ergo (uti etiam recte advertit Fagnanus ad *c. Inter cætera tit. de officio Ordinarii n.* 12.) in his Epiſcopi poſſunt ſe excuſare in vim contrariæ conſuetudinis; quia cum ſit contra præceptum divinum, illa conſuetudo reputari debet pro corruptela, & abuſu.

VII. Verum cum præcipuus ſcopus hujus Paſtoralis, & Epiſcopalis muneris, ſit debita populi inſtructio, id eſt, ut de omnibus, quæ ad ſalutem conſequendam ſcitu ſunt neceſſaria, ſit plene inſtructus Epiſcopus huic ſuo muneri haud ſatisfaciet, ſi v. g. aliquoties per annum publice ex cathedra concionetur; ſed vel præcipue in hoc totis viribus incumbere debet, ut populum ſibi commiſſum *per ſe*, quantum poteſt, alioſque inſtruat.

VIII. Hinc illæ ſanctorum, ac zeloſorum Epiſcoporum non tantum frequentes ad populum & Clerum publicæ conciones, & exhortationes, ſed etiam continuæ per vicos, & civitates, viſitationes, & curſationes, ut de populi, & Cleri debita inſtructione informarentur, ac mediis opportunis, ubi defectum inveniſſent, providerent.

IX. Hinc quoque ſimilium Epiſcoporum epiſtolæ Paſtorales pietate doctrinaque refertæ, quibus totam Diœceſim longe lateque diffuſam indeſinenter quodammodo de præcipuis Religionis myſteriis, & hominis Chriſtiani officiis inſtruebant.

Huc quoque referri poſſunt Inſtructiones, quas ad Cleri præcipue directionem emittebant, & publicabant; ut hoc modo omnes non uno tantum tempore certiſque diebus, aut uno loco; ſed ſemper, & ubique, quantum poſſibile erat, inſtruerent, & normam vivendi præberent.

X. Ex hoc Epiſcopali, & vere Apoſtolico zelo, quo in ſuorum ſalutem ferebatur S. Carolus, prodierunt tot ejus doctiſſimæ & piiſſimæ Inſtructiones, & epiſtolæ Paſtorales. quas in magna copia exhibent Acta Eccleſiæ Mediolanenſis, dignæ ut ab omnibus, præſertim Eccleſiaſticis, legantur & ruminentur.

XI. Inter has vero valde notanda eſt, quam pro orationis in communi deinceps agendæ inſtituto, quæ in ſingulis familiis ſerotinis horis fieri poterit, emiſit; atque per omnes ſuæ Diœceſis parochias publicari fecit. Hic verus animarum zelator vivaciter ob oculos ponit orandi neceſſitatem, atque una utilitatem præcipuam orationis in communi recitatæ: atque eum in finem mandat: „ In civitate Mediolanenſi, media hora circa noctis initium (id eſt circa veſperam) pulſetur campana in Eccleſia noſtra majori, aliiſque, & ut in univerſa Diœceſi idem a ſingulis Paſtoribus eadem hora obſervetur.

„ Quamobrem adhortamur, pergit Carolus, paternoque animo omnes & ſingulos rogamus in Domino, ut eo ipſo quo campanæ ſignum pro oratione audierint, quiſque domum ſuam devote ſe conferat, ea mente, qua credat non poſſe ſe niſi ex pietatis Chriſtianæ nævo, & Religionis injuria ex tot diei horis tam puſillum temporis, ut ſeipſum colligat, & mundi hujus negotiis plene vacuo animo pro ſua ſalute Deum alloquatur, non impendere. Patresfamilias, quorum curæ, & periculo non propria modo, ſed & domeſticorum animæ committuntur, omnes e ſua familia ad hanc orationem convocent, ita ut nulli ſervo, aut ancillæ, filiis, aliiſve ab ea abeſſe fas ſit.

Poſt hæc ſubjicit materiam, circa quam ipſi orantes tempore hujus orationis occupari queant; atque ſummarium adjungit, quo modus, rituſque habendæ hujus orationis latius exponuntur; ac inter cetera monet, quod „ cum opificibus, & officinarum magiſtris, eorum famulis, & conductitiis operariis difficile ſit, ſe tum domum ſuam recipere, poterunt in ipſis officinis operumque locis ſeſe pro oratione, quam ibi habebunt colligere, magiſtrorumque erit ſubditos artifices, tirones, operarioſque in ſuis ædibus degentes, ut hoc quadrantis ſpatio vacent orationi, præſtare.

Optat quidem, ut communis hæc oratio ab omnibus ſimul eodemque tempore ad pulſum campanæ obſervetur; ſed tamen ſi ob domeſticum impedimentum haberi eo tempore nequeat, nequaquam tamen omittatur: ſed hora proxime ſequenti inſtituatur, atque ad quadrantem ſaltem duret.

Hoc pium ac ſalutare Caroli inſtitutum multum laudans Gregorius

Digitized by Google

rius XIII. atque deſiderans, ut illud etiam extra Diœceſim Mediolanenſem longe lateque diffunderetur, plures indulgentias huic orationis exercitio incumbentibus elargitus eſt; quæ Bulla Indulgentiarum una cum prædicta epiſtola Paſtorali refertur in Actis Eccleſiæ Mediolanenſis *part. 7. pag.* 906. & ſequentibus, edit. Lugdunenſis anni 1683.

Deinde ſequuntur *Inſtructiones pro oratione ſine intermiſſione*, non minus pie ac ſalutares; ubi inter calamitates, quarum cauſa hæc oratio habetur, reponit hanc: „ Pro perſecutionibus & damnis, „ quæ ab hæreticis *Gallia* & *Belgium* ſuſtinent, cum tot anima„ rum detrimento, ſanctique nominis Dei dedecore.

Quidni ergo jure merito plures civitates, atque præ ceteris hæc Lovanienſis hunc in Patronum aſſumant; eumque ſpeciali cultu, & fiducia colant & invocent, qui etiam vivens Belgii nequaquam oblitus eſt, & cujus precibus forſan debemus, quod in Catholica fide conſervati ſimus.

XII. Quia vero tempore Adventus, & Quadrageſimæ præcipue populus debet a ſuis Paſtoribus inſtrui, & ad pietatis exercitia excitari; epiſtolas Paſtorales per univerſam ſuam Diœceſim miſit, populoque prælegi juſſit, quibus myſteria hiſce temporibus præcipue recolenda proponit; variaque Chriſtianæ pietatis opera, quibus tempora illa utiliter traducantur, præſcribit; quæ lectu digniſſimæ cum aliis multis inſtructionibus, & epiſtolis Paſtoralibus, in citatis Actis referuntur.

XIII. Muneris ergo Epiſcopalis eſt, nihil omittere quominus populus ſibi commiſſus ſciat ea, quæ neceſſaria ſunt, ut ſalutem æternam aſſequi, & pœnas æternas evadere queat: poſſitque ipſe, conſummatione ſui curſus inſtante, dicere ad gregem ſibi commiſſum ad exemplum Apoſtoli: *Vos ſcitis quomodo nihil ſubtraxerim utilium, quominus annuntiarem vobis, & docerem vos publice, & per domus .... nec facio animam meam pretioſiorem quam me, dummodo conſummem curſum meum, & miniſterium verbi, quod accepi a Domino Jeſu, teſtificari Evangelium gratiæ Dei.* Act. c. 20. v. 18. 23. 24.

CAPUT XI.

Nullus ſine auctoritate Epiſcopi publice prædicare poteſt.

1 *Olim nullus, niſi ex* ſpeciali *commiſſione Epiſcopi, Verbum Dei populo annuntiare poterat.*
2 *Sicuti cura animarum, ita auctoritas prædicandi ab Epiſcopo in inferiorem Clerum diffunditur.*
3 *Synodus Tridentina ſupponit, neminem poſſe annuntiare publice verbum Dei, niſi auctoritate Epiſcopi.*
4 *Epiſcopus legitime impeditus deputat Concionatorem, qui ejus vices ſuppleat in Eccleſia Cathedrali; non obſtante etiam conſuetudine* immemoriali.
5 *Secus fit in Eccleſiis Cathedralibus, quæ ſimul ſunt Parochiales.*
6 *Etiam Parochi auctoritate Epiſcopi verbum Dei annuntiant.*
7 *Olim auctoritas concionandi in omnibus Preſbyteris erat revocabilis ad voluntatem Epiſcopi.*
8 *Aliud hodie obtinet reſpectu Parochorum, & quare?*
9 *Epiſcopus nequit hodie pro libitu Parochum ſuſpendere a concionibus.*
10 *Parochis legitime impeditis, aut non ſufficientibus, Epiſcopi eſt mittere Concionatores.*
11 *Epiſcopi quoque eſt mittere Concionatores pro Adventu, & Quadrageſima, etiamſi eſſet contraria conſuetudo.*
12 *Conſuetudo tamen* immemorialis *poteſt nominationem Concionatorum ad alios, etiam Laicos transferre.*
13 *Quæ de nominatione Concionatorum dicta ſunt, probantur per Arreſta Regia, & notoriam praxim Belgii.*
14 *Jus nominandi Concionatorem eſt ſimile juri patronatus ad Beneficia Eccleſiaſtica.*
15 *Super approbatione Regularium magna fuit inter Patres Concilii Tridentini concertatio.*
16 *Diſtinctio facta eſt inter Regulares concionantes in* Eccleſiis ſuorum Ordinum, *& concionantes in Eccleſiis* non ſuorum Ordinum.
17 *Hæc diſtinctio non placuit Epiſcopo Feluſano; eique in oratione publica multa oppoſuit.*
18 *Juxta Decreta Synodi Tridentinæ nequeunt Regulares etiam in Eccleſiis* ſuorum Ordinum *ſine tacita ſaltem Epiſcopi licentia concionari.*
19 *Praxis S. Caroli circa licentiam concionandi indulgendam Regularibus in Eccleſiis* ſuorum Ordinum.
20 *Synodus Bituricenſis requirit licentiam Epiſcopi, ut Regulares concionari poſſint in* Eccleſiis ſuorum Ordinum.
21 *Facultas concionandi data Sæcularibus, aut Regularibus non habentibus Beneficia Curata, poteſt pro arbitrio Epiſcopi reſtringi, ac etiam revocari.*
22 *Parochi ad concionandum admittere non poſſunt Regulares, niſi exhibita licentia Ordinarii in ſcriptis.*
23 *Epiſcoporum eſt intendere Concionatoribus, nec Judices Regii impedire eos poſſunt in capienda informatione ſuper doctrina ab illis propoſita.*
24 *Propoſitio, qua Judicibus Regiis attribuit poteſtatem approbandi Concionatores in defectum Epiſcopi, cenſurata.*

I. NUm primis Eccleſiæ ſæculis ſoli Epiſcopi ſermonem ad populum habuerint, a multis in controverſiam, & quæſtionem revocatum fuit. Illud equidem expeditum eſt, prædicandi munus pleno jure exercere, tanquam potiorem Apoſtolici muneris partem, Epiſcoporum eſſe proprium; neque illud unquam Preſbytero, aut Diacono, aut cuivis de Clero ſine Epiſcopi auctoritate licuiſſe. Quod obſervans Balſamon ad Canonem 64. Trullanum ait: „ Populum Domini docere, & divina Decreta interpretari, „ *ſolis Antiſtitibus* a divina Spiritus gratia conceſſum eſt, & eis „ quibus ab his permiſſum eſt.

Et ad Canonem 19. Trullanum notatum vult: „ Quod populum „ docere *ſolis* Epiſcopis datum eſt, & magnæ Eccleſiæ Doctores „ Patriarchæ jure docent": hoc eſt, ex commiſſione, & auctoritate Patriarchæ.

Ita ex commiſſione Valerii Hipponenſis Epiſcopi S. Auguſtinum adhuc Preſbyterum ad populum ſermonem habuiſſe, teſtis eſt Poſſidius in ejus vita *c.* 5. Et de S. Chryſoſtomo in ordine Preſbyteratus conſtituto refert Palladius: „ Agebat *vices Epiſcopi* in præ„ dicatione verbi Dei, omniumque corda mirabili facundia Scri„ pturarum dulcedine ornata ad ſe rapiebat.

II. Quemadmodum enim omnis animarum cura, & Sacerdotii plenitudo penes Epiſcopos, atque ab his in inferiorem Clerum diffunditur: ita quoque prædicandi auctoritas, quæ Sacerdotii, & paſtoralis officii præcipua portio eſt, tota & plenarie penes Epiſcopos eſt, atque ab his in alios inferiores miniſtros diffunditur; qui, niſi auctoritate ab Epiſcopo accepta, id muneris obire non poſſunt.

Unde Synodus Lateranenſis ſub Innocentio III. *in cap.* 15. *tit. De Offic. Ordinarii*, & renovatur a Synodo Tridentina *ſeſſ.* 5. *cap.* 2. *de Reformat.* advertens, „ Epiſcopis non ſufficere, *per ſeipſos* „ miniſtrare populo verbum Dei maxime per amplas Diœceſes, & „ diffuſas, generali Conſtitutione ſancivit, ut Epiſcopi viros ido„ neos ad ſanctæ *Prædicationis* officium ſalubriter exequendum aſ„ ſumant, potentes in opere, & ſermone, qui plebes ſibi commiſ„ ſas *vice ipſorum* (cum per ſe iidem nequiverint) ſollicite viſi„ tantes, eas *verbo* ædificent, & exemplo.

III. Et Synodus Tridentina *ſeſſ.* 24. *cap.* 4. *De Ref.* mandat: „ ut in Eccleſia ſua ipſi Epiſcopi *per ſe*, aut ſi *legitime* impediti „ fuerint, per eos, quos ad *Prædicationis munus aſſument*; in aliis „ autem Eccleſiis per Parochos, ſive iis impeditis, per alios *ab* „ *Epiſcopis*, impenſis eorum, qui eas præſtare vel tenentur, vel „ ſolent, deputandos in civitate, aut in quacumque parte Diœce„ ſis cenſebunt expedire, &c.

Suppoſuit ergo Synodus Tridentina Epiſcoporum proprium eſſe, verbum Dei populo annuntiare; neque alios id niſi ex auctoritate, & miſſione ab Epiſcopis accepta, præſtare poſſe.

IV. Et quidem in Eccleſia ſua propria Cathedrali, ſi Epiſcopus *legitime* impeditus *per ſe* prædicationis munere fungi nequeat, ipſius eſt Concionatorem eligere, & deputare, & ita quidem, ut nec Canonici ſive Capitulum, nec alius quiſpiam illius deputationi ſe immiſcere queat; tametſi etiam eſſent in poſſeſſione *immemoriali* deputandi Concionatorem; quam ſuſtuliſſe Synodum Tridentinam non ſemel reſpondit S. Congregatio, uti refert Fagnanus ad *cap. Inter cetera tit. De Off. Ordinarii*.

Neque quidquam hac in parte exemptio Capituli juvare poteſt: atque ita pro Epiſcopo Catalaunenſi contra Capitulum licet exemptum judicavit Senatus Pariſienſis, teſte Renato Choppino *Lib.* 1. *de Sac. Pol. tit.* 5. *nu.* 8.

V. Si tamen Cathedralis ſimul ſit Parochialis; atque in ea ſoleat per Parochum verbum Dei, quemadmodum in aliis Eccleſiis Parochialibus annuntiari, exceptis quibuſdam diebus ſolemnioribus Epiſcopo reſervatis, eo caſu circa deputationem Concionatoris obſervandum, quod Synodus Tridentina circa deputationem Concionatorum in aliis Eccleſiis, quam Cathedralibus, decrevit.

VI. Vult itaque, ut Epiſcopi *legitime* impediti, aut non ſufficientes, ut *per ſe* toti ſuæ Diœceſi verbum Dei annuntient, id præſtent in aliis Eccleſiis diſtinctis a Cathedrali per *Parochos*.

Hinc patet, Parochos *vice* quodammodo, & *auctoritate Epiſcopi* verbum Dei annuntiare.

VII. Et ſane ſi priſtinam Eccleſiæ diſciplinam attendamus, nemo Preſbyterorum concionari ſive verbum Dei populo annuntiare poterat, niſi ex *ſpeciali* commiſſione Epiſcopi; idque *dependenter* ab ejus voluntate, & nutu; adeo ut penes Epiſcopum eſſet libera facultas, auctoritatem concionandi, quando ei viſum eſſet, renovare; at hodie poſtquam officia, & miniſteria Eccleſiæ in Beneficia, ac Dignitates tranſivere, non eadem manſit Epiſcoporum auctoritas ſeu libertas.

VIII. Parochi quippe, aliique Beneficia curata poſſidentes, vi ſuorum Beneficiorum juxta modernam diſciplinam jus *quaſi ordinarium*, & perpetuum accipiunt; ita ut, titulo ſui Beneficii jure *proprio*, & *ordinario* exerceant ea omnia, ad quæ vi ſui Beneficii obligantur.

Itaque Parochus, ceterique Beneficia curata poſſidentes, accipiunt quidem, etiam ſecundum hodiernam diſciplinam, inſtitutionem Canonicam, atque curam animarum ab Epiſcopo; atque eatenus jus concionandi, quod præcipue ad curam animarum pertinet, ab Epiſcopo in ipſos derivatur; at inſtitutione ſeu *cura animarum* ſemel accepta, jam jure ſui Beneficii, quod eſt jam *perpetuum*, functiones Beneficio ſuo annexas perſolvunt.

IX. Sicut ergo Epiſcopus non poteſt illum, ſpectata moderna diſciplina, pro libitu, nullo juris ordine ſervato, privare Beneficio; ita nec liberum eſt Epiſcopo, pro ſuo arbitrio ſuſpendere, aut impedire a functionibus Beneficio ſuo eſſentialiter annexis, qualis eſt, Verbum Dei populo annuntiare.

Quod etiam non obſcure innuit Synodus Tridentina, dum vult, ut Epiſcopi legitime impediti, in aliis Eccleſiis a Cathedrali diſtinctis, per *Parochos* divinam legem annuntient; *his* autem *impeditis*, *per alios ab ipſo deputandos*: ſat indicans, Epiſcopos, debere *Parochis* tamquam *Ordinariis*, ſed ſubalternis verbi Dei præconibus, permittere ejuſdem prædicationem; neque aliis eam poſſe committere, niſi dum ipſi *Parochi* legitime fuerint impediti.

X. Parochis autem *legitime* impeditis, Epiſcopi eſt deputare, & eligere Concionatores; idque per totam Diœceſim, & quidem impenſis eorum, qui eas præſtare tenentur, vel ſolent.

Unde etiam hodie ex Decreto Concilii Tridentini Epiſcopus habet funda-

Digitized by Google

fundatam intentionem deputandi, & mittendi Concionatores, qui in civitate, aut in quacumque parte Diœceſis annuntient verbum Dei, *Parochis impeditis*, aut *inſufficientibus*, ut illud *per ſe* pro neceſſitate populi annuntient.

XI. „ Hinc cum Epiſcopus Miletenſis providere voluiſſet (ait Fagnanus *loco citato num.* 25.) de Concionatore in ſuburbio Victorioſæ ſubditis ſuis, & Officiales ipſius, conſulto prius magno Magiſtro Petro de Monte, reſpondiſſent electionem dicti Concionatoris *non ſpectare ad Epiſcopum*, ſed ad *eos*, *qui eleemoſynam Concionatoribus ex bonis Univerſitatis miniſtrant*, Epiſcopo ſuper hoc declarationem poſtulante, S. Congregatio cenſuit: Electionem Concionatoris *ad Epiſcopum* pertinere ex Decreto Concilii „. *cap.* 4. *ſeſſ.* 24.

Quin, etſi populus, aut alius ex conſuetudine *non immemoriali* eligeret Concionatorem, qui certis diebus verbum Dei annuntiet, poſſet nihilominus Epiſcopus, non obſtante hac conſuetudine, Concionatorem deputare, uti ſæpius reſolvit S. Congregatio apud Fagnanum *num.* 27. & 31.

XII. Sed ſi ex conſuetudine *immemoriali* ad populum, Capitulum, Parochum, alioſve hujuſmodi electio, ſive deſignatio ſpectet, ea ſervanda erit; nec ad Epiſcopum eo caſu deputatio Concionatoris in Eccleſia non Cathedrali ſpectabit: „ quia, inquit Fagnanus *num.* 28. Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 24. *cap.* 4. *de reformat.* non ſuſtulit conſuetudinem *immemorialem*, ſecundum quam facultas nominandi Concionatorem in Eccleſiis *non Cathedralibus*, alii, quam Epiſcopo competeret, ut ſæpius fuit reſolutum.

Refert Carolus Fevretius in tractatu ſuo *de Abuſu lib.* 3. *cap.* 4. §. 22. eſſe plura Regiorum Tribunalium Arreſta, quibus declaratum fuit, liberum eſſe Epiſcopis mittere Concionatores ad concionandum per Adventum, & Quadrageſimam in Eccleſiis ſuarum reſpective Diœceſium, quibus locorum incolæ obligabuntur dare hoſpitium & victum.

XIII. Et in ſpecie, cum circa annum 1655. Epiſcopus Auguſtodunenſis miſiſſet ad quamdam ſuæ Diœceſis civitatem Concionatorem ex Minimorum Ordine ad concionandum per Adventum; ipſeque civitatis Magiſtratus ipſi hoſpitium, & alimenta recuſaret; Epiſcopus, junctis ſibi Commiſſariis Cleri Gallicani, recurrit ad Conſilium privatum Regium: ubi dictum fuit, ut dictus Magiſtratus, & Syndicus Cleri Gallicani conteſtarentur; ac interim per proviſionem conformiter ad Arreſta die 30. Martii 1636. & 26. Auguſti 1639. Concionatores, qui mitterentur ad concionandum in dicta civitate conſuetum hoſpitium, & victum acciperent. Cumque Epiſcopus ulterius pro definitiva urgeret; & ipſe Magiſtratus civitatis affirmaret, ſe eſſe in poſſeſſione *immemoriali* præſentandi Concionatores pro Adventu, & Quadrageſima ipſi Epiſcopo: die 17. Decembris ejuſdem anni 1655. decretum fuit, ut Magiſtratus, & Incolæ illius civitatis probarent *intra tres menſes*, ſe eſſe in poſſeſſione *immemoriali* nominandi, & præſentandi dictos Concionatores Epiſcopo; ſalva Epiſcopo probatione contraria; interim per proviſionem & ſine præjudicio juris alterutrius in principali, declaravit Epiſcopum eſſe manutenendum, & defendendum in jure eligendi, & mittendi Concionatores, quibus prædicti incolæ tenebantur hoſpitium, & victum præbere; nec non permittere ſolitam quæſtuationem. Quæ ſententia proviſionalis poſtmodum in definitivam tranſivit; ut latius in Actis Cleri Gallicani refertur *tom.* 1. *tit.* 3. *cap.* 8.

Hic duo, quæ ſupra diximus, Regio Arreſto deciſa videmus. Primum, Epiſcopum de jure habere fundatam intentionem eligendi, ac mittendi Concionatores per totam ſuam Diœceſim, qui Parochis legitime impeditis, aut inſufficientibus, verbum Dei annuntient.

Secundum, quod conſuetudo ſeu poſſeſſio immemorialis poſſit jus Concionatores eligendi, & nominandi transferre non tantum in Capitula, Parochos, alioſve Eccleſiaſticos, ſed etiam in Laicos; quod aperte ſupponit ſententia proviſionalis 17. Decembris anno 1655. prolata; atque in terminis pro Æditiuis judicatum refert Du-Freſne in libro, cui titulus *Journal des Audientes tom.* 1. *cap.* 18. & probat notoria Belgii praxis; quæ electionem, & nominationem Concionatoris paſſim ad Parochos, Capitula, Æditiuos, alioſve, pro varia locorum conſuetdine tranſtulit.

XIV. Hæc porro Concionatoris electio ſeu nominatio, eſt inſtar juris Patronatus ad Beneficia Curata, quod & Laicis competere poteſt. Unde ſicuti præſentatus a Patrono ſive Eccleſiaſtico ſive Laico ſe functionibus paſtoralibus immiſcere nequit, ni prius ab Epiſcopo curam animarum acceperit; ita & nominatus ſeu electus in Concionatorem, debet ab Epiſcopo concionandi licentiam obtinuiſſe: nec in vim hujuſmodi conſuetudinis immemorialis aliud competere poteſt ſive Eccleſiaſticis ſive Laicis, quam eligere Concionatorem unum ex approbatis ab Epiſcopo, vel ſub illa clauſula, modo licentiam obtineat.

Certum enim eſt, nec quiſquam in dubium vocat, nullum Presbyterum, aut Clericum ſæcularem, niſi Beneficium Curatum habeat, ſine approbatione, & expreſſa licentia *Ordinarii loci publice* concionari poſſe.

XV. Quoad Regulares, ob varia, quæ prætendebant ſibi a Summis Pontificibus indulta in hac materia privilegia, non exigua fuit inter Patres Concilii Tridentini concertatio; de qua videri poteſt ejuſdem Concilii hiſtoria a Pallavicino conſcripta *lib.* 7. *c.* 4.

XVI. Poſt hanc concertationem tandem *Seſſ.* 5. *cap.* 2. *de reform.* quoad licentiam ab Ordinario obtinendam, diſtinctio aliqua facta eſt inter facultatem concionandi in Eccleſiis *ſuorum Ordinum*, & Eccleſiis *non ſuorum Ordinum*, ut ſcilicet „ Regulares cujuſcumque Ordinis, niſi a Superioribus ſuis de vita, moribus, & ſcientia examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentia etiam in Eccleſiis *ſuorum Ordinum*, prædicare non poſſint: cum qua licentia *perſonaliter*, & ab eis *benedictionem petere teneantur*, antequam prædicare incipiant. In Eccleſiis vero, quæ *ſuorum Ordinum non ſunt*, ultra licentiam ſuorum Superiorum, etiam *Epiſcopi licentiam* habere teneantur; ſine qua in ipſis Eccleſiis *non ſuorum Ordinum* nullo modo prædicare poſſint. Ipſam autem licentiam Epiſcopi gratis concedant.

„ Si vero (pergit Synodus) quod abſit, Prædicator errores, aut ſcandala diſſeminaverit in populum, etiamſi in Monaſterio ſui vel alterius Ordinis prædicet; Epiſcopus ei prædicationem interdicat. Quod ſi hæreſes prædicaverit, contra eum, ſecundum juris diſpoſitionem, aut loci conſuetudinem procedat; etiamſi Prædicator ipſe generali vel ſpeciali privilegio exemptum ſe eſſe prætenderet. Quo caſu Epiſcopus auctoritate Apoſtolica, & tamquam Sedis Apoſtolicæ delegatus procedat.

XVII. Hoc decretum, in quantum Regularibus permittit prædicare in Eccleſiis *ſuorum Ordinum*, ex ſola Superiorum licentia ipſi Epiſcopo *ſimpliciter* præſentanda, & *benedictione* ab ipſis *petita*; & inſuper Epiſcopis prædicationem Regularibus interdicendi poteſtatem demum facit, dum Prædicator errores, aut ſcandala in populum diſſeminaverit: nonnullis e Patribus Tridentinis, atque præ ceteris Brachio Martello Epiſcopo Feſulano mire diſplicuit; ajebatque publice in cœtu Patrum ſuper diſcuſſione hujus decreti inſtituto 15. Aprilis anno 1546. „ Acerbe ſe angi; quod liberum eſſet Regularibus, neque *miſſis*, neque *vocatis*, ſuis in Cœnobiis per Epiſcoporum Diœceſes Concionari. *Quod*, exclamavit, *quidnam eſt aliud, o Patres niſi permittere, ut lupi non per oſtium, ſed aliunde ingreſſi ovile perturbent?* Deinde eoſdem per Deum, ac Superos obſecrare non deſiit, ne id paterentur: ſi abnuerent, ſe pro ſua virili parte cauſam ſuſtentaturum, provocantem ad cæleſte Tribunal, apud quod conteſtabatur, ſe inſontem in eo eſſe, & ſuper illos populorum crimen, ac ſanguinem abiturum: „ Hæc Pallavicinus *loc. cit. n.* 3.

Deinde in generali Congregatione habita 10. Maji rurſus prolixa oratione coram Patribus, idem vehementiſſime urgere perrexit, atque ipſos Regulares de privilegiis ſuis contra auctoritatem Epiſcoporum gloriantes alloquens, ait: „ Nolite nos ita tardo ingenio exiſtimare, ut iſta ſophiſmata ſive paralogiſmata non intelligamus, putemuſque vos *veſtris in Monaſteriis non populo noſtro*, ſed *Fratribus veſtris tantum*, aut tectis, & parietibus eſſe concionaturos. Nolite adeo inhumaniter; ne dicam irreverenter cum ſanctiſſimis Epiſcopis agere, ut *noſtras plebes* docere *ſine permiſſu*, & *conſilio* noſtro cogitetis.

His contendebat Antiſtes ille, nec in Monaſteriis *ſuorum Ordinum* permittendum eſſe Regularibus *ſine licentia Epiſcoporum* concionari: cum non minus in Eccleſiis ſuorum Ordinum, quam non ſuorum Ordinum, populum Epiſcoporum curæ commiſſum doceant.

Poſt hæc proſequitur Feſulanus: „ Additum eſt neſcio quid de coercendis his, qui in concionando a fide aberraverint. Hic ergo jam illud, quod notiſſimum eſt, non diſputabo, quam non ſit facile errantem aliquem, & pernicioſa docentem redarguere; propterea quod non ſolum habent iſti tot latebras, tantoſque receſſus, ut etiam deprehenſi facile elabantur: ſed veniunt ita ſæpe ad fallendum inſtructi, atque artificioſa concionandi ratione, ut vel eruditiſſimas quaſque aures, atque attentiſſimas non magno labore fallere, atque in dicendo præterire poſſint. Sed quæro, utrum tandem ad ulciſcendas oves noſtras, an ad cuſtodiendas vocati ſumus. *Paſcite*, nobis dictum eſt, *gregem, & cuſtodite, non vindicate. Mihi* enim *vindicta*, & *ergo retribuam*, atque *occiſarum* ovium a nobis, non occidentium luporum ſanguis requiretur.

Hæc & plura Feſulanus Antiſtes in oratione coram Patribus Tridentinis pronuntiata, & inſerta *tom.* XIV. *Concil. col.* 1639. ſub hoc titulo, *Brachii Martelli Florentini, Epiſcopi Feſulani ſententia, qua declarat, Regulares ſine licentia Epiſcoporum, nec in Monaſteriis, nec extra Monaſteria debere fungi officio prædicandi*.

XVIII. Et licet Patribus Tridentinis tunc viſum haud fuerit poſtulatis hujus Epiſcopi per omnia conſentire, eamque diſtinctionem inter facultatem concionandi in Eccleſiis *ſuorum Ordinum*, & *non ſuorum Ordinum* omnino tollere; his tamen, aut ſimilibus rationibus indubie effectum eſt, ut *Seſſ.* 24. *c.* 4. *de reform.* habita 11. Novemb. 1563. cum jam numerus Epiſcoporum eſſet frequentior, & temporum conditio convenientior, decretum ſit, ut „ Nullus Sæcularis, ſive Regularis, etiam in Eccleſiis *ſuorum Ordinum*, *contradicente* Epiſcopo, prædicare præſumat „. Quo Decretum, ſi cum Decreto priori combinetur, omne *in effectu*, quod Feſulanus optabat, haberi poterit.

Cum enim ex Decreto *Seſſ.* 5. *c.* 2. *de reform.* Regulares priuſquam concionari incipiant, etiam in Eccleſiis *ſuorum Ordinum*, ab Epiſcopis benedictionem petere debeant; & vi poſterioris Decreti non poſſint in Eccleſiis ſuorum Ordinum, *contradicente* Epiſcopo, prædicare, nonne in poteſtate Epiſcoporum eſt, efficere, ut nemo Regularium, etiam in Eccleſiis *ſuorum Ordinum* concionetur, de cujus vita, moribus, doctrina & ſufficientia non ſint plene inſtructi; & quem ad id muneris ſaltem tacite non approbaverint?

XIX. Id ſane obtinebunt Epiſcopi, ſi ad exemplum S. Caroli ſtatuant: „ Ne patiatur Parochus, cujuſvis Ordinis Regulares in *Ordinis ſui Eccleſiis*, intra fines Parochiæ ſuæ ſitis, concionem habere, niſi ex *ſcripto teſtimonio* perſpexerit, eos muneris hujuſmodi in illis Eccleſiis obeundi cauſa, *ſed ad Epiſcopum* cum concionandi facultate, quam a Superioribus ſuis ipſi obtinuerint, *contuliſſe*, & *benedictionem*, ut Tridentino Concilio cautum eſt, ab *eodem petiiſſe*". In Concilio Mediolan. III. *c.* 3.

Hoc quippe pacto fiet, quod nullus Regularis etiam in *Eccleſiis ſuorum Ordinum* concionetur, de quo non conſtet, eum ſe præſentaſſe Epiſcopo, & benedictionem ab eodem petiiſſe; adeoque in Epiſcopi poteſtate fuiſſe, ei quoad conciones habendas contradicere, ſi de ejus moribus, & doctrina non ſatis ſit inſtructus; qua contradictione vi Concilii Tridentini fit, ut nec in *Eccleſiis ſuorum Ordinum* concionari queat; adeoque ſi Epiſcopus benedictionem impertiatur, teſtimoniumque illius annuat, neque contradicat, an non ſat aperte cenſebitur illum Regularem, ſaltem *tacite*, ad concionandum approbare, & licentiam concedere? præſertim quia ſimplex Epiſcopi contradictio, nulla expreſſa contradictionis cauſa, tam in Sæcularibus, quam in Regularibus Beneficium Curatum non habentibus

Digitized by Google

tibus ſufficit; eo quod horum concionandi poteſtas tantum ſit *Vicaria* ſeu *delegata*, quam ad nutum revocari poſſe apud omnes in confeſſio eſt. Unde ſine ulla hæſitatione ait Zypæus in jure novo *tit.* 1. *n.* 10. „ Epiſcopo contradicente etiam *non dicta cauſa* (quam„ vis ſine cauſa id facere non debeat) nemo prædicare poteſt, *quam„ vis exemptus*, *quovis privilegio*, & appellatione non obſtante.

XX. Nullatenus proinde a mente Synodi Tridentinæ aberraſſe videntur Patres Synodi Bituricenſis an. 1584. *tit.* 3. *can.* 4. decernendo; ut „ Regulares cujuſcumque ſint Ordinis prædicare non præſu„ mant, etiam in Eccleſiis *ſuorum Ordinum*, niſi prius examinati, „ & approbati a ſuo Superiore, & *impetrata* ab Epiſcopo, aut e„ jus Vicario benedictione, & *licentia* ". Tacita nimirum *licentia*; quæ data intelligitur, dum benedictione impertita, non contradicendo, ad concionandum dimittitur.

XXI. Ulterius cum facultas concionandi ſeu Regularibus, ſeu ſæcularibus non habentibus Beneficium Curatum conceſſa, duntaxat ſit delegata, & Vicaria, ea ad libitum revocari, reſtringi, & modificari, adinſtar juriſdictionis delegatæ, poteſt.

XXII. Hac de cauſa præcipiunt paſſim Synodi, & frequenter Epiſcoporum Decretis renovatum fuit, ut Paſtores neminem in Eccleſiis ſui concionari permittant, niſi de *licentia Ordinarii* in *ſcriptis* prædocuerit. Synod. Mechl. P. II. *titul.* 11. *cap.* 1. Gand *tit.* 10. *cap.* 1. Namurcenſis ann. 1659. *tit.* 10. *c.* 1. &c.

XXIII. Porro ſicuti etiam ad Epiſcopum ſive Ordinarium ſpectat principaliter munus prædicandi, populumque inſtruendi; atque inferiores quodammodo tantum *vices* ejus ſuppleant; eique adjutores ſint, & ab ipſo miſſionem, ac licentiam accipiant; ipſius quoque eſt invigilare, atque intendere, num officio in nullo deſint; ſed diligenter inſtructioni populi incumbant, eique ſincerum, & conveniens ſpirituale verbi divini pabulum porrigant; eoſque, ſi in eo delinquant, corrigere, & punire.

Quapropter cum Senatus Burdigalenſis interdixiſſet Epiſcopo Vaſatenſi, inquirere in doctrinam inter concionandum propoſitam, cauſa ad Conſilium privatum Regium devoluta, Rex, caſſato dicto Burdigalenſis Senatus Decreto, inhibuit tam prædicto Senatui Burdigalenſi, quam aliis Senatibus, & Judicibus Laicis, ullo titulo, aut prætextu eſſe impedimento Prælatis in capienda informatione ſuper *doctrina* in concionibus, ſive a Sæcularibus, ſive Regularibus propoſita, ipſam religionem concernente.

Similiter inhibito Regia facta fuit ann. 1657. Parlamento Pariſienſi, & ceteris omnibus, cognoſcendi de materia doctrinæ, miſſionibus Concionatorum, approbationibus Confeſſariorum, & aliis materiis mere ſpiritualibus, & per ſententiam Conſilii Sanctioris rurſum confirmatum fuit. Referuntur hæc Arreſta, & Decreta in Actis Cleri Gallicani *tom.* 1. *tit.* 2. *c.* 20. 22. 23. & 24.

XXIV. Et inter propoſitiones, quas anno 1656. 10. Archiepiſcopi cum 73. Epiſcopis, plurimiſque Abbatibus, aliiſque Prælatis Conventum generalem Cleri Gallicani conſtituentes, tamquam temerarias, ſcandaloſas, falſas, erroneas, in hæreſim, & ſchiſma inducentes, Sedi Apoſtolicæ, Conciliis tum OEcumenicis, tum Provincialibus, & præcipue Sacro Tridentino, & Ordini Epiſcoporum Apoſtolico contrarias, & injurioſas, Eccleſiaſticæ Hierarchiæ deſtructivas, reſpective damnarunt, erat hæc: „ Regulares Mendicantes pe„ tere poſſunt licite a Judicibus ſæcularibus, ut injungant Epiſco„ pis, quatenus ipſis mandata concedant ad prædicandum in Ad„ ventu, & Quadrageſima: quod ſi renuant facere Epiſcopi, De„ cretum Judicum ſæcularium *tantundem valet*, ac *ſi permiſſio di„ ctis Religioſis conceſſa* fuiſſet.

Quin tamen interdum Magiſtratus Regii procedere, atque informationes ſumere poſſint contra Concionatores ſeditioſa, aut ſcandaloſa in populum ſpargentes, quæ magis ad emotionem, & ſeditionem, quam ad pietatem, & debitam erga Superiores, & Magiſtratus obſervantiam plebem excitare poſſent, non eſt dubium. (*a*)

Unde cum quidam Parochus in urbe Pariſienſi aliqua admodum ſeditioſa, quæ populum contra Magiſtratus incitare, & commovere nata erat, in concione dixiſſet, per ſententiam Senatus Regii decreta fuit dicti Parochi incarceratio, quoaduſque aliter per Curiam eſſet ſtatutum, 11. Junii 1590. Rurſus 8. Martii 1592. injunctum fuit per Senatum Regium ad inſtantiam Procuratoris Regii omnibus Concionatoribus, ne in ſuis concionibus utantur diſcurſibus ſeditioſis, qui populum ad emotionem excitare poſſent, ſub pœna quod adverſus contravenientes pro caſus exigentia procedetur; injungens una locorum Officialibus, ut manum adhibeant, atque in contravenientes ſecundum rigorem ordinationum procedant. Quæ omnia, aliaque plura latius referuntur in probationibus Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ. *c.* 29.

CAPUT XII.

Epiſcoporum eſt pro populo orare; populum ad orationem excitare; preces publicas indicere, & dirigere; & abuſus, ſi qui erepſerint, tollere.

1 *Inſtantiam orationis præcipuum eſſe ſuum officium, crediderunt Apoſtoli; & quare?*
2 *Epiſcopi certam horam orationi deſtinare debent.*
3 *Epiſcopo præcipue incumbit ſacrificii incruenti oblatio.*
4 *Quandonam ſpecialiter Epiſcopus Miſſæ ſacrificium offerre debeat?*
5 *Epiſcopus populum ad orandum excitare, modumque orandi docere debet.*
6 *Libellos precum examinare Epiſcopo incumbit.*
7 *Orationes publicas ex cauſa publica, & communi, Epiſcopi eſt indicere, & dirigere.*
8 *Epiſcopi eſt præſcribere orationem* Quadraginta horarum: *& quomodo hanc inſtituerit Sanctus Carolus?*
9 *Non ſufficit in hac oratione publice exponi* Venerabile; *ſed præcipue incitandus populus ad ſolidam devotionem.*
10 *Preces publicas indicere ad Epiſcopum ſpectare ſæpius declararunt Parlamenta Regia.*
11 *Precibus publicis annumerantur ſupplicationes, ſeu Proceſſiones; haſque indicere pertinet ad Epiſcopum.*
12 *Exemptio non impedit hac in parte auctoritatem Epiſcopi.*
13 *Epiſcopi eſt præſcribere quomodo Proceſſiones ſint habendæ; & quæ in iis cavenda, aut obſervanda?*
14 *An Epiſcopus poſſit præſcribere, ut in Proceſſionibus Venerabile non circumferatur cum Imaginibus, aut Reliquiis Sanctorum?*
15 *Epiſcopi eſt componere controverſias de* præcedentia; *quæ inter perſonas Eccleſiaſticas in proceſſionibus oriuntur.*
16 *Hæ controverſiæ* ſummarie *abſolvi debent.*
17 *Interdum ſuper his controverſiis ad Tribunalia Regia recurritur.*
18 *Clerici tam Regulares, quam ſæculares ad publicas Proceſſiones vocati accedere debent; & etiam compelli poſſunt.*
19 *Etiam exempti accedere tenentur.*
20 *Conſuetudo nequidem immemorialis eximere poteſt Capitula Cathedralia ab acceſſu ad publicas ſupplicationes.*
21 *Epiſcopus mutare, aut etiam abrogare poteſt antiquas ſupplicationes.*
22 *Precibus publicis, quarum directio eſt apud Epiſcopum; annumerandum Officium Canonicum.*
23 *Epiſcopi eſt, Breviaria, Miſſalia, alioſque libros ad divinum Officium pertinentes, revidere, & emendare.*
24 *Correctio Breviarii Aurelianenſis nuper ab Epiſcopo facta; & quæ hic obſervata?*
25 *Ubi eſt receptus ritus Romanus, obſervanda Bulla Pii V. & ſtilus Curiæ Romanæ.*
26 *Epiſcopus abuſus circa Miſſæ Sacrificium corrigere debet.*
27 *De retentione particularium Breviariorum in variis Galliarum Diœceſibus.*

I. APoſtoli convocantes multitudinem Diſcipulorum, dixerunt: *Non eſt æquum nos derelinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis. Conſiderate ergo, Fratres, viros ex vobis boni teſtimonii ſeptem, plenos Spiritu Sancto, & ſapientia, quos conſtituamus ſuper hoc opus. Nos vero Orationi, & miniſterio verbi Inſtantes erimus.* Actorum 6.

Miniſterio ergo verbi junxerunt Apoſtoli *inſtantiam orationis*, ſcientes, quam eſſet neceſſarium hanc illi jungere, ſi Prædicationis fructum in populo videre vellent; juxta illud quod poſtmodum dixit Apoſtolus: *Neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat, Deus.* 1. Cor. c. 3. v. 7.

Hoc vero incrementum divinum quis ſuis precibus præcipue in populum attrahet, niſi is *quis ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in iis, quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona, & ſacrificia pro peccatis*; id eſt omnis Pontifex ſive Epiſcopus? *Hebr. cap.* 5. *v.* 1.

Hinc illud Apoſtoli ad Coloſſenſes 1. v. 9. *Non ceſſamus pro vobis Orantes. & Poſtulantes, ut impleamini agnitione voluntatis ejus in omni ſapientia, & intellectu ſpirituali.*

II. Cum ergo *in Oratione, ſanctiſque meditationibus eos* (*Epiſcopos*) *frequentes eſſe oporteat*, (*verba ſunt S. Caroli in Concilio Mediolanenſi IV.* par. 3. c. 1.) *certam ſibi horam quotidie ſumant, quam in contemplationum divinarum ſtudio, exercitationeque attentiſſimis religioſæ mentis cogitationibus ponant. Qua oratione* non ſibi ipſis tantum *divini luminis illuſtratione depoſcant, ſed etiam* pro fidelibus *ſuæ curæ commiſſis humiles preces fundant*; eorum peccata deplorando, *pioque gemitu, & religioſa ſupplicatione Deum orando, ut disjectis peccatorum nubibus, pluviam, & rorem ſuæ divinæ gratiæ, ac miſericordiæ effundat in hæreditatem, & agrum Eccleſiæ ſuæ.*

Et Patres Concilii Toloſani anno 1590 „ Orationibus, & me„ ditationibus ſingulo quoque die, certis ſtatiſque horis incumbant, „ quibus in cœleſtium rerum contemplatione verſantes, divinam „ ſibi, ſuiſque gregibus gratiam ſumma & veneratione, & contri„ tione deprecabuntur ". *Par.* 1. *tit. De Epiſcopis.*

Idipſum & Concilium Narbonenſe ann. 1609. Epiſcopis ardentiſſime inculcat: „ ut quod, ait, in Fidelibus ſibi commiſſis confra„ ctum, divina bonitate alligetur, quod languidum eſt ſanetur, „ perditum reparetur, & quod bonum eſt conſervetur.

III. Porro excellentior, & efficacior ſpecies orationis cum ſit Miſſæ Sacrificium, hujus quoque celebratio præcipue ad Epiſcopum ſpectat. Nec primis Eccleſiæ ſæculis Presbyteris oblatio hujus Sacrificii concedebatur, niſi abſente, aut impedito Epiſcopo, immo tam apparuiſſet inſolitum, quod Epiſcopus diebus Dominicis feſtiſque conventui Fidelium non præſediſſet, verbum Dei non explanaſſet, aut Sacrificium non obtuliſſet, quam ſi Judex diebus juri dicendo deſignatis pro tribunali non ſediſſet.

Quare S. Gregorius volens exprimere magnitudinem dolorum, quos ex podagra patiebatur, ſcribit „ ſe tantis podagræ doloribus affli„ gi, ut vix in diebus Feſtis uſque ad horarum trium ſpatium ſur„ gere valeat, *Miſſarumque Solemnia* celebrare ". *Lib.* 8. *epiſtola* 35.

Non immerito proinde dixit Synodus P. I. Mechlinienſis: „ Inter „ ceteras Epiſcoporum functiones non infimum locum habet *oratio* „ pro populo, & *communis Sacrificii oblatio*: de quibus ſi bonum „ habeant teſtimonium, non parum inde eis auctoritatis accedet ". *Tit. de Epiſcopis c.* 3.

IV. Recte ergo Epiſcopos monuit S. Carolus in ſuo Concilio Med. IV. *loc. cit.* „ Miſſæ Sacrificium frequentius celebrare ſtudeant. „ Dominicis vero, feſtiſque diebus, ne id præſtare omittant. Hoc „ vero ipſum facere curent crebrius in Eccleſiis, quam in priva„ tis oratoriis.

„ Præterea Miſſæ Sacrificium facere ſtudeant illis diebus, qui„ bus Eccleſiaſtica Beneficia conferent; & generalia Clerico„ rum, qui initiandi ſunt, & Confeſſariorum examina habebunt, „ cete-

(*a*) Id quidem conſtat Litteris Patentibus, quas Henricus IV. Galliarum Rex dedit 22. Sept. 1595. quæ in Commentarios Senatus Provincialis (*de Provence*) relata ſunt.

„ ceteraſque denique graviores conſultationes, & deliberationes „ inibunt.

V. Nec tantum ipſe pro ſe populoque ſuo multum orare debet, ſed inſuper populum ad orandum incitare, ipſumque orandi modum docere; nec non preces tum privatas præſcribere, ac dirigere.

Quanta cura, & ſolicitudine S. Carolus populum ſibi commiſſum ad orationis exercitium quotidianum excitaverit, paternoque affectu monuerit, ipſumque orandi modum docuerit, ejus Litteræ Paſtorales ea de re ad univerſos ſuæ Diœceſis Fideles miſſæ oſtendunt, quarum compendium ſupra *cap.* 7. retulimus.

VI. Quia vero populus ad evitandas diſtractiones, & ad excitanda in ſe pia deſideria, & affectum inflammandum uti ſolet certis libellis devotionis, aut formulis precationum, Epiſcoporum atque Paſtorum eſt, invigilare in hujuſmodi libellos, & precationum formulas, num ad ſolidam devotionem excitandam, & fovendam ſint convenientes; utrum nihil ſanæ doctrinæ, aut ſolidæ pietati contrarium contineant; utrum nihil ſuperſtitionis, aut ad eam inclinans ſua ſpecie pietatis miſceatur.

„ Libri, quibus preces variæ continentur (ait Synodus Cameracenſis P. I. *tit.* 1. *c.* 3.) plerumque falſis, ſuperſtitioſiſque titulis „ aſperguntur: ea omnia *purgari* diligenter, & ad *proportionem* „ *fidei reduci Epiſcoporum ſedulitate* præcipit Sancta Synodus.

VII. Ad Epiſcopum quoque ſpectat, preces publicas, & communes inſtruere, ipſique populo præſcribere, modumque in illis ſervandum conſtituere.

Hujuſmodi preces publicas, & communes, non tantum pro calamitatibus, & periculis temporalibus Reipublicæ, aut populo imminentibus, ſed vel præcipue ut ſpiritualia animarum pericula, & calamitates avertantur, inſtituere, exemplo Sancti Caroli, Epiſcopis incumbit; vel dum aliquo negocio, a quo multarum animarum ſalus dependet, tractatur.

VIII. Et quidem de *Oratione* 40. *horarum*, quæ una eaque hodie vulgatiſſima Orationis *publicæ* ſpecies eſt, dicit Sanctus Carolus in Concilio ſuo Med. II. *tit.* 1. *dec.* 16. „ Oratio, quæ *quadraginta* „ *horarum* dicitur, ne ulla in Eccleſia extra ordinem conſtituatur „ *ſine Epiſcopi conceſſu*. Iſque eam ita ſancte geri curet, ut pii illius inſtituti ratio exigit.

Ut autem hoc aſſequeretur, plura poſtmodum ſtatuit in ſuo Concilio Med. IV. *part.* 2. *tit. Quæ ad Sanctiſſimum Eucharistiæ Sacramentum pertinent*; atque inter alia: „ In iis ſolum Eccleſiis ſive „ ſæcularibus, ſive Regularibus fiat, celebraturve, in quibus Sanctiſſimum Sacramentum aſſervatur: nec vero in iis omnibus, „ ſed in illis tantummodo, quas *Epiſcopus ſtatuerit*: Fiat autem „ in conſpectu Sanctiſſimi Sacramenti: quod e tabernaculo expoſitum, in majori, aliove, *ſi Epiſcopus ita cenſuerit*, altari pro„ palam collocetur.

Poſt hæc vult, ut non minus quam ſex cerei, & tres lampades ante Venerabile luceant; nec plures quam decem cerei, aut 12. vel 13 lampades; *niſi Epiſcopus ex cauſa majorem luminum numerum permittat*. Deinde orationis initio cum Sanctiſſimum Sacramentum palam promovendum eſt, Clerus omnis ipſius Eccleſiæ ſuperpelliceo indutus Sacerdoti Venerabile exponenti aſſiſtat; & ſi pauciores ſint, quam ſex in illa Eccleſia, aliunde advocentur; ut ne eo numero pauciores ſint; hique *cum luminibus accenſis*; tum homines itidem Parochiæ, in cujus Eccleſia finibuſve oratio exponitur, præſertim Sodalitati Sanctiſſimi Sacramenti adſcripti.

Dum illud in altari propoſitum eſt; interdiu duo Clerici ſuperpelliceo induti, capite aperto ad altare ſemper aſſiſtant: quorum alter Diaconus ſaltem ſit; noctu vero ſaltem unus, iſque in ſacro Ordine conſtitutus.

„ Ad excitandam populi in ſtata hac oratione verſantis pietatem, ait, hoc curetur, ut aliquando, quo præſertim tempore, „ quave hora frequens eſt Fidelium ad eam concurſus, *ſermo iſque* „ *brevis*, ad *piæ meditationis* ſtudium inflammandum apposite habeatur.

Præterea vult ab Epiſcopo deſignari viros aliquos graves pietatis ſpiritualiſque vitæ amantes, qui in ſua quique regione orationis hujus curam gerant, quo tempore illa celebratur. Qui inter cetera curabunt, ut oratio hæc per 40. horas *continenter* fiat: quem in finem Parochiam, in cujus finibus oratio habetur, in certas claſſes partientur, ſinguliſque ſuas horas aſſignabunt; ut tamen fœminæ noctu ad Eccleſiam non accedant: Et ſi noctu orantes deficient, Venerabile in tabernaculo reponatur:

IX. Hic in primis intelligant Epiſcopi, & Paſtores, quibus inſtituendi, ac dirigendi hujuſmodi publicas preces officium incumbit, non ſatis fuiſſe Sancto Carolo, uti hodie a nonnullis apprehendi videtur, ut Venerabile Sacramentum publice in Eccleſia exponatur; ſed præcipue curæ fuiſſe, ut populus ad ſolidam, ac ſinceram devotionem excitetur; atque preces illæ vero devotionis affectu agantur.

Inſuper videmus, non dubitaſſe S. Carolum, ceteroſque, qui ipſi in celebratione Concilii Provincialis aſſiterunt, quin publicæ hujus orationis inſtitutio, & directio *ad Epiſcopos* ſpectaret.

Nec mirum, cum enim ſimiles publicæ rationes populum præcipue concernant, atque ad populi pietatem, & devotionem excitandam inſtituantur, quis naturalior earum director eſſe poteſt, quam Epiſcopus, cui totius populi, cura, & directio in his, quæ ad pietatem, & religionem ſunt, incumbunt?

X. Unde cum Magiſtratus, & Intendentes cujuſdam Urbis ſua propria auctoritate ordinaſſent cantari ſolemniter *Te Deum laudamus*; ipſoſque Eccleſiaſticos ad id coegiſſent, prinſquam interveniſſet Decretum Epiſcopi Diœceſani, facta inſuper inhibitione recipiendi Epiſcopale mandatum, ſi quod daretur. Re delata per Epiſcopum ad Conſilium Sanctius, per Arreſtum Conſilii 14. Decembris 1618, caſſata fuit dicti Magiſtratus ordinatio ipſique Eccleſiaſtici exonerati a mulcta per Magiſtratum comminata, cum inhibitione facta Magiſtratui, impoſterum quidquam ſtatuendi, quod Eccleſiam concernit; aut turbaret Epiſcopum in functionibus ſuæ curæ. Refertur in Actis Cleri Gallicani *tom.* 1. *tit.* 2. *cap.* 5. *num.* 6. Et *num.* 7. (*a*) refertur Arreſtum ejuſdem Conſilii Regii, quo 28. Novemb. 1643. declaratum fuit, Capitulum Burdigalenſe non debere recipere mandata, pro publica gratiarum actione, aliiſque publicis precibus, quas Rex judicaſſet eſſe faciendas in Eccleſia Burdigalenſi, ab alio, quam *Archiepiſcopo, ejuſque Vicario* generali in ejus abſentia.

XI. Et *num.* 8. aſſeritur, per Senatum Pariſienſem 8. Januarii 1647. declaratum, *Proceſſiones generales, Te Deum*, aliaſque *publicas Preces*, quæ fient ad inſtantiam Regis, indicendas eſſe per *Epiſcopum*, ejuſve *Vicarium*, de quo Capitulum *gratioſe* monebitur. Particulares vero preces ex communi Epiſcopi, & Capituli reſolutione.

Hic precibus publicis, quarum indictio & directio Epiſcopi adjudicatur, annumerantur *Proceſſiones*; utpote quæ & ad populi pietatem removendam inſtituuntur.

His conſonat reſolutio S. Congregationis, quam ex Barboſa recitat Zypæus in Jure novo *Tit. de majorit. & obed. num.* 12. nimirum, Epiſcopum in indicendis *Proceſſionibus publicis* non debere habere conſenſum Capituli, & quidem non obſtante quaſi poſſeſſione contraria, aut conſuetudine.

XII. Neque Prælatum quantumvis exemptum poſſe impedire Epiſcopum indicere *Proceſſiones* in ſua Eccleſia, judicavit Conſilium Privatum, pro Epiſcopo Audomarenſi 21. Aug. 1593. & 25. Septemb. eodem anno, contra Abbatem S. Bertini. Habetur ſententia in Regiſtro ſententiarum Conſilii Privati, quod incipit a prima Februarii 1591. fol. 25.

XIII. Nec indicere duntaxat Proceſſiones, ſeu Supplicationes ſolemnes ad Epiſcopum ſpectat, ſed etiam qua via, & quo ducendæ & dirigendæ; item quo ritu, & forma inſtituendæ; quæque in iis cavenda, aut obſervanda ſint.

Hac ratione mandavit in ſua Syn. Diœc. an. 1567. Archiepiſcopus Cameracenſis Archipresbyteris ſuis: „ Ut ſollicite perſpiciant „ in Eccleſiarum viſitatione, num non irrepſerint aliqua ſuperſtitioſa, & vana *in Proceſſiones*. Ubi vero hujuſmodi aliquid compertum habuerint, volumus, ait, nobis noſtriſque Vicariis quamprimum denuntiari, ut ab omni irreverentia repurgatis Eccleſiis, „ in vera pietate Fideles omnes contineamus.

Eadem fere ratione vetuere Epiſcopi Belgii in ſuis reſpective Synodis, „ Ne in *Proceſſionibus*, quas *dedicationum* vocant, *Venerabile Sacramentum* circumferatur: eo quod ad hujuſmodi Proceſſiones populus magis ſpectandi, quam orandi cauſa accedere ſoleat.

Et Synodus Mechlinienſis P. II. *tit.* 14. *c.* 2. & 5. „ Imagines ſacras ſæculariter comptas, nec in Templis, nec in *Proceſſionibus* „ tolerent Epiſcopi, & quæ ad ornatum *Supplicationum* proponuntur, ejuſmodi ſint, quæ oculos ſpectantium non offendant . . . „ Nunquam etiam Reliquiæ, vel Imagines in *Proceſſionibus* deferantur, niſi per Clericos ſacris initiatos, quantum fieri poteſt; neque tam longi itineris circuitu, ut aut populi devotio langueſcat, „ aut compotationibus, aliiſque inſolentiis occaſio præbeatur.

XIV. Similiter licet *per ſe* inordinatum non ſit, Imagines aut Reliquias Sanctorum una cum Venerabili Sacramento in *Proceſſionibus* circumferre; *ſignificantes*, ut ait Synodus Colonienſis anno 1549. *illos nunc cum ipſo regnare, & triumphare in cœlis, qui veſtigia ejus hic in terris ſecuti ſunt*; ſi tamen Epiſcopus videat, eam eſſe populi ſui circa aliquas Sanctorum Imagines, aut Reliquias inordinatam devotionem, ut ex externo agendi modo ſat appareat, honorem SS. Sacramento debitum ad Sanctorum Imagines potius, quam ad ipſum Venerabile referri; idque etiam non raro cum ſummo hæreticorum ſcandalo: poterit Epiſcopus præcipere, ne cum ipſo Venerabili Sanctorum Imagines, aut Reliquiæ circumferantur.

Quod etiam pridem, ob illud indubie periculum, ſæpius decretum fuit: „ In ſolemni illa Proceſſione, ait S. Carolus, in qua „ Sanctiſſimi Domini Corpus per urbem religioſo cultu defertur, „ *ne Reliquiæ illæ*, ſed *illud ſolum*, ut *veteris* inſtituti, *Eccleſiæque Romanæ Matris conſuetudinis eſt*, pio, religioſoque apparatu, „ ſolemnique celebritate feratur ". Concil. Med. IV. *par.* 2. *c.* 4.

Similiter anno 1639. Synodus Namurcenſis ſtatuit: „ Quando continget Venerabile Sacramentum deferri, nullæ aliæ Reliquiæ, vel „ imagines Sanctorum deferantur . . . in die vero Patroni ſola „ ejus Imago, vel Reliquiæ deferantur.

Quin & anno 51. decimi ſeptimi ſæculi Maximilianus Henricus Archiepiſcopus Colonienſis decrevit: „ quod tametſi pium, & laudabile ſit, ut in communibus Proceſſionibus, & ſupplicationibus, „ ac ſtationibus deportentur Sanctorum (ſi quæ in Eccleſiis habentur) Reliquiæ, vel ſola Imago Divi loci Titularis, in eis tamen Proceſſionibus, & ſupplicationibus ubi SS. Sacramentum „ circumfertur, nullæ merito Sanctorum, vel Imagines vel Statuæ „ juxta S. Caroli Borromæi præſcriptum (niſi pia multorum locorum „ conſuetudo aliud poſtulet) deportentur; de qua tamen *conſuetudine* „ *integrum erit nobis noſtrove in ſpiritualibus Vicario generali, ſeu Decanis ruralibus cognoſcere, an cum pietate veræ, & perſuaſa conſiſtat*.

Hinc patet, dictum Archiepiſcopum deſideraſſe quidem, ut juxta S. Caroli præſcriptum cum Venerabili Sacramento Sanctorum Imagines non circumferantur, aliquid tamen conſuetudini in re de ſe minime inordinata detuliſſe; ita tamen ut ſibi integrum eſſe decla-

(*a*) In Galliis tamen, cum in civitate adſunt aut Gubernator, aut Legatus Generalis Provinciæ, vel Parlamentum, aut ſupremus vel Rationum, vel Subſidiorum Senatus, cautum eſt Edicto Regio, ut Epiſcopus cum eis conveniat de die, & hora, quibus *preces & proceſſiones* fieri debent. Ecce verba Edicti, quod menſe Aprili, an. 1695. datum eſt a Ludovico XIV. Francorum Rege.

Lorſque nous avons ordonné de rendre graces à Dieu, ou de faire des prieres pour quelque occaſion, ſans en marquer le jour & l'heure, les Archevêques & Evêques les donneront, ſi ce n'eſt que nos Lieutenans Generaux, & Gouverneurs pour nous dans nos provinces, ou nos Lieutenans en leur abſence, ſe trouvent dans les villes où la cérémonie devra être faite, ou qu'il y ait aucunes de nos Cours de Parlement, Chambres de nos Comptes, & Cours des Aydes qui y ſoient établies, auquel cas ils en conviendront enſemble, s'accommodant reciproquement à la commodité des uns, & des autres, & particulierement à ce que leſdits Prélats eſtimeront le plus convenable pour le ſervice divin.

Obſervandum eſt in Edicto ſupponi, quod Rex independenter ab Epiſcopis habeat jus condicendi diem, & horam, quibus preces ab ipſo imperatæ fieri debeant.

claraverit, judicare, num hic & nunc conſuetudo illa veram populi devotionem non impediat, nec ejus erga SS. Sacramentorum reverentiam potius diminuat, quam promoveat.

Et merito; in his enim, quæ interdum devotioni congruere, ſubinde vero ob temporum circumſtantias, & populi conditionem officere poſſunt, Epiſcoporum eſt invigilare, & judicare, quid conveniat; ſubditorum vero obedire, & judicio Epiſcopi ſe ſubmittere; juxta illud Auguſtini in ſimili materia indifferenti: *Epiſcopo tuo in hac re noli reſiſtere, & quod facit ipſe, ſine ullo ſcrupulo, vel diſceptatione ſectare.*

XV. Hæc plenam Epiſcoporum auctoritatem in indicendis, dirigendiſque *Proceſſionibus*, utpote publicis precibus populum ſpectantibus abunde evincunt; quam & Synodus Tridentina ſupponit, dum *Seſſ.* 25. c. 13. *De regularib.* voluit, ut „ controverſias omnes de præcedentia, quæ perſæpe maximo cum ſcandalo oriuntur inter Eccleſiaſticas perſonas, tam Sæculares, quam Regulares, cum in *Proceſſionibus publicis*, tum in iis quæ fiunt in tumulandis defunctorum corporibus, & in deferenda umbella, & aliis ſimilibus; Epiſcopus, amota omni appellatione, & non obſtantibus quibuſcumque, componat.

XVI. Cum præcipue in hoc Decreto Synodus intendat obviare ſcandalis, quæ ex hiſce controverſiis nata ſunt oriri, ni mox & indilate ſiſtantur; compoſitio Epiſcopi eo maxime tendere debet, ut brevi manu, ſummarie, ac de plano, ſine ſtrepitu, & figura Judicii expediat univerſa, quemadmodum S. Congregationem declaraſſe fertur, quæ ſimiliter declaravit, appellationem hic admittam duntaxat quoad effectum ſuſpenſivum; nequaquam vero quoad effectum devolutivum.

XVII. Quia vero interdum Epiſcopalis auctoritas hujuſmodi controverſiis diminuendis, ac ſopiendis haud ſat potens & efficax eſt, Regia nonnunquam accedit; quæſtioneſque ſuper hiſce controverſiis ad Conſilia Regia, præcipue ſi de poſſeſſorio agatur, frequenter devolvuntur; quod quotidiana praxi notius eſt, quam ut probari debeat. Et plura Regia Arreſta in hac materia refert Renatus Choppinus *lib.* 2. *Monaſt. tit. ult. n.* 23.

XVIII. Addit deinde Synodus Tridentina: „ Exempti autem omnes, tam Clerici Sæculares, quam Regulares, quicumque, etiam Monachi, ad *publicas* Proceſſiones *vocati* accedere compellantur, iis tantum exceptis, qui in ſtrictiori clauſura vivunt.

Vigore hujus Decreti deciſum eſſe teſtatur Stephanus Gratianus *Deciſ.* 232. *n.* 15. in Curia Epiſcopali Papiæ: „ Monachos poſſe compelli ab Epiſcopo, & Cenſuris diſtringi, aut ſaltem pœnis pecuniariis, ut vadant ad Proceſſiones publicas.

XIX. Et Eraſmus Choquier poſt Choppinum *de ſacra Politica lib.* 2. *tit.* 6. *n.* 18. refert judicatum: „ quod omnes, *quantumcumque exempti*, accedere tenentur ad Proceſſiones conſuetas, aut indictas pro bono publico vel honore". *De juriſd. in exemptos part.* 2. *q.* 45. *n.* 109.

XX. Fuere quidem nonnulla Capitula Canonicorum, quæ titulo *immemorialis* conſuetudinis, & poſſeſſionis ſe prætendebant, ab hac accendi ad Proceſſiones obligatione exemptos; ſed obſervat Aloyſius Riccius in *praxi ſua Neapol.* hanc conſuetudinem in Gallia eſſe reprobatam tamquam illegitimam, & irrationabilem. Et in ſpecie Canonici Metenſes, quantumvis exempti, declarati ſunt non receptibiles ad prætendendum ſe non eſſe obligatos comitari ſuum Epiſcopum in publica ſupplicatione, per ſententiam Senatus Pariſienſis an. 1583. Similia duo alia Arreſta contra Canonicos titulo *antiquæ poſſeſſionis* idipſum prætendentes, referuntur per Meynardum *lib.* 1. *Notab.* 44. *c.* 5.

XXI. Hac eadem auctoritate poſſunt Epiſcopi Proceſſiones antiquitus inſtitutas, ac multo tempore obſervatas, vel in totum abrogare, aut immutare, ſi in eas abuſus irrepſiſſe viderint, nec tam ad excitandam devotionem, quam ad exceſſus committendos conducere perſpexerint.

Hoc motivo Patres Synodi Colonienſis anno 1536. Proceſſiones, quæ per agros, & campos peragebantur, abrogarunt, ſive voluerunt, ut hæ Proceſſiones de cetero intra ſepta Eccleſiarum religioſe fierent, ac ut in templo, loco precationibus peculiariter dedicato, oretur Deus, habeaturque tum pius rei, ac tempori conveniens, ſermo commonitorius.

Rationem hujus deſideratæ mutationis aſſignant, quod Proceſſionum harum inſtitutio rationem quidem habeat, nempe quod populus oret, *ut ſegetes ac fruges terræ a Domino conſerventur*: „ Verum ut alia plurima, inquiunt, ita & hic mos hominum malitia depravatus eſt, quod per occaſionem talis deambulationis, quæ Deo placando erat inſtituta, pleraque ſcelera committantur. Quamobrem nobis ſatius videtur, ut hæ, aliæque ſupplicationes, ac Proceſſiones, de cetero intra ſepta Eccleſiarum religioſe fiant; ac ut in templo, loco precationibus peculiariter dedicato, oretur Deus; habeaturque tum pius rei, ac tempori conveniens ad populum commonitorius ſermo.

XXII. Quin inter ſpecies orationis publicæ recenſendum ſit Officium Canonicum, ſive Horarum Canonicarum ſolemnis perſolutio, indubitatum eſt, ut proinde etiam hic cura Epiſcopalis invigilare debeat, num omnia rite, devote, ac recto ordine peragantur; nihilque ſolidæ devotioni, ac divini Officii majeſtati contrarium immiſceatur.

XXIII. Quapropter non tantum in priſtinis, ſed etiam recentioribus, ac noſtræ pene ætatis Synodis frequenter inculcatum Epiſcopis legitur, ut Breviaria, Miſſalia, Antiphonalia, alioſque ad Eccleſiaſticum Officium ſpectantes libros diligenter examinent, & ſi quid ſuperfluum, aut cultui divino indecens, aut minus dignum repererint, tollant.

Concilium Senonenſe decimo ſexto ſæculo Lutetiæ Pariſiorum ſub Antonio a Prato S. R. E. Cardinale, nec non Senonenſium Archiepiſcopo, & Galliarum Primate celebratum, ſtatuit: „ ut Diœceſani ſtatim poſt diſſolutam præſens Concilium diligenter viſitent Breviaria, Miſſalia, Antiphonalia, ac Sanctorum Legendas. Et quæ deprehenderint in illis ſuperflua, aut non ſatis pro Eccleſiæ dignitate convenientia, ipſi continuo tollent, & reſecabunt, & quæ viderint eſſe neceſſaria, adjicient". *c.* 1.

Similiter ſub idem pene tempus, Patres Concilii Colonienſis attendentes „ nonnulla in divinum Officium cæco quodam judicio invecta, judicarunt operæ pretium facturi, ſi Miſſalia perinde, atque Breviaria perviderì curarent, ut amputatis tantum ſuperfluis, & quæ ſuperſtitioſius invecta videri poſſint, ea tantum, quæ dignitati Eccleſiæ & priſcis inſtitutis conſentanea fuerint, relinquantur". an. 1636. *part.* 2. *c.* 11.

Concilium quoque Mechlinienſe intelligens, quoniam in divino Officio quandoque „ & potiſſimum in feſtis, quæ certis Diœceſibus propria ſunt, in hiſtoriis quæ leguntur, & ſequentiis Miſſarum quædam occurrunt, quæ ſubinde pios offendunt; ſtatuit; ut curent Epiſcopi, & quod in eo officio purgandum videtur & corrigendum, expurgent & corrigant, aut loco officii hujuſmodi jubeant Officium de communi cantari.

Hiſce addi poſſunt quæ in ſua Synodo anno 1570. ſtatuit Epiſcopus Namurcenſis Antonius Havetius, qui Concilio Tridentino interfuit, titulo *de ſacra Euchariſtia & divini officii perſolutione c.* 8. „ In divino Officio, ea tantum convenit decantari vel legi, quæ ſolida ſunt, & ad ædificationem faciunt tam proferentium, quam auditorum. Quare Eccleſiarum Rectores, & Præfecti diligenter advertant, an in ſuis Eccleſiis aliqua ſint immixta Officio Eccleſiaſtico, *falſa*, *incerta*, vel *non veriſimilia*: quæ ſi deprehenderint; ad nos deferant, ut eorum loco, *ex ſcriptura, vel veteribus, ac probatis ſcriptoribus ſolida ſubſtituantur*.

Nullatenus proinde dubitarunt Epiſcopi, quin Breviariorum, aliorumque librorum ad divinum Officium ſpectantium viſitatio atque correctio ſibi incumberet.

XXIV. Hac auctoritate uſus Epiſcopus Aurelianenſis anno 1693. novam Breviarii Diœceſis ſuæ editionem; & emendationem procuravit.

In hac vero emendatione, ſeu correctione in primis obſervavit: „ ut nihil in *Antiphonis*, nihil in *Verſibus*, & *Reſponſoriis* ſit inſertum, quod ex *Scripturis ſacris* non ſit deſcriptum, ita ut (verba ejus ſunt in præfatione Breviario correcto præfixa) in his omnibus vel Deus ipſe nos alloquatur, vel verba ſuppeditet, quibus ipſum alloquamur". *Amica enim & familiaris oratio eſt* (ait S. Cyprianus Martyr, & Epiſcopus *lib. de orat. Dom.*) *Deum de ſuo rogare*.

Ulterius in dicta præfatione exponit: Optandum quidem eſſe, „ totam utique Scripturam una ſerie in Officiis divinis ſingulis annis legi potuiſſe: ſed, ait, cum plura contineat, quam ut integra hoc temporis ſpatio legatur; id ſaltem effecimus, ut ex Scripturæ lectionibus nulla (pauciſſimis exceptis) unquam omitteretur, & lectiones ipſæ ex iis deſumerentur locis, quæ & ſcitu magis eſſent neceſſaria, & ad animos rerum cæleſtium amore inflammandos magis efficacia.

„ Lectiones ex *genuinis*, & *indubitatis* ſanctorum Patrum operibus, inquit, depromptæ ſunt; quæ Scripturarum locis difficilioribus lucem afferant, fidei dogmata firmius ſtabiliant, Chriſti præcepta luculentius explicent, peccati odium altius in animis imprimant, ac vitæ æternæ deſiderium ferventius excitent.

Pſalterium ſic diſpoſuit, ut ſingulis fere hebdomadis totum recitetur.

Hoc vero vel maxime cordi fuit huic Antiſtiti, ne quid falſi aut incerti, vel fabuloſi in Officio divino legeretur; quare omni ſtudio in hoc allaboratum fuiſſe, ait: „ Ut veritati ſimul ac Fidelium ædificationi conſulentes, *falſa* ac *dubia* removerentur; eaque ex Sanctorum hiſtoria proponerentur, quæ legentium animos ad Deum amandum, & Sanctos imitandos ſuavius allicerent.

Denique cum nulli Sacerdotum Canones ignorare permittatur; ideo „ quæ Clericos, & maxime Sacerdotes, qui pro aliorum ſalute invigilant, circa fidem & mores ſcire apprime convenit, ex Conciliorum Decretis, & Sanctorum ſcriptis excerpſit, & ad calcem Breviarii edi curavit: ut ſingulis diebus ad *Primam*, etiam ab iis, qui privatum Officium recitant, aliquid inde legatur.

Et quidem pro die 29. Aprilis, qua die hæc ſcribo, hoc a Canonicis, Clericiſque notandum Synodi Colonienſis Decretum aſſignatur; „ utinam optando, a Deo Optimo Maximo conſequi poſſimus, ne quiſdam lucri cauſa divinis intereſſet, alioquin non acceſſurus ſacra; veluti quem nummi magis, quam Dei amor in templum trahit, quæſtum pietatem eſſe putant: qui (non dubium) ex numero eorum eſt, de quibus Iſaias dixit: omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones". Optandum, ut & Breviarii Romani, quo plerique in Belgio utuntur, aliqua nova correctio fieret: qua præſertim apocrypha, & dubia tollerentur, atque certa, & indubitata ſubſtituerentur.

XXV. Sed cum pleræque Eccleſiæ, præſertim ſæculares receperint Breviarium, & Ritum Romanum, attendenda erit circa Librorum divinorum correctionem Bulla Pii V. quæ Breviario Romano præfigi ſolet; atque ſtilus Curiæ Romanæ, qui omnia pene ad Ritus ſpectantia Congregationi, quæ *Rituum* dicitur, commiſit; ubi de hac Congregatione agetur, latius oſtendetur.

XXVI. Denique Synodus Tridentina hanc circa preces publicas Epiſcopalem auctoritatem expendens, ipſis Epiſcopis mandavit, ea omnia, quæ a Sacrificii Miſſæ dignitate aliena ſunt, quæque vel avaritia, vel irreverentia, vel ſuperſtitio induxit, e medio tollere ſedulo curent, non obſtantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus, ac conſuetudinibus quibuſcumque; uti ſuſius dicetur, & abuſus e medio tollendi proponentur infra *part.* 2. *titulo de celebratione Miſſarum*.

XXVII. Sed ut ea, quæ de Breviariorum emendatione dicta ſunt, planius intelligantur, non pigeat excipere quod exeunte XVI. & ineunte XVII. ſæculo apud Gallos hac de re contigerit.

Tunc temporis in Gallia plures ſuum particulare Breviarium retinendum cenſuerunt, tametſi Curia Romana frequenter, ac præſertim poſt Concilium Tridentinum inſtiterit, ut Breviarium Rom-

Digitized by Google

Romanum, ceteris particularibus Breviariis abjectis, in omnibus ubique Eccleſiis reciperetur.

Ita legitur circa an. 1581. Curiam Romanam fortiter inſtitiſſe ut Eccleſia Pariſienſis, abjecto proprio ritu divini Officii, reciperet ritum Romanum, uti refertur inter probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ *c.* 31. *n.* 3. extatque ibidem reſolutio Capituli Pariſienſis ſuper retentione, & reformatione *ſui particularis*, & antiqui Breviarii; ac una ſubjunguntur rationes Theologorum Pariſienſium, quibus oſtendebant nullatenus eſſe recipiendum ritum Romanum, abjecto Pariſienſi; ſed potius expedire, ut unaquæque Diœceſis ſuum retineat ritum, & particularia ſua Breviaria.

Porro inter alia obſervant dicti Theologi: ,, quod ſancti Patres ,, tanta ſapientia & prudentia illuſtres, juſtis de cauſis, ſingulis ,, Diœceſibus ſingula conceſſerint, & ordinaverint Breviaria.

Præterea notant: Quod ,, reliqui Epiſcopi habeant poteſtatem ,, politiæ, & ordinationis in ſuis Diœceſibus, ut Romanus in ſua. ,, Hoc autem bona ex parte convelleretur.

Et infra addunt: ,, Hi Epiſcopi in ſuis Diœceſibus (ſi intelligant ,, quod ſunt) habent poteſtatem orationis modum inſtituendi, ſicut ,, Papa in Romana Diœceſi, & Eccleſia (hoc enim ſonat, & ,, ſignificat vocabulum *Pontifex Hebr. c.* 5. *&* 9.) alioquint fierent ,, Papæ Cappellani.

Præterea obſervarunt: ,, quod ubi Deus Optimus Maximus dedit ,, Sanctos, ibi quoque velit per illos invocari a fidelibus populis, ,, ſicuti voluit rogari a filiis Iſrael per Patres illorum Abraham, ,, Iſaac, & Jacob, hac de cauſa retinenda eſſe ſingularum Diœceſium particularia Breviaria, utpote quæ ſingularum quoque Diœ- ,, ceſium *Sanctorum* officia continere conſueverunt.

Non prætermittunt inſuper libere edicere, quod hæc particularium Breviariorum abrogatio, & in locum eorum Romani Breviarii inductio, non tam augmentum Religionis, quam Romanæ Curiæ amplificationem pro fine habeat: ,, Quid enim (inquiunt) inde ,, provenit, niſi Romanæ, non dico religionis, ſed ſuperbiæ, & ,, ambitionis auctio?

Hæc Theologorum reſolutio integra exhibetur per Pythæos inter probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ *c.* 31, *n.* 11. Et ibidem *n.* 12. refertur Arreſtum Parlamenti Pariſienſis de 27. Febr. 1603. quo ad inſtantiam Procuratoris Regii caſſatur ordinatio Epiſcopi Andegavenſis, qua voluit per ſuam Diœceſim recitari divinum Officium juxta ritum Breviarii, & Miſſalis Romani, abrogato antiquo ritu Eccleſiæ Andegavenſis, & injunctum fuit eidem Epiſcopo, ne ullam circa ritum Eccleſiaſticum immutationem, aut innovationem induceret abſque permiſſu Regis. Vide utrumque Monumentum in appendice ſub litt. F. G.

TITULUS DECIMUS SEPTIMUS.

De Viſitatione Epiſcoporum.

CAPUT PRIMUM.

De neceſſitate, & ſcopo Viſitationis.

1 *Cura animarum neceſſario requirit Epiſcoporum Viſitationem.*
2 *Canones obligationem Viſitandi urſerunt.*
3 *Synodus Tridentina quotannis Viſitationem inſtitui voluit.*
4 *Epiſcopus non adſtringitur ad* unicam *Viſitationem* annuam.
5 *Synodus conſcientiæ Epiſcoporum permiſit, num plures, quam annuæ Viſitationes ſint neceſſariæ.*
6 *Epiſcopus, ceſſante legitimo impedimento,* per ſe *viſitare tenetur.*
7 *Quid Epiſcopum agere conveniat, ſi Diœceſim ob ejus latitudinem convenienter per ſe viſitare nequeat?*
8 *Scopus viſitationis a Synodo Tridentina expreſſus.*
9 *Viſitatio præcipue verſari debet circa interiorem ſtatum Diœceſis.*
10 *Quæ præcipue inquirenda ex mente Synodorum?*
11 *Scopus Viſitationum compendioſe a S. Carolo expoſitus.*
12 *Vetus formula Viſitationis multa hiſce quoque temporibus utilia continet.*
13 *Epiſcopus, ut facilius ac* celerius *cum fructu Viſitationem abſolvat, debet Miniſtros inferiores præmittere.*
14 *Hoc etiam probavit S. Carolus.*
15 *Litteræ Paſtorales materiam, & ſcopum Viſitationis continentes, præmittendæ, & quid hic fecerit S. Carolus?*
16 *Parochi litteras populo prælegere, eumque ad Viſitationem obedienter recipiendam inducere tenentur.*

I. ANIMARUM curatio rite peragi nequit, ſi morbi neſciantur. Hi vero ſciri nequeunt, niſi medici ægros viſitent, in morbos inquirant, & ſtudioſe examinent. Quapropter nihil adeo a Patribus, & Sacris Canonibus Epiſcopis inculcatum fuit, quam continua Diœceſium perluſtratio, & viſitatio: præcipuaque Sanctorum Epiſcoporum occupatio fuit Diœceſium continua circuitio, & perluſtratio.

II. Cumque labentibus ſæculis hæc Epiſcoporum ſollicitudo interdum flacceſceret; atque inde ſenſim, dormientibus Paſtoribus, zizania malæ doctrinæ; aut morum abuſus ſeminarentur, & creſcerent: non defuere Con[illegible], & Pontifices, qui Epiſcoporum hac in parte obligationem urgerent, & ob oculos ponerent.

,, Multorum caſuum (ait Synodus Tarraconenſis III. *can.* 8.) ,, experientia magiſtrante, reperimus nonnullas Diœceſanas Eccleſias eſſe deſtituta; ob quam rem hac Conſtitutione decrevimus, ,, ut antiquæ conſuetudinis ordo ſervetur, & *annuis* vicibus ab ,, Epiſcopo Diœceſano *viſitentur*, & ſi qua forte Baſilica reperta ,, fuerit deſtituta, ordinatione ipſius reparetur.

Synodus Legionenſis in Gallæcia, & Portugalia Diœceſes multiplicari voluit: ,, quia in tota Gallæciæ regione *ſpacioſæ* ſatis Diœ- ,, ceſes ab Epiſcopis tenentur: ita ut aliquantæ Eccleſiæ per *ſingu-* ,, *los annos vix* poſſint a ſuo Epiſcopo *viſitari*.

III. His aliiſque infinitis propemodum Canonibus, qui viſitationem, tamquam præcipuam ac maxime neceſſariam Epiſcoporum functionem urſerunt, inſiſtens Synodus Tridentina *Seſſ.* 24. *cap.* 3. *de reformat.* decrevit: ,, ut Patriarchæ, Primates, Metropolitani, ,, & Epiſcopi propriam Diœceſim per *ſeipſos*, aut ſi legitime impediti fuerint, per ſuum generalem Vicarium, aut Viſitatorem, ,, ſi *quotannis* totam, propter ejus latitudinem, viſitare non poterunt, ſaltem majorem ejus partem; ita tamen, ut *tota biennio* ,, *per ſe*, vel *Viſitatores ſuos* compleatur, viſitare non prætermittant.

IV. Porro cum præcepto divino mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, *oves ſuas agnoſcere*, uti loquitur Synodus Tridentina *Seſſ.* 23. *c.* 1. *de reform.* nullatenus ex mente Patrum Concilii eſt, quod Epiſcopi unica Diœceſeos Viſitatione *annua*, aut *biennali* obligationi ſuæ ſemper ſatisfaciant: quandoquidem fieri poſſit, frequentiores Viſitationes requiri, ut oves ſuas cognoſcere, & ſtatum ſuæ Diœceſis perſpectum habere queant.

Et uti recte advertit Cardinalis de Luca Diſcurſu 5. ad Concilium Tridentinum: ,, terminus *unius* anni, vel ſaltem *biennii* (de ,, quo in Decreto Concilii Tridentini) quamvis ex præcepto ſta- ,, tutus videatur, ne id negligi valeat; non tamen adeo *taxativus* ,, eſt, ut intra breviorem terminum, quando Epiſcopus ſeu Ordinarius opportunum, vel ſalubre credat, viſitare non poſſit; cum ,, etiam *bis in eodem* anno, juxta caſuum contingentiam, ac rerum opportunitatem, id facere valeat; dummodo tamen ad bonum finem, bonoque zelo id agatur, non autem ut id ſerviat ad ,, ſolum pretextum exigendi a Capitulis, & Clericis, aliiſque ſubditis procurationes, ac munera, victualia, ſub quorum prætextu ,, magnæ fieri ſolent extorſiones.

V. Itaque Synodus quidem voluit, ut ſemel ſaltem quotannis Diœceſim ſuam viſitarent; permittens de cetero Epiſcoporum conſcientiæ, num pro Diœceſis & ovium ſibi commiſſarum notitia frequentiores requirantur; juxta Leonis IV. ad Epiſcopos Britanniæ apud Gratianum 10. *q.* 1. *can.* 4. ,, Regenda eſt unaquæque Parochia ſub ,, tuitione, & proviſione Epiſcopi per Sacerdotes, vel ceteros Clericos, quos ipſe cum Dei timore providerit, cum jure pertinere ,, videtur, & *circumire*, ut ſibi neceſſarium viſum fuerit, Eccleſiaſtica utilitate cogente.

VI. Cum enim Epiſcopus *per ſe* curam ſuæ Diœceſis habere, & gerere debeat, merito quoque injungitur, quod eam *per ſe* luſtrare viſitareque teneatur, & ſi vel ob ejus latitudinem, aut legitima impedimenta eam totius *per ſe* circumire ac viſitare nequeat, ut perfectam illius notitiam accipiat, ſatagat, ut per inferiores v. g. Archidiaconos, Decanos, ſeu Archipresbyteros, aut Viſitatores ſpecialiter ab ipſo deſignandos, viſitatio ita inſtituatur, & agatur, ut per ipſos plenam totius Diœceſis, & ovium ſibi commiſſarum notitiam habere nequeat.

VII. Ita S. Carolus, quantumvis in viſitatione ſuæ Diœceſis indefeſſus, & aſſiduus, quemadmodum ejus acta, ac vita teſtantur, cum nimium ſuæ Diœceſis videret ſpatium, ac infinita propemodum reformanda comperiſſet; ,, ea ab eo inita fuit deliberatio, ut ,, quo diligentius & viſitatio, & per executionis uſum perpetuo ſalutaria Decreta inducantur; Eccleſiaſtici aliquot homines, ſpectata morum probitate, prudentia, doctrina, diſciplinæque Eccleſiaſticæ uſu periti deligerentur; quibus tum viſitandi, tum omnem ,, executionem procurandi, promovendique munus committeretur.

Hæc in præfatione Inſtructionum pro Viſitatoribus, quæ merito ab Epiſcopis aliiſque, quibus viſitandi obligatio incumbit, leguntur in Actis Eccleſiæ Mediolanenſis *part.* 4. *pag.* 549. *& ſeqq. edit.* 1683.

VIII. Synodus Tridentina poſtquam oſtendit, quando Epiſcopi, Archidiaconi, aliique, quibus jus viſitandi competere conſuevit, viſitationem inſtituere debeant, ſubjungit: ,, Viſitationum autem ,, omnium iſtarum præcipuus ſit ſcopus, ſanam orthodoxamque doctrinam, expulſis hæreſibus, inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere; populum cohortationibus, & admonitionibus ad ,, religionem, pacem, innocentiamque accendere; cetera, prout ,, locus, tempus & occaſio feret, ex Viſitantium prudentia ad Fidelium fructum conſtituere.

IX. Scopum hunc ut aſſequantur Viſitatores, non ſufficit informari de iis, quæ externum Eccleſiarum ſtatum concernunt; ſed præcipue de interiori ſtatu dignoſcendo allaborandum eſt.

Unde in formula viſitationis, quam ann. 1579. in generali Conventu propoſuit Clerus Gallicanus, non tantum quid de exteriori ſtatu Eccleſiarum (circa quem plerique hodie Viſitatores occupantur) ſed præcipue, quid de interiori inquirendum ſit, proponitur, quemadmodum & in ea, quam S. Carolus in ſua Synodo Provinciali IV. exhibuit.

X. Unde Synodus P. I. Cameracenſis *tit. de viſitatione cap.* 2. vult, ut Epiſcopi in viſitatione ,, primum cognoſcant de fide, vitæ ,, ſanctimonia, ac moribus; ſive viſitatio fiat in Monaſteriis, ſive ,, Capitulis tam Cathedralibus, quam Collegiatis, vel etiam aliis ,, Eccleſiis. Quoniam id *præcipue* ſpectandum eſt, ne doctrinæ ſinceritas ullo errore corrumpatur; nec prætereа vitiis vita maculetur. Cognoſcant deinde de regula ac ſtatutis, an ſerventur, an ,, negligantur, & ſingula rite ac ordinate conſtituantur.

Deinde *cap.* 3. ,, Externa etiam viſitando non negligant: ut ſunt ,, habitus, decens Tonſura, & hujuſmodi reliqua.

Poſt hæc ſubjungit *cap.* 4. ,, Sed illud *præcipue* ſpectent, quam ,, recte & diligenter *Paſtores* miniſteria ſua obeant: ſive docendo, ſive

Digitized by Google

„ ſive Sacramenta miniſtrando, & Venerabile Sacramentum, & unctiones, & Baptiſteria honeſte conſervando. Cognoſcant prætereа de bonis Eccleſiarum, ac ſupellectile, de bibliothecis, & aliis hujuſmodi, ne quid per negligentiam pereat. Provideant etiam ut & fundationes obſerventur, & eleemoſynæ liberalitate piorum hominum inſtitutæ pauperibus nulla fraude diſtribuantur.

XI. Hæc aliaque ſimilia paſſim in Synodis, Viſitatoribus, atque in primis Epiſcopis inculcantur, quæ manifeſte oſtendunt Eccleſiæ mentem eſſe, ut Epiſcopi „ diligentiam omnem viſitando adhibeant (verba ſunt Concilii Mediolanenſis IV. *part.* 3. *titulo de Viſitatione*) „ non modo in Eccleſiarum cultu, & ornamento tuendo, augendove, ſed maxime in omni & Cleri, & populi priſtina Chriſtiana diſciplina reſtituenda; in utriuſque item moribus cognoſcendis, iiſdemque depravatis corrigendis.

XII. Vetus Formula Inquiſitionis, juxta quam Epiſcopi, aliique inferiores Prælati olim Viſitationem ſuam dirigere debeant, idem evincit. Nam Formula hæc prout eam circa ſæculum X. evulgavit Regino Abbas Prumienſis in ſuo Opuſculo de Eccleſiaſticis diſciplinis, in duos libros erat diſtincta; atque in primo continebatur, quid ab Epiſcopis circa Eccleſiaſticos viros eſſet inquirendum; in ſecundo autem, quid circa Laicos.

Plura de hac Inquiſitionis Formula, & Opuſculo Reginonis obſervavi Tractatu Hiſtorico-Canonico in Canones *part.* 5. *c.* 1. Neque inutiliter Formula inquiſitionis una cum Opuſculo Reginonis legetur ab iis, quibus viſitandi munus incumbit; plurima quippe, & hodie utilia, ac modernis temporibus accommodata diligens lector, & peritus ſcrutator reperiet; eamque conſuluiſſe S. Carolum, aut eos, qui inſtructionibus Viſitatorum, quæ in Actis Eccleſiæ Mediolanenſis parte IV. proſtant, formandis fuere occupati, innuit harum cum prædicta Inquiſitione in multis conſonantia.

Poſt expoſitum ſcopum omnium Viſitationum, Synodus Tridentina Viſitatores inſtruere pergit; quæque ad ſcopum illum aſſequendum conducant, proponit. „ Quæ ut facilius feliciuſque, ait, ſuccedant; monentur prædicti omnes, & ſinguli, ad quos Viſitatio ſpectat, ut *paterna charitate*, *Chriſtianoque zelo* omnes amplectantur: ideoque modeſto contenti equitatu, famulatuque, ſtudeant *celerrime*, debita tamen *cum diligentia*, Viſitationem ipſam abſolvere.

XIII. Ut vero Epiſcopus celerius, debita tamen cum diligentia, viſitationem abſolvere queat, jam olim decretum fuiſſe legitur: „ Cum Epiſcopus ſuam Diœceſim circuit, Archidiaconus, vel Archipresbyter eum præire debet uno, aut duobus diebus per Parochias, quas viſitaturus eſt, & plebe convocata, adnuntiare debet proprii Paſtoris adventum, & ut omnes ad ejus Synodum die denominata impræterminiſſe occurrant, omnimodis ex auctoritate ſanctorum Canonum præcipere, & minaciter denuntiare, quod ſi quis abſque gravi neceſſitate defuerint, procul dubio a communione Chriſtiana ſit repellendus. Deinde aſcitis ſecum Presbyteris, qui illo in loco ſervitium debent exhibere Epiſcopo, quidquid de minoribus, & levioribus cauſis corrigere poteſt, emendare ſatagat; ut Pontifex veniens nequaquam in facilioribus negotiis fatigetur, aut ibi immorari amplius neceſſe ſit, quam expenſa ſufficiat ". Apud Reginonem *lib.* 2. *cap.* 1.

XIV. Hoc Rothomagenſis Concilii Decretum, tamquam viſitationi celerius ac fructuoſius perficiendæ ſummopere opportunum renovavit, ac obſervari præcepit S. Carolus in ſuo Concilio IV. Mediolanenſi: permittens tamen Epiſcoporum arbitrio, num Archidiaconum, Archipresbyterum, aut alium Eccleſiaſticum hominem præmittere velit.

XV. Inſuper zeloſiſſimus hic Paſtor, ut majori cum fructu, ac minori mora Viſitationem abſolveret Epiſcopi, Litteras Paſtorales, quæ Viſitationis materiam, ſcopum, atque alia eo ſpectantia continebant, Viſitationi præmittendas cenſuit. „ Porro Parochus, aliuſve Eccleſiæ Rector, vel Præfectus, in qua animarum curam gerit, cum viſitandus erit, Paſtorales Epiſcopi Litteras, Viſitationis nomine editas, ante illius adventum proximis feſtis diebus, intra Miſſarum ſolemnia, cum populi frequentia adeſt, de ſcripto recitet. Itidem Parochus, aut Eccleſiæ Rector præſtet de Litteris, quas de Confirmationis Sacramento rite religioſeque ſuſcipiendo, Epiſcopus inſtructionem monitionumve nomine ediderit.

Deinde monet: „ Ut Parochus Litterarum, edictorumve Epiſcopalium evulgationem, recitationemve & Sermone, & Concione, & monitionibus, & omni alio tum publico, tum privato cohortationum officio proſequatur, prout expedire animadverterit: quo fidelium animos diligentius præparet, atque excitet ad ſuſcipiendum Epiſcopalis Viſitationis officium.

CAPUT II.

Quæ *procurationes* ab Epiſcopo Viſitante exigi, vel recipi poſſint, & qui ad eas teneantur?

1 *Proponitur Decretum Synodi Tridentinæ circa* procurationes.
2 *Ratione* Viſitationis *nihil etiam* ultro oblatum ab *Epiſcopis exigi permittit.*
3 *Non prohibet peti, quæ alio titulo debentur.*
4 *Ratio cur Synodus nihil voluerit ab Epiſcopis exigi ratione Viſitationis.*
5 *Permiſit Synodus accipi* victualia.
6 *Quid veniat nomine* victualium?
7 *Synodus Tridentina ita* victualia *reſtrinxit, ut omnis luxus excludatur.*
8 *Ex mente Synodi, Epiſcopi deberent eſſe contenti iis, quæ ipſis diponuntur; quod ſuo exemplo oſtendit S. Carolus.*
9 *Victualia tantum ſubminiſtranda pro temporis* neceſſitate.
10 *Epiſcopus eodem die viſitans plures Parochias, aut Eccleſias, debet eſſe contentus* unica *procuratione.*
11 *Epiſcopo viſitanti Eccleſias Civitatis ſuæ Cathedralis non debetur* procuratio.
12 *Synodus Tridentina intendit ſublevare Viſitandos ab omni gravamine.*
13 *Permiſit arbitrio* Viſitandorum, *an conſuetam procurationem in* pecunia *continuare velint; an convertere in ſimplicia* Victualia.
14 *Præſervat conventiones, & conſuetudines de non ſolvendis etiam* victualibus.
15 *Obſervanda circa illas conſuetudines. Juxta hodiernam Belgii praxim Epiſcopi viſitantes, a* Laicis *procurationes exigere nequeunt.*
16 *Idem ſervatur in Regno Galliæ; ubi & queſtio de* procurationum *ſolutione in Tribunali Regio agitari debet.*
17 *Mores hodierni non patiuntur, ut Epiſcopus per* cenſuras *cogat ſubditos ad* procurationes *ſolvendas.*
18 *Quas pœnas Synodus Tridentina decernat in Viſitantes, qui majores* procurationes *exigunt?*
19 *Decretum de moderatione procurationum; & pœna contra excedentes decreta, etiam ad Familiares, & Miniſtros Epiſcoporum extenduntur.*

I. UT Viſitatio a populo, & Clero gratiori animo ſuſcipiatur, vult Synodus Tridentina: „ ut Epiſcopi Viſitantes caveant, ne inutilibus ſumptibus cuiquam graves oneroſive ſit: neve ipſi, aut quiſquam ſuorum quidquam procurationis cauſa pro Viſitatione, etiam teſtamentorum ad pios uſus, præter id quod ex relictis piis jure debetur, aut alio quovis nomine, nec pecuniam, nec munus, quodcumque ſit, etiam qualitercumque offeratur, accipiant; non obſtante quacumque conſuetudine, etiam immemorabili.

II. His verbis voluit Synodus, ne quidquam cauſa Viſitationis, etiam *ultro oblatum* a Viſitatoribus recipiatur, nequidem pro *Viſitatione ad pios uſus*; quæ eatenus Viſitationi Epiſcoporum de jure communi ſubjacent, ut proſpiciat Epiſcopus, num juxta voluntatem Teſtatorum executioni mandentur.

III. Quod vero alio quam Viſitationis titulo, ut v. g. ex *relictis piis*, uti loquitur Synodus Tridentina, Epiſcopo debetur, ſublatum non eſt; idcoque nec *Cathedraticum* Epiſcopis debitum ſublatum eſſe declaravit S. Congregatio apud VVeymelium *ad* 24. *Conſtitutiones per Concilium Trident. innovatas conſtitut.* 17. *numer.* 21.

IV. Et merito Synodus voluit, Epiſcopos in ipſa Viſitatione ab omni, vel ſpecie avaritiæ, aut habendi cupiditate eſſe alienos. Si enim (teſte eadem Synodo *Seſſ.* 25. *cap.* 1. *de reform.*) ad reſtituendam diſciplinam præcipuum ſit, quod fideles Præpoſitos ſuos videant non ea, quæ mundi ſunt, ſed animarum ſalutem, ac cæleſtem patriam cogitare; idipſum vel maxime in ipſa Viſitatione, quæ tota ad reſtituendam Eccleſiaſticam diſciplinam, vitia eradicanda, virtuteſque plantandas dirigenda eſt, Epiſcopi ſuo agendi modo oſtendere debent, ut dicere confidenter queant cum Apoſtolo: *Non enim quæro, quæ veſtra ſunt, ſed vos.* 2. Cor. c. 12. v. 14.

V. Exemplo tamen Chriſti, qui mittens Diſcipulos ſuos ad prædicandum Regnum, dixit: *In eadem domo manete, edentes & bibentes, quæ apud illos ſunt; dignus eſt enim operarius mercede ſua... Et in quamcumque civitatem intraveritis, & ſuſceperint vos, manducate, quæ apponuntur vobis.* Lucæ 10. v. 8. Hoc, inquam, exemplo, Synodus Tridentina generali prohibitioni quidquam etiam *ultro oblatum* ratione viſitationis accipiendi, hanc ſubjecit exceptionem: „ Exceptis tantum *Victualibus*, quæ ſibi ac ſuis *frugaliter*, *moderateque* pro temporis tantum neceſſitate, & non ultra, erunt miniſtranda.

VI. Hæc *victualia* ſive præſtationes comprehenduntur ſub nomine *procurationum*, de quibus ſæpius in Jure Canonico merito occurrit; inde dictæ, quod *procurari* ſive ſubminiſtrari debeant ab iis, qui viſitantur.

VII. Cum hæ procurationes ex Decreto Concilii Tridentini ad ſola *victualia*, hoc eſt, eſculenta, & poculenta reſtringantur, „ traditum eſt, ait VVeymelius ex Zerola; ſubditos non teneri ad medicinam Viſitantium, vel alia ſimilia, quæ extra communem victum ſunt; propterea quod appellatione expenſarum victualium veniant ea dumtaxat, quæ in victu conſiſtunt, non etiam alia, quæ concernunt alias perſonarum neceſſitates, ne alioquin etiam tandem ad veſtitum congerentur; neque enim debentur victualia niſi actu viſitantibus, quorum numero haberi vix poſſunt, qui ægrotant.

VIII. Dum autem addidit Synodus victualia *moderate*, ac *frugaliter* eſſe miniſtranda, indubie omnem luxum conviviorum, & epularum abundantiam excluſam voluit; ut ſcilicet vel in ipſo actu Viſitationis mores ſuos ita componant Epiſcopi, aliive Prælati, „ ut reliqui ab eis *frugalitatis*, modeſtiæ, continentiæ, ac, quæ nos tantopere commendat Deo; ſanctæ humilitatis exempla petere poſſint "; quemadmodum Synodus Tridentina monet *ſeſſ.* 25. *cap.* 1. *de reformat.*

Immo ſic oſtendit Synodus per moderationem. ac frugalitatem. qua victualia ſubminiſtrari vult, ſe deſiderare, ut Epiſcopi, aliique Viſitatores obſervent id, quod a Chriſto Diſcipulis ſuis inculcatum eſt, ut ſcilicet non ſolliciti de menſarum inſtructione, aut victualium apparatu, contenti eſſent iis, quæ ipſis apponuntur.

Quod apprime intelligens S. Carolus ſevere ſuis inhibebat, ne quid eſculenti ac poculenti ſecum ferrent, ſed contenti eſſent iis, quæ Viſitandi ad manducandum apponerent; quo fiebat, ait Godæus in ejus vita *lib.* 1. *cap.* 13. ut frequenter pro lecto nihil præter ſtramina, aut arborum folia; & pro cibis delicatioribus, nuces, caſtaneas, aut caſeum reperiret; volebatque, ut tam ipſe,

quam

quam ſui, tum in manducando, tum in cubando paupertati in montibus habitantium ſe conformarent.

IX. Ad Synodum Tridentinam revertamur: quæ non *moderate*, ac *frugaliter* dumtaxat victualia dicit eſſe miniſtranda; ſed inſuper addit, *pro temporum tantum neceſſitate, & non ultra* (a).

X. Unde ſi una die Epiſcopus viſitet duas Parochias, „ debet eſſe contentus una procuratione; etiamſi locus quilibet viſitatus ab illo ſufficeret ad procurationem integram perſolvendam; cum eidem ſufficere debeat, ut temporalia metat a locis perſonaliter viſitatis, pro *diebus*, quibus eis ſpiritualia ſubminiſtrat”. *Cap.* 3. *de cenſibus in* VI. „ Quo fit, inquit VVeymeſius loco citato, ut ſi ſecus faciant Viſitatores, vel exigendo duplices procurationes ab uno vel duobus locis viſitatis eodem die, vel etiam procraſtinando ſuam Viſitationem eo fine, ut duplicatas procurationes lucrentur, male verſentur, ut ad acceptorum reſtitutionem teneantur, ipſum Deum habituri ultorem; quia ſic proprium ſuum compendium quæſiverint, non quæ Jeſu Chriſti ſunt.

XI. Eodem fundamento, dum Epiſcopus viſitat Ecclaſias civitatis Cathedralis non poteſt prætendere *procurationem*, aut victualia a Viſitatis; „ Quia, inquit Fagnanus ad *cap. Venerabili tit. de cenſibus num.* 15. ceſſat illa *neceſſitas temporis*, quam Concilium ad hoc præciſe requirit: cum, viſitatione expleta, poſſint domi ſuæ victum ſumere: & hanc ſententiam jam pridem probavit Sacra Congregatio ejuſdem Concilii Interpres: Nam dubitanti Epiſcopo Tarenti, an in Viſitatione poſſet exigere procurationem a Canonicis Cathedralis Eccleſiæ, cenſuit *cap.* 3. *ſeſſ.* 24. *de reform.* dum de victualibus ſubminiſtrandis diſponit, non habere locum in Viſitatione Cathedralis Eccleſiæ, ſed Diœceſis tantum, ibi, *æquitatis*, ibi, *pro temporis neceſſitate*, &c. Sed & alias cenſuit, nullam deberi procurationem Epiſcopo viſitanti Clerum civitatis. ubi *eſt Cathedra*”. Hæc Fagnanus.

XII. Ex his facile animadverti poteſt, Synodum Tridentinam exemplo Pontificum, quorum Decreta referuntur in Jure Canonico, huic rei potiſſimum intendiſſe, ut ſubditos, quantum poſſet, a Viſitatorum immoderatis, & inſuetis oneribus ſublevaret.

XIII. Quapropter ut Viſitandi etiam procurationes, quæ in ſolis moderatis, ac neceſſariis victualibus conſiſtunt, facilius ac levius ferre poſſent, voluit; „ ut ſit in optione eorum, qui viſitantur, ſi malint ſolvere id, quod erat ab ipſis antea ſolvi, certa pecunia taxata, conſuetum: an vero prædicta victualia ſubminiſtrare: (Deinde inſuper addit) ſalvo item jure conventionum antiquarum cum Monaſteriis, aliiſve piis locis, aut Eccleſiis non Parochalibus inito, quod illæſum permaneat. In iis vero locis ſeu Provinciis, ubi conſuetudo eſt, ut nec victualia, nec pecunia, nec quidquam aliud a Viſitatoribus accipiatur, ſed omnia *gratis* fiant, ibi id obſervetur.

XIV. Illud porro circa huiuſmodi conſuetudinem negativam, quam Concilium præſervat, non ſolvendi *procurationem*, advertendum monet Fagnanus loco citato *num.* 29 „ quia ad hoc, ut de tali conſuetudine dicatur conſtare, ex ipſius Congregationis ſententia, non ſufficit, ut Viſitati nunquam Epiſcopum procuraverint, ſed probari oportet Epiſcopum *petiiſſe* procurationem, & Viſitatos *detrectaſſe* illam ſolvere, & poſtea Epiſcopum per longum tempus acquieviſſe, prout requiritur in facultativis.

XV. Inſuper notandum, Epiſcopus, alioſve jus Viſitationis habentes, nec in toto, nec in parte poſſe a Laicis viſitatis procurationem exigere, juxta notoriam harum, & vicinarum Provinciarum conſuetudinem, in eo fundatam, quod Canones de ſolis Eccleſiaſticis loquantur, quando de procurationibus agunt; uti monet Zypæus in Jure novo *tit. de cenſibus num.* 9. Et latius Grivellius *deciſ.* 119. qui Litteras Ducum noſtrorum Alberti, & Iſabellæ ad Senatum Dolanum recitat, quibus declaratur, fas non eſſe Epiſcopo a Laicis exigere *procurationes* (b).

XVI. Idem quoad regnum Galliæ teſtatur Carolus Fevret tractatu *de abuſu lib.* 3. *cap.* 4. qui & ibidem notat, inſpectis diſpoſitionibus Juris Canonici, quæſtionem de ſolvendis procurationibus agitandam, & decidendam eſſe coram Judice Eccleſiaſtico; ſed id hodie in Gallia haud obſervari; futurumque abuſum ſi Judex Eccleſiaſticus prætendiſſet adjudicare hoc jus pecuniarium procurationis.

XVII. Notat inſuper, ſi Epiſcopus, aut Archidiaconos præſumerent excomunicare Parochum, aut Eccleſiam interdicto ſubjicere ob recuſatam procurationem, futurum abuſum; & Senatum Regium ita judicaſſe contra Epiſcopum Bayonenſem refert ex Mornacio *ad l.* 3. *Cod. de Apoſtatis*: „ eo quod Eccleſiam Harſanam; ob ſolum Diœceſanæ viſitationis refuſum viaticum, interdicto ſubjeciſſet.

XVIII. Ut vero Synodus Tridentina ſignificaret, quam ſibi cordi eſſet, ut præſcriptam in procurationibus moderationem, & frugalitatem Epiſcopi ſervarent, decernit: „ Quod ſi quiſquam, quod abſit, aliquid amplius in ſupradictis omnibus caſibus accipere præſumpſerit; is, præter dupli reſtitutionem intra menſem faciendam, aliis etiam pœnis juxta Conſtitutionem Concilii generalis Lugdunenſis, quæ incipit, *Exigit*; necnon & aliis pœnis in Synodo Provinciali arbitrio Synodi, abſque ulla ſpe veniæ, mulctetur.

Conſtitutio Lugdunenſis Concilii a Tridentina Synodo hic innovata refertur in *cap.* 2. *de cenſibus in VI.* qua ſtatuitur: „ Ut univerſi & ſinguli, qui ob procurationem ſibi ratione viſitationis debitam exigere pecuniam, vel etiam a volente recipere, vel alias Conſtitutionem ipſam recipiendo munera, ſive Viſitationis Officio impenſo procurationem in victualibus, aut aliquid aliud procurationis occaſione, violare præſumpſerint, duplum ejus quod receperint Eccleſiæ, a qua id receptum fuerit, intra menſem reddere teneantur. Alioquin ex tunc Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, duplum ipſum ultra prædictum tempus reſtituere differentes ingreſſum ſibi Eccleſiæ ſentiant interdictum. Inferiores vero ab officio, & beneficio noverint ſe ſuſpenſos, quouſque de duplo hujuſmodi gravatis Eccleſiis plenariam ſatisfactionem impendant: nulla eis in hoc dantium remiſſione, liberalitate ſeu gratia valitura.

XXI. Hæc interdicta ipſis Viſitatoribus, etiam eſſe interdicta ipſorum familiaribus & miniſtris, ne poſſint cauſa Viſitationis quidquam pecuniæ aut muneris, etiam ultro oblati, accipere; & quod, ſi acceperint, iiſdem pœnis ſint obnoxii, tam Conſtitutio Innocentii IV. in *cap.* 1. quam Conſtitutio Concilii Lugdunenſis in *cap.* 2. *de cenſibus in VI.* ac noviſſime Synodus Tridentina ſat patenter inſinuant.

CAPUT III.

Quæ loca ab Epiſcopis *viſitari* debeant, & poſſint?

1 *Epiſcopus fundatus eſt de jure in viſitatione totius ſuæ Diœceſis.*
2 *Epiſcopus excludi nequit a viſitatione Eccleſiarum Parochialium, aut Beneficiorum Curatorum.*
3 *Synodus Tridentina declaravit Beneficia Curata* viſitationi *Epiſcopali eſſe ſubjecta.*
4 *Exemptio* viſitationem *in his non impedit.*
5 *Datio in* commendam *etiam non impedit.*
6 *Eccleſiæ Curatæ unitæ, aut incorporatæ Monaſteriis, aut Capitulis exemptis* viſitationi *ſubſunt.*
7 *Etiam ubi Prælati habent utramque juriſdictionem.*
8 *Eccleſiæ Parochiales unitæ Ordini S. Joannis Hieroſolymitani ſubjectæ viſitationi.*
9 *Variis Regiis Arreſtis confirmatum jus* viſitandi. *quoad Beneficia unita Monaſteriis exemptis.*
10 *Nulla exemptio, aut conſuetudo dictas Eccleſias a viſitatione eximere poteſt.*
11 *Clerici merito* viſitationi *Epiſcoporum ſubjecti.*
12 *Illos generaliter iterato Decreto Epiſcoporum* viſitationi *ſubjectos declaravit Synodus Tridentina.*
13 *Capitula Cathedralia etiam* exempta *viſitationi Epiſcopi ſubjecta.*
14 *Poteſt in viſitatione Epiſcopus* ſolus *procedere.*
15 *Quid circa viſitationem* Monaſteriorum *remiſſive?*
16 *Quod jus competat Epiſcopis hodie* viſitandi *Hoſpitalia, & alia pia loca remiſſive?*

I. QUEMADMODUM Epiſcopo totius ſuæ Diœceſis cura incumbit; omneſque in ſua Diœceſi conſiſtentes ſunt ejus curæ commiſſi, etiam totius Diœceſis viſitatio Epiſcopo incumbit; quia ſine viſitatione curam ovium habere nequit. Unde communiter tradunt Canoniſtæ, uti notat Fagnanus *ad cap. Ex Parte tit. de Clericis non reſidentibus num.* 39. perſonalem viſitationem Prælatorum eſſe de *jure divino*.

Hinc concluditur, nulla conſuetudine, nullove privilegio Epiſcopum impediri poſſe a viſitatione, quæ exigitur, ut animas ſibi commiſſas regere, ac dirigere, poſſit.

II. Hoc titulo Epiſcopus excludi nequit a Viſitatione Eccleſiarum, quibus cura animarum perſonarum ſæcularium, quæ Epiſcoporum curæ ſunt concreditæ, annexa eſt; ſaltem quoad ea, quæ curam illam concernunt. Si enim ab hac Viſitatione excluderetur, curam animarum ſibi commiſſarum debitam habere non poſſet.

III. Unde Synodus Tridentina *ſeſſ.* 7. *cap.* 7. *de reformat.* declaravit: „ Beneficia Eccleſiaſtica *curata*, quæ Cathedralibus, Collegiatis, ſeu aliis Eccleſiis, vel Monaſteriis, Beneficiis, ſeu Collegiis, aut piis locis quibuſcumque perpetuo unita, & annexa reperiuntur, ab Ordinariis locorum annis ſingulis viſitentur.

IV. Et ne Eccleſiarum *exemptio* hanc neceſſariam viſitationem impediret, *cap.* 8. ulterius declaravit: „ Locorum Ordinarii Eccleſias quaſcumque, quomodolibet exemptas, auctoritate Apoſtolica, ſingulis annis viſitare teneantur, & opportunis juris remediis providere, ut, quæ reparatione indigent, reparentur: & cura animarum, ſi qua illis immineat, aliiſque debitis obſequiis minime defraudentur: appellationibus, privilegiis, conſuetudinibus, etiam ab immemorabili tempore præſcriptis, Judicum deputationibus, & illorum inhibitionibus penitus excluſis.

V. Ulterius quum titulo *commendationis* prætenderentur Beneficia etiam *curata* a Viſitatione Epiſcopi libera, ſtatuit Synodus *ſeſſ.* 21. *cap.* 8. *de reformat.* „ Quæcumque in Diœceſi ad Dei cultum ſpectant, ab Ordinario diligenter curari, atque iis, ubi oportet, provideri æquum eſt; propterea commendata Monaſteria, etiam Abbatiæ, Prioratus, & Præpoſituræ nuncupatæ, in quibus non viget regularis obſervantia, nec non Beneficia tam curata, quam non curata, Sæcularia, & Regularia, qualitercumque commendata, etiam exempta ab Epiſcopis, etiam tamquam Appoſtolicæ Sedis delegatis, annis ſingulis viſitentur; curentque iidem Epiſcopi congruentibus remediis, etiam per ſequeſtrationem fructuum, ut quæ renovatione indigent, aut reſtauratione,

„ reſti-

(a) Ea quoque mens extitit Cleri Gallicani in comitiis, quæ Meloduni anno 1579. habita ſunt. „ Juſtum eſt, inquiunt Epiſcopi, & æquum ſumptus neceſſarios, juraque conſueta (quam procurationem Canones vocant) per Parœcianos, Parochoſque Viſitatoribus ſuppeditari. Cavendum tamen hac tempeſtate, ne Viſitatio fiat onus intolerabile, & offenſio detur Evangelio; ſed Viſitatores tractent Viſitandos ut filios; ac pro ſua decentia, comitatu, ac victu medíocri ſint contenti: & ſi Parœciæ ſint tenues, benigne & gratis viſitentur”. *Voyez les nouveaux Memoires du Clergé de France. t. 7. col.* 782.

(b) Attamen idem Grivellius deinde obſervat hanc declarationem mutatam fuiſſe; quippe anno 1611. Senatus Dolanus annuentibus Principibus Alberto, & Iſabella pactus eſt cum Archiepiſcopo Veſuntino ea lege, ut Laici ſolverent partem expenſarum in viſitationibus fieri ſolitarum; ſed pacto appoſitæ ſunt conditiones, quas exponit *Grivellius in ſuis Deciſionibus pag.* 315. &c. Edit. Antuerp. an. 1663.

Digitized by Google

„ reficiantur: & cura animarum, ſi qua illis vel eorum annexis immineat, aliaque debita obſequia recte exerceantur; appellationibus quibuſcumque, privilegiis, conſuetudinibus, etiam immemorabili tempore præſcriptis, conſervatoriis, Judicum deputationibus, & eorum inhibitionibus non obſtantibus.

Cum vero nonnulli contra mentem Synodi prætenderent, hoc Decretum non pertinere ad Eccleſias *nullius Diœceſis* (de quibus ſub titulo de exemptionibus agetur) Synodus novo edito Decreto mentem ſuam clarius expreſſit *ſeſſ. 24. cap. 9. de reformat.* „ Quæ alias ſub fel. rec. Paulo III. & nuper ſub Beatiſſimo Domino noſtro Pio IV. in hoc eodem Concilio de adhibenda ab Ordinariis diligentia in Beneficiorum, etiam exemptorum, viſitatione conſtituta ſunt; eadem etiam in iis Eccleſiis ſæcularibus obſerventur, quæ in *nullius Diœceſis* eſſe dicuntur; ut ab Epiſcopo, cujus Cathedralis Eccleſia eſt proximior, ſi id poſſit, alioquin ab eo, qui ſemel in Concilio Provinciali a Prælato loci illius electus fuerit, tamquam Sedis Apoſtolicæ delegato, viſitentur, non obſtantibus privilegiis, & conſuetudinibus quibuſcumque, etiam immemorabilibus.

VI. Quandoquidem non minus Epiſcopo cura populi incumbat; ejuſque ſaluti, ac directioni æque invigilare debeat, ſive Regulares, ſive ſæculares tamquam inferiores miniſtri ipſi in cura animarum aſſiſtant, ac curam populi agant, merito Synodus Tridentina *Seſſ. 25. cap. 11. de Regularib.* edixit: „ In Monaſteriis ſeu domibus virorum, ſeu mulierum, quibus imminet animarum cura perſonarum ſæcularium, præter eas, quæ ſunt de illorum Monaſteriorum ſeu locorum familia, perſonæ, tam regulares quam ſæculares; hujuſmodi curam exercentes, ſubſint immediate in iis, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum adminiſtrationem pertinent, juriſdictione, viſitationi, & correctioni Epiſcopi, in cujus Diœceſi ſunt ſita.

VII. Et quidem declaravit Pius V. die 4. Sept. 1570. ab hoc nullas Eccleſias, quibus cura animarum perſonarum ſæcularium annexa, excipi; tametſi etiam eſſent ſitæ in Monaſteriis, quorum Præpoſiti haberent utramque juriſdictionem temporalem, & ſpiritualem; idemque Sacram Congregationem declaraſſe 7. Aprilis 1592. notatur in Declarationibus ad citatum *Cap. 11.*

VIII. Conformiter ad citatum Synodi Decretum an. 1629. Edicto Ludovici XIII. Regis Galliarum declaratum fuit: „ Beneficia Curata, Eccleſias, Cappellas dependentes ab Ordine S. Joannis Hieroſolymitani fore ſubjectas *viſitationi*, & correctioni Ordinariorum in his, quæ concernunt correctionem abuſuum, qui committuntur in adminiſtratione Sacramentorum tam Matrimonii, quam aliorum; celebratione divini Officii, & ejus aſſiduitate, ſalvis Ordinis Privilegiis in reliquis.

IV. Hinc Epiſcopus Abrincenſis per Sententiam magni Conſilii Pariſienſis fuit manutentus in jure viſitandi Eccleſiam Parochialem Montis S. Michaelis dependentem a Monaſterio ejuſdem loci, ſpectantemque ad collationem *pleno jure* Abbatis, uti & viſitandi Monaſterium, tametſi Congregationi S. Mauri unitum, exceptis tamen locis Regularibus, diſciplina monaſtica, & perſonis Regularibus, quamdiu manebit in dicta Congregatione, 3. Febr. 1648. Eodem Arreſto deciſum fuit, Parochum dictæ Eccleſiæ Parochialis debere aſſiſtere Synodo Diœceſanæ; inhibitumque fuit dictis Religioſis excipere confeſſiones ullius perſonæ ſæcularis, aut ad eum effectum quemquam committere ſine Epiſcopi approbatione.

Poſt hæc 18. Junii 1650. rurſus intervenit Sententia arbitralis inter Epiſcopum, & dictum Monaſterium, qua declaratum fuit, Eccleſiam Parochialem unitam dicto Monaſterio eſſe *pleno* jure ſubjectam Epiſcopo in omnibus, quæ concernunt curam animarum, tametſi illa etiam exerceretur per Priorem Clauſtralem dicti Monaſterii exempti vigore privilegii Congregationis S. Mauri.

Hæc latius referuntur in Actis Cleri Gallicani *par. 1. tit. 2. cap. 12. n. 19. & 20.* Deinde *n. 21.* refertur, Archiepiſcopum Viennenſem manutentum fuiſſe in jure viſitandi in Eccleſia S. Antonii Ordinis ejuſdem S., Fontes batiſmales, & Cappellam ſeu Parochialem cum omnibus ſuis annexis, atque in his exercendi omnia, quæ curam animarum ſpectant, ſicut in aliis Beneficiis curatis ſuæ Diœceſis, 17. Aprilis 1668. Et *n. 22.* idem judicatum fertur pro Epiſcopo Ambienſi 5. Feb. 1664.

Uno verbo, nulla exemptio, nullaque incorporatio, aut vetuſta conſuetudo eximere poteſt loca ſeu Regularia ſeu Sæcularia qualiacumque a *viſitatione*, aut correctione Epiſcoporum; ni una Epiſcopalis auctoritas, & Hierarchica ſubordinatio penitus deſtruatur; quemadmodum latius infra titulo *de exemptionibus* oſtendetur.

X. Cum vero nihil ſit (ut loquitur Synodus Tridentina *ſeſſ. 22. cap. 1. de reformat.*) „ quod alios magis ad pietatem & Dei cultum aſſidue inſtruat, quam eorum vita & exemplum, qui ſe divino miniſterio dedicarunt": ſat intelligitur, quantopere interſit Epiſcopi, ut Clerici ſeu Sæculares ſeu Regulares ita vitam ſuam coram populo componant, atque ita in omnibus ſe exhibeant, ut nihil niſi grave, modeſtum, ac religione plenum præ ſe ferant.

XI. Quapropter, ut id Epiſcopi facilius aſſequi poſſint, Synodus *ſeſſ. 6. c. 3. de reform.* declaravit, quod nemo ſæcularis Clericus, „ cujuſvis perſonalis, vel Regularis extra Monaſterium degens, etiam ſui Ordinis privilegii prætextu tutus cenſeatur, quominus, ſi deliquerit, ab Ordinario loci, tamquam ſuper hoc a Sede Apoſtolica delegato, ſecundum Canonicas ſanctiones viſitari, puniri, & corrigi valeat.

Hoc Decretum rurſus *ſeſſ. 14. cap. 4. de reformat.* generaliter *omnes Clericos* concernere, nulloque prætextu reſtringi poſſe, declaravit. „ Omnes Eccleſiarum Prælati, ait, qui ad corrigendos ſubditorum exceſſus diligenter intendere debent, & a quibus nullus Clericus per hujus ſanctæ Synodi ſtatuta, cujuſvis privilegii prætextu, tutus cenſetur, quominus juxta Canonicas ſanctiones viſitari, puniri, & corrigi poſſit; ſi in Eccleſiis ſuis reſederint, quoſcumque ſæculares Clericus, qualitercumque exemptos, qui alias ſuæ juriſdictioni ſubeſſent, de eorum exceſſibus, criminibus & delictis, quoties, & quando opus fuerit, etiam extra viſitationem, tamquam ad hoc Apoſtolicæ Sedis delegati, corrigendi, & caſtigandi facultatem habeant: quibuſcumque exemptionibus, declarationibus, conſuetudinibus, ſententiis, juramentis, concordiis, quæ tantum ſuos obligent auctores, ipſis Clericis, ac eorum conſanguineis, Cappellanis, familiaribus, procuratoribus, & aliis quibuslibet, ipſorum exemptorum contemplatione, & intuitu minime ſuffragantibus.

Quin & eodem motivo noluit Synodus, vel ipſa Capitula Cathedralia ullo exemptionis, aliove titulo a Viſitatione Epiſcopi eſſe libera.

XIII. „ Capitula Cathedralium, & aliarum majorum Eccleſiarum (ait *ſeſſ. 6. c. 4. de reformat.*) illorumque perſonæ, nullius exemptionibus, conſuetudinibus, ſententiis, juramentis, concordiis, quæ tantum ſuos obligent auctores, non etiam ſucceſſores, tueri ſe poſſint, quominus a ſuis Epiſcopis, & aliis majoribus Prælatis, per ſeipſos ſolos, vel illis, quibus ſibi videbitur, adjunctis, juxta Canonicas ſanctiones, toties quoties opus fuerit, viſitari, corrigi, & emendari, etiam auctoritate Apoſtolica, poſſint, & valeant.

Hoc Decretum tamquam diſciplinæ Eccleſiaſticæ retinendæ, ac reſtituendæ ſummopere neceſſarium renovat Synodus *ſeſſ. 25. c. 6. de reform.* declaratque, Epiſcopum, dum *viſitando* procedit, nequaquam obſervare debere modum procedendi ibidem præſcriptum; ſed eum duntaxat obſervandum eſſe, dum *extra Viſitationem* contra Capitula Cathedralia exempta procedit.

XIV. Quapropter refert Fagnanus ad *cap. Ut juxta tit. de offic. Ordinarii num.* 38. Sacram Congregationem declaraſſe, Epiſcopum poſſe *viſitare* Capitulum Cathedrale per ſeipſum *ſolum*, *nullis* ſibi Capitularibus *adjunctis*: immo poſſe aſſumere aliquos extra Capitulum, omiſſis *Capitularibus ſuis*, juxta dictum *caput* 4. *ſeſſ. 6. Concilii Tridentini*, quam reſolutionem ibidem pluribus probat.

XV. Quoad Viſitationem Monaſteriorum tam virorum, quam mulierum circa diſciplinam regularem interiorem & exteriorem, multa ſtatuit Synodus Tridentina; eaque alia circa exempta, & non exempta; item diverſa circa illa, quæ alicui certæ Congregationi ſubjecta ſuos particulares Viſitatores habent, & illa quæ nulli Congregationi ſunt incorporata, nec ſpeciales Viſitatores hactenus habent; de quibus infra, ubi de Monaſteriis eorumque exemptionibus tractabitur: ibi quoque expendentur caſus, quibus hodie etiam Monaſteria *exempta* viſitationi Epiſcoporum ſubſint; & quæ in viſitatione Monaſteriorum præſertim Monialium inquirenda ſint; & qua forma viſitatio inſtituenda.

XVI. Synodus Tridentina *ſeſſ. 22. cap. 8. de reformat.* declarat, quod „ Epiſcopi, etiam tamquam Sedis Apoſtolicæ delegati, in caſibus a jure conceſſis, omnium piarum diſpoſitionum, tam in ultima voluntate, quam inter vivos, ſint executores; habeant jus viſitandi Hoſpitalia, Collegia quæcumque, ac confraternitates Laicorum, etiam quas Scholas, ſive quocumque alio nomine vocant, non tamen quæ ſub Regum immediata protectione ſunt, ſine eorum licentia: eleemoſynas Montis Pietatis, ſive Charitatis, & pia loca omnia, quomodocumque nuncupentur, etiamſi prædictum locorum cura ad Laicos pertineat, atque eadem pia loca exemptionis privilegio ſint munita, ac omnia, quæ ad Dei cultum, aut animarum ſalutem, ſeu pauperes ſuſtentandos inſtituta ſunt, ipſi ex officio ſuo juxta ſacrorum Canonum ſtatuta cognoſcant, & exequantur: non obſtantibus, quacumque conſuetudine, etiam immemorabili, privilegio, aut ſtatuto.

Verum cum certum ſit, hoc Concilii Tridentini Decretum in tota ſua generalitate in Belgio, aliiſque vicinis Provinciis non eſſe receptum; atque circa hanc Epiſcopi viſitationem non eſſe ſtatuendum quoad omnia Hoſpitalia, & loca pia; ſed varium eſſe jus Epiſcoporum pro varietate locorum, & ſuperintendentium; idcirco de jure Viſitationis, quod Epiſcopis competit in hæc loca, agetur *part. II.* ſub titulo *de Hoſpitalibus, aliiſque piis locis.*

CAPUT IV.

Quomodo in Viſitatione procedendum; & quem effectum Decreta in Viſitatione habeant?

1 *Epiſcopi in Viſitatione maxime intenti eſſe debent ad morum reformationem ex Decreto Synodi Tridentinæ.*

2 *In Viſitatione non judiciali, ſed paterno modo eſt procedendum.*

3 *Officium Viſitatorum non male comparatur officio Ædilium Romanorum.*

4 *Debent emendare quæ judiciariam indaginem non requirunt.*

5 *In Viſitatione imponi non poſſunt pœnæ* ordinariæ.

6 *Epiſcopus viſitando proceſſum formare non poteſt ſuper exceſſibus non notoriis.*

7 *Decreta in Viſitatione circa reformationem morum per appellationem non ſuſpenduntur ex Decreto Synodi Tridentinæ.*

8 *Idem obtinet Jure Decretalium.*

9 *Neque in Gallia per appellationem tamquam ab* abuſu.

10 *Principes noſtri noluerunt Epiſcopum in Viſitatione impedire prætextu Juriſpatronatus.*

11 *Jam pridem pro faciliore executione eorum, quæ in Viſitatione ordinata ſunt, Miniſtri Regii Epiſcopis adjuncti fuerunt.*

12 *Hæc Miniſtrorum Regiorum adjunctio non præjudicat Epiſcoporum auctoritati.*

13 *Egregium hac de re Caroli Magni Decretum.*

14 *Niſi*

Digitized by Google

14 *Niſi Regia auctoritas accedat, frequenter Viſitationes redduntur inutiles.*
15 *Interdum ordinata in Viſitatione etiam per appellationem ſuſpenduntur.*

I. SYnodus Tridentina *ſeſſ. 24. cap. 10. de reformat.* volens providere, ne Prælatorum Viſitationes ſuo fruſtrarentur effectu; atque una ut illæ ad mentem Eccleſiæ inſtituerentur, ſtatuit: „Epiſcopi, ut aptius, quem regunt, populum poſſint in officio atque obedientia continere, in omnibus iis, quæ ad viſitationem, ac morum correctionem ſubditorum ſuorum ſpectant, jus & poteſtatem habeant, etiam tamquam Apoſtolicæ Sedis delegati, ea ordinandi, moderandi, puniendi, & exequendi, juxta Canonum ſanctiones, quæ illis ex prudentia ſua pro ſubditorum emendatione, ac Diœceſis ſuæ utilitate neceſſaria videbuntur. Nec in his, ubi de viſitatione, aut morum correctione agitur, exemptio, aut ulla inhibitio, appellatio, ſeu querela, etiam ad Sedem Apoſtolicam interpoſita, executionem eorum, quæ ab his mandata, decreta, aut judicata fuerint, quoquo modo impediat, aut ſuſpendat.

II. Hoc Concilii Tridentini Decretum plane conſonat Decreto Innocentii IV. in *cap. 1. §. Sane de Cenſibus in VI.* ubi modum, quem in viſitatione Prælati obſervare debent, ita deſcribit. „Sane hujuſmodi impenſurus officium (viſitationis) propoſito verbo Dei quærat de vita, & converſatione miniſtrantium in Eccleſiis, & locis aliis divino cultui deputatis, ac ceteris, quæ ad officium ſpectant abſque coactione, & exactione qualibet juramenti, ad ipſorum ſubditorum emendationem per ſalubria monita, nunc levia nunc aſpera, juxta datam ſibi a Deo prudentiam diligenter intendentes. Quod ſi de aliquibus orta fuerit infamia, contra eos Ordinariis ipſorum, ut ſuper his ſolemniter inquirant, denuntiet, ſi viderit expedire. Notoria vero crimina, quæ examinatione non egent, libere corrigat, pœnam debitam pro illis infligendo.

III. Hinc conficitur, viſitationem ad morum correctionem magis, quam ad judiciarium proceſſum pertinere; ideoque officium Viſitatorum non male conferri cum officio Ædilium Romanorum, quod magis in luſtrando, & exequendo, quam cognoſcendo conſiſtebat. Si quid enim obvium eſſet, quod politiam notorie offenderet, Ædiles e medio tolli, frangi, emendari jubeant, magis facti, quam juris tramitem ſervantes. Et hodie quid ſimile fieri videmus in viſitandi per Magiſtratus, & Prætores viis & aggeribus, qui ſi quid inveniant, quod notorie vias publicas, aut aggeres impediat, mox emendant ac corrigunt; vel emendandum aut corrigendum ſine ullo judicii ſtrepitu decernunt.

IV. Itaque Epiſcopi, aliique Viſitatores in ſua viſitatione Diœceſim circumire, ac luſtrare debent; & quidquid inordinatum repererint, reforment ſine ſtrepitu, ac forma ordinaria judicii, ſed ſummarie, non pœnas ordinarias imponendo, ſed correctiones; neque circa dubia & altiorem indaginem requirentia, ſed circa notoria verſari potiſſimum debent; uti bene notat, & probat Zypæus in Jure novo *tit. de Accuſat. num. 9.*

V. Idem quoque refert, Sacram Congregationem Concilii Tridentini Interpretem reſpondiſſe 24. Aprilis 1595. „Epiſcopum non poſſe imponere in viſitatione pœnas ordinarias, ſed tantum extraordinarias, quæ magis *morum emendationem*, & *correctionem*, quam *delicti vindictam* reſpiciant.

VI. Et teſte Fagnano ad *cap. Dilectus tit. de reſcript. num. 46.* Sacra Congregatio 1. Feb. 1607. præcepit Epiſcopo Tornacenſi: „Ut in viſitatione Collegiatæ Eccleſiæ exemptæ contineret ſe intra limites notiſſimo viſitationis, ita ut nec ad *ſpecialem inquiſitionem* deſcenderet, nec *proceſſus* conficeret, nec ſententias ferret; ſed in his, quæ morum correctionem, & emendationem reſpiciunt, ſine *ſtrepitu* Judicii decerneret.

VII. Dum hos limites viſitationis non excedunt Epiſcopi, ac unice morum correctionem, ac emendationem intendunt, nulla exemptio, nulla appellatio, aut querela executionem eorum, quæ ab ipſis viſitando ordinata ſunt, impedire poteſt ex Decreto Concilii; id eſt, appellatio effectum *ſuſpenſivum* in his nullum habet.

VIII. Quod & jam pridem in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. ſtatutum fuerat, ut ſcilicet, *correctionis, & reformationis officium libere valeant exercere*. Cap. 13. *tit. de Offic. Ordin.*

IX. Similiter refert Choppinus *lib. 2. de ſacra Polit. tit. 4. num. 28.* procurationis, ſive appellationis tamquam *abuſus interjectu* non ſuſpendi Decreta concernentia correctionem morum. „Quod ſupra ſcriptum eſt, ait, provocationis *interjectu* ab executione ſententiæ non ſuperſedere in multis cauſarum generibus, id pertinet etiam ad eas fori controverſias, quibus morum caſtigatio, reformatioque agitur, Eccleſiaſticæ diſciplinæ vinculum. Nam hoc caſu, ait, edixit Princeps noſter, callidum appellationis perfugium rei judicatæ executioni impedimento eſſe non debere. Lege judiciaria Franciſci I. anno 1539. & Caroli IX. lata 16. Kal. Majas anno 1571. art. 5. quam Ornatiſs. Curia ſolemni more comprobavit 7. Idus Septembris eodem anno . . . . . . Quibus conſonat Curiæ Decretum, ad quam in emendationis morum negotio fuerat provocatum, abuſus nomine 5. Idus Decembr. anno 1550. ſecundum Cathalaunenſe ſummi templi Collegium. Eodem vergit Allobrogica Sanctio, ne applicationis obtentu, quæ abuſus ergo interpoſita ſit, Eccleſiaſtica morum cenſura, correctioque retardetur.

X. Idipſum quoque, uti monet Zypæus loco citato, Philippus II. Hiſpaniarum Rex expreſſit in Ordinationibus Parlamenti Mechlinienſis *tit. de Requeſtis art. fin.*

„Sic & Princeps noſter (ait Zypæus in Jure novo *tit. de Accuſationibus num. 9.*) interpellatus ut Patronus Eccleſiæ Inſulenſis, nulla ratione induci potuit, ut Epiſcopus Tornacenſis a viſitatione excluderetur, ſed ſi quid ordinando excederet, ſe querelas auditurum, ante paucos annos reſpondit.

XI. Cum vero Epiſcoporum auctoritas, immo & Eccleſiaſticæ cenſuræ ad emendationem vitiorum, & abuſuum, præcipue inveteratorum, & longe lateque graſſantium, frequenter non ſufficiant, jam pridem in more poſitum fuit, ut Epiſcopis Miniſtri Regii, quos media ætas *Miſſos Dominicos* vocabat, adjungerentur.

Dignum ac neceſſarium eſt, ait Synodus Moguntinenſis ann. 813. *cap. 20.* ut Miſſi per quæque loca directi „ſimul cum Epiſcopis uniuſcujuſque Diœceſis perſpiciant loca Monaſteriorum, Canonicorum pariter, & Monachorum, ſimiliterque puellarum, ſi in apto & congruo loco ſint poſita, ubi commodum neceſſarium poſſit acquiri, quod ad utilitatem pertinet Monaſterii, ſicut in ſancta regula dicitur". Quod iiſdem verbis repetitur in Capitularibus Regum Francorum *lib. 5. cap. 143.*

XII. Nec id ad imminutionem ſeu depreſſionem poteſtatis Eccleſiaſticæ, aut ejuſdem uſurpationem fiebat; ſed ad faciliorem executionem eorum, quæ Epiſcopi viſitando pro morum correctione ordinanda cenſebant; proteſtantibus ipſis Regibus, ad hoc a ſe *Miſſos* eſſe conſtitutos, ut Epiſcopi eorum adjutorio munus ſuum, & miniſterium facilius implerent; *lib. 2. Capitular. cap. 26. ut ſi quos* (verba ſunt Concilii Arelatenſis an. 813. *cap. 17.*) *Sacerdotalis admodum non flecteret ad juſtitiam, Regalis poteſtas ab improbitate reduceret ad pietatem, & obedientiam.*

☞ XIII. Hanc in rem notandum Caroli Magni Decretum anni 789. directum ad Epiſcopos, & Prælatos Eccleſiæ. In hoc Decreto in primis monet Epiſcopos, & Prælatos; „ut vigili cura, & ſedula admonitione populum Dei in paſcua vitæ æternæ ducere ſtudeant, & errantes oves bonorum operum exemplo ſeu adhortatione humeris intra Eccleſiaſticæ firmitatis muros reportare ſatagant, ne lupus inſidians aliquem Canonicas functiones tranſgredientem; vel paternas traditiones Univerſalium Conciliorum excedentem (quod abſit) inveniens devoret.

Ut hoc facilius aſſequerentur, ſubjungit; „In quo opere, & ſtudio ſciat certiſſime Sanctitas Veſtra, noſtram vobis cooperari diligentiam, quapropter & noſtros ad vos dreximus Miſſos, qui & noſtri nominis auctoritate, una vobiſcum corrigerent, quæ corrigenda eſſent". Extat integrum apud Baluzium inter Capitularia Regum Francorum *tom. 1. col. 209.* ☜

XIV. Si & hodie aliqui ſubinde Regii deputati ſeu Miſſi Epiſcopis viſitantibus eſſent juncti, atque eorum, quæ ad morum correctionem, & emendationem Epiſcopi ordinarunt, executionem Regia auctoritate urgerent, & firmarent, major indubie eſſet ſæpius viſitationum fructus; ordinataque firmiorem, ac ſtabiliorem ſortirentur effectum.

Hoc attendens Sebaſtianus Zamet Epiſcopus Ligonenſis conquerebatur fructum ſuarum viſitationum, & effectum ordinatorum contra Clericos incontinentes non haberi; eo quod frequenter eluderentur per appellationes *tamquam ab abuſu*, aliaſque technas; ideoque reſolvit ad obviandum hujuſmodi impedimentis petere a Parlamento Dienſi, ut dignaretur aſſignare unum e Conſiliariis Parlamenti, qui viſitationibus ſuis aſſiſteret, & exequi juberet ea, quæ contra Clericos incontinentes ipſe in viſitatione decernerent, uti refert Carolus Fevretius tractatu De Abuſu *lib. 3. c. 4. num. 7.*

XV. Quamvis ſummus ſit viſitationis favor, nequaquam tamen generaliter ac indefinite recipiendum eſt, Decreta in viſitatione per appellationem non ſuſpendi; quoniam (ut recte advertit Cardinalis De Luca Diſc. 5. ad Concilium Tridentinum) „id percutit ſolum ea, quæ concernunt correctionem morum, aliaſque proviſiones, quas in forma extrajudiciali potius more prudentis Patrisfamilias prompte dare oporteat, vel congruat, non autem in iis, in quibus more judicis, atque in figura, ſeu forma judicii procedi debeat; cum tunc diſpoſitio Canonum, ſeu juris communis incorrecta remaneat; nihilque refert ad effectum appellationis, ac ordinis judiciarii bene ſervandi, an de tempore viſitationis, vel extra id fiat (*a*).

(*a*) Gravis quæſtio mota olim eſt, an Epiſcopi in decurſu ſuarum Viſitationum habeant exercitium *Juriſdictionis contentioſæ*? Hæc nitide pertractata reperitur t. 7. novorum Commentariorum Cleri Gallicani Col. 152. 153. 154. &c. uſque ad col. 164.

TITULUS DECIMUS OCTAVUS.

De Synodis Diœceſanis, ſeu Epiſcopalibus.

CAPUT PRIMUM.

Quoties hæ Synodi celebrandæ, & qui interveniant?

1 *Primis Eccleſiæ ſæculis frequentiſſimæ erant hæ Synodi.*
2 *Labentibus ſæculis* bis *annuatim haberi cœperunt.*
3 *Synodis Lateranenſis annuam celebrationem admiſit.*
4 *Manſit tamen conſuetudo in aliquibus Eccleſiis annuatim* bis *celebrandi has Synodos.*
5 *Synodus Tridentina annua celebratione fuit contenta.*
6 *Decretum Concilii Tridentini hodie non obſervatur.*
7 *Quinam ex Decreto Concilii Tridentini Synodo intervenire debeant?*
8 *Regulares quantumvis exempti curam animarum exercentes Synodum accedere debent, & ab Epiſcopo cogi poſſunt.*
9 *Sufficit quod Beneficium ſit in Diœceſi, licet Beneficiatus habitet extra Diœceſim.*
10 *Quinam Synodo intereſſe debeant, multum dependet a conſuetudine.*
11 *Probatur ex Synodis Belgicis.*
12 *Quinam Synodo Diœceſanæ S. Caroli intervenerint?*
13 *Sæpe contentiones oriuntur cum exemptis Regularibus, an Synodo intervenire debeant.*
14 *Synodo Diœceſanæ interveniant præ ceteris cum Epiſcopo, qui animarum curam ſuſtinent.*
15 *Congregationes Paſtorum cum ſuo Epiſcopo Synodorum vicem quodammodo ſupplent.*

I. PRISTINIS Eccleſiæ ſæculis frequentiſſimos fuiſſe Epiſcoporum cum ſuo reſpective Clero, quaſi cum ſuo Senatu, quem *Presbyterum* vocare ſolebant, Conventus, quos hodie Synodos *Diœceſanas* dicimus, ſat conſtat.

Neque primis ſæculis hiſce Conventibus habendis certa tempora deſignata fuiſſe legimus; ſed quandocumque ardua quæque negotia occurrebant, Epiſcopus Senatum ſeu Presbyterium ſuum convocabat; ut ſimul ſuper negotiis deliberarent. Hæc ex Epiſtolis S. Cypriani, aliorumque Patrum manifeſta ſunt.

II. Labentibus vero ſæculis harum Synodorum celebratio *bis* in anno haberi cœpit; creditumque fuit duplicem hanc celebrationem ſufficere, eo quod Canones Synodum Provincialem *bis* in anno celebrari juberent.

Deinde cum paulatim invaluiſſet, ut Synodi Provinciales *ſingulis* annis *ſemel* duntaxat haberi deberent, una quoque invaluit, ut Synodi Diœceſanæ *ſemel annuatim* haberentur.

III. Et quidem Synodus Lateranenſis ſub Innocentio III. in *cap. 25. tit. de accuſat.* hanc conſuetudinem ſuppoſuit, & tacite ſaltem approbaſſe videtur. Nam jubens *ſingulis* annis celebrari Synodum Provincialem, una præcipit, ut „ ea, quæ ſtatuerint, faciant ob- „ ſervari; publicaturi ea in Epiſcopalibus Synodi *annuatim* cele- „ brandis.

IV. Poſt hoc Concilii Lateranenſis Decretum videmus in pleriſque Concilii injunctum fuiſſe, ut conformiter ad hoc Concilii Decretum, Synodi Diœceſanæ *annuatim* haberentur; in aliquibus tamen Eccleſiis conſuetudo remanſit, ut juxta priſtinam diſciplinam *bis* annuatim haberentur; quam expreſſe ſupponit, & probat Synodus Baſileenſis *ſeſſ.* 15. decernens: „ Synodum Diœceſanam *ad* „ *minus ſemel* in anno, ubi non eſt conſuetudo *bis annuatim* ce- „ lebrari.

Ita legimus in Concilio Colonienſi an. 1549. ordinatum fuiſſe, ut Synodus Diœceſana *quotannis bis*, pro veteri more celebretur; ſed addit: „ Suffecerit tamen in Diœceſi Leodienſi propter ejus la- „ titudinem, & multitudinem Prælatorum *ſemel* quotannis recte, „ & ſtudio ferventi celebrari.

V. Synodus Tridentina tametſi frequentiorem Synodorum celebrationem pro reformatione morum deſideraret, nihilominus amplexa moderationem Concilii Lateranenſis, tantum *annuam* harum Synodorum celebrationem injunxit, *ſeſſ. 24. cap. 2. de reform.*

VI. Verum nec hoc moderatum Concilii Decretum hodie obſervatur; cum nullibi *annuam* hanc Synodorum celebrationem fieri videamus; immo in multis Diœceſibus nec ſpatio quinquaginta & amplius annorum ullam Synodum celebratam; quæ vero ſint cauſæ, quæ ad hanc Synodorum intermiſſionem inducendam contribuere potuerint, in decurſu notabimus.

VII. Qui his Synodis intereſſe debeant, verbis ſubſequentibus indicat Synodus Tridentina; „ Ad quas exempti etiam omnes, qui „ alias, ceſſante exemptione, intereſſe deberent, nec Capitulis ge- „ neralibus ſubduntur, accedere teneantur; ratione tamen Paro- „ chialium, aut aliarum ſæcularium Eccleſiarum, etiam annexa- „ rum, debeant ii, qui illarum curam gerunt; quicumque illi ſint, „ Synodo intereſſe.

VIII. Vi hujus Decreti Regulares omnes ſive ſint exempti, ſive non, qui vel Capitulis generalibus non ſubduntur, vel curam animarum exercent, tenentur & cogi poſſunt ad Synodum accedere, ſub pœna privationis vocis activæ, & paſſivæ ipſo facto incurrenda, aliiſque pœnis arbitrio Epiſcoporum, etiam excommunicationis; adeo ut jus declarandi, & pœnas imponendi ad Epiſcopos, exemptione non obſtante, pertineat, quemadmodum S. Congregatio apud Fagnanum ad *cap. Quod ſuper tit. de majorib. & obed. num.* 8. declaravit.

IX. Ut vero quis ratione Beneficii Synodo intereſſe cogatur, attendendum eſt, num Beneficium tale habeat *in Diœceſi*, cujus Synodus agitur, tametſi alibi domicilium habeat; & ita in terminis declaravit S. Carolus in Synodo Mediolanenſi V. *part.* 3. *tit. Quæ ad Synodum attinent.*

X. Præter curam animarum exercentes, qui Synodo aſſiſtere debeant, non ex Canonum ſanctionionibus duntaxat, ſed & varia locorum conſuetudine petendum eſt.

XI. Quare in Synodorum Belgicarum indictione videmus generaliter vocari Capitulum Epiſcopale, Reverendos Dominos Abbates, Abbatiſſas, Præpoſitos, Archipresbyteros Rurales, Priores, Prioriſſas, ceteroſque omnes, qui *de jure*, vel *conſuetudine* Synodo Diœceſanæ intereſſe debent.

Hæc ex convocatione Synodi D. Mechlinienſis ſub Boovio. In formula indictionis Synodi Antuerpienſis ſub Miræo præter expreſſos in dicta formula Mechlinienſi, exprimuntur, *Capitula Eccleſiarum Collegiatarum, Paſtores, Paſtoratuumque Deſervitores*. In convocatione ultimæ Synodi Namurcenſis anno 1659. formula Mechlinienſis ſervata eſt; eo ſolo excepto, quod *Capitula Eccleſiarum Collegiatarum* nominatim exprimantur.

Synodus Namurcenſis anno 1639. *tit.* 26. *cap.* 1. cum pro annua Synodi Diœceſanæ celebratione deſignaſſet feriam tertiam poſt Dominicam *Jubilate*, quæ eſt tertia poſt Paſcha, ſubjungit: „ Ea „ propter omnes, qui de jure, vel *conſuetudine* illi intereſſe de- „ bent, illo die deinceps compareant". Quæ manifeſte ſupponunt, Patres illius Synodi non dubitaſſe, quin a *conſuetudine* dependeat, qui Synodo intereſſe debeant; quod & Sanctus Carolus in ſua Synodo V. Mediolanenſi ſuppoſuit.

XII. Qui Synodis Diœceſanis ſub S. Carolo interfuerint ex ejus ad Clerum oratione in ejus Synodo XI. Diœceſana habita colligere poſſumus. Ita enim ad Synodum loquitur: „ Quid agimus, „ Fratres? Synodum agimus; & quid Synodi nomen importat? „ Congregationem ſignificat, atque conventum. Et quarum perſo- „ narum? Nempe adeo excellentium & eminentium in Sancta Ec- „ cleſia; Epiſcopi videlicet, & membrorum ei conjunctorum, Ca- „ nonicorum Metropolitanæ hujus Eccleſiæ, tum etiam aliarum; „ Præpoſitorum, Parochorum, Sacerdotum, Clericorum.

XIII. Nihilominus tamen (uti notat de Luca *diſc.* 30. *ad Concilium Tridentinum*) „ Super convocatione, ſive interventu in „ Synodo, controverſiæ oriri ſolent cum Capitulis & Cleris op- „ pidorum, aliorumque locorum Diœceſis, an ſcilicet omnes Pre- „ sbyteri, & Clerici ad Synodum convocari poſſint, ut ab aliqui- „ bus Epiſcopis (& utinam non ad induſtriam, & occaſione mul- „ ctarum, & pœnarum, ſive extorſionum, & contributionum) „ fieri conſuevit; ideoque proviſum eſt, ut ſufficiat interventus „ Deputatorum Cleri cujuslibet loci, & Parochorum, ſeu Vica- „ riorum, aut illorum, quibus alias exercitium curæ animarum, „ & adminiſtrationis Sacramentorum incumberet; licet enim Ca- „ pituli Cathedralis interventus requiratur, attamen id incommo- „ dum non præbet, ex quo in eadem Cathedrali Synodus celebranda eſt.

„ Majores autem, ac frequentiores eſſe ſolent controverſiæ cum „ exemptis, præſertim Regularibus, an ipſi, eorumque Prælati in „ Synodo intervenire debeant, receptaque diſtinctio eſt (ut in Re- „ gularium adnotationibus advertitur) ut illi intervenire debeant, „ atque cogi valeant, qui curam animarum habeant, & admini- „ ſtrationem Sacramentorum exerceant; cum in hac parte ſubditi „ ſint, atque a primo Paſtore, qualis eſt Epiſcopus, inſtruendi „ ſint, quomodo in ſibi commiſſarum ovium cura, & regimine „ ſe gerere debeant; quod etiam procedit in aliis ſæcularibus „ exemptis, ſuum inferiorem Prælatum habentibus cum ordinaria „ quaſi Epiſcopali juriſdictionem; potiſſime ubi de illis agitur, „ qui hanc juriſdictionem habent in locis intra Diœceſis fines „ exiſtentibus.

☞ XIV. Ex decreto Concilii Tridentini, aliiſque ſuperius notatis manifeſtum eſt ex mente Concilii Tridentini eſſe, ut Synodo Diœceſanæ hi præ ceteris interveniant cum Epiſcopus, qui una cum ipſo curam animarum, & regimen ſpirituale Eccleſiæ ſuſtinent.

Nec mirum: quandoquidem in hiſce Synodis, & conventibus præcipue de regimine animarum, & quæ ad illud ſpectant, tractandum ſit: ut propterea Epiſcopi, quo tempore ſecundum Canones una cum ſuo Clero, cujus præcipua portio erant Presbyteri curam animarum ſuſtinentes, negotia ſuarum Eccleſiarum abſolvebant, in effectu ſynodaliter regere, & cauſas tractare, & examinare dicerentur.

XV. Unde ſi & hodie Epiſcopi Archipresbyteros, & Parochos ſaltem annuatim convocarent, & cum illis, quæ ad curam animarum, & regimen ſpirituale ſuæ Diœceſis pertinent, ſedulo inveſtigarent, & quæ opportuna ex eorum relatione pro ſalute animarum, & recto regimine Eccleſiæ deprehenderent, in hoc Archipresbyterorum, & Paſtorum conventu obſervanda decernerent, non dubium, quin ſimiles conventus vicem, & effectum Synodi Diœceſanæ aliquatenus ſupplere poſſent.

Cum autem hujuſmodi Congregationes ſine ulla pene difficultate per Epiſcopos indici queant; quin & in nonnullis Synodis Belgicis, ut habeantur, Epiſcopi excitentur (uti ſupra *tit.* 6. *cap.* 4. notatum fuit) ſat oſtendunt Epiſcopi, qui has congregationes negligunt, parum ſibi curæ eſſe, ut exactam ſuarum Diœceſium notitiam, præcipue eorum, quæ ad animarum curam pertinent, aſſequantur: quæque pro vitiis exſtirpandis, & virtutibus plantandis convenienter eſſent ſtatuenda, & decernenda.

Digitized by Google

C A P U T II.

Quæ in Synodo Diœceſana tractanda?

1 *Vetus formula habendi Synodum Diœceſanam.*
2 *Juxta hanc formulam ad Synodum conveniunt Presbyteri, Diaconi, & aliqui Laici.*
3 *Omnes Presbyteri Synodum cum Epiſcopo conficiunt.*
4 *Presbyteri hic idem ſunt quod Parochi.*
5 *In Synodo omnia non contentioſe agenda.*
6 *Controverſiæ Laicos inter & Clericos deciduntur.*
7 *Synodi tunc temporis erant quaſi tribunalia juſtitiæ.*
8 *Lites Clericorum, aut Laicorum in Synodis hodie raro determinantur.*
9 *In Synodis præcipue de corrigendis exceſſibus, & reformandis moribus agitur.*
10 *Synodi Diœceſanæ habentur, ut Decreta Conciliorum generalium, & Provincialium uniformiter executioni mandentur.*
11 *Probatur ex S. Carolo.*
12 *Item ex Synodo Audomarenſi.*
13 *Ut fructum Synodorum aſſequeretur Sanctus Carolus, per Vicarios inquiri juſſit, quæ in Diœceſi eſſent reformanda.*
14 *Ante Synodum Congregationes ſuper reformandis moribus a S. Carolo inſtitutæ.*
15 *Antiquum eſt inſtitutum, ut quæ Clericalem diſciplinam ſpectant. breviter ab Epiſcopo in Synodo proponantur.*
16 *Formula iſtius admonitionis extat apud Reginonem, & in Pontificali Romano.*
17 *Convenientes admonitiones Clero proponendas S. Carolus propoſuit.*
18 *In Synodo Diœceſana conſtituendi* Examinatores *vulgo* Synodales.
19 *Item Judices Synodales.*

I. APud Burchardum VVormatienſem reperitur formula habendi Synodum Diœceſanam ſub nomine Concilii Saleguntſtadienſis anni 1022. quod &, teſte Baronio, ab auctore Micrologi *Moguntinum* nuncupatur; eoque nomine merito appellari in ſua hiſtoria Moguntina exiſtimat Nicolaus Sararius, eo quod Saleguntſtadium jam tum Moguntinæ eſſet Diœceſis.

II. Juxta hanc formulam Synodus in Eccleſia celebranda eſt; atque ſella in media ponenda, & ſuper eam *Sacræ Reliquiæ*.

Deinde dicitur: ,, Convenientes Presbyteri omnes Intrent, & ſecundum ordinationis ſuæ tempus reſideant. Poſt hos ingrediantur Diaconi probabiles, quos ordo popoſcerit intereſſe. Exinde introducantur Laici bonæ converſationis. Tunc ingrediatur Epiſcopus, ſi voluerit, vel ſi neceſſitas exegerit: & ſi non adeſt Epiſcopus, ejus Vicarius eadem faciat.

III. Poſt hæc Epiſcopus ſalutat præſentes, ac varias preces una cum præſentibus recitat; quibus expletis jubentur egredi omnes, *exceptis Presbyteris*, & ceteris idoneis Clericis.

IV. Hic nota, omnes indiſtincte Presbyteros ad Synodum admitti. Nec mirum; quia juxta phraſim illius temporis, nomine Presbyterorum veniebant Parochi; adeo ut *admittere Presbyteros* ad Synodum idem tunc ſignificaret, quod hodie *admittere Parochos*.

V. Presbyteris ergo ſeu Parochis cum ceteris idoneis Clericis conſedentibus, nec non lecto Canone Concilii Toletani modum celebrandi Synodum exprimente, admonitio ab Epiſcopo, vel etiam a Diacono legitur.

In hac inter alia monet: ,, Quod ſi forſitan aliquis noſtrum, aliter quam dicta fuerint, ſenſerit: ſine aliquo *ſcrupulo contentionis* in noſtrum omnium copulatione ea ipſa, de quibus dubitaverit, conferenda reducat, qualiter, Deo mediante, aut doceri poſſit, aut doceat.

VI. Proſequitur poſt hæc admonitio: ,, Deinde vos ſimili obteſtatione conjuro, ut nullus veſtrum in judicando aut perſonam accipiat, aut quolibet favore, aut munere pulſatus a veritate diſcedat. Sed cum tanta pietate quidquid cœtui ſe judicandum intulerit retractare, ut nec diſcordans contentio ad ſubverſionem juſtitiæ inter nos locum inveniat, nec iterum in perquirenda æquitate rigor noſtri ordinis, vel ſollicitudo tepeſcat.

VII. En manifeſtum argumentum Synodos has Diœceſanas æque, ac Provinciales fuiſſe quaſi quædam Tribunalia juſtitiæ, in quibus ſine ſtrepitu Judicii, aliiſque formalitatibus forenſibus, Clericorum, & Laicorum quæſtiones ſummarie deciderentur.

Primum quidem Clericorum, idque prima die Synodi; ideoque immediate poſt expletam admonitionem ſubjungitur: ,, Poſt hanc exhortationem, *quiſquis Clericorum* velit, *querelam* conferat.

Secunda die Synodi: ,, Tunc ſi Cleri querelam non habent conferendam, *Laici* intromittantur. Quiſquis ex *Laici* habet querelam, proferat.

VIII. Hodie vero raro querelæ ſive lites Clericorum, vel Laicorum in Synodis terminantur, ſed illæ vel in Tribunalibus Eccleſiaſticis coram Officialibus, vel Tribunalibus Laicis pro diverſitate materiæ & perſonarum agitari, & terminari conſueverunt.

IX. In Synodis vero præcipue de corrigendis exceſſibus, & moribus reformandis, præſertim in Clero, diligens cum Dei timore habendus eſt tractatus, uti loquitur Synodus Lateranenſis loco citato.

Hinc juxta præſcriptum Pontificalis Romani ſub titulo *De Ordine ad Synodum*, ita præſentes in Synodo Epiſcopus alloquitur. ,, Venerabiles conſacerdotes, & fratres noſtri chariſſimi, præmiſſis Deo precibus, oportet, ut ea, quæ de divinis Officiis, vel Sacris Ordinibus, aut etiam de noſtris moribus; & neceſſitatibus Eccleſiaſticis; a nobis conferenda ſunt, cum charitate, & benignitate unuſquiſque veſtrum ſuſcipiat, ſummaque reverentia, quantum valet, Domino adjuvante, percipiat; vel quæ emendatione digna ſunt, omni devotione unuſquiſque fideliter ſtudeat emendare.

X. Ad hæc Synodi Diœceſanæ celebrantur, ut Univerſalium atque Provincialium Synodorum Decreta facilius executioni mandentur; atque interdum in nonnullis articulis Diœceſi particulari accommodentur; habeaturque uniformis totius Diœceſis pro executione reſolutio.

XI. Unde S. Carolus in oratione ad Clerum in Synodo XI. Diœceſana congregatum inter alia, ob quæ Synodus eſſet coacta, hæc proponit: ,, Hic præterea applicatio fit magis particularis Conciliorum tam Univerſalium, quam Provincialium: mutuo ſeſe Epiſcopus cognoſcit, & Clerus; qui quidem, vel ſolus aſpectus, maximam excitat charitatem, animoſque conciliat, ad adjuvandum, & promovendum unanimiter Dei honorem: Hic conſultantur ea, quæ ad hoc ſpirituale regimen pertinent, cum his, qui adminiſtrationis participes ſunt; hic uniformitas deliberatur in executione legum præteritarum; hic abuſus, qui vigent in populo, diſquiruntur, & opportuna eis adhibenda remedia ſtatuuntur; ac quam quiſque in hac re diligentiam adhibeat, cognoſcitur. Hic demum præterita tempora cum futuris conferentes, & utriuſque Decreta, ac Conſtitutione jam editas applicantes, culpas quidem præteritas deflemus, emendare vero in poſterum deliberamus.

XII. Similiter Epiſcopus Audomarenſis in Synodo Diœceſana anno 1583. allegans cauſam indicendarum *annuatim* harum Synodorum, ait: ,, Quædam ſunt ita communia mala, ut Diœceſim unam integram obtineant, ne facile poſſint, niſi communi conſilio, & auxilio eorum omnium, qui in Diœceſi præſunt, exſtirpari. Ad hæc congruit, ut *eadem una* Diœceſis, *eodem uno modo*, & *eiſdem* unis *legibus univerſa* regatur. Quare recte a Patribus, & nominatim a Tridentinis ſtatutum eſt, ut præter particulares Eccleſiarum viſitationes, quotannis etiam Synodi Diœceſanæ celebrentur, in quibus, congregatis totius Diœceſis Capitibus omnibus, ſtatuantur ea, quæ pro communi totius Diœceſis bono ſtatuenda videri poſſint, & caveatur, ne quæ bene conſtituta ſunt, temerentur.

XIII. Hunc Synodorum Diœceſanarum fructum, ut uberius aſſequeretur Sanctiſſimus Præſul, quem Paſtoralis ſollicitudo glorioſum reddidit, præter ferventes, ac inſtantes preces, ad quas populum Clerumque, inſtantes Synodo, excitandum voluit, inſuper præcipit: ,, ut & in civitate ii, quibus id curæ Epiſcopus dederit, & in Diœceſi Vicarii foranei (qui cum noſtris hodiernis Decanis Ruralibus pene coincidunt) ,, & Parochi præterea tum urbani, tum Diœceſani, ipſi Epiſcopo adjumentum adferant, ut diligenti aliqua earum rerum indagatione, ac relatione, quibus per eum conſuli, aut provideri in Synodo præſertim oportebit, ſedulo videant, ac notent: ut ea omnia ad præſcriptam ab eo rationem, & normam tum litteris, tum coram, conſtituto tempore deferant.

,, Primo igitur ii omnes pro ſuorum quique munerum, officiorumve ratione, & cura diſpiciant, quæ Cleri ſit in Clericalis vitæ moribus progreſſio, quæ in vita ſpirituali diſciplina, & quam ſolicitum in divinorum Officiorum cultu ſtudium; quam diligens in Eccleſiaſticis functionibus obeundis ſollicitudo, quæ etiam, & quam frequens in litterarum exercitationibus cura; qui in earum ſtudiis progreſſus item.

,, Vicarii autem foranei, & regionarii in civitate præfecti, aliive Eccleſiaſtici homines, quos ob eam cauſam Epiſcopus delegerit, exquirant; qui præterea Parochorum in primis zelus in animarum ſalute procuranda; quæ in Sacramentis miniſtrandi ſedula diligentia; quam frequens in paſcendis verbo Dei fidelibus officium; quæ denique in omnibus Parochialis muneris partibus vigilantia, quæve aſſiduitas.

,, Deinde ii omnes & ſinguli pro ſui officii munere inveſtigent, quæ populi in Chriſtianæ charitatis operibus exercitatio, quam religioſus feſtorum dierum cultus, quam pia in Eccleſiis converſatio, quæ in doctrinæ Chriſtianæ ſcholis frequentia: tum de aliis piis ſodalitatibus diſquirant, tum denique de reliqua omni ejuſdem populi diſciplina, & in via Domini progreſſu.

Hæc aliaque plura pro inſtructione Epiſcopi notari, atque ad Synodum referri voluit, & proponuntur in Concilio V. Provinciali Mediol. *par.* 3. *Quæ ad Synodum, Congregationeſve alias Clericales, & viſitationem attinent*: ubi una exponens, qualiter ipſa Synodus habenda ſit, & quam ſancte ſe gerere debeant Sacerdotes eo tempore, quo Synodus agitur: ut ,, cum eos poſuerit Deus in acquiſitionem ſalutis, atque in ædificationem, officii ſui memores, *ambulent digne Deo*, ſancteque, ſicut decet Miniſtros Myſteriorum Dei, vivant.

XIV. Eadem quoque intelligi poſſunt ex litteris, quas immediate ante Synodum mittebat ad Vicarios foraneos, & Parochos, quarum exemplar habetur in Actis Eccleſiæ Mediolanenſis *par.* 8. ubi ſimiliter referuntur Congregationes, quas cum Vicariis foraneis, & Viſitatoribus ſuis, Synodali die appropinquante, inſtituebat; & quæ in illis inquireret; ac dein fuſe deſcribuntur Acta Synodi XI. & ultimæ, quam celebravit ſanctiſſimus hic Archipræſul; in quibus integra forma celebrandæ Synodi Diœceſanæ repræſentatur.

XV. Pervetus illud quoque inſtitutum eſt, ut quæ Sacerdotalem Clericalemque diſciplinam, officia ac partes ejus maxime attingunt, ea certis monitionibus, iiſque brevibus comprehenſa ab Epiſcopo in Synodo Clero proponantur; quo brevius illa expreſſa, crebriuſque repetita, diligentius item non ſolum animis, mentibuſque imprimantur, ſed etiam omni ſtudio inviolate ſerventur.

XVI. Extat veteris admonitionis formula ſub nomine inquiſitionis duobus libris diſtincta apud Reginonem Abbatem Prumienſem; de qua egi in Tractatu Hiſtorico-Canonico in Canones *par.* 5. *c.* 1. Ibique oſtendi, quod pro aſſequenda notitia diſciplinæ Eccleſiaſticæ lectio illius non parum conducere queat: & §. 2. oſtendi, quomodo in nonnullis articulis hæc formula differat formula *admonitionis*, quæ in hodierno Pontificali Romano proſtat; atque ex illa differentia evincatur, hanc eſſe recentiorem, aut a recentiori manu immutatam.

XVII. S. Carolus in omnibus Sanctorum Patrum veſtigia premens, nihilque quod ad inſtructionem, reformationemque Clericorum

conducere poſſet omittens, monitiones edidit, in unaquaque Synodo Diœceſana, Seſſione publica, univerſo Clero accurate legendas, graviterque pronuntiandas, quæ compendioſam atque accuratam vitæ Clericalis diſciplinam, atque vivendi rationem continent; una cum annotatione omnium, quæ Clerici præcipue cavere debent; ita ut in hiſce Monitionibus Lector reperturus ſit totius Clericalis inſtituti exactiſſimum, & perfectiſſimum compendium.

Publicavit primum illas Monitiones in Concilio ſuo Provinciali IV, de Epiſcoporum ſuorum Suffraganeorum conſilio, & aſſenſu, cum hac tamen clauſula: „ Quibus (Monitionibus) quiſque Epiſcopus addat, & detrahat, prout Eccleſiæ ſuæ Clero pro temporum ratione utile eſſe viderit.

Hanc clauſulam utinam notent Epiſcopi, qui Clero ſuo in ſacris Ordinationibus, aliiſque publicis conſeſſibus nihil præter generales, & præſcriptas jam pridem formulas prælegunt; non attendentes, quid Clero ſuo pro temporum ratione utile ſit.

Aliter exemplo ſuo docuit S. Carolus, dum has generales *Monitiones* in Synodo ſua Diœceſana III. uberiores, accommodatioreſque ad uſum ſuæ Eccleſiæ Mediolanenſis edidit; & ita auctæ, & accommodatæ extant in Actis Eccleſiæ Mediolanenſis *par.* 2. *pag.* 299. edit. an. 1683.

XVIII. Ex præſcripto Concilii Tridentini *Seſſ.* 24. *c.* 18. *de reform.* ſingulis annis in Synodo Diœceſana ab Epiſcopo, vel ejus Vicario ad minus ſex Examinatores proponendi ſunt; qui Synodo ſatisfaciant, & ab ea probentur; advenienteque vacatione cujuslibet Eccleſiæ Parochialis tres ex illis eligat Epiſcopus, qui cum eo examen in concurſu perficiant, indeque ſuccedente alia vacatione, aut eoſdem, aut alios tres, quos maluerit, ex prædictis illis ſex eligat.

Hi Examinatores quia in Synodo eligendi, & probandi ſunt, vulgo *Synodales* etiam hodie dici ſolent; tametſi extra Synodum ab Epiſcopis eligi, & probari, ob intermiſſam Synodorum celebrationem conſueverint; de quibus infra *part.* 2. *tit. de concurſu ad Eccleſias Parochiales*, fuſius tractabitur.

XIX. Præterea idem Concilium *Seſſ.* 25. *c.* 10. *de reform.* ſtatuit; „ In ſingulis Conciliis Diœceſanis aliquot perſonas, quæ qualitates habeant juxta Conſtitutionem Bonifacii VIII. quæ incipit *Statutum*, & alioquin ad id aptas deſignari, ut præter Ordinarios locorum, his etiam poſt hæc cauſæ Eccleſiaſticæ, ac ſpirituales, & ad forum Eccleſiaſticum pertinentes, in partibus delegandæ committantur.

Porro quemadmodum Examinatores Synodales ob intermiſſas Synodos ſolent extra Synodum ab Epiſcopis deſignari; ita quoque conſuetudo invaluit, ut hæ perſonæ, quas Judices Synodales dicimus, ab Epiſcopis ſine Synodo conſtituantur; de quibus latius *par.* 3. agetur.

CAPUT III.

De Teſtibus Synodalibus.

1 *Synodus Lateranenſis vult deſignari perſonas in Synodis Provincialibus, qui in exceſſus, & abuſus inquirant.*
2 *A Canoniſtis vocantur Teſtes Synodales.*
3 *Hi jam pridem a Synodis Diœceſanis conſtituti fuerunt; & Epiſcopi vigilantiores iis ſunt uſi.*
4 *Inſtitutum illorum innovavit S. Carolus.*
5 *Quales eligi debeant?*
6 *Teſtes jurare debent, ſe officium ſuum fideliter expleturos.*
7 *Quæ ſit formula juramenti?*
8 *Teſtes ſincere, & libere officium ſuum obire debent?*
9 *Circa quæ Teſtes inquirere debeant?*
10 *Quo tempore relationem coram Epiſcopo facere teneantur?*
11 *Clerus Gallicanus officium Teſtium Synodalium deſcripſit.*
12 *Franciſcus Sonnius Antuerpienſium Epiſcopus Teſtium Synodalium neceſſitatem agnovit, eoſque inſtitui mandavit.*
13 *Ex defectu Teſtium Synodalium natum eſt contingere, ut exacta Diœceſis notitia non habeatur.*
14 *Defectum Teſtium Synodalium aliquatenus ſupplere poſſet diligentia Archipresbyterorum.*

I. Synodus Lateranenſis ſub Innocentio III. poſtquam Sanctorum Patrum inſtitutum de celebrandis Conciliis Provincialibus renovavit, mandavitque in iis de corrigendis exceſſibus, & reformandis moribus diligenter eſſe tractandum, ſubjicit: „ Ut autem id valeat efficacius adimpleri, per ſingulas Diœceſes ſtatuant perſonas idoneas, providas videlicet, & honeſtas, quæ per totum annum ſimpliciter, & de plano abſque ulla juriſdictione ſollicite inveſtigent, quæ correctione, vel reformatione ſunt digna, & ea fideliter perferant ad Metropolitanum, & Suffraganeos, & alios in Concilio ſubſequenti, ut ſuper his, & aliis (prout utilitati & honeſtati congruit) provida deliberatione procedant.

II. Hæ perſonæ communiter a Canoniſtis dicuntur *Teſtes Synodales*; eo quod a Synodo ſint conſtitutæ, ut *teſtimonium* ferant.

III. An de his Teſtibus loquatur Canon *Epiſcopus in Synodo*, *Cauſa* 35. *q.* 6. a Gratiano ſub nomine Eutychiani Papæ relatus, ſat incertum eſt; quemadmodum notat Stephanus Baluzius in notis ad Gratianum: illud certius eſt, jam pridem uſitatum fuiſſe, hujuſmodi Teſtes non tantum in Synodis Provincialibus, ſed & Diœceſanis fuiſſe nominatos, iiſque vigilantiores Epiſcopos uſos fuiſſe, ut exactiorem totius ſuæ Diœceſis notitiam accipere poſſent, atque abuſus, & exceſſus in Synodis reformandos, & corrigendos facilius, & exactius cognoſcere.

IV. Id expendens vigilantiſſimus Mediolanenſium Antiſtes S. Carolus, ejuſque Suffraganei, in Concilio Mediolanenſi IV. decreverunt, ut inſtitutum illud nonnullis in locis intermiſſum reſtituatur; atque ut non nomine tantum, ſed certis officii partibus recte per eos geratur, quibus in Synodo vel Provinciali, vel Diœceſana committetur, plura ordinarunt.

V. Atque in primis, ut „ Viri Eccleſiaſtici ætate moribuſque graves, prudentes, ac virtutum Chriſtianarum ſtudioſi, & ſpiritualis vitæ amantes in Concilio Provinciali Metropolitano ex unaquaque Diœceſi duo ſaltem; in Synodo Diœceſana ab Epiſcopo e Diœceſi ſua *ſeptem*, pluresve, prout expedire viderit, *Teſtes Synodales* deligantur.

„ VI. Qui a Metropolitano delecti, & nominati ſunt in eodem Provinciali Concilio, qui ab Epiſcopo in ipſa Diœceſana Synodo jurati, allatis Sanctorum pignoribus, ſancte ſpondeant, ex formula verborum infra præſcripta, muneris ſui partes, infra conſtitutas, ſe executuros eſſe.

„ Si vero a Concilio Provinciali abeſt, qui a Metropolitano nominatus eſt, tunc Epiſcopus, pro cujus civitate, vel Diœceſi ille electus eſt, unius menſis a fine Concilii ſpatio, eum ad ſe litteris accerſat; eundemque ex ipſa præſcripta formula jurejurando obſtringat, ac jurisjurandi præſtiti teſtimonium, publica auctoritate munitum, intra alium menſem ad Metropolitanum omnino mittat.

VII. Poſt hæc inſeritur formula juramenti eadem, quæ habetur apud Gratianum in citato Canone *Epiſcopus in Synodo*; ut vel hinc appareat, S. Carolum credidiſſe, Canonem illum de *Teſtibus Synodalibus* loqui; aut ſaltem non dubitaſſe, quin juramentum quod ibidem a ſeptem ex plebe ipſius Parochiæ de dicenda veritate ſuper abuſibus, & exceſſibus in Synodo exigendum præſcribitur, merito a teſtibus Synodalibus exigi poſſet: utpote qui ſimiliter eliguntur a Synodo, ut de iiſdem inquirant, & poſtmodum in Synodo aut coram Epiſcopo ſincere ac veraciter deponant.

VIII. Deinde ipſos Teſtes monent, ut „ hoc perpetuo meminerint, ſe non amore, non odio, non invidia, non ſpe, non metu, non pœna, non præmio, non cognatione, non ulla denique re commoveri, aut impediri debere, quominus libere, & integre munus ſuum pro ratione infra præſcripta præſtent.

IX. Poſt hæc quid agere debeant deſcribunt, atque inter cetera: „ Quo tempore hoc munus geſſerint, perſonas diſcretas interrogando ſimpliciter, & de plano, abſque ulla juriſdictione ſollicite inveſtigent hæc, quæ ſequuntur; idque ſinguli, aut in univerſa civitate & Diœceſi, aut in regione, unicuique eorum potiſſimum nominatimque commiſſa.

„ An Parochi, Canonici, & alii quicumque Eccleſiaſtici homines quos reſidere oportet, præſentes in Eccleſiis ſuis adſint; anque rurſus ſi præſentes in Parochialibus, vel Canonicalibus, Clericalibuſque ædibus habitent.

„ An Parochi præterea, aliique animarum Curatores ſollicite, ut debent, Fidelium ſibi commiſſorum ſaluti invigilent.

„ An in Sacramentis ſancte miniſtrandis, in verbi Dei prædicatione, in ſalutaribus monitis, in rudium, & puerorum ad doctrinam Chriſtianam inſtitutione, & in ceteris omnibus curæ Parochialis officiis, diligentis muneris partes præſtent.

„ An reliqui, quicumque ſint, Eccleſiaſtici Ordinis homines Eccleſiæ, ſi quam obtinent, aut in qua Dignitatem, vel Canonicatum, vel Cappellam, vel Eccleſiaſticum aliquod munus habent, aut in qua adſcripti ſunt, oneribus ſatisfaciant, & præſcriptas ſibi functiones obeant.

„ An Eccleſiæ ſartæ tectæ ſint; an ornamentis, & ſuppellectili Eccleſiaſtica neceſſaria, & congrua inſtructæ; an in illis, aut earum cœmeteriis atriiſve aliquid incultum ſit, quodque ſordibus obſoleſcat, anve aliquid a religioſo cultu, & pietate alienum.

„ Videant item, an populus in via Domini ambulet, frequenſque adſit divinis Officiis, & ſacris concionibus, & in Eccleſia pie religioſeque verſetur, atque dies feſtos colat.

„ An jejunium Quadrageſimæ, quatuor Temporum, ſtataque reliqua Eccleſiæ jejunia obſervet.

„ An idem decimas, primitias, aliaque debita emolumenta, adjumentave præſtare, aut ſolvere recuſet.

„ An in populo ſacrilegi, blaſphemi, concubinarii, adulteri, inceſtuoſi, virginum raptores, an excommunicati, an hæreſis, & magiæ, ſuperſtitionumve nomine ſuſpecti ſint.

„ An denique aliæ in eodem populo morum corruptelæ, quæ correctionem, emendationemve requirant.

„ Diſpiciant item, an quæ Romanorum Pontificum Conſtitutionibus, OEcumenicis, Provincialibus, Diœceſaniſque Synodis, Epiſcoporumque Edictis, quovis de genere decreta, ſancitave ſunt, ab iis ſerventur, quorum intereſt, ſive Eccleſiaſtici, ſive Laici homines ſint.

X. Ut vero hæc præſtent utilius, qui a Synodo Provinciali conſtituti ſunt, omnia quæ reformatione, aut emendatione indigere judicaverint in ſcriptum redacta, tribus menſibus antequam dies Concilio Provinciali præſtituta venerit, ad Metropolitanum deferre debebunt: qui vero a Synodo Diœceſana, uno menſe ante habendam Synodum Diœceſanam, ad Epiſcopum. Hæc aliaque habentur in Concilio Mediolanenſi IV. *part.* 3. *tit. de teſtibus Synodalibus*.

Hiſce addidit in Synodo ſua Diœceſana XI. „ Teſtes Synodales quarto quoque menſe, de his, quæ pro ratione ſui muneris egerint, debent, ad nos, Vicariumve noſtrum generalem, cum abſumus, ſcribant.

XI. Clerus quoque Gallicanus in Conventu Melunenſi an. 1579. meminit *Teſtium Synodalium*; & quæ in Diœceſi, aut Parochia ſibi ad viſitandum commiſſa inquirere debeant, deſcribit; atque inter alia hoc merito notandum: „ Si Opiliones chriſtiane verſentur in agris curam pecorum agentes.

Quam enim frequenter illud hominum genus in vitiis abominandis, & craſſà fidei, & religionis ignorantia verſetur, ſat notum eſt; ut proinde non immerito Epiſcopi, & Paſtores in illos inquirerent.

XII. Quin & Franciſcus Sonnius primus Antuerpienſium Epiſcopus videns, quia peccandi licentia multum invaluiſſet ex eo, quod crimina Superioribus plerumque celentur, hinc in Synodo ſua Diœceſa-

Digitized by Google

ceſana an. 1576. obſervari voluit Canonem *Epiſcopus* 35. *q.* 6. „ Mandantes, ait, Decanis noſtris, ut in ſingulis Parochiis conſtituant „ duos viros honeſtos, & zeloſos Teſtes Synodales, qui concubinarios, adulteros, Clericorum invaſores, ac percuſſores, uſurarios, „ contractuſque illicitos exercentes, & quæcumque crimina ad noſtram correctionem ſpectantia, quotannis coram ipſis Decanis, „ aut aliis ad hoc a nobis deputandis exponant, ut habita inquiſitione poſſit contra eos procedi ad emendationem.

XIII. Hæc ſat oſtendunt, inſtitutum *Teſtium Synodalium* aptiſſimum ſemper judicatum fuiſſe, ut Epiſcopi ad plenam abuſuum, & defectuum corrigendorum notitiam pertingant; eorumque intermiſſioni, & neglectui non immerito imputari, quod Epiſcopi nonnunquam in craſſa, & multum noxia Diœceſis ſuæ ignorantia verſentur, neque de vitiorum, atque abuſuum graſſantium, quos ignorant, emendatione, & correctione anxii ſint.

XIV. Illud tamen haud diffitendum, quod ſi Epiſcopi in Decanos ſeu Archipresbyteros Rurales eligerent doctos, zeloſos, atque in cura animarum exercitatos, qui diligenter, prout officium exigit, Parochiarum ſibi ſubditarum ſtatum inquirent (prout ſupra *tit:* 6. *c.* 2. *&* 3. expoſuimus) magna ex parte per horum vigilantiam, & ſollicitudinem ſuppletum iri *Teſtium Synodalium* defectum; quemadmodum annuæ Congregationes Decanorum cum Epiſcopo ſupplere aliquatenus poſſent defectum Synodorum Diœceſanarum, uti *eod. tit. c.* 3. notatum eſt.

Non parum quoque conduceret ad ſupplendum defectum *Teſtium Synodalium*, ſi „ Decani habeant aliquot probos, & ſibi fidos Paſtores, a quibus exceſſus vicinarum Eccleſiarum addiſcant: Similiter quilibet Paſtor habet viros probos, & bonos e ſua Parochia, qui ſibi defectus Parochiæ referant ". Quemadmodum præcipit Synodus Namurcenſis an. 1639. *tit.* 20. *c.* 35. Idem habet Synodus Tornacenſis anni 1589. *tit.* 23. *c.* 7.

CAPUT IV.

Qui his Synodis ſubdantur, & quæ earum auctoritas?

1 *Synodi Diœceſanæ ſuam auctoritatem mutuant ab Epiſcopo.*
2 *Multis ſæculis omnes Clerici indifferenter Synodis ſubjiciebantur.*
3 *Nulla hac in parte erat differentia inter Clerum Sæcularem, & Regularem?*
4 *Monachi etiam Synodis ſubjiciebantur.*
5 *Exemptiones Capitulorum, & Monaſteriorum quæſtiones pepererunt.*
6 *Capitula ſubjiciuntur Synodis quamdiu plene non probatur exemptio.*
7 *Subjiciuntur Synodis in materia* non exempta.
8 *Item in his, quæ concernunt correctionem morum.*
9 *Regulares etiam exempti Synodis ſubjiciuntur in materia* non exempta.
10 *Item in his, quibus ſubjiciuntur Epiſcopis tamquam Sedis Apoſtolicæ* Delegatis.
11 *Exemptiones præſertim Regularium circa ſubjectionem Synodorum partunt multas quæſtiones.*
12 *Conſtitutiones Synodales in Italia edi non poſſunt, niſi prius a S. Congregatione examinatæ, & probatæ.*
13 *Hodie etiam Laici quæſtiones movere ſolent ſuper obſervatione Decretorum Synodalium.*
14 *In Belgio ægre permittitur promulgatio Synodorum ſine conſenſu Regis, & quare?*
15 *Quæ ſint cauſæ, quod hodie rarius habeantur Synodi Diœceſanæ?*
16 *Litteræ Regiæ, ut publice edantur Decreta Synodi Diœceſanæ.*

I. SYNODOS Diœceſanas præcipuam ſuam auctoritatem, ac vim obligandi mutuare ab Epiſcopo, qui illis *per ſe*, aut Vicarium ſuum præeſt, illarumque ſtatutis obſtringi omnes, qui Epiſcoporum Decretis ac mandatis ſubjecti ſunt, indubitatum eſt: quandoquidem ambigi nequeat, quin ut minus tantæ ſint auctoritatis Synodorum Diœceſanarum Sanctiones, quam Epiſcoporum Decreta.

II. Porro conſtat per undecim & amplius ſæcula univerſum Clerum juriſdictioni, & regimini ſui reſpective Epiſcopi fuiſſe ſubjectum; nec unquam per ea tempora in quæſtionem veniſſe, num Clerici Decretis Epiſcoporum in his, quæ morum atque diſciplinæ reformationem attinebat, eſſent ſubjecti, eiſque obedire deberent: ideoque nec ambigebatur, quin Clerici omnes etiam Synodorum Epiſcopalium ſanctionibus tenerentur, iiſque in omnibus ſe ſubjicere juberentur.

III. Neque hac in parte ulla erat Clericos Regulares inter & Sæculares diſtinctio. Hoc ipſo enim quo Monachi ſive Religioſi Cle-
10 adſcribebantur, mox in omnibus non ſecus ac alii de Clero ſubjiciebantur ipſi Epiſcopo, tamquam totius Cleri ſuæ Eccleſiæ Capiti, & Paſtori.

IV. Quinimmo multis ſæculis juxta Canonicas ſanctiones, præſertim Concilii Chalcedonenſis Canonem quartum, Monachi univerſi Epiſcoporum juriſdictioni ſubjecti fuere; ipſorumque conſequenter Epiſcoporum, ac Synodorum Epiſcopalium Ordinationibus, & Decretis ſubjecti, uti latius infra ubi de exemptionibus Monachorum agetur, probabitur.

V. At poſtquam hiſce poſterioribus Eccleſiæ ſæculis, non tantum Monachi, ſed etiam Clerici præcipue Canonici exemptionem a juriſdictione Epiſcoporum a Romanis Pontificibus prætenderunt, & ſubinde obtinuerunt, quæſtiones frequentes excitari cœperunt circa obedientiam, quam Capitula Canonicorum, & Monachorum Monaſteria deberent Decretis, & Ordinationibus Synodorum Epiſcopalium.

VI. Illud in primis indubitatum manet, Capitula Canonicorum, aliosque Clericos ſubjici Synodis Epiſcopalibus in omnibus, quæ ipſos concernunt, quamdiu plene non conſtat de eorum exemptione. Quamdiu enim dubia eſt exemptio, ſalva manet ordinaria Epiſcoporum auctoritas juri communi innixa; uti latius dicetur *l. c.*

VII. Ad hæc certum quoque eſt, Canonicos etiam exemptos ſubjici Ordinationibus Synodorum Epiſcopalium in omnibus, quæ concernunt materiam *non exemptam*; id eſt, in his ad quæ exemptio ſe non extendit; de quibus ſimiliter infra tractabitur.

VIII. Quinimmo cum ex Decreto Synodi Tridentinæ Clerici in his, quæ correctionem ac reformationem morum, & abuſuum concernunt, Epiſcopis ſubjiciantur, non obſtante quacumque exemptione, etiam Synodis Epiſcopalibus in his ſubjecti erunt.

Cum vero Synodi hodie non tam circa forenſium quæſtionum deciſionem, aut judiciarios proceſſus, quam circa reformationem morum, & diſciplinæ verſentur, videtur quod Capitula Canonicorum quantumvis exempta merito dici poſſint Decretis Synodorum eſſe ſubjecta; atque ita declaraſſe Sac. Cong. Conc. Trid. Interpretem teſtatur Synod. D. Mechlinienſis *tit.* 24. „ Sciant, ait, Capitula „ *exempta*, exemptionemque prætendentia ſe non tantum ad Statutorum *Synodi Diœceſanæ*, verum etiam ad Decretorum Synodi „ Provincialis, uti a Sac. Cong. declaratum eſt, obſervationem *teneri* ". Idem repetiit Synodus Namurcenſis an. 1659. *tit.* 25.

IX. Quoad Regulares *exemptos*, ipſos legibus Synodorum Epiſcopalium teneri in iis omnibus, quæ materiam non *exemptam* concernunt; & generaliter in omnibus, in quibus etiam Epiſcoporum Decretis, non obſtante exemptione, ſubjiciuntur, ambigi nequit. Unde conſequenter, ut intelligi queat, in quibus Regulares exempti Synodis Diœceſanis ſubdantur, ſcire oportet, ad quæ exemptio ipſa Regularium ſe extendat, quod infra titulo *De exemptionibus* latius dicetur.

X. Quin ſi Epiſcoporum juriſdictioni tamquam Sedis Apoſtolicæ *Delegatorum* Regulares ſubdantur, etiam ad Synodum Epiſcopalem accedere tenebuntur, ſi ad eam ab Epiſcopo tamquam Sedis Apoſtolicæ *Delegato* vocentur, ejuſque ordinata obſervare, ut late probat Fagn. ad *Cap. Quanto tit. de Officio Ord.* & per ſpeciale Breve declaravit Alexander VII. quod ib. a Fagnano refertur *num.* 64.

XI. Quia autem non ſatis convenit Epiſcopos inter & exemptos, quæ ſit materia *exempta*, quæ *non exempta*; & in quibus obedire teneantur, variæ ſolent, occaſione iſtarum exemptionum, oriri quæſtiones, & jurgia Epiſcopos inter & exemptos, præcipue Regulares.

XII. Hac de cauſa, teſte Cardinali De Luca *diſc.* 30. *ad Conc. Trid. n.* 9. ob iſta jurgia, quæ Synodi Diœceſanæ cum exemptis parere ſolent, „ a Sac. Cong. in Italia injunctum eſt Epiſcopis, ut jam „ editas Synodales Conſtitutiones eidem examinandas, & confirmandas tranſmittere debeant, *iſtaque*, ait, *eſt praxis*.

XIII. Ulterius, quia in Synodis interdum quædam occurrunt, quæ licet Eccleſiaſtica officia, aut functiones, vel Eccleſiaſticorum, aut Eccleſiarum jura concernere videantur, temporalia tamen etiam attingunt, difficulter Laici hiſce Ordinationibus ſe ſubjiciunt, niſi auctoritas Regia accedat.

Neque enim credunt, auctoritatem Epiſcoporum, aut Eccleſiaſticorum eo ſe extendere, ut in his, quæ temporalia ſunt, Laicis abſque Regio conſenſu legem ponant: ut ſunt v. g. jura ſepulturæ, decimarum, oblationum; item quæ Hoſpitalium, aut etiam menſarum S. Spiritus, aut Fabricæ Eccleſiæ adminiſtrationem concernunt; aliaque ſimilia.

Hinc videmus Synodos paſſim confirmationem Regiam poſtulaſſe; atque ultimam Diœceſanam Namurcenſem a Rege tam in Conſilio Privato, quam Brabantiæ examinatam, & probatam videmus.

XIV. Quin & ægre hic in Belgio permitteretur ſine prævio Regis conſenſu Synodorum publicatio; ne forte aliquid contra jus Regis, aut Vaſallorum contineretur.

Et quidem cum anno 1639. Epiſcopus Namurcenſis Synodalia ſua Statuta evulgaſſet ſine conſenſu Regis, Senatus Namurcenſis litteris datis ad Conſilium Privatum expoſuit, Epiſcopum hac publicatione præjudicare auctoritati Regiæ, Habita deliberatione, Conſilium Privatum ſcripſit Epiſcopo Namurcenſi, quod exceſſiſſet limites ſuæ poteſtatis, atque præjudicaſſet auctoritati Regiæ publicando ſua Statuta Synodalia ſine conſenſu Regis; injunxitque ipſi, ut omnia exemplaria dictorum ſtatutorum retraheret, & eorum executionem ſuſpenderet; deinde Conſilio Namurcenſi ſcripſit, ut invigilaret, an hæc mandata executionem haberent. Hæc ſcripta fuere an. 1644.

Idem judicavit Conſilium Privatum anno 1605. circa Synodum Tornacenſem ſimiliter ſine conſenſu Regis publicatam: ac iterum occaſione ulterius Synodi Tornacenſis an. 1645. Hæc latius referuntur in ſæpius citato Regeſto MS. Archiepiſcopatus Mechlinienſis.

XV. Hæ controverſiæ, & quæſtiones, quæ tum ratione exemptionum Regularium, & Capitulorum, tum jurium Laicorum oriri ſolent inter Epiſcopos & Exemptos, ac etiam Laicos ſuper executione Ordinationum Synodalium, non dubium, quin contribuerint ad omiſſionem Synodorum; quantumvis negari nequeat quin ex earum omiſſione magnopere diſciplina Eccleſiæ patiatur, & abuſus incrementum accipiant.

☞ XVI. Litteras Regias ad Epiſcopum Namurcenſem, nec non ejuſdem Civitatis Senatum ſuper impreſſione Synodi, de quibus ſupra, integras exhibet D. de Laury in ſua Arreſtorum collectione *Arreſto* 122. ibidem adſtruens, Synodos ſive earum Decreta ſine *placito Regio* non poſſe publicari: ne forſan inter hæc Decreta quidpiam contineretur, quod Principis jura, ejuſque Vaſallorum violaret, vel regimini politico in hiſce Provinciis recepto & ſtabilito officeret (*a*). ☜

(*a*) In Galliis Epiſcopi non tenentur Litteras petere Regias, ut Statuta eorum Synodalia vim legis in eorum Diœceſi obtineant. Hæc tamen Statuta eo duntaxat jure gaudent, modo nullam includant diſpoſitionem, quæ ſit contraria Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ, nec adverſentur Edictis Regiis, vel Diœceſeos uſibus, qui ſunt legitimi.

Digitized by Google

TITULUS DECIMUS NONUS.

De Metropolitanis.

CAPUT PRIMUM.

Quando, & a quibus Metropolitani inſtituti?

1 *Antiqua eſt Metropolitanorum Inſtitutio.*
2 *Synodum Nicænam præceſſit.*
3 *Metropolitanorum nomen derivatur a Metropoli Civili.*
4 *Epiſcopus, qui Metropoli præeſt, dictus eſt Metropolitanus.*
5 *Metropoles Eccleſiaſticæ ad normam Civilium formatæ fuerunt.*
6 *Probatur ex Concilio Nicæno.*
7 *Item ex Concilio Taurinenſi.*
8 *Ratio hujus diſciplinæ.*
9 *Diviſa per Principem Provincia duo conſtituebantur Metropolici.*
10 *Poſterioribus ſæculis Metropolis Eccleſiaſticæ erectio a Metropoli Civili ſejuncta fuit.*
11 *Devoluta eſt illius erigendæ auctoritas ad Romanum Pontificem.*
12 *Intervenire debuit conſenſus Principis, quod pluribus exemplis probatur.*
13 *Hæc eſt moderna Eccleſiæ diſciplina.*
14 *Archiepiſcopus Rhemenſis proteſtatus eſt contra erectionem Metropolis Cameracenſis, quia conſenſus Regis non intervenerat.*

I. TAMETSI non conſtet, Metropoliticam dignitatem ab Apoſtolis eſſe inſtitutam; vel utrum Apoſtoli aliquibus Eccleſiis a ſe fundatis, aut earum Epiſcopis quædam iura, & privilegia in alias Eccleſias conceſſerint, eam tamen antiquiſſimam eſſe nemo inficiari poteſt.

II. Synodus Nicæna ſub Conſtantino Magno multis locis ſupponit, Metropolitanorum inſtitutionem ab antiquo factam. Canone IV. ait: „ Eorum autem, quæ fiunt, confirmationem in unaquaque Provincia a Metropolitano fieri oportet ". Item Canone VI. „ Illud autem eſt omnino manifeſtum, quod ſi quis abſque „ *Metropolitani* ſententia factus ſit Epiſcopus, eum magna Synodus definivit non eſſe Epiſcopum ". Immo Canone VII. annuens Epiſcopo, qui eſt in Ælia, ſive Epiſcopo Hieroſolymitano aliquam honoris prærogativam deberi, addit hanc cautionem: *Metropoli propria dignitate ſervata*: quæ omnia Metropolitanorum inſtitutionem, non a Synodo Nicæna primum inſtitutam; ſed jam ab antiquo factam ſat patenter ſupponunt.

III. Unde vero Metropolitanorum inſtitutio originem ſuam ſumſerit, non æque expeditum. Hoc ſat conſtat, Metropolitanos dici a *Metropoli*. Metropolim vero dici *Urbem matrem*: id eſt, quaſi primam, & præcipuam reliquarum veluti *matrem*. Quoniam vero in unaquaque Provincia urbs eſt aliqua, quæ inter ceteras eminet, hæc dicta eſt *Metropolis*; ac ideo Epiſcopus, qui huiuſmodi urbi præeſt, *Metropolitanus* dictus fuit; qui quibuſdam juribus, & prærogativis præ ceteris, & in ceteras Eccleſias donatus fuit.

IV. Illud quoque ſat compertum eſt, jam pridem Metropolitanum dictum fuiſſe Epiſcopum, qui *Metropoli*, ſive civitati, quæ in certa Provincia prærogativis, & juribus ceteras antecellebat, præeſſe.

V. Neque illud ambigi poteſt, quin Metropoles Eccleſiaſticæ ad normam Metropoleon Civilium formatæ fuerint; ſive conſuetudine primum introductum, ac poſtmodum Conciliorum Decretis firmatum fuiſſet, ut *Metropoles* Civiles ſimul eſſent Metropoles Eccleſiaſticæ: ſeu, ut Epiſcopus qui præeſſet civitati, quæ in diviſione Imperii eſſet totius Provinciæ prima, ſeu Metropolis, unde aliæ dependerent, etiam in Hierarchia Eccleſiaſtica eſſet Metropolitanus, ceteriſque Epiſcopis ejuſdem Provinciæ præeſſet: immo tota Eccleſiarum diſtributio ad formam Imperii facta eſt, Urbeſque Metropoles etiam Metropoles fuere Eccleſiaſticæ, atque earum Epiſcopus factus Metropolitanus; qui & ſenſim variis juribus, & prærogativis in ceteras Eccleſias ejuſdem Provinciæ fuit donatus.

VI. Ecquid enim Nicænos Patres impellere potuit, ut potius Cæſareæ jus Metropoliticum, quam Æliæ conferrent, ſive conſervarent? niſi quod illa Provinciæ eſſet Metropolis, non hæc; atque propterea jus Metropoliticum ad illam eſſet tranſlatum: ideoque Patres Nicæni etiam ſimpliciter dicunt: *Metropoli propria dignitate ſervata*: ſat innuentes, eam *Metropoli* eſſe *propriam*.

VII. In Concilio Taurinenſi ſtatutum eſt, illi totius Provinciæ *Primatum deberi, qui ſuam civitatem demonſtraſſet Metropolim*: quia ſcilicet non aliunde Metropolitana Eccleſia ſtatuitur, quam ex ipſius urbis Metropolitica Civili dignitate.

VIII. Quid apertius expreſſerunt Patres Antiocheni, qui & rationem illius aliquam addunt *can. 9.* „ Epiſcopum, qui Metropoli „ præeſt, etiam curam ſuſcipere oportet totius Provinciæ: eo „ quod in *Metropolim undique* concurrant omnes, qui habent „ negotia. Unde viſum eſt, eum, quoque honore præcedere, reliquos autem Epiſcopos nihil magni momenti aggredi ſine ipſo debere.

Conſtat ergo Metropole civiles electas fuiſſe, ut eſſent Metropoles Eccleſiaſticæ; atque Epiſcopus *Metropolis* foret *Metropolitanus*, qui totius Provinciæ curam ageret, eo quod ad Metropolim civitatem undequaque concurrant omnes, qui habent negotia: ideoque conveniens quoque videbatur, ut ad eam civitatem negotia Eccleſiaſtica potius, quam ad ullam aliam, deferrentur; eoque potius, quam alibi, Epiſcopi, aliique, qui quæſtiones haberent, convenirent.

IX. Hinc ulterius contigebat, quemadmodum etiam notat Lupus ad Canonem XII. Chalcedonenſem: „ Ut diviſa per Principem „ Provincia, quomodo duos Præſules, ſeu Civiles Rectores, ita „ duos acciperet Epiſcopos Metropolitas.

Unde factum, ut Epiſcopi Metropolitica jura ambientes Imperatores adirent, a quibus obtenta Metropoleos in urbis ſuæ gratiam dignitate, Eccleſiaſtica etiam Metropolitica jura, & Provinciarum ordinationes invadebant: uti latius expoſui *ad Canonem XII. Chalcedonenſem*; ubi una oſtendi, quomodo Synodus Chalcedonenſis, ſalva Principum auctoritate in diſtribuenda una Provincia in plures, hanc Epiſcoporum ambitionem reprobaverit, & refrænaverit.

X. Labentibus autem ſæculis Metropoles Eccleſiaſticæ paulatim a Metropoli civili disiungi cœperunt; neque urbium evectio ad Metropolim civilem ſecum traxit Metropolim Eccleſiaſticam; ſed pro utilitate ac neceſſitate Eccleſiæ, quædam Eccleſiæ, quæ opportuniores videbantur, in Metropoles erectæ fuerunt.

XI. Porro hæc Metropoleon inſtitutio, & erectio jam a ſæculis aliquot ad Romanum Pontificem devoluta fuit, ita tamen ut conſenſus Principis interveniat; nec non Suffraganei, aliique intereſſe habentes audiantur.

XII. Et quidem anno 832. Ludovicus Pius ordinari juſſit Anſgarium Amaburgenſem (*a*) Archiepiſcopum in quadam Synodo Nationali, obtinuitque pro eo *Pallium*, & ordinaria Metropolitanorum jura a Pontifice, uti narrat Adamus Chronologiſta *lib. 1. c. 17:* his verbis: „ Habito Sacerdotum generali Concilio, *Pius Cæſar* votum Parentis impleri cupiens, Amaburg civitatem Tranſalbianorum *Metropolim ſtatuit*, eique Cathedræ primum Archiepiſcopum „ ordinare fecit Anſgarium, &c. roborante id *Gregorio IV.* Apoſtolica auctoritate, & pallii donatione.

Eodem ſæculo Joannes VIII. Eccleſiam Ovetenſem (*b*) in Gallæcia in Metropolim erexit ad poſtulationem Regis Alphonſi: „ Et „ Eccleſiæ Ovetenſi, ait, „ quam voſtro conſenſu, & aſſidua petitione Metropolitanam conſtituimus, omnes vos ſubditos eſſe „ mandamus. Et concedimus etiam prædictæ Sedi, ea, quæ Reges ſeu fideles juſte obtulerunt . . . rata, firma, & inconcuſſa „ manere in perpetuum.

De erectione Eccleſiæ Beneventanæ in Metropolim ſcribens ad recenter evectum illius Eccleſiæ Metropolitanum Joannes XIII. ait, ſe illam Eccleſiam in Metropolim erexiſſe hortatu Imperatoris, Epiſcoporum, & Clericorum Eccleſiæ Romanæ in Synodo Romana, & poſtulante Principe Capuano; uti videri poteſt in Epiſtola ipſius Papæ, quæ extat tom. 9. Conc. generalium *col.* 1238.

XIII. Hæcque eſt moderna Eccleſiæ diſciplina; ut & Epiſcopatuum, & Archiepiſcopatuum, ſive Metropoleon inſtitutio, ſeu erectio, non niſi auctoritate Papæ, interveniente tamen Principis conſenſu, immo fere non niſi ad eius poſtulationem fiat.

Ita quoque ad poſtulationem Philippi II. Hiſpaniarum Regis erectos fuiſſe novos in Belgio Epiſcopatus, & Metropoles, ſignificat ipſe Pontifex Paulus IV. in Bulla erectionis.

XIV. Quin proteſtatum fuiſſe Archiepiſcopum Rhemenſem in ſuo Concilio Rhemenſi anni 1564. contra erectionem Eccleſiæ Cameracenſis in Metropolim; eo quod, non audito Rege Chriſtianiſſimo, ab Archiepiſcopatu Rhemenſi divulſa eſſet ipſa Cameracenſis, aliæque, quæ cum antea eſſent Suffraganeæ Rhemenſis Eccleſiæ, jam eſſent Suffraganeæ Cameracenſis, teſtantur acta Concilii Rhemenſis anni 1564.

CAPUT II.

De prærogativis, quibus ſuper alios Epiſcopos fruuntur Metropolitani.

1 *Iſtæ prærogativæ referri non debent ad Apoſtolos Auctores.*
2 *Derivari poſſunt ex uſu.*
3 *Non tantum dignitas civilis Urbium Metropoleon, ſed etiam adminicula alia ſenſim erexerunt Metropolitanos ſuper alios Epiſcopos.*
4 *Inter ea adminicula præcipuum videtur jus conſecrandi ſuæ provinciæ Epiſcopos:*
5 *Quod jus primum fuit libertatis, deinde in neceſſitatem tranſiit.*
6 *Epiſcopi, quos poſterior ætas vocavit Archiepiſcopos, primitus dicti fuerunt Metropolitani.*
7 *Nomen Metropolitani fuit ignotum in Africa, ſed ejus prærogativis Epiſcopus ſenior fruebatur.*
8 *Labentibus ſæculis jus erigendi Metropoles ad Papam fuit devolutum.*
9 *Erectio Metropoleon Papæ reſervata fuit auctoritate falſarum Decretalium.*
10 *Eadem auctoritate Romanus Pontifex ſibi vindicavit jus erigendi Eccleſias Primatiales.*
11 *Quo tempore in Italia cœperunt multiplicari Metropoles?*

§ I. PRÆTENDITUR a nonnullis, Metropolitanos, eorumque ſuper alios Epiſcopos prærogativas, ab Apoſtolis originem accepiſſe, atque propterea dici poſſe *inſtituti Apoſtolici*.

Verum decreta Nicænæ Synodi id non evincunt. Probant quidem hæc Decreta Metropolitanorum inſtitutionem, nec non quaſdam eorum prærogativas ſuper alios Epiſcopos præceſſiſſe hanc Synodum; ſed nequaquam evincunt ſpeciali aliquo Decreto Apoſtolorum, hanc inſtitutionem fuiſſe factam; ſive Apoſtolos inſtituiſſe in quibuſdam civitatibus, puta *Metropolibus*, Epiſcopos cum aliqua ſuperioritate, vel prærogativa ſubordinationis ſuper alios ejuſdem Provinciæ Epiſcopos.

II. Immo Synodus Nicæna ſat aperte ſupponit, jura Metropolitanorum potius ex conſuetudine, & moribus, quam ex Apoſtolorum inſti-

(*a*) De Hambourg.
(*b*) D'Ovedo.

inſtituto eſſe petenda, & definienda. Siquidem Canone 6. firmans privilegia trium principalium Eccleſiarum, Romanæ, Alexandrinæ, & Antiochenæ, illa petit ex *conſuetudine*, & *moribus*, decernens: „ *Ut antiqui mores* ſerventur, qui ſunt in Ægypto, Lybia, & „ Pentapoli, ut Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat po- „ teſtatem; quandoquidem & Epiſcopo Romano *hoc eſt conſuetum*. „ Sive ut vertunt Dionyſius, & Iſidorus *parilis mos eſt*.

Deinde eodem Canone proſequitur: „ Similiter & in Antiochia, „ & in aliis Provinciis ſua privilegia, ac ſuæ dignitates, & au- „ ctoritates Eccleſiis ſerventur.

Nequaquam obſcurum eſt, Synodum Nicænam privilegia, & jura illarum Eccleſiarum ex *conſuetudine*, & *moribus* petiviſſe; atque decreviſſe, ea debere manere firma, quæ probantur *antiquis moribus*, & conſuetudine, nulla Decreti Apoſtolorum facta mentione.

III. Superius probatum eſt a dignitate civili Urbium Metropoleon etiam in Epiſcopos earum Civitatum aliquid dignitatis derivaſſe, atque a nomine Urbis nomen Metropolitani mutuatum eſſe.

Hæc tamen ſola eminentia Metropoleon civilium non videtur fuiſſe ſufficiens, ut Epiſcopis civitatibus illis Metropoliticis præfectis in alios Epiſcopos auctoritatem, ſive ſuperioritatem aliquam conferret, ſed alia nonnulla concurriſſe videntur adminicula, quæ ſenſim hos Epiſcopos ſuper alios Epiſcopos elevarunt; quin & tandem Metropolitanis ſubjecerunt.

IV. Inter hæc adminicula præcipuum fuiſſe videtur ordinatio, ſeu conſecratio Epiſcoporum, quæ ſenſim Epiſcopo Metropoli Præfecto delata fuit.

Cum enim antiquitus moris eſſet, ut Epiſcopi a vicinis, ſive ejuſdem provinciæ Epiſcopis ordinarentur, facile contigit, ut ubi paulatim ex civitatum ſplendore Epiſcoporum dignitas incrementum accipiebat, & frequentior ad Urbes Metropoles, ob varia incidentia negotia erat aliorum Epiſcoporum acceſſus, cœperint in ipſa Urbe Metropoli ordinationes fieri; atque per Epiſcopum Metropoli præfectum, ceteris provinciæ Epiſcopis aſſiſtentibus, peragi.

V. Hoc, cum ab initio forſan fuiſſet libertatis, tandem in neceſſitatem tranſivit, atque ita *conſuetudine* potius, quam poſitivo aliquo decreto, jus ordinandi Epiſcopos Provinciales primitus Metropolitanis aſſertum, poſtmodum Synodus Nicæna per ſuos Canones firmavit, & integrum eis conſervatum voluit.

Porro exiſtimatum fuit Epiſcopos Ordinatori ſuo quamdam debere reverentiam, & ſubjectionem. Hinc ſenſim jura Metropolitanorum, in Epiſcopos ad ſuam ordinationem ſpectantes, fluxiſſe veriſimile eſt.

Et revera veteris diſciplinæ fuiſſe, obſervat Petrus De Marca *lib. 1. de Concord. Sacerd. & Imp. cap. 7. n. 3.* ut Synodis ſe ſiſterent Epiſcopi apud eum, cujus arbitratu ordinati erant: „ Unde (ait) „ profectum eſt, ut pertinere ad alicujus Concilium, vel ad conſe- „ crationem promiſcue, & paſſim dicantur, Epiſcopi, qui a Prima- „ tibus ſuis pendent.

Quapropter olim nulli Epiſcopi accedere jubebantur ad *limina Apoſtolorum*, ſive, quod idem erat, ad *Synodum* Romanam, niſi qui „ ad Epiſcopi Romani ordinationem ſpectabant, uti ſupra *tit. 15. cap. 2.* oſtendimus ex ſancto Leone.

VI. Poſtquam vero ſenſim jura illa Metropolitanorum firmata fuere primum Canone Nicæno, ac deinde aliis Canonibus, cœperunt & ipſi vocari Archiepiſcopi, quo nomine, nec ævo ſancti Leonis, id eſt, ſæculo quinto fuiſſe appellatos, ſaltem apud Latinos, obſervavit vir eruditus Paſchaſius Queſnellius in notis in *Epiſtolam* 9. ſancti Leonis, monetque ibidem, quod qui hanc epiſtolam authenticum eſſe volunt ſancti Leonis fœtum, una ſuſtineant vocem *Archiepiſcopi* per oſcitantiam exſcriptoris pro nomine *Epiſcopi* irrepſiſſe.

Itaque dubium non eſt, quin Epiſcopi, quos poſterior ætas vocavit Archiepiſcopos, primitus dicti fuerint ſimpliciter *Metropolitani*, mutuato nomine a civitate Metropoli.

Probat id ipſum Eccleſiæ Africanæ praxis: cum dignitas, & jura Epiſcoporum non peterentur a dignitate civitatum, quibus erant præfecti, ſed a *prioritate ordinationis*, ita ut hic juribus, & prærogativis Metropolitani gauderet, qui inter Epiſcopos provinciales erat *ordinatione* ſenior.

VII. Nomen Metropolitani etiam in Africa ignotum fuit; ſed *ſenior* Epiſcopus juribus, & prærogativis Metropolitani gaudebat, & utebatur, uti obſervat, & pluribus probat Petrus de Marca diſſertatione de Primatu Lugdunenſi, quæ integra extat tom. 10. Concil. General. pag. 520. obſervatque ibidem, quod in Africa Epiſcopus *ſenior* ordinatione etiam dictus fuerit *Primas*, quaſi primum locum obtinens inter reliquos Epiſcopos, ſed nomen *Metropolitani* illi datum non legitur.

VIII. At & hoc obſervatum labentibus ſæculis, hanc dependentiam a Metropoli civili deſiiſſe, atque ſenſim cepiſſe independenter a jure Metropolis civilis, quaſdam civitates, vel ſedes Epiſcopales in Metropoles auctoritate Eccleſiaſtica erigi, quin & tandem hoc jus erigendi Metropoles ad Sedem Apoſtolicam fuiſſe devolutum.

Admodum autem veriſimile eſt hoc jus ſibi cœpiſſe vindicare Pontifices Romanos circa ſæculum decimum, poſt inductas falſas Decretales.

Et quidem legitur, quod Joannes IX. ſub initium ſæculi x. ordinaverit, ſive inſtituerit Metropolitanum, & tres novos Epiſcopos in terris Sclavorum, qui a ſua ad Chriſtianam fidem converſione ſubjecti fuerant Epiſcopo Pataviensi. De hac autem nova inſtitutione, tanquam ſanctis Canonibus contraria, & Epiſcoporum auctoritati derogante, alte conqueſti ſunt Pheotmarus Juvavenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, aliique Epiſcopi, in Epiſtola ad dictum Pontificem, quæ legitur tom. 9. Concil. Gener. *col.* 498.

Hæc querela Epiſcoporum de hac per Romanum Pontificem facta erectione ſat oſtendit, nondum eo tempore generaliter agnitam fuiſſe auctoritatem erigendi Eccleſias Metropoliticas, aut Cathedrales, ad Romanum Pontificem contra priſtina Canonum inſtituta, & Eccleſiæ conſuetudinem, eſſe devolutam.

IX. Itaque veriſimile eſt erectionem Metropoleon non ſecus ac Epiſcopatuum erectionem ſibi vindicaſſe Romanos Pontifices auctoritate falſarum Decretalium; ac ſignanter Clementis I. ad Jacobum fratrem Domini, cujus fragmentum extat apud Gratianum *Diſt. 80. Can. 2.* nec non ſecundæ epiſtolæ Anacleti Papæ *can.* 4. cujus verba retulit quoque Gratianus *Diſt. 99. can. 1.* In his enim mentio fit, non ſolum Metropolitanorum, ſed & Archiepiſcoporum, Primatum, & Patriarcharum, quin & Archiflaminum, quos a *Sancto Petro*, & *Clemente* per Provincias conſtitutos fuiſſe aſſeritur.

Et licet omnibus hodie falſitas harum Decretalium ſat ſit perſpecta, ſciaturque nomen *Patriarcharum*, & *Primatum*, quin & *Archiepiſcoporum*, ſed vel maxime *Archiflaminum*, ævo dictorum Pontificum Petri, & Clementis, in Eccleſia fuiſſe ignotum, nihilominus & id ſcitur ſæculo x. & ſequentibus has Decretales in auctoritatem fuiſſe receptas, præſertim poſt earum in Decretum Gratiani relationem.

Unde vir clariſſimus Claudius Fleury aſſerere non dubitat auctoritatem inſtituendi novos Metropolitanos, ſive civitates erigendi in Metropoleos Eccleſiaſticas, ad Sedem Apoſtolicam devolutam ope dictarum Decretalium.

X. Similiter auctoritate harum Decretalium Romanos Pontifices ſibi aſſeruiſſe poteſtatem erigendi particulares Eccleſias in Eccleſias *Primatiales*, cum prærogativa, & juriſdictione ſupra Metropolitanos, obſervat Petrus de Marca in diſſertatione de *Primatu Lugdunenſi*, una obſervans ante confictas, & receptas has Decretales nullam fuiſſe Eccleſiam *Primatialem* cum ſuperioritate, & juriſdictione in alias Eccleſias Metropolitanas: neque nomen *Primatum* ante receptas has Decretales datum fuiſſe niſi Metropolitanis, aut iis, qui jure Metropolitani gaudebant, qualis erat in Africa *ſenior* ordinatione inter Epiſcopos Provinciæ.

Id ipſum poſt De Marca obſervavit Dominus Fleury in ſua hiſtoria Eccleſiaſtica *lib. 62. cap. 61.* & ſat patenter intelligitur ex litteris Gregorii VII. quibus Eccleſiam Lugdunenſem in Primatialem erigit, eique ſubjicit tres Metropolitanos, ſcilicet Rothomagenſem, Turonenſem, & Senonenſem, expreſſe profitendo in hac erectione, *antiqua ſanctorum Patrum veſtigia* ſe imitari deſiderare.

Nequaquam obſcurum eſt Gregorium VII. in his verbis reflexiſſe ad falſam Decretalem Clementis I. cujus fragmentum refert Gratianus *diſt. 80. can. 2.* quod & manifeſtius patet ex ejuſdem epiſtola ad prædictos tres Metropolitanos, in qua pro firmando jure Sedis Apoſtolicæ erigendi Eccleſias Primatiales impendit fragmentum prædictæ ſuppoſititiæ Decretalis Anacleti I. Papæ relatum apud Gratianum *diſt.* 99. quod & ad dictum Canonem Correctores Romani notarunt his verbis. „ Hoc caput integrum repetitur a Gregorio VII. „ *lib. 6. Regeſti epiſt.* 35. Rothomagenſi, Turonenſi, atque Senonenſi „ Archiepiſcopis ſcripta, ex qua & originali nonnulla ſunt reſti- „ tuta.

Ex his nequaquam obſcurum eſt per falſas Iſidorianas Decretales originem ſumpſiſſe hunc novum ordinem Primatum ſive Eccleſiarum Primatialium, ad quos a judicio Metropolitanorum gradatim eſſet appellandum: cujus appellationis ante invectas has Decretales nulla memoria occurrit, neque reſervationis juris inſtituendi novos Metropolitanos Romano Pontifici.

XI. Interim poſtquam auctoritates erigendi novas Metropoles Eccleſiaſticas ad Romanum Pontificem fuit devoluta, cœperunt notanter in Italia Metropoles multiplicari; viſumque eſt quod Pontifices nonnunquam civitates aliquas in Metropoles erexerint, ut eas hoc titulo decorarent, uti notavit Dominus Fleury in ſua hiſtoria *loc. cit.* notatque primitus Metropoles multo fuiſſe diffuſiores, pluresque ſub ſe complectentes Epiſcopos ſuffraganeos, ac propterea Synodos Provinciales, ex majori numero Epiſcoporum coaluiſſe. Proinde mirum non eſt, quod legatur antiquitus, has Synodos ſubinde dictas fuiſſe *plenarias* & *perfectas* Synodo.

CAPUT III.

Quam obedientiam Epiſcopi Suffraganei debeant ſuis Metropolitanis?

1 *Canones, qui Apoſtolis vulgo tribui ſolent, Epiſcopos ſuis ſubjiciunt Metropolitanis.*
2 *Canonis Apoſtolici meminit Synodus Antiochena.*
3 *Synodus Nicæna Epiſcopos ſuis Metropolitanis ſubjicit.*
4 *Eamdem auctoritatem agnovit Innocentius III.*
5 *Epiſcopum non obedientem ſuo Metropolitano increpavit S. Gregorius.*
6 *Epiſcopi jam pridem juramentum fidelitatis præſtiterunt ſuo Metropolitano.*
7 *Refertur formula ex Pontificali Romano.*
8 *Juramentum illud ſimile eſt illi, quod hodie exhibetur Pontifici Romano.*
9 *Unde hodie imminuta Metropolitanorum auctoritas?*

I. METROPOLITANORUM auctoritatem in ſuos Suffraganeos, ſive Epiſcopos ſuæ Provinciæ, jam pridem Canones Conciliorum, & Pontificum Decreta ampliſſime adſtruxerunt.

„ Epiſcopos (ait Canon 33. Apoſtolorum) uniuſcujuſque gentis „ noſſe oportet eum, qui in eis eſt *primus*, & exiſtimare, ut *Caput*; & nihil facere, quod ſit arduum aut magni momenti, præ- „ ter illius ſententiam: illa autem facere unumquemque, quæ ad „ ſuam Parochiam pertinent, & ad pagos, qui ei ſubſunt. Sed „ nec ille abſque omnium ſententia aliquid agat " (in aliquorum „ verſione additur: *aliquid in eorum Parochiis*): „ Sic enim erit „ concordia, & glorificabitur Deus per Dominum Noſtrum *Jeſum* „ *Chriſtum*.

II. Ad hunc Canonem ſat aperte alludunt, cumque innovant Patres Concilii Antiocheni *can.* 9. „ Epiſcopos, qui ſunt in unaquaque Provincia, ſcire oportet Epiſcopum, qui præeſt Metropoli, „ etiam

Digitized by Google

„ etiam curam ſuſcipere totius Provinciæ, eo quod in Metropolim undequaque concurrunt omnes, qui habent negotia. Unde viſum eſt eum quoque honore præcedere: reliquos autem Epiſcopos nihil magni momenti aggredi ſine ipſo, ut vult, qui ab initio obtinuit, *Patrum Canon*.

III. Quid plura? „ Decreta Nicæna (inquiunt Patres Africani in Epiſtola ad Cæleſtinum Papam) „ ſive inferioris gradus Clericos, ſive ipſos Epiſcopos ſuis Metropolitanis apertiſſime commiſerunt ". Habetur tom. 2. Conc. generalium *col.* 1674.

Hinc compertum eſt, Epiſcopis quidem ſemper liberum fuiſſe Diœceſium ſuarum regimen ſeu directionem: neque Metropolitanis fas fuiſſe in hoc regimine Epiſcopos turbare; nihilominus Epiſcopos debuiſſe agnoſcere Metropolitanum tamquam *Caput*, & Superiorem, qui juxta regulas ſibi ab Eccleſia præſcriptas, vel ſolus, vel una cum ceteris Provinciæ Coepiſcopis ipſos delinquentes, vel a Canonum præſcripto in ſuæ Diœceſis regimine deflectentes, corrigere, & interdum punire poſſet; eoque ſenſu Metropolitanus, jam pridem habitus fuit ordinarius admonitor, corrector, & judex ſuorum Suffraganeorum.

IV. Innocentius III. ad Suffraganeos Arelatenſis Metropolitani ſcribens, ipſum Suffraganeorum *Prælatum* vocat: „ quatenus ipſi tamquam *Patri*, inquit, & *Epiſcopo animarum veſtrarum*, devote ſtudeatis, & humiliter *obedire*: ad vocationem ipſius, niſi evidens neceſſitas contradicat, ſecundum traditionem Canonicam, ſine difficultate qualibet accedentes ". *Lib.* 1. *epiſt.* 466. Et ad Suffraganeos Archeruntinæ (*a*) ſcribit: „ Fraternitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, atque præcipimus, quatenus ad eum (Archiepiſcopum Acheruntinum) ſicut *Patrem*, & *Paſtorem* pium geratis devotionis reſpectum ". *Lib.* 2. *epiſt.* 159.

V. Indubitatum ergo fuit, quod Epiſcopi ad reverentiam, ac obedientiam tenerentur. Unde S. Gregorius Felicem in Sardinia Epiſcopum graviter objurgavit, quod ſuo Metropolitano *obediens* non eſſet, vindictamque ei, ni obediat, comminatur: „ Contriſtamur, ait, quia ſuperbiæ de te manifeſte præbes indicium . . . hortamur, ut mentis tumore depoſito, *Ordinatori* tuo antedicto Fratri, & Coepiſcopo noſtro humilem te exhibere, ac parere non deſinas. " *Lib.* 4. *epiſt.* 10.

VI. Sed nihil eſt quod luculentius exprimat obedientiam, & ſubjectionem, quam ſuis Metropolitanis jampridem debuere Epiſcopi, quam juramentum, quod in Ordinatione ſua præſtare debebant, & cujus formula etiamnum in hodierno Pontificali conſervatur ſub titulo *de ſcrutinio ſerotino*.

VII. Sub hoc titulo deſcribitur, quo ritu perageretur examen Epiſcopi, ejuſque conſecratio a Metropolitano, dum ipſa Epiſcoporum electio eſſet penes Canonicos Cathedrales, & confirmatio, & conſecratio fiebat a Metropolitano; atque inter alia refertur juramentum ab Ordinario præſtandum ipſi Metropolitano ſub hac formula: „ Ego N. Eccleſiæ N. vocatus Epiſcopus, promitto in conſpectu omnipotentis Dei, atque totius Eccleſiæ, quod ab hac hora in antea fidelis, & obediens ero perpetuo more prædeceſſorum meorum Beato N. ſanctæque Eccleſiæ N. *nominando Eccleſiam Metropolitanam*, & vobis Dom. meo N. Dei gratia ejuſdem Eccleſiæ Archiepiſcopo, veſtriſque ſucceſſoribus canonice intrantibus, prout eſt a Sanctis Patribus inſtitutum, & Eccleſiaſtica, ac Romanorum Pontificum commendat auctoritas. Non ero in conſilio, aut conſenſu, vel in facto, ut vitam perdatis, aut membrum, aut capiamini mala captione. Conſilium, quod mihi per vos, aut per litteras, vel per nuntium credituri eſtis, ad damnum veſtrum, me ſciente, nulli pandam. Vocatus ad Synodum veniam, niſi præpeditus fuero Canonica præpeditione. Vos quoque, & nuntios veſtros, ac Eccleſiæ N. *nominando Eccleſiam Metropolitanam*, quos certos eſſe cognovero, in eundo, ſtando, & redeundo, honorifice tractabo, & in ſuis neceſſitatibus adjuvabo: poſſeſſiones vero ad menſam mei Epiſcopatus pertinentes non vendam, neque donabo, neque de novo infeudabo, vel aliquo modo contra jus vel conſuetudinem Eccleſiæ meæ alienabo, vobis, vel veſtris ſucceſſoribus inconſultis.

„ *Deinde librum Evangeliorum, quem Metropolitanus coram eo apertum ſuper genibus tenebat, Electus ambabus manibus ſupra ſcripturam tangebat, dicens:*

„ Sic me Deus adjuvet, & hæc ſancta Dei Evangelia.

VIII. Hanc formulam ſi quis conferat cum formula juramenti, quod Romano Pontifici præſtant Epiſcopi, apparebit, Epiſcopos eamdem pene obedientiam juraſſe Metropolitanis, quam hodie promittunt ipſi Romano Pontifici; atque veriſſimum eſſe, quod notavit antiquus Gloſſographus Juris Canonici, juramentum fidelitatis tantum præſtitum fuiſſe Romano Pontifici ab Epiſcopis immediate Romano Pontifici ſubjectis; ſive qui ad eius ordinationem ſpectabant; reliquos vero illud ſuis Metropolitanis tamquam ſuis Ordinatoribus præſtitiſſe; uti ſupra *tit.* 15. *c.* 2. obſervavimus.

IX. Cum vero circa ſæculum decimum quartum confirmatio, & conſecratio Epiſcoporum ad Romanum Pontificem cœpit devolvi, atque Romanus Pontifex excluſis Metropolitanis, ordinarius Epiſcoporum Conſecrator conſtitutus fuit, etiam ipſi ſoli juramentum obedientiæ, & fidelitatis præſtitum eſt; atque exinde una cœpit Metropolitanorum in Epiſcopos Suffraganeos auctoritas nonnihil diminui; eamque hodie non parum imminutam eſſe recte notavit Zypæus *in Jure Novo, titulo de Officio Ordinario n.* 15. & ex infra dicendis patebit.

(*a*) *D' Acerenza dans le Royaume de Naples.*

CAPUT IV.

In quibus cauſis Metropolitanus ſit Judex Ordinarius Epiſcoporum?

1 *Querelæ Epiſcoporum juxta Canonum Decreta ad Metropolitanum deferendæ.*
2 *Id etiam locum habebat in prima inſtantia.*
3 *Etiam per cenſuras contra Epiſcopos procedere poſſunt Metropolitani.*
4 *Metropolitanus eſt Judex Ordinarius ſuorum Suffraganeorum.*
5 *Metropolitanorum auctoritatem in cauſis Epiſcoporum imminuit Synodus Tridentina.*
6 *Cauſæ criminales, ubi Epiſcopi perſonaliter comparere debent, coram Pontifice celebrandæ.*
7 *Majores cauſæ criminales Epiſcoporum a ſolo Pontifice decidendæ.*
8 *Quando hæ cauſæ Sedi Apoſtolicæ ſint reſervatæ, incertum; fuerunt tamen ante Synodum Tridentinam.*
9 *Quædam circa hæc Decreta Concilii Tridentini a Belgicis Magiſtratibus in publicatione Concilii obſervata.*
10 *Mores Belgii non patiuntur, ut Epiſcopi extra ſuas Provincias judicentur.*
11 *Debent dari Judices* in partibus.
12 *Metropolitani in cauſis civilibus manent judices ſuorum Suffraganeorum.*
13 *Quid hic in Belgio obtineat?*
14 *Hodie Epiſcopi vix in civilibus coram Metropolitanis conveniuntur.*

I. IN Concilio Carthaginenſi III. *can.* 7. & apud Gratianum 4. *q. can.* 1. legitur: „ Quiſquis Epiſcoporum accuſatur, ad *Primatem* Provinciæ ipſius cauſam deferat accuſator, nec a communione ſuſpendatur, cui crimen intenditur, niſi ad cauſam ſuam dicendam, die ſtatuta, Primatis Litteris evocatus minime occurrerit.

Ad intellectum hujus Canonis notandum in Africa *Primates* Provinciarum eoſdem fuiſſe, qui hodie dicuntur *Metropolitani*; adeoque Epiſcopos accuſari apud *Primatem Provinciæ*, eſt accuſari apud *Metropolitanum* Provinciæ.

Indubitatum ergo eſt, apud Africanos, Primates ſeu Metropolitanos actus judiciarios in Epiſcopos exercuiſſe.

Et ex Concilio Toletano III. refertur apud Gratianum 10. *q.* 3. *can.* 6. „ Ut Clerici tam locales, quam Diœceſani, qui ſe ab Epiſcopo gravari cognoverint, *querelas* ſuas ad *Metropolitanum* deferre non differant, & Metropolitanus non moretur ejuſmodi præſumptiones coercere.

II. Patet hic non de appellationibus ſermonem eſſe, ſed de exceſſibus Epiſcoporum, quos per modum ſimplicis querelæ læſi deferant contra Epiſcopum lædentem ad Metropolitanum, tamquam Judicem Primarium, & Ordinarium Epiſcoporum.

Quod & aperte decidit Concilium Matiſconenſe II. ubi *can.* 9. habetur: „ Si aliquid contentionis adverſus Epiſcopum potentior perſona habuerit, pergat ad Metropolitanum Epiſcopum, & ei cauſas alleget, & ipſius ſit poteſtatis honorabiliter Epiſcopum, de quo agitur, evocare, ut in ejus præſentia accuſatori reſpondeat; & oppoſitas ſibi actiones extricet. Quod ſi talis fuerit immunitas cauſæ, ut eam ſolus Metropolitanus definire non valeat, advocet ſecum unum, vel duos Coepiſcopos. Quod ſi & ipſis dubietas fuerit, Conciliabulum definito die, vel tempore inſtituant, in quo univerſa rite fraternitas collecta, Coepiſcopi ſui cauſas diſcutiat, & pro merito aut juſtificet, aut culpet.

III. Utque priſtina Conciliorum de hac Metropolitanorum in Epiſcopos ordinaria, & judiciarii auctoritate Decreta plura omittam, ipſe Honorius III. in *c.* 55. *tit. de ſententia excomm.* Cenomanenſem Epiſcopum a ſententia excommunicationis in ipſum per Turonenſem Archiepiſcopum tamquam ſuum Metropolitanum lata ad cautelam tantum abſolvit, ipſo Epiſcopo in præſentia Procuratoris dicti Archiepiſcopi præſtante corporaliter juramentum, quod parebit mandatis, quæ idem Archiepiſcopus ſibi propter hoc fecerit; ſi conſtiterit ipſum in eo, pro quo fuit lata ſententia prædicta, culpabilem eſſe.

Agnovit proinde Honorius III. in Metropolitano poteſtatem excommunicandi Epiſcopum Suffraganeum; quam & in Archiepiſcopo Rhemenſi reſpectu ſuorum Epiſcoporum Suffraganeorum ſuppoſuit Innocentius IV. in *c.* 1. §. *fin. de Officio Ordin. in VI.*

IV. Hinc uno conſenſu tradunt Canoniſtæ, de jure communi Metropolitanum eſſe judicem ordinarium ſuorum Suffraganeorum, & contra illos per ſolam querelam, etiam ſine appellatione, poſſe coram Metropolitano induci accuſationes; ipſoſque Metropolitanos poſſe quibuſque cenſuris in Suffraganeos ex juſta cauſa agere, apertiſſime concedunt. Vide Stephanum Quarantam in ſumma Bullarii, verbo: *Archiepiſcopi auctoritas*; & Panormitanum, alioſque veteres Interpretes *ad c. Paſtoralis tit. de Officio Ordin.*

V. Hanc Metropolitanorum in ſuos Suffraganeos judiciariam poteſtatem per Concilium Tridentinum in aliquibus cauſis, præſertim criminalibus imminutam, ac immutatam eſſe, recte advertit Zypæus *loc.* ſupra *cit.*

VI. Et quidem *Seſſ.* 13. *cap.* 8. *de reformat.* decretum eſt: „ Cauſæ Epiſcoporum, cum pro criminis objecti qualitate comparere debeant, *coram Pontifice Maximo* referantur, ac per ipſum terminentur.

VII. Rurſus *ſeſſ.* 24. *cap.* 5. *de reform.* „ Cauſæ criminales graviores contra Epiſcopos, etiam hæreſis, quod abſit, quæ depoſitione, aut privatione dignæ ſunt, ab ipſo tantum ſummo Romano Pontifice cognoſcantur, & terminentur. Quod ſi ejuſmodi ſit cauſa, quæ neceſſario extra Romanam Curiam ſit committenda, nemini prorſus ea committatur, niſi Metropolitanis, aut Epiſcopis, a Beatiſſimo Papa eligendis. Hæc vero commiſſio & ſpecialis ſit, & manu ipſius Sanctiſſimi Pontificis ſignata, nec un-

„ quam

Digitized by Google

„ quam plus his tribuat, quam ut ſolam facti inſtructionem ſumant, proceſſumque conficiant: quem ſtatim ad Romanum Pontificem tranſmittant, reſervata eidem Sanctiſſimo ſententia definitiva. Cetera alias ſub fel. rec. Julio III. ſuper his decreta; nec non & Conſtitutio ſub Innocentio III. in Concilio generali, quæ incipit, *Qualiter & quando*; quam ſancta Synodus in præſenti innovat, ab omnibus obſervetur. Minores vero criminales cauſæ Epiſcoporum in Concilio tantum Provinciali cognoſcantur, & terminentur, vel a deputandis per Concilium provinciale.

Hoc itaque Decreto cauſæ criminales contra Epiſcopum, quæ *depoſitione*, aut *privatione* dignæ ſunt, *ſoli* Romano Pontifici, ſaltem quoad *ſententiam definitivam* reſervantur; adeo ut in his cauſis Metropolitani Judices Ordinarii Epiſcoporum non ſint.

VIII. Quandonam hæ cauſæ Sedi Apoſtolicæ fuerint reſervatæ, incertum eſt; illud ſatis conſtat, Epiſcoporum *depoſitionem*, uti & translationem inter *majores cauſas* jamdudum ante Synodum Tridentinam fuiſſe computatas; atque ut tales Sedi Apoſtolicæ reſervatas, ubi ſupra de translatione Epiſcoporum ex Innocentio III. oſtendimus, *tit.* 15. *c.* 4. & in cauſa hæreſis contra Epiſcopum etiam tempore Bonifacii VIII. reſervatam fuiſſe in tantum, ut Inquiſitores hæreticæ pravitatis a Sede Apoſtolica generaliter deputati, non poſſent de crimine hæreſis contra Epiſcopos inquirere, aut eo prætextu contra eos agere; niſi in litteris commiſſionis Apoſtolicæ, quod hoc poſſint, contineretur *expreſſe*: ſed ſi quos ſciverint hoc crimine infectos, aut de illo diffamatos, tenerentur Sedi Apoſtolicæ nuntiare, colligitur ex *c.* 16. *de Hæreticis in VI.*

IX. Ceterum circa hæc Concilii Tridentini Decreta obſervandum; quod cum prævie ante Concilii publicationem Decreta reformationis miſſa eſſent ad Concilia Regia, ut ſuper iis judicium ſuum depromerent, ad *c.* 8. *ſeſſ.* 13. ſpeciatim Brabantinos obſervaſſe, „ hac ratione ſubditos extra patriam fore trahendos, quod directo adverſatur Indulto ſummorum Pontificum, Leonis & Clementis, & Conſtitutionibus ſuæ Majeſtatis, & Illuſtriſſimorum ejus Prædeceſſorum, qui non ſine gravi, ac prægnanti cauſa id conceſſerunt". Et ad *c.* 5. *ſeſſ.* 24. „ Brabantini, Flandri, aliique monuerunt, poſſe Regem inhærere veteri juri, & auctoritati ſuæ, ad conſervandam ſecuritatem, & tranquillitatem Reipublicæ, & ſubditorum.

X. Neque Belgii Leges ac privilegia, quæ in promulgatione Concilii Tridentini ſalva voluit Rex Catholicus, patiuntur, ut ſubditi præſertim Brabantini; extra Provinciam in jus vocentur, & judicentur: de quo uſu ſic loquitur Renatus Choppinus de Sac. Pol. *lib.* 2. *tit.* 4. *n.* 8. „ In Belgicis Hiſpani Regis ditionibus uſu receptum eſt abſque pacto convento inter Regem & Pontificem, ne cauſæ Eccleſiaſticæ alibi, quam in patriis litigatorum finibus, dirimantur.

De hiſce Belgii moribus ſimiliter teſtatur Guicciardinus in generali deſcriptione Belgii ſub finem, his verbis: „ Pontifex nullius omnino prætenſionis, vel correctionis prætextu quemquam hominem, ſive Eccleſiaſticus ſit, ſive Laicus, evocare poteſt extra Provinciam. Unde ſi quid forte occurrat, oportet ut mittat, vel hic deputet commiſſarios, qui de prætenſa cauſa cognoſcant.

XI. Profert quoque Antonius Anſelmo Juriſconſultus Antuerpienſis in appendice ad ſuum Commentarium in Edictum perpetuum Principum noſtrorum Alberti, & Iſabellæ, declarationem Senatus Brabantiæ, datam ad inſtantiam Procuratoris Regii confirmativam hujus privilegii, annullativam cujuſdam prætenſæ citationis factæ de perſona Archiepiſcopi Mechlinienſis, & Epiſcopi Gandenſis ad Curiam Romanam.

XII. Hæc quidem quoad cauſas criminales: quoad civiles autem nihil a Synodo Tridentina immutatum apparet, adeoque in his juxta jura communia Epiſcopi ſuos reſpective Metropolitanos tamquam Judices Ordinarios agnoſcere tenentur; niſi privilegio exemptionis ſuffulti, Immediate Sedi Apoſtolicæ ſint ſubjecti.

XIII. Porro in Concordatis initis inter Carolum V. & Epiſcopum Leodienſem an. 1541. *tit.* 3. *art.* 7. conventum eſt: „ Abbates, Abbatiſſæ, & alii de Statibus Brabantiæ exiſtentes, juri ſtabunt active, & paſſive coram Judicibus illis, coram quibus, de antiqua conſuetudine, ſtare juri conſueverunt": ſcilicet (uti monet Zypæus in Jure novo *tit. de Foro competenti n.* 2.) „ coram Duce ſeu ejus Conſilio Brabantiæ, qui in hoc Ducatu eſt ſupremus Senatus: prout paſſim praxis induxit, ut Prælati, ac Collegia Eccleſiaſtica coram Principum Conſiliis conveniantur, & alios eo trahant". Hæc Zypæus *loc. cit.*

XIV. Et tametſi ea juriſdictio Regia non ſit privativa, & excluſiva juriſdictionis Eccleſiaſticæ, quemadmodum monet Zypæus, rariſſime tamen videmus Epiſcopos in Belgio coram alio, quam Regiis Senatibus in cauſis civilibus juri ſtare: adeo ut Metropolitanorum juriſdictio in his cauſis reſpectu Epiſcoporum Suffraraneorum pene nulla ſit.

C A P U T V.

Quam auctoritatem Metropolitani hodie habeant in Diœceſi ſuorum Suffraganeorum?

1 *Epiſcopi habent liberam ſuæ Diœceſis adminiſtrationem?*
2 *Metropolitanus nullam habet immediatam juriſdictionem in ſubditos ſuorum Suffraganeorum.*
3 *Qua ratione Metropolitanus ſit Judex totius Provinciæ?*
4 *Metropolitani auctoritas ſe non extendit ad Diœceſes Suffraganeorum, niſi in ipſorum defectu.*
5 *Metropolitani de jure communi Diœceſes ſuorum Suffraganeorum viſitare poſſunt.*
6 *Hæc auctoritas per Synodum Tridentinam reſtricta.*
7 *Hodie Metropolitani non viſitant Diœceſes Suffraganeorum? & quare?*
8 *Suffraganei ad Eccleſiam Metropolitanam accedere debebant; ſed Synodus Tridentina neceſſitatem illam limitavit.*
9 *Quomodo intelligendum Decretum Concilii Tridentini?*
10 *Metropolitani etiam hodie manent Superiores ſuorum Suffraganeorum.*
11 *Cauſæ a Suffraganeis per appellationem devolvuntur ad Metropolitanum tamquam Superiorem.*
12 *Ex ſola negligentia Suffraganeorum etiam ad Metropolitanum tranſeunt.*
13 *Auctoritatem Metropolitanorum in Diœceſes Suffraganeorum recte explicat Gratianus.*
14 *Auctoritatem Metropolitanorum in ſupplendis defectibus Suffraganeorum agnovit Synodus Tridentina.*
15 *Super defectu in officio Epiſcopali Suffraganeos ſuos monere debent Metropolitani, eoſque corrigere.*

I. EPiſcopis ſingulis ſuam eſſe attributam Diœceſim, ut illam pleno jure regant, ſupra *tit.* 15. *c.* 3. oſtendimus: ita ut nullus Prælatus ſine ejus conſenſu actum aliquem, vel minimum juriſdictionis, præcipue in ejus ſubditos exercere, aut Pontificalibus in ejus Diœceſi uti queat. Nam, ut ait Canon IX. Antiochenus: „ Unumquemque Epiſcopum oportet habere ſuæ Diœceſis poteſtatem, & adminiſtrare pro unicuique conveniente religione, & totius regionis curam agere, quæ ſuæ urbi ſubeſt.

II. Et licet Metropolitanus, ſeu Archiepiſcopus aliquam in Suffraganeos juriſdictionem, & ſuperioritatem habeat, nullam tamen *immediatam* in ſubditos Suffraganeorum, ejuſque Diœceſim habere expeditum eſt.

III. Hinc communiter tradunt Canoniſtæ, quod Metropolitanus quidem ſit Judex totius Provinciæ tamquam habens juriſdictionem Archiepiſcopalem; non tamen tamquam habens juriſdictionem Epiſcopalem, ſeu ordinariam in totam Provinciam, ſeu ſingulas ejus Diœceſes.

Juriſdictio vero Archiepiſcopalis tantummodo ſe extendit ad ipſos Suffraganeos Epiſcopos, nequaquam autem in eorum ſubditos, niſi *mediate*; quatenus nimirum Suffraganeorum negligentia, ſive defectus eſſet ſupplendus, aut eorum procedendi modus corrigendus.

IV. Quapropter Metropolitanorum auctoritas in Diœceſes Suffraganeorum ſe non extendit, niſi ipſi Epiſcopi a Sacris Canonibus deflectant, aut in eorum executione ſint defectuoſi: adeo ut de Metropolitanis dici queat, quod de Sede Apoſtolica dixit S. Gregorius *lib.* 7. *Epiſt.* 64. *ind.* 4. „ Si qua culpa in Epiſcopis invenitur, neſcio quis Sedi Apoſtolicæ Epiſcopus ſubjectus non ſit: cum vero culpa non exigit, omnes ſecundum rationem humilitatis æquales ſunt.

Itaque Metropolitanus nullam quidem ordinariam, & Epiſcopalem auctoritatem habet, aut exercere poteſt in Diœceſibus ſuorum Suffraganeorum; attamen Archiepiſcopalem eatenus obtinet, ut in Suffraganeorum defectus inquirere, eoſque corrigere ac ſupplere poſſit.

V. Hac de cauſa „ Metropolitanus jure communi poteſt per totam Provinciam, vel ejus partem viſitationis officium exercere, civitates, Diœceſes, Suffraganeos ſuos, & eorum ſubditos, Cathedralium, & aliarum Eccleſiarum Capitula, & Monaſteria, Eccleſias, & alia religioſa, & pia loca, Cleros & populos libere viſitando, ac procurationes a locis tantum recipere viſitatis". Prout late deſcribitur in *c.* 1. *de Cenſibus in VI.*

VI. At Synodus Tridentina etiam in hoc articulo Metropolitanorum auctoritatem nonnihil limitavit, decernendo *ſeſſ.* 24. *c.* 3. *de reform.* ut „ a Metropolitanis, etiam poſt plene viſitatam propriam Diœceſim, non viſitentur Cathedrales Eccleſiæ, neque Diœceſes ſuorum Comprovincialium, *niſi cauſa cognita, & probata in Concilio Provinciali*.

VII. Cum vero hodie rariſſime habeantur Concilia Provincialia; ac ſuper illa ex pluribus Epiſcopis Comprovincialibus, (qui viſitationem ſuarum Diœceſium a Metropolitano fieri haud optant) & uno dumtaxat Metropolitano conſtent, etiam Metropolitanorum hæc viſitatio in deſuetudinem abiit; nec facile ſtante hoc Decreto obtinebitur: neque hodie videamus per Metropolitanos viſitationem Provinciæ fieri.

VIII. Inſuper Metropolitani tamquam Superiores Suffraganeorum poterant ad ſe vocare ſuos Suffraganeos: atque in multis Eccleſiis conſuetudine invaluerat, quod Suffraganei ad ſuos Metropolitanos ſtatutis temporibus accedere tenerentur: at hic rurſus Synodus Tridentina Epiſcopis ſubvenit, ſtatuens: „ Ne Epiſcopi Comprovinciales prætextu cujuſlibet conſuetudinis ad Metropolitanam Eccleſiam in poſterum accedere *inviti* compellantur". *Seſſ.* 24. *cap.* 2. *de reform.*

IX. Hic de perſonali dumtaxat acceſſu ſermonem eſſe, aliquando cenſuerat S. Congregatio Concilii Tridentini Interpres; at poſtmodum de eadem re maturius deliberans cenſuit, Concilium liberaſſe Suffraganeos etiam ab onere mittendi procuratorem, non obſtante contraria conſuetudine etiam immemoriali. Ita Fagn. *ad c. Quoniam tit. de conſtit. n.* 57. qui inſuper *ad c. Si Archiepiſcus de temp. ordin.* credit, Concilium non exemiſſe Epiſcopos Comprovinciales ab obligatione accedendi ad Eccleſiam Metropolitanam, quæ ex jure communi profluit; ſed tantum ab ea, quæ ex particularibus conſuetudinibus, quibus Epiſcopi nimium gravabantur, profluebat; quas tamquam abuſus, & corruptelas Concilium ſuſtuliſſe, ſacram Congregationem declaraſſe teſtatur: adeoque ex ſententia Sacræ Congregationis de ſubjectione Epiſcoporum Comprovincialium reſpectu Metropolitani Synodus Tridentina hoc ſuo Decreto nihil detraxit, quod jure communi erat introductum, aut probatum.

Si tamen Pallavicino *Lib.* 23. *hiſt. Concil. Tridentin. cap.* 10. *num.* 2. credimus, ſententia Patrum fuit, ut Epiſcopi Suffraganei ſolverentur ab obligatione adeundi Metropolitanorum Sedes, excepta Synodi convocatione.

X. Quidquid ſit de hujus Decreti ſenſu, hoc in primis conſtat, eam ad Eccleſiam Metropolitanam accedendi conſuetudinem, de qua Synodus, paſſim in deſuetudinem abiiſſe.

Ad hæc certum ſimiliter eſt, Metropolitanos etiamnum hodie poſt Synodum Tridentinam eſſe Suffraganeorum ſuorum Superiores; eiſque Suffraganeos eſſe ſubjectos, niſi probent ſe particulari jure aut privilegio eſſe exemptos.

XI. Hoc ex capite per legitimam appellationem etiamnum hodie cauſæ totius Provinciæ immediate a Suffraganeis, aut eorum Officialibus devolvuntur ad Metropolitanum tamquam *immediatum* Superiorem; de quo jure latius *part. 3. tit. de Appellationibus*.

XII. Eodem ex capite non tantum per appellationem, ſed etiam ex ſola negligentia Epiſcoporum, cauſæ Subditorum totius Provinciæ ad Metropolitanum devolvuntur; ut ipſe tamquam Superior negligentiam eorum ſuppleat; juxta illud Hilari Papæ jampridem ad Aſcanium Metropolitanum. „ Tuæ ſollicitudinis eſt, Frater cariſſime, omnia debita tibi auctoritate tueri, & illicitis non modo non præbere aſſenſum, ſed etiam cuncta, quæ contra regulam facta reperis, coercere ": ſcilicet per totam Provinciam, ubi Epiſcopi muneri ſuo deeſſent: de quo aperte ipſa Epiſtola loquitur, quæ extat tom. 4. Conciliorum generalium *col.* 1037.

XIII. Auctoritatem hanc Metropolitanorum optime explicat Gratianus: poſtquam enim aliquot collegit Canones, quibus Metropolitanus monetur, ne ſe ingerat in regimen Eccleſiarum ſuorum Suffraganeorum, ſubjungit: „ Sed aliud eſt, quod ex temeritate aſſumitur præſumptionis: aliud, quod ex neceſſitate geritur charitatis. Cum Suffraganei Archiepiſcoporum ſubditis ſuis ad malum favere cœperint; atque circa eorum correctiones negligentes extiterint, tunc licet Metropolitanis præter illorum voluntatem, & ligandos damnare, & reconciliandos abſolvere. Cum vero Epiſcopi zelo divinæ charitatis accenſi, bonos verbo, & exemplo ædificant, & malorum vitia aſpera increpatione redarguunt, abſque talium conſilio non licet Metropolitanis in eorum Parochia aliquid agere, vel diſponere. Unde in fine capituli *Martini Papæ* non ſimpliciter dictum eſt (*nihil agat*) ſed cum determinatione (*nihil præſumptive aſſumat abſque eorum conſilio*) ut vitium præſumptionis videatur improbatum, non officium charitatis. Sic & Apoſtolus, quia Corinthios vidit negligentes circa correctionem fornicatoris, ſua auctoritate illum damnavit. Joannes vero, qui Epiſcopum Epheſiorum vidit paratum ad corrigenda vitia ſubditorum, ſine ejus auctoritate illos corrigere noluit: ſed illum tantum de eorum correctione admonuit ". *Cauſa 9. qu. 3.* in fine.

XIV. Hanc auctoritatem in Metropolitanis agnoſcens Synodus Tridentina voluit, ut „ ſi Cathedralium, & aliarum majorum Eccleſiarum Prælati in Seminarii erectione, ejuſque contributione negligentes fuerint, ac ſuam portionem ſolvere detrectaverint: *Epiſcopum Archiepiſcopus*, Archiepiſcopum, & Superiores Synodus Provincialis *acriter corripere*, & ad ſupradicta *cogere* debeat ". *Seſſ. 23. cap. 18. de reform.*

XV. Manent ergo Metropolitani Suffraganeorum Superiores, atque per totam Provinciam Metropoliticam auctoritatem retinent, ut Suffraganeorum defectus ſuppleant, eoſque officii ſui admoneant, atque etiam ad ea quæ ſui muneris ſunt, exequenda cogant. Quare etiamnum hodie ſi Metropolitani videant Suffraganeos negligentes in inſtructione populi, etiam ipſos non tantum monere, ſed cogere poſſunt, & debent, juxta illud Concilii Toletani XI. *Can.* 2. „ Inſiſtendum ergo ſemper erit majoribus, ut quos ſub regiminis ſui cura tuentur, tame verbi Dei perire non ſinant. Sic Metropolitanis in confinitimos ceteroſque Eccleſiaſticis ordinibus deditos: ſic confinitimis in commiſſo ſibi religioſorum numero vigilandum eſt, qualiter neſcientia talium divinæ legis traditionibus imbuatur.

CAPUT VI.

Auctoritas Metropolitanorum in Diœceſi ſuorum Suffraganeorum adhuc perpenditur.

1 *Quomodo Epiſcopus Romanus in Eccleſiis ſuburbicariis jus Metropoliticum exercuit?*
2 *Qua occaſione auctoritas ſupplendi defectus Epiſcoporum ad Metropolitanos devoluta?*
3 *Jus Metropolitani in Epiſcopos ſuffraganeos videtur profluxiſſe ex officio charitatis.*

I. SUPERIORI Capite Num. III. obſervatum eſt Metropolitanos non poſſe ullam immediatam Epiſcopalem juriſdictionem exercere in Diœceſibus ſuorum ſuffraganeorum.

Et id quidem jam pridem adeo religioſe ſervatum fuit, ut nec Romanus Epiſcopus, licet non tantum jure Metropolitico, & Patriarchali, ſed & jure Primatus gauderet, nequaquam tamen primis ut minus octo ſæculis juriſdictionem *Epiſcopalem* exercere prætendebat in Eccleſiis jure Metropolitico, ſive Exarchico ſibi ſubjectis; nec eam exercuiſſe legitur, ſed ſingulis Epiſcopis juxta Canones, præſertim Antiochenos, integrum atque in ſolidum Eccleſiarum regimen permittebat, & conſervabat. Probat & id liber diurnus, quem edidit Joannes Garnerius, in quo nihil occurrit eorum, quæ in Eccleſiis Suburbicariis Epiſcopus Romanus exerceret, præter jura Metropolitica, qualia etiam ceteri Metropolitani in ſuis reſpective Eccleſiis ſibi jure Metropolitico ſubjectis juxta Canones exercebant.

II. Quantumvis a primis Eccleſiæ ſæculis, ſingulis Epiſcopis ſua fuerit aſſignata Diœceſis, ſive portio Dominici gregis, quam ſinguli regant, & gubernent, nihilominus omnes, & ſingulos tamquam membra unius univerſalis Eccleſiæ, & operarios in vinea Domini etiam reliquis Eccleſiis, ubi *neceſſitas*, vel *charitas* exegerit, ſuccurrere debere, id ſuperius *tit. 16. de Cura Epiſcopali, cap. 6. num. 4. & 5.* pluribus oſtendimus; atque hoc titulo ſanctiſſimos quoſque, & zeloſiſſimos Epiſcopos eam curam aliis Eccleſiis impendiſſe notavimus.

Verum nec hoc negari poteſt, quin hoc charitatis officium Epiſcopi, qui ob locorum vicinitatem arctiori ſibi vinculo uniuntur, etiam ſibi mutuo hoc ſpeciali titulo merito impendant.

Inſuper & hoc ſcitur, quod error aut abuſus ob vicinitatem locorum facile propagetur; atque idcirco Epiſcopi merito ſolliciti ſint, ut error aut abuſus in vicina Eccleſia exortus, aut in eam irrepens ſupprimatur.

Hoc indubie fundamento primum conſuetudine inductum, ac deinde ſanctis Canonibus firmatum fuit, ut diviſis provinciis, Epiſcopi ejuſdem Provinciæ ſuper ſingulos Epiſcopos Provinciæ ſpecialiter invigilarent, eorumque negligentiam ſupplerent, & corrigerent, quin & eorum graviores exceſſus etiam punirent.

Ut autem hæc exactius, ac majore auctoritate peragerentur, primum conſuetudine invaluit, ac dein Canonibus firmatum, ut Epiſcopi ſingularum Provinciarum certis temporibus convenirent, atque in communi de exceſſibus Epiſcoporum, & aliis ad rectum Eccleſiarum regimen ſpectantibus tractarent.

Hanc Synodorum Provincialium auctoritatem in corrigendis Epiſcoporum exceſſibus, & defectibus patenter agnovit Synodus Nicæna; quæ & eum in finem bis in anno has habendas decrevit, uti latius titulo ſequenti oſtendetur.

Verum quemadmodum labentibus ſæculis ob difficultatem toties in Synodum conveniendi, confirmatio & ordinatio Epiſcoporum ad ſolum Metropolitanum ut Synodi Caput devoluta eſt; ita eadem ratione ſenſim ad Metropolitanum devolvi cœpit auctoritas defectus Epiſcoporum Suffraganeorum ſupplendi, & corrigendi e atque inde natum jus appellandi ab Epiſcopo ad Metropolitanum.

III. Itaque jus Metropolitani in Epiſcopos ſuffraganeos, ejuſque ſuperioritas primitus videtur profluxiſſe ex officio charitatis, quod omnes, & ſinguli Epiſcopi, tamquam unius corporis membra, & Sacerdotii Chriſti participes, ex quodam charitatis officio omnibus Eccleſiæ membris, & partibus impendere jubentur; ſed ad confuſionem vitandam, & ordinem debitum ſervandum, primum, ad Epiſcopos ſingularum Provinciarum Synodum Provincialem componentes; ac demum ad ipſos Metropolitanos, tamquam Synodorum Præſides, & Provinciarum Primates devolutum fuit.

Igitur ſicuti hoc charitatis officium ab Epiſcopis minime erat aliis Eccleſiis impendendum, ſed integre; & in ſolidum permittendum erat ſingulis Epiſcopis ſuam reſpective Eccleſiam regere, niſi a fide, aut ſanctis Canonibus, & Eccleſiæ inſtitutis reperirentur deviare; ita quoque omne jus Metropolitanorum, ac Primatum in ſuos Epiſcopos Suffraganeos ceſſat, omneſque in regimine ſuarum Eccleſiarum æquales reputandi ſunt; nulluſque inter eos ſuperior cum auctoritate imperandi, aut præcipiendi repetitur, ubi ipſi in Eccleſiaſtico regimine defectuoſi non reperiuntur, vel ut tales non deferuntur, ut conſequenter illud ſancti Gregorii ſuperius relatum hic applicari queat: „ Si quæ culpa in Epiſcopis invenitur, neſcio quis Sedi Apoſtolicæ Epiſcopus ſubjectus non ſit; cum vero culpa non exigit, *omnes* ſecundum rationem humilitatis *æquales* ſunt.

CAPUT VII.

De Pallio, & Cruce Archiepiſcopali.

1 *Inter ornamenta Pontificalia* Pallium *proprium eſt Metropolitanis.*
2 *Ejus antiquitas non ſufficienter adſtruitur ex Decreto* Donationis *Conſtantini; neque ex libro Pontificali.*
3 *Tempore S. Gregorii, & Juſtiniani Imperatoris notus uſus Pallii.*
4 *Multa circa* Pallium *apud antiquos obſcura.*
5 *Forma Pallii ex Innocentio III.*
6 *Quid huic formæ additum?*
7 *Ex qua lana conficiantur* Pallia, *& quomodo agni ad hoc ſpecialiter offerantur?*
8 *Quomodo* Pallia *benedicantur?*
9 *Quare dicantur ſumpta de* corpore Beati Petri?
10 *A ſolo Pontifice hodie dantur.*
11 *Quomodo peti debeant?*
12 *Qua forma petentibus dentur?*
13 *Etiam ad abſentes mittuntur, & quomodo eis imponantur?*
14 *Qua ratione per* Pallium *dicatur dari* Pontificalis officii plenitudo?
15 *Quæ reſtrictio quoad loca, & tempora in datione Pallii addi ſoleat?*
16 Pallium *eſt mere perſonale.*
17 *Ademptio Pallii eſt ſignum exauctorationis.*
18 *De Cruce Archiepiſcopali.*

I. PRÆTER ornamenta Pontificalia omnibus Epiſcopis communia, eſt unum admodum famoſum ipſis Metropolitanis, ſive Archiepiſcopis proprium; nec ullis Epiſcopis, ſaltem in Eccleſia Latina juxta modernam diſciplinam commune, niſi ſpeciali privilegio Sedis Apoſtolicæ eis indultum ſit: dicitur ornamentum illud apud Latinos *Pallium*; de cujus uſu, & auctoritate ſpecialis habetur titulus in Decretalibus Gregorii IX.

Quando & quomodo uſus illius ornamenti inceperit, ſat obſcurum eſt, ſive Græcam, ſive Latinam Eccleſiam ſpectemus.

II. Si Decretum illud *Donationis* vulgo Conſtantini, cujus fragmentum refertur a Gratiano *Diſt. 96. Can. 14.* fide certa ſubſiſteret, facile

Digitized by Google

facile probaretur a Conſtantini dono ornamentum illud initium accepiſſe; at cum eruditis hodie ſufficienter perſuaſum ſit, Decretum illud poſteriori ætate fabricatum eſſe, fruſtra initia illius ex illo adſtruere prætenderemus.

Meminit quoque ornamenti hujus liber Pontificalis, qui ſub nomine Damaſi circumfertur, in quo de *Pallii uſu*, vivente adhuc Conſtantino Magno, ſermo eſt; ita enim de Sancto Marco Papa loquitur: „ Hic conſtituit, ut Epiſcopus Oſtienſis, qui conſecrat „ Epiſcopos Urbis, tunc *Pallio* uteretur, & ab eodem Urbis Epi„ſcopo conſecraretur.

Sed quam parva huic libro fides danda ſit pariter eruditis notum; ut proinde nec hujus teſtimonio certa de vetuſtate Pallii fides haberi queat.

III. Illud equidem certum, tempore S. Gregorii, & Juſtiniani Imperatoris, tam in Eccleſia Latina, quam Græca uſum Pallii fuiſſe; uti ex illius Epiſtolis (quarum plura fragmenta extant apud Gratianum *Diſt.* 100.) atque hujus novellis Conſtitutionibus eſt manifeſtum.

IV. A quibus vero antiquitus, ſive in Eccleſia Latina, ſive Græca tradita fuerint, quibus conceſſa, quæ eorum forma, materia, & uſus, multum obſcurum eſt, eaque pluribus diſcutit Ludovicus Thomaſſinus in opere ſuo *de Diſciplina Eccleſiaſtica*: quem curioſus Lector conſulere poterit: nobis ſufficiet breviter modernam diſciplinam proponere.

V. Formam *Pallii* ita deſcribit Innocentius III. *Lib.* 1. *Myſter. Miſſæ c.* 63. „ Pallium fit, ait, de candida lana contextum, habet „ deſuper circulum humeros conſtringentem, & duas lineas ſive „ faſcias ex eodem panno ab utraque parte dependentes; quatuor „ autem Cruces purpureas, ante & retro, a dextris & ſiniſtris „ Pallium eſt duplex, ſimplex a dextris; cui in tres partes conciſo „ tres acus infiguntur (ſpinas vocant alii) quibus conſuitur.

„ VI. Atque ex his Innocentii verbis habemus (inquit Nicolaus „ De Bralion Presbyter Oratorii in ſua particulari de *Pallio* Diſ„ſertatione *cap.* 3.) fidelem & exactam formæ ſacri Pallii delinea„tionem, etiam ut nunc eſt, hoc excepto, quod habet nunc ſex „ Cruces ex ſerico inſertas (additis duabus, paucis, ut opinor, „ abhinc annis) quatuor ſcilicet in circulo, nempe ante, & retro, „ a dextris, & a ſiniſtris: & præterea unam in medio utriuſque „ lineæ, & quod Cruces intextas, quas dicit eſſe purpureas, re„centiores quidam Canoniſtæ ſcribant eſſe nigras, & revera nigræ „ apparent, non ſolum in Palliis, quibus nunc utuntur Archiepi„ſcopi, ſed in illo antiquiſſimo, quo utebatur Stephanus III. Pa„pa, qui ſedebat anno ſeptingenteſimo quinquageſimo, quodque „ ipſe reliquit apud D. Dionyſii Baſilicam Mauſoleis Regum Chri„ſtianiſſimorum celebrem, ubi adhuc oſtenditur.

Porro juxta modernum uſum, *Pallia* conficiuntur ex lana agnorum prius in Miſſa ſolemni in Eccleſia Sanctæ Agnetis extra muros Urbis, die ejus cultui dicato, oblatorum.

VII. Qua autem forma hi agni offerantur, & quem in finem a Pontifice benedicantur, ac poſtmodum educantur, deſcribit De Bralion.

Subdiaconi Apoſtolici, ſeu Miniſtri Eccleſiaſtici Papæ, qui quidem quinque numero ſunt, procurant ut die feſto Sanctæ Agnetis, qui eſt 21. Januarii, habeantur duo candidiſſimi agni, qui ponuntur ſupra equum hinc inde in duobus ciſtellis, in ejus Eccleſiam portandi. Conſuetudo autem eſt, ut conductor primum cum his tranſeat per plateam Sancti Petri ante Palatium Vaticanum Papæ, qui e feneſtra manu eos benedicit. Dehinc vero per mediam urbem eos defert ad præfatam Eccleſiam Sanctæ Agnetis, in qua ejus ſanctum corpus religioſe aſſervatur, & colitur, ubi in Miſſa ſolemni, cum perventum eſt ad *Agnus Dei* offeruntur a Religioſis hujus Eccleſiæ, qui nunc ſunt Canonici Regulares Congregationis Sancti Salvatoris; deinde traduntur duobus Canonicis Baſilicæ Lateranenſis Sancti Joannis, quæ eſt Cathedralis Papæ, a quibus eorum cura committitur dictis Subdiaconis Apoſtolicis, qui primum eos in paſcuis quibuſdam particularibus ad tempus ſervant, deinde eorum lanam a certis Monialibus in filum duci curant, ex quo filo, adhibito tamen alio ex ordinaria lana, cum iſta non ſufficiat, vel ipſi, vel illæ Moniales faſciolas, eas lanas, intertexendo conficiunt, & ex iis Pallia, poſtea benedicenda apud Sanctum Petrum.

VIII. Hæc benedictio Palliorum non fit ſingulis annis, ſed rarius prout neceſſitas mittendorum Palliorum exigit: & fit non in altari majori S. Petri, quod cernitur in medio ſuperioris partis Eccleſiæ, ſed in alio inferioris partis, quod eſt ſub iſto, & ideo ſepulturæ S. Petri viciniori. Facta demum benedictione, relinquuntur Pallia una nocte ſuper altare ſepulturæ S. Petri; deinde reconduntur in capſula, ſeu arcula parva, quæ ponitur, & aſſervatur ſupra Cathedram S. Petri, in qua primum Romæ ſedit.

IX. Hic intelligitur, cur dicat Paſchalis II. in *c.* 4. *tit. de elect.* ſcribens Panormitano Archiepiſcopo, & loquens de Pallio: inſignia hæc dignitatis a *Beati Petri tantum Corpore aſſumi*: quia ſcilicet „ *Pallium* benedicitur, & conſecratur a Papa ſuper altare Beati „ Petri, & ibi ponitur (uti notat Gloſſa), & ille, qui debet uti „ *Pallio*, recipit ipſum de altari, ſi eſt præſens: vel alius pro „ ipſo, ſi eſt abſens, & ſic aſſumitur de *corpore* Beati Petri.

X. Cum Pallium de *corpore* Beati Petri aſſumi debeat, etiam a ſolo Romano Pontifice dari poteſt.

Scribit Guil. Tyrius *lib.* 15. *cap.* 13. Radulphum Patriarcham Antiochenum, Romanæ Eccleſiæ ſubjacere dedignantem, quod diceret, utramque *Petri eſſe Cathedram*, ſuamque quaſi primogenitæ inſignem prærogativa, Pallium de *Altari Antiochenæ* Eccleſiæ ſua ſibi ſumpſiſſe auctoritate: ſed poſtmodum eo reſignato, aliud ei ſumptum de *corpore* Beati Petri more ſolemni per priorem Diaconorum traditum. Ita refert Du-Cange in Gloſſario, verbo *Pallium*. Col. 70. edit. 1734.

Et quidem ita propria fuit ſæculo XIII. Pontifici Romano conceſſio Pallii, ut illud Patriarchæ Conſtantinopolitano Innocentius III. dederit; atque inſuper poteſtatem ei fecerit, illud auctoritate Apoſtolica Metropolitanis ſibi ſubjectis concedendi. Extat charta conceſſionis in Actis dicti Pontificis editis a Boſqueto *p.* 102. quod poſtmodum privilegium datum fuit omnibus quatuor Patriarchis ab eodem Pontifice; & refertur in *cap.* 23 *tit. de Privilegiis*.

Poſſunt itaque hodie Patriarchæ quidem concedere Pallium Metropolitanis; modo tamen ipſi prius illud a Pontifice Romano acceperint.

XI. Itaque verum eſt juxta modernum ſtilum, illud a ſolo Romano Pontifice proficiſci; illudque peti debet cum *inſtantia* juxta illud S. Gregorii apud Gratianum *Diſt.* 100. *can.* 2. „ Priſca con„ſuetudo obtinuit, ut honor Pallii, niſi exigentibus meritis, & „ *fortiter poſtulantibus* dari non debeat.

Quapropter Archiepiſcopi Romæ præſentes per ſeipſos, vel etiam procuratores abſentium petunt a Summo Pontifice in Conſiſtorio ſuum *Pallium*, idque juxta formam petitionis *inſtanter*, *inſtantius*, & *inſtantiſſime*. Papa autem petitioni annuens committit Priori Diaconorum Cardinalium ut illud det, quod fit ſequenti modo.

Statuta die Prælatus Pallium recepturus, ſi eſt præſens, vel ejus Procurator in ejus abſentia, cum ſpeciali mandato venit ad locum deſtinatum, qui ſæpe eſt Cappella Palatii ipſius Cardinalis Diaconi: aliquando tamen datur Pallium in ipſa Eccleſia Principis Apoſtolorum Sancti Petri, & ad altare majus. Adeſt ipſe Cardinalis cum ſuis Cappellanis, ac etiam unus ex Subdiaconis Apoſtolicis, quibus, ut diximus, cura Palliorum committitur, qui Pallium extendit in medio Altaris, & Prælatus indutus Planeta ſuper rochetum, genuflexus ante Cardinalem, qui ſtat in cornu dextro Altaris, ſcilicet a parte, in qua legitur Evangelium in Miſſa, petit ſacrum Pallium hac formula.

„ Ego N. Electus Eccleſiæ N. inſtanter, inſtantius, & inſtan„tiſſime peto mihi tradi, & aſſignari Pallium de Corpore Beati „ Petri ſumptum, in quo eſt plenitudo Pontificalis Officii.

XII. Qua autem forma tradatur, ſive præſenti, ſive procuratori abſentis, his verbis deſcribit De Bralion in citata Diſſertatione *cap.* 12. „ Tum Cardinalis, ait, accipit Pallium de altari, & im„ponit illud ſuper humeros Prælati genuflexi, dicens:

„ Ad honorem Omnipotentis Dei, & Beatæ Mariæ ſemper Vir„ginis, atque Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, necnon „ Eccleſiæ N. tibi commiſſæ, tradimus tibi Pallium de corpore „ Beati Petri ſumptum, in quo eſt plenitudo Pontificalis Officii; „ cum Patriarchalis (vel Archiepiſcopalis) nominis appellatione, „ ut utaris eo intra Eccleſiam tuam certis diebus, qui exprimun„tur in privilegiis ab Apoſtolica Sede conceſſis.

XIII. Olim quidem nonniſi Romam, & ad Limina Apoſtolorum venientibus Pallium dari ſolebat, idque auctoritate Pontificum ſuorum Anteceſſorum decretum fuiſſe, ſcribit ad Brunonem Epiſcopum Veronenſem Gregorius VII. „ Quam utique dilectionem tuam in „ his, quæ a nobis expoſtulaſti, id eſt in Pallii conceſſione, ad præ„ſens non recompenſamus, quia Anteceſſorum noſtrorum decrevit „ auctoritas, niſi præſenti perſonæ Pallium non eſſe concedendum. „ Unde ſi Fraternitas tua Apoſtolicæ Sedis privilegiis munita ad „ nos venerit, honorem, quem Romani Pontifices Anteceſſoribus „ tuis contulerunt, nos tibi, Deo concedente, conferemus.

Circa idem tempus Lanfranco electo Archiepiſcopo Cantuarienſi Hildebrandus Archidiaconus Romanus ſcripſit, quod ipſi miſſum fuiſſet Pallium, ſi vel uno exemplo oſtendi potuiſſet, quod *abſenti* Pallium miſſum fuiſſet: *Si alicui Archiepiſcoporum veſtris temporibus hoc conceſſum fuiſſe vidiſſemus*. Ep. 6. inter Epiſtolas Lanfranci.

Eamdem diſciplinam aſſerit Petrus Damiani *lib.* 7. *ep.* 4. ubi tamen admittit, *Pallium* a Romanis Pontificibus ad plurima loca ſæpe per Nuntios fuiſſe tranſmiſſum; ſed reſpondet; quia tunc temporis Legati Romanæ Eccleſiæ vice Papæ fungebantur, per Provincias conſtituti. Illi igitur eos, qui ad Epiſcopatus apicem promovebantur, examinabant, ſicque examinati *Pallium* ab Apoſtolica Sede per Nuntios accipiebant. Quod nonnullis ibidem ex S. Gregorio adductis exemplis adſtruit; ac deinde adducit Decretalem quamdam ſub nomine Damaſi Papæ, quæ privat Metropolitanos ſua dignitate, qui ultra tres menſes poſt ordinationem ſuam Romano Pontifici fidem ſuam exponere, & Pallium flagitare diſtulerint: quam Decretalem ſub nomine Pelagii retulit Gratianus *Diſt.* 100. *Can.* 1. Eam vero nequaquam Damaſi eſſe, aut Pelagii; ſed unam ex fœtidis mercibus Iſidori Mercatoris, jam norunt Eruditi. Ex hac tamen Decretali originem ſumpſiſſe diſciplinam non mittendi Pallium ad abſentes, valde veriſimile eſt, uti notat Ludovicus Thomaſſinus *de Diſciplina Eccleſiæ part.* 4. *lib.* 1. *c.* 38. ut proinde mirum non ſit, diſciplinam tam infirmo nixam fundamento in deſuetudinem jampridem abiiſſe; maxime accedente difficultate accedendi perſonaliter ad Limina Apoſtolorum; quare nec in Decretalibus Gregorii IX. ullum reperitur hujus diſciplinæ veſtigium. Hodie per Procuratores peti conſuevit, & ad Provincias mittitur; atque alicui Epiſcopo ſive Pontifici illud Metropolitano imponendi cura mandatur. Hic vero ex præſcripto Pontificalis Romani ſtatuta die cum Electo convenit in Eccleſia ſua, ſi commode fieri poteſt, vel alia Eccleſia ſuæ Diœceſis vel Provinciæ magis commoda, in qua Miſſarum Solemnia peraguntur. Et facta communione per celebrantem, Pallium reponitur ſupra medium Altaris extenſum, & ſerico, in quo involutum portatum fuit, coopertum: deinde peractis Miſſarum ſolemniis, ac per Electum fidelitatis „ *Juramento præſtito*, (de quo infra) *Pontifex* (ſive Epiſco„pus) *ſurgit cum mitra, & Pallium de Altari accipit, & illud ſu„per humeros Electi adhuc ante ſe genuflexi imponit, dicens*:

„ Ad honorem Omnipotentis Dei, & Beatæ Mariæ ſemper Vir„ginis, ac Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, Domini noſtri „ N. Papæ N. & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, nec non Eccleſiæ N. „ tibi commiſſæ, tradimus tibi Pallium de corpore Beati Petri „ ſumptum, in quo eſt plenitudo Pontificalis Officii, cum Patriar„chalis (*vel* Archiepiſcopalis) nominis appellatione; ut utaris eo „ intra Eccleſiam tuam certis diebus, qui exprimuntur in privile„giis ab Apoſtolica Sede conceſſis. In nomine Patris, & Filii, & „ Spiritus Sancti. Amen.

Digitized by Google

XIV. Quod autem dicitur in *Pallio* contineri *plenitudinem Pontificalis Officii cum Archiepiſcopalis nominis appellatione*, reperitur quoque in *cap.* 3. *tit. de auct. & uſu Pallii*. Id tamen nequaquam hoc ſenſu accipiendum eſt, quaſi ipſum *Pallium* aliquam revera Ordinis poteſtatem ipſi Conſecrato tribueret; cum ſit merum externum aliquod ornamentum; ſed quod ante illius receptionem ex jure mere poſitivo, ſeu conſuetudine jam recepta, Metropolitani nec ſuas functiones obire, nec nomen Archiepiſcopi aſſumere queant: quæ diſciplina quo præciſe tempore invaluerit, incertum eſt; videtur autem tempore Concilii VIII. OEcumenici ſaltem in Oriente fuiſſe nota; & ex Oriente ad Latinam Eccleſiam tranſiiſſe. Quidquid ſit, certum eſt, quod hodie Metropolitani ante receptum Pallium nec Synodos celebrare, nec Epiſcopos conſecrare valeant; quinimmoneque Sacros Ordines conferre, neque Chriſma conficere, nec dedicare Baſilicas, quamvis ea Epiſcopi conſecrati ſine Pallio poſſint; *Cum* (ait Innocentius III. *in cap.* 28. *tit. De electione*) *id non tamquam ſimplex Epiſcopus, ſed tamquam Archiepiſcopus facere videatur*.

XV. Cum vero *Pallium* deſignet *plenitudinem Pontificalis Officii*; atque inter Pontificalia ornamenta præcipuum ſit, facile hinc deducitur, quod illo in aliena Diœceſi ſine licentia Ordinarii uti non poſſit: cum nec hic Pontificalibus uti ei permiſſum ſit: at ipſius *Pallii* uſus reſtrictior eſt, quam Pontificalium. Nam in ipſa datione Pallii dicitur: *Tradimus tibi Pallium, ut eo intra Eccleſiam tuam utaris*. ,, Quod ita intelligitur (ait Pontifex in *cap.* 1. ,, *tit. De auctoritate, & uſu Pallii*) videlicet intra quamlibet Ec- ,, cleſiam Provinciæ tibi commiſſæ. Si vero ſacris indutum veſti- ,, bus Eccleſiam *proceſſionaliter*, vel alio modo *exire* contigerit, ,, tunc tuo Pallio minime uti debes.

In hoc igitur reſtrictior eſt uſus *Pallii*, quam *Pontificalium*, quod his etiam extra ſuam Eccleſiam materialem uti queat, non autem *Pallio*.

Quod vero permittatur intra *quamlibet Eccleſiam Provinciæ ſibi commiſſæ* Pallio uti, id nequaquam uſum *Pallii* extenſiorem facit, quam Pontificalium: quia ante Concilium Tridentinum, etiam uſus Pontificalium Metropolitano intra quamlibet Eccleſiam Provinciæ ſibi commiſſæ licitus erat. Synodus vero Tridentina uſum Pontificalium in aliena Diœceſi ſine conſenſu Ordinarii inhibens, etiam uſum Pallii inhibuiſſe cenſenda eſt.

Ad hæc non tantum quoad loca, ſed & tempora uſus Pallii, juxta jus commune, & hodiernum reſtringitur: aſſeritque Innocentius III. in *cap.* 4. *tit. de auctoritate, & uſu Palli*, quod ſolus Romanus Pontifex in Miſſarum ſolemniis Pallio *ſemper* utatur, & *ubique*: ,, Quoniam, ait, aſſumptus eſt in *plenitudinem* Ec- ,, cleſiaſticæ poteſtatis, quæ per Pallium ſignificatur. Alii autem ,, eo, nec ſemper, nec ubique, ſed in Eccleſia ſua, in qua juri- ,, ſdictionem Eccleſiaſticam acceperunt, certis debent uti diebus. ,, Quoniam vocati ſunt in *partem* ſollicitudinis, *non in plenitudi-* ,, *nem* poteſtatis.

Qui autem ſint illi dies, & tempora, quibus aliis Metropolitanis, aut Epiſcopis, quibus ex ſpeciali privilegio uſus Pallii eſt indultus, Pallio uti liceat, annotat Gloſſa ad citatum Caput 4. & latius exprimit modernum Pontificale Romanum.

Et quidem hanc limitationem ad *certa* tempora etiam apud Græcos ſæculo IX. receptam fuiſſe, colligitur ex Concilio VIII. OEcumenico, ubi Canone 14. ex editione Græca legitur: ,, Sancimus, ,, ut deſignati ad *ſuperhumeralia* geſtanda Epiſcopi *certis ſtatiſque* ,, *temporibus*, temporibus illis ea & locis geſtent, nec hujuſmodi ,, cultu per faſtum, & ſuperbiam abutantur, aut *quovis* tempore ,, divini Sacrificii, & quacumque Eccleſiaſtica functione ferant.

Anaſtaſius Bibliothecarius per *ſuperhumeralia* hic *Pallia* intelligi nequaquam dubitavit: ita enim vertit ex Græco: *Quibus conceſſum eſt Palliis uti*. In hac Anaſtaſii editione hic Canon numeratur 27. atque ex illo Canone præterea elicitur, eo ſaltem tempore non omnibus Epiſcopis uſum Pallii etiam in Eccleſia Græca conceſſum fuiſſe; quamvis hodie omnes illo utantur: ut obſervat Goarius in notis ad Rituale Græcorum *pag.* 312.

XVI. Denique notandum, *Pallium* eſſe ornamentum adeo perſonale, ut Cæleſtinus III. in *cap.* 3. *tit. de Auctoritate, & uſu Pallii* reſponderit cuidam ipſum interroganti: quod non videatur eſſe conveniens ,, ut Pallium tuum alicui commodes: cum Pal- ,, lium *in perſonam non tranſeat*, ſed quiſque debeat cum eo (ſi- ,, cut tua novit diſcretio) *ſepeliri*.

Immo ſi Archiepiſcopus de una Eccleſia Metropolitana ad aliam transferatur, Pallio, quod acceperat, uti non poteſt: multo minus Prædeceſſoris defuncti ſeu translati; ſed debet de novo aliud petere, & obtinere; & interim ab omnibus functionibus, quæ ſine Pallio exerceri nequeunt, abſtinere: uti præſcribit Pontificale Romanum.

Juramentum, quod hodie exigitur in traditione Pallii pene incidit cum juramento, quod ab omnibus Epiſcopis in conſecratione exigitur; illudque in datione Pallii circa ſæculum XI. exigi cœpiſſe, oſtendimus *tit.* 15. *cap.* 2.

XVII. Denique ſicut traditio Palli perficit Archiepiſcopum, & plenitudinem Pontificalis officii confert; ita & ademptio *Pallii* jam pridem ſignum fuit exauctorationis, & depoſitionis: vel abdicationis, ſive renuntiationis.

Liberatus Diaconus in Breviario *cap.* 21. ait: *Anthimus videns ſe Sede pulſum, Pallium quod habuit, Imperatoribus tradidit*: Et *cap.* 23. ita de Paulo Alexandrino Patriarcha: *Auferentes Paulo Pallium depoſuerunt*. Anaſtaſius in vita Sylverii; ,, Joannes Subdiaconus tulit *Pallium* de collo ejus, & *expolians* eum induit ,, veſte monachica". Item apud Flodoardum *lib.* 4. *cap.* 45. ita loquitur Artaldus Rhemenſis Epiſcopus: ,, Qui poſtquam me in po- ,, teſtate ſua conſpiciunt, quærere cœperunt, ut eis *Pallium* a Se- ,, de Romana mihi collatum traderem, & Sacerdotali me mini- ,, ſterio penitus *abdicarem*.

XVIII. Inſigne quoque particulare Archiepiſcoporum, ſeu Metropolitanorum eſt *Crux*, quam ante ſe *elevatam* in ſignum juriſdictionis, & poteſtatis deferri faciunt.

Hoc inſigne primum *Legatis Apoſtolicis* a Sede Apoſtolica conceſſum, ac deinde Patriarchis, ac Primatibus indultum fuiſſe, multis oſtendit Ludovicus Thomaſſinus *de Diſciplina Eccleſiæ part.* 4. *lib.* 1. *cap.* 39. Ac demum cum variis Metropolitanis per ſpeciale privilegium a Sede Apoſtolica eſſet indultum, tandem inſigne omnibus Archiepiſcopis commune factum eſt; illudque ſat aperte ſuppoſuit Concilium Viennenſe V. in *Clementina* 2. *De Privilegiis*: ,, Archiepiſcopo per *quævis* loca *exempta* ſuæ provinciæ facienti ,, tranſitum, aut ad ea forſam declinanti, ut Crucem ante ſe li- ,, bere portare faciat ..... ſacro probante Concilio, præſentis Conſtitutionis ſerie duximus concedendum.

Hanc Clementinam recepit, & probavit Clerus Gallicanus ann. 1635. nihilominus eam reſtringendam ad terminos Concilii Tridentini *ſeſſ.* 6. *cap.* 5. *de reform.* bene advertit Zypæus ad titulum *de Officio Ordinarii num.* 18. & notatum fuit ſupra *tit.* 16. *cap.* 2. ubi quoque *num.* 13. obſervavimus, Archiepiſcopos non poſſe incedere *Cruce elevata* extra limites ſuæ juriſdictionis.

CAPUT VIII.

Pallii origo, prærogativæ, & earum progreſſus obſervantur.

1 *Pallium primitus fuit ornamentum imperiale.*
2 *E benignitate Imperatorum profectum eſt.*
3 *Non ſine eorum conſenſu olim a ſummo Pontifice conferebatur.*
4 *Quo tempore Imperatores Pallium Romano Pontifici, & Patriarchis Orientalibus communicarint, compertum non eſt.*
5 *Incertum quoque eſt, qua occaſione fuerit proprium Metropolitanis.*
5 *Pallium primitus a Pontificibus datum videtur in ſignum vicariatus Sedis Apoſtolicæ.*
7 *Per conceſſionem cenſebatur dari iſte vicariatus cum poteſtate ei annexa.*
8 *Septimo, & octavo ſæculo inter Metropolitas Gallos ſoli Archiepiſcopo Arelatenſi conferebatur Pallium.*
9 *Synodus Maguntina, cui præfuit Bonifacius Archiepiſcopus, decrevit ut omnes Metropolitæ Galli Palium peterent.*
10 *Ratio cur iſti Præſules huic decreto noluerint primum obtemperare.*
11 *Tandem, inſtigante Bonifacio, Pallium petierunt.*
12 *Hodierna Palli forma a priſtina diverſa eſt.*
13 *Quomodo facta eſt illa mutatio?*
14 *Neceſſitas petendi Pallium a Romano Pontifice Patriarchis Orientalibus quando impoſita?*
15 *Conditiones in conceſſione Pallii Metropolitanis impoſitæ.*
16 *Quo tempore, & qua occaſione impoſitæ fuerint, conjiciunt tantum Hiſtorici, & Canoniſtæ.*
17 *Gregorius VII. acriter redarguit Archiepiſcopum Rothomagenſem, quod ante obtentum Pallium Clericos ordinaverit.*
18 *Pontifex Romanus omni tempore, & omni loco poteſt uti Pallio, non ita Metropolitani; ratio iſtius diſcriminis.*
19 *Inquiritur Auctor cujuſdam Canonis a Gratiano relati, ubi illud diſcrimen primo refertur.*

☞ I. QUamvis non omnino ſit compertum, in quo conſtiterit primitus ornamentum illud Ponticale, quod hodie *Pallium* dicitur, uti ſuperiori capite monuimus; id nihilominus ſat conſtare videtur ornamentum hoc primitus fuiſſe ornamentum *Imperiale*; hocque primum per Imperatores Patriarchis, ac deinde per hos Metropolitanis, ac demum per Metropolitanos aliis Epiſcopis communicatum; ſaltem apud Orientales in Eccleſia Græca, uti poſt Petrum De Marca, alioſque, probat Ludovicus Thomaſſinus *de Diſcip. Eccleſ. par.* 3. *lib.* 1. *cap.* 24. qui & *num.* 9. obſervat: ,, Hoc autem pene indubitatum eſſe aliquot ſaltem ſæcu- ,, lis non ſine voluntate Imperatoris in Oriente *Pallium*, ſicut & ,, in Occidente conceſſum fuiſſe.

,, II. Cum enim (ait) veſtimenti id genus initio *Regium* fuiſ- ,, ſet, eoque voluiſſent Imperatores, quæ eximia eorum erat & ,, ſingularis pietas, Regale Chriſti decorare Sacerdotium; hanc vi- ,, ciſſim illis per aliquot ſæcula pietatem, gratitudinemque rependit ,, Eccleſia, ut illo, præter eorum aſſenſum, indueretur nemo.

Refert Liberatus Diaconus in Breviario *cap.* 21. ,, Anthimus ,, Patriarcha Conſtantinopolitanus videns ſe Sede pulſum, *Pallium*, ,, quod habuit, *Imperatoribus* tradidit.

Argumentum nequaquam obſcurum, Anthimum, *Pallium*, ut ornamentum Imperiale, & ab horum liberalitate, & pietate profectum reputaſſe; atque idcirco, & Imperatoribus reddendum.

Ipſos quoque Romanos Pontifices hoc ornamentum pluribus ſæculis reputaſſe ornamentum Imperiale, & ex Imperatorum pietate, & munificentia profectum, ac propterea nec ſine eorum aſſenſu aliis communicandum, etiam ſæculo VI. ex Epiſt. S. Gregorii manifeſtum eſt.

III. Scribit hic *lib.* 9. *epiſt.* 11. Brunichildæ Reginæ Francorum ,, Syagrio (Epiſcopo Auguſtodunenſi) Pallium dirigere ſecundum ,, poſtulationem *veſtram* volumus". Deinde ſubiungit: ,, Propter ,, quod & *Sereniſſimi Domini Imperatoris*, quantum nobis Diaco- ,, nus noſter, qui apud eum reſponſa Eccleſiæ faciebat, innotuit, ,, prona voluntas eſt, & concedi omnino deſiderat.

Ex hac itaque epiſtola conſtat, citra conſenſum Imperatoris *Pallium* non fuiſſe conceſſum; ut & ad hanc epiſtolam notarunt eruditi Monachi Benedictini Operum ſancti Gregorii reviſores *litt. M.*

Proinde cum expeditum ſit, hoc ornamentum fuiſſe Patriarchis primitus, ut ornamentum Imperiale donatum, non ſine fundamento redarguit Baronium Edmundus Richerius Doctor Pariſienſis in Hiſtoria Concilii VIII. quod privilegium a Valentiniano Imperatore Eccleſiæ Ravennatenſi datum, quo ſeam erigit in Metro-

polim

Digitized by Google

Polim eo titulo in ſuſpicionem falſi adducat; quia eidem Epiſcopo conceditur, ut honore Palii utatur: „ Quoniam (ait Baronius) Ro„ manorum eſt Pontificum, non Imperatoris, dare Pallium Epiſcopis.

Uti enim recte reflectit Richerius, fruſtra in auctoritatem adducit Baronius, quæ ſæculis ſubſequentibus a Pontificibus in conceſſione Pallii acta fuere: „ Quandoquidem hic non quærendum eſſet, „ utrum a Pontificibus, labentibus ſæculis auctoritas aſſumpta fue„ rit in conceſſione Pallii, ſed a quo primitus, ac ſignanter ævo „ Valentinianis Imperatoris, uſus Pallii indultus fuerit.

IV. Quo autem tempore, & a quo Imperatore, hoc ornamentum Patriarchis Orientalibus, ac Romano Pontifici ut Occidentis Patriarchæ communicatum fuerit, hactenus compertum non eſt.

Ex facto Anthimi reddentis *Pallium* Imperatoribus (de quo ſupra) conſtat, tempore Juſtiniani, Conſtantinopolitanum Patriarcham (qualis erat Anthimus) illud ab Imperatoribus accepiſſe.

Quin ſæculo nono, & ſequentibus, a pluribus creditum, fuit inter cetera ornamenta Imperialia, hoc quoque ornamentum *ſuperhumerale* per Conſtantinum Magnum donatum Sylveſtro Papæ, ejuſque ſucceſſoribus, idque auctoritate privilegii, quod vulgo vocatur, *Donatio Conſtantini*, quæ una cum falſis Decretalibus circa ſæculum VIII. innotuit, & cum hiſce Decretalibus in auctoritatem recepta fuit, & hodie paris cum his Decretalibus fidei reputatur.

V. Superius dictum eſt inter ornamenta Pontificalia unum hodie proprium eſſe Metropolitanis, ſcilicet, *Pallium*. Quo vero tempore, & qua occaſione hoc *Imperiale* indumentum Metropolitanis, & Epiſcopis fuerit communicatum, ſat incertum: illud ſat conſtat, citius fuiſſe communicatum Metropolitanis Græcis, quam Latinis: cum enim in Orientalibus Eccleſiis etiam primitus uſitatum fuerit, quod Metropolitani a ſui reſpective Patriarchis ordinarentur, videtur hoc ornamentum per Patriarchas *omnibus* Metropolitanis in ordinatione fuiſſe indultum.

Quod autem in Eccleſia Latina ſerius Metropolitanis a Romano Pontifice tamquam Occidentis Patriarcha Communicatum legatur, inde contigiſſe veriſimile eſt, quod pluribus ſæculis multi fuerint per Occidentem Metropolitani, quorum ordinatio erat independens a Romano Pontifice.

Et quidem obſervat Petrus de Marca, *De concord. Sacerd. & Imp. lib. 6. cap. 7. n. 3.* „ quod ævo Divi Gregorii invaluiſſet, ut „ Romanus Pontifex *Pallio* ornaret præcipuos Metropolitanos, qui „ ad ejus conſecrationem pertinebant; aut eos, *quibus vices ſuas* „ in provinciis committebat. Primi generis fuere Epiſcopi Raven„ nates in Italia, Syracuſani in Sicilia, Calaritani in Sardinia.

„ Secundi vero generis Archiepiſcopus Theſſalonicenſis, & Ju„ ſtinianeæ primæ, ſive Bulgariæ Metropolita, & in Galliis Are„ latenſis. Leandrum inſuper Epiſcopum Hiſpalenſem in Hiſpania „ Gregorius Pallio ornavit, rogante Recaredo Rege.

„ Quod non ita accipi velim (ait de Marca) ut ea ratione Gre„ gorius Leandri ordinationem confirmaſſe dicatur: cum hæc ante „ multos annos peracta fuerit; ſed ut ſuam, & Sedis Apoſtolicæ „ in eum benevolentiam illi oſtenderet, novo hoc honore tri„ buto. Ob eamdem quoque cauſam eodem honore proſecutus eſt, „ Syagrium Auguſtodunenſem Epiſcopum, qui præcipua apud Re„ ges Francorum gratia vigebat.

VI. Non ſine fundamento quidam eruditi arbitrantur, *Pallium* primitus a Pontificibus datum in ſignum collati Vicariatus Sedis Apoſtolicæ, & ab eo dependentis poteſtatis Apoſtolicæ.

Cum enim ſolis Patriarchis hoc *Pallii* ornamento uti permiſſum videretur, Metropolitani, qui eo utebantur, per hanc veſtem exteriorem repræſentare non incongrue videbantur vices Romani Pontificis, cui tamquam *Patriarchæ* Occidentis ornamentum hoc *proprium* videbatur.

Id ipſum non obſcure ſignificat Vigilius Papa in epiſtola ad Auxanium Epiſcopum Arelatenſem, ſcribens: „ Quia digna credimus „ ratione compleri, ut agenti *vices* noſtras *Pallii* non deſit orna„ tus, uſum tibi ejus, ſicut Deceſſori tuo Prædeceſſor noſter ſan„ ctæ recordationis Symmachus legitur contuliſſe, beati Petri au„ ctoritate concedimus.

Ex his non obſcurum eſt, ideo *Pallium* Epiſcopo Arelatenſi conceſſum fuiſſe, quod eſſet Sedis Apoſtolicæ Vicarius, ut ſicut ipſe Pontifex hoc ornatu a reliquis diſtinguitur, ita quoque ejus Vicarius hoc charactere repræſentativo ab aliis Metropolitanis ſecerneretur.

VII. Immo per conceſſionem *Pallii* una cenſebatur dari Vicariatus Sedis Apoſtolicæ cum poteſtate ei annexa; atque inde eveniebat, quod Metropolitani, qui hoc ornamentum a Sede Apoſtolica impetrarant, ceteris Metropolitanis, tamquam *Vicarii* Sedis Apoſtolicæ, eamque repræſentantes præeminerent; ut proinde mirum non ſit, *Pallium*, & ei annexum vicariatum Sedis Apoſtolicæ ab Arelatenſibus Epiſcopis fuiſſe expetitum, & magnopere deſideratum.

Porro conceſſionem *Pallii* indicium fuiſſe conceſſi Vicariatus Sedis Apoſtolicæ, etiam ſignificare videtur ſanctus Gregorius *lib. 2. epiſt.* 64. ult. edit. Benedictinorum ſcribens Auguſtino, ſuo apud Anglos Legato, & Vicario, in reſponſo ad nonam interrogationem: *In Galliarum Epiſcopos nullam tibi auctoritatem tribuimus, quia ab antiquis Prædeceſſorum meorum temporibus* Pallium *Arelatenſis Epiſcopus accepit, quem nos privare auctoritate percepta minime debemus: Si ergo contingat, ut fraternitas tua ad Galliarum provincias tranſeat, & aliquid ex auctoritate agendum fuerit, cum prædicto Arelatenſi Epiſcopo agatur.*

Tametſi enim nihil de Vicariatu hic dicat Gregorius, neque de auctoritate Apoſtolica Epiſcopo Arelatenſi, ut Sedis Apoſtolicæ Vicario collata, id tamen ſat ſignificatum exiſtimat, ubi Auguſtino indicavit, Arelatenſi Epiſcopo Pallium eſſe donatum.

Hinc pateſcit, nequaquam concludi poſſe a ſancto Gregorio quibuſdam Metropolitanis donatum fuiſſe *Pallium* abſque Vicariatu Sedis Apoſtolicæ; eo quod in conceſſione *Pallii*, nulla conceſſi Vicariatus mentio fiat, quia ipſa *Pallii* conceſſio Vicariatum ſecum trahebat.

Itaque veriſimilius videtur, ſanctum Gregorium non aliis Metropolitanis uſum *Pallii* indulſiſſe, niſi qui ad ejus ordinationem pertinebant, vel quos Vicariatu Sedis Apoſtolicæ ornare volebat.

VIII. Cum vero Metropolitani per Gallias conſtitutis ſuis reſpective Epiſcopis Suffraganeis ævo ſancti Gregorii ordinarentur; nullaſque in horum ordinatione ſibi partes aſſumeret Romanus Pontifex, etiam nec eos *Pallium* petiviſſe, nec accepiſſe legitur, niſi ſolum Archiepiſcopum Arelatenſem, qui *Pallium* non in qualitate Metropolitani, ſed in qualitate Vicarii Sedis Apoſtolicæ a ſancto Gregorio ejuſque præceſſoribus accepiſſe legitur.

Credidit autem de Marca loco citato *n.* 4. Galliarum Metropolitanos in qualitate Metropolitani nec poſtulaſſe *Palium* a Romano Pontifice ante ſæculum VIII.

At ſub hoc tempus (uti arbitratur de Marca) videntur Metropolitani Galliarum cœpiſſe Pallium poſtulare a Romano Pontifice: idque eos ad hoc inducente Bonifacio Archiepiſcopo Moguntino, qui eo tempore vices Sedis Apoſtolicæ per Germaniam, & Gallias agebat.

Quidquid ſit de hac opinione Petri de Marca, hoc conſtat, quod Bonifacius an. 742. Synodum plurimorum Epiſcoporum Germaniæ celebraverit, in qua inter cetera ſtatutum fuit: „ ut omnes dein„ ceps viverent in unitate, & ſubjectione Eccleſiæ Romanæ, & „ Vicarii beati Petri, & Metropolitani a Sede Romana Pallium „ *quærerent*, & per omnia canonice obloquerentur præceptis bea„ ti Petri (ait) decrevimus.

IX. Hujus Synodalis Decreti meminit ipſe Bonifacius *epiſt.* 105. ad Zachariam Papam ſcribens: „ In noſtro Synodali conventu, & „ confeſſi ſumus fidem Catholicam, & unitatem, & ſubjectionem „ Romanæ Eccleſiæ fide tenuimus ſervare ſancto Petro, & Vica„ rio ejus vel ſubjici; Metropolitanos *Pallia* ab illa Sede quære„ re, & per omnia, præcepta ſancti Petri canonice ſequi.

Nequaquam obſcurum eſt, uti etiam notat de Marca, ſcopum Bonifacii fuiſſe, Metropolitanos Galliarum, hac Palliorum a Sede Apoſtolica poſtulatione, arctiori vinculo Apoſtolicæ Sedi obſtringere, & ab ea dependentes facere.

Interim conformiter ad hoc Decretum, Bonifacius adſtipulante Carolomanno, tria Pallia a Zacharia Papa impetravit pro tribus Metropolitanis, nimirum Rothomagenſi, Senonenſi, & Rhemenſi, uti habetur ex *ep.* 5. Zachariæ Papæ ad Bonifacium.

X. Verum Metropolitani Galliarum ſubodorantes ſe per hanc Palliorum petitionem, & receptionem reddi Sedi Apoſtolicæ magis obnoxios, & veriti, ne per hanc novitatem adigerentur ad inſolitam quamdam ſubjectionem Sedi Apoſtolicæ, quin & ſenſim per eam exciderent ab ea auctoritate, quam Canones tribuunt Metropolitanis, dubii, & anxii hæſerunt, num Decreto Bonifacii, de *petendis Palliis a Sede Apoſtolica*, ſe ſubjicere vellent; quapropter & a petitione Palliorum tempore aliquo ceſſaſſe videntur.

De hac ceſſatione, & mora conqueſtus eſt Zacharias Papa in præcitata epiſtola ad Bonifacium, atque non obſcure fatetur Bonifacius in reſponſo ad hanc epiſtolam ſcribens: „ De eo quod „ jam præterito tempore de Archiepiſcopis, & de *Palliis* a Ro„ mana Eccleſia petendis, juxta promiſſa Francorum Sanctitati „ Veſtræ notum feci, *indulgentiam* Apoſtolicæ Sedis flagito": *Quia, quod promiſerunt, tardantes non impleverunt, & ventilatur, & quid inde perficere velint, ignoratur.*

XI. Ex his verbis Bonifacii habetur Metropolitanos ſuper poſtulatione Palliorum a Sede Apoſtolica hæſitaſſe & quid agendum eſſet, deliberaſſe. Sed & hoc conſtat, quod ſenſim, tum inſtigante & promovente Bonifacio, tum vero non nihil ſtimulante quadam æmulatione honoris, & præeminentiæ, quæ per Pallii acceptionem, & uſum videbantur Metropolitanis accedere, tandem Metropolitanos generatim huic neceſſitati poſtulandi Pallium ſe ſubjeciſſe.

XII. Hodiernam Pallii formam, de qua ſuperius egimus, eſſe plane diverſam a priſtina hujus ornamenti forma, eruditis hodie ſat perſuaſum eſt; neque enim moderna hæc forma ullatenus ornamento, ſeu chlamydi Imperiali congruit.

Cum igitur ornamentum Pontificale, quod hodie *Pallium* nuncupatur in ſua origine fuerit ornamentum Imperiale (uti ſupra probatum eſt) admodum veriſimile eſt *Pallium* primitus fuiſſe veſtem *talarem* in modum chlamydis, totum quaſi corpus contegentis, ut ita veſtem Imperialem præferret; hodiernæ vero laneæ faſciolæ hodierna Pallia conficientes, nullatenus chlamydem Imperialem repræſentare idoneæ ſunt, uti recte obſervat Petrus de Marca *l. 6. de Concord. Sacerd. & Imp. c.* 6. ibidemque ait: „ Forma porro ejus, „ ut indicare videntur veterum Pontificum imagines, prorſus refe„ rebat indumenta illa, quæ nunc *Cappas*, aut *Pluvialia* vocamus.

XIII. Admodum veriſimile eſt, veterem Pallii formam, ornamentum *Imperiale* præferentem, ſenſim in aliam formam, ac tandem in modernam tranſiiſſe, poſtquam Romani Pontifices Pallium independenter a conſenſu, & benignitate Imperatorum ſua auctoritate, tamquam ornamentum *Pontificale*, Metropolitanis, & Epiſcopis communicare cœperunt.

Neque enim congruum apparebat ornamentum, quod a ſolius Pontificis Romani auctoritate, & munificentia communicari prætendebatur; formam chlamydis *Imperialis* præferre: ſed convenientium viſum fuit, ut veſtis ſacræ formam exhiberet; atque ita componeretur, ut ab omnibus tamquam Pontificale ornamentum reputaretur.

Ut autem hoc ornamentum evidentius præferret ornamentum *ſacrum*, & *Pontificale*, cœperunt hiſce faſciolis laneis imprimi cruces; quin & inſtar ceterarum ſacrarum veſtium, ſeu indumentorum, quibuſdam adhibitis precibus, & ritibus ſolemniter benedici, prout ſupra expoſitum eſt: quorum omnium apud veteres auctores de hoc ornamento tractantes nihil occurrit.

XIV. Obſervatum eſt *num.* 10. *cap.* 7. Innocentium III. conceſſiſſe *Pallium* Patriarchis Orientalibus, cum auctoritate illud reſpective ſuis Metropolitanis concedendi.

Porro conſtat, primitus auctoritatem illud aliis communicandi non minus *Patriarchis Orientalibus*, quam Romano Pontifici tamquam *Patriarchæ Occidentis* competiiſſe.

Neque legitur, quod ante Innocentium III. neceſſitas impetrandi hoc

Digitized by Google

hoc ornamentum a Romano Pontifice, aut auctoritatem illud aliis communicandi *Patriarchis Orientalibus* fuerit impoſita. Id & obſervat Ludovicus Thomaſſinus *de Diſcip. Eccleſ. part.* 3. *lib.* 1. *cap.* 24. *num.* 6. „ Poſtquam enim (ait) ſub Innocentio III. Conſtanti-„ nopolitanam Urbem, & Orientale Imperium ſubiecere Latini, „ hic Pontifex ſtatuit in Concilio Lateranenſi, ut Patriarchæ O-„ rientales reciperent Pallium a Papa, & ſuis Metropolitanis „ communicarent, poſtquam a Romano Pontifice illud recepe-„ rint. Ante enim hoc Decretum Patriarchæ Græci non accipie-„ bant Pallium niſi a ſuis conſecratoribus, vel illa accipiebant a „ ſolo Imperatore.

Id hanc Decretalem Innocentii III. reflectens Edmundus Richerius in hiſtoria Concilii VIII. *n.* 13. dicere non veretur: „ Certe „ ſequentibus ſæculis hoc ritu deferendi *Pallium* Pontifices Roma-„ nos, non modo omnes Eccleſias Occidentales, ſed etiam Orien-„ tales monarchice ſubdere voluiſſe perſpicuum redditur.

XV. Obſervat Petrus de Marca, quod poſteaquam Metropolitani neceſſitatem obtinendi Pallii a Romano Pontifice ſibi paſſi ſunt imponi, Pontifices adiecerint in ipſa datione *Pallii* plures conditiones Metropolitanis admodum graves, & quæ ipſos in ſuis functionibus a Romano Pontifice dependere facerent; atque inter alias, quod ante receptionem Pallii, nullas Pontificales functiones obire poſſent: cum mox a conſecratione ſua *independenter* a conſenſu Romani Pontificis, ſuas functiones libere exercerent.

Similiter & Ludovicus Thomaſſinus *de Diſcip. Eccleſ. part.* 2. *cap.* 25. *num.* 10. notat, non reperiri, quod primitus Metropolitani, obtenta conſecratione, impedirentur obire functiones, quoad uſque recepiſſent *Pallium*.

XVI. Quo autem tempore, & qua occaſione ſimiles conditiones in datione Pallii adjici, & Metropolitanis imponi cœperint, incertum eſt.

Admodum veriſimile eſt, id primum cœpiſſe poſt invectas, & receptas falſas merces, ſeu Decretales Pſeudo-Iſidorianas; ipſoſque Romanos Pontifices potiſſimum impendiſſe auctoritatem epiſtolæ Decretalis Pelagio I. per Iſidorum ſuppoſitæ, & cujus fragmentum in ſuum Decretum poſtmodum tranſtulit Gratianus Diſt. 100. Can. 1. Hic inter alia dicitur. *Placuit, ut quiſquis Metropolitanus ultra tres menſes conſecrationis ſuæ, ad fidem ſuam expendendam, Palliumque ſuſcipiendum ad Apoſtolicam Sedem non miſerit, commiſſa ſibi careat dignitate, ſitque Metropolitanis aliis licentia, poſt ſecundam, & tertiam commonitionem, viduatis Eccleſiis cum conſilio Romani Pontificis, ordinando Epiſcopos, ſubminiſtrare*, &c.

Et quidem videmus, quod Concilium Ravennatenſe anno 877. ſub Joanne VIII. celebratum Can. 1. verbis citatæ hujus Decretalis eam neceſſitatem emittendi profeſſionem fidei coram Sede Apoſtolica, & ab ea poſtulandi Pallium Metropolitanis imponat. Verba Canonis ſunt: *Quiſquis Metropolitanus intra tres menſes conſecrationis ſuæ ad fidem ſuam exponendam, Palliumque ſuſcipiendum ab Apoſtolica Sede, nulla neceſſitate inevitabili imminente non miſerit, commiſſa ſibi careat dignitate*, &c.

Verum quod auctoritatem harum Decretalium nonnulli Galliarum Epiſcopi, & Metropolitani recognoſcere detrectarent, recuſarentque a receptis hactenus moribus recedere, etiam ſæculo undecimo Archiepiſcopum Rothomagenſem ante poſtulatum, & obtentum a Romano Pontifice *Pallium* Clericos ordinaſſe, conſecraſſe, aliaſque ſacras functiones peregiſſe, conſtat ex epiſtola Gregorii VII. ad ipſum Metropolitanum Rothomagenſem; habeturque inter epiſtolas hujus Pontificis *Lib.* 9. *epiſt.* 1.

XVII. Acriter ipſum redarguit Gregorius, quod & *Pallium* a Sede Apoſtolica poſtulare neglexerit, & functiones has ante obtentum *Pallium* obire præſumpſerit: ac deinde præcipiendo concludit: „ Proinde Apoſtolica tibi præcipimus auctoritate, ut, quia „ ſanctorum Patrum ſtatuta parvipendiſti, nullum deinceps Epi-„ ſcopum, vel Sacerdotem ordinare, ſeu Eccleſias præſumas con-„ ſecrare, donec honoris tui *ſupplementum*, Pallii videlicet uſum „ ab hac Sede impetraveris.

Ex toto huius epiſtolæ contextu nequaquam obſcurum eſt, Gregorium quoque reſpexiſſe ad citatum ſuppoſititium Decretum Pelagii Papæ.

Proinde non ſine fundamento inter puncta recentioris diſciplinæ per falſas Iſidorianas inducta & hoc reponitur, quod auctoritas Metropolitanorum, quoad præcipuas functiones, ſuſpendatur a receptione hujus meri cæremonialis ornamenti.

Quod ipſum deplorat Edmundus Richerius in hiſtoria Concilii VIII. *n.* 12. reflectens ad juramentum in receptione Pallii præſtandum, atque ad hanc dependentiam in obeundis ſacris functionibus, ab hac Pallii acceptione, his verbis: „ Quod primitus in honoris ac „ dignitatis indicium, & notam tribuebatur, tum demum in onus „ graviſſimum tranſiit, ita ut Curia Romana prohibeat Archiepi-„ ſcopis ea obire munia, ad quæ jure divino tenentur, antequam „ Pallium acquiſierint, quod tamen eſt res pure cæremonialis ni-„ hil ad poteſtatem Epiſcoporum conferens.

XVIII. Non erit ſuperfluum paulo fuſius pertractare ea, quæ *num.* 15. *cap.* 7. breviter diximus de Decretali Innocentii in *cap.* 4. *tit. de uſu Palli*, quod ſolus Romanus Pontifex Pallio *ubique*, & *ſemper* utatur, alii autem *nec ſemper, nec ubique*, hac ſubjecta ratione: Quoniam hic (Romanus Pontifex) aſſumptus eſt in *plenitudinem* Eccleſiaſticæ poteſtatis, quæ per Pallium ſignificatur, alii autem eo nec ſemper, nec ubique: Quoniam vocati ſunt in partem ſollicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis.

Hanc rationem adductam fuiſſe ante Innocentium III. pro adſtruenda auctoritate in Romano Pontifice utendi Pallio *ubique*, & *ſemper*; & ejus uſum reſtringendi in ceteris Metropolitanis, aut Epiſcopis ad determinata loca, & tempora, non legitur.

Illud autem ex contextu Decretalis perſpicuum eſt Innocentium hac formula loquendi ſignificare voluiſſe paſtoralem ſollicitudinem, & plenitudinem Eccleſiaſticæ poteſtatis Romani Pontificis ad omnes orbis Eccleſias ſe extendere, eamque Pontificem poſſe ubique *per ſe* fidelibus impendere: ſed quia ubique præſens eſſe non poteſt, ut eam *perſonaliter* impendat, idcirco huius *ſollicitudinis partem* aliis Epiſcopis per varias regiones, & Eccleſias conſtitutis ipſe communicat; ipſa tamen *plenitudine* poteſtatis, ſive *ſollicitudinis* formaliter, & iure proprio in Romano Pontifice remanente.

Id ipſum evidentioribus terminis expreſſit hic Pontifex *lib.* 1. *ep.* 359. his verbis. „ Apoſtolica Sedes inter Fratres, & Epiſcopos „ noſtros Paſtoralis diſpenſavit oneris gravitatem, ſic eos in cre-„ ditæ ſibi ſollicitudinis partem aſſumpſit, ut nihil ſibi ſubtrahe-„ ret de plenitudine poteſtatis.

Eam Romanos Pontifices ſibi plenitudinem poteſtatis, aut Paſtoralis ſollicitudinis aſſeruiſſe primis, ut minus ſeptem ſæculis non legimus; ſed Paſtoralem, & Epiſcopalem ſollicitudinem intra ſua particularem Eccleſiam, ſive uti hodie loquimur, Diœceſim juxta Canones continebant; nec Metropoliticam ultra regiones, & Eccleſias Suburbicarias protendebant, uti in hoc opere oſtendimus, notanter auctoritate libri diurni Romanorum Pontificum per Joannem Garnerium evulgati, & notis illuſtrati.

Interim certum eſt, plura tum per Pſeudo-Iſidorum in ſuam collectionem eſſe relata, tum poſtmodum per Gratianum aſſumpta, quæ hanc in Pontifice Romano plenitudinem poteſtatis, & Paſtoralis officii ſupponunt, & iiſdem pene verbis proponunt, quibus eam Innocentius III. expreſſit.

XIX. In primis occurrit ex Iſidoriana collectione aſſumptum, & relatum *Cauſa* 2. *q.* 6. *can.* 12. fragmentum Epiſtolæ ſub nomine Vigilii Papæ in hæc verba. „ Qui ſe ſcit aliis eſſe præpoſitum, „ non moleſte ferat, aliquem ſibi eſſe prælatum: ipſa namque Ec-„ cleſia quæ prima eſt, ita reliquis Eccleſiis vices ſuas credidit lar-„ giendas, ut in partem vocatæ ſint ſollicitudinis, non in pleni-„ tudinem poteſtatis.

Monent ad hunc Canonem Correctores Romani: „ Reſtitutum „ eſt hoc caput Vigilio antiquorum exemplarium auctoritate: an-„ tea vero tribuebatur *Julio*.

Monet & vir clariſſimus Stephanus Balutius in votis ad hunc Canonem: „ Multitariam multiſque modis inſcriptum eſt hoc ca-„ put in antiquis Gratiani exemplaribus, & editionibus. Indubie „ hæc varia hujus Canonis inſcriptio non exiguum præbet ſuppo-„ ſitionis, & fictionis argumentum.

Fatetur quidem Balutius extare epiſtolam Vigilii per Correctores Romanos indicatam, non quidem ad *Eutherium*, ſed ad *Profuturum* Epiſcopum Bracarenſem, quod latius proſequitur in ſua nova Conciliorum Collectione *p.* 1467. ſed una ibidem monens, caput *ultimum* hujus epiſtolæ Vigilii ad Profuturum de *Primatu Romani Pontificis* (quod conficit prædictum Canonem apud Gratianum) in optimo Codice Bibliothecæ Colbertinæ non reperiri a nobis (ait) *propterea omiſſum*. „ Et ſane (pergit Balutius) cum cetera capita „ referantur integra in *Codice* 408. Colbertino, & Lugdunenſi, „ idem tamen non habent, quæ de primatu Romanæ Eccleſiæ ad-„ duntur in Collectione, quæ præfert nomen Iſidori.

Hinc idem Balutius in additionibus ad *lib.* 5. Petri de Marca *c.* 26. *num.* 9. reflectens ad prædicta verba Canonis ſub nomine Vigilii, dicere non dubitat: „ Poſtremum caput Epiſtolæ, quæ circum-„ fertur ſub nomine *Vigilii* Papæ ad Eutherium, eſſe *additamen-„ tum illius Impoſtoris*, qui nomine Iſidori abuſus eſt, in vulgan-„ dis falſis veterum Pontificum Romanorum Epiſtolis.

Similiter hoc fragmentum conficiens prædictum Canonem recentiori manu huic Epiſtolæ additum notavit Ludovicus du-Pin, in ſua Bibliotheca Eccleſiaſtica *t.* 5. *p.* 71. editionis 1691. ſumptumque ipſi apparet ex ſuppoſititia Decretali Julii Papæ ad Orientales.

Refertur & apud Gratianum *eadem Cauſa* 2. *q.* 6. *Can.* 11. ſub nomine Gregorii fragmentum, quo hæc plenitudo poteſtatis ſimili forma exprimitur his verbis. „ Quæ (Eccleſia Romana) vices ſuas „ ita aliis impertivit Eccleſiis, ut in partem ſint vocatæ ſollicitu-„ dinis, non in plenitudinem poteſtatis.

Quis ſit hic Gregorius, cui hæc epiſtola attribuenda, ſit, titulus Canonis non indicat. Monent autem Correctores Romani hæc verba: „ ut *honoretur*, uſque ad verbum *auctoritas*, addita eſſe ex epi-„ ſtola, quæ extat in Bibliotheca Dominicana, & videtur eſſe Gre-„ gorii IV.". Extatque ſub nomine hujus Pontificis inſerta *tom.* 7. *Concil. General. pag.* 157.

At cum hic Pontifex ſederit demum circa medium ſæculi IX. poſt evulgatam Pſeudo-Iſidori Collectionem, quidni Pontifex Gregorius auctoritatem huius Collectionis ſecutus hanc clauſulam de plenitudine poteſtatis ſumpſiſſe potuit ex ſuppoſititia epiſtola Julii Papæ, prout in Iſidoriana Collectione continebatur?

Inſuper ex Epiſtola, prout extat apud Gratianum, & *tom.* 7. Conciliorum eſt inſerta, habetur, eam ſcriptam eſſe in cauſa Aldrici Epiſcopi Cenomanenſis. „ Cum autem nulla illius mentio ha-„ beatur in geſtis ejus Epiſcopi, & multa in ea contineantur ab-„ ſurda, non invitus in eorum ſententiam tranſeo, qui putant eam „ eſſe ſuppoſititiam, ait Balutius in additionibus ad Petrum de „ Marca". *lib.* 5. *cap.* 26. *num.* 9.

Legitur quoque apud Gratianum fragmentum Epiſtolæ S. Leonis ad Epiſcopum Theſſalonicenſem, *Cauſa* 3. *q.* 9. *Can.* 8. quo hæc plenitudo poteſtatis in Romano Pontifice ſimiliter aſſeri videtur; verum ſi integer contextus epiſtolæ Leonis attendatur, nec non de qua poteſtate hic agat S. Leo, manifeſtum erit S. Leonem nequaquam de hac plenitudine, de qua Innocentius III. locutum fuiſſe, uti oſtenditur inferius *ad tit.* 21. *c.* 2. *num.* 10. & fuſius oſtendit Balutius loco ibidem citato.

Quod vero Innocentius III. ob eam *plenitudinem poteſtatis* aſſerit, Pontificem *Pallio ſemper uti*, & *ubique*, nullum e Pontificibus ante Innocentium aſſeruiſſe legimus; neque ſcitur, quod primis ſæculis majori libertate Epiſcopus Romanus hoc ornamento uſus fuerit, quam Patriarchæ Orientales (*a*).

TI-

(*a*) Qui plura de Pallio voluerit, legat eruditam Diſſertationem, quam de eodem adornavit doctiſſimus Benedictin. Thierri. Ruinart. Hæc reperitur in t. 3. operum poſthum. DD. Mabillon, & Ruinart.

Digitized by Google

T I T U L U S V I C E S I M U S.

De Synodis Provincialibus.

CAPUT PRIMUM.

Quoties Synodus Provincialis celebranda; & qui illi interveniant?

1 *Synodos Provinciales indicere eſt Metropolitani.*
2 *Illo impedito, Comprovincialis ſenioris.*
3 *Olim Synodus Provincialis bis ſingulis anni haberi debebat.*
4 *Labente tempore ſemel in anno haberi cœpit.*
5 *Hæc moderatio primum licet ægre, tamen admiſſa fuit ab Eccleſia Græca.*
6 *Eam etiam toleravit Eccleſia Latina.*
7 *Sæculo XIII. ſummus fuit in celebrandis his Synodis defectus.*
8 *Hic defectus effecit, ut tandem ad* Triennium *protracta ſit celebratio Concilii.*
9 *Synodus Tridentina tantum ſingulis trieniis jubet celebrare Synodum.*
10 *Optat Synodus Tridentina frequentiorem Synodorum celebrationem.*
11 *Collapſio diſciplinæ imputanda pro magna parte defectui Synodorum.*
12 *Synodo intereſſe debent omnes Provintiæ Epiſcopi.*
13 *Quid de Epiſcopis nulli Archiepiſcopo ſubjectis?*
14 *Qui præter Epiſcopos Synodo intereſſe debeant, pendet a conſuetudine.*
15 *Qui primæ Synodo Provinciali Cameracenſi interfuerint?*
16 *Soli Epiſcopi ſuffragium habent* deciſivum, *alii tantum* conſultivum.
17 *Quod ſi Epiſcopi diſſentiant a Metropolitano Epiſcoporum ſuffragia prævalent.*
18 *Metropolitanus ſolus Synodum diſſolvere, aut aliquid in ea faciendum mandare non poteſt.*

CONCILIUM Provinciale dicitur, ad quod una cum ſuo Metropolitano conveniunt totius Provinciæ Epiſcopi.

I. Concilium a Metropolitano convocandum eſſe adeo verum eſt, ut Epiſcopi Provinciæ convenire ſine ejus conſenſu nequeant; quemadmodum conceptis verbis definivit Concilium Antiochenum *Can.* 20. Poſtquam enim conformiter ad Canonem 5. Nicænum ſtatuit, bis in anno celebrandas eſſe Synodos Provinciales, ſubjungit: ,, Nullis vero liceat apud ſe Synodos per ſe facere ſine ,, iis, quibus ſunt creditæ *Metropoles*": Nimirum Provinciales, de quibus unice in hoc, & aliis iſtius Synodi Canonibus actum fuit.

Immo illud Concilium *perfectum* dicitur a Patribus Antiochenis, cui Metropolitanus intereſt, ,, Sic autem, inquiunt, illa *per-* ,, *fecta* Synodus, cui una quoque adeſt Metropolitanus". *Can.* 16.

II. Metropolitano vero legitime impedito Coepiſcopus antiquior ex Decreto Synodi Tridentinæ *ſeſſ.* 24. *c.* 2. *de reform.* Synodum Provincialem convocat. Idemque eſſe, Sede Metropolitana vacante, docet poſt alios Fagnanus ad *Cap. Cum olim tit. de accuſationibus num.* 17.

III. Synodus hæc ſecundum priſtinas Patrum Regulas *bis* in anno celebranda erat. ,, Synodi autem fiant (nimirum Provincia- ,, les) *una* quidem, ait Synodus Nicæna *Can.* 5. ante Quadrage- ,, ſimam, ut omnibus animi ſordibus ſublatis, purum munus Deo ,, offeratur: *ſecunda* autem autumni tempore.

Hunc Canonem renovantes Patres Concilii Antiocheni anno 341. *Can.* 20. ſtatuerunt, ut ,, propter uſus Eccleſiaſticos, & pro ,, componendis controverſiis, Synodi Epiſcoporum in unaquaque ,, Provincia fiant *bis* in anno.

Patres Synodi Chalcedonenſis intelligentes, quod in Provincia conſtituta Epiſcoporum Concilia minime celebrarentur, ſtatuere: ,, ſecundum *Regulas Patrum bis* in anno in unum convenire Epi- ,, ſcopos, ubi ſingula, quæ emerſerint, corrigantur". *Can.* 19.

Hos alioſque plures priſtinos Patrum Canones *binas* per annum Synodos præſcribentes, refert Gratianus *Diſt.* 18.

IV. At labente tempore cum difficile videretur ac incommodum, toties Epiſcopos convenire, paulatim ad annum celebratio Synodorum Provincialium protrahi cœpit.

V. Et quidem Juſtinianus Imperator de his Synodis loquens, ait: ,, Quando autem, quod in Canonibus cautum eſt, de Syno- ,, dis Sanctiſſimorum Epiſcoporum per ſingula Provincias congre- ,, gandis, huc uſque obſervatum minime eſt, illud in primis cor- ,, rigere neceſſarium eſt". Deinde adducto Canone 36. Apoſtolorum, quo jubetur, ut bis in anno Synodi Provinciales congregentur, concludit: ,, nos autem invenientes, quod ex hujuſmodi ,, negligentia multi diverſis peccatis impliciti ſunt, jubemus om- ,, nibus modis *unam* Synodum fieri ſingulis annis in ſingulis Pro- ,, vinciis, menſe vel Junio, vel Septembri". *Novell.* 137. *cap.* 4.

Synodus Quini-Sexta, ſeu Trullana volens omnia, quæ a Sanctis Patribus decreta fuerunt, rata ac firma eſſe, Canonem quoque renovat, qui jubet uniuſcujuſque Provinciæ *binas quotannis Synodos* fieri, ubi Metropolitanus Epiſcopus ſatius eſſe duxerit. ,, Quoniam autem propter Barbarorum incurſiones, inquit, & ,, quaſdam alias incidentes cauſas non poſſunt, qui Eccleſiis præ- ,, ſident, Synodus *bis* in anno facere; viſum eſt, ut omnino *ſe-* ,, *mel* in anno propter Eccleſiaſticas quæſtiones, ut conſentaneum ,, eſt, emergentes, fiat dictorum Epiſcoporum Synodus a S. Pa- ,, ſchæ feſto, & uſque ad Octobris menſis complementum ſingulis ,, annis, in loco, quem ut prædictum eſt, Metropolitanus Epi- ,, ſcopus aptiorem judicaverit.

Hic patet, Synodum hanc optaſſe quidem, ut Canon duas quotannis Synodos requirens, fuiſſet ſervatus: nec eum abrogatum exiſtimaſſe; ſed nonniſi ob neceſſitatem permiſiſſe, ut *ſemel* tantum in anno congregaretur; quod & Synodus VII. *Can.* 6. ſimiliter permiſit.

VI. Similem Canonum moderationem quoad celebrationem Synodorum Eccleſia Latina ægre quidem, ſed neceſſitate coacta paulatim admiſit; uti conſtat ex Concilio Toletano III. *Can.* 18. S. Gregorio *lib.* 7. *Epiſt. III.* Concilio Pariſienſi VI. *cap.* 26. quæ tamen una innuunt, Canones Patrum *binam* in anno Synodorum requirentes in ſuo robore manere.

Hæc interim moderatio ob ſolam neceſſitatem admiſſa, adeo tandem invaluit, ſcilicet unam tantum eſſe Synodum annue celebrandam, ut obliterata Patrum diſciplina de bina Synodorum annuatim celebratione, hanc moderationem quaſi a Sanctis Patribus promanantem Innocentius III. in Concilio Lateranenſi obſervari voluerit in *Cap. Sicut olim tit. De Accuſationibus*: ,, Sicut ,, olim, inquit, *a Sanctis Patribus* noſcitur inſtitutum, Metro- ,, politani *ſingulis* annis cum ſuis Suffraganeis Provincialia non ,, ommitrant Concilia celebrare.

VII. Verum nec hoc Decretum tanta moderatione conceptum, potuit vel annuam Synodorum Provincialium congregationem efficaciter perſuadere; adeo ut Gregorius IX. ſcribat ad Archiepiſcopum Narbonenſem anno 1275. ,, quod celebratio Conciliorum ubi- ,, que fere terrarum, quod, inquit, dolenter referimus, longis ,, temporibus eſſet negligenter omiſſa: propter quod idem Clerus ,, ab honeſtate ſui primævi ſtatus non modicum excidit, multi- ,, pliciter in devium declinavit, &c.

VIII. Hæc negligentia in convocandis Conciliis Provincialibus cum continuo magis magiſque creſceret; ac tandem omnis pene eorum uſus penitus ceſſaret, cum ſumma in doctrina, ac diſciplina reformatione, Patres Baſileenſes attendentes ab una parte neceſſitatem Conciliorum, & ab altera, quam difficulter etiam *annuam* celebrationem reducerent, decreverunt, ut *ad minus ſemel de triennio ad triennium Concilium Provinciale celebretur*; quam moderationem Concilia quædam particularia, nec non Leo X. in Synodo ſua Lateranenſi admiſerunt.

IX. Ipſa tandem Synodus Tridentina hanc moderationem admittens, ſtatuit, ut ,, Metropolitani per ſe ipſos, ſeu illis legi- ,, time impeditis, Coepiſcopus antiquior intra annum ad minus a ,, fine præſentis Concilii, & deinde quolibet *ſaltem triennio* poſt ,, Octavam Paſchæ Reſurrectionis Domini N. J. C. ſeu alio com- ,, modiori tempore pro more Provinciæ, non prætermittat Sy- ,, nodum in Provincia ſua cogere". *Seſſ.* 24. *cap.* 2. *de reform.*

X. Ex verbis Decreti nequaquam obſcurum eſt, Patres Tridentinos non quidem priſtinos Eccleſiæ Canones frequentiorem Synodorum celebrationem præſcribentes abrogaſſe; ſed dumtaxat præſcripſiſſe, ut *ſaltem* ſingulis *trienniis* Synodus Provincialis cogeretur: ut conſequenter voto Patrum Synodi Tridentinæ obſequerentur Epiſcopi, qui frequentius, quam ſingulis trienniis Synodos celebrarent.

XI. Sed proh dolor! ea eſt temporum noſtrorum miſeria, ac iniquitas, ut nec ſingulis trienniis; immo nec vicenniis Synodus Provincialis habeatur; immo jam anni ſunt fere nonaginta, quod Belgium noſtrum Synodum Provincialem congregatam non viderit.

Examinent ipſi Metropolitani, aliive, qui ut Synodi cogantur curare debent, quomodo Deo, & Eccleſiæ (quæ per multiplices pœnas, quas negligentibus minatur, enixam ſuam voluntatem ſufficienter expreſſit) reſpondeant. Hoc ſat conſtat, per hunc Synodorum neglectum, Eccleſiæ diſciplinam ita eſſe collapſam, ut vix veſtigium ſuperſit; vitiaque omnia ubique ita invaluiſſe, & abundare, ut pro nihilo reputentur; & populus iniquitatem quaſi aquam bibere videatur.

XII. Synodo Provinciali intereſſe debere, atque ad eam eſſe vocandos omnes totius Provinciæ Epiſcopos indubitatum eſt; & Canones ſupra citati exprimunt. Immo ,, ſi quis Epiſcoporum ,, communitus a Metropolitano (verba ſunt Concilii Tarraco- ,, nenſis *can.* 6.) ad Synodum, nulla gravi intercedente neceſſi- ,, tate, corporaliter venire contempſerit (ſicut *Patrum* Statuta ,, ſanxerunt) uſque ad futurum Concilium cunctorum Epiſcopo- ,, rum charitatis communione privetur". *Diſt.* 18. *can.* 14.

XIII. Si vero ſint ,, Epiſcopi, qui *nulli* Archiepiſcopi ſubji- ,, ciuntur, aliquem *vicinum* Metropolitanum ſemel eligant; in ,, cujus Synodo Provinciali (ait Synodus Tridentina loco citato) ,, cum aliis intereſſe debeant: & quæ ibi ordinata fuerint, ob- ,, ſervari faciant.

XIV. Qui vero præter Epiſcopos ad Synodum Provincialem vocandi ſint, non e jure ſcripto duntaxat, ſed vel maxime a conſuetudine deſumi debet; quod & Synodus Tridentina innuit, dum monet Metropolitanum Synodum in ſua Provincia cogere; ,, quo ,, Epiſcopi omnes, & alii, qui de jure, vel *de conſuetudine* in- ,, tereſſe debent, convenire omnino teneantur.

XV. Synodo Provinciali Cameracenſi an. 1565. Præter Epiſcopos Suffraganeos interfuere, atque eidem ſubſcripſerunt primo loco Capitulorum Cathedralium Deputati; poſt hos, variorum Ordinum Abbates, alii nomine proprio, alii per procuratores; deinde Abbatiſſæ quoque per ſuos procuratores.

Hos ſequuntur Eccleſiarum Collegiatarum Deputati, quos excipiunt nonnulli Præpoſiti, Priores, & una Prioriſſa. Denique ſubſcribunt Archipresbyteri, ſeu Decani Chriſtianitatis Diœceſis Cameracenſis, tam ſuis, quam Curatorum ſuorum Decanatuum reſpective nominibus.

XVI. Quicumque vero præter Epiſcopos, ſive de jure; ſive de conſuetudine Synodo Provinciali interſunt, votum *conſultivum* dumtaxat habere communiter receptum eſt; refertque Fagnanus *ad Cap.*

Digitized by Google

Cap. Et ſi membra tit. De his quæ fiunt a Prælato, &c. num. 53. „ Abbates Commendatorios, & Capitulorum Deputatos vocem „ duntaxat *conſultivam* in Concilio Provinciali habere. Epiſcoporum vero procuratores poſſe habere etiam *deciſivam*, ſi Concilio Provinciali placuerit.

Ita quoque reſponſum fuit a Pontifice, audita prius relatione Congregationis Concilii, occaſione difficultatum, quas ad Sedem Apoſtolicam remiſerant Patres Concilii Rothomagenſis anno 1581. & habentur reſponſa una cum difficultatibus propoſitis *tom.* 15. Conc. General. *cap.* 871.

XVII. Soli itaque Epiſcopi Comprovinciales cum Metropolitano vocem *deciſivam* obtinent; unaque cum Metropolitano judicant: „ Si igitur Metropolitanus eſt unius ſententiæ, & Suffra- „ ganei alterius, S. D. N. dixit, inquit Fagnanus, ſententiam „ prævalere Suffraganeorum, & hoc quia habent votum de- ili- „ vum, & ſunt conjudices". *Ad Cap. Sicut olim tit. de Accuſat. num.* 104.

XVIII. Eodem fundamento „ Archiepiſcopus non poteſt diſſol- „ vere Synodum, niſi de conſilio, & aſſenſum Coepiſcoporum; „ nec niſi de eorumdem concilio, & aſſenſu cuiquam ſilentium „ indicere, vel jubere aliquod ſcriptum, aut libellum legi, aut „ non legi" ait Fagnanus loco citato.

CAPUT II.

Uſus, & utilitas Conciliorum Provincialium; cauſa cur eorum celebratio fuerit interrupta.

1 *Quid S. Leo V. ſæculo cenſuerit de celebrandis Conciliis Provincialibus?*
2 *Olim Romani Pontifices vix aliquid gravioris momenti extra Synodum decreverunt.*
3 *Decreta Romanorum Pontificum in majoribus negotiis non reputabantur olim Canonica, niſi eſſent Synodalia.*
4 *Romani Pontifices, fideles Canonum cuſtodes, & executores.*
5 *Senſim periit conſuetudo celebrandi quotannis Synodos Provinciales,*
6 *Duravit ille mos in Eccleſia Latina quamdiu duravit Conciliorum Provincialium ſuperma auctoritas in judicandis Presbyterorum cauſis.*
7 *Harum Synodorum celebratio, & auctoritas Decretalibus potiſſimum enervatæ ſunt.*
8 *Harum tamen celebrationem Eccleſia ſæpius commendavit.*

☞ I. UT æſtimetur certius, quam frequens extiterit Conciliorum Provincialium celebratio, videndum eſt, quid Eccleſia de eorum utilitate olim ſenſerit. Ad Nicænos Canones evidenter reflexit ſanctus Leo ſcribens *Epiſt.* 16. *cap.* 7. univerſis Epiſcopis per Siciliam conſtitutis: „ Quare illud primitus pro cu- „ ſtodia concordiſſimæ unitatis exigimus, ut, quia ſaluberrime a „ ſanctis Patribus conſtitutum eſt, binos in annis ſingulis Epiſco- „ porum debere eſſe conventus, terni ſemper ex vobis ad diem „ 3. Kalendas Octobris Romam *fraterno Concilio* ſociandi indiſſi- „ mulanter occurrant: quoniam adjuvante gratia Dei, facilius „ poterit provideri, ut in Eccleſiis Chriſti nulla ſcandala, nulli „ naſcantur errores, cum coram beatiſſimo Apoſtolo Petro id „ ſemper in *Commune* tractandum fuerit, ut omnia ipſius Conſti- „ tuta, Canonumque Decreta, apud omnes Domini Sacerdotes „ inviolata permaneant.

Evidens eſt, Leonem hic urgere obſervantiam *Can.* 5. Nicæni, quo ſtatutum erat bis in anno Synodum Provincialem celebrari.

Unde & hic loquitur ſanctus Leo de ſolis Conciliis Provincialibus, ſive de Conciliis Epiſcoporum qui Romano Pontifici tamquam Metropolitano erant ſubjecti.

Conſtat enim, quod jus Metropoliticum Epiſcopi Romani, etiam tempore Concilii Nicæni, ad plures Provincias, ſive Eccleſias plurimarum Provinciarum (quæ *Suburbicariæ* dicebantur) ſe extenderet: quodque etiam *Sicilia* ſub hiſce Regionibus ſuburbicariis ætate Leonis contineretur; ut proinde mirum videri non debeat, ſi ad Concilium ab Epiſcopo Romano tamquam Metropolitano evocarentur Epiſcopi per *Siciliam* conſtituti, ut hi cum ipſo Epiſcopo Romano tamquam Metropolitano Concilium Provinciale, juxta Canonem Nicænum *bis* in anno celebrarent.

Quapropter & eoſdem Epiſcopos per *Siciliam* conſtitutos redarguens in citata Epiſtola *c.* 1 quod Baptiſmus ſolemnius, & frequentius apud ipſos conferretur in *die Epiphaniæ*, quam in *Domi- „ nica Reſurrectionis*, ait: Quam in culpam nullo modo potuiſ- „ ſetis incipere, ſi *unde Conſecrationem honoris* accipitis, inde le- „ gem totius obſervantiæ ſumeretis, & beati Petri Apoſtoli Se- „ des, quæ vobis Sacerdotalis eſt Mater dignitatis, eſſet Eccleſia- „ ſticæ Magiſtra rationis.

Quo rurſus evidenter ſtabilitur jus Metropoliticum Epiſcopi Romani per Siciliam, tamquam inter Regiones ſuburbicarias conſtitutam.

Scitur enim, ordinationes Epiſcoporum juxta Canones Nicænos, quorum obſervantiam Leo mirum in modum augebat, ad Metropolitanos ſpectaſſe.

Quare juxta phraſim iſtius ætatis, Epiſcopos ad ordinationem alicujus Epiſcopi ſpectare, idem erat, atque illi Epiſcopo tamquam *Metropolitæ* ſubjici.

II. Inſuper ex his evidens eſt, ſanctum Leonem nequaquam dubitaſſe, Canones notanter Nicænos præcipientes *bis* in anno Synodos Provinciales celebrari, ipſam Eccleſiam Romanam, non ſecus ac alias Eccleſias ſpectaſſe. Hinc & indubie contigit primis ſæculis frequentiſſima fuiſſe Concilia Romana; ipſoſque Romanos Pontifices vix aliquid gravioris momenti extra Synodum decreviſſe, aut ſtatuiſſe.

Hoc ipſum notavit Cardinalis Bellarminus *lib.* 1. *de Clericis c.* 16. inquirens enim, qua ratione primitus Epiſcopi *non Cardinales* præcederent, majoriſque dignitatis æſtimerentur, quam *Cardinales* Presbyteri, aut Diaconi eam inter alias aſſignat rationem quod eo tempore Epiſcopi *non Cardinales* opera, & concilio in regimine Eccleſiæ, Romano Pontifici ſolerent aſſiſtere, ejuſque *Conſiliarii* eſſent, non autem ſoli Cardinales: „ Siquidem: (ait) primis „ ſexcentis, vel octingentis annis Summi Pontifices ad graviora „ negotia dijudicanda cogebant *Concilia Nationalia Epiſcoporum* „ *Italiæ*, quibus Conciliis intererant quidem Cardinales Presby- „ teri, ſed tamen primus locus Epiſcoporum erat,

Igitur Bellarmino fatente primis ſexcentis, vel octingentis annis frequentiſſima celebrabant Romani Pontifices Epiſcoporum Concilia, eaque ad graviora negotia Eccleſiæ dijudicanda cogebant.

Notavit id ipſum vir eruditus Lucas Holſtenius in notis ad Concilium Romanum ſub Bonifacio II. anno 531. celebratum; monens, quod, dum Pontifices conſulerentur de negotiis *majoris* „ momenti, „ Synodos Epiſcoporum cogerent, ut de negotiis „ his tractarentur, & reſolutio formarentur.

III. Immo Decreta Romanorum Pontificum in *majoribus* negotiis non fuiſſe reputata ut *Canonica*, niſi eſſent *ſynodaliter* probata & edita, neque ut talia a ſucceſſoribus eorum reputata, probat profeſſio fidei, quam novus Pontifex electus ante ſuam ordinationem emittebat; extatque in Libro Diurno Romanorum Pontificum *c.* 2 *tit.* 8. In hac enim profitetur Conſtituta, & Decreta a Romanis Pontificibus prædeceſſoribus ſuis obſervare, ſed cum hæc reſtrictione: quæ *ſynodaliter* ſtatuerunt.

IV. Hoc agendi modo oſtenderunt Romani Pontifices, ſe eſſe fideles Canonum executores & cuſtodes: nihil enim adeo ſacri Canones urgent, quam eam frequentem Conciliorum celebrationem, ut ita majora negotia non unius Metropolitani judicio quaſi monarchice; ſed in *communi* tractarentur, & deciderentur; quo poſſent ſe de aſſiſtentia Spiritus Sancti reddere ſecuriores juxta illud Chriſti: *Ubi duo aut tres fuerint congregati in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorum*. Matth. cap. 18 v. 20. Addit Bellarminus, quod eo tempore *Epiſcopi non Cardinales* opera, & *conſilio* in regimine Eccleſiæ Romano Pontifici ſolerent aſſiſtere, ejuſque *Conſiliarii* eſſent. Si per hæc ſignificare voluerit Bellarminus, Epiſcopos hiſce Conciliis duntaxat interveniſſe tamquam Romani Pontificis *Conſiliarios*, non autem ut *judices*, quemadmodum ceteris Synodis Provincialibus Epiſcopi cum Metropolitano ſuo olim intervenerunt, & hodie interveniunt, a vero aberravit Bellarmin.

Certum quippe eſt, Romanos Pontifices convocaſſe *bis* in anno Epiſcopos ad celebrandas Synodos conformiter ad Canones Nicænos. Porro evidens eſt, quod Patres Nicæni, dum Synodos Provinciales celebrari præceperunt, voluerint, ut de majoribus negotiis Epiſcopi una cum Metropolitano tractarent, & judicarent: idque ad exemplum Apoſtolorum, qui convenientes ſuper quæſtione de obſervantia Legalium in *communi* deliberarunt, & quid tenendum, & Fidelibus proponendum eſſet, pariter deciderunt: Decretumque non ſub unius Petri, ſed omnium nomine, conceptum fuit his verbis: *Viſum eſt nobis, & Spiritui Sancto*, &c. Act. c. 15. v. 28.

V. Senſim labentibus ſæculis celebratio Synodorum Provincialium quaſi interiit: ſed quo tempore ſignanter in Eccleſia Latina, flaceſcere cœperit incertum eſt.

VI. Porro notat Petrus de Marca *de Concord. Sacerd. & Imp.* 6. *c.* 15. *n.* 3. celebrandorum Conciliorum Provincialium morem in Eccleſia Latina perduraſſe, quamdiu perduravit horum Conciliorum *ſuprema auctoritas* in dijudicandis cauſis Presbyterorum, Monachorum, aliorumque Clericorum: notatque hanc ſupremam auctoritatem hiſce Conciliis ſartam tectam in Occidente conſervatam fuiſſe, etiam ævo Caroli Magni, uti habetur ex Concilio Francofordienſi an. 794. celebrato, ubi *Canone* 6. legitur. „ „ Statutum eſt a Domino Rege, & ſancta Synodo, ut Epiſcopi „ juſtitias faciant in ſuis Parochiis, ſi non obedierit aliqua per- „ ſona Epiſcopo ſuo de Abbatibus, Presbyteris, Diaconibus, „ Subdiaconibus, Monachis, & ceteris Clericis, vel etiam aliis „ in ejus Parochia, veniant ad Metropolitanum ſuum, & ille di- „ judicet cauſam *cum ſuis Suffraganeis*: Comites quoque noſtri ve- „ niant ad judicium Epiſcoporum, & ſi aliquid eſt, quod Epiſco- „ pus Metropolitanus non poſſit corrigere, vel pacificare, tum „ tandem veniant accuſatores cum accuſato, cum litteris Metro- „ politani, ut ſciamus veritatem rei.

Nec ſane obſcurum eſt, hoc Canone Conſiliorum Provincialium ſupremam auctoritatem in dijudicandis Clericorum cauſis & ſtabiliri, & recognoſci, nullamque admitti appellationem a judicio Metropolitani cum ſuis Suffraganeis, ſive Concilii Provincialis; hoc ſolum permittente Canone condemnatis, ut ſi poſt ſententiam Concilii ſupereſſet adhuc aliqua controverſia, accuſans, & accuſatus adeant Principem cum litteris Metropolitani, ut Rex *extrajudicialem* cauſæ cognitionem ſuſcipiat, auctoritatemque ſuam tribuat pro executione rei judicatæ; aut ſuam protectionem ſubditis, ſi contingeret eos opprimi in injuriam Legum, & Canonum, impartiatur, De Marcha citato libro *c.* 14. *n.* 6.

Cum vero in his Conciliis non tantum cauſæ Clericorum, ſed & *Laicorum*, præſertim quas hi habebant contra Clericos, agitarentur, & definirentur, non mirum, ſi & hiſce Conciliis juberentur intereſſe Comites, ut & hi ſua auctoritate ſimiles cauſas ſecundum leges definirent.

Quapropter *Can.* 30. hujus Concilii Francofordienſi elicitur: „ Si forte inter Clericum, & Laicum fuerit orta altercatio, Epi- „ ſcopus & *Comes* ſimul conveniant, & unanimiter inter eos cau- „ ſam definiant ſecundum rectitudinem.

VII. Indubitatum eſt harum Synodorum celebrationem multum fuiſſe interruptam, & neglectam, poſtquam ſæculo IX. & ſequentibus, auctoritate falſarum Decretalium admitti cœperunt Clericum appellationes ab his Synodis ad Romanum Pontificem; atque

Digitized by Google

quæ ſuprema auctoritas in hiſce cauſis decidendis enervata fuit.

Et ex Epiſtola Hincmari Rhemenſis nomine Caroli Calvi Imperatoris ſub medium ſæculi IX. ad Joannem Papam VIII. miſſa habemus, Epiſcopos Gallicanos contra has appellationes, tamquam ſanctis Canonibus, notanter Nicænis, & Africanis, nec non inveteratis moribus contrarias inſurrexiſſe, atque inter alia non veritos ſignificare Pontifici, quod, ſi ſimiles appellationes ulterius admittantur, a Synodis Epiſcoporum celebrandis abſtinebunt.

Et ſane in hac Epiſtola ſignanter *Cap.* 19. ſat bene probatur, per has appellationes Synodorum judicata contra accuſatos Presbyteros, ceteroſque Clericos, & Monachos, etiam atrocium criminum reos, & de his plene convictos omnino reddi inefficacia, ipſoſque Epiſcopos multis moleſtiis, & gravibus incommodis exponi, ſi cauſas per appellationes Romam delata ibidem proſequi juberentur. Integra epiſtola extat inter Opera Hincmari Rhemenſis.

Quantumvis dubium non ſit, quin per admiſſas has ad Romanum Pontificem appellationes, & enervatam Synodorum in dijudicandis Clericorum cauſis auctoritatem, earum celebrationem contigerit intermitti, nihilominus & hoc certum eſt, modernum Synodorum Provincialium neglectum eo titulo ſeu prætextu juſtificari non poſſe.

Certum quippe eſt hanc Synodorum celebrationem vel præcipue commendatam, & præceptam, ut in his de conſervanda, vel reſtauranda diſciplina in communi tractaretur: & quod recto ſpirituali regimini cujuſque Provinciæ magis neceſſarium, & opportunum eſſet, expenderetur, & ad abuſus tollendos ſtatueretur.

VIII. Quare harum Synodorum frequentiorem celebrationem urgere, & Epiſcopis præcipere non intermiſit Eccleſia, etiam poſt erecta, & recepta Eccleſiaſtica tribunalia, iiſque præpoſitos judices, quos hodie *Officiales* dicimus, coram quibus cauſæ Clericorum ſeu criminales, ſeu civiles, judicialiter, & juxta ſtilum forenſem inſtruuntur, & deciduntur, uti *Parte III.* latius eſt expoſitum.

Unde fatendum eſt, deplorandam, quam hodie videmus, diſciplinæ Eccleſiaſticæ collapſionem, nec non abuſuum, & vitiorum inundationem, neglectui harum Synodorum magna ex parte adſcribendam eſſe.

CAPUT III.

Quæ in Concilio Provinciali tractanda?

1 *Synodus Nicæna vult Synodos haberi, ut excommunicationes ab Epiſcopis inflictæ examinentur.*
2 *Qui ſe læſos ab Epiſcopis exiſtimant in Synodis audiendi.*
3 *Accuſationes etiam contra Metropolitanum in Synodo diſcutiendæ.*
4 *Cauſæ etiam criminales Epiſcoporum indiſtincte olim in Synodis terminabantur.*
5 *Hodie diſtinctio adhibenda.*
6 *In Synodis vitia corrigenda, & mores reformandi.*
7 *Quis modus ſervandus in vitiis corrigendis?*
8 *Quæ ratio ineunda in reformatione morum?*
9 *Patrum diſciplinam Epiſcopi ſibi ob oculos ponere debent.*
10 *Zelus Mathiæ Hovii Archiepiſcopi Mechlinienſis in reſtituenda integra diſciplina.*
11 *Ad integram reformationem ſuos animabat Metropolita Cameracenſis.*
12 *Decretum S. Caroli pro aſſequendo feliciori Synodorum effectu.*
13 *Teſtes Synodales convenientes pro facilitando Synodorum optato exitu.*
15 *Ut perfecta morum ac diſciplinæ reformatio obtineatur, conveniens eſt crebra Synodorum celebratio.*
15 *Id expertus fuit S. Carolus.*
16 *Quare in Synodis Belgicis immediate poſt Synodum Tridentinam habitis, non ſit expreſſa perfecta morum diſciplina?*

I. SYnodus Nicæna poſtquam declaravit, ut obtineat ſententia ſecundum Canonem, qui pronuntiat eos, qui ab aliis ejecti ſunt, non eſſe ab aliis admittendos: „ Examinetur autem numquid vel puſillanimitate, vel contentione, vel aliqua hujuſmodi Epiſcopi acerbitate, congregatione pulſi ſint. Ut ergo digna hæc poſſint examinatione perquiri, recte viſum eſt, ut *ſingulis annis* in unaquaque Provincia *bis* in anno Synodi fiant ". *Can.* 5.

Hic manifeſtum eſt Synodum Nicænam indictas voluiſſe Synodos Provinciarum, ut examinetur, num Epiſcopi in excommunicatione ferenda recte proceſſerint.

II. „ Propter utilitates Eccleſiaſticas, & *abſolutiones* earum rerum, quæ dubitationem *controverſiamque* recipiunt, optime placuit (ait Concilium Antiochenum *Can.* 20.) ut per ſingulas quaſque Provincias bis in anno Epiſcoporum Concilia celebrentur... In ipſis autem Conciliis adſint Presbyteri & Diaconi, & omnes, qui ſe *læſos* exiſtimant, & Synodi experiantur judicium.

Plura uno verbo comprehens Synodus Chalcedonenſis vult: „ ut bis in anno eumdem in locum conveniant cujuſque Provinciæ Epiſcopi, ut Metropolitanus melius eſſe perſpexerit, & *ſingula emergentia corrigant* ". *Can.* 10.

III. Primo itaque loco in Synodo Provinciali diſcutiendæ controverſiæ ſeu quæſtiones a quibuſcumque ad Synodum delatæ. „ Quapropter; inquit Fagnanus *loc. cit. n.* 41. expoſtulantium querelæ, & *accuſationes* non modo contra inferioris Ordinis Clericos, ſed potiſſimum contra *Epiſcopos*, ipſumque *Metropolitanum* æquis auribus excipientur, & prout juſtitia ſuaſerit *terminabuntur*.

IV. Et ſane negari non poteſt, quin controverſiæ, atque querelæ Eccleſiaſticorum, & Laicorum contra Epiſcopos in Synodis Provincialibus olim terminari ſolerent; immo & accuſationes quaſcumque etiam in cauſis criminalibus, quæ depoſitione mulctandæ erant, in Synodis inſtitui, & terminari ſolitas fuiſſe expeditum eſt.

V. Nihilominus quoad cauſas criminales Epiſcoporum hodie diſtinctio eſt adhibenda ex præſcripto Synodi Tridentinæ, ut graviores quidem, quæ *depoſitione*, aut *privatione* dignæ ſunt, ab ipſo *tantum ſummo* Pontifice cognoſcantur, & terminentur, uti ſupra monui, *minores* vero in Concilio tantum Provinciali cognoſcantur, & terminentur; quæ ſi pleniores probationes, & cognitionem poſtulent, quam ut brevi illo tempore, quo Synodus Provincialis eſt congregata, expediri poſſint, Judicibus a Synodo deputatis cognoſcendæ committentur ad præſcriptum Synodi Tridentinæ *Seſſ.* 24. *c.* 5. *de reform.*

VI. Præter controverſiarum, ac querelarum deciſionem, Synodis Provincialibus adlaborandum eſt, ut vitia, abuſuſque corrigantur, ac mores ad optimam Sacriſque Canonibus conformem diſciplinam revocentur. „ Sicut olim a Sanctis Patribus noſcitur inſtitutum, ait Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. Metropolitani ſingulis annis cum ſuis Suffraganeis Provincialia non omittant celebrare Concilia: in quibus de corrigendis exceſſibus, & moribus reformandis, præſertim in Clero, diligentem habeant cum Dei timore tractatum ". *Caput* 25. *tit. de accuſat.*

VII. „ In delictis corrigendis (inquiebat S. Carolus ad Patres in primo Mediolanenſi Provinciali Concilio congregatos) „ illa nobis ineunda ratio eſt, ut pro vi, & modo morborum, ægrotorumque natura, medicinam accommodemus, nunc levibus admonitionis, & objurgationis remediis errata caſtigantes, nunc acriori curatione utentes; denique exulceratis partibus ferrum & ignem admoventes, quemadmodum mali ratio, & congregationis periculum poſtulabit, memores ſemper nos eſſe Patres, non Dominos.

VIII. „ Morum autem diſciplinam (pergit zeloſiſſimus Antiſtes) facile reſtituemus, ſi qua ratione, quibuſve factis primum conſtituta, diuque conſervata eſt, eamdem nos in reſtituenda adhibebimus, illorum veſtigia perſequentes, qui hanc bonorum amplitudinem nobis, Deo auctore, ſua virtute pepererunt. Proponamus nobis quæſo Patres, illorum vitæ ſanctitatem, & in adminiſtratione ſui officii ſapientiam. Erant integri, caſti, ſimplices, modeſti, humiles, bene morati, in oratione, & lectione aſſidui, ſui deſpicientes, in alienæ ſalutis cura, & cognitione defixi, conſilio, & opera benigni, hoſpitales, in domeſtico cultu & victu parci, in alios benefici, & liberales. Erant vigilantes ſuper gregibus ſuis, vineam Domini ſumma diligentia & labore colentes, & cuſtodientes. Paſcebant aſſidue oves ſibi commiſſas triplici ſalutis cibo, verbo, exemplo, & ſacramentis; memores quoque, & imitatores ſummi Paſtoris Chriſti, qui pro univerſo grege ſuo Sanguinem, & vitam profudit, ipſi pro ſuarum ovium incolumitate quemvis excipere laborem, ſubire omnes caſus, omnem vim, atque injuriam perferre, denique ut bonus ille Paſtor Evangelicus, animam ſuam pro ovibus ponere non dubitabant, nullum inde hujus vitæ fructum exſpectantes, ut maximos cœleſtis retributionis fructus conſequerentur. Hæc ſi, ut debemus, Patres, ante oculos habebimus, facile intelligemus, quid in reſtitutione Eccleſiaſticæ diſciplinæ nobis ſit hoc tempore agendum. In quo illud etiam animadvertendum erit, ut, quemadmodum in conformanda, & conſtituenda Eccleſiaſtica ratione Chriſtus Dominus ab ipſis Apoſtolis, quos Chriſtianæ vitæ magiſtros eſſe voluerat, initium fecit: ſic nos a nobis ipſis Paſtoribus, quos vivendi exempla, & præcepta aliis tradere oportet, in conformanda, reſtituendaque morum diſciplina exordiamur.

IX. Quam vero morum diſciplinam reſtaurare, aut ut minus præ oculis habere debeant Epiſcopi, ab ipſo rurſus Sanctiſſimo Metropolita accipiamus: „ Non adumbratam quamdam (ait ad Patres in ſecundo Provinciali Concilio congregatos) ſed expreſſam illam diſciplinæ Chriſtianæ formam, afflante Spiritu ſancto, Decretis noſtris reſtituere curemus, quam, naſcente Eccleſia, inſtituit *vivus ſermo Dei, & efficax, penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens uſque ad diviſionem animæ ac ſpiritus, compagum quoque, ac medullarum & diſcretor cogitationum, & intentionum cordis*. Hebr. c. 4. Nam ſi vitiorum ſemina non funditus tollere ſtudemus, ſed ſatis id eſſe putamus, ut externa quædam tantum, quæ oculis offenſionem in vulgus præbent; quaſi levi manu emendemus, id nobis eveniet, quod agricolis, dum herbas inutiles radicitus evellere negligunt, quæque ſolum e terra extant, amputant, ne agrum quidem a ſtirpibus noxiis purgant, ſed etiam quod plane nolunt, id ſane efficiunt, ut uberiores paucis poſt diebus emanent. Nec vero eſt, cur a muneris noſtri ratione deterreamur, vel quia his paſtoralibus noſtris ſtudiis actionibuſque animos eorum exulcerari videamus, qui filii ſunt perditionis; vel quia populares illæ, quibus quaſi ficus foliis reformes, pravique mores contegi ſolent, voces audiantur: Non ferunt hæc tempora veterum Canonum ſeveritatem: ſic jamdiu viximus, ſic vixerunt; ita egerunt, qui ætate anteceſſerunt; vitæ inſtitutum nihil eſt, quod mutemus. At nos hæc, atque adeo alia ejuſmodi contemnamus, proponamuſque nobis ob oculos libertatem illam ſpiritus, & virtutem, qua armati patres noſtri Apoſtoli, qua muniti Martyres, qua inſtructi noſtri ordinis ſanctiſſimi homines, Athanaſius, Chryſoſtomus, Ambroſius, hujus Eccleſiæ Antiſtes; qua affecti alii religioſi viri, Apoſtolico quodam animorum ardore flagrantes, nullis non minis, non hominum clamoribus, non furoribus quaſi tribunitiis fracti, nec debilitati pro Dei gloria, pro gregis commiſſa ſalute, forti conſtantique animo adhibuerunt illam quaſi cenſoriam virtutem, acerrimam peccatorum vindicem. Eorum fere exemplo adducti nos quoque Apoſtolica illa conſtantia, & Evangelica virtute, qua una nihil eſt in Eccleſiaſticis Paſtoribus illuſtrius, nihil magis neceſſarium, ſine metu, & conſtanter certe agamus, atque adeo perficiamus, quod Evangelium docet, quod Chriſtus jubet, quod ratio præcipit, quod gregis ſalus, quod Eccleſiæ auctoritas, dignitaſque poſtulat.

Digitized by Google

X. Eodem ſpiritu ſuos animabat magnus ille Mechlinienſis Provinciæ Metropolita Mathias Hovius: „ Evellamus, inquit, quæ in agro Dominico deprehenderimus ſuccreviſſe zizania, quæque in atriis Domini ſubnata virgulta: deſtruamus male fabricata per præteritorum temporum nimiam licentiam: plantemus e diverſo ſalutarium legum, ſanctarumque Conſtitutionum ſurculos, unde piorum operum, & vitæ vere Eccleſiaſticæ fructus proveniant ". In Oratione habita in Synod. Prov.

XI. Et Cameracenſis Metropolita Ludovicus Berlaymontius, poſtquam expoſuiſſet, quomodo in Synodo ſumma animarum concordia, ac benignitate & manſuetudine ad emendationem defectuum, & morum reformationem eſſet procedendum, concludit: „ Atque ita totius hujus convocationis ſcopum fuiſſe cognoſcetis, ut mecum pro reformanda Eccleſia noſtra conſideretis ſollicite, quæ deeſſe & deficere noſtris, & ejus rebus videantur: quin etiam, quæ impedire poſſint fructus & effectus noſtrarum Conſtitutionum, & quibus præcipue remediis, & medicamentis languentes tantopere hujus Provinciæ Eccleſias ſublevare, ſanare, & in priſtinam ſtatus ſui valetudinem reſtaurare, Deo cooperante, poſſimus, judicetis.

XII. Ut hic Synodorum fructus haberi commodius poſſit, ſaluberrimum eſt S. Caroli Synodo ſua IV. evulgatum Decretum, nimirum: „ Eo religioſius, & frequentius Epiſcopus unuſquiſque in oratione, & precibus, & ſanctiſſimis Sacrificiis, illo præſertim tempore, quo diem habendæ Synodi inſtare cognoverit, verſari ſtudebit; quo planius ſe ad rerum gravium conſultationem, & deliberationem vocatum eſſe videt.

„ Quo autem inſtructior ad Synodalium rerum tractionem conveniat; perquirat primo, quæ Tridentina, & Provincialia Decreta executus ſit, quæ non item. Videat præterea, quæ ab aliis, quorum intereſt, præſtita non ſint, quæve non ſerventur.

„ Hæc vero accurate inveſtiget in primis, an qui vel jure, vel conſuetudine, vel alia quavis ratione reſidere debent, ipſi reſideant, atque reſidentiæ munera per eoſdem præſtentur.

„ An Regulares exequantur, quæ Tridentina Conſtitutione de eis ſancita, in defectum Capitulorum generalium in Provinciali Concilio ſupplenda, providendave ſunt, ejuſdem Concilii Tridentini Decreto.

„ Diligentiſſime quoque indaget, ſi quæ ſuperiorum Provincialium Synodorum Decreta ſunt, quæ in ſua Diœceſi executionem non habuerint.

„ Id denique omni Chriſtianæ diſciplinæ ſtudio perſpiciat, ſi quæ ſunt, quæ pro corrigendis moribus, pro abuſibus tollendis, pro controverſiis componendis, aut alia pro univerſæ Provinciæ Eccleſiaſtica, & Chriſtiana morum gubernatione ſancte inſtituenda, vel reſtituenda, tractari, aut decerni Concilio oportet.

„ Quo ſtudioſius autem id omne præſtet, paucis ante diebus, quam Synodi Provincialis ſtata, & indicta dies venerit, urbis Diœceſiſque ſuæ Sacerdotes aliquot pietatis zelo flagrantes, rerumque Eccleſiaſticarum peritia atque uſu præditos, ut expedire videbitur, convocet; quibuſcum agat de iis ſingulis Conciliarium rerum tractationibus, ac præſertim, quæ ad vitæ Chriſtianæ, & ad Clericalis diſciplinæ inſtituta intereſſe poſſunt.

XIII. Præterea ad aſſequendum Synodorum præcipuum ſcopum; nimirum vitiorum extirpationem, & morum reformationem, non parum efficax erit exacta obſervatio Decreti Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III. *in cap. 25. de Accuſat.* ut Epiſcopi „ per ſingulas Diœceſes ſtatuant perſonas idoneas, providas videlicet & honeſtas, quæ per totum annum ſimpliciter, & de plano abſque ulla juriſdictione, vel reformatione ſunt digna, & ea fideliter perferant ad Metropolitanum, & Suffraganeos, & alios in Concilio ſubſequenti, ut ſuper his & aliis (prout utilitati, & honeſtati congruerit) provida deliberatione procedant.

Hæ perſonæ vulgo dicuntur Teſtes Synodales, de quibus ſupra fuſius actum eſt.

XIV. Hanc perfectam ac integram priſtinæ diſciplinæ normam, quam Epiſcopi tamquam formam ſibi præſcriptam continuo intueri debent, quia temporum ac perſonarum conditio reſtitui interdum non patitur, prudenter Eccleſia inſtituit, ut Synodorum celebratio nunquam intermitteretur; quo fieret, ut quod primo obtineri haud potuit, ſequentibus ſenſim obtineatur; atque ad integram reformationem, & perfectam quamdam morum diſciplinam gradatim, & ſuaviter populus ducatur.

XV. Ita expertus fuit S. Carolus, quemadmodum in ſua ad Patres Concilii ſui ſecundi oratione aperuit: una vel hoc titulo Coepiſcopis ſuis perſuadere ſtudens, quam neceſſaria eſſet frequens Synodorum celebratio. „ Quo tempore, inquit, huc primo in Concilium convenimus; populis noſtris, tamquam parvulis, aut certe infirmioribus, ſi præter lac eſcam dedimus, at ſolidiorem cibum tum præbere vix potuimus, idque Chriſto Domino magiſtro, qui multa cum haberet, quæ Apoſtolis diceret, non omnia tamen uno tempore eos docuit, propterea quod ad ea portanda tunc ſane eſſent minus idonei. Et quemadmodum is longo temporis progreſſu, tum excitatis Sanctorum Patrum mentibus, tum Sacroſanctis habitis Conciliis, Eccleſiam ſuam doctrinæ ſplendore in dies magis atque magis illuſtrare voluit, cum vel momento temporis id ipſum præſtare potuiſſet: ſic nobis, qui Matrem Eccleſiam colimus, atque obſervamus, illud ab ejus benignitate ſperandum eſt, ut & nunc, & in poſterum, prout temporum ratio requiret, ea patefaciat, atque aperiat, quæcumque ſuperioris noſtri Concilii temporibus non opportuna ipſius Dei Spiritus non ſuggeſſit, ut illa fidelibus noſtris tunc traderemus.

XVI. Quid igitur mirum, ſi in Belgicis noſtris Synodis ſub finem præteriti, vel initium præſentis ſæculi celebratis, quo ſumma erat in Clero deformatio, & totius pene diſciplinæ conculcatio, ac rerum civilium ſumma perturbatio, integram morum diſciplinam reſtitutam non videamus? Sed illud dolendum, quod qui Eccleſiæ pro Patribus nati ſunt filii, tamquam providi Architecti ſuper fundamento, a Patribus poſito, ſuperædificare non perrexerint, ipſumque opus ad perfectum perducere non ſtuduerint.

Ad hæc conſideret quiſque (verba ſunt Mathiæ Hovii in oratione Synodali) nullum agrum, nullum hortum tam bene excultum, qui ſubinde indigeat expurgatione, & raſtro: Nullam quoque tam exacte ædificatam domum, quæ non aliquando reſtaurationem requirat. Quocirca & mira providentia Spiritus Sanctus Eccleſiam ſuam regens, per Sacrum Concilium Tridentinum mandavit, in omni Provincia Concilium ſingulis trienniis, in omni Diœceſi ſingulis annis cogendum.

CAPUT IV.

Qui Decretis Synodorum Provincialium ſint ſubjecti? & de confirmatione Sedis Apoſtolicæ ſuper his Synodis.

1 *Qui Epiſcopis ſubjiciuntur quocumque titulo, etiam his Synodis ſubjiciuntur.*
2 *Exhortatio Archiepiſcopi Mechlinienſis pro obedientia Decretis Synodorum exhibenda.*
3 *Quare poſtremis temporibus pro confirmatione recurſum fuerit ad Sedem Apoſtolicam?*
4 *Synodus Provincialis Mechlinienſis prima petiit confirmationem a Sede Apoſtolica.*
5 *Nonnulli articuli reformationis iſtius Synodi miſſi fuerunt ad Archiepiſcopum Mechlinienſem.*
6 *Exemplar litterarum, cum quibus dicti articuli miſſi fuerunt.*
7 *Reformationes ſeu annotationes editæ non fuerunt, nec Decreta Synodi immutata.*
8 *Referuntur quædam illarum annotationum ex quodam manuſcripto; & primum ad Titulum de* Sponſalibus.
9 *Annotatio ad Titulum de* Jejuniis.
10 *Ad Titulum de* Sigillis.
11 *Ad Titulum de* Miniſtris Eccleſiæ.
12 *Ad Titulum de* Decanis.
13 *Ad Titulum de* Seminariis.
14 *Ad Titulum de* Unionibus.
15 *Synodus Provincialis Mechlinienſis ſecunda confirmationem Sedis Apoſtolicæ petiit, & obtinuit.*
16 *Aliqua in ea fuerunt mutata, ſed quæ, ignoratur.*
17 *Plures Synodi Provinciales ſimiliter in Gallia confirmatæ fuerunt.*
18 *Synodi Mediolanenſes S. Caroli per ſpeciale Breve confirmationem Sedis Apoſtolicæ obtinuerunt.*

I. QUIN Exempti in omni materia non exempta, & omnibus iis caſibus, quibus vel ex ſpeciali Sedis Apoſtolicæ, vel Concilii Tridentini Decreto Epiſcopi ſubjiciuntur, etiam ſtatutis ac ordinationibus Conciliorum Provincialium obedire teneantur, dubitari nequit: cum in haſce ordinationes non unius duntaxat Epiſcopi, ſed omnium Epiſcoporum totius Provinciæ auctoritas concurrat, & influat.

Hinc teſte Fagnano ad *c. Etſi membra tit. de his, quæ fiunt a Prælato ſine conſenſu Capituli n. 51. & 52.* declaravit Sacra Congregatio: „ ad obſervationem Concilii Provincialis omnes eſſe obligatos, *qui juriſdictioni* Epiſcoporum ſubjiciuntur: exemptos etiam in caſibus, in quibus a jure communi, & Concilii Tridentini Decretis *ſpecialiter* Epiſcopis, aut Concilio Provinciali in ipſos poteſtas tributa eſt, & contra *inobedientes* eſſe *procedendum*.

II. Optandum ſane eſſet, ut „ nemo contra id, quod verum, juſtum, & ſanctum eſt, quod Canonibus veteribus, quod denique novo juri ſacroſancti Concilii Tridentini conforme, ſui Capituli, ſui Monaſterii, ſuæ Eccleſiæ *conſuetudines* alleget (verba ſunt Mathiæ Hovii Archiepiſcopi Mechlinienſis in citata oratione), ſed evelli obedienter patiatur, quod per inſolitam conſuetudinem male ſuccrevit, ut meliori plantæ locus fiat: nemo hic jus acquiſitum contra jus in ſacris Canonibus, aut ſancto Concilio Tridentino ſancitum alleget: nemo privilegia contra intentionem dantis extendat, aut abrogata obtendat: nemo denique ſe a Dei lege, aut Apoſtolicæ Sedis Delegatis, exemptum putet. Hortor autem vos paucis, cum Apoſtolo dicente: *Obedite Præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis; ipſi enim pervigilant tamquam rationem reddituri pro animabus veſtris*. Heb. c. 13. v. 17. Serio conſideret quiſque, nullum agrum, nullum hortum tam bene excultum, qui non ſubinde indigeat expurgatione, & raſtro: nullam quoque tam exacte ædificatam domum, quæ non aliquando reſtaurationem requirat. Quocirca & mira providentia Spiritus Sanctus Eccleſiam ſuam regens, per ſacrum Concilium Tridentinum mandavit, in omni Provincia Concilium ſingulis trienniis, in omni Diœceſi ſingulis annis cogendum. Quod totum indubie fruſtraneum, & illuſorium erit, niſi adſit, ut ante diximus, vera obedientia: quæ ubi deeſſe ſolet, & Conciliorum celebratio, & ipſa quoque religio tandem perire ſolet.

III. Quia his poſtremis temporibus frequenter ipſi exempti, præſertim Regulares, prætextu ſuarum exemptionum ſe ſubjicere renuebant Decretis Synodorum Provincialium, etiam in materia non exempta; aut quoad Decreta totius Provinciæ regimen concernentia; indeque Decretorum aptata executio impediretur; quin & in contemptum, & vilipendium populi adducerentur; dum illa a Regularibus, negligi, aut etiam contemni videbat, Epiſcopis viſum fuit, ad Sedem Apoſtolicam recurrere, ut ab ea Decretorum Synodalium approbatione, & confirmatione obtenta facilior, promptior, atque efficacior Decretorum haberetur executio; atque omnis ſubtraheretur iis obloquendi, aut ea carpendi occaſio; quando ea a Sede Apoſtolica probata, & confirmata intelligerent illi præſertim, qui privilegia ſua unice Sedi Apoſtolicæ accepta referre debent: & cui illa interpretandi auctoritas competit.

Digitized by Google

Et quidem pleraſque Synodos Provinciales poſt Synodum Tri-
dentinam habitas, Sedis Apoſtolicæ confirmationem ſeu approba-
tionem poſtulaſſe, & obtinuiſſe, ex eorum Actis liquet.

IV. Synodi Provincialis Mechlinienſis habitæ ſub Cardinali Gran-
vellano primo Mechlinienſis Metropolita, Decreta Sedi Apoſtoli-
cæ fuiſſe præſentata; innuit hæc finalis Synodi clauſula: „ Sub-
„ mittens, ſe ſuaque omnia *beneplacito Sanctæ Sedis Apoſtolicæ*,
„ quam humiliter rogat, ut eadem, quo *meliorem* habeant *pro-*
„ *greſſum*, *ſua auctoritate roborare* dignetur.

V. Nihil quidem impreſſa Synodi hujus exemplaria de hac Sedis
Apoſtolicæ roboratione, aut judicio ejuſdem Sedis de Synodalibus
hiſce Decretis habent; at in quodam libro, quem Bibliothecæ Col-
legii Mechlinienſis in Academia Lovanienſi dono dedit Claudius
Verydit Archipresbyter Rothnacenſis, habetur manu ejus propria
exaratum exemplar articulorum reformationi dicti Concilii a Se-
de Apoſtolica confirmationem, cum litteris clauſis miſſum fuit a
Deputatis ex ordine Interpretum Concilii Tridentini ad Cardina-
lem Granvellanum Archiepiſcopum Mechlinienſem.

VI. Litteræ erant directæ ad Cardinalem Granvellanum Archie-
piſcopum Mechlinienſem, in hæc verba: Illuſtriſſime & Reveren-
„ diſſime Domine noſter colendiſſime: Cum Ampliſſimorum Patrum
„ ſacri Concilii Tridentini Interpretum Ordo Provincialem Synodum
„ Mechlinienſem nobis ſeorſim tribus inſpiciendam atque diſcutien-
„ dam dederit, ea cura, ut ſi quid in ea nobis notatione dignum
„ videretur id, ad Ordinem ipſum referremus: Cumque nos injun-
„ cto nobis muneri ſane, & accurate, quantum in nobis fuit, ſa-
„ tisfecerimus; nonnullaque notaverimus, quæ attentius conſide-
„ randa atque etiam reformanda duximus: Viſum nobis eſt pro
„ ea, quæ Amplitudinæ tuæ Illuſtriſſimæ a nobis debetur obſervan-
„ tia, ea prius diligenter præſcripta cum his ad eam litteris mitte-
„ re, unaque illi rationem, qua moti ſumus, explicare. Proinde
„ Amplitudinem tuam Illuſtriſs. rogamus, ut cum primum per
„ arduas atque immenſas occupationes licuerit, quid & ipſa ſen-
„ tiat, quidque nobis faciendum judicet, plene nobis aperteque ſi-
„ gnificet. Nos interim illi omnia fauſta plene felicia cupimus, &
„ precamur: Romæ die 29. Maii 1571. ſubſcriptum, Stanislaus
„ Cardinalis VVarmienſis: J. L. Cardinalis Urſinus: Claudius de
„ Aquaviva". Et ſuperſcriptum: „ Illuſtriſſimo & Reverendiſſimo
„ Domino Cardinali Granvellano Domino noſtro obſervantiſſimo.

In eodem libro eadem manu exaratæ ſunt annotationes ad plura
ejuſdem Synodi Decreta; de quibus in dictis litteris trium Cardina-
lium, quibus a Congregatione ſuper interpretatione Concilii Tri-
dentini, examen Concilii Provincialis Mechlidienſis demandatum
fuerat.

VII. Quid tandem a Granvellano reſponſum ſit, neſcio; id
conſtat, Decreta illius Synodi nullam ex dictis annotationibus
mutationem accepiſſe; ſed edita eſſe, hodieque extare quemadmo-
dum Romam emiſſa fuerant; uti ex collatione Decretorum cum
dictis annotationibus, quarum præcipuas hic ex dicto MS. ſub-
jicio, poterit videri.

VIII. De *Sponſalibus*, *&* *Matrimonio*, ad *cap.* 4. *&* 5. hæc
erat obſervatio: „ Non eſt permittendum, ut a volentibus con-
„ trahere Matrimonium, aliquid *exigatur*: ideo loco illorum ver-
„ borum: *Decani autem*. &c. opponatur, prohibitio: *Decani au-*
„ *tem*, *&* *Paſtores*, *ratione hujus examinis nihil recipiant*". Et
in capite ſequenti „ ibi, *Atque Epiſcopi*, ab illo verbo deleantur:
„ & ibi, *litterarum*. dicatur, *quæ gratis dentur*.

Ad *c.* 7. *ibid.* „ Non expedit pecuniariam legi pœnam apponere;
„ quæ pro modo culpæ quandoque augenda, quandoque minuen-
„ da eſt. Satius eſſet ſimpliciter manere præceptum, delendo il-
„ lud, *ſub pœna*.

IX. Titulo *De Jejuniis* ad *c.* 1. „ Exprimantur vigiliæ aliorum
„ Apoſtolorum præter Joannis Evangeliſtæ, Philippi & Jacobi,
„ juxta *c.* 2. *De Obſerv. jejun.* nam communis ſententia excludit
„ contrariam ſententiam.

X. Titulo *De Sigillis*, ad *c.* 2. *&* 6. „ Quoad prius conſulen-
„ da eſt Sacra Congregatio, an quoad illa locum habeat Concil.
„ Trid. *Seſſ.* 21. *c.* 1. *pro litteris*, & juxta illud ſit limitandum.
„ Et ex *c.* 6. delendum eſt quod dicitur, *de applicando fabricæ*,
„ *&* *ſeminario*, ne contra mentem Concilii *c.* 10. *Seſſ.* 21. ex
„ hujuſmodi proventibus, indirecte commodum aliquod proveniat.
„ Et *c.* 5. ibid. delendum eſt.

XI. Titulo de *Miniſtris Eccleſiæ*, ad *c.* 7. „ Conſulenda eſt Con-
gregatio, an ſit bonum declarare abſolutionem nullam. Et conſi-
„ deretur *c.* 15. *Seſſ.* 23. *Conc. Trid.* Eodem capite, conſiderandum
„ eſt, an melius ſit omittere *ſaltem mortalia*, an potius dicere licet:
„ mortalia tantum de neceſſitate confiteri teneantur: quia tamen pe-
„ riculoſum eſt diſcernere venialia a mortalibus, doceantur omnes.

XII. Titulo de *Decanis*, ad *c.* 6. „ Ante verbum *diſpoſitionem*
„ dicatur: formam traditam a Concilio Tridentino, & inferius poſt
„ verbum *neceſſaria* deleantur illa: *Locorum Epiſcopis auctoritate ejuſ-*
„ *dem Concilii committi*, ſed dicatur; ſervatis tamen quæ idem Con-
„ cilium ſuper hoc ſalubriter ſtatuit. Nam eſt caput 18. *Seſſ.* 24.
„ quod quam Epiſcopis, & Provinciali Synodo det facultatem ad-
„ dendi, vel minuendi circa formam examinis, non tamen om-
„ nia circa examen, eorum voluntati remittit, ut etiam, omiſſo exa-
„ mine, valeat collatio; quod verba Synodi inferre videntur.

XIII. Titulo de *Seminariis* ad *c.* 3. „ Deleatur verbum, *Semi-*
„ *naria*, & addatur poſt verbum *curas Seminario*, Conſulenda
„ tamen eſt Congregatio, an quæcumque jam inſtituta Semina-
„ ria, an vero deſtinata tantum, cedat quod ad alendos pueros
„ Seminario ſint applicanda.

XIV. Titulo de *Unionibus* ad *c.* 2 „ Ibi: *ad proportionem*, de-
„ leantur verba illa, *quatuor* &c. uſque ad finem. Ibidem in fine
„ deleantur verba, *Infra dictam taxam*: & dicatur, ad propor-
„ tionem aliquam, prout attentis circumſtantiis, judicaverint ex-
„ pedire, reduci poſſe.

Ad *c.* 3. ibid. „ Deleatur illud, *juxta taxam præſcriptam*: &
„ addatur: non admittantur niſi de competenti eleemoſyna arbi-
„ trio Ordinarii Sacerdotibus proviſum fuerit. Abſonum eſt in
„ lege inveniri quaſi præſcriptum pretium Miſſæ Sacrificio.

XV. Decreta Synodi Mechlinienſis ſub Hovio anno 1607. habi-
tæ, per Dionyſium *Chriſtophori* Canonicum, & Scholaſticum Ec-
cleſiæ Brugenſis de mandato Epiſcoporum, Romam fuiſſe delata pro
obtinenda confirmatione, conſtat ex Brevi Pauli V. ſuper confirma-
tione dictæ Synodi, quod ad calcem Synodi extat. Ex quo inſuper
conſtat, eadem Decreta recognita fuiſſe a Cardinalibus Interpretibus
Sacri Concilii Tridentini; atque, *nonnulis mutatis*, auctoritate Apo-
ſtolica fuiſſe approbata: „ hortamurque, atque auctoritate Apoſto-
„ lica, quam a Deo benignitate licet immeriti accepimus, inquit,
„ jubemus, ut ejus Synodi Decreta omnia, quæ ad Sacrorum Ca-
„ nonum præſcriptum omnes iſtius Provinciæ Epiſcopos, omneſ-
„ que eorum Diœceſanos obſtringunt, ab omnibus quam dili-
„ gentiſſime ac inviolate ſerventur.

XVI. Quæ ſint *mutata* illa, de quibus in Brevi Apoſtolico, ha-
ctenus mihi ſcire non licuit; ſicut nec quæ fuerint *proteſtationes*,
quas Cardinalis Pamphilius in ſuis ſecundis litteris ad Archiepi-
ſcopum Mechlinienſem, in Synodo habitas, ac in ipſa Synodi cal-
ce deſcriptas, atque in ipſa Congregatione perlectas, expenſas,
ac ponderatas fuiſſe, aſſerit.

XVII. Synodi quoque Provinciales ſub idem tempus in Regno
Galliæ habitæ, Decreta ſua Sedi Apoſtolicæ ſubmiſerunt; eaque
a S. Congregatione axaminata, & in nonnullis plerumque emen-
data, ſeu mutata receperunt; uti ex actis illarum videre licet.

XVIII. Teſtatur quoque Fagnanus, „ Concilia Provincialia Me-
„ diolanenſia approbari conſueviſſe a Summo Pontifice per litte-
„ ras in forma *Brevis*: cum tamen alia Provincialia Concilia non
„ confirmentur, ſed tantummodo recognoſcantur, & emenden-
„ tur a S. Congregatione Concilii, ad preſcriptum Sixti V. ſu-
„ per inſtitutione ejuſdem Congregationis „. *Ad c. firmiter tit.*
de ſumma Trinitate n. 48.

CAPUT V.

Exponitur mos poſtulandi a Sede Apoſtolica confirmationem Synodorum Provincialium.

1 *Mos ille ante promulgatas Decretales Epiſtolas non obtinebat.*
2 *Poſt receptum Gratiani Decretum invaleſcere cœpit.*
3 *Tunc ratum non habebatur Concilium, niſi auctoritas Sedis Apoſtolicæ accederet.*
4 *In Decreto Tridentino præcipitur, ut ſingulis triennis Synodus Epiſcoporum in ſingulis Provinciis cogatur: ſed nihil occurrit de confirmatione a ſummo Pontifice petenda.*
5 *Hanc tamen confirmationem eſſe neceſſariam declaravit Congregatio Concilii Tridentini Interpres.*
6 *Declarationes hujus Congregationis vim legis non obtinent, neque in Belgio, neque in Gallia.*
7 *Quædam in Decretis Synodorum Belgicarum mutaverunt Reviſores Romani, ſed nulla harum immutationum ratio habita eſt.*

☞ I. MOS ab aliquot ſæculis invaluit, ut a Sede Apoſtolica
Synodorum Provincialium confirmatio, & approba-
tio peteretur; atque etiam poſt Tridentinum Synodum, & in
Gallia, & in Belgio poſtulata per Epiſcopos aliquando fuit.

Obſervat autem vir clariſſimus Petrus Pithæus in commentario
ad Libertates Eccleſiæ Gallicanæ *c.* 10. „ Non reperiri, quod ul-
„ la Synodus Gallicana octo primis ſæculis ullam a Sede Apoſto-
„ lica Decretorum ſuorum confirmationem poſtulaverit.

II. At poſt publicatas falſas Decretales, primis Romanis Pon-
tificibus ſuppoſitas, ac notanter poſt editum, & receptum De-
cretum Gratiani invaleſcere cœpit opinio, præſertim apud Roma-
nos, nullam Synodum cogi, aut ejus Decreta rata eſſe poſſe, ni-
ſi Sedis Apoſtolicæ acceſſerit aſſenſus.

In ſupoſititia enim epiſtola Marcelli Papæ ad Maxentium, a-
pud Gratianum *diſt.* 17. *Can.* 1. legitur: „ Synodum Epiſcoporum
„ *abſque hujus ſanctæ Sedis auctoritate* (quamquam quoſdam Epi-
„ ſcopos congregare poſſitis) non poteſtis regulariter facere.

III. Et ipſe Gratianus referens *diſt.* 17. *Can.* 3. fragmentum ſup-
poſititiæ Decretalis ſub nomine Julii I. ad Orientales, Canoni
hoc ſommarium præfixit: *Non eſt ratum Concilium, quod aucto-*
ritate Romanæ Eccleſiæ ſuffultum non ſit.

Horum itaque auctoritate tandem invaluit opinio, Concilia
Epiſcoporum rata non eſſe, niſi auctoritas Sedis Apoſtolicæ inter-
venerit, quod & notavit vir clariſſimus Claudius Fleury in ſua
Hiſtoria Eccleſiaſtica, & notanter in quarto Diſcurſu hiſtorico
num. 2. una ibidem obſervans, ob hanc perſuaſionem indubie fa-
ctum, ut nulla pene Synodus a ſæculo XII. legatur celebrata,
cui non interfuerit, & præſederit Legatus Romani Pontificis.

Hanc fuiſſe Romanorum perſuaſionem tempore Concilii Tri-
dentini, teſtatur Franciſcus de Vargas in epiſtola, quam Triden-
to ſcripſit 26. Novembris anno 1551. ad Epiſcopum Atrebaten-
ſem, Cardinalem Granvellanum.

Scribit enim, quod inter articulos inſtructionis per Carolum
V. Imperatorem miſſos, ut Patribus Concilii Tridentini propo-
nerentur *ſeſſione* 14. ſub titulo 3. fuerit articulus de *cogendis Sy-*
nodis Epiſcoporum, quodque hic articulus Patribus propoſitus mul-
tum conturbaverit Legatum Pontificis.

Poſt hæc ſcribit, ſuam opinionem fuiſſe, articulum non propo-
nendum; eo quod ipſe jam noviſſet prætentiones Papæ, ejuſque
Miniſtrorum: quodque tot jam eſſent de celebrandis his Conciliis
edita Decreta, ut ſuperfluum videretur, novum rurſus ea de re
Decretum publicare. Addit denique, quod „ Pontifices efficiant, ut

Digitized by Google

„ Synodi Provinciales reſtitui nequeant, niſi eo, quo ipſis placuerit, modo; eaque conditione, quod hiſce Synodis ſemper interſint Legati, ſive Præſides, qui *vice ſua* iiſdem præſideant; atque hoc pacto fiat, quod Curia Romana integrum Eccleſiæ Corpus ſibi ita ſubjectum tenebit; ut tandem nullus particularis audeat vel minimo reſiſtere.

IV. Porro hac decima quarta ſeſſione ſub Julio III. habita, nihil de cogendis Epiſcoporum Synodis decretum legitur, forſan, quia Cæſaris Oratores id urgere conveniens tunc non judicabant. At nec in Decreto *ſeſſionis* 24. *cap.* 2. quo præcipitur ſingulis trienniis Synodum Epiſcoporum cogendam, nihil occurrit de aſſiſtentia, aut præſidentia Legati Apoſtolici; vel confirmatione, aut approbatione poſtulanda, aut obtinenda a Sede Apoſtolica.

Verum cum in Curia Romana ea eſſet recepta opinio auctoritate Gratiani, Decreta Synodorum non poſſe ſuum plenum habere effectum, & firmitatem, niſi poſtquam per Sedem Apoſtolicam eſſent probata, Decretum Concilii Tridentini in Curia Romana ita receptum fuit, ut quidem conformiter ad hoc Decretum, de triennio in triennium deberet haberi Concilium Provinciale in ſingulis Provinciis, ſed tamen ſtatuta plenum non haberent effectum, & executionem, antequam per Sedem Apoſtolicam eſſent reviſa, & probata.

V. Cum hac moderatione Decretum Concilii Tridentini in Curia Romana receptum, & intellectum fuiſſe, evincit declaratio ſacræ Congregationis Cardinalium ſuper interpretatione Concilii Tridentini ſexto die Aprilis 1596. relata inter declarationes Cardinalium ad calcem dicti *c.* 2. *ſeſſ.* 24. *de Reformat.* his verbis. *Quæ in Conciliis Provincialibus conduntur, publicari non debent, inconſulto Pontifice.*

Hujus declarationis meminit & Petrus de Marca *lib. 6. de Concord. Sacerd. & Imp. c.* 4. *nu.* 2. ſub finem addens: „ Diſſimulandum non eſſe, Cardinales per hanc declaratione, auctoritatem Synodorum Provincialium limitibus quibuſdam circumſcripſiſſe, *vim apertam* inferendo verbis Tridentinæ Synodi.

VI. Monet & ibidem de Marca: *Declarationes illæ vim legis non obtinent in Gallia.*

Nequaque in Belgio has declarationes vim legis habere, notorium eſt, & non ſemel in hoc opere notavimus: ac notanter hanc declarationem in Belgio agnitam non fuiſſe, neque creditum Decretorum Synodalium auctoritatem a confirmatione Romana dependere, certum eſt.

VII. Scitur quidem Synodorum Provincialium, quæ poſt Concilium Tridentinum in Provincia Mechlinienſi ſub Cardinale Granvellano anno 1570. & ſub Mathia Hovio anno 1607. celebratæ fuere, confirmationem a Sede Apoſtolica fuiſſe poſtulatam, eumque in finem, etiam Decreta Romam tranſmiſſa, atque nonnulla ex illis Decretis per Romanos Reviſores fuiſſe immutata: Verum & hoc ſcitur, in Belgio nullam harum immutationum rationem habitam fuiſſe: ſed Decreta Synodalia, prout per Epiſcopos fuerant edita, & a Principe probata vim ſuam habuiſſe, & juxta illa hactenus obſervata fuiſſe, uti in Capite ſuperiori, item Parte prima *tit.* 30. *c.* 4. *n.* 16. notatum fuit.

CAPUT VI.

Quæ Principum circa Synodos Epiſcopales auctoritas?

1 *Synodi interdum per Principes convocatæ ſunt.*
2 *Probatur ex actis Synodorum.*
3 *Synodi olim vix ſine licentia Principis fiebant.*
4 *Hodie ægre permitteretur Synodus congregari ſine principis licentiæ.*
5 *Nulla hic pene Synodus, in cujus indictione mentio licentiæ Principis non occurrat.*
6 *Ex Synodo Turonenſi probatur neceſſitas hujus licentiæ.*
7 *Synodus Rhemenſis de licentia Regis indicta.*
8 *Cameracenſis prima ſimiliter meminet obtenta licentia.*
9 *Archiepiſcopus Mechlinienſis in indictione ſua Synodi mentionem quoque illius fecit.*
10 *Quare Principum licentia requiratur?*
11 *Principes non attribuunt ſibi auctoritatem decidendi in Synodis.*
12 *Pro faciliore executione aderat interdum Miniſter Regius.*
13 *Quas partes Principes, vel eorum Legati in Synodis habuerint?*
14 *Difficilis eſt Decretorum Synodalium, ſine Regia auctoritate executio; ac ideo petitur confirmatio Regia.*
15 *Id olim ſolitum fuiſſe probatur.*
16 *Synodus Cameracenſis II. non fuit publicata niſi obtenta confirmatione Regia.*
17 *Nec Synodus Mechlinienſis ſub Hovio.*
18 *Corollarium ex hactenus dictis.*

I. SYNODOS jam pridem nonnunquam juſſione Regum, ac Principum convocatas fuiſſe ipſa Acta Synodalia, atque temporum hiſtoriæ dubitare non ſinunt.

II. Patres Concilii Aurelianenſis I. anno 511. ſcribunt Chlodoveo Regi in hæc verba: „ Domino ſuo Catholicæ filio Chlothovecho glorioſiſſimo Regi, omnes Sacerdotes, quos ad *Concilium* venire *juſſiſtis*. Quia tanta ad Religionis Catholicæ cultum glorioſæ fidei cura, Vos excitat, ut Sacerdotalis mentis affectu Sacerdotes de rebus neceſſariis tractaturos *in unum colligi juſſeritis*, ſecundum voluntatis veſtræ conſultationem, & titulos quos dediſtis, ea quæ nobis viſum eſt definitione reſpondimus, ita ut ſi ea quæ nos ſtatuimus etiam veſtro recta eſſe judicio comprobantur, tanti *conſenſus Regis* ac Domini majori auctoritate ſervandam tantorum firmet ſententiam Sacerdotum.

Et in præfatione ejuſdem Concilii legitur: „ Cum Auctore Deo ex *evocatione* glorioſiſſimi Regis Chlothovechi, in Aurelianenſi urbe *fuiſſet Concilium congregatum* ſummorum Antiſtitum &c.

Rurſus in præfatione Synodis Aurelianenſi. II. ann. 533. Patres dicunt: „ Cum *ex præceptione glorioſiſſimorum Regum* in Aurelianenſem urbem, de obſervatione legis Catholicæ tractaturi, Deo auxiliante, *conveniſſemus* " &c.

Præfatio quoque Synodi Aurelianenſis V. anno 549. Childebertum Regem Synodum congregaſſe teſtatur. „ Ad divinam gratiam referendum eſt, quando vota Principum concordant animis Sacerdotum, ut, dum fit Pontificale Concilium, normam vivendi teneat recapitulatio antiqua Canonum, vel, ut locus tempuſque eſt, in quibuſcumque titulis veteribus adhærens nova Conſtitutio ſanctionum. Igitur cum *clementiſſimus Princeps* triumphorum titulis invictiſſimus *Dominus Childebertus Rex* pro amore ſacræ fidei, & ſtatu Religionis in Aurelianenſi urbe *congregaſſet* in unum Domini Sacerdotes, cupiens ex ore Patrum audire quod ſacrum eſt " &c.

Infinita pene ſunt hanc in rem veterum Synodorum teſtimonia, quæ evincunt Regum ac Principum auctoritate, & præcepto Synodos congregatas fuiſſe.

III. Quin ſi Synodorum atque præteritorum temporum monumenta evolvamus, reperiemus, vix ſine licentia Regum ac Principum Epiſcopos, & Prælatos in unum ſynodaliter conveniſſe.

„ Poſcendum) inquiebant Patres Concilli Tullenſis apud Saponarias anno 859.) a Chriſtianiſſimis, & piiſſimis Principibus noſtris, ut *Concilia Epiſcoporum juxta antiquam Eccleſiæ obſervantiam*, & ſtudium Catholicorum Principum, tam Patrum ſuorum, quam etiam eorum, qui ante illos extiterunt, *nullatenus omittantur*. Sed per ſingulas quaſque Provincias ſaltem ſemel per annos ſingulos cum *eorum favore*, & *pia exoratione celebrentur*. In eorum quoque Palatiis ſaltem ſemel intra biennium generalis Epiſcoporum Conventus agatur.

Hic non obſcure Synodi illius Patres innuunt, celebrationem Conciliorum ægre ſperari poſſe, ni Principum auctoritas, aut ſaltem licentia accedat.

IV. Quinimmo ſicuti in Italia, teſte Cardinale De Luca *diſc.* 30. *ad Concilium Tridentinum*, prohibita fuit convocatio Synodi Provincialis inconſulta Sacra Congregatione, ita quoque hiſce in Provinciis ægre permitteretur Synodorum Congregatio ſine prævia Regis licentia.

V. Hinc nullam pene in hiſce Provinciis convocatam Synodum videmus, ni una in ipſis litteris convocationis Principis, aut Regis licentiæ, aut aſſenſus mentio fiat.

VI. Patres Sinodi Turonenſis anno 1583. in proœmio Synodi ita loquuntur: „ In primis Deo optimo hæc Synodus gratias referendas cenſuit, prout refert, quod divini ejus ſpiritus afflatu Chriſtianiſſimus Rex noſter, Eccleſiæ Dei ſtatum, ac ordinem modis omnibus robore diſponens Conſiliorum Provincialium in univerſo Galliæ regno celebrationem gratam non ſolum habuerit, ſed eam etiam indici procuraverit.

VII. In litteris indictionis Concilii Rhemenſis ann. 1583. hæc leguntur: „ Nos igitur divino favore freti, Sanctorum Patrum exemplo adducti, graſſantibus Eccleſiarum noſtrarum morbis pro virili mederi cupientes, huc etiam accedente Sanctæ Sedis Apoſtolicæ auctoritate, nec non Chriſtianiſſimi Regis noſtri Henrici *conſenſu* ſimul, & hortatu, Concilium Provinciale in Eccleſia noſtra Rhemenſi, Dominica 1. poſt Feſtum Epiphaniæ celebrare decrevimus, & ſtatuimus,

VIII. Et Maximilianus a Bergis Archiepiſcopus Cameracenſis indicendo Synodum ſuam Provincialem an. 1565. ſe ad hanc indictionem potiſſimum animatum fuiſſe dicit, quod intelligeret, Regem celebrationem Synodi probare. Poſtquam enim multis expoſuiſſet miſerum Eccleſiæ Belgicæ ſtatum, atque periculum, quod Belgio immineret, niſi remedium opportunum adhiberetur, ſubjicit: „ Quare eum ſæpius inter nos de periculo, quod maximum Eccleſiis impendit, depellendo quæreremus: hæc una, in ceteris, ſacra nobis ancora viſa eſt, ſi mature Concilium Provinciæ Cameracenſis haberetur, in quo cum de reſtauranda diſciplina, tum vero de doctrina Chriſtiana conſervanda inter Patres ageretur. Huic autem indictioni addidit animum invictiſſimi atque religioſiſſimi *Principis Philippi Regis* Catholici omnium optimi, & maximi *Pietas* (in cujus ditione tota pene noſtra Provincia patet) qui cum id ſibi *vehementer placere*, ac *probari declaraſſet*; tum nihil potius habuimus, quam ut diem indiceremus ejus ineundi Concilii.

IX. Mathias Hovius Archiepiſcopus Mechlinien. ſuam convocans Synodum anno 1607. non omiſit quoque in ipſis convocationis litteris ſignificare, ipſam Synodi indictionem & quoad tempus, & locum Principi placere. „ Synodi Provincialis convocationem exiſtimavimus, inquit, non diutius differendam; ſed eam proxima hac æſtate, Deo opitulante, celebrandam, *idque prout etiam Sereniſſimæ ſuæ Celſitudini viſum eſt*, in civitate Mechlinien, Eccleſiaque noſtra Metropolitana.

X. Ex his cognoſcitur, convocationem atque indictionem Synodorum Provincialium ſemper manſiſſe penes Metropolitanos, ſed tamen hanc convocationem nequaquam fieri ſolitam eſſe, ni Principis, in cujus ditione Synodus convocanda eſt, conſenſus accedat: tum quia Principis intereſt ſcire, qui conventus, præcipue tam illuſtres, & numeroſi in ſuis ditionibus cogantur: tum etiam, quod Metropolitanorum auctoritas ordinarie eſſet inſufficiens, ut omnes, qui ad Synodum accedere tenentur, in unum convenire cogeret, niſi Regia, aut Principalis auctoritas accederet.

XI. Ad hæc tametſi videamus frequenter Reges, & Principes, tamquam Sacrorum Canonum executores, & diſciplinæ Eccleſiaſticæ defenſores, ac protectores, Epiſcopos ad Synodum celebrandam convocaſſe: atque eorum auctoritate ſe conveniſſe Epiſcopi frequenter profeſſi fuerint, omnis tamen decernendi atque ſtatuendi auctoritas penes Metropolitanum, atque Epiſcopos inviolata remanſit; uti ex ſupra allatis Synodorum præfationibus (quibus probatum fuit Regia auctoritate Synodos nonnunquam convocatas fuiſſe) patet.

XII. Aderat quidem nonnunquam in ipſa Synodo Miniſter

Regius,

Digitized by Google

ſtiis, ſed nequaquam, ut decideret, ſed ut ſua auctoritate Synodum tueretur, turbantes coerceret, atque inobedientes, ac rebelles in ordinem redigeret; uti recte notat Archiepiſcopus Turonenſis an. 1583. in Epiſtola ad Henricum III. Regem Galliarum, in qua in primis advertit: „ quod ad Concilia Epiſcoporum olim etiam Imperatores, Reges, Principes, pro Epiſcoporum virtute, fiducia, ac fide, non ſolum Clericorum, ſed etiam Laicorum, potentium, divitum, Judicumque graviores cauſas referrent judicandas. Deinde adjungit; Quin etiam, ut ne quid ex Regia decerperetur auctoritate, & dignitate, aderat ibi Regius Procurator (quem appellabant *executorem*), qui in exequendis contra ſæculares Eccleſiæ Decretis operam navaret ſtrenuam, & efficacem.

☞ XIII. Alterum quoque finem ſibi propoſuerunt Principes, cum ad Synodos Epiſcoporum ſuos mittebant Legatos, aut ipſimet intererant; quamvis inter Epiſcopos non ſederent judices, nihilominus officii ſui eſſe duxerunt, ſuggerere, & proponere, ſuper quibus a Patribus videbatur eſſe deliberandum, & ſtatuendum, uti inter alia fidem facit Concilium Sueſſionenſe II. in Monaſterio Sancti Medardi apud Sueſſiones, præſente Carolo Calvo Rege, a quinque Provinciarum Epiſcopis celebratum anno Chriſti 853.

In primis enim in Præfatione profitentur Patres, quod ipſis Synodum celebrare volentibus annuerit Carolus Rex; ipſoſque ad Urbem Sueſſionum in Monaſterio ſancti Medardi, & ſancti Sebaſtiani 10. Kalendas Maias convenire præcepit.

Inſuper, quod ipſemet „ Rex dignatus fuerit Synodo intereſſe, ut ſe (inquiunt) non ſolum devotione Eccleſiæ filium eſſe oſtenderet, verum etiam, ſicubi opus eſſet, Protectionem Regiam auctoritate monſtraret.

Poſt hæc *Can.* 1. ſubjungunt: „ Cum itaque Præſules diverſarum Eccleſiarum, Pro Rege *multa humiliter, & prudenter proponente*, tractaſſent potius quædam, quam definiviſſent, VI. Kalendas Maji, præſidentibus Synodo Hincmaro Rhemorum, &c.

Articuli per Regem Patribus exhibiti referuntur ad calcem Concilii tom. 8. Concil. General. *colum* 92. ſub hoc titulo, *Capitula a Domino Carolo Rege in eadem Synodo apud Sueſſionis Civitatem in Monaſterio ſancti Medardi* propoſita anno Incarnationis Dominicæ 853. in menſe Aprili.

Nec tantum in Synodis Provincialibus, ſed & in Conciliis Generalibus ſoliti fuere Principes Patribus exponere, ſuggerere, quæ ipſis pro reformanda diſciplina aptiora, & magis neceſſaria videbantur; quod & in noviſſima Tridentina Synodo per Imperatores, & Reges factum fuiſſe, acta hujus Synodi teſtantur, & in decurſu hujus Operis oſtenditur, quod articulorum a Principibus, Patribus Tridentinis propoſitorum ratio habita fuerit. ☜

XIV. Id enim licere Regibus Chriſtianis mirum non eſt; hi quippe ſunt Eccleſiæ, & ejus Decretorum defenſores ac Patroni: eadem auctoritate & jura ſua ſanciunt, & oracula Dei, ac Eccleſiæ tuentur. *Habet Rex cæleſtis*, ajebat Sixtus III. *terrarum Reges ſuo numini fœderatos*. Et ſane quam difficilis, immo & inefficax ſit futura Synodalium ſtatutorum executio, niſi executioni ſuffragetur, & accedat Regis, vel Principis auctoritas, per experientiam pluſquam notorium ſemper fuit.

Hinc etiam jam pridem obſervatum, ut quæ in Synodo Provinciali Epiſcopi ſtatuerant, & decreverant, Principi præſentarentur, ejuſque auctoritate, & approbatione confirmari, atque roborari peterentur (*a*).

XV. Archiepiſcopum Turonenſem in citata Epiſtola ad Henricum III. Galliarum Regem pro confirmatione Decretorum Synodalium ſuo, & Coepiſcoporum ſuorum nomine ſupplicantem audiamus: „ Offerimus tibi libellum exemplo Patrum Concilii Cabilonenſis ſecundo (anno 813.), qui Imperatori Carolo Magno ſua Decreta duxerunt offerenda, ut ſacratiſſimo ipſius judicio, quæ ab ipſis recte erant ſancita, *confirmarentur*, & ſicubi forſan eſſet omiſſum quidpiam, ejus prudentia ſuppleretur. Quod pridem & ita feciſſe Concilii Turonenſis tertii (anno 813.) Patres, ex ipſius fine haud dubie colligitur. Neque enim dum offerimus, ignoramus, quantum Eccleſiæ Miniſtris tribuas, quam religioſus ſis in tractandis Eccleſiæ Decretis, quam diligenter in mentem tuam introſpicias, & percunceteris teipſum, antequam de Miniſtrorum Dei ſtatutis aliquid exiſtimes immutandum. Grato igitur animo accipe, optime Princeps, tuorum humilium Oratorum Canones, *eoſque obſervari* per totam Provinciam *jubeto*". Habetur tom. 15. Conciliorum general. *col.* 1064.

XVI. Patrum ergo exemplo excitati, & executionis difficultatem prævidentes Epiſcopi Belgii, ſuarum reſpective Synodorum Decreta Principibus obtulerunt, nec niſi earum obtenta approbatione promulgare voluerunt.

Et quidem Ludovicus De Berlaymont Archiepiſcopus Cameracenſis, cum Synodum ſuam Provincialem celebraſſet, & concluſiſſet 23. Octobris an. 1586. ejuſdemque publicationem in diem 25. Septembris anni ſequentis diſtuliſſet, rationem hujus dilationis in litteris publicationis his verbis expreſſit: „ Ea (Decreta Synodalia) ne in lucem venirent citius ex eo accidit, quod pro feliciore eorumdem executione Regiam Majeſtatem Catholicam multis de cauſis imp orandam duximus; quæ dum maturo Senatorum ſuorum conſilio modum expendit, quo minore negotio, & majore cum fructu per totam Provinciam hæc executio decernatur, ſupervenientibus interim undequaque graviſſimis aliis rei bellicæ negotiis tempus elapſum eſt, ſed ut ſperamus non ſine fructu. Cum enim dicta ſua Majeſtas pro ſua in Deum pietate, in Catholicam religionem zelo, in Eccleſiaſticum ſtatum ſtudio, publico edicto ea, pro quibus maxime Regia ipſius auctoritas neceſſaria viſa fuerat, a vobis omnibus juxta mentem Patrum dicti Concilii inviolabiliter obſervari caverit; confidimus, Deo bene juvante, futurum, ut, dum concordes inter ſe, in vos autem communemque veſtram ſalutem propenſiſſimas intelligetis Superiorum veſtrorum tam ſpiritualium, quam temporalium voluntates, conjunctis etiam animis in hoc unum incumbatis, ut piiſſimis eorum deſideriis, & conceptæ de vobis expectationi modis omnibus reſpondeatis.

Manifeſtum ergo eſt, quod publicationem Decretorum Synodalium ſine prævio Principis conſenſu haud convenire judicaverit Metropolita Cameracenſis; atque ſpem optatæ executionis magna ex parte, in Edicto Regio ſuper executione ipſius Synodi, collocaverit.

XVII. Similiter Mathias Hovius concludens Synodum ſuam Provincialem 20. Julii anno 1607. de his Patres monuit, quod de *pleriſque rebus* in Synodo actis, *ſint conſulendæ Sereniſſimæ Celſitudines, quarum protectione*, ait, *ſperamus faciliorem executionem*.

Poſt hæc ipſa Decreta Synodalia, tam ipſius Archiepiſcopi, quam Epiſcoporum Comprovincialium nomine, Sereniſſimis Celſitudinibus Alberto, & Iſabellæ oblata fuerunt; atque ab his tranſmiſſa ad Conſilium Regium, & Senatum Brabantiæ examinanda; quo examine facto, edictum Principum ſuper ejuſdem Synodi executione conſtans 30. articulis ultima Auguſti ann. 1608. prodiit. Quod edictum, uti & edictum Philippi II. ad Synodum Cameracenſem (de quo ſupra) hodie hic in Belgio pro lege ſervantur; uti ſupra titulo V. De Ædituis Eccleſiarum notavimus, & in decurſu hujus operis ſæpius adhuc notandum erit.

XVIII. Quod ergo Epiſcopi agnoverint, quod auctoritas etiam Regia in executione Decretorum Synodalium concurrere debeat; atque ſine hac auctoritate vix eorum ſperandam eſſe optatam executionem ſat manifeſtum: illud optandum, ut Miniſtri Regii, quos Eccleſia Canonum ſuorum vindices, & protectores agnoſcit, etiam allaborarent, ut juxta toties iteratas Conciliorum, ac ſignanter noviſſimi Œcumenici Concilii Tridentini Sacroſanctas Sanctiones, frequentior eſſet Synodorum celebratio; quarum intermiſſioni magna ex parte diſciplinæ Eccleſiaſticæ collapſo, & abuſuum vitiorumque multiplicatio adſcribenda.

(*a*) Quod ſi in Galliis Canones Conciliorum nationalium iſtius muniri ſint conditionibus, tunc ad auctoritatem legis, quæ nationem Gallorum obliget, aſſurgunt. Statuta vero, quæ in Concilio Provinciali facta ſunt, obligant ejus Provinciam, modo etiam auctoritate Regia fuerint confirmata.

TITULUS VIGESIMUS PRIMUS.

De Legatis, & Nuntiis Apoſtolicis.

CAPUT PRIMUM.

De variis Legatorum ſpeciebus.

1 *Tres Legatorum ſpecies.*
2 *Quid Legati a* latere?
3 *Quid Legati* Miſſi?
4 *Legati* Miſſi *interdum mittuntur cum poteſtati a* latere.
5 *Quid Legati* nati?
6 *Variæ Legatorum ſpecies ex illis, quæ olim geſta originem ſumpſerunt.*
7 *Frequentes olim fuere Legationes Pontificiæ ad Imperatores pro particularibus negotiis Eccleſiæ.*
8 *Huic Legatorum generi correſpondent hodierni Legati a* latere.
9 *Jampridem fuere* Legati *Pontificum, qui in Comitatu Principum moras traherent pro quibuſcumque negotiis emergentibus.*
10 *Ex ſimili delegatione originem ſumpſit conſuetudo mittendi* Reſponſales, *& quod horum officium?*
11 *Hi dicti fuere* Apocriſiarii; *quorum frequens apud Veteres memoria.*
12 *Ex his originem habuere Legati* Miſſi.
13 *Hi ſubinde vocantur* Nuntii, *interdum* Internuntii.
14 *Olim Pontifices* Legatos *ſuos conſtituebant illuſtrium Eccleſiarum Epiſcopos.*
15 *Hinc profluxere Legati* nati.
16 *Si Queſnellio credatur, Julianus ſæculo V. fuit Apocriſiarius S. Leonis.*

I. INNOCENTIUS IV. in *Cap.* 1. *De Officiis Legati in VI.* ſtatuit: „ ut Eccleſiæ Romanæ Legati quantumcumque plenam Legationem obtineant, ſive *a nobis Miſſi* fuerint, ſive ſuarum *prætextu Eccleſiarum Legationis* ſibi vindicent dignitatem: ex ipſius Legationis munere conferendi Beneficia nullam habeant poteſtatem, niſi hoc alicui ſpecialiter duxerimus indulgendum. Quod in *fratribus* noſtris *Legatione* fungentibus nolumus obſervari: quia ſicut honoris prærogativa lætantur, ſic eos auctoritate fungi volumus ampliori.

Ex hac Pontificis deciſione notarunt Canoniſtæ poſt gloſſam ad citatum Capitulum, tres eſſe Legatorum ſpecies; nimirum Legatos *a latere*, Legatos *Miſſos*, & Legatos *Natos*.

II. Legati *a latere* vocantur Legati *Cardinales*: „ & hoc ideo ait Gloſſa, quia aſſumuntur *de latere* Papæ. Nam ſicut Imperator, & Patricii ſive Conſiliarii faciunt unum Corpus, cujus Imperator eſt caput, & Conſiliarii, qui ſibi aſſiſtunt in ſecretis, dicuntur eſſe membra, ita ſimiliter Papa, & Cardinales faciunt unum corpus, cujus Papa eſt caput, & Cardinales ſunt membra. Ideo quando aliquis aſſumitur de Cardinalibus, ut mittatur Legatus, dicitur ſumptus *de latere*, & appellatur *Legatus de latere*

III. Le-

Digitized by Google

III. Legati *Miſſi* ſunt, qui mittuntur ad aliquam Provinciam, ſed non ſunt *Cardinales*, & hujus generis eſſe ſolent hodierni *Nuntii*, & *Internuntii*, apud Reges, & Principes tamquam Legati Pontificis reſidentes.

IV. Notandum tamen, quod Legatus non Cardinalis, qui *Nuntius* dici conſuevit, mittatur interdum adjecta in eius Facultatibus hac clauſula, *cum poteſtate Legati a latere*, quæ de ſtilo Curiæ Romanæ conſuevit adjici mandatis Legatorum, qui fimbriam veſtimenti Papæ tetigerunt, ſeu qui ab eo vivæ vocis oraculo mandatum acceperunt; uti poſt alios monet Barboſa *Lib. 1. Juris Eccleſ. cap. 5.*

V. Legati *nati* vocantur, qui dignitati ſuæ Eccleſiaſticæ officium, & munus Legati Apoſtolici annexum habent. Qui ideo *nati* dicuntur, quia per ipſam dignitatis adeptionem, ſine nova ulla Sedis Apoſtolicæ, vel Pontificis commiſſione Legati Apoſtolici conſtituuntur, ſive *naſcuntur*.

VI. Tametſi hæc Legatorum Sedis Apoſtolicæ diſtinctio, præcipue ſub his *nominibus*, & cum ea diſtinctione, quæ juxta modernum Jus Canonicum inter ipſos intercedit, veteribus cognita non fuerit, nihilominus variæ reperiuntur jam pridem Legatorum a Romanis Pontificibus ad Reges, & Principes deſtinatæ Legationes, variique miſſi Legati, qui ſi attente conſiderentur, videbitur has tres Legatorum ſpecies ex uſitato jam olim vario *delegandi* modo ſenſim profluxiſſe.

VII. Præter Legatos enim, quos Pontifices Romani ad Concilia OEcumenica jam olim mittere conſueverant, & quorum in Conciliorum Actis frequens mentio occurrit, non erant infrequentes eorumdem Legationes ad Imperatores Chriſtianos pro negotiis Eccleſiæ procurandis.

Hujus generis Legatos ad Conſtantium Liberius deſtinavit, ut Concilium Aquilejæ cogendum impetraret, ubi de novo adverſus S. Athanaſium objecto crimine majeſtatis, & de veræ fidei reſtitutione tractari poſſet. Miſſi fuere ad Conſtantium Vicentius Capuenſi Epiſcopus, cum Marcello æque ex Campania Epiſcopo, qui Arelatem accedentes, Athanaſii damnationi minis Conſtantii inflexi ſubſcripſerunt, uti patet ex fragmento Epiſtolæ Liberii ad Oſium Cordubenſem Epiſcopum, & pluribus narrat Baronius ad annum 353. Quare fidem Nicænam in cauſa Athanaſii valde periclitari cernens, ſecunda legatione Conſtantium adivit, miſſo Lucifero Calaritano Epiſcopo, Pancratio Presbytero, & Hilario Diacono, ut Concilium impetraret: „ Ad exorandam igitur manſuetudinem tuam (inquit „ in litteris ad Conſtantium) ut benevolo animo allegationes no„ ſtras audire digneris, fratrem & Coepiſcopum meum ſanctum vi„ rum Luciferum cum Pancratio Compresbytero meo, & Hilario „ Diacono placuit proficiſci: quos credimus de Clementia tua *ad pa„ cem* omnium *Eccleſiarum* Catholicarum *non difficulter poſſe Conci„ lium* impetrare. Dei omnipotentis clementia te nobis cuſtodiat.

Euſebium Vercellenſem in Gallia Epiſcopum litteris quoque ſuis hortatus eſt Liberius, ut ſe Legatis ſuis adjungeret. „ Quia ſcio, „ inquit, ſanctum fidei tuæ calorem cum ejus (Luciferi Calaritani) „ animo concordare.

VIII. Huic Legatorum generi quidni reſpondeant extraordinarii illi moderni Sedis Apoſtolicæ Legati, „ qui juxta modernam pra„ xim (ait Cardinalis de Luca) nonniſi conſtituti in dignitate *Car„ dinalitia* deputari ſolent, & qui *de latere* dicuntur, apud Reges „ & Principes *pro bellis* componendis, vel *pro fœdere* adverſus in„ fideles, vel hæreticos, ſimilibuſque *gravioribus* negotiis". In relat. Rom. Curiæ *Diſc.* 4. *num.* 11.

IX. Aliæ itidem fuere jam pridem Romanorum Pontificum Legationes, quæ longiores moras in Comitatu, ſive Curia, aut Urbe Regia trahebant; quæque non alicui negotio ſpecialiter adſtrictæ, ad qualcumque cauſarum emergentium figuras porrigebantur.

Iſtius legationis exemplum videre eſt in perſona Juliani Coenſis Epiſcopi; cui mox poſt ſolutam Chalcedonenſem Synodum S. Leo hanc ſpecialiter curam commendavit, ut proſpiceret ſolerter, ne hæreſis Neſtoriana, vel Eutychiana invaleſceret: quæ ſuggerenda Principibus forent, vice Pontificis inſinuaret; de rebus ambiguis Pontificem conſuleret, cumque de ſtatu Eccleſiarum Orientis creberrimis relationibus admoneret. „ Studeat ergo Dilectio tua (inquit „ *Epiſt.* 86. ad Julianum) piam, & neceſſariam curam ſollicitudini „ Apoſtolicæ Sedis impendere, quæ tibi apud ſe nutrito, Catholi„ cam contra Neſtorianus; & Eutychianos hæreticos actionem ma„ terno jure commendat, ut divino fultus auxilio ſpeculari de Con„ ſtantinopolitanæ urbis opportunitate non deſinas: ne prædictorum „ dogmatum impius uſquam turbo conſurgat.

X. Ex hac delegatione, ait Petrus de Marca *lib. 5. c. 16. De Concord. Sac.* & *Imp.* „ Occaſio profecta eſt mittendorum ad Urbem „ Regiam *Reſponſalium* Apoſtolicæ Sedis; præcipue poſt Juſtiniani „ tempora, qui felicibus armis triumpho de Gothis acto, Italiam „ imperio conſolidavit. Tunc enim erant aſſidui in Comitatu „ Diaconi *Reſponſales*, qui & *cauſas proprias Eccleſiæ Romanæ* „ apud *Principem* proſequebantur, & pro *negotiis fidei*, & *diſci„ plinæ excubabant*; ſimulque veluti fidei publicæ obſides in Co„ mitatu degebant, obſequii Principibus debiti fidei juſſionem præſtantes.

XI. Legati dicti ſunt *Reſponſales*; ſive *Apocriſiarii* ab illius temporis Scriptoribus, quod reſponſa ſeu mandata exequerentur eorum, a quibus miſſi erant.

Ita Agapetus Papa apud Imperatorem, Apocriſiarium Eccleſiæ ſuæ Pelagium Diaconum ſuum conſtituit, uti refert Liberatus in Breviario *cap.* 22. Et Gregorium Magnum, dum adhuc eſſet Diaconus, nomine Pelagii II. Apocriſiarii, ſeu Legati munere apud Imperatorem functum fuiſſe teſtatur ipſemet *lib. 3. Dial. cap.* 23. his verbis: „ Tempore quo exhibendis *reſponſis* ad Principem ipſe tranſmiſſus ſum". Et *Apocriſiariorum* meminit Juſtinianus in *Novella 6. cap.* 2. vetanis: „ ne Epiſcopi ad Comitatum accedant, ſed negotia ſua „ ibidem per *Apocriſiarios* agant.

XII. Huic Legatorum, ſeu Apocriſiariorum generi reſpondent hodierni Sedis Apoſtolicæ Legati, quos Canoniſtæ *Legatos miſſos* vocant, vulgo vero *Nuntii*, vel *Internuntii* dicuntur.

XIII. Qui enim nomine Pontificis aſſiſtunt apud Imperatorem, ac Reges, alioſque ſupremos Principes, hodie *Nuntii* Apoſtolici dicuntur. „ In iis vero Regnis, & Principatibus, in quibus ipſe „ Princeps non reſidet, ſed ejus Vicarius, vel alter ſupremus Ma„ giſtratus, Papa deputat (inquit Card. de Luca) Officiales ſub „ nomine Collectorum, *Internuntiorum*, ſeu Reſpondentium, qui „ quamdam *Nuntiorum* imaginem habent, iiſque Facultates majo„ res, vel minores communicari ſolent juxta diverſos ſtilos.

XIV. Denique Pontifices Romani intelligentes, quanti momenti eſſet ad firmandam auctoritatem ſuam apud gentes gratia, & favor Epiſcoporum principalium, & illuſtriſſimarum Eccleſiarum, quibus ob prærogativam urbium præſto quoque erat Principum favor, illos dignitate Vicariorum Sedis Apoſtolicæ jam pridem honorarunt.

Et ita Patroclo Arelatenſi Epiſcopo propter ſummam Urbis celebritatem, quam *Gallicam Romam* vocat Auſonius, vices ſuas commiſit Zoſimus Papa; Hilarus rurſus Leontio; Gelaſius I. Æonio; Symmachus Cæſario Arelatenſi; Vigilius Auxomio.

XV. Unde cum per plurium ſeriem Pontificum Arelatenſibus Epiſcopis continuata fuiſſet legatio Pontificia per plures annos, generali tandem conceſſione Pontificum, jus *perpetuæ* legationis *ipſi Sedi*, & *Eccleſiæ Arelatenſi* fuit tributum, & aſſignatum. Quam in rem notandæ ſunt Epiſtolæ S. Gregorii *lib.* 4. *Epiſt.* 50. 52. & 54. Item ejuſdem reſponſum 9. ad Auguſtinum Anglorum Epiſcopum, relatum a Gratiano 25. *qu.* 2. *Can.* 3.

Similia legationis privilegia a Pontificibus illuſtrioribus Eccleſiis conceſſa, tum antiqua, tum recentiora Eccleſiaſtica monumenta plura ſuppeditant: quemadmodum videre eſt apud Interpretes ad titulum Decretalium *De Officio Legati*: dicunturque, qui hujuſmodi legationis privilegio ſunt inſigniti, *Legati nati*: eo quod ſtatim, ut Eccleſiis ſuis præficiuntur, & Præſules creantur, id muneris & officii Legati Apoſtoli nanciſcantur; uti ſuperius notatum eſt.

☞ XXI. Diximus *num.* 9. Julianum Coenſem Epiſcopum fuiſſe S. Leonis Papæ Legatum; credit tamen Paſchaſius Queſnellius nota ſexta ad Epiſtolam 84. S. Leonis, Marciano Auguſto inſcriptam, *Apocriſiarios*, quos hodie *Nuntios* vocamus, in comitatu Principis vices Romani Pontificis agentes, primum fuiſſe inſtitutos in perſona hujus Juliani.

Quin & ibidem obſervat, hinc originem habuiſſe Vicarios, ſeu ut nunc loqui conſuevimus, *Nuntios* Sedis Apoſtolicæ.

Obſervat inſuper, hos Vicarios, ſeu Nuntios a viris dictis non male comparari cum *Apocriſiariis* Patriarcharum Orientalium; licet diſcrimina nonnulla inter eos interceſſiſſe, obſervet.

Quo motivo inductus fuerit ſanctus Leo, ut ad Urbem Regiam deſtinaret *Vicarium*, qui ibidem intenderet iis, quæ agebantur, præſertim ab Epiſcopo Conſtantinopolitano; latius exponit ibidem Queſnellius, notans quoque, quare præ ceteris in ſuum Vicarium elegerit ſanctus Leo hunc Julianum Epiſcopum.

De origine autem *Apocriſiariorum*, eorumque apud Imperatores reſidentia, & officiis fuſius tractat Petrus de Marca *lib.* 5. *de Concord. Sacerd.* & *Imp. cap.* 16. 17. & 18. obſervatque *cap.* 16. *num.* 4. ex *Novella* 6. Juſtiniani *cap.* 3. quod ævo hujus Imperatoris, ſoli Patriarchæ ſuos haberent in Aula Imperatoris reſidentes *Apocriſiarios*, hoſque diſtinctos fuiſſe a Clericis & OEconomis ceterorum Epiſcoporum, qui ad Palatium mittebantur.

Notat inſuper *cap.* 17. *num.* 3. quod *Apocriſiarii*, ſive *Reſponſales* nullam juriſdictionis partem attingerent; niſi ex delegatione ſpeciali, quæ aut a Principe fiebat, aut aliquando a ſummo Pontifice, quod tamen raro contingebat, uti ibidem monet de Marca.

Quoad hunc articulum, hodierni Nuntii, ſive Internuntii Apoſtolici cum priſtinis illis Patriarcharum Apocriſiariis fere conveniunt. Scitur enim in pleriſque Regnis, ac notanter in Gallia, & Belgio hodiernos Nuntios nullum juriſdictionis actum exercere poſſe, immo nec facultatibus ſuis uti poſſe, niſi per Principem, aut per ejus ſuprema Auditoria, recognitæ & admiſſæ fuerint, uti in hoc opere probatum eſt. ☜

CAPUT II.

De Auctoritate, & Dignitate Legatorum.

1 *Legati in Comitatu Principis pro cuſtodia fidei, & diſciplinæ obſervantia excubabant.*
2 *Epiſcopo Theſſalonicenſi a tempore Damaſi Papæ Legatio Sedis Apoſtolicæ facta fuit.*
3 *Cuſtodia Regularum ſeu Canonum per omnes Eccleſias Legationi ſuæ ſubjectas ipſi incumbebat.*
4 *Curam omnium illarum Eccleſiarum habere debebat, & ordinationi Clericorum intendere.*
5 *Ipſe inconſulto Epiſcopi ordinari non poterant; Metropolitanos ipſe ordinare debebat.*
6 *Habebat jus convocandi Synodum.*
7 *Majores cauſæ Pontifici reſervantur.*
8 *Ob non reſervatas majores cauſas Sedi Apoſtolicæ redarguitur Legatus.*
9 *Metropolitanis ſua jura ſervantur.*
10 *Quomodo in habendis Conciliis ſe gerere debeat?*
11 *De ſervanda moderatione in evocandis Epiſcopis ad Concilia.*
12 *Corollarium ex præcedentibus.*
13 *Major primis ſeptem ſæculis fuit auctoritas Legatorum, quos hodie dicimus* Natos, *quam* Miſſorum.
14 *Cur ſequentibus ſæculis illorum diminuta, horum aucta?*
15 *Alexander II. neceſſitatem mittendorum Legatorum deſumit ex cura omnium Eccleſiarum Pontifici incumbente.*
16 *Eadem multum urſit, & magnificis verbis expreſſit Innocentius III.*

17 Hoc

Digitized by Google

17 *Hoc poſito fundamento omnia pene negotia ad Legatos Miſſos devoluta ſunt.*
18 *Legati reputantur* Ordinarii, *& eorum poteſtas* ordinaria.
19 *Statuta eorum morte non extinguuntur.*
20 *Poterant de cauſis in prima inſtantia cognoſcere.*
21 *Legatorum officium morte Pontificis non exſpirat.*
22 *Legatis etiam* procurationes, *ſeu neceſſarii ſumptus tandem ſubminiſtrari debuerunt.*
23 *Exceſſus Legatorum in harum exactione, & quæ adhibita moderatio?*
24 *Legati reputati fuerunt tamquam* Proconſules *Romani.*
25 *Ad horum exemplum* inſignis *Legationis utebantur extra loca ſuæ Legationis.*
26 *Nequidem Patriarcha, præſente Legato, poteſt jubere ſibi præferri* crucem; *nec Epiſcopus actum juriſdictionis ordinariæ exercere.*
27 *Præſente Legato* a latere, *aliorum Legatorum auctoritas ceſſat.*
28 *Legati* a latere *juriſdictionem ſaltem* voluntariam *extra fines ſuæ Legationis exercent.*
29 *Poteſt Legatus* a latare *conferre Beneficia juris Patronatus Eccleſiaſtici.*
30 *Aliqua ſemper Pontifici ſunt reſervata.*
31 *Ex his plura, vel pauciora pro arbitrio Pontificum Legatis committuntur.*
32 *Non parum obſcurum eſt determinare ex Jure, quæ Legatis competant; & quare?*
33 *Prudenter Pontifices in inſtructionibus, quas Legatis concedunt, exprimunt ea, quæ eorum curæ concredunt.*

I. SANCTUS Leo ſcribens ad Pulcheriam Auguſtam, Juliani Coenſis Epiſcopi, atque ſui ad Urbem Regiam Legati munus eleganter expreſſit his verbis: „ Cum in *cauſa fidei*, cui gloria ve„ ſtra famulatur, *vicem* ipſi meam aliquatenus *delegaverim*, ut „ ab ea, quæ vobis debetur, obſervantia non recedens, pietati „ me veſtræ præſentare non deſinat: exequens *in cuſtodia fidei*, „ & in *Eccleſiaſticis diſciplinis* per omnia ſollicitudinem meam, & „ *opportunis ſuggeſtionibus*, quod *univerſali* Eccleſiæ proſit, *inſi*„ *nuans*: ut in ipſo, nec Catholicis veſtrum præſidium, quibus „ volumus ſubveniri, nec meum vobis deſit obſequium ". *Epiſt.* 85. *cap.* 2. editionis Queſnellii.

II. Quanta autem eſſet eo tempore eorum auctoritas, quos hodie Legatos *natos* dicimus, facile poſſumus cognoſcere ex litteris S. Leonis ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum.

Pro quo notandum, Epiſcopo Theſſalonicenſi jam a temporibus Damaſi Papæ vices Sedis Apoſtolicæ fuiſſe per Illyricum delegatas; uti ſat manifeſtum eſt ex Epiſtola Innocentii I. qui non ita multo poſt Damaſum in Cathedra Petri ſedit. Hic enim ad Anyſium Theſſalonicenſem Epiſcopum ſcribens, ait, ſe ipſi eamdem poteſtatem committere, quam a Damaſo, Siricio, & Anaſtaſio ante acceperat. „ Cui etiam (ideſt „ Anyſio) tanti ac tales viri „ prædeceſſores mei Epiſcopi, ideſt, ſanctæ memoriæ *Damaſus*, „ Siricius, atque ſupra memoratus vir (id eſt Anaſtaſius) ita de„ tulerunt, ut omnia, quæ in illis partibus gererentur, Sanctita„ ti tuæ, quæ plena juſtitiæ eſt, traderent cognoſcenda.

Et in Epiſtola ad Ruffum Theſſalonicenſem ſimiliter Epiſcopum Anyſii ſucceſſorem, qua ei vices ſuas per Illyricum delegat: „ *non* „ *primitus* hæc iſta ſtatuentes, ſed *Prædeceſſores noſtros Apoſtolicos* „ imitati, qui beatiſſimis Acholio, & Anyſio injungi pro eorum „ meritis iſta voluerunt ". Habentur hæ litteræ Innocentii in Actis Synodi Romanæ ſub Bonifacio II. anno 531. *tom.* 4. *Conc. col.* 1701.

Succeſſores Innocentii prædeceſſorum veſtigia præmentes, vices ſuas Epiſcopo Theſſalonicenſi demandare perrexerunt, quemadmodum ſuſe deducit Stephanus Balutius in appendice ad librum V. Petri de Marca *De Concordia Sacerdotii, & Imperii c.* 34. *&* 35.

III. Quæ autem fuerit Epiſcopi illius in qualitate Vicarii, ſeu Legati Sedis Apoſtolicæ per Illyricum auctoritas tempore S. Leonis, ex ejus litteris facile cognoſci poteſt.

Anaſtaſius Theſſalonicenſis Epiſcopus a Sixto II. prædeceſſore Leonis Vicariatu Sedis Apoſtolicæ fuerat ornatus, eumque per multos annos geſſerat; atque eumdem ſibi a Leone Sixti ſucceſſore continuari petiit, quod Leo conceſſit, ad illum ſcribens in hæc verba: „ Poſtquam itaque petitio tuæ dilectionis innotuit per fili„ um noſtrum Nicolaum Presbyterum, ut *tibi* quoque *a nobis*, „ ſicut *deceſſoribus tuis*, *per Illyricum* cum noſtra vice propter *cu*„ *ſtodiam Regularum auctoritas* præſtaretur. præbentes aſſenſum, „ noſtra adhortatione compellimus, ut nulla diſſimulatio, negli„ gentia nulla proveniat circa Eccleſiarum regimen per Illyricum „ poſitarum, *quas* dilectioni tuæ *vice noſtra committimus*, beatæ „ recordationis Siricii exemplum ſecuti, qui ſanctæ memoriæ Any„ ſio prædeceſſori tuo, bene de Apoſtolica Sede tunc merito, & „ rebus poſt ſequentibus approbato, certa tum primum ratione „ commiſit: ut per illam Provinciam poſitis, quas ad diſciplinam „ teneri voluit, Eccleſiis ſubveniret ". Et infra: „ Imitatorem te „ tam prædeceſſoris tui, quam deceſſoris, qui pari modo hoc & „ meruiſſe, & egiſſe cognoſcitur, eſſe volumus: ut de profectu „ Eccleſiarum, quas tibi vice noſtra committimus, gaudeamus ". *Epiſt.* 4. edit. Queſnellii.

IV. Poſt narrationem illam, exhortationem ſubjicit: „ Credita „ itaque tibi, Frater cariſſime, *gubernacula* pervigil tene, & men„ tis tuæ oculos per omnia, quæ curæ tuæ videas injuncta, cir„ cumſer, in mercedem tuam profutura cuſtodiens, & his, qui „ diſciplinam Canonum labefactare nituntur, obſiſtens; divinæ le„ gis ſanctio veneranda, & Canonum ſpecialius Decreta ſerven„ tur. Per commiſſas tibi Provincias tales Domino Sacerdotes, „ quibus ſola vitæ, & Clericalis Ordinis ſuffragentur merita, con„ ſecrentur. Nihil gratiæ perſonali, nihil ambitioni, nihil redem„ ptis permittas licere ſuffragiis. Examinentur diligentius, & per „ *longum vitæ tramitem* diſciplinis Eccleſiaſticis, qui ordinandi „ fuerint, imbuantur. Si tamen illis omnia, quæ a SS. Patribus „ ſunt conſtituta, conveniant, & quæ Beatum Apoſtolum Paulum „ de talibus legimus præcepiſſe, cuſtodierint: ut unius uxoris vir „ ſit, & hanc virginem, ut auctoritas divinæ legis cavet, acce„ perit.

V. Docet deinde bigamum vere eſſe, qui nondum Chriſtianus habuerit uxorem, &, ea mortua, aliam duxit in uxorem. Poſt hæc pergit in dandis mandatis: „ Nullus, *te inconſulto*, per illas „ Eccleſias *ordinetur Antiſtes*; ita enim fiet, ut ſint de eligendis „ matura judicia, dum tuæ dilectionis examinatio formidetur. „ Quiſquis vero a Metropolitanis Epiſcopus contra noſtram præ„ ceptionem; præter tuam notitiam, fuerit ordinatus, nullam ſibi „ apud nos ſtatus ſui eſſe noverit firmitatem, eoſque uſurpationis „ ſuæ rationem, qui hoc præſumpſerint, redditures. Singulis au„ tem Metropolitanis ſicut poteſtas iſta committitur, ut in ſuis „ Provinciis jus habeant ordinandi; ita eos Metropolitanos a te „ volumus ordinari, maturo tamen & decocto judicio. Quamvis „ enim omnes Antiſtites probatos, & Deo placitos deceat conſe„ crari, hos tamen præcellere volumus, quos præfuturos his, qui „ ad te pertinent, Conſacerdotibus, noverimus. Quod dilectionem „ tuam ſollicitius agere præmonemus, & cautius, ut illud Apo„ ſtolicum cuſtodias, quod ſcriptum eſt: *Manus cito nemini impo*„ *ſueris* " 1. Tim. cap. 5. v. 22.

Duo hic Vicario ſuo tribuit Leo. Primum, ut nullus Epiſcopus a ſuo ordinetur Metropolitano, niſi cum notitia ipſius Vicarii. Secundum, quod Metropolitani non modo conſulto prius Vicario Apoſtolico, ſed ab ipſo Vicario per omnes Illyrici Provincias ordinentur.

VI. Ulterius in dandis mandatis proſequitur: „ Ad Synodum „ *quiſquis Fratrum* fuerit *evocatus*, *occurrat*, nec Sanctæ Congre„ gationi ſe deneget: in qua maxime conſtituendum eſſe noverit, „ quod ad diſciplinam poterit Eccleſiaſticam pertinere. Melius enim „ culpa vitabitur, ſi inter Sacerdotes Domini collatio frequentior „ habeatur, & emendationi pariter, & charitati plurimum præ„ ſtat adunata ſocietas. Illic, ſi quæ cauſæ natæ fuerint, præ„ ſtante Domino, ita poterunt terminari, ut contentio nulla re„ ſideat; ſed ſolida inter Fratres charitas coaleſcat.

His verbis factam eſſe auctoritatem Epiſcopo Theſſalonicenſi evocandi quoſcumque Epiſcopos Illyricianos ad Synodum, evidens eſt; hocque jam pridem ab Innocentio I. Theſſalonicenſi Epiſcopo tamquam vices Sedis Apoſtolicæ gerenti datum fuiſſe privilegium, colligitur ex litteris Innocentii ad Ruffum Theſſalonicenſem Epiſcopum: „ Licitum autem, & Apoſtolicæ Sedis favore permiſſum „ tuæ Fraternitati cognoſco, ut cum aliqua Eccleſiaſtica ratio, „ vel in tua, vel in memoratis Provinciis agitanda, cognoſcenda„ que fuerit, *quos velis Epiſcoporum ſocios quibuſcumque de Eccle*„ *ſiis aſſumas tecum*, quorum & fide, & moderatione quidquid „ neceſſitas, cauſave flagitaverit, optimus dirigas arbiter, & præ„ cipuus, quippe a nobis lectus definias interceſſor.

VII. Huic mandato hanc adjungit Leo cautionem: Si qua vero „ cauſa *major* evenerit, quæ a tua Fraternitate illis præſidente „ non potuerit definiri, relatio tua miſſa nos conſulat: ut reve„ lante Domino, cujus miſericordiæ profitemur eſſe quod poſſu„ mus, quod ipſe nobis aſpiraverit, reſcribamus: ut cognitioni „ noſtræ pro traditione *veteris* inſtituti, & *debita* Apoſtolicæ Se„ dis *reverentia*, noſtro examine vindicemus; ut enim auctorita„ tem noſtram vice noſtra exercere te volumus; ita nobis, quæ „ illic componi non potuerint, vel qui vocem appellationis emi„ ſerit, reſervamus.

VIII. Unde cum poſtea Anaſtaſius Theſſalonicenſis Epiſcopus, cui hic ſuas vices, & mandata dederat Leo, Atticum veteris Epiri Metropolitanum aſpere nimis tractaſſet, deque ea re idem Atticus querelas ſuas ad Leonem retuliſſet, ipſe ad Anaſtaſium reſcribens de indigniſſimo modo, quo Atticum tractaſſet (quemadmodum diſerte, & late deſcribit Leo in *Epiſt.* 12. edit. Queſnellianæ) in memoriam ei revocat illa mandata, eum redarguens, quod ea non ſervaſſet. „ Nam cum *majora* negotia, & *difficiliores* cau„ ſarum exitus liberum tibi eſſet, ſub noſtræ exſpectationis ſen„ tentia expendere, nec ratio tibi, nec neceſſitas fuit in id, quod „ menſuram tuam excederet, deviandi.

Et inferius eamdem cauſam repetit, pronuntians Anaſtaſium non debuiſſe cauſam Attici, qui Metropolitanus Epiſcopus erat, judicare, donec ad ejus conſulta Leo reſcripſiſſet. „ Præſertim, ait, cum etiamſi „ tale aliquid mereretur, exſpectandum fuerat, quid „ ad tua conſulta reſcriberem ". Et paucis interjectis: „ Sed e„ tiamſi quid *grave intollerandumque* committeret, noſtra erat ex„ ſpectanda cenſura, ut nihil prius ipſe decerneres, quam quid no„ bis placeret, agnoſceres. Vices enim noſtras ita tuæ credidimus „ charitati, ut in *partem* ſis vocatus *ſollicitudinis*; „ *non in pleni*„ *tudinem* poteſtatis ". *Epiſt.* 12.

Sic caſtigato increpatoque Anaſtaſio ob tranſgreſſos ſuæ auctoritatis limites, nova dat mandata ſumpta partim ex veteribus, quæ hic vel explicantur, vel illuſtrantur, partim de novo addita, atque ex his præcipue notanda ſequentia.

IX. Primum, quod his verbis exprimitur: „ Secundum SS. PP. „ Canones ſpiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia con„ ſecratos, Metropolitanos ſingularum Provinciarum Epiſcopos, „ quibus ex delegatione noſtra fraternitatis tuæ cura prætenditur, „ jus traditæ ſibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decer„ nimus, ita ut a regulis præſtitutis nulla aut negligentia, aut „ præſumptione diſcedant ". Apud Gratianum 25, *quæſt.* 2. *Can.* 5.

X. Septimum pertinens ad graviſſimum diſciplinæ punctum, quod verſatur in cauſarum judicio. „ De Conciliis autem Epiſcopali„ bus, ait, non aliud indicimus, quam Sancti Patres ſalubriter „ ordinarunt: ut ſcilicet bini conventus per annos ſingulos ha„ beantur, in quibus de omnibus querelis, quæ inter diverſos „ Eccleſiæ ordines naſci adſolent, judicetur. Ac ſi forte inter

„ ipſos,

Digitized by Google

„ ipſos, qui præſunt, de majoribus, quod abſit, peccatis cauſa „ naſcitur, quæ Provinciali nequeat examine definiri, fraternitatem tuam de totius negotii qualitate Metropolitanus curabit „ inſtruere, ut ſi coram poſitis fratribus, nec tuo fuerit res ſopita judicio, ad noſtram cognitionem, quidquid illud eſt, „ transferatur.

XI. Decimum caput præſcribit modum, quo Legatus ſe gerere debeat in evocandis Epiſcopis ad generalem Synodum totius Illyrici. „ In evocandis ad te Epiſcopis moderatiſſimum eſſe te volumus, ne per majoris diligentiæ ſpeciem, fraternis videaris „ gloriari injuriis. Unde ſi cauſa aliqua major extiterit, ob quam „ rationabile ac neceſſarium ſit, fraternum advocare conventum: „ binos de ſingulis Provinciis Epiſcopos, quos Metropolitani crediderint eſſe mittendos, ad fraternitatem tuam venire ſufficiat, „ ita ut præſtituto tempore non ultra 15. dies, qui convenirent, retardentur.

XII. Ex his patet, jam tum tempore S. Leonis non exiguam fuiſſe Vicariorum Sedis Apoſtolicæ auctoritatem, ita tamen moderatam, ut Synodorum Provincialium, & Metropolitanorum jura illibata eſſe vellet Leo; nec non graviores, ac difficiliores cauſas, quæ ſine multis contentionibus in Provinciis terminari non poterant, ad Sedem Apoſtolicam per Vicarium eſſe referendas.

XIII. Ad hæc notandum, eam auctoritatem potiſſimum creditam fuiſſe Epiſcopis ampliſſimarum civitatum; qui, uti ſupra monui, ſucceſſu temporis titulo ſuæ dignitatis *Legatos* Sedis Apoſtolicæ ſe dixerunt; atque inde vocati *Legati nati*.

Hos vero, qui ad Principes aut Reges a Sede Apoſtolica mittebantur, nuſquam legimus primis ſæculis tanta auctoritate inſtructos; immo plerimque Diaconi dumtaxat erant, *Reſponſales*, ſive *Apocriſiarii* dicti, nulla juriſdictione inſtructi, ſolis negotiis Sedis Apoſtolicæ gerendis apud Principes occupati: ideoque primitus auctoritas eorum, qui hodie Legati *nati* vocantur, amplior fuit, quam eorum, qui pro certis negotiis ad Provincias mittebantur, vel apud Principes nomine Pontificis reſidebant: quos hodie *Nuntios* dicimus.

XIV. At cum lapſu temporis jus perpetuæ legationis eſſet quibuſdam Eccleſiis annexum; viderentque Pontifices, perſonarum, quæ illis præficiebantur Eccleſiis, delectum nequaquam a libero ſuo pendere arbitrio, cœperunt horum Legatorum auctoritatem imminuere; aliorum vero, qui ab ipſorum libera dependebant nominatione augere; quæ auctoritas circa ſæculum undecimum ſummum incrementum accepit.

XV. Legatorum mittendorum neceſſitatem Alexander II, circa annum 1062. ex eo capite accerſit, quod *cura univerſalis* Eccleſiæ eum cogat mittere ad *Vicem* ſuam perſonas, quæ viſitent Eccleſias, cum id ipſe *per ſe* facere non poſſit; atque hinc ſumit occaſionem mittendi in Gallias Petrum Damiani Cardinalem, & Epiſcopum Oſtienſem, qui illi perſonam Pontificis repræſentaret. Epiſtola hæc ſcripta eſt ad Archiepiſcopos Galliæ, & extat tomo 9. Concil. generalium *col.* 1131.

Altius hoc jus repetit Gregorius VII. qui Legatum in Gallias mittens, Amatum Epiſcopum Oloromenſem, dicit „ ſe id facere, „ quod Romana Eccleſia hanc conſuetudinem habuit *ab ipſis ſuæ* „ *fundationis primordiis*, ut ad omnes partes, quæ Chriſtianæ re„ ligionis titulo prænotantur, ſuos Legatos mitteret, quatenus „ ea, quæ gubernator, & rector ejuſdem Eccleſiæ per ſuam præ„ ſentiam expedire non prævalet, vice ſua Legatis conceſſa, mo„ nita ſalutis, & morum honeſtatem per eos *cunctis per orbem* „ *terrarum* conſtitutis Eccleſiis nuntiaret, eaque Apoſtolica do„ ctrina in omnibus, quæ Sacræ Religioni conveniunt, diligen„ ter inſtrueret.

XVI. Eamdem veterem conſuetudinem, & rationem allegarunt paſſim ſequentes Pontifices, ut Legatorum mittendorum neceſſitatem, & eorum auctoritatem adſtruerent; ſed præ reliquis Innocentius III. magnificis verbis elocutus eſt, quod Prædeceſſores ſui ſimplici ſermone dixerant. Primum igitur ſcribit, Dominum Jeſum Chriſtum Sedem Apoſtolicam inſtituiſſe, totius Chriſtiani orbis caput, & Magiſtram, a qua panis intellectus, & vitæ ad alias procedat Eccleſias. Pontificem Romanum portare onera gravia cum plenitudine poteſtatis. Verum quia ipſe cuncta per ſe facere non poteſt, multos ſibi operarios, & coadjutores, ac per eos exequi, quod per ſe non poteſt perſonaliter adimplere, ſic vices ſuas aliis committendo, ut intelligatur ipſemet facere, quod per alios fieri decernit. Cum autem neceſſitas Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ poſtulet illuc mitti Legatum *a latere*, deſtinaſſe ſe in eam rem Pelagium Epiſcopum Albanenſem; „ cui nos vices noſtras commiſimus, „ inquit, ut juxta verbum Propheticum evellat & deſtruat, ædi„ ficet & plantet, quæ ſecundum Deum evellenda & diſtruenda, „ nec non ædificanda cognoverit, & plantanda.

Hæc Epiſtola ſcripta ad Imperatorem Conſtantinopolitanum extat *lib.* 16. *epiſt.* 104.

XVII. Hoc poſito fundamento, Legatorum Sedis Apoſtolicæ ita crevit poſterioribus ſæculis auctoritas, & dignitas, ut cuncta omnino Provinciarum negotia ad eos deferrentur, ſive de judiciis ageretur, ſive de confirmationibus privilegiorum; tum de aliis quibuſcumque negotiis tractaretur, ut ex actis illorum temporum manifeſtum eſt.

Et quidem ſæculo undecimo ad Regem Anglorum ſcribebat Paſchalis II. „ Univerſum ſiquidem terrarum orbem Dominus, & „ Magiſter ſuis diſcipulis diſpertivit; ſed Europæ fines Petro ſin„ gulariter commiſit, & Paulo. Nec per eorum tantum, ſed per „ Succeſſorum Diſcipulos ac *Legatos* Europæ univerſitas converſa „ eſt, & confirmata. Unde uſque ad nos (licet indignos) eorum „ Vicarios hæc conſuetudo pervenit; ut per *noſtræ Sedis Vicarios* „ graviora Eccleſiarum per Provincias negotia pertractarentur, „ ſeu retractarentur.

XVIII. Quin & licet *Legati* vices agerent Pontificis; ac ob id Sedis Apoſtolicæ *Vicarii* dicerentur; atque propterea *delegatam* dumtaxat auctoritatem vi ſuæ legationis viderentur obtinere, nihilominus Clemens IV. cuidam Presbytero Cardinali Apoſtolicæ Sedis Legato ſcribit: „ Legatos, quibus in certis Provinciis com„ mittitur legationis officium, ut ibidem evellant, & diſſipent, „ ædificent atque plantent: Provinciarum ſibi commiſſarum ad „ inſtar Proconſulum, ceterorumque Præſidum, quibus certæ ſunt „ decretæ Provinciæ moderandæ, *Ordinarios* reputantes „ &c.

Hoc Clementis reſponſum refertur in *cap.* 2. *de Officio Legati, in VI.* atque ejus auctoritate uno conſenſu tradunt Canoniſtæ, *Legatos* Sedis Apoſtolicæ habere *ordinariam* auctoritatem; atque *Ordinarios* per omnes ſuæ Legationis Provincias reputari.

XIX. Unde ſicuti Ordinariorum eſt, auctoritate *ordinaria* ſtatuta *perpetuo* duratura edere; ita & Legatorum ſtatuta *perpetua* eſſe declararunt Pontifices: „ Nemini dubium eſſe volumus, inquit „ Gregorius IX. quin Legatorum Sedis Apoſtolicæ *Statuta* edita „ in Provincia ſibi commiſſa, durent *tamquam perpetua*, licet „ eamdem poſtmodum ſint egreſſi". *cap.* 10. *tit. de Officio Legati.*

XX. Ulterius, quia *Ordinarii* reputabantur; atque tamquam *Ordinarii* in Provincia conſtituti, qui vice Sedis Apoſtolicæ *evellant & diſſipent, ædificent atque plantent*; idcirco jure delegationis non tantum poterant cauſas *per appellationem* ad ſe delatas cognoſcere, & decidere; ſed etiam quæ per *ſimplicem querimoniam* pervenirent ad ipſorum audientiam, uti reſpondit Alexander III. in *c.* 1. *tit. de Officio Legati*.

XXI. Eodem fundamento declararunt, Legationis officium non expirare morte Pontificis, a quo miſſi fuere, *c.* 2. *de Officio Legati in VI.*

XXII. Ad hæc cum Legati haberentur tamquam *Ordinarii*, qui vice Sedis Apoſtolicæ curam Provinciarum in ſpiritualibus agerent, tandem quoque invaluit, ut ipſis tamquam *operariis*, & *miniſtris* Eccleſiæ *neceſſarii ſumptus* ſuppeditarentur. Et quidem Gregorius VII. in formula juramenti, quam a Metropolitanis in traditione Pallii exegit, & quæ ſucceſſu temporis ad omnes Epiſcopos extenſa eſt, addidit clauſulam de procurationibus Legatorum, quam hoc verborum tenore expreſſit: *Legatum Romanum eundo, & redeundo honorifice tractabo, & in neceſſitatibus ſuis adjuvabo.*

XXIII. Stabilita vero ſemel neceſſitate ſuppeditandorum ſumptuum, præſcriptus ab iis eſt ordo ſolutionis, coactique Provinciales immenſas nonnunquam auri argentique moles ſpendere; quæ adeo publica erant ævo Sancti Bernardi, ut ſcribens ad Eugenium III. cum moneat, ut tales in Cardinales eligat, qui, cum legatione Sedis Apoſtolicæ ornati fuerint, „ *Eccleſias non ſpolient, ſed* „ *emendent, qui marſupia non exhauriant, ſed corda reficiant, &* „ *crimina corrigant*, qui cum ad Apoſtolicam redierint, *redeant* „ *fatigati* quidem, ſed non ſuffarcinati: ſimul & gloriantes, non „ quod curioſa ſeu precioſa quæque terrarum attulerint, ſed quod „ reliquerint pacem regnis, legem barbaris, quietem Monaſteriis, „ Eccleſiis ordinem, Clericis diſciplinam, Deo populum accepta„ bilem, ſectatorem bonorum operum.

Hinc frequentes Pontificum, atque Conciliorum ſanctiones, quæ Legatorum in exigendis *procurationibus* exceſſum non ſemel caſtigarunt, atque intra moderatos *neceſſitatis* limites concluſerunt, ut *nulla Eccleſia, vel Prælatus ſe indebite prægravari rationabiliter conqueratur*. *Cap.* 17. *&* 23. *tit. de Cenſibus*.

XXIV. Conſtat ergo, *Legatos* Sedis Apoſtolicæ tamquam *Ordinarios* per omnia reputatos fuiſſe; quin eorum, præcipue *Legatorum a latere*, ea fuit auctoritas & dignitas, ut inſtar *Proconſulum, ceterorumque Præſidum*, ad regendas Provincias mitti dicerentur. *Cap.* 2. *de Officio Legati*.

XXV. Et quidem ſicuti Proconſules Romani, euntes & redeuntes e Provinciis ſibi concreditis utebantur inſigniis ſuæ dignitatis, ita quoque Legati utuntur inſignis Apoſtolicæ dignitatis, puta, veſtibus rubeis, palafredo albo, freno & calcaribus deauratis, uti poſt Hoſtienſem ad *c. Antiqua tit. de Privilegiis* notant communiter Canoniſtæ, idque mox ut ex Urbe receſſerint.

XXVI. Quin ea erat dignitas Legatorum, ut nec Archiepiſcopi, immo nec Patriarchæ poſſent Dominicæ Crucis vexillum ſibi jubere præferri ubicumque præſens eſſet Summi Pontificis Legatus utens inſigniis Apoſtolicæ dignitatis, *cap. Antiqua tit. de Privilegiis*; quia in præſentia majoris deponitur poteſtas reverentialis minoris, inquit Barboſa *lib.* 1. *juris Eccleſ. c.* 5. *n.* 21.

Unde, uti ibidem obſervat Barboſa, Epiſcopus in civitate, & Diœceſi, cui præeſt, non poteſt, præſente Legato *de latere*, benedicere populum, & deferre veſtes, ſcilicet Mozzetam ſignificantem juriſdictionem illius ordinariam.

XXVII. Simili ratione ſcripſit Gregorius IX. Patriarchæ Hieroſolymitano: „ Fraternitati tuæ Legationis officium in Provincia „ tua duximus committendum, ita tamen quod ſi Legatus ad „ partes illas *de latere noſtro* contigerit deſtinari, *executionem* ip„ ſius officii, *quamdiu Legatus ipſe ibi fuerit*, pro Sedis Apoſtoli„ cæ reverentia omnino *dimittas*". *Cap.* 8. *tit. de Officio Legati*.

XXVIII. Poteſtas, & dignitas Legationis *a latere*, & in hoc ſupra aliorum Legatorum dignitate eminet, quod ipſi quoque ad inſtar Romanorum *Proconſulum* aliquam juriſdictionem, ſaltem voluntariam exerceant extra fines Provinciæ ſibi commiſſe; v. g. abſolvendo aliquem ab excommunicatione pro injectione manuum violenta in Clericum; quemadmodum ad *cap.* 9. *tit. de Off. Legati* poſt Gloſſam notant Canoniſtæ.

XXIX. Poteſt quoque Lagatus *a latere* conferre Beneficia in Provincia ſibi credita, licet ſint Juris Patronatus Eccleſiaſtici: *cum plus juris habeat in conceſſione Prælatus*, ait Innocentius III., *quam in præſentatione Patronus, nec præjudicetur Prælato, ſi quando per Apoſtolica Sedis Legatum, eo inconſulto, Eccleſia concedatur*. *Cap.* 6. *tit. de Officio Legati*.

XXX. Verum, licet ampliſſima fuerit poſterioribus ſæculis Legatorum, præſertim *a latere*, auctoritas ac poteſtas, nihilominus tamen plura in ſignum ſuæ ſupremæ poteſtatis Pontifices reſervarunt, quæ eorum Legatis *a latere* non competunt, niſi ſpecialiter,

Digitized by Google

ter, & nominatim in eorum facultatibus, & mandatis a Pontifice ſint expreſſa; qualia ſunt transferre Epiſcopos, aut Archiepiſcopatus; aut alteram Sedem Epiſcopalem alteri ſubiicere; aliaque quædam ſimilia, quæ ad *cap.* 4. *de Offic. Legati* annotavit Gloſſographus.

XXXI. Ex his vero cauſis Pontifici ſpecialiter reſervatis, Pontifices ſolent ſuis Legatis, vel plures vel pauciores committere, quatenus gratia vel auctoritate apud Pontificem prævalent: eaſque exprimere ſolent in mandatis, & facultatibus, quas Legatis ſuis tradere conſueverunt.

XXXII. Ex varia hac Pontificum delegatione nunc ampliore, nunc reſtrictiore, factum eſt, ut veriſſime annotavit Panormitanus in *cap. Fin. De Confirmat. utili*, adeo perfunctorie; & generaliter de Officio Legati in Jure Canonico tractari, ut vix conſtitui poſſint ea, quæ jure Legationis proprie ad Legatum pertinent.

XXXIII. Hinc & prudenter hodie Pontifices ſolent mandatis, ſive facultatibus Legatorum, ſeu Nuntiorum inſerere ea omnia, quæ Legatis committenda eſſe cenſent. Unde etiam monet Cardinalis De Luca *diſc.* 33. ad Concilium Tridentinum *num.* 21. quoad jura Legatorum certam regulam ſtatui non poſſe, *cum totum pendeat a tenore facultatum*. Facultates, quas habuit Decius Caraffa Nuntius Apoſtolicus in Belgio ſub Alberto & Iſabella, exhibet Zypæus titulo *De officio Legati*; notatque eas eſſe, quales plerumque Nuntii habere ſolent.

CAPUT III.

De quibuſdam Legatorum prærogativis, de earum origine, & abuſu.

1 *Cauſæ majores ævo Sancti Leonis Sedi Apoſtolicæ nondum erant reſervatæ.*
2 *Cauſas majores aliquas ad conſultationem magis, quam ad judicium evocat Sanctus Leo.*
3 *S. Leo non commiſit vices ſuas Epiſcopo Theſſalonicenſi, niſi ſub aliqua moderatione.*
4 *In Epiſt. ad hunc Præſulem S. Leo cogitat tantum de poteſtate, quæ Sedi Apoſtolicæ competebat in Provinciis Illyricianis.*
5 *In Romano Pontifice diſtinguendæ ſunt dignitates Epiſcopi, Metropolitani, Patriarchæ, & Primatus; ut tollatur obſcuras.*
6 *Senſim Legati Sedis Apoſtolicæ ſibi vindicarunt jura Metropolitanorum.*
7 *Primatus Archiepiſcopi Senonenſis.*
8 *Adverſus eum reclamarunt Epiſcopi.*
9 *Senſim Primates: ac præcipue Legati ad ſe traxerunt jura Metropolitanorum.*
10 *Legati ſenſim enervaverunt Metropolitanorum auctoritatem.*
11 *Plura Legatis indulta fuere ad eorum dignitatem extollendam.*
12 *Legati ſua abutuntur auctoritate.*
13 *Immenſa Legatorum jura vix nota ante finem XII. Sæculi.*
14 *Circa hæc tempora Domus ſummi Pontificis dicta eſt Curia Romana.*
15 *Diſplicuit tunc nonnullis iſta nuncupatio.*

☞ I. EX Epiſtola Sancti Leonis *num.* 7. capitis immediate præcedentis, deſcripta credi forſan poſſet, etiam tempore hujus Pontificis, id eſt, ſæculo quinto cauſas *majores* Sedi Apoſtolicæ fuiſſe reſervatas.

Verum ſi preſſius textus hujus epiſtolæ attendatur, apparebit ſanctum Leonem voluiſſe dumtaxat, ut, *ſi quæ majores inter Epiſcopos cauſæ ſunt, quæ in Provinciis ſuis nequeant terminari, ad ejus* (*Vicarii*) *notitiam* referantur, eaſque non tam a ſuo Vicario tamquam *judice* diſcuti, finirique mandat, quam ab eodem, *ut arbitrio ſub divini timore judicii componantur*, uti loquitur Epiſtola 13. c. 1.

II. Unde recte notat Paſchaſius Queſnellius, in notis ad dictam epiſtolam, *nota prima*, hinc elici *majorum cauſarum judicia ad majores ſedes referri, non ex defectu poteſtatis in Metropoliticis Epiſcopis, ſed ex difficultate incurrentium quæſtionum; quæ dum ſæpius, & a pluribus examinantur, tandem ex ſapientiorum conſilio componantur*. ,, Et revera (ait Queſnellius) ſaltem aliquas illarum ad ,, conſultationem magis, quam ad judicium evocat ſanctus Leo, ut ,, ex his verbis *Epiſtolæ* 4. ad Anaſtaſium *cap.* 5. fit manifeſtum: ,, Si qua (inquit) cauſa *major* evenerit, quæ a Fraternitate tua ,, illic præſidente non potuerit definiri, relatio tua miſſa nos *con-* ,, *ſulat*, ut revelante Domino, cujus miſericordia profitemur eſſe ,, quod poſſumus, quod ipſe nobis aſpiravit, reſcribamus.

Ex verbis ſancti Leonis in citata *epiſtola* 13. *cap.* 2. inſuper habemus, cauſas illas *majores*, maximaſque, quæ in Provinciis terminari nequibant, non ex ſolius Vicarii nutu pependiſſe, ſed eaſdem in *Concilio Epiſcoporum* e diverſis Provinciis evocatorum diſcuſſas, finitaſque fuiſſe.

Licet ergo hic videamus ſanctum Leonem *majores* cauſas ſibi reſervare, ſive ſibi referri voluiſſe, nequaquam ex his concludi poteſt, ævo ſancti Leonis *majores* cauſas fuiſſe Sedi Apoſtolicæ reſervatas ejus *ſolius* judicio terminandas: quandoquidem ex verbis ſancti Leonis evidens ſit, dumtaxat, ipſum ſuo mandaſſe Vicario, ut ſi *major* emergeret cauſa, quæ *ibidem terminari non poſſet*, ipſe eam ſuo proprio arbitrio, & judicio non terminaret, ſed ejus deciſionem ſuſpenderet, donec Leonis ſententiam intellexiſſet: quod & habetur ex verbis ejuſdem Leonis in *Epiſtola* 12. relatis cap. præced. *num.* 8.

III. Ex verbis ſancti Leonis in ejus epiſtola 12. *n.* 8. relatis, fit compertum eſt, Leonem per illa verba finalia: ,, Vices enim no- ,, ſtras ita tuæ credidimus charitati, ut *in partem ſit vocatus ſol-* ,, *licitudinis, non in plenitudinem poteſtatis* " aliud non voluiſſe ſignificare Epiſcopo Theſſalonicenſi, niſi quod ipſum deſignando ſuum per *Illyricum Vicarium*, vices ſuas ei commiſerit, ſub ea moderatione, ut in arduis negotiis, quæ in Provinciis non poſſent facile decidi, deberet conſulere Pontificem; ejuſque ſuper iis ſententiam exſpectare, uti ſuperius oſtendimus.

Præterea ex toto contextu epiſtolæ manifeſtum eſt, ſanctum Leonem hic non loqui de *plenitudine poteſtatis*, quam Chriſtus dederit Petro, & ſucceſſoribus ejus Romanis Pontificibus, quaſi *ſolus* ille *plenitudinem* iſtam habeat, ceteri vero Epiſcopi vocati tantum ab eo ſint in partem ſollicitudinis: ſed de poteſtate Patriarchali, quam eo tempore, id eſt, ætate Leonis, Romanus Pontifex per Illyricum obtinebat, uti & obſervat, & fuſius probat Stephanus Balutius in appendice ad Librum 5. Petri de Marca *de Concord. Sacerd. & Imp. cap.* 26.

IV. Monet ibidem Balutius *n.* 5. quod occaſione hujus epiſtolæ ſancti Leonis, ,, explicare intendat effatum illud *ultimorum tem-* ,, *porum*, nimirum, ceteros Epiſcopos vocatos eſſe in *partem ſol-* ,, *licitudinis*, ſed ſolum Romanum habere *plenitudinem poteſtatis*: ,, oſtendamque (ait) Leonem non cogitaſſe hoc loco de ſuprema ,, auctoritate Romanæ Sedis in *Univerſum*, ſed tantum de poteſta- ,, te, quæ Sedi Apoſtolicæ competebat in Provinciis Illyricianis, ,, in cujus poteſtatis exercitio *vices* ſuas Anaſtaſio tribuerat, ita ,, tamen ut ab eo vocatus fuerit in *partem ſollicitudinis*, non in ,, *plenitudinem poteſtatis*; illius nimirum Exarchicæ, vel Patriar- ,, chalis, quæ ſpeciali jure vel conſuetudine, ævo ſancti Leonis per ,, Illyricum competebat Romano Epiſcopo, non titulo Primatiæ, ,, ſive ſui Primatus, qui ſe ad omnes Eccleſias protendit, ſed ti- ,, tulo Exarchatus, vel Patriarchatus intra fines, & terminos con- ,, cluſi, uti ibidem oſtendit Balutius.

V. Hic rurſus pateſcit, ſedulo in Romano Pontifice diſtinguendam qualitatem ſpecialis Epiſcopi Romani; item Metropolitani, nec non Patriarchæ, ac ejuſdem Primatus, ne geſta ſub una earum qualitatum, credantur ſub alia qualitate, ac ſignanter titulo *Primatus*, Romanos Pontifices ſibi, etiam primis Eccleſiæ ſæculis vindicaſſe.

VI. Ex epiſtola S. Leonis *n.* 6. *c. præc.* relata intelligimus ſanctum Leonem enixe injunxiſſe ſuis Legatis, ſive Vicariis, ut ita Vicarii functiones obirent; ut tamen conformiter ad ſanctos Canones, notanter Nicænos, jura Metropolitanorum intacta ſervarent.

Verum huic ſaluberrimo, juſtiſſimoque monito Vicarii, ſeu Legati Apoſtolici non per omnia obſequentes; quin & ipſi Romani Pontifices notanter ſæculo nono, & ſequentibus poſt evulgatas, & receptas falſas Decretales, jura & privilegia ſuorum Vicariorum in præjudicium Metropolitanorum ſenſim protendentes, varias horum querelas, & oppoſitiones excitarunt.

VII. Inter alia legimus, quod Joannes VIII. conſtituens Anſegiſum Archiepiſcopum Senonenſem; ſuum per Gallias & Germaniam Vicarium, ei dedit auctoritatem, ut ,, quoties utilitas Eccleſiaſtica ,, dictaverit, ſive in evocanda Synodo, ſive in aliis negotiis exer- ,, cendis, per Gallias & Germaniam Apoſtolica vice fungantur, & ,, Decreta Sedis Apoſtolicæ per ipſum Epiſcopis manifeſta efficiau- ,, tur, & rurſus, quæ geſta fuerint, ejus relatione, ſi neceſſe fue- ,, rit, Apoſtolicæ Sedi pandantur, & *majora* negotia ad difficilio- ,, ra quæque quæ ſuggeſtione ipſius a Sede Apoſtolica diſponenda, ,, & enucleanda quærantur ": uti habet Epiſtola Joannis VIII. qua Anſegiſo Vicariatum committit, quæque conſcripta eſt ad Epiſcopos Galliæ, & Germaniæ.

VIII. Nequaquam obſcurum eſt, hac commiſſione jura Metropolitanorum in convocandis Epiſcoporum Conciliis, & *majoribus* negotiis terminandis labefactari. Quapropter cum hæc Epiſtola in Concilio, præſente Rege Francorum Carolo Calvo, legeretur; atque peteretur, nomine Caroli ab Epiſcopis ibidem præſentibus, quod de his juſſis Apoſtolis reſponderent, reſponſio eorum fuit: ,, Ut *ſervato ſingulis Metropolitanis jure* privilegiis, ſecundum ſan- ,, ctos Canones, & juxta Decreta Sedis Romanæ Pontificum, ex ,, eiuſdem Canonibus promulgata, Domini Joannis Papæ Apoſto- ,, licis mandatis obedirent.

,, Et cum Imperator, & Legatus Apoſtolicus ſatagerent, ut *ab-* ,, *ſolute*, & *ſimpliciter* Epiſcopi reſponderent, ſe obedituros de ,, Primatu Anſegiſi ſicut Apoſtolicus ſcripſit, aliud, niſi quod præ- ,, dictum eſt, reſponſum ab iis extorquere non potuerunt.

Imperator autem volens exequi, quod Pontifex Anſegiſo conceſſerat, illum juſſit ſedere ante omnes Epiſcopos in qualitate *Primatus*, ſeu Vicarii Apoſtolici, etiam ipſa ordinatione anteriores, Rhemorum Archiepiſcopo *reclamante*, audientibus omnibus, hoc factum ſacris regulis obviare. Referuntur hæc tom. 9. Concil. General *col.* 281.

Ex hac Metropolitanorum, & Epiſcoporum reſiſtentia, & reclamatione noſcitur, recte notaſſe virum eruditum Franciſcum Florentem in commentario ad titulum de Officio *Legati*. ,, Novas hu- ,, juſmodi Legationes Metropolitanis, & Epiſcopis Galliæ exoſas ,, fuiſſe, tamquam adverſus antiqua privilegia Metropolitanorum, ,, quam in rem notanda quoque Epiſtola, quam prædictus Rhemo- ,, rum Archiepiſcopus nomine Hincmarus ſcripſit adverſus novam ,, illa Anſegiſi Senonenſis Archiepiſcopi Legationem.

IX. Et ſane ſenſum labentibus ſæculis Vicarios, ſive Legatos Sedis Apoſtolicæ omnia pene jura Metropolitanorum ad ſe traxiſſe clarius conſtabit ex dicendis. *Nu.* 16. *c. præcedentis* notavimus Summos Pontifices ſæculo undecimo, & ſequentibus, neceſſitatem mittendi Legatos per varias Provincias cœpiſſet adſtruere ex *plenitudine* Paſtoralis Officii in ipſo Romano Pontifice reſidente, quam & præ cæteris, magnificis verbis expreſſit Innocentius III. Porro hanc *Paſtoralis officii plenitudinem* a nullo Pontifice in fundamentum mittendi ſuos Legatos per Provincias aſſumptam legimus ante ſæculum x. vel xi. eamque auctoritate falſarum Decretalium Romanos Pontifices ſibi aſſeruiſſe, ſupra oſtendimus ad *tit.* 19. *cap.* 5. *num.* 15.

X. Notavit autem Dominus Fleury in ſua Hiſtoria, ac ſignanter in ſuo quarto Diſcurſu hiſtorico, quod poſtquam Pontifices auctoritate falſarum Decretalium, & Decreti Gratiani aſſeruerunt ſibi

eam officii Paſtoralis plenitudinem, coacti fuerint aliis hanc auctoritatem delegare: nam impoſſibile erat, ut ipſi Pontifices *perſonaliter* adirent, vel ut adeſſent, omnes evocarent; atque hinc frequentes eſſe cœperunt Pontificum Legationes a ſeculo XI.

Præterea ibidem monet: „ Quod & ſub idem tempus, Legati „ omnia negotia cœperint ſua auctoritate tractare, & abſolvere; „ atque inde contigerit, ut omnis pene Metropolitanorum auctoritas evanuerit, nihilque Metropolitanis ſupra reliquos Epiſcopos ſupereſſet, niſi prærogativa Conſenſus, nomen Metropolitani, & ornamentum Pallii.

De hac amplificata Legatorum poteſtate ex hoc jacto fundamento neceſſitatis mittendorum Legatorum; nec non diminutis Metropolitanorum, & Epiſcoporum juribus fuſius agit clariſſimus Balutius in appendice ad *l. 5. Petri de Marca de Concord. Sacerd. & Imp. c. 47.* obſervatque *n. 6.* quod Legati, tametſi omnia pro ſuo arbitrio gererent, ut plurimum tamen cuncta peragerent in Conciliis; ut quæ ipſi ſtatuebant, etiam Epiſcoporum auctoritate tenerent. Hoc inſuper notans, quod poſtremis temporibus, poſtquam ſolidata fuit ſuprema illorum poteſtas, vix habuerint rationem aliquam Epiſcoporum, ſatis dignitati illorum proſpectum putantes, ſi coram illis Decreta conderentur.

Unde nonnumquam Decreta in Conciliis Epiſcoporum, quibus ipſi præſederant, edita ſuo dumtaxat nomine Legati publicabant, & ab omnibus Epiſcopis obſervari mandabant; uti a Gerardo Epiſcopo Sabinenſi, & Apoſtolicæ Sedis per Siciliam Legato, in publicatione Decretorum in Concilio Generali, apud Melphiam anno 1284. conditorum, factum fuiſſe ibidem notat Balutius; ut proinde omnis pene Epiſcoporum auctoritas in ſolis Legatis Apoſtolis reſidere videretur.

XI. Quanta eſſet Legatorum ambitio, quantoque faſtu, & pompa Provincias ingrederentur, & ſe ſupra Metropolitanos, & Epiſcopos efferre ambirent, atque in Conciliis Generalibus Epiſcoporum præſidere, & ſuffragii prærogativa gaudere, pluribus deducit Balutius in dicta appendice *ad lib. 5. Petri de Marca de Concord. Sacerd. & Imp. c. 25.* ibidem una obſervans *n. 15.* Inſignia Pontificia, de quibus loquitur Innocentius III. in *cap. Antiqua tit. de privil.* fuiſſe indumenta Pontificalia; atque hinc concludit, indumenta Romanorum Pontificum, quæ rubea erant, communicata fuiſſe cum Legatis, ſicut olim Pallium; conaturque oſtendere, veſtes Romanorum Pontificum olim fuiſſe purpureas.

Indubie hæc ornamenta Legatis ſuis communicavere Romani Pontifices, ut hoc ornatu ipſam perſonam Pontificis manifeſtius exhiberent, & ita honor, & reverentia, quæ Romano Pontifici debetur, Legatis perſonam ejus repræſentantibus exhiberetur.

XII. Adhæc *cap. 53.* oſtendit Balutius, quod tantus quondam fuerit Legatorum exceſſus, & inſolentia, ac nimiæ auctoritatis ſuæ abuſus, ut etiam ipſos Romanos Pontifices ad eos revocandos commoverint, ipſoſque pœnituerit, tantam auctoritatis amplitudinem ſuis Legatis dediſſe: quia uti recte reflectit Balutius ibidem *n. 1.* „ Ea eſt Romanæ Eccleſiæ conſuetudo, quemadmodum obſervet Ivo Carnotenſis Epiſcopus, ut neque ſoleat, neque velit „ Decretis ſuis *patenter* obviare; toleranda aliqua fuerunt, ne ſi „ ſtatim quorumlibet Legatorum facta in quæſtionem adducerentur, bona Romanæ Eccleſiæ fama periclitaretur, quam Sedi illi „ valde neceſſariam eſſe, ait idem Ivo.

„ Itaque cum Legati gradus, & ordinis ſui immemores, poteſtatem, quam acceperant, in aſſertam licentiam vertebant, tum „ vero fremere, & indignari Romanos Pontifices, & ſi decens fuiſſet, facta Legatorum mittere in irritum: Verum quia periculum „ erat, ne infamia Apoſtolicæ Sedis inconſtantia notaretur, & quoniam (ut ait Baronius) *prudentia carnis & non ſpiritus* perperam facta a Miniſtris defendi ſolent ab eorum Dominis, Romani Pontifices non palam quidem reſcindebant, quæ acta a „ Legatis eſſent in Provinciis, ſed tamen interdum eos pœnituit, quod ampliſſimam poteſtatem Legatis conceſſiſſent": hæc Balutius.

Ex his intelligitur, quam ægre Romani Pontifices perperam geſta, etiam a ſuis Legatis, & Miniſtris palam improbare, & irritum mittere, ſive emendare jam pridem ſoliti fuerint; quod merito Cardinalis Baronius *non ſpiritus*, ſed carnis prudentia adſcribit.

XIII. Si quis conferre voluerit ea, quæ in Decretalibus Gregorii IX. ſub *tit. de Off. Leg.* nec non ſub *tit. de Cenſib. Exactionib. & Procurationibus*, & in VI. *Decretalium* ſub eiſdem titulus referuntur de auctoritate, dignitate ac juribus Legatorum, cum iis, quæ Vicariis, & Apocriſiariis Romanorum Pontificum a tempore ſancti Leonis, & aliquot ſeculis ſequentibus competebant, facile intelliget, pleraque, quæ de eorum dignitate, auctoritate, & juribus a Canoniſtis conformiter ad jus Decretalium dicuntur, ſapere tempora illa, quibus dignitas, & auctoritas, nec non jura Legatorum in immenſum excreverant, & quando Romani Pontifices Legatos ad Aulas Principum mittere cœperant ad modum Imperatorum, & Regum, quod circa ſeculum XII. poſt tempora Gregorii VII. ſua initia, & incrementa accepiſſe ex Scriptoribus, & Hiſtoricis illius temporis compertum eſt; apud quos de Legatorum, & Eccleſiæ Romanæ in hac miſſione exceſſibus querelæ leguntur.

Unde in Decretalibus Gregorii IX. ſub titulo *de Officio Legati* nulla occurrit Decretalis antiquior Decretali Alexandri III. qui ſub finem ſeculi XII. demum ſedit: ut ea, quæ de juribus, ac dignitate, & prærogativis Legatorum in libris Juris Canonici dicuntur, nota vix fuiſſe videantur.

XIV. Circa hæc quoque tempora videtur invaluiſſe, ut Eccleſia Romana dici cœperit *Curia* Romana, cum huc uſque inſtar aliarum Eccleſiarum dici ſoleret ſimpliciter *Eccleſia Romana*.

XV. In hanc enim nominis mutationem quaſi recenter inductam invehitur Gerchus Præpoſitus Recherſpergenſis, ſancto Bernardo coævus, in expoſitione in *Pſalmum* 64. ſive libro *de corrupto Eccleſiæ ſtatu* ad Eugenium III. Papam; ubi Eccleſiæ Romanæ maculas deſcribere ſatagens, ait: „ Neque vel hoc ipſum carere macula videtur, quod *nunc* dicitur *Curia Romana*, quæ *antehac* dicebatur „ *Eccleſia Romana*; nam ſi revolvantur antiqua Romanorum Pontificum ſcripta, nuſquam in eis repetitur hoc nomen, quod eſt „ *Curia*, in deſignatione ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, quæ rectius „ *Eccleſia*, quam *Curia* nominatur; quia nomen *Curiæ*, ut ante „ nos dictum eſt, a *curare* derivatur, ſive a *curis*, ut ait quidam: „ *quia curarum genitrix, nutrixque malorum, injuſtos, juſtis, inhoneſtos æquat honeſtis*". Extat hic liber *tom. 5. Miſcellaneorum* Stephani Baluti *pag.* 63.

Cæterum nec hodie in Belgio, aut Gallia, pluribuſque aliis Provinciis, & Regnis nota, & recepta ſunt ea omnia, quæ in Decretalibus Legatis, ſive Nuntiis Apoſtolicis attribuuntur; ac ſignanter quæ de jure *Procurationum* dicuntur, uti ſparſim in hoc opere notatum eſt.

CAPUT IV.

Quid moribus hodiernis, præſertim Galliæ, & Belgii circa Legatos, & Nuntios Apoſtolicos obtineat?

1 *Legati & Nuntii Ordinarios in ſua juriſdictione turbare non poſſunt.*
2 *Olim multum ſolliciti fuere Pontifices, ne per Legatos Ordinariorum juriſdictio, & auctoritas impediretur.*
3 *Solliciti quoque erant, ut eſſent grati Principi, ad quem mittebantur.*
4 *A multis ſeculis obtinuit, ut ſine prævio Principis conſenſu non mittantur.*
5 *In Gallia id in uſu erat tempore Bonifacii VIII.*
6 *Conſuetudo Angliæ de non mittendis Legatis ſine prævio Regis conſenſu, probata a Calliſto II*
7 *Legati debent Bullas ſuæ Legationis Regi exhibere.*
8 *In Gallia Facultatibus Legatorum modificationes addi ſolent.*
9 *Item obſervatur in Hiſpania, & Belgio.*
10 *Modificationes Facultatum Legatorum* a latere *annotantur in Regiſtris Curiæ, & ad quid?*
11 *Referuntur articuli modificationum in Gallia apponi ſoliti.*
12 *Legati etiam* a latere *debent Legationem exercere per ſe.*
13 *Legatorum poteſtas hodie non cenſetur* ordinaria.
14 *Legati non poſſunt exercere ſuam Legationem, niſi quam diu Regi placuerit.*
15 *Legatus diſcedens debet Legationis acta reponere ad manus alicujus a Curia Regia deſignati.*
16 *Articuli modificationum in Gallia apponi conſueti, multum moribus Belgicis conſonant.*
17 *In quibus potiſſimum hodie verſetur Nuntiorum officium?*
18 *Legati & Nuntii plurimum Eccleſiæ prodeſſe poſſunt, ſi debitis dotibus ſint inſtructi: quæ ibidem referuntur.*

I. SYNODUS Tridentina *ſeſſ. 24. c. 20. de reform.* ſtatuit: „ Legati quoque, etiam *de latere*, Nuntii, Gubernatores Eccleſiaſtici, aut alii, quarumcunque facultatum vigore, non ſolum Epiſcopos in prædictis cauſis impedire, aut aliquo modo eorum juriſdictionem iis præcipere, aut turbare non præſumant: „ ſed nec etiam contra Clericos, aliaſve perſonas Eccleſiaſticas, „ niſi Epiſcopo prius requiſito, eoque negligente, procedant: alias „ eorum proceſſus, ordinationeſve nullius momenti ſint: atque „ ad damni ſatisfactionem partibus illati, teneantur.

Hic patet, Synodum Tridentinam in nullo velle auctoritatem, & juriſdictionem Ordinariorum per Legatos, aut Nuntios perturbari, aut impediri: unde etiam notat Zypæus in Jure novo titulo *de Officio Legati*, quod generatim Nuntiis præſcribatur, ut procedant ſine præjudicio Ordinariorum: quod & Rex in litteris *placeti* addere ſolet, ut infra patebit.

II. Quam ſolliciti jam pridem fuerint Pontifices, ne Legati juriſdictioni, vel auctoritati Epiſcoporum in aliquo detraherent, liquet ex verbis S. Leonis Legationi Juliani Epiſcopi Coenſis, de quibus capite ſecundo, ſubjunctis. „ Conſulenti autem dilectioni „ tuæ de his, in quibus putaveris ambigendum; non deerit relationibus tuis meæ reſponſionis inſtructio: ut ſequeſtrata earum „ actione cauſarum, quæ in quibuſque Eccleſiis Præſulum ſuorum „ debent cognitione firmari, hanc ſpecialem curam vice mea functus aſſumas, ne hæreſis vel Neſtoriana, vel Eutychiana in aliqua parte reviveſcat" &c.

III. Neque minus ſolliciti erant, ut Legati, præcipue qui eum in finem ablegabantur, ut in comitatu Principis morarentur. Principi grati eſſent; ejuſque patrocinio foverentur. Unde nec facile ſuos ad Principes Legatos mittebant, ni una benevolentiam Principis ſollicitarent, omnemque Legatorum erga Principem obſervantiam ſponderent; quemadmodum in Epiſtolis S. Leonis ad Martianum, & Pulcheriam, nec non variis Epiſtolis S. Gregorii, videre licet.

IV. Immo a multis ſeculis apud pleraſque gentes invaluit, ut Legati Pontificii ad Provincias ſine prævio Principis conſenſu non admittantur; quemadmodum nec Principum Legati a Pontifice, niſi de ejus conſenſu, recipiuntur.

☞ Quo tempore, & qua occaſione is conſenſus Principum requiri cœperint, non certo ſcitur. Veriſimile eſt non ubique eodem tempore, nec eadem occaſione inductum.

Extat hac de re notanda Epiſtola Friderici Imperatoris ſub medium ſeculi XII. data ad Hadrianum IV. Pontificem, qua reſpondit querelæ hujus Pontificis, quod Cardinalibus a ſe ad Imperatorem deſtinatis, non tantum Eccleſias, ſed & portas civitatis occludi feciſſet, reſpondet Imperator: „ Cardinalibus utique veſtris clauſæ ſunt „ Eccleſiæ, & non patent civitates: quia non videmus eos Præ-

„ raſo-

Digitized by Google

dicatores, ſed Prædatores; non pacis corroboratores, ſed pecuniæ raptores; non orbis reparatores, ſed avri inſatiabiles corraſores: cum autem viderimus eos, quales requirit Eccleſia, portantes pacem, illuminantes patriam, aſſiſtentes cauſæ humilium in æquitate, neceſſariis ſtipendiis, & commeatu eos ſuſtentare non differemus". Habentur hæ litteræ apud Goldaſt. tom. 1. Conſtitut. Imper. edit. 1607. *pag.* 38.

Similiter narrat Hector Boetius lib. 13. *Hiſtoria Scotorum folio* 282. cum Romani Pontifices frequenter e ſuo corpore mitterent Legatos in Scotiam, qui Scotiam raptarent ſub umbra Legationis, rem eo deductam eſſe anno 1221. ut cum illuc miſſus eſſet ab Honorio Papa Legatus, Alexander Rex conſulendos ſuos ratus, Concilium convocaverit: ibi Præſul quidam præfatus de avaritia, & pravis moribus Legatorum, demum huc flexit, ut cenſeret, non modo hunc non admittendum reclamante populo, ac Regno exhauſto, ſed ne in poſterum quidem hunc, aliumve.

Addit autem Hector Boetius, ea liberrima Præſulis illius oratione permotos, qui in Conventu aderant, Legatum cenſuiſſe in Regnum admittendum non eſſe. Quæ cum ſummo Regis (inquit), & aſſidentium aſſenſu probata eſſent, Legatus in Regnum admiſſus non eſt.

V. Illud in Regno Galliæ tempore Bonifacii VIII. & Philippi Pulchri Galliarum Regis obtinuiſſe, ſat manifeſtum eſt ex articulo, quem inter alios Bonifacius per ſuum Legatum Philippo proponi voluit; ipſiuſque Philippi dato reſponſo. Articulus proponendus hic erat: „Item ad denuntiandum, vel declarandum eidem Regi, quod Romanus Pontifex Legatos *de latere*, ac Nuntios libere mittere poteſt ad quævis Imperia, Regna, & loca, *prout vult, abſque petitione* cujuslibet, vel *conſenſu*; uſu vel conſuetudine contrariis nequaquam obſtantibus". Huic articulo reſpondit Rex: „Quod non impedivit, nec impedire intendit Legatos, Nuntios, vel alias qualcumque perſonas, quominus ingredi valeant Regnum ſuum, niſi *ſibi*, & *Regno ſint legitima ratione ſuſpecti*, vel alias habeat juſtam cauſam (*a*).

VI. A Caliſto Papa II. conceſſum fuiſſe Henrico I. Angliarum Regni, ut vetuſtæ Regni ſui conſuetudines firmæ manerent; atque inter alias hæc, ut nullus Legatus in Regnum ejus mitteretur, niſi a Rege poſtularetur, refert Rogerius De Hovedeu in priore parte Annalium: verba ejus ſunt: „Rex a Papa impetravit, ut omnes conſuetudines, quas Pater ſuus in Anglia, & in Normannia habuerat, ſibi concederet, & maxime ut *neminem Legati* officio in Anglia fungi permitteret, ſi non ipſe (aliqua præcipua querela exigente, quæ ab Epiſcopis regni terminati non poſſet) *hoc fieri a Papa poſtularet*.

Hæc praxis non admittendi Legatos ſeu Nuntios Apoſtolicos ſine Regio conſenſu uſque ad hæc noſtra tempora, non in Gallia, aut Anglia dumtaxat, ſed & in Hiſpania, ac Belgio noſtro conſtantiſſime ſervatur.

VII. Immo quemadmodum olim Proconſules Romani (quibus Legati Apoſtolici, præſertim *a latere* comparantur) ſecum ferebant Facultatum ſeu mandatorum ſuorum articulos in Provincia ſibi demandata exibendos; ut juxta illos ſuam auctoritatem, ac juriſdictionem exercerent; ita quoque moribus obtinuit, ut Legati ſive Nuntii Apoſtolici Facultates ſuas habere debeant, eaſque Regi, ejuſve Parlamento exhibere; ut iis viſis, & examinatis expendatur, num nihil in illis contineatur juribus Regiis, aut Regni, vel ſubditorum contrarium.

VIII „Legati *de latere* (ait Franciſcus Marcus *Deciſ. Delphin. par.* 2. *deciſ.* 14.) apud Gallos nuſquam funguntur Legationis officio, niſi in eorum ingreſſu inſinuaverint ſuæ poteſtatis litteras ſupremæ Curiæ Parlamenti". Et Renatus Choppinus de P. S. *lib.* 2. *tit.* 4. „Sacri Legati poteſtas initium ſumit apud Gallos, ex quo primum *Curia codicillos Pontificios approbaverit*.

„Patiuntur Romani Pontifices (inquit Mornacius ad *l.* 1. *Cod. de ſumma Trinit.*) Legatos ſuos, quos mittunt in Galliam, Lugduni ſemper, atque in hunc diem gradum ſiſtere, donec *ſingula Legationis capita temperentur a Senatu Francico*, qui indicit, & cancellat (*b*) libere, ſi imminutum in aliquo jus in re profana ſeu temporali regium viderit.

IX. Quod de Gallia uno conſenſu Practici teſtantur, & notoria praxis evincit, idem de Hiſpania, & Belgio refert tanquam indubitatum, & Caroli V. edicto firmatum, Didacus Covarruvias *Pract. qq. cap.* 35. §. 4.

„Sicuti apud Hiſpanos, ait, poteſtas Legatorum, ſeu Nuntiorum Apoſtolicæ Sedis examinatur, ut admoneri poſſint a ſummo Regis Prætorio, quibus uti conveniat diſpenſationibus, & commiſſionibus, ne quod fiat in Reipublicæ diſpendium: cum plerumque Nuntii Apoſtolici exteri ſint, nec ſatis noverint, quæ ſint omnino præcavenda, ne falſis precibus, & ſuggeſtionibus decipiantur: ita & idem fieri ſolet apud Gallos teſte Carolo Molin. in Reg. Cancellariæ *de infirmis reſignantibus num.* 139. Ita enim, inquit, de Regno Franciæ: in quo nec Legatus quidem Papæ, ſive Lateralis, ſive Miſſus quidquam auctoritate Papali exequi poteſt in regno, niſi prius permiſſionem expreſſam a Rege obtinuerit & homologatam a ſupremo Tribunali Regio, in quo Legatus aliquid exequi nec in terris Regni, quæ nuper adhuc erant in poſſeſſione Regis Franciæ, ſine conſenſu Comitis Flandriæ, ut vidi per programma Caroli V. Imperatoris, qui idem jus conſervat, cujus programmatis exemplar habeo ſub data 13. die Maii anno 1531. Hactenus Molinæus. Ex quo apparet, non tantum in Hiſpania, ſed & in Flandria, & apud Gallos hoc ipſum frequentiſſime fieri". Hæc Covarruvias.

X. Ob reverentiam quidem Legatorum *a latere* ſolet Curia Regia, teſte Fevretio *lib.* 3. *de abuſu cap.* 2. ipſis reddere Bullas Legationis nulla facta mentione reſtrictionum, ſive modificationum, quæ in regiſtris Curiæ dumtaxat annotantur, ut ad illas, cum opus fuerit, recurri poſſit. Si tamen Legatus his contraveniat ſive voluntariam, ſive contentioſam juriſdictionem concernant abuſus judicatur, atque ab illo actu *tamquam ab abuſu* ad Curiam Regiam appellatur.

XI. Jacobus Thuanus *lib.* 3. *Hiſtoriæ ſuæ ad annum* 1547. in unum redegit, & per ordinem retulit modificationes, quæ in verificatione, ut aiunt, Facultatum, ſive Bullarum Legatorum *a latere* per Curiam Regiam diverſis temporibus appoſitæ fuerunt, quemadmodum ex litteris ipſis verificationum relatis *tom.* 2. *Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ cap.* 23. videri poteſt.

Cum vero ex dictis articulis eluceſcat, quæ ſit moderna circa auctoritatem, & Facultates Legatorum, & Nuntiorum diſciplina, & praxis, non inutile fore credidi dictos articulos eo ordine, quo a Thuano recitantur referre.

Ut Legatus „mandatorum vi nullam juriſdictionem in Regis ſubditos, ne ipſis quidem conſentientibus, exerceat, nec etiam in eos e Sacro Ordine, qui juriſdictioni ordinariæ exempti ſunt, & directe ad S. S. pertinent; quibus ſi opus ſit, judices in partibus delegatos dare tenebitur, qui de appellationibus eorum cognoſcant, & finem liti imponant: natalium reſtitutionis beneficium ſpuriis non impertiatur, niſi ut ad Sacros Ordines admitti, & Sacerdotia obtinere poſſint, modo ne eo beneficio privilegiis, immunitatibus, ac juribus Sacrorum Collegiorum, quæ ſpurios nullo caſu admittunt, derogetur; non autem beneficium ad id porrigatur, ut ſpurii ad ſucceſſiones, & Magiſtratus civiles, ac hujuſmodi publica munia admittantur: nullam Sacerdotiorum unionem ſanciat; tantum reſcripto judices deleget juxta Synodi Conſtantienſis ſtatutum: iis qui ob gradus prærogativam ad Sacerdotia per nominationem jus habent, ſtudiorum curriculi gratiam non faciat: nulla penſione Sacerdotia, etiam conſentientibus, qui ea obtinent, oneret, niſi commodo eorum, qui ea ejerabunt, aut litigii componendi cauſa; neque patiatur, ut qui ea ejerabunt, penſionis loco omnes fructus retineant, concedatve, ut qui ea tenent, bona ſoli ulla de cauſa, aut quovis contractu alienare poſſint; etiam ſi ea Sacerdotia nulli regni juriſdictioni ſubjaceant, & nullo medio ad ſanctitatem ſuam pertineant: tantum eo caſu Judices in regno deleget, qui cauſa cognita, juxta juris præſcriptum auctoritatem Decreto interponant: Cœnobia Religioſorum utriuſve ſexus, nulli, vita durante, aut ad tempus, cum titulo attribuere, aut commendare queat, citra Regis nominationem, juxta pacta cum Leone X. inita; neque Sacerdotiorum vacantium gratiam ulli faciat in indulti a P. P. Pariſienſis Senatus Aſſeſſoribus a Rege nominandis conceſſi præjudicium: nullam inter Regis ſubditos juriſdictionem exerceat de falſo, uſuris, ſeparatione conjugatorum, quoad petitionem dotis, & bonorum per contractus illicitos ablatorum reſtitutionem; de crimine item novæ ſectæ, quæ quietem publicam turbet, cum de facto tantum queretur, non cognoſcat; quippe cum eorum omnium cognitio ad Regem ejuſque judices pertineat; neque Regis ſubditos in iis cauſis abſolvat, niſi quod ad conſcientiam, & pœnitentiam; teſtandi contra Provinciarum conſuetudines, jura Regni, ac Conſtitutiones in Curia promulgatas, ullis Sacerdotia in Regno tenentibus, aut in Cœnobiis vitam Monaſticam profeſſis, gratiam non faciat: in diplomat. ſuis patronorum, aut aliorum Ordinariorum juribus non deroget contra ſtatuta, & laudabiles primariarum Eccleſiarum, aut Collegialium conſuetudines, ac privilegia, Regis poſtulatu a Pontificibus conceſſa, gratiam nulli faciat; plura Sacerdotia uni ſub eodem tecto non conferat: executoribus teſtamentorum tempus a lege præſtitutum non proroget: legata pia in alios uſus, quam quos teſtator voluit, non convertat, niſi eo caſu, quo voluntas defuncti plane impleri non poſſit, & dummodo commutatio in rem fiat, quæ teſtationi ejus ultimæ æquipolleat: regulæ *de veriſimili notitia, & publicandis reſignationibus* non deroget: de fructibus preceptis cum iis non paciſcatur, qui in Sacerdotiorum poſſeſſionem ſe vere intruſerint, aut eos ipſis omnino remittat; cum ſcilicet in uſum, & utilitatem ipſarum Eccleſiarum, a quibus profecti ſunt, reſarciri debeant: in conferendis Sacerdotiis, quæ ejerata fuerint, non ſtatuat, ut fides diplomatibus ſuis adhibeatur, etiam non exhibitis procurationibus, quarum vi ea Sacerdotia ejerata fuerint: in diplomatibus ſuis clauſula, *anteferri* aut ſimili, in præjudicium juris jam alteri quæſiti, non utatur; cauſas Eccleſiaſticas ad ſe evocare, aut de iis agnoſcere contra caput, *de cauſis*, aut rei ſequeſtratione uti non poſſit: de criminibus, quæ vere Eccleſiaſtica non ſunt, etiam ſi miſſa fuerint, contra pure Laicos non cognoſcat, ſed tantum contra Eccleſiaſticos; neque in criminibus pure Eccleſiaſticis mulctas pecuniarias Laici irroget; ei tamen contra Eccleſiaſticos hujuſmodi mulctis uti jus ſiti, ſecundum ſanctiones Canonicas, dum ne derogetur Sacris Conciliorum Decretis in Cenſura Canonica comprehenſis: reſtitutiones in integrum aut contractuum inter Laicos factorum reſciſſiones non concedat; de actionibus in rem, etiam ſi contrahentes Sacris addicti fuerint, aut de contractibus inter qualcumque perſonas Laicas, aut Eccleſiaſticas factis, qui obligationes in perituram contineant, ſi a Notariis Regis publica auctoritate confirmati fuerint, non cognoſcat: perſonas Laicas infamia notatas famæ, & dignitati non reſtituat, ſed tantum Clericos, quoad Sacros Ordines, & Sacerdotales dignitates: non permittat iis, qui Sacerdotia ejerando poſitiones retinuerint, eas in alium transferre: Sacerdotia Regni, quæ conferre ei, quamdiu in regno erit, jus eſt, cum extra regnum erit, conferendi facultatem non habeat; & cum e regno diſcedet, in cujuſdam viri ſpectatæ fidei manus, acta Legationis ſuæ conſignare teneatur: nihil poſtremo faciat, quod deroget, aut præjudicet ſacris Decretis,

(*a*) Summi Pontifices non poſſunt in Gallias mittere Legatum *a latere*, quin antea Rex aut eum poſtulaverit, aut explicite conſenſerit Papæ deſideranti ad Gallos Legatum dirigere, *Mem. du Clergé*, edit. 1719. col. 1424.

(*b*) *Raye.*

Digitized by Google

,, dictis inter Reges, & Pontifices initis, Conciliis OEcumenicis,
,, juribus, immunitatibus, Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ, Aca-
,, demiis, & publicis regni ſcholis, idque ſcripto manu propria
,, idonee ſubſignato promittat (*a*).

XII. Ulterius quia in Legatione electa eſt induſtria perſonæ,
ideo in verificatione Facultatum ſeu Bullarum injungitur, ut Le-
gationem ſuam exerceat *per ſe*, *non per alios*. Unde Curia Regia
an. 1519. admiſit quidem Legationem Cardinalis Ambroſii, ut ta-
men ipſe nequeant dare in ſua abſentia, aut alio quocumque præ-
textu aliquem Vicarium, aut ſubſtitutum cum pari auctoritate,
aut facultate: ſed poſſet committere, aut delegare dumtaxat ali-
quem Regentem Cancellariæ ſuæ, & alios Officiarios pro Legatio-
nis ſuæ exercitio. Habentur hæ litteræ verificationis *tom.* 2, Li-
bertatum Eccleſiæ Gallicanæ *cap.* 23. *n.* 27.

XIII. Legatorum præſertim *a latere* poteſtatem jure communi
Ordinariam reputari ſupra notum fuit: ,, At in terra Gallica (ait
,, Renatus Choppinus *lib.* 2. *de ſacra Politia tit.* 4. *nu.* 4.) quæ
,, unius Regis profanum hactenus dominatum experta eſt, Legati
,, functionem nos *alienam* potius interpretamur, delatamque a
,, Pontifice, quam illius *propriam*, ac *ordinariam*.

XIV. Monet quoque ibidem Choppinus *n.* 3. ,, adjectum fuiſſe
,, Senatus Conſulto, Legatum tamdiu poteſtate uſurum, quamdiu
,, ageret in Provincia dumtaxat, (non ſi Regno Francico ſemel
,, exiſſet) aut *quouſque placuiſſet Principi*.

Tomo 2. Libertarum Eccleſiæ Gallicanæ *c.* 23. *n.* 30. referuntur
litteræ Archiepiſcopi Barenſis Nuntii Sedis Apoſtolicæ ad Curiam
Regium, in quibus hæc habentur; ,, Per has præſentes promittimus,
,, ac juramus, præfato Chriſtianiſſimo (Regi Franciæ) quod iam
,, dicta Legatione non utemur in regno ſuo, terris, & Dominiis
,, ſibi ſubditis, niſi quamdiu ſuæ libuerit voluntati: adeo ut cum
,, primum certiores efficiemur, quod ſuæ voluntatis eſt, ut am-
,, plius illa non utamur, ſtatim ceſſabimus, & deſiſtemus illa uti.
Idem ſcripto promiſit Antonius De Prato Cardinalis tituli S.
Anaſtaſiæ, & Archiepiſcopus Senonenſis, Legatus *a latere* anno
1529. & extat promiſſio dicto *c.* 23. *num.* 39.

XV. Denique notat Choppinus loco citato: ,, Gallicis autem fini-
,, bus abſceſſuro Legato injunctum eſt, omnia ſuæ Legationis *acta*,
,, & *commentaria* dimittere *penes Curiæ Præſidem*, aut *Conſiliari-*
,, *um*, quecumque ei idcirco *Senatus deſignaſſet*. Quorum omnium
,, ſyngrapham, teſſeramque aſſertoriam Legatus Regi præberet,
,, *Curiæ Regeſtis* poſtea *inſcribendam*, ſicuti hæc omnia Senatorio
,, Decreto expreſſa ſunt 17. kalend. Januar. anno 1551.

In formula juramenti Cardinalis Mauroceni Legati *a latere*, præ-
ſtiti Henrico III. Francorum Regi an. 1576. ibidem *n.* 70. haben-
tur ſequentia: ,, Juro & promitto in verbo Cardinalis per Sacros
,, Ordines meos manibus ad pectus politis Chriſtianiſſimo Regi,
,, me Legati munere non functurum, nec Facultatibus mihi a San-
,, cta Sede conceſſis uſurum, niſi quamdiu in Regno ero, & ſuæ
,, Majeſtati Chriſtianiſſimæ placuerit, adeo ut certior factus de
,, illius voluntate, illi convenienter Legati nomen, & jus conti-
,, nuo ſim depoſiturus: ſimulque omnium, quæ gerentur a me,
,, Legatione finita, codicillos relicturum in manibus ejus, quem
,, voluerit ſua Chriſtianiſſima Majeſtas: etiam leges, & ſtatuta, &
,, conſuetudines Regni ſervaturum, nec ullo modo auctoritati, &
,, juriſdictioni Regiæ, juribus, Libertatibus, & Privilegiis Eccle-
,, ſiæ Gallicæ, & Univerſitatum derogaturum.

XVI. Prædicti articuli modificationum, & reliqua uſum Regni
Galliæ exponentia ſi attendantur, & conferantur cum moderna
Belgii noſtri praxi, apparebit, in multis mores Belgicos hac in
parte Gallorum moribus conſentire.

Et quidem Philippus II. Hiſpaniarum Rex in litteris *Placeti* ſu-
per Legatione Caroli Caraffæ in has Provincias, datis Bruxellis 18.
Decembris 1557. poſtquam declaravit; ,, quod dictus Caraffa ſibi
,, expoſuiſſet, ſe nolle in hiſce Provinciis uti Facultatibus, ſeu Bul-
,, lis ſuæ legationis ſine notitia, & conſenſu Regis, quam poſtulari
,, fecit, dicit; ſe conſenſiſſe, atque per præſentes conſentire, ut
,, Legatus ſuis *Facultatibus*, & *Bullis* utatur; ita tamen, quod
,, non poterit præjudicare Indultis, aut Privilegiis Regiis nomi-
,, nandi ad Monaſteria, Dignitates, ac Beneficia in his Provinciis;
,, neque etiam ordinationibus, aut edictis publicis harum Provin-
,, ciarum: quod non derogabit Juri Patronatus Laicorum; neque
,, ulli fundationi quovis prætextu; quod non utetur præventione in
,, præjudicium Ordinariorum Collatorum Beneficiorum; non pote-
,, rit quoque diſpenſare ſuper retentione duorum Beneficiorum
,, Curatorum, neque duorum Beneficiorum in eadem Eccleſia:

(*a*) Clara ſunt, quæ a Jacobo Thuano de juriſdictione a Legatis exercita in Galliis dicta ſunt; attamen non pigeat conſulere D. Pithæum in ſuo Opere *de Libertatibus Gallicanis*.

,, quodque hi, qui ab eodem Legato obtinebunt quamcumque gra-
,, tiam, proviſionem, aut Bullam, iis uti non poterunt ſine præ-
,, viis litteris *Placeti Regii*, quemadmodum, ait, obſervare ſole-
,, mus in omnibus proviſionibus, & Bullis Apoſtolicis". Haben-
,, tur hæ litteræ in quodam libello continente Privilegia nomina-
tionum Lovanienſium; nec non diverſa alia Indulta nominandi ad
Beneficia, & Dignitates Principibus Belgii indulta, impreſſo Leo-
dii apud Mathiam Hovium anno 1663. *pag.* 137.

XVII. Auctoritas itaque Nuntiorum Apoſtolicorum in Gallia,
ac Belgio fere in his conſiſtit.

Primo in concedendis reſcriptis, quibus deſignantur Judices Sy-
nodales in Partibus, qui de cauſis per appellationem, aut alium
quemcumque titulum ad Sedem Apoſtolicam devolutis, cogno-
ſcant, & judicent.

Secundo, in concedendis diſpenſationibus, vel conferendis Bene-
ficiis, aliiſve gratiis elargiendis, quæ privative ad Sedem Apoſto-
licam ſpectant; prout ſcilicet Sedes Apoſtolica eas per Legationis
Bullas, ſeu Facultates ipſis Legatis, ſeu Nuntiis cenſuerit commu-
nicandas (*b*).

Tertio, ipſi Nuntij etiamnum hodie vice Pontificis in Provin-
ciis pro fidei integritate, & conſervatione, nec non Canonum cu-
ſtodia excubare debent; atque apud Reges, & Principes tamquam
Miniſtri Pontificii negotia Pontificis procurare. Solent quoque Pon-
tifices per Nuntios tamquam ſuos Miniſtros apud Principes, & Re-
ges in Provinciis agere; omniaque per manus ipſorum tranſire ſo-
lent. Ipſi quoque omnia maioris momenti Romano Pontifici, atque
Curiæ Romanæ referunt; quæque agenda ſint a Pontifice, expe-
ctant, atque de ſingulis Pontificem, ac Curiam Romanam infor-
mant. Quare a vero aberrare non videntur, qui hodiernos Nun-
tios Apoſtolicos, priſtinis Apocriſiariis, & Reſponſalibus (de qui-
bus capite ſecundo) comparari poſſe credunt.

XVIII. Indubitatum quoque eſt, non exiguam etiam hodie eſſe
Nuntiorum apud Principes, & Eccleſiæ Prælatos auctoritatem, pro-
pter reverentiam & eminentiam Sedis Apoſtolicæ, cujus ipſi vices ge-
runt, & pro qua Legatione funguntur; quodque plurimum Eccleſiæ
ſua auctoritate prodeſſe poſſint, præſertim ſi tales ſint, quales S.
Bernardus *l.* 4. *de Conſider. ad Eugenium c.* 6. deſcribit: ,, Qui miſ-
,, ſi poſt aurum non eant, ſed Chriſtum ſequantur. Qui quæſtu Le-
,, gationem non æſtiment, nec requirant datum, ſed fructum, Qui
,, Regibus Joannem exhibeant, Ægyptiis Moyſem, fornicantibus
,, Phineem, Heliam Idololatris, Eliſæum avaris, Petrum mentien-
,, tibus, Paulum blaſphemantibus, negotiantibus Chriſtum. Qui
,, vulgus non ſpernant, ſed doceant; divites non palpent, ſed ter-
,, reant: pauperes non gravent, ſed foveant: minas Principum
,, non paveant, ſed contemnant. Qui non cum turba intrent, nec
,, cum ira exeant: qui Eccleſias non ſpolient, ſed emendent. Qui
,, marſupia non exhauriant, ſed corda reficiant, & crimina cor-
,, rigant: famæ provideant ſuæ, nec invideant alienæ. Qui oran-
,, di ſtudium gerant, & uſum habeant, ac de omni re orationi
,, plus fidant, quam ſuæ induſtriæ, vel labori. Quorum ingreſſus
,, pacificus, non moleſtus exitus ſit. Quorum ſermo ædificatio,
,, quorum vita juſtitia, quorum præſentia grata, quorum memoria
,, in benedictione. Qui ſe amabiles præbeant non verbo, ſed ope-
,, re: reverendos exhibeant, ſed actu, non factu. Qui humiles cum
,, humilibus, & cum innocentibus innocentes, duros dure redar-
,, guant, malignantes coerceant, reddant retributionem ſuperbis.
,, Qui non de dote viduæ, & patrimonio crucifixi ſe vel ſuos di-
,, tare feſtinent, gratis dantes quod gratis acceperunt, gratis facien-
,, tes judicium injuriam patientibus, vindictam in nationibus, in-
,, crepationes in populis. Qui de tuo denique ſpiritu, illorum in-
,, ſtar ſeptuaginta Moyſi accepiſſe, cernantur, per quem ſive ab-
,, ſentes, ſive præſentes contendant, placere tibi, placere Deo.

(*b*) Neſcio, utrum, quæ in eo numero dicta ſunt de auctoritate Nuntiorum, poſſint conciliari cum iis, quæ noſter Auctor ſtatuit capite 2. hujus tituli num. 16. ubi docet in Belgio, in Gallia, & in pleriſque Regnis, nullum juriſdictionis actum poſſe a Nuntiis exerceri; eo loci excludit tum contentioſam, tum voluntariam juriſdictionem, unde ſequitur, quod Nuntii concedere nequeant diſpenſationes, nec reſcripta, quibus deſignantur Judices Synodales in *partibus* &c. ſicut aſſeruit num. 17. cap. 4. facultas enim concedendi diſpenſationes, & deſignandi Judices ſupponit auctoritatem juriſdictionis. Quod autem non ſolum in Galliis, ſed etiam in Hiſpaniis, Nuntii nullius juriſdictionis actum independenter a Regibus poſſint exercere, conſtat ex Bobadilla Auctore Hiſpano, lib. 2. cap. 2. *de la Juriſd. Real y mixto fuero*. Addit non tantum Hiſpanias, ſed Comitatum Burgundiæ, & integrum Belgium nullam in Nuntiis Apoſtolicis agnoſcere juriſdictionem, *ſi*, inquit, *primero no tienen licentia Real para ello*. Quapropter in iis Provinciis, ſicut in Galliis Nuntii non poſſunt cognoſcere, & ferre judicium de ſeculariſatione Monaſteriorum, de unione Beneficiorum, de informationibus, quæ vocari ſolent *de commodo & incommodo*, & de actis cæteris, quæ ſupponunt poteſtatem juriſdict. unde nec Tribunal erigere audent, nec Aſſeſſores ad jus dicendum in Galliis, & in Hiſpaniis ſibi vindicant.

T I T U L U S   V I G E S I M U S   S E C U N D U S.

De Congregationibus Cardinalium.

C A P U T   P R I M U M.

De Origine, & Dignitate, & Officio Cardinalium.

1 *Qui dicti olim fuerint, Epiſcopi, Preſbyteri, & Diaconi* Cardinales?
2 *Unde olim dicerentur* Cardinales?
3 *Quomodo Epiſcopi, Preſbyteri, & Diaconi* Cardinales *diſtinguerentur a* non Cardinalibus?
4 *Epiſcopum proprium Eccleſiæ S. Gregorius vocat* Cardinalem.
5 *Eodem ſenſu dicit Preſbyterum* Cardinalem.
6 *Diaconum* Cardinalem *eodem ſenſu accipit.*
7 *Olim non tantum in Eccleſia Romana, ſed etiam in aliis erant Preſbyteri, & Diaconi* Cardinales?
8 *Etiam ſeculo XI. Preſbyteri Eccleſiarum Parochialium dicti ſunt* Cardinales.
9 *Quæ primitus fuerint* Diaconiæ *in Urbe Roma?*
10 *Quomodo paulatim tranſierint in titulos* Cardinalium?
11 *Quatuordecim primum fuere Diaconorum Cardinalium tituli quibus quatuor alii additi.*
12 *Primus Leo X. octodecim titulis Diaconorum* Cardinalium *novum addidit.*
13 *Olim fuere 28. tituli Preſbyterorum* Cardinalium, *& quamdiu numerus ille manſerit immutatus?*

14 *Epi-*

Digitized by Google

14 *Epiſcopi* Cardinales *Romæ multis ſæculis ignoti fuere, & quomodo initium habuerint?*
15 *Quomodo numerus* Cardinalium *ſubinde diminutus, & ſubinde nimium auctus fuerit? Hunc Synodus Baſileenſis limitavit.*
16 *Sixtus IV. numerum primus valde ampliavit.*
17 *Hodie ad ſeptuaginta redactus.*
18 *Antiquitus Cardinales Eccleſiæ Romanæ erant ipſe Clerus illius Eccleſiæ; quem* Presbyterium *dicebant.*
19 *Presbyteri, aut Diaconi Cardinales olim ſupra reliquum Clerum non eminebant.*
20 *Multis ſæculis Epiſcopi Prælati fuere* Cardinalibus.
21 *Dignitas Cardinalitia cum dignitate Romani Pontificis ſenſim crevit.*
22 *Circa ſæculum XII. cœperunt* Cardinales Epiſcopi.
23 *Pileus rubeus, aliaque inſignia Cardinalibus data.*
24 *Quando Cardinales dicti ſint* Eminentiſſimi?
25 *Cardinales nullo alio titulo quam* Cardinalitio *uti poſſunt.*
26 *Cardinalitia dignitas omnem aliam ſuo ſplendore abſorbere videtur.*
27 *Cardinales nonnunquam Epiſcopos indigne tractarunt.*
28 *Bartholomæus De Martyribus conqueritur, Epiſcopalem dignitatem per Cardinalitiam in vilipendium veniſſe.*
29 *Præcipuum officium* Cardinalium *olim fuit intendere Eccleſiis ſuorum reſpective titulorum.*
30 *Hodie præcipuum ipſorum officium eſt, aſſiſtere Pontifici; ratione cujus poſtmodum ſuum nomen mutuarunt.*
31 *Quod ſi Pontifex Cardinales in Conſilium admittat, eorum tamen aſſenſu credit non indigere.*
32 *Cardinales hodie cum Pontifice majora Eccleſiæ negotia agunt.*
33 *Quæ qualitates in Cardinalibus requirentur?*
34 *Quid in Conc. Trid. egerint oratores Galli circa reformationem Cardinalium.*
35 *Cardinalium Congregationes pro negotiis dirigendis.*
36 *Variæ harum Congregationum ſpecies.*
37 *Quarum Congregationum notitiam habere hic conveniat?*

I. A MULTIS retro ſæculis notiſſimum fuit *Cardinalium* in Eccleſia nomen; ſed a modernis Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus plane diverſorum.

Epiſcopus quippe *Cardinalis* antiquitus dictus fuit, omnis ille Epiſcopus, qui Eccleſiæ alicui Cathedrali erat intitulatus ſive *incardinatus*, hoc eſt, proprius illius Eccleſiæ Epiſcopus.

Similiter Presbyter, aut Diaconus *Cardinalis* vocatus eſt, qui alicui Eccleſiæ, aut loco pio tanquam *ordinarius*, & *proprius* Presbyter, aut Diaconus erat intitulatus, ſive *incardinatus*.

II. Hujuſmodi Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi vocabantur *Cardinales*; quia, ſicut *cardo* fixus eſt, & immobilis, ac circa illum valvæ volvuntur; ita quoque circa illos Epiſcopos, Presbyteros, ac Diaconos, tanquam *fixos*, & proprios Eccleſiarum *cardines*, populus eorum curæ commiſſus in Eccleſiaſtico regimine, & animarum cura quodammodo volveretur.

III. Verbo, Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi *Cardinales* in hoc unice ab aliis *non Cardinalibus* differebant, quod illi tanquam *proprii*, & quaſi *fixi* ac *immobiles* Miniſtri, Eccleſiis ſuis eſſent intitulati: hi vero tanquam *adventitii*, & *ſubſidiarii* alicui Eccleſiæ eſſent aſſignati; atque ita juxta veterem *Cardinalium* nomenclaturam hodierni Parochi vere dicerentur presbyteri *Cardinales*; Vice-Paſtores vero *non Cardinales*.

Hoc ſenſu Gelaſius I. in litteris ad Cœleſtinum Epiſcopum apud Gratianum *Diſt.* 24. *Can.* 4. Pontificem *Cardinalem* opponit Pontifici, ſeu Epiſcopo *Viſitatori*: qui ſcilicet dumtaxat ad tempus alicui Eccleſiæ tanquam *Viſitator* invigilat.

☞ Notant paſſim viri Eruditiores ante Gelaſium, nomen Cardinalis non legi tributum Epiſcopis, Presbyteris, aut Diaconis. Occurrit quidem in quadam Synodo, quæ habita dicitur ſub Sylveſtro Papa ſæculo IV. ſed hanc Synodum, ejuſque acta demum ævo Caroli Magni conficta, & Sylveſtro Papæ ſuppoſita eſſe, plura in ea occurentia evidenter evincunt, & hodie paſſim Eruditis ſat eſt perſuaſum. ☜

IV. Meminit quoque hujuſmodi Epiſcoporum, Presbyterorum, ac Diaconorum *Cardinalium* non ſemel Sanctus Gregorius.

Et quidem, cum Iſauriæ Epiſcopus, ob imminentes hoſtes refugium habuiſſet in inſulam Corcyram, atque ad Eccleſiam quamdam illius inſulæ ſe cum ſua plebe recepiſſet; velletque in illa non tantum corpus Sancti Donati, quod ſecum attulerat, collocare, & conſecrare, ſed inſuper *Pontificalia* exercere, atque ea de cauſa lis inter Epiſcopum Iſauriæ, & Epiſcopum hujus inſulæ orta eſſet, reſcribit huic Sanctus Gregorius *l.* 12. *Epiſt* 2. Sacerdotes, vel Clerum Iſauriæ civitatis ab illa Eccleſia non eſſe repellendos: „ ſic tamen, inquit, ut dilectioni tuæ, in cujus Parochia (id eſt diœceſi) caſtrum ipſum eſt poſitum, emiſſa procuretur cautione munitio, per quam promittat Epiſcopus Iſauriæ, *nullam* ſibi in eo *poteſtatem*, nullum privilegium fore, nullam *juriſdictionem*, nullam tanquam *Cardinalis* Epiſcopus ulterius *auctoritatem* defendere: ſed poſt pacem Deo propitio redditam ablato venerabili Sancti Donati, ſi maluerint, corpore, ad propria ſe modis omnibus reverſuros.

Hic Gregorium per Epiſcopum *Cardinalem* intelligere *proprium*, *fixum*, & *ordinarium* Epiſcopum, perquam manifeſtum eſt: quapropter vir eruditus Petrus Guſſanvillæus in notis ad citatam epiſtolam, verbo *Cardinalis Epiſcopus*, ſine ulla hæſitatione hanc notam appoſuit, *id eſt*, *titularis*, ſive *principalis*, ut *in Epiſtola ſequenti*; ſive *proprius*, ut *in Epiſtola* 8.

V. Presbyterorum *Cardinalium*, & *non Cardinalium* in eodem ſenſu frequens quoque apud S. Gregorium eſt memoria.

Et quidem reſcribens Caſtorio Epiſcopo Ariminenſi, ut poſtulante Timothea illuſtri femina Oratorium pro ejus devotione in honorem Sanctæ Crucis abſque *Miſſis publicis* ſolemniter conſecret, hanc cautionem apponit; „ ita ut in eodem loco nec futuris temporibus baptiſterium conſtruatur, nec Presbyterum conſtituas „ *Cardinalem*". *Lib.* 2. *indict.* 10. *Epiſt.* 9.

Similiter ſcribit Epiſcopo Firmano, ut cuidam ſuo Diœceſano Oratorium pro ſua devotione extruat; eadem rurſus addita conditione ut conſecretur abſque *Miſſis publicis*; & ut in eodem loco nec futuris temporibus *baptiſterium* conſtruatur, nec Presbyterum *Cardinalem* conſtituat.

Hic videmus Gregorium nolle ornari *Presbyterum Cardinalem*: at vero ſcribens eidem Epiſcopo pro conſecratione Eccleſiæ, quam quidam ejus diœceſis Comes in ſuo Caſtro, ſuoque ſumptu conſtruere, & dotare volebat, vult, Presbyterum ibi conſtitui *Cardinalem*. *Lib.* 10. *Indict.* 5. *Epiſt.* 12.

Ratio vero cur hic Presbyterum *Cardinalem* conſtitui præcipiat, & alibi inhibeat, hæc eſt; quod Oratoria, de quibus in prioribus epiſtolis, ſolummodo conſtruerentur, & dedicarentur ad alicuius privatam devotionem; nequaquam vero ad publicas ſynaxes, ſeu publicos populi conventus. Quare & abſque publicis Miſſis conſecrari debebant. Per Miſſas *publicas* enim intelligit Gregorius, juxta phraſim illius temporis, Miſſas ad quas una cum ſuo Paſtore *plebs* convenire debebat.

Oratorium autem, de quo in poſtrema citata epiſtola, non pro privata Comitis devotione deſtinabatur, ſed inſuper; ut ad illud populus convenire poſſet. Sic enim ſcribit Gregorius: „ Presbyterum quoque te illic conſtituere volumus *Cardinalem*, ut quoties „ præfatus Conditor fieri ſibi Miſſas fortaſſe voluerit, *vel Fidelium concurſus exegerit*, nihil ſit, quod ad Miſſarum ſacra exhibenda ſolemnia valeat impedire.

In hoc ergo Presbyterum *Cardinalem*, id eſt *proprium*, & *fixum*, quem hodie *Curatum*, ſive *Plebanum* diceremus, conſtitui vult pro populi ibidem convenientis directione; at in illis Presbyterum non *Cardinalem*; ſive, uti hodie diceremus, *Cappellanum*, ſive Presbyterum non fixum; ab Epiſcopo tamen poſtulandum, ſi Fundator Oratorii ibi Miſſas celebrari velit; uti expreſſe monet S. Gregorius.

VI. De Gratiano Diacono ad Metropolitanum Epiſcopum ita ſcribit idem Pontifex *lib.* 5. *indict.* 14. *ep.* 11. & refertur a Gratiano *diſt.* 71. *can.* 5. „ Fraternitatem tuam a nobis petiiſſe recolimus, „ Eccleſiæ Benafranæ Diaconum tuæ concederemus Eccleſiæ *Cardinandum*. Et quoniam nec Epiſcopum, cui obſecundare, nec „ *propriam* habet Eccleſiam, hoſte ſcilicet prohibente; quo ſuum „ debeat miniſterium exhibere, petitionem tuam non prævidimus „ differendam. Idcirco ſcriptis tibi præſentibus eum neceſſario duximus concedendum, habituro licentiam Diaconum illum, noſtra interveniente auctoritate, Eccleſiæ tuæ, Deo propitio, conſtituere *Cardinalem*.

Itaque ætate S. Gregorii, Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi *Cardinales* proprie erant, Epiſcopi, Presbyteri, ac Diaconi, qui Eccleſiis erant intitulati, ſeu *incardinati*, tanquam *fixi* ac *proprii* illarum Eccleſiarum Paſtores, & Miniſtri.

VII. Hinc non tantum in Eccleſia Romana, ſed in omnibus paſſim Eccleſiis erant Presbyteri, ac Diaconi *Cardinales*, præter *Cardinalem*, hoc eſt, *proprium* Epiſcopum. Et quidem uſque ad ſæculum undecimum, Curiones Eccleſiarum Parochialium in Eccleſiis Gallicanis dictos fuiſſe *Presbyteros Cardinales*, oſtendit ex illius temporis monumentis auctor Tractatus Gallici *de Origine Cardinalium pag.* 16. *edit.* 1670.

VIII. Atque hoc ſenſu intelliguntur Sacerdotes *Cardinales* in *cap.* 2. *tit. de Officio Archipresbyteri*; quos etiam antiquus Gloſſographus vocat *principales*; & in Corpore Juris Canonici correcto editionis Antuerpienſis anni 1648. ad marginem notatur ex Antonio Auguſtino: „ *Cardinales* Sacerdotes hoc loco non Urbis tantum „ Romæ, ſed *aliarum* etiam civitatum *primos* interpretamur, quibus tituli, id eſt, *Parochiæ* committuntur.

Auctor dictæ Decretalis dicitur *Leo Papa*, abſque expreſſione ulteriori; ſed Antonius Auguſtinus monet, *Leonem IX.* appellari a quibuſdam ex veteribus libris: quæ inſcriptio ſi vera ſit, vel ex hac Decretali habemus, etiam ætate Leonis IX. id eſt circa medium ſæc. XI. Parochialium Eccleſiarum Curiones, fuiſſe dictos Sacerdotes *Cardinales*.

Itaque *Cardinales* Eccleſiæ Romanæ, quemadmodum aliarum Eccleſiarum, erant Presbyteri, & Diaconi, qui Eccleſiis, & titulis Presbyterorum, aut Diaconorum erant intitulati, ſeu *incardinati*, tamquam *fixi*, ac *proprii* miniſtri.

IX. Porro Diaconiæ erant loca, in quibus per Diaconos Regionarios pauperes, viduæ, pupilli, ſenes cujuſque Regionis alebantur; habebantque hæc loca, quæ quaſi publicæ domus hoſpitales erant, Oratoria ſeu ſacella adjuncta. Qui igitur hiſce locis tanquam *proprius* Diaconus ad miniſtrandum dictis perſonis, & loca illa regenda præficiebatur, Diaconus *Cardinalis* appellabatur, erantque hujuſmodi *Diaconiæ*, ſive domus hoſpitales in ſingulis Urbis Regionibus; atque ideo *Diaconi* illi etiam dicti fuere *Regionarii*.

X. At uſu harum Hoſpitalium domorum paulatim exoleſcente, ipſiſque ædibus dirutis, ſolis ſacellis ac oratoriis nomen *Diaconiæ* adhæſit, a quibus tandem *Diaconi Cardinales Urbis Romæ* dicti fuere.

Porro hæ Diaconiæ per quatuordecim Regiones Urbis diſtributæ erant; atque hinc primitus Diaconi hiſce præfecti, dicti ſunt *Cardinales* primæ, ſecundæ, &c. Regionis; ſcilicet a Regione, in qua titulus ipſius ſitus erat. At ſucceſſu temporis antiquata hac appellatione dici cœperunt, ad exemplum Cardinalium Presbyterorum, Diaconus Cardinalis hujus, vel illius Diaconiæ v. g. *S. Theodori*, *S. Adriani*, &c. nimirum a titulo Diaconiæ.

XI. His quatuordecim Diaconiis, ſive tituli *Cardinalium* Diaconorum additi jampridem fuerunt (ait Onuphrius Panvinius in libro *de Epiſcopatibus*, *Titulis*, *& Diaconiis Cardinalium pag.* 25.) „ quatuor alii Diaconi Cardinales, quorum munus tantum erat, „ Lateranenſi Baſilicæ, vel Pontifici Romano, ibidem celebranti „ miniſtrare, quos & Altaris Lateranenſis miniſtros appellatos fuiſſe legi, ſicque XVIII. numerus expletus.

XII. Hæc Onuphrius, qui ibidem *pag.* 27. enumeratis hiſce octodecim

Digitized by Google

decim Diaconiis, ſive Titulis Cardinalium addit: „ Porro autem has Diaconias ſemper fuiſſe legi, & numquam, vel additis novis, vel antiquis ſublatis, mutatas uſque ad Leonis X. Pontificatum, qui primus omnium Romanorum Pontificum, Diaconiam unam novam adjunxit, quæ fuit Diaconis *S. Onuphrii in Vaticano*, quam Joannis Cardinali Lotharingo a ſe creato tradidit.

XIII. Titulos *Cardinalium Presbyterorum* viginti octo, qui ante milleſimum & centeſimum abhinc annum extiterunt, *pag.* 8. enumerat Onuphrius; quorum aliquos circa tempora Gregorii I. mutatos fuiſſe monet; ita tamen ut numerus viginti octo Presbyterorum Cardinalium integer permanſerit, ut habetur ex Pandulpho Piſano in vita Greg. II. uſque ad Honorii Papæ II. tempora, annumque Chriſti 1125. quo id obſervari deſitum, uti latius exponit Onuphrius *pag.* 17.

XIV. Quoad *Cardinales Epiſcopos*, cum antiquitus Epiſcopus *Cardinalis*, alius non eſſet, niſi *proprius*, & *intitulatus* Eccleſiæ cujuſque Epiſcopus; nullus in Urbe Roma præter Epiſcopum Romanum, ſive Pontificem dici potuit Eccleſiæ Romanæ Epiſcopus *Cardinalis*. Unde & multis ſæculis ignoti fuere alii *Epiſcopi Cardinales* Eccleſiæ Romanæ; atque admodum veriſimile eſt, nonniſi circa ſeculum XI. aut XII. contigiſſe, quod narrat Onuphrius *pag.* 13. nimirum, quod „ Eccleſiæ Lateranenſi, quæ eſt ſpecialis Sedes Romani Pontificis, propter ſuam, & Epiſcopi Romani excellentiam *ſeptem* Epiſcopi ex circumvicinis civitatibus aſſignati ſint, qui ſuis ſtatis ſolemnibuſque diebus ſinguli coram Romano Pontifice in eadem Baſilica celebrarent divina myſteria, vel Pontifici celebranti aſſiſtentes eſſent, atque ob eam cauſam poſtea Epiſcopi, & *Cardinales*, id eſt, *Principales*, quod huic Eccleſiæ, & Romani Pontificis miniſterio adſcripti eſſent, appellari cœperunt.

XV. Hi ſeptem Cardinales Epiſcopi, ſi jungantur cum 28. Cardinalibus Presbyteris, & 18. Diaconis, conficiunt 53. Cardinales; qui numerus tamen circa tempora Honorii II. id eſt, circa initium ſeculi XII. minui cœpit, & ad incertum numerum ſenſim delabi. Immo teſte Onuphrio *pag.* 18. ad eam paucitatem redacti ſunt, ut non eſſent niſi ſeptem Cardinales viventes, videlicet tres Presbyteri, & quatuor Diaconi, quando creatus fuit Nicolaus III. anno 1277. qui ibidem notat, poſt tempora Nicolai III. rurſus cœpiſſe augeri numerum Cardinalium; qui ut nec graves Eccleſiæ eſſent, nec ſuperflua numeroſitate vileſcerent, quod numerum 24. excedere non poſſent, in Concilio Baſileenſi cautum eſt.

XVI. „ Primus Papa Sixtus IV. nulla habita ratione Decreti Concilii Baſileenſis, ſupra omnes Prædeceſſores ſuos (ſi Onuphrio *pag.* 18. credimus) Cardinalium numerum maxime ampliavit; cujus exemplum optime ſecutus eſt Alexander Papa VI. Nullus tamen horum Pontificum antiquum 53. numerum exceſſit, ut eſſent videlicet plures quam 53. quum nec eum numerum attigerint; ſed omnium Romanorum Pontificum primus fuit Leo X. qui antiqui ſtatuti ratione non habita, in magna illa 31. Cardinalium creatione, veterem & antiquum, atque a nullo umquam Romanorum Pontificum exceſſum, numerumque longe ſuperarit. Nam ſub Leone X. plus minus 65. Cardinales ſimul viventes fuerunt, quod numquam alias contigerat poſt fundatam Romanam Eccleſiam. Ejus exemplum ſecuti ſunt Paulus III. & qui nunc vivit Paulus IV. Prior enim ad 63. numerum Cardinales auxit, ſequens ad 70. quem quoque numerum numquam fuiſſe ſatis conſtat ”. Hæc ille.

XVII. Hunc numerum tamquam reſpondentem ſeptuaginta viris, quos de Senioribus in ſuum adjutorium ex mandato Domini aſſumpſit Moyſes, & ſeptuaginta Diſcipulis, quos binos ante faciem ſuam miſit Chriſtus, retinendum decrevit Sixtus V. in ſua Conſtitutione, quæ incipit, *Poſtquam verum ille*, decernens „ ut in poſterum connumeratis omnibus cujuſcumque ordinis Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconis *Cardinalibus*, qui nunc ſunt, quique in futurum creabuntur, cuncti ſimul numerum *ſeptuaginta* nullo umquam tempore excedant, ac talis numerus quovis prætextu, occaſione vel cauſa etiam urgentiſſima minime augeatur ”. Declarans inſuper electionem, ac nominationem alicujus ultra dictum numerum *nullam*, *irritam*, ac *inanem*.

Hic eſt ergo modernus Cardinalium numerus; quorum titulos quis creaverit, & a quibus Pontificibus novi erecti fuerint, in citato libro enumerat Onuphrius; hoc una monens, hodie dumtaxat eſſe ſex Epiſcopos Cardinales; eo quod Eccleſia Epiſcopalis SS. Ruffinæ, & Secundæ alias Sylvæ Candidæ Calixto II. unita fuerit Epiſcopatui Portuenſi.

Quemadmodum circa numerum Cardinalium varia, pro temporum varietate, interceſſit diſciplina, ita nec minor circa Cardinalium eminentiam, ac dignitatem intervenit mutatio.

XVIII. Antiquitus enim Cardinales Romanæ Eccleſiæ alii non erant, ut ex jam dictis facile eſt colligere, quam ipſe Romanæ Eccleſiæ ordinarius Clerus, conſtans ex Presbyteris, & Diaconis. Unde *Presbyterium*, de quo S. Cornelius Papa ad S. Cyprianum, idem fuiſſe quoad officium, & functiones cum hodierno Cardinalium Collegio, notat Pamelius in notis ad citatam Epiſtolam Cornelii: „ Presbyterium, ait, intelligit tum hic, tum paulo poſt Collegium, ſive Senatum (ut loquitur D. Hieronymus Epiſtola ad Ruſticum) *Cleri Romani*, utpote ſine cujus conſilio arduum nihil ſoleat agere Romanus Pontifex. Atque adeo, cum hinc, tum ex Epiſtolis Cypriani ad Clerum Romanum conſtat, Presbyteros & Diaconos Eccleſiæ Romanæ, in eadem auctoritate jam olim fuiſſe, qua nunc pollent, eodem etiam munere functos, quo *nunc Cardinales*; nempe ut eſſent Conſiliarii, & Aſſeſſores Epiſcopi Romani. Quod plane perſpicuum fit ex verbis illis Epiſtolæ 55. ad Cornelium: *florentiſſimo illic Clero tecum præſidenti*. Erant tamen illis Epiſcopi tum temporis ſuperiores ”. Hæc Pamelius.

XIX. Cum ergo *Cardinales* Romanæ Eccleſiæ non eſſent niſi Presbyteri, ac Diaconi ſuis reſpective Eccleſiis, aut Titulis *incardinati*; ipſum Clerum Eccleſiæ Romanæ eo modo conſtituentes, quo aliarum particularium Eccleſiarum Presbyteri, ac Diaconi ſuæ reſpective Eccleſiæ Clerum conficiebant, nulla quoque ſupra reliquos prærogativa in illa qualitate eminebant; quemadmodum ſex, aut ſeptem illi Epiſcopi Romæ adjacentes, etiam poſtquam Romanæ Eccleſiæ Cardinales creati fuere, ob eam cauſam (uti monet Onuphrius *pag.* 30.) „ neque Patriarchis, neque Metropolitanis, vel Archiepiſcopis, neque etiam Epiſcopis aliarum Civitatum, licet Cardinales non eſſent, ante ſe tamen conſecratis, digniores erant, nec etiam eos præcedebant: ſed eorum præcedentia erat ratione temporis, quo Epiſcopi creati fuerant; etenim Epiſcopus *Cardinalis* Oſtienſis, ſi poſt Epiſcopum Veronenſem, qui non erat Cardinalis, vel poſt alium quemque creatus fuiſſet, ſuperiorem eo locum, neque in conſeſſu, neque in procedendo habebat; eos tantum Epiſcopos præcedebat, qui poſt eum creati fuerant; quæ omnia idcirco dico, *quod nihil dignitatis*, aut *præeminentiæ illis dabat antiquitus*, *eſſe Cardinales* ”. Hæc ille, una obſervans, quod uſque ad tempora Gregorii VII. & Urbani II. id religioſe obſervatum fuerit.

XX. Et ſi Zerolæ in praxi Epiſcopali, verbo *Epiſcopus*, aliiſque Canoniſtis credimus, Epiſcopi uſque ad Clementem V. & Joannem XXII. erant in dignitate ſupra Cardinales; quinimmo, uti poſt alios Canoniſtas atteſtit Barboſa *Lib.* 1. *Juris Eccleſ. cap.* 3. *numer.* 17. „ uſque ad tempora Bonifacii VIII. nullus erat Epiſcopus, qui vellet fieri *Presbyter Cardinalis*, quia putabant non licere deſcendere *a majore* dignitate *ad minorem*.

Et Ludovicus Gomeſius in prooemio ad Regulas Cancellariæ: „ Epiſcopi uſque ad tempora Clementis V. & Joannis XXII. in Eccleſia Dei, ita in excelſo honoris, & exiſtimationis faſtigio poſiti fuerunt, ut dignitate deprimi ac gradu minui arbitrarentur, ſi ex Epiſcopis ad Cardinalatus officium aſſumerentur.

XXI. Quo vero tempore creſcere cœperit Cardinalium Romanæ Eccleſiæ dignitas, nequit præciſe determinari; illud ſat conſtat, ſenſim atque gradatim ad eam, in quo modo conſpiciuntur, eminentiam perveniſſe.

Et quidem Cardinalium dignitatem cum Eccleſiæ & Romani Pontificis dignitate ſemper creviſſe, monet Onuphrius *pag.* 34. una advertens, dignitatem Pontificis Romani maximam fuiſſe tempore Alexandri III. „ Sub quo, ait, Romana Eccleſia ad maximum in terris faſtigium evecta fuit, Imperatore potentiſſimo Friderico Ahenobarbo, eoque Eccleſiæ Romanæ infeſtiſſimo hoſte, conculcato, victo, pacemque ab Eccleſia petere coacto.

XXII. Tunc ergo, teſte Onuphrio, primum ex Epiſcopis Cardinales fieri cœpit; hac tamen moderatione: „ ut quoties accideret aliquos creari Cardinales, qui Epiſcopi vel Archiepiſcopi eſſent, ſingulis una ex *Cardinalibus* Eccleſiis (Epiſcopalibus) tradebatur, quod tunc incongruum videretur, ex *Epiſcopo Presbyter* fieri, ſed minus inconveniens ex Epiſcopo vel Archiepiſcopo fieri *Epiſcopus Cardinalis*.

XXIII. Succedentes Pontifices Cardinalium eminentiam, ac dignitatem continuo magis magiſque elevarunt; pluraque eminentiæ, atque dignitatis ornamenta, & argumenta addiderunt.

„ Innocentium IV. ipſis Cardinalibus, cum a ſummo Pontifice ad Terras Eccleſiæ regendas mitterentur, *rubeum pileum* tradidiſſe circa annum Domini 1244. ” ex relatis Canoniſtis refert Barboſa loco citato *num.* 8. additque: „ Quod poſtea vel per conſuetudinem, aut expreſſam conceſſionem *omnibus* Cardinalibus datum eſt.

Paulus II. publico Decreto mandavit, „ propoſita pœna (teſte Ciaconio in ejus vita) ne quiſquam *birretam coccineam* præter Cardinales ferret. Quibus etiam primo Pontificatus ſui anno *pannum* ejuſdem coloris dono dedit, quo equos & mulas ſternerent, dum equitarent.

Hæc Cardinalitia inſignia cum tantum Cardinalibus e Clero ſæculari aſſumptis, eſſent data, Gregorius XIV. etiam *Regularibus rubrum pileum* conceſſit, & aliquibus tunc præſentibus propria manu impoſuit; uti videre eſt in ejus Conſtitutione, quæ incipit. *Sanctiſſimus*; eſtque nona inter ejus Conſtitutiones in Bullario Romano.

XXIV. Poſthæc ſub Urbano VIII. decretum fuit, ut jam non *Illuſtriſſimi* vocarentur, prout hactenus, ſed *Eminentiſſimi*, huncque titulum non eſſe communicandum niſi ſolis Electoribus Electoribus Eccleſiaſticis Imperii, & vetitum Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, aliiſque Prælatis, ſub pœna anathematis titulum illum aſſumere.

XXV. Denique Innocentius X. anno 1645. confirmavit Decretum Congregationis Sacrorum Rituum, quo præcipitur omnibus Cardinalibus, etiam quacumque natalium ſeu præcellentium aliarum dignitatum prærogativa inſignitis, ut *ſolo nomine Cardinalis* contenti, non aliis titulis nuncupentur, nec uti inter eos poſſint, quam *Eminentiſſimi*, *ac Reverendiſſimi*; nec non *Eminentiæ Reverendiſſimæ*. Inſuper jubentur omnes Cardinales e propriis ſigillis & ſignis quibuſcumque, vulgo *armis* nuncupatis, amovere „ coronas, ſigna, ac omnes notas ſeculares, præter eas, quibus intra ſcutum armorum, eorum familiæ tamquam de eſſentia, & integritate eorumdem armorum utuntur, & ut in poſterum ab illorum uſu abſtineant, *ſolo pileo*, *de pretioſo Chriſti ſanguine rubrate inſigniti*, ac decorati; ac ulterius ſanctiſſimus Dominus noſter inhibuit ſub excommunicationis latæ ſententiæ, ac aliis arbitrii ſui pœnis, ſculptoribus, pictoribus, ac aliis quibuſcumque, ne prædictas notas ſeculares in ſigillis, & armis, aliiſque inſignibus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium ſculpere, ac pingere, aut ſculpi, vel pingi mandare audeant.

☞ Si ex gravitate pœnæ comminatæ, ſcilicet *Excommunicationis latæ ſententiæ*, judicandum eſſet de enormitate criminis, indubie Pictores, aut Sculptores hujus Decreti tranſgreſſores, judicandi eſſent *enormis* criminis rei: ſed ſcitur, ſimilem cenſurarum comminationem ex conſueto, ſed nequaquam probando hodierno Curiæ Romanæ ſtylo omnibus paſſim Decretis apponi.

Unde

Digitized by Google

Unde nec mirum, ſimiles cenſurarum comminationes ut meri
ſtyli paſſim reputari, & in judiciis pro talibus haberi.

Optandum, ut Curia Romana in cenſuris infligendis ſerio atten-
deret ad Decretum Concilii Tridentini *ſeſſ. 25, c. 3. de Reform.* in
verbis: ,, Quamvis *excommunicationis* gladius, nervus ſit Eccleſia-
,, ſticæ diſciplinæ, & ad continendos in officio populos valde ſa-
,, lutaris, ſobrie tamen magnaque *circumſpectione* exerendus eſt,
,, cum experientia doceat, ſi temere aut levibus ex rebus incutia-
,, tur, magis contemni, quam formidari, & perniciem potius pa-
,, rere, quam ſalutem ".

XXVI. Cenſura Innocentii X. & Decretum Congregationis Rituum
ſatis demonſtrant Cardinalitiam dignitatem tunc tanti faſtigii repu-
tatam, ut reliquæ dignitates ſeu ſeculares, ſeu Eccleſiaſticæ illius
ſplendore tanquam ad majus lumen offuſcari viderentur. Neque
aliam de Cardinalitia excellentia ideam tempore Eugenii IV. ha-
bitam fuiſſe, manifeſtum eſt ex litteris ejus ad Henricum Archie-
piſcopum Cantuarienſem relatis in Bullario Romano tomo I. *pag.*
351. in quibus aſſerit, tantæ eſſe dignitatis Cardinalatum, ut quaſi
abſorbeat aliam quamcumque dignitatem, hoc utens argumento:
,, Cardinales licet certarum Eccleſiarum dum ad Cardinalatum aſ-
,, ſumuntur Epiſcopi ſint, nihilominus eos *non Epiſcopos*, ſed *Preſ-*
,, *byteros Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales*, Sedes Apoſtolica ap-
,, pellat; quinimmo ſi eis ſuas priorias Eccleſias in titulum dimit-
,, tat, non amplius ſub *nomine Eccleſiarum*, ſed *tituli Cardinala-*
,, *tus* ſcribit, quaſi ad majorem dignitatem & juriſdictionem aſſum-
,, pſerit; alioquin non aſcendiſſe, ſed deſcendiſſe, non honorari,
,, ſed dehonorari, viderentur.

XXVII. Immo in tantum videbatur aliquibus ſupra Epiſcopalem
dignitatem Cardinalitia dignitas eminere, ut nonnulli Epiſcoporum
miniſterio ad vilia quæque munia uti non vererentur; quemad-
modum refert, & reprobat Leo X. in Bulla reformationis Curiæ
edita in Concilio Lateranenſi *ſeſſ.* 9. ſtatuitque. ,, Eos, quos vel
,, nunc habent, vel in poſterum ſunt habituri, *honorifice, ut fra-*
,, *tres*, ac juxta eorum ſtatus condecentiam tractent.

XXVIII. In hanc quoque Epiſcopalis auctoritatis dejectionem &
vilipendium, vehementius in ipſo Concilio Tridentino invectus ſcri-
bitur nominatiſſimus ille Bracarenſium Archiepiſcopus Bartholo-
mæus *De Martyribus*; qui dum durante Concilio una cum Cardinale
Lotharingiæ Romam iviſſet, atque ibidem intelligeret, invaluiſſe
conſuetudinem, ut in Congregatione aut Conventu coram Pontifi-
ce, Cardinales ſederent *tectis* capitibus, Epiſcopi vero & Archie-
piſcopi eſſent *erecti detectis* capitibus, tanta vehementia, totque
argumentis indignitatem illius conſuetudinis Pontifici expoſuit, ut
præter omnium eſpectationem, Pontifex reſolverit, hunc morem
tamquam abuſum, Epiſcopali characteri nimium derogantem abro-
gare; uti & reipſa abrogavit, mandans in Congregatione eodem
die habita, ut Epiſcopi æque ac ipſi Cardinales ſederent *tectis* ca-
pitibus. Hiſtoriam, ac totum ejus coram Pontifice diſcurſum re-
fert Scriptor Gallicus ipſius vitæ *l.* 2. *c.* 22.

XXIX. Si officium Cardinalium expendamus, atque hodiernum
cum priſtino conferamus, etiam hic mutationem non modicam in-
terveniſſe videbimus.

Cum enim priſtini Romanæ Eccleſiæ Cardinales, eſſent Presby-
teri, ac Diaconi, ſuis reſpective Eccleſiis, & titulis tanquam *Or-*
dinarii, atque *fixi* miniſtri adſcripti, etiam *præcipuum* officium
eorum erat, illarum Eccleſiarum, vel titulorum curam gerere,
muniaque Presbyteri ſeu Parochi, aut Diaconi obire, iiſque ſe to-
tos impendere: quamvis & ipſi tunc etiam Presbyterium conſtitue-
rent, cujus conſilio, & opera Romanus Epiſcopus uteretur, uti
ſupra notavimus.

XXX. At ſi diſciplinam a ſex circiter ſæculis ſtabilitam expen-
damus, videbimus, percipuum Cardinalium Romanæ Eccleſiæ offi-
cium eſſe, Romano Pontifici in negotiis gerendis conſilio, & ope-
ra aſſiſtere, atque ex hoc capite Cardinalium eminentiam atque
dignitatem præcipue, ne dicam unice, fuiſſe deſumptam, & con-
ſideratam.

Et quidem Leo IX. ſcribens ad Michaelem Patriarcham Conſtan-
tinopolitanum, cum dixiſſet, quod ſicut cardine totum regitur o-
ſtium, ita in Petro, & ejus Succeſſoribus totius Eccleſiæ diſpona-
tur emolumentum, mox ut conſequens infert: ,, Unde & Clerici
,, ejus *Cardinales* dicuntur; *Cardini* utique illi, quo cætera mo-
,, ventur, *vicinius* adhærentes.

Itaque jam non ab intitulatione, aut incardinatione alicujus Ec-
cleſiæ, *Cardinales* vocantur; ſed a majori adhærentia Pontifici Ro-
mano. Hinc & ſub idem tempus *laterales* Pontificis dici cœpe-
runt.

☞ XXXI. Petrus de Marca *lib.* 1. *de Concordia Sacerd. & Imp.*
cap. 9. *n.* 7. obſervat jam pridem Pontifices juraſſe in ſua inaugura-
tione, ſe miniſterium ſuum cum conſilio Cardinalium geſturos. Im-
mo non tantum cum *conſilio* Cardinalium, ſeu ſui Cleri conſueviſſe
jam pridem cauſas *majores* decidere, aut quæſtiones ad ſe delatas
reſolvere, ſed convocatis Epiſcoporum Synodis, uti monet de Mar-
ca, & ſupra latius oſtendimus.

Sed ,, hodie (ait de Marca ibidem *num.* 8.) eo jure utitur Ro-
,, manus Pontifex, ut eos quidem in conſilium adhibeat, ſed eo-
rum aſſenſu non indigeat ".

Quo tempore eo jure uti cœperint Pontifices, & quaſi monar-
chice Eccleſiam regere, incertum eſt. Interim illud notat ibidem
de Marca, quod etiam ævo Petri Damiani, id eſt anno 1061. E-
piſcopi Cardinales eum locum tenebant, ut de illis Damianus di-
xerat. ,, Patriarcharum & Primatum jura tranſcendunt, & ſuper
,, ipſos quoque Pontifices authenticam prævalent proferre cenſu-
,, ram ". Quin & ætate ſancti Bernardi, immo & pluribus ſequen-
,, tibus ſæculis Cardinales eam ſibi vindicaſſe auctoritatem, ibi-
,, dem oſtendit de Marca.

XXXII. Hac de cauſa ad Cardinales Romanæ Eccleſiæ ſæculo
XII. ſcribens S. Bernardus, ait: ,, Nulli dubium quin ad vos ſpe-
,, cialiter ſpectet de Regno Dei ſurgentes ſuccidere ſpinas, ſedare
,, querelas . . . Agite pro loco, quem tenetis, pro dignitate, qua
,, polletis, pro poteſtate, quam accepiſtis ". *Epiſt.* 89.

Hic Bernardum reputare, & agnoſcere Cardinales tanquam ſu-
perintendentes *Regno Dei*, id eſt, *Eccleſiæ*, atque una cum Ponti-
fice illius curam agentes, manifeſtum eſt. Unde ad Eugenium III.
dicit: ,, Veniamus ad *Collaterales*, & Coadjutores tuos. Hi ſeduli
,, tibi, hi intimi ſunt . . . An non eligendi de toto orbe, *orbem*
,, *judicaturi* "?

XXXIII. Quin & inſpiciantur citatæ litteræ Eugenii IV. alio-
rumque Bullæ, quibus dignitas Cardinalium adſtruitur; videbitur,
argumenta, quibus adſtruitur, in hoc unum refundi, quod ipſorum
conſilio, & opera negotia non tantum Eccleſiæ Romanæ, ſed uni-
verſalis expediantur; ipſique præcipuas in hiſce partes habeant; at-
que ideo tot quoque eximias dotes in Cardinalibus, tametſi dumta-
xat *Diaconis*, poſteriora Concilia, & Pontifices deſideraverint;
quemadmodum in Concilio Baſileenſi *ſeſſ.* 23. & Tridentino *ſeſſ.* 24.
c. 1. *de reformat.* Ubi ,, ea omnia & ſingula, quæ de Epiſcoporum
,, præficiendorum vita, ætate, doctrina, & cæteris qualitatibus
,, alias in eadem Synodo conſtituta ſunt, eadem etiam in creatio-
,, ne ſanctæ Romanæ Eccleſiæ *Cardinalium*, etiamſi *Diaconi* ſint,
,, exigenda, quos Sanctiſſimus Romanus Pontifex ex omnibus Chri-
,, ſtianitatis nationibus, quantum commode fieri poterit, prout
,, idoneos repererit, aſſumet.

☞ XXXIV. Legitur, quod Decreta hujus ſeſſionis, ſcilicet 24.
ante eorum promulgationem communicata fuerint Oratoribus Regis
Chriſtianiſſimi; quod hi reſponderint, quod ,, quantum attinet ad
,, *Cardinales* nihil aliud in hac parte placere nobis poteſt, quam
,, quod de illis aliquando optime coſtitutum eſt, ſcilicet, ut non
,, plures ſint *viginti quatuor*, nec aliquis poſthac creetur, ut in
,, demortui locum ſubrogetur, antequam totus ordo ad illum nu-
,, merum redierit. Item etiam, ut ex omnibus Chriſtiani orbis re-
,, gnis, & provinciis aſſumantur, ſic tamen, ut ex eadem urbe,
,, aut Diœceſi duo eligi non poſſint: illi autem, qui eligendi ſunt,
,, moribus, pietate, & conditione præſtent; neque triginta anno-
,, rum ætate minores ſint: neque fratres ſint, aut nepotes ex fra-
,, tre, aut ſorore Romani Pontificis, aut alicujus Cardinalis vi-
,, ventis, nullo etiam Archiepiſcopatus officio, beneficio Eccleſia-
,, ſtico, aut alia quavis cauſa a perpetua illa aſſiſtendi Romano
,, Pontifici ſollicitudine, quæ eis incumbit, revocentur: Denique
,, providendum, ut quorum eadem eſt par dignitas, eorum quoque
,, æqualis ſit omnino reditus ".

Hujus ſuggeſti articuli reformationis meminere Regis Chriſtianiſ-
ſimi Oratores in ſuis obſervationibus ad Decreta reformationis in
dicta *ſeſſione* 24. publicata, quas miſerunt ad Regem; monentque ſe
obtinere non potuiſſe, ut ab eis ſuggeſta Decreto infererentur; eo
quod *perſuaſum eſſet, nemini licere præſcribere Romano Pontifici*
quid in eligendis ſibi Cardinalibus ſpectare, aut ſequi debeat. Ha-
bentur hæ notæ in libello, cui titulus: *Memoires ſur le Concile de*
Trente, pag. 576.

Ex hac perſuaſione Curiæ Romanæ; nec non Epiſcoporum no-
tanter Italiæ huic Curiæ præ cæteris obnoxiorum, ſcilicet quod
Romano Pontifici in eligendis Miniſtris, & regimine Eccleſiæ a ne-
mine leges præfigi poſſent, ſummum in reformandis abuſibus præ-
ſertim Curiæ Romanæ, obſtaculum objectum fuiſſe, & hiſtoria, &
acta hujus Concilii abunde probant.

XXXV. His obiter dictis, revertamur ad Cardinalium munus,
quod in dirigendis negotiis maxime hodie elucet ex Congregationi-
bus Cardinalitiis, quæ quidem antiquitus ignotæ, ſed hodie admo-
dum frequentes ſunt.

Hæ Congregationes ſunt quidam Cœtus ſive Collegia quodammo-
do Cardinalium per Pontifices inſtituta ad certa aliqua negotia di-
rigenda, diſcutienda, quin & terminanda; atque de illis etiam ad
judicium ferendum ſpeciem aliquam tribunalis referentia: ideoque
& ſuos Officiales, & inferiores Miniſtros ſingulæ habere ſolent.

XXXVI. Harum Congregationum quædam ſunt jam pridem a
Pontificibus erectæ, atque ſtabilem ſtatum habentes; dicunturque
Ordinariæ, aliæ vero *Extraordinariæ*, quæ ſcilicet extra ordinem
per Pontificem particulariter pro aliquibus negotiis ordinari ſolent;
ceſſantque, negotiis illis abſolutis.

Inter Congregationes autem ordinarias, & ſtabiles, quædam ſunt,
quæ explent ea omnia, quæ Pontificem non ut Caput Eccleſiæ
univerſalis, aut regimen Eccleſiæ univerſalis ſpectant; ſed quæ Pon-
tifici tanquam Epiſcopo particulari Urbis, ejuſque diſtrictus incum-
bunt: qualis v. g. eſt Congregatio *Viſitationis Apoſtolicæ*, uti o-
ſtendit Cardinalis De Luca in relatione Romanæ Curiæ *Diſcurſu* 24.

Aliæ ſunt, quæ concernunt regimen temporale Status Eccleſia-
ſtici; quales ſunt Congregatio *ſuper conſultatione negotiorum Status*
Eccleſiaſtici, quæ vulgo *Conſulta* dicitur: item Congregatio *boni re-*
giminis, aliæque, de quibus Cardinalis De Luca in citata relatio-
ne *Diſcurſu* 25. 26. & 27.

Aliæ denique Congregationes, illæque præcipuæ ſunt, quæ ver-
ſantur circa regimen univerſalis Eccleſiæ; ſive quæ dirigunt, atque
expediunt ea negotia, quæ ad Pontificem, & Curiam Romanam
ex omnibus Provinciis undique deferuntur.

XXXVII. Cumque hic in Belgio videamus multa Decreta, ac
Reſolutiones ſub nomine harum Congregationum, & ſignanter Con-
gregationum *Inquiſitionis*, ſive *S. Officii*, *Indicis*, *Interpretum Con-*
cilii Tridentini, *Sacrorum Rituum*, & *ſuper negotiis Epiſcoporum*;
& *Regularium* circumferri, atque interdum etiam publicari, non
inutile judicavi, ſi harum Congregationum notitia haberetur: cum-
que omnes Epiſcoporum, & nonnullæ quoque Abbatiarum Belgica-
rum proviſiones *conſiſtorialiter* expediantur, etiam aliquid de *Conſi-*
ſtorio Papæ dicere non importunum credidi (*a*).

CA-

(*a*) De origine, & objectio iſtarum Congregationum legatur vita Sixti V. Sum-
mi Pontificis a Gregorio Leti elaborata. Legatur quoque Sixti V. Conſtitutio,
quæ incipit, *Immenſa æterna Dei*, 74. in Bull. Rom.

Digitized by Google

CAPUT II.

De Conſiſtorio Cardinalium.

1 *Quid generaliter Conſiſtorium?*
2 *Unde Congreſſus Cardinalium dicatur Conſiſtorium?*
3 *Duplex eſt Cardinalium Conſiſtorium.*
4 *Tempore Innocentii III. tertio per hebdomadam habebatur.*
5 *Hodie rarius ad beneplacitum Pontificis habetur.*
6 *Quo ritu ad Conſiſtorium conveniant Cardinales?*
7 *Quomodo in Conſiſtorio procedatur?*
8 *Olim in Conſiſtorio minores cauſæ etiam judicialiter examinabantur.*
9 *Hodie nulla negotia in Conſiſtorio judicialiter, & contentioſe tractantur.*
10 *Inter negotia Conſiſtorialia creatio Cardinalium eſt primaria.*
11 *Proviſio Eccleſiarum Metropolitanarum, & Cathedralium Con*ſiſtorialiter *fit.*
12 *Etiam aliquibus Abbatiis Conſiſtorialiter providetur.*
13 *Alia negotia* Conſiſtorialia *enumerantur.*
14 *Congregatio vulgo* Conſiſtorialis *inſtituta eſt tamquam* Conſiſtorii *conſultrix.*
15 *Conſiſtoria, vel Congregationes Cardinalium non ſunt paris auctoritatis cum Synodis, quas Romanus Pontifex olim celebrabat cum Epiſcopis.*
16 *Confutatur Bellarminus circa præeminentiam Cardinalium, qui non ſunt Epiſcopi.*

I. CONSISTORIUM generaliter accipiendo, eſt quivis locus ubi *conſiſtitur*. Ita jam pridem Tertullianus de Reſurrectione mortuorum *cap.* 20. terram, in qua homines conſiſtimus, *conſiſtorium* dixit. Interdum vero in ſtrictiori appellatione *Conſiſtorium* Veteres dixere locum, in quo Princeps de rebus publicis conſultat, ac deliberat cum ſuis Conſiſtorianis, uti multis probat Gothofredus in notis ad *l.* 3. *Cod. de officio omnium judicum lib.* 1. *tit.* 10.

II. Hinc poſtmodum invaluit, ut Cardinalium conceſſus coram Pontifice in eius palatio per modum Senatus, dictus ſit *Conſiſtorium*: atque in ea appellatione hodie ſumitur, dum de *Conſiſtorio* Papæ, atque de Beneficiis, ac negotiis *Conſiſtorialibus* ſermo incidit.

III. Duplex autem hodie eſt *Conſiſtorium*. Aliud ſcilicet *extraordinarium*, magiſque ſolemne; cui præter Cardinales interſunt alii quoque Prælati, Miniſtri, ac Principum Oratores, & Magiſtratus, qui Papæ præſidenti aſſiſtunt; quod & *publicum* dicitur.

Alia ſpecies *Conſiſtorii* eſt, quod *ordinarium* vocatur, ſitque in forma minus ſolemni cum ſolo interventu Cardinalium, pro negotiis pertractandis; ſoletque *ſecretum* dici.

IV. Ter in hebdomada Conſiſtorium ſolemne haberi tempore Innocentii III. ſolitum fuiſſe probant ejuſdem Pontificis acta, quæ *pag.* 28. ex editione Boſqueti hæc habent: „ Ter in hebdomada „ *ſolemne Conſiſtorium*, quod in *conſuetudinem* jam devenerat, *publice* celebrabat, in quo auditis querimoniis ſingulorum, minores cauſas examinabat per ſe tam ſubtiliter, & prudenter, ut „ omnes ſuper ipſius ſubtilitate, & prudentia mirarentur.

V. Hodie vero illud rarius habetur ad Papæ beneplacitum, prout negotiorum urgentia (inquit Cardinalis De Luca *in relatione Curiæ Romanæ Diſcurſu* 5. *n.* 6.) exigit. Pro frequentiore tamen praxi, bis in menſe; atque ordinaria dies eſt feriæ ſecundæ de mane; quamvis aliquando alia etiam die habeatur; quia hoc a Pontificis dependet arbitrio.

VI. Reſoluta ergo a Pontifice Conſiſtorii in certum diem, horam, & locum indictione, & Cardinalibus in Curia præſentibus die præcedente inſinuata, „ ſinguli Cardinales cum ſolemni comitatu, & obſequio ad illud accedunt; *more Regio*: adeo ut in „ hac functione (uti notat De Luca) magis, quam in aliis, „ Romanæ Curiæ maieſtas videatur elucere; atque ita verificari „ id, quod antiqui Scriptores de profanæ triumphantis Romanæ „ Reipublicæ Senatoribus dicere ſolent, ut ſcilicet *tot Reges* reputari mereantur.

VII. Congregatis Cardinalibus, Papa in Sede aliquantulum elevata ſedente, atque adhuc januis apertis, patenteque omnibus Nobilibus, qualificatis Viris, ac Prælatis aditu, ſingulis Cardinalibus petentibus præſtatur a Papa privata auricularis audientia ſuper propriis, vel Principum, aut amicorum, vel familiarium precibus, aliiſque negotiis.

Hac privata audientia, pro Papæ beneplacito, abſoluta, omnes a loco Conſiſtorii ejiciuntur, *ſolis* Cardinalibus cum Papa remanentibus; atque tunc negotia *Conſiſtorialia* tractari incipiunt.

VIII. Tempore Innocentii III. cauſas minores in Conſiſtorio, auditis utriumque partibus, per Pontificem deciſas fuiſſe, acta hujus Pontificis ſupra relata evincunt; notatque De Luca, non ita pridem „ *Conſiſtorium* haberi ſolitum fuiſſe, pro brevioribus „ cauſis in forma *contentioſa*, etiam cum interventu Procuratorum, & Advocatorum utriuſque partis decidendis per Pontificem cum voto Cardinalium; atque ex hujuſmodi deciſionibus aliqua pars Canonum regiſtratorum in quinque libris Decretalium, „ eſt deſumpta.

IX. Negotia vero, quæ hodie in Conſiſtorio explicantur, teſte De Luca, forenſem, & contentioſam formam amplius non habent: Sed ſolum *gratioſam*, vel *politicam*, ut Principis ſupremum Senatum decet.

X. Inter negotia *Conſiſtorialia* hodierna, primaria eſt novorum Cardinalium creatio; atque juxta ſtylum conſuetum (ait De Luca loco citato *num.* 9.) „ Papa, vel in Conſiſtorii initio, aut „ frequentius in fine, dicit Cardinalibus, quod habent Fratres, „ atque nominando illos, quos in Collegium cooptare vult, eos „ interrogat, quid ipſis videatur: eiſque approbantibus, vel laudantibus fit Decretum promotionis, quæ illico publicatur extra „ Conſiſtorium per Curiam; quandoque tamen non exprimendo „ numerum eorum, qui promoveantur, aliquorum nomina pu„ blicare non ſolet, ſed ea, ut dicitur, *reſervat in pectore*. Et „ quamvis illa quandocumque etiam extra actum Conſiſtorii aperire valeat, quinimmo ex integro Cardinalium promotionem ita „ facere, cum omnia pendeant a iure, & a formalitate poſitiva, „ dum, ut præcedenti diſcurſu advertitur, Cardinalium interventus, & conſenſus eſt voluntarius, & conſultivus; attamen obſervantia huc uſque dedit, quod tam promotio, quam publicatio jam promotorum, non niſi in Conſiſtorio fieri conſuevit.

XI. Altera Conſiſtorialis functio eſt, proviſio Eccleſiarum Patriarchalium, Metropolitanarum, & Cathedralium vacantium. Hæc proviſio qua forma expeditatur in duplici Conſiſtorio deſcribit De Luca loco citato, & a nobis ſupra *tit.* 14. *cap.* 4. expoſitum eſt; hoc tamen monet De Luca, optimum quidem nimiumque commendabile eſſe inſtitutum, quod ſcilicet dictæ proviſiones non fiant niſi in Conſiſtorio, & quidem iterato ex voto Cardinalium, „ ſed deſiderandam videri aliquam meliorem ejus praxim; quoniam, ait, ut quandoque fert fama, ſive vera, ſive „ falſa, citra Papæ rectam intentionem ſequuntur ejuſmodi electiones in perſonis parum dignis, quarum mali mores, vel alii „ defectus innoteſcant. Et tamen ex quodam uſu, vel ex alia „ cauſa, nemo loquitur, adeo ut iſtud optimum, nimiumque proficuum inſtitutum quando practicaretur, ad formalitatem redactum videatur.

Quod vero Cardinales in Conſiſtorio teneantur detegere crimina, & defectus promovendorum, oſtendit Cardinalis Palæotus de ſacri Conſiſtorii conſultationibus *part.* 4. *qu.* 2.

XII. Conſiſtorialiter quoque providetur nonnullis Monaſteriis Regularibus; quæ propterea communiter *Conſiſtorialia* nuncupantur.

Pontifices enim (uti refert Perardus Caſtel in tractatu de uſu, & praxi Curiæ Romanæ *pag.* 35. edit. 1693.) jam pridem convenerunt cum Cardinalibus, proviſiones de certis Monaſteriis non daturos, niſi de eorum conſilio, & *Conſiſtorialiter*, prout in literis proviſionis exprimitur: „ De perſona tua nobis, & *fratribus noſtris* accepta, Eccleſiæ N. de *fratrum eorumdem conſilio* „ Apoſtolica auctoritate providemus.

Quæ porro Monaſteria ſint *Conſiſtorialia*, præſertim in Belgio, & Provinciis vicinis, videbitur infra, ubi de Abbatibus, eorumque electione, & confirmatione agetur. Illud quoque advertendum, quod Monaſteria, quæ ex ſe ſunt *conſiſtorialia*, interdum expediantur extra Conſiſtorium, & non Conſiſtorialiter; ſed per *Datariam*; cujus rationem ſub titulo *De Dataria* videbimus.

XIII. Coadjutoriæ cum futura ſucceſſione, tam Cathedralium, & Metropolitanarum Eccleſiarum, quam Monaſteriorum Conſiſtorialium, ſimiliter *Conſiſtorialiter* expediuntur.

Dimiſſio quoque ſive libera, ſive per translationem alicujus Eccleſiæ, vel Monaſterii *Conſiſtorialis* pariter in Conſiſtorio admittenda eſt: prout etiam novæ erectiones Cathedralium, aut Metropolitanarum cum diſmembratione territorii, novæ Eccleſiæ aſſignandi; ſive earumdem Eccleſiarum uniones, vel diviſiones in Conſiſtorio fiunt; dicunturque cauſæ *Conſiſtoriales*.

XIV. Quia vero in pleriſque illis actibus *Conſiſtorialibus* ſolent fieri oppoſitiones; debeatque conſequenter auditis hinc inde partibus examen inſtitui, quod ſpeciem diſputationis, aut diſcuſſionis contentioſæ habet, quæ, ob majorem Conſiſtorii majeſtatem, uti loquitur De Luca, ab eo exulavit, ideo erecta fuit particularis Congregatio, dictorum negotiorum Conſiſtorialium præparatrix, ſeu Conſiſtorii conſultrix, quæ proinde *Conſiſtorialis* nuncupatur; conſtituta ex aliquo competenti numero Cardinalium, ac etiam peritorum Prælatorum cum proprio Secretario, qui juxta hodiernam obſervantiam non eſt Prælatus, ſed peritus togatus; atque in iſta Congregatione prius formiter examinantur materiæ, partibus opponentibus auditis in forma mere contentioſa, proportionata tamen ſtylo Congregationum Cardinalitiarum circa formalitatem telæ judiciariæ. Hæc de Luca.

Verbo, hæc Congregatio *Conſiſtorialis* eſt ipſius Conſiſtorii pars, & quaſi Aſſeſſor; adeo ut non niſi de ejus voto negotia, quæ controverſiam pati poſſunt, expediantur.

☞ XV. Quamvis negotia Conſiſtorialia, ut eſt promotio Cardinalium, proponantur Cardinalibus *Conſiſtorialiter* congregatis; eorumque ſuffragia per Papam ibidem præſentem exquirantur, nihilominus illorum omnium deciſio dependet a *ſolo* Pontifice; votaque Cardinalium dumtaxat reputantur *conſultativa*; *quod in negotiis* ad alias Congregationes Cardinalium ſpectantibus, & a Pontifice ad eas remiſſis obtinere indubitatum reputatur in Curia Romana (quamvis jam pridem aliter obtinuerit, uti ſupra notatum eſt) utpote, quæ omnem auctoritatem, & juriſdictionem in *ſolo* Romano Pontifice reſidere; ejuſque regimen eſſe plane Monarchicum, exiſtimat.

Nequaquam proinde hæc Conſiſtoria, vel Cardinalium Congregationes paris auctoritatis reputanda ſunt cum priſtinis Synodis, quas in negotiis majoris momenti Romani Pontifices convocare conſueverant: in his enim una cum Romano pontifice interveniebant Epiſcopi, non tamquam Pontificis ſimplices Conſiliarii; ſed ut *veri judices*, & ſuffragio *deciſivo* cum ipſo Pontifice gaudentes: ideoque in hiſce Synodis decreta, & deciſa, dicebantur *ſynodaliter* decreta & deciſa, & tamquam Synodorum Decreta evulgabantur.

Interim ex his, quæ cum hoc capite, de Conſiſtorio, nec non in ſequentibus de Officio Cardinalium in hiſce Congregationibus obſervata ſunt, veriſſimum eſſe conſtat, quod notavit Cardinalis Bellarminus, hodiernum officium Cardinalium eſſe Pontifici perpetuo aſſiſtere, eumque in regenda *Univerſa* Eccleſia conſilio, & induſtria adjuvare.

XVI. At perperam concludit Bellarminus, quod Cardinalis non Epiſcopus, ſed dumtaxat *Presbyter*, aut *Diaconus* dignitate emineat ſupra Epiſcopum, propterea quod ſimplices Epiſcopi non Cardinales nunquam adhibeantur ad regimen *Univerſæ* Eccleſiæ, niſi rariſſime, id eſt, cum ad Generale Concilium convocantur;

at

Digitized by Google

at Cardinales fere quotidie præſto ſunt Pontifici ; neque ullum negotium majoris momenti ſine eorum conſilio peragitur.

Si enim hinc, vel in ſpeciem peti poſſet Cardinalium præeminentia ſupra Epiſcopos, quidni eadem conſequentia concludi poſſet, Presbyteros, Diaconos, cæteroſque Clericos, e quibus pluribus ſæculis conſiſtit *Presbyterium*, & *Senatus* Romanæ Eccleſiæ, ſive quorum conſilio Romani Pontifices in negotiis præſertim alicujus momenti utebantur (quemadmodum & reliqui Epiſcopi ſuo Presbyterio, ſive Senatu) ſupra Epiſcopos reliquos dignitate excelluiſſe? Quod nemo umquam hactenus prætendiſſe, aut aſſeruiſſe legitur?

Scimus quidem, Diaconos Romanæ Eccleſiæ jam pridem ſe voluiſſe Presbyteris ejuſdem Eccleſiæ anteferre ; ſed eorum ſuperbiam, & ſupercilium acerrimo ſtylo in hoc perſtrinxiſſe ſanctos Patres, & ſignanter ſanctum Hieronymum, paſſim notum eſt, de quo videri poſſunt, quæ obſervo ad *Canonem* 18. Nicænum, in quo Canone ejus temporis Diaconorum inſolentia reprimitur, quemadmodum & in *Canone* 7. Concilii Trullani.

CAPUT III.

De Congregatione Sancti Officii, ſive Inquiſitionis ; atque una de origine Inquiſitionis.

1 *Epiſcopi vi officii ſui jubentur invigilare in hæreſes.*
2 *Per* XII. *ſecula nulli fuere Fidei Inquiſitores præter Epiſcopos.*
3 *Innocentius III. ſeculo* XIII. *primum aliquos Monachos Fidei Inquiſitores conſtituit.*
4 *Epiſcopi eos averſabantur ; ſed Pontifex eos ſuſtinebat.*
5 *Multas difficultates tum ab Epiſcopis, tum a Magiſtratibus illi Monachi patiebantur ; contra quas illos animat Pontifex ; eiſque auctoritatem magnam impartitur.*
6 *Prædictis Monachis una cum Epiſcopo Oxomenſi jungitur S. Dominicus.*
7 *Dominicus ſocios aliquos ſibi in adjutorium aſſumit ; & Ordinis ſui fundamenta Toloſæ jecit.*
8 *Dominicus, ejuſque ſocii tamquam Fidei Inquiſitores in hæreticos inſurgunt.*
9 *Primum in Concilio Toloſano ſub Gregorio IX. ſpecialis modus contra hæreticos procedendi præſcriptus fuit, ſed totam auctoritatem procedendi contra hæreticos Epiſcopis committit.*
10 *Poſtmodum Gregorius IX. Officium Inquiſitionis Fratribus Dominicanis commiſit.*
11 *Hi nimio ſuo rigore populum contra ſe excitarunt.*
12 *Ipſis adjunxit Fratres Minores, qui ipſorum rigorem temperarent.*
13 *Fridericus Imperator leges in favorem Inquiſitionis evulgavit.*
14 *Has Innocentius IV. confirmavit.*
15 *Officium Inquiſitionis commiſit Dominicanis, & Minoritis una cum Ordinariis locorum.*
16 *Plures poſthac Inquiſitiones per Italiam erectæ ſunt, nullæ tamen hactenus in Urbe Romana.*
17 *Primus anno 1542. Paulus III. Congregationem Inquiſitionis inſtituit.*
18 *Eamdem confirmavit Pius IV. declarans, acta per majorem partem Cardinalium habenda eſſe pro actis Congregationis.*
19 *Pius V. declaravit, geſta per majorem partem Cardinalium præ*ſentium *eſſe reputanda, ac ſi ab omnibus eſſent acta, licet etiam* duo *dumtaxat fuiſſent præſentes.*
20 *Auctoritatem Cardinalium hujus Congregationis latius expoſuit Sixtus V.*
21 *Præter Cardinales plures Officiales ad hanc Congregationem ſpectant?*
22 *Qui ſint* Conſultores?
23 *Conſultores cum aliis Officialibus conveniunt feria ſecunda.*
24 *Quæ in hac Congregatione expediantur?*
25 *Congregatio Cardinalium S. Officii habetur feria* IV. *cujus forma deſcribitur.*
26 *Acta in hac Congregatione per Aſſeſſorem S. Officii Pontifici referuntur.*
27 *Qui ſint* Qualificatores?
28 *Formula Decretorum, quæ ab hac Congregatione emanavit.*
29 *Feria* V. *habetur Congregatio eorumdem Cardinalium coram Pontifice, quæ proprie eſt Congregatio S. Officii, ſive Inquiſitionis.*
30 *Quid in hac Congregatione tractetur, & qua forma habeatur?*
31 *Decreta hujus Congregationis eduntur ſub nomine Pontificis.*
32 *Hæc Decreta tamen ſunt revera Decreta Congregationis.*
33 *Decreta Congregationis, quibus potiſſimum adſcribenda?*
34 *De quibus potiſſimum hæc Congregatio cognoſcat?*
35 *Licentia legendi libros prohibitos ab hac Congregatione poſtulanda.*
36 *An Inquiſitionis auctoritas hic in Belgio obtineat?*
37 *Ejus Decreta Galli non admittunt.*

I. EPiscopos vi ſui muneris Epiſcopalis obligari, ut populum ſibi commiſſum a periculo, aut infectione hæreſis præſervent, atque Eccleſiam ſibi commiſſam ab omni fermento hæreticæ pravitatis immaculatam cuſtodiant, indubitatum eſt ; ideoque & Epiſcopos eſſe naturales Inquiſitores Fidei, ſive ipſis jure quodammodo naturali, ex Epiſcopali, & Paſtorali cura profluente, competere jus inquirendi in hæreticos, aut de hæreſi ſuſpectos.

II. Quapropter per duodecim circiter ſecula, nullos Eccleſia Fidei Inquiſitores præter Epiſcopos, & Paſtores noverat, neque ullum præter Epiſcopale notum erat Inquiſitionis tribunal, aut ſpeciale officium ; ſed pari cura eademque auctoritate Epiſcopi invigilabant, & procedebant contra hæreſim, ſicuti contra alia, non minus ſubinde pernicioſa vitia ; nec non contra hæreticos, atque alios homines ſceleratos.

III. Primus ſub initium ſæculi XIII. Innocentius III. contra hæreſim Albigenſium in Provinciam Toloſanam, eique adjacentes miſit Arnaldum Abbatem Ciſtercienſem, Petrum de Caſtro-novo, & Radulphum Monachos Ciſtercienſes, idque plena auctoritate procedendi contra hæreticos, ut patet ex litteris ad ipſos datis 29. Maji an. 1204. in quibus plenam, ac omnimodam poteſtatem eis conceſſam explicat his verbis : „ Ut autem injunctæ vobis non tam noſtræ, „ quam divinæ legationis imperio, officium poſſitis melius, & liberius exercere, plenam vobis in Aquenſi, Arelatenſi, & Narbonenſi Provinciis, & vicinis etiam Diœceſibus, ſi quæ ſunt *hæreticorum* labe *pollutæ*, concedimus *facultatem deſtruendi*, *diſperdendi*, & *evellendi*, quæ deſtruenda, diſperdenda, & evellenda noveritis, & ædificandi, & plantandi, quæ ædificanda fuerint, & „ plantanda ; illos qui contra prohibitionem veſtram venire præſumpſerint, canonice punituri : ſiquis vero pro violenta manuum impoſitione in latæ ſententiæ Canonem inciderit, auctoritate noſtra ſuffulti, ei abſolutionis beneficium impendatis, injungentes eidem, ut contra hæreticos accingatur ".

IV. Epiſcopis autem adverſantibus Legatos in cauſa fidei, Petrus de Caſtro-novo litteris ad Innocentium III. ſcriptis, miſſionem petiit ; cui Pontifex reſcribens, eum ad fortiter, ac viriliter progrediendum animat, ac tandem ita concludit : „ Devotionem „ tuam monemus, & exhortamur in Domino per hæc ſcripta Apoſtolica mandantes ; quatenus opportune, importune inſtans, arguens, & obſecrans in operando in omni patientia, & doctrina, opus Evangeliſtæ, ac miniſterium tibi commiſſum ſtudeas „ adimplere : firmiter ſperans in Domino Jeſu Chriſto, quod ipſe, „ qui affectum tibi præſtitit laborandi, ne tuus labor inutilis habeatur, effectum tribuet, & affectum ".

V. Hæc aliaque, e quibus intelligitur, quas difficultates, & oppoſitiones Legati illi, tum ab Epiſcopis, tum ſæcularibus Magiſtratibus paſſi ſint : videri poſſunt apud Bollandum in Actis Sanctorum ad diem 5. Martii commentario hiſtorico de *vita & geſtis B. Petri de Caſtro-novo* ; ubi quoque fit mentio litterarum Innocentii III. ad Archiepiſcopum Narbonenſem, quibus ipſum reprehendit ob auxilium dictis Legatis negatum. Item litterarum ejuſdem Pontificis ad Epiſcopum Agathenſem, & Abbatem S. Pontii, in quibus inter alia ſcribit Pontifex, quod Biterrenſis Epiſcopus requiſitus a dictis Petro de Caſtro-novo, & Radulpho, cum iis ire noluerit ad commovendum ſuper hoc negotio auctoritate Apoſtolica Comitem Toloſanum, nimirum Raymundum, quo impenſe Albigenſibus hæreticis favebat : deinde, quod idem Epiſcopus rogatus ab ipſis Legatis, ut Conſules civitatis Biterrenſis ad adjurandam hæreſim, atque contra hæreticos Eccleſiam defendendam commoneret, non ſolum non obedierit, ſed etiam id fieri penitus impedierit ; cumque dicti Legati auctoritate Apoſtolica convocato Clero injunxiſſent Epiſcopo, ut niſi infra præfixum diem Conſules hæreſim abjurarent, ipſos non differret excommunicationis vinculo innodare, nihil tamen præſtitiſſet ; atque ideo Petrus, & Radulphus ipſum ab adminiſtratione, nec non & Epiſcopali officio ſuſpenderint, donec ſe Pontificis conſpectui præſentaret : Clero Biterrenſi, ne interim ei obedirent in aliquo, in virtute obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna diſtrictius inhibentes.

Verum tametſi hæc ſat oſtendant, quanta eſſet Monachorum illorum, tamquam Sedis Apoſtolicæ Legatorum, auctoritas ; nihilque ab Innocentio III. prætermiſſum fuerit, quominus ſuis hiſce Legatis in hoc negotio ſua auctoritate aſſiſteret, nihilominus parum aut nihil, prædicando contra hæreticos proficiebant ; adeo ut præ tædio injunctæ ſibi legationi renuntiare intenderent ; eo quod jam biennio prædicationi inſiſtentes, nihil aut parum ſe profeciſſe viderent, uti teſtatur Petrus Monachus Cœnobii Vallum-Cernay in hiſtoria Albigenſium *cap.* 3.

VI. At cum de his Petrus de Caſtro-novo, & Radulphus deliberarent, contigit, quod Didacus Epiſcopus Oxomenſis, una cum S. Dominico tunc ejuſdem Eccleſiæ Canonico ad Curiam Romanam venerint. Hos idem Pontifex an. 1206. in Provinciam Toloſanam pari auctoritate contra hæreticos miſit, qui apud Montem-Peſſulanum dictis Monachis ſe junxerunt ; animoſque fortiter, ac viriliter in hoc prædicationis munere pergendi ipſis addiderunt.

VII. Porro tranſacto biennio, cum Epiſcopus ad Eccleſiam ſuam coactus fuiſſet reverti, Dominicus, ut felicius & efficacius operi huic incumbere poſſet, aliquot ſibi Presbyteros ſeculares ſocios, & coadjutores adſcivit, quibus tandem circa an. 1215. ab Epiſcopo Toloſano conceſſa fuit Eccleſia S. Romani in civitate Toloſana, cum omnibus proventibus, & juribus, ad quam Dominicus cum ſociis illis Presbyteris migravit, primaque ſui Ordinis fundamenta jecit ; quem anno ſequenti Honorius III. confirmavit.

VIII. Hi itaque Fidei Inquiſitores quaquaverſum per Provincias diſcurrentes, tum prædicatione, tum exhortatione hæreticis ſe opponebant ; quin & ſubinde ipſos Magiſtratus, & principes contra hæreticos incitabant ; immo & populum concitabant, ut ſub nomine Cruce-Signatorum in hæreticos armarentur, indulgentias promittentes iis, qui arma contra hæreticos ſumerent.

IX. Nihil tamen hactenus ſpeciale conſtitutum erat circa modum contra hæreticos procedendi, nullumque certum Tribunal Inquiſitionis erectum.

Gregorius IX. ſummo contra hæreſim zelo animatus, Romanum Sancti Angeli Diaconum Cardinalem Legatum ſuum ad Provincias illas Albigenſium hæreſi infectas miſit, qui an. 1229. celeberrimum Concilium celebravit Toloſæ, in quo de conſilio Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Prælatorum, & Baronum, & Militum edidit 16. Decreta, quibus modus inquirendi, ac puniendi hæreticos præſcribitur, quæ legi poſſunt tomo XI. Conciliorum generalium *col.* 427. Hoc unum notandum, quod Concilium illud totam auctoritatem inquirendi, & puniendi Epiſcopis, tamquam naturalibus Fidei Inquiſitoribus, attribuat.

X. Verum idem Gregorius IX. vehementi in hæreticos zelo ſuccenſus, exiſtimans Epiſcopos flaccidius forſan, quam oporteret ;

in hæreticos armari, anno 1251. hoc Inquiſitionis officium ſolis Fratribus Dominicanis, qui ad id officii obeundum præcipue erant inſtituti, commiſit per litteras ad Priorem Fratrum Ordinis Prædicatorum in Lombardia; quæ extant tomo XI. Conciliorum generalium *col.* 335.

XI. Hi ergo quaſi defectum, aut negligentiam Epiſcoporum ſuo zelo ſupplere volentes, tanto rigore proceſſerunt contra illos, quos hæreſi infectos, aut de ea ſuſpectos, aut hæreticorum fautores exiſtimabant, ut Comes, & populus Toloſanus e civitate ſua omnes illos Fidei Inquiſitores, nec non totum Dominicanorum Ordinem, una cum Epiſcopo Toloſano, qui erat ejuſdem Ordinis, atque illis enixe favebat, expulerint.

XII. Ipſos quidem poſtmodum auctoritate Apoſtolica reſtituit Joannes Viennenſis Archiepiſcopus, & Inquiſitionem exerceri juſſit, adjuncto tamen Collega ex Ordine Fratrum Minorum, qui Prædicatorum *rigorem ſua manſuetudine temperaret*, inquit Guillelmus de Podio-Laurentii in Chronico *cap.* 8. de quo vide etiam Spondanum ad annum 1234. *num.* 3. (*a*).

XIII. Ad hæc Fridericus II. Imperator circa annum 1244. Conſtitutiones acerbiſſimas contra hæreticos, eorumque fautores evulgavit; ipſoſque Inquiſitores ſub ſua, ac Magiſtratuum protectione eſſe voluit; ac inſuper, ut Magiſtratus, illos, quos ipſi Inquiſitores illis oſtendiſſent hæreticos, diligenti cuſtodia detinerent; *ut poſt Eccleſiaſticæ damnationis judicium*, ait, *pœnam ſubeant, quam merentur*. Hæ Conſtitutiones habentur apud Goldaſtum in *Conſtitutionibus Imperialibus* tom. pag. 76. 77. & 78.

XIV. Has Friderici leges anno 1251. confirmavit Pontifex Innocentius IV. pluraque pro ſtabiliendo Inquiſitionis Tribunali adjecit per Conſtituaionem, quæ incipit, *Ad extirpandas*, quæ dirigitur *Dilectis filiis, Poteſtatibus, ſive Rectoribus, Conſiliis, & Communitatibus civitatum, aliorumque locorum per Lombardiam, Romaniolam, & Marchiam Tervi\ſanam conſtitutis*; in qua per 38. capitula expreſſit, quæ a Magiſtratibus contra hæreticos, eorumque fautores obſervanda ſunt.

XV. Inquiſitionis officium Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus cum Epiſcopis commiſit Innocentius IV. uti patet ex Conſtitutionibus ipſius, partim Fratribus Prædicatoribus, partim Fratribus Minoribus Fidei Inquiſitoribus inſcriptis; quæ omnes extant inter Conſtitutiones dicti Pontificis in tomo I. Bullarii Romani.

XVI. Itaque jam Inquiſitionis Tribunali formato, plures, præſertim in Italia, & terris Pontifici Romano temporaliter ſubjectis, Inquiſitiones fuere erectæ; ipſique Inquiſitores præcipue ex Ordine Prædicatorum deſignati fuere: At in Urbe, & Curia Romana (uti notat Cardinalis De Luca in relatione Romanæ Curiæ *diſc.* 14. *num.* 3.) Inquiſitionis Tribunal, per ipſummet Pontificem, cum iis Miniſtris, & adjutoribus, quos juxta opportunitates aſſumere in tempore videbatur, regebatur.

XVII. Primus anno 1542. Paulus III. ſex Cardinales conſtituit, & deputavit ſuos & Apoſtolicæ Sedis *in omnibus, & ſingulis Reipublicæ Chriſtianæ civitatibus, oppidis, terris, & locis, tam citra, quam ultra Montes ubilibet etiam in Italia conſiſtentibus, ac in Romana Curia ſuper negotio Fidei Commiſſarios, & Inquiſitores generales, & generaliſſimos*. Conſtitutione, quæ incipit, *Licet ab initio* 34. in Bull. Rom.

XVIII. Pauli III. veſtigia premens Pius IV. octo Cardinales ad idem negotium deputavit, addens, & declarans, ut *quidquid per* majorem *partem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, qui in Congregatione pro dicto officio convenerint, dictum, geſtum, ſtatutum, decretum, terminatum, ſeu ſententiatum extiterit, ſit validum, & firmum, ita & taliter, quod nullo modo impugnari poſſit, perinde ac ſi omnes, & ſinguli Cardinales prædicti in dicta Congregatione conveniſſent, & major pars conſenſiſſet*. Conſtitutione, quæ incipit, *Cum nos* 79. in Bull. Rom.

XIX. Declarationem Pii IV. confirmans, & renovans ejus ſucceſſor Pius V. declaravit, geſta per *majorem* partem præſentium eſſe reputanda, ac ſi ab omnibus eſſent ordinata, tametſi tantum *duo* fuiſſent præſentes: Conſtitutione, quæ incipit, *Cum felicis* 41. in Bull. Rom.

XX. Denique Sixtus V. per Conſtitutionem, quæ incipit, *Immenſa æterna Dei* 72. in Bull. Rom. quindecim erigens Cardinalium Congregationes, primo loco Congregationem pro Inquiſitione hæreticæ pravitatis, quæ & *Sancti Officii* dici conſuevit, inſtituit, ſive inſtitutam confirmavit his verbis, quibus Cardinalium ad eam Congregationem pertinentium auctoritatem, & officium expreſſit. *Nos quoque confirmamus, & corroboramus, illuſque omnia inſtituta, omneſque & ſingulas Facultates a Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris Cardinalibus ad eam Congregationem pro tempore delectis conceſſas; omnemque auctoritatem, & poteſtatem eis communicatam, ſcilicet inquirendi, citandi, procedendi, ſententiandi, & definiendi in omnibus cauſis, tam hæreſim manifeſtam, quam ſchiſmata, apoſtaſiam a fide, magiam, ſortilegia, divinationes, Sacramentorum abuſus, & quæcumque alia, quæ etiam præſumptam hæreſim ſapere videntur, concernentibus; non ſolum in Urbe, & Statu temporali, nobis, & huic Sanctæ Sedi ſubjecto, ſed etiam in univerſo terrarum Orbe, ubi Chriſtiana viget Religio, ſuper omnes Patriarchas, Primates, Archiepiſcopos, & alios inferiores, ac Inquiſitores, quocumque privilegio illi ſuffulti ſint, quorum, ac aliorum prædictorum ſeries his noſtris litteris ad verbum expreſſa cenſeatur, confirmamus*.

XXI. Præter Cardinales, qui hanc Congregationem proprie conſtituunt, ac propterea dicitur Congregatio *Cardinalium* Sancti Officii, ad illam quoque pertinent alii Ordinarii, & inferiores Officiales, qui hoc Inquiſitionis Tribunal regunt, & adminiſtrant in actuali juriſdictionis exercitio, ac proceſſuum formatione, eorumque examine.

Horum unus, qui Judicis ordinarii partes ſubit, dicitur *Commiſſarius Sancti Officii*, de Ordine S. Dominici ex Lombardia.

Hic in Conſiliarium, ſive Aſſeſſorem habet Prælatum, vel Clericum ſecularem, qui vocatur *Aſſeſſor S. Officii*. Alii item ſubſunt Miniſtri, v. g. Fiſcalis, & Notarius.

XXII. Deinde ad hanc Congregationem quoque ſpectant Theologi, & Canonum periti, qui *Conſultores S. Officii* vocantur, atque ex diverſis Religionibus pro Papæ beneplacito ſoliti aſſumi; quamvis interdum etiam e Clero ſeculari aſſumantur.

Inter Regulares tamen (uti loco citato monet Cardinalis de Luca) fixum locum occupant duo Ordinis S. Dominici Profeſſores, nimirum Magiſter Generalis dicti Ordinis, & Magiſter ſacri Palatii; ac etiam alter Profeſſor Ordinis Minorum Conventualium, cui tamquam fixo, & invariabili congruit ſingulariter nuncupatio Conſultoris S. Officii, habens hoc munus magis peculiariter, illudque præ ceteris Conſultoribus exercet.

XXIII. Hi Conſultores cum Patre Commiſſario, Aſſeſſore, Fiſcali, & Notario Sancti Officii, conveniunt ſingulis feriis ſecundis in Palatio Sancti Officii prope Baſilicam Vaticanam.

XXIV. In hac Congregatione (quæ a Conſultoribus, qui præcipuam ejus partem conſtituunt, *conſulta* dicitur) leguntur proceſſus criminales, ac etiam Epiſcoporum, atque localium Inquiſitorum litteræ, aut relationes, aliaque etiam gravioris momenti negotia, quæ Cardinales Conſultoribus committunt; idque pro majore inſtructione Aſſeſſoris, ait De Luca, qui ea relaturus eſt in alia Congregatione, ad quam conveniunt Cardinales.

XXV. Hæc Cardinalium Congregatio habetur ſingulis feriis quartis, in Conventu Fratrum Prædicatorum prope Eccleſiam B. Mariæ *ſuper Minervam*. Congregatis Cardinalibus, primum habetur Congregatio *ſecreta*, in qua ſoli Cardinales cum Commiſſario, & Aſſeſſore interveniunt, & deliberatur de negotiis, quæ Conſultoribus commiſſa non fuerunt, majuſque ſecretum requirere videntur.

Poſtquam vero ſuper his ſufficiens diſcuſſio facta eſt, advocantur Conſultores, eorumque conſilium, ſeu votum expetitur.

XXVI. Eorum vero, quæ in hac Cardinalitia Congregatione decreta, aut reſoluta ſunt, eodem die poſt meridiem per Aſſeſſorem Sancti Officii fit relatio ad Sanctiſſimum, qui huic Congregationi non intervenit.

Hac de cauſa, hujus Congregationis Decreta prodeunt ſub nomine Cardinalium Sancti Officii, facta tamen mentione relationis ad Sanctiſſimum, ac etiam votorum Theologorum, ſi ad hoc negotium ſpecialiter deputati fuerint.

XXVII. Notandum enim, quod ſubinde examen Librorum, aut propoſitionum committatur quibuſdam Theologis, qui examine facto, referant Congregationi, an aliquam, & qualem cenſuram libri, aut propoſitiones mereantur, qui *Qualificatores* a qualificatione cenſuræ dici ſolent, nec unquam Congregationi interſunt, niſi cum relationem negotii ipſis commiſſi ſunt facturi.

XXVIII. Formula ergo Decretorum hujus Congregationis ita concipi ſolet: *Feria IV. Sacra Congregatio Eminentiſſimorum, & Reverendiſſimorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium in tota Republica Chriſtiana contra hæreticam pravitatem Generalium Inquiſitorum, habita in Conventu S. Mariæ ſuper Minervam poſt examen Theologorum ſpecialiter ad hoc deputatorum, facta relatione ad Sanctiſſimorum, præſenti Decreto declarat* &c.

XXIX. Feria V. habetur alia Congregatio eorumdem Cardinalium, idque coram Sanctiſſimo in Palatio Apoſtolico; hæcque videtur proprie eſſe Congregatio Inquiſitionis, ſive Sancti Officii, de qua in citata Conſtitutione Sixti V. *cui*, inquit, *ob ſummam rei gravitatem, Romanus Pontifex præſidere ſolet*.

XXX. In hac Congregatione præcipue tractatur caſus, ſeu negotium, quod ex omnibus illa hebdomada relatis præcipuum videtur, quodque præ cæteris coram ſua Sanctitate diſcuti meretur.

Poſtquam caſus propoſitus coram Pontifice mature diſcuſſus fuit, atque Theologi, ſi negotium ipſorum examini commiſſum fuerit, relationem ſuam abſolverunt, omnes dimittuntur, exceptis ſolis Cardinalibus. Hi coram ſolo Pontifice vota ſua depromunt, atque ex eorum ſuffragiis ipſe concludere ſolet. Quo facto, & ſigno dato, rurſus intrat Aſſeſſor Sancti Officii cum Patre Commiſſario, quibus reſolutionem Congregationis ſignificat ſua Sanctitas.

VXXI. Tametſi reſolutiones, quæ hic accipiuntur, & Decreta, quæ eduntur, revera ſint reſolutiones, & Decreta Congregationis Inquiſitionis, & ob id a Notario Congregationis ſignentur; tamen quia ipſi Congregationi Papa præſidet, & concludit, idcirco in Decretis hujus Congregationis, non ipſi Cardinales, ſed ipſe Papa tamquam decernens, & reſolvens, introducitur, hac fere formula: *Feria V. die .... menſis .... anni .... in generali Congregatione S. Romanæ, & Univerſalis Inquiſitionis, habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis (vel alias*, apud Sanctum Petrum, *ſi ibi Pontifex reſideat) coram Sanctiſſimo D. N. ac Eminentiſſimis, & Reverendiſſimis Dom. Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, in tota Republica Chriſtiana contra hæreticam pravitatem generalibus Inquiſitoribus a S. Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis*: Sanctiſſimus Pater *prædictus auditis votis eorumdem Dominorum Cardinalium (ſi negotium commiſſum fuerit examini Theologorum additur*, & Theologorum votis) ſtatuit & decrevit &c.

XXXII. Porro notandum, quod licet Decreta hæc non ſecus ac Congregationis Feriæ IV. ſint revera Decreta Congregationis Sancti Officii, hæc tamen Pontifici potiori jure adſcribi poſſe videantur, quam Decreta Congregationis Feriæ IV. In illa enim, quæ Feria V. ipſo præſente habetur, ipſemet vota Cardinalium, & Theologorum, eorumque rationes audit, & expendit; ubi Decreta Congregationis Feriæ IV. tantum per Aſſeſſorem Sancti Officii ipſi Pontifici referuntur, ac compendioſe vota Cardinalium, & Theologorum exponuntur: inter quæ quantopere interſit, nemo non videt.

XXXIII. Ad

(a) Spondano Comes adjungatur Auctor Benedictinus, qui novam Gallico Idiomate Occitaniæ hiſtoriam conſcripſit; hic tom. 1. eam hiſtoriam attidę oncat, atque eam exhauſiſſe videtur.

Digitized by Google

XXXIII. Ad hæc ex prædictis facile intelligitur, quod Decreta, & reſolutiones tametſi in Congregatione coram Pontifice ſint facta, potiſſimum tamen Cardinalibus ſint adſcribenda: utpote e quorum votis, & ſuffragiis Pontifex concludere conſuevit.

Quinimmo in negotiis, quæ Theologorum examini committuntur, præcipue ipſis Theologis deciſiones, & reſolutiones, quæ ſuper illis accipiuntur, adſcribendæ: quia ipſi Cardinales conſueverunt, ſine novo examine ſe votis Theologorum conformare. Si tamen inter Theologos ſuper reſolutione negotii non conveniat, iterato examen Theologis committitur; aut ſi res magni momenti ſit, v. g. ſi agatur de proſcriptione alicujus Libri, qui auctorem habet in magna dignitate, & auctoritate conſtitutum, ſubinde aliqui Cardinales librum illum per ſe legunt, & examinant; quin & votum ſuum cum rationibus in ſcriptis exponunt, & aliis Cardinalibus communicant.

XXXIV. Hæc Congregatio præcipue cognoſcit de cauſis fidei, omnibuſque eo ſpectantibus; ideoque & libris invigilat, eoſque examinat, & cenſura dignos proſcribit; neque hac in parte auctoritas hujus Congregationis per Congregationem Indicis, vel in minimo læſa eſt, aut imminuta; uti capite ſequenti notabitur.

XXXV. Ad hæc Gregorius XV. generatim revocavit omnes licentias legendi quoſcumque libros prohibitos a quibuſcumque conceſſas: vetuitque deinceps eas concedi, niſi a Congregatione S. Officii, quæ ſingulis hebdomadis coram nobis, ait, haberi ſolet. Conſtitutione, quæ incipit, *Apoſtolatus Officium* 40. in Bull. Rom. Atque in conformitatem hujus Conſtitititutionis, videmus paſſim licentias legendi libros prohibitos a Cardinalibus hujus Congregationis ſignatas.

XXXVI. Tametſi Belgium non agnoſcat tribunal ullum Inquiſitionis, ut coram illo Belgæ de hæreſi accuſati, aut ſuſpecti judicialiter conveniri queant, uti infra *Parte III.* latius oſtendetur, nihilominus Decreta hujus Congregationis ſuper prohibitione librorum, aut propoſitionum aliquarum cenſura hic recipi, & promulgari ſolent.

☞ XXXVII. Verum in Gallia Miniſtri Regii nullam volunt permittere horum Decretorum publicationem ſub nomine hujus Congregationis, ne ſenſim Inquiſitio Romana auctoritatem ſuam in Regnum Galliæ prætendere videretur.

Hac de re diſcurſum prolixum coram Senatu Regio habuit Advocatus Regius Talonius anno 1647. occaſione Decreti hujus Congregationis, quo condemnabatur hæc propoſitio: *Petrus & Paulus ſunt duo Eccleſiæ capita, unum caput conſtituentes.*

Hoc Decretum Nuntius Apoſtolicus miſerat ad Archiepiſcopos & Epiſcopos cum mandato illud per ſuas reſpective Diœceſes publicandi; ipſumque Decretum cum annexo hoc Nuntii Apoſtolici mandato, ſine prævia Regis licentia fuerat impreſſum, & publice venum expoſitum.

Cum autem contenderetur, hoc ſuo mandato Nuntium Apoſtolicum auctoritatem ſuam exceſſiſſe, & contra Regiam auctoritatem attentaſſe, juſſum fuit Officium Fiſcale contra hanc impreſſionem, & mandatum Nuntii Apoſtolici coram Conſilio Regio, ad ejus ceſſationem agere.

Inter cætera igitur primo loco huic Decreto oppoſuit Procurator Regius, quod in Gallia publicum eſſet decretum emanatum a Congregatione Inquiſitionis, quam vocant *Sancti Officii*, ſub hoc titulo, *Decretum ſanctiſſimi Domini noſtri Innocentii Divina Providentia Papæ X.* eo prætextu, quod Papa fuerit in præſens in confectione hujus Decreti.

Poſt hæc exponit Officium Fiſcale, quod Regnum Galliæ recognoſcat quidem, quemadmodum & omnes Catholici, auctoritatem, & poteſtatem Romani Pontificis, ut *Capitis* Eccleſiæ, omnium Chriſtianorum Patris, eoque titulo ipſi exhibendam omnem reverentiam, & obedientiam, ſed Gallos nequaquam recognoſcere *auctoritatem*, aut juriſdictionem Congregationum, quæ Romæ habentur; quæ pro arbitrio Pontificis inſtitui poſſunt: neque Decreta harum Congregationum in hoc Regno executionem, aut auctoritatem obtinere.

Unde ulterius obſervat, quod quotieſcumque aliquod Decretum in materia contentioſa ab aliqua Congregatione Romana emanatum in Conſiliis Regis fuerit exhibitum, puta in materia Diſpenſationis, nullitatis votorum, translationis Religioſorum, Curia declaravit, *Breve* ſeu Decretum ab hac Congregatione emanatum nullum, & abuſivum: remittens impetrantes pro obtinenda alia proviſione recurrere ad Cancellariam, in qua acta expediantur, ſub nomine Pontificis, in quo reſidet legitima auctoritas.

Monebat quoque, quod ſi Decreta ab hac Congregatione *Sancti Officii* evulgata paſſim in Regno reciperentur, & executioni mandari permitterentur, eſſet introducere auctoritatem *Inquiſitionis*: quandoquidem hæc Congregatio Romana aſſumat hunc titulum: *Generalis & Univerſalis Inquiſitio in Univerſa Republica Chriſtiana adverſus hæreticam pravitatem*; atque ita tandem prætenderet proceſſum inſtituere contra ſubditos Regis, quemadmodum ſibi attribuit auctoritatem procedendi contra quoſcumque libros pro ſuo arbitrio.

Merito & Miniſtri Principum noſtrorum circa hæc Decreta eodem motivo attenderent; quandoquidem non magis in Belgio, quam in Gallia Tribunal Inquiſitionis receptum ſit, aut recipi poſſit, ſine multorum incommodorum ſequela, neque Belgium Tribunal Inquiſitionis Romanæ unquam agnoverit: ut energice exponitur in Conſulta Conſilii Brabantiæ non ita pridem data (*a*), quæ integra habetur in appendice monumentorum Tractatus noſtri *de Recurſu ad Principem* ſub litt. S. ☜

(*a*) Hoc monumentum in hac noſtra editione ſuum attinget locum, qui inferius notatur.

CAPUT IV.

De Congregatione Indicis.

1 *Synodus Romana anno 494. Catalogum Librorum confecit, quos legere vel non legere liceret.*
2 *Hic tantum actu fuit de lectione publica.*
3 *Non erat hic Index Librorum probibitorum, prout hodie accipitur.*
4 *Hic index tantum ſæculo præterito confici cœpit.*
5 *Facultas Theologica Lovanienſis rogatu Caroli V. Indicem confecit.*
6 *Paulus IV. primus a Romanis Pontificibus Indicem confici juſſit.*
7 *Hic Index Pauli IV. in quatuor claſſes erat diſtinctus.*
8 *Quid in hoc Pauli Indice a quibuſdam reprehenſum?*
9 *Variæ fuerunt in Synodo Tridentina Patrum ſententiæ circa Indicem formandum.*
10 *Tandem delecti fuere Patres, qui Indicem conficerent.*
11 *Reſolutio Patrum Decreto firmata.*
12 *Synodus complementum confectionis Indicis tandem ad Pontificem remiſit.*
13 *Pius IV. Indicem probat, & evulgat.*
14 *Confectio Regularum Indicis a Synodo Patribus Delectis commiſſa non fuit, & quare eas compoſuerint?*
15 *Indicem una cum Regulis per ſpeciale* Breve *probavit Pius IV.*
16 *Forma ipſius Indicis.*
17 *Hic Index in multis conſentit cum Indice Pauli IV.*
18 *Quot ſint Regulæ Indicis, & quid præcipue contineant?*
19 *In probibitione librorum fit relatio ad pœnas in his regulis præſcriptas.*
20 *Qua ratione hic Index dici poſſit* Tridentinus?
21 *Regulæ Indicis non poſſunt pari ratione Synodo Tridentinæ adſcribi.*
22 *De Inſtructione poſtmodum Indici, & Regulis adjecta.*
23 *Libri aliqui interdum una in Provincia recte vetantur, licet non in altera, idque variis titulis.*
24 *Ad Epiſcopos ac Fidei Inquiſitores præcipue ſpectat librorum examen, & cenſura.*
25 *Qua de cauſa inſtituta Congregatio Indicis?*
26 *Qui hanc Congregationem conſtituant?*
27 *Quid hodie circa librorum examen competat* Magiſtro Sacri Palatii?
28 *Habet etiam hæc Congregatio* Conſultores.
29 *Soli Cardinales proprie Congregationem conſtituunt: Et quod eorum præcipuum officium?*
30 *Ob quoſvis errores libri non paſſint prohibendi.*
31 *Huic Congregationi Pontifex non aſſiſtit.*
32 *Per hanc Congregationem non eſt derogatum auctoritati Congregationis S. Officii circa prohibitionem librorum.*
33 *Interdum liber relatus in Indicem poſtmodum ſpeciali Decreto Congregationis S. Officii ulterius proſcribitur.*
34 *Epiſcoporum ac Inquiſitorum auctoritati detractum non eſt.*
35 *His in partibus Index Romanus in omni ſuo rigore non eſt receptus.*

I. SUB nomine Concilii Romani habiti tempore Gelaſii I. Papæ anno 494. extat Decretum, quo declaratur, qui libri ab Eccleſia Romana recipiantur, & qui non recipiantur, & qui legi, & qui non legi debeant.

II. Verum ut ex verbis Decreti manifeſtum eſt, hic duntaxat agitur de lectione *publica*, ſive de lectione in Eccleſia tempore divini Officii, ad inſtructionem & ædificationem populi.

Poſtquam enim acta Martyrum multis encomiis Synodus extuliſſet; utpote qui multiplicibus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus confeſſionum triumphis irradiant; aſſeruitque nec quemquam Catholicorum dubitare, & majora eos in agonibus fuiſſe perpeſſos, nec ſuis viribus, ſed gratia Dei, & adjutorio univerſa toleraſſe, ſubjicit: *Sed ideo ſecundum antiquam conſuetudinem ſingulari cautela in Sancta Romana Eccleſia non leguntur, quia & eorum, qui conſcripſere, nomina penitus ignorantur & ab infidelibus, aut idiotis ſuperflua, aut minus apta, quam rei ordo fuerit, ſcripta eſſe putantur.*

Hæc ſatis oſtendunt, hoc unum voluiſſe Synodum, a publica lectione & divino Officio amovere quidquid, vel ſpeciem falſitatis, aut aliquam fabulæ mixturam habere videbatur; quod adhuc manifeſtius circa finem Decreti indicatur his verbis: *Cæterum qui libri* in Eccleſiaſticis Officiis *per anni circulum a nonnullis leguntur pro fidelium ædificatione, adnotandum cenſuimus.*

III. Itaque Catalogus, ſive Index ille Librorum nequaquam dici poteſt, *Index Librorum probibitorum*, juxta uſitatam modernam phraſim; nimirum, Index exhibens, Libros, omnibus, tam *privatim*, quam publice legi prohibitos; qualis Librorum *Index* ante decimum ſextum ſæculum extitiſſe non reperitur.

IV. Circa medium vero decimi ſexti ſæculi, cum invaleſcentibus Lutherana, & Calviniana hæreſibus, Libri plurimi mentito nomine auctoris, ac hæretico fermento conſperſi ederentur, qui nec facile a libris Catholicis diſcerni poſſent; atque hinc multi ſimplices incauta horum Librorum lectione ſeducerentur, varii cœperunt a Theologis confici Catalogi, ſeu Indices Librorum, in quibus ipſi notabant Libros, quos vel ab hæreticis confectos, vel hæreſi conſperſos credebant.

V. Et quidem rogatu, & mandato Caroli V. Facultas Theologica Lovanienſis Indicem Librorum hæreticorum, & de hæreſi ſuſpectorum, quorum lectionem *pro eo ſaltem tempore*, ubi loquitur, *populo haud convenire judicabat*, confecit, qui & auctoritate ejuſdem Cæſaris anno 1546. publicatus fuit.

Cumque continuo plures hæreticorum libri prodirent, pluresque hæreſi reſperſi notarentur, rurſus alium fuſiorem Librorum illorum

Indicem eadem Sacrà Facultas concinnavit, quem addito ſpeciali edicto, publicari idem Carolus mandavit anno 1556. Hi Librorum Indices, una cum Cæſaris Edictis referuntur in prima parte Edictorum Flandriæ *Lib.* 1. *Rubr.* 7.

VI. Theologorum, atque Cæſaris exemplo excitatus Paulus IV. Pontifex, anno 1557. præcepit iis, qui Inquiſitioni contra hæreticam pravitatem erant Romæ præpoſiti, ut & ipſi Indicem Librorum prohibitorum conficerent; qui anno 1559. abſolutus, auctoritate Pontificis publicatus fuit.

VII. Hic Index in tres claſſes erat diſtinctus. Prima claſſis exhibebat nomina eorum, quorum omnia opera cujuſcumque argumenti, etſi profani, omnino vetantur: inter quos & quorumdam nomina Catholicorum occurrunt.

Secunda claſſe continebantur libri ſingulatim damnati, dum alii eorum auctorum libri non vetebantur.

Tertia claſſis complectebatur ſcripta quædam anonyma, adjecta clauſula generali vetante libros omnes anonymos editos ab anno 1519. Denique adjiciebatur Catalogus LX. Typographorum, quorum omnium libri, quos typis ſuis evulgarunt, prohibentur, a quocumque demum auctore, aut idiomate prodiiſſent.

VIII. Similem antehac Librorum prohibitorum Indicem a Rom. Pontificibus evulgatum fuiſſe haud reperitur; unde de hoc Pontifice dicere non dubitat Spondanus; „ quod primus extiterit, qui *univerſalem* omnium perniciosorum Librorum, cujuſcumque argumenti, etiamque profani, a quibuſcumque, etiamque religione *Catholicis* ſcriptorum, vel etiam a ſuſpectis Typographis de quacumque arte editorum Indicem contexere ſtuduerit; cum ad eum uſque diem, Librorum prohibitiones, tam a Pontificibus, quam ab Imperatoribus factæ, numquam exceſſiſſent terminos *Librorum hæreticorum*; aliive peſtilentes legi prohibiti fuiſſent, *niſi* quorum auctores etiam damnati extitiſſent ". Hæc ille ad annum 1557. §. 5. ibidem addens. „ Illud in hoc Indice Pauli rigidius viſum, quod pœna legentibus Libros eo Catalogo comprehenſos, ac prohibitos denuntiata erat excommunicatio latæ ſententiæ Pontifici reſervata, privatio, ac incapacitas quorumcumque munerum, ac Sacerdotiorum, perpetua infamia, cum aliis pœnis arbitrariis. Quo factum eſt, ut Pius IV. Pauli Succeſſor, rigorem hunc temperans, totum illud Librorum negotium ad Concilium Tridentinum retulerit ". Hactenus Spondanus.

IX. Quod ad Concilium Tridentinum attinet, cum poſt ſuſpenſionem decem circiter annorum; rurſus ſub Pio IV. omni ſuſpenſione ſublata, ejus reſumptio in ſeſſione habita 18. Januarii anno 1562. communi Patrum aſſenſu declarata eſſet, habita fuit Congregatio 26. ejuſdem menſis, in qua a Præſidibus Concilii inter alia propoſitum fuit: „ ut Libri a diverſis auctoribus poſt hæreſes natas editi, una cum Catholicorum contra eos cenſuris examinarentur, quo Synodus, quid ſuper illis habeat decernendum, ſtatuat ".

Super hoc articulo varias fuiſſe Patrum ſententias ex actis Concilii conſtat. Et quidem inter alios Archiepiſcopus Granatenſis „ ab ea occupatione Patres dehortatus fuit, quippe longiſſima, & quæ Synodum abſtraheret ab altioribus negotiis, magiſque Indigentibus ipſius proxima cura ". Bartholomæus de Martyribus Archiepiſcopus Bracarenſis adjecit, *poſſe id committi Academiis*.

Petrus Contarenus Paphenſis Epiſcopus „ non medioeri affectus benevolentia " (uti monet Pallavicinus *lib.* 15. *hiſt. Concilii Trident. cap.* 19. *num.* 10.) „ erga Paulum IV. cui familiaris intimus fuerat ante Pontificatum, & a quo poſtea thiaram acceperat, ſuadebat, ut nulla fieret in Indice Pauli mutatio: eſſe verius recentium ingeniorum intemperantiam, quam religionis ſtudium, velle deceſſorum opera reformare, non quo illa meliora redderentur. Caverent, ne Sanctiones Majorum illi revocantes, poſteros ſtimularent ad eorum exempla ſequenda in eorumdem Decretis abolendis.

E contra Daniel Barbarus Adiutor Patriarchæ Aquileienſis monuit, Indicem Pauli IV. correctione plurima indigere: cum eodem modo proſcriberet opus licentiæ juvenilis, & opus hæreticæ pravitatis. Chriſtophorus Patavinus exiſtimavit, novum ab initio Indicem Pauli reformandum. Deinde monebat *quoſdam etiam ex libris eſſe, qui inter bona plurima mali aliquid continebant, & hos emendandos quidem eſſe, non omnino refellendos; cum ea ſit terrenarum rerum conditio, ut is, qui mallet omne bonum, quod purum non eſt eliminare, & non potius illi deſiecando ſindere, genus humanum omni bono privaret.*

X. Inter has Patrum diſſenſiones, & diſputationes, tandem pleriſque conſentientibus, ut aliquibus conficiendi Indicis cura demandaretur; ac rogatis Patribus, ut librorum Cenſores, qui eam curam ſuſciperent, deſignarent, communi ſuffragio Præſidibus Concilii horum electio delata fuit: a quibus deſignati fuere Georgius Draſcovitius Epiſcopus Quinqueeccleſienſis Orator Cæſarius pro regno Hungariæ, Joannes Triviſanus Patriarcha Venetus, 4. Archiep. 9. Epiſc. Abbas unus Caſſinenſis, & duo Generales, ſcilicet Minorum de Obſervantia, & Eremitarum S. Auguſtini: *Sed itaut non ante finem Concilii Index publicaretur; uti refert Spondanus ad annum* 1562. §. 17.

XI. Hanc Patrum reſolutionem edito Decreto Synodus Tridentina publicavit, *ſeſſ.* 18. declaravitque, Synodum cenſuiſſe, *ut delecti ad hanc diſquiſitionem Patres de cenſuris, libriſque, quid facto opus eſſet, diligenter conſiderarent, atque etiam* ad eamdem S. Synodum *ſuo tempore referrent; quo* facilius *ipſa poſſit varias, & peregrinas doctrinas tamquam zizania a Chriſtianæ veritatis tritico ſeparare, deque his* commodius *deliberare, & ſtatuere, quæ ad ſcrupulum ex complurium animis eximendum, & tollendas multarum querelarum cauſas, magis opportuna videbuntur.*

XII. Poſt hunc Patrum delectum, & publicatum hoc Decretum, nihil de hoc Indicis negotio in Concilio ulterius actum legitur, uſque ad illum diem, quo finis Concilio impoſitus fuit; quando inter alia, etiam Decretum Patribus prælectum, & ab ipſis probatum fuit, in quo prius relatis, quæ Seſſione XVIII. decreta erant, ſubditur: *audiens nunc* (*Synodus*) *huic operi ab iis* (*quibus opus conficiendi Indicis fuerat demandatum*) *extremam manum impoſitam eſſe, nec tamen ob librorum varietatem, & multitudinem poſſit diſtincte, & commode a S. Synodo dijudicari, præcipit; ut quidquid ab illis præſtitum eſt, Sanctiſſimo Romano Pontifici exhibeatur, ut ejus judicio & auctoritate terminetur, & evulgetur.*

Duo igitur in Tridentina Synodo circa Indicem librorum acta ſunt. Primum, cura illius conficiendi demandata fuit quibuſdam delectis Patribus cum relatione ad Synodum; quo ipſa tunc commodius deliberare ac ſtatuere poſſet. Secundum, omnium eorum, quæ a delectis illis Patribus acta erant, relatio facta ad Sanctiſſimum, ut ejus judicio, opus illud terminaretur, & evulgaretur.

XIII. Conformiter ad hoc Decretum Concilii, Index a Patribus delectis confectus, Pio IV. tunc Pontifici oblatus fuit, uti ipſe teſtatur in Brevi, quod incipit, *Dominici Gregis*; additque, quod eum doctiſſimis, probatiſſimiſque Prælatis accuratiſſime legendum, examinandumque tradiderit; ipſeque etiam legerit.

XIV. Porro, licet in Synodo Tridentina ſolummodo actum eſſet de conficiendo Indice librorum hæreticorum, vel de hæreſi ſuſpectorum, aut alias pernicioſorum; nec aliud delectis Patribus commiſſum legatur: quo ſcilicet facilius ipſa Synodus *poſſit varias, & peregrinas doctrinas tamquam zizania, a Chriſtianæ veritatis tritico ſeparare*, ipſi tamen Prælati ad hoc opus deputati animadvertentes, in Indice Romæ jam pridem confecto *nonnulla parum explicate poſita, quæ interpretatione indigerent, re multum diuque deliberationibus agitata, ac viris etiam ex omni natione, Theologicæ Facultatis ſcientiſſimis, in conſilium adhibitis*, ſubjectas *regulas componendas judicarunt, ut quod jure fieri poſſet, doctorum hominum commodis, & ſtudiis, ſalva veritate ac religione, proſpiceretur.* Hæc ex præfatione P. Franciſci Foretii Ord. Præd. Deputationis Tridentinæ ad conficiendum Indicem, Secretarii.

Hæ ſunt *regulæ*, quæ vulgo dicuntur, *Regulæ Indicis*; ipſique Indici præponi ſolent; quas non ex mandato, aut præſcripto Conc. Trid. compoſitas eſſe, ex verbis mox relatis ſufficienter conſtat.

XV. Prædictum ergo Indicem cum regulis ſubjectis, tandem litteris in forma *Brevis*, quæ incipiunt *Dominici Gregis* 24. Martii anno 1564. adeoque tribus a ſoluta Synodo menſibus, probavit, & ab omnibus obſervari mandavit Pius IV.

XVI. In hoc Indice unaquæque pene alphabeti littera tres claſſes habet, ad exemplum Indicis Pauli IV.

In prima claſſe non tam libri, quam librorum Scriptores continentur, qui aut hæretici, aut nota hæreſis ſuſpecti fuerunt: *horum enim* (*ait P. Franciſcus Foretius in citata præfatione*) *Catalogum fieri oportuit, ut omnes intelligant, eorum ſcripta, non edita ſolum, ſed edenda etiam, prohibita eſſe.*

Illud inſuper monet Foretius, non in omnes hujuſmodi auctores a Patribus inquiſitum fuiſſe, *ſed iis pene contenti fuere*, ait, *qui in Romano Catalogo deſcripti ſunt.*

In ſecunda claſſe referuntur libri, *qui propter doctrinam non ſanam, aut ſuſpectam, aut quæ offenſionem etiam in moribus fidelibus afferre poteſt, rejiciuntur; etiamſi auctores, a quibus prodiere, ab Eccleſia nunquam deſciverint.*

Tertia *eos libros complectitur, qui ſine ſcriptoris nomine exierunt in vulgus, & doctrinam continent, quam Eccleſia Romana tamquam Catholicæ fidei, aut morum integritati contrariam, refutandam, ac refellendam eſſe decernit. Non enim omnes libros, qui nomen auctoris non præferunt, damnandos putarunt, quandoquidem ſæpe viros doctos ac ſanctos novimus, ut Reſpublica quidem Chriſtiana ex eorum vigiliis fructum caperet, ipſi vero inanem gloriam evitarent, libros optimos ſine nomine edidiſſe.* Hæc ex præfatione Patris Franciſci Foretii, Tridentinæ deputationis ad confectionem Indicis, Secretarii.

XVII. Hæc ſi conferantur cum his, quæ de Indice Pauli IV. dicta ſunt, facile apparebit, Patres ad Indicem concinnandum delectos, non quidem Indicem Pauli in omnibus probaſſe, ejus tamen in multis normam tenuiſſe.

XVIII. Regulæ a Patribus hiſce concinnatæ, quæque Indici hodie præfixi, atque vulgo *Regulæ Indicis* vocari ſolent, ſunt decem numero, multaque continent ab Epiſcopis, Inquiſitoribus, Typographis, aliiſque circa librorum lectionem, expurgationem, venditionemque obſervanda; ac tandem edicitur: *Ne quis audeat contra harum Regularum præſcriptum, aut hujus Indicis prohibitionem libros aliquos legere, aut habere. Quod ſi quis libros hæreticorum, vel cujuſvis auctoris ſcripta ob hæreſim vel falſi dogmatis ſuſpicionem damnata, atque prohibita legerit ſive habuerit, ſtatim in excommunicationis ſententiam incurrat. Qui vero libros alio nomine interdictos legerit, aut habuerit, præter peccati mortalis reatum, quo afficitur, judicio Epiſcoporum ſevere puniatur.*

XIX. Ad has pœnas in hodierna Romana librorum prohibitione fit alluſio dum dicitur: *ſub pœnis in Indice librorum prohibitorum contentis.*

Sed quia pœnæ variæ ſunt pro varietate librorum prohibitorum; neque juxta hodiernum Congregationis ſtylum ſolet exprimi, quo ex capite liber proſcribatur, incerta quoqua manet pœna, quam contravenientes incurrunt.

XX. Porro cum ex ante dictis conſtet, Synodum Tridentinam nullum Indicem librorum prohibitorum compoſuiſſe; ſed duntaxat Patribus quibuſdam ejus curam demandaſſe, & quidem expreſſe *cum relatione ad Synodum*, ut facta relatione, ipſa demum commodius deliberare, & ſtatuere poſſet; atque eandem inſtante Synodi concluſione, opus a Patribus delectis confectum ad Romanum Pontificem remiſerit, eo quod *ob librorum veritatem, & multitudinem non poſſet diſtincte, & commode a Sancta Synodo dijudicari*, evidens eſt, hunc *Indicem* non alio ex capite poſſe dici *Tridentinum*, niſi quod Synodus quibuſdam Patribus ejus conficiendi curam demandaverit; atque hi, durante Concilio, huic operi ul-

ultimam

Digitized by Google

timam manum appoſuiſſent, aut ſaltem (ut loquitur Clemens VIII. in Bulla, quæ incipit *Sacroſanctum*) *in negotio illo non parum eſſent progreſſi*; aut denique, quia totum illud negotium a Synodo ad Pontificem remiſſum fuiſſe.

XXI. De regulis vero *Indicis* non idem per omnia dici poteſt. Cum enim, uti ſupra monui, Synodus Patribus ad Indicem delectis, nullam de componendis hiſce regulis curam dederit; atque de ſolo *Indice* librorum pernicioſorum in Synodo actum fuerit, patet, non poſſe has *Regulas* hoc ex capite *Tridentinas* nuncupari; ſed eas ſolis illis delectis Patribus, qui illas citra ullum Synodi mandatum, compoſuerunt, eſſe adſcribendas.

Unde S. Carolus in Synodo ſua quinta, Indicem librorum prohibitorum vocat quidem Indicem *juſſu* Tridentini confectum; at in prima ſua Synodo loquens de his regulis, ait: *Regulas Indicis de libris vetitis ab iis, qui illi negotio a Sacroſancta Synodo Tridentina præfecti fuerunt ex auctoritate Sanctiſſimi D. N. Pii IV. editas, &c.* ita eas ſimpliciter dictis Patribus attribuens.

XXII. His regulis ſubiicitur inſuper *inſtructio eorum, qui libris, tum prohibendis, tum expurgandis, tum etiam imprimendis, diligentem, ac fidelem (ut par eſt) operam ſunt daturi*, non a delectis Patribus a Synodo Tridentina ad concinnandum Indicem, confecta, ſed poſtmodum adjecta.

In hac inſtructione inter cætera ſub titulo *De prohibitione librorum* §. 5. præſcribitur: „ Epiſcopi, & Inquiſitores, ſeu ab iiſdem „ ſubdelegati, & deputati, tam in Italia, quam extra, penes ſe „ habeant ſingularum Nationum Indices, ut librorum, qui apud „ illas damnati, ac prohibiti ſunt, cognitionem habentes, facilius „ proſpicere poſſint, an etiam a ſuæ juriſdictionis terris, eoſdem „ recognitos arcere, vel retinere debeant.

XXIII. Hæc patenter ſupponunt, interdum libros aliquos in certa Provincia, aut Natione prohiberi, quæ in aliis Provinciis non ſimiliter prohiberi, aut non eodem rigore debeant; quod non uno ex capite contingere poteſt.

Certum in primis eſt, expreſſiones aliquas poſſe eſſe nocivas apud populum minus in fide Catholica, aut Religione inſtructum, aut hæreticis permixtum, quæ nequaquam offenderent populum melius inſtructum, vel nullam cum hæreticis communionem habentem: adeoque librum aliquem ob hujuſmodi expreſſiones, eſſe uno in loco prohibendum, & non alio; idem eſto de tempore judicium.

Ad hæc contingere ſubinde poteſt, ut liber aliquis in certa Provincia, aut Diœceſi a Paſtoribus, & animarum Directoribus, tamquam pius, & inſtructioni populi conveniens fuerit commendatus, & viciſſim a populo avide receptus; & ſine offenſione lectus: vel etiam a viris ſpectatæ doctrinæ, & magnæ apud populum auctoritatis probatus. Quis porro ambigat, quin hujuſmodi circumſtantiis concurrentibus fieri ſubinde poſſet, ut libri illius in tali loco prohibitio non conveniret, tametſi alio loco non eſſet improbanda.

Quid enim, ſi liber ille revera quidem obſcuriores quaſdam contineat expreſſiones, aut etiam leviores aliquos errores, ita ut ex ejus lectione aliquod erroris periculum populo imminere poſſit; ideoque, ſepoſitis particularibus circumſtantiis, merito prohiberetur, ſed ſi periculum ex hujuſmodi obſcurioribus expreſſionibus, aut levioribus erroribus populo imminens conferatur cum ſcandalo, quod ob particulares circumſtantias concurrentes, ex libri illius prohibitione in tali loco imminet; fieri poteſt, ut periculum ex lectione iſtius libri imminens, nullatenus æquiparari queat ſcandalo ex prohibitione ejuſdem orituro, ideoque convenientius foret a prohibitione ſuperſedere; ipſorumque Paſtorum curæ permittere, ut obſcuriores expreſſiones populo clarius exponant.

Facile quippe contingeret, ut ob libri hujuſmodi prohibitionem, populus de Paſtorum, aut Prædicatorum, qui librum illum commendarunt, ſinceritate vacillare inciperet; atque ſuſpecta habere, quæ de articulis fidei, aut morum præceptis a Paſtoribus audivit: quod malum multo gravius, atque populo nocentius eſſe poſſe, quam periculum erroris, quod ex lectione illius populo eſſet metuendum, dubitari nequit.

Cæterum tota prædicta inſtructio eo præcipue tendit, ut oſtendat, qualiter Epiſcopi, Inquiſitores, & Univerſitates in prohibendis, & corrigendis libris, procedere, quaſque regulas tenere debeant.

XXIV. Ad Epiſcopos quippe, atque Fidei Inquiſitores præcipue pertinet invigilare, ne populus ex librorum lectione, hæreſi, aut aliis pernicioſis in fide, aut moribus erroribus inficiatur; quare & erecta in Urbe Congregatio *Inquiſitionis* ſive *Sancti Officii*, invigilare cœpit prohibitioni, & correctioni hujuſmodi librorum.

XXV. Cum autem hac Congregatione in gravioribus actualibus negotiis fidei magis occupata (uti loquitur De Luca in relatione Romanæ Curiæ *diſc.* 19.) iſta materia reviſionis, & prohibitionis librorum forſan non adeo diligenter, & accurate ageretur, Sixtus V. hanc Congregationem *Indicis* tamquam dictæ Congregationis *Sancti Officii* Vicariam, & adjutricem erexit, eadem primæva poteſtate penes ipſam matrem adhuc remanente.

XXVI. Congregatio autem hæc conſtituitur ex competenti numero Cardinalium pro Papæ beneplacito. Habet præterea Secretarium ex Ordine S. Dominici, qui una cum Cardinale Præfecto Decreta Congregationis ſignat.

XXVII. Præterea habet perpetuum, & fixum Conſultorem, Magiſtrum Sacri Palatii ſimiliter ex Ordine S. Dominici, qui primitus apparet aſſumptus, ut quaſi Theologus in rebus fidei in privatis occurrentiis (ait Cardinalis De Luca in citata relatione *diſc.* 8.) Papam informaret, antequam ſub Paulo III. erigeretur Congregatio Inquiſitionis; quin & ante erectionem dictæ Congregationis Inquiſitionis, ac Indicis, ipſi pene ſoli librorum reviſio, expurgatio, ac impreſſio concredita erat.

Hinc etiamnum hodie, impreſſio librorum in Urbe ejuſque diſtrictu ſine licentia Magiſtri Sacri Palatii inhibita eſt. Retinet quoque facultatem, quam forte ſolus ante erectionem iſtarum Congregationum exercebat, ait De Luca, revidendi, ſi velit, libros alibi impreſſos, qui in urbe ejuſque diſtrictu vendantur ſeu legantur: ut proinde mirum non ſit, ipſum tamquam perpetuum, ac fixum Conſultorem his Congregationibus intereſſe.

XXVIII. Ad hanc inſuper Congregationem pertinet magnus numerus, Theologiæ, aliarumque litterarum Profeſſorum, qui, inquit de Luca, frequentius omnes vel pro majori parte ſunt Religioſi diverſarum Religionum, ſub nomine ſeu vocabulo *Conſultorum*.

Partes horum ſunt, revidendi vel examinandi libros, qui tamquam ſuſpecti denunciantur, juxta diſtributionem, quæ per Secretarium eis fieri ſolet; cum obligatione referendi, & examinandi in plena Congregatione, quæ diem certum non habet; ubi tum determinatur, an liber prohiberi aut expurgari, vel ſuſpendi debeat, vel abſolute permitti poſſit: ſolentque ut plurimum Cardinales ſe judicio Conſultorum, qui librum reviderunt, & examinarunt, conformare.

XXIX. Soli tamen Cardinales votum deciſivum obtinent, quibus a Sixto V. in erectione hujus Congregationis injunctum eſt, ut libros, *qui poſt Indicem Concilii Tridentini juſſu editum prodierunt, Catholicæ doctrinæ, Chriſtianorumque morum diſciplinæ repugnantes, expendant, & recognoſcant, ac ubi nobis retulerint, noſtra auctoritate rejiciant, hominum vero injuria, & dolo depravatos emendent, eos libros, qui, paucis erroribus rejectis, alioquin utiles ſtudioſis eſſe poſſent, expurgandi, atque corrigendi modum ineant, Indiceſque expurgatorios conficiant, novos præterea libros approbandi, & imprimendi rationem præſcribant.*

XXX. Hic obiter notandum, mentem Pontificis nequaquam fuiſſe, ut libri ſtudioſis alioquin utiles, ob leviores aliquos errores, aut duriora aliqua dicta abſolute proſcribantur. Et ſane (ut recte monet De Luca citato *diſc.* 19. *num.* 15.) *id apud omnes commendabile reputatur, ut quo magis fieri poteſt*, parce, *ac* circumſpecte *in hac prohibitione procedatur, ne facilitas vel frequentia vilipendium cauſet, aliaque producat inconvenientia eo modo, quo in Eccleſiaſticis cenſuris, Canones, atque Concilia docent, ac monent.*

XXXI. Huic Congregationi Pontifex non aſſiſtit; unde etiam dumtaxat ſub nomine Cardinalium Congregationis Indicis, nulla Pontificis facta mentione, Decreta edi ſolent.

Decreta quidem jam formata, priuſquam imprimantur, per Secretarium Congregationis Pontifici exhiberi, & oſtendi conſueverunt; ſed quia Pontifex nec librum legit, nec Conſultorum, qui illum examinarunt, & reviderunt, relationem audit, ſed Decreto formato ſimpliciter annuit, nulla ejus in Decreto mentio injicitur, ſed ſub ſolius Congregationis nomine publicatur.

XXXII. Cum vero hæc Congregatio tantum ſit quaſi Vicaria, & adjutrix Congregationis Inquiſitionis, per ejus erectionem auctoritas Congregationis Inquiſitionis proſcribendi libros, nec in minimo diminuta eſt.

XXXIII. Quin & nonnunquam contingit, ut liber aliquis per Decretum hujus Congregationis in Indicem relatus, poſtmodum etiam per ſpeciale Decretum Congregationis Inquiſitionis proſcribatur: quemadmodum contigit circa librum Amadæi Guimenii, qui 5. Aprilis anno 1666. a Congregatione Indicis prohibitus, & in Indicem librorum prohibitorum relatus, rurſus die 12. Septembris anno 1675. a Congregatione Inquiſitionis prohibitus fuit; ut refertur in Brevi Innocentii XI. die 16. Septembris anno 1680. quo eumdem librum iterato proſcribit: eo quod non obſtante iterata illa per Congregationem Indicis, & Inquiſitionis prohibitione, *nonnulli propriæ ſalutis immemores eumdem legere, & retinere damnabili lectione, uſu & praxi præſumerent.*

XXXIV. Epiſcopis, ac Fidei Inquiſitoribus ſalvam manere in ſuis reſpective Diœceſibus, & diſtrictibus facultatem libros proſcribendi, expurgandi, & corrigendi, quotidiana praxi manifeſtum eſt: quinimmo Inquiſitio Hiſpanica (ſi fides ſit Franciſco Salgado in Supplicatione ad Sanctiſſimum *parte* 2. *cap.* 33. *num.* 145.) nec in Sicilia *permittit expurgationem, & prohibitionem emanatam a Congregatione de Indice Romæ exiſtente publicari, niſi prius per Conſilium ipſum ſupremum Sanctæ Inquiſitionis Hiſpaniæ, illi libri prohibiti, expurgati noviter, & accurate examinentur, & expurgentur, ita ut ſi quid prohibitionis aut expurgationis dignum reperiat, ſub cenſura dumtaxat ſua, non attenta quæ a Congregatione de Indice emittitur, publicentur. Super quo, ait, plurima exemplaria præ manibus habui ex Regiſtris hujus ſupremi Conſilii quæ facile hic potuiſſem inſerere, niſi defeſſus calamus tam ingentem laborem recuſaret.* Hæc ille.

XXXV. Sed neque hiſce in Provinciis Indicem librorum prohibitorum in omnibus receptum eſſe notoria Belgii praxis evincit.

Quis enim inter Juriſconſultos, aut Juris ſtudioſos ſcrupulo angitur; aut cui ſcrupulus movetur, dum paſſim legunt Commentaria Joannis Shneiduini ad Inſtitutiones Juſtiniani; Commentaria Franciſci Dei Amaya in tres poſteriores libros Codicis; Commentaria Donelli Enucleati; opera Andreæ Corvini, Matthæi Weſembecii, alioſque libros quamplurimos Decreto Romano in Indicem librorum prohibitorum relatos.

Immo licet nomen Caroli Molinæi eſſet relatum in primam claſſem Indicis Romani, quo indicabatur, omnia ejus ſcripta, non edita ſolum, ſed edenda etiam, prohibita eſſe, nequaquam tamen crediderunt Viri auctoritate Philippi II. atque Albani Ducis Conſilio anno 1571. delecti ad Indicem expurgatorium pro Belgio concionandum, omnia generatim Molinæi opera hic in Belgio vi illius relationis in Indicem, eſſe proſcripta; ſed ejus opera de novo examinanda cenſuerunt, atque poſt examen inſtitutum quædam illorum, prius facta aliqua majori vel minori expurgatione, aliqua vero, nulla purgatione, aut correctione adhibita, legi poſſe judicarunt. Et quidem de ejus ad Conſuetudines Pariſienſes Commentario, hoc teſtimonium reddunt: *In hoc opere nihil eſt quod hæreſim ſapiat, quapropter illud admittatur.* Scripſit idem novum intellectum quinque legum. *Nihil*, inquiunt de illo Expurgatores, *continet quod repurgari debeat, quapropter admittatur.* Idem etiam ſcripſit novum, & analyticum intellectum quatuor & aliorum plurium legum, de quo hoc proferunt judicium: *Nihil repurgatione dignum habet, quapropter admittatur.*

Digitized by Google

C A P U T VI.

De Congregatione pro executione, & Interpretatione Concilii Tridentini.

1 *Quæ ratione Synodus Tridentina voluerit difficultates occaſione ſuorum Decretorum emergentes, reſolvi?*
2 *Pius IV. generaliter inhibuit omnibus, Decreta Synodi Tridentinæ interpretari.*
3 *Interpretationem Sedi Apoſtolicæ reſervavit.*
4 *Congregationem Cardinalium pro executione Concilii Tridentini inſtituit.*
5 *Huic Congregationi non erat auctoritas interpretandi Decreta Synodi; ſed tantum exequendi.*
6 *Aliquando dubitavit hæc Congregatio, an propter deciſos caſus ad interpretationem Concilii Tridentini ſpectantes, non incidiſſet in cenſuram?*
7 *Sixtus V. interpretandi poteſtatem huic Congregationi attribuit; & dicitur,* Congregatio pro Interpretatione Concilii Tridentini.
8 *Præcipue verſatur hæc Congregatio circa Interpretationem Synodi Tridentinæ.*
9 *Quæ executionem Concilii Tridentini ſpectant, interdum etiam ad alias Congregationes mittuntur.*
10 *Hæc Congregatio curat, ut Synodi locales juxta præſcriptum Synodi Tridentinæ habeantur; & Decreta Synodorum Provincialium ab ipſa revideantur.*
11 *Audit quoque poſtulata Epiſcoporum viſitantium Limina Apoſtolorum.*
12 *In hac Congregatione nulla adeſt mixtura Prælatorum, præter Secretarium: & inter Cardinales, unus dicitur* Cardinalis Præfectus.
13 *Reſolutionibus niſi debite munitis non creditur.*
14 *Declarationes ab hac Congregatione frequenter dantur ſuper particularibus caſibus.*
15 *Declarationes datæ pro caſu particulari raro alteri caſui applicari poſſunt.*
16 *Declarationes hujus Congregationis raro publicantur.*
17 *Non habent vim legis.*
18 *Interdum Congregatio a Declaratione data recedit; & contrariam dat.*

I. SYNODUS Tridentina *ſeſſ.* 25. in fine *De recipiendis, & obſervandis Decretis Concilii*, declaravit: *Quod ſi in his recipiendis aliqua difficultas oriatur; aut aliqua inciderint, quæ declarationem, quod non credit, aut definitionem poſtulent: præter alia remedia in hoc Concilio inſtituta, confidit Sancta Synodus, Beatiſſimum Romanum Pontificem curaturum, ut vel evocatis ex illis præſertim Provinciis, unde difficultas orta fuerit, iis, quos eidem negotio tractando viderit expedire, vel etiam Concilii generalis celebratione, ſi neceſſarium judicaverit, vel commodiore quacumque ratione ei viſum fuerit; Provinciarum neceſſitatibus pro Dei gloria, & Eccleſiæ tranquillitate conſulatur.*

II. Porro nullum Concilium generale poſthac celebratum eſt, neque evocationes ex Provinciis frequentatæ; ſed Pius IV. in Bulla confirmationis ipſius Concilii, quæ incipit, *Benedictus Deus, Apoſtolica auctoritate inhibuit omnibus, tam Eccleſiaſticis perſonis cujuſcumque ſint ordinis, conditionis, & gradus, quam Laicis, quocumque honore, ac poteſtate præditis; Prælatis quidem ſub interdicti ingreſſus Eccleſiæ, aliis vero quicumque fuerint, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœnis, ne quis ſine auctoritate noſtra audeat ullos commentarios, gloſſas, annotationes, ſcholia, ullumque omnino interpretationis genus ſuper ipſius Concilii Decretis quocumque modo edere; aut quidquam quocumque nomine, etiam ſub prætextu majoris Decretorum corroborationis, aut executionis, aliove quæſito colore, ſtatuere.*

III. Deinde ſubiicit: *Si cui vero in eis aliquid obſcurius dictum & ſtatutum fuiſſe, eamque ob cauſam interpretatione, aut deciſione aliqua egere viſum fuerit; aſcendant ad locum, quem Dominus elegit, ad Sedem videlicet Apoſtolicam, omnium fidelium magiſtram, cujus auctoritatem etiam ipſa ſancta Synodus tam reverenter agnovit. Nos enim difficultates, & controverſias, ſi quæ ex eis Decretis ortæ fuerint, nobis declarandis, & decidendas, quemadmodum ipſa quoque ſancta Synodus decrevit, reſervamus, parati, ſicut ea de nobis merito confiſa eſt, omnium Provinciarum neceſſitatibus ea ratione, quæ commodior nobis viſa fuerit, providere, decernentes nihilominus irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.*

IV. Menſibus aliquot poſt Concilii Tridentini confirmationem, & hanc interpretandi Decreta Sedi Apoſtolicæ factam reſervationem, erecta fuit ab eodem Pontifice aliquorum Cardinalium (illorum præſertim, qui Concilio interfuerant, quique de mente Concilii magis credebantur inſtructi) Congregatio per Conſtitutionem, quæ incipit, *Alias nonnullas* 18. in Bullar. Rom.

V. Hæc Congregatio tametſi non eſſet inſtituta pro *Interpretatione* dubiorum, quæ oriri poſſent circa Decreta Concilii Tridentini, quæ omnia vult Pontifex ad ſe referri; ſed pro executione, & obſervantia illorum Decretorum; tamen eo etiam tempore, uti obſervat Cardinalis De Luca, aliqua oriente dubietate, iſtas partes interpretandi aſſumebat; atque aliquæ, licet pauciores, declarationes prodierunt; quæ majoris vel eo titulo auctoritatis reputandæ ſunt, uti monet De Luca, *quod plures tunc in ea Congregatione ſedebant Cardinales, qui vel tamquam Præſidentes & Legati, vel tamquam Prælati poſtmodum ad Purpuram aſſumpti, in ipſo Concilio intervenerant; ideoque tamquam Seſſionum, ac diſputationum conſcii, melius Patrum ſenſum callebant.* In annot. ad Conc. Trid. *diſc.* 1.

VI. Quin & refert Fagnanus, hanc Congregationem aliquando dubitaſſe, an ipſa incidiſſet in cenſuram, de qua in citata Conſtitutione, *Benedictus Deus, decidendo multos caſus propoſitos ad interpretationem Concilii pertinentes, abſque eo quod ullam relationem Sanctiſſimo fecerit. Et cum Congregatio hac de re conſuluiſſet Pium V. Sanctitas ſua dixit, ſe non credere Congregationem incidiſſe in hujuſmodi cenſuras; quoniam opinabatur hanc prohibitionem eos tantum comprehendere, qui proprio auſu interpretari præſumpſiſſent, ut indicant illa verba,* audeant interpretari; *tamen pro futuro, dixit, ſe tribuere facultatem Congregationi, ut abſque alia delegatione poſſet decidere caſus, quos Congregatio tamquam claros putaret decidendos; quos vero tamquam dubios putaret referendos Sanctitati ſuæ, referret, prout poſtea fecit, ut diſertis verbis eſt adnotatum in libris publicis Sacræ Congregationis manu Cardinalis Garaffæ.* Ad cap. 12. de judiciis.

VII. Poſtmodum Sixtus V. in ſua Conſtitutione, quæ incipit, *Immenſa* 74. in Bull Rom. inter cæteras Congregationes, hujus quoque Congregationis meminit, eique clarius, non tantum exequendi, ſed etiam interpretandi Concilii Tridentini Decreta, ſcilicet *reformationis* (eorum quæ ad Fidei dogmata pertinent interpretatione ſibi reſervata) facultatem impartitur; ideoque Congregatio, quæ in citata Conſtitutione Pii IV. dicebatur Congregatio *ſuper executione, & obſervantia Sacri Concilii Tridentini*, in hac Sixtina Conſtitutione vocatur *Congregatio pro executione, & interpretatione Concilii Tridentini*, quamquam & ante hanc Sixtinam Conſtitutionem, quæ edita eſt anno 1588. Cardinales eidem Congregationi præfecti dici cœperint Concilii Tridentini *Interpretes*; & Congregatio *interpretum* Concilii Trid. uti conſtat ex litteris ſuper confirmatione primæ Synodi Mechlinienſis, de quibus *tit.* 20. *c.* 3. *n.* 6.

VIII. Et quidem, uti monet De Luca, *hujus Congregationis principale inſtitutum verſatur in hac parte* interpretandi, *atque proſtandi oracula in abſtracto ſuper dubiis, quæ proponuntur; & ſuper hac parte* interpretativa *aliæ Congregationes ſe non intromittunt, unde propterea hæc facultas eſt privativa:* Hoc eſt, privative ad hanc Congregationem ſpectat.

IX. Quæ vero executionem ejuſdem Concilii attinent, quamvis frequenter etiam ad hanc Congregationem remittantur; atque propterea Congregatio hæc non raro etiam particulares caſus in forma contentioſa agitandos, & decidendos aſſumat, nihilominus ſubinde hujuſmodi caſus, licet circa Decreta Concilii Tridentini verſentur, ad aliam Congregationem, v. g. Regularium, & Epiſcoporum, mittuntur ſeu referuntur.

X. Ulterius voluit Sixtus V. in dicta Conſtitutione, ut hæc Congregatio provideat, Synodos Provinciales, & Diœceſanas, prout a Synodo Tridentina ordinatum eſt, celebrari: *Provincialium vero, ait, ubivis terrarum illæ celebrentur, Decreta ad ſe mitti præcipiat, eaque ſingula expendet, & cognoſcet.* Hinc ſtylus invaluit, quod Decreta Synodorum Provincialium, dum pro confirmatione Romam mittuntur, ab hac Congregatione tantummodo recognoſcantur, & emendentur; uti ex Fagnano ſupra, *Titul.* 2. *cap.* 3. *num.* 18. notatum fuit.

XI. Huic quoque Congregationi incumbit, audire poſtulata Epiſcoporum *Limina Apoſtolorum* ad præſcriptum ſui juramenti viſitantium; eiſque congrua reſponſa dare, cæteraque materiam hujus viſitationis ſpectantia expedire, de quibus actum eſt *Tit.* 15. *c.* 2.

XII. In hac Congregatione, quemadmodum monet De Luca, nulla adeſt mixtura Prælatorum, uno excepto, qui Secretarii munus gerit.

Inter Cardinales vero hujus Congregationis unus habet præfecturam pro ſubſcriptione Litterarum, & Decretorum, ipſiuſque Congregationis cura, & directione, diciturque *Cardinalis Præfectus.*

XIII. Subſcriptione hujus Cardinalis Præfecti, & Secretarii, nec non ſigillo ipſius Congregationis, reſolutiones ab hac Congregatione emanantes muniri debent; adeo ut declaraverit hæc Congregatio, probante Urbano VIII. 2. Auguſti anno 1632. declarationibus ſeu impreſſis, ſeu imprimendis, ac etiam manuſcriptis nullam fidem in judicio vel extra habendam, niſi in authentica forma ſolito ſigillo, & ſubſcriptione Cardinalis Præfecti, & Secretarii ejuſdem Congregationis, fuerint munitæ.

XIV. Declarationes in hac Congregatione frequenter dari occaſione caſuum particularium, qui ad hanc Congregationem deferuntur, ſupra notatum fuit: *Quapropter erroneum eſt (uti monet Cardinalis De Luca) in particularibus Declarationibus eum conſueta cæca fide vim conſtituere; cum illæ, quæ ſingulos, vel particulares concernunt caſus, ex eorum particulari qualitate, & circumſtantiis manare ſoleant; ideoque alteri diverſas circumſtantias habenti, non ſemper ſunt applicabiles, cum diverſimode ob diverſam facti qualitatem, ſæpius decernere congruat.* Hæc ille in *Annotat. Concil. Trid. diſc.* 1. *n.* 11.

XV. Ut ergo declaratio ab hac Congregatione emanata alicui caſui particulari applicetur, expendendum, ac inquirendum, num forſan hujuſmodi declaratio non emanaverit occaſione alicujus particularis caſus quibuſdam ſingularibus circumſtantiis veſtiti: aut certe non cum iiſdem, quæ caſum occurrentem circumſtant.

XVI. Declarationes ab hac Congregatione emanantes per modum Legis, aut Conſtitutionis pubblicari non conſueverunt; ſed per litteras ſigillo Congregationis, nec non ſubſcriptione Cardinalis Præfecti, & Secretarii munitas, conſulentibus ſolent intimari; niſi publicationem caſu Pontifex fieri mandet; quemadmodum quoad Decretum circa communionem quotidianam ab hac Congregatione 12. Februarii anno 1679. emanatum, contigit.

XVII. Hinc facile intelligitur, Declarationes has, non ut Leges generales eſſe habendas; neque pro hujuſmodi Concilii Tridentini interpretatione, a qua recedi nunquam liceret; quemadmodum plurimis relatis auctoritatibus latius deducit Bertrandus Loth in Reſolutionibus Belgicis *Tract.* 2. *art.* 18.

XVIII. Et quidem ipſa Congregatio nonnunquam ab interpretatione alicujus Decreti Concilii Tridentini data, poſtmodum re matu-

Digitized by Google

maturius diſcuſſa, receſſit, uti notat Fagnanus contigiſſe circa intellectum *Cap. 2. ſeſſ. 24. de reformatione. Nam cum ante cenſuiſſet, Decretum, quo ibidem diſponitur, ne in poſterum Epiſcopi Comprovinciales ad Metropolitanam Eccleſiam accedere inviti compellantur, intelligendum eſſe de perſonali acceſſu ipſorum Epiſcoporum, non autem* de Procuratore mittendo: *poſtea tamen die 17. Julii 1578. de eadem re maturius deliberans cenſuit, Concilium liberaſſe ſuffraganeos etiam ab onere mittendi* Procuratorem, *non obſtante conſuetudine etiam immemorabili. Sed quia prius diverſum ſenſerat, dixit referendum Sanctiſſimo, qui probavit ſententiam poſteriorem Congregationis, juſſitque dari litteras ad Epiſcopos, præſertim Regni Neapolitani, quibus eis ſignificaretur, etſi alias Sacra Congregatio aliud cenſuiſſet; tamen poſtea perpenſis aliis rationibus viſum eſt Sanctitati ſuæ ita fuiſſe decretum. Et iterum cum antea declaraſſet in Parochialibus juris patronatus mixti Laicorum, & Eccleſiaſticorum, requiri formam examinis per concurſum; tamen poſtea animadvertens in mixto prævalere qualitatem, quæ magis favet patronatui; facta relatione Sanctiſſimo, ac de ejus mandato iterum articulo diſcuſſo, receſſit a prima declaratione.*

CAPUT VII.

De quibuſdam momentis, quæ ſpectant Congregationem Concilii Tridentini Interpretem.

1 *Quid prævidit Concilium circa difficilem ſuorum Decretorum receptionem?*
2 *Æquitas medii, quod propoſuit ad illam difficultatem explanandam.*
3 *In plurimis extra Italiam Provinciis Declarationes prædictæ Congregationis non audiuntur.*
4 *Rationes exponuntur.*
5 *In Belgio iſtæ Declarationes habentur ad ſummum, ut reſolutiones Doctrinales.*
6 *Sixtus V. declaravit petendam eſſe ab ea Congregatione confirmationem Conciliorum Provincialium.*
7 *Quomodo ſit illa confirmatio?*
8 *Fit quandoque, ut Decreta per Congregationem Interpretem reformata non poſſint executioni mandari.*

I. OCCURRUNT in Concilio Tridentino plurima circa reformationem Decreta, quæ nullatenus accommodari poſſunt diſciplinæ, & libertatibus Eccleſiarum, vel Regnorum, quæ extra Italiam vigent. *Fuit Concilium, inquit Spondanus, ad ann. 1564.* num. 3. *Ferdinando Cæſari, Carolo Galliæ, & Philippo Hiſpaniæ Regibus in nonnullis, quæ rationibus ſuis, & commodis, aut receptis conſuetudinibus officere ſentiebant, minus acceptum.*

Equidem fatendum eſt vix fuiſſe poſſibile, Decreta reformationis exteriorem Eccleſiæ diſciplinam ſpectantia ita concipi, & efformari, ut omnium paſſim Provinciarum receptis moribus, & populorum genio convenirent: id profecto notum fuit Patribus Tridentinis: quapropter decreverunt, prout jam notatum eſt, ut ſi quæ ſuper his Decretis dubietas oriretur, Romanus Pontifex evocatis e ſingulis Provinciis, præſertim ex illis, unde difficultas orta eſt, viris intelligentibus, remedium afferret.

II. Quis ambigat, quin per hos e ſingulis Provinciis, præſertim ex illa, unde difficultas orta eſt, viros intelligentes facilius & certius intelligi poſſet, qua ratione, & interdum qua moderatione, vel modificatione Decreti executio eſſet urgenda, attentis Provinciæ illius moribus, & populi genio, quam ex Cardinalibus, & Prælatis hujus Congregationis plerumque Italis, & Curiæ Romanæ opinionibus, & unice imbutis, & aſſuetis.

III. Ut proinde nec mirum Decreta ſeu Declarationes hujus Congregationis in pleriſque extra Italiam, ac ſignanter in his Belgicis Provinciis non recipi; neque Decreta Concilii Tridentini conformiter ad has Declarationes executioni mandari ſeu recipi, uti in hoc opere ſæpius notatum eſt; & ſignanter inferius num. 4. hujus capitis.

Optabant Belgæ, Galli, & Germani, ut Sedes Apoſtolica ſequeretur medium a Concilio Tridentino propoſitum; arbitrabantur enim fore, ut difficultatibus emolliendis inſerviret; at Pius IV. neglecto illo medio Conſtitutionem dedit, qua reſervaret interpretationem Decretorum Concilii Tridentini privative ſoli Cardinalium Congregationi; ſed nec in Belgio, nec in pleriſque aliis Provinciis ea Bulla recepta eſt; paſſimque Doctores in caſuum reſolutione Concilii Tridentini Decreta interpretantur, quemadmodum & plures, tum ex profeſſo, tum incidenter in ſuis editis operibus Decreta commentantur, & interpretantur non ſecus atque aliorum Conciliorum Decreta.

IV. Cum hæc Congregatio ſuper interpretatione Concilii Tridentini ex ſolis Cardinalibus plerumque Italis conſtet, interpretatio Decretorum Concilii Tridentini conſuevit ab hac Congregatione fieri conformiter ad praxim, & opiniones in Curia Romana receptas, quæ cum frequenter a Provinciarum exterarum moribus, & inveteratis Privilegiis diſſentiant, non mirum, quod interpretationes, & declarationes ab hac Congregatione emanantes Provinciarum moribus, & inſtitutis nonnunquam adverſentur; quin & ipſa Decreta in eum ſenſum inflectantur, qui ſtylo, & opinionibus in Curia Romana receptis conſonat: tametſi ipſa Decreti verba alium ſenſum non obſcure præferant: & Patribus Tridentinis aliud placuiſſe ex tenore Decreti appareat.

Quod & advertens Franciſcus Zypæus *Conſult. 1. de Elect. n. 6.* monet, Concilium Tridentinum in his Ditionibus receptum eſſe, prout ſonat, *non ut quotidianæ interpretationes, Decreta aut Conſtitutiones Roma adferri poſſint.*

V. Certum quoque eſt, nec in Belgio, nec in pleriſque aliis Provinciis haſce declarationes, & interpretationes ſuper intellectu Decretorum Concilii Tridentini, recipi tanquam deciſiones Juris, quibus in judicio ſtandum ſit; ſed ut ſummum tanquam reſolutiones doctrinales reputari. Unde & Petrus de Marca de Concord. Sacerd. & Imp. *lib. 6. cap. 24. n. 12.* de hiſce declarationibus ait: *Declarationes illæ vim legis non obtinent in Gallia*, uti & ſupra *num.* 17. ex Bertrando Loth notatum fuit de Belgio.

VI. Juxta Conſtitutionem Sixti V. quam *num.* 10. præcedentis capitis citavimus, omnium Conciliorum Provincialium Decreta, & Ordinationes ex judicio, & arbitrio hujus Congregationis pendere, manifeſtum eſt.

VII. Cum autem hæc Congregatio Cardinalium ſolicite attendat, ut omnia ſint conformia conſtitutionibus ſummorum Pontificum, & praxi, atque opinionibus in Curia Romana receptis, mirum videri non debet, per hanc Congregationem, Decreta Conciliorum Provincialium, tametſi ſpectatis Provinciarum inſtitutis, & moribus, nec non populi genio admodum convenientia, reformari, ut Conſtitutionibus ſummorum Pontificum (quantumvis in Provinciis non ſint receptæ) nec non praxi, & prætenſionibus Curiæ Romanæ in omnibus conformia reddantur.

VIII. Hinc ulterius contingit, ut nonnulla Conciliorum Provincialium Decreta per hanc Congregationem reformata in Provinciis nec obſervari, nec executioni mandari permittantur; eo quod ſic reformata, attentis Provinciarum inſtitutis, & moribus, nonnunquam plus obeſſent quam prodeſſent. Exemplum illius habetur in reformatione Decreti Concilii Provincialis Mechlinienſis anni 1607. ſuper obſervantia Clauſuræ Monialium, de quo vide, quæ notata ſunt ex Zypæo *ad tit. 20. c. 3. n. 16.* Immo, ut ſupra ad *tit. 20. cap. 3. n. 3.* notatum eſt, credunt Belgæ, Decreta Synodorum Provincialium independenter a confirmatione Sedis Apoſtolicæ plenam ſuam firmitatem, & auctoritatem habere.

CAPUT VIII.

De Congregatione ſuper negotiis Epiſcoporum, & Regularium.

1 *Hodiernæ quæſtiones inter Regulares olim pene erant ignotæ.*
2 *Quæ hodie quæſtiones pariunt, olim erant ignota.*
3 *Unde & quando quæſtiones originem ſumpſerint?*
4 *His controverſiis decidendis erecta eſt hæc Congregatio.*
5 *Hodie unica eſt Congregatio ſuper negotiis Epiſcoporum, & Regularium.*
6 *Hæc Congregatio habet majorem numerum Cardinalium; & quare?*
7 *Ob multitudinem negotiorum dicitur* occupatiſſima.
8 *Eſt mere Cardinalitia, & feria VI. habetur.*
9 *Quas cauſas Regularium audiat.*
10 *Quis Congregationis ſtylus, dum quæſtio eſt cum Epiſcopis?*
11 *Quis item, dum quæſtio eſt inter ipſos Regulares?*
12 *Pleræque quæſtiones inter Regulares, & Epiſcopos, aut Parochos, moribus hodiernis deciduntur in* Partibus.

I. PLERASQUE quæſtiones, quæ hodie inter ipſos Regulares, vel etiam inter Regulares, & Epiſcopos, alioſve de Clero agitantur, pluribus ſæculis ignotas fuiſſe, nec niſi ex mutata Monaſtica, ac Regulari diſciplina, variiſque ſucceſſu temporis impetratis privilegiis originem ſumpſiſſe, manifeſtum eſt.

II. Nam uti recte advertit Cardinalis De Luca *Diſc. 1. De Regularibus: Certum eſt, atque apud omnes Scriptores concorde, quod antiqui, ſive Monachi ſive Anachoritæ, aliique Regulares, qui (a Monachis diſcretis Mendicantes dicuntur) non erant Clerici; quinimmo clericari prohibiti erant, ideoque more reliqui populi ſecularis ſub Parocho vivebant, a quo Sacramenta, aliaque divina recipiebant; indeque prodiit, quod decimas, reliqui populi more, ſolvebant; ac etiam ejuſdem populi, & Cleri ſecularis more ſubjacebant loci Ordinario, ſeu Diœceſano ob adhuc non introductum uſum privilegiorum ſuper illa exemptione, quam hodie praxis docet.*

Hinc proinde ſequebantur, quod nulla aderat controverſiarum occaſio inter Regulares, & Ordinarios, vel Parochos, alioſque Clericos ſeculares, quoniam ſi more reliqui populi Ordinario, & Parocho reſpective in omnibus ſubjacebant, atque non ſe ingerebant in Divinorum, & Sacramentorum adminiſtratione, minuſque in funeribus, & anniverſariis, utique nulla ſuberat controverſiarum occaſio.

Prout fere nulla ſuberat occaſio controverſiarum, ſive inter diverſarum Religionum Profeſſores ſuper præcedentiis, aliiſque præeminentiis, ut hodierna praxis docet, aut inter ipſoſmet Religioſos ejuſdem Ordinis, vel Inſtituti; tum quia cum non intervenirent in proceſſionibus, aliiſque Eccleſiaſticis functionibus deerat præcedentiæ occaſio; tum etiam quia attento eo primævo ſtatu, ejuſdem Ordinis, vel Inſtituti Profeſſores, ac Monaſteria, non conſtituebant illam univerſitatem, quam pene omnes Religiones hodie conſtituunt ſub uno Prælato Generali, aliiſque Officialibus, ac Prælatis, qui ſub Diffinitorum, vel Aſſiſtentium, ſeu Conſultorum, ac Provincialium, & Viſitatorum, ſeu alio vocabulo nuncupantur, cum formalibus comitiis generalibus, ac Provincialibus, quæ ſtatutis temporibus celebrari ſolent, unde propterea manant inter eoſdem Religioſos pro hujuſmodi Prælaturis, aliiſque muneribus contentiones, ac factionariæ æmulationes, & diviſiones, cum ſolum aliqua rara diſſenſio pro electione Abbatis, ac Prælati localis inter ſingulorum Monaſteriorum alumnos antiquitus audiri ſolita eſſet, dum quodlibet Monaſterium per ſe, ac independenter regebatur.

III. Poſtquam vero per exemptiones Monaſteria pene omnia præſertim Mendicantium, a juriſdictione, & ſubjectione Epiſcoporum ſubtrahi cœperunt; atque Ordinum regimen ad formam Reipu-

Digitized by Google

Reipublicæ, vel univerſitatis redactum eſt; nec non Regularibus conceſſa fuerunt indulta ſe clericandi, ſacroſque Ordines ſuſcipiendi, ac etiam Sacramenta, aliaque divina miniſtrandi; factum eſt, ut frequentiſſimæ eſſent Regularium quæſtiones, & difficultates, vel inter ipſos Religioſos in eadem Religione; vel inter diverſarum Religionum Profeſſores; vel cum locorum Ordinariis; aut cum Parochis, & cum Capitulis Canonicorum, aliiſque Clericis ſæcularibus.

IV. Porro cum etiam ex Juris communis diſpoſitione, Religioſorum cauſæ, non per juris apices, neque cum tela judiciaria, ſed ſummarie, ac potius in forma extrajudiciali tractari debeant, Sixtus V. inter plures a ſe erectas Congregationes, hanc quoque erexit, ſuper negotiis Regularium, eam conjungendo cum altera ſuper negotiis Epiſcoporum: „ Ita ut (ait De Luca *dicto diſcurſu n.* „ 15.) unam eamdemque conſtituant; & merito, ob hujuſmodi ne„ gotiorum frequentem connexionem, ut ita more Principis, abſque „ ſtrepitu, & figura judicii, & abſque proceſſu, vel tela judiciaria; „ *ſummarie*, ſola facti veritate inſpecta, & quandoque, immo fre„ quentius, etiam per ſolas extrajudiciales, ac ſecretas informatio„ nes, controverſias terminet, prudentiales regulas ſæpius adhi„ bendo potius, quam rigores legales ".

V. Unica ergo eſt hodie Congregatio *ſuper negotiis Epiſcoporum, & Regularium*; cum tamen in ipſa Sixti V. Conſtitutione duplex ſit Congregatio: una nimirum, quæ dicitur, *pro conſultationibus Regularium*; altera vero, *pro conſultationibus Epiſcoporum, & aliorum Prælatorum*,

VI. Cum ergo duplex hæc Congregatio in unam redacta ſit, recte monet Cardinalis De Luca *diſcurſu* 16. in Relatione Romanæ Curiæ, quod hæc Congregatio duo peragat negotiorum genera, ſcilicet Epiſcoporum, & Regularium: „ quæ propterea, ait idem, „ quoad negotia Curialia fori Eccleſiaſtici, quæ non concernunt „ fidem, ſed ad Chriſtianæ Reipublicæ regimen ſpirituale perti„ neant, videtur *omnium major*, ideoque *majorem* habere ſolet nu„ merum Cardinalium, ob majorem negotiorum multiplicitatem ".

VII. Quin & eodem Cardinale teſte: „ Hæc Congregatio dici„ tur *occupatiſſima*, atque in negotiorum multitudine omnium *ma*„ *jor* ob faciles recurſus, querelas, & contentiones Regularium ".

☞ Nequaquam obſcurum eſt, hanc negotiorum, & difficultatum multitudinem, quæ ad hanc Congregationem deferuntur, pro majori parte oriri ex exemptionibus, aliiſque privilegiis per Romanos Pontifices ſæculis poſterioribus Regularibus notanter Ordinum Mendicantium indultis.

Ob has multiplices difficultates quotidie exorientes, integram horum privilegiorum revocationem urgere non deſtiterunt zelotiores Eccleſiarum Prælati, uti in hujus operis decurſu non ſemel notatum eſt, ac una qua de cauſa Curia Romana his Prælatorum poſtulatis obſtiterit, nec ad horum Privilegiorum revocationem inclinari potuerit, oſtendemus *part.* 2. *hujus operis tit.* 6. *& part.* 3. *tit.* 12. (*a*). ☜

VIII. Congregatio mere *Cardinalitia* vocatur; quia nullos, præter Cardinales, alios inferiores Prælatos habet, niſi unum, qui Secretarii officium exercet, a quo Litteræ, & Decreta Congregationis ſcribuntur, & ſignantur; una cum ſubſcriptione unius e Cardinalibus, qui *Cardinalis Præfectus* appellatur.

Hæc Congregatio haberi conſuevit feria ſexta cujuslibet hebdomadæ in Palatio Apoſtolico.

IX. „ Cauſas Regularium non ſolum publicas, ſive ſuper regi„ mine Religionis in univerſum, ſive inter unam Religionem, & „ alteram, ſed etiam privatas inter Religioſos ſuper electionibus, „ officiis, & Prælaturis, aut ſuper præcedentiis, aliiſque præemi„ nentiis, cæteriſque occurrentiis generaliter, inquit De Luca, hæc „ S. Congregatio cognoſcit, & determinat ſummarie, & de pla„ no ſola facti veritate inſpecta, quandoque cum extrajudicialibus „ probationibus, vel cum ſufficientibus probationibus, per Scri„ pturas, nullo tamen adhibito formali proceſſu, cum Notario, „ & cum tela judiciaria ".

X. Stylus autem hujus Congregationis eſt, ut, ſi quis exhibito libello conqueratur, ſe a ſuo v. g. Epiſcopo gravatum, ſcribatur Epiſtola familiaris nomine Congregationis ſignata per Cardinalem Præfectum, & Secretarium cum incluſo libello ſupplici ad Epiſcopum, vel alium Superiorem, ut ſuper expoſitis in libello ſupplici Congregationem informet; qua informatione habita, ſi Congregatio videat, quod circa facta conveniatur; totaque difficultas ad punctum juris reducatur, tunc negotium in Congregatione diſcutitur, & reſolvitur; ipſaque reſolutio rurſus per litteras, ut ante ſignatas intimatur.

Si vero informatio accepta ipſi Congregationi non appareat ſufficiens, aut ſuper factis non conveniat cum libello ſupplice, tunc Congregatio interdum per alias litteras libellum ſupplicem, pro ulteriori informatione mittit ad Metropolitanum, aut viciniorem Epiſcopum, vel etiam aliam perſonam in dignitate conſtitutam.

XI. Idem eſt Congregationis ſtylus, quando quæſtio, ſeu controverſia agitur inter ipſos Regulares; hoc uno excepto, quod hoc caſu litteræ pro informatione inſcribantur Procuratori Ordinis, qui in Curia ſemper aſſiſtit; quandoque tamen & ipſi Generali Ordinis; a quibus accepta informatio (ſi Congregationi inſufficiens, aut minus ſincera appareat, nec in factis conveniatur) capiuntur aliæ informationes ea via, quæ Congregationi videtur opportunior.

In hac Congregatione, quemadmodum nec in alias Congregationibus Cardinalitiis, non admittuntur recuſationes & cauſa ſuſpicionis, ſive ſuſpectationes, uti monet De Luca *diſc.* 16. *num.* 6.

XII. Moribus hodiernis, præſertim Belgicis, controverſiæ inter Regulares, & Epiſcopos, aut Parochos fere ſolent in poſſeſſorio tractari coram Tribunalibus Regiis, & in petitorio apud Judices Eccleſiaſticos ordinarios, aut Delegatos in Patribus (*b*).

CAPUT IX.

De Sacra Congregatione Rituum.

1 *In quem finem hæc Congregatio inſtituta?*
2 *Qui huic Congregationi interveniant?*
3 *Præcipue circa ritus Eccleſiaſticos occupatur,*
4 *Aliæ ſubinde quæſtiones ad illam mittuntur.*
5 *Hæ quæſtiones etiam ad alias Congregationes interdum mittuntur.*
6 *Stilus hujus Congregationis.*
7 *Congregatio ſuper Canonizatione Sanctorum hodie ab hac nonnihil diverſa; & qui hanc conſtituant?*
8 *Deſcribitur compendioſe modernus ritus Canonizationis.*
9 *Canonizatio Sanctorum hodie privative ad Sedem Apoſtolicam ſpectat.*
10 *Olim ſola Epiſcoporum auctoritate aliquis* ut Sanctus *publice coli poterat.*
11 *Id ſine multis cæremoniis peragebatur.*
12 *Sedes Apoſtolica canonizare renuebat ſine aſſenſu* plenariæ *Synodi.*
13 *Primus cum ſuo Conſiſtorio canonizavit Eugenius III. quem ſequentes Pontifices ſunt imitati.*
14 *Sæculo XII. Pontifices Canonizationem Sanctorum ſibi privative reſervare cæperunt.*
15 *Etiam Beatificatio Sedi Apoſtolicæ reſervata,*
16 *Belgium* publicum *Sanctorum cultum* a privato *aliquando diſtinxit.*
17 *Hic privatus cultus Decreto Urbani VIII. ſublatus videtur.*
18 *De ritibus Eccleſiaſticis jampridem Epiſcopi judicarunt.*
19 *Pius V. vetuit aliquid immutari circa Breviarium Romanum, inconſulta Sede Apoſtolica.*
20 *Eccleſiæ, quæ receperunt Breviarium Romanum, nihil circa Breviarium mutare poſſunt ſine approbatione Sedis Apoſtolicæ.*
21 *Auctoritas mutandi, aut corrigendi Breviaria manſit integra penes Eccleſias, quæ non receperunt Breviarium Romanum.*
22 *Unde apocrypha in divinum Officium irrepant?*

I. HANC Congregationem una cum pluribus aliis primum inſtituit Sixtus V. Conſtitutione 74. in Bullario Romano, eique quinque Cardinales præfecit: *quibus, ait, hæc præcipue cura incumbere debeat, ut veteres ritus ſacri ubivis locorum, in omnibus Urbis, Orbiſque Eccleſiis, etiam in Cappella noſtra Pontificia, in Miſſis, divinis Officiis, Sacramentorum adminiſtratione, cæteriſque ad divinum cultum pertinentibus, a quibuſvis perſonis diligenter obſerventur, cæremoniæ ſi exolverint, reſtituantur, ſi depravatæ fuerint, reformentur, libros de ſacris ritibus, & cæremoniis, in primis Pontificale, Rituale, Cæremoniale prout opus fuerit, reforment, & emendent Officia minent, & nobis prius conſultis, concedant. Diligentem quoque curam adhibeant circa Sanctorum Canonizationem, feſtorumque dierum celebritatem, ut omnia, rite & recte, & ex Patrum traditione fiant.*

II. Ex his colligitur, quod ſi primævam hujus Congregationis erectionem attendamus, ſoli quinque Cardinales, eam conſtituant; at hodie præter Cardinales, quorum numerus dependet a beneplacito Papæ, interveniunt huic Congregationi plures Prælatis, quorum unus eſt Secretarius (inquit Cardinalis De Luca in Relatione Romanæ Curiæ *diſc.* 18. ac etiam aliqui Religioſi Theologiæ Profeſſores, & præ cæteris Magiſter Sacri Palatii, & Sacriſta Papæ; ac etiam unus aut plures Magiſtri cæremoniarum Papæ.

III. Ulterius ex citatis verbis Conſtitutionis colligitur, quod primarius finis inſtitutæ hujus Congregationis ſit, ut omnia in divinis Officiis, Sacramentorum adminiſtratione, atque Dei cultu rite, & religioſe, prout dignitas, ac majeſtas tanti operis exigit, peragantur; nihilque in ritibus, aut cæremoniis irreligioſum; aut indecens occurrat: ac per conſequens, Cardinales, alioſque ad hanc Congregationem ſpectantes, oportere multum eſſe verſatos circa verum, ac genuinum Eccleſiæ ſenſum, in ritibus ac cæremoniis præſcribendis; nec non in diſcernendis ritibus, quos Eccleſia jam pridem probavit, & ad populi devotionem excitandam, ipſiuſque divini operis majeſtatem imprimendam induxit, ab illis, quos poſterioribus ſæculis, vel irriverentia, vel ſuperſtitio, vel avaritia, vel Prælatorum, & Paſtorum incuria, aut ignorantia invexit.

IV. Præter quæſtiones, quæ ritus, cæremoniaſque concernunt, quæque primario ad hanc Congregationem ſpectant, plures aliæ etiam quæſtiones ad ipſam referri ſolent, v. g. præcedentiarum, aliarumque præeminentiarum in proceſſionibus, aliiſque publicis functionibus; aut etiam ſuper jure funerandi, vel celebrandi Officium funebre aliiſque, quæ divinum Officium turbare poſſent: quæque eo pertinent, ut rite & recto ordine omnia Eccleſia peragantur.

V. Hæ

(*a*) Moventur potiſſimum Galli duabus rationibus, ob quas Juriſdictionem prædictorum Tribunalium nolunt agnoſcere: I. Quia negotia, quorum cognitio iſtis Congregationibus tribuitur, debent primo definiri a Judicibus ordinariis, deinde, ſi adſit appellatio ad Sedem Apoſtolicam; a Judicibus per Summum Pontificem delegatis, qui litem in loco, ubi mota eſt, definiant. II. Quia Præſules Galli non agnoſcunt extra Regnum Francorum, alium Superiorem Eccleſiaſticum præter Papam, qui Eccleſiæ Catholicæ Caput eſt viſibile.

(*b*) In Galliis quid obſervari ſolet, accipe ex D. de Hericourt part. 1. *des Loix Ecclef.* p. 62. n. 9. *Les conteſtations entre les Eveques, & les Reguliers,* dit ce ſavant Avocat, *ſont portees devant les Juges ſeculiers pour le poſſeſſoire, ou devant les Juges ordinaires pour le petitoire, & devant les Juges deleguées ſur les lieux par le Pape en cas d' appel. Elles ſont ordinairement terminees par la voie de d' appel comme d' abus.*

V. Hæ tamen quæſtiones, præſertim ſi inter Regulares incidant, non raro ad Congregationem ſuper negotiis Epiſcoporum, & Regularium mittuntur, atque ab ea deciduntur; adeo ut privativa ſingularis cognitio hujus Congregationis Rituum (quemadmodum monet De Luca in *Relat. Curiæ Romanæ diſ.* 18. *num.* 24.) verſetur in præſcribendis ritibus in divinis Officiis, ac etiam ſuper Canonizatione Sanctorum.

VI. Stylus hujus Congregationis circa examen controverſiarum, earumque deciſionem, nec non ſcriptionem litterarum plane conformis eſt ſtylo, quem obſervat Congregatio ſuper negotiis Epiſcoporum, & Regularium, qui capite præcedenti deſcriptus eſt.

VII. Juxta Conſtitutionem Sixti V. eadem Congregatio, quæ de ritibus, & cæremoniis Eccleſiaſticis cognoſcit, & ſtatuit, curam quoque habere debet circa Canonizationem Sanctorum. Inſpecta nihilominus hodierna praxi Curiæ Romanæ, Congregatio ſuper Canonizatione Sanctorum, vel eorum Beatificatione nonnihil ab hac diverſa eſt; eamque Cardinalis De Luca *extraordinariæ* vocat; eo quod in ea ultra Cardinales, & Prælatos ad Congregationem *Rituum* ſpectantes, quaſi extra ordinem adjungantur alii Prælati; nimirum Promotor fidei, tres ſeniores Auditores Rotæ, qui tamquam periti Canoniſtæ munus Aſſeſſorum gerere videntur. Unus quoque ex Protonotariis participantibus. Adhibentur quoque alii Theologi, qui Conſultores, vel reſpective Qualificatores dicuntur. Quin & pro conſilio adhiberi ſolent Medici, & Philoſophi, aliique Profeſſores, qui judicent, an operationes, quæ miraculis adſcribuntur, revera dici debeant ſupernaturales, an vero provenire nequeant a cauſa aliqua naturali.

VIII. Poſtquam vero probationes mature in pluribus Congregationibus diſcuſſæ fuerunt, atque negotium Canonizationis jam præparatum eſt, tunc habetur Congregatio magis ſolemnis coram ipſo Pontifice, qui audito voto Congregationis interponit quidem Decretum ſuper Beatificatione, aut conceſſione cultus particularis in aliqua Eccleſia, aut Ordine; ſed Canonizationem ſeu abſolutam adſcriptionem in Catalogum Sanctorum non decernit.

Sed hoc examine peracto in hac ſolemni Congregatione coram Papa, aliud inſtituitur in pleno Conſiſtorio ſecreto; ac denique habetur Conſiſtorium ſolemnius & publicum, ad quod conveniunt omnes Archiepiſcopi, & Epiſcopi, qui in Curia præſentes ſunt, quorum omnium etiam votum exquiritur, per quamdam Concilii (cui pridem Sanctorum Canonizatio deferebatur) imaginem.

In hoc Conſiſtorio præmiſſis precibus, aliiſque cæremoniis, quæ in Cæremoniali Romano *lib.* 1. *ſect.* 6. late deſcribuntur, inſtante Procuratore cauſæ Pontifex alta voce ſedens cum mitra pronuntiat in hunc modum: „ Ad honorem Sanctæ Individuæ Trinitatis, „ & exaltationem fidei Catholicæ, & Chriſtianæ religionis augmentum, auctoritate ejuſdem Dei Omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, „ & noſtra, de Fratrum noſtrorum conſilio decernimus, & definimus, bonæ memoriæ N. Sanctum eſſe, & Sanctorum Catalogo „ adſcribendum, ipſumque Catalogo hujuſmodi adſcribimus.

IX. Si modernam Eccleſiæ diſciplinam ſpectemus, hoc Canonizationis negotium privative ad hanc Congregationem ſpectat. Nullus enim hodie tamquam Sanctus de novo coli, & honorari *publice* poteſt, niſi per Pontificem ritu jam deſcripto in Catalogum Sanctorum relatus; ſeu ut vulgo dicitur Canonizatus fuerit.

X. Multis quidem ſæculis auctoritate Epiſcopali hæc Canonizatio ſive relatio in Sanctorum Catalogum facta fuit; idque ſine ullo exteriori pene ritu ſeu cæremonia.

XI. Cum enim Epiſcopis de ſanctitate vitæ alicujus defuncti ſufficienter conſtaret, facultas dabatur populo eum publice tamquam Sanctum colendi; ejuſque reliquiæ publice populi venerationi exponebantur; atque hoc ſimplici ritu Sanctorum Catalogo adſcriptus cenſebatur.

Unde Baldericus Tornacenſis Epiſcopus *lib.* 1. Chronici ſui Cameracenſis, & Atrebatenſis Eccleſiæ *cap.* 35. deſcribens Canonizationem Hadulfi Epiſcopi Atrebatenſis per Engranum Epiſcopum Cameracenſem ſimpliciter dicit: *Sanctum corpus levavit*; id eſt publice expoſuit. *In qua elevatione, ad declaranda Sancti Viri merita, mulier quædam ab immundo ſpiritu mirifice liberata eſt. Unde Epiſcopus lætus, verbo facto ad populum, Beati Hadulfi ſolemnia in numero Sanctorum notificavit.*

Et de Oberto Leodienſi Epiſcopo ſcribit ad annum decimum ſæculi duodecimi Sigebertus Gemblacenſis: „ Sanctus Guibertus Fundator Gemblacenſis Monaſterii, quem Deus multis miraculis per „ annos 12. clarificaverat, aſſenſu generalis Synodi ab Oberto „ Legienſi Epiſcopo *elevatur*, cum mirabili concurſu, & gaudio „ populorum.

XII. Circa ſæculum undecimum hæc Canonizatio a Sede Apoſtolica poſtulari a nonnullis cœpta fuit; ſed eam non niſi comprobante generali Synodo, annui conſueviſſe, reſpondebant Pontifices.

Benedicto Rempellegienſi Abbati, Guolgoſium Anteceſſorem ſuum canonizari poſtulanti, facile concedi non poſſe, reſpondit Urbanus II. hanc addens rationem: „ Non enim Sanctorum quiſque „ debet Canonibus admiſceri, niſi & teſtes adſint, qui ejus mira„ cula viſa ſuis oculis atteſtentur, & *plenariæ Synodi* firmentur „ aſſenſu.

Similiter Ulricus Conſtantienſis in Germania Epiſcopus, Sanctum Conradum Anteceſſorem ſuum canonizari ſupplicans, ad crebras ſuas litteras hoc immutabilis ſententiæ reſponſum accepit a Romana Eccleſia, vitam ejus in Concilio recitandam, & comprobandam fore generali. Hæc ex Chronico Eccleſiæ Conſtantienſis recitat Chriſtianus Lupus, *tom.* 3. *Scholiorum pag.* 569.

XIII. Notat autem ibidem, quod primus fuerit Eugenius III. qui ſine Concilio ſolus in ſuo Conſiſtorio canonizavit Sanctum Henricum de poteſtatis plenitudine, uſus hoc fundamento, quod *Romanæ Eccleſiæ auctoritas ſit omnium Conſiliorum firmamentum*; tametſi non fateretur, *quod hujuſmodi petitio* Canonizationis, *niſi in generalibus Conciliis admitti non ſoleat*. Extat diploma Canonizationis tom. 1. Bull. Rom. *pag.* 61. „ Quem (Eugenium) ait Lupus, in „ Sancto Eduardo, & S. Thoma Cantuarienſi Alexander III. & in „ aliis Sanctis canonizandis alii Pontifices ſunt deinceps imitati.

XIV. Quin & circa idem tempus, Pontifices ſibi auctoritatem canonizandi privative cœperunt reſervare; eaque reſervatio generaliter, & ab omnibus tandem Eccleſiis recepta fuit, potiſſimum auctoritate cujuſdam Decretalis Alexandri III. relatæ in Decretales Gregorii IX. in *c.* 1. *tit. De Reliquiis, & veneratione Sanctorum*, aſſerentis, & edicentis: *etiamſi per eum miracula fierent; non liceret vobis ipſum pro Sancto, abſque auctoritate Romanæ Eccleſiæ venerari.*

Et de eodem Pontifice Alexandro ſcribitur: „ Hic Papa conſtituit, ut nullus novus Sanctus in veneratione haberetur, niſi ex „ auctoritate Apoſtolica, & niſi ſit canonizatus a Papa: tamen „ ante quilibet Epiſcopus ſuum Sanctum ſolemniter canonizavit ". Hæc Lupus ex incogniti Scriptoris hiſtorica compilatione.

XV. Neque tantum Canonizatio ſive relatio alicujus in Catalogum Sanctorum, qua tamquam Sanctus toti Eccleſiæ proponitur, permittiturque, ut *publico* cultu ubique, & per univerſalem Eccleſiam, ceu Sanctus colatur, hodie Sedi Apoſtolicæ reſervata eſt; ſed etiam *Beatificatio*, qua permittitur non quidem *ubique*, & ab *omnibus* tamquam Sanctus coli; at particulari dumtaxat Ordini, Provinciæ, aut Eccleſiæ.

XVI. Publicum Sanctorum cultum a privato olim Belgium noſtrum palam diſtinxiſſe, advertimus ex Molano in Natalibus Sanctorum Belgii ad 5. Januarii in Sancto Gerlaco, quod inter decantandas Litanias tum Sancti Canonizati ſonora voce invocarentur; non Canonizati ſine cantu rogarentur, quaſi privata cujuſque prece. Molanus enim de Beato Gerlaco Eremita in Territorio Falkenburgenſi agens, ait: „ Commemoratio ejus fit in vigilia Epi„ phaniæ Domini: ſed quia non eſt Canonizatus, Miſſæ Sacrifici„ um peragitur de æterna Sapientia, & dum Litaniæ canuntur, „ *ſubmiſſa* voce interſeritur, *Sancte Gerlace, ora pro nobis*.

XVII. Verum Urbanus VIII. plura circa Canonizationem Sanctorum ſervanda præſcribens, Conſtitutione edita 3. Octobris 1625. inter cætera vetuit, ne cujuſquam cum ſanctitatis aut martyrii fama quacumque defuncti imagines, aut quidquid venerationem, vel cultus præ ſe ferat, in Eccleſiis, Oratoriis, locis publicis ſeu privatis, ante Apoſtolicam Beatificationem ſeu Canonizationem ponantur. Vide latius *Lypæum Conſult.* 2. *de Reliq. & Venerat. Sanct.*

Hoc Urbani Decreto ſublatum quoque eſſe prædictum *privatum* cultum olim Sanctis non canonizatis impendi ſolitum, obſcurum non eſt: quandoquidem dubitari nequeat, per illum aliquam venerationem impendi illi, quem populus, licet voce ſubmiſſiore, tamquam *Sanctum* invocat: unde nec ulli novo Sancto non canonizato, aut ut minus beatificato, hodie impendi ſimilem cultum videmus, vel audimus.

Privative ergo ad Sedem Apoſtolicam hodie ſpectat Sanctorum Canonizatio, & Beatificatio; eamque per hanc Congregationem, juxta ritum jam deſcriptum, expedire ſolet; neque aliæ Congregationes huic materiæ ſe immiſcent.

XVIII. Quoad ritus vero divinorum Officiorum, de his Epiſcopos in ſua reſpective diœceſi potuiſſe libere ſtatuere, & judicare, etiam uſque proxime elapſum ſæculum incluſive, conſtat ex Synodis, quas ſupra *tit.* 16. *cap.* 9. allegavimus.

XIX. At Pius V. Breviarium Romanum correctum evulgans, ſtatuit: „ Breviarium ipſum nullo umquam tempore vel totum, „ vel parte mutandum, vel ei aliquid addendum, vel omnino „ detrahendum.

Hac proinde Conſtitutione factum, ut ſi quid *Breviario Romano* judicaretur addendum, vel demendum, aut ex parte mutandum, id a Sede Apoſtolica eſſet poſtulandum: quæ pro hujuſmodi quæſtionibus, aut cauſis decidendis, Congregationem Rituum conſtituit.

XX. Quapropter, Eccleſiæ, quæ Breviarium Romanum receperunt (uti pene omnes Eccleſiæ ſæculares Belgicæ) nulla nova Officia Brevia addere, vel vetera detrahere, aut lectiones, aliave in Breviario præſcripta mutare propria auctoritate poſſunt; ſed ea a Congregatione Rituum & Sede Apoſtolica poſtulare, & exſpectare tenentur, & ſolent.

XXI. Eccleſiæ vero ſæculares, vel Ordines Regulares, in quibus uſus Breviarii Romani non eſt receptus, etiam auctoritatem priſtinam ſua Breviaria revidendi, corrigendi, & mutandi retinent; eaque pacifice utuntur, & plura tum Epiſcoporum, tum Prælatorum Regularium auctoritate Breviaria correcta, & in aliam plane formam redacta, hoc ſæculo edita, & evulgata vidimus.

Neque Eccleſiæ illæ, aut Ordines, nova Sanctorum Officia, quæ hodie ſub ritu duplici, aut ſemiduplici a Congregatione Rituum frequentius prodeunt, paſſim recipiunt: ſed præſcripta Breviariorum ſuorum ſequuntur.

☞ XXII. Finis primarius Congregationis Rituum eſt, ut illa invigilet, ne quid in Officia divina irreligioſum, & eorum majeſtati contrarium irrepat; cum vero illa conſtet viris eruditis, mirum eſt, quod in Breviario Romano plurima adhuc reperiantur Apocrypha. Quidquod, illud amplius mirandum ſubit a Congregatione Rituum Officia Sanctorum probari Breviario Romano jungenda incertis hiſtoriis, & divina Majeſtate indignis referta.

Admodum veriſimile eſt, id contingere e nimia facili divinorum Officiorum approbatione: ad unius enim *Cardinalis relationem permittuntur, ſeu approbantur*, ait Pater Daniel Papebrochius Jeſuita, in Conatu Chronico-hiſtorico ad Vitam Sancti Cleti Papæ: ibidem arguit ille eos, qui ex his, quæ ſimilibus officiis inſerta reperiunt ſuis opinionibus faventia, magni ponderis argumentum reperiſſe arbitrantur. Illud incommodum timendum non eſt in plurimis Galliarum Diœceſibus, ſi quidem aut vetera Breviaria reviſa ſunt ac reformata, aut nova fuerunt inſtituta, in quibus nihil, quod ſit apocryphum deprehenditur.

C A-

Digitized by Google

C A P U T X.

Ritus Sanctos Canonizandi iterum exponitur.

1 *Veritas miraculorum facilius, & ſolidius in locis, in quibus patrata dicuntur, haberi poteſt.*
2 *Ad aliquem canonizandum præter miracula, requiritur eminens Sanctitas, quam Eccleſia Romana approbet.*
3 *Veritas Canonizationis fundatur in factis non revelatis.*
4 *Hodie ſola auctoritate Summi Pontificis Canonizatio perficitur.*
5 *Canonizandi auctoritas Sedi Apoſtolicæ ſenſim reſervata.*
6 *Circa finem ſæculi* x. *creditur cœpiſſe morem extra Italiam recurrendi ad Summum Pontificem pro Canonizatione Sanctorum.*
7 *Putat Mabillonius antiquum morem fuiſſe adhuc* xi. *&* xii. *ſæculo obſervatum a plurimis Metropolitanis.*
8 *Hæc libertas Sanctos canonizandi manſit uſque ad Gregor. XI. ideſt ſæc.* xiii.
9 *Obſervat tamen Bailletius ſæc.* xiii. *&* xiv. *quoſdam Epiſcopos antiqua libertate uſos fuiſſe.*
10 *Pompa Canonizationis.*
11 *Interdum Vir defunctus, per ſimplicem ſui nominis inſertionem in Breviario Romano cenſetur canonizatus. Illud quoque fit per Breve Pontificis, vel per Decretum Cardinalium.*

☞ I. NUMERO ſeptimo Capitis præcedentis obſervatum eſt ex Conſtitutione Sixti V. negotium Canonizationis Sanctorum ad Rituum Congregationem pertinere: una quoque notatum eſt ex Cardinale De Luca, quod juxta modernum ſtilum Curiæ Romanæ pro negotio Canonizationis Sanctorum, præter Congregationem *Rituum*, habeatur alia Congregatio *extraordinaria*; cui ultra Cardinales, & Prælatos ad Congregationem hanc ſpectantes, plures interſunt perſonæ, ut acta geſtaque, ac ſignanter miracula in probationem ſanctitatis canonizandi adducta, examinent, & diſcutiant.

Si igitur in hac Congregatione acta, & geſta canonizandi, nec non miracula, quæ per canonizandum, ſive in vita, ſive poſt mortem patrata, & facta eſſe prætenduntur, examinari & diſcuti debeant; quis ambigat, quin horum veritas facilius, & certius haberi potuerit, dum juxta veterem diſciplinam, & ſtylum adſcriptio in catalogum Sanctorum fiebat auctoritate Epiſcoporum, qui *per ſe* in locis, in quibus canonizandus, ſive in catalogum Sanctorum referendus, vitam peregerat, ipſaque miracula perpetrata dicebantur, ſuper his inquirere, omniaque accurate examinare, & diſcutere poterant; atque ita per hanc informationem aſſequi poſſent de omnibus accuratiorem, & ſolidiorem notitiam, quam ex relatione aliorum Romanus Pontifex accipere queat: ut proinde nec mirum ſit, hunc ſtylum per novem, aut decem ſæcula, conſtanter ſervatum eſſe.

II. Quantumvis certum ſit, etiam ex moderno ſtylo præcipuum argumentum pro ſanctitate canonizandi peti ex miraculis, quæ per canonizandum ſeu in vita, ſeu ad ejus invocationem poſt mortem perpetrata probantur, recte tamen monet Chriſtianus Lupus tom. 3. Schol. in Can. *pag.* 571. *quod non quævis, licet miraculis illuſtrata, juſtitia ad Canonizationem ſufficit: eſſe debet eminens, & ab omni etiam* FAMÆ NÆVO *immaculata*. In probationem hujus ſui aſſerti adducit Conſtantinum Magnum, quem (ait) *ob ſumma in Rempublicam, ac Eccleſiam merita Romanus Senatus receptum in cælos variis poſt mortem picturis eſt proteſtatus, quem item in ſolemnes Sanctorum tabulas accepit omnis Orientalis Eccleſia: hunc, inquam, Conſtantinum in laudatas tabulas numquam admiſit* LATINA ECCLESIA, *quod is ſub vitæ finem vafris Euſebianæ criminationis artibus circumductus, licet nullo pacto orthodoxam fidem, ejus tamen defenſorem ſanctum Athanaſium male tractaſſet*.

Poſt hæc pergit Lupus: *Aurelii Carthaginenſis Archiepiſcopi in Africanam Eccleſiam ſingulariſſima merita, vitamque vere Epiſcopalem quis ignoret? Ipſum tamen, quod adverſum* Romanas appellationes, *&* Sardinenſes Canones *pertinaciter, quaſi pro ſuæ Diœceſeos juribus, litigaſſet, Sanctorum numero Apoſtolica Sedes numquam adſcripſit*.

Deinde exemplum adducit Roberti Epiſcopi Lincolnienſis, de quo hæc ſcribit: *Adverſus Romanæ Eccleſiæ exactiones, & Apoſtolicas Eccleſiaſticorum Beneficiorum reſervationes dure olim recalcitravit: etenim excommunicatus Innocentium IV. Pontificem appellavit, ac evocavit ad divinum tribunal; evocatioque a quibuſdam dicitur accepiſſe effectum. Quidquid ſit: ſcribit Henricus Cnyghtonus* lib. 2. c. 16. Hac de cauſa quamvis Robertus perſpicuis effulgeret miraculis, non eſt permiſſus canonizari. *Quod ipſum late exponit Matthæus Pariſienſis, addens, etiam Sewalum Eboracenſem Archiepiſcopum fuiſſe eadem de cauſa excommunicatum ab Alexandro IV. appellaſſe item ad divinum judicium, & tamquam Martyrem in ipſo mortis lecto miraculis coruſcaſſe*. Hæc Lupus.

Ad exempla per Lupum adducta reflectens vir eruditus A. Bailletius in præfatione ad vitas Sanctorum *nu.* 90. monet nonnumquam contingere, ut in catalogum Sanctorum Roma non referat, quantumvis & meritis, & miraculis fulgentes, qui Curiæ Romanæ moleſtiam cauſarunt, aut ſcandalum dederunt Eccleſiæ facto, vel ſcripto: *Ceux qui ont donne* quelque chagrin à la Cuor de Rome, *ou quelque ſcandale à l' Egliſe, ſoit par leur conduite, ſoit par leurs ecrits*.

III Quandoquidem veritas, & notitia Sanctitatis ex actis, & miraculis canonizandi hauriri debeat, (uti *num.* 7. *cap. præced.* intelligitur) mirum videri non debet, quod jam pridem Romani Pontifices, priuſquam judicium Canonizationis proferrent, hanc præmitterent proteſtationem: *Antequam ad pronuntiationem veniamus, proteſtamur publice apud vos omnes hic præſentes; quod per hunc actum Canonizationis non intendimus aliquid facere*, quod ſit contra fidem, aut Eccleſiam Catholicam, ſeu honorem Dei.

Hanc proteſtationis formulam deſcripſit Chriſtianus Lupus ex opere Eccleſiaſticorum rituum Chriſtophori Marcelli *ſect. 6. cap.* 6. ad quam reflectens tom. 3. Schol. in Canones *pag.* 574. ait: *quæ proteſtatio palam ſupponit errandi poſſibilitatem*.

Eamdem errandi poſſibilitatem ſupponunt, quæ in Ordine Romano XIV. apud Joannem Mabillonium tomo 2. Muſæi Italici (cujus auctorem eſſe credit, & probat Jacobum Caietanum Cardinalem, qui floruit ſæculo xiv.) in hoc Ordinario, Rubrica 115. deſcribitur *modus, qui ſervari conſuevit circa Canonizationem alicujus Sancti*: atque inter cætera dicitur: *finito vero ſermone*, Dominus Papa prædicat *ſe oraturum, & hortatur alios, ut orent, ut ſupra, ſcilicet quod Deus non permittat eum errare in hoc negotio*.

Et ſane, cum hic actus ſuper pluribus particularibus factis, & teſtium depoſitionibus fundetur, in quibus etiam Eccleſiam Univerſalem errare poſſe, communi conſenſu docent Doctores, non mirum, ſi & ipſi Romani Pontifices, ſe in hoc actu Canonizationis errori obnoxios eſſe profeſſi fuerint.

Quapropter & communiter Canoniſtæ ſecuti gloſſam in *cap. unic. de Reliquiis & venerat. ſanct. in* verbo *Sedi Apoſtolicæ*, docuerunt, accidere poſſe, ut Eccleſia in Canonizatione Sanctum erraret. Recte tamen monet ibidem Gloſſographus, „ quod preces in „ honorem talis acceptæ, & gratæ ſint *per fidem enim Chriſti* „ (ait) *omnia purgantur, & ſic quod veritas Canonizationis deficiat, non deficiat fides*.

Similiter Pater Veronius in doctiſſima ſua fidei Regula ab illuſtriſſimis Fratribus Wallemburgicis laudata, & probata *cap.* 2. §. 7. advertens: „ Sanctos maxime canonizari ex miraculis factis poſt „ tempora Apoſtolorum, quorum miraculorum plenæ ſunt vitæ „ Sanctorum, tum in vita, tum poſt mortem ab eis editorum, „ & nullum talium miraculorum eſſe revelatum in verbo Dei, „ proinde nullum eſſe de fide divina; quomodo ergo (concludit „ Veronius) Canonizatio ex illis facta; ſeu judicium Eccleſiæ, „ quod ſint Sancti, eſſet fide divina credendum?

„ Ex quo (pergit) rurſus dicimus, ne quidem *infallibilem* eſſe „ in his Canonizationibus Papam, aut Concilia etiam Generalia. „ Quam ſuam aſſertionem, & concluſionem ibidem pluribus pro- „ bat Veronius.

IV. Num. ix. cap. 9. obſervatum eſt, quod juxta modernam Eccleſiæ diſciplinam penes ſolum Pontificem ſit auctoritas per ſolemnem Canonizationem aliquem referendi in catalogum Sanctorum: licet enim, antequam ad ultimum actum hujus Canonizationis procedat, & ſuper eo pronuntiet, habeatur conſiſtorium ſolemne, & publicum, ad quod conveniunt omnes Archiepiſcopi & Epiſcopi, qui in Curia præſentes ſunt, quorum omnium etiam votum exquiritur, uti cap. præced. ex Cardinale De Luca *num.* 8. notatum eſt; quia tamen Epiſcopi ad hoc Conſiſtorium convenientes, nec examini nec diſcuſſioni factorum, & allegatorum intervenerunt; nec in hoc ſolemni Conſiſtorio acta illa Epiſcopi, cæteriſque ibidem præſentibus Prælatis exhibeantur examinanda, & diſcutienda, nequaquam Judices eſſe poſſunt, ſed ſi quod eorum votum exquiritur, ad meram actus ſolemnitatem contingit: ut proinde merito notaverit Cardinalis De Luca, in hoc Conſiſtorio Epiſcoporum votum exequiri per quamdam *Concilii imaginem*.

Primitus autem dum per Pontifices, aut Metropolitanos relatio in Sanctorum Catalogum auctoritate Synodorum decernebatur, omnis diſcuſſio, & examen meritorum, & miraculorum coram Synodo peragebatur; ipſumque Decretum Canonizationis omnium, qui Synodo aſſiſtebant, auctoritate & nomine edebatur; omneſque *Judicii* partes in hoc actu obtinebant. Et quidem in ipſo Conventu Lateranenſi, in quo ab Epiſcopo Auguſtano confirmatio, ſive approbatio Canonizationis Uldarici Epiſcopi Auguſtani poſtulata fuit, geſta ipſius Uldarici, atque miracula, quæ per ipſum patrata ferebantur, in ipſo Conventu prælecta, & expoſita fuere; cunctorumque præſentium judicium expetitum fuit, videmuſque non tantum Pontificem, ſed & Epiſcopos, alioſque in Synodo præſentes eadem formula cum ipſo Pontifice Decreto Canonizationis ſubſcripſiſſe.

Licet igitur coram Pontifice perageretur actus Canonizationis, non tamen a ſolius Pontificis judicio fides Canonizationis dependebat, ſed omnium Epiſcoporum ipſi in hoc actu aſſiſtentium.

At vero hodie exiſtimatur, quod fides Canonizationis a ſolius Pontificis judicio dependeat, quodque Conſiſtoria, aliaque in hoc actu Canonizationis juxta præſcriptum Romanæ Curiæ ſtylum intervenire ſolita non ad ſubſtantiam, ſed ſolummodo ad ſolemnitatem actus pertineant.

Unde cap. præc. num. xi. notavimus ex Bailletio, quod omiſſis omnibus actus hujus ſolemnitatibus per ſimplex Breve Pontificis, & Decretum Congregationis relatio in Sanctorum Catalogum fiat.

Quin & jam pridem Gregorium VII. non exiſtimaſse ſolemnem hunc Canonizationis ritum, aut actus illos quaſi judiciales, & prævias informationes requiri, ut quis per Romanum Pontificem ut *Sanctus* publico cultu honorari permittatur, probant, quæ de hoc Pontifice referuntur, atque inter alios de ipſo ſcribit Chriſtianus Lupus tom. 3. Schol. in Canones *pag.* 573. *omnium uſque ad Siricium antiquorum Pontificum feſta Romano Breviario inſeruit, adeoque ipſos canonizavit*.

V. Superiori capite, num. x. probatum fuit, auctoritate Epiſcoporum pluribus ſæculis relationem in Catalogum Sanctorum peractam fuiſſe: fateturque Belarminus, ante ſæculum viii. pro Canonizatione Sanctorum ad Romanum Pontificem non fuiſſe recurſum. Immo credit vir eruditus Joannes Mabilonius in præfato ad ſæculum v. Benedictinorum *nu.* 101. demum ſæculo x. id fieri cœpiſſe; nec ullum extare authenticum, & indubitatæ fidei monumentum de ſolemni per Romanum Pontificem, facta Canonizatione, antiquius diplomate Joannis XV. (qui ſedit ſæculo, decimo). Hic in frequenti Epiſcoporum Conventu, ad preces Lwitolfi

Digitized by Google

Epiſcopi Auguſtani Uldaricum ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopum in Sanctorum Album retulit anno 995. (*a*): extant integræ hæ litteræ Joannis XV. ſuper hac Canonizatione, apud præfatum Mabillonium ad calcem vitæ hujus Uldalrici in prædictis actis *pagina* 471.

Mabillonio conſentit Daniel Papebrochius in *diſſ.* 20. ad calcem vitæ Joannis XV. in ſuo Conatu Chronico-hiſtorico, ſimiliter credens nullum antiquius extare exemplum Canonizationis ab extero a Pontifice poſtulatæ: una tamen mouens, quod Epiſcopi *ſuburbicarii* ad *ſpecialem* ordinationem Romani Epiſcopi ſpectantes, auctoritate referendi aliquem in numerum Sanctorum per elevationem corporis defuncti non uterentur ſine licentia Epiſcopi Romani: putatque per Epiſcopum Romanum tunc temporis hanc in Sanctorum catalogum relationem, in Synodis Romanis, quæ quotannis Romæ habebantur, factam fuiſſe.

Credit præterea Papebrochius admodum veriſimile eſſe, Epiſcopos *ſuburbicarios*, qui ordinationi Epiſcopi Romani ſuberant, pro corporis alicuius tamquam ſancti elevatione, ſive, ut hodie loquimur, Canonizatione, recurriſſe ad Romanum Pontificem, quemadmodum aliarum Provinciarum Epiſcopi pro eadem ſolemnitate per agenda ad ſuos *Metropolitanos*, aut *Primates* recurrere conſueverant; ut quemadmodum in Synodis Provincialibus, aut Metropolitanis viſitantibus Provincias, vel etiam ad comitatum Regium accedentibus Provincias, vel etiam ad comitatum Regium accedentibus, & ibidem pluribus Epiſcopis Comprovincialibus convenientibus hæc ſolemnitas in Provinciis peragebatur, ita quoque in Synodis Romanis Præſidente Pontifice, & Epiſcopis *ſuburbicariis* convenientibus abſolveretur: atque hunc morem duraſſe, quoad uſque magis magiſque invaluit uſus, etiam apud exteras Nationes recurrendi in his, aliiſque majoribus cauſis ad Sedem Romanam.

VI. Arbitratur autem ibidem Papebrochius cum Mabillonio, quod id demum circa finem ſæculi x. cœperit: ac per conſequens, quod ad illud uſque tempus idem fuerit Eccleſiæ Romanæ mos Canonizationis, qui in aliis Provinciis ab Epiſcopis ſervabatur: quod conſequenter nec creditum fuerit prioribus illis ſæculis, ampliorem eſſe effectum Canonizationis factæ in Synodis Romanis per Epiſcopum Romanum cum Epiſcopis ſuburbicariis, quam eſſet ſimilis Canonizationis per alios Primates, ſive Metropolitanos in ſuis reſpective Synodis Provincialibus peractæ: ſed eam perſuaſionem demum ſub finem ſæculi x. invaleſcere cœpiſſe, ac propterea tunc a quibuſdam pro obtinenda, aut confirmanda Canonizatione ad Romanum Pontificem cœpiſſe recurri.

Quin & ex dictis etiam veriſimile eſt, dum Pontifices, ac ſignanter Urbanus II. reſponderunt, ſimiles relationes in Sanctorum catalogum fieri non poſſe, niſi in Concilio *Generali* (uti notavimus *num.* 12. *cap. præced.*); per Concilium *Generale* non intellexerint Concilium *Univerſale*, ſive *OEcumenicum*, ſed duntaxat Synodum ex pluribus Epiſcopis & Prælatis conſtantem; uti reflectit vir eruditus Bailletius in præfatione ad *tom.* 1. de Vitis Sanctorum *num.* 97.

VII. Monet autem ſupra citatus Mabillonius, quod licet circa hæc tempora, ſcilicet ſæculum x. & xi. nonnulli Epiſcopi pro obtinenda Canonizatione recurrerent ad Sedem Apoſtolicam, nihilominus Epiſcopi, præſertim Metropolitani in pluribus locis antiquam hac in re facultatem retinerent, eaque uterentur, uti manifeſtum eſt ex Canonizatione ſancti Guiberti per Obertum Leodienſem Epiſcopum facta ſæculo xii. de qua dixi *num.* 11. *cap. præced.*

VIII. Veriſimile eſt, hanc Epiſcopis libertatem remanſiſſe, donec auctoritate Gregorii IX. fragmentum Epiſtolæ ſub nomine Alexandri III. in collectionem Decretalium relatum fuit in *cap.* 1. *tit. de Reliquiis, & venerat. Sanct.* & pro jure communi a Canoniſtis, & Theologis ſenſim haberi cœpit.

Verumtamen liber hic Decretalium non ſtatim ubique receptus fuit; neque Decretales in eo contentæ tantæ apud omnes auctoritatis fuerunt, ut Epiſcopi, aliique Eccleſiarum Prælati crederent, ſe jure, & auctoritate, quibus hactenus gaviſi fuerant, vigore harum Decretalium eſſe ſpoliatos.

IX. Unde notat Bailletius, quod etiam poſt tempora Innocentii III. quidam Epiſcopi adhuc uſi fuerint auctoritate declarandi Sanctum pro diſtrictu ſuæ Diœceſis. Nam legitur de Epiſcopo Mindenſi (Minden) in Weſtphalia, qui anno 1373. (id eſt centum, & amplius annis poſt evulgatas Decretales Gregorii IX.) inſtituit feſtum Epiſcopi Feliciani per totam *ſuam Diœceſim*, mox ut ejus ſanctitas per miracula cœpit ſe manifeſtare.

Evidens eſt, quod hæc Feliciani Epiſcopi in catalogum Sanctorum relatio eſſet duntaxat particularis, ultra eam Epiſcopi Diœceſim ſe non extendens.

Notat autem Mabillonius, quod particularis Canonizatio, uſque ad ſæculum x. in uſu fuerit, quæ tamen accedente totius Eccleſiæ conſenſu, & approbatione *generalis* evadebat.

X. Quemadmodum poſterioribus ſæculis relatio in Sanctorum numerum, quæ hodie Canonizatio dicitur, Sedi Apoſtolicæ fuit reſervata, ita quoque peragi cœpit non tantum cum majoribus cæremoniis, ſed & actibus quaſi judicialibus.

Quin & ipſe actus Canonizationis tanto cum faſtu, & exteriori apparatu abſolvi conſuevit, ut ſine ingentibus ſumptibus fieri nequeat.

De hoc faſtu & apparatu, ſumptibuſque ad eum neceſſariis, aliquando graviter conqueſtum fuiſſe Hadrianum VI. in ejus vita teſtatur Blazius Ortizius, in Canonizatione ſanctorum Antonini, & Benonis illos fieri vetuiſſe. Verba huius auctoris ſunt: „ Quamvis ſumma pecuniarum non exigua in ejuſmodi a„ ctu, tum in Pontificia familia toganda, tum in aliis impen„ diis ſoleat inſumi, circumſpectiſſimus tamen Papa tales ſum„ ptus, quaſi alienos a ſanctimonia, & puritate Canonizationis fie„ ri vetuit.

Et licet hujus Pontificis pio deſiderio non fuerit per omnia ſatisfactum, ſoleantque etiamnum hodie ingentes ſumptus fieri in hoc actu Canonizationis, nihilominus ſubinde Pontifices perpeciſſe leguntur.

XI. Et quidem monet vir eruditus Bailletius in præfatione ad vitas Sanctorum *num.* 99. quod interdum per ſimplicem inſertionem nominis alicujus defuncti in Breviario Romano cenſeatur Canonizatus, vel etiam per ſpeciale Breve Pontificis, & Decretum Congregationis Cardinalium, uti patuit (ait) noſtra ætate in Joanne de Matha, & Felice Valezio, quorum Ordines parcere voluerunt ſumptibus Canonizationis, quia fieri debuiſſent ex ærario captivorum (*b*).

(*a*) Extat Bulla Canonizationis S. Uldarici in Codice Conſtitutionum, quas in unum volumen redegit Juſtus Fontaninus Arch. Ancyranus an. 1729. ſed hæc Bulla data dicitur an. 993. quapropter S. Uldaricus in Sanctorum Album ante annum 995. relatus eſt.

(*b*) Qui plura de Canonizatione Beatorum legere voluerit, adeat Codicem in folio Juſti Fontanini Romæ editum an. 1729. vel tomos 4. in folio, quos dum eſſet Cardinalis publici Juris fecit Summus, ac eruditus Pontifex Benedictus XIV. Nihil eo opere doctius, nihil fœcundius, ubi agitur de viris ſua Religione conſpicuis, quos Sedes Apoſtolica in Album Sanctorum retulit.

T I T U L U S   V I G E S I M U S   T E R T I U S.

De Officialibus Curiæ Romanæ.

C A P U T   P R I M U M.

De Vice-Cancellario, & Cancellaria Romana.

1 *Cancellarii olim unde dicti? & eorum dignitas.*
2 *Cancellaria quid ſignificet?*
3 *In Eccleſiis Cathedralibus jam pridem erat* Cancellarius.
4 *A quo tempore creverit auctoritas* Cancellari *Romani.*
5 *Quare vocetur* Vice-Cancellarius?
6 *Vice-Cancellarius habet fixum titulum Cardinalitium.*
7 *Graviora negotia in Cancellaria expediuntur.*
8 *Primus Officialis Cancellariæ poſt Vice-Cancellarium, eſt* Regens *Cancellariæ; & quod hujus officium?*
9 *Qui ſint Præſidentes de* majore, *vel* minore *Parco?*
10 *Præſidentes de* majore Parco *etiam dicuntur Abbreviatores, a conficiendis* abbreviaturis.
11 *Qua forma* abbreviaturæ *expediantur.*
12 *Præſidentes de* majore Parco *dubia plura per modum Collegii decidunt.*
13 *Præſidentes de* minore Parco *quid agant?*
14 *Quomodo ex abbreviatura fiat* Bulla?
15 *Plures enumerantur inferiores Cancellariæ Officiales, qui omnes ſua habent emolumenta, quæ dicuntur* taxæ Cancellariæ Apoſtolicæ.
16 *In harum exactione exceſſus.*
17 *Nonnulli Scriptores in iſtos abuſus invehuntur.*
18 *Eos Gregorius XV. reprimit.*
19 *Habet Cancellaria ſuas Regulas; quæ* Regulæ Cancellariæ *dicuntur.*
20 *Hæ Regulæ pro directione Cancellariæ primitus fuere editæ.*
21 *Hæ Regulæ perpetuæ non ſunt; ſed a ſingulis Pontificibus de novo publicantur.*
22 *Hodie etiam quædam ex his Regulis extra Cancellariam ſe extendunt, & earum uſus quoque in Belgio obtinet.*

I. CANCELLARII olim dicti potiſſimum fuere, qui ad *cancellos forenſes*, ſeu judicum ſtabant. Papias: *Cancellarius qui in cancellis primus eſt*. Hi ſupplicantes introducebant ad judicem; uti legitur apud Caſſiodorum *lib.* 12. *Epiſt.* 1. ex quo ſatis colligitur, *Cancellarios*, dictos, quod ad *cancellos* judicum ſtarent, eorumque juſſa ac mandata exequerentur; patetque non exiguam fuiſſe eorum auctoritatem, & dignitatem; uti oſtendit Gothofredus ad *l.* 3. *Cod. Theod. de Aſſeſſoribus.*

II. „ Cancellaria, vox barbara, inquit Budæus ad Pandectas,
„ uſurpata pro loco, ubi publicæ litteræ a Scribis Principum, &
„ Magiſtratuum conficiuntur. Hinc Cancellarius dicitur, cujus eæ
„ primæ ſunt partes, videre, ut nulla Principis conſtitutio, nulla
„ ſanctio, nullum reſcriptum, nulli codicilli Regii, non e Repu-
„ blica, atque etiam a dignitate Reipublicæ principalique exeant.
„ Hæc ille.

III. Legitur quoque in Eccleſiis Cathedralibus jam pridem munus Cancellarii fuiſſe, ſigilla ad cauſas, & negotia conferre, litteras Capituli facere, & conſignare, uti habetur in Statutis Leicheveldenſis Eccleſiæ, in Monaſtico Anglicano *tom.* 3. *pag.* 24.

IV. Quando vero Cancellarii munus ad eam pervenerit eminentiam, & prærogativam, in qua hodie in Romana Curia conſpicitur, non omnino conſtat.

„ Qui hujus eminentiſſimæ dignitatis originem ex antiquis hiſto„ riarum monumentis diſquiſierunt (ait Joannes a Chokier) tra„ dunt illam domum poſt tempora Innocentii III. inventam, &
„ cre-

Digitized by Google

,, erectam fuiſſe, eamque etiam exercuiſſe privatæ Sortis homines, ,, ſed probitate, & eruditione ſpectatiſſimos: poſtea ſub Bonifacio ,, VIII. dignitatem hanc uni ex Illuſtriſſ. Cardinalibus tributam; ,, idque ex congruentia rationis, & quoniam juſtitiæ regimen pe- ,, nes Vice-Cancellarium reſidebat, par erat munus illud commen- ,, dare perſonis illuſtribus, in quibus maxime excellunt, familiam- ,, que ducunt Illuſtriſſ. Cardinales.

V. At illud quæritur, cur hodie, etiam Cardinale eo munere fungente, non dicatur *Cancellarius*, ſed *Vice-Cancellarius*; quaſi *vices* dumtaxat ageret Cancellarii. Varii varia commenti ſunt, uti refert Cardinalis De Luca in Relatione Romanæ Curiæ *Diſcurſ.* 10. qui veriſimilius credit, Vice-Cancellarium dici cœpiſſe, cum dignitas Cardinalitia ad tantum faſtigium elevata eſt, ut non videretur huic dignitati Cardinalitiæ congruere, aſſumere officium inferius ſive Prælativum; quod tamen *proviſionaliter*, ſeu jure cujuſdam commendationis per Cardinalem adminiſtrari non ſit incongruum; quemadmodum, & in munere *Datarii* praxis docet. Si enim Cardinalis eo munere fungatur, non vocatur *Datarius*, ſed *Pro-Datarius*. Ergo illud adjectum, *vice*, quod partes *vicarias* denotat, non ſtatum inferiorem, ſed potius digniorem hic ſignificat.

VI. Vice Cancellarius habet fixum titulum Cardinalitium, eumque admodum conſpicuum, & illuſtrem, ſcilicet Eccleſiæ Collegiatæ S. Laurentii in Damaſo: hicque commodam, & amplam habitationem in inſigni vereque Regio Palatio, quod *Cancelleriæ* dicitur: in quo ipſa *Cancellaria* tamquam per ſpeciem magni Tribunalis, ſtatutis diebus tenetur, aliæque functiones publicæ peraguntur.

VII. Primaria & graviora Sedis Apoſtolicæ negotia publica, & ſolemnia, qualia ſunt Conſiſtorialia, aliaque plurima, per ejus manus tranſeunt; adeo ut cum quadam proportione dicendus ſit *Cancellarius* Papæ, eo modo, quo in ſingulis Diœceſibus quilibet Epiſcopus habet Notarium, & Cancellarium majorem, qui acta Synodalia, & judicialia, ac etiam Pontificalia conſcribit, & authenticat; uti notat Cardinalis De Luca loco citato *num.* 5.

Plures habet Vice-Cancellarius Officiales, quorum aliqui ſunt majores Prælati, Prælaturam annexam habentes.

VIII. Primarius poſt Vice-Cancellarium eſt ille, qui dicitur *Cancellariæ Regens*. Hujus non exigua eſt auctoritas, quæ ad longum deſcribitur in ultima Regula Cancellariæ, quæ inſcribitur: *De poteſtate Reverendiſſ. D. Vice-Cancellarii, & Cancellariam Regentis*. In primis ipſe revidet Bullas expeditas, & promulgatas, & ſi quis error irrepſerit, eum corrigit; ac ad calcem Bullæ reformatæ manu ſua ſcribit: *correcta prout jacet*.

IX. Præterea inter Officiales Cancellariæ, qui Prælaturam habent, ſunt præſidentes de *majori*, vel *minori Parco*; ita dicti a loco Cancellariæ, in quem conveniunt, qui vulgo *Parcus* dicitur.

X. Hi de *majori Parco* nominantur etiam *Abbreviatores*, a conficiendis litterarum Apoſtolicarum *breviaturis* ſive minutis; quas ex ſignatura Cardinalis Vice-Cancellarii, ejuſdemque *contracedula*, tamquam matrice conficiunt.

XI. Pro quo notandum, quod facta in Conſiſtorio proviſione per Pontificem de Eccleſia Cathedrali, Cardinalis Vice-Cancellarius accipiat Decretum proviſionis Papalis, illudque in libro materiarum Conſiſtorialium conſignet ſub hac formula: *Romæ apud Sanctam Mariam Majorem*.

Cardinalis Vice-Cancellarius accipit Decretum Proviſionis Papalis, quod conſignat in libro materiarum Conſiſtorialium ſub hac formula: *Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, die . . . menſis . . . anno . . . fuit Conſiſtorium, in quo Sanctiſſimus Dominus noſter, referente Cardinale N. providit Eccleſiæ N. per obitum N. vacanti de perſona N. cum retentione compatibili, abſolutione, clauſulis, &c.* Poſt hæc Cardinalis Proponens conficit *ſchedam*, ſive *ſchedulam*, quæ dicitur *ſchedula Conſiſtorialis Cardinalis Proponentis*, per quam ſignificat Cardinali Vice-Cancellario Pontificem in Conſiſtorio providiſſe tali perſonæ de Eccleſia Cathedrali; qua recepta Vice-Cancellarius conficit aliam ſchedulam, quæ vocatur, *contra-cedula*, in qua ſummarie narrat, qualiter Pontifex in Conſiſtorio providerit Eccleſiæ N. de Epiſcopo, & Paſtore; eamque cedulam Secretarii ſui ſubſcriptione, proprii ſigilli impreſſione, & manus ſuæ ſubſcriptione munit.

XII. Ulterius Prælati de *majori Parco* quoddam quaſi Tribunal conſtituunt, in quo collegialiter convenientes decidunt dubia, quæ oriri contingit ſuper litterarum formula, vel clauſulis, & Decretis in eis adjiciendis, ac etiam ſuper emolumentorum ſolutionibus, aliiſque contingentiis.

XIII. Prælati de *minori Parco* (ait Petrus Gaſtelius in ſua praxi Curiæ Romanæ *pag.* 24. edit. 1693.) proprie ſunt *Officiales otioſi*, exiguam habentes juriſdictionem; in id unum intendentes, ut Bullæ ferantur, & radantur Prælatis de *majori Parco*.

XIV. Facta minuta per Prælatum ſeu *Abbreviatorem* de *majori Parco*, qui eſt in turno, mittitur deinde ad alium Abbreviatorem, ut eam revideat; quæ reviſa traditur Scriptori Bullarum.

Tum ,, per Apoſtolicos Scriptores, ait De Luca, juxta eorum ,, formulas efformantur litteræ, quæ *Bullæ* dicuntur, ſub plumbo, ,, in ejuſdem Vice-Cancellarii aula ſeu palatio, quod *Cancellariæ* ,, nomen ſeu vocabulum habet; eodem modo quo per ejuſdem Can- ,, cellariæ Scriptores, & Officiales aliæ efformantur litteræ ſuper ,, proviſionibus aliorum Beneficiorum, nec non ſuper Apoſtolicis ,, diſpenſationibus, aliiſque gratiis, & conceſſionibus, quæ fiant ex- ,, tra Conſiſtorium per organum Datarii.

XV. Plures ſunt Cancellariæ Officiales, qui Bullis illius revidendis, tranſcribendis, plumbandis, regiſtrandis occupantur; quorum ,, alii, inquit De Luca, vocantur Summiſtæ, alii Scriptores, alii ,, Secretarii, alii Plumbatores; alii Equites, alii Cubicularii, & ,, Scutiferi; alii Protonotarii, alii Subdiconi, & alii ſub diverſis ,, vocabulis nuncupantur.

Hi omnes participant vel in annatis, vel in emolumentis, quæ pro litterarum expeditionibus ſolvuntur; atque jura hæc communiter dicuntur *taxæ Cancellariæ Apoſtolicæ*.

☞ XVI. Inter Extravagantes Joannis XXII. legitur ſub *titulo* 13. Extravagans, quæ incipit, *Cum ad Sacroſancta*, in qua deſignantur, & taxantur jura Abbreviatoribus & Scriptoribus litterarum, & gratiarum ſolvenda. Hinc communiter exiſtimatur, hunc Pontificem fuiſſe eorum emolumentorum, quæ hodie Taxæ Cancellariæ Apoſtolicæ dicuntur, primum auctorem.

Quidquid ſit, hoc habetur ex Joannis XXII. Conſtitutione, quod eo tempore Scriptores, & Abbreviatores, aliique expediendis in Cancellaria Romanis litteris præpoſiti, in exigendis juribus multum excederent, atque eorum exceſſus excitarent multorum murmura, quaſi nihil gratis Romæ obtineretur.

Ulterius ex eadem Conſtitutione habetur, quod ad obviandum his exceſſibus Joannes XXII. *taxaverit*, quid his Miniſtris pro ſingulis eſſet ſolvendum.

Cum igitur hæc jura per hunc Pontificem fuerint pro ſingulis litteris determinata, & *taxata*, non mirum, quod ab eo tempore *taxæ* Cancellariæ hæc jura fuerint vocata; & hic Pontifex creditus primus earum auctor: tametſi antea quædam jura exigerentur.

Cum autem plurimi eſſent in Curia Romana Miniſtri, & Officiales Bullis, & litteris ſcribendis, revidendis, & plumbandis, ſignandis, ac regiſtrandis præpoſiti; ac inſuper hæ taxæ eſſent non tantum proportionatæ labori, & operæ in conficiendis his litteris impendendis, ſed inſuper majores, vel minores pro ratione gratiarum, vel proviſionum, ſuper quibus Bullæ, vel litteræ expediendæ erant, non mirum has taxas multorum querelas excitaſſe, & tamquam ſimoniacas, aut ſaltem ut de ea admodum ſuſpectas fuiſſe reputatas.

Accedebat, quod litteræ ſeu Bullæ non relaxarentur niſi his taxis ſolutis; ſumma autem facilitate, immo vix negarentur his taxis ſolutis.

XVII. Inter alios ſæculo xv. ſcribens Paulus Anglus Decretorum Doctor in ſuo *Speculo aureo* in has taxas invehitur; atque ex illo habetur, quod eo tempore accepiſſent ſuam ſtabilitatem, & pro ratione gratiarum, & proviſionum eſſent *taxatæ*.

Quo autem tempore hæ *taxæ*, ſive jura ad commoditatem Miniſtrorum litteris Cancellariæ expediendis præpoſitorum typis mandatæ, & evulgatæ fuerint, incertum eſt.

Hoc ſcitur, quod anno 1514. ſedente Leone X. Romæ apud Marcellum Silber in Campo Floræ expreſſus fuerit libellus ſub hoc titulo: *Taxæ* Cancellariæ Apoſtolicæ, & taxæ Sanctæ Pœnitentiariæ, in quo per ordinem deſignatur quantitas taxæ ſolvendæ quo quibuſcumque litteris diſpenſationum, abſolutionum, &c. in Cancellaria, & Pœnitentiaria Romana obtinendis.

Hujus libelli meminit vir eruditione, & pietate clariſſimus Cladius Enſpencæus Doctor Theologus Pariſienſis in Commentario Epiſtolæ Apoſtoli ad Titum *cap.* 1. qui ibidem deſcribens Curiæ Romanæ avaritiam, & pecuniæ cupiditatem, in ejus probationem inter cætera adducit hunc libellum dicens: ,, *Proſtat, & in quæſtu pro meretrice ſedet*. Liber palam, ac publice hic impreſſus, ,, hodieque, ut olim venalis *taxæ Cameræ ſeu Cancellariæ Apoſtolicæ* inſcriptus, in quo plus ſcelerum diſcas licet, quam in om- ,, nibus omnium vitiorum ſummiſtis, & ſummariis, & pluribus ,, quidem licentia, omnibus autem abſolutio empturientibus pro- ,, poſita.

Quidquid ſit de hac Expencæi duriſſima in hunc libellum redargutione, nec non de Curiæ Romanæ pecuniarum aviditate, & gratiarum, abſolutionum, atque diſpenſationum venalitate, per hunc auctorem deſcripta illud ſane optandum eſſet, ut tandem Curia Romana ſuo agendi modo, hunc libellum adeo ſcandaloſum improbaret; omnibuſque notum faceret, Romanos Pontifices tamquam fideles diſpenſatores myſteriorum Dei in mitigandis Canonibus, delictiſque condonandis ſolam ædificationem Eccleſiæ, & fidelium ſalutem præ oculis habere; atque ab ipſis tamquam Chriſti Vicariis præ cæteris obſervari, quod a Chriſto omnibus mandatum fuit, Matth. c. 10. v. 8. *gratis accepiſtis, gratis date*, atque ita palam probarent, falſum eſſe, quod de Curia Romana vulgo dicitur, quod in relaxandis Canonibus, ſeu Decretis poſitivis, tam diverſa ſit in Curia Romana divitis, atque pauperis conditio, ut vis quidquam prohibeatur, quam ut ne quis gratis contraveniat, & quod vetatur, numerata pecunia ſtatim diſpenſetur, quaſi nullum ſit peccatum majus, quam nummis carere, uti fuſius deſcribit præcitatus Eſpencæus. ☜

XVIII. In taxarum exactione cum plures excederent, Gregorius XV. hanc Regulam Cancellariæ propoſuit: *Item, idem D. N. exactionibus, quas Sanctitas Sua non ſine diſplicentia plerumque fieri intellexit per Officiales Romanæ Curiæ, qui conſtitutis ſibi emolumentis pro exercitio officiorum, quæ obtinent, non contenti, ultra a proſequentibus negotiorum quorumdam expeditionem in eadem exigere non verentur, obviare volens, diſtricte præcipiendo inhibuit omnibus & ſingulis, quævis officia in eadem Curia obtinentibus, de cætero quidquam prætextu officiorum, quæ obtinent, quovis colore, etiam celerioris expeditionis ultra emolumenta ejuſmodi exigere, ſeu ad hunc effectum expeditionem eorum, quæ eis incumbunt, malitioſe differre, ſub excommunicationis. & præter illam ſuſpenſionis a perceptione emolumentorum hujuſmodi pro prima ad ſemeſtre, & pro ſecunda ad annum, & pro tertia vicibus, quibus ſic excederent, privationis officiorum per eos obtentorum, in quibus ſic exceſſerint, pœnis; ac voluit, quod S. R. E. Vice-Cancellarius, & Camerarius excedentes ipſos reſpective, prout eis ſubſunt, per ſubtractionem emolumentorum eorumdem, ac alias, ut præmittitur, compellant ab hujuſmodi illicitis exactionibus abſtinere, & contra eos per prædictas pœnas & alias, prout melius expedire viderint, procedant.*

XIX. Habet Vice-Cancellarius, ſeu Cancellaria quaſdam a Pontificibus Regulas, juxta quas ipſe Vice-Cancellarius, ejuſque Officiales negotia ad Cancellariam ſpectantia, nec non litteras neceſſarias gerere, & expedire debent; quæ propterea *Regulæ Cancellariæ* vocantur.

XX. Unde Ludovicus Gomeſius in proœmio ad Regulas Cancella-

Digitized by Google

cellariæ *quæſt.* 2. notat, quod *Regulæ Cancellariæ ab initio introductæ fuerint, ut Officiales Cancellariæ per eas in litteris expediendis inſtruerentur, ut patet, ait, ex Regulis Joannis XXII. & Benedicti, ac aliorum. Et licet a tempore Nicolai V. aliquid plus ad eas circa judicia additum fuit, illud tamen reſpicit actum in Curia gerendum.*

XXI. Hæ Regulæ *perpetuæ* non ſunt, ſed morte Pontificis extinguuntur, quod in earum proœmio indicatur his verbis: *Et ſuo tempore duraturas.* Quare ſinguli Pontifices altero ſuæ aſſumptionis die eas de novo evulgant, atque in Cancellaria per Vice-Cancellarium publicari jubent; idque nonnunquam novis Regulis additis, vel antiquis immutatis, vel etiam ſubinde aliquibus expunctis, & omiſſis.

XXII. Itaque ſi ipſam harum Regularum originem primumque inſtituendi finem attendamus, dumtaxat regimen, ac directionem Cancellariæ Romanæ ſpectare videntur; at hodie inter has Regulas non paucæ reperiuntur, quæ etiam collationes Beneficiorum, aliaſque materias concernunt; & quarum uſus de extra Cancellariam Romanam quoque extendit; pluresque in Belgio, & Provinciis vicinis receptæ ſunt; de quibus in materia Beneficiorum Part. 2. hujus Operis ſingillatim tractabitur; oſtendetur, in quibus recentiores Regulæ a veteribus diſcrepent; & quomodo in hiſce Provinciis receptæ ſint.

CAPUT II.

De Datario & Dataria.

1 *Datarii officium olim ignotum.*
2 *Quæ hodie per Datariam expediuntur, olim pene incognita fuerunt.*
3 *Quomodo reſervationes Beneficiorum, & Penſionum circa ſæculum XIV. invaluerint?*
4 *Ex illis, aliiſque reſervationibus originem habuit Dataria.*
5 *Quare Cardinalis aſſumptus ad officium Datarii, dicatur* Pro-Datarius?
6 *Quod ſit officium Subdatarii?*
7 *De Officiali Dataria, qui dicitur* Conceſſum; *& quæ forma hic ſignet libellos?*
8 *Subdatarius ſubinde mittit libellos ad aliquam Congregationem Cardinalium; & qua forma remittantur?*
9 *De Summario libelli a Subdatario conficiendo: debet eſſe libello conforme.*
10 *Datarius una cum Subdatario, & Officiali, qui dicitur* Per obitum, *diſcutiunt libellos Papæ offerendos.*
11 *Qua forma Papa ſignet?*
12 *Libelli Supplices hodie dupliciter ſignari ſolent.*
13 *Tres dicuntur partes Signaturæ; quæ deſcribuntur: & quid ſit* Signatura?
14 *Cur tertia pars Signaturæ apponatur?*
15 *Subdatarius Supplicam ſignatam mittit ad Reviſorem; & quid officium* Reviſorum?
16 *Reviſor mittit Signaturam ad Officialem* parvæ Datæ; *& unde dicatur* parva Data?
17 *Ab hoc Officiali Signatura tranſit ad ſecundum Reviſorem.*
18 *Frequenter mittitur deinde ad Officialem, qui vocatur* Componendæ.
19 *Poſt hæc ponitur* magna Data: *& quid hæc ſit?*
20 *Tum mittitur ad Officialem, qui dicitur,* Miſſis.
21 *Ab hoc mittitur ad* Regiſtratores: *& quis ſit Regiſtrationis effectus.*
22 *Poſt Regiſtrationem mittitur ad Cancellariam, ut expediantur* Bullæ *neceſſariæ.*
23 *De differentia inter modum, quo Litteræ ſunt per Papam ſignatæ.*
24 *Quid circa parvas Datas obtineat in Gallia?*

I. OFFICIUM *Datarii*, prout hodie accipitur in Curia Romana, antiquum dici haud poſſe probat Cardinalis De Luca in ſæpius citata Relatione Romanæ Curiæ, *Diſcurſu* 9. t. 15.

II. *Antiquitus enim (ait De Luca loco citato* n. 6.) *Papa forte nihil vel parum ſe ingerebat in illis negotiis, circa quæ pene totum Datarii munus hodie verſatur; ut nempe ſunt collationes Beneficiorum reſervatorum vel affectorum, nec non reſervationes penſionum ſuper iiſdem, ac diſpenſationes Matrimoniales, aliæve diſpenſationes puta ſuper natalibus, vel ſuper irregularitate, aut ſuper bigamia, vel ſuper ætate, & ſimiles; ac etiam ſunt Apoſtolica beneplacita ſuper alienationibus bonorum Eccleſiæ, vel conceſſiones officiorum venialium, & ſimilia, quæ omnia moderna ſunt, dictis antiquis temporibus incongrua.*

III. Hæc Cardinalis De Luca; qui deinde ibidem *n.* 12. & 13. deducit, qua ratione circa ſæculum XIV. introductæ ſint reſervationes Beneficiorum; atque ex his deinde originem ſumpſerint frequentiores penſionum Eccleſiaſticarum reſervationes.

IV. *Cum itaque (pergit De Luca* num. 14.) *hujuſmodi proviſiones non publice in Conſiſtorio, ſed privatim in Aula, per ſupplices libellos, aut per ſupplicationes manu Papæ ſignatas, fierent, caſus autem præberet; quod idem Papa ex negotiorum multiplicitate non valens omnia memoria retinere, eadem Beneficia pluribus perſonis conferret; unde propterea continua oriebantur jurgia, ſuper temporis anterioritate, quæ etiam in Beneficialibus, atque in gratiarum conceſſionibus attendenda eſt, quod ſcilicet gratia anterior poſteriori præfertur;* Burrat. & add. dec. 421. & paſſim. *Idcirco quædam privatum potius, ſeu fiduciarum Miniſtrum, tamquam per ſpeciem Secretarii, ad id deputare congruum fuit, qui curam hujuſmodi ſupplicationum, & expeditionum haberet, atque poſtquam Papa per ejus ſignaturam gratiam perfecit, ipſe adnotaret tempus, ſeu diem, ut ita dignoſceretur, quænam eſſent gratiæ anteriores, & quæ poſteriores; ac etiam (& fortius) ut ita convinci poſſet, an congruo tempore, gratia petita, & reſpective conceſſa eſſet, eo quia abſque veriſimili notitia mortis, Beneficia adhuc non vacantia, quando recens vacatio ſperabatur, extorqueri ſolebant, uti etiam hodierna praxis quandoque docet.*

Idemque Miniſter, vel Officialis, qui hanc habebat curam, adnotandi ſcilicet datam *temporis, tamquam rerum beneficialium peritus, gerebat quoque munus Conciliarii, vel Auditoris Papæ, ad effectum inſpiciendi, idemque conſulendi, an ea vacatio caderet, nec ne, ſub ejus reſervationibus, ac proviſione; ſeu quomodo pro Beneficiorum qualitate proviſio facienda eſſet; aut an Oratores, qui ſupplicationes porrigebant, eſſent digni, ac idonei, nec ne.*

Exinde propterea prodiit hoc Datarii nomen, ſeu vocabulum; non quidem a verbo dare, *quoniam non ipſe, ſed Papa dat Beneficia, aliaſque gratias, ſed ab alio barbaro, ac linguæ Latinæ Profeſſoribus ignoto vocabulo* Datare, *quia ſcilicet adnotabat* datam (a) *quæ in Principum legibus, ac proviſionibus, & gratiis, ab antiquo tempore adhiberi conſuevit, ut docet tenor plurium Imperialium Conſtitutionum in Codice, ac etiam docent Apoſtolicæ Conſtitutiones, aliaque diplomata etiam antiqua.*

V. Porro Datarii officium juxta modernum Curiæ Romanæ ſtylum, inter præcipua munia reputatur; adeo ut ſubinde etiam Cardinales ad id aſſumantur: ea tamen differentia; quod ſi Cardinalis ſit, tunc non *Datarius*, ſed *Pro-Datarius* dicatur: *Forte ait De Luca quia non congruat eximiæ Cardinalitiæ dignitati, aſſumere officium inferius, ac Prælatitium, quod ita proviſionaliter, ſeu jure cujuſdam commendationis per Cardinalem adminiſtrari non incongruat.*

VI. Habet Dataria præter Datarium plures Officiales, & adjutores ipſius Datarii; ex quibus duo primi ſeu majores, alter *Subdatarius*, & alter *Per obitum* dicitur.

Subdatarius proprie loquendo eſt ſubſtitutus Datarii; nequaquam tamen a Datario dependens; ſed a Papa immediate conſtituitur, & Prælatis Curiæ annumeratur.

Ipſius eſt revidere omnes libellos ſupplices, qui Papæ offerri poſtulantur, exceptis illis, qui ſunt pro impetrandis Beneficiis vacantibus per mortem in terris *Obedientiæ*, qui revideri debent per Officialem, qui dicitur *Per obitum*. Subdatarius viſis libellis, eos pro varietate materiæ diſtribuit.

VII. Et quidem ſi in libellis agatur de aliqua ex materiis ordinariis v. g. de reſignatione ſimplici Beneficiorum, quæ a Papa ſignari non debebt, remittuntur ad Officialem, qui vocatur, *Conceſſum*; qui ſignat libellos ſupplices ſibi a Subdatario tranſmiſſos; cum hac nota ad marginem libelli appoſita, *Ad Ordin.* quæ ſignificat *ad Ordinarium*. Hic Officialis ſignat libellos hac forma: *Conceſſum ut petitur in præſentia Sanctiſſimi Domini Noſtri Papæ*: & hoc ſi fuerit factum in præſentia Papæ; alioquin ſignat ſimpliciter, *Conceſſum*: deinde apponit nomen ſuum.

VIII. Si Subdatarius videat ex ipſa materia libelli, quod Papa petitioni non annuet, niſi prævio judicio Congregationis Cardinalium, ad quam illa materia pertinent, tunc Subdatarius libellum ad illam Congregationem remittit, cum hac apoſtilla: *Ad Congregationem Rituum*, aut aliam. Secretarius autem Congregationis ſolet reſpondere per chartulam, quam ipſi libello inferius annectit hac fere forma: *Sacra Congregatio Rituum*, vel alia, *cenſuit gratiam hanc concedendam, ſi Sanctiſſimo D. N. placuerit.*

IX. Quod attinent ad libellos ſupplices pro gratiis, quæ a ſolo Papæ arbitrio dependent, illos *Subdatarius*, aut aliquis ejus ſubſtitutus examinat, atque ad calcem illorum apponit ſummarium libelli ſupplicis.

Hoc vero ſummarium debet eſſe conforme ipſi libello, quia Pontifex priuſquam gratiam annuat, vel neget, non ſolet integrum libellum ſupplicem, ſed tantum hoc *ſummarium* legere.

X. Datarius antequam accedat Papam pro ſignatura, vocare ſolet *Subdatarium*, & *Per obitum*, ut ſciat quos libellos Papæ offerre debeat. Ipſi vero inter ſe diſcutiunt illos, qui aliquam difficultatem habere videntur, ad informandum Papam. Poſthæc plures ſimul libellos Papæ offerunt ſignandos; cui tunc Datarius una cum *Subdatario* aſſiſtit; Officialis vero *Per obitum* nonniſi Subdatario infirmo.

XI. Hi exponunt Pontifici rationes, ob quas gratia ſit concedenda, vel neganda; iiſque auditis, ſi Papa renuat, Subdatarius ſcribit, *Nihil*, vel, *Non placet Sanctiſſimo*: ſi vere annuat, ſignare ſolet hac formula, *Fiat ut petitur*, & apponit primam litteram ſui nominis, non quidem Pontificatus, ſed baptiſmatis: v. g. modernus Pontifex Innocentius XII. ponit litteram A. quia ante Pontificatum vocabatur *Antonius*.

XII. Hodie fere, ait Rebuffus, omnem ſignaturæ ſolent dupliciter ſignari; atque primum *fiat* collocatur inter partis petitionem, & conceſſionem; ſecundum vero *fiat* in margine clauſularum ſeu diſpoſitionis conſcribitur.

XIII. Pro quo notandum, ſupplicam conſcribi ſolere in medio folio chartæ. In ſummitate exprimitur Diœceſi, in qua Beneficium eſt ſitum, ſi de Beneficio agatur; ſin vero quæſtio ſit de gratia Beneficium non concernente, exprimitur Diœceſis ſupplicantis; v. g. *Mechlin. Antwerp.* &c. Ad latus autem dextrum ſupplicæ exprimitur gratia petita, ut *Proviſio*, *Reſignatio ſimplex*, *Diſpenſatio in* 3. & 4. *gradu conſanguinitatis*, &c. Deinde ſupplica incipit, *Beatiſſime Pater*, &c. Ac tum ſequitur nomen Oratoris

(a) Origo hujus vocis (Data, unde Datarius) inde manavit, quod Imperatorum Conſtitutionibus, quæ Præfectis Prætorio, aut aliis Magiſtratibus in Provincias mittebantur, dies quos *Data* eſſent, ſis, a quibus perferebantur, annotaretur, ſicut dies, quo acciperentur. Hinc crebro in Conſtitutionibus iiſdem hæc verba leguntur, *Data* tali die, *accepta* tali die. Mabillonium vide lib. 2 de re diplomatica capit. 25. 26. &c.

Digitized by Google

toris ſive Supplicantis, gratia quæ petitur, ac reliqua neceſſario exprimenda pro impetratione ſimilis gratiæ; diciturque hæc prima pars Signaturæ, eamque vocant Pragmatici Romani, *Corpus Signaturæ*. Tum relinquitur aliquod ſpatium vacuum pro Signatura Papæ, a qua Papæ ſignatura, hæc charta dicitur *Signatura*, uti obſervat Rebuffus. Poſt hæc ſupplica concluditur ſub hac ſolita verborum formula: *Et cum abſolutione a cenſuris ad effectum dumtaxat, &c.* cum omnibus decretis, reſtrictionibus, & clauſulis, quibus gratiæ hujuſmodi concedi conſueverunt: unde, uti monet Rebuffus, hæc tertia pars Signaturæ, eſt diſpoſitio, & Papæ conceſſio; & quod ipſe ſimpliciter conceſſit, dicendo *fiat uti petitur*, hic ſingillatim exprimitur.

XIV. Itaque hæc tertia pars apponitur, quia ſupponitur, quod Papa in ſpatio illo vacuo, apponet ordinariam Signaturam, quam Rebuffus vocat ſecundam partem Signaturæ. In praxi Benefic. tit. *De forma Signaturæ ſimplicis proviſionis*, agens de hac ſecunda parte Signaturæ inquirit, quid interſit, num ſignetur per *Fiat*, an vero per *Conceſſum*.

XV. Poſtquam ſupplica fuerit ſignata, Subdatarius eam mittit ad primum *Reviſorem*. Porro duo ſunt in Dataria *Reviſores*, quibus incumbit revidere omnes ſupplicas ſignatas (exceptis Matrimonialibus pro quibus eſt ſpecialis Reviſor) utrum nimirum *ſummarium* ad calcem ſupplicæ adjectum, & cui Papa gratiam annuendo ſe conformat, uti ſupra monuimus, ſincere exprimat totum contentum ſupplicæ.

Si primus *Reviſor* deprehendat aliquid contineri in ſupplica non expreſſum in *ſummario*, ſubinde ipſe illud e ſupplica eradit, ſubinde vero eam ſupprimit: interdum vero Datarium, aut Subdatarium adit, atque cum illis ſuper defectu ſupplicæ tractat: Et quidem hi judicant, utrum non obſtante illo defectu expediri queat: quia primarii hi Officiales cenſendi ſunt *Organum Papæ*; & quia quotidie cum Papa agunt, judicantur ſcire intentionem Papæ. Dum ergo in caſu dubio hi ſignificant primo *Reviſori*, ut pergat; hic ſignat ponendo primam litteram ſui nominis ad initium *ſummarii*.

XVI. Hic Reviſor pro ulteriore expeditione mittit Signaturam ad Officialem *parvæ Datæ*, qui in calce ipſius ſummarii ponit *parvam Datam*; quæ propterea dicitur *parva*, quia paucis verbis inſcribitur, ſcilicet, *S. M. M. Kalendis Martii anno* 4. eaque poſtmodum per Datarium extenditur; cujus proprium officium eſt, ſupplicas *Datare*, immo ipſa *parva Data* (uti obſervat Pyrrhus Corradus in praxi Diſpenſationum *lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 30.) tantum inſervit in ſignum memoriæ ſuper gratia conceſſa vel concedenda, ut ad Datam illius temporis retrotrahatur.

XVII. Poſt poſitam *parvam Datam*, tranſit Signatura ad ſecundum *Reviſorem*, qui revidet rurſus, quod a primo jam reviſum eſt; & ſi nullum defectum reperiat, ipſamque Signaturam admittendam judicet, illam ſignat apponendo ſuum nomen infra nomen primi Reviſoris, exprimendo primam nominis ſui litteram.

XVIII. Si materia ſupplicæ ſit ſubjecta juribus *Componendæ*, ut ſunt Prioratus titulares, Abbatiæ, Coadjutoriæ, Indulta, &c. tunc ab Officiali *parvæ Datæ* Signatura tranſit per manus illius, qui *Componendæ* Officialis vel Adminiſtrator eſt: eoque caſu unus Reviſorum ponit litteram *C.* vel *Comp.* quo inſinuatur, eſſe *Componendum* antequam Datarius ponat magnam *Datam*. Si autem materia non ſit ſubjecta *Componendæ*, & requirantur Bullæ, tunc ponitur, *Expediantur litteræ*.

In variis materiis jura non adeo fixa ſunt, quin frequenter ſuper iis cum Officiali *Componendæ*, & Datario componendum ſit: quod in his materiis ſpiritualibus quam male nonnunquam oleat, nemo non videt.

XIX. Quando Officiali *Componendæ* eſt ſatisfactum, ponit ſuper plicam Signaturæ inferius, *Solvit*: atque ab hoc Officiali tranſit ſupplica rurſus ad Subdatarium, qui nomine ſeu vice ipſius Datarii ponit magnam Datam, v. g. *Datum apud S. Mariam Majorem Kalendis Julii anno* 4. *Pontificatus Innocentii, Divina Providentia Papæ XII.*

XX. Hac *Data* expedita, tranſit Signatura ad Officialem, qui dicitur *Miſſis*; eo quod *mittat* Signaturas ad regiſtra.

XXI. Unus ex Regiſtratoribus ſupplicam regiſtrat, atque in dorſo Signaturæ notat librum, & folium regiſtri, ac deinde cum ipſo regiſtro fert ad unum e quatuor Magiſtris regiſtrorum, ad *auſcultandum*, ut ajunt, *ſupplicam*; hoc eſt, videndum, num ſupplica plane conformis ſit regiſtro. Quo facto, hic Magiſter regiſtri ponit in dorſo ſupplicæ magnum *R.* & in ſuperiore parte illius litteræ ponit primam litteram ſui prænominis, & in calce ſuum cognomen integrum. Hæc vero littera *R.* ſignificat, *Regiſtrata*. *Per hunc regiſtrationis actum, ait De Luca; ſequi dicitur omnimoda gratiæ perfectio, adeo ut jus quæſitum eſſe dicatur Gratiato, non autem prius.*

XXII. Notandum denique, quod ſecuto hoc regiſtrationis actu, ſupplica ſive Signatura dimittatur e Dataria, & conſignatur Expeditoribus, ut per Officiales Cancellariæ expediantur litteræ, quæ pro gratiæ executione neceſſariæ ſunt, & ſine quibus ſupplicationes, quamvis perfectæ, & regiſtratæ, non ſuffragantur impetrantibus, ob Regulam Cancellariæ 26. *De non judicando juxta formam ſupplicationum, ſed litterarum expeditarum.*

Obſervat tamen Joannes a Choquier ad Regulam 31. Cancellariæ, dictam Regulam non obſtare, nec procedere, quando Supplicatio producitur pro declaratione litterarum, & ad probandum circumſtantias, & qualitates, gratiæ, & an illa ſit per *Fiat*, an per *Conceſſum*.

XXIII. Multum quippe refert, num uno an alio modo ſignatura ſit expedita; quod tamen ex Bulla dignoſci nequit: quia Bulla eodem modo expeditur, ſive uno ſive alio modo ſignatura facta ſit.

Si enim unus habeat ſignaturam per *Fiat*, *&* alter eodem die habuerit per *Conceſſum*, illa huic præferetur juxta Regulam Cancellariæ, quæ eſt 34. Innocentii X. & hoc tenore exprimitur: *Item voluit D. N. quod concurrentibus eadem die ſuper quocumque Beneficio per* Fiat, *&* Conceſſum, *ſignaturis, ex iis, per* fiat *etiam* ut petitur, *habens, alteri per* Conceſſum *etiam* motu proprio *habenti præferetur, etiamſi in illa per* Conceſſum; *prægnantiores, & quantumlibet privilegiatæ eſſent clauſulæ. Ideoque bonum eſt (inquit Rebuffus loco citato* num. 13.) *producere ſignaturam, alioqui ex Bullæ tenore dignoſci non poteſt. Unde quis cautus eſſe debet, ut tam Bullam, quam ſignaturam conſpiſciat, & ex illis veritatem elicere poterit.*

XXIV. Notandum, quod circa *parvas Datas* ſit ſpeciale Gallorum privilegium. Mox enim ut Curſor e Gallia attulit ſupplicas in materia Beneficiali, Banquarius Romanus ſupplicam præſentat Officiali *parvæ Datæ*, qui *datam* ejus diei, quo Curſor advenit, apponit, modo ante mediam noctem illius diei ſupplica exhibeatur; alias diei ſequentis; & licet ſignatura multo poſt tempore expediatur, ſemper tamen manet eadem *data*; ſcilicet quæ poſita fuit eo die, quo Curſor e Gallia advenit; hocque eſt particulare Gallis privilegium. Aliæ enim Nationes accipiunt ſignaturas *data* currente. Vide latius Perardum Caſtel in praxi Curiæ Romanæ.

CAPUT III.

De tempore, quo erecta eſt Dataria, & de compoſitione ſuper fructus male preceptos.

1 *Quis auctor Datariæ?*
2 *Compoſitio ſuper fructus male perceptos.*
3 *Pontifex interdum concedit abſolutionem a crimine, nec tamen cenſetur* rehabilitare *ad Beneficium.*
4 *Cui reſtitui debeant fructus ex Beneficio male precepti, quæritur.*
5 *Praxis, quam in his reſtituendis Galli obſervant.*
6 *Tribus modis in Curia Romana litteræ, quæ Beneficiorum proviſionem ſpectant, expediuntur.*
7 *Ratio, cur proviſiones in* Dataria *potius quam in* Cancellaria *expediuntur.*

☞ I. COMMUNIS opinio eſt, reſervationes Beneficiorum potiſſimum a temporibus Joannis XXII. frequentari cœpiſſe, atque per has reſervationes factum eſſe, ut neceſſe fuerit per Pontificem inſtitui Officialem, qui *Datarius* dictus eſt, admodum quoque veriſimile eſt, totam hanc praxim *Datariæ* cum omnibus ſuis miniſtris, nec non taxis, quas vocant Cancellariæ, a temporibus hujus Pontificis Curiam Romanam intraſſe, aut ſaltem ſuum accepiſſe incrementum, ut vel inde pateat, quam funeſtam ſequelam habuerint odioſæ illæ Beneficiorum reſervationes; & quam pernicioſa fuerit Eccleſiæ ea Juriſperitorum perſuaſio, Pontificem eſſe *Dominum* omnium Beneficiorum; ac per conſequens Pontifici liberum eſſe, omnia beneficia ſuæ diſpoſitioni reſervare, atque de iis pro libitu diſponere.

II. Superius notatum fuit, in Curia Romana eſſe quaſdam materias, quæ dicuntur ſubjacere *Componendæ*; quo ſignificatur, ſuper his materiis non eſſe fixa, & determinata jura, ſed ſuper his eſſe pro varietate caſuum, & circumſtantiarum *componendum* cum Officiali Datariæ, qui ab hac compoſitione dicitur *Componenda*.

De hoc Officiali ſcribens Perardus Gaſtellus in ſua praxi Curiæ Romanæ Gallice conſcripta ſub hoc titulo: *Uſage, & Pratique de la Cour de Rome* pag. 27. editionis 1693. obſervat hunc Officialem præterea quamdam ſpeciem *Theſaurii*, ſeu Receptoris dependentis à Datario; cui incumbit, recipere jura ſolvenda in materia ſubjecta *Componendæ*; uti ſunt (ait Caſtellus) *cauſæ matrimoniales, penſiones ſine cauſa*, & quæ procedunt ex *fructibus male perceptis*, quales ſunt confidentiarii ſimoniaci, & cæteri, qui fructus Beneficiorum perceperunt ſine titulo, conſequenter ſupponuntur fructus *ſuos* facere non potuiſſe.

Similiter & pro obtinenda diſpenſatione, abſolutione, & nova proviſione ob commiſſam ſimoniam, vel vitium, quod proviſionem reddidit invalidam, quæ ſolent paſſim in omnibus caſibus concedi.

III. Hoc notari meretur, ex ſtylo Curiæ Romanæ, uti ibidem monet Gaſtellus, per Pontificem quidem interdum concedi abſolutionem a crimine, puta ſimoniæ, confidentiæ, &c. ſed non propterea Pontificem per hanc abſolutionem *rehabilitare* ad Beneficium, ſuper quo (ait) *nova* proviſio impetranda: id eſt, non ſolet Pontifex diſpenſando ſuper ſimonia, aut alio vitio reddente proviſionem invalidam, ipſam proviſionem per datam diſpenſationem reddere validam, ſed vult ut poſt hanc impetratam ſuper vitio diſpenſationem, & abſolutionem, impetretur nova ejuſdem Beneficii, & quidem in Curia Romana proviſio; & litteræ proviſionis ſolutis juribus, ſeu taxis leventur.

IV. Cum autem (ait Gaſtellus fructus *male* percepti ſint frequenter reſtitutionis incertæ, ſive incertum ſit, cui debeant reſtitui; aliquibus ſubſtinentibus, reſtitui debere Eccleſiæ, aliis ſucceſſoribus, nonnullis ſuſtinentibus eos elargiendos eſſe pauperibus; tandem quæſtio hæc deciſa fuit in *favorem Cameræ Apoſtolicæ*, ſub obtentu, quod omnium proventuum Eccleſiaſticorum diſpenſatio, & adminiſtratio ad nullum in particulari ſpectantium, cenſeantur pertinere ad Pontificem.

Itaque hoc titulo Officiales Curiæ Romanæ ſuſtinent, hos fructus *male perceptos* pertinere ad Cameram Apoſtolicam; & conſequenter cum hac Camera ſuper his fructibus eſſe *componendum*, priuſquam litteræ *novæ* proviſionis, aut rehabilitationis expediantur.

V. Verum, uti ad hunc locum Gaſtelli notat Gullelmus Noyer: *Hæc Curialium prætentio ſuper fructibus* male perceptis *in Gallia nec probata, nec recepta fuit; nam (ait) Pontifici jus non eſt applicandi Cameræ Apoſtolicæ fructus Beneficiorum Regni Galliæ, neque permittitur, ut intruſi, ſimoniaci, aliique, qui gravisi ſunt fructibus Beneficiorum abſque legitimo titulo, componant ſuper fructibus* male *preceptis in præjudicium Eccleſiarum, quibus ſunt reſtituendi, in uſum ornamentorum, aut eorum reparationem. De hac praxi regni Galliæ etiam conſuli poterit Commentarius Pythæorum ad* articulum 51. *Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ.*

VI. Mo-

Digitized by Google

VI. Monet & hic Gaſtellus, proviſiones Beneficiorum Conſiſtorialium, ut ſunt Abbatiæ, frequenter ad hunc Officialem, qui dicitur *Componendæ* remitti, priuſquam litteræ expediri queant, eo quod per Cancellariam ſuper his proviſionibus litteræ non expediantur, ſi requiratur aliqua diſpenſatio, vel alia ſpecialis difficultas occurrat, quæ Pontificiam diſpenſationem, aut declarationem requirat.

Pro faciliori horum notitia, obſervandum, in Curia Romana tribus diverſis modis litteras Apoſtolicas, ſuper proviſione Beneficiorum expediri.

Primus modus eſt per ſpeciale Breve Apoſtolicum, qui rarior eſt, nec niſi in favorem *ſublimium Principum*, & dum gratis Pontifex alicui providere intendit, impendi conſuevit.

Alius modus eſt, qui obſervatur in proviſione Beneficiorum Conſiſtorialium per *Cancellariæ* viam, ſive *Conſiſtorialem*: dum nimirum in proviſione omnia ſunt ſine difficultate; ita ut nulla ſpecialis diſpenſatio, aut declaratio Pontificis requiratur.

Tertius denique modus eſt per *Datariam*, ſive Cameram Apoſtolicam, qui eſt modus frequentior: eo quod per hanc expediri debeant omnes proviſiones Beneficiorum non Conſiſtorialium, quandocumque in horum proviſione defectus, dubietas, aut difficultas per Pontificiam diſpenſationem, aut declarationem tollenda occurrit.

VII. Nec mirum, Curiales ſollicitos eſſe, ut proviſiones potius in *Dataria*, vel Camera Apoſtolica debeant expedire, quam in *Cancellaria*; quia in *Dataria* majora jura, quam in Cancellaria ſolvenda ſunt.

Et quidem ſi proviſio Beneficiorum Conſiſtorialium expediatur per Cameram, aut Datariam cum *derogatione Conſiſtorialitatis*, ultra taxam Cancellariæ debet in Dataria ſolvi præterea *tertia pars iſtius taxæ*: uti hic monet Guillelmus Noyer in Curia Romana quondam Banquarius Expeditionarius.

CAPUT IV.

De Pœnitentiario, & Pœnitentiaria.

1 *Situti Epiſcopi ſuum habuere Pænitentiarium, ita & Pontifex.*
2 *Pleraque negotia olim tam pro foro externo, quam interno per Pænitentiarium expediebantur.*
3 *Quomodo erecta Pænitentiaria?*
4 *Abſolutio obtenta in Pænitentiaria.*
5 *Auctoritatem Pænitentiarii primus reſtringere cæpit Pius IV.*
6 *Novam plane Pænitentiariæ formam induxit Pius V.*
7 *Numerum Officialium diminuit.*
8 *Officia Pænitentiariæ non ſunt venalia.*
9 *Primus Miniſter Pænitentiariæ eſt* Major Pœnitentiarius.
10 *Sunt inſuper Pænitentiarii Minores ex diverſis Ordinibus Religionum aſſumpti.*
11 *Hi in communi vivunt ſubjecti Pænitentiario Majori in his, quę Pænitentiariam ſpectant.*
12 *Præter hos plures ſunt Pænitentiariæ Officiales; quorum primus eſt* Regens *Pænitentiariæ.*
13 *Quod* Regentis *officium?*
14 *De Datario Pænitentiariæ; & qua forma ponat* Datam.
15 *De Procuratoribus Pænitentiariæ, & quod horum munus?*
16 *Conſultores Pænitentiariæ.*
17 *De* Sigillatore *Pænitentiariæ.*
18 *Quis* Correctar, *ſive* Reviſor?
19 *De Scriptoribus Pænitentiariæ.*
20 *Juramentum Officialium Pænitentiariæ.*
21 *Major Pænitentiarius quolibet menſe Officiales convocat, ad caſus occurrentes decidendos.*
22 *Interdum Papam conſulit.*
23 *Negotia ad Pænitentiariam ſpectantia.*
24 *Litterę expediuntur ſub nomine Pænitentiarii Majoris, vel Pænitentiarię, in forma commiſſoria.*
25 *Quibus hę litterę dirigi ſoleant?*
26 *De qualitate Doctoris, ſeu Magiſtri in Commiſſario requiſita.*
27 *De qualitate Confeſſarii requiſita.*
28 *Qua forma concipiatur ſupplicatio, & commiſſio?*
29 *Non niſi ſuper* occultis *impedimentis Matrimonialibus in Pænitentiaria diſpenſatur.*
30 *Abſolutiones a cenſuris, etiam* non occultis *conceduntur; & qua forma expediantur?*
31 *Formula Litterarum, quibus abſolutio a cenſuris committitur.*
32 *Pius V. prohibet, ne aliquid in Pænitentiaria exigatur.*
33 *Omnia* gratis *in Pænitentiaria expedienda.*

I. QUEMADMODUM Epiſcopi jam pridem habuerunt *Pænitentiarium* generalem, ad quem tamquam ad ipſum Epiſcopum abſolutione gravium criminum recurſus haberetur, & quem in perplexis atque difficilioribus caſibus inferiores Confeſſarii conſulerent (uti ſupra tit. 12. cap. 3. oſtenſum fuit) ita & Romanus Pontifex jam pridem Pœnitentiarium ſuum habuit (*a*).

Cumque labentibus ſæculis, plurium criminum, ac cenſurarum abſolutiones, nec non votorum, atque irregularitatum diſpenſationes, atque Canonicorum impedimentorum relaxationes ad Sedem Apoſtolicam devolutæ ſunt, etiam major & frequentior pro iis obtinendis fuit ad Sedem Apoſtolicam accedendi neceſſitas.

(*a*) Quinto ſæculo, ex Presbyteris Eccleſiæ Romanæ quoſdam conſtituit Simplicius Papa, ut auctor eſt Anaſtaſius Bibliothecarius, ſuper pœnitentes, ut iis præeſſent, & eorum exomologeſes, ſeu confeſſiones audirent. De eorum Officiis pluribus egit Octavianus Veſtrius lib. 3. de Judiciis Aulæ Romanæ. YVill. Brito lib. 12. de Pœnitentiario Eccleſiæ Romanæ his verbis cecinit.

„ Dic Jacobo, Papæ vice qui delicta reorum
„ Audit, & abſolvit confeſſos rite reatus.

II. His vero ſolus Pontifex examinandis, & decidendis inſufficiens, ea omnia Pœnitentiario ſuo plene commiſit; idque primitus, ut notat Cardinalis De Luca, tam in foro externo, quam interno; adeo ut pleraque negotia, quæ hodie per *Datariam*, & *Secretariam Brevium* expediuntur, concederentur per organum *Pænitentiariæ*: ita ut tunc temporis non eſſet neceſſe ſuper diſpenſatione v. g. Matrimoniali, pro foro interno recurrere ad Pœnitentiariam, & pro foro externo ad Datariam, quemadmodum hodie fieri debet.

III. Verum cum tractu temporis plura continuo negotia ad Pœnitentiariam Apoſtolicam devolverentur, tandem neceſſe fuit, alios Officiales ei adjungere, qui unum quaſi cum ipſo Pœnitentiario tribunal conſtituunt, quod *Pænitentiaria* dicitur.

☞ IV. Priſtina illa praxis, quam jam pridem in Eccleſia Romana viguiſſe monet De Luca, quod nimirum, tam in foro externo, quam interno valeret diſpenſatio, vel abſolutio obtenta a Pœnitentiario, ſive in Pœnitentiaria; nec eſſe pro foro *externo* recurrendum ad Datarium, & pro foro *interno* ad Pœnitentiarium, indubitanter conformior erat priſtinæ Eccleſiæ diſciplinæ, quæ forum internum ab externo non diſtinguebat. Hinc videmus Curiam Romanam continuo magis a priſtina diſciplina deflexiſſe, dum non tantum in materiis contentioſis, ſed & in voluntariis, & gratioſis, puta in diſpenſationibus, abſolutionibus, & ſimilibus, forum externum ab interno ſeparare cœpit; atque utriuſque diverſum eſſe effectum voluit.

V. Duravit hæc ſumma Pœnitentiarii auctoritas uſque ad tempora Pii IV. qui anno 1562. Bullam reformationis Pœnitentiariæ Apoſtolicæ edidit, quæ incipit: *In ſublimi* 53. in Bull. Rom.

In hac Bulla præfatus Pontifex, quod ad Pœnitentiariæ Apoſtolicæ officium conſiderationis oculis directis, attenderit, in Pœnitentiariæ officium, in quo *morum cenſura, & animarum ſalus præcipue vertitur*, plures & diverſos abuſus, propter ſuperiorum temporum licentiam, & injuriam irrepſiſſe, ideoque hanc præſentem reformationem decreviſſe, qua plurimas facultates Pœnitentiario, & ejus Officialibus adimit.

VI. Ulterius progreſſus Pius V. novam plane formam ipſius Pœnitentiariæ, priore in totum renovata, & abolita, induxit per Bullam, quæ incipit, *In omnibus* 83. in Bull. Romano: „ Qua, „ ait, ipſum Pœnitentiariæ officium certis quibuſdam facultatibus, „ quæ aliis magis convenerunt, exoneratum atque expeditum, de„ hinc ea, quæ *animarum ſalutem* præcipue concernunt, *attentio„ re* ſtudio proſequatur.

VII. Functionibus Pœnitentiarii imminutis, conſequens erat, ut & Officialium, & Miniſtrorum quoque numerus diminueretur. Unde in citata Conſtitutione ſuppreſſo, & abolito magno numero Officialium, & Miniſtrorum, certos ac paucos, qui hoc Tribunal regant, negotiaque ad illud pertinentia expediant, Pontifex deſignavit.

VIII. „ Illorum autem omnium Officioriorum in ipſo Pœniten„ tiariæ officio conſtitutorum (ait Pius V.) venditionem, aut „ quamvis aliam voluntariam, tacitam, vel expreſſam ea dimit„ tentium diſpoſitionem expreſſe prohibemus; ſed illa omnia pro„ bis, & peritis *gratis omnino*, & ſine aliqua dimittentium, aut „ aliorum quorumcumque acceptione concedantur; quod ſi ſecus „ factum fuerit, quæcumque conceſſiones de illis pro tempore fa„ ctæ, nullius ſint roboris, vel momenti.

Optandum eſſet, ut id ad omnia ubique officia, præſertim quæ circa ſpiritualia verſantur, extenderetur; ut ſcilicet nulla eſſent *venalia*: notum quippe eſt illud vulgare: Qui emit, vendere debet.

IX. Primus Pœnitentiariæ Miniſter eſt Pœnitentiarius Apoſtolicus, qui *Pænitentiarius Major* dicitur, iſque juxta Conſtitutionem Pii V. officium ſuum per *ſeipſum* exercere debet, *quare*, ait, *ſit Presbyter Magiſter in Theologia, ſeu Decretorum Doctor.*

X. Præter Pœnitentiarium *majorem* ſunt inſuper in tribus Patriarchalibus Eccleſiis Urbis *Pænitentiarii minores*; qui ex diverſis Religionibus aſſumuntur. In *Lateranenſi* Baſilica Religioſi Ordinis Minorum Obſervantium reformatorum. In *Vaticana*, Societatis Jeſu. In *Liberiana*, ſive *S. Mariæ Majoris*, Ordinum Prædicatorum. Illi omnes confeſſiones excipientes, in ſignum majoris poteſtatis, *virgam* in manibus tenent, quibus pœnitentes tangere conſueverunt.

XI. Hi reſpective in domo Baſilicæ propinqua ſub obedientia unius eorum, qui Superior deputatur, regulari modo, tamquam in clauſtro vivunt; „ atque in pertinentibus ad hoc munus, ait „ Cardinalis De Luca, ſunt ſubjecti Pœnitentiario, ejuſque viſita„ tioni, & correctioni; in iis vero, quæ concernunt diſciplinam „ regularem, ſunt ſubjecti Prælato propriæ Religionis.

Hic obiter nota notabilem regulam in materia exemptionis; nimirum quod concurrente diverſa qualitate in eamdem perſonam, illa perſona poſſit eſſe exempta in una, & ſubjecta in alia qualitate.

Ad hos minores Pœnitentiarios a majori Pœnitentiario mitti ſolent abſolvendi, aut a voto vel impedimento relaxandi, qui in Curia præſentes, abſolutionis aut relaxationis gratiam mereri judicantur.

XII. Alia ſpecies Officialium eſt illorum, qui regunt Pœnitentiariam per quamdam ſpeciem Tribunalis, audiendo ſcilicet ſupplicationes ſuper petitis abſolutionibus, & diſpenſationibus, præcipue abſentium ab Urbe, pro quibus expediendæ ſunt litteræ in forma.

Juxta hodiernum Curiæ ſtylum, & prætactam reformationem Pii V. primus poſt Pœnitentiarium Officialis eſt ille, qui vocatur *Regens Pænitentiariæ*; teneturque ex Conſtitutione Pii V. eſſe *Magiſter in Theologia, vel Decretorum Doctor, vir eximia doctrina præſtans, caſuumque conſcientiæ peritus*; uti & alter Officialis, qui *Datarius* vocatur.

XIII. Regens vices Majoris Pœnitentiarii gerit, habens etiam facultatem plures abſolutiones, & diſpenſationes, quæ nimirum negari

Digitized by Google

negari non ſolent, non conſulto *Majore Pœnitentiario*, concedendi. Has ipſe quoque ſignat, idque per *Fiat*, quemadmodum ipſe Pœnitentiarius, ſed aliter quam Papa. Hic enim ſignat hac forma: *Fiat ut petitur*; Pœnitentiarius vero aut ejus Regens: *Fiat de ſpeciali*; vel, *Fiat de expreſſo*; ſi nimirum, facto prius verbo cum Sanctiſſimo concedatur gratis; uti obſervat Marcus Leo in praxi Pœnitentiariæ *part. 1. cap. 1. num.* 8.

XIV. Datarius Pœnitentiariæ in calce ſupplicationum ſcribit datam diei, menſis & anni Pontificatus Papæ viventis in hunc modum: *Datum Romæ apud Sanctum Petrum, ſub ſigillo Pœnitentiariæ*, ſi Pontifex in Palatio Vaticano reſideat; ſi vero in monte Quirinali, ponitur: *Apud Sanctam Mariam Majorem, quinto Idus Julii Pontificatus Sanctiſſimi Domini Noſtri Innocentii Papæ Duodecimi anno quarto*.

XV. Adſunt præterea in hoc Tribunali, uti aſſerunt Marcus Leo, & De Luca, tres Procuratores (quamvis duo dumtaxat aſſignentur a Pio V.) ſeu Secretarii in hac materia bene periti, qui per turnum, ait De Luca, inter ſe diſtribuuntur libellos, qui porriguntur ſine nomine, ſub aliquo ſigno, vel ciſris (*a*), ut dignoſcantur ab iis, qui negotia gerunt; ipſique Procuratores deſuper efformant ſupplicationes juxta ſtylum Tribunalis, quam in Congregatione (de qua mox dicetur) proponunt.

XVI. Præterea habeat Pœnitentiaria duos Conſultores, unum ſcilicet Theologiæ Magiſtrum, qui Theologus Pœnitentiarii vocatur, & alterum Doctorem in Decretis.

XVII. Habet inſuper ſuum *Sagillatorem*. „ Hic (ait Marcus Leo „ loco citato *n.* 14.) publicum ſigillum Sacræ Pœnitentiariæ apud „ ſe retinet, litteras Majoris Pœnitentiarii nomine expediendas, „ *intus*, & *extra*, Bullas vero *intus* ſubſcribit tantum poſt *Correctorem*, ſubſequenti forma: *Gratis ubique. J. Roſpiglioſus* „. Hæc ille, cujus tempore Sigillator erat Julius Roſpiglioſus.

XVIII. Corrector ſeu Reviſor eſt Officialis, qui ſupplicationes a Procuratoribus Pœnitentiariæ confectas perlegit, & cum neceſſitas expoſcit, corrigit, & pro adimpleti ſui muneris ſigno notulam peculiarem imprimit in extremis Supplicationum paginis: litteras demum omnes in forma Brevis, ac Bullas ſecundum præſcriptam ſupplicationis formam expediendas, & expeditas ſubſcribit.

XIX. Denum in hoc Tribunali ſunt tres Scriptores, qui poſtquam Supplicatio ſignata eſt, de commiſſione Procuratorum, litteras vel Brevia juxta formam Supplicationis ſcribunt, ut poſtmodum ſubſcribantur, & claudantur, ac ſigillentur, Oratoribus, vel eorum Agentibus conſignanda.

XX. Omnes hi Pœnitentiariæ Officiales juramento interpoſito promittunt, *quod officium ſuum fideliter exercebunt, ejuſque ratione nihil ab aliquibus etiam ſponte oblatum, vel donatum accipient, præterquam ſalarium ſibi conſtitutum; Secreta Sacræ Pœnitentiariæ, & occultos caſus, ac perſonas, de quibus in ea tractabitur, numquam cuiquam extra officium revelabunt*.

XXI. „ *Major Pœnitentiarius* (*inquit Marcus Leo cap.* 2. *n.* 1.) *ſemel quolibet menſe, & ſæpius ſi neceſſitas poſcat, ſuos convocat Officiales, una cum Procuratoribus, ſeu Secretariis, per Cappellanum ejuſdem Pœnitentiariæ, quæ convocatio appellatur Signatura Pœnitentiariæ, eo quod ſpectantibus Majori Pœnitentiario, prædictiſque Officialibus, Memorialia ſignentur a D. Regente; illorumque interventu graviores caſus a prædictis Procuratoribus de mandato ipſius Domini Regentis propoſitos diſcutit, & cum eorum voto gratias concedit, vel negat*.

XXII. Interdum tamen, ut monet De Luca, ubi dubitatur de poteſtate diſpenſandi, ipſemet Pœnitentiarius, vel quandoque Regens Papam adit, atque ab eo tam oraculum, quam auctoritatem recipit.

XXIII. Negotia, quæ cum Brevibus ſive litteris in forma Brevis expeditis in Pœnitentiaria explicantur, ſunt diſpenſationes ſuper *occultis* irregularitatibus ex cauſa homicidii, vel illegitimorum natalium, aut alterius defectus: ac etiam revalidationes Matrimoniorum contractorum cum impedimento dirimenti, ſed plane *occulto*; item revalidationes ſimoniacarum proviſionum, modo ſimonia ſit *occulta*.

Item abſolutiones a cenſuris, præſertim ab excommunicatione ob percuſſionem Clerici: hocque caſu in hoc Tribunali conceditur abſolutio, tametſi negotium ſit publicum, atque excommunicatio judicialiter declarata ſit.

XXIV. Porro litteræ ab hoc Tribunali emanantes, ſemper prodeunt ſub nomine *Pœnitentiarii Majoris*, aut Sacræ Pœnitentiariæ; idque frequentius in forma commiſſoria: id eſt, committendo aliquem in partibus, qui ſuper irregularitate vel impedimento diſpenſet, & a crimine abſolvat.

XXV. Diriguntur autem alicui Confeſſario ſub hac formula: *Diſcreto Viro Confeſſori, Magiſtro in Theologia, vel Decretorum Doctori, ex approbatis ab Ordinario; per latorem præſentium ad infraſcripta ſpecialiter eligendo, ſalutem in Domino*.

Hæc formula communis omnibus hiſce diſpenſationibus, exprimit qualitates perſonæ, cui earum executio committitur; ſive cui auctoritas diſpenſandi a Pœnitentiario auctoritate Apoſtolica ſpecialiter munito, committitur.

Duplex autem in Delegato qualitas exprimitur, & requiritur.

XXVI. Primo, ut ſit *Doctor* Decretorum, vel *Magiſter* in Theologia, quod eſt idem (uti bene monet Sanchez *de Matrimonio lib.* 8. *diſp.* 34. *num.* 5.) quod in Theologia *Doctor*.

Hinc conſequens, has litteras illos exequi non poſſe, qui in aliqua Univerſitate publice Theologiam, vel Jus Canonicum prælegunt, & docent, ſi revera ad *Doctoris* gradum non ſint promoti; nec enim Pœnitentiarius has diſpenſationes committit niſi illis, qui revera hoc gradu ſunt inſigniti; quia, ait Sanchez loco citato, *publicum Academiæ teſtimonium ſuæ peritiæ habent*.

Hic rurſus obiter nota, quomodo Eccleſiæ pernicioſe imponant, qui hos gradus inidoneis annuunt.

Ulterius infertur, non poſſe diſpenſationes has expediri per Regulares, qui juxta ſuorum Ordinum inſtituta quibuſnam Miniſtrorum privilegiis fruuntur, atque in ipſo Ordine *Magiſtri* creantur, & vocantur; niſi ipſi vere ad Magiſterii gradum in aliqua Academia promoti ſint; eo quod ad hos litteræ dirigantur ob publicum Academiæ teſtimonium.

XXVII. Secunda qualitas in Delegato requiſita, eſt approbatio ab Ordinario: id eſt, ut ultra gradum Doctoratus ſit approbatus ab Ordinario, ut poſſit excipere confeſſiones hujus perſonæ, cum qua eſt diſpenſandum. Unde approbatus ad excipiendas confeſſiones certarum dumtaxat perſonarum, non poteſt exequi has litteras, ſi lator earum non ſit de numero illarum perſonarum.

XXVIII. Poſt hæc exprimitur in litteris ipſa Supplicatio Oratoris, quæ pro varietate ejus, quod petitur, varia eſt.

Subſequitur deinde ipſa commiſſio diſpenſandi, quæ pariter diverſimode nonnihil concipitur pro diverſitate materiæ, adhibita ſemper cautione, *Audita prius ejus Sacramentali confeſſione* .... *In foro conſcientiæ, & in ipſo actu Sacramentalis confeſſionis tantum, & non aliter, neque ullo alio modo; ita quod hujuſmodi abſolutio, & diſpenſatio in foro judiciario nullatenus ſuffragentur; nullis ſuper his adhibitis teſtibus, aut litteris datis, ſeu proceſſibus confectis, ſed præſentibus laniatis, quas ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ laniare tenearis, ita ut nullum illarum exemplum extat, neque eas latori reſtituas: quod ſi eas reſtitueris, nihil ipſi præſentes litteræ ſuffragentur*.

Hæc oſtendunt, quam ſollicite caveatur, ne diſpenſationes, præſertim Matrimoniales in hoc Tribunali expeditæ ad forum externum extendantur, ut ita frequentius ad Datariam recurſus habeatur.

XXIX. Additur præterea clauſula, *Dummodo impedimentum ex præmiſſis proveniens ſit occultum*: eo quod ſuper ſolis *occultis* in Pœnitentiaria, ſuper aliis vero in Dataria diſpenſationes concedantur: ſed de his plura Parte ſecunda, ubi de Diſpenſationibus Matrimonialibus ex profeſſo agetur.

XXX. Illud hic obſervandum, quod licet diſpenſationes, præcipue Matrimoniales, non niſi ſuper *occultis* in Pœnitentiam concedantur, tamen abſolutio a cenſuris, etiam publicis in Pœnitentiaria ſæpius expediatur.

Et quidem ſi innodatus cenſura ob percuſſionem v. g. Clerici, *perſonaliter* ad Curiam Romanam accedat, ſe primo præſentat Pœnitentiario Majori, vel ejus Regenti, atque ab altero eorum abſolvitur; vel juxta ſtylum conſuetum ab eis petit facultatem, ut ab aliqua ex ejus minoribus Pœnitentiariis poſſit abſolvi; qua facultate obtenta, Pœnitentiarium minorem adit, a quo abſolvi petit. Abſolutione obtenta, adire debet unum ex tribus Procuratoribus Pœnitentiariæ, qui conficiat litteras in forma Brevis ad Ordinarium ipſius abſoluti dirigendas, quibus Ordinario intimatur, illum in forma Eccleſiæ conſueta a cenſura eſſe abſolutum: eumque ut talem recipiendum.

XXXI. Formulam hanc litterarum, uti & illarum, quibus abſolutio a cenſuris committitur Ordinario, eo quod ipſe Orator ad Urbem *perſonaliter* accedere nequeat, refert & exponit Marcus Leo *part.* 3. Hoc unum notandum, quod in litteris, quæ Ordinario diriguntur, Pœnitentiarius Major titulos Epiſcoporum, aut Archi-Epiſcoporum præmittat ſuo nomini hac ſimilive formula: *Venerabili in Chriſto Patri Epiſcopo*, vel *Archi-Epiſcopo N. Leander Coloredo*, &c. *ſalutem in Domino*.

XXXII. *Illud autem* (*inquit Pius V. in citata Conſtitutione*) „ *ſancte* & *inviolate* apud officium *prædictum* (*Pœnitentiariæ*) *volumus obſervari, ut nihil prorſus pro litterarum confectione, & expeditione, nec alias etiam pro charta, atramento, cera, capſula, cordulis, aliiſque rebus ad ipſam expeditionem pertinentibus, exſolvatur*.

XXXIII. Unde monet De Luca, omnes expeditiones in Pœnitentiaria concedi *gratis*, abſque ſolutione, ne quidem mercedis Procuratorum, & Scriptorum; ideoque aliud ſolvendum non eſt, niſi aliquid modicum ipſi Correſpondali, *& ad quod adverti debet* (*ait De Luca*) *ne ab iniquis Curialibus crumenarum tortoribus, qui furibus vel graſſatoribus aſſimilari debent, decipiantur, cum aſſertione, quod expenſas pro hujuſmodi expeditionibus facere oportuerit*.

CAPUT V.

De Secretario Brevium, & de differentia inter Brevia, & Bullas.

1 *Olim in Curia Romana nulli erant Secretarii, & quare?*
2 *Primus Secretariorum eſt Secretarius* Status.
3 *Quis dicatur Secretarius* Brevium?
4 *Quid ſit* Breve *Apoſtolicum?*
5 *Jam pridem Pontifices in ſignandis litteris* privatis *uſi ſunt annulo Piſcatoris.*
6 *Quid ſit* Bulla *juxta ſtylum Curiæ Romanæ?*
7 *Quando inceperint Pontifices litteras* plumbo *obſignare?*
8 *Prima differentia inter Bullam, & Breve, ex diverſitate ſigilli.*
9 *Secunda ex diverſitate membranarum.*
10 *Tertia ex diverſitate characteris.*
11 *Litteræ Pœnitentiariæ, quæ* Brevia *dicuntur, aliam ab his* Brevibus *Pontificiis formam habent.*
12 *Quæ negotia per* Brevia *expediri ſoleant?*
13 *Forma litterarum nulla ſpecialis olim in Curia Romana.*

(*a*) Chifres.

Digitized by Google

14 *Quæ cautio adhibeatur, ne falſitas circa Brevia fieri contingat.*
15 *De conſervatione eorum, quæ creduntur in Curia Romana minoris eſſe momenti.*

I. ANtiquo tempore, quemadmodum obſervat Cardinalis De Luca in relatione Curiæ Romanæ *diſc.* 7. nulli erant in Curia *Secretarii*; quia quæ hodie per Secretarios expediuntur, expediebantur per Vice-Cancellarium, qui erat Secretarius Papæ. At poſtremis hiſce temporibus excreſcentibus negotiis, plures fuere conſtituti Secretarii; iique varii pro diverſitate negotiorum, & litterarum per ipſos expediendarum.

II. Primus inter illos eſt, qui vocatur *Secretarius Status*. Hic licet non ſit in Ordine Hierarchico Officialium aut Magiſtratuum Papæ, eſt tamen ſummæ confidentiæ, & auctoritatis. *Atque de facto, ait De Luca, ſecundum locum occupare videtur in iis, quæ concernunt politicam, ac etiam in parte civilem utriuſque ſtatus adminiſtrationem, dum graviora negotia majoris confidentiæ cum Regibus, & Principibus, ac etiam cum Legatis, & Nuntiis Apoſtolicis, per hoc organum junctum cum altero Cardinalis Nepotis pertractantur, & quandoque etiam in civilibus, & Eccleſiaſticis negotiis, Ordinariis Locorum, vel Gubernatoribus, aliiſque Officialibus, & Magiſtratibus Status Eccleſiaſtici, oracula, & mandata Papæ explicantur.*

III. Secretarius *Brevium* dicitur, per cujus organum expediuntur litteræ Apoſtolicæ, quæ dicuntur in forma *Brevis*. Quædam enim negotia expediuntur per litteras, quæ *Brevia* Apoſtolica vocantur, alia vero per *Bullas*.

IV. Breve Apoſtolicum ita definit Rebuffus: *Scriptura modica in parvis conceſſa negotiis, in papyro frequenter ſcribi ſolita, rubea cera*, annulloque Piſcatoris *ſigillata, ac ſigno Secretarii ſubſcripta*. In praxi Benef. titulo *de Brevi Apoſtolico*.

V. Jam pridem Pontifices in ſignandis *privatis* litteris uſos fuiſſe *Annullo Piſcatoris*, probat Epiſtola Clementis IV. ad Petrum Groſſum nepotem ſuum data anno 1265. cujus hæc eſt finalis clauſula: *Non ſcribimus tibi, nec familiaribus ſub Bulla, ſed ſub* Piſcatoris annulo, *quo Romani Pontifices in ſuis ſecretis utuntur* (a).

VI. Bulla vero juxta ſtylum Curiæ Romanæ ſumitur pro litteris Pontificum plumbeo ſigilo notatis, eorum Decreta continentibus.

VII. Originem hujus moris inveſtigans Polydorus Virgilius *lib.* 8. *de Invent. rerum cap.* 2. ait, ſatis conſtare Agattonem in cera annulo impreſſiſſe ſigilla: *Verum, ait, poſtea cum Romanus Pontifex multa irrogaret privilegia, & diplomata diuturniora forent, placuit Stephano III. ac deinde Hadriano I. tabulas Apoſtolicas plumbo obſignari. Fuit is annus ſalutis* 772. *cum ipſe Hadrianus factus eſt Pontifex: nam* antiquius *non reperitur ſigillum* plumbeum: *quemadmodum conſtat, ante Carolum M. Imperatorem, litteras auro obſignaſſe Principum Romanorum neminem*.

Vetuſtiora tamen diplomata Pontificum *plumbo* obſignata reperiri, aſſerit Dominicus Raynaldus Bibliothecæ Vaticanæ cuſtos, apud D. Du-Cange in Gloſſario ſuo, Verbo, *Bulla plumbea*. Et quidem Bullam plumbeam Sylveſtri Papæ aſſervari in Archivio Aretino aſſerit; uti & Leonis I. Gregorii Magni, ac Sergii, vetuſtiſſima diplomata in papyro, ex frutice confecta; plumbo obſignata, in Archivio Caſtri S. Angeli.

Obſervat quoque idem Raynaldus, *in plumbo* diplomatum vetuſtiſſimorum Pontificum non impreſſas fuiſſe imagines Petri, & Pauli, ſed tantum illius Pontificis nomen, cujus litteræ obſignabantur. Vetuſtiorem quippe uſque adhuc Bullam cum imaginibus Petri, & Pauli non ſe reperiſſe ait, quam ſub Hadriano IV. qui 1153. vixit.

VIII. Quidquid ſit de antiquitate ritus hodierni obſignandi Litteras Pontificias, quas hodie *Bullas* dicimus, illud conſtat, *Bullas* a litteris in forma *Brevis* in hoc a ſe mutuo differre, quod Bulla ſigillo *plumbeo* pendente quidem ex *chordis ſericeis*, ſi ſit Bulla *gratioſa*; ſi vero ſit *juſtitiæ*, ex *filo cannabis*; Breve vero ſub Annullo Piſcatoris expediatur.

IX. Circa membranas quoque, & characteres differentia eſt. Pro Brevibus enim in uſu ſunt membranæ ſubtiles, & albæ, pro Bullis autem membranæ magis nigræ, & groſſæ.

X. Brevia ſcribuntur in charactere latino, nitido, & eleganti, ac intelligibili; *in Bullis autem (ait de Luca) retinetur antiquus ſtylus characteris gallici, eo quia in Gallia de tempore, quo Sedes Apoſtolica reſidentiam habebat in Civitate Avenionenſi, magis practicari cœperunt reſervationes, & affectiones Apoſtolicæ Beneficiorum, cum expeditione Bullarum, & cum ſolutione Anatarum, aliorumque emolumentorum.*

XI. Adhibetur etiam in Curia vocabulum *Brevium* in illis expeditionibus, ait De Luca, quas concedit Tribunal Pœnitentiariæ, ſed aliam omnino formam habent, diverſumque ſigilium, uti ſupra notavimus.

XII. Quæ proviſiones, & gratiæ expediantur per *Bullas* in Cancellaria Apoſtolica; quæ vero per *Brevia* per Secretarium Brevium, enumerat Cardinalis De Luca, & fuſius Rebuffus *in* Praxi titulo *de Brevi Apoſtolico*; notatque De Luca, in ſumma omnia per *Breve* expediti, *quæ per Papam conceſſa, ex Regulis Cancellariæ, vel ex ſtylo non exigunt neceſſitatem Litterarum ſub plumbo per viam Cancellariæ*. Rebuffus vero monet, *quod Breve in parvis materiis concedatur, & ubi non eſt multa pecunia exponenda: & ſic in caſibus conſcientiæ, & in abſolutionibus dari poteſt, & pauperibus ac viduis*.

Ulterius monet idem Rebuffus, *quod per* Breve *concedi poteſt, ubicumque in* Signatura *eſt expreſſum, ut in forma* Brevis *expediri poſſit. Et hoc ſolet, inquit, a cautis Pragmaticis Curiæ Romanæ in Signatura poni, quod hoc expediatur per* Breve, vel quod *ſola Signatura ſufficiat, & maxime in modicis, ut expenſæ vitentur*.

☞ XIII. Has expediendi formulas in Curia Romana hodie uſitatas, antiquiores ſint quam taxe Cancellariæ, neſcio. Hoc ſat certum eſt, plurimis ſæculis Epiſcopum Romanum in ſcribendis litteris, ſimplici formula, ac aliis Epiſcopis communi uſum eſſe, uti probant litteræ priſtinorum Pontificum, quæ nobis hodie ſuperſunt; nec aliam præter communem litterarum ſcribendarum formam præferunt.

Immo eas expediendi formulas in forma *Brevis*, & per *Bullas*, nec ſeculo XIII. notas fuiſſe, vel inde habetur, quod nec inter Innocentii III. litteras hæc diſtinctio obſervetur; videturque indicare Cardinalis De Luca verbis *num.* 10. relatis, eam diverſam formam præcipue invaluiſſe ſeculo XIV. una cum beneficiorum reſervationibus, & Annatarum ſolutionibus. ☜

XIV. Porro quia Brevia aliud non habent ſignum authenticum niſi ſubſcriptionem Secretarii, & impreſſionem *Annuli Piſcatoris* in rubea cera facile delebili, & amovibili, hinc pro certitudine expeditionis, non tantum regiſtrantur in libris, ſeu regeſtis ſub fideli cuſtodia, ſed inſuper minutæ, ſeu matrices manu ipſius Papæ ſubſcriptæ, per Secretarium pro ſua indemnitate conſervantur, ac etiam pro verificatione gratiæ conceſſæ, in Archivio Apoſtolico diligenter cuſtodiuntur, *illis forſan gratiis, vel Brevibus exceptis, quæ conceduntur ſuper rebus* conſuetis, *modicique momenti, adeo ut pene nemini negentur, unde propterea generalis commiſſio, ſeu probata fides Secretarii, ac impreſſio dicti annuli Piſcatoris ſufficientes videntur, ut ex gr. ſunt Brevia ſuper diſpenſatione Interſtitiorum pro ſuſcipiendis ſacris Ordinibus in tribus diebus feſtivis, aut ſuper diſpenſatione ætatis* 13. *menſium ad ſuſcipiendum Ordines ſacros, ſive quædam ſpecies Indulgentiarum, quæ ſub certa forma omnibus conceduntur; puta pro Altari Privilegiato in una die hebdomadæ, & in Octava Mortuorum, pro Indulgentia Plenaria in una tantum ſolemnitate totius anni alicujus Eccleſiæ, cum ſimilibus gratiis, quæ ſub certa & generali formula inalterabili, cuique petenti conceduntur: quoniam cum fraudis, vel falſitatis timor deſuper veriſimiliter non cadat, idcirco ſuperfluæ videntur dictæ majores diligentiæ; potiſſime ob hujuſmodi expeditionum multiplicitatem; magnamque copiam, unde propterea quando deſideratur aliquid ſpeciale, & alterativum formulæ conſuetæ, tum dictæ diligentiæ intrant, pro diverſa negotiorum qualitate, diverſiſque ſtylis, quibus in his materiis deferendum eſt.*

☞ XV. Obſervatum eſt numero ſuperiori, in Curia Romana concedi plures, gratias, ac diſpenſationes, quæ *modici momenti* dicuntur. Quod ſi parvi æſtimari debeant, cur tot edita fuerunt Decreta Conciliorum, quibus allaboratum fuit, ut diſciplina, quæ per has diſpenſationes, & conceſſiones evertitur, ſtabiliretur, vel collapſa reſtauraretur, uti & in noviſſima Synodo œcumenica Tridentina quoque factum fuit?

Præterea, ſi hæc adeo ſint *exigui momenti*, ut omnibus *indifferenter* concedantur; quid neceſſe fuit, ut Epiſcopis, quibus tamquam Apoſtolorum ſucceſſoribus plena auctoritas diſpenſandi, nec non ligandi, & ſolvendi, vigore clavium, de jure competit, & per novem ut minus ſæcula integra permanſit, auferri debuerit, & Romano Pontifici reſervari; nec non ipſos fideles ad Romanam Curiam pro illis obtinendis remitti, ac impenſis gravari oportuerit? ☜

(a) Ex his conſtat ante annum 1265. *Annulum Piſcatoris* jam notum fuiſſe; immo poſſet ſupponi ea ætate antiquior, quod obſervandum eſt adverſus continuatores *Gloſſarii* D. Ducange, qui aſſerebant anno 1731. hanc vocem ante 400. annos minime fuiſſe notum. *Annulus autem Piſcatoris* dicitur; quod illo S. Petrus, qui Piſcator erat, primus uſus fuiſſe a vulgo exiſtimetur; aut revera quod ejuſdem Divi Piſcatoris imaginem inſculptam habeant.

TITULUS VICESIMUS QUARTUS.

De Inſtituto Rugularium, & eorum Admiſſione.

CAPUT PRIMUM.

De primævo Monacorum Inſtituto, eorum Regulis, & Conſtitutionibus.

1 *Vitam Monaſtica e vita primorum fidelium originem accepit.*
2 *Probatur ex Caſſiano.*
3 *Primi Monachiſmi Auctores privata ſua electione, & inſtinctu vitam illam aſſumpſerunt.*
4 *Vita Monaſtica principaliter tantum ſpectat* privatam *Monachorum ſalutem.*
5 *Probatur auctoritate Sanctorum Baſilii, & Hieronymi.*
6 *Superiorum ex tempore data præcepta erant primitus Monachis pro* Regula.
7 *Probatur ex S. Auguſtino.*
8 *Veteres Patrum Regulæ tantum ſunt privatæ Inſtitutiones Monachis ex tempore datæ.*
9 *Etiam Regulæ Sancti Auguſtini non niſi privata inſtructio fuiſſe videtur.*
10 *Primis ſæculis vix ullæ Regulæ litteris fuere conſignatæ.*
11 *Antiquitus Regularum frequens mutatio, & plures frequenter in eodem Monaſterio receptæ.*

12. *Pri-*

Digitized by Google

12 *Primus Sanctus Benedictus Regulas mutandi licentiam tantiſper caſtigavit, & qua occaſione id factum?*
13 *Multis ſæculis nulla aut Epiſcoporum, aut Sedis Apoſtolicæ approbatis Regulæ Monaſticæ neceſſaria fuit.*
14 *Primus approbationem Sedis Apoſtolicæ requiſivit Innocentius III.*
15 *Quædam obſervantur circa approbationem Sedis Apoſtolicæ.*
16 *Non dicitur hodie vera* Religio Monaſtica, *qua non profitetur* Regulam *ex* approbatis.
17 *Olim nota non erant diſcrimina inter* Regulas *Monachorum, &* Ordinis Conſtitutiones.
18 *Primum diſcrimen quod hodie inter* Regulam, *& Conſtitutiones intercedere dicitur.*
19 *Secundum diſcrimen.*
20 *Qua occaſione creditum eſt ſolum Pontificem poſſe derogare Regulæ?*
21 *Tertium diſcrimen cum quadam reflexione.*

I. VITAM Monaſticam, præcipue Cœnobitarum, ſive in communi viventium, originem ſumpſiſſe e vita primorum fidelium, de quibus in Actibus Apoſtolorum legitur, c. 4. v. 32. *Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una: nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia*, *notavit*, & pluribus expreſſit Caſſianus.

II. Poſtquam enim tria Monachorum genera annotavit *Collat.* 18. *cap.* 4. deinde *cap.* 5. Cœnobitarum originem ita deſcribit: *Cœnobitarum itaque diſciplina, a tempore prædicationis Apoſtolicæ ſumpſit exordium. Nam talis extitit in Hieroſolymis omnis illa credentium multitudo, quæ in Actibus Apoſtolorum ita ſcribitur: Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una, nec quiſquam eorum quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia. Poſſeſſiones, & ſubſtantias vendebant, & dividebant ea omnibus prout cuique opus erat.* Et iterum: *Neque enim quiſquam egens erat inter illos. Quotquot enim poſſeſſores agrorum, aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apoſtolorum. Dividebatur autem ſingulis prout cuique opus erat. Talis, inquam, erat tunc omnis Eccleſia, quales nunc perpaucos in Cœnobiis invenire difficile eſt. Sed cum poſt Apoſtolorum exceſſum tepeſcere cœpiſſet credentium multitudo, ea vel maxime, quæ ad fidem Chriſti de alienigenis, ac diverſis gentibus confluebat, a quibus Apoſtoli pro ipſis fidei rudimentis, ac inveterata gentilitatis conſuetudine nihil amplius expetebant, niſi ut ab immolatitiis idolorum, & fornicatione, & ſuffocatis, & ſanguine temperarent, atque iſta libertas, quæ gentibus propter infirmitatem primæ credulitatis indulta eſt, etiam illius Eccleſiæ, quæ Hieroſolymis conſiſtebat, perfectionem paulatim contaminare cœpiſſet, & creſcente quotidie, vel indigenarum numero, vel advenarum, primæ illius fidei refrigeſceret fervor, non ſolum hi, qui ad fidem Chriſti confluxerant, verum etiam illi, qui erant Eccleſiæ Principes, ab illa diſtrictione laxati ſunt. Nonnulli enim exiſtimantes id, quod videbant gentibus pro infirmitate conceſſum, ſibi etiam licitum, nihil ſe detrimenti perpeti crediderunt, ſi cum ſubſtantiis, ac facultatibus ſuis fidem Chriſti confeſſionemque ſequerentur. Hi autem, quibus adhuc Apoſtolicus inerat fervor, memores illius priſtinæ perfectionis, diſcedentes a civitatibus ſuis, illorumque conſortio, qui ſibi, vel Eccleſiæ Dei remiſſioris vitæ negligentiam licitam eſſe credebant, in locis ſuburbanis, ac ſecretioribus commanere, & ea, quæ ab Apoſtolis per univerſum corpus Eccleſiæ generaliter meminerant inſtituta, privatim ac peculiariter exercere cœperunt, atque ita coaluit iſta, quam diximus diſcipulorum, qui ſe ab illorum contagio ſequeſtraverant, diſciplina. Qui paulatim tempore procedente ſegregati a credentium turbis, ab eo quod a conjugiis abſtinerent, & a parentum ſe conſortio, mundique iſtius converſatione ſecernerent, Monachi ſive Monazontes ſingularis, ac ſolitariæ vitæ diſtrictione nominati ſunt. Unde conſequens fuit, ut ex communione conſortii Cœnobitæ, cellæque, ac diverſoria eorum Cœnobia vocarentur.*

III. Ex hoc Caſſiani diſcurſu non obſcurum eſt, quod nonnulli ſalutis ſuæ ſecurius faciliuſque agendæ deſiderio ſucceſſi, privata ac propria electione, & inſtinctu ſeceſſerint, & quod hodie vocatur *Mrnachale* Inſtitutum, aſſumpſerint, eique originem dederint.

IV. Patet inſuper, hanc ſucceſſionem Monaſticam non publicum, & commune Eccleſiæ bonum (niſi in quantum privatorum virtutes, & vitæ ſanctitas, totam Eccleſiam exornant, & juvant) ſed privatum ipſorum recedentium, ſed eam vivendi normam amplectentium commodum, & emolumentum, ſive ſalutem propriam principaliter ſpectaſſe; eumque in finem a primis illis Monachis fuiſſe arreptam: quod & manifeſtum eſt ex iis, quæ paſſim a Patribus de Monachis, & eorum vivendi inſtituto dicuntur.

V. Baſilius enim, ait: *Monachorum vitæ ratio*, unum *ſibi tantummodo propoſitum habet*, animæ ſalutem, *& quidquid prodeſſe ad eum finem poteſt.*

Sanctus Hieronymus de ſe, & Vincentio Monachis loquens idem aſſerit: *Ob id enim & ego Antiochiam, & ille Conſtantinopolim, Urbes celeberrimas reliquimus, non ut te in populo prædicantem (alloquitur Joannem Conſtantinopolitanum) laudaremus, ſed ut in agris, & in ſolitudine adoleſcentiæ peccata deflentes, Chriſti in nos miſericordiam deflecteremus.* Et rurſus libros adverſus Vigilantium, hæc de Monachis habet: Mo*nachus non* Doctoris, *ſed* plangentis *habet officium, qui vel* ſe, *vel* mundum *lugeat, & Domini pavidus præſtoletur adventum; qui ſciens imbecillitatem ſuam, & vas fragile, quod portat, timet offendere, ne impingat, corruat, atque frangatur; unde & mulierum maxime adoleſcentularum vitat aſpectum, & in tantum caſtigator ſui eſt, ut etiam quæ tuta ſunt, pertimeſcat.* Verbo, perlegantur omnes omnino Patrum Regulæ Monaſticæ, videbitur, in hoc unum directas, ut Monachi propriam ſuam ſalutem, & profectum facilius ſecuriuſque, juxta normam Evangelicam, operari queant.

VI. Hinc quidquid pro temporum, locorum, & perſonarum circumſtantiis, in eum finem utilius atque opportunius videbatur, id a Præpoſitis & Superioribus ſtatuebatur. Voluntas Superiorum eis pro regula erat; atque Superioribus obedire prima Monachorum virtus, & Monaſticæ diſciplinæ fundamentum.

Neque enim primis ſæculis Monachi certam fixamque Regulam profitebantur aut promittebant; ſed quidquid ad profectum Monachorum videbatur hic & nunc conveniens, a Superioribus ordinabatur; idque Monachis pro Regula erat.

VII. De Patribus Cœnobitarum ſeu Monachorum in communi viventium ſcribit Auguſtinus, *lib.* 1. *de Moribus Eccleſiæ*, *c.* 31. *Hi Patres non ſolum ſanctiſſimi moribus, ſed etiam divina doctrina excellentiſſimi, omnibus rebus excelſi, nulla ſuperbia conſulunt iis, quos filios vocant*, magna ſua in jubendo auctoritate, magna illorum in obtemperando voluntate. *Conveniunt autem diei tempore extremo de ſuis quiſque habitaculis, dum adhuc jejuni ſunt, ad audiendum illum Patrem, & conveniunt ad ſingulos Patres terna, ut minimum, hominum millia: nam etiam multo numeroſiores ſub uno agunt. Audiunt autem increbili ſtudio, ſummo ſilentio, affectiones animorum ſuorum, prout eos pepulerit differentis oratio, vel gemitu, vel fletu, vel modeſto, & omni clamore vacua gaudio ſignificantes.*

VIII. Si quis ſeu Orientalium, ſeu Occidentalium antiquas Monachorum Regulas, quas Lucas Holſternius nuper ſub titulo *Codicis Regularum* evulgavit, attentius expenderit, non difficulter intelliget, pleraſque earum non eſſe, niſi particulares aliquibus Monachis ex tempore, aut data occaſione datas vivendi formulas, ſive privatas inſtructiones, ſucceſſu temporis aliis communicatas, & a pluribus tamquam diſciplinæ Monaſticæ utiles, & convenientes Regulas receptas; quod etiam ipſe Holſtenius in præfatione ad dictum Codicem, *cap.* 3. notavit.

Loquens quippe de antiquis Regulis in ſuo Codice contentis, ait: *Illæ a ſingulis, ut* præſens uſu poſcebat, *Patribus ſcriptæ, aliorum ſimilia cupientium ſtudiis deſcriptæ in commune proponebantur, ut ex his quique pro locorum, & nationum differentia vitam uniformi, quoad præcipua, diſciplina temperarent. Primaria ſane, & quaſi fundamentalis Monachorum Regula Evangelium erat: illa, inquam, Chriſti conſilia, quæ caſtrare ſeipſum propter regnum cælorum, quæ abnegare ſe, & crucem tollere, quæ patrem, & matrem, uxorem, agros propter Chriſtum relinquere, quæ vendere patrimonia, & dare pauperibus, ſicque nudos Chriſtum ſequi ſuadebant. Regulæ particulares nihil niſi ejus primæ, ac* univerſalis *regulæ* applicationes, *aut* declarationis, *locis, & perſonis* plerumque aptatæ *habeantur.*

IX. Quin & S. Auguſtini Regulam nunc toto orbe per tot Religioſorum virorum, ac fœminarum cœtus diffuſam, non niſi plane extemporaneam fuiſſe, quamvis in ſe digniſſimam, ſcriptionem, ad unius ſolius Parthenonis uſum, in quo ipſa ſancti Doctoris ſoror præpoſita fuerat, obſervat R. P. Papebrochius ad vitam S. Alberti, 8. Aprilis. *Etenim, ait, neque Poſſidius, qui vitam Magiſtri ſui ſcripſit, neque ipſe Sanctus Doctor, ex cujus ſcriptis plurima pars rerum ab eo geſtarum nobis inneteſcit, uſpiam mentionem fecere curæ impenſæ Sanctimonialibus per regulæ ſcriptionem, & ipſa regula nuſquam inter Auguſtini ſcripta numeratur: licet Poſſidius poſt vitam catalogum texuerit omnium, quorum potuit notitiam conſequi, etiam ſingularium epiſtolarum, adeo ut videatur plane extemporanea, quamvis in ſe digniſſima, fuiſſe ſcriptio; cujus, tamquam alium deinceps uſum non habituræ, exemplar ſervare S. Doctor neglexerit, & tamen ex illis aliquando producta anguſtiis quantam approbationem non retulit.*

☞ Verum Pater Sebaſtianus a ſancto Paulo Ordinis beatæ Mariæ de Monte-Carmelo in *exhibitione errorum*, quos in Actis Sanctorum per Papebrochium evulgatis ſe reperiſſe contendit, inter alios exhibet & hunc *art.* 13. *Papebrochius cum Eraſmo Roterodamenſi, ſancti Auguſtini regulam negat eſſe ſcriptam viris.*

Huic *errorum exhibitioni* reſponſionem apologeticam reponens Papebrochius oſtendit in reſponſo ad dictum *articulum* 13. non ſolum Eraſmum Roterodamenſem (uti prætendere videbatur P. Sebaſtianus, ſed & plures alios viros doctiſſimos id aſſeruiſſe; quod & pluribus ibidem relatis eorum textibus evincit; una notans ſancti Auguſtini Regulam *viris* demum aptatam fuiſſe per ſanctum Benedictum Abbatem Monaſterii Anianenſis, qui ſæculo IX. *Concordiam Regularum* compilavit, & plures alias regulas ſeu inſtructiones primitus ſolis fœminis datas, *viris* adaptavit; uti obſervat Papebrochius. ☜

X. Itaque recte obſervavit Haeftenus, Diſquiſit. Monaſt. *lib.* 1. *Tract.* 1. *Diſquiſit.* 2. quod *primis ſæculis vix ullæ litteris conſignatæ fuerint Regulæ, & ipſimet Regularum Conditores, ait, antequam eas ſcriberent, communi tantum traditione, conſuetudine, & uſu ſuos regebant; eratque iis* Superioris imperium inſtar vivæ cujuſdam Regulæ, *ſicut Regula mutus quidam Superior.*

XI. Hinc antiquitus mutatæ paſſim Regulæ, & plures etiam in eodem Monaſterio non raro ſervatæ, uti de Athanenſi teſtatur Gregorius Turonenſis, *lib.* 10. *hiſt. cap.* 29. in quo, ait, ſervatas *fuiſſe Regulas Sancti Baſilii, Caſſiani, & reliquorum Abbatum*, detractis ſcilicet & uſurpatis iis, quæ pro locorum ac temporum conditione intempeſtiva, aut opportuna videbantur.

XII. Si viro erudito Joanni Mabillonio credimus, vagam illam Regulas mutandi licentiam primus tantiſper caſtigavit Sanctus Benedictus, cujus diſcipulis ſuſceptam ſemel Regulam abdicare numquam fas fuit. *Id vero inde proceſſit, ait Mabillonius, quod cum ſanctiſſimus Legiſlator primus aut certe inter primos, ſolemnis profeſſionis formam, modumque præſcripſerit; intra profeſſionis terminos incluſerit Regulæ ſuæ obſervationem, a qua deinceps recedere non liceat.* In præfatione ad primam partem ſæculi IV. Benedictinorum, *num.* 53.

Obſervat vero Holſtenius in citata præfatione, quod nec *ipſe* S. Benedictus. „ Regulam univerſalem ſuis ubique omnibus pro-

mulgarit; ſed *peculiarem* dumtaxat Caſſinenſi Cœnobio, cui præ-
„ erat: quæ inde *privata* diligentia deſcripta, & imitandi ſtudio
„ publicata eſt.

☞ Quandoquidem admodum varius ſit hominum genius; atque pro varietate temporum & locorum, plurima conveniant uni populo, & non alteri, pro climatis, & morum diverſitate, non ſine fundamento ambigi poſſet, num diſciplina, quæ inter primos Monachos viguit, nimirum regulam & normam vivendi pro cujuſque Monaſterii, & temporum ac locorum conditione moderandi & præſcribendi (de qua ſuperius) non foret convenientior, quam hodierna, quæ ſub una generali Regula univerſum Ordinem, per diſſitas inter ſe Provincias diffuſum immutabiliter vigore ejuſdem profeſſionis obſtringit; ſignanter quoad ea, quæ vitæ monaſticæ, & trium votorum ſolemnium ſubſtantiam non attingunt. ☜

XIII. Quia ergo Monachorum Regulæ a Præpoſitorum voluntate primitus dependebant, mirum non eſt, ſi antiquis Patrum Regulis, nec Epiſcoporum, neque Sedis Apoſtolicæ approbatio vel confirmatio appareat (*a*).

XIV. Primus Innocentius III. in Concilio Lateranenſi in *cap. fin. tit. De Religioſis Domibus*, decrevit, ut *qui voluerit religioſam domum de novo fundare, Regulam & inſtitutionem accipiat de approbatis*.

Hoc Decreto vetitum creditur, ſine auctoritate ſeu approbatione Sedis Apoſtolicæ novam Religionis *Regulam* condere: diciturque ipſe Innocentius III. Beato Dominico Ordinis ſui confirmationem petenti reſpondiſſe, ut Regulam aliquam *approbatam* eligeret, quam & elegit, nimirum Regulam S. Auguſtini, quæ tum totius Eccleſiæ conſenſu recepta & probata erat.

☞ XV. Verum circa hanc receptam opinionem duo ſunt obſervanda. Primum ad veram Religionem nec hodie requiri, ut ipſa Religio ſive inſtitutum cum omnibus ſuis conſtitutionibus per Sedem Apoſtolicam ſit approbata, vel confirmata, ut reputetur vero Religio, & in ea profeſſi veri Religioſi, vel Religioſæ, etiam ad effectum dirimendi matrimonium, poſt emiſſum in ea votum caſtitatis; ſed ſufficere, quod emittant profeſſionem juxta *Regulam* per Sedem Apoſtolicam expreſſe vel tacite approbatam, puta ſanctorum Auguſtini, Baſilii, Benedicti, Franciſci, &c. ſub quibus paſſim omnes, licet inſtituti admodum diverſi, Ordines tam virorum quam mulierum militant, & pro veris Religioſis reputantur, tametſi aliquorum inſtitutum nunquam per Sedem Apoſtolicam ſciatur probatum.

Secundo notandum, quod ea Sedis Apoſtolicæ approbatio ſive confirmatio, quæ hodie neceſſaria reputatur, ut vera ſit Religio, & in ea profeſſi habeantur veri Religioſi, nequaquam extulerit hodiernum Monachorum ſive Regularium Inſtitutum, vel profeſſionem ſupra priſtinos Monachos, quorum Regulæ auctoritate Sedis Apoſtolicæ, aut etiam Epiſcoporum non erant approbatæ; nec iſta approbatio modernos Religioſos in aliam Monachorum ſive Regularium ſpeciem mutavit.

Hæc enim vel Pontificia vel Epiſcopalis approbatio Regulæ vel Inſtituti Monachalis nihil ipſi Regulæ vel Inſtituto addit, ſed dumtaxat eum in finem poſterioribus ſæculis requiri cœpit ut provideretur, ne ſub prætextu novæ Religionis improba conventicula in Eccleſiam irreperent.

Hinc tandem & Principes noluerunt ad ſuas ditiones ſine ſua licentia admitti novos Ordines, aut Monaſteria, ne ſub titulo Religionis intrarent hominum conventicula reipublicæ ſuæ minus convenientia, uti infra oſtendemus.

Itaque hodierni Religioſi Regulam approbatam per Sedem Apoſtolicam profeſſi manent nihilominus in ordine laicorum non minus quam veteres Monachi.

Similiter nec hodie per ſolam religioſam profeſſionem Monachi ad Ordinem Hierarchicum magis pertinere noſcuntur, quam priſtini illi Monachi, qui ſe in ſimplici laicorum ſtatu conſiſtere exiſtimabant, donec ab Epiſcopis per ordinem Clericalem & Hierarchicum ordinati eſſent; credebantque ſe per eam ordinationem in alium ſtatum & ordinem translatos, & ſe tunc Monachatum exuiſſe cenſebant, uti in decurſu hujus operis non ſemel annotabitur. ☜

XVI. Quin ſi quæ mulierum aut virorum hodie congregatio ſit, quæ privatam ſibi vivendi Regulam præſcripſerit, atque illam profeſſi, vitam ſolitariam etiam cum emiſſione trium votorum agant, nequaquam dicetur Religio; neque *vota* in illa emiſſa dicentur vota *ſolemnia* Religionis; eo quod Regulæ & Religionis approbatio deſit.

XVII. Ad hæc quamdiu Monachis præcepta & ordinationes Superiorum pro Regula fuerunt, quidquid pro bono diſciplinæ & vitæ Monaſticæ obſervantia a Præpoſitis ordinabatur, vice *Regulæ* erat: neque nota erant diſcrimina inter *Regulam* Monaſticam, & inter Conſtitutiones Ordinis, quæ poſtrema ætas invexit; quorum hæc præcipua a recentioribus allegantur.

XVIII. Primum deſumitur a diverſitate auctorum. Regulæ enim dicuntur, quæ a SS. Patribus Ordinum Fundatoribus, aut aliquibus Epiſcopis jam pridem præſcriptæ ſunt, & ipſi profeſſionis formulæ ſolent ſub nomine *Regulæ* includi. Conſtitutiones vero dicuntur, quæ a Capitulis generalibus, aut Ordinum Congregationibus, diverſis temporibus emanarunt.

XIX. Secundum diſcrimen deſumitur a duratione vel perpetuitate. Regula enim vix aut ne vix quidem mutari ſolet: Conſtitutiones vero pro temporum & locorum varietate non raro mutantur. Unde S. Antoninus *parte* 1. *tit.* 16. *cap.* 1. §. 4. ex Joanne Andrea ſcribit, quod Regulæ mutari non poſſint, niſi a Summo Pontifice: Conſtitutiones vero mutari queant per Prælatos Religionum, qui tantæ ſunt auctoritatis, quantæ fuerunt eas inſtituentes. Hanc S. Antonini ſententiam veram eſſe, moderna Religioſorum Praxis evincere videtur. Paſſim enim Religioſi Ordines poteſtate mutandi ſuas Conſtitutiones ſive Statuta utuntur; Regulam vero mutandi nequaquam.

☞ XX. Quod ſoli Pontifici credatur eſſe auctoritas derogandi Regulæ, aut ſuper ea diſpenſandi, ut modo aſſerebat Sanctus Antoninus, id veriſimiliter invaluit, poſtquam creditum fuit, nullam eſſe proprie dictam Religionem, niſi in qua emittitur profeſſio juxta Regulam a Sede Apoſtolica approbatam.

Poſtquam enim receptum fuit, Regulam debere eſſe a Sede Apoſtolica approbatam, ut vera ſit Religio; neque verus ſit Monachus vel Religioſus, qui juxta Regulam ſic approbatam profeſſionem non emiſit; conſequens viſum fuit, neminem præter Pontificem in Regula ſic approbata poſſe diſpenſare. Ut proinde hæc inter Regulam & Conſtitutiones Ordinis differentia, quoad perpetuitatem, demum circa ſæculum XIII. invaluiſſe videatur, una ſcilicet cum opinione eam Sedis Apoſtolicæ confirmationem requirente ut vera & proprie dicta Religio habeatur, atque eam profeſſi reputentur veri & proprie dicti Religioſi. ☜

XXI. Tertium diſcrimen nonnulli conſtituunt inter Regulam, & Conſtitutiones; quod illa arctius, & ſub graviori culpa obliget, quam hæ. Et quidem apud Patres Diſcalceatos declaratum eſt (uti ex eorum Statutis refert Haeftenus loco citato *Diſquiſ.* 3.) Regulam, exceptis votis & Officio divino, ad culpam tantum venialem obligare. Conſtitutiones autem non ad culpam, ſed ad pœnam impoſitam, vel a Superiore imponendam, niſi contemptus adſit, aut contrarium ejus quod ſtatuitur, ex natura ſua, aut aliunde culpa ſit.

Quidquid ſit, circa hoc Regulam inter & Conſtitutiones diſcrimen, illud indubitatum, neque hoc, neque præcedentia diſcrimina inter Regulam, & Conſtitutiones antiquitus nota fuiſſe; nullumque in Canonibus, aut Patrum ſcriptis illorum diſcriminum eſſe veſtigium; ſed jam pridem ipſis Monachis omnia Superiorum Statuta in pari fuiſſe veneratione.

CAPUT II.

Multis ſæculis Ordinum Monaſticorum ignota diverſitas; quomodo poſtmodum inducta; & quomodo reſtricta novorum Inſtitutio?

1 *Varietas circa exteriorem diſciplinam, diverſitatem Ordinum primitus non faciebat.*
2 *Una erat Monachorum ſocietas, & facilis de uno Monaſterio ad aliud tranſitus.*
3 *Uniformitatem Monachorum duraſſe uſque ad ſæculum* XI. *obſervarunt Lucas Holſtenius, & Chriſtianus Lupus.*
4 *Primus Benedictinos ab aliorum Ordinum Monachis diſcrevit Trithemius; optandumque ut hodie ſuper hac diſcretione quæſtiones ceſſarent.*
5 *Diverſitas Ordinum a S. Odone incepiſſe videtur.*
6 *Sæculo* XI. *& ſequenti multum invaluit.*
7 *Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. novum Ordinem inſtitui vetuit, & quare?*
8 *Hoc Decretum non obſervatum.*
9 *Prædictum Decretum renovavit Concilium Lugdunenſe ſub Gregorio X.*
10 *Etiam poſt hoc Concilium nimia Religionum excreſcentia.*
11 *Primi approbationem ſui Ordinis a Sede Apoſtolica petierunt Sancti Dominicus, & Franciſcus.*
12 *Quare requiratur approbatio Sedis Apoſtolicæ?*
13 *Approbatio novæ Religionis hodie Sedi Apoſtolicæ eſt reſervata.*
14 *Quis hodie hujus approbationis effectus?*

I. QUAMQUAM olim etiam inter Monachos pro temporum, & locorum varietate, varia eſſet exterior aliquantulum diſciplina, prout hanc illamve Monaſteriorum Præpoſiti Monachis magis convenire judicabant; nullam tamen hæc exterior diſciplinæ varietas, Ordinum diverſitatem inducebat; ita nimirum ut ob eam diverſi, ac diſtincti Monachorum Ordines haberentur, ſicut in uno profeſſi libere ad alium tranſire non poſſent.

II. *Una quippe erat eorum ſocietas (ait Mabillonius in præfatione ad primam partem ſæculi IV. Benedictinorum* num. 52.) *facilis, & promiſcuus in alia Monaſteria Monachorum invicem cum Præfectorum licentia commeatus: tametſi omnia ſeparata erant; ſed una charitatis lege confœderata. Primaria vitæ Monaſticæ Regula erat abdicatio rerum omnium, tum propriorum ſtudiorum, qualis in Evangelio præſcribitur. Ad hæc ſeceſſio a ſæculi tumultu: Officia divina ſtatis horis, obedientia ſumma, juge ſilentium, labor manualis, ciborum tenuitas, & delectus, corporis caſtigatio, delictorum etiam levium pœnæ graves; in ſumma, propriæ ſalutis una fere & maxima cura; pro aliena continentes, ac ſollicitæ preces; pro Eccleſia etiam ſuſcepti labores, ubi poſtulabat charitas, aut neceſſitas. Legumlatorum omnium Regulæ eo ſpectabant: & quæ ad id magis conducere videbatur, eam ſuſcipiebant Monachi cujuſque Monaſterii pro Rectorum arbitrio, & voluntate apud Occidentales, ſeu Latinos.*

III. Hanc Monachorum uniformitatem uſque ad ſæculum XI. perduraſſe obſervavit quoque Vir eruditus Lucas Holſtenius in *præfatione ad Codicem Regularum*; aſſeritque, diverſitatis Ordinum, qualis hodie inter varios Ordines præſertim Mendicantium cernitur, ne veſtigia quidem ſibi ante annos ſexcentos apparere: „ Quocumque intueor, inquit, *uniformem* ubique Monachatus ratio-
„ nem, & *facilem*, ac *promiſcuum* invicem tranſitum, mutuum-
„ que commeatum profeſſionum, & Cœnobiorum, cerno. Orien-
„ tales Monachi, quando in Occidentem venerant, cum ibi pro-
„ fitentibus religioſam vitam ſine diſcrimine cenſebantur: viciſſim
„ Occidentales in Oriente; quod cum innumeris exemplis demon-
„ ſtrari

(*a*) Conſtat tamen ineunte nono ſæculo Regulam Canonicorum Regularium non fuiſſe poſitam in voluntate Præpoſitorum; approbata illa fuit in Comitiis Imperii generalibus, anno 816. Aquiſgrani habitis; ubi adfuerant Imperator, Præſules, & Proceres omnium Ordinum. Et in celebri illo Conventu fuit injuncta illius Regulæ obſervatio.

Digitized by Google

,, ſtrari poſſit, unum tantum hic afferam Caſſiani, & Germani
,, Gallorum Monachorum, qui Ægypti Monaſteria peragrarunt,
,, Inſtituti Monaſtici cognoſcendi cauſa, & animo in patriam re-
,, ferendi hauſtam inde notitiam diſciplinæ, in ſuum & popularium
,, ſuorum uſum, unde ſatis apparet exiſtimaſſe ipſos unum eſſe in
,, commune omnium ubique Monachorum modum, & uſum Reli-
,, gionis profitendæ.

Nullos fuiſſe *diverſos* Monachorum Ordines tempore Gregorii VII. id eſt, ſub finem ſæculi XI. annotavit quoque Chriſtianus Lupus *tom. 5. Schol. pag.* 279.

IV. Et Mabillonius in *citata præfatione num.* 50. aſſerit, neminem Antiquorum, qui de Monachis ſcripſere, Benedictinos ab aliis uſquam diſcreviſſe ante Trithemii ætatem; id eſt, ante finem ſæculi XV.

Optandum, ut & hodie ceſſarent inutiles illæ altercationes, quæ de Sanctis certo Ordini vindicandis præter modum excitari, ac progredi ſolent: vigeretque charitas veterum Monachorum, quibus unus Ordo erat, ſicque eadem ſocietas; atque omnes invicem æquali charitate complecterentur.

V. Circa ſæculum X. per Sanctum Odonem Abbatem Cluniacenſem, quem Flodoardus in Chronico ad annum 942. *multorum reſtauratorem Monaſteriorum, ſanctæque Regulæ reparatorem* appellat, erecta fuit Cluniacenſis Congregatio, propriis Ritibus adſtricta Regulæ S. Benedicti. Tunc quæ priſcos Ritus retinebant Monaſteria, alterius Ordinis dici cœperunt, tametſi ejuſdem Regulæ unione confœderata; ſed exigua erat hæc diverſitas.

VI. At ſæculo XI. Carthuſienſi, Camaldulenſi, Vallumbroſa, Grandimontenſi, ac Ciſtercienſis familiis exortis, major facta Monachorum diſcretio, ob varias veſtes, aut Regulas, varioſque ritus, quibus ſingulis utebantur. *Nigros* appellabant veteres Benedictinos; Ciſtercienſes primum *griſeos*, tum *albos*, ſeu *candidos*. Hinc S. Bernardus in Apologia ad Guillelmum Abbatem: *Unum Ordinem profeſſione teneo, cæteros charitate*.

Hoc vero ſæculo, ac ſequenti ita multiplicari Religiones, totque novæ continuo exurgere cœperunt, ut ex earum multitudine, & varietate confuſio in Eccleſia timeretur, quin & ſubinde ne ſub ſpecie virtutis, ac Religionis ſuperſtitio, immo & hæreſis, ac impietas nonnunquam ſe intermiſcerent; quemadmodum in illis, qui ſe *Humiliatos*, aut *Pauperes de Lugduno* vocabant, compertum fuit; quos Lucius III. in *cap. 9. de Hæreticis*, In *Integra*, tamquam hæreticos damnavit.

VII. Itaque his providere volens Eccleſia, ſub initium ſæculi decimitertii in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. ſtatuit: *Ne nimia Religionum diverſitas gravem in Eccleſiam Dei* confuſionem *inducat, firmiter prohibemus, ne quis de cætero novam Religionem converti voluerit, unam* de approbatis *aſſumat*. Refertur in *cap. 9. fin. tit. de Religioſis Domibus*.

Meminit hujus Decreti Matthæus Pariſienſis ad annum 1246. ſcribens: *In quo Concilio* (*Lateranenſi*) *poſt Ordines* Prædicatorum, *&* Minorum *initiatos, & auctorizatos, irrefragabiliter ſancitum, & ſtatutum fuit, aſſenſum Fratribus Cardinalibus, cum tota ſacri Concilii Univerſitate præbentibus, ne ex tunc amplius* novi *Ordines adinvenirentur, vel adinventi admitterentur, ne ſcilicet authentici, ac jam recepti Ordines vileſcerent, ſpreti, & ſimiliter damnificati*.

VIII. Verum non obſtante hoc Conciliari Decreto, variæ nihilominus ac novæ quotidie Religiones exoriebantur; *admirantibus, immo obſtupentibus* (*ait Matthæus Pariſienſis* loco citato) *viris ſapientibus, & diſcretis, ſuper tot* novis *Ordinibus quotidie exorientibus, & emergentibus, quod ſpretis Beatiſſimi* Benedicti *pleni ſpiritu omnium Sanctorum, & magnifici Auguſtini diſciplinis, contra Statutum Concilii ſub glorioſæ memoriæ Domino Papa Innocentio III. celebrati, tot viri litterati ad inauditos ac noviter inventos Ordines ſubito convolarunt*.

IX. *Cum igitur contra Decretum Concilii Lateranenſis non ſolum importuna petentium inhiatio Religionum multiplicationem extorſiſſet* (*uti loquitur Concilium Lugdunenſe ſub Gregorio X.*) *verum etiam præſumptuoſa temeritas diverſorum Ordinum præcipue Mendicantium* (*quorum nondum approbationis meruere principium*) *effrænatam quaſi multitudinem adinveniſſet: repetita Conſtitutione idem Concilium diſtrictius inhibuit* (*a*), *ne aliquis de cætero novum Ordinem, aut Religionem adinveniat, vel habitum novæ Religionis aſſumat. Cunctas affatim* (*b*) *Religiones, & Ordines Mendicantes poſt dictum Concilium adinventos, qui nullam confirmationem Sedis Apoſtolicæ meruerunt, perpetuæ prohibitioni, ait, ſubjicimus, & quatenus proceſſerant, revocamus*. Refertur in *cap. Unico de Religioſis domibus in VI*.

X. Ingentem numerum Religionum Mendicantium per hoc Decretum reduxiſſe Concilium, notat Fagnanus: *cum tamen, ait, ab eo tempore uſque adeo excreverint, ut a multis viris piis Apoſtolicæ Sedis proviſio hac in re deſideretur*. Ad *cap. Cum ſit ars tit. de ætate, & qualit. Ordinand. num.* 15.

XI. Monet Cardinalis Bellarminus *lib. 2. de Monachis cap.* 4. ante Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. Ordinis ſeu Religionis novæ inſtitutionem non indiguiſſe approbatione, ſeu confirmatione Sedis Apoſtolicæ; primoſque fuiſſe SS. Dominicum, & Franciſcum, qui ſui Ordinis confirmationem petierunt; una monens, Innocentium III. ad edendum jam dictum Decretum, permotum fuiſſe, ob periculum Eccleſiæ imminens, ſuperſtitionum, ac rituum a Catholica, & ſolida pietate alienorum, ſi cuilibet privato novam Religionem inſtituere liceret.

XII. Si ergo Bellarmino credimus. Sedis Apoſtolicæ approbatio requiritur vice teſtimonii, quo conſtet, ex judicio Sedis Apoſtolicæ, novum hoc Inſtitutum nihil a doctrina Evangelii, aut Eccleſiæ diſſentaneum continere.

(*a*) In Textu legitur *inhibentes*.
(*b*) *Affatim*, id eſt, *Generaliter*.

XIII. Quidquid ſit, id certum eſt, nullam hodie Religionem de novo inſtitui, aut admitti poſſe, ſine Sedis Apoſtolicæ prævia approbatione, ſeu confirmatione, atque admiſſionem, & inſtitutionem novæ Religionis numerari inter cauſas Sedi Apoſtolicæ reſervatas.

XIV. Declaravit inſuper Bonifacius VIII. in *cap. Unico de Voto in VI.* votum Religionis demum eſſe *ſolemne*, atque ad dirimendum Matrimonium contractum efficax, *per profeſſionem tacitam, vel expreſſam, factam alicui de Religionibus per Sedem Apoſtolicam approbatis*.

,, Ergo, ait Gloſſa, ſi profitetur Religionem non approbatam,
,, ſi poſtea contrahat, tenet Matrimonium: quod verum puto (per-
,, git Gloſſa) etiamſi, quando profitebatur, credebat illam appro-
,, batam.

Neque juxta modernam diſciplinam, *Regulares*, ſive *Religioſi* dicuntur, tametſi in communi vivant, & tria vota Religionis emittant, ſi ea non emittant in Religione *approbata*; uti obſervat Zypæus ad *tit. de Regularibus*. Elenchum Ordinum approbatorum habemus apud Miræum ad calcem *Codicis Regularum*.

CAPUT III.

De nova conſtructione Monaſteriorum.

1 *Nova Monaſteria ſine conſenſu Epiſcopi loci extrui non poſſunt.*
2 *Hæc diſciplina hodie magis, quam olim neceſſaria.*
3 *Eam innovavit Synodus Tridentina.*
4 *Cauſa cognita, & auditis intereſſe habentibus, conſenſum dare debent Epiſcopi.*
5 *Regulares aliorum Ordinum in eodem loco exiſtentes audiendi.*
6 *Locorum Incolæ audiendi.*
7 *Hæc conformia moribus Belgicis.*
8 *Expendendum num incolæ ſufficientes ſint novis, & antiquis intertinendis.*
9 *Eccleſiarum Parochialium Æditui, & Paſtores audiri debent.*
10 *Multiplicatio Monaſteriorum nocere poteſt Eccleſiis Parochialibus, & quo ex capite?*
11 *Jam pridem Principis conſenſus expetitus.*
12 *Hic etiam hodie neceſſarius eſt.*
13 *Hujus conſenſus vindicias adverſus Paulum V. propugnavit Venetorum Reſpublica.*
14 *Moribus noſtris in admiſſione novi Conventus adjici ſolent variæ modificationes.*
15 *Modificatio adjecta admiſſioni PP. Societatis in Galliam, & Belgium, de non præjudicandis juribus Ordinariorum, & Parochorum.*
16 *Hæc clauſula ſolet in omni paſſim admiſſione addi.*
17 *Variæ modificationes adjectæ admiſſioni PP. Oratorii ad Urbem Rothomagenſem.*
18 *Variæ conditiones adjectæ per Concordata inter Parochum, & Regulares in admiſſione Conventus, quoad jura Parochialia, & celebrationem divini Officii.*
19 *Interdum modus adjicitur facultati quæſtuandi, & numerus admittendorum Fratrum limitatur.*
20 *Reſtringitur facultas recipiendi temporalia eorum, quæ Monaſterium ingrediuntur.*
21 *In omni paſſim Regularium admiſſione hujuſmodi modificationes, & reſtrictiones adjectæ fuerunt.*
22 *In admiſſione novi Conventus merito examinatur, num diſciplina Regularis in Ordine illo vigeat.*
23 *Sacra Congregatio interdum ſuſpendit receptionem Novitiorum ob collapſam diſciplinam.*
24 *Rex Galliæ aliquando inſtitit, ut non admitterentur Novitii, niſi priſtina diſciplina eſſet reſtituta.*

I. ,, PLACUIT (ait Synodus Chalcedonenſis *Can.* 4.) nullum qui-
dem uſquam ædificare, aut conſtruere *Monaſterium*, vel
,, Oratorii domum, præter *conſcientiam civitatis Epiſcopi*.

,, Eſt antiquus (inquit Lupus ad dictum Canonem atqui apud
,, Orientales in deſuetudinem abierat, Canon. Etenim hac Syno-
,, do dudum prior Sanctus Auguſtinus nullum in Africa Monaſte-
,, rium conſtituit, niſi de licentia Epiſcoporum. Cauſam ſcribit
,, S. Ivo Carnotenſis Epiſcopus in litteris ad Goffredum Abbatem
,, Vindocinenſem: *Omnis traditio Religionis novitate, ac raritate*
,, *viget & floret; antiquitate, & numeroſitate, niſi diſtricte lige-*
,, *tur, & ſervetur, frigeſcit ac vileſcit*. Gentis multiplicatio læti-
,, tiæ magnificationem quandoque ſubnervat. Quocirca non niſi
,, ſub Epiſcopali oculo, & examine congruit Monaſteria multipli-
,, cari (*c*).

II. Hæc diſciplina hiſce noſtris temporibus magis neceſſaria eſt eo titulo; quod Monachi, ſive Religioſi præſertim Ordinum Mendicantium hodie amplius, quam olim hierarchicis functionibus applicentur, immo tamquam Epiſcoporum, & Paſtorum copiæ auxiliares reputentur. ,, Ordinariorum quippe eſt (uti bene advertit
,, Zypæus, *tit. de Regular. num.* 35.) in ea ſtatione quemque col-
,, locare, quam non admittendorum commoditas, qui non ſibi,
,, ſed ovibus paſcendis opportuna quæſituri veniunt, ſed ſalus po-
,, puli ab eo requirit.

III. Qua-

(*c*) Carolus Magnus juſſit, ut illud Decretum executioni mandaretur, ut conſtat art. 22. Primi Capitularis, quod dedit anno 789.

Ante Caroli Magni ætatem, Concilium Agathenſe an. 506. celebratum, ſtatuerat his verbis Can. 27. ,, Monaſterium novum niſi Epiſcopo aut permittente, ,, aut Probante, nullus incipere aut fundare præſumat". Ea lex obſervata ſemper fuit in Galliis; ut fuſius probatur in novis Cleri Gallicani Commentariis Tom. 4. *tit.* 1. *des Miniſtres de l'Egliſe qui ſont Reguliers*, cap. 4.

Digitized by Google

III. Quapropter Canonicam hanc diſciplinam injuria temporum collapſam renovare, haud dubitavit Synodus Tridentina *ſeſſ.* 25. *de Regularibus cap.* 3. ſtatuens, ,, Ne de cætero ulla Monaſteria, ,, ſeu virorum, ſeu mulierum erigantur ſine *Epiſcopi*, in cujus Diœ- ,, ceſi erigenda ſunt, licentia prius obtenta.

IV. Hujus ſaluberrimi Decreti executionem plures Romani Pontifices editis Conſtitutionibus urſerunt; atque inter cæteros Clemens VIII. in Conſtitutione, quæ incipit, *Quoniam ad inſtitutum* 99. in Bull. Rom. Atque inſuper addit: Locorum *Ordinarios* non ,, poſſe licentiam ad novos Conventus cujuſque Ordinis Mendican- ,, tium, in civitatibus, & locis ordinariæ eorum juriſdictioni ſub- ,, jectis erigendos impertiri, niſi *vocatis*, & *auditis* aliorum in iiſ- ,, dem civitatibus, & locis *exiſtentium Conventuum Prioribus*, ſeu ,, Procuratoribus, & aliis *intereſſe* habentibus, & cauſa ſervatis ,, ſervandis cognita, conſtiterit, in iiſdem civitatibus & locis *no-* ,, *vos* hujuſmodi erigendos Conventus, ſine aliorum detrimento ,, *commode* ſuſtentari poſſe.

V. ,, Ut ita, ait Zypæus, novis admiſſionibus gratificatio fieret, ,, ut veteribus penuriam, egeſtatem & famem non ingereret.

Hanc Clementis Conſtitutionem Paulus V. an. 1618. obſervari injunxit Epiſcopis Belgii, litteris ad eos datis, ait Zypæus. *tit. de Regul. num.* 35. eamque innovans Gregorius XV. per Bullam quæ incipit, *Cum alias* 31. in Bull. Rom. addit; ,, Ne ,, de cætero ullum Monaſterium, aut domus cujuſcumque Ordinis, ,, aut Inſtituti de novo erigatur, niſi in eo *duodecim* ſaltem Fra- ,, tres, aut Monachi ſeu Religioſi inhabitare, ac ex reditibus, & ,, conſuetis eleemoſynis ſuſtentari valeant, ac Priores, ſeu Procu- ,, ratores aliorum Monaſteriorum, non ſolum in prædictis, ſed e- ,, tiam in aliis per quatuor millia paſſuum circumvicinis locis, ad ,, id vocati, & auditi fuerint, ac tali erectioni conſenſerint; vel ,, alias Ordinariis locorum conſtiterit, Religioſos Monaſterii, vel ,, Conventus ſic erigendi, abſque detrimento Religioſorum in Mo- ,, naſteriis, ſeu Conventibus antea in civitatibus, ſeu locis hujuſ- ,, modi erectis degentium; ibi in numero duodecim commode, & ,, & congrue manuteneri, & ali poſſe.

VI. ,, Si vero novi Conventus, Domus, Congregatio, vel So- ,, cietas hujuſmodi inſtituendæ erunt; nullique alii Regulares ini- ,, bi reperiantur, Ordinarii locorum (pergit Gregorius XV.) nihi- ,, lominus diligenter inquirant, an locorum *Incolæ*, & habitatores, ,, quorum & *conſenſum* requirant, ac adhibeant, hujuſmodi duo- ,, decim Religioſos in Conventibus, ut præmittitur, inſtituendos, *commode* alere, & manutenere valeant.

☞ Conſtitutionem Gregorii XV. de non conſtruendis novis Monaſteriis ſine conſenſu Ordinarii renovavit Urbanus VIII. per Bullam, quæ incipit *Romanus Pontifex*, quæ & in Belgio placetata habetur integra, *Par.* 3. *Edict. Fland. lib.* 1. *Rub.* 4. In hac Bulla Pontifex revocat quaſcunque licentias a Romanis Pontifex revocat quaſcunque licentias a Romanis Pontificibus quocumque modo obtentas citra conſenſum Ordinarii; nec non formam ibidem præſcripſit, juxta quam nova Monaſteria ædificanda ſunt.

Inſinuat inſuper Urbanus idcirco cenſuiſſe revocandas licentias a ſuis prædeceſſoribus indultas, eo quod per has indulgentias Decreta enervarentur; immo quodammodo inutilia, & ſine effectu redderentur.

Si ſerio expenderentur licentiæ, & indulta, quæ paſſim per Pontifices conceduntur, ſeu potius per ſub & obreptionem, vel nimiam etiam importunitatem extorquentur, appareret per ea frequenter Decreta Conciliorum, & Romanorum Pontificum ænervari, & quodammodo inutilia reddi.

VII. Hæc omnia & Belgicis, vicinarumque Provinciarum moribus conſona ſunt. Neque enim novi Conventus, aut Domus Religioſorum, præcipue Mendicantium ſolent admitti, niſi prius auditis Conventuum, Domorum, & Congregationum Regularium, ſignanter Mendicantium præexiſtentium Superioribus, aut Procuratoribus: atque inſuper Incolis loci, in quo de novo Conventus, aut Domus conſtituenda eſt.

VIII. ,, Expendere debemus (ait Carolus Fevret, *Tract. de Abu-* ,, *ſu lib.* 2. *cap.* 1. §. 10.) num Conventus, quorum nova conſtru- ,, ctio prætenditur, ſint dotati, & utrum civitates ſint amplæ, ,, & abundantes, ut queant & novis, & antiquis Conventibus ,, ſufficere. Nam in parvis civitatibus recipere multitudinem Con- ,, ventuum Fratrum Mendicantium, eſt extrahere panem e mani- ,, bus pauperum, & ſuffocare avitam pietatem per novam: opor- ,, tet ſanguinis extractionem attemperare viribus ægri, efficereque ,, ne pietas in quamdam degeneret inhumanitatem, mendico ſuum ,, auferendo panem, ut alteri detur.

IX. Præter locorum Magiſtratum, & Incolas, qui in *Corpore*, ut ajunt, congregati, novi Conventus, ſeu Domus extructioni conſentire debent, inſuper audiendi omnes intereſſe *habentes*; uti loquitur Clemens VIII. in præcitata Conſtitutione.

His in primis accerſendi ſunt Parochialium Eccleſiarum Rectores, & Magiſtri.

Eccleſiæ Parochiales ſunt priſtinæ, & primitus conſtructæ Eccleſiæ; ac per conſequens, ait Carolus Fevret, loco citato §. 11. præcipue earum intereſt; quia populus ineſcatus novitate, facile abſtrahitur ab ea aſſidua frequentatione, quam Eccleſiæ Parochiali tamquam matri, quæ eos per Baptiſmum genuit, debent. Tantum autem Parochiali Eccleſiæ decreſcit, quantum diminuto concurſu accedit aliis. Quapropter, ceſſante neceſſitatis cauſa, non debent novæ Eccleſiæ, & Monaſteria in præjudicium Eccleſiarum Parochialium ædificari; uti poſt Gloſſam in *cap.* 1. *tit. de Novi operis nunt.* tradit Panormitanus ad *cap.* 5. *tit. de Ædificand. Eccleſ.*

X. Quantum Parochialibus Eccleſiis, quæ olim maxime floruerunt; & in quibus extruendis, ac dotandis Fidelium avita pietas eluxit, Fratrum Mendicantium ſimiliumque Religioſorum multiplicatio detraxerit, Parochiæ ubique pene dejectæ, ac collapſæ ſat ſuperque teſtantur.

Porro hanc Parochialium Eccleſiarum collapſionem atque egeſtatem provenire a neglectu frequentationis; atque ex eo quod populus ad alias Eccleſias, & Oratoria divertat, jam pridem advertit S. Carolus qui ut populum ad frequentationem Eccleſiarum Parochialium incitaret, incommoda ex neglectu frequentationis profluentia, recenſens, inter alia dicit: ,, Hinc Eccleſiis Parochialibus, ,, quæ a Majoribus tanto pietatis ſtudio exædificatæ ſunt, inſtau- ,, randis, ornandis, ſartis tectiſque habendis cura multis ex parti- ,, bus neglecta; in illiſque nulla pene, aut exigua Eccleſiaſtica, ad ,, divina Officia obeunda, ſupellex.

XI. Principis quoque conſenſum jam pridem expetitum fuiſſe, probat Epiſtola Pepini Regis Francorum ad S. Bonifacium Archiepiſcopum Moguntinum; in qua loquens de quodam Monaſtario, quod Bonifacius de novo conſtrui juſſerat in *ſolitudine Buconia* juxta flumen Fuldæ, hæc habet: ,, Sicut ex auctoritate S. Petri Prin- ,, cipis Apoſtolorum, pro quo legatione fungeris, privilegio Sedis A- ,, poſtolicæ ſublimatum conſtat eſſe Monaſterium, a te noviter ,, conſtructum, ita etiam *noſtræ auctoritatis præcepto*, quod actum ,, eſt, *roborari* convenit.

XII. Si modernam Belgii, & vicinarum Provinciarum diſciplinam ſpectemus, nullus novus Ordo admitti, aut novum Monaſterium conſtrui ſine Principis licentia poteſt.

Ludovicus XIII. Rex Galliæ, edicto die 21. Novembris 1629. & 13. Decembris ſequenti per Parlamentum Pariſienſe probato, vetuit, ne quodcumque Monaſterium; Domus, aut Conventus Regularium ſive virorum ſive mulierum in quocunque loco, aut civitate ſui Regni, etiam Ordinis jam ante recepti, & admiſſi, conſtruatur, ſine *expreſſa licentia Regis* per litteras ab uno e Secretariis Statutus ſignatas, & majori Regis ſigillo munitas; ut Rex judicare queat de prædicta conſtructione, & juxta circumſtantias decernere, quibus in locis, & civitatibus talis nova conſtructio admittenda ſit pro fidei, & Religionis Catholicæ augmento (*a*).

Et Carolus V. in Ordinatione die 19. *Octob.* 1520. vetuit, in Brabantia novas Eccleſias, aut Cappellas ædificari, ſub pœna ædificatori infligenda, & demolitionis.

☞ Edictum illud deinde per plura recentiora Edicta renovatum; ac nominatim, ne ſine præviis litteris Regiis nova Monaſteria, aut Conventus extrui queant, quæ habentur *part.* 3. *edict. Brabantiæ lib.* 1. *tit.* 10. atque inter alias *cap.* 7. referuntur litteræ Regiæ ad Concilium Provinciale Namurcenſe, quibus ſignificatur, quod, cum litteræ Placiti Regii fuerint negatæ Monialibus Cæleſtinis, intentio Regis ſit, ut eas jubeant recedere; bonaque ab eis acquiſita in manus ſæcularium transferantur.

Inſuper ſcribitur mentem Regis eſſe, ut *filiæ de pœnitentia* vulgo dictæ *Repentines* non recipiantur in modum Congregationis, aut Conventus Religioſi, nec ulla bona habeant in communi.

XIII. Similis quoque lex jam pridem nota fuit apud pleraſque gentes: legiturque, quod anno 1337. Reſpublica Veneta hanc ſtabiliverit legem: *Ne vel Eccleſiæ, Monaſteria Hoſpitalia, vel aliud quidquam Venetiis ipſis ſine Magiſtratus licentia, & conſenſu fabricaretur;* eamque legem tum 1515. tum 1561. confirmavit.

Cum autem poſtmodum hæc Reſpublica animadverteret, talem proviſionem, non tantum ipſi civitati Metropoli, ſed etiam cæteris ſuæ ditionis Civitatibus ad mare, & alibi ſitis neceſſariam fore, earumdem Rectorbus mandavit, ut nec Religioſis, nec laicis erectionem Eccleſiarum, Monaſteriorum, aut Hoſpitalium ſine Superiorum conſenſu permitterent; ſed illud omne ſub pœna excommunicationis, & confiſcationis tum erectorum ædificiorum, tum etiam ipſius fundi prohiberent.

Hæc fuſius enarrat Paulus (*b*) Venetus in Tractatu, cui titulus: *Conſiderationes Cenſurarum Pauli V. Pontificis contra Sereniſſimam Rempublicam Venetam*, in quo ſolidis rationibus, & auctoritatibus oſtenditur, per hanc a Republica latam legem, nec libertati Eccleſiaſticæ, nec auctoritati Pontificiæ ullum præjudicium generari: neque condere talem legem, eſſe (prout voluit Pontifex Paulus V. in litteris ad Rempublicam Venetorum) ,, Exercere po- ,, teſtatem ſupra Eccleſiam, ſed dominari ſuper fundum, aream, ,, aut ſuperficiem, ſuper qua ædificium illud erigitur, quod etiam ,, nemo negare poteſt, purum & merum ſæculare eſſe. Neque ſane ,, (ut recte notat idem Auctor) ullus privatus, qui Eccleſiaſtico fa- ,, bricaturam alicujus Eccleſiæ ſuper ſuo ipſius fundo recuſat, dici ,, poteſt, quod Eccleſiæ, vel Eccleſiaſtico aliquid præſcribat; ſed ,, quod in proprio ſuo fundo, prout ipſi placet, diſponat, & tan- ,, tum prohibeat, ad quod a legibus non obligatur. Non enim il- ,, lud Eccleſiæ dici poteſt, quod fabricari poteſt, ſed quod jam ædi- ,, ficatum, & dedicatum eſt. Et habet privatus quilibet dominium ,, ſuper fundum ſuum proprium; Principes vero ſuper omnes fun- ,, dos ſimul totius ſeu dominii habent poteſtatem majorem.

Hinc Auctor hic concludit: ,, Quemadmodum itaque iniquum ,, eſt, ædificare Eccleſiam ſuper fundum cujuſdam privati, abſque ,, illius permiſſu: ita etiam æquum eſſe non poteſt, loco Principis, ,, ubicumque libuerit, contra ipſius voluntatem tale quid moliri.

Quod argumentum ibidem fuſius proſequitur; oſtenditque non minus Principi, quam cuilibet privato liberum eſſe, ſuum territorium, ſive fundos certis ædificiis ædificandis, etiam ad rem ſacram, vel cultum divinum dicandis, negare. Extat hic. Tractatus apud Melchiorem Goldaſtum, *tom.* 3. *Monarchiæ pag.* 286. cum aliis pluribus Tractatibus, hujus legis æquitatem, & juſtitiam adſtruentibus; atque inter alios, Tractatus Antonii Quirinii Patritii, & Senatoris Veneti, qui inter alia recte advertit, quod finis hujus legis ſit. *Publi-*

(*a*) Id renovatum eſt Edicto, quod Menſe Auguſto 1749. dedit Rex Ludovicus XV.

(*b*) Paulus Venetus vulgo nuncupari ſolet *Fra Paolo Sarpi*, celebris ob Concilii Tridentini Hiſtoriam, quam conſcripſit. Hic non ſolum in Opere, cui titulus, *conſideratione cenſurarum*, &c. ſed etiam in aliis ſcriptis, inter quæ primum obtinet locum *Tractatus de Juribus Principum vindicatis*, Jura Reipublicæ Venetæ accerrime propugnavit. Hujus Operis titulus noviſſimus eſt, ſuppoſituſque fuit alteri, quem ſuo Tractatui Fra Paolo dederat his verbis: *conſolationes ad pacem animis timoratis conciliandam*, &c.

Digitized by Google

Publica pax, & tranquillitas, quæ occaſione novorum Monaſteriorum facile turbaretur; ſiquidem novi hominum cœtus hoc modo ſæpe ſunt introducti, & cum iis etiam plerumque novi mores, per quos ſimpliciores, nobiles, & ignobiles ſub vario prætextu Religionis non raro ſeducuntur, ut huic, vel illi parti, cum ingenti publicæ libertatis præjudicio, & ſummo diſſenſionum periculo adhæreant. Et quis, quæſo, Princeps (pergit Quirini) æquo animo ferret, ut cœtus quilibet ſibi antea nec viſus, nec notus pro ſuo libitu in quocumque loco ſuæ ditionis vellet pedem figere? Nonne prius de ejuſdem conditione, propter quid ſcilicet venerit, & quid rerum agat, inquireret, aut num ſibi ipſi, ſuiſque ſubditis periculum, vel detrimentum aliquod afferre poſſet, bono jure inveſtigaret? Sæpe enim ſub pallio, & tegumento Religionis res aliæ occultantur, uti bene hic auctor reflectit, & oſtendit.

Cum vero objiceretur, mentem Pontificis non eſſe loqui de omnibus Monaſteriis in Republica Veneta ædificandis, ſed de illis ſolum ædificiis, ſeu Monaſteriis licentiam a Pontifice factam eſſe, quæ in locis non periculoſis, aut ſuſpectis eriguntur, reſpondet idem Auctor: *Neceſſarium eſſe, ut illa diſtinctio loci, temporis, & aliarum circumſtantiarum alicui ſit nota, quæ tamen cognitio nulli alii debetur, quam domino fundi, utpote de cujus periculo, & ſecuritate agitur, quæ nullius alterius præjudicio debet ſubmitti; ex quo conſequitur, penes ipſum ſolummodo eſſe, permittere, aut non permittere, & licentiam dare, vel denegare, hæc vel illa ædificandi. quod unicum eſt legis noſtræ, ait, argumentum.*

XIV. Illud quoque notoria praxi, & moribus noſtris receptum eſt, quod Senatus Regii in expeditione litterarum, quibus novas Religiones, aut Conventus admittunt, ſolent adjicere varias conditiones, & modificationes, prout, auditis quorum intereſt, & expenſis privilegiis, ac legibus Patriæ, Eccleſiæ, & Reipublicæ expedire judicaverint.

XV. Parlamentum Pariſienſe admittens Bullas, & Inſtitutiones Patrum Societatis, quæ prius communicatæ fuerant Epiſcopo Pariſienſi, Decano, & Facultate Theologicæ, aliiſque, quorum intererat, decrevit, ut dictæ Bullæ in libris Parlamenti regiſtrarentur, & Patres Societatis illis uti poſſent, iis exceptis, in quibus Bullæ illæ contrariari, aut præjudicare poſſent legibus Regni, Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ, Concordatis inter Pontificem & Regem, juribus Epiſcopalibus, & Parochialibus, in quorum præjudicium nullis Bullis, Indultis, aut Privilegiis uti poſſent. Hæc latius cum modificationibus, ac conditionibus admiſſioni adjectis videri poſſunt relata in Actis Cleri Gallicani, *tom. 1. tit. 2. cap. 14.* (*a*).

Similiter Philippus II. admittens dictos Patres Societatis in hiſce Belgicis Provinciis, litteris admiſſionis hanc clauſulam adjecit, quod Socii illius Societatis ſe non poterunt ingerere exercitio ullius rei ſpectantis ad Officium Paſtorale, ſine ſcitu, conſenſu, & beneplacito tam Curatorum, quam Epiſcoporum, & aliorum Ordinariorum, quibus auctoritas competit.

XVI. Quin & monet Carolus Fevretius, *l. 3. de Abuſu c. 1. n. 32.* prædictam clauſulam admiſſioni Patrum Societatis adjectam, adjici generaliter omnium Regularium utriuſque ſexus admiſſioni.

XVII. Tomo 2. Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ *c. 32. n. 8.* refertur admiſſio Patrum Oratorii ad Civitatem Rothomagenſem an. 1616. cui per Senatum Regium præter dictam clauſulam generalem, adjectum fuit, quod dicti Patres, nullam publicam functionem facient in ſuo Conventu, aut Eccleſia diebus Dominicis, & Feſtis ſolemnibus, illis horis, quibus divinum Officium in Eccleſiis Parochialibus celebratur; ne Parochiani a ſolita Officiorum illorum Parochialium frequentatione abſtrahantur. Deinde quod non adminiſtrabunt Sacramenta etiam Pœnitentiæ ulli illorum Parochianorum, niſi de conſenſu Ordinarii, vel licentia Parochorum: neque ulla Parochorum jura occupabunt: Quodque nullus hujus Congregationis poterit diſponere de ſuis bonis mobilibus, aut immobilibus in favorem Congregationis, ſive per teſtamentum, ſive inter vivos de ampliore portione, quam uni ipſorum hæredi cedere poſſet, idque ſub pœna nullitatis.

XVIII. Anno 1664. cum ageretur de admiſſione Patrum Recollectorum S. Franciſci ad oppidum, & territorium de Eecloo Diœceſis Brugenſis, initum fuit concordatum inter Paſtorum, Clerum, & juratos Eccleſiæ Parochialis Rectores ex una, & Patrem Provincialem nomine ſui Ordinis ex altera, partibus: deſuper etiam prævie auditis, & interpellatis Dominis Ballivo, Burgimaſtris, & Scabinis præfati oppidi; concluſumque concordatum in palatio Epiſcopi Brugenſis 19. Januarii 1664.

In hoc Concordato inter cætera articulis 7. 8. 9. habetur: *Similiter non licebit prædictis Patribus Recollectis celebrare Miſſam, vel quodcumque aliud Officium, nec concionari, aut Sodalitatem habere eo tempore, quo in Eccleſia Parochiali fiet vel matutina, vel ſumma Miſſa, Concio, Proceſſio, Officium Veſperarum vel Laudis, uti nec Miſſam cantare Dominicis, & Feſtis, niſi finita Concione ſeu Catechiſmo, qui pro tempore fiet in dicta Eccleſia Parochiali, neque ante horam undecimam auditam, ad quam tamen ad quadrantem antea poterunt pulſare. Concionari etiam non poterunt in ſua Eccleſia tempore matutino Dominicis & Feſtis, niſi forte in Feſtis Sancti Franciſci, Portiunculæ, & Patroni. Quandocumque ab hora Octava uſque ad undecimam contigerit per peregrinos, aut adventantes Patres celebrari aliquam Miſſam in Eccleſia PP. Recollectorum, non poterit ad eamdem Miſſam prævie pulſari. Non poterunt etiam in Eccleſia PP. Recollectorum, omiſſa Parochiali, celebrari ſolemniter Miſſæ Confraternitatum, Opificum, & aliæ ordinarie in Parochiali celebrari conſuetæ.*

Item art. 13. *Nullo modo populum directe vel indirecte divertere poterunt a ſupradicta Eccleſia Parochiali, ſed hortabuntur, ut illam diligenter frequenter, Miſſæ ſolemni, aliiſque Officiis, & Concionibus, ac Catechiſmo ibidem interſit, proprio Paſtori debitum honorem, reverentiam, ac obedientiam impendat, illique ad minus ſemel in anno, idque circa Feſtum Paſchæ confiteatur; ſi qui tamen Patri Recollectis etiam tunc confiteri voluerint, audiri ab illis poterunt & abſolvi, dato aliquo ſigno, per quod Paſtori de illorum Confeſſione conſtare poſſit.*

Denique *art. 17.* & 18. *Præterea, quia ratione Communionis Paſchalis ſæpe oritur contentio inter Paſtores, & Clerum Regularem: Ruſtici etiam alii imperiti decipiuntur, dum putant ſe præcepto Eccleſiæ apud Regulares ſatisfacere poſſe, non licebit Patribus Recollectis intra quindenam Paſchalem Venerabile publice in ſua Eccleſia exponere, nec etiam privatim Sacram Synaxim adminiſtrare, niſi illis, quos conſtabit, prævie in Parochia ſatisfeciſſe. Sicut nec ægrotis privatim, & in occulto, neque publice, niſi de conſenſu Paſtoris, & eo impedito, Sacram Synaxim deferre poterunt.*

Eodem Concordato plura continentur, quibus jura Parochialia, tam circa ſepulturas Parochianorum, & Officia, & jura funeralia, quam Proceſſiones conſervantur, de quibus ſuo loco dicetur.

Cumque ſuper obſervantia hujus Concordati quæſtio orta eſſet inter Paſtorem dictæ civitatis & Patres Minores Recollectas, per ſententiam Vicariatus Brugenſis, vacante Sede Epiſcopali, 6. Octob. 1683. mandatum, & injunctum fuit dictis Patribus, ut præciſe, & punctualiter præfatum ipſorum Concordatum, & contractum admiſſionis obſervent: nec non virtute illius inhibitum ipſi, ne Miſſam celebrent diebus Dominicis, & Feſtis ab Octava uſque ad undecimam, etiamſi in Eccleſia Parochiali *nullum* Officium fiat; niſi caſu peregrini, aut adventantes eo venirent, cum in abſque prævio pulſu tum excipiantur.

XIX. Frequens quoque modificatio adjicitur, præſertim admiſſioni Ordinum Mendicantium, circa numerum Fratrum recipiendorum, vel etiam modum, & limites quæſtuandi; item quantitatem bonorum acquirendorum.

Sic Parlamentum Rothomagenſe admittens Fratres Minores vulgo *Recolletas* Caſortii, quæſtuandi facultatem reſtrinxit ad ipſam civitatem ejuſque ſuburbium. Fevret. *Tract. De abuſu l. 2. c. 1.*

In admiſſione PP. Minorum S. Franciſci ad civitatem, & territorium Turnhautanum Diœceſis Antuerpienſis, cautum fuit, ut numerus eorum tantum 8. aut 9. eſſet; quodque tantum eſſe eorum Conventus quaſi quoddam refugium, cui dumtaxat præeſſet *Vicarius* a Guardiano Herentalenſi omnino dependens: ipſique Fratres nullatenus eſſent oneri ipſi Communitati, neque Eccleſiæ Parochiali in aliquo præjudicarent; quin & ſua divina Officia peragere deberent *in* Eccleſia Parochiali: neque ipſi Cappellam, multo minus Eccleſiam habere poſſent; ſed ad ſummum altare *portatile* uſque ad revocationem. Uti latius exprimunt Acta admiſſionis die 23. Januarii 1652.

Senatus Burgundiæ anno 1610. in conformitatem litterarum Regis, conſenſus Epiſcopi Cabillonenſis, & Magiſtratus, ac Incolarum Civitatis, admiſit Fratres Montis-Carmeli ad Civitatem Cabillonenſem ſub expreſſa conditione, quod *quæſtuare non poſſent:* uti refert Fevretius loco citato.

XX. Parlamentum Divionenſe admittens litteras Regias obtentas per Urſulinas Cabillonenſes in Martio an. 1620. & ut in conformitatem earum conſtrueretur Conventus Urſulinarum in dicta civitate ad inſtructionem, & eruditionem puellarum, has conditiones adjecit; quod Conventus conſtrui non poſſet in veteri civitatis parte, neque ipſæ Urſulinæ mendicare poſſent; quod prius quam domicilium figerent, oſtenderent ipſi Magiſtratui Civitatis, quod haberent in capitalibus quinque millia librarum Gallicarum; non poſſent recipere in ſuum Conventum puellas habentes Patrem & Matrem, ſine horum conſenſu; neque puellas parentibus orbatas, ſine conſenſu Tutorum vel Curatorum: quodque nulla harum puellarum habentium liberam rerum ſuarum diſpoſitionem, ſi habeat 12. millia librarum, poſſit dare Conventui plus quam tria millia, & ſi minus quam 12. millia librarum Gallicarum in bonis, habeat, nequeat dare ultra quartam partem; idque dumtaxat quouſque dictus Conventus fuerit conſtructus, & dotatus uſque ad 4. millia florenorum, quo caſu nihil poterunt a puellis accipere præter penſionem aliquam vitalitiam morte earum extinguendam.

Ita refert Carolus Fevretius loco citato; qui teſtatur in particularibus caſibus conformiter ad jam dictum Arreſtum non ſemel judicatum fuiſſe (*b*).

XXI. Si quis Regularium utriuſque ſexus admiſſiones ſcrutari velit, reperiet, tum in litteris Regiis, tum etiam in Concordatis cum Capitulis, Magiſtratibus, & Parochialium Eccleſiarum Curatis, & Magiſtris initis, ſimiles paſſim conditiones, & modificationes fuiſſe additas; at illud experientia docet, lapſu temporis, conditiones, & modificationes negligi; atque ex illo neglectu incommoda, quibus per illas reſtrictiones occurri poſſe credebatur, plura in dies oriri, in grave ſæpe populi atque Eccleſiarum, præſertim Parochialium gravamen, & nocumentum; adeo ut non raro ſatius eſſet, novorum Conventuum extructionem non admittere, quam hujuſmodi modificationibus, & conditionibus, concordatiſque, futuris incommodis velle occurrere.

XXII. Adhæc in admiſſione novorum Conventuum merito attenditur, num in ordine illo Regularis diſciplina ſit integra; an vero non ita collapſa, ut niſi prius in ſuum primævum ſtatum reſtituatur, potius expediret numerum Conventuum, atque Religioſorum diminui quam multiplicari.

XXIII. Ita Sacra Congregatio ſub Urbano VIII. die 14. Junii 1628. & die ſequenti, Fratrum Minorum de obſervantia S. Franciſci familiæ Ciſmontanæ conſultationibus præpoſita, volens, quantum poteſt in Domino ipſorum poſtulatis ſatisfacere circa Novitios ad habitum, & profeſſionem admittendos; Sanctitate ſua appro-

(*a*) Leguntur quoque in novis Commentariis Cleri Gallicani tom. 4. *des Miniſtres de l'Egliſe, qui ſont Reguliers*, col. 592.

(*b*) Juriſprudentiam, quam ea de re obſervant, vel obſervare debent Galli, aperte & erudite demonſtrant Auctores novorum Commentariorum Cleri Gallicani tom. 4. cap. 8. col. 1015. 1016. &c. & col. 1570. 1572. &c.

Digitized by Google

approbante, cenſuit, tunc demum eſſe illis permittendum, ut Novitios recipiant, cum conſtiterit ex ipſorum Conventibus eos ſuſtuliſſe *abuſus omnes*, qui Regulæ S. Franciſci obſervantiæ adverſantur, Fagnanus ad *Cap. nimis prava tit. De Exceſſ. Prœl. num. 55.* ſubjiciens ibidem abuſus, quos S. Congregatio emendatos volebat.

Meminit rurſus ejuſdem reſolutionis idem Fagnanus ad *Cap. Cum virum tit. de Regularib. num. 50.* Additque, ab eadem Congregatione decretum fuiſſe, *ut Fratribus ad certum numerum decedentibus, illorum Conventus traderentur Fratribus* Reformatis *ſeu* ſtrictioris *obſervantiæ ejuſdem Ordinis, a quibus tantum reciperentur Novitii*. Et in hujuſmodi prohibitione multos annos perduratum eſt. *Et utinam, ait Fagnanus, paulo diutius perſeveratum fuiſſet: nam ubi numerus Fratrum reformationis multum excreviſſet, pauci in familia ſuperſtites depoſita jam ſæpe veſtiendi Novitios, & majores dignitates aſſequendi; facile ad reformationem tranſiiſſent. Atque ita nulla eſſet in Religione diviſio, vel ſciſſura, ſed tota ad primum inſtitutum, & Regulæ puritatem redacta fuiſſet. Verum fratribus reformationem pollicentibus, tandem oportuit illis ad veſtiendos Novitios aditum aperire. Docuerunt enim Ordinariorum atteſtationibus, ſe adimpleviſſe conditiones ſibi præſcriptas, & legatis annuis in Curiis Epiſcopalibus ſolemniter renuntiaſſe. Et ſic tributa fuit illis licentia veſtiendi uſque ad certum numerum in ſingulis Provinciis præfinitum. Nobis tamen quantum per modeſtiam licuit* ſemper reluctantibus.

XXIV. *Memini etiam, pergit ibidem Fagnanus, Regem Chriſtianiſſimum ſuperioribus annis ſupplicaſſe S. D. N. ut in regno Galliæ de cætero non veſtirentur Novitii, niſi in Religionibus, in quibus* vere *ſervatur regularis diſciplina juxta primævum inſtitutum: quod tamen etſi ſanctiſſimum foret, nihilominus magnopere hæſitatum eſt, ne probibitio tam generalis magnos motus excitaret, ita ut diu poſtea ſuſtineri non poſſet, cum tamen ſatius ſit legem non condere, quam conditam protinus abrogare. Multo ſecurius, & fructuoſius hæc præſtari poſſent in generali Concilio, quemadmodum factum legimus in Concilio Lugdunenſi ſub Gregorio X. ut patet ex* Cap. Unico, De Relig. Domibus lib. 6. Decretalium.

TITULUS VIGESIMUSQUINTUS.

De Admiſſione ad Religionem, & de Novitiatu.

CAPUT PRIMUM.

Qualiter probandus admittendus ad Religionem?

1 *Multum nocet diſciplinæ Regulari præceps, & in conſiderata admiſſio ad Religionem.*
2 *Nec tantum Religioni, ſed & ipſis intrantibus eſt nociva.*
3 *Quam probationem requirat Regula Benedictina?*
4 *Similem requirit Clemens VIII.*
5 *Quanto tempore, & circa quæ poſtulans examinari debeat, priuſquam ei ingreſſus annuatur?*
6 *Poſtulans aliquo tempore in* Cella *Hoſpitum probandus.*
7 *Hi probandi modi an ſemper adhibendi?*
8 *Semper diligenter probandus.*

I. Qui collabentis collapſæque Monaſticæ diſciplinæ cauſas propius attenderit, haud difficulter intelliget, unam e præcipuis eſſe, præcipitem, ac improvidam ad Religionem admiſſionem.

Hinc quippe contingit, ut inepti, atque Religionis Monaſticæ ſpiritu vacui, immo mundi adhuc ſpiritu turgidi in Monaſteria irrepant, qui tum reliquos inficiant: ſenſimque omnem Monaſticam diſciplinam enervent; quin & evertant.

II. Neque ipſi Ordini dumtaxat nocet hæc indiſcreta, & præceps ad Religionem receptio, ſed ipſis quoque ita admiſſis periculoſa, & plurimum nociva eſſe ſolet.

Dum enim ſine ſerio examine diſcuſſioneque admittuntur, fit ut ſibi ipſis haud ſat cogniti, neque de vita Religioſa ſatis inſtructi, eam vivendi inſtitutionem amplectantur, ad quam poſtea experiuntur, ſe revera a Deo vocatos non fuiſſe; neque eas animi corporiſque dotes, & qualitates habere, quæ huic vitæ inſtituto rite obeundo ſunt neceſſariæ, dum interim votorum ſuorum vinculis ad eam vivendi rationem conſtricti, in eo vitæ inſtituto, non raro maximo cum reniſu, ac ſalutis periculo continuare tenentur. Quæ inde anxietates, gemitus, & pejora ex illis reſultantia incommoda ſequantur, quotidiana experientia nimium probat.

Mirum ergo videri nequaquam debet, ſi prima Patrum cura ſemper fuerit, ut ſuper vocatione, moribus, animi corporiſque dotibus ad Religionem admitti poſtulantium, ſerium examen inſtitueretur.

III. *Noviter veniens quis ad Religionem* (*ait S. Benedictus* cap. 58. ſuæ Regulæ) non ei facile *tribuatur ingreſſus, ſicut ait Apoſtolus*: Probate ſpiritum ſi ex Deo eſt. 1. Joan. cap. 4. v. 1. Id eſt, utrum ſpiritus, quo ad vitam religioſam amplectendam ducitur, vere ex Deo ſit: utrum ad Religionem impellatur, ut Deo liberius ſerviat; ſuamque ſalutem ſecurius operetur; an non potius alicujus temporalis commodi adipiſcendi, aut incommodi evitandi motivo impellatur; nihilque humani reſpectus ſeſe immiſceat.

IV. Sancti Benedicti tot Monachorum Patris veſtigia premens Clemens VIII. in Decretis pro Novitiorum receptione §. 32. mandat, ut *Superiores* diligenter inquirant, *quo ſpiritu, qua mente ac voluntate id Regularis vitæ genus elegerint, quem ſibi finem propoſuerint, num zelo melioris frugis, ac perfectioris vitæ, & ut Deo liberius famulari poſſint, an potius levitate, vel humano aliquo affectu, aut inordinato animi motu ducantur*. In Bullario Romano *part. 3. pag. 128.* dixerat jam ante §. 19. ipſe Clemens, compertum eſſe *nihil ad gravem illam, ac laudatiſſimam priſcorum Patrum vivendi rationem* relaxandam, majorem vim *habuiſſe, quam vel nimiam in recipiendis Novitiis* facilitatem *ſupra numerum, quem capere, atque alere Monaſteria ipſa poſſent; vel* negligentiam in probando, & examinando *eorum ſpiritu, an vere eſſet ex Deo, atque ex præcipuo deſiderio illi inſerviendi; vel denique incuriam in eis educandis atque inſtituendis.*

De modo & tempore, quo hoc examen inſtitui debeat, non una fuit omnium Patrum, & temporum diſciplina.

V. Sanctus Benedictus poſt citata verba modum, & tempus probationis ſubjungens, ait: *Ergo ſi veniens perſeveraverit pulſans, & illatas ſibi* injurias, & difficultates *ingreſſus, poſt quatuor aut quinque dies viſus fuerit patienter portare, & perſiſtere petitioni ſuæ, annuatur ei ingreſſus.*

Primum ergo examen inſtitui vult S. Benedictus ſuper vocatione poſtulantis ingreſſum per illius humilitatem; ut ex illa appareat, num aliquouſque in ſpiritu humilitatis profecerit; ac ſe ut reum pœnitentem, & vilem tractari, & deſpici ſuſtinere poſſit: quæ diſpoſitio ad ſtatum Monaſticum, qui ſtatus eſt humiliationis, & pœnitentiæ, cumprimis neceſſaria eſt. Unde & in omnium Patrum regulis, ſuper hoc ſpiritu humilitatis primum examen inſtitui mandatur.

VI. Poſt hoc examen annuitur quidem ei ex præſcripto Regulæ Benedictinæ, *ingreſſus*; nequaquam ad Cellam *Novitiorum*; ſed, ait Regula, *ſit in cella hoſpitum paucis diebus.*

Hic erat quaſi ſecundum poſtulantium examen. Quid vero facere deberet *noviter* veniens in cella hoſpitum, S. Benedictus non declarat; ſed id ex aliorum Regulis facile eruitur.

Auctor Regulæ Tarnaenſis (*a*) habet: *Ubi de Senioribus deputatus tam diu jubeatur advenientibus deſervire, quouſque devotio ejus fuerit patientia teſte monſtrata*. Et S. Fructuoſus cap. 21. *Hoſpitibus, ſive peregrinis ſtramina comportabit, aquam pedibus lavandis calefaciens.*

Hæc ergo in cella hoſpitum mora inſtituta videtur, ut interim in mores, & actiones ipſius noviter venientis adverteretur; atque hinc major de ejus ſpiritu, ac vocatione certitudo haberi poſſet. Unde S. Iſidorus *cap. 4. Regulæ*, ait: Vitam *enim uniuſcujuſque in* hoſpitalitatis *ſervitio tribus menſibus* conſiderari *oportet: quibus peractis ad cœtum ſanctæ Congregationis accedere. Neque enim ſuſcipi intus quemquam convenit, niſi prius foris poſitus, ejus humilitas ſive patientia probetur.*

Verbo, hujus ac præcedentis examinis probationis ſcopus eſt, ut noviter venientium ſpiritus, ac vita aliquouſque ſit perſpecta, priuſquam ad Congregationem, ac intra Monaſterium cum Novitiis admittantur.

VII. Proinde non ſine fundamento jam pridem ſuſtinuit Petrus Venerabilis Abbas Cluniacenſis, S. Benedictum hoc ſuæ Regulæ præſcripto, ſolam præcipitem ac temerariam poſtulantium admiſſionem improbare; neque vetare alicujus ad Religionem, ſine hujus ritus obſervantia, admiſſionem; ſi modo ſat de ejus vocatione conſtet, & admiſſionem ſaluti ejus conducere ſat appareat. *Lib. 1. Epiſt. 28.*

VIII. Quare S. Baſilius multa circa examen recipiendorum diſſerens, omnia ad unum hoc reducit; quod oporteat inquirere de præterita vita, & converſatione: *ne forte ſimulata quis mente, & fallaci animo* ad Religionem *accedat*. In Regulis fuſ. diſp. *Interrog. 10.*

His conſonant Patrum Eremitarum Sancti Auguſtini Conſtitutiones *part. 2. c. 2. Si quis in Ordine noſtro recipi petierit, non ſtatim annuatur eis quicumque ſit ille, ſed* probetur *ſpiritus ejus, ſi ex Deo eſt, quia deſideria* dilatione *creſcunt, & in* privatis *colloquiis voluntas, mens, & intentio ipſius a Priore Conventus, vel a Magiſtro Novitiorum, ſeu ab alio* perfecte exploretur; *quod ſi perſeveraverit in propoſito, Prior eum faciat* diligenter *examinari a duobus examinatoribus ad hoc munus deputatis.* (*b*)

CAPUT II.

De Novitiatu.

1 *Poſtulans ad Religionem ſatis probatus admittitur ad Cellam Novitiorum.*
2 *Hujus Cellæ frequens mentio in Regulis Patrum.*
3 *Erat ſeparata a reliquorum Religioſorum habitaculo; & quare?*
4 *Separationem Novitiorum a reliquis Fratribus Profeſſis multum urget Clemens VIII.*
5 *Novitiis præficiendus aliquis* Senior, *qui hodie dicitur* Magiſter Novitiorum.

6 *Qua-*

(*a*) S. Maurice d'Agaune.

(*b*) Gallicana Canonicorum Regul. Congregatio, quæ, regnante Lud. XIII. ſuum habuit exordium, ad ſuſcipiendam Novitii Veſtem neminem olim admittebat, niſi eum antea tribus, vel pluribus menſibus in habitu Clericali probaſſet. *par. 2. Conſtit. cap. 2. num. 12.* Verum ea diſciplina ſenſim ſine ſenſu mutata eſt; Poſt quindecim dies ab ingreſſu ſuo Candidatus veſte Novitiis deſtinata induitur; id in more poſitum eſt plurimis abhinc annis: quapropter examen Candidati peragitur, dum vitæ Religioſæ, & Canonicæ tirocinium ponit Novitius.

Digitized by Google

6 *Qualis eligendus in Magiſtrum Novitiorum? Et circa quæ debeat eſſe ſollicitus?*
7 *Quid circa Magiſtrum Novitiorum ſtatuerit Clemens VIII?*
8 *Novitio diligenter exponenda Regula, & obligationes Monaſticæ.*
9 *Idipſum enixe commendant Synodi Belgicæ.*
10 *En Decreto Clementis VIII. etiam Fratres* Converſi *de omnibus rite inſtruendi.*
11 *Novitiis perſuadendum, eſſe vivendum ſecundum Regulam, non autem juxta normam vivendi multorum.*
12 *Quid eum in finem ſtatuerit Innocentius XII.?*
13 *Tempus Novitiatus non ubique fuit uniforme.*
14 *Jure Decretalium poterant Abbates tempus Novitiatui præfixum ex cauſa abbreviare.*
15 *Ob exceſſus in hac abbreviatione commiſſos multis Decretis opus fuit; quibus Fratres Mendicantes illudebant.*
16 *Contra præcipitem Novitiorum Mendicantium admiſſionem plures editæ Decretales, & efficaciſſime illi occurrit Synodus Tridentina.*
17 *Synodus Tridentina ſequuta Regulam Benedictinam, tempus Novitiatus eſſe voluit* annale.
18 *Profeſſionem ante tempus Novitiatus expletum declaravit abſolute* nullam; *ſuſtulitque Deciſionem* Cap. 2. & 3. De Regularibus in VI.
19 *Nec renunciatio Novitii, nec conſenſus Monaſterii Profeſſionem anticipatam reddere poſſunt validam.*
20 *Annus Novitiatus debet eſſe* integer.
21 *Requiritur annus* continuus.
22 *Quæ interruptio anni Novitiatus reddat Profeſſionem nullam, incertum apparet.*
23 *An qui extra Monaſterium aliqua parte anni manſit de licentia Superioris, poſſit valide profiteri ſine novo Novitiatu.*
24 *Si ex ſpeciali Statuto Ordinis prolixius, quam annale tempus pro Novitiatu requiratur, huic Synodus Tridentina non derogavit; facta tamen ante tempus ex Statuto præſcriptum Profeſſio non eſt invalida.*
25 *Qui anno Novitiatus expleto Monaſterium deſerit, reverſus valide ſine novo Novitiatu profiteri poteſt.*

I. POSTQUAM poſtulans rite examinatus, ac diſcuſſus ſufficientia ſigna vocationis dedit, ad Novitiatum, juxta S. Benedicti, aliorumque Patrum Regulam recipiendus eſt. „ Poſtea autem ſit, inquit Benedictus, in Cella *Novitiorum*, ubi meditetur, & manducet, & dormiat.

II. Hujus cellæ Novitiorum meminere & aliæ Patrum Regulæ. Ferreoli Regula *cap.* 5. de tempore probationis ſeu Novitiatus tractans, ait: „ *Vicinam* tamen Monaſterio *cellulam*, dum prænotatum tempus obſervat, accipiat. Victumque quotidianum a Monaſterio, ſi inter reliquos operetur, exſpectet, lectioni ante omnia, & orationi dans operam ".

Sanctus Fructuoſus *cap.* 21. *Regulæ*, hæc habet; „ Neque interna Fratrum diverſoria accedet, ſed delegata in exteriore curte *cella* perfruetur.

III. Manifeſtum ergo eſt jam pridem ex præſcripto Regularum, Novitios ab aliis Fratribus fuiſſe ſeparatos: „ Ne (ait Hugo Menardus ad *cap.* 65. §. 1. *Concord. Regul.*) quæ in Monaſterio geruntur in eorum notitiam venirent, & diſcedentes ea ſecularibus revelarent. Id etiam eorum tranquillitati maxime congruum erat; ut ab omni conſortio ſejuncti, facilius contemplationi, & vitiorum extirpationi ſtuderent.

IV. Hanc Novitiorum a cæteris Fratribus ſeparationem multum urget, & obſervari præcipit Clemens VIII. in citatis Decretis §. 26. *Quod vero ad loci qualitatem uniuſcujuſque Novitiatus ſpectat, ait, locus hujuſmodi propria clauſura ab ea parte Conventus, & Monaſterii, in qua degunt profeſſi, ſegregatus ſit, atque diſtinctus; habeatque tot ad dormiendum cellulas ſeparatas, quot erunt numero Novitii, vel dormitorium ita capax, ut pro ſingulis ſinguli lectuli commode ſterni poſſint; in quo etiam cellula, vel certus ac determinatus locus pro Magiſtro, ejuſque ſocio reperiatur. In eo etiam præter alias communes commoditates, aptus locus adſit ad ſpirituales collationes ſeu conferentias faciendas, ac lectiones, inſtructioneſque Magiſtri audiendas, & in quem hiemis tempore ad calefaciendum ſe igne communi recipiant. Oratorium inſuper ſeu Cappella, ſi commode fieri poterit, ad Novitios in ſpiritualibus, præſertim in cæremoniis, Eccleſiaſticiſque functionibus exercendos. Hortus quoque peculiaris ad honeſtam recreationem, bene concluſus atque munitus adſit; ſin minus, hortum cæteris Fratribus communem recreationis tempore ingrediantur. Ipſis vero Novitiis ibi commorantibus, curabit Magiſter cum loci Superioris auctoritate (ſi opus fuerit) ne in eumdem quiſquam alius ingrediatur. Ad hujuſmodi locum Novitiatus nemini, ejuſdem vel alterius Ordinis Regulari, etiam Conventus, & Monaſterii Officialii, uno umquam tempore ſub quovis prætextu aditus pateat, præterquam Magiſtro, ejuſque Socio, ac etiam Monaſterii, aut Conventus Superiori, ſi quandocumque ingrediendum ſibi neceſſario exiſtimaverit; quo tamen caſu aliquem ſemper ex ſenioribus Conventus, vel Monaſterii Patribus ſocium aſſumat. Hujus loci clauſuræ clavis apud Magiſtrum ſemper aſſervetur, illique ſoli liceat ex gravi tantum cauſa ingreſſum illuc alicui permittere; ſi quis autem Novitiorum quempiam alloqui voluerit, Magiſtro præſente, & non aliter alloquatur.*

V. Subjicit deinde S. Benedictus: „ Et Senior eſ talis deputetur, qui aptus ſit ad lucrandas animas, qui ſuper eum curioſe omnino intendat, & ſollicitus ſit, ſi revera Deum quærit, ſi ſollicitus ſit ad opus Dei, ad obedientiam, ad opprobria.

Senior, cujus hic meminit Benedictus, eſt ille, qui hodie appellatur *Magiſter Novitiorum*. An autem ſingulis Novitiis Seniores dandi ſint, non expreſſit Benedictus. „ Nec puto, ait Menardus, hanc eſſe mentem S. Benedicti, qui fere ſequitur Ægyptiorum Monachorum normam, juxta quam *uni* Seniori *decem* juniores dantur inſtituendi, ut conſtat ex Caſſiano *lib.* 4. *de Inſtit. cap.* 7. Quod & modernæ diſciplinæ Monaſticæ eſt conforme, quæ uni plerumque Magiſtro plures Novitios committit.

VI. Requirit Benedictus, ut pro Novitiis inſtituendis eligatur *Senior* aliquis, id eſt, in exercitiis Monaſticis bene exercitatus, qui verbo & exemplo Novitium inſtruere ſit idoneus; qui inſuper *aptus ſit ad lucrandas animas*; hoc eſt, aptus ad imprimendum vitio contemptum mundi, & rerum temporalium, eique inſpirandum amorem rerum cœleſtium; nec non magnam ideam eorum, quæ mundus deſpicere ſolet.

Poſt hæc, qui *curioſe omnino intendat*, & *ſollicitus ſit*, *ſi Novitius revera Deum quærat*: id eſt, num in exercitiis Religionis, ac ipſa vitæ Monaſticæ electione unice Deum quærat: utrum nulla humana conſideratio ſe immiſceat, quæ ipſum ad hoc vitæ genus eligendum impellat. Denique ſollicite attendat, num ita Novitius in omnibus ſe gerat, ut merito ac cum fundamento judicari poſſit, ipſum ad Religionem a Deo eſſe vocatum. Quæ ſat oſtendunt, quanta prudentia non carnis, ſed ſpiritus in Magiſtro Novitiorum opus ſit.

Merito ergo Patres Eremitæ S. Auguſtini decreverunt „ in Magiſtrum Novitiorum eligi Fratrem honeſtum, ac *probatum*, & ſui Ordinis *præcipuum Zelatorem*, provectæque ætatis, quantum fieri poterit, a quo ad Dei laudem, & Ordinis decorem, cum *omni ſanctimonia*, & *bona doctrina* diligenter erudiantur, & inſtruantur.

VII. Clemens VIII. in Conſtitutione ſua de recipiendis Novitiis, hæc de Magiſtro Novitiorum, & ejus ſocio habet §. 27. „ Ipſe Magiſter Sacerdotali Ordine ſit initiatus, ac in quinto ſaltem ſupra triceſimum ætatis ſuæ anno conſtitutus, & per decennium a profeſſione emiſſa in Religione perſtiterit. Socius vero trigeſimum annum excedat; ſintque ambo *doctrina*, quantum per Superiorum diligentiam, & vires fieri poterit, *vitæ* etiam anteactæ exemplo *præſtantes*, *orationis* præterea, & *mortificationis operibus addicti*, *prudentia charitateque referti*, non ſine affabilitate graves, *zelum Dei* cum manſuetudine præ ſe ferentes, ab omni cordis & animi perturbatione, ira præſertim, & indignatione, quæ in ſe, & erga alios charitatem impedire conſueverunt, quam longiſſime alieni, & tales demum, qui *in omnibus ſeipſos bonorum operum exemplum* præbeant, ut ii, qui eorum curæ ſubſunt, illos non tam metuant, quam revereantur, nec illis umquam detrahere quidquam poſſint.

VIII. Proſequitur Regula Benedictina citato cap. 58. *Prædicentur ei omnia dura*, & aſpera, *per quæ itur ad Deum. Si promiſerit de ſtabilitatis ſuæ perſeverantia, poſt duorum menſium circulum legatur ei hæc* Regula *per ordinem, & dicatur ei: Ecce lex, ſub qua militare vis; ſi potes obſervare, ingredere; ſi vero non potes, liber diſcede. Si adhuc ſteterit, tunc ducatur in ſupra dictam cellam Novitiorum, & iterum* probetur in omni patientia. *Et poſt ſex menſium circulum legatur* ei Regula: *ut ſciat ad quod ingreditur. Et ſi adhuc ſtat, poſt quatuor menſes iterum* relegatur *ei eadem Regula. Et ſi habita ſecum deliberatione promiſerit omnia cuſtodire, & cuncta ſibi imperata ſervare, tunc ſuſcipiatur in Congregatione, ſciens ſe jam ſub lege Regulæ conſtitutum, quod ei ex illa die non liceat egredi de Monaſterio, nec collum excutere de ſub jugo Regulæ, quam ſub tam moroſa deliberatione licuit, aut excuſare, aut ſuſcipere.*

Unicus in his omnibus ſcopus S. Benedicti fuit, ut Novitius exacte de Regula reliquiſque vitæ Monaſticæ exercitiis, & obligationibus inſtruatur; nihilque leviter ac inconſiderate arripiat, ejuſque animi, ac ſpiritus in his omnibus conſtantia bene probetur.

Et quia ab hoc puncto totius diſciplinæ Regularis recta obſervantia, atque ipſorum etiam Novitiorum ſalus plerumque dependet, in eo obſervantiam illius non tantum priſcorum Patrum Regulæ, ſed & recentiorum Ordinum Conſtitutiones, & Synodorum Decreta urſerunt.

IX. Synodus Cameracenſis P. I. *Tit. de Monaſteriis c.* 14. „ mandat omnibus Monaſteriorum Superioribus, ut *Regulæ* ac Statutorum Monaſterii, in quo juvenes cupiunt profiteri, *lectio* & *explicatio* eiſdem Novitiis fiat: ne *imprudentius* voveant; ſi ipſis minus conſtet, ad quid ſe per profeſſionem obligent.

„ Novitiorum *diligens* inſtitutio fiat (inquit Synodus Andomarenſis) neque ſolum Eccleſiæ Officium, ſed & *profeſſionem* ipſam ac *Religionis vota*, & *Regulam*, nec non Monaſterii Statuta doceantur, *probeque* ea intelligant, ac *in eis exerceantur*, priuſquam ea profiteri aut vovere ſignantur ". *Tit.* 17. *cap.* 4. Idem mandat Synodus Mechlinienſis Diœceſana *tit.* 12. *cap.* 5.

X. Quin præcipit Clemens VIII. in jam ſæpius citata Conſtitutione, „ ut omnes etiam *Converſi* recipiendi de omnibus prædictis, priuſquam ad habitum Regularem admittantur, ab iis, quibus munus illud incumbit, diligenter inſtruantur.

XI. Verum fruſtranea erit, quod & paſſim experientia docet, Regulæ, Statutorumque prælectio; atque rigida etiam votorum explanatio, ni una perſuadeatur Novitiis, vivendum eſſe juxta præſcriptum Regulæ, & Statutorum prout ſonant; tametſi forſitan vita multorum non ſit conformis; neque ipſis attendendum eſſe, quid paſſim alicujus Ordinis, aut Monaſteriis Religioſi faciant, ſed quid Regula, Statutaque præſcribant, & ad quid ipſa Religioſa profeſſio Religioſos obliget. Ni enim hæc Novitiis fortiter imprimantur, facile fiet, ut quantumvis aſpera ac difficilia in Regula, ac Statutis contineri audiant; illa credant tamen cum commoda, ac mundana vita componi poſſe; dum vident Religioſos eamdem Regulam, ac Statuta profeſſos ſimilem vitam ducere.

XII. Ut vero Novitii, ac recenter Profeſſi haberent ob oculos exactæ Regularis diſciplinæ exemplar, quo ipſi efficacius ad illam incitarentur, modernus Pontifex Innocentius XII. ex ſententia Congregationis Cardinalium ſpecialiter ſuper reformatione Regularium inſtitutæ, edito Decreto 18. Julii 1691. præcepit ſingulorum Ordinum Regularium Superioribus *ut in unaquaque Provincia*

per Italiam , & Inſulas adjacentes , quamprimum deputent aliquos Conventus , quos magis aptos cenſuerint , vel unum ſaltem , ibique auctoritate Apoſtolica ſtatuant omnimodam obſervantiam Regulæ , Conſtitutionum uniuſcujuſque Ordinis , & Decretorum Apoſtolicorum , præcipue vero exactæ vitæ Communis ad formam eorumdem Decretorum , ab omnibus Religioſis , qui in Conventibus , ubi recipiendi Novitii , & Profeſſi educandi ſunt , morabuntur , omnino ſervandæ .

Quæ omnia , quo facilius , efficacius , & durabilius ad praxim deduci valeant , in virtute S. Obedientiæ eiſdem Superioribus ; *ut in ſupra dictis Conventibus non collocent , niſi Religioſos graves , devotos , exemplares , Regularis Obſervantiæ , & puritatis Regulæ ſtudioſos , orationi præſertim , ac mortificationi , ſine quibus non poteſt Religioſa vita conſiſtere , addictos , quique conſentiant , exacte ſervare Vitam Communem , atque inde amoveant eos omnes , qui tam Sanctæ Ordinationi contradicere , ſeu verbis , aut factis quoquo modo ſeſe opponere audeant .*

☞ Notandum tamen , quod ex hac ſeparatione Novitiorum a cæteris Religioſis profeſſis natum ſit contingere , quod Novitiis nimium occultentur , tum Monaſticæ diſciplinæ collapſio , tum multorum Religioſorum a Regulæ obſervantia deflexio ; quæ ſi Novitiis apprime eſſent cognitæ non raro intelligerent , quam difficile ipſis poſtmodum erit , in tanta diſciplinæ Monaſticæ deformitate ac collapſione , & inter tam defectuoſos fratres , veram atque integram vitæ Monaſticæ diſciplinam obſervare , & emiſſis votis per omnia ſatisfacere .

Ex his quoque parentes , nec non adoleſcentium directores intelligere poſſunt , ſui muneris , & officii eſſe eos , quos ſciunt ingreſſum in monaſterium meditari , ſubinde de hac diſciplinæ & regulæ collapſione præmonere & inſtruere , difficultateſque exponere , quas ob hanc deformationem ſint habituri , ſi vitam vere religioſam in his monaſteriis ducere , & votis ſuis per omnia ſatisfacere intendant . ☜

XIII. Anno integro Novitium probandum eſſe , Regula Benedictina ſupponit . Antiquorum Monachorum , præſertim Ægyptiorum Regulæ ad triennium Novitiatum paſſim produxerant : quas ſequutus Imperator Juſtinianus ſancivit , ut accedentes ad vitam Monaſticam per *triennium* in veſte *laica* maneant , divina addiſcentes eloquia , & ut reverendiſſimi eorum Abbates requirant eos , unde eis deſiderium vitæ ſingularis acceſſerit , & diſcentes ab eis , quod nulla maligna occaſio ad hoc eos adduxit , habeant eos inter eos , qui adhuc docentur & monentur , & experimento percipiant eorum tolerantiam & honeſtatem : *Non enim facilis eſt vitæ mutatio* , inquit , *ſed cum animæ ſit labore* . Novella 5. *cap.* 2.

☞ Utriuſque temporis pro Novitiatu conficiendo meminit Gratianus . Et quidem *cauſa* 17. *quæſt.* 2. *Can.* 1. refert ſub nomine Alexandri Papæ II. quod tum ſancti Benedicti , tum ſancti Gregorii Papæ conſtitutio Canonica interdicat , *Monachum ante unius anni probationem effici* .

Deinde *can.* 3. ſub nomine Decreti Bonifacii (ſed quod reipſa deſumptum eſt ex Novellis Juſtiniani , ut notant Correctores Romani) refert : *Si quis* incognitus *monaſterium ingredi voluerit* , *ante* triennium *Monachi habitus ei non præſtetur* .

Ut autem has auctoritates conciliet Gratianus , ad calcem *Canonis* 2. ſubjungit : *Auctoritas illa Alexandri ſecuta eſt inſtitutionem beati Gregorii , & beati Benedicti , quæ probandis annum indulget , ſed tantum* notis , ignotis *vero triennium concedit* .

Abſona plane reſtrictio , cujus nulla aut in regula ſancti Benedicti , aut apud ſanctum Gregorium mentio habetur .

Similiter nec apud Juſtinianum ullum inter *notos* & *ignotos* diſcrimen conſtituitur : ſed ſimpliciter *triennium* probationis præſcribitur . Neque in Novellis Juſtiniani legitur , quemadmodum hic apud Gratianum in prætenſo Decreto Bonifacii , *ſi quis incognitus* , ſed indefinite : *Si quis autem ad monaſticam vitam venire voluerit* .

Si Gratianus loca & tempora diſtinxiſſet , obvia fuiſſet conciliandi ratio : ſcitur enim , nec ubique , nec ſemper eamdem fuiſſe circa tempus probationis diſciplinam . ☜

XIV. Verum cum tempus illud annuum , aut triennale unice ſpectare videretur , ut & Novitii rite de vita Monaſtica eſſent inſtructi , & Monaſterium de Novitio cepiſſet experimentum , nullatenus ad ſubſtantiam profeſſionis pertinere viſum fuit ; quod multis jam pridem probavit Petrus Venerabilis Cluniacenſium Abbas *Lib* 1. *Epiſt.* 28. & evidenter ſuppoſuit Innocentius III. in *Cap.* 16. *tit. De Regularibus* , annalem probationem aſſerens eſſe Patrum inſtitutum , Novitii pariter & Monaſterii gratia inductum ; cui tamen utriuſque conſenſu renuntiari poſſe aſſerit ; ideoque profeſſionem ante expletum probationis annum factam , validam eſſe ; *Quia* , ait *multa fieri prohibentur , quæ ſi facta fuerint , obtinent roboris firmitatem* . Poſt hæc ſubjungit : *Prohibendum eſt autem Abbatibus , ne paſſim ante tempus probationis quoslibet ad profeſſionem admittant* .

XV. Quia tamen in poteſtate Abbatum manebat tempus probationis abbreviare , eam abbreviationem vel importunis precibus victi , aut aliquo humano reſpectu impulſi ſæpius annuebant : atque inde rurſus fiebat , non ſat probatos ad profeſſionem admitti ; ut propterea iteratis Decretis ad hunc abuſum coercendum opus fuerit .

Sed cum *hi Canones ſpectare viderentur ad ſolum S. Benedicti Ordinem* (*inquit Chriſtianus Lupus* tom. 3. Schol. pag. 627.) *novelli tunc Fratres Prædicatores , & Minores pergebant ſine* probationis anno *ad profeſſionem admittere* . *Admittebant etiam* inhabiles *perſonas* , *atque ita ſuos Eccleſiæ utiliſſimos Ordines* gravabant *ac* vitiabant .

XVI. Plura quidem tam ab Innocentio IV. quam a Bonifacio VIII. contra hanc præcipitem Fratrum Mendicantium ad profeſſionem admiſſionem edita fuere Decreta , quæ in ſexto Decretalium ſub titulo de Regularibus referuntur ; ſed eorum vel non obſervantiam , vel inefficaciam advertentes Patres Tridentini decreverunt *Seſſ.* 25. *cap.* 15. *De Regularib. Ne in quacumque Religione tam virorum quam mulierum , qui minore tempore , quam per annum , poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit , ad profeſſionem admittatur . Profeſſio autem facta ſit nulla , nullamque inducat* obligationem *ad alicujus Regulæ , vel Religionis , vel Ordinis obſervationem , aut ad alios quoſcumque effectus .*

XVII. Sequuta eſt ergo Synodus Benedictinam Regulam , annuam probationem præſcribentem . Quam Regulam S. Benedicti , uti recte notat Lupus loco citato , *eſſe omnium regularum dominam ſemper cenſuit Apoſtolica Sedes* .

XVIII. Omnimodam tamen illam profeſſionis *nullitatem* , ad robur & firmitatem ſui Decreti ſuperaddidit Benedictinæ Regulæ Synodus ; quo etiam ſublatam eſſe deciſionem *Cap.* 2. & 3. *De Regularib. in VI.* ex reſolutione S. Congregationis annotavit Fagnanus ad *Cap. Perlatum De his quæ vi metuve cauſa* , *n.* 20. & 30. quatenus ibi declarabatur , quod profeſſione facta durante anno probationis non obligaret quidem ad individuam religionem , quam eſſet profeſſus , ſed tamen profeſſum adſtringeret ad aliquam religionem in genere : ita ut profeſſo integrum non eſſet ad ſæculum reverti . At juxta Decretum Tridentinum , profeſſio ante expletum annum Novitiatus emiſſa , eſt nulla *nullitate abſoluta* ; ut ipſi profeſſo liberum ſit non obſtante illa profeſſione ad ſæculum redire .

XIX. Neque ipſius Novitii renuntiatio validam reddere poteſt profeſſionem ; quia annus ille probationis , ut recte notat Zypæus in *Jure novo tit. De Regularib.* non in illius privati favorem , ſed *publicæ* politiæ cauſa inductus eſt : quæ etiam ex indiſcreta & præcipiti ad profeſſionem admiſſione , non exigua incommoda ſæpius experitur .

XX. Annum Novitiatus debere eſſe integrum ; ut etiam defectus unius horæ profeſſionem redderet nullam , late docet Fagnanus ad *Cap. Ad noſtram tit. De Regularibus* .

XXI. Annum probationis ex mente Synodi Tridentinæ , debere eſſe continuum , ſeu nullatenus interruptum , poſt alios reſolvit Zypæus *Conſult.* 18. *De Regular.* In tantum ut ſi Novitius vel die uno religionem deſeruerit : reverſus teneatur rurſus integrum annum probationis , ſub pœna nullitatis profeſſionis , abſolvere . Et duarum horarum interruptionem reddere Novitiatum nullum , reſolvit S. Congregatio apud Fagnanum ad *Cap. Ad noſtram De Regularib. num.* 27.

XXII. Contrarium tamen innuunt Conſtitutiones PP. Eremitarum S. Auguſtini *pag.* 2. *cap.* 3. ubi ſtatuunt : *Si aliquis Novitius infra aſſignatum ſibi tempus probationis , aſpexerit retro , ſi poſtmodum tranſacta die eadem ſuæ egreſſionis redire voluerit , non recipiatur , niſi ea conditione & modo , ut iterum per annum & diem debeat in probatione manere , niſi ejus vita & converſatio talis fuerit , quod videatur diſcretioni Prioris Provincialis* miſericorditer eſſe diſpenſandum . Hæc diſpenſandi facultas data Provinciali videtur indicare , non credidiſſe Statuti illius conditores , ex mente Synodi Tridentinæ annum probationis debere ita eſſe continuum , ut vel modica illius interruptio Novitiatum inchoatum omnino reddat invalidum . Suppoſita enim illa nullitate per Concilium inducta , non poſſet Provincialis ſuper novo Novitiatu diſpenſare .

At videntur Patres illi ſuppoſuiſſe , modici temporis interruptionem pro interruptione non eſſe conſiderandam , nec impedire quominus id obtineatur , ob quod requiratur annus Novitiatus *continuus* ſive *non interruptus* ; nimirum , ut Novitius vitæ Monaſticæ auſteritates omnes experiatur ; quæ uno animi tempore majores eſſe poſſent , quam alio , & difficilius eſt , vitæ alicujus moleſtias per annum *continuum* , quam per interrupta intervalla ſuſtinere ; quæ ratio tunc dumtaxat obtinere videtur , dum notabilis eſſet interruptio . Unde in prædicto ſtatuto additur : *Non tamen cum eo , qui ultra menſem extra Ordinem permanſerit , ullo modo diſpenſari debet* .

Nihilominus , ſi Fagnano credimus , *Procuratori generali Ordinis Minimorum quærenti , an Novitius , qui a Monaſterio , ut aliam Religionem ingrederetur , abierat , ac* duas tantum horas *in alio Conventu moram traxerat , moxque facti pœnitens reverſus fuerat , teneretur incipere novum annum probationis : Reſponſum eſt , teneri ab eo die quo rediit* . Ad *cap. Inſinuante tit. Qui Clerici vel Voventes* , &c. *num.* 26.

Incertum ergo aliquoſque apparet , quæ interruptio Novitiatum vitiet , ipſumque Novitium ad novum Novitiatum peragendum obſtringat , ſub pœna nullitatis profeſſionis ſecuturæ ; uti etiam apparet ex auctoribus in utramque partem adductis per Barboſam in Jure Eccleſiaſtico *Lib.* 1. *cap.* 42. *num.* 124.

XXIII. Illud certius eſſe videtur , ſi aliquam partem Novitiatus Novitius in Monaſterio peregerit , atque durante Novitiatu de mandato Superiori exiverit , ac ſub illius obedientia , & ex rationabili cauſa reſiduo anni tempore extra Monaſterium manſerit ; ſi expleto anno profeſſionem ſine alio Novitiatu emiſerit , profeſſionem valere , quemadmodum reſolviſſe S. Congregationem teſtatur Fagnanus loco citato *num.* 38. eamque reſolutionem multis argumentis adſtruens ; una tamen monens *num.* 41. id hodie non procedere in eo , qui extra Monaſterium habitum Regularem aſſumpſiſſet , nec umquam per anni circulum Monaſterium eſſet ingreſſus .

XXIV. Cum vero Synodus Tridentina annum probationis requirat , ut & Novitius plene ſit inſtructus de his , quæ profeſſio ſecum trahit , & Monaſterium de capacitate & ſpiritu ipſius Novitii , nequaquam Synodus reprobare intendit Statuta aut conſuetudines Religionum , quæ prolixius probationis tempus requirunt ; ſed illa integra ac inviolata permittit : ita tamen , ut ſi anno probationis expleto , at nondum evoluto ulteriori tempore per Statuta aut conſuetudinem requiſito , ad Profeſſionem admittatur Novitius , profeſſio propterea non ſit invalida : eo quod Statuta tempus illud requirere non ſoleant ſub pœna nullitatis , & ita quoad Novitios in Societate Jeſu expreſſe docet Barboſa loco citato *numero* 133.

XXV. Si

Digitized by Google

XXV. Si autem integro anno Novitiatus abſoluto ante emiſſam Profeſſionem Monaſterium deſeruerit, reverſus poterit ſine novo Novitiatus anno ad Profeſſionem admitti: quia verum eſt, per annum integrum ac continuum in probatione fuiſſe: & ita reſpondit S. Congregatio apud Fagnanum ad *cap. Presbyterum tit. De Pœnit. & remiſſ. num.* 116. niſi Religionis aut perſonæ conditio ſit immutata; id Superiores Religionis diligenter animadvertere debent.

CAPUT III.

De Libertate Novitii deſerendi Religionem ante Profeſſionem; & ad eam ſpectantibus.

1 *Ante emiſſam Profeſſionem manet Novitio integra libertas redeundi ad ſæculum.*
2 *Novitii olim probabantur in veſte* laicali.
3 *Hæc diſciplina ſæculo XII. adhuc erat in Ordine Ciſtercienſi.*
4 *Hinc originem ſumpſiſſe videtur* tacita *profeſſio.*
5 *Quomodo hæc diſciplina mutata?*
6 *Quare diſtinctus habitus Novitiorum ab habitu Profeſſorum?*
7 *Non mutabatur habitus Novitii, ut major maneret libertas egrediendi.*
8 *Eumdem in finem capilli puellarum ante Profeſſionem non abſcinduntur.*
9 *Pueri a parentibus oblati hac oblatione hodie non adſtringuntur; ſecus olim.*
10 *Jure communi, ex moderna diſciplina nemo ex oblatione parentum Religioni adſtringitur.*
11 *Equum eſt, ut meditantes ingreſſum Religionis conſulant parentes; profeſſio tamen facta invitis parentibus eſt valida.*
12 *Interdum auctoritate Regia filii-familias jubentur extra Monaſterium collocari, ut parentibus detur ad ipſos liber acceſſus.*
13 *Neque id a jure diſſonum eſt.*
14 *Nulla renuntiatio aut obligatio a Novitio fieri poteſt, niſi ſub certis conditionibus, ut major maneat Novitio libertas.*
15 *Etiam procedit in eo, qui meditatur ingreſſum.*
16 *Decretum Concilii Tridentini loquitur de omni renuntiatione, modo appareat factam eſſe animo ingrediendi Religionem.*
17 *Renuntiatio facta a Novitio poſt 10. menſes probationis valet; licet profeſſio ultra annum protrahatur.*
18 *Decretum Synodi Tridentinæ vetans donari ex bonis Novitii ipſi Monaſterio.*
19 *Synodus loquitur de gratuita &* ultronea *donatione.*
20 *Synodus non dicit aliquid poſſe exigi pro expenſis Novitiatus.*
21 *Nullatenus probat praxim Monaſteriorum etiam opulentorum* exigendi *expenſas Novitiatus.*
22 *Hæc praxis a multis improbatur.*
23 *Ex contra mentem Fundatorum.*
24 *Decretum habet locum in bonis parentum.*
25 *Etiam in Novitio, qui eſt ſui juris.*
26 *Etiam facta donatio ſub cautione de reſtituendo.*

I. DURANTE Novitatu, vel etiam eo finito, needum tamen emiſſa Profeſſione, integra manet Novitio libertas Monaſterium deſerendi, & ad ſæculum redeundi *cap. 23. tit. De Regularibus.* Et in *cap. 2. eodem in VI.* Fratribus Minoribus, & Prædicatoribus in virtute obedientiæ, & ſub pœna excommunicationis diſtrictius inhibetur, ne aliquem intra annum probationis conſtitutum, ante emiſſam Profeſſionem tacitam vel expreſſam impedire præſumant, ne ad ſæculum rediret.

II. Olim Novitii probabantur in veſte *laicali*; neque ante emiſſam Profeſſionem veſtem mutabant, uti colligitur ex Regula Benedictina *cap. 58.* ubi præcipitur, ut poſt Novitiatum expletum, & emiſſam profeſſionem *ſuſcipiendus Frater in Oratorio exuatur rebus propriis, quibus* veſtitus *eſt, &* induatur rebus *Monaſterii.*

Conformiter ad hanc ejus temporis diſciplinam ſcribit S. Gregorius apud Gratianum *diſt. 53. can. Legem*: milites ad Religionem divertentes *juxta normam Regularem debere in* ſuo habitu *per triennium* probari, *& tunc* Monachicum *habitum, Deo auctore, ſuſcipere.*

Et in Conventibus Regum Francorum de ſuſcipiendo ad Religionem præcipitur: *Ipſe vero nec* tondeatur, *nec* priſtina veſtimenta *immutet*, priuſquam *obedientiam promittat*

III. Hanc diſciplinam tempore S. Bernardi apud Ciſtercienſes in uſu fuiſſe ſat aperte innuit S. Bernardus *epiſt.* 1. ad Robertum, eumdem obſecrans ut meminerit, quod demum anno Novitiatus tranſacto, poſt annum *ſponte* profeſſus, *tunc primum, ſæculari veſte relicta, habitum Religionis ſuſceperit.*

IV. Hinc forſan ſucceſſu temporis originem ſumpſit *tacita* profeſſio per habitus Monaſtici ſuſceptionem, cujus frequens in Decretalibus Gregorii IX. mentio occurrit. Cum enim ante profeſſionem *habitus* Monaſticus ſuſcipi non ſoleret, qui eum ſuſcipiebat, *profiteri cencebatur.*

V. Cum vero, uti ſupra notavimus, circa ſæculum XII. aut XIII. in pluribus Religionibus annus Novitiatus negligeretur, etiam mox a receptione *habitum* Monaſticum induere cœperunt Aſpirantes. Hoc autem ritu ſic introducto; quod ſcilicet habitus Monaſticus mox a receptione ad Religionem traderetur, quia Novitiatus tum prætermittebatur; cum poſtea Pontifices, & Concilia Novitiatum urſerunt, nec ante illum expletum profeſſionem emitti voluerunt, remanſit conſuetudo tradendi habitum Monaſticum in ipſa receptione; atque ita introducta diſciplina ipſum Novitiatum in habitu Monaſtico peragendi, quæ hodie apud omnes Regulares ſervatur; neque Novitiatus ante habitum ſuſceptum inchoatus reputatur.

VI. Porro quia eo tempore adhuc vigebat tacita profeſſio per ſuſceptionem *habitus Profeſſorum*; ne ex ſuſceptione veſtis Monaſticæ in ipſo Novitiatu dubium oriretur, num profeſſionem emiſiſſet, decrevit Gregorius IX. *cap. pen. tit. de Regularibus*; *Quod cum in locis Religioſis Novitiorum habitus non diſtinguatur ab habitu Profeſſorum: profeſſionis tempore benedicantur veſtes, quæ profitentibus concedantur, ut Novitiorum habitus a Profeſſorum habitu diſcernatur.*

VIII. Quidquid ſit de origine mutatæ hujus diſciplinæ, cauſam Statuti ſui (id eſt, ut Novitiatus in veſte laicali fieret) eam S. Benedictum habuiſſe *crediderim* (*ait Haeftenius* diſq. Monaſt. lib. 5. tract. 2. diſp. 2.) *ut libertati Novitiorum conſuleretur: eoque minori cum infamia Monaſterio egredi poſſent, quod nunquam Monaſticum habitum detuliſſent.*

☞ Et ſane non dubium eſt, quin major eſſet libertas Novitiis ad ſæculum revertendi, ſi Novitiatus in veſte laicali etiamnum hodie perageretur. Scitur enim vulgo non nihil ignominioſum reputari, ſi ſemel ſuſceptus Religionis habitus exuatur; eo quod per exteriorem veſtis religioſæ geſtationem, quaſi jam Monachi ſeu Religioſi reputati, redeuntes ad ſæculum Monachum exuiſſe videantur, & exiſtimentur. Interim nec dubitandum, quin durante moderna diſciplina monaſtica peragendi Novitiatum in habitu monaſtico, & a laicali plane diſtincto minor quaſi videatur Novitio egrediendi libertas, adeoque major, & exactior in recipiendis ad Novitiatum cura, & morum & ſpiritus diſcuſſio, & inquiſitio merito requiratur. ☜

VIII. Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 24. *cap.* 7. libertati profeſſionis Virginum Deo dicandarum conſulens, renovanſque omnia ſtatuta, ac conſuetudines huic libertati contraria, inter alia prohibet, *Ne quarumcumque virginum capilli ante profeſſionem reſecentur.*

IX. Ob eamdem libertatem, tandem poſterioribus ſæculis data eſt facultas integra illis, qui ante pubertatem, id eſt, maſculi ante 14. & puellæ ante 12. ætatis annum a parentibus Religioni erant oblati, dum ad pubertatem venerint, relicta Religione, ad ſæculum redeundi contra veterem diſciplinam, quæ pueros a parentibus ante pubertatis annos oblatos ipſi Religioni ita obſtringebat, ac ſi ipſi per ſe profeſſionem emiſiſſent; juxta illud Concilii Toletani IV. *Can.* 48. apud Gratianum *Cauſ.* 20. *q.* 1. *Can.* 3. *Monachum aut* paterna devotio, *aut propria profeſſio facit. Quidquid horum fuerit*, alligatum *tenebit.* Plures in hujus diſciplinæ probationem Canones citat Gratianus, ac tandem concludit: *Ex his auctoritatibus colligitur, quod* paterna profeſſio *pueros tenet* obligatos; *nec licebit eis a propoſito diſcedere, quod paterna devotione in* puerilibus *annis ſuſceperunt.* De hac puerorum oblatione, ejuſque ritu, & effectu late tractat Haeftenius *Diſq. Monaſt. lib. 5. tract.* 1.

X. At juxta reſponſum Cœleſtini III. datum anno 1191. & relatum in *cap.* 14. *tit. De Regularibus*, mutata veteri diſciplina, puer in minore ætate a parentibus oblatus, poſtquam ad annos pubertatis ſive diſcretionis pervenit, ſi Monachalem habitum retinere noluerit, non eſt ullatenus compellendus: *quia tunc liberum ſibi erit eum dimittere, & bona paterna, quæ ipſi ex ſucceſſione proveniunt, poſtulare.*

Cui reſponſo moderna Monaſtica diſciplina eſt conformis; maxime cum nec ante 16. ætatis annum ullam ſive virorum, ſive mulierum profeſſionem admittat; uti infra dicetur.

XI. Quamvis juſtum ſit, ac obedientiæ, & reverentiæ parentibus debitæ plane conſonum, ut liberi inconſultis ac reluctantibus parentibus profeſſionem non omittant, nequaquam tamen ipſa profeſſionis validitas a parentum dependet conſenſu; licitumque ſubinde eſſe poteſt, inſtitis ac reclamantibus parentibus Monaſterium ingredi, & profeſſionem emittere. Unde eſt illud apud Gratianum *Cauſ.* 20. *quæſt.* 2. *Can.* 2. *Si vero in* fortiori *ætate* (*id eſt ultra annos pubertatis*) *adoleſcentula, vel adoleſcens ſervire Deo elegerit, non eſt* poteſtas parentibus *prohibendi.*

XII. Si tamen ex circumſtantiis, & conjecturis ſit non infundata ſuſpicio, quod per fraudes, aut minas, vel alia nonnulla humana motiva ad Religionem, inſciis parentibus, juvenes, aut puellæ fuerint invitati, & allecti, nonnunquam officio judicis, petentibus parentibus, aut etiam tutoribus, Superiores compelluntur illos parentibus, vel curatoribus reddere; aut ſaltem eos in loco aliquo a Monaſterio ſeparato collocare, ut ibidem a parentibus examinentur, atque eorum voluntas, num libera ſit, & recta, ac firma, diſcutiatur, quemadmodum frequenter auctoritate Senatus Regii factum fuiſſe refertur *T. II. Libert. Eccleſ. Gall. c.* 33. & nuper a Conſilio Sanctiori Bruxellis ordinatum fuit in cauſa Joſephi Vande Walle Novitii apud Patres Societatis.

XIII. Neque id diſſonum eſt a jure communi, quo ſtatuitur, pueros ante annos pubertatis non poſſe invitis parentibus, aut tutoribus Religionem ingredi, & ſi contra fecerint, poſſe repelli, & Religioſos officio judicis compelli ad reddendum. *Cap.* 8. *&* 11. *tit. De Regularibus.*

XIV. Ad eamdem libertatem Monaſterium deſerendi, Novitio conſervandam, Synodus Tridentina *Seſſ.* 25. *cap.* 16. *de Regularibus*, decrevit: *Nulla renuntiatio, aut obligatio ante profeſſionem facta, etiam cum juramento, vel in favorem cujuſcumque cauſæ piæ, valeat, niſi cum licentia Epiſcopi, ſive ejus Vicarii, fiat* intra duos *menſes* proximos *ante profeſſionem; ac non alias intelligatur effectum ſuum ſortiri*, niſi *ſecuta profeſſione; aliter vero pacta, etiamſi cum hujus favoris* expreſſa renuntiatione, *etiam jurata, ſit* irrita, *&* nullius effectus.

Renuntiatio, de qua in Decreto, non tantum complectitur renuntiationem rerum aut jurium temporalium, ſed etiam renuntiationem Beneficii, quod ante ingreſſum ipſe Novitius poſſidebat adeo ut Beneficium illud nequeat valide conferri, niſi renuntiatio juxta formam hujus Decreti facta ſit.

Verba enim in primis generalia ſunt, omnem renuntiationem complectentia. Ipſe quoque ſcopus Concilii, ne ſcilicet per ſimilem

Digitized by Google

renuntiationem adimatur libertas Novitiis Religionem deſerendi, in hac renuntiatione militat; quandoquidem dubium non ſit, quin per ejuſmodi renuntiationem, Novitius mediis vivendi deſtitutus, cogeretur quodammodo invitus in Religione perſeverare; quapropter & S. Congregationem ſæpius illa reſolviſſe refert Fagnanus ad *cap. Statuimus tit. de Regularib. num.* 19. ac per conſequens derogatum eſſe *cap.* 4. *de Regularib. in VI.* in quantum ibidem Epiſcopo permitti videtur, conferre Beneficium ejus, qui Religionem ingreditur, intra annum probationis, *ſi ad id ipſius Novitii acceſſerit conſenſus*.

XV. Inſuper Decretum Concilii Tridentini procedere, quando renuntiatio fit quidem ante ingreſſum Religionis, ſed tamen *intuitu ingreſſionis*, in Monaſterium, declaravit S. Congregatio, referente Azorio, *part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 20. *quæſt.* 6. quia alias fraus fieret Decreto.

XVI. Inſuper Decretum intelligi de quacumque renuntiatione, aut alienatione facta ante ingreſſum; modo appareat, eam intuitu & animo ingrediendi factam, ſuſtinet poſt Navarrum, & alios *Zypæus* in Jure Novo *tit. de Regularib. n.* 29. creditque Declarationem Cardinalium, qua contrarium declaratum dicitur, eſſe accipiendam de caſu, quo renuntiatio facta eſt in ſæculo, abſque intuitu, aut intentione ingrediendi; „ alioquin, ait, non id ſatis „ cum intentione Concilii, & *indiſtinctis* verbis conveniet; adeo- „ que an Declaratio authentica eſſet, dubitandum eſſet ".

XVII. Porro renuntiationem ſive obligationem factam a Novitio, qui decem menſibus in Novitiatu fuiſſet, futuram validam, ſi cum conſenſu Epiſcopi ejuſve Vicarii facta ſit, tametſi Superior ex juſta cauſa profeſſionem ultra annum diſtulerit, notat ibidem Zypæus: eo quod facta ſit infra duos menſes proximos tempori, quo profeſſio legitime emitti potuiſſet; atque ita reſolviſſe S. Congregationem.

XVIII. Ad hæc pro aſſerenda libertate Novitii deſerendi Religionem, decrevit Synodus Tridentina *ſeſſ.* 25. *cap.* 16. *de Regularib. Sed neque ante profeſſionem, excepto victu & veſtitu Novitii, vel Novitiæ illius temporis, quo in probatione eſt, quocumque prætextu, a parentibus, vel propinquis, aut curatoribus ejus Monaſterio aliud ex bonis ejuſdem tribuatur: ne hac occaſione diſcedere nequeat, quod totam, vel majorem partem ſubſtantiæ ſuæ Monaſterium poſſideat: nec facile, ſi diſceſſerit, id recuperare poſſit*.

XIX. Hoc Decreto in primis decernitur, nihil a parentibus vel propinquis, aut curatoribus ex bonis Novitii Monaſterio ante emiſſam profeſſionem quocumque prætextu tribui poſſe, etiam *liberaliter* ſeu *ultronee*, citra ullum pactum aut conventionem cum Monaſterio; excepto victu & veſtitu illius temporis, quo in probatione eſt.

XX. Nullatenus ergo ex hoc Decreto elici poteſt, mentem Concilii fuiſſe, Monaſterium poſſe *exigere*, atque *paciſci* cum ingrediente, ejuſve parentibus ſuper expenſis, & veſtitu Novitii; nam dumtaxat declarat Synodus, quod Parentes nihil queant tribuere in Monaſterio ex bonis Novitii, excepto victu & veſtitu Novitii, vel Novitiæ illius temporis, quo in probatione eſt: quod Suareſius, aliique recentiores quoque annotarunt. Verum eſt (ait Suareſius *lib.* 4. *de Simonia cap.* 17. *num.* 19.) „ Concilium Tridentinum non „ loqui de *pacto*, nec de *modo* recipiendi, id eſt, an poſſit Mo- „ naſterium ita ſuſtentationem petere, ut ſine illa nolit Novitium „ recipere.

XXI. Hinc ulterius infertur, nec in ſpeciem Tridentinum hoc loco favere hodiernæ multorum Monaſteriorum, etiam admodum opulentorum praxi, exigendi ab ingredientibus, eorumve parentibus ea, quæ pro victu, & veſtitu Novitii, aut Novitiæ illius temporis, quo in probatione eſt, neceſſaria creduntur.

XXII. Unde prædicta praxis a non paucis, etiam poſt Concilium Tridentinum reprobata fuit. Et quidem Directorium Eccleſiaſticæ diſciplinæ, Colonienſi præſertim Eccleſiæ accommodatum, ſub initium decimi ſeptimi ſæculi evulgatum auctoritate Epiſcopi Tricaricenſis Sedis Apoſtolicæ per Germaniam inferiorem, & Belgarum Provincias Nuntii, & a Facultate Theologica Lovanienſi probatum, relato hoc Concilii Tridentini Decreto, ait: „ Quin nec pro ipſo victu, aut veſtitu Novitii aliquid *ex pacto* detur. Cum e- „ nim Novitiatus res ſit ſpiritualis, cui annexum eſt jus ad victum „ & veſtitum, a Simonia abeſſe non poteſt, de his paciſci, vel pro „ jure Novitiatus acquirendo ad victum, & veſtitum contribuere. „ Si quis autem, jure Novitiatus acquiſito, ſumptus liberaliter re- „ fundere velit, licite id facere poteſt, modo nullum intercedat „ pactum, conventio, ſpes, aut mutuus intellectus.

Sententiam hanc ex profeſſo propugnat, & pluribus adſtruere conatur Petrus a S. Audomaro, alias Wallon-Capelle, Prior Monaſterii Montis D. Guinoci, cujus verba retuli in Diſſertatione de Peculiaritate & Simonia circa ingreſſum Religionis *part.* 2. *cap.* 5. §. 3.

YXIII. Quidquid ſit de Simonia, illud indubitatum eſt, improbandum eſſe, Monaſteria aliunde fundata, ab ingredientibus Religionem exigere expenſas pro victu, & veſtitu, etiam frequenter non ſine magno ac notabili Parentum incommodo, ac fidelium ſcandalo; quia, ut bene advertit Zypæus in Jure novo *tit. de Regularib. n.* 26. Monaſteriorum fundationes tam pro Novitiis, quam pro profeſſis inſtitutæ ſunt.

Omnium quippe Fundatorum mens fuit, quam in teſtamento ſuo expreſſit Fundator Cluniacenſis Monaſterii, his verbis: „ Ut illis „ eſſent Monaſteria ad perpetuum refugium, qui pauperes de ſæ- „ culo egreſſi, *nihil* ſecum præter bonam voluntatem attulerunt, „ *ut noſtrum*, ait, *ſupplementum ſit abundantia illorum*.

Latius de hac Fundatorum intentione conſule S. Auguſtinum *conc.* 3. *in pſalm.* 103. Vide citatam Diſſertationem *part.* 2. *cap.* 5. §. 4.

XXIV. Ut rurſus ad Decretum Concilii, a quo nonnihil deflex imus, redeamus, notandum, quod Decretum quidem tantum loquatur verbis expreſſis de bonis Novitii aut Novitiæ; ſed quia bona parentum quodammodo ſunt bona liberorum, & Novitii libertas ad redeundum ad ſæculum non parum læderetur; ſi bona parentum alienata ſciret, nec facile recuperari poſſe; merito S. Congregatio reſolvit apud Fagnanum loco citato *num.* 55. Decretum Concilii habere locum, etiamſi aliquid tribuatur non ex puellæ propriis bonis, ſed parentum, vel conſanguineorum.

XXV. *Et rurſus oborto dubio pergit Fagnanus, an, ſi Novitius ſit ſui juris, & non habeat parentes, poſſit in Religionis ingreſſu, præter victum aliquid donare Religioni amore Dei, cenſuit non poſſe, ex verbis expreſſis* dict. cap. 16.

XXVI. Denique, teſte Fagnano, reſolvit eadem Congregatio, Decretum obtinere, etiamſi aliquid ex bonis Novitii, aut Novitiæ a Monaſterio recipiatur ſub nomine depoſiti, ſeu ſub cautione de reſtituendo, profeſſione non ſecuta.

CAPUT IV.

Quomodo Novitii de bonis ſuis diſponere poſſint, & debeant?

1 *Novitii libere poſſunt de bonis ſuis per teſtamentum diſponere.*
2 *In hac diſpoſitione Novitius merito attendit ad verba Chriſti:* Vade & vende omnia; & da pauperibus.
3 *Id inculcant Regulæ Monaſticæ.*
4 *Regulæ Patrum nequaquam interdicunt Novitiis aliquid ex ſuis bonis Monaſterio donare.*
5 *Qua ratione datum Monaſterio cenſeatur datum pauperibus?*
6 *Cavendum Religioſis ne quem intuitu rerum temporalium ad Religionem admittant.*
7 *In receptione rerum temporalium Novitii caute procedendum, ne ſcandalum detur.*
8 *Malebat S. Tereſia ut pauperes, quam divites ſe offerrent, & quare?*
9 *Quid in diſpoſitione rerum temporalium Novitiorum obſervari voluerit S. Franciſcus?*
10 *Aliqui nihil a Novitiis recipi voluerunt.*
11 *Cavere debent Religioſi, ne a Novitiis diſpoſitionem in favorem Monaſterii extorqueant.*
12 *Odioſæ ac ſuſpectæ ſunt donationes factæ Novitiis ipſis Monaſteriis.*
13 *Quid in Gallia circa illas obtineat?*
14 *Quid in Belgio?*

I. NOVITIUM ante emiſſam profeſſionem libere poſſe per teſtamentum de bonis ſuis diſponere, jam pridem expreſſit Juſtinianus in *Novella* 5. *cap.* 4. neque id per Concilium Tridentinum, *ſeſſ.* 25. *cap.* 16. *de Regularibus*, mutatum eſſe, omnes conſentiunt, & quotidiana praxi notorium eſt.

II. Porro in hac temporalium diſpoſitione, oportet, ut Novitius ſpecialiter meminerit hujus ſententiæ Evangelicæ: *Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus*. Matth. 19. v. 21. Hæc enim tamquam ſpeciatim dicta ad illos, qui vitam Monaſticam amplecti volunt, Novitiis proponi Monachorum Patres deſiderarunt; ut nimirum ex illis normam diſponendi de rebus ſuis temporalibus aſſumerent.

III. „ Si dives eſt, ait Regula Patrum, habens multas divitias, „ & converti voluerit, debet primo Dei voluntatem implere, & „ conſequi præceptum illius, præcipue quod adoleſcenti diviti di- „ citur; *Vende omnia tua, & da pauperibus, & tolle crucem tuam,* „ *& ſequere me*.

Et S. Fructuoſus in Regula *cap.* 4. „ Qui ingredi petunt acrius „ percunctentur, ſi fecerint illud, quod dives quondam adoleſcens, „ qui omnia, quæ in lege præcepta ſunt, ſe impleſſe jactabat, ad „ quem Dominus ait: *Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia,* „ *quæ habes, & da pauperibus, & veni, ſequere me, & habebis* „ *theſaurum in cælo* ". Matth. 19. v. 21.

Auctor Regulæ, qui vulgo *Magiſter* dicitur, quemque non multo poſt tempora Gregorii M. vixiſſe credit Hugo Menardus, qui & de ejus Regula dicere non dubitat: „ Hæc Regula magna cum ſim- „ plicitate, fervore, & Regularis obſervantiæ cura procedit ". Hic, inquam, cum oſtendit Religionem ingredienti convenire, ut ante omnia, rebus ſæcularibus ſe privet, mox recipi poſtulantem alloquens, ait: „ Ideoque conſtituimus ſalubre conſilium, ut au- „ dias vocem Domini tibi dicentem: *Vade, vende omnia, & da* „ *pauperibus, & veni, ſequere me*. Quam ergo ſi ſequi vis vocem, „ vade & vende, quæ habes, & omne pretium huc ante me de- „ fer, ut, te præſente, a me *pauperibus* erogetur „. Rationem deinde ſuggeſti conſilii ſubjicit: „ Hanc ideo voluntatem Abbas in- „ gredientibus tribuit, ut non ab introeuntibus judicetur, potius „ res hominum deſiderare, quam animas.

IV. Sed petet quis, num ergo Ingredientes Monaſterium ita res ſuas *pauperibus* dare debent, ut numquam in favorem Monaſterii diſponere poſſint: Nequaquam: nam S. Benedictus in ſua Regula expreſſis verbis recipiendo ad Religionem optionem dat, ſi quidem ſit ætate major, ut res, ſi quas habet, aut eroget pauperibus, aut conferat Monaſterio.

V. Nec mirum, quia juxta mentem Patrum, qui res ſuas offert Monaſterio, eas etiam *pauperibus* tribuit: ut nimirum vel pauperes de ſæculo egreſſi, & nihil præter bonam voluntatem afferentes, ex iis ſuſtententur; aut certe per ipſos Monaſterii Præfectos pauperum uſibus impendantur, juxta naturam ac conditionem proventuum Monachalium; nec alia intentione Monaſteria ſibi ab Ingredientibus oblata recipere poſſunt. Unde citatus *Magiſter* poſtquam loco ſupra allegato dixiſſet: Novitium ſi noluerit ſua vendere, & dare pauperibus, poſſe ea Monaſterio offerre, monendo adjungit: „ Jam de ipſis rebus Ingreſſi, Abbas, in ſua poteſtate mutatis, „ quidquid *neceſſariæ utilitati Monaſterii* abundare viderit, pro ani- „ ma fratris ipſius *propter præceptum ſupradictum ſequendi Dominum*

per

„ *per eleemoſynam, diſtracta illa re ſupervacua, pretium ejus pauperibus tribuat*: ut quod ille imperitus frater non meruit facere, pro illo iſte quaſi doctus Magiſter valeat adimplere.

Ad hæc *Magiſtri* verba reflectens Hugo Menardus: „ Notanda, „ inquit, hominis integritas, ſinceritas, ſimul & charitas. Quam „ longe abeſt a quorundam avaritia, aut curioſitate, qui aut bo„ na Novitiorum in arca recondunt, aut ea inſanis ſubſtructionum „ molibus erigendis, ſimilibuſque vanitatibus impendunt, Chriſto „ in ſuis membris algente, & eſuriente.

Nequaquam ergo Patrum Regulæ interdicunt Novitio aliquid Monaſterio hac intentione offerre; neque illicitum Religioſis ea recipere, modo tamen caveant.

VI. Primo, ne quem recipiant amore pecuniæ, ita quod ſi poſſent illum pecuniam habere ſine perſona illa, non reciperent perſonam, ſed ut habeant pecuniam, perſonam recipiunt, & hoc *penitus impurum eſt, & Simoniacum*, ait S. Bonaventura: *Quia ibi pecunia cauſa eſt receptionis perſonæ, non e converſo. Et hoc plerique* (*pergit Doctor Seraphicus*) *etiam ex mera inopia faciunt, optantes aliquem venire cum pecunia, quem, reciperent, ut eorum inopia repararetur, vel debita contracta ſolverentur, vel bona concupita emerentur, vel ædificia conſtruerentur.*

VII. Secundo, monet idem Doctor, illicitum quidem non eſſe, perſonam recipere non pro pecunia, ſed cum pecunia, ita ut ſi nihil afferret, tamen reciperetur pro Deo; *ſed*, ait, *caute agendum coram hominibus, ne detur eis occaſio ſcandali, & ne ſit ibi affectus avaritiæ ex ſpe lucri.*

VIII. Hæc omnia expendens Seraphica Mater Tereſia; intelligenſque quam facile, ac quaſi inſenſibiliter aliquid ex jam dictis interveniat, dum perſona, a qua temporalia, præſertim notabilia, ſperantur, Religioni ſe præſentat; ad Confeſſarium ſuum ſcribit: *Pater quoties filias nihil ſecum in Conventum adferentes ex ſolo Dei amore ſuſpicio, inexplicabile mihi gaudium eſſe pro certo habeas*". Epiſt. 16.

IX. Et S. Franciſcus *cap. 2. ſuæ Regulæ* vult: *Ingreſſuris dicant Miniſtri Provinciales verbum Sancti Evangelii, quod* Vadant, & vendant omnia ſua, & ea ſtudeant pauperibus erogare. *Quod ſi facere non potuerint, ſufficit eis bona voluntas. Et caveant Fratres, & eorum Miniſtri*, ne ſolliciti *ſint de rebus temporalibus; ut libere faciant de rebus ſuis, quidquid Dominus inſpiraverit eis. Si tamen conſilium requiratur, licentiam habeant Miniſtri mittendi eos ad aliquos Deum timentes, quorum conſilio bona ſua pauperibus diſtribuant.*

Hæc Franciſcus, ut omnem inordinatum affectum, ac ſiniſtram ſuſpicionem in receptionem rerum temporalium a Fratribus amoliretur.

X. Quin ut occaſionem malorum, quæ tum ipſis offerentibus, tum recipientibus Fratribus imminent, efficacius removeret S. Fructuoſus Epiſcopus Bracarenſis *cap. 18. Regulæ*, ſtatuit: „ Ut *nihil* „ de facultatibus Ingredientis in eumdem locum, ubi ingredi ſe „ petit Monaſterium, vel ad *unum nummum* recipiatur: ſed & „ ipſe *manu ſua* cuncta *pauperibus* eroget.

XI. Tertio, ſummopere cavendum Religioſis, ne dum gratanter, & ex mera offerentium liberalitate ſuperficie tenus recipere videntur, blandimentis, variiſque perſuaſionibus, aut falſis ſubinde adductis motivis, ab Introeuntibus temporalia extorqueant; quo contingat, ut coacte potius extorta, quam voluntarie oblata accipiant; quod jam pridem Synodus Cabilonenſis ſecunda acriter perſtrinxit: *Conſtituit ſane ſacer iſte Conventus, ut Epiſcopi, ſive Abbates, qui non in fructum animarum, ſed in avaritiam, & turpe lucrum inhiantes, quoslibet homines illectos circumveniendo totonderunt, & rei eorum tali perſuaſione non ſolum acceperunt, ſed potius ſubripuerunt, pœnitentiæ Canonicæ, ſive Regulari, ut puta turpis lucri ſectatores ſubjaceant.*

Et licet non ſemper ex parte Religioſorum ſimiles inductiones interveniant, fatendum tamen, raro donationes, & oblationes, quæ fiunt a Novitiis in favorem Monaſterii, procedere a libera omnino ac ſpontanea voluntate; ſed frequenter ex timore, ut minus reverentiali, atque zelo non ſatis diſcreto, & prudenti; atque hac præcipua ratione jam pridem ſuſpectæ admodum, & odioſæ fuere hujuſmodi donationes, & oblationes, uti late oſtendit Ludovicus Servin Advocatus in Parlamento Pariſienſ. *plaidoye* 31.

XIII. Et quidem in Gallia (uti teſtatur Julianus Brodeau in Notis ad Louetium *Litt. C. num. 8.*) Regula generalis eſt, quod Religioſus Novitius neque profeſſione inſtante, neque ante, quidquam poſſit directe, aut indirecte donare, aut legare Monaſterio, in quo profeſſionem eſt emiſſurus in præjudicium ſuorum hæredum, ſive ex propriis bonis, ſive acquiſitis, aut etiam mobilibus, tam quoad proprietatem, quam uſumfructum; atque ita deciſum eſſe Edicti Aurelianenſis *art.* 19. & expreſſius *art.* 28. Edicti Bleſenſis: quemadmodum, ait, per alias Ordinationes Regias cautum eſt, quod pupillus nec directe, nec indirecte aliquid poſſit dare ſuo tutori, pædagogo, aut alteri ſuo curatori: æger durante ſuo morbo, medico, apothecario, chirurgo, aut ſuo cuſtodi; diſcipulus ſuo pædagogo, famulus aut famula ſuo hero, aut heræ: eo quod præſumatur, hujuſmodi donationes numquam procedere a voluntate omni ex parte plane libera, ſed ex aliquo affectus reverentiali ut minus cum quadam violentia, & metu, vel ex aliquo zelo immoderato, & liberalitate indiſcreta, non condita ſale prudentiæ: & uti recte notat Balſamon in Notis ad Canon. 40. Epiſtolæ Canonicæ Sancti Baſilii: *Eorum qui in poteſtate ſunt, conſenſus infirmi ſunt.*

Senatus Regius, pergit Brodeau, conformiter ad citata Edicta ſæpius judicavit, idque tam quoad donationes inter vivos, quam teſtamentarias factas in favorem Monaſteriorum; idque tam in patria juris ſcripti, id eſt, quæ jure Civili utitur & regitur, quam in patria conſuetudinaria, quæ ſcilicet proprio jure conſuetudinario regitur, quicumque prætextus, aut favor donationem conſtaretur.

Plura Curiæ Regiæ Arreſta ibidem notat, & refert Brodeau; atque inter illa occurrunt nonnulla cum ſpecialibus circumſtantiis: quæ oſtendunt, ægre admodum admitti donationes factas a Novitiis in favorem Monaſteriorum, ad excluſionem conſanguineorum hæredum ab inteſtato (*a*).

Ulterius refert; quod an. 1635. 11. Jan. editum fuerit celebre regulamentum, per quod ad inſtantiam Advocati Regii vetitum fuit generaliter Superioribus Monaſteriorum Monialium recipere, aut permittere, ut recipiantur ullæ pecuniæ pro admiſſione alicujus ad Religionem, vel profeſſionem; ſed dumtaxat recipere poſſint aliquam penſionem vitalitiam moderatam, & quæ reſpectu ditiorum excedere nequeat ſummam quingentarum librarum Pariſienſium; idque ſub pœna nullitatis, & reſtitutionis ulterioris ſummæ; quod & aliis pluribus ſententiis poſtmodum confirmatum fuiſſe teſtatur.

Ac rurſus an. 1667. ad inſtantiam Advocati Regii, generalior inhibitio facta fuit per Arreſtum in modum Regulamenti emanatum a Parlamento Pariſienſi, relatum in Libro, cui titulus: Journal du Palais *part. 2. pag.* 169.

XIV. Similiter cum quædam nobilis puella ingreſſa Monaſterium Urſelinarum in Urbe Bruxellenſi, dediſſet tum donatione inter vivos, tum per teſtamentum Monaſterio quantitatem ſuorum bonorum aſcendentem circiter ad 36. millia florenorum, fratribus puellæ ſe opponentibus huic diſpoſitioni, quæſtio coram Judicibus Regiis dudum agitata, tandem 24. Decembris 1682. per ſententiam Parlamenti Mechlinienſis limitata, & taxata fuit tam ipſa penſio Novitiatus, quam ipſa dos dictæ puellæ, & quæ inde dependent, ad ſummam octo millium florenorum; tametſi hi ipſi fratres puellæ conſenſiſſent, & judicaſſent, quod Rex poſſet illi, non obſtante ſua minorennitate, dare *veniam ætatis*, ad diſponendum *libere* de ſuis bonis; quam etiam *veniam* a Rege obtinuerat.

Rurſus cum altera ſoror ſupra nominatæ puellæ ingreſſa eſſet Monaſterium Urſelinarum in civitate Gandenſi; ac ejus mater tam pro expenſis Novitiatus, quam dote promiſiſſet quatuor millia florenorum; ac poſtmodum ante profeſſionem, matre mortua, dicta puella Monaſterio donaſſet bona ſua, quæ aſcendebant circiter ad 20. millia florenorum, rurſus fratres puellæ hanc donationem impugnarunt coram Conſilio Flandriæ, a quo 7. Maji an. 1688. declaratum fuit, quod Moniales Urſelinæ deberent eſſe contentæ dictis quatuor millibus florenorum; omnem ulteriorem donationem & diſpoſitionem in favore Monaſterii indebite, & nulliter factam. A qua ſententia cum eſſet appellatum ad Parlamentum Mechlinienſe, declaravit 2. Septembris 1690. male appellatum, & bene fuiſſe a Conſilio Flandriæ judicatum.

Hinc apparet, non tantum in Gallia, ſed & Belgio hujuſmodi donationes, & diſpoſitiones Novitiorum, aut Novitiarum in favorem Monaſterii, præſertim exceſſivas, eſſe odioſas, & multis titulis ſuſpectas, & reſciſſioni, ac annullationi obnoxias (*b*).

CAPUT V.

De examine Puellarum ante habitus ſuſceptionem, & Profeſſionem.

Decretum Synodi Tridentinæ circa hoc examen.
2 *Decretum Tridentinum quando duplex examen requirat?*
3 *An hodie duplex requiratur?*
4 *Epiſcopus ejuſve Vicarius vocari debet ad examen Puellarum etiam in Monaſteriis* exemptis.
5 *Primo examen inſtitui vult Synodus Tridentina ſuper voluntate, & intentione Puellarum, & ideo ſolæ examinandæ.*
6 *Poteſt etiam examen inſtitui extra ſepta Monaſterii.*
7 *Inquiri debet, quo motivo Puella inducatur ad Religionem.*
8 *Inquirendum num ſatis deliberavit priuſquam reſolverit ingredi Religionem.*
9 *Quærendum utrum nullus metus, aut violentia interveniat?*
10 *Interroganda Puella ſuper his, quæ ad vitam Religioſam ſpectant.*
11 *Examinator tenetur Puellæ explicare, quid vota Religionis contineant, & ad quæ vita Religioſa obſtringat.*
12 *Quid de hac re decreverit S. Carolus?*
13 *Epiſcopi ſolliciti ſint, ut doctos, & prudentes Commiſſarios huic examini deputent.*
14 *Debet inquiri circa conditiones Puellæ.*
15 *Item utrum Monaſterium ſit idoneum.*
16 *Unde deſumenda idoneitas, & quomodo hic ſubinde monenda Puella?*
17 *S. Congregatio aliquando prohibuit recipi Puellas ad Profeſſionem ob relaxationem diſciplinæ Regularis.*
18 *Quid inquirendum circa Directores Monialium;*

I. SYnodus Tridentina libertati profeſſionis Virginum Deo dicandarum proſpicere volens, ſtatuit atque decrevit: „ Ut, ſi „ puella, quæ habitum Regularem ſuſcipere voluerit, major duo„ decim annis ſit, non ante eum ſuſcipiat; nec poſtea ipſa, vel alia „ profeſſionem emittat, quam exploraverit Epiſcopus, vel eo ab„ ſente, vel impedito, ejus Vicarius, aut aliquis eorum ſumptibus „ ab eis deputatus, virginis voluntatem diligenter, an coacta, an „ ſeducta ſit, an ſciat quid agat, & ſi voluntas ejus pia, ac libe„ ra cognita fuerit, habueritque conditiones requiſitas juxta Mo„ naſterii illius, & Ordinis Regulam, nec non Monaſterium fuerit „ idoneum; libere ei profiteri liceat: cujus profeſſionis tempus ne „ Epi-

(*a*) Ut innoteſcat, quod in Galliis obſervari debet, legantur articuli 14. 15. 16. & 17. Edicti. an. 1749. Integrum extat in fine Tit. 3. ſub littera I.

(*b*) Ea diſciplina quatenus obſervatur in Galliis, conſtat plurimis Parlamentorum Arreſtis, quæ referuntur in novis Cleri Gallicani Collectaneis, tom. 4. col. 1018. 1019. &c.

Digitized by Google

„ Epiſcopus ignoret, teneatur Præfecta Monaſterio cum ante menſem certiorem facere: quod ſi Præfecta certiorem Epiſcopum non „ fecerit; quamdiu Epiſcopo videbitur, ab officio ſuſpenſa ſit". *Seſſ. 25. cap. 17.*

II. Ex verbis Decreti ſat manifeſtum eſt, non tantum ante profeſſionum, ſed etiam ante habitus ſuſceptionem, puellam majorem annis duodecim, ab Epiſcopo ejuſve Commiſſario examinandam eſſe, & ita ſæpius a S. Congregatione deciſum eſſe refert poſt Piaſecium, Zerolam, alioſque, Fagnanus ad *cap. Cum virum tit. De Regularib.* Et ita mandat fieri Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 24. *c.* Unde & duplex extat formula examinis, juxta quam in hac Mechlinienſi Diœceſi Commiſſarius Epiſcopi puellam, tum ante ſuſceptionem habitus, tum ante profeſſionem interrogare debet.

III. Credit quidem Diana, uti refert Zypæus, „ conſuetudine „ obtentum, ut unicum in profeſſione examen ſufficiat, non ta„ men, ait Zypæus, illa eſt ubique uniformis: ſed magis reve„ rentes Canonum Sacrorum utrumque examen obſervant". In Jure Novo *Tit. de Regularibus*.

IV. Utrumque examen etiam requirit Synodus P. II. Cameracenſis *tit.* 20. *cap.* 20. additque: *Etiamſi Monaſterium ſit exemptum*; quod non tantum S. Congregatio ſæpius declaravit, ſed etiam quotidiana, & notoria praxis confirmat, juxta quam Commiſſarius Epiſcopi ſolet vocari ad examinandas puellas profeſſuras in Monaſteriis etiam *exemptis*, & quæ Regularium directioni, & juriſdictioni ſubſunt.

Examen circa tria potiſſimum inſtitui vult Synodus Tridentina.

Primum quidem circa libertatem, ac piam voluntatem puellæ habitum ſuſcepturæ, aut profeſſionem emiſſuræ.

Hunc in finem vult Synodus P. II. Mechlinienſis, ut Epiſcopus ejuſve Commiſſarius, non aliter puellas examinet, *quam eas ſolas eſſe certo cognoſcat*: et hoc pacto major ſit puellæ omnia, quæ in corde habet, eloquendi libertas.

VI. Quin addit S. Carolus in Synodo P. Mediolanenſi V. „ Quod ſi cauſa ſit, probabiliſve Epiſcopi judicio ſuſpicio, qua„ mobrem potius eſſe cenſuerit, ut etiam e ſeptis Monaſterii „ puella egrediatur, & ut alio loco ejus voluntas perquiratur, „ tunc vel in Eccleſiam Monaſterii exteriorem, vel in aliam „ proximam, prout commodius, decentiuſve fieri viderit, illam „ perduci jubeat.

Itaque Epiſcopi judicio permiſſum credidit S. Carolus, ut eo loco puellam examinet, quo pro indaganda ac aſſequenda ejus ſincera voluntate, ac intentione opportunius judicaverit.

VII. Pro aſſequenda facilius recta, ac pia puellæ in aſſumenda vita Religioſa intentione, & voluntate, merito ante omnia examen inſtituitur circa motivum, quo inducta fuit ad hunc ſtatum: ubi prudens ac ſagax Commiſſarius per interrogationes, ac reſponſiones facile deprehendet, num humana conſideratio ſeſe non nimis immiſceat.

VIII. Deinde inquiret, a quo tempore ceperit hanc reſolutionem; exponendo, quam periculoſum ſit, hujuſmodi ſtatum ſtabilem, ac perpetuum præcipiti reſolutione arripere, ideoque ulterius ſerio interrogabit, an ſaltem ſuper negotio tanti momenti mature deliberaverit, & conſilium cum proprio Confeſſario, aut alia perſona gravi ceperit. Hic merito advertet Commiſſarius, num Confeſſarius, aut perſona cui conſilium communicavit, non habeat intereſſe, ut perſona Religionem ingrediatur; aut ſit ſatis doctus, & prudens, qui ſanum conſilium det, de quo indubie per Commiſſarium puella monenda, ac inſtruenda eſt.

IX. Diligenter ac ſumma cum ſagacitate exploranda, num nullus metus, ſaltem reverentialis ex parte parentum, aut conſanguineorum, ut minus indirecte, vel oblique interveniat: quod eo diligentius inquirendum, quo circumſtantiæ magis aut minus metum hunc inſinuant: v. g. quod ſit familia quidem illuſtris, aut juxta vulgi exiſtimationem notabilis, ſed multis prolibus gravata, nec ſufficiens, quæ omnibus prolibus honeſte ſecundum mundi exiſtimationem in ſtatu matrimoniali provideat.

X. Ulterius interoganda puella, an ſciat quid agat, & ad quæ per Religionis profeſſionem ſit obliganda; an Regulam, & ſtatuta, ac auſteritates Religionis expenderit. An expenderit, quid ſit vovere perpetuam caſtitatem, paupertatem, obedientiam, clauſuram, (*a*) &c.

XI. Hæc ſunt præcipua puncta præſcripta in formula examinandi Novitias ante profeſſionem, & ſuſceptionem habitus Regularis in hac Provincia Mechlinienſi, quæ tamen parum ad dignoſcendam voluntatem ac vocationem Novitiæ valebunt, niſi ipſe Commiſſarius non tantum probe ſciat, quid contineant, & ad quid obligent tria vota Religionis juxta mentem Patrum, & Regulæ; ſed etiam ſciat ea breviter, & perſpicue Novitiæ explicare, atque oſtendere, quod non ſufficiat, vota ac Regulam, quam vovere intendit, obſervare, prout in nonnullis relaxatis Monaſteriis obſervatur; ſed vota eſſe exſolvenda, prout vere coram Deo ſonant, & Regula præſcribit.

XII. Hinc S. Carolus in prima ſua Synodo Provinciali vult, ut Commiſſarius Epiſcopi „ Novitiæ demonſtret, quam gravis ea „ res ſit, quamve multas res tria illa Religionis vota requirant, „ ut vinculi vim intelligat, quo ſe obſtringi vult.

XIII. Ex quibus patet, quam Epiſcopi ſolliciti eſſe debeant, ut prudentes, ac experti, doctique Commiſſarii ad hoc examen deputentur; ne alias ſaluberrimum hoc Concilii Tridentini Decretum inane plane reddatur; nihilque exinde proveniat, niſi aliquis nummus, aut munuſculum in commodum Archi-Presbyterorum, aut aliorum Commiſſariorum.

XIV. Secundo, inquiri vult Synodus Tridentina, num puella *habeat conditiones requiſitas juxta Monaſterii illius, & Ordinis Regulam*: quod indubie tam de conditionibus corporis, quam animæ intelligendum eſt: idque non tantum ut ſuſtineat Regulam, prout forſan in Monaſterio a relaxatis, aliquibus ſervatur, ſed prout ea juxta normam profeſſionis ſervanda eſt.

XV. Tertio, ex præſcripto Synodi Tridentinæ inquirendum a Comiſſario Epiſcopi, an *Monaſterium ſit idoneum*; hoc eſt, tale ſit, in quo ea ſit Regularis diſciplina, ut merito ſperari queat, quod in illo ipſa puella vota ſua exacte exſolvere, & vitam Religioſam ſine ſalutis diſcrimine agere queat.

XVI. Quid enim ſi Epiſcopus ejuſve Commiſſarius intelligat, omnes aut pleraſque Moniales in illo Monaſterio *peculia* poſſidere, atque vitio proprietatis infici, aliave vitia, & Regularis diſciplinæ relaxationes ibidem inoleviſſe; nonne merito judicavit Monaſterium illud eſſe *inidoneum*, in quo ipſa puella ſecure vota ſua exſolvat, & vitam Religioſam agat; adeoque puellam jure merito monebit, ut attendat, an inter Moniales, & Sorores a Regula ſua recedentes poterit ipſa Regulam inviolatam obſervare.

XVII. Sic legimus apud Fagnanum ad *cap. Monachi tit. de Statu monach.* quod S. Congregatio Cardinalium in pluribus Monaſteriis Monialium, in quibus ex relatione Epiſcoporum intellexerat non ſervari vitam *communem*, inhibuerit receptionem puellarum ad profeſſionem; *periculoſum* exiſtimans profiteri in Monaſterio, in quo Moniales omnes eſſent proprietariæ.

XVIII. Quidni quoque Epiſcopus ejuſve Commiſſarius præſertim in Monaſteriis *exemptis* attendat ad Confeſſarios, & Directores ſpirituales ipſius Monaſterii? Quis enim neſcit, quod ab idoneitate aut inidoneitate illorum pro magna parte dependeat bonum, vel malum regimen Monialium; quodque graves moleſtias experiantur, ſi malos aut ſaltem parum idoneos Directores ſortiantur: ut merito etiam de hoc puncto puella moneatur; ubi ſerio expendat, num difficultates, quæ hoc ex capite non raro oriuntur, ſuſtinere poterit, ac ſufficienter ponderaverit.

(*a*) Id quidem conforme eſt Edicto Bleſenſi, quod ab Henrico III. datum eſt an. 1579. confirmatum fuit in Declaratione Regia 10. Feb. 1742.

T I T U L U S V I C E S I M U S S E X T U S.

De Simonia circa ingreſſum Religionis.

CAPUT PRIMUM.

Eſt Simonia aliquid exigere pro ſuſtentatione Profeſſuri, dum Monaſterium eſt ſufficiens.

1 *Diſciplinam Monaſticam multum enervat temeraria, & præceps ad Religionem admiſſio.*
2 *Ne hoc fiat cavenda eſt omnis temporalis lucri ex admiſſione cupiditas.*
3 *Connexio hujus materiæ cum præcedenti.*
4 *Aliquem admittere ad Religionem* amore pecuniæ *Simoniacum eſt.*
5 *Pro admiſſione ad Religionem pecuniam accipere eſt æque Simoniacum, ac eam exigere ad Canonicatum.*
6 *Simoniacum eſt exigere pecuniam pro ſuſtentatione Profeſſuri, quando Monaſterium eſt* ſufficiens.
7 *Eadem ratione, qua illicitum eſt vendere Præbendam annexam Canonicatui, etiam illicitum eſt vendere jus ſuſtentationis, quando Monaſterium eſt ſufficiens.*
8 *Jus ſuſtentationis annexum eſt admiſſioni ad profeſſionem.*
9 *Primo, ex intentione Fundatorum.*
10 *Secundo ex mente Eccleſiæ.*
11 *Admiſſus ad profeſſionem etiam conſequitur jus ad ſuſtentationem.*
12 *Nihil poteſt accipi pro Jure ſuſtentationis, quin una cenſeatur acceptum pro admiſſione ad profeſſionem.*
13 *Probatur ex Gratiano.*
14 *Cum quis* gratis *admiſſus eſt ad Religionem, nihil poteſt accipi titulo ſuſtentationis.*
15 *Proponitur novus titulus, quo aliqui exactiones dotium a Simonia vindicare volunt.*
16 *Primum argumentum, quo tituli illius infirmitas oſtenditur.*
17 *Secundum argumentum.*
18 *Tertium argumentum.*
19 *Quartum argumentum.*
20 *Quintum argumentum.*

I. NIHIL eſſe, quod ipſam diſciplinam Monaſticam, ipſamque Religionem ita natum ſit enervare, immo peſſumdare, ac totaliter corrumpere, quam indiſcretam, ac præcipitem ad Religionem non ſatis probatorum admiſſionem, titulo præcedenti notatum fuit: ac una oſtenſum, nihil adeo a Monachorum Patribus, & Eccleſiæ Prælatis inculcatum, quam Poſtulantium atque Novitiorum ſedulam probationem, & diligens circa mores, & vocationem illorum examen.

II. Ut vero juſtum de vocatione, & idoneitate poſtulantium, ac Novitiorum formetur judicium, ſummopere cavendum, ne judicium per ſpem aliquam lucri, vel commodi temporalis ex admiſſione Poſtulantis, aut Novitiis conſequendi corrumpatur; atque hinc contingit, ut non tam morum integritas, ac vocationis ſigna in ipſo Poſtulante expendantur, quam commodum temporale, quia

ex,

ex ejus admiſſione ſperatur: Nam uti in ſimili notat S. Gregorius, amor pecuniæ facit, ut nulla de actu probatio, nulla ſollicitudo de moribus, nulla de vita diſcuſſio; ſed ſolummodo dignus, qui dare pretium ſuffecerit, æſtimetur. *Lib. 7. epiſt. 111.*

III. Priuſquam ergo de ipſa Religioſa profeſſione agam, prius de Simonia, ex ipſa pecuniæ cupiditate ſeu avaritia profluente, agendum credidi; quam vel eo titulo ſtudioſe cavendam in admiſſione ad Religionem, & Eccleſiæ Canones, & Monachorum Regulæ, ac Conſtitutiones inculcant, quod per eam contingat, ineptiores non raro ad Religionem admitti, & capaciores excludi.

IV. Amore pecuniæ alicui Religionis ingreſſum annuere, cui ille negatus fuiſſet, ſi pecunia ſine illa perſona haberi potuiſſet; ita ut conſequenter perſona ad Religionem admittatur *propter pecuniam*, Simoniacum eſſe cum S. Bonaventura tradunt Theologi, & Canoniſtæ.

Frequenter contingit (*ait S. Bonavent. in Libello* Apol. quæſt. 18.) *ut perſonam recipiant* amore pecuniæ, *ita quod ſi poſſent illam pecuniam habere ſine perſona iſta, non reciperent perſonam; ſed ut habeant pecuniam, perſonam recipiunt, & hoc penitus impurum eſt, &* Simoniacum, *quia ibi pecunia* cauſa *eſt* receptionis *perſonæ, & non e converſo. Ubi ergo recipitur perſona* propter pecuniam, Simonia eſt, *quia ibi venditur ſpirituale, id eſt, conſortium ſpiritualis ſocietatis pro temporali, ſcilicet pro pecunia.*

V. Immo ſi pro ingreſſu Religionis, ſeu admiſſione ad conſortium ſpiritualis Societatis, ſive vitæ Monaſticæ, pecunia exigatur, æque expeditum eſt apud omnes, Simoniam committi a Religioſis exigentibus; non ſecus atque a Canonicis exigentibus pecuniam pro admiſſione alicujus ad Canonicatum ſive conſortium ſpiritualis Societatis Canonicalis.

VI. Illud quoque expeditum eſt, quod ſicuti Patronus, aut Collator Canonicatus eſt Simoniacus, atque ipſum Canonicatum vendere cenſeatur, ſi pecuniam non quidem directe, & principaliter exigat pro Canonicatu, ſed pro Præbenda temporali, ſeu jure recipiendi temporalia emolumenta Canonicatui annexa, ita quoque Simoniam committi a Monaſterii *opulentis* ſeu *ſufficienter dotatis*, ſi a Poſtulantibus admitti ad Religionem exigant pecuniam, non quidem directe, & principaliter pro *ipſo ingreſſu*, ſed pro *ſuſtentatione* ſive alimentatione, quam ei poſt profeſſionem, tamquam uni de communitate Monaſterium ſubminiſtrare tenebitur.

VII. Ratio enim, ob quam Patronus ſive Collator Canonicatus per hujuſmodi exactionem fiat Simoniacus, hæc eſt, quod Præbenda ſeu jus percipiendi temporalia ſit ita annexum Canonicatui, ut Canonicatu obtento neceſſario illud ſequatur; adeoque Canonicatu *gratis* obtento, etiam una obtineatur jus percipiendi temporalia, tamquam ipſi Canonicatui inſeparabiliter ex coſtitutione Eccleſiæ, & mente Fundatorum annexum: ita ut de ſimilibus ſibi mutuo eo modo annexis, & ſe concomitantibus, recte dixerit S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 100. *art.* 4. *Rebus iſtis venditis, etiam ſpiritualia venditioni ſubjici.* Quia, teſte Paſchali II. in *can. 7. cauſ. 1. quæſt. 3. Quiſquis horum alterum vendit, ſine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit.*

VIII. Porro jus ad ſuſtentationem non minus annexum eſſe admiſſioni ad Religionem, ſive Profeſſionem Religioſam non minus tribuere jus ad alimentationem ex proventibus Monaſterii ipſi Profeſſo, quam admiſſio ad Canonicatum tribuit jus ad Præbendam temporalem Canonicatui annexam; ipſa conditio proventuum Monaſticorum, ſive mens Fundatorum, ſive ipſius Eccleſiæ præſcripta attendantur, evincit.

IX. Ea enim eſt, & ſemper fuit Fundatorum, ac dotantium Monaſteria intentio, illudque deſiderium, ut ex rebus eorum temporalibus alerentur ii, qui omnibus renuntiantes, tamquam *pauperes* in hoc ſeculo Chriſto unice vivere volunt, quemadmodum pie, ac docte exponit S. Auguſtinus in *Pſal.* 103. & ex omnium pene Fundatorum, atque dotationum antiquis monumentis eſt manifeſtum; eamque præ cæteris fuſius, ac luculentius in ſuo teſtamento expreſſit piiſſimus Cluniacenſium Fundator Guilelmus Dux Aquitaniæ: qui poſtquam diutius ſecum deliberaſſet, qua ratione per temporales ſibi datas divitias æternas mercari poſſet, dicit: *Hoc nulla ſpecie vel modo, fieri poſſe videtur, niſi ut juxta Domini præceptum amicos mihi faciam* pauperes *ejus: utque hujuſmodi actio non ad tempus, ſed continue peragatur,* Monaſtica *profeſſione congregatos ex propriis ſumptibus ſuſtentem. Ea ſiquidem fide, ea ſpe, ut quamvis ipſe cuncta contemnere nequeam, tamen dum mundi contemptores, quos juſtos credo, ſuſceperim, juſtorum mercedem accipiam . . . . . Præcipimus ſiquidem, ut* maxime *illis ſit hæc noſtra donatio ad perpetuum refugium, qui* pauperes *de ſæculo egreſſi,* nihil *ſecum* præter bonam voluntatem *attulerint, ut* noſtrum ſupplementum *ſit* abundantia *illorum.*

E quibus perſpicuum eſt, intentionem pii Fundatoris fuiſſe, ut his bona ſua eſſent in ſuſtentationem, & ſupplementum, qui *paupere* de ſeculo egreſſi non pecuniam, aut aliud quidpiam temporale, ſed *bonam* ſolummodo *voluntatem* ſecum attulerunt.

X. De hac Fundatorum mente perſuaſus S. Gregorius, ſcribit ad Fortunatum Epiſcopum Neapolitanum: *Alicui Monaſterio nec tu, nec Presbyteri tui præter diligentiam diſciplinæ aliquid moleſtiæ inferatis. Aut ſi quid illic pro diverſorum devotione acceſſerit, vobis vindicare æſtimetis:* Cum monachis *ibi* ſervientibus debeat proficere quidquid a fidelibus taliter offerri contigit. Refertur in *cap. 1. tit. de Statu Monach.*

Deinde quidquid ex labore, aut induſtria aliove titulo Religioſis obvenit, non ipſis Monachis *in particulari*, ſed ipſi Monaſterio, ſeu Communitati acquiritur; ut in omnium, qui de Communitate ſunt, neceſſitates cedat, juxta illud Canoniſtarum evulgare axioma: *Quidquid Monachus acquirit, Monaſterio acquirit.*

XI. Quæ oſtendunt recte jam pridem notaſſe Dionyſium Carthuſianum, *Lib. 1. De Simonia art. 11.* „ Quod (Regulares) recipiendo ad Ordinem ſeu vitam Monaſticam, recipiant eum ad vitam communem, & *eorum* quæ habent faciant *eum participem* ſecundum inſtitutionem, & intentionem SS. Patrum qui Ordines fundaverunt.

XII. Cum ergo Monachi vi ſuæ profeſſionis, & admiſſionis ad Societatem Monaſticam conſequantur jus vivendi ex bonis Monaſterii, æque ac Canonicus vi ſuæ admiſſionis adipiſcitur jus ad Præbendam, conſequens eſt, quod ſi quid pro jure alimentationis ſeu ſuſtentationis ab ingrediente exigatur, nec ipſum quoque ingreſſum *gratis* dari; atque hic quoque applicari poſſet illud dictum Paſchalis II. ſupra relatum: *Quiſquis horum alterum vendit, ſine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit.*

XIII. Neque hic illud applicare jam pridem dubitavit Gratianus noſter: *Sed adhuc objicitur, ait, quod qui ingreſſuri Monaſterium pecunias tribuunt,* non propoſitum *Religionis, ſed* participationem ſtipendiorum *Eccleſiæ emunt.* Temporalia *ergo, non ſpiritualia ementes, nequaquam Simoniaci habendi ſunt. His itaque reſpondetur, non ſolum qui* ſpiritualia, *ſed etiam qui* temporalia eis annexa pretio *accipiant vel tribuunt,* Simoniaci *judicantur* ". Hæc Gratianus *Cauſa* 1. *q.* 3. qui in ſuæ dictionis confirmationem, inter cæteras Patrum, & Canonum auctoritates, jam allegatum Paſchalis II. dictum adducit.

XIV. *Itaque ſpiritualibus* (*ſcilicet admiſſione ad Ordinem, & Profeſſionem*) *primo* gratis *exhibitis, non poſſunt Religioſi* (*ait Dionyſius Carthuſianus*, lib. 2. De Simonia, art. 4.) *a recepto aliquid temporale exigere per modum* debiti *perſolvendum, aut nec tamquam pretium religionis, nec* tamquam ſuſtentaculum vitæ, *ad quod ei exhibendum* jam ſeipſos *obligaverunt.*

XV. Sunt nonnulli, qui Simoniam committi fatentur, ſi vel pro Religionis ingreſſu, vel pro *ſuſtentatione* ingreſſi poſt Profeſſionem *temporale* quidquam exigatur; ſed ſecus, inquiunt, *ſi ut Monaſterio provideatur de mediis, unde ſuſtentare Profeſſum poterit, & liberetur ab incommodis ex alimentatione Profeſſuri ſecuturis.*

XVI. Sed nonne, dum aliquid exigitur a Profeſſuro, ut Monaſterio provideatur de mediis, unde ſuſtentare Profeſſurum poterit, reipſa exigitur pro ſuſtentatione vel alimentatione, ipſi Profeſſuro tamquam uni de communitate ex proventibus Monaſterii ſubminiſtranda?

XVII. Num quiſquam credat, Simoniam in verbis dumtaxat conſiſtere, ſi dicamus, Simoniam committi, dum ab ingrediente aliquid exigitur pro ſuſtentatione, nequaquam vero committi, ſi exigatur, *ut Monaſterio provideatur de mediis, unde ſuſtentare Profeſſurum poterit?*

XVIII. Inſuper ſi hoc colore exigere liceat; atque ſimili formatione intentionis, & verborum adornatione & expreſſione, exactiones rerum temporalium a labe Simoniaca eximi poſſint, nonne non inutilia dumtaxat, ſed & ridicula reputanda tot Eccleſiæ Decreta, & Monachorum ſtatuta, quibus cavetur, ne ab iis, qui ad Religionem tranſire volunt, aliqua pecunia exigatur; quibus itidem diſtricte inhibetur Religioſis univerſis, ne a volentibus ingredi eorum Monaſteria, nec ante nec poſt receptionem, pecunias aut res alias, etiam ad uſum Eccleſiaſticum; ſeu quemvis pium uſum deputandas, directe vel indirecte petere vel exigere quoquo modo præſumant; quemadmodum loquitur Extravagans *Sane in vinea, De Simonia*, nec non alia Decreta inferius citanda.

XIX. An dicemus, Monaſteria illa *gratis* ad Religionem poſtulantes admittere; eo quod Religioſi ſciant ſuam formare intentionem, quod non exigant pro admiſſione ad Religionem, aut ſuſtentatione Profeſſuri, ſed ut *Monaſterio provideatur de mediis, unde ſuſtentare Profeſſurum poterit?*

XX. Denique quid opus erat tot iteratis Decretis ad eliminandam hanc Simoniam, ſi Eccleſia crediddiſſet, Monaſteriorum Superiores, & Regulares exigentes, & ſtipulantes pecuniam, ſeu dotem ab Ingreſſuris, a Simonia immunes, modo intentionem ſuam formarent, ſe pecuniam non exigere pro receptione ad Religionem, aut ſuſtentatione Ingreſſuri poſt Profeſſiones, at ſolum ut Monaſterio provideatur de mediis, unde ſuſtentare Profeſſum poterunt, & liberetur Monaſterium ab incommodis ex alimentatione Profeſſuri ſecuturis? Quid enim movere potuiſſet Regulares, ut hac formatione intentionis a Simonia non abſtinuiſſent? cum nihil minus pecuniæ, aut commodi temporalis, quod unice intenditur, habuiſſent.

Utinam illi, qui hujuſmodi verborum formulis, & intentionum reſtrictionibus ſacris Canonibus, & Ordinum ſuorum Statutis illudunt, attendant ad illud Apoſtoli: *Deus non irridetur.* Gal. cap. 6. v. 7.

CAPUT II.

An titulus paupertatis *exactiones* dotium juſtificet?

1 *A multis ſeculis Regulares palliare voluerunt exactiones Simoniacas titulo paupertatis.*

2 *Frequenter prætexitur paupertas Monaſterii, quæ revera non ſubeſt.*

3 *Plura Monaſteria videntur ſufficientia, quia proventus male impendunt.*

4 *Falſo creditur, quod ſupellectilem, menſam, aliaque liceat augere auctis proventibus.*

5 *Unde proveniat, quod Monaſteria quædam quo ditiore, eo majorem dotem requirant?*

6 *Exigere aliqua ultra neceſſaria ad ſuſtentationem Profeſſuri in commodum Monaſterii eſt Simoniacum; etiamſi Monaſterium ſit* pauper.

7 *Fœda Simonia eſt exigere pecuniam pro extruendis conviviis in die veſtitionis, aut profeſſionis.*

8 *Non excuſantur a Simonia Monaſteria, ſi exigant pecuniam in communes Monaſterii neceſſitates.*

9 *Monaſteria etiam inſufficientia incurrunt Simoniam, quia perſonam recipiunt propter pecuniam.*

10 *Oſten-*

Digitized by Google

Oſtenditur, quod Eccleſia potuerit generaliter inhibere omnem temporalem exactionem.
11 *Quod titulum paupertatis excluſerit, probatur ex generalitate Canonum.*
12 *Probatur extravagante* Sane in vinea.
13 *Hæc Extravagans clariſſime titulum paupertatis excludit.*
14 *Plures Pontifices illam innovarunt.*
15 *Ejus obſervatio in quibuſdam Ordinibus præcipitur.*
16 *Probatur, quod Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. titulum paupertatis excluſerit.*
17 *Idem probatur ex Conſtitutionibus Fratrum Eremitarum S. Auguſtini.*

I. PLures e Regularibus præſertim mulieribus ſub prætextu *paupertatis* Simoniacas exactiones in receptione ad Religionem jam pridem exercuiſſe teſtatur Synodus Lateranenſis ſub Innocentio III. in *Cap.* 40. *tit. De Simonia*, his verbis. „ Quoniam Simoniaca labes adeo *pleraſque* Moniales infecit, ut *vix* aliquas „ *ſine pretio* recipiant in Sorores, *prætextu paupertatis* volentes „ hujuſmodi vitium *palliare*, &c.

Num hic verus an falſus fuerit *paupertatis prætextus* parum refert; hoc conſtat, Moniales illo prætextu Simoniacas ſuas exactiones, teſte ipſa Synodo, voluiſſe palliare.

Et circa idem tempus de Monialibus ſui temporis ſcribit Jacobus a Vitriaco Cardinalis, Hiſtoriæ Occidentalis *cap.* 15. quæ *paſſim & publice* pro miſerabili „ Cœnobiorum ingreſſu pecuniam exi„ gebant, allegantes *ſuam paupertatem*, & de Simoniæ peſſimo „ crimine non curantes, domum orationis in forum negotiationis „ convertebant.

Multis autem titulis contingit falſum, atque infundatum eſſe paupertatis prætextum.

II. Primo, quod paupertatem, ac inſufficientiam Monaſterii prætexant, quæ revera non ſubeſt, eo quod multa prætendant eſſe neceſſaria, quæ neceſſaria non ſunt.

„ *Religioſi, ait Dionyſius Carth.* lib. 1. de Simon. art. 17. *ſi ſub* paupertatis colore *aliquid volunt a recipiendis, aut receptis perſonis exigere, conſiderent, quia, ut ait Dominus* (a) *Antiſiodorenſis in Summa ſua* parcitas *ſeu* tenuitas *victus atque veſtitus voto paupertatis indiſpenſabiliter eſt annexa: immo & ſecundum Philoſophos natura paucis minimiſque contenta eſt. Et ſicut ad abſtinentiam, prout eſt virtus naturalis & acquiſita, pertinet non plus de cibo, ac potu accipere, quam expedit homini ad uſum rationis expeditum, & convenientem naturæ ſuſtentationem; ita ad abſtinentiam (ut eſt virtus infuſa) ſpectat etiam aliquid neceſſariorum naturæ ſubtrahere, ut pro peccatis aliqua recompenſatio fiat, & Paſſioni Chriſti conformet ſe Chriſtianus per quotidianam quamdam ſanguinis ſui minorationem, ac ſui ipſius ſalubrem mortificationem. Hinc juxta Apoſtolum*, Qui ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis. *Certumque eſt illud ad Religioſos potiſſimum pertinere. Antequam ergo* ſub paupertatis prætextu *aliquid exigere audeant, diligenter ſeipſos examinent, an ante omnia prætacta jam rite obſervent, ne ſuperfluitatem judicent neceſſitatem, & ne ſufficientiam judicent indigentiam: ne delicatioribus, abundantioribus, pretioſioribus cibis, ac potibus, veſtimentis, ac cæteris utenſilibus, atque ad corpus pertinentibus utantur, quam regula inſtruit, præcipit ſeu permittit, ne diſpoſitione utantur nimis laxa.*

III. Indubie ſi proventus Monaſteriorum juxta Religioſam paupertatem, & modeſtiam impenderentur, plurima Monaſteria, quæ indigentiam, ac inſufficientiam prætendunt, eoque titulo dotes ab ingredientibus exigunt, convenienti numero Religioſorum intertinendo pluſquam ſufficientia deprehenderentur.

IV. Et unde tot Monaſteria abunde fundata, & dotata inſufficientiam, & paupertatem hodie prætendunt? niſi quod perſuaſum videatur multis Monaſteriorum Superioribus, licitum eſſe pro modo, & abundantia proventuum Monaſterii, ſupellectilem, nec non menſam Religioſorum, ac hoſpitum augere; & ſplendidius, lautiuſque inſtruere; adeo ut in Monaſteriis quibuſdam opulentioribus, quæ vulgo *Abatiæ* vocantur, ſupellex etiam argentea, quin & deaurata conveniens, ac quaſi neceſſaria credatur; cœnacula Abbatum, ac Hoſpitum aulæis tapetibuſque, non ſecus, ac Principum aulæ decorata eſſe oportere; Religioſorum, ac Hoſpitum menſam pro ratione proventuum, ferculorum varietate inſtructam eſſe debere ſupponant. His denique Abbatum famulitium, atque externum apparatum conformem eſſe oportere exiſtiment.

Hoc agendi modo, quis miretur, ſi Monaſteria, etiam abunde fundata & dotata *paupertatem* & *inſufficientiam* prætexant?

Quid enim facilius, quam ita reditus Monaſterii impendendo, debitis aliquibus gravari; aut aliis, quin & ſibi etiam perſuadere, reditus annuos Monaſterii non eſſe ſufficientes oneribus ferendis, & impenſis quotidianis ſuſtinendis, dum jam ſemel perſuaſum ſibi habent, eam debere eſſe vivendi rationem?

V. Ex hac quoque perverſa Regularium quorumdam perſuaſione, originem cœpiſſe videtur abuſus, quem ſuo tempore communem eſſe dicebat S. Antoninus in Summa, *lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 5. *num.* 18. & noſtro tempore deploravit Joannes Wiggers; nimirum: *Quanto Monaſterium eſt abundantius, tanto volunt majores dotes.* Cum enim ſupellex, menſa, totaque Monaſterii inſtructio proventibus Monaſterii abundantioribus commenſuretur, etiam majores prætendi poſſe dotes exiſtimant; ut ita data reſpondeant aliqualiter recipiendis.

VI. Adhæc ſi Monaſterium ſit revera *pauper*, ac inſufficiens ut Ingreſſum intertineat, paupertatis titulus ipſos Religioſos temporalia a Profeſſuro exigentes a Simonia totaliter non eximet; ſi non contenti iis, quæ alimentationi Profeſſuri ſufficiunt, plura in commodum ipſius Monaſterii extorqueant; uti poſt alios etiam ipſe Navarrus *Tract. de reditibus Eccleſ.* tamquam indubitatum tradit. *Illud* pro certo *habeant & animadvertant, ait ex pacto aliud accipere* ultra id quod neceſſarium ſuſtentationi Monialis *judicio cordatorum cenſeatur, eſſe Simoniacum: nam ex pacto nihil apud poſſunt accipere præter* illud quod alendæ Moniali ſit neceſſarium, *eo quod ei Monaſterium præ inopia non poteſt tribuere. Si ergo aliquid* ultra *acceperint, vel ſi dotem exegerint, quando Monaſterium poſſet eam alere, illicite recipiunt.*

VII. Poſt hæc ſubjungit Navarrus. *Quod ſi hæc vera ſunt, quid, quæſo, dicemus ad prodigas illas expenſas, & profanos apparatus fieri ſolitos ex pacto tacito, vel expreſſo, dum vel ingrediuntur Monaſterium vel profeſſionem emittunt? Quid aliud tolerabilius* [?], *quam ut hæc vehementer interdicantur & culpentur, ac puniantur illæ, quæ talia faciunt, & ſimul etiam doceantur, quanto honeſtior appareret cunctis hæc inſpicientibus, modeſta quædam humiliſque temperantia ſpirituali conjuncta contemplationi, quam pompoſa intemperantia mundanæ cuidam admixta voluptati in* funeralibus ejus, quæ per profeſſionem moritur mundo, & naſcitur vel excreſcit Deo.

Hunc abuſum in Cap. 19. *tit. De Simonia*; nec non in *Extrav. Sane De Simonia*, aliiſque Conciliorum ac Pontificum Decretis frequenter reprobatum, deplorante Chriſtiano Lupo, *Belgica infirmitas etiamnum hodie ad ſæva diſciplinæ damna retentat.* Utinam Superiores remedium efficax adhibeant.

VIII. Quin & Monaſteria etiam *vere* inſufficientia ultra neceſſaria ad alimentationem Ingreſſuri exigentia, Simoniam non evadent, ſi Joanni Wiggerio credamus, tametſi per illa, quæ exigunt, intendant communibus Monaſterii neceſſitatibus occurrere: „ Nam, inquit, non magis poteſt Monaſterium quæſtum facere „ ex admiſſione aut receptione ad Novitiatum aut Profeſſionem, „ quam Montes Pietatis poſſunt facere quæſtum ullum ex mutuo, „ quantumvis eſſent indigentes & in poſterioribus: eaque fundan„ tur, pergit idem auctor, *non in prohibitione humana, ſed in* „ *jure Divino.*

IX. Ulterius prætextu paupertatis in Monaſteriis *vere* inſufficientibus, ac inopia laborantibus, committitur Simonia; „ quia „ frequenter contingit, ut perſonam recipiant (inquit S. Bonaven„ tura loco ſupra citato) *amore pecuniæ*, ita ut ſi poſſent pecu„ niam habere *ſine perſona* iſta, non reciperent perſonam; ſed ut „ habeant pecuniam, perſonam recipiunt, & hoc *penitus impurum* „ eſt & *Simoniacum* .... Et hoc faciunt plerique etiam ex *mera* „ *inopia*, optantes aliquem venire cum pecunia, quem reciperent, „ ut eorum inopia repararetur, vel debita contracta ſolverentur. „ De talibus dicit Eccleſiaſticus, *Propter inopiam multi deliquerunt*, cap. 27. v. 1.

X. Cum ergo titulus paupertatis non raro falſus ſit & infundatus, meriumque pallium ad tegendas Simoniacas exactiones, aut certe plures eo abutantur, atque in Simoniacas pactiones ejus occaſione incidant, ſatis apparet, quod merito Eccleſia potuerit prætextum hunc Religioſis eripere; atque ut ab omni pactione & exactione Simoniaca, ejuſque periculo, & ſuſpicione ſint remotiores & tuti, præcipere, ut nullam, etiam *titulo paupertatis* in admiſſione ad Religionem pactionem ſtipulationemve interponant; tametſi caſu aliquo per ſe & ex natura ſua poſſet eſſe licitum, ut Monaſterium *vere* inſufficiens ab Ingreſſuro peteret, ut neceſſaria ſuæ alimentationi ſubminiſtraret; diceretque ſe non aliter admittere poſſe, eo quod Monaſterium revera deſtituatur mediis temporalibus alimentationi ejus neceſſariis: quæ ſi adeſſent, libenter *gratis* admitterent; nec quidquam ex ejus velint admiſſione lucrari.

Si tamen quis attendat, quam facile in Simoniacas, ſuſpectas, ac ſcandaloſas exactiones Monaſteria incidant, ſi titulus paupertatis admittatur, non difficulter intelliget, quam merito Eccleſia omnem in admiſſione ad Religionem, pactionem atque exactionem prohibuerit; neque titulum paupertatis in ullo ſuo Decreto tamquam ſufficientem ad juſtificationem hujuſmodi exactionis admiſerit; quod & revera feciſſe multis argumentis probari poteſt.

XI. Omnia in primis Decreta has exactiones proſcribentia generaliter ac indiſtincte loquuntur: nulla inter opulenta & non opulenta Monaſteria facta diſtinctione.

In primis Synodus Nicæna II. *Can.* 19. deplorat tantam execrabilem avaritiam Eccleſiarum Præfectos invaſiſſe, ut nonnulli eorum virorum ac mulierum, qui pii ac Religioſi dicuntur, Domini mandati obliti fallantur, & eos, qui ad vitam Monaſticam accedunt, pecunia admittant: ac deinde indiſtincte in eos advertens, decernit: „ Si quis inventus fuerit hoc facere, ſi quidem ſit Mo„ naſterii Præfectus ex Sacerdotali Ordine deponatur: ſin autem „ Præfecta, a Monaſterio extrudatur, & alii Monaſterio trada„ tur ad ſubjectionem.

Concilium Turonenſe anno 1163. ſub Alexandro III. in *Cap.* 8. *tit. De Simonia*, rurſus generaliter ac indefinite ita loquitur: „ Non ſatis utiliter in populo avaritia redarguitur, ſi ab his qui „ in Clero conſtituti videntur, & *præcipue* qui *contempto* ſæculo „ Religioſum nomen profitentur & regulam, modis omnibus non „ cavetur. Prohibemus igitur, inquit, ne *ab iis*, qui ad Religio„ nem tranſire volunt, *aliqua* pecunia *requiratur*.

Et in Concilio Lateranenſi III. ſub eodem Pontifice in *Cap.* 2. *tit. De Statu Monach.* indiſtincte iterum dicitur: *Monachi non pretio recipiantur in Monaſterio.*

XII. His generalibus Conciliorum Decretis inſiſtens Urbanus V. in *Extravag. Ne in vinea De Simonia in Communib.* Univerſis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Præpoſitis, & Magiſtris, nec non Abbatiſſis & Prioriſſis, aliiſque Prælatis, quovis nomine nuncupatis, & eorum Officialibus quarumcumque etiam Eccleſiarum, Monaſteriorum, Prioratuum, Domorum, & locorum quorumlibet, Religionum, Ordinum etiam militarium, tam exemptorum quam non exemptorum, quocumque nomine cenſeantur, ac Capitulis & Conventibus ſingularibus eorum, tenore præſentium auctoritate Apo-

(a) *Dominus, id eſt, Gulielmus Epiſcopus Antiſiodorenſis.*

Apoſtolica (*quamvis*, ait, *ſit eis a jure inhibitum*) diſtrictius inhibet „ ne tam a maribus quam a mulieribus volentibus ingredi eorum Religionem, Eccleſias, Monaſteria, Prioratus, Domos ſeu loca, in earumdem perſonarum receptione, aut ante aut poſt illam quoſcumque paſtus, prandia ſeu cœnas, pecunias, jocalia, aut res alias etiam ad uſum Eccleſiaſticum, ſeu quemvis pium uſum alium deputata, vel deputanda, directe vel indirecte petere, vel exigere quoquo modo præſumant. Sed eas potius cum omnimoda pietate recipiant, ac in victu & veſtitu ſicut alias perſonas ſuarum Eccleſiarum, Monaſteriorum, Prioratuum, Domorum, & locorum ſincera charitate pertractent: illa duntaxat, quæ perſonæ ipſæ ingredientes pure & ſponte, & plena liberalitate, omnique pactione ceſſante, dare vel offerre Eccleſiis, Monaſteriis, Prioratibus, Domibus, & locis hujuſmodi voluerint, cum gratiarum actione licite recepturi.

XIII. Quomodo clarius & expreſſius omnem quemcumque prætextum aut titulum excludere potuiſſet Pontifex? Unde Dionyſius Carthuſianus *Lib.* 1. *De Simonia art.* 14. de hac Urbani Conſtitutione agens dicit, eam tam evidenter excludere titulum *paupertatis*, ut verba *nullam recipiant evaſionem aut palliationem*.

Et *Lib.* 2. *art.* 10. ait, quod „ Urbanus V. tam evidenter, immo *clariſſime*, omniſarie & rigoroſe prohibuit omnem hujuſmodi exactionem directe indirecteve, factam, ſive ſub ratione pretii, ſive colore *indigentiæ*, & *ſuſtentaculi vitæ*, ut Conſtitutio illa nullam prorſus recipiat *inflexionem*, *retorquentiam*, *epykizationem ſeu interpretationem ad oppoſitum*, quemadmodum luce clarius ex verbis ipſius eſt demonſtratum.

„ XIV. Quam etiam Urbani Conſtitutionem, pergit prædictus Doctor, confirmavit ſucceſſor ejus Gregorius abſque exceptione & interpretatione. Ideo dato, inquit, (*Nota Bene*) quod *Thomas*, *Raymundus*, *Joannes*, *& qui ante Urbanum V. fuerunt*, intenderint dicere, quod aliquid *per modum ſuſtentaculi vitæ exigi poſſit* a perſona recipienda ſeu recepta, & quod hoc *non ſit Simoniacum ex ſua natura*, attamen omnia illorum ſcripta & dicta ceſſant atque ſolvuntur per hoc, quod Dominus Apoſtolicus, poſt eos determinavit & juſſit oppoſitum, per cujus definitionem & prohibitionem omnis talis exactio, quæ per verba Doctorum jam prædictorum a quibuſdam licita probatur ac reputatur abſolute prohibetur, immo & *Simoniaca* eſſe cenſetur, itaque Simoniaca eſt ad minus de *jure poſitivo*, ut puta, *quia prohibita*.

XV. Hanc Conſtitutionem Urbani amplexi Canonici Regulares Capituli Windeſemenſis, ſtatuerunt: „ A Novitiis nec veſtis, nec *aliud aliquid exigatur*, ne exigens, quod abſit, illius Extravagantis Domini Urbani, quæ incipit, *Ne in vinea*, pœnam incurrat". *Part.* 3. *cap.* 1.

Canonici Præmonſtratenſes anno 1630. decreverunt: „ Ut ſi ſupplicantes admitti ad Ordinem, examinati & probati, ſini Ordinis convenire, putentur, excluſa omni Simonia, & Conſtitutione Urbani Papæ, quæ incipit, *Ne in vinea Domini*, &c. *integre* obſervata, admittantur.

XVI. Quidquod ſi Concilium Lateranenſe in *cap. tit. De Simonia*, titulum *paupertatis* ſufficientem exiſtimaſſet, ut Moniales ab Ingredientibus dotem ſive pecuniam pro alimentatione exigere, atque ea ſtipulari citra Simoniam poſſent, quomodo omnes illas Moniales tam dantes, quam recipientes, ſine *ulla diſtinctione* aut *inquiſitione*, num Monaſterium *revera* eſſet *inſufficiens*, potuiſſet Concilium tamquam *Simoniacas* damnare, & graviſſimis pœnis ſubjectas declarare? cum omnes illæ Moniales exactiones illas *prætextu paupertatis* vellent palliare; hoc eſt, non ſecus ac hodie titulum *paupertatis* in juſtificationem harum exactionum allegarent. Neque dubium videtur, ſi Synodus crediſſet titulum *veræ paupertatis* ſufficientem, ut exactiones illas ab omni labe Simoniæ purgaret, quin plures e Monialibus illis ſe a culpa potuiſſent probare immunes. Quis enim dubitet, etiam eo tempore Monaſteria aliqua fuiſſe æque ac hodie indigentia & inſufficientia; & quæ conſequenter exactiones ſuas juſtificare potuiſſent, ſi titulus *paupertatis* tamquam legitimus agnitus fuiſſet.

XVII. Similiter non apparet dubitari poſſe, quin ſub initium decimi ſeptimi ſæculi, in Ordine PP. Eremit. S. Auguſtini fuerint Conventus non minus quam hodie paupertate gravati; & tamen ſine ulla diſtinctione inter opulenta & inſufficientia, ſive indigentia, anno 25. ejuſdem ſæculi, generaliter „ *omnibus* & ſingulis Prioribus, & quibuſcumque Superioribus, ac aliis Fratribus noſtræ Religionis, inquiunt, ſtricte præcipimus & mandamus, *ut nullus ex eis fratrem aliquem ad Ordinem recipiat, vel recipi faciat, vel ut recipiatur conſentiat, vel permittat, re aliqua accepta vel detenta, vel pactione aliqua interveniente tacita, vel expreſſa*: quod ſi quis immemor ſuæ ſalutis contra fecerit, ſi officium habuerit cum cura animarum, ipſo facto ſit tali officio privatus, & ad aliquod officium cum prædicta cura in noſtro Ordine nullatenus aſſumatur, niſi ſuper hoc ſecum per Capitulum generale fuerit diſpenſatum, & per quinquennium voce activa & paſſiva careat. Quicumque vero Frater ſubditus inveniatur Simoniam in eodem caſu commiſiſſe, eidem pœnæ ſubjaceat; & pœnam gravioris culpæ per menſem ſuſtinere cogatur.

CAPUT III.

Media convenientia ad extirpandas pactiones Simoniacas.

1 *Convenit ut amputetur prætextus* paupertatis.
2 *Non facile admittenda Monaſteria non ſufficienter dotata.*
3 *Sententia S. Caroli ſuper hoc articulo.*
4 *Votum Chriſtiani Lupi de eodem articulo.*
5 *Non admittendi plures ad Religionem, quam a Monaſterio ali poſſunt.*
6 *Quid circa hoc decreverit Synodus Tridentina?*
7 *Synodus ſuo Decreto omnia Monaſteria, etiam Mendicantium, complectitur.*
8 *Quid ſint* conſuetæ eleemoſynæ *ex mente Synodi?*
9 *Synodus per ſuum Decretum palam excluſit titulum* inſufficientiæ.
10 *Probatur ex Synodis particularibus poſt Synodum Tridentinam celebratis.*
11 *Pontifices Decretum Synodi Tridentinæ ſæpius innovarunt.*
12 *Primum incommodum, quod ex his exactionibus provenit.*
13 *Secundum incommodum.*
14 *Tertium incommodum.*
15 *Quartum incommodum.*
16 *Oſtenditur æquitas Decreti Tridentini de non admittendis pluribus, quam ali poſſunt e proventibus Monaſterii.*
17 *Non ſemper utile eſt Religioni, multiplicari numerum Religioſorum.*
18 *Canones exactiones dotium vetantes*, perpetuam *rationem habent.*
19 *An per conſuetudinem dici poſſint abrogati?*
20 *Quid de dotibus Monialium ſenſerit S. Carolus?*

I. UNicum pene prætextum exigendi dotes ab Ingredientibus Religionem eſſe, aut prætendi Monaſterii *paupertatem*, aut inſufficientiam ad alendum Ingreſſurum ex communibus Monaſterii obventionibus, ſupra oſtenſum eſt. Quapropter præcipuum adverſus Simoniacas haſce exactiones remedium eſt, auferre, ſive amputare hunc paupertatis prætextum.

II. Hunc in finem conveniet, ut Epiſcopi aliique, ad quos novi Conventus admiſſio ſpectat, nullos novos, præſertim Monialium, admittant, niſi conſtet, convenientem Monialium numerum, vel ex reditibus Monaſterii, vel conſuetis eleemoſynis poſſe ſuſtentari.

III. Sanctus Carolus tantopere hanc in Monaſteriis ſufficientiam judicavit neceſſariam, ut in primo ejus Concilio Provinciali decretum ſit: „ Monaſteria, in quibus duodecim non ſunt, quæ profeſſæ velo utantur, quæque eum numerum propriis fructibus, aut conſuetis eleemoſynis alere non poſſunt, transferre, & cum aliis Monaſteriis ejuſdem, aut alterius Ordinis unire ſtudeat Epiſcopus diligenter; vocatis ad id Superioribus Regularibus, ſi modo res agatur ejus Monaſterii, cujus cura ad illos pertineat. Si vero ejuſmodi unio minime expedire videatur, eum numerum Monialium tempore interire, & ad nihilum redigi ſinat, adempta omnino illis Monialibus facultate recipiendi Novitias.

IV. Chriſtianus Lupus, quamvis pacta ſuper dote danda cum Ingredientibus, aut eorum parentibus interdum licita eſſe crederet, titulo *tranſactionis ſuper futura hereditate* per profeſſionem ingredientis ad Monaſterium devolvenda (cujus tituli inſufficientiam late probavit in Diſſertatione Canonica *de Simonia circa ingreſſum Religionis*) tamen pro animi ſui candore fatebatur, pacta illa eſſe de fœdo illo ulcere (Simoniæ) graviter ſuſpecta, frequenterque infecta, eſſe ſemper ſordida, ſtatui Monaſtico dedecoroſa, immo & graviter pernicioſa, ideoque eliminanda. Quid enim, ait, poſſit eſſe fœdius, aut pernicioſius, quam ſtipulata pecunia ſolos opulentos ad Monaſteria admittere? „ Quare ob inopiam patientibus & neceſſarium fratrum, & ſororum numerum alere non valentibus Monaſteriis, ſervanda eſt antiqua, quam Regulæ ſuæ B. Benedictus inſeruit, Patrum lex, ut ſponte oblatum acceptetur, & nihil penitus exigatur. Quam legem diverſæ generales Synodi innovarunt, & uſque ad paucos abhinc annos Belgium noſtrum obſervavit ſanctiſſime: Reducenda omnino eſt illa animi caſtitas, rogandique Epiſcopi noſtri, ut novis & ſuperfluis, a quibus nobis oriuntur tantæ ſordes, præſertim Monialium Monaſteriis, non ſinant ſuas Eccleſias gravari.

Hæc ille in reſponſione ad quæſtionem: *Num licita pacta de dote danda ab Ingredientibus Monaſterium*, cujus reſponſionis ſeu reſolutionis originale ſervatur in Monaſterio Carmelitiſſarum in civitate Aloſtana; ejuſque copiam mihi ſubmiſit D. Papebrochius Eccleſiæ Collegiatæ B. Martini ibidem Præpoſitus.

V. Alterum remedium eodem collimans ſubminiſtravit Concilium Arelatenſe relatum in *Cap.* 1. *tit. de Inſtit.* ut non amplius in Monaſterio Canonicorum atque *Monachorum* ſuſcipiantur, ſeu etiam puellarum, niſi quantum ratio permittit; & in eodem Monaſterio *abſque neceſſariorum penuria* degere poſſunt.

Hæc Canonica diſciplina manifeſte titulum paupertatis ſive inſufficientiæ, in juſtificationem dotalitii pacti adduci ſolitum, excludit: cum prohibeat admitti plures, quam ex proventibus Monaſterii ali poſſunt.

VI. Hanc diſciplinam innovans Synodus Tridentina, poſtquam omnibus Monaſteriis utriuſque ſexus, exceptis domibus Fratrum S. Franciſci Capucinorum, & eorum, qui Minorum de Obſervantia vocantur, indulſit, ut bona immobilia in communi poſſidere eis liceret, ſubjicit: „ In prædictis autem Monaſteriis, & domibus tam virorum quam mulierum bona immobilia poſſidentibus, vel non poſſidentibus, is tantum numerus conſtituatur, ac in poſterum conſervetur, qui ex reditibus propriis Monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſynis, commode poſſit ſuſtentari: nec de cætero ſimilia loca erigantur ſine Epiſcopi, in cujus Diœceſi erigenda ſunt, licentia prius obtenta". *Seſſ.* 25. *cap.* 3. *De Regularibus.*

VII. Ex contextu verborum ſat patet, Synodum voluiſſe ſuo Decreto generaliter complecti *omnia* Monaſteria, etiam Ordinum Mendicantium, tametſi immobilia poſſidere nequeant, ſed ex *ſolis eleemoſynis* vivant. „ Neque obſtat (ait Fagnanus ad citatum *cap.* 1. *n.* 13.) impoſſibilitas taxationis, quoniam in Monaſteriis non poſſidentibus bona ſtabilia, fieri potuit *taxatio ſecundum conſuetas eleemoſynas*.

VIII. Ulterius contextum Decreti expendenti obſcurum non erit, per *conſuetas eleemoſynas* ibidem deſignari, eleemoſynas quas Fratres Ordinum Mendicantium a populo petere, & accipere conſueverunt; & e quibus pene ſolis vivunt illi, qui bona ſtabilia in communi non poſſident.

Unde Pius V. in Conſtitutione, quæ incipit *Curæ Paſtoralis* 8. in Bull. Roman. dicit, *conſuetas eleemoſynas*, quarum inſpecta quantitate, numerus Monialium, juxta præſcriptum Concilii Tridentini, figendus eſt per converſas Sorores extra Monaſterii clauſtra commorantes colligendas eſſe, aut ſi eo modo neceſſitatibus Monialium provideri nequeat, Ordinarii locorum, aut earum Superiores provideant de aliis perſonis piis, & Deo devotis, quæ *fidelium eleemoſynas colligant*: E quibus ſatis intelligitur, Pium V. per *conſuetas eleemoſynas*, de quibus in Decreto Tridentino, intellexiſſe eleemoſynas, quæ *oſtiatim* a Fidelibus petuntur, & colliguntur.

Dicimus ergo cum Joanne Wiggerio de Jure, & Juſtitia *tract.* 7. *cap.* 4. *lib.* 10. „ quod nullam habeat probabilitatis ſpeciem commentarius ille, quem aliqui faciunt ſuper verbis Concilii, quod, cum dicitur vel *ex conſuetis eleemoſynis*, ibi ſub *conſuetis eleemoſynis* comprehenduntur *dotes*, quas vocant, inferendas a Novitiis.

„ Quomodo enim illæ ſunt *eleemoſynæ*, ut recte advertit dictus Auctor, quæ ad tam certam ſummam ſolemni ſtipulatione ſeu pactione determinantur, & quomodo illæ poſſunt dici *conſuetæ eleemoſynæ*, cum per accidens, & quaſi extra ordinem accedant.

IX. Cum ergo Synodus Tridentina velit generaliter in omnibus Monaſteriis eum tantum numerum Religioſorum conſervari, qui ex reditibus Monaſterii vel *conſuetis* eleemoſynis, hoc eſt, *eleemoſynis*, quæ a Fidelibus colliguntur, commode poſſit ſuſtentari, conſequens eſt, Synodum omnem paupertatis, aut inſufficientiæ prætextum excluſiſſe. Si enim numerus, qui ex prædictis commode ſuſtentari poteſt, expletus eſt, jam vetante Concilio plures recipere fas non eſt.

X. De hac Synodi ſententia haud dubitaſſe videntur Patres Synodi Cameracenſis P. I. quorum plures Concilio Tridentino interfuerant eo tempore, quo prædictum Decretum conſectum, & evulgatum fuit. Cum enim declaraſſent, ſe velle omnem etiam ſpeciem deteſtabilis Simoniæ a Religionis ingreſſu amovere, tum ſerio præcipiunt ſacros Canones inſecuti; „ ne Monachi vel Moniales aliquem vel aliquam ad profeſſionem recipiant, mediante alicujus pecuniæ, aut muneris pacto; ne ea quidem ex cauſa, inquiunt, quod plures alere non poſſint ſine aliquo ſubſidio: cum Tridentina Synodus *cap.* 3. *de Regularibus*, aperte velit, ne plures recipiantur in Monaſterium, quam ex propriis Monaſteriorum reditibus, vel ex conſuetis eleemoſynis commode ali poſſint.

Plura in eamdem rem Synodorum Decreta retuli in citata Diſſertatione Canonica *parte* 2. *cap.* 4. §. 9. Et §. 10. judicium Joannis Heſſelii, qui Synodo Tridentinæ tempore formati allegati Decreti interfuit, atque tanquam indubitatum ſupponit, quod Decretum illud a Synodo editum ſit, ut omnem Simoniæ committendæ prætextu *paupertatis*, occaſionem Monaſteriis adimeret.

XI. Oſtendi inſuper in citata Diſſertatione eodem capite §. 7. quod varii Pontifices Decretum hoc Tridentini Concilii innovaſſint, & ejus executionem urſerint; quodque inter alios Innocentius X. in Conſtitutione, quæ incipit *Inter cætera* 23. in Bullario Romano dixerit: „ Inter cætera, quæ ad Regularem diſciplinam inſtaurandam conſervandamque Sacroſancta Tridentina Synodus ſalubriter decrevit, illud ſemper *præcipuum* & *maximi* momenti habitum eſt, quo injungitur, ut in ſingulis Monaſteriis, & Domibus is *tantum* numerus conſtituatur, & impoſterum conſervetur, qui vel ex *reditibus propriis* Monaſteriorum, vel *conſuetis* eleemoſynis commode ſuſtentari poſſit.

Ulterius, ut Monaſteria ab his exactionibus pactionibuſque caveant, admodum utile erit expendere incommoda, quæ exactiones pactioneſque illæ parere ſolent.

XII. In primis per ſimiles pactiones *decori Eccleſiaſticæ, & immaculatæ Religionis detrahitur, & in multorum mentibus fidelium ſcandalum generatur*, *Extravag.* Sane *De Simonia in Commun.*

Notorium enim eſt, quomodo per hujuſmodi pactiones, & contractus ſuper dotibus Ingredientium paſſim notam avaritiæ, quin & Simoniæ Monaſteria incurrant; atque ſæculares de ipſis Religioſis eam concipiant ideam, quod etiam in ipſa ad Religionem admiſſione lucrum quærant, & augumento rerum temporalium ſtudeant, tametſi verbo paupertatem profiteantur; atque hinc contingit, ut minus illis afficiantur, quin & ipſam Religionem deſpicere incipiant.

XIII. Deinde cum hominibus ſæcularibus paſſim Monaſteriorum paupertas non innoteſcat; immo in Eccleſiarum, ædificiorum, ſupellectilis, aliorumque exteriorum apparatu ipſa ſæpe Monaſterii paupertas non appareat, immo frequenter illorum apparatus contrarium innuat, etiam nonnunquam ob ſcandalum Fidelium ab exactione dotis eſſet abſtinendum, etiamſi daretur, eo ſepoſito, dotem licite peti poſſe; quemadmodum late oſtendit Dionyſius Carthuſianus *lib.* 1. *De Simonia art.* 6. Locum integrum retuli in Diſſertatione citata *cap.* 5. §. 11.

XIV. Nec tantum ſæculares, ſed etiam Religioſi aliorum Monaſteriorum opulentorum offenduntur. Dum enim intelligunt hæc aliave Monaſteria ſine ſcrupulo dotes exigere: facile ſibi perſuadent, ſe æque ac illa indigere; atque ita fit, inquit Joannes Wiggerius: „ ut Monaſteria ſatis dotata idem imitentur, etiamſi poſſint quoque numerum longe majorem quam habeant, commode alere". *De jure & juſtitia*, *Tract.* 7. *cap.* 4. *dub.* 10. *num.* 57.

XV. Præterea teſte Pontifice in citata Extravagante *Sane*, per hujuſmodi pactiones & exactiones contingit, ut *quamplures tam execratione hujuſmodi criminis, quam expenſarum onere, a ſacræ Religionis propoſito retrahantur.*

„ Nec dubium (ut recte advertit Dionyſius Carthuſianus *lib.* 2. *de Simonia art.* 2.) quin exactio, pactio, ſeu temporalium exhibitio ita gravet, & a Religione impediat pauperes, dum fit pro *ſuſtentaculo* vitæ ipſorum, ſicut ſi fiat pro ſpiritualium exhibitione. Et proh dolor! exclamat idem Doctor, quam multæ bonæ *pauperculæ* quotidie clamant, conqueruntur, & dicunt ſe eſſe paratas ad Religionis & vitæ recluſæ ingreſſum, ſed non poſſe acquirere locum, eo quod jam undique temporalia exigantur. Similiter quædam puellæ, & fœminæ divites, Deum timentes, Religionemque ingredi cupientes, paratæ quoque ad comportandum pro ſe ſufficientiam temporalem, ex conſideratione uſitatæ exactionis, & pactionis Religioſarum quarumdam, retrahuntur ab ingreſſu ad eas.

„ Dum vero pauperes defectu temporalium rejiciuntur, & aliæ timoratæ conſcientiæ, & vero Religionis ſpiritu plenæ, horrore hujuſmodi pactionum, ut minus de labe Simoniæ ſuſpectarum a Monaſteriis hujuſmodi retrahuntur; quid inde natum evenire, niſi quod minus idoneæ, & ſpiritum Religionis non habentes ad Religionem admittantur cum maximo Regularis diſciplinæ nocumento. Nam, uti bene advertunt Patres Synodi Burdigalenſis anno 1583. *tit.* 25. „ Experientia docet, diſciplinam Religioſam eorum vitio ex parte collapſam eſſe, qui in Religioſas familias intruſi, aut alia quavis ratione humana inducti potius, quam a Spiritu Sancto vocati fuerunt.

XVI. Qui hæc aliaque incommoda, quæ hasce ſtipulationes contractuſque ſuper dotibus Ingredientium ſequuntur, ſerio expenderit, haud difficulter percipiet, quam merito Synodus, ut omnem eorum prætextum præſcinderet, præceperit: „ Ut is tantum numeris conſtituatur, ac in poſterum conſervetur, qui vel ex reditibus propriis Monaſteriorum, vel ex *conſuetis* eleemoſynis commode poſſit ſuſtentari.

XVII. Nec obſtat, quod ex hac Decreti exacta obſervantia numerus Regularium ſubinde minor ſolito eſſet; nam recte dixit citata Synodus Burdigalenſis: Sancta & Religioſa paucorum congregatio, „ quantumvis magna ineptorum hominum multitudine, Deo & hominibus acceptior eſt, & Eccleſiæ utilior.

Quin advertit Cardinalis Bellarminus, quod poſtquam Regulares cœperunt multiplicari ſine numero, multi non a Deo vocati ad ſtatum perfectionis, ſed aliis rationibus adducti, Monaſteria repleverint: „ & impletum eſt, ait, illud Iſaiæ: *Multiplicaſti gentem, non magnificaſti lætitiam*, *cap.* 9. *v.* 3. Inde nata ſunt ſcandala gravia, & multiplicia omnibus nota, quæ materiam uberem præbent columbæ gemendi, & plangendi relaxationem, ne dicam corruptionem Ordinum Religioſorum. *Lib.* 2. *de Gemitu columbæ*, *cap.* 6.

XVIII. Si quis incommoda, quæ exactiones & ſtipulationes dotium, tametſi titulo paupertatis veſtitas, comitantur, expenderit; haud difficulter quoque intelliget, Canones dictas exactiones generaliter vetantes, rationem quamdam *perpetuam* habere; ideoque hiſce merito applicari illud S. Thomæ: „ Si maneat ratio eadem, propter quam lex primo utilis erat, non conſuetudo legem, ſed lex conſuetudinem vincit: niſi forte propter hoc ſolum inutilis lex videatur, quoniam non eſt poſſibilis ſecundum conſuetudinem patriæ, quæ erat una de conditionibus legis". 1. 2. *q.* 79. *art.* 3. *ad.* 2.

XIX. Hinc conſequens eſt, periculoſe hiſce Canonibus contrariam conſuetudinem opponi; præſertim, quia ſi quid humani ac poſitivi juris in Canonibus illis occurrat, illud tale eſt, ut ſine exacta illius obſervantia admodum difficulter caveatur, quod jure etiam naturali vetitum omnes agnoſcunt; ut ſupra *cap.* 3. oſtendimus. Legatur Diſſertatio prima, *part.* 2. *cap.* 4. *pag.* 10.

Ad hæc (uti recte advertunt Doctores Lovanienſes) „ conſuetudo hæc ſtipulandi dotes non eſt univerſalis, & ſicubi ſit, non eſt attendenda; ubi adeo enixa eſt adverſus præfatas exactiones Pontificum voluntas, & tam ſeria, ſollicita, & expreſſa toticſque repetita Canonum prohibitio, prout eſt in præſenti materia (a).

XX. His, quæ hucuſque dicta fuerunt, opponi ſolet Decretum Concilii Mediolanenſis II. ſub S. Carolo, his verbis expreſſum: *Epiſcopus præterea tum impenſas æſtimet, quæ & in Religionis ingreſſu, & tempore profeſſionis fieri ſolent pro veſtitu, aut pro aliis rebus, ad ipſius puellæ, vel Monaſterii uſum commoditatemve pertinentibus; tum pecuniæ etiam ſummam præſcribat, quam puella alimentorum nomine Monaſterio det, niſi cenſus, aut alia bona immobilia, quorum annui fructus, ejuſdem judicio, ad ea alimenta ſatis ſint, monaſterio attribuantur. Ea autem omnis pecuniæ ſumma, eo nomine ab Epiſcopo decreta, reipſa apud certum hominem, & virum bonum deponatur, qui profeſſione confecta, illam ſtatim Monaſterio tradat.*

Advertendum hic nullatenus probari, quod Moniales ab Ingreſſuris aliquam dotem exigant; aut de ea cum Ingreſſura, ejuſve parentibus ſtipulentur, vel contrahant: ſed Epiſcopo duntaxat injungitur, ut is conſideratis, in *ſingularibus* caſibus, omnibus circumſtantiis tum ex parte Ingreſſuræ, tum ex parte Monaſterii, determinet, an æquum aut juſtum ſit aliquid dari Monaſterio.

Quin enim frequenter juſtum eſſe poſſit, ut parentes ſuas proles Monaſterio offerentes, aliquid in earum alimentationem offerant, dubium non eſt; immo nonnunquam contingere poſſet; ut etiam ob avaritiam, ac tenacitatem parentum, qui proles ſuas in Monaſteria intrudere volunt, ut alias proles ditare, & ſecundum ſæculum extollere poſſint, a Monaſterio proles repellantur.

Itaque quidquid ex hoc Concilio haberi poteſt, illud eſt, ut Epiſcopus in *ſingulis* caſibus determinet & judicet, quid hic & nunc Monaſterio ex bonis Ingreſſuræ ſit attribuendum; nequaquam Monialibus, quæ ex proprio intereſſe hic ſæpius procedunt, permittat dotes exigere, aut ſtipulari; ſed hæ recipiant Novitias, prout Epiſcopus hic & nunc ſpectatis omnibus circumſtantiis judicaverit, qui indubie, ſpectatis circumſtantiis, ſæpius judicare debebit, nihil ab Ingreſſura, ejuſve parentibus petendum eſſe.

T I.

(a) Vitium iſtius Simoniæ fuſius diſcutit, & damnat Doctiſſimus Van-Eſpen in Diſſertatione, quæ Titulum hunc in fronte gerit: *de Peculiaritate in Religione, & Simonia circa Ingreſſum Religionis*. Huic Diſſertationi addenda ſunt varia ſcripta, quæ ſequuntur, quibus occaſionem dedit illa Diſſertatio.

Digitized by Google

T I T U L U S V I G E S I M U S S E P T I M U S.

De Profeſſione, & ejus effectu.

C A P U T P R I M U M.

De Profeſſione ſolemni, ejuſque ritu; & an *tacita* hodie obtineat?

1 *Quam vim habeat ſolemnis Monachorum benedictio antiquitus ignota?*
2 *Ritus profeſſionis a Sancto Benedicto præſcriptus.*
3 *Regula Benedictina requirit, ut Profeſſus petitionem ſuam ſignet; quod modernæ diſciplinæ eſt conforme.*
4 *Ritus externi in Regulis, & Conſtitutionibus præſcripti non ſunt de eſſentia profeſſionis.*
5 *Jure Decretalium profeſſiones* tacitæ *admittuntur; neque per Synodum Tridentinam omnino ſunt ſublatæ.*
6 *Moribus Galliæ, & Belgii profeſſio non niſi per* ſcripturam *probari poteſt.*
7 *Profeſſio* tacita *hodiernis moribus non admittitur.*
8 *Puella, quæ 30. annis poſt Novitiatum habitum profeſſarum geſtaverat, & tamquam profeſſam ſe geſſerat, admiſſa fuit ad hæreditatem paternam tamquam* non profeſſa.
9 *Carthuſiani in ſuis Conſtitutionibus excludunt* tacitas *profeſſiones.*

I. SOLEMNEM ac publicam Monaſticam benedictionem variis ritibus, ac cæremoniis veſtitam in Profeſſione adhiberi ſolitam, aliam vim non habere, quam habet ſuper populum Sacerdotis oratio, viſum jam pridem fuit S. Ivoni Carnotenſi. Eam S. Antonio, ac aliis antiquis dicit fuiſſe ignotam: multiplicatis vero poſtmodum Monachorum gregibus inductam ex quadam cautela, tamquam Religionis vinculum humanæ infirmitati proviſum. „ Ut Monaſticus Ordo, inquit, quanto firmius in conſpectu Dei „ & hominum, & ſolemnius ligaretur, tanto robuſtius, ac devotius a Monachis ſervaretur: & qui vellent ab hoc propoſito „ recedere, teſtimoniis pluribus convincerentur, & tamquam jurati in Chriſti Sacramenta tyrones ad propoſitum ſuum reverti „ cogerentur. Quibus liquet, traditiones hujuſmodi nihil eſſe aliud „ quam quædam Religionis vincula, humanæ inſtabilitati proviſa". *Epiſt.* 41.

Hanc S. Ivonis reflexionem probans Chriſtianus Lupus ad *Canonem* 40. *Trullanum*, recte conſequenter notat: „ Dionyſium illum, qui nobis Monachorum benedictiones producit, non eſſe „ *Areopagitam* Apoſtoli diſcipulum, ſed ſancto Antonio, ac primis ejus diſcipulis poſteriorem.

Quo tempore hæ Monachales benedictiones, ac profeſſionis ritus primum invaluerint, incertum eſt.

II. Extat ritus profeſſionis in Regula S. Benedicti non abſimilis ei, quem omnes paſſim Religiones obſervant; ſi quaſdam orationes ac preces, quas poſterior ætas addidit, excipias.

„ Suſcipiendus in Oratorio coram omnibus (ait Regula Benedictina, *cap.* 58.) promittat de ſtabilitate ſua & converſione „ morum ſuorum, & obedientia, coram Deo, & Sanctis ejus: ut, „ ſi aliquando aliter fecerit, ab eo ſe damnandum ſciat, quem irridet. De qua promiſſione ſua faciat petitionem ad nomen Sanctorum, quorum reliquiæ ibi ſunt, & Abbatis præſentis. Quam „ petitionem manu ſua ſcribat, aut certe ſi non ſcit litteras, alter ab eo rogatus ſcribat. Et ille Novitius ſignum faciat, & „ manu ſua eam ſuper altare ponat. Quam dum poſuerit, incipiat ipſe Novitius mox hunc verſum Pſ. 118. *Suſcipe me, Domine, ſecundum eloquium tuum, & vivam; & non confundas* „ *me ab expectatione mea.* Quem verſum omnis Congregatio ter „ reſpondeat, adjungentes: *Gloria Patri*, &c. Tunc ille frater „ Novitius proſternatur ſingulorum pedibus, ut orent pro eo, & „ jam ex illa die in Congregatione reputetur.

III. Quod Regula requirit, ut petitionem ſuam Profitens *manu ſua ſcribat*, aut certe ab alio ſcriptam *ſigno Crucis* ſignet ad majorem cautelam in caſu, quo profeſſio negaretur, merito in omnibus paſſim Monachorum Congregationibus receptum eſt: quin & in Conſtitutionibus Fratrum Eremitarum S. Auguſtini legitur: „ ut „ quandocumque fit aliqua profeſſio, præſens ſemper ſit *publicus* „ *Notarius*; qui eadem die de omnibus, quæ viderit, & audierit, „ *publicum* conficiat inſtrumentum, in quo *diſtincte* notetur, profeſſum libere, & ſponte, & non vi, vel metu ſpopondiſſe; idque verbo protuliſſe.

IV. Verum hæc ſcriptura, uti & reliqui ritus in Regulis, Conſtitutionibuſve Religioſorum quovis modo præſcripti, eſſentiam profeſſionis attingere non ſolent.

V. Ideoque Jure Decretalium, etiam profeſſiones ſine ulla ſolemnitate; immo & ſine verbis, ſolo aliquo facto exteriori validæ declarantur; eaſque ſine verborum formula, & non expreſſe factas Canoniſtæ *tacitas* profeſſiones appellant; quarum ſpecies occurrit in *cap.* 22. *tit. de Regularib.* & fuſius exponitur in *cap.* 1. *eodem in* 6 creditque Fagnanus ad *cap. Ad noſtram tit. eodem*, nec per Concilium Tridentinum profeſſionem *tacitam* ſublatam, quæ de jure communi cenſebatur emiſſa, & facta per ſuſceptionem *habitus* profeſſorum; modo hæc non fiat completo probationis, & expleto XVI. ætatis anno.

VI. Apud Gallos, ex Conſtitutione Molinenſi, *art.* 551. cautum eſt, profeſſionem Monachalem non niſi per ſcripturam probari poſſe. Similiter apud nos Edicto perpetuo Alberti, & Iſabellæ *art.* 21. eſt ſtatutum, ut profeſſio Religioſa fiat per litteras, & non per teſtes, niſi allegaretur regiſtra eſſe deperdita; quo caſu probatio per teſtes recipi poſſet. Qui vero deperdita regiſtra allegat, ei probationis onus incumbit; uti monet Antonius Anſelmo ad Edictum perpetuum, *art.* 17. (*a*).

VII. Cum igitur neque in Gallia, neque in Belgio noſtro ulla profeſſionis quam per ſcripturam probatio admittatur, facile colligere eſt, non profeſſiones *tacitas*, quæ ex ſolis quibuſdam factis, aut modo agendi colliguntur, & de quibus per nullum authenticum, ſcriptumque inſtrumentum conſtat; ſed ſolas profeſſiones *expreſſas*, de quibus per ſcripturam conſtare poteſt, in judiciis admitti poſſe.

VIII. Unde non ita pridem certam puellam, quæ poſt annum probationis per triginta circiter annos habitum Monialium profeſſarum geſtaverat, & cum aliis Monialibus tamquam profeſſa Capitulo, & deliberationibus intervenerat, ad hæreditatem paternam tamquam *non profeſſam* admittendam judicavit Senatus Pariſienſis; eo quod de *expreſſa* profeſſione non conſtaret; uti refert D. Dufreſne, *part.* 2. *du Journal des Audiences*.

IX. Refert quoque Wamenſius in additione ad *conſilium* 454. ex ſecunda parte novæ collectionis Statutorum Ordinis Carthuſienſis, *cap.* 18. *Profeſſionem tacitam in noſtro Ordine non habemus, neque permittimus, ſed omnes volumus expreſſe, & publice profeſſos* (*b*).

C A P U T II.

De Ætate Profitentium.

1 *Sanctus Baſilius ætatem 16. aut 17. annorum requiſivit.*
2 *Hoc tempus Synodus Trullana ad 10. annorum ætatem contraxit; & quare?*
3 *Tempore Sancti Ambroſii eadem ætas ad profeſſionem Monaſticam ſufficiebat, quæ ad Matrimonium requirebatur.*
4 *Hæc diſciplina Juri Decretalium videtur conformis.*
5 *Nonnulli Ordines ob diſciplinæ aſperitatem maturiorem ætatem requiſierunt.*
6 *Ne aliquis immaturæ ætatis ad Religionem admitteretur, ætas 20 aut 18. annorum requiſita.*
7 *A Patribus Tridentinis exaratus Canon requirens ætatem 18. annorum, & quare ab eo receſſum?*
8 *Pernicioſa vulgi opinio, quod Profeſſurum oporteat mundum noviſſe.*
9 *Decretum Synodi Tridentinæ requirens annum 16. completum.*
10 *Synodus non improbat ſtatuta majorem ætatem requirentia.*
11 *Profeſſio facta completo annum 16. ætatis, ſed ante ætatem per ſtatuta requiſitam, eſt valida.*

VARIA jam pridem fuit diſciplina circa ætatem in recipiendis ad vitam monaſticam, requiſitam.

I. Sanctus Baſilius in Epiſtola ſua Canonica, *can.* 18. profeſſiones Virginum validas non reputabat, quæ ante 16. aut 17. annum fiebant. „ Profeſſiones, inquit, ab eo tempore judicamus, quo „ ætas rationis complementum habuerit. Non enim puerilès voces omnino in his ratas eſſe exiſtimare oportet: ſed eam, quæ, „ ſupra 16. vel 17. annos nata fuerit, rationiſque compos; & diu „ examinata, probataque perſeveraverit.

II. Synodus Trullana ætatem a Sancto Baſilio requiſitam ad ætatem 10. annorum contraxit; volens ut qui Monachicum jugum eſt ſubiturus, non ſit minor quam 10. annorum natus; ejus quoque rei examinatione in Præſulis arbitrio ſita, an augeri tempus conducibilius exiſtimet ad introductionem, & conſtitutionem, in vita Monaſtica. Poſt hæc Patres illius Synodi rationem allegant, ob quam a Regula Sancti Baſilii nonnihil recedendum crediderint: de qua vide notas noſtras ad *can.* 40. *Trullanum*.

III. Si Sancto Ambroſio credimus, *lib.* 3. *de Virginibus*, ætas ſufficiens ad matrimonium carnale, etiam ad matrimonium ſpirituale per profeſſionem ſufficere debet; adeo ut ætas 12. annorum in puellis, & 14. in adoleſcentibus ſufficiens judicaretur.

IV. Hanc diſciplinam Eccleſia Latina tandem recepiſſe videtur; eamque; ſi jus commune ſeu Decretalium ſpectemus, firmavit; uti colligere eſt ex *cap.* 8. 11. & 12. *tit. de Regularibus*; addita tamen hac exceptione deſumpta ex *epiſt.* 48. *lib.* 1. Sancti Gregorii: „ Quia dura eſt in inſulis Congregatio Monachorum, etiam „ pueros in iiſdem Monaſteriis ante 18. annum ſuſcipi prohibemus". *Cap.* 6. *tit. eod.*

V. Ex hac conſideratione ex vitæ auſteritate deprompta, aliqui Monachorum Patres, & Superiores ætatem nonnihil majorem, quam jure communi ſtatuebatur, requiſierunt.

Et quidem Carthuſiani, ut ipſorum priſtina Ordinis ſtatuta indicant, ante 20. *annum* nullum ad ſuum Ordinem recipiebant; haud idoneum judicantes militiæ adeo laborioſæ ante eam ætatem ſuſtinendæ. „ Pueros ſive adoleſcentes non recipimus, inquiunt, „ ſed viros, qui juxta præceptum Domini per manum Moyſi, „ 20. ad minus annorum, ad bella ſacra poſſit procedere.

VI. Inter ſtatuta Congregationis Cluniacenſis a Petro Venerabili

(*a*) Quid Gallis præſcriptum ſit, ut notio certa & firma de Veſtitionibus, & Profeſſionibus Religioſis compertat, reperitur in Declaratione, quam Ludovicus XV. Rex dedit 9. Aprilis 1719.

(*b*) Quid Galli de tacitis Profeſſionibus ſentire debeant, diſcent ex novis Cleri Gallicani Collectaneis *tom.* 4. *tit.* 2. *col.* 89. 90. &c. ubi quoque exponitur, quod non ſatis clare, nec ſatis vere D. Van-Eſpen *num.* 8. dixit de Juriſprudentia Senatus Pariſ. circa ſuccedendi capacitatem eorum, qui per annos complures Veſtem Religioſam geſtarant.

ſeculo XII. collecta, habetur: *Statutum eſt, ut nullus etiam ex conceſſione futurus Monachus* Regularibus *uſque ad* 20. annos *veſtibus induatur*.

Cauſa hujus inſtituti fuit (inquit Petrus Venerabilis) immatura, nimiſque celer infantium ſuſceptio, *qui antequam aliquid rationabilis intelligentiæ habere poſſent, ſacræ Religionis veſtibus induebantur, & admixti aliis, puerilibus ineptiis omnes perturbant. Biblioth. Cluniacenſ. pag.* 1364. *Statuto* 36.

Anno 1238. Otho Sedis Apoſtolicæ in Anglia Legatus, convocatis totius Regni Abbatibus Ordinis Sancti Benedicti, quædam Statuta eis propoſuit, quorum primum erat: ut nullus *ante* 20. *annum completum* ad profeſſionem, & ante 19. ad probationem *in Monaſterium* de cætero admittatur. Apud Matthæum Pariſienſ. ad annum 1238.

Synodus Pariſienſis ſub initium ſæculi XIII. vetuerat quemquam ante 18. annum in Monaſterium recipi; quod & ſub idem tempus Synodus Oxonienſis decreverat.

VII. Si Cardinali Pallavicino credimus, a Patribus Concilii Tridentini paratus fuit Canon, quo ſtatuebatur fas non eſſe regularem profeſſionem emitti ante annum 18. *Sed Archiepiſcopus Pragenſis (Bartholomæus de Martyribus) vir clauſtri peritus, ait Pallavicinus, prævalide dehortatus eſt Patres ab eo conſilio, affirmans, deteriorem fructum reddi plerumque Cœnobiis ab iis, qui a teneris annis illic ſati non fuerint, adeoque adhuc illæſi a vitiis laxioris libertatis: ſatius eſſe, ſancire, ut probationis tempus ad duos annos produceretur; ita tamen ut fas eſſet, profeſſionem emitti anno decimo ſexto. Lib.* 24. *cap.* 6.

☞ Verum eſſe ſolet, quod notavit Bartholomæus de Martyribus; attamen in tenera ætate frequenter occurrit, ut non ea ſit adoleſcentium, aut puellarum maturitas, ut ſufficienter cognoſcant, ad quæ per profeſſionem monaſticam ſe obſtringant, & quas difficultates ſecum trahat integra votorum perſolutio præſertim in Monaſteriis, in quibus diſciplina ſenſim relaxata, & a præſcripto regulæ, quam profitentur, receditur.

Vix dubium, quin ob hanc judicii imbecillitatem, plures etiam ſanctiſſimi Ordinum Fundatores, in admittendis ad profeſſionem majorem, & maturiorem ætatem requiſierint: quod nec Synodus Tridentina, quæ licet permittat emitti profeſſionem anno decimo ſexto, nequaquam tamen improbat ſtatuta Ordinum, majorem in profitentibus ætatem exigentia: uti nec prolixiorem, quam annalem noviciatum, ſi eum regula, aut ſtatuta requirant. ☜

VIII. Hic obiter nota, quam longe abeſſet magnus ille Præſul ab ea vulgi opinione, quod priuſquam Monaſticam vitam quis profiteatur, eum oporteat *mundum noviſſe*; hoc eſt, ejuſdem vulgi ſenſu, vitiis & voluptatibus mundi nonnihil fuiſſe immerſum, quod quam ipſis adoleſcentibus pernicioſum, multis oſtendit Petrus a S. Audomaro vulgo *VVallon-Cappelle*, Prior Monaſterii Sancti VVinoci, *lib.* 3. *Inſtit. monaſt. cap.* 24. exclamatque: *O utinam nulli Religioſorum unquam audiſſent, vidiſſent, & guſtaſſent quidquam ſecularium, non ſane adeo multi perdite viverent in ſuis Cœnobiis, nec tot apoſtatæ eſſent, jugumque Chriſti ſuave detractarent*.

IX. Archiepiſcopi Pragenſis ratione, aliiſque motivis inducti Patres Tridentini tandem decreverunt, *in quacumque Religione, tam virorum, quam mulierum, profeſſio non fiat ante* 16. annum expletum ..... *Profeſſio autem antea facta ſit* nulla, nullamque *inducat obligationem ad alicujus regulæ, vel Religionis, vel Ordinis obſervationem, aut alios quoſcumque effectus. Seſſ.* 25. *de Regularibus, cap.* 15.

X. Si quis verba hujus Decreti attendat, facile intelliget, mentem Patrum quidem fuiſſe, ut *ante* 16. *annum* facta profeſſio eſſet nulla, & invalida; adeoque noluerit in minori ætate ad profeſſionem nullum, ſeu virum, ſeu mulierem admitti poſſe: ſed tamen nequaquam improbaſſe particulares Ordinum quorumdam Conſtitutiones, *majorem* ætatem requirentes: quod & Sacram Congregationem aliquando declaraſſe teſtatur Fagnanus ad *cap. Nullus tit. de Regularibus, num.* 15. *Quippe quod Concilium non ponit, inquit, ut Profeſſio fiat anno* 16. *ſed non poſſit fieri* ante, *ſed poſt*. Qui & ibidem, *num.* 13. obſervat, in Religione Fratrum Capucinorum Sancti Franciſci, ex ſtatutis Ordinis Novitios non recipi ad habitum *ante* 17. *annum* completum, ſi Clerici ſint, & ante 19. ſi Laici, & per conſequens, non admitti Clericos ad profeſſionem, niſi *exacto* 18. & Laicos 20. *anno*. Et in Religione Minorum Conventualium S. Franciſci Novitii Clerici prohibentur ad profeſſionem admitti ante *annum* 19. & Laici ante 25. *completum*, ex Conſtitutione Pii V. quæ incipit, *Illa nos*. Hæc Fagnanus; qui inſuper, *num.* 16. monet, generaliter a Clemente VIII. in Decretis ſuper receptione, & educatione Novitiorum, prohiberi, *Converſos* recipi ad habitum Regularem, ante annum ætatis 20. & conſequenter ad profeſſionem non ante annum 21.

Quouſque hoc Decretum extendatur, ac receptum ſit, ex uſu & conſuetudine ipſi Superiores Ordinum intelligere poſſunt.

XI. Si tamen anno ætatis 16. *expleto*, profeſſio fuerit facta, non expectato anno ætatis ulteriore per ſtatuta Ordinis requiſito, non videtur propterea profeſſio futura invalida: eo quod ſtatuta; dum majorem ætatem requirunt, invaliditatem aut nullitatem profeſſionis adjunctam habere non ſoleant: quemadmodum ſupra de longiori, quam annali Novitiatus tempore in aliquibus Ordinibus præſcripto notatum eſt (*a*).

CAPUT III.

De Formula Profeſſionis, & quid contineat?

1 *Priſtina Profeſſionis formula nullum particulare votum exprimebat.*

2 *Qui vitam monaſticam profitetur, omnia ejus eſſentialia promittere cenſetur.*

3 *Olim formula profeſſionis nullam determinatam regulam exprimebat.*

4 *Sanctus Benedictus primus formulæ profeſſionis obſervantiam ſuæ regulæ incluſit.*

5 *Quæ hodiernæ formulæ profeſſionis Benedictinæ expreſſe includantur.*

6 *Paupertatis, & caſtitatis vota* tacite *cenſentur comprehenſa.*

7 *Quoad tria vulgaria Religionis vota formula Benedictina reipſa convenit cum recentioribus.*

8 *Etiam votum* ſtabilitatis *tacite continetur in formulis recentioribus.*

9 Stabilitas *loci formula Benedictina* expreſſa, *quid ſignificet?*

I. SI priſtinas Monachorum regulas, actaque revolvamus, nullam reperiemus profeſſionis formulam, quæ aliquod particulare votum alicujus virtutis, aut actionis exprimat; ſed ſimplicem dumtaxat Monaſticæ vitæ profeſſionem.

II. Noverant enim priſtini Monachi, eum, qui ſe dedicat Monachatui, vovetque vitam, ac profeſſionem Monachalem, *virtualiter* vovere omnia, quæ ſunt *ſubſtantialia* Monachatui: uti ſunt vera morum converſio, cælibatus ſive continentia, voluntaria paupertas, obedientia, loci ſtabilitas, aliaque eo pertinentia.

III. Immo per quinque circiter ſæcula adeo indeterminata, ac generalis erat Monachorum profeſſio, ut nequidem certam determinatamque regulam profiterentur; ſed eam, quæ ad obſervantiam vitæ Monaſticæ magis conducere videbatur, judicio Superiorum ſuſcipiebant Monachi; ad eamque ſervandam vi ſuæ profeſſionis ſe adſtrictos credebant.

IV. Hinc mutatæ paſſim regulæ, & plures in uno eodemque Monaſterio ſervatæ, uti monet vir eruditus Joannes Mabillonius in præfatione ad *Part.* 1. *Sæculi IV. Sanctorum Benedictinorum*; & addit, quod *Sanctiſſimus Legiſlator Benedictus, primus aut certe inter primos ſolemnis profeſſionis formam, modumque præſcripſerit, atque intra profeſſionis terminos incluſerit Regulæ ſuæ obſervationem, a qua deinceps recedere non liceat*.

V. Juxta formulam a S. Benedicto præſcriptam, prout hodie extat, & a Benedictinis uſurpatur, tria explicite promittuntur; nimirum *ſtabilitas loci, converſio morum*, atque *obedientia* ſecundum Regulam a S. Benedicto conſcriptam. *Quamquam (uti monet Mabillonius in citata præfatione*, num. 59.) in *veteri Benedictinæ profeſſionis formula apud Theodemarum, & duabus aliis in appendice noſtra, ait, relatis, atque in Regulæ Magiſtri* cap. 89. (*quæ Regula non tam ſpecialis eſt, quam commentatio Benedictinæ*) *nulla etiam occurrat mentio* converſionis morum: *nimirum quia* obedientiæ ſecundum Regulam *voto ſatis contineri videbatur*.

VI. Verum ſicuti ipſa *morum converſio*, tametſi in formula profeſſionis non expreſſa, ſatis videbatur comprehenſa, eo quod obſervantia Regulæ promitteretur, ita quoque voluntariæ paupertatis, ac cælibatus ſeu caſtitatis vota incluſa cenſebantur, quia etiam illa tamquam vitæ Monaſticæ *eſſentialia* Regula ſupponit, atque etiam complectitur.

VII. Quapropter formula Benedictina reipſa, quoad tria illa vitæ Monaſticæ ordinaria vota, non differt a recentioribus quorumdam Ordinum formulis, quibus tria illa vota *explicite* continentur: v. g. in formula Fratrum Minorum S. Franciſci, qua promittit Profitens, toto tempore vitæ ſuæ ſervare Regulam Fratrum Minorum per Dominum Honorium Papam confirmatam: vivendo in *obedientia, ſine proprio, & in caſtitate*. Sic quod recentiores formulæ explicite promitti volunt, id Benedictina, ac priſtina Monachorum profeſſio virtualiter ſemper continebat, & modo continet; & hanc Profitentes, eadem quoque vovent, quæ illæ complectuntur.

VIII. Similiter loci *ſtabilitas*, quam exprimit profeſſio Benedictina, etiam in recentioribus profeſſionis formulis *virtualiter* continetur, tametſi explicite de ea mentio non fiat.

IX. Si enim Benedictina Regula rite expendatur, notum erit, voto *ſtabilitatis* Monachum ita obſtringi, ut nunquam vitam Monaſticam deſerere; aut ſine licentia Superioris Monaſterio egredi poſſit, uti recte advertit Cardinalis a Turre-Cremata in commentario ad Regulam S. Benedicti, *Tract.* 127.

Poſtquam enim Novitius anno integro probatus fuit, Regulamque tertio ſibi prælectam ſerio expendit, *ſi habita ſecum deliberatione, ait Regula*, promiſerit *ſe omnia cuſtodire, & cuncta ſibi imperata ſervare, tunc ſuſcipiatur in congregatione, ſciens ſe ſub lege Regulæ conſtitutum, quod ei ex illa die* non liceat egredi de Monaſterio, nec collum excutere de ſub jugo Regulæ, *quam ſub tam moroſa deliberatione licuit aut excuſare, aut ſuſcipere*.

Ecce ipſi Monacho clariſſime proponitur, ad quid facta profeſſione voto ſuo ſit conſtringendus, nimirum, poſthac liberum ipſi nequaquam futurum de Monaſterio egredi, nec jugum Regulæ excutere; quod omnibus profeſſionibus Monaſticis, ac Religioſis commune eſſe, nemo negaverit.

(*a*) Ut de ætate, quæ ad profitendam vitam Religioſam neceſſaria eſt, innoteſcat Gallicana Juriſprudentia, advertendum eſt, quid de eo tempore ſtatuerit Concilium Tridentinum. *In quacumque Religione*, inquit, *tam virorum quam mulierum, Profeſſio non fiat ante decimum ſextum annum expletum*. Seſſ. 25. c. 15. Huic Decreto conformis eſt articulus 28. Edicti Bleſenſis. *La Profeſſion tant des Religieux que des Religieuſes ne ſera auparavant l'age de* 16. *ans accomplis, ni devant l'an de Probation apres l'Habit pris*. Hanc diſciplinam ſecutæ ſunt Synodi, quæ in Galliis deinde celebratæ fuerunt.

Digitized by Google

C A P U T IV.

Profeſſio Religioſa an Profeſſum adſtringat ſtabiliter Monaſterio? Et quid ab exeunte Monacho obſervandum?

1 *Regula Benedictina Monachis ſolitudinem commendat.*
2 *Eadem paſſim in Regulis, & Canonibus commendata.*
3 *Votum ſtabilitatis Monachos ad perpetuam clauſuram non adſtringit.*
4 *Multa circa egredientes Fratres præſcripſit Sanctus Benedictus a moderna diſciplina Monaſtica non diſſona.*
5 *Egreſſuri debent ſe Superioris, & Fratrum orationi commendare; hinc hodierna* benedictionis *poſtulatio.*
6 *Benedictina Regula non ſinit Monachum* ſolum *egredi.*
7 *Regula Orientalium non permittebat Monachum* ſolum *cum extraneo colloqui.*
8 *Etiam poſteriores Regularium, præſertim Mendicantium Conſtitutiones præcipiunt, egredienti ſocium adjungi.*
9 *Monachi ad Monaſterium revertentes orationem propter exceſſus petere debent.*
10 *Monachi menſas laicorum declinare debent dum egrediuntur.*
11 *Quid de hoc articulo recentiores Ordinum Conſtitutiones?*
12 *Decretum Synodi Tridentinæ circa Regulares ſine licentia a ſuis Conventibus recedentes.*
13 *Quid circa illos habeant Ordinum Conſtitutiones.*
14 *Non facile admittenda Regularium evagatio.*

I. PRÆCITATA Regulæ Benedictinæ verba ſat inſinuant, mentem ſancti Patris eſſe, Regulamque, quam profitentur, exigere, quod Monachis ſuo arbitrio, & propria voluntate de Monaſterio exire non liceat. Quod ipſum clarius expreſſit, *cap.* 66. ſuæ Regulæ, ubi ait: *Monaſterium (ſi fieri poteſt) ita conſtrui debet, ut omnia neceſſaria, id eſt, aqua, molendinum, hortus, priſtinum, vel artes diverſæ intra Monaſterium exerceantur:* ut non ſit neceſſitas, *ait,* Monachis vagandi foras, *quia omnino non expedit animabus eorum.*

II. Neque ſoli Benedicto hic ſolitudinis amor inſedit, ſed omnibus Monachorum Patribus fuit cummunis, & paſſim in omnibus Regulis ſolitudo inculcata, atque eccleſiaſticis Decretis præcepta tamquam perfectionis Monaſticæ aſſequendæ, & conſervandæ primarium inſtrumentum: uti videre eſt in *Can.* 4. Chalcedonenſi, & 46. *Trullano*. Hinc illud ſub nomine Eugenii Papæ apud Gratianum 16. *q.* 1. *Can.* 8. *Monachus clauſtro ſit contentus: quia ſicut piſcis ſine aqua caret vita, ita ſine Monaſterio Monachus.* Sedeat itaque ſolitarius, & taceat; quia mundo mortuus eſt, Deo autem vivit.

III. Nequaquam tamen hinc quis concludat, ex S. Benedicti, aut Eccleſiæ intentione Monachos, ſeu Religioſos voto ſtabilitatis obſtrictos, vi illius perpetua clauſura eſſe Monaſterio concluſos; quia & ipſe Benedictus in ſua Regula non ſemel ſupponit, Monachos e Monaſterio cauſa neceſſitatis, aut utilitatis cum licentia Superioris egredi poſſe.

IV. Et quidem *cap.* 67. de Fratribus itinerantibus agens, expreſſit quæ in exitu, quæ in reditu ipſis agenda ſint: quæ nec ab hodierna Religioſorum, etiam recentiorum diſciplina aliena ſunt.

V. Ac in primis vult, ut *dirigendi Fratres in via*, omnium Fratrum vel Abbatis ſe orationi commendent.

Ad idem collimat, quod in ſua Regula *cap.* 8. habet S. Fructuoſus: *Nemo Monachus uſpiam ſine* benedictione *ſui Senioris progrediatur.*

Ad quæ verba reflectens Hugo Menardus ad *cap.* 61 §. 9. Conc. Reg. ait: *Antiquus, & laudabilis in Monaſteriis mos invaluit, ut nunquam Monachus* ſine benedictione, *vel oratione ſui Rectoris foras progrediatur, ut hac veluti circumvallatus mundi pericula, & dæmonum tela declinare poſſit.*

Hujus porro diſciplinæ non tantum in *Can.* 64. Trullano, ſed etiam in hodiernis ac recentioribus Religioſorum Conſtitutionibus mentio paſſim occurrit; nec praxis diſſonat.

Fratres (inquiunt Conſtitutiones Fratrum Eremitarum S. Auguſtini part. 2. cap. 17.) *antequam domum exeant*, genufleſſi benedictionem petant a Superiore, *dicentes*, Benedicite Pater: *Superior vero det illam tamquam* deprecans Deum, *quod in eundo, ſtando, & redeundo, eos ab omnibus animæ, & corporis periculis ſervare dignetur.*

VI. Obſervat inſuper vir eruditus Hugo Menardus, quod S. Benedictus loquatur in plurali, *Dirigendi Fratres: Quia, ait, nunquam ſolus Monachus, ſed duo vel tres in via dirigendi ſunt,* ob mutuam cuſtodiam animi *præſertim.*

VII. Quin & ex Regula Orientali notat idem Menardus, *diſciplinam antiquam illorum Patrum non permiſiſſe Monacho* ſoli *cum* extraneo colloqui, *ſed dediſſe comitem, & ſermonum teſtem, non quemvis de trivio, ſed* probatum moribus; *ne daretur occaſio maligno.*

VIII. Ab hac provida Patrum diſciplina nec recentiores Monachorum, ac Religioſorum Regulæ, Conſtitutioneſque receſſerunt.

Statuimus, ut nullus Frater noſtri Ordinis, ſive conventualis ſit, ſive hoſpes (verba ſunt Conſtitutionem Eremitarum S. Auguſtini) cujuſcumque dignitatis, vel gradus, vadat ad civitatem, vel oppidum abſque ſocio Fratre *Ordinis noſtri Clerico, vel laico, ſeu Converſo a Priore aſſignando, neque aliquem Prior* ſolum *mittat, niſi ob gravem & urgentem neceſſitatem .... Sed nec ipſe Prior* ſolus *vadat, niſi pro inevitabili neceſſitate.*

Similia in aliorum Ordinum Conſtitutionibus, ac Statutis paſſim occurrunt, refertque Petrus Martyr in Compendio Conſtitutionum Ordinis FF. Prædicatorum *part.* 2. *c.* 74. ſtatutum: *Cum diſcurſus inutilis, & vagus Fratrum turbationem, & ſcandalum pariat, & ex defectu* combinationis *Fratrum, diſſolutiones, & inſolentiæ creſcant; ideo neque ſine licentia, neque* ſine ſocio *itinera conficiant Fratres, & combinati nullo modo ſe ſeparent ab invicem, quin ſe videre poſſint, & valeant mutuo teſtimonium perhibere, in quocumque ſint loco, vel negotio, & tranſgreſſores acrius puniantur.*

IX. Pergit ulterius Benedictus: „ Revertentes autem de via Fratres, ipſo die, quo redeunt, per omnes horas Canonicas, dum expletur opus Dei, proſtrati ſolo Oratorii, ab omnibus petant orationem propter exceſſus; ne quid forſan ſubripuerit in via viſus, aut auditus malæ rei, aut otioſi ſermonis.

Laudabilis plane praxis, ut nimirum per hanc humiliationem, atque Fratrum communes preces mundentur regredientes de via ab infectione, ſi quam a mundana converſatione contraxerint.

Ad idem tendit, quæ in pleriſque Religionibus ſervatur, & præſcripta eſt diſciplina; ut Fratres ad Monaſteria revertentes *benedictionem* a Superiore petant, & accipiant.

Addunt Conſtitutiones Eremitarum S. Auguſtini *part.* 2. *cap.* 17. „ Cum Fratres debent aliquo ire, eadem die non reverſuri; in eundo, & redeundo ante majus altare dicant *Pſalmum cum precibus*, & *orationibus*, prout in Officiis noſtri Ordinis continentur.

X. Præterea S. Benedictus *cap.* 51. *Regulæ* habet: „ Fratres, qui pro quovis reſponſo diriguntur, & ea die ſperant reverti ad Monaſterium, non præſumant *foris manducare*, etiamſi omnino rogentur a quovis, niſi forte eis ab Abbate ſuo præcipiatur.

„ Hæc eſt (ait Hugo Menardus ad *cap.* 58. §. 1. Concord. Regul.) antiqua Monachorum diſciplina *nobis ſane imitanda*, ut *menſas laicorum* præſertim nobilium, & divitum, quantum in nobis ſitum erit, declinemus ". Hactenus ille, qui ibidem latius exponit pericula Monachis ex hiſce laicorum conviviis imminentia.

XI. Eodem indubie collimat, quod in pleriſque, præſertim Fratrum Mendicantium Conſtitutionibus ſerio inculcatur, ut extra Monaſteria in civitatibus *nec bibant*, *nec manducent*.

Et quidem inter noviſſima Decreta ann. 1678. inſtante Patre Chriſtiano Lupo tunc Ordinis Eremitarum S. Auguſtini in Belgio Provinciali, per Cardinalem Protectorem, probante Sacra Congregatione Cardinalium, edita, decimum quartum eſt: „ Omnibus *cujuſcumque conditionis*, aut *præeminentiæ* Patribus, ac Fratribus in ſalutaris obedientiæ merito præceptum ſit, ne quis extra Conventum in civitate, vel oppido, aut ſuburbiis intra ejuſdem civitatis, aut oppidi muros comprehenſis, audeat *comedere*, vel *bibere*, ſine expreſſa, & in *ſcriptis* habita licentia Patris Provincialis.

XII. Noviſſime decrevit Synodus Tridentina *ſeſſ.* 25. *cap.* 4. *de Regul.* „ Nec liceat Regularibus a ſuis Conventibus recedere, etiam prætextu ad Superiores ſuos accedendi, niſi ab eiſdem miſſi, aut vocati fuerint. Qui vero ſine prædicto mandato *in ſcriptis obtento* repertus fuerit, ab Ordinariis locorum tamquam deſertor ſui Inſtituti puniatur.

Hoc Superiorum *mandatum* vulgo dicitur hodie *obedientia*. Unde in Conſtitutionibus PP. Eremitarum S. Auguſtini *part.* 2. *cap.* 17. ubi de licentia exeundi danda a Priore agitur, ad marginem notatur: *Quando obedientia in ſcriptis debet dari.*

XIII. Et ibidem præcipitur: „ Si autem Frater aliquis extra Provinciam ſine litteris *teſtimonialibus* ſui Provincialis exiverit, veniens ad Conventum aliquem noſtri Ordinis ab oſtiario intromittatur, & poſtquam prædictas litteras non oſtenderit Prior eum in carcerem includi faciat, nec inde extrahatur, donec Provincialis providerit quid de eo ſit agendum. Idem ſit omnino judicium de Fratribus ejuſdem Provinciæ ſine litteris teſtimonialibus venientibus.

In aliorum Ordinum Conſtitutionibus graves quoque pœnæ intentantur iis, qui ſine hujuſmodi litteris a ſuis Conventibus recedunt.

XIV. Ex hactenus dictis facile colligi poteſt, quod licet nec votum ſtabilitatis, nec profeſſio Monaſtica adſtringat Profitentem ad perpetuam clauſuram, nihilominus Patres Monachorum judicaverit, evagationem Monachorum, ac frequentem cum ſecularibus converſationem Monaſticæ profeſſioni eſſe contrariam, & Religioſæ perfectioni conſervandæ periculoſam; unde non niſi ex cauſa, & multis adhibitis cautionibus egreſſum e Monaſterio concedendum eſſe præceperunt.

„ Evitentur quoad fieri poterit (inquiunt Conſtitutiones Eremitarum S. Auguſtini *part.* 2. *cap.* 17.) Fratrum diſcurſus per civitates, & oppida; nec enim Religionis opinio, ac *devotio* apud ſeculares ex eo augetur, immo in dies magis ac magis minuitur.

Et in compendio Conſtitutionum PP. Prædicatorum *part.* 2. *cap.* 71. refert Petrus Martyr: „ Licentiæ autem hujuſmodi *difficulter* a Prælato concedi debent. Unde Romæ 1601. ordinatur, & præcipitur Conventuum Præſidentibus ſub pœna abſolutionis ab officio, ne facile facultatem præbeant, etiam de conſilio Patrum, Fratribus vagandi extra Conventum, vel eundi ad alios Conventus, ſeu oppida, etiam prætextu alicujus neceſſitatis, niſi vera ſit, & urgentiſſima, cum conſtet hujuſmodi diſcurſus magna parere incommoda, & ſcandala ". Idem confirmatur Romæ 1608.

C A P U T V.

An Profeſſio Religioſa permittat tranſitum de una Religione ad aliam?

1 *Primitus liber erat, & frequens Monachorum de uno ad aliud Monaſterium tranſitus.*
2 *Quid circa peregrinos Monachos ſtatuerit Sanctus Benedictus?*
3 *Rarior cœpit eſſe Monachorum tranſitus, & quare?*

4 *Ratio-*

Digitized by Google

4 *Rationes, quæ rariorem tranſitum ſuadent.*
5 *Legitima cauſa tranſitus Monachorum.*
6 *Aliquando Monachus tenetur ad aliud Monaſterium, aut Ordinem tranſire.*
7 *Suſpectus aliquando viſus fuit crebrior Monachorum tranſitus; hic intelligatur?*
8 *Ex Decreto Tridentino nullus poteſt tranſire ad* laxiorem *Religionem, etiam prætextu privilegii?*
9 *Nulla Regularis ſuperioris licentia ad hoc ſufficit; & a quo licentia tranſeundi peti debeat?*
10 *Qualiter tranſitus Regularium Mendicantium prohibitus?*
11 *Quæ de cauſa concedatur tranſitus ad* laxiorem *Religionem?*
12 *Ad* ſtrictiorem *Religionem qualiter permiſſus tranſitus?*
13 *Unde judicandum de* rigore, *aut* laxitate *Religionis?*
14 *Non facile ob relaxationem diſciplinæ in aliquo Monaſterio tranſeundum ad diverſum plane Ordinem.*
15 *Quid ſi dubitetur, num Religio ſit* arctior?
16 *Monachus meditans tranſitum tenetur conſulere ſuum Superiorem.*
17 *Quid ſi Superior conſenſum tranſeundi neget?*
18 *In Italia tranſitus etiam ad* Strictiorem *non ſit, niſi de licentia S. Congregationis.*
19 *Tranſiens ad aliam Religionem, an novum* Novitiatum *abſolvere debeat?*
20 *Monachus tranſitum poſtulans* exacte *probandus, antequam ad profeſſionem admittatur.*

I. PRimitus dum *una* quaſi erat omnium Monachorum congregatio, unumque inſtitutum, facilior ac frequentior quam hodie erat Monachorum de uno Monaſterio ad aliud tranſitus.

II. Hinc in Regula S. Benedicti extat caput integrum 61. *De Monachis peregrinis, qualiter ſuſcipiantur*; vultque Benedictus, ut *Si quis Monachus peregrinus de longinquis Provinciis ſupervenerit; ſi pro hoſpite voluerit habitare in Monaſterio, & contentus eſt conſuetudine loci, quam invenerit: & non forte ſuperfluitate ſua perturbat Monaſterium, ſed ſimpliciter contentus ſit, quod invenerit, ſuſcipiatur quanto tempore cupit.*

Si vero poſtea, pergit Regula, voluerit ſtabilitatem *ſuam firmare,* non renuatur *ei talis voluntas; & maxime, quia tempore hoſpitalitatis potuit ejus vita dignoſci: Quod ſi ſuperfluus aut vitioſus inventus fuerit tempore hoſpitalitatis, non ſolum non debet ſociari corpori Monaſterii, verum etiam dicatur ei honeſte, ut diſcedat, ne ejus miſeria etiam alii vitientur. Quod ſi non fuerit talis, qui mereatur projici, non ſolum, ſi petierit, ſuſcipiatur Congregationi ſociandus; verum etiam ſuadeatur, ut ſtet: ut ejus exemplo alii erudiantur: quia in omni loco uni Domino ſervitur, & uni Regi militatur.*

III. Et quantumvis Benedictus loqui videatur de Monachis, qui nullam loci ſtabilitatem, aut determinatam Regulam fuerunt profeſſi; nihilominus, etiam poſtquam Monachi loci ſtabilitatem, certamque Regulam vovere cœperunt, ipſis licitum fuit, non tantum Monaſterium, ſed & Ordinem mutare; id tamen rarius contigit, nec niſi fere urgentibus ex cauſis. Illa enim Monaſterii Ordiniſque ſemel ſuſcepti mutandi prurigo tanquam levis animi nota ſuſpecta habita eſt a Patribus: multiſque titulis improbata.

IV. Et quidem S. Bernardus *lib. de præcepto, & diſpenſ. cap.* 16. multis de cauſis hanc mutationem improbat. Primo, „ *propter ſcandalum ipſorum, quos deſerit. Deinde, quia certa pro dubiis relinquere tutum non eſt, forſan enim hæc tenere poteſt. Tertio, ſuſpectam habeo, ait, levitatem, qua id, quod facile volumus antequam probemus, experti jam nolumus, uno prope momento id ipſum & cupientes, & reſpuentes tam leviter, quam & irrationabiliter.*

V. Bernardo conſonans S. Anſelmus pluribus idem argumentum proſequitur; ac tandem concludit: *Quapropter, quicumque Cœnobitarum forte propoſitum aggreditur; expedit ei, ut in quocumque Monaſterio profeſſus fuerit, niſi tale fuerit, ut ibi* malum invitus tacere cogatur, *tota mentis intentione, amoris radicibus ibi radicare ſtudeat; atque aliorum mores, aut loci conſuetudines, ſi contra divina præcepta non ſunt, etiamſi inutiles videantur, dijudicare refugiat. Lib.* 1 *Epiſt.* 29.

Legitimam proinde cauſam mutationis aliam agnoſcere non videtur Anſelmus, niſi *peccandi neceſſitatem*, quam quis ſibi imminere videt, ſi in Monaſterio manere cogatur. Quam rationem S. Bernardus his verbis expreſſit: Nam ſi hæc (converſio morum & obedientia) *ibidem pro improbitate nimirum, atque irreligioſitate cohabitantium* obtineri *forte nequierint, duce ſpiritu libertatis* indubitanter *ſuadeo* tranſire ad alium locum, *ubi non impediatur homo reddere Deo vota ſua, quæ diſtinxerunt labia ſua.* Et rurſus *Epiſt. 7. ad Adamum Monachum*, reddens rationem, ob quam in ſuo Monaſterio reciperet Monachos propria Monaſteria deſerentes, ait: *Hac ratione illos ſuſcipimus, quoniam non putamus eſſe malum, ſi vota labiorum ſuorum, quæ in locis ſuis potuerunt quidem promittere, ſed* nequaquam *perſolvere Deo, qui ubique eſt, ubicumque reddant.*

VI. Si itaque Religioſus ſeu Monachus videat Communitatem ſuam adeo deformatam, ut nulla videat nec in Fratribus, nec in Superioribus obſervantiæ Regularis exempla, ſed e contrario continuas tranſgreſſiones, atque ad prævaricandam Regulam, quam vovit, incitamenta; ita ut, ſpectata ſua fragilitate, videat ſibi moraliter impoſſibile eſſe, in tali Communitate poſſe vota labiorum ſuorum Deo digne perſolvere, vitamque vere Religioſam agere, indubie duce ſpiritu libertatis poterit, immo debet ſe a tali Communitate, ſi fieri poteſt, ſeparare, tutioremque locum quærere.

VII. Ex dictis ſatis apparet, quod ſuſpecta ac multis incommodis obnoxia jam pridem viſa fuerit Monachorum, qui *loci ſtabilitatem* promiſerunt, & *certam* Regulam vivendi voverunt, mutatio, ſive translatio ad aliud Monaſterium ſive Religionem, eo nimirum ſenſu, ut deſinant eſſe Monachi Monaſterii, vel Congregationis, cui ſemel per profeſſionem ſolemnem erant incorporati; atque una a Regula, cui ſe adſtrinxerunt, abſolvantur, & alterique Regulæ, & Religioni alligentur,

VIII. Juxta diſciplinam modernam per Concilium Tridentinum *Seſſ. 25. cap.* 9. de Regular. „ *Nemo Regularis cujuſcumque facultatis vigore transferri poteſt ad laxiorem Religionem.*

IX. Quin nec Superioris cujuſcumque Regularis licentia, ſed ſola Pontificis ex juſta cauſa diſpenſatio ſufficit, quod & in praxi ſervari notat Fagnanus ad *cap. Cum dilecti tit. de Renunt. Et hujuſmodi licentiæ, ait, tranſeundi ad* laxiorem *Religionem, etiam legitimis ſubſiſtentibus cauſis, conſueverunt concedi a Papa in ſignatura gratiæ, & a Sacra Pœnitentiaria, a qua conceduntur plerumque ad ſupplicationem Generalis, vel Procuratoris Ordinis, & de utriuſque Religionis conſenſu S. Pœnitentiariæ exhibito, ut ſæpiſſime vidi obſervatum, ait Fagnanus; atque ita ipſimet Superiores Regulares agnoſcunt, ſe non habere poteſtatem ſuper hoc diſpenſandi, cum pro ea obtinenda recurrant ad Sedem Apoſtolicam.* Hæc illo *num.* 28.

X. Ulterius cum experientia conſtaret, nonnullos e Religioſis Mendicantibus ad alios Ordines, præſertim Monaſticos convolare, fucatis quidem coloribus, aſſerentes id fieri ob frugem melioris vitæ, aut arctioris obſervantiæ, ſed revera, ut liberius degerent, dignitateſque, & Beneficia Monaſtica conſequi valerent, & ex certis aliis cauſis honeſtati non conſonis (uti loquitur Pontifex in *Extravagante* 1. *de Regularib. in comm.*) generaliter prohibitus fuit Fratribus Mendicantibus tranſitus ad alium quemcumque Ordinem non Mendicantium, excepto ſolo Ordine Carthuſianorum, ſine licentia Papæ, idque ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ, & ſoli Papæ reſervatæ. *Dicta Extravagante.*

XI. Diſpenſat autem ſacra Pœnitentiaria ſuper tranſitu ab *Ordine* ſtrictiori ad laxiorem ob ægritudinem, aut infirmitatem: quam eſſe ſolam juſtam cauſam diſpenſandi credit Fagnanus, additque: Quinimmo bonæ memoriæ Antonius Cardinalis Carafa olim Signaturæ *Sanctiſſimi* Præfectus in ſua *Gloſſa manuſcripta ad cap.* 19. *Seſſ.* 25. *De Regularib.* teſtatur, ſe nunquam vidiſſe in Signatura gratiæ concedi tranſitum ab arctiore ad *laxiorem* Religionem, niſi ob infirmitatem, vel debilitatem provenientem ex obſervantia ipſius Regulæ arctioris, cum vir Religioſus non poſſit ipſius ſtatuta ſervare.

Verum, ut etiam hæc cauſa ſit juſta, videtur expendendum eſſe; num incommoda, quæ ſequerentur in Religione, a qua tranſitus petitur, ex relaxatione aliquali Statutorum aut Regulæ in gratiam illius, qui illa in omni rigore ob corporis infirmitatem ſervare non poteſt, tanta ſint, ut præponderent incommodis, quæ ſequi ſolent ex translatione Regularis ad aliam Religionem, præſertim laxiorem.

XII. Si quis autem, inſpirante Spiritu Sancto, deſideret, non ficte, ſed ſincere ad frugem melioris vitæ tranſmigrare, eumque in finem Religionem *arctiorem* amplecti, nequaquam prohibendus, etiam ſub prætextu, quod quibuſdam Monachis & Canonicis, nec non Hoſpitalariis aut Templariis a Sede Apoſtolica ſit indultum, ne poſtquam aliquis fuerit profeſſus apud eos, ad alium locum *ipſis invitis*, arctioris etiam Religionis obtentu tranſire valeat: quia *ubi Spiritus Dei eſt*, ait Pontifex in *cap. 18. tit. De Regularib. ibi libertas: & qui Dei Spiritu aguntur, non ſunt ſub lege, quia lex non eſt poſita juſto.* 2. ad Cor. c. 3. v. 17. 1. ad Tim. c. 1. v. 9.

XIII. Porro ut hoc ex capite fiat tranſitus, ad ſenſum hujus Decretalis nequaquam eſt attendendum, uti obſervat Fagnanus, an Monaſterium, ubi primo quis fecit profeſſionem, a principio ſuæ fundationis fuerit ſtrictioris Regulæ, quam Monaſterium, ad quod fit tranſitus, ſed an ſecundum Monaſterium *modo* ſit arctioris obſervantiæ. Itaque ſive laxior vita oriatur ex tranſgreſſione Regulæ, ſive ex inobſervantia Conſtitutionum, a Religione, in qua remiſſius vivitur, poteſt quis licite tranſire ad minorem melius obſervatam.

Idem obſervat Cardinalis De Luca *Diſcurſu* 38. *De Regularibus*, aitque recte adverti a Canoniſtis, „ quod *ſtrictius* eſt Monaſterium „ Religionis *laxioris*, in quo ſervatur Regula, quam illud *ſtrictioris* Religionis, in quo Regula non ſervatur. Neque refert, ait, „ quod Regula ſit ſtricta, ſi vita eſt larga, neque perfectio conſiſtit in Inſtituto, ſed in obſervantia.

XIV. Quia tamen Monacho certam Regulam profeſſo manendum eſt in ejuſdem Regulæ & Religionis obſervantia, ni notabilis cauſa avocet, non immerito poſt Joannem Andream monet Fagnanus, tranſitum ad aliam Religionem ſive Ordinem, ob diſciplinæ collapſionem, fieri non poſſe, niſi totus ordo ſit collapſus, nec ſubſit ſpes reformationis. Unde ſi Monaſterium v. gr. S. Benedicti ſine ſpe reformationis ſit collapſum: nihilominus ſi plura Monaſteria ejuſdem Ordinis, ſaltem in patria vel Provincia reperiantur non collapſa, tunc minime licebit ad aliam Religionem tranſmigrare. Hæc ille ad *cap. Sane tit. de Regularibus*, qui & ad *cap. Licet tit. eodem num.* 21. juxta prædicta, ait, quempiam poſſe tranſire de arctiore Religione, in qua remiſſius vivitur, ad minorem Religionem melius obſervatam; uti docet S. Thomas 2. 2. *q.* 189. *art.* 8. ubi refert in Collationibus Patrum, Abbatem Joannem dicere de ſeipſo, quod a vita ſolitaria, in qua profeſſus fuerat, tranſiit ad minorem, ſcilicet eorum qui vivunt in ſocietate, propter hoc, quod vita Eremitica cœperat declinare, & laxius obſervari.

XV. Si vero dubitetur, num ſecunda Religio ſit arctior, neceſſarium videtur judicium Superioris, uti poſt alios Canoniſtas notat ibidem Fagnanus.

XVI. Ad hæc ne zelo ſanctioris vitæ Monachus decipiatur, atque Angelus ſatanæ ſe transformet in Angelum lucis, tenetur Monachus tranſire volens petere licentiam Superioris, eique cauſam tranſitus exponere, qui eam ſedulo expendat, perſpiciatque utrum revera ex zelo ſanctioris vitæ hunc tranſitum meditetur, nihilque ſit quod hic & nunc eum tranſitum impediat.

XVII. Si

Digitized by Google

XVII. Si Superior licentiam tranſeundi neget, poterit quidem juxta juris communis diſpoſitionem movente Spiritu Sancto, tranſire; ſed merito hic prudentum atque expertorum judicium expectet, ne alias ſeipſum Monachus fallat, vel etiam zelo præcipiti magna in Religione ſcandala & contentiones excitet.

XVIII. Quare notat Cardinalis De Luca, „ neque a *laxiore* ad „ *ſtrictiorem* tranſeundi licentiam concedi ſine licentia Sacræ Con„ gregationis Regularium, quæ audito Superiore primæ Religio„ nis, id concedere ſolet certas præſcribendo Religiones, in qui„ bus benevoli receptores inveniantur, pro facti qualitate ac ſin„ gulorum caſuum circumſtantiis". *Diſc. 41. Concilium Trid.* Quod an extra Italiam obtineat, dubito. Quod dicitur, Sacram Congregationem hanc licentiam non annuere, niſi *audito Superiore primæ Religionis*, conforme eſt Regulæ Benedictinæ, quæ ait: „ Caveat autem Abbas, ne aliquando de alio noto Monaſterio „ Monachum ad habitandum ſuſcipiat ſine conſenſu Abbatis ejus, „ aut litteris commendatitiis: quia ſcriptum eſt: *Quod tibi non* „ *vis fieri, alteri ne feceris*", *Cap. 61.*

XIX. Cum vero per veram translationem Monachus a Monaſterio ſive Religione, in qua profeſſionem emiſit, abſolvatur, & alteri Monaſterio vel Religioni per profeſſionem incorporetur, vitamque ſuam juxta normam vivendi in hac Religione aut Monaſterio obſervatam inſtituere debeat; ipſaque Religio eum pro ſua facta profeſſione debeat agnoſcere, etiam novum Novitiatum ſeu annum probationis præmittendum eſſe bene probat Fagnanus ad *cap. Ad Apoſtolicam tit. de Regularibus*, & poſt ipſum Cardinalis De Luca *diſc. 38. de Regularibus*, qui tamen ibidem monet, „ quod S. Congregatio paſſim diſpenſare ſoleat, aliquo brevi ter„ mino contenta, quoties præſertim non agitur de tranſitu ad „ *ſtrictiorem magiſque aſperam* vitam; quoniam rigor integri & „ continui anni, qui regulariter diſpenſari non ſolet, procedit, „ ubi agitur de imprimendo ſtatum Regularem in genere, cum „ formali ac omnimoda mutatione ſtatus irretractabilis, de ſæcu„ lari in Regularem, ac de libero in ſervum, ſeu de vivo in mor„ tuum. Secus autem ubi, illo ſtatu jam impreſſo, agitur tantum „ de accidentali mutatione vitæ potius ſub una, quam ſub al„ tera Regula".

XX. Monet nihilominus ſæculi noſtri Monaſticæ diſciplinæ zeloſus inſtaurator Abbas Trappenſis (*a*) majorem exactioremque probationem merito exigi in receptione Monachi tranſeuntis, quam in receptione alicujus de ſæculo. *Et ſane, qui per experientiam noverunt, inquit, difficilius eſſe reformare, ſeu potius totaliter immutare aliquem venientem ex aliquo Monaſterio, quam ſi e medio ſæculo veniret, non dubitabunt, quin novus Novitiatus ſit neceſſarius, non tantum, uti loquitur quidam Pontifex, ob bonum Poſtulantis, qui ſe obligat, ſed etiam in ſecuritatem Congregationis quæ eum recipit. Qui de ſæculo immediate egreditur, eſt quaſi tabula raſa; cui quidquid libuerit, inſculpitur & imprimitur; eſſetque res inſolita, ut is adeo eſſet præſumptuoſus, ut non reciperet cum ſubmiſſione, & docilitate inſtructiones & præcepta in re, cujus hactenus nullam notitiam habet. At non idem dici poteſt de Monachis: hi veniunt ab obſervantiis ſuis Monaſticis pleni principiis, præventionibus, & imaginationibus falſis, habitibus ibidem contractis fere in perpetuum addicti, ad ea contradicenda atque carpenda, quæ nec ſuis judiciis, nec ideis de Religionis ſtatu præconceptis conformia ſunt, promptiſſimi. Tandem tam multa in eis prius ſunt evertenda, quam ſiant capaces eorum, quibus & mente & corde imbuendi ſunt, ut tempus Novitiatus & probationis non tam contrahendum ſit quam protrahendum. Equidem ex hujuſmodi translationibus tam rarus eſt profectus, ut antiqua Inſtituta, quæ Ordini, Regularitati, ac paci ſtuduerunt, iis aditum præcluſerint, aut ſaltem eas, niſi quam maxime præconſulte non admittant.*

Antiquis majorem admittendi facultatem conferre potuit integra & non impedita libertas, pacem Congregationis turbantes dimittendi, ſed jam cum non adſit amplius æqualis poteſtas, & etiam ab invitis Religioſi morum non integrorum, quantumcumque ſeſe efferat eorum depravatio, retineri debeant, nulla cura, nullum ſtudium, quo deceptio in ejuſmodi Inſtitutis evitetur, non eſt ſubeundum. Et dici poteſt, ſanctum Benedictum, ſi noſtris viveret diebus, perſpexiſſetque quam raro in fines exſpectatos mutationes hujuſmodi deveniant, non tantum tempus probationi Religioſorum extraneorum deſtinatum, ad unam diem diminuturum non fuiſſe, ſed potius eorum Novitiatum in annos duos protracturum. Hæc ille ad *cap. 61. Reg. Bened.*

CAPUT VI.

Quid obſervandum a Regulari prætendenti Profeſſionem ſuam fuiſſe invalidam?

1 *Olim liberum fuit omni tempore allegare & probare nullitatem profeſſionis.*
2 *Decretum Synodi Tridentinæ circa licentiam allegandi dictam nullitatem.*
3 *Nullitas profeſſionis hodie proponi debet intra quinquennium a die profeſſionis.*
4 *Id etiam procedit tametſi nullitas prætendatur ex impedimento* perpetuo.
5 *Per lapſum quinquennii non inducitur tacita profeſſio.*
6 *Reclamatio poſt quinquennium admittitur, ſi impedimentum ſit* notorii *facti permanentis.*
7 *Contra lapſum quinquennii non admittitur excuſatio ignorantiæ.*
8 *Metus aut vis tametſi perpetua non admittitur contra lapſum quinquennii.*
9 *De ſtylo Curiæ Romanæ datur reſtitutio in integrum adverſu lapſum quinquennii; & qua forma expediatur?*
10 *In Gallia reſtitutio illa non admittitur.*
11 *Cauſa nullitatis debet tractari coram Ordinario & Superiore Regulari.*
12 *Quis hic dicatur Superior Regularis; & quis Ordinarius?*
13 *Synodus Tridentina Superiori Regulari adjungens Ordinarium, non recedit a jure communi.*
14 *Conventus prætendens nullitatem alicujus profeſſionis, eam coram ordinario idque intra quinquennium allegare debet.*
15 *In Gallia deduci debet coram delegatis per Reſcriptum Apoſtolicum Judicibus* in partibus.
16 *Qui ſponte habitum Religioſum dimiſit, cauſam nullitatis allegans, non auditur antequam habitum reſumpſerit.*
17 *Neque hic attenditur, num juſta cauſa fuerit habitum dimittendi.*
18 *Edictum Caroli V. contra Religioſos abjicientes habitum Religioſum.*

I. OLIM, uti notant Canoniſtæ ad *cap. 1. tit. de his quæ vi metuſve cauſa fiunt*, ſi profeſſus, qui e Monaſterio exiverat, juſtam cauſam timoris, ſeu nullitatis ſuæ profeſſionis prætendebat & allegabat, ad ſuum Monaſterium redire non compellebatur, niſi cauſa prius deducta atque deciſa.

II. At cum ſimilis a Monaſterio receſſus atque indefinita ac illimitata contra profeſſionem ſemel emiſſam reclamandi licentia, varia ſecum traheret incommoda, Synodus Tridentina hiſce obviare volens, ſtatuit *ſeſſ. 25. cap. 19. de Regularib. Quicumque Regularis prætendat ſe per vim & metum ingreſſum eſſe Religionem: aut etiam dicat, ante ætatem debitam profeſſum fuiſſe, aut quid ſimile; velitque habitum dimittere quacumque de cauſa, aut etiam cum habitu diſcedere ſine licentia Superiorum, non audiatur,* niſi intra quinquennium tantum a die Profeſſionis; *& tunc non aliter, niſi cauſas, quas pretenderit, deduxerit coram Superiore ſuo, & Ordinario. Quod ſi antea habitum ſponte dimiſerit, nullatenus ad allegandum quamcumque cauſam admittatur; ſed ad Monaſterium redire cogatur, & tanquam apoſtata puniatur; interim vero nullo privilegio ſuæ Religionis juvetur.*

III. Tria hic ſtatuit Synodus. Primo, ut Regularis prætendens profeſſionem ſuam eſſe nullam ob *vim metumve* illatum, aut *defectum ætatis*, aut *quid ſimile*, debeat cauſas nullitatis allegare, & deducere intra quinquennium a die profeſſionis, alias non audiendus.

IV. Cum vero Synodus nullam cauſam nullitatis excipiat, ſed duabus expreſſis generaliter dicat, aut *quid ſimile*; id eſt, ſimiliter inducens nullitatem profeſſionis, non videtur diſtinctio facta a Synodo, inter impedimenta temporalia, & perpetua; uti bene probat Fagnanus ad *cap. 1. tit. de his quæ vi metuſve cauſa fiunt*; docet enim ſententiam aſſerentem, invaliditatem profeſſionis ex impedimento *perpetuo* etiam lapſo quinquennio poſſe proponi, ſemper a ſancta Congregatione Regularium fuiſſe reprobatam; ac diſcuſſo articulo reſpondiſſe, quo etſi impedimentum ſit *perpetuum*, illud tamen deducendum fuiſſe intra legitima tempora.

Inſuper refert, Gregorius XIII. ex ſententia ſanctæ Congregationis declaraſſe, Regularem elapſo quinquennio non eſſe audiendum, tametſi profeſſus alleget, vim & metum ſemper duraſſe.

V. Hinc ulterius infert Fagnanus, Synodi mentem haud fuiſſe, ut per lapſum quinquennii inducatur tacita profeſſio, ſed tantum, ut poſt tanti temporis ſilentium *audientia* negetur: Neque enim abſurdum eſt, ut qui tam diu tacuit, deinceps non audiatur.

VI. Si tamen impedimentum ſit notorium facti permanentis, adeo ut nulla ſuper ejus exiſtentia aut non exiſtentia quæſtio moveri queat, ſed ad oculum pateat, tunc poſt quinquennium proponi poterit; non quia *perpetuum* eſt; ſed ob notorietatem *facti permanentis*. Ut v. g. ſi vir in habitu muliebri profeſſionem emiſerit in Monaſterio Monialium, quo item caſu, quemadmodum monet ibidem Fagnanus, non obſtat quinquennium Concilii, propter periculum ſcandali, & peccati.

VII. Quinquennium autem ex verbis Synodi currit a die profeſſionis; ideoque lapſo quinquennio a die profeſſionis via ordinaria, & juxta Decretum Synodi Regularis cauſas nullitatis deducere volens, non eſt audiendus; tametſi ignorantiam nullitatis, aut impedimenti prætendat, aut fuiſſet aliunde impeditus, quominus ipſam cauſam nullitatis deducere potuerit. Quod & ipſa Synodus non obſcure innuit, cum dicit: *audiendum non eſſe, niſi intra quinquennium tantum a die profeſſionis.*

VIII. Huic conforme eſt, quod dicitur Gregor. XIII. ex ſententia Congregationis Concilii declaraſſe, nempe eos, qui per vim & metum ſe Religionem profeſſos prætenderunt, niſi intra quinquennium reclamaverint, eo lapſo non eſſe audiendos, tametſi allegarent vim & metum ſemper duraſſe (*b*).

IX. Hunc tamen quinquennii lapſum non impedire, quin ex juſta cauſa detur reſtitutio in integrum, plures Canoniſtæ contendunt; eamque opinionem confirmat praxis Curiæ Romanæ; uti notat Cardinalis De Luca, *diſc. 41. de Regularib.* monens ibidem, „ non pertinere ad Judices de hujus reſtitutionis in integrum con„ ceſſione cognoſcere, vel judicare; cum id *privative* pertineat „ *ad Papam*; qui eamdem reſtitutionem concedere non ſolet, ait, „ niſi prævia conſultatione Sacræ Congregationis Concilii, cui „ frequentius commiſſiones ſuper hujuſmodi reſtitutionis petitione „ dirigi ſolent; licet quandoque, ſed *nimium raro*, etiam huic „ Congregationi Regularium directæ fuerint: ac propterea in una, „ vel

(*a*) Bouthiller de Rancè.

(*b*) Diſciplina, quæ hac de re in Eccleſia Gallicana obſervari ſolet, legitur in novis Cleri Gallicani Commentariis *Tom. 4. col. 189.*

Digitized by Google

„ vel altera Congregatione aſſumitur formalis diſputatio, an conſtet necne de ſufficienti cauſa dictæ reſtitutionis; iſtaque conſultatione accedente, ſignatur commiſſio directa præfatis Judicibus a Concilio demandatis.

X. Et hæc quidem juxta praxim Romanam; at in Gallia ubi Decretum Concilii Tridentini quoad hanc quinquennii præfixionem etiam Regio Decreto firmatum eſt, reſtitutio in integrum contra hunc quinquennii lapſum recipi non ſolet; neque executio Reſcripti Pontificii cum clauſula ejuſmodi reſtitutionis admitti; niſi in caſu admodum extraordinario, uti docet Brodeau in notis ad Louet, *litt. C. num.* 8. ibidem referens plura Parlamentorum Judicata, quibus hujuſmodi reſtitutiones abuſivæ declaratæ fuere; & latius proſequitur Carolus Fevret, *tract. de Abuſu lib.* 5. *c.* 3. Et admodum notandum exemplum refertur in libro, cui titulus, *Journal du Palais*, *tom.* 7. *pag.* 65.

Monet inſuper Fevretius ibidem, *num.* 26. non ſufficere, intra quinquennium fuiſſe reclamatum; ſed conſtare debere de reclamatione per inſtrumentum authenticum in ſcriptis; quemadmodum profeſſio ipſa Religioſa per ſcriptum, non autem per teſtes probari debet; uti ſupra monuimus.

XI. Secundo, juxta Decretum Concilii Tridentini debet Regularis cauſas nullitatis, quas prætendit, deducere coram Superiore ſuo, & Ordinario.

XII. Superior, de quo in Decreto, intelligitur Superior localis, id eſt, illius Monaſterii, in quo profeſſionem emiſerit, ſeu ubi a Superioribus collocatus fuerit: cum ſub nomine Superioris regularis, inquit de Luca, *diſc.* 41. *ad Concil. Trid.* veniat ille, qui eſt Prælatus illius Monaſterii, vel Conventus, non autem totius Ordinis.

Huic convenit Arreſtum Parlamenti Pariſienſis, quo declaratum fuit, Provincialem Minimorum abuſive proceſſiſſe propria ſua auctoritate ad declarationem nullitatis profeſſionis alicujus ſui Religioſi. *Fevret dicto loco*.

Similiter Ordinarius habetur ad mentem Synodi, qui eſt Ordinarius loci, in quo ſitum eſt Monaſterium Regularis nullitatem deducentis.

XIII. Porro Synodus ad majorem cautelam Superiori Regulari adjungens Ordinarium, non plane corrigit jus commune, uti bene obſervat Fagnanus ad *cap. Nullus tit. de Regularibus*. „ Quoniam de jure veteri, ait, monaſteria ſubjecta erant Epiſcopo Diœceſano, *can. Monaſteria* 18. *quæſt.* 2. & ad eum ſpectabat cura, & ſollicitudo Monachorum: unde ipſe poterat nulliter profeſſos ejicere, ſicut poterat illos ad Religionem admittere ". Hæc Fagnanus; ex his ulterius concludens, Concilium Tridentinum, dum jubet adhiberi Epiſcopum in judicio nullitatis profeſſionis, eſſe favorabile, & late interpretandum, cum per illud reditus fiat ad jus commune.

XIV. Quamvis ergo Synodus Tridentina verbis expreſſis duntaxat loquatur de Regulari *ſubdito* volente nullitatem profeſſionis deducere, nihilominus prætendit Fagnanus, juxta naturam correlativorum, quod ſi Religio ipſa, ſeu Conventus contendat nullitatem profeſſionis, eadem quoque deducenda ſit coram Ordinario: quin & ex eadem ratione correlativorum, ac inſuper ex eo, quod ſit profeſſio quidam contractus ultro citroque obligatorius inter Profeſſum, & Monaſterium, in quo conſequentes utrinque æqualitas ſervanda eſt, conjicit, Monaſterium ſeu Religionem teneri intra *quinquennium* cauſas nullitatis deducere; eoque elapſo non amplius audiendum; quod & ſanctam Congregationem cenſuiſſe teſtatur.

XV. Refert autem Fevret loco citato, *num.* 28. in terris Eccleſiæ, & quibuſdam Provinciis, quas *Obedientiæ* vocant cauſam hanc ad præſcriptum Synodi Trident. peragi; at in Gallia uſu receptum eſſe, ut profeſſionis nullitatem prætendens, recurrere teneatur ad Pontificem, a quo obtineat Reſcriptum, quo cauſa delegetur Judicibus *in partibus*: & ſi aliter fiat, proceſſum tanquam abuſivum reſcindi (*a*).

XVI. Tertio, mandat Synodus, ut, ſi Regularis antequam cauſam nullitatis coram Superiore ſuo, & Ordinario deduxerit, habitum ſponte dimiſerit, nullatenus ad allegandam cauſam admittatur, ſed ad Monaſterium redire cogatur, & tanquam apoſtata puniatur; interim vero nullo privilegio ſuæ Religionis juvetur.

XVII. Porro ut ad Monaſterium redire, habitumque aſſumere cogatur, donec cauſa integre deducta, & finita ſit, non attenditur, num juſta cauſa dimittendi habitum fuerit, vel non; uti monet De Luca citato *diſc.* 41. *de Regularibus*. Mandat enim Synodus ſimpliciter, ut Regularis, qui ſponte habitum dimiſit, priuſquam cauſa legitime deducta fuit, reſtituatur, ac ſi nunquam habitum dimiſiſſet; ne alias, ait, „ ita Religioſo ſub hoc prætextu concedatur licentia vivendi extra clauſtra, durante lite; quæ ita in longum protrahi poſſet, quamvis agnoſceretur, quod litis eventus futurus eſſet malus, dum ita obtineretur intentum vivendi interim in ſæculo.

XVIII. His conſonat, quod Carolus V. Edicto anni 1535. Bruxellis edito, declarat. „ Ne quis Apoſtatas Religioſos, aut ſine licentia exeuntes recipiat, aut hoſpitetur, vel aſſiſtat; ſed denuntiet Officiario loci, qui apprehenſos reſtituat Monaſteriorum præfectis, unde fugerunt, & ſi ſuper diſpenſatione, aut profeſſione litigandum ſit, Judex in habitu eos manere, & in aliquo loco Religioſo interim degere jubebit ", Zypæus in Jure novo, *tit. de Apoſtatis numer.* 9.

CAPUT VII.

An Monachi contumaces, & rebelles poſſint poſt profeſſionem e Monaſterio ejici, & a Religione abſcindi?

1 *Olim licitum fuit, Monachum rebellem, & incorrigibilem e Monaſterio ejicere.*
2 *Tentanda omnia pro ejus emendatione priuſquam ejiciatur.*
3 *Monachus ejiciendus induebatur veſte ſæculari, & abſcindebatur abſolute a Religione, & a Superiorum Regularium cura, & regimine ſolvebatur, & Epiſcopo ſubdebatur.*
4 *Hæc diſciplina etiam ſæculo* IX. *quin &* XIII. *obtinuit.*
5 *Hæc tamen diſciplina paulatim mutari cœpit, & quare?*
6 *Jus Decretalium non admittit ejectionem abſolutam e Monaſterio, vel Ordine.*
7 *Jus Decretalium repugnat antiquis Monachorum Regulis.*
8 *Aliquando acriter diſputatum, num jus Decretalium hac in parte eſſet in uſu, & an conveniret in uſum deduci.*
9 *Decretum Urbani VIII. circa ejectionem incorrigibilium, aliquouſque veterem diſciplinam renovans.*
10 *Num moribus noſtris hoc Decretum ſit receptum?*
11 *Circa Monachos Apoſtatas hodierna diſciplina a priſtinis Monachorum Regulis recedit.*
12 *Magna cura adhibenda a Superioribus, ut rebelles ad meliorem frugem reducant.*
13 *Veteres Monachorum Patres ſolliciti fuerunt, ne ovis morbida alias inficeret.*
14 *Merito exactius examen hodie circa recipiendos ad profeſſionem, quam olim præmittitur.*

I. MONACHOS incorrigibiles olim potuiſſe ejici a Monaſterio, ex Monachorum Regulis manifeſtum eſt.

Et quidem S. Benedictus, *cap.* 28. *Regulæ*, præſcribens modum, quem Superior in correctione Monachi inobedientis ſervare debet, ſi omnibus adhibitis nihil profecerit, vult, ut a Congregatione abſcindatur. „ Si quis Frater frequenter correptus pro qualibet culpa, inquit, ſi etiam excommunicatus non emendaverit, acrior ei accedat correptio; id eſt, ut verberum vindicta in eum procedat. Quod ſi nec ita correxerit, aut forte, quod abſit, in ſuperbiam elatus, etiam defendere voluerit opera ſua, tunc Abbas faciat, quod ſapiens Medicus. Si exhibuit fomenta, ſi unguenta adhortationum, ſi medicamina Scripturarum divinarum, ſi ad ultimum uſtionem excommunicationis, vel plagas virgarum, etiam ſi viderit nihil ſuam prævalere induſtriam, adhibeat etiam, quod majus eſt, ſuam & omnium Fratrum pro ea orationem; ut Dominus, qui omnia potens eſt, operetur ſalutem circa infirmum Fratrem. Quod ſi nec iſto medio ſanatus fuerit, tunc jam utatur Abbas ferro abſciſſionis, ut ait Apoſtolus: *Auferte malum ex vobis*: 1. Cor. c. 5. v. 13. Et iterum: *Infidelis ſi diſcedit, diſcedat*: 1. Cor. c. 7. v. 15. ne una ovis morbida omnem gregem contaminet.

II. Vult ergo Benedictus, ut quidem nihil a Superiore omittatur, quo Monachus ad obedientiam, & meliorem frugem, ac præcipue ad humilitatem reducatur; ſed ſi pertinax atque rebellis perſeveret, ne modicum fermentum totam maſſam corrumpat, cum ex Congregationem, & Monaſterio ejici præcipit.

Sanctus Iſidorus vult Monachum inobedientem prius ergaſtulo coarctari, eoque ad obedientiam reduci: „ Quod ſi tum in malo perſeverans perduraverit, & prona voluntate pœnitentiam agere noluerit, & ſæpe ac ſæpe contumax murmurator patule contra Seniores, vel Fratres in facie perſtiterit, & cum propinquis ſe vindicare maluerit, in colatione deductus *exuatur* Monaſterii *veſtibus*, & *induatur*, quas olim adduxerat, *ſæcularibus*, & cum confuſionis nota *e Monaſterio expellatur*, ut cæteri emendentur, dum fortaſſe ſolus tali correptione ille delinquens corrigitur ". *Apud Menardum ad cap.* 37. *Conc. Reg.* § 4.

III. Hinc elucet, Monachos rebelles, & incorrigibiles e Monaſterio non tantum fuiſſe ejectos, ſed etiam veſte Monachali exutos, & ſæculari indutos, a Monaſtica diſciplina, & Abbatum, ac Superiorum cura, & regimine ſolutos; atque ita cum reliquis laicis Epiſcoporum, ac Paſtorum ſollicitudini concreditos.

IV. Quod & ſæculo IX. obtinuiſſe ſat aperte declarant Patres Concilii Meldenſis anno 845. decernentes *Canone* 59. „ Ut Monachus de Monaſterio, ſine conſultu vel præſentia *Epiſcopi*, aut Vicarii ejus ad hoc regulariter deductus non ejiciatur: *cujus diſpoſitione*, & auctoritate *de cætero* vita, & converſatio *ejecti*, ne perditus perpetuo fiat, ſi aliquo modo ſalvari poteſt, ordinari debet atque decerni ".

Quin & ſæculo XIII. ſcripſit S. Thomas, *Quodlib.* 12. *q. fin.* „ Quandoquidem Apoſtolus velit, ut auferatur malum de Communitatibus noſtris, ne modicum fermentum totam maſſam corrumpat, juſtum eſt, ut abſcindamus ac ejiciamus Monachum incorrigibilem & inſolentem.

Nequa-

(*a*) Nec Fevretius, nec Van-Eſpen optime noverunt hac de re Eccleſiarum Galliæ diſciplinam, cum docuerunt in Gallia uſu receptum eſſe, ut Profeſſionis nullitatem prætendens recurrere teneatur ad Pontificem, a quo obtineat reſcriptum, quo cauſa delegetur Judicibus *in partibus*, & ſi aliter fiat, Proceſſum, tamquam abuſivum, reſcindi. Neque enim in Gallia reſcriptum neceſſarium eſt, ut Officialis habeat auctoritatem judicandi, an reclamatio, quæ fit adverſus ſolemnem Religionis Profeſſionem, ſit legitima, & ut poſſit de validitate votorum decernere. Infinitæ prope ſunt ſententiæ, quas in eo genere Galli Officiales abſque Summi Pontificis reſcripto pronunciarunt: cum autem earum multitudo delectum impediat, indicabo duntaxat Opus, in quo illa vel citantur, vel tranſcriptæ ſunt. Legatur potiſſimum Collectio, quam edidit Mongeut Pariſiis an. 1655.

In Diœceſibus Italiæ, & aliis, in quibus Conc. Trid. Decreta diſciplinam ſpectantia, recepta ſunt, Officiales ſine ullo Sedis Apoſtolicæ reſcripto, cognoſcunt de valore, & nullitate Profeſſionis Religioſæ; id teſtatur Fagnanus in Caput, quod incipit: *Nullus de regularibus, & tranſeuntibus ad Religionem*, num. 27. Quin & Zypæus Canonicus, & Officialis Antuerpienſis docet in Flandriæ Diœceſibus viros Religioſos teneri confugere ad auctoritatem Epiſcopi Diœceſani, nec hunc indigere reſcriptis, ut de eorum votorum valore, vel nullitate decretum ferat.

Nequaquam igitur repugnat profeſſioni Monaſticæ, quominus Monachi poſt emiſſam profeſſionem propter inobedientiam, & rebellionem e Monaſteriis ejiciantur, ne contagio ipſorum reliqui inficiantur.

V. Verum cum experientia compertum fuerit, quod nonnulli Prælati ad ejiciendos ſuos Monachos eſſent proniores; atque exinde vagandi occaſionem acciperent Monachi cum evidenti ſalutis ſuæ detrimento, nec non publico Fidelium ſcandalo, hinc diſciplina circa hanc ejectionem mutari cœpit.

Et quidem Gregorius IX, in *cap. fin. de Regularib.* ,, Ut Præſidentes Capitulis celebrandis ſecundum Statutum Concilii Generalis, ſeu Patres Abbates, ſeu Priores fugitivos ſuos, & ejectos de Ordine ſuo ſolliciti requirant annuatim. Qui ſi in Monaſteriis ſuis recipi poſſint ſecundum Ordinem Regularem, Abbates, ſeu Priores eorum, monitione prævia per Cenſuram Eccleſiaſticam compellantur ad receptionem illorum, ſalva Ordinis diſciplina. Quod ſi hoc Regularis Ordo non patitur, auctoritate noſtra provideant, ut apud eadem Monaſteria in locis competentibus, ſi abſque gravi ſcandalo fieri poterit, alioquin in aliis Religioſis Domibus ejuſdem Ordinis ad agendam ibi pœnitentiam, talibus vitæ neceſſaria miniſtrentur.

VI. Hæc Decretalis, dum mandat ejectos annuatim perquiri; neceſſario ſupponit (ut recte poſt alios Canoniſtas advertit Fagnanus ad dictum *cap. fin. n.* 37. & 38.) ,, de cætero illos ejici non poſſe, ita ut extra loca ipſorum vagentur, ſed tantum ne ſtent cum aliis Religioſis; alioquin inutilis eſſet circuitus; ut cogendi eſſent Superiores Regulares ad recipiendos ejectos incorrigibiles, ſi ſtatim iterum poſſent illos e Monaſterio ejicere . . . Præcipit ergo Gregorius, ut expulſi de cætero ita recipiantur, ut amplius ab Ordine expelli non poſſint, ſed in locis competentibus intra idem, vel aliud Monaſterium detineantur ad agendam pœnitentiam; quod clarius probatur communi intelligentia, ad *cap. Cum in Eccleſiis tit. De majoritate, & obedientia*, in verbis: *Alioquin de Fratrum conſortio penitus excludatur*; non enim dixit, *incorrigibiles excludi debere a Monaſterio*, ſed *a conſortio*, ita ut non ſtent cum aliis, ſed recludantur in locis competentibus, ut hic præcipitur, ad agendam pœnitentiam". Hactenus Fagnanus; qui & ibidem plures refert famoſos Canoniſtas, qui notarunt, per hanc Decretalem expulſionem incorrigibilium e Monaſterio, vel Ordine eſſe ſublatam; eamque Sententiam probatam eſſe a ſancta Congregatione ſub Pio IV, edito Decreto, & Procuratoribus Ordinum intimato, quo prohibetur, ne quis Regularium, in poſterum ejiciatur e Monaſterio, etiamſi ſit incorrigibilis, ſed peccantes a Superioribus ignominia, & carcere caſtigentur, & acrius etiam, ſi opus fuerit, pro modo delictorum puniantur.

VII. Non diffitetur equidem Fagnanus huic Decreto, ac Decretali contrariari non tantum S. Benedicti, ſed & Auguſtini, aliorumque Patrum Regulas, quæ ſatis clare permittunt omnimodam expulſionem incorrigibilium ex Religione.

VIII. Neque pariter diſſimulat, acriter diſputatum fuiſſe ſub initium hujus ſæculi tempore Urbani VIII. num hæc Decretalis, nec non prædictum Congregationis Decretum uſu recepta eſſent, conveniretque in uſum deduci; prægnanteſque rationes a Regularibus fuiſſe adductas, quibus ſuadebatur, expulſionem e Monaſterio eſſe permittendam; quas ibidem etiam proponit Fagnanus; ſed nec rationes deerant, quæ hujus Decretalis, & Decreti obſervantiam poſtulare videbantur.

IX. Omnibus perpenſis, Sacra Congregatio, probante Urbano VIII. inter cætera Decreta de Regularibus Apoſtatis, & Ejectis ſtatuit ſequentia: ,, Ad hæc, ut in poſterum nullus legitime profeſſus ejici poſſit, niſi *ſit vere incorrigibilis*; vere autem incorrigibilis minime cenſeatur, niſi non ſolum concurrant ea omnia, quæ ad hoc ex juris diſpoſitione requiruntur, ſublatis in hac parte Statutis, & Conſtitutionibus cujuſque Religionis & Ordinis, etiam a Sede Apoſtolica approbatis, & confirmatis; verum etiam *unius anni ſpatio in jejunio, & pœnitentia probetur in carceribus*: proindeque Religio privatos habeat carceres in qualibet ſaltem Provincia. Elapſo autem anno ſi nihilominus non reſipuerit, ſed animo indurato in ſua pervicacia perſeveraverit, *ne contagione peſtifera* plurimos perdat, tamquam pecus morbidum, ac membrum putre *tandem ejici poſſit*, ſed ab ipſomet Generali tantum, ex conſilio, & aſſenſu ſex Patrum ex gravioribus Religionis eligendis in ſingulis Capitulis, vel Congregationibus Generalibus; tumque non niſi inſtructo ſecundum eorum ſtylum & Conſtitutiones proceſſu, & plene probatis cauſis expulſionis ad ſanctorum Canonum præſcriptum.

X. Juxta hujus Decreti tenorem revocata aliquatenus videtur priſtina Monachorum circa incorrigibilium, & rebellium Monachorum expulſionem diſciplina; ſed multum dubito, num moribus noſtris hæc congruant; hancque etiam cum tanta moderatione expulſionem patiantur.

Et quidem, teſte Zypæo, in Jure novo, *tit. de Apoſtatis*, mandavit S. Congregatio Nuntio Belgii 29. Februarii 1608. ut Decretalem Gregorii IX. de qua ſupra, in his regionibus juberet, efficeretque obſervari per Superiores Regularium.

Neque in Gallia hujuſmodi expulſionem permitti, ſat indicat Renatus Choppinus in ſuo Monaſtico, *lib.* 1. *tit.* 3. atque in contradictorio judicio declaratum fuiſſe, fas non eſſe Superiori Monachum e Monaſterio ejicere, aut ad triremes condemnare, refert Boniface, *lib.* 2. *tit.* 31. *cap.* 4.

XI. Quoad Apoſtatas jam notavimus, Edicto Caroli V. cautum fuiſſe, ne quis Apoſtatas Religioſos, aut ſine licentia exeuntes recipiat, aut hoſpitetur, vel aſſiſtat; ſed denunciet Officiario loci, qui apprehenſos reſtituat Monaſteriorum Præfectis, unde fugerunt.

Sat aperte ſignificat Edictum, Religioſos Apoſtatas etiam invitos, ac rebelles Monaſteriorum Præfectis eſſe reſtituendos, ac in Monaſterium retrudendos, quo rurſum a priſtina Monaſtica diſciplina nonnihil receditur.

Priſtina enim diſciplina nonniſi pœnitentes, & emendationem promittentes, qui a Monaſterio propria voluntate ſe ſubtraxerant, readmittebat; atque illos, quos in ſua Apoſtaſia obſtinatos videbat, a Monaſterio repellebat.

,, Frater (ait Regula Benedictina, *cap.* 29.) qui proprio vitio egreditur de Monaſterio, ſi *reverti voluerit*, ſpondeat prius omnem emendationem vitii, pro quo egreſſus eſt; & ſic in ultimo gradu recipiatur, ut ex hoc ejus humilitas comprobetur. Quod ſi denuo exierit, uſque tertio ita recipiatur; jam poſtea *ſciens* omnem ſibi *reverſionis aditum denegari*.

XII. Interim ex illa Patrum diſciplina quiſque ſat intelligere poteſt, quam curam & ſollicitudinem, ac prudentiam deſideraverint, ac requiſierint Patres in Monaſteriorum Præfectis, quo ſubditos ſuos ad obedientiam, ac meliorem frugem quacumque via reducerent.

XIII. Diſcere quoque poterunt Monaſteriorum Moderatores, aut Monaſticæ diſciplinæ Zelatores, quam ſolliciti fuerint Monachorum Patres, ut morbidas, atque putridas, ac pene deſperatas oves a ſuis gregibus ſepararent, ſcientes quam facile, vel ab una ove totus grex inficiatur.

XIV. Denique cum moderna diſciplina non permittat, Monachos rebelles ipſamque Religionem quantumcumque turbantes expellere, & a Congregatione omnino dimittere, major merito hodie in recipiendis ad Monaſticam profeſſionem cura, diligentiuſque atque exactius examen, & probatio adhibenda ſunt, quam olim, dum ſimiles e Monaſterio ejicere licebat, uti recte advertit, & monet zeloſiſſimus Monaſticæ diſciplinæ Abbas Trappenſis in commentario ad *cap.* 61. Regulæ Benedictinæ; cujus verba ſupra *cap.* 5. retulimus.

TITULUS VIGESIMUS OCTAVUS.

De Voto Obedientiæ.

CAPUT PRIMUM.

Qualis debeat eſſe Obedientia?

1 *Præcipua virtus Monachorum eſt* Obedientia.
2 *De ea Magiſter Novitios præcipue inſtruere debet.*
3 *Qua ratione* Obedientia *dicatur primus gradus humilitatis?*
4 *Obedientia debet eſſe generalis.*
5 *Obedientia requirit plenam a voluntate Superioris dependentiam.*
6 *Debet eſſe ſine mora.*
7 *Requiritur ut ſit fervens, non tepida.*
8 *Debet exhiberi* hilari, *ac* prompto *animo.*
9 *Debet verus* Obediens *renuntiare propriæ voluntati.*
10 *Tenetur etiam renuntiare proprio judicio.*

I. De Monachis ſuis temporis loquens S. Hieronymus *epiſt.* 22. ad *Euſtochium*; ait: *Prima apud eos confœderatio eſt, obedire majoribus, & quidquid juſſerint, facere.* Similiter Sulpitius Severus *Dialogi* 1. *cap.* 11. *Præcipua, inquit, ibi virtus & prima eſt* Obedientia.

II. Et Caſſianus Magiſtri Novitiorum officium deſcribens, lib. 4. Inſt. c. 8. *ait: Hæc erit ejus ſollicitudo, & eruditio principalis, ut doceat juniorem primitus ſuas evincere voluntates; quem ſtudioſe in his ac diligenter exercens, hæc illi ſemper imperare de induſtria procurabit, quæ ſenſerit animo ejus eſſe contraria. Multis ſiquidem experimentis edocti tradunt, Monachum, & maxime juniores, ne voluptatem quidem concupiſcentiæ ſuæ refrenare poſſe, niſi prius mortificare per* obedientiam *ſuas didicerint voluntates.*

III. *Primus humilitatis gradus eſt obedientia ſine mora*, ait S. Benedictus in Regula c. 5. Non quidem ordine, ſed utilitate, uti notat Smaragdus c. 13. Diadematis Monachorum: *Obedientia, ait, ſalus eſt omnium fidelium, obedientia genitrix eſt omnium virtutum, obedientia regni cælorum inventrix eſt cælum aperiens, hominem de terra elevans obedientia cohabitatrix eſt Angelorum, obedientia Sanctorum omnium cibus eſt; ex hac enim ablactati ſunt, & per hanc ad perfectionem venerunt.*

Cui convenit illud S. Ferreoli Ucetienſis Epiſcopi in Regula c. 2. *Primum ut Monachus, quem proprie manet multas in ſe virtutes ædificare*, obedientiæ *in ſe collocet fundamentum. Ut vero* Obedientia *Religioſa vera ſit, ac perfecta; requiritur:*

IV. Primo, *Præceptis Abbatis in omnibus* (uti loquitur S. Benedictus c. 4.) *obedire, etiamſi aliter, quod abſit, agat.* Vel ut c. 7. dicit: *Pro Dei amore cum omni obedientia ſe ſubdere majori.*

Nihil itaque recuſandum eſt (*inquit S. Columbanus in Regula* c. 1.) *obedientibus veris Chriſti diſcipulis, quamvis* durum, *&* arduum *ſit: ſed cum* fervore, *cum* lætitia *arripiendum eſt. Quia ſi talis non fuerit obedientia, non erit acceptabilis Deo, qui ait:* Et qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus. *Matth. cap.* 10. *v.* 38. Et S. Benedictus c. 68. *Si cui Fratri aliqua forte gravia, aut impoſſibilia injunguntur, ſuſcipiat quidem jubentis imperium cum omni manſuetudine, & obedientia. Quod ſi omnino virium ſuarum menſuram viderit pondus excedere, impoſſibilitatis*

atis ſuæ cauſas ei, qui ſibi præeſt, patienter & opportune ſuggerat, non ſuperbiendo, aut reſiſtendo, vel contradicendo. Quod ſi poſt ſuggeſtionem ſuam in ſua ſententia Prioris imperium perduraverit, ſciat junior ita ſibi expedire, & ex charitate confidens de adjutorio Dei obediat.

V. Secondo, perfecta Monachi obedientia exigit, ut Monacus in omnibus a voluntate Superioris dependeat; nihilque ſine ejus agat conſenſu. Hinc S. Benedictus c. 49. ſuæ Regulæ, loquens de operibus ſupererogationis, vult, ut *hoc ipſum, quod unuſquiſque offert, prius Abbati ſuo ſuggerat, & cum ejus fiat oratione, & voluntate: quia quod ſine permiſſione Patris ſpiritualis fit præſumptioni deputabitur & vanæ gloriæ, non mercedi. Ergo, ait, cum voluntate Abbatis* omnia *agenda ſunt*. Et c. 67. *vindictæ regulari vult ſubjacere eum, qui præſumpſerit* quidpiam, *etiam* parvum, *ſine Abbatis juſſione facere.*

VI. Tertio, debet eſſe Obedientia ſine mora. Hanc conditionem exponens S. Benedictus c. 5. ait de veris obedientibus. *Mox ut aliquid imperatum a Majore fuerit, ac ſi* divinitus *imperetur, moram pati neſciunt in faciendo: de quibus Dominus dicit:* in auditu auris obedient mihi. *Et idem dicit Doctoribus:* Qui vos audit, me audit. *Ergo hi tales relinquentes ſtatim, quæ ſua ſunt, & voluntatem propriam deſerentes mox ex occupatis manibus, & quod agebant imperfectum relinquentes vicino obedientiæ pede jubentis vocem factis inſequuntur; & veluti uno momento prædicta magiſtri juſſio, & perfecta diſcipuli opera, in velocitate timoris Dei, ambæ res communiter citius explicantur.*

Benedicto congruens S. Columbanus, ait: *Ad* primum verbum *Senioris* omnes *ad obediendum audientes* ſurgere oportet: *Quia obedientia Deo exhibetur, dicente Domino noſtro Jeſu Chriſto, Luc. cap. 10. v. 16.* Qui vos audit, me audit.

Et S. Bonaventura: *Obediens non eſt, ſed negligens, qui* ſecundum expectat mandatum. *Ut obedientia Religioſi Deo ſit acceptabilis, debet eſſe prompta ſine dilatione.*

VII. Quarto, obediendum *non tepide* monet Regula Benedictiona c. 5. ſed ferventer, ſollicite, & diligenter: & hoc eſt ex Charitate obedire. Charitas enim excitat fervorem, & ſollicitudinem. Unde c. 71. dicitur: *Omnes juniores Prioribus ſuis* omni charitate, *& ſollicitudine obediant.*

VIII. Quinto, obedientia exhibeatur *hilariter*, ſive, ut Regula Benedictina exponit, *cum bono animo; quia hilarem datorem diligit Deus*: 2. *Cor. c. 9. v. 7. Nam cum malo animo ſi obedit diſcipulus; & non ſolum ore, ſed etiam in corde ſi murmuraverit, etiamſi impleat juſſionem, tamen acceptum jam non erit Deo, qui cor reſpicit murmurantis.* Dict. c. 5.

IX. Porro talis nequaquam erit Religioſa obedientia niſi prius propriæ renuntietur voluntati. Unde & S. Benedictus veros obedientes dicit, *voluntatem propriam deſerentes*. Et inter inſtrumenta bonorum operum reponit; *voluntatem propriam odiſſe*. Et *c.* 7. ſuæ Regulæ vult, ut *quis propriam non amans voluntatem deſideria ſua non delectetur implere.*

X. Nec tantum propriæ voluntati renuntiare, atque Superiorum ſe voluntati ſubjicere tenetur obediens Religioſus; ſed etiam proprio judicio renuntiando alienum ſequi; juxta illud de veris obedientiæ Filiis dictum S. Benedicti, cit. c 5. *Non* ſuo arbitrio *viventes, vel deſideriis ſuis, & voluptatibus obedientes, ſed ambulantes* alieno judicio, *& imperio in cœnobiis degentes, Abbatem ſibi præeſſe deſiderant:* Velut ait *c. 72. non quod ſibi utile* judicat *ſequatur, ſed quod magis alii*. Atque hæc eſt illa priſcis recentioribuſque toties commendata *obedientia cæca*; de qua latius capite ſequenti.

CAPUT II.

De Obedientia *cæca*.

1 *Veri obedientes alieno judicio vivunt; & hinc obedientia* cæca?
2 *Obedientia an exigat, ut in omnibus obediatur Superioribus?*
3 *Interdum magna in obediendo diſcretione opus eſt.*
4 *Non ſemper Monachum excuſat præceptum, aut licentia Prælati.*
5 *Qua ratione obedientia dicitur* cæca.
6 *In quibus obedientia debeat eſſe cæca?*
7 *In aliquibus cum magna diſcretione, & diſcuſſione obediendum eſt.*
8 *Valde perverſum eſt obedire Superioribus contra legem Dei aliquid præcipientibus.*
9 *Aliquorum obedientia merito dicenda inobedientia.*
10 *Quandonam voluntas Prælati ſuſcipienda, ut voluntas Dei?*
11 *Obedientia fiduciam conciliat Monacho in agendis, ſi Prælatus ſit talis, qualis eſſe debet,*
12 *Subinde major difficultas eſt, majuſque meritum in refragando, quam obediendo Prælatis.*

I. SAnctus Benedictus de veris obedientibus ait: *Non ſuo arbitrio viventes, & deſideriis ſuis, & voluptatibus obedientes, ſed ambulantes alieno judicio, & imperio*. Cap. 5. Regulæ.

Cui congruit illud S. Gregorii in I. Regum cap. 14. *Vera obedientia nec Præpoſiti* interiora diſcutit, *nec præcepta diſcernit; quia, qui omne vitæ ſuæ* judicium *majori ſubdidit, hoc ſolo gaudet, ſi quod ſibi præcipitur operetur:* Neſcit enim judicare, quiſquis perfecte didicerit obedire: *quia hoc tantum bonum putat, ſi præceptis obediat.*

Et Joannes Climacus *Gradu* 4. *Obedientia eſt* inexaminatus *atque* in diſcuſſus *motus, ſpontanea mors .... Obedientia eſt ſepulcrum voluntatis, & excitatio humilitatis: nihil reſiſtit, nihilque diſcernit, mortua in malis, & in bonis apparentibus.* Ita legit editio Veneta.

Hinc illa a Patribus, aliiſque vitæ Monaſticæ Magiſtris, tot encomiis celebrata *obedientia cæca*.

II. Quid igitur? Obediendumne indifferenter, ac generaliter Superiorum mandatis, nullumque ſubditis periculum obediendo imminere poteſt: adeo ut ſine diſcuſſione, aut examine, *cæca obedientia* in omnibus Prælatorum præceptis obtemperantes in ſuis actionibus ſint omnino ſecuri, quod nihil Dei voluntati contrarium faciant? Nequaquam ſane.

III. *Admonendi ſunt ſubditi (ait S. Gregorius apud Gratianum* 2. q. 7. Can. 57.) *ne plures* quam expedit *ſint ſubjecti, ne cum ſtudent plus quam neceſſe eſt hominibus ſubjici, compellantur vitia eorum venerari.*

IV. Cui conſonat, quod Adamo Monacho, ſe ob præceptum Superioris, quod ſequutus fuerat, excuſare volenti reſpondit S. Bernardus. *Epiſt.* 7.

Sed quid ad me inquiebat Monachus? Ille viderit, cui mihi contradicere fas non erat. Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum. Docendus, non docturus, ejus lateri adhærebam. Sequi debui, non præire præceptorem auditor. Ad hæc exclamabat Doctor mellifluus: *O Monachum obedientiſſimum, cui ex quibuslibet Seniorum verbulis ne unum quidem jota prætervolet! Non attendit quale ſit quod præcipitur, hoc ſolo contentus, quia præcipitur. Et hæc eſt obedientia ſine mora. Si ita oportet, ſine cauſa legitur in Eccleſia:* Omnia probate, quod bonum eſt tenete. 1. *Theſſ. c. 5. v. 21. Si ita oportet, deleamus jam de libro Evangelii:* Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, *ſufficientes quippe, quod ſequitur,* Et ſimplices ſicut columbæ. *Matth. cap. 10. v. 16. Nec dico a ſubditis mandata Præpoſitorum eſſe dijudicanda, ubi nihil juberi deprehenditur divinis contrarium inſtitutis, ſed neceſſariam aſſero & prudentiam, qua advertatur, ſi quid adverſatur, & libertatem, qua & ingenue contemnatur.*

Prudentia ergo Chriſtiana etiam in obediendo neceſſaria eſt Monacho.

Et ſane quia omnis Superior homo eſt, iſque peccatis, & ignorantiis obnoxius, quidni & in præcipiendo a lege Dei incommutabili recedere poſſit? Quod ſi contigerit, *indubitanter*, uti loquitur Bernardus, *pergendum in Petri ſententiam*: Quia *oportet Deo magis obedire, quam hominibus*. Act. c. 5. v. 29.

V. Qua ratione ergo *cæca* obedientia? Reſpondeo, *cæca* eſt ad ea quæ cupiditas ſeu amor proprius ſuggerit. Vera enim ac perfecta obedientia non ſolet diſcutere, aut inquirere, quæ contra Superiorum mandata amor proprius ſive cupiditas ſuggerit, ut ſe a mandatis eximere poſſit; ut puta, quod naturæ nimium dura & aſpera, immo quodammodo *impoſſibilia*: quod alteri potius quam ſibi id injungendum eſſe, quod importuno præcipiatur tempore; quod ultra Regulam; quod indiſcrete; immo malo & averſo animo, aliaque ſimilia: Ad iſta, inquam, *cæca* eſt perfecta obedientia, nihilque eorum ſollicita attendere, aut diſcutere; Prælatorum judicio, tamquam Dei Ordinationi ſe ſubjiciens.

VI. De his intelligi oportet illud Bernardi, tractatu De præcepto, & diſpenſatione *cap.* 10. *Porro* imperfecti cordis, *& infirmæ prorſus* voluntatis *indicium eſt, Statuta Seniorum* ſtudioſius *diſcutere;* hærere ad ſingula, *quæ injunguntur*, exigere de quibuſque rationem, & male *ſuſpicari de omni præcepto cujus* cauſa latterit, *nec unquam libenter obedire, niſi cum audire contigerit, quod forte* libuerit: *aut quod non aliter licere ſeu expedire monſtraverit vel* aperta *ratio, vel* indubitata *auctoritas. Delicata ſatis immo nimis moleſta eſt hujuſcemodi obedientia. Non plane hæc illa eſt, quæ ex Regula traditur*, obedientia ſine mora.

VII. At cum de tranſgreſſione legis divinæ agitur, nequaquam vera obedientia *cæca* eſt; ſed tota luminoſa [illegible] undequaque proſpiciens, & attendens utpote ex luminoſa Dei [illegible] Superioribus tamquam Deo obediens, ſollicite cavet, ne Superioribus obediens, Deo inveniatur inobediens.

VIII. Sciunt hi quod ad Adamum Monachum dicebat S. Bernardus in citata *Epiſtola 7. Valde autem perverſum eſt profiteri te obedientem, in quo noſceris ſuperiorem propter inferiorem, id eſt, divinam propter humanam ſolvere obedientiam. Quid enim? quod jubet homo, prohibet Deus, & ego audiam [illegible] Deo? Non ſic Apoſtoli. Clamant quippe dicentes:* Melius eſt obedire Deo, quam hominibus. *Igitur facere malum quolibet etiam jubente, conſtat non eſſe obedientiam, ſed potius inobedientiam.*

IX. Illa ergo obedientia, quæ nonnulli ſe in omnibus ſine ulla diſcuſſione Superiorum voluntati ſubjiciunt; prælertim in his, quæ corruptæ naturæ, & concupiſcentiis magis favent, & ad Regulæ, ac diſciplinæ Monaſticæ relaxationem tendunt; idque non raro ut ſibi Abbatum, aut Superiorum gratiam, aut favorem concilient, ſæpius potius *inobedientia*, quam obedientia dicenda erit, atque hic merito applicari poteſt, quod Adamo Monacho ſimilem obedientiam obtendenti reſpondit S. Bernardus: *Vaniſſimam præſumptionem, turpiſſimam levitatem, crudeliſſimam diſſenſionem*, obedientiæ, *moleſtiæ, manſuetudinis nominibus velas, & velatis ſordibus ſacræ illa vocabula maculas.*

X Itaque dicamus cum S. Baſilio in *Regulis breviter diſputatis q.* 114. *Quod ſi quid nobis imperatum ſit, quod idem ſit cum mandato Domini, adjuvetve, illud tamquam voluntas Dei ſtudioſius diligentiuſque a nobis ſuſcipi debet, idque ſervari convenit, quod dictum eſt. Eph. cap. 4. v.* 2. ſupportantes invicem in charitate Chriſti. *Quoties vero aliquid, quod mandato Domini, aut repugnat, aut aliqua ex parte vitiet contaminetve, facere ab aliquo juſſi fuerimus, tunc commode illud uſurpabimus:* Oportet obedire Deo magis, quam hominibus.

XI. Illud equidem indubitatum eſt, per obedientiam Religioſam conciliari fiduciam, ac pacem internam, ſi Monachi nacti fuerint Superiorem, qui rectum iter ad Deum volentibus pergere (uti loquitur S. Baſilius) *ſciat commoſtrare, qui ornatus virtutibus ſit, cujus univerſæ totius ipſius vitæ actiones teſtimonio ſint, charitatem in eo erga Deum ineſſe, qui divinarum litterarum ſcientiam habeat, virum integrum, nec ulli diſtractioni indulgentem, ab avaritia abhorrentem, minime libenter gerendis ſe negotiis admiſcentem, quietum, amantem Deum, egentium ſtudioſum, minime iracundum, injuriarum immemorem, natura propenſum ad eos docendos, qui ad ipſum accedant, quem gloria inanis non inflet, ſuperbia non extollat, adulatio non frangat, ſeverum atque conſtantem, cui denique nihil ſit*

præ-

Digitized by Google

præſtantius honorare Dei. Tunc Monacho recte dicetur: *Voluntatem tuam exuito, ac foras projicito: atque ubi hoc feceris, dede te illi, ut ſinceriſſimum veluti vas quoddam exiſtas, qui quæ in te infundantur virtutes, ad laudem Dei gloriamque ab omni vitio caſtas conſerves*.

XII. At e contrario ſi Superior ſcientia convenienti appareat deſtitutus, plus habens de mundi, quam Religionis ſpiritu, magis ad relaxationem, quam Religioſam obſervantiam inclinatus; tunc indubie non tantum prudentia, ac diſcretione magna in obediendo; ſed etiam non raro magna virtute, & conſtantia opus erit, ut Superiorum voluntati & inclinationi non pareatur; quin & ſubinde difficilius erit in Monaſteriis, quibus ſimiles Superiores præſunt, Deo fideliter ſervire, & vota ſua exacte perſolvere, quam in Monaſteriis reformatis ardua quæque, ac aſpera vitæ Monaſticæ exercitia cum plena, ac perfecta obedientia ſubire (*a*).

CAPUT III.

An obediendum Superiori aliquid contra vel ſupra Regulam præcipienti?

1 *Quod ante profeſſionem erat libertatis, poſt profeſſionem fit neceſſitatis.*
2 *Superiori obediendum eſt juxta Regulam.*
3 *Promiſſio obedientiæ fit, ſalva profeſſione, ſive ſecundum Regulam.*
4 *Abbas non poteſt ſuo arbitrio Regulam infringere.*
5 *Differentia eorum, quæ in Regula occurrunt.*
6 *In his, quæ ad ſubſtantiam Regulæ pertinent, Superior diſpenſare nequit.*
7 *Vitam communem relaxare Superior non poteſt.*
8 *Superioribus eam auctoritatem ſibi aſſerentibus credendum non eſſe, declaravit Clemens VIII.*
9 *Quædam in Regula præcipiuntur, quæ ad ſubſtantiam Regulæ non ſpectant.*
10 *Quomodo in his Superiores interdum diſpenſare poſſint?*
11 *Obedire Superiori relaxanti aliquid de Regula plus meriti habet, quam exteriori Regulæ obſervantiæ inſiſtere.*
12 *Superiori fas non eſt arctiorem vivendi normam ſuis præſcribere, quam Regula continetur.*
13 *Poteſt aliquando Superior aliquid ſubdito imponere, quod Regula non præſcribit.*
14 *Id permittit S. Benedictus.*
15 *His non refragatur S. Bernardus.*
16 *Non facile recuſanda obedientia, dum aliquid imponitur, quod ſupra Regulam videtur.*

I. QUod de Regula S. Benedicti dixit S. Bernardus, id univerſim de omnium Ordinum Regulis dicendum, nimirum quod illa „ omni homini proponitur, imponitur nulli: prodeſt, ſi devote ſuſcipitur & tenetur: non tamen, ſi non ſuſcipitur, obeſt. Quod autem in voluntate eſt ſuſcipientis, non in poteſtate proponentis, voluntarium merito dixerim, non neceſſarium. Attamen hoc ipſum quod dico voluntarium, ſi quis ex propria voluntate ſemel admiſerit, & promiſerit deinceps tenendum, profecto in neceſſarium ſibi ipſe convertit; nec jam liberum habet dimittere, quod ante tamen non ſuſcipere liberum habuit. Ideoque quod ex voluntate ſuſcepit, ex neceſſitate jam tenebit: qui omnino neceſſe eſt eum reddere vota ſua, quæ diſtinxerunt labia ſua, & ex ore ſuo, aut condemnari jam, aut juſtificari.

Uno verbo, quæ in Regula continentur, nec tamen a Deo, aut Eccleſia præcepta ſunt, non profitentibus quidem libera ſunt, nec eos gravant non obſervata; cum tamen profitentibus, ait ibidem Bernardus, *in præcepta prævaricantibus, in crimina fiant*.

II. Quemadmodum ergo non ſufficit Religioſo velle Superiori obedire, ni una & Deo obediat; quia, ut ait Bernardus *loc. cit. c.* 14. „ ut interior oculus vere ſimplex ſit, duo illi arbitror eſſe neceſſaria, *charitatem* in intentione, & in electione *veritatem* "; ita nec Superiori obediendum, niſi ſecundum Regulam imperet. Regulam enim, quam profeſſus eſt, tenetur Religioſus ſervare; & conſequenter obedientiam ita exhibere Superiori, ut Regulæ votique non inveniatur prævaricator.

III. Quod & in ipſa profeſſionis formula indicatum voluit Benedictus, cum obedientiam exigit, non ſimpliciter ſed *ſecundum Regulam*.

Hoc advertens S. Bernardus, ait: " Hic qui profitetur, ſpondet quidem obedientiam, ſed *non omnimodam*, ſed *determinate ſecundum Regulam* ". Et alibi: „ Dico ergo Abbati per omnia obtemperandum, ſed *ſalva profeſſione* ". *Epiſt.* 7.

IV. Nequaquam ergo Abbati, aut Superiori obedientia exhibenda, ſi obediendo conſtitueretur Regulæ tranſgreſſor. Neque enim Abbatis eſt Regulam invertere, aut ab ea pro ſuo recedere arbitrio. „ Notum eſt (ait Bernardus *Ep.* 7.) ſolemniter ac regulariter profiteri quemque in præſentia Abbatis. In *præſentia* ergo *tantum*, non etiam *ad nutum* ipſius fit cujuſque profeſſio. *Teſtis* proinde adhibetur Abbas non *dictator* profeſſionis; *adjutor* non *fraudator* adimpletionis; *vindex* non *auctor* prævaricationis. Quod abſque ulla exceptione coram Deo, & Sanctis ejus propria manu & ore firmavi, audiens ex Regula, ſi quando aliter fecero, a Deo me eſſe damnandum, quem irrideo? Si Abbas meus, aut etiam Angelus de cælo contraria juſſerit, libere recuſabo hujuſmodi obedientiam, quæ me tranſgreſſorem voti proprii, & pejerare faciat nomen Dei mei . . . . . Viderit denique Abbas meus, quid ſibi faciendum putet de eo, quod ex Regula ad ipſum ſpecialiter dirigitur, ut *præſentem Regulam in omnibus conſervet*; & item quod univerſaliter præcipitur, & nemo excipitur: ut omnes ſcilicet *per omnia magiſtram ſequantur Regulam; nec ab ea temere devietur a quoquam*. Ego ſic ipſum ſequi decrevi ſemper, & ubique magiſtrum, ut nequaquam a Regulæ, quam teſte ipſo juravi, & ſtatui cuſtodire, deviem magiſterio.

V. Sed numquid Abbas, aliuſve Regularis Superior in Regula diſpenſare poteſt, eique diſpenſanti a ſubditis obedientia exhibenda? Pro hujus quæſtionis elucidatione, & reſolutione prænotandum, quædam in Regula eſſe, quæ etiam inviolabili, & immobili lege Dei præcepta ſunt; ut v. g. quidquid de amore Dei & proximi, de humilitate, manſuetudine, cæteriſque virtutibus Regula præſcribit. Alia ſunt, quæ quidem præcepto divino omnibus non ſunt, ſed tamen talia ſunt, ut ſine illis profeſſio Religioſa; ſeu vota emiſſa nequaquam ſervari queant.

VI. Quoad hæc nulla eſt Superiori diſpenſandi auctoritas; quia ipſe non deſtructor profeſſionis, ſed vindex profeſſionis conſtituitur: nec Regulam ipſe deſtruere, ſed conſervare jubetur. Unde inter monita, quæ Abbati proponit S. Benedictus illud eſt *præcipuum*; *ut præſentem Regulam in omnibus conſervat*. *Neque enim*, ait Bernardus, *Abbas ſupra Regulam eſt, cui ſemel & ipſe ſpontanea ſe profeſſione ſubmiſit*.

VII. Si ergo Abbatis alteriuſve Prælati juſſio ſervari nequeat ſine manifeſta relaxatione vel infractione votorum, aut vitæ communis, quæ, ut ait Synodus Tridentina *Seſſ.* 25. *De Regularibus c.* 1. ad ſubſtantiam *Regularis vitæ pertinent*; *& baſes ſunt, & fundamenta totius Regularis diſciplinæ, quibus non exacte conſervatis, totum corruat ædificium neceſſe eſt*, *nequaquam ei obediendum erit*; *ſed dicere poterit ſubditus, quod in ſimili dixit Bernardus*: *Libere recuſabo hujuſmodi obedientiam, quæ me tranſgreſſorem voti proprii conſtituit, & pejerare faciat nomen Dei mei*.

VIII. Hiſce principiis inſiſtens Clemens VIII. in Conſtitutione, quæ incipit *Nullus omnino*, perpolita vita communi, ad quam vi ſuæ profeſſionis Regulares obligantur, pœniſque in non obſervantes decretis, monet univerſos, ſe a dictis pœnis nequaquam futuros immunes ob Superiorum quamcumque indultam licentiam; *etiamſi*, *ait*, *Superiores aſſeverent ſe ejuſmodi diſpenſationes, aut licentias dare poſſe: quibus ea in re fidem minime adhiberi volumus*.

IX. Tertii denique generis præcepta in Regulis Monaſticis occurrunt, quæ quidem ad legis divinæ, ipſiuſque profeſſionis Monaſticæ obſervantiam plurimum conducunt, atque pro facilitanda votorum impletione ordinatiſſime præſcripta fuere, nequaquam tamen ita neceſſaria ſunt, quin interdum ſine illis non tantum lex divina, ſed etiam ipſa Religioſa profeſſio exacte obſervari queat; immo ſi ad litteram Regulæ ſemper deberent obſervari, nonnumquam legis divinæ, aut profeſſionis Monaſticæ impletioni plus obeſſent, quam prodeſſent, cujus generis ſunt jejunia, vigiliæ, aliæque corporales exercitationes.

X. Hæc, quia & per ipſam Regulam, cui & Abbas ſubjectus eſt, ordinata ſunt, quamdiu charitati (cui augendæ, & fovendæ unice Regula ſubſervit) militant, immobiliter fixa ſunt, inquit S. Bernardus, immutarique omnino ne ab ipſis quidem Præpoſitis ſine offenſa poſſunt. At ſi contraria aliquando charitati viſa fuerint, his dumtaxat, quibus hoc poſſe videre datum eſt, & providere creditum eſt, nonne juſtiſſimum eſſe liquet, ut quæ pro charitate inventa fuerunt, pro charitate quoque, ubi expedire videbitur, vel omittantur, vel intermittantur, vel in aliud forte commodius demutentur? Hæc Bernardus *Tractatu de Præcepto, & Diſpenſatione cap.* 2. qui ibidem *cap.* 4. fuſe oſtendit, neque hæc in Abbatis ita voluntate ſita eſſe, ut ejus ſerviant voluntati, ſed magis charitati. *Eſto proinde* (*pergit Bernardus*) *ut interdum Regulæ littera cedat pro tempore charitati*, *cum ratio* neceſſitatis *vel* charitatis *exegerit, abſit tamen, ut hominis cujuſpiam ſubdatur voluntati* ..... *Arbitror namque ſanctas illas obſervantias Prælatorum prudentiæ, & fidei creditas, non ſubditas voluntati*.

Licet ergo Prælati nec in his externis atque corporalibus obſervantiis Regulam abolere, aut mutare queant, poſſunt tamen pro temporum, ac perſonarum circumſtantiis in illis ex juſta cauſa diſpenſare, ut charitati ſubſerviant. Neque in hoc Regulæ repugnant, ſed obſequuntur; quæ hæc non quidem Prælatorum voluntati, ſed providæ diſpenſationi relinquit.

XI. Proinde obedientia Religioſa, tametſi a Regula recedere non debeat, nec Prælatus Regulæ prævaricationem ſequi, tamen Prælato pro tempore, aut perſonis ex rationabili cauſa in hiſce diſpenſanti obſequi tenetur; immo & in hiſce ſubinde locum habere poteſt *cæca* obedientia: ac interdum plus meriti erit in obediendo, quam in arctiori ipſius Regulæ exteriore, & litterali obſervantia.

XII. Porro ſicuti Prælato fas non eſt, Regulam pro ſuo arbitrio relaxare, ſubditoſque ab ejus obſervantia generaliter, & in perpetuum eximere; ita nec illi fas eſt, ejus rigorem augere, atque ſubditos arctiori Regulæ ſubjicere.

Is, qui profitetur, (*verbis loquor S. Bernardi*) *ſpondet quidem obedientiam, non tamen omnimodam, ſed determinate ſecundum Regulam*, . . . *ut oporteat eum, qui præeſt, non fræna ſuæ laxare voluntati ſuper ſubditos: ſed præfixam ex Regula ſibi ſcire menſuram*. . . . . *Ergo Prælati juſſio vel prohibitio non prætereat terminos profeſſionis. Nec ultra extendi poteſt, nec contrahi citra. Nil me Prælatus prohibeat horum, quæ promiſi, nec plus exigat quam promiſi. Vota mea nec augeat ſine mea voluntate, nec minuat ſine certa neceſſitate* .... *Ponant ergo Præpoſiti metam obedientiæ ſubjectorum ex votis labiorum ipſorum, non ſuorum deſideriorum: monentes, eos non cogentes ad celſiora; condeſcendentes eis cum neceſſe fuerit ad remiſſiora, non cadentes cum eis*. *De Præcept. & diſp. c.* 4. *&* 5.

XIII. Verum hinc nullatenus conſequens, Abbatem, aliumve Superiorem non poſſe ſubinde in certis circumſtantiis, & juſtis de cauſis,

(*a*) Sunt quidem alii caſus, in quibus non tenetetur Vir Religioſus Gallus obedire ſuo Generali, qui extra Regnum Galliæ verſaretur; quales ſunt illi, quos complectitur Arreſtum Regium datum 8. Jan. an. 1670. En contextus *Veut & ordonne Sa Majeſté, conformément a l'uſage du Royaume, qu'aucuns Sentence, Decret, Ordonnance, Lettres [illegible], Commiſſions, & autres Reſcrits envoyés par les Généraux des Ordres Réguliers, ne pouront être exécutés dans le Royaume, Pays & terres de ſon obéiſſance, qu'ils n'aient été autoriſées par ſes Lettres Patentes, ſcellées du grand Sceau. Enjoignant à tous les Provinciaux, ſous les peines de Droit, de faire publier le préſent Arrêt dans tous les Convents de leurs Provinces, & de tenir la main à l'exécution d'icelui, ſelon ſa forme & teneur.*

Societate profeſſus poſt emiſſionem votorum ſimplicium dimittitur, & cum aliis ad ſucceſſionem admitti prætendit; ac ipſam conſequenter hæreditatis diviſionem, & bonorum applicationem invertere, tandem, ait Fevretius, hæc moderatio adhibita fuit, ut ſi quis e Societate dimittatur ante elapſum quinquennium ab emiſſione votorum ſimplicium, is admittatur ad petendam ſucceſſionem; ſecus vero ſi dimittatur elapſo quinquennio a die profeſſionis; idque, inquit Fevretius, hodie ubique obſervatur; ita ut de eo amplius non dubitetur; annotatis pluribus Parlamentorum Regiorum Arreſtis, quæ idipſum confirmatunt. Quin & judicatum eſt anno 1631. Jeſuitas dimiſſos e Societate, qui abſoluto biennali Novitiatu emiſerunt vota ſimplicia, non poſſe, exemplo aliorum Religioſorum, ſuccedere; uti refertur apud Le Preſtre *Centur.* 1. *c.* 28. in Annotationibus (*a*).

X. Tanta eſt Religioſorum moribus noſtri ſuccedendi incapacitas, ut teſte Manſuero in ſua Praxi *tit.* 32. *n.* 18. per conſuetudinem Regni Franciæ, Papa non poſſit diſpenſare, ut Monachus ſuccedat, etiam dato, quod factus ſit Epiſcopus, & maxime in his, in quibus non habet juriſdictionem temporalem. Quapropter Reſcripta Apoſtolica Religioſos a voto abſolventia cum facultate *ſuccedendi*, in Gallia nequaquam admittuntur. „ Quinimmo, ait Durant. *quæſt.* 13. licet ab executione hujuſmodi diſpenſationis appellare ad Senatum tamquam *ab abuſu*". Videri poteſt Julianus Brodeau in notis ad Louetium *lit. C. n.* 8. ubi allegat plura Arreſta, quibus declaratum fuit, Milites Ordinis S. Joannis Hieroſolymitani excludi a ſucceſſione in hæreditatem, eo quod eſſent veri Religioſi.

Neque promotionem Monachi ad Epiſcopatum, illum reddere capacem ſucceſſionis in bona parentum, non ſemel judicatum eſſe refertur in recentioribus Additionibus ad *Cap.* 27. *Cent.* 1. Claudii Le Preſtre (*b*)

XI. Si tamen Monaſterium per injuriam temporis, aliove inforfortunio deſtrui, aut in ruinam cadere contingat, impotenſque fiat Monachis neceſſaria ſubminiſtrandi, æquitas ſane hoc ſuadet, ut hi ad quos Monachi notabilis hæreditas devoluta eſt, eo caſu illis in neceſſariis ſubveniant; atque ita in certis caſibus, & circumſtantiis judicatum fuiſſe refert Tornet *litt. P. num.* 85. condemnatoſque hæredes Monachi ad aliquam annuam, & alimentariam portionem Monacho ſubminiſtrandam, attenta & paupertate Monaſterii, & quantitate bonorum ad hæredes per profeſſionem Monachi devoluta.

CAPUT III.

Paupertas Religioſa permittit bonorum etiam immobilium poſſeſſionem in communi; hodie neceſſaria *amortizatio*.

1 *Monachi olim in Ægypto ex quotidiano manuali opere victitarunt.*
2 *Opus manuale ſemper, & ubique Monachis commendatum.*
3 *An prætextu orationis Monachus ab opere manuali excuſandus; ſententia S. Auguſtini.*
4 *S. Benedictus opus* manuum *ſuis diſcipulis commendat.*
5 *Monachus non tantum ſibi, ſed etiam aliis opere manuum ſuccurrere ſtudeat: neque prætextu lectionis ab eo excuſandus.*
6 *Varia Monachorum opera, quorum præcipuum aliquando fuit deſcribere libros.*
7 *Sæculo* XII. *S. Albertus in Regula opus* manuum *commendabat, & ſæculo* XIII. *S. Franciſcus.*
8 *Aliqua etiam olim fuere Monaſteria, in quibus non e ſolo opere manuum Monachi victitabant.*
9 *Sanctus Benedictus ſupponit aliqua eſſe Monaſteria, in quibus e ſolo opere manuum Monachi vivere non deberent.*
10 *Id ipſum indicat S. Auguſtinus.*
11 *Fideles multa offerebant Monaſteriis in ſuſtentationem Monachorum.*
12 *Tanta divitiarum copia ad Monaſteria ſenſim devoluta eſt, ut etiam quædam deberent* militiam *Regibus præſtare.*
13 *Sæculo* XI. *ſumma fuit Fidelium ad fundanda, & dotanda Monaſteria propenſio.*
14 *Collapſionem diſciplinæ in Ordine Ciſtercienſi ex abundantia divitiarum deplorat Alexander III.*
15 *Prohibita rerum immobilium in Monaſteria, & alia corpora vulgo* manus-mortuæ, *tranſlatio.*
16 *De prima hujus prohibitionis lege.*
17 *Conſtitutio Philippi Pulchri.*
18 *Edictum Caroli V.*
19 *Abbates ſe huic Edicto oppoſuerunt.*
20 *Edictum alterum Caroli V. quod hodie eſt in uſu.*
21 *Quid Carolum ad hoc edendum moverit?*
22 *Quod hic ſtatuit Carolus, etiam primis ſæculis ab Imperatoribus decretum fuit.*
23 *Quid intelligatur in Edicto Carolino per* manummortuam?
24 *Ut aliquid cenſeatur relictum* manui-mortuæ, *debet eſſe relictum corpori ut corpori.*
25 *Quid proprie ſit* amortizatio?
26 *In Gallia ſolus Rex amortizat.*
27 *Quæ bona in Brabantia cenſeantur amortizata ex Concordato inter Carolum V. & Epiſcopum Leodienſem?*
28 *Amortizatio denegari non ſolet, quando Paſtoribus, aut Monaſteriis de competentia non eſt proviſum.*
29 *Quomodo incommodis ex tranſlatione bonorum in manus mortuas orituris, occurratur?*

I. CŒNOBITARUM ſeu Monachorum ſuo tempore per Ægyptum in communi viventium Inſtitutum deſcribens S. Auguſtinus De Moribus Eccleſiæ *lib.* 1. *c.* 31. ait: „ Nemo quidquam poſſidet proprium, nemo *cuiquam onerosus* eſt. *Operantur manibus* ea, quibus & corpus paſci poſſit, & a Deo mens impediri non poſſit . . . . Sane quidquid neceſſario victui redundat (nam redundat plurimum ex *operibus* manuum, & epularum reſtrictione) tanta cura egentibus diſtribuitur, quanta non ab ipſis, qui diſtribuunt comparatum eſt. Nullo modo namque ſatagunt, ut hæc ſibi abundent, ſed omni modo agunt, ut non apud ſe remaneat, quod abundaverit, uſque adeo ut oneratas etiam naves in ea loca mittant, quæ inopes incolunt.

Et Theodoretus ſcribit: „ In Ægypto ferunt quædam eſſe Monaſteria, quæ virorum habeant quinque millia *opus facientium*, Deumque interea laudantium, qui *opificio* ſuo non ſolum victum parant neceſſarium, ſed peregrinis etiam egentibus ſubveniunt.

Hæc non obſcure evincunt, Monachos Ægyptios nihil præter quotidianum opus manuum ſuarum unde victitarent habuiſſe; unde & quidam Solitarius apud Socratem *lib.* 4. *Hiſtor. c.* 23. dixiſſe fertur: *Monachum, qui opus non faceret, non ſecus ac alieni cupidum, judicatum iri.*

II. Sane *opus manuum* univerſis Monachis, tam per Occidentem, quam Orientem ſummopere commendatum fuiſſe, tum ex ſcriptis, & hiſtoriis priſtinis, tum Monachorum Regulis notum eſt.

III. Et quidem „ cum Carthagine cœpiſſent eſſe Monaſteria (ait Hugo Menardus in Concord. Regul. *cap.* 55. §. 1.) orta inter Monachos contentione, an e re Monaſtica magis eſſet, aut animum duntaxat ad orationem, & contemplationem appellere, & piorum Chriſtianorum oblationibus vitam ſuſtentare, juxta illud Evangelii, Matth. c. 6. *Nolite ſolliciti eſſe, quid manducetis aut* juxta Apoſtolum: *Qui non laborat, non manducet.* 2. Theſſal. cap. 3. labore manuum victum ſibi comparare: Aurelius Carthaginenſis Antiſtes totam litem Sancti Auguſtini arbitrio permiſit, qui obtemperans librum illum præſtantiſſimum de *Opere Monachorum* compoſuit, atque ita, qui laborem manuum a Monachorum diſciplina removendum eſſe contendebant, lite ceciderunt, ut ipſe teſtatur *cap.* 1. ejuſdem libri, & *lib.* 2. *Retractationum cap.* 21.

IV. Utque veterum Orientalium Regulas omittam, Sanctus Benedictus in Regula ſua *cap.* 48. ait: Otioſitas inimica eſt animæ. „ Et ideo certis temporibus occupari debent Fratres in *labore manuum*; certis iterum horis in lectione divina . . . . Si autem neceſſitas loci, aut paupertas exegerit, ut ad fruges colligendas per ſe occcupentur, non contriſtentur, quia tunc vere Monachi ſunt, ſi *labore manuum* vivunt, ſicut & Patres noſtri, & Apoſtoli.

V. Sanctus Iſidorus Regulæ ſuæ *c.* 6. „ Monachus ſemper *operetur manibus ſuis*, ut quibuslibet variis opificum artibus, laboribuſque ſtudium ſuum impendat, ſequens loquentem Apoſtolum, qui dicit: *Neque panem gratis manducavimus: ſed in labore, & fatigatione nocte, & die laborantes.* Et iterum: *Qui non vult operari, non manducet*". 2. Theſſal. cap. 3. Deinde adducto exemplo Patriarcharum, Apoſtolorum, aliorumque multorum ſummæ auctoritatis virorum, qui corporale opus fecerunt, unde vitam corporis ſuſtentabant, ſubjicit: „ Si igitur tantæ auctoritatis homines laboribus, & operibus, etiam ruſticanis inſervierunt, quanto magis Monachi, quos oportet non ſolum vitæ neceſſaria propriis manibus exhibere, ſed etiam indigentiam aliorum laboribus ſuis reficere . . . Qui ſic volunt vacare lectioni, ut non operentur, ipſi lectioni contumaces exiſtunt, quia non faciunt, quod ibi legunt. Ibi enim ſcriptum eſt: *Operantes ſuum panem manducent.* Et iterum: *Ipſi enim ſcitis quomodo oportet imitari nos: quia non inquietis fuimus apud vos, neque panem gratis ab aliquo manducavimus, ſed in labore, & fatigatione die & nocte operantes, ne quem veſtrum gravaremus.* 2. Theſſalon. cap. 3. verſ. 7. & 8. Qui per infirmitatem corporis operari non poſſunt, humanius, clementiuſque tractandi ſunt: nec contra eos murmurandum eſt ab eis qui vires laborandi habent; ſed magis conſulendum eſt eis, quos ſciunt corpore infirmos. Ipſi autem, qui non poſſunt, eos qui laborant & poſſunt, meliores ſibi felicioreſque fateantur. Qui vero languidus eſt, & laborem operum corporalium ſuſtinere non poteſt, conſulendum eſt illi, & ejus infirmitas temperanda eſt. Qui vero ſani ſunt, & fallunt, procul dubio dolendi atque lugendi ſunt: quia non corpore, ſed (quod pejus eſt) mente ægroti ſunt: quique, etſi humanis oculis convinci non poſſunt, Deum tamen non fallunt. Tales igitur ferendi ſunt, ſi ægritudo latet; aut diſtringendi, ſi ſanitas pateat. Monachi operantes, meditari aut pſallere debent: ut carminis verbique Dei delectatione conſolentur ipſum laborem. Si enim ſæculares opifices inter ipſos labores ſuorum operum amatoria turpiaque cantare non deſinunt, atque ita horam ſuam in cantibus, & fabulis implicant, ut ab opere manus non ſubtrahant; quanto magis ſervus Chriſti ſic manibus operari debet, ut ſemper laudem Dei in ore habeat, & lingua ejus pſalmis, atque hymnis inſerviat. Laborandum eſt ergo corpore, animi fixa in Deum intentione; ſicque manus in opere implicanda eſt, ut mens non avertatur a Deo. Propriis autem temporibus oportet operari Monachum, & propriis, orationi, lectioni incumbere.

VI. Aliæ Patrum Occidentalium Regulæ idem paſſim inculcant, decernitque Sanct. Ferreolus Epiſcopus Regulæ *cap.* 28. Monachum abſque certis ſolemnitatibus, vel manifeſta ægritudine diem

ſine

(*a*) Legitur Declaratio, quam Ludovicus XIV. dedit 16. Julii 1715. Decernit Juriſprudentiam, quæ hac de re in Galliis obſervari debet circa Ex Jeſuitas.

(*b*) Itaque cum in Galliis Vir Religioſus ad Epiſcopatum evectus in bona parentium non poteſt ſuccedere, opportunum quoque videtur, ut ejus parentes in ejus peculium non ſuccedant, ſed bona ipſius addici deberent pauperibus Diœceſeos, cujus erat Epiſcopus: nihilominus Arreſta vigent, quibus Epiſcopi, qui fuerat Religioſus, ſucceſſio parentibus ejus adjudicata eſt.

Digitized by Google

ſine operatione tranſigentem a convivio excludendum, jubente beato Apoſtolo: *Qui non laborat, non manducet*. Hic deinde varia Monachorum illius temporis opera recenſet; atque inter cætera ait, *ſcribere eſſe præcipuum opus*. Nec ſane dubium, antiquum & uſitatiſſimum Monachorum fuiſſe, libros ſcribere.

Id abunde teſtantur veteres Bibliothecæ Monaſteriorum multis adhuc codicibus MSS. refertæ, in quibus ſcribendis Monachi deſudantes doctrinam poſteritati conſervaverunt.

VII. Ex hactenus allegatis habemus, Monachis ubique commendatum fuiſſe *opus manuale*, illudque & S. Albertus ſæculo XIII. Fratribus Montis-Carmeli in Regula multum commendans exemplo S. Pauli concludit his verbis: *Hæc via ſancta, & bona; ambulate in ea*. Et S. Franciſcus idem inculcat, ut capite quinto videbimus.

Inſuper nequaquam obſcurum eſt, plurimos Monachos ex opere manuum ſuarum victitaſſe.

VIII. Sed illud quoque conſtat, nonnulla etiam antiquitus fuiſſe Monaſteriorum clauſtra, in quibus non e ſolis Monachorum laboribus quotidianis Monachi ſuſtentarentur, ſed vel ex oblationibus parentum eorum, qui ingrediebantur, vel etiam ex bonis fidelium in ſuſtentationem Monachorum ipſis Monaſteriis donatis.

IX. Regula enim S. Benedicti, uti ex allegatis verbis pateſcit, Monachos ad colligendas *per ſe* fruges obſtringit, ſub hac expreſſa conditione, *Si neceſſitas loci, aut paupertas exegerit*, non obſcure ſupponens, non ſemper loci *neceſſitatem*, aut *paupertatem* opus illud manuale a Monachis exigere.

Et *capite 58. vult, ut Novitius ante profeſſionem res, ſi quas habet, aut eroget prius pauperibus, aut facta ſolemniter donatione*, conferat Monaſterio, *nihil ſibi reſervans ex omnibus*. Et Sanctus Iſidorus *c. 4. Qui relicto ſæculo ad militiam Chriſti pia, & ſalubri humilitate convertuntur, omnia ſua primum aut indigentibus dividant, aut* Monaſterio *conferant .... Qui aliquid habentes in ſæculo convertuntur, non extollantur, ſi de* ſuis facultatibus *quandocumque* Monaſterio contulerunt, *ſed potius timeant, ne per hæc in ſuperbiam labantur, & pereant, quibus melius eſſet, ſi divitiis cum humilitate in ſæculo perfruerentur, quam ut jam pauperes affecti, de earum diſtributione elatione ſuperbiæ extollerentur*.

X. Quin duobus ut minus ſæculis ante hos ſcribit S. Auguſtinus: „ Quæ aliquid habebant in ſæculo, quando ingreſſæ ſunt Monaſterium, libenter velint eſſe *commune* „. *Epiſt. 109. cap. 4.* (*a*).

Non tantum ergo ex labore manuum, ſed etiam ex oblationibus eorum, qui Monaſterium ingreſſi ſua Monaſterio obtulerunt, Monachi vivebant.

XI. Nec Ingredientes dumtaxat in ſuſtentationem eorum, qui pauperes e ſæculo ad Monaſteria divertebant; de ſuis rebus offerebant; ſed vel præcipue ipſi Fideles laici Monaſteria ex bonis ſuis fundantes, vel fundata dotantes.

Sanctus Auguſtinus explicans *Pſalmum* 103. dicit per *Cedros Libani* poſſe intelligi nobiles ſæculi, excelſi genere, opibus, & honoribus: per *Paſſeres* vero, minutos & parvos, aut humiles hujus ſæculi, id eſt, ait; *ſunt quidam ſervi Dei audientes in Evangelio, dimitte omnia tua, vel, vende omnia tua, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælis, & veni, & ſequere me*.

Quomodo hi pauperes tanquam Paſſeres nidificent in Cedris Libani, ſubjicit: Etenim & Cedri Libani, *nobiles, & divites, & excelſi hujus ſæculi; quoniam cum timore audiunt*, Beatus qui intelligit ſuper egenum, & pauperem, *attendunt res ſuas, villas ſuas, & omnes ſuperfluas copias, quibus videntur excelſi, &* præbent illas ſervis Dei; *dant agros, dant hortos, ædificant Eccleſias*, Monaſteria, *colligunt Paſſeres, ut in Cedris Libani nidificent Paſſeres: Ergo* ſatiantur *Cedris Libani, quas plantavit Dominus, & illic Paſſeres nidificabunt. Attendite totam terram ſi non ita eſt*.

XII. Quanta fundorum ac divitiarum copia, tum per oblationes ingredientium, atque effuſam fundatorum, aliorumque fidelium liberalitatem ad Monaſteria ſenſim devoluta fuerit, notius eſt, quam probari debeat: in tantum, ut ſæculo IX. legamus, Abbatias plures ad eas divitias perveniſſe, ut etiam ipſis Regibus dona annua, & *militiam* ſuppeditare deberent; uti videre eſt apud Labbeum *tom. 7. Conciliorum generalium col.* 1513. ubi refertur Conſtitutio Ludovici Pii edita circa annum 817. ſeu notitia de Monaſteriis, „ quæ in Regno, vel Imperio ſuo *dona*, & *militiam* facere poſſunt, quæ ſola dona ſine militia, quæ vero nec dona, nec militiam, ſed ſolas orationes pro ſalute Imperatoris, vel filiorum „ ejus, & ſtabilitate Imperii.

XIII. Quæ fuerit ſæculo XI. Laicorum in Monachos liberalitas, & ad fundanda dotandaque Monaſteria propenſio, ex iis ſolis, quæ ſub initio Ordinis Ciſtercienſis acta ſunt, colligi poteſt.

Vix enim primum hujus Ordinis Monaſterium, ſcilicet Moliſmenſe, fundatum erat a S. Roberto Ordinis hujus Auctore, quin ex eo Monaſterio Religioſi a Principibus in vicinia, ad nova in eorum fundis conſtituenda Cœnobia petiti ſint. Quin & adhuc vivente Moliſmi primo Fundatore S. Roberto, ad tantas divitias aſcendit, ut brevi ſancta Moliſmi initia collapſa ſint, & ex nimia temporalium felicitate, & abundantia remiſſior facta diſciplina, tanta paulatim eam remiſſionem ſubſequente morum corruptela, ut quantumcumque S. Robertus exemplo, & monitis anniteretur, revocari Monachi non poſſent ad priſtinam integritatem. Vide Papebrochium in commentario prævio ad vitam S. Roberti 29. Aprilis §. 1. *n.* 7.

XIV. Quin & unius ſæculi ſpatio Ordo ille tanta divitiarum affluentia auctus fuit; atque in illa affluentia a priſtina vitæ ſanctitate, & diſciplinæ Monaſticæ integritate adeo decidit, ut de illo hæc ſæculo XII. ſcribat Alexander III. „ Recolentes qualiter hæc „ plantatio ſancta, hæc vitis fructifera, hæc denique vinea Domi„ni Sabaoth, ſub primis Ordinis patribus pullulavit, & palmites „ longe lateque producens ad mortifera circumquaque venena pellenda protulit flores, & odores effudit; pervigili cuſtodia cuſtodiatis eorum in omnibus inhærere veſtigiis, per quos, cooperante Domino, in deſerto hujus mundi flos hujuſcemodi plantatus eſt honeſtatis. Hi enim Monaſticæ frugalitatis contentiſſimi, optimum ponentes in paupertate principium, totius ſufficientiæ aſſecuti ſunt complementum, Eccleſiæ cari, Epiſcopis, & Prælatis accepti, atque in conſpectu Regum ac Principum fama, & merito glorioſi. Nunc autem, quod dolentes dicimus, & ſi non ab omnibus, neque in omnibus, a pleriſque tamen, & in pluribus ab illa ſancta inſtitutione dicitur declinatum, in tantum, ut aliqui ex vobis primæ inſtitutionis obliti penitus, vel ignorantes contra Ordinis veſtri Regulam, villas, molendina, Eccleſias, & altaria poſſident, fidelitates (*b*), & dominia ſuſcipiunt, juſtitiarios, & tributarios tenent, & omne ſtudium adhibent, ut termini eorum dilatentur in terris, quorum converſatio debet eſſe in cælis. Læditur hinc Ordo penitus, & vitiatur (nec eſt mutatio dexteræ excelſi), quin immo potius de dextera tranſeunt in ſiniſtram; qui cum, relicto ſæculo, ſub paupertatis habitu Deo militare decreverunt, in negotiis denuo ſæcularibus implicantur. Inde eſt, quod vobis ab iis, qui foris ſunt, contentiones, & litigia ſuſcitantur, & Abbatibus in cauſis forenſibus occupatis, plurimum in commiſſis domibus & tepor Ordinis, & diſſolutio naſcitur charitatis, maxime quia charitas in paupertate plus proficit, & cupiditatis dedignata conſortium, niſi illa reſtringatur, hæc tepeſcit. Ideo ſanctum, ac venerabile collegium veſtrum precibus, & monitis, quibus poſſumus, exhortamur; quatenus domus illæ, quæ a prima ſui origine in Ordine ipſo ſunt fundatæ, conſtitutis, & ordinatis terminis ſint contentæ; nec velint inordinate ad ea manus extendere, quæ ſine laboribus, & periculis multis, & demum ſine criminibus, & magna confuſione „ non poterunt retinere „. *Cap. 3. tit. de Statu Monach.*

XV. Cum vero continuo magis ad Monaſteria, aliaque corpora Eccleſiaſtica, bona devolverentur; idque non ſine gravamine Principum, & Laicorum: eo quod bona ſic ad corpora illa devoluta eximerentur a variis oneribus, quibus Reſpublica ſublevari, & Principis ærarium conflari debet; tandem Principes huic ad corpora Eccleſiaſtica bonorum devotioni modum ponere debuerunt.

Et quidem Principes noſtri edixerunt, ne res *immobiles* cujuſcumque naturæ & conditionis in Monaſteria, Capitula, aliaque Corpora, quæ vulgo *manuſmortuæ* dicuntur, quovis titulo transferri poſſent.

XVI. „ Primum in Belgio Edictum prohibitorium, ait Antonius „ Anſelmo in ſuo Triboniano Belgico *cap.* 50. §. 6. (quod ad ma„nus mea pervenit) eſt Guidonis Comitis Flandriæ de anno 1293. „ Verum illud promulgatum pro Flandris ſolis, & non pro Bra„bantis „. Hæc ille; qui §. 7. dicit, „ primo Religioſis, & Mo„naſteriis bona ſtabilia in Brabantia acquirere vetitum eſt in Ta„bulis Ducis Joannis de anno 1312. *art.* 12. „ Extat *Vol.* 1. Edictorum Brabantiæ *Lib.* 2. *tit.* 1. *cap.* 1. Loquiturque generaliter de perſonis Eccleſiaſticis.

XVII. Huic prohibitioni acceſſit deinde Conſtitutio Philippi Pulchri die 20. *Sept.* 1301. extans in citato volumine Edictorum Lib. 2. *tit.* 3. *cap.* 4. vetaturque Eccleſiaſticis Brabantinis titulo emptionis acquirere bona immobilia ſita in Brabantia, niſi ſub conditione, quod venditor aut ejus hæredes ea ſemper poterunt redimere.

XVIII. Cum vero, uti loco citato §. 8. notat Anſelmo, hæc Conſtitutio uſu recepta non eſſet, nova prohibitio de non acquirendo Eccleſiaſticis facta eſt *art.* 14. in additione novi Introitus Caroli V. 26. Apr. 1515. extatque in dicto volumine *Lib.* 2. *tit.* 1. *cap.* 17. quo cavetur, nulla bona ſeu allodialia, ſeu feudalia, ſeu emphyteuticaria, vel cenſualia poſſe vendi, transferri, aut cedi quacumque ex cauſa, vel titulo in Monaſteria, Hoſpitalia, Capitula, Collegia, aut alias Manus-mortuas; niſi hujuſmodi translatio fieret de unanimi Principis, & Magiſtratus Metropolis Civitatis, ſub qua bona illa ſita ſunt, conſenſu.

XIX. Sed neque hæc Conſtitutio ſtatim ſuum habuit effectum. Nam Abbates ſive Status Eccleſiaſticus Ordinum Brabantiæ, Libello ſupplice expoſuerunt Conſilio Brabantiæ, dictam Conſtitutionem a Civitatibus Brabantinis ſubreptitie, ipſis inauditis, fuiſſe extortam; ſuper quo libello ordinatum fuit, ut partes hinc inde ſummarie coram Commiſſariis audirentur; ac interim executio iſtius Conſtitutionis eſſet in ſuſpenſo, 26. April. 1516. Habentur litteræ in allegato volumine Edictorum. *Lib.* 1. *tit.* 4. *cap.* 2.

XX. Verum cum Abbates & Prælati eorumque Mandatarii cauſam non proſequerentur, tandem ad inſtantiam Fiſcalium ſuſpenſio ſublata fuit, prodiitque Conſtitutio Caroli V. per formam Edicti perpetui 19. Octobris 1520. relata in citato volumine Edictorum *lib.* 1. *tit.* 4. *cap.* 4. qua ſtatuitur, quod nemo quocumque titulo, prætextu, vel colore, neque quacumque de cauſa, ratione, aut occaſione, poterit quamcumque rem immobilem ſitam in Brabantia vendere, aut quocumque modo alienare in uſum, aut favorem alicujus Monaſterii, Eccleſiæ, Collegii, Conventus, Hoſpitalis, vel perſonarum Eccleſiaſticarum ſeu in *Manus-mortuas*, ſine expreſſo conſenſu Principis, Vaſallorum, & Magiſtratus civitatis Metropolis, ſub cujus diſtrictu bona erunt ſita: quodque nulli Prætores, Viri Feudales, Scabini (*c*), Magiſtratus, aut alii Judices, & Officiales intervenient, aut patientur hujuſmodi venditiones, ceſſiones, vel permutationes in *Manus-mortuas* fieri; neque dicta corpora Eccleſiaſtica in bona illa inhæredari.

Declarans inſuper omnem hujuſmodi translationem bonorum immobilium in dictas *Manus-mortuas*, nullam & ſine effectu.

Denique decernit, ut nulla bona immobilia per particularem, & generalem ſucceſſionem, vel teſtamentum, ordinationem, donationem, vel ab inteſtato, devolvantur vel cedant, quibuſcumque Monaſte-

(*a*) Hanc Epiſtolam nuncupant Sancti Auguſtini Regulam; quicumque viri Regulares, & Moniales Auguſtinum, ut ſui Ordinis, vel Parentem, vel Patronum agnoſcunt.

(*b*) Fidelitates, *des Sermens de fidelité*.

(*c*) Scabini, *Echevins, ou Aſſeſſeurs du Preteur ou du Bourg. Maitre*.

naſteriis, Collegiis, Capitulis, vel aliis Manibus mortuis, declarans quidquid in contrarium forſan ſtatueretur a quocumque, & quacumque ex cauſa, nullum ac nullius effectus; utque perpetuum tamquam nullum reputetur, & habeatur.

XXI. In narrativa ipſius Conſtitutionis declarat, ſe ad hanc Conſtitutionem edendam impulſum fuiſſe, quod expendiſſet, tantam jam bonorum tam feudalium, quam allodialium, & aliorum, copiam penes corpora Eccleſiaſtica poſſideri, ut ex illis ſe honeſte, ac ſufficienter intertinere poſſint. Attenta quoque magna Eccleſiarum, Monaſteriorum, Hoſpitalium, Conventuum, Cappellaniarum, & fundationum multitudine, per quam ſuos ſubditos, & Vaſſallos multum gravari aſſerit.

Neque ergo in odium Eccleſiaſticæ immunitatis, aut libertatis hæc conſtituit Carolus V, aliique ante ipſum Principes noſtri; ſed ne cives, & incolæ ſuis facultatibus exhaurirentur.

XXII. De hac Carolina Conſtitutione ita loquitur Tuldenus noſter in Codice *Tit. de Sacroſanctis Eccleſiis num.* 4. „ Vetuit Edi- „ cto ſuo Carolus V. bona Immobilia Eccleſiis, aliiſque piis locis „ ultra acquiri abſque conſenſu Principis. Quod providentiſſimus „ Imperator neque ſine magna ratione, neque ſine exemplo conſti- „ tuit. Idem enim olim Imperator Nicephorus Phocas edixerat, „ Zonar. *Tom.* 2. *Annal.* aliique Chriſtiani Imperatores *lib.* 20. & „ 27. *C. Theod. de Epiſcopis, & Cleric.* etiam D. Hieronymo lau- „ dante *lib.* 2. *ep.* 12. *Non de lege*, inquit, *conqueror, ſed de cau-* „ *ſa, quia hanc legem meruimus*. Namque in ſacri Officii reveren- „ tiam congeſtæ Majorum pietate opus pene cauſam reverentiæ „ imminuerant, quorumdam (ante ſalubrem Concilii Tridentini „ medelam) „ faſtu, luxu, delidia. Nam, ut ait Salvianus *lib.* 2. „ *ad Eccleſ. Cathol. Nimia profuſione opum non ſuffulcitur Religio*, „ *ſed evertitur*.

XXIII. Pro intellectu hujus Carolinæ qua hodie utimur, notandum, *manum-mortuam* in hac materia appellari, *Eccleſiam, civitatem, Collegium* (*ait Pecquius Tractatu De amortizatione* cap. 2.) *ſive illud quodcumque Corpus, vel Eccleſiaſticum, vel ſæculare, quod bonorum capax eſt. Ideo vero* manus-mortua *hujuſmodi Corpus appellatur, quod quemadmodum, ait Pecquius morientis hominis manus, id quod comprehendit, firmiſſime concluſum tenet, neque facile remittit: ſic etiam, quidquid Eccleſia ſeu Corpus iſtiuſmodi ſemel acquirit, & in manum, hoc eſt, poteſtatem ſuam ſemel accipit, non niſi magna cum difficultate, & ſolemnitate in commune hominum commercium deinde remittit, ſed accumulando conſervat*.

XXIV. Ut ergo aliquid cenſeatur relictum *manui-mortuæ*, debet illud eſſe relictum *Corpori* ut *Corpori*: nam ſi ſingulis de Corpore ſit relictum, non cenſetur relictum *manui-mortuæ*.

Hoc ex capite, ſi quis pauperes certæ urbis vel Parochiæ inſtituit hæredes, vel cognationi ſuæ annua cibaria reliquerit in ſumptus ſtudiorum, inſtituta fundatione in Collegio Academico, defendi probabiliter poteſt (ait Stockmannius *Deciſ. Brabantina* 4.) non *manum-mortuam*, ſeu Corpus aliquod, vel Collegium eſſe vocatum, ſed ſingulas perſonas eſſe vocatas certo ordine, inter quæ multum intereſſe oſtendit *L. Cum Senatus* 20. *ff. de rebus dubiis*, in verbis: *Niſi ſingulis legetur, hi enim non quaſi Collegium, ſed quaſi certi homines admittentur ad legatum*. Hæc Stockmannius, qui & addit: „ Unde & res immobiles ſic relinqui poſſe non im- „ probabiliter audivi ſuſtineri in lite quapiam (*a*).

XXV. Amortizatio juxta hodiernum loquendi uſum nihil aliud eſt, quam indulgentia, diſpenſatio, & conceſſio facta iis, quos *manus-mortuas* vocamus, bona immobilia acquirendi, & poſſidendi.

XXVI. Hanc hodie in Gallia ſolus Rex indulget; uti teſtatur Paponius in ſuis Arreſtis *Lib.* 1. *tit.* 14. *Arreſto* 1. In his Regionibus Carolus V. in ſua Conſtitutione cavit, Amortizationem non concedendam, niſi de expreſſo, unanimi, & communi aſſenſu ipſius Principis, & Magiſtratus urbis Metropoliticæ, ſub qua bona amortizanda ſita ſunt.

XXVII. In Concordatis inter Carolum V. & Epiſcopum Leodienſem initis 10. Mart. 1541. *tit.* 3. *num.* 1. dicitur: „ Illa bona *tan-* „ *tum* cenſeri debent *amortizata*, quæ a juriſdictione ſæculari per „ Principem ſunt exempta, litteris deſuper rite expeditis, vel quæ „ a 70. aut 80. annis tamquam amortizata per Eccleſiam poſſeſſa „ ſunt.

XXVIII. *Diploma Amortizationis* (*ait Anſelmo in ſuo Triboniano Belgico* cap. 87. §. 2.) *vix negari ſolet, quando Principi, cæteriſque conſtat, Paſtoribus, ſeu Monaſteriis non eſſe proviſum de competentia*.

XXIX. *Quia vero* (*pergit Anſelmo*) *per hujuſmodi conceſſionem Regi, vel Dominis loci damnum infertur propter laudimia* (*b*), *& publicationes, ſeu confiſcationes, & per eas bona immobilia ſubducuntur e poteſtate ſæculari. adeoque impoſitionibus gravari non poſſunt, ſicut cætera bona in manibus Laicorum exiſtentia: hinc pro obtinendo jure morticinii* (*c*) *ſolent ſupplicantes Regi pro jure confiſcationis offerre cenſum aliquem irredimibilem, & cum Domino loci ratione laudimiorum componere, & denique bona amortizanda ſubjicere, & obnoxia reddere impoſitionibus, talliis, contributionibus, precariis aliiſque oneribus, perinde ac ſi eſſent in poteſtate ſæculari. Hoc modo ceſſant incommoda, ſeu rationes, ob quas prohibitum eſt Eccleſiaſticis, & Monaſteriis acquirere*.

Si quis plura ſcire deſideret de hac Amortizationis materia, conſulat Pecquium in tractatu *de Amortizatione bonorum*; & Zypæum in Jure novo tit. *de foro competenti*, & alios ab illis citato.

CAPUT IV.

De Amortizatione iterum diſſeritur.

1 *Inquiritur origo Amortizationis.*
2 *Quid Reges Galli, & Hiſpani hac de re ſanxerint?*
3 *Diſſidium hac de re inter Sedem Apoſtolicam & Rempub. Venetam.*
4 *Hanc interdicto ſubjecit Paulus V.*
5 *Cauſa Reipublicæ a Paulo Veneto propugnatur.*
6 *Probatur quod Reſpublica in ſua lege de rebus Eccleſiæ non diſpoſuerit.*
7 *Juramentum in alienatione bonorum immobilium.*

☞ I. CApitis præced. num. 26. dictum eſt acquiſitionem bonorum immobilium fieri non poſſe a Communitatibus, quæ *Manus-mortuæ* nuncupantur, niſi principis conſenſus acceſſerit: *Neceſſarius ille fuit ex quo ſub finem ſecundæ ſtirpis Regum Francorum adventitia feudorum jura in mutationibus introduci cœperunt*, Ait D. Ducange Dict. verbo Admortizatio: *Nam ante ea tempora fundos libere acquirebant Eccleſiæ, acceptis tantum a Regibus litteris* Emmunitatis, *ſoluto cenſu annuo, redditiſque Domino feudali debitis ſervitiis pro quibuſcumque poſſeſſionibus ſuis obnoxiis, præter manſum integrum, qui ab omni redhibitione immunis erat:* ſancitum eſt *inquit Carolus Magnus, ut* uniquique Eccleſiæ unus manſus integer abſque ullo ſervitio attribuatur.

Manſus Eccleſiaſticus dicitur ea agri portio, quæ ipſi Eccleſiæ in dotem aſſignari ſolebat, vel presbytero Eccleſiæ deſervienti cum aliquot mancipiis; quæ quidem portio ab omnibus oneribus immunis erat. Quo præciſe tempore quodlibet Eccleſiæ bonum *immobile* fuerit *amortizationi* obnoxium, aſſignari non poteſt.

☞ II. Galli, & Hiſpani Reges diverſis temporibus prohibuerunt, ne bona *immobilia* transferrentur in Monaſteria, aliaque corpora Eccleſiaſtica, ſive, ut vocant *manus-mortuas*, niſi obtentis litteris amortizationis.

Non deſunt, qui auſu temerario ſcribere, & docere tentarunt Principes ſæculares ſimilem legem ferendo ſuam excedere poteſtatem, eamque legem tamquam immunitati, & libertati Eccleſiaſticæ contrariam omnino eſſe reprobandam.

III. Et quidem legitur, quod cum Reſpublica Veneta ſub initium decimi ſeptimi ſæculi ſimilem legem edidiſſet, eam Paulus V. declaraverit per ſpecialem Bullam, ut Eccleſiæ libertati, & immunitati contrariam, atque per Rempublicam revocari mandaverit.

IV. Cum vero Reſpublica mandato Pontificis non parendum, editamque hanc legem nullatenus libertati, aut immunitati adverſam arbitraretur, immo eam conſervationi Reipublicæ plane neceſſariam; tandem idem Pontifex Rempublicam Eccleſiaſtico interdicto ſubjecit; cui interdicto tamquam ſubreptitie, vel obreptitie a Pontifice extorto nullatenus obtemperandum cenſuit Reſpublica, omnibuſque ſuis ſubditis tam laicis, quam Eccleſiaſticis ſeu ſæcularibus, ſeu regularibus vetuit ſub graviſſimis pœnis huic interdicto obtemperare, ſed illud voluit, ut nullum atque invalidum ab omnibus haberi, & ut tale publico edicto declaravit.

Hac occaſione plures ſingulares tractatus editi leguntur, quibus æquitas, & juſtitia hujus legis ſolidiſſime adſtruitur, & Principum auctoritas in ferenda ſimili lege vindicatur.

V. Plures ex his tractatibus inſerti leguntur tomo 3. Monarchiæ Imperii per Melchiorem Goldaſtum; atque inter alios doctiſſimus tractatus Pauli Veneti ſub hoc titulo: *Conſiderationes cenſurarum Pauli V. Pontificis contra Sereniſſimam Rempublicam Venetam*, ubi advertit, quod lex, quæ prohibet, ne quis laicorum *immobilia* ſua bona ad Eccleſiaſticos transferat, *nihil Eccleſiaſticis præcipiat, ſed laicis ſolummodo, & ſæcularibus legem imponat, & quam injuriam facere Princeps eo poteſt, dum ſubditis, ne cum hoc vel illo certo hominum genere contractus ineant, prohibet? In omnibus enim regnis uſitatiſſimum eſt, ut prohibeatur, ne omnis generis merces aut exportentur, aut etiam ſine diſcrimine inferantur, hoc itaque fiet in offenſionem exterorum? Non credo quemquam in hanc conſequentiam aſſenſurum; idque tanto magis, quando privati talem legem de ſuis ipſorum bonis ſtatuunt, & in contractibus has conditiones inſerunt, ne is, quicumque ipſis in ſocietate eſt, commodum ſuum Eccleſiis vendere, aut alio quovis modo ad eaſdem alienare poſſit. Quemadmodum etiam nonnulli, ut bona ab iis parta inter ſuos maneant, in teſtamentis præcavent, ne quid ad Eccleſias transferatur: & ita ſane omnes leges de fideicommiſſis libertati Eccleſiæ repugnarent, dum ſcilicet bona in Eccleſiis relinquere prohibent*.

VI. Poſt hæc probat, in hac lege Principem non diſponere de rebus Eccleſiæ, ſive ad Eccleſiam jam ſpectantibus, ſed de rebus ſuæ juriſdictioni plane ſubjectis, & eatenus ſibi propriis diſponere; ac propterea poſſe ſtatuere, ne ad Eccleſiaſticos, ſive *manus-mortuas* bona illa transferantur; præſertim, quod per eam translationem quodammodo ejus juriſdictioni ſubtrahantur, nec jura Principis ſalva & integra eſſe poſſint.

Quapropter ſicut privatus quiſque poteſt præcavere, ne ſua bona ad Eccleſiam transferantur citra violationem libertatis Eccleſiaſticæ, non dubium, quin idem liceat Principi, ſi ex ea translatione ſua jura inverti prævideat.

VII. Non obſtantibus iteratis, iiſque admodum rigoroſis Principum edictis, vetantibus omnem bonorum *immobilium* quocumque titulo alienationem, & translationem in corpora Eccleſiaſtica, ſive *manus-mortuas* nihilominus deprehenſum fuit, plurima hujuſmodi, ſuppoſitis aliorum privatorum hominum nominibus, in Monaſteria, aliaſque *manus-mortuas* cum non exiguo Reipublicæ detrimento transferri. Quare ad obviandum hiſce fraudibus, neceſſaria viſa eſt nova rurſus Principis ordinatio, quæ prodiit 3. Decembris anni 1638. relata Parte 1. Edict. Brab. *lib.* 1. *tit.* 4. *cap.* 9. qua inter cætera ad præveniendas fraudes, per quas nonnulli nomen ſuum ſupponebant

bant

(*a*) Hoc Legatum exiſtimatur [factum] Manui-mortuæ, quia addicitur Collegio, quod eſt Communitas.

(*b*) Laudimium dicitur præmium, quod præſtatur pro renovatione Emphyteutica. *In Long. legib. lib.* 4. *tod.*

(*c*) Morticinii nomine intelligitur Tributum, quod Dominus poſt ſui Vaſſalli mortem exigebat ab hæredibus defuncti.

Digitized by Google

bant in alienatione bonorum immobilium, quaſi in ipſos bona illa immobilia transferrentur, cum tamen revera hæc alienatio eſſet in commodum *manus-mortuæ*, injungitur tam venditoribus, quam emptoribus dictorum bonorum immobilium, ut in venditione & emptione, eorumque inhæredatione declarent ſub *juramento* hanc alienationem non fieri *directe*, ſeu *indirecte* in commodum alicujus *manus-mortuæ*: utque in ipſa acta inhæredationis fiat expreſſa mentio factæ hujus declarationis.

Dolendum ſane, quod Eccleſiaſticorum, & Religioſorum quorumdam nimia aviditas copulandi agrum agro, Principes coegerit, ſubditis ſuis ſimile juramentum imponere, eos periculo perjurii ſæpius exponendo; ita ut hic merito applicaretur, quod occaſione ſimilis legis ſuo tempore dixit ſanctus Ambroſius; *legem non reprehendo, ſed doleo, quod talem legem meriti fuerimus* (a).

CAPUT V.

Qui Ordines *Mendicantes*, & eorum ſpecialis paupertas; ac quæ Religioſa *Mendicitas*?

1 *Qui Religioſi dicantur* Mendicantes?
2 *Ordines* Mendicantes *olim reditus habere non poterant.*
3 *Aliqui ſunt Mendicantes ex* Regula, *alii ex* Conſtitutionibus.
4 *Soli Franciſcani ſunt Mendicantes ex* Regula.
5 *Merito S. Franciſcus dicitur primus* Mendicantium *auctor.*
6 *Ordo S. Dominici in prima ſua fundatione reditus in communi poſſedit.*
7 *Similiter Ordo Eremitarum S. Auguſtini.*
8 *Ordo Carmelitarum dici non poteſt Mendicantium ex* Regula.
9 *Tempore editi libri Decretalium non videntur Ordines Eremitarum S. Auguſtini, & Carmelitarum fuiſſe Ordines* Mendicantes.
10 *Hi Ordines videntur ſenſim Ordinibus* Mendicantibus *fuiſſe annumerati.*
11 *Circa medium ſæculi* XIII. *videtur Ordo Carmelitarum Ordinum Mendicantium inſtitutum cœpiſſe arripere.*
12 *Similiter circa idem tempus Ordo Eremitarum S. Auguſtini eam vitæ normam cœpit imitari.*
13 *Ex Decreto Concilii Lugdunenſis ſub finem ſæculi* XIII. *conſtat hos Ordines necdum tamquam Ordines Mendicantes fuiſſe* approbatos.
14 *Decretum Concilii Lugdunenſis mutilatum tempore Bonifacii VIII.*
15 *Ex illa mutilatione colligitur Ordines illos tunc fuiſſe tamquam* Mendicantes *probatos.*
16 *Ordo Minimorum Ordinibus Mendicantibus annumeratus.*
17 *Ordo Societatis Jeſu declaratur eſſe* vere *de Ordinibus Mendicantibus, & quo titulo?*
18 *Similiter Ordo Diſcalceatorum Ordo Mendicantium declaratur.*
19 *Ordines Mendicantes olim renuntiarunt poſſeſſioni bonorum etiam* in communi.
20 *Creditum fuit hanc paupertatem Ordinibus illis maxime convenire, & quare?*
21 *Experientia poſtmodum docuit, quod, multiplicato Religioſorum, & Monaſteriorum numero, difficile eſſet ſine multis incommodis hanc paupertatem ſervare.*
22 *Imbecilliores, & imperfecti difficulter moleſtias ex hac paupertate provenientes ſuſtinere poſſunt.*
23 *Hi ut moleſtias, & incommoda evadant, pro vitæ ſubſidiis ad media inordinata recurrere cœperunt.*
24 *Id evincitur ex Epiſtolis S. Bonaventuræ.*
25 *Plures Ordines Mendicantes cœperunt etiam ante Concilium Tridentinum reditus in* communi *poſſidere.*
26 *Synodus Tridentina id omnibus conceſſit, exceptis Minoribus de Obſervantia, & Capucinis.*
27 *Synodus non vult plures recipi, quam ex reditibus Monaſterii, & conſuetis eleemoſynis ſuſtentari poſſunt.*
28 *Cur Minores de Obſervantia, & Capucini in Decreto Tridentino excepti?*
29 *Quid in publicatione Concilii Tridentini in Belgio circa prædictum Decretum fuerit notatum?*
30 *Licet Ordinibus Mendicantibus conceſſum ſit poſſidere reditus in* communi, *non tamen deſierunt dici* Mendicantes *a* Mendicitate.
31 *Quod S. Franciſcus de Mendicitate dixit, id merito pro norma Religioſæ Mendicitatis accipitur.*
32 *S. Franciſcus noluit, ut Fratres mendicarent, niſi deficientibus aliunde vitæ ſubſidiis.*
33 *Ut Fratres a ſollicitudine anxia vitæ neceſſariis acquirendis liberaret, voluit, ut non erubeſcerent in neceſſitate eleemoſynas* oſtiatim *petere.*
34 *Petere aut accipere eleemoſynas extra neceſſitatem, & ultra neceſſitatem, ſpeciem* furti *reputavit S. Franciſcus.*
35 *S. Franciſcus tantum voluit Fratres mendicare, dum ex labore manuum vivere non poſſunt.*
36 *Nicolaus III. declaravit a labore manuum exemptos, qui ſtudiis aut Eccleſiaſticis miniſteriis obeundis vacant.*
37 *S. Thomas docet tribus titulis Religioſos poſſe ex eleemoſynis vivere.*
38 *Hodie pene ſolo titulo miniſterii populo impenſi Religioſi ad eleemoſynas petendas admittuntur.*
39 *Sine conſenſu civilis Magiſtratus ægre hic admittitur collectio eleemoſynarum.*
40 *Viventes eleemoſynis debent tanquam pauperes* paucis *eſſe contenti.*
41 *Non debent Ordines otioſis, & non laborantibus gravari.*
42 *Cavere debent in eleemoſynarum collectione ſpeciem avaritiæ, & turpis quæſtus.*
43 *Sollicite cavere debent vitia, & abuſus* Quæſtorum.

I. HI dicuntur Mendicantes (ait Gloſſographus ad *Cap. Un. De Exceſſibus Prælat. in VI.* „ in verbo, *Mendicantes*) quibus „ victum tribuit incerta mendicitas, & qui reditus aut poſſeſſiones „ ex Regula, vel Conſtitutionibus habere non poſſunt ”. Quæ definitio accepta ex *Cap. Unico* §. *Confirmatos De Religioſis Domibus in VI.* in quo dicitur, Ordines aliquos per Sedem Apoſtolicam confirmatos, & poſt Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. inſtitutos, „ quibus ad congruam ſubſtentationem reditus, aut poſ„ ſeſſiones habere profeſſio, ſive Regula quælibet interdicunt, ſed „ per *quæſtum publicum* tribuere victum ſolet *incerta mendicitas*.

II. Si igitur jus commune inſpiciamus, Religioſi, quos *Mendicantes* dicimus, nec *in communi* reditus, aut poſſeſſiones ad congruam ſuſtentationem habere poſſunt, victumque tanquam pauperes ex eleemoſynis, etiam ſi opus fuerit, nec ultro offerantur, *oſtiatim* emendicatis accipere debent.

III. Duo vero, ut ex allegatis intelligitur, ſunt hujuſmodi Ordinum Mendicantium genera. Alii enim ſunt tales ex *Regula*, alii vero ex *Conſtitutionibus* ipſi Regulæ, quam profitentur, poſtmodum adjectis.

IV. Prioris generis ſunt ſoli Franciſcani: quorum Regula a S. Franciſco dictata, & ab Honorio III. probata in Conſtitutione, quæ incipit, *Solet annuere* 5. *in Bull. Roman. cap.* 6. hæc habet: „ Fratres *nihil* ſibi *approprient*, nec domum, nec locum, nec ali„ quam rem, ſed tanquam peregrini, & advenæ in hoc ſæculo, in „ paupertate, & humilitate Domino famulantes, *vadant pro elee„ moſyna* confidenter. Nec oportet eos verecundari, quia Domi„ nus pro nobis ſe fecit pauperem in hoc mundo. Hæc eſt illa cel„ ſitudo altiſſimæ paupertatis, quæ vos cariſſimos fratres meos, „ hæredes & reges regni cælorum inſtituit, pauperes rebus fecit, „ virtutibus ſublimavit. Hæc ſit portio vera, quæ perducit in ter„ ram viventium, cui, dilectiſſimi Fratres, totaliter inhærentes, „ nihil aliud pro nomine Domini noſtri in perpetuum ſub cælo ha„ bere velitis.

Et rurſus in ſuo Teſtamento, quod in Bullario Romano ipſi Conſtitutioni Pontificiæ ſubjicitur, de hac paupertatis profeſſione ita loquitur: „ Et ego manibus meis laborabam, & volo laborare, & „ omnes alii fratres mei firmiter volo, quod laborent de labo„ ritio, quod pertinet ad honeſtatem. Et qui neſciunt, di„ ſcant, non propter cupiditatem accipiendi pretium laboris, „ ſed propter bonum exemplum, & ad repellendam otioſitatem. Et „ *quando non daretur nobis pretium laboris, recurramus ad menſam „ Domini, petendo eleemoſynas oſtiatim.*

V. Nullæ aliæ Monachorum Regulæ hujus abdicationis redituum, ac poſſeſſionum etiam in *communi*, aut *mendicitatis* uſpiam meminere: ut merito S. Franciſcus primum hujus inſtituti fundamentum poſuiſſe dicatur; atque primus Ordinum Mendicantium Fundator eo titulo jure merito dici queat.

Tametſi enim aliorum Ordinum, qui hodie Mendicantes dicuntur, inſtitutio, Ordinem S. Franciſci præceſſiſſe potuerit, nonniſi tamen poſt inſtitutum Ordinem S. Franciſci, atque ab eo exaratam hanc Regulam, hoc vivendi inſtitutum acceperunt: ac propterea Mendicantes non *ex Regula*, ſed ex *Conſtitutionibus* dicuntur.

VI. Et quidem Dominicani Regulam S. Auguſtini a ſuo Fundatore acceperunt; nec aliam hucuſque receperunt, quæ de hac abdicatione redituum, aut mendicitate loquatur.

Unde & Ordinem Dominicanorum in ſuo exordio reditus, ac fundos quin & decimas, & Eccleſias cum ſuis proventibus *in communi* poſſediſſe, evidens eſt ex Bulla Honorii III hujus Ordinis confirmatoria, quæ incipit: *Religioſam vitam*. Quinimmo nonniſi quadriennio poſt Ordinis confirmationem in generali Conventu Bononiæ coacto, a Beato Dominico, aliiſque Ordinis Fratribus omnium bonorum abdicatio facta eſt, & ne in poſterum habere liceat, Conſtitutione edita ſanxerunt; atque tunc ex eleemoſynis, etiam *Mendicato* acquirendis, vivere cœperunt; idque ad exemplum, & imitationem, ut dicitur, S. Franciſci.

VII. Similiter Eremitas S. Auguſtini eamdem cum Dominicanis Regulam S. Auguſtini profitentes nequaquam Mendicantes *ex Regula* dici poſſe, compertum eſt.

VIII. Nec Ordo Montis Carmeli, ſive Carmelitarum talis dici poteſt. Regula enim S. Baſilii, ſive Regula Albertina Regulæ Baſilianæ conformis, quam hi primitus acceperunt, & nunc profitentur, redituum & bonorum immobilium *in communi* poſſeſſionem non prohibet: Immo ex ipſa Regula Albertina *cap.* 7. ſat conſtat, Fratres Montis-Carmeli primitus bona *in communi* poſſediſſe.

IX. Quo vero tempore hi duo Ordines, nimirum Eremitarum S. Auguſtini, & Carmelitarum, fuerint Ordinibus Mendicantibus annumerati, & tanquam tales a Romanis Pontificibus recogniti ac probati, non ſatis conſtat.

Illud ſat conſtare videtur, tempore Gregorii IX. neutrum illorum Ordinum *Mendicantibus* fuiſſe annumeratum: quia uti obſervat Azorius *Inſtitutionum Moralium part.* 1. *Lib.* 12. *cap.* 23. in toto libro Decretalium juſſu hujus Pontificis collecto, ſolummodo referuntur duo Ordines Mendicantes, *Prædicatorum* ſcilicet, & *Minorum*.

X. Veriſimile eſt, hos Ordines *ſenſim* & citra ullam ſpecialem, & expreſſam Pontificiam Conſtitutionem Ordinibus Mendicantibus fuiſſe annumeratos.

XI. Siquidem Innocentius IV. in Bulla, qua Regulam a S. Alberto Fratribus Eremitis de Monte-Carmelo traditam declaravit, & in aliquibus mitigavit, quæ incipit, *Quæ honorem* 6. in Bull. Rom. *cap.* 13. teſtatur, Fratres Ordinis illius *mendicare conſuevisse*: „ Ab „ eſu carnium abſtineatis, niſi pro infirmitatis, vel debilitatis re„ me-

(a) Ut poſſit innoteſcere hodierna Francorum Juriſprudentia, legatur Edictum, quod Rex noſter Ludovicus XV. dedit menſe Auguſto anno 1749. Refertur inter monumenta hujus voluminis ſub littera I.

Digitized by Google

„ medio ſumantur. Et quia, ait, oportet vos frequenter *mendicâ-* „ *re* itinerantes, ne ſitis hoſpitibus oneroſi, extra domos veſtras „ ſumere poteritis pulmenta cocta cum carnibus.

Plura in eadem Regulæ mitigatione contineri, quæ innuit, jam tum Carmelitas (qui primum more Eremitico vixerant, atque adhuc *Eremitæ de Monte-Carmelo* in Bulla Honorii III. Regulæ Albertinæ confirmatoria, dicebantur) ad vitam Cœnobiticam, atque ad normam aliorum Mendicantium cœpiſſe regulari; uti ex collatione Regulæ Albertinæ, quemadmodum in Bulla Honorii III. continetur, cum eadem Regula per Innocentium IV. mitigata, & mutata, facile videri poteſt.

XII. Alexander IV. immediatus Innocentii IV. ſucceſſor in Bulla, qua diverſas Eremitarum Congregationes, quarum quædam S. *Guilielmi*, quædam *S. Auguſtini* Ordinum, nonnullæ autem Fratris *Joannis Boni*; aliquæ vero *de Fabali*, aliæ vero *de Britinis* cenſebantur, inivit in unam Congregationem ſub denominatione *Fratrum Eremitarum S. Auguſtini*, ejuſque Regula, ac uniformis habitus delatione, ibidem §. 6. hæc habet: „ Vos univerſos, & ſucceſſores veſtros a baculis & ferulis deportandis, & quod non cogamini ad *recipiendas poſſeſſiones aliquas, vel habendas*, decernens „ perpetuo liberos, & exemptos ", Incipit Bulla, *Licet Eccleſiæ* 6. in Bull. Rom.

Refert inſuper Azorius Inſtitutionum Moralium *part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 24. ex S. Antonino, quod Innocentius IV. immediatus Prædeceſſor Alexandri IV. decreviſſet jam dictos Eremitas ſub variis nominibus & Ordinibus viventes in unum corpus redigere, ut more Prædicatorum, & Minorum *cibo mendicato* viverent, ad populum conciones haberent, pœnitentium confeſſiones exciperent, & cæteras functiones Eccleſiæ obirent; ſed cum morte præventus perficere non potuerit, Alexander IV. ejus ſucceſſor perfecit.

Ex his non obſcurum eſt, circa hoc tempus, ſcilicet ſub medium ſæculi XIII. hos Ordines incepiſſe reditus, ac poſſeſſiones etiam in *communi* abdicare; atque ad exemplum Fratrum Minorum, & Prædicatorum ex *eleemoſynis* vivere; ac in cæteris quoque *Mendicantium* Inſtitutum arripere.

XIII. Hos tamen Ordines inter Ordines Mendicantes *ſpecialiter*, nec eo tempore fuiſſe relatos, neque pro talibus a Sede Apoſtolica recognitos, indicat Gregorius X. in Concilio Lugdunenſi an. 1274. celebrato; ubi Ordinum præcipue Mendicantium multiplicationem nimiam redarguens; ipſoſque Ordines Mendicantes poſt Concilium Lateranenſe ſubinductos, & S. A. approbationem necdum commeritos, cenſens ſupprimendos; atque una declarans, quod ad *Prædicatorum*, & *Minorum* Ordines (quos evidens ex eis utilitas Eccleſiæ univerſali proveniens perhibet *approbatos*) præſentem non patiatur Conſtitutionem extendi; de Eremitarum S. Auguſtini, & Carmelitarum Ordinibus ita loquitur „ Cæterum, *Carmelitarum*, & *E-* „ *remitarum* Ordines, quorum inſtitutio dictum Concilium generale „ præceſſit, in *ſuo ſtatu manere concedimus*, *donec* de ipſis aliter fue- „ rit ordinatum. Intendimus ſiquidem tam de *illis*, quam de reli- „ quis, etiam non Mendicantibus Ordinibus, prout animarum ſa- „ luti, & eorum ſtatui expedire viderimus, providere.

Ita habet Decretum a Gregorio X. in Concilio Lugdunenſi editum, extatque tomo XI. Conciliorum generalium *col.* 989. Ex quo non obſcurum eſt, Gregorium X. conceſſiſſe quidem, ut hi Ordines in *ſuo ſtatu*, prout tunc erant, permanerent, donec de ipſis aliter provideretur, ſed nequaquam *poſitive* probaſſe, aut poſitive *probatos* credidiſſe.

XIV. Scio quidem in *cap. unico* §. *Sane De Religioſis domibus in VI.* ubi hoc Decretum refertur, pro his verbis, in *ſuo ſtatu*, legi in *ſolido ſtatu*; ſed ſcio quoque jam pridem Gloſſographum ad citatum Capitulum verbo, *In ſolido*, notaſſe: *alias ſolito*. „ Et hoc, „ ait, detrahit Bonifacius (ſcilicet VIII. Sexti Decretalium Au- „ ctor) " de Concilio Gregorii: ſic enim dicebat littera, *in ſuo* „ *ſtatu* volumus permanere, donec de ipſis fuerit ordinatum: In- „ tendimus ſiquidem, &c. " prout ſupra ex Concilio relatum eſt. Subjungit deinde Gloſſographus: „ Et dicebatur, quod Gregorius „ nolebat aliquem de Mendicantibus dimittere, niſi Prædicatores, „ & Minores: De non Mendicantibus tres, Ciſtercienſem, Ordi- „ nem Nigrorum, & de Templariis, & Hoſpitalariis unum Ordi- „ nem facere ". Hæc Gloſſa.

XV. Interim ex illa textus mutatione, & mutilatione non obſcurum eſt advertere, tempore Bonifacii VIII. id eſt, ſub finem ſæculi XIII. aut initium XIV. Ordines Carmelitarum, & Eremitarum S. Auguſtini Ordinibus Mendicantibus fuiſſe *ſtabiliter* annumeratos, atque ut tales agnitos ac receptos: ideoque & ab eo tempore paſſim quatuor famoſi Ordines Mendicantium recenſiti fuere; ſcilicet, Prædicatorum, Minorum, Eremitarum S. Auguſtini, & Carmelitarum; de quibus loquens Synodus Colonienſis an. 1536. *part.* 4. *c.* 7. ait: „ Aliquot retro ſæculis in Eccleſiam recepti ſunt quatuor Mendi- „ cantium Fratrum Ordines, quo Parochorum in verbi miniſterio „ cooperarii forent.

XVI. His quatuor Ordinibus ſucceſſu temporis plures acceſſerunt, atque inter Ordines Mendicantes recenſiti. Ordinem S. Franciſci De Paula vulgo *Minimorum*, inter Ordines *Mendicantes* comprehendi ſpeciali Bulla declaravit Pius V. quæ incipit, *Apoſtolicæ Sedis*. 49. in Bull. Rom.

XVII. Idem Pontifex per Bullam, quæ incipit, *Dum indefeſſe*. 131. in Bull. Rom. Religionem Clericorum Regularium Societatis Jeſu, eſſe *vere de Ordinibus Mendicantibus* declaravit: „ Tum „ quia, ait, ipſa Societas *mendicans* exiſtit, quippe quæ ex ejus „ Inſtituto, & Conſtitutionibus a Sede Apoſtolica confirmatis, *bona* „ *ſtabilia poſſidere nequit*, ſed *incertis* eleemoſynis, fideliumque largitionibus, & ſubventionibus vivit; tum quia non minus, quam „ cæteri Mendicantes in *excolenda* vinea Domini aſſidue laborat.

XVIII. Carmelitarum Diſcalceatorum Ordinem eſſe unum e quatuor Ordinibus Mendicantibus, ſcilicet, Ordinem *Carmelitarum*, cujus Religioſi Regulam, ab Alberto Patriarcha Hieroſolymitano habitantibus in Monte-Carmelo traditam, & ab Innocentio IV. confirmatam, profitentur, & obſervant, declaratur in Bulla Clementis VIII. quæ incipit, *Romanum Pontificem* 101. in Bull. Rom.

XIX. Ex haſtenus dictis habemus, Ordines Mendicantes, partim ex Regula, uti S. Franciſci, partim ex Conſtitutionibus & conſuetudine, jam pridem renuntiaſſe reditibus, & poſſeſſionibus, non tantum in particulari, ſed etiam *in communi*; ita ut nec ipſa *Communitas* reditus, & poſſeſſiones, e quibus ſinguli ſuæ neceſſaria acciperent, habere poſſet.

XX. Hanc paupertatem Ordinibus ſive Religionibus Mendicantibus, quæ non tantum ad contemplandum, ſed etiam ad *contemplata* aliis tradendum ordinantur, magis convenire docuit S. Thomas 2. 2. *qu.* 187. *art.* 7. „ Quia, inquit, illis Religionibus, quæ „ ordinantur ad contemplata aliis tradenda, competit vitam habere maxime ab exterioribus ſollicitudinibus expeditam. Quod „ quidem fit dum *modica*, quæ ſunt *neceſſaria* vitæ, *congruo tem-* „ *pore procurata* conſervantur.

Non dubium, quin, ſi vitæ neceſſaria ſuo tempore ſubminiſtrarentur iis, qui ad contemplandum, ac contemplata per prædicationem aliis tradendum ſunt ordinati, ſine minore ſollicitudine, ac conſequenter ſine minore impedimento ſuis functionibus inſiſtere poſſent: *Nam, ut ait idem Doctor, poſſeſſiones communes multas ſollicitudines ingerunt de ipſis conſervandis, & cuſtodiendis, & excolendis.*

XXI. Verum vix Ordinibus hiſce exortis, & nonnihil multiplicatis, viſum fuit, quam difficile, quamque moleſtum ſit, tantum Religioſorum numerum Fidelium eleemoſynis ſuſtentari; adeo ut ex Matthæo Pariſienſi ad ann. 1258. in ſuo Monaſtico referat Dadinus Alteſerra *lib.* 1. *cap.* 11. „ Univerſitas inſuper Pariſiaca per „ Prædicatores, & Minores non mediocriter eſt perturbata; tot „ autem Ordines exorti ſunt, quod hi hos, & e converſo ſupplantant: *nec ſufficit*, ut conſuevit populus, eos *plebeſis eleemoſynis* „ ſuſtentare.

XXII. Inſuper altiſſima illa paupertas, quæ nec *in communi* reditus poſſeſſioneſque admittit; ſed jubet vitæ neceſſaria a Fidelium mera liberalitate, quaſi *mendicato* exſpectare, frequenter non exigua ſecum trahit incommoda ac moleſtias, quibus ferendis pene non ſufficiunt etiam illi, qui ad vitæ Monaſticæ perfectionem jam aliquatenus pervenerunt.

Unde S. Thomas in Opuſculo 15. *cap.* 16. expreſſe fatetur, quod expediat propter eos, qui non ſunt *ſummæ* perfectionis capaces, *communes* poſſeſſiones poſſideri.

Hinc plurimæ inordinationes, & ipſa quoque Regularis diſciplinæ collapſio tandem in multis Monaſteriis ſecutæ ſunt.

XXIII. Cum enim multiplicatis Ordinum Mendicantium Fratribus, cœpiſſent & imbecilliores minuſque perfecti inter ipſos reperiri, qui moleſtias & incommoda, ex ſumma illa, & utiliſſima paupertate provenientia, animo Chriſtiano ferre non poſſent; compertum fuit, quod multi, ut ſe a moleſtiis ac indigentiis eximerent, recurrerent ad media ab Inſtituto ſuo, & mente Patrum aliena, ac ipſius Religionis diſciplinam enervantia, immo quæ ipſi populo, ac Clero hos Ordines odioſos redderent.

XXIV. Et quod mirum, eodem ſæculo quo primum exorti fuerunt Mendicantes, ad Provinciales, & Cuſtodes ſui Ordinis ſcribit Seraphicus Doctor Bonaventura, tunc Ordinis Minorum Miniſter Generalis electus: „ Perquirenti mihi cauſas, cur ſplendor noſtri „ Ordinis quodammodo obſcuratur, Ordo exterius inficitur, & ni- „ tor conſcientiarum interius decœdatur, occurrit negotiorum mul- „ tiplicitas, qua pecunia noſtri Ordinis paupertati ſuper omnia „ inimica avide petitur, incaute recipitur, & incautius contrecta- „ tur. Occurrit quorumdam Fratrum otioſitas, quæ ſentina eſt „ omnium vitiorum; qua plurimi conſopiti, monſtruoſum quem- „ dam ſtatum inter contemplativam & activam eligentes, non „ tam carnaliter, quam crudeliter ſanguinem comedunt animarum. „ Occurrit evagatio plurimorum, qui propter ſolatium ſuorum „ corporum, gravando eos, per quos tranſeunt, non exempla poſt „ ſe relinquunt vitæ, ſed ſcandala potius animarum. Occurrit im- „ portuna petitio, qua omnes tranſeuntes per terras adeo abhor- „ rent Fratrum occurſum, ut eis timeant, quaſi prædonibus ob- „ viare. Occurrit ædificiorum conſtructio ſumptuoſa, & curioſa; „ quæ pacem Fratrum inquietat, amicos gravat, & hominum „ perverſis judiciis multipliciter nos exponit. Occurrit multipli- „ catio familiaritatum, quam Regula noſtra prohibet, ex qua ſuſ- „ piciones, infamationes, & ſcandala plurima oriuntur. Occurrit „ improvida commiſſio officiorum, qua Fratribus nondum uſque- „ quaque probatis, nec carne maceratis, nec ſpiritu roboratis im- „ ponuntur officia vix portanda. Occurrit etiam ſepulturarum, & „ teſtamentorum avida quædam invaſio, non ſine magna turbatio- „ ne Cleri, & maxime Sacerdotum.

Similia deploravit idem ſanctus Doctor in alia Epiſtola ad eoſdem Provinciales & Cuſtodes Ordinis ſui iterato data, & in Ordinis Annalibus, ac temporis illius hiſtoriis latius relata.

Neque alii Mendicantium Ordines ab iis incommodis immunes fuiſſe, eorum chronica & antiqua monumenta, & iis eliminandis oppoſita Statuta, abunde evincunt.

XXV. Prudentiores autem propius expendentes, aucto Religioſorum numero, nec non ipſius primo Religionis fervore, & Laicorum in eos affectu deferveſcente, difficulter poſſe ſine magnis incommodis, abſque communibus reditibus, & poſſeſſionibus Ordinem, ejuſque diſciplinam in ſua puritate ſtare, conſultius credidere, ut illi ſaltem Ordines, quibus non *ex Regula*, ſed ſolum *ex Conſtitutionibus* vetitum erat *in communi* reditus, & poſſeſſiones habere, ab his Conſtitutionibus nonnihil recederent; atque ad Regulam, quæ reditus, & poſſeſſiones *in communi* poſſidendas permittebat, redirent.

XXVI. Quod cum jam pluribus in Religionibus eſſet per licentiam Sedis Apoſtolicæ, vel Ordinis contrarias Conſtitutiones inductum, tandem Synod. Trid. probavit, „ concedendo omnibus Mo- „ naſteriis & Domibus, tam virorum, quam mulierum, & Mendi-

„ can-

Digitized by Google

„ cantium, exceptis Domibus Fratrum S. Franciſci *Capuccinorum*, & eorum, qui Minores *de Obſervantia* vocantur, etiam quibus ex Conſtitutionibus ſuis erat prohibitum, aut ex privilegio Apoſtolico non erat conceſſum, ut deinceps bona immobilia poſſidere liceat ". *Seſſ. 25. de Reformat. Regularium & Monial. cap. 3.* (*a*).

XXVII. Utque Synodus efficacius occurreret incommodis, quæ ex nimia Monaſteriorum egeſtate, & neceſſariorum ad vitæ ſuſtentationem carentia, nata ſunt oriri, eodem Decreto ſancivit: „ In prædictis autem Monaſteriis tam virorum, quam mulierum bona immobilia poſſidentibus, is tantum numerus conſtituatur, ac in poſterum conſervetur, qui vel ex reditibus propriis Monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſynis commode poſſit ſuſtentari.

XXVIII. Ab hoc Decreto circa poſſeſſionem bonorum immobilium excipi voluere *Capucini*, & *Minores de Obſervantia*, eo quod non tantum eorum Conſtitutiones, ſed ipſa S. Franciſci *Regula*, quam profitentur, hujuſmodi bonorum poſſeſſionem interdicat, eoſque ad altiſſimam illam paupertatem adſtringat.

XXIX. Circa Decretum Tridentinum bonorum immobilium poſſeſſionem Monaſteriis Ordinum Mendicantium permittens, prævie ad publicationem ipſius Concilii in Belgio, id notarunt Regia Conſilia, non aliter admitti poſſe, ut Monaſteria illa bona immobilia deinceps poſſideant, quam ſi ex *conſenſu Principis bona amortizentur*. Brabanti addiderunt, ſi id aliter accipiatur, fore contra articulos inaugurationis, ſeu læti Introitus ſuæ Provinciæ quibus cuſtodiendis Regia Majeſtas jurejurando adſtringitur. Ita refert Antonius Anſelmo in ſuo Triboniano Belgico *c.* 32. §. 43.

XXX. Quantumvis vero Monaſteriis Ordinum Mendicantium, exceptis Capucinis, & Minoribus de Obſervantia S. Franciſci, facta ſit licentia poſſidendi bona immobilia *in communi*; atque ea facultate pleraque hodie utantur; nequaquam tamen propterea deſierunt eſſe, & vocari Ordinis *Mendicantes*.

Mendicantes quippe præcipue dicti ſunt a *Mendicitate*, quam etiam hodie cum bonorum immobilium, & redituum *in communi* poſſeſſione tamquam partiale medium, quo ſibi vitæ ſubſidium procurare queant, adhuc retinent.

XXXI. Porro ſicuti nulla Monachorum Regula ante S. Franciſcum vetuit bonorum redituumque in communi poſſeſſionem, ita primus ipſe S. Franciſcus in ſua Regula, *Mendicitatis*, ſeu conquirendi eleemoſynas *oſtiatim* mentionem fecit; occaſionemque nomenclaturæ *Mendicantium Fratrum* dedit.

Quidni igitur, quod S. Franciſcus de hac mendicitate dixit, pro norma Religioſæ Mendicitatis habeatur, ac reputetur?

XXXII. Voluit S. Franciſcus in ſua Regula, ut Fratres, quibus dedit Dominus gratiam *laborandi*, laborent fideliter, & devote; ita tamen ut per laborem ſanctæ orationis, & devotionis ſpiritum non extinguant, cui debent cætera temporalia deſervire.

Inſuper vult, „ ut de mercede laboris, pro ſe, & ſuis Fratribus neceſſaria corporis recipiant, & hoc humiliter ſicut decet ſervos Dei, & *paupertatis ſanctiſſimæ* ſectatores.

Hæc *c.* 5. ac tum *c.* 6. ſubjungit: „ Fratres nihil ſibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem, ſed tamquam peregrini, & advenæ in ſæculo, in paupertate & humilitate Domino famulantes, *vadant pro eleemoſyna* ". Quaſi diceret, ſi merces laboris vitæ neceſſariis non ſufficiat, tunc Fratres tamquam peregrini, & advenæ in hoc ſæculo *vadant pro eleemoſyna*. Quod apertius indicat in ſuo Teſtamento.

Hic enim rurſus non verbis dumtaxat, ſed ſuo exemplo Fratres ad laborandum excitans, dicit: „ Et ego manibus meis *laborabam*, & *volo laborare*, & omnes alii Fratres mei, firmiter volo, quod laborent de laboritio, quod pertinet ad honeſtatem. Et qui neſciunt, diſcant, *non propter cupiditatem* recipiendi pretium laboris, ſed propter bonum exemplum, & ad repellendam otioſitatem:

XXXIII. Ut vero amplius Fratres a cupiditate, & ſollicitudine lucri ex laboritio ſuo acquirendi avocaret, §. ſequenti ſubdit: „ Et quando non daretur nobis pretium laboris, recurramus ad menſam Domini, petendo *eleemoſynas oſtiatim*.

Quaſi diceret, laboremus ſtrenue manibus noſtris; ſed ſine anxietate, & cupiditate lucri. Si enim contingat nobis non dari *pretium laboris*, tunc non erubeſcamus, ut tamquam peregrini, & advenæ in hoc ſæculo in paupertate, & humilitate Domino famulantes, *vadamus pro eleemoſyna confidenter*, ſive recurramus *ad menſam Domini*, petendo eleemoſynas oſtiatim.

Quare nequaquam obſcurum eſt, S. Franciſcum noluiſſe, Fratres recurrere ad menſam Domini petendo eleemoſynas oſtiatim, niſi dum jam omnibus rebus, & facultatibus, etiam in communi abdicatis, ipſoque laboris pretio deficiente, neceſſariis vitæ ſubſidiis deſtituuntur.

XXXIV. Hinc illud ejuſdem Patris legitur apophthegma 41. „ Fratres quantoties hortabatur ut inanes diſcurſus, & nimias ſollicitudines in acquirendis, vel colligendis eleemoſynis vitarent, & omnino quæſtus ſuperfluos abhorrerent, dicens: Fratres, petite tantum victui, & veſtitui neceſſaria. Ego de me fateor, & gratias ago Deo, quod nunquam fui fur, aut latro eleemoſynarum; ſemper enim minus accepi, quam me contingeret, ne alii pauperes ſua forte fraudarentur; quia contrariam facere ſemper furtum reputavi.

Nihil ergo ſuperflui quæſtus ex eleemoſynis conquiri voluit S. Franciſcus, ipſius mendicitatis Religioſæ, atque altiſſimæ illius paupertatis primus inter Monachorum Patres inſtitutor, quin & *furtum* eleemoſynarum aliis pauperibus debitarum eſſe reputavit, ſi quid præter victui & veſtitui neceſſaria acciperetur.

XXXV. Ad hæc manifeſtum eſt, S. Franciſcum enixe commendaſſe Fratribus, ut *manibus laborarent*; & caſu quo ex laboritio pretium ſufficiens victui, & veſtitui non acciperent, tunc in ſubſidium, tamquam pauperes, & advenæ in hoc ſæculo, *ad menſam Domini recurrerent, petendo eleemoſynam oſtiatim*.

XXXVI. Verum Nicolaus III. in *Exiit*, *tit. De Verborum Significatione in VI.* elucidans nonnulla dubia circa Regulam S. Franciſci, quam ipſe aliquando profeſſus fuerat, & exponens verba illa Regulæ, quibus Fratribus labor *manuum* præcipitur, declarat: „ Quod conſideratis verbis prædictus, & forma ſeu modo loquendi ſub quibus Fratres ad hujuſmodi exercitium inducuntur, non videatur ea fuiſſe inſtituentis intentio, quod *vacantes ſtudio*, vel *Divinis Officiis*, & *miniſteriis* exequendis manuali labori, ſeu operationi ſubjiceret, vel ad hoc illos a ſtaret.

XXXVII. Et ante Nicolaum III. S. Thomas docuit, Religioſos poſſe ex eleemoſynis vivere: primo propter *neceſſitatem*, quæ provenit vel ex corporis infirmitate, ex qua contingit, quod non poſſint ſibi labore manuum victum quærere, vel ſi illud, quod ex opera manuum conquirunt, ejus ad victum non ſufficiant.

Secundo poſſunt juxta S. Thomam Religioſi ex eleemoſynis vivere, ſi *prædicent* auctoritate Prælatorum, aut altari miniſtrent, & Sacramenta adminiſtrent; vel etiam ſi *ſtudio Sacræ Scripturæ* ad *communem* utilitatem totius Eccleſiæ inſiſtant.

Poſt hæc ſubdit S. Thomas: „ Si vero aliqui ſint Religioſi, qui abſque neceſſitate, & utilitate, quam afferant, velint *otioſi* de eleemoſynis, quæ dantur pauperibus, vivere, hoc eſt iis *illicitum*. Unde S. Auguſtinus dicit in libro *De Opere Monachorum*: Plerumque ad hanc profeſſionem ſervitutis Dei, & ex conditione, ſervili aliqui veniunt, & ex vita ruſticana, & ex opificum exercitatione, & plebejo labore, de quibus non apparet utrum ex propoſito ſervitutis Dei venerint, an vitam inopem & laborioſam fugientes vacui paſci, atque veſtiri voluerint, & inſuper, honorari ab eis, a quibus contemni conterique conſueverant. Tales ergo ſe, quominus operentur, de infirmitate corporis excuſare non poſſunt: Præteritæ quippe vitæ conſuetudine convincuntur ". Et poſtea ſubdit: „ Si nolunt operari, non manducent. Neque enim propterea ad pietatem divites humiliantur, ut pauperes ad ſuperbiam extollantur. Nullo enim modo decet, ut in ea vita ubi Senatores fiunt laborioſi, ibi fiant opifices otioſi, & quo veniunt, relictis deliciis ſuis, qui fuerant prædiorum Domini, ibi ſint ruſtici delicati ". Hactenus S. Thomas 2. 2. *q.* 187. *art.* 4. *in C.* qui ibidem cum ſibi objeciſſet in argumento 5. quod „ Apoſtolus nolebat vivere de ſumptibus Fidelium, ut occaſionem auferret pſeudo-Apoſtolis, & ne ſcandalum poneretur infirmis, ergo videtur, quod propter eaſdem cauſas Religioſi debeant abſtinere, ne de eleemoſynis vivant ". Reſpondet. „ Quod quando apparet *manifeſta* neceſſitas, & utilitas; propter quam aliqui Religioſi de eleemoſynis vivant abſque opere manuali, non ſcandalizantur ex hoc infirmi; ſed malitioſi, more Phariſæorum, quorum ſcandalum contemnendum Dominus docet *Matth.* 5. Sed ſi non eſſet *evidens* neceſſitas, & utilitas; poſſet exinde generari ſcandalum infirmis: quod eſſet vitandum.

Igitur juxta S. Thomam, cui & S. Bonaventura variis in locis conſentit, Religioſi ex eleemoſynis vivere poſſunt, tametſi *manibus* non laborent, ſi pro Eccleſia ſpiritualiter, ac utiliter *laborent*; atque hoc fere unico titulo hodie Fratres Mendicantes ad colligendas eleemoſynas admittuntur.

XXXVIII. Moribus ſiquidem Belgii vicinarumque Provinciarum paſſim obtinuit, ut Religioſi ad civitates cum facultate eleemoſynas oſtiatim petendi, ſive *quæſtuandi*, ut aiunt, admittantur, modo veniant tamquam Parochialium Eccleſiarum, & Ordinariorum Sacerdotum, ac Miniſtrorum coadjutores, & ſubſidiarii, & cum onere inſerviendi populo in ſpiritualibus, ubi id neceſſitas poſtulaverit.

Neque extra civitates alii e Religioſis ad quæſtuandum, ſive ad eleemoſynas quærendas admitti ſolent, niſi qui iis in locis ſtationes habentes, certis diebus ibidem Parochis in prædicatione, aut Sacramentorum adminiſtratione aſſiſtunt.

XXXIX. Pro hoc notandum, quod hodie in hiſce aliiſque Provinciis ægre permitteretur, ut Religioſi etiam ex Ordine Mendicantium aliquo in loco eleemoſynas colligerent, vel peterent, niſi conſentiente Magiſtratu loci. Neque licitum eſſe, ſine conſenſu Regis, collectam aliquam publicam, etiam pro pauperibus, aut Religioſis, tametſi Bulla Pontificia munitis inſtituere in Gallia, aliiſque Regnis, oſtendit Carolus Fevretus *lib. 3. de Abuſu cap.* 1. *num.* 18. quod & in Belgio ægre permitteretur; præſertim ſi de notabili collecta ageretur.

XL. Porro quocumque titulo hæc Religioſa Mendicitas ſive quæſtuatio inſtituatur, ſemper in illa obſervanda eſt moderatio & modeſtia, quam ipſi Ordinum Fundatores, & ipſæ Regulæ Religioſæ paupertatis, & modeſtiæ requirunt

Atque in primis in hac eleemoſynarum collectione ipſi Religioſi ex iis viventes, merito attendere debent, ſe tamquam *pauperes*, & *advenas* in hoc ſæculo vivere; hancque eſſe præ cæteris Religionibus Fratrum Mendicantium profeſſionem; atque eo titulo *paucis* tam in victu, quam in veſtitu debere eſſe contentos.

Quod evidenter ſupponit S. Thomas 2. 2. *qu.* 188. *art.* 7. *in C.* probans Religionibus inſtitutis ad contemplandum, & contemplata aliis tradenda convenire, non habere *poſſeſſiones* in *communi*: quia minorem affert ſollicitudinem, dum *modica*, inquit, quæ ſunt *neceſſaria* vitæ, congruo tempore procurata conſervantur; non obſcure ſupponens, quod Religiones hujuſmodi *modicis* debeant eſſe contentæ.

Ad quæ reflectens S. Thomæ Commentator Cardinalis Cajetanus, ait, unam ex cauſis, ob quas experientia teſte hodie plus ſollicitudinis afferat, vivere ex eleemoſynis, quam ex moderatis poſſeſſionibus, eſſe *nimios* Religioſorum *ſumptus*. „ Nam, inquit, quod triginta Religioſi hodie exigunt, paulo ante *centum* forte ſufficiebat.

XLI. Ulterius cum hodie pene ſolo titulo *laboris ſpiritualis* eleemoſynæ

(*a*) Eo Decreto primum aſſenſus fuit ſupremus Pariſiorum Senatus; ſed cum Ordines Mendicantes in poſſeſſione quorumdam bonorum immobilium jam verſarentur, uſu factum eſt, ut iis Ordinibus ſua bonorum poſſeſſio permitteretur. *Diſc. ſur la recept. du Conc. de Trente. pag.* 41.

Digitized by Google

moſynæ a populo petantur, eaſque eo intuitu populus det, merito quoque Ordines illi attendunt, ne populus nimium gravetur ſuſtentatione eorum, qui ad ſpiritualem hunc laborem impendendum nullatenus conducunt. Quare, ut ait Cajetanus *loco cit.* „ non deberent omnes ad harum Religionum profeſſionem recipi, ſed ſoli idonei ad officium prædicandi, & confeſſiones audiendi, & miniſtri eorum neceſſarii.

Hac de cauſa Magiſtratus locorum in admiſſione Ordinum Mendicantium nonnunquam numerum admittendorum ad hunc Conventum limitant, ne alias exceſſivus eorum numerus adminiſtrandis populo ſpiritualibus haud neceſſarius, nimium oneri ſit; uti ſupra notavimus.

XLII. Sollicite inſuper ad laborare debent, ut ita in hac eleemoſynarum collectione ſe exhibeant, ut notam cupiditatis & avaritiæ non incurrant, ipſique populo ſuadeatur, prædicationem, cæteraque ſpiritualia officia quæſtus cauſa non inſtitui.

Hac de re laudabile eſt Ordinis PP. Prædicatorum ſtatutum: „ Cum prædicatores ſe tamquam veros Religioſos, & viros Apoſtolicos exhibere debeant, & nulli materiam ſcandali præbere, & ab omni ſpecie mali abſtinere, idcirco nullo modo debent permittere, ut dum actu prædicant, colligantur pecuniæ, ſive pro domo, ſive pro quacumque perſona, ne notam cupiditatis, vel avaritiæ incurrant, & prædicationis officium in vilipendium veniat. Et ob id ſub pœna excommunicationis mandatur omnibus fratribus, ne de cætero prætextu cujuſcumque extranei quæſtus, & indulgentiæ prædicandæ quovis modo diſcurrant, pretium, aut ſalarium, pro hujuſmodi prædicationibus accipiant, vel ad hoc fratrem aliquem inducant. Et nihilominus tales divini verbi corruptores, qui labe cupiditatis, & quæſtuaria illuſione ſplendorem noſtræ Religionis offuſcant, officio prædicationis, & bonis ad uſum conceſſis, ſint ipſo facto privati, & per annum ad carceres deputentur. Poterunt tamen Prædicatores, & fratres Conventum commendare, & populo paupertatem, & neceſſitatem exponere, ut ſuo tempore eis eleemoſynas conferat, & ad hoc adhortari ". Hæc ex Summario Conſtitutionum, declarationum, & ordinationum pro regimine Sacri Ordinis Prædicatorum, *part.* 2. *c.* 59.

XLIII. Denique in hac quæſtuatione ſe ita exhibere debent, ut ſuo modeſto, & religioſo agendi modo ab odioſo illo *quæſtorum* hominum genere a Conc. Trid. abolito ſe plane diſtinguat; non minis, aut fraudibus inducant Fideles ad eleemoſynas, non petant tamquam debitum, aut ſolitum, neque ulla arte, etiam prætextu dicendi aliquas orationes, aut lucrandi certas indulgentias, aut aliter extorqueant pecunias, aut alia bona, ſed *ſimpliciter*, *pie* & *modeſte* petendo eleemoſynam pro ſuſtentatione Fratrum, accipiant tantum, quod ſibi ſponte offertur, nec ſuper iis eleemoſynis ullam quovis nomine conventionem faciant, etiam in utilitatem ipſorum Monaſteriorum, quemadmodum Pius V. & Gregorius XIII. ex ſententia S. Congreg. Concilii Trident. in ſimili quoad collectionem eleemoſynarum ac intertentionem (*a*) Hoſpitalium reſponderunt; uti refert Fagnanus ad *Cap. Cum ex eo, tit. De Pœnit. & remiſſ. n.* 21. 22. *&* 23.

(*a*) Eutrectica.

C A P U T VI.

Omnia undecumque Religioſis obvenientia in communes uſus Fratrum ſunt diſpenſanda.

1 *Norma diſpenſandi Monaſteriorum proventus recte deſumitur e norma primorum Chriſtianorum.*
2 *Inter primos Chriſtianos omnia erant communia.*
3 *Erant communia, ut in ſingulorum* uſus *pro cujuſque neceſſitate diſtribuerentur.*
4 *Eamdem diſpenſandi normam inculcat Regula S. Auguſtini; eſtque baſis totius vitæ Monaſticæ.*
5 *Auguſtino conſonat S. Benedictus.*
6 *Quidquid a parentibus datur Religioſo, debet dari Prælato, ut in communes uſus diſtribuatur*
7 *S. Benedictus voluit, ut res alicui Religioſo a parentibus donata, potius uni alteri per Abbatem detur: & quare?*
8 *Hanc proventuum in communes uſus diſpenſandorum normam probat Synodus Tridentina.*
9 *Mentem Synodi Tridentinæ expoſuit Clemens VIII.*
10 *Hanc Clementis declarationem, & Conſtitutionem innovavit Urbanus VIII. ac noviſſime Innocentius XII.*
11 *Synodus P. I. Cameracenſis ſequuta mentem Concilii Tridentini, declaravit omnia undecumque Religioſis obvenientia, ut* communia *eſſe diſpenſanda.*

I. BONA ac proventus Religioſorum in *communi viventium*, quos Cœnobitas dicimus, quomodo ſint diſpenſanda, oſtendit ipſa diſpenſationis norma, quam ſervarunt primi Chriſtiani Hieroſolymis *in communi* viventes, qui ipſam Cœnobitarum vivendi rationem prælinearunt. Hanc ſacer Textus his verbis expreſſit: *Multitudinis autem Credentium erat cor unum, & anima una: nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia. Act.* 4. 2. 32.

II. Aſſerit Sacer Textus, quod nemo iſtius multudinis aliquid *ſuum* eſſe diceret; id eſt, nihil ſibi appropriaret, ſed illis *omnia* eſſent *communia*; nimirum ut in *communem* multitudinis *uſum*, non tamquam uni magis, quam alteri propria, ſed tamquam *omnibus* indifferenter *communia* diſpenſarentur, quemadmodum Scriptura in ſequentibus exponit. *Quotquot enim*, ait *poſſeſſores agrorum, aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apoſtolorum. Dividebatur autem ſingulis prout cuique opus erat.*

Capite 2. dixerat Auctor Sacer: *Omnes etiam qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia.* Ad quid erant *communia?* Exponit Sacer Textus addens. *Poſſeſſiones, & ſubſtantias vendebant, & dividebant ea omnibus, prout cuique opus erat.* Act 2. v. 44. & 45.

III. Erant ergo omnia illis *communia*, ut multitudini, ſive Congregationi illorum Fidelium, ſeu Credentium in *communem* uſum, ſine reſpectu, a quo plura, vel pauciora obveniſſent, diſtribuerentur, immo *ſingulis* indifferenter prout *cuique opus* erat.

IV. Hæc eſt illa diſpenſandi norma, quam Patres tamquam vitæ Cœnobiticæ primarum fundamentum, & totius diſciplinæ Regularis baſim in ſuis Regulis fortiſſime inculcarunt.

In Regula, quæ S. Auguſtini dicitur, quamque hodie tum Canonici Præmonſtratenſes, & qui vulgo ſimpliciter *Canonici Regulares* dicuntur, tum Eremitæ S. Auguſtini, item Dominicani, pluresque alii utriuſque ſexus Ordines profitentur, hæc habentur *c.* 1. „ Primum propter quod in unum congregati eſtis, ut unanimes habitetis in domo, & ſit vobis anima una & cor unum in Deo, & non dicatis aliquid *proprium*, ſed ſint in vobis *omnia communia*, & diſtribuatur unicuique veſtrum a Præpoſito veſtro victus, & tegumentum, non æqualiter omnibus, quia non æqualiter valetis omnes, ſed potius unicuique ſicut opus fuerit. Sic enim legitur in Actis Apoſtolorum: *Quia erant ipſis omnia communia.*

Ecce Auguſtinus voluit, ut nullus aliquid haberet *proprium*, ſed omnia eſſent *communia*; ita ſcilicet *commune* opponens *proprio*. Sed quare *omnia communia?* Ut diſtribuatur unicuique de Congregatione prout *opus* eſt; ſive ut in *communem omnium uſum* pro cujuſcumque *neceſſitate* omnia *indifferenter* diſpenſarentur.

Audiamus id Auguſtinum clarius *c.* 8. ſuæ Regulæ exponentem: „ Etiam cum quis ſuis filiis, aut aliqua neceſſitudine ad ſe pertinentibus in Monaſterio conſtitutis, aliquam contulerit veſtem, ſive quodlibet aliud inter neceſſaria deputandum, non occulte accipiatur, ſed ſit *in poteſtate Præpoſiti, ut in rem communem redactum, cui neceſſe fuerit, præbeatur.*

Auguſtinus ergo communia eſſe *omnia* voluit, etiam a parentibus aut conſanguineis alicui *particulari* de congregatione oblata, ut *cui neceſſe fuerit præbeantur*; id eſt, indifferenter diſpenſetur, tamquam toti Congregationi, ſive *omnibus communia*, nulli autem peculiaria.

V. Sanct. Benedictum etiam audiamus: „ Ne quis, inquit, præſumat aliquid habere *proprium, nullam omnino rem*, neque codicem, neque tabulas, neque graphium, ſed nihil omnino: quippe quibus nec corpora ſua, nec voluntates ſuas licet habere in propria poteſtate: omnia vero neceſſaria a Patre ſperare Monaſterii; nec quidpiam licet habere, quod Abbas non dederit, aut permiſerit. *Omniaque omnibus ſint communia*: ut ſicut ſcriptum eſt: *Nec quiſquam ſuum aliquid dicat, vel præſumat.*

Nulli aliquid *proprii* eſſe vult Benedictus, ſed omnia *communia*; ut ſcilicet ex illis quiſque omnia neceſſaria a Patre Monaſterii ſperet, ſive accipiat.

VI. Utque hanc communionem amplius perſuaderet, mandat: „ Ut ſi a parentibus Religioſo quidquam directum fuerit, non præſumat ſuſcipere illud, niſi prius indicatum fuerit Abbati, quod ſi juſſerit ſuſcipi, in Abbatis ſit poteſtate, cui illud jubeat dari. Et non contriſtetur Frater, cui forte directum fuerit, ut non detur occaſio diabolo " *Cap.* 54. *Regulæ.*

Ergo etiam filiis a parentibus directa, ſive oblata, ita voluit eſſe *communia*, ut in poteſtate Abbatis ſit, cui voluerit illa jubere dari.

VII. Et ne *occaſio diabolo detur*, perſuadendi ſcilicet filio Religioſo, rem ſibi a parentibus directam magis ſibi, quam alteri eſſe debitam, neque omnibus plane communem, voluiſſe S. Benedictum potius alteri dari, quam filio, cui erat directa, non obſcure citata verba Regulæ innuunt, & jampridem obſervavit Dionyſius Carthuſianus, dum citatis hiſce Regulæ verbis ſubjicit: „ Rurſus ex hoc, quod rem alicui Monacho miſſam voluit S. Benedictus *potius alteri* datam, quam illi, concluditur, quam *ſerioſe*, & *integre* volebat, omnem a ſuis proprietatem, peculiumque excludi ", In *Tract. de reform. clauſt. art.* 14.

VIII. Hanc rerum omnium perfectam communionem in omnium Patrum Regulis, & Ordinum Conſtitutionibus expreſſam, & enixe commendatam, Synodus Tridentina tamquam fundamentum, ac baſim totius Regularis diſciplinæ ab omnibus Superioribus obſervari præcipit; eamque inter ſubſtantialia Regularis vitæ reponere non dubitavit: mandatque Superioribus, ut omnis cura diligentiaque ab iis adhibeatur, ut ab illa non recedatur: „ Cum compertum ſit, ab eis non poſſe ea, quæ ad *ſubſtantiam* Regularis vitæ pertinent, relaxari: ſi enim illa, quæ *baſes* ſunt, & *fundamenta* totius Regularis diſciplinæ exacte non fuerint conſervata, totum corruat ædificium neceſſe eſt ". *Seſſ.* 25. *de Regularibus c.* 1.

Poſt hæc ſubjicit *c.* 2. tamquam ex priori Decreto conſequens: „ Nemini ergo Regularium, tam virorum quam mulierum, liceat bona immobilia, vel mobilia, cujuſcumque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquiſita, tamquam propria, aut etiam nomine Conventus poſſidere, vel tenere: ſed ſtatim ea Superiori tradantur, Conventuique incorporentur. Nec deinceps liceat Superioribus bona ſtabilia alicui Regulari concedere, etiam ad uſumfructum, vel uſum, adminiſtrationem, aut commendam (*a*).

Quaſi diceret, vita Regularis requirit, ut *omnia* ſint *communia*, id eſt, in uſum communem totius Communitatis, ſive Fratrum diſpenſentur: igitur nemini Regularium quocumque prætextu licet aliqua bona tamquam propria, aut etiam nomine Conventus poſſidere, & tenere; ſed ea Conventui incorporanda ſunt, tamquam bona

(*a*) Hoc Concilii Tridentini Decretum receptum eſt a Clero Gallicano; ſimulque confirmatum in ejus Comitiis Generalibus Melodoni habitis an. 1579. *tit.* 25. *cap. de reform. Regularium.*

Digitized by Google

bona ipſius Conventus, ſive Congregationis, in uſum Conventus, & Congregationis diſpenſanda.

IX. Hunc Synodi Tridentinæ ſenſum clarius expoſuit Clemens VIII. in Conſtitutione edita pro reformatione Regularium, quæ incipit, *Nullus omnino*, 60. in Bull. Rom. ubi §. 2. de hoc Concilii Decreto ita loquitur: ,, Quo Tridentini Concilii Decreto de paupertatis voto cuſtodiendo fidelius obſerventur, præcipitur, ut ,, nullus ex Fratribus, etiamſi Superior ſit, bona immobilia, aut ,, pecuniam, proventus, cenſus, eleemoſynas, ſive ex concionibus, ,, ſive ex lectionibus, aut pro Miſſis, tam in propria Eccleſia, ,, quam ubicumque celebrandis, aliove ipſorum juſſo labore, & cau- ,, ſa, & quocumque nomine acquiſita, etiamſi ſubſidia conſangui- ,, neorum, aut piorum largitiones, legata, aut donationes fuerint, ,, tamquam propria, aut etiam nomine Conventus poſſidere poſſit; ,, ſed ea omnia ſtatim Superiori tradantur, & Conventui incorpo- ,, rentur, atque cum cæteris illius bonis, reditibus, pecuniis, ac ,, proventibus confundantur, quo communis inde victus, & veſti- ,, tus omnibus ſuppeditari poſſit.

Manifeſtum ex ſententia Pontificis, *Conventui bona incorporari*, idem eſſe, atque omnia undecumque Religioſis obvenientia cum cæteris Monaſterii, ſeu Conventus bonis, reditibus, pecuniis, ac proventibus confundi, quo *communis inde victus; & veſtitus omnibus* ſuppeditari poſſit; ſive ut verbo dicatur, ut omnia inter Regulares ſint communia, & dividantur *ſingulis prout cuique opus erit*.

X. Citatam Clementis Conſtitutionem innovarunt Urbanus VIII. in Conſtitutione, quæ incipit, *Sacra Congregatio* 28. in Bull. Rom, ac Pontifex Innoc. XII. in Decreto edito 18. Julii 1695. hic enixe mandat, vitam *communem* juxta Decreta ſuorum Prædeceſſorum in Monaſteriis obſervari; atque certos Conventus deſignari ad Novitios educandos; in quibus vita communis exacte obſervetur, uti ſupra *tit. 25. c. 2. n. 22.* annotavimus.

XI. Biennio poſt abſolutam Synodum Tridentinam habita Synodus Provincialis Cameracenſis, cui & plures, qui Synodo Tridentinæ interfuerant, aſtiterunt, decrevit: ,, Ut omnis illa pecunia ,, vel res, quam Monachus, vel Monialis acquirere labore, ſive ,, induſtria, ſive amicorum liberalitate, ſeu denique alia qualibet ,, occaſione poſſit, Superiori tradatur, ita ut ad nutum ejus *tam-* ,, *quam res communis* expendatur ". *Tit. 8. c.* 10.

Nequaquam ergo dubitarunt hujus Synodi Patres, quin mens Synodi Tridentinæ eſſet, ut res omnes Religioſis undecumque obvenientes, Superiori eſſent tradendæ eum in finem, ut tamquam *res communes* expenderentur.

CAPUT VII.

Peculia Monachorum contrariantur voto paupertatis, & vitæ communi.

1 *Deſcribitur peculium ſervorum, cum quo peculium Monachorum in multis convenit.*
2 *Oſtenditur quomodo hæc duo peculia conveniant.*
3 *Peculium Monachorum eſt ſeparatum a proventibus Monaſterii, ſicuti peculium ſervorum a rationibus Dominorum.*
4 *Ubi habentur peculia, non poſſunt eſſe* omnia *communia.*
5 *Quemadmodum peculium ſervi recte dicitur* patrimonium *ſervi; ita & peculium Monachi, ejus* patrimonium *bene dicitur.*
6 *Peculium Monachi recte aſſeritur ſpectare ad Monachum, licet proprietas* civilis *eſſet penes Monaſterium.*
7 *Peculium, &* proprium *in Monacho ſunt ſynonyma.*
8 *Monachi peculia habentes reputantur* proprietarii.
9 *Reſervationes redituum vitalitiorum, aut cujuſcumque alterius rei in* particulares *uſus voto paupertatis adverſantur.*
10 *Rerum reſervationes in particulares uſus adverſantur vitæ communi, quam Religioſi profitentur.*
11 *Sententia Chriſtiani Lupi de ſimilibus reſervationibus.*
12 *Superiorum diſſimulatio, aut diſpenſatio has reſervationes licitas reddere nequit.*
13 *Reſervationes illæ diametraliter profeſſioni Religioſæ opponuntur.*
14 *Subditi credere non debent Superioribus aſſerentibus ſe poſſe in vita communi diſpenſare.*
15 *Non eximuntur a vitio proprietatis, qui peculia tenent* dependenter *a voluntate Superiorum.*
16 *Licentia Superiorum facit ſubinde Religioſos liberius peccare.*

I. PECULIUM Monachorum, cujus frequenter in Regulis Monachorum, & Canonibus Conciliorum mentio occurrit, in multis cum peculio ſervorum (de quo in Jure Romano multa dicuntur) convenit; immo ex hoc originem ſumpſiſſe non difficile ex utriuſque deſcriptione apparebit.

Peculium ſervorum ita definiri poteſt; ,, Patrimonium *puſillum*, quod ſervus domini permiſſu *ſeparatum* a rationibus dominicis habet ". *L. 5. ff. de peculio.*

,, Peculium (ait Florentinus in *l. 39. ff. eodem*) & eo conſiſtit, ,, quod *parcimonia* ſua quis paravit, vel *officio* meruit a quolibet ,, ſibi donari: idque *velut proprium* patrimonium ſervum ſuum ha- ,, bere quis voluit.

II. Hæc quomodo conveniant peculio Monachorum, nequaquam obſcurum eſt videre.

Quid enim aliud eſt peculium Monachorum, niſi aliqua puſilla pecunia, aut puſillus reditus, aliudve ſimile, quod Monachus parcimonia, vel proprio labore, aut parentum, conſanguineorum, ſive amicorum liberalitate ſibi acquiſivit, atque a rationibus Conventus permiſſu Superioris *ſeparatum*, ſervat ſive retinet in ſuos uſus *particulares*, & non in *communes* totius Conventus ſive Fratrum, tamquam rem omnibus ad uſum communem expendendam.

III. Sicuti ergo peculium ſervi eſt ſeparatum a rationibus, ſeu proventibus dominicis, eo quod *permiſſu* domini in *particulares* uſus ſervi ſit conceſſum; ita & peculium Monachi a rationibus, ſive proventibus Monaſterii vere dicitur ſeparatum; eo quod reſervetur in uſus, non totius Conventus, quemadmodum reliqui proventus ipſius Conventus, ſed in *ſingulares hujus Monachi*.

Hinc non difficulter intelligitur, qua ratione peculia Monachorum vitam communem, quam Religioſa profeſſio requirit, labefactent.

IV. Neque enim poſſibile eſt, inter illos Religioſos *omnia* eſſe communia, ut *dividantur ſingulis prout cuique opus erit*, ſive ut ex illis tamquam ex rebus communibus victus, & veſtitus, aliaque neceſſaria indifferenter ſubminiſtrentur, ubi aliqua reſervantur ad *uſus particulares* hujus illiuſve Monachi, & conſequenter nec Conventui incorporantur, ſive cum cæteris Monaſterii reditibus, ac proventibus confunduntur, ut in omnium uſus *indifferenter*, prout cuique opus erit, diſpenſentur.

Id recte advertit pius, ac eruditus Petrus Wallon-Capelle Prior Monaſterii S. Winoci, dicens: ,, Quod *alicui certo* præfixum ſer- ,, vatur, *commune* dici non poteſt,

V. Ulterius quemadmodum peculium ſervi recte vocatur *patrimonium*; immo *proprium patrimonium* ſervi, tametſi proprietas *civilis* (cujus ſervus Jure Romano eſt incapax) ſit penes dominum, quia tota utilitas, & plenus uſus eſt apud ſervum, ita quoque peculium Monachi recte dicitur puſillum, immo & *proprium patrimonium* Monachi, tametſi ipſa civilis & nuda proprietas ſit apud Monaſterium: eo quod peculii, ſive reditus vitalitii, aliarumque rerum plenus uſus Monacho ſit reſervatus.

VI. Cum enim rerum temporalium utilitas unice fere in earum uſu conſiſtat, quidni res aliqua dicatur *propria* ſive *appropriata* illi, cui ejus uſus eſt *appropriatus* ſeu reſervatus.

Neque rerum temporalium nuda proprietas vel poſſeſſio multum prodeſt, aut nocet, ſed earum uſus. Quod jam pridem in Monachis notandum duxit Dionyſius Carthuſianus, dicens: ,, Magis no- ,, cet Religioſo habere *uſum peculii* ſine proprietate *civili*, quam ,, habere *proprietatem ſine uſu*. Proprietas namque in ſe non eſt ,, peccatum, nec ad peccandum inducit, niſi *per uſum rei* . . . . ,, Immo quantum ad progreſſum de malo in malum, parum aut ,, nihil refert, an habeatur *uſus ſine proprietate, an cum proprieta-* ,, *te* ". Tr. de Reform. Clauſt. *art. 16.*

VII. Merito ergo *peculium* & *proprium* pro ſynonymis accipiuntur a Gloſſographo qui in nota marginali ad *cap. Monachi tit. de ſtatu Monachi*, ad verbum *peculium* appoſuit hanc notam, *id eſt Proprium*.

Idipſum præterito ſæculo in Conventu Canonicorum Regularium Congregationis Windeſemenſis, quidam ejuſdem Congregationis Canonicus in ſua contra *proprietarios* oratione notavit, & expreſſit. ,, Quamvis, ait, ſecundum proprietatem votum aliud ſit *pecu-* ,, *lium*, aliud *proprium*, in præſenti tamen materia, *proprium ſem-* ,, *per pro peculio* ſumitur ". Habetur hæc oratio ad calcem libri, cui titulus, *Regula S. Auguſtini cum Conſtitutionibus Canonicorum Regularium Capituli VVindeſemenſis*, &c. impreſſi Ultrajecti anno 1553. in qua fortiſſime ipſa Religioſorum peculia retunduntur, omneſque prætextus præſcinduntur.

Vidimus quoque capite præcedenti, quod Auguſtino omne id ſit *proprium*, quod non eſt *commune*, ad hoc ut ſingulis de Congregatione ex eo diſtribuatur *prout cuique opus erit*; ideoque quodcumque reſervatur in unius *particulares uſus*, Auguſtino *proprium dici*.

VIII. Non mirum proinde ſi paſſim proprietariis, & vitam communem infringentibus annumerentur Religioſi, qui reditus vitalitios, aut pecunias, aliaſve res propria induſtria, labore, aut parentum vel amicorum liberalitate partas, in ſuos *particulares* uſus reſervant.

,, Proprietarii (inquit Directorium Colonienſe) ſimiliter cenſean- ,, tur, & *contra* vitam *communem* agere Religioſi, qui in *proprios*, ,, ac *particulares* uſus, reditum aliquem ſibi emunt, aut emptum ,, retinent ". Directorium hoc Eccleſiaſticæ Diſciplinæ Colonienſi præſertim accommodatum, editum eſt a Domino Octavio Frangipano Mirtho Epiſcopo Tricaricenſi, Apoſtolicæ Sedis per inferiorem Germaniam, & Belgiarum Provincias Nuntio; & Sacra Facultate Theologica Lovanienſi probatum.

IX. Synodus P. I. Mechlinienſis volens vota Religionis exacte obſervari, inter alia præcipit: ,, Penſiones autem vitales, aut re- ,, ditus perpetuos nulli permittantur recipere, neque liceat eis ra- ,, tione officiorum, vel miniſteriorum pecuniam corradere, aut ,, *conſervare*, etiamſi in *pios uſus* convertere velint, ſed omnia in ,, *communem uſum* convertantur ". *Tit. De Regular. c. 2.*

Nequaquam obſcurum eſt, Synodum hanc ſuppoſuiſſe, voto paupertatis eſſe contrarium, rem quamcumque in uſus particulares reſervare, nec in *communem* uſum convertere.

Similiter Synodus P. I. Cameracenſis, ut *huic peſtifero vitio* (*proprietatis*) *obviam eatur, omnibus omnium Ordinum Superioribus mandat, ut reſcindant, & aboleant prorſus univerſa illa emolumenta, & jura, quæ antiquo more quibuſdam Monaſteriorum Officialibus concedi ſolebant. Breviter, pergit Synodus, omnis illa pecunia, vel res, quam Monachus vel Monialis acquirere ſive labore, ſive induſtria, ſive amicorum liberalitate, ſeu denique qualibet alia occaſione poſſit, Superiori mox tradatur: ita ut ad nutum ejus, tamquam* res communis, *expendatur* ". *Tit. De Monaſteriis c.* 10.

Judicavit hæc Synodus, vitio proprietatis haud obviam iri, niſi omnis pecunia Monacho quocumque titulo obveniens Superiori mox tradatur, ut ad ejus nutum tamquam *res communis* expendatur: argumento haud obſcuro, Synodum judicaſſe, reſervationes pecuniarum, aliarumque rerum ad uſus *particulares* hujus illiuſve Religioſi, voto paupertatis & vitæ communi eſſe contrarias.

X. Viderunt id quoque Patres Ordinis Eremitarum Sancti Auguſtini, qui advertentes, quod *radix & fomes omnium fere malorum ſit Proprietas*, injungunt Superiori Generali ſui Ordinis, ut *eam omnino eradicare procuret*, ,, nulloque modo in noſtra Religione, ,, inquiunt, tolerari permittat, ſed quod juxta SS. Apoſtolorum ,, morem, & D. P. N. Auguſtini Regulam, *communis omnibus* vita, ac

,, com-

Digitized by Google

„ *omnium* rerum temporalium inter ipſos Fratres ſit beata *communitas*, unde omnia bona profluenter proſpereque ſuccedant ". *Part. 3. c. 4.*

Patenter ſupponunt hi Patres, nullatenus vitium *proprietatis* eradicari poſſe, niſi *communis omnibus* vita, & *omnium rerum* temporalium inter Fratres beata *communitas*, rerum reſervationi ad uſus particulares hujus illiusve Religioſi e diametro repugnans, ſtabiliatur.

XI. Quapropter Chriſtianus Lupus ejuſdem Ordinis Profeſſus, & quondam Prior Provincialis, tertiæ claſſis *proprietarios* (de quibus Caſſianus *Monaſt. Inſtit. Lib. 7. cap. 14.*) ait eſſe illos, qui omnia quidem ſua Monaſterio dant, aut pauperibus, ſed ſibi aliquam *reſervant* penſionem, aut cenſum. „ Ipſorum, ait, exordium eſt omnino vitioſum. Monaſtica quippe profeſſio non eſt aliud, quam omnium temporalium abrenuntiatio, atque ita adverſum illos recte dixit in tertia collatione Abbas Paphnutius: *Necdum Evangelicum implet mandatum; qui omnino ſibi adhuc ex ſuis facultatibus aliquid reſervat* ". Et adjungit; „ *Sicut nonnulli tepidorum faciunt*. Utroque pede claudicant: nec Monachum induunt, nec ſæcularem deponunt ". Hæc Lupus *tom. 4. Schol. ad Cant. 6. Toloſanum*; qui deinde relatis variis vitiis ex hac penſionum, aut cenſuum reſervatione profluentibus, quæ ipſa Cœnobia pedetentim ad univerſam formam omnis Monaſticæ diſciplinæ expertem tranſvertunt, infert: „ Quare qualiſcumque profeſſioni adjecta penſionis reſervatio eſt *adverſa* communi ſubſtantiæ, aut certe *fœda* conditio, ideoque habenda pro non appoſita. Eam Præfecti obligantur circumducere, & in communem ſubſtantiam evocare. Nulla hic dotalis eleemoſyna, nec ſimilis quis humanæ infirmitatis palpo fucus valeat patrocinari.

XII. Si ergo hujuſmodi peculiorum, vel penſionum reſervationes adverſæ ſint profeſſioni Religioſæ, utpote voto paupertatis, & vitæ communi contrariæ, ſequitur, quod eas nec Superiorum diſpenſatio vel indulgentia licitas reddere queat: „ Cum compertum ſit, ait Synodus Tridentina, ab eis (Superioribus) non poſſe ea, quæ ad *ſubſtantiam* Regularis vitæ pertinent, relaxari ". *Seſſ. 25. de Regul. c. 1.*

XIII. Unde Synodus Audomarenſis habita præterito ſæculo ſub Joanne Six, in hac Univerſitate quondam Majoris Collegii Theologorum Præſide, deplorans, ex quo in oblivionem abiit exemplum initio naſcentis Eccleſiæ in Ananiam, & Saphiram editum, invaſiſſe pleraque Monaſteria exitioſam rerum proprietatem, ex diametro Monaſticæ profeſſioni contrariam; præcipit, ut Præfecti & Præfectæ vigilent, ſi ſuæ ſuorumque ſaluti conſultum velint, ut exterminetur hæc peſtis, curentque, ut, ablatis ab omnibus, iis omnibus rebus, quas ut proprias poſſident, victus, & veſtitus, cæteraque vitæ neceſſaria, æqualiter omnibus, pro indigentiæ uniuscujuſque neceſſitate, & Monaſterii facultate, placide, ac benigne ex *communi* theſauro, ac penu ſubminiſtrentur, non pecuniis æſtimata, ac compenſata, ſed ipſis rerum ſpeciebus præſentia. Id enim, inquiunt, eis in virtute ſanctæ obedientiæ Dei loco præcipimus, quam, id quod Superiores quidem ex officio prorſus curare tenentur, *nulla ipſis relicta diſpenſandi facultate*. Religioſi vero, ex ea quam Deo fecerunt ſponſione, obſervare. Deinde poſtquam oſtenderunt ex *Cap. Cum ad Monaſterium, tit. De Statu Monach.* quod nec Summus Pontifex poſſit ſuper proprietate habenda cum Monacho diſpenſare, tanquam ex præcedentibus conſequens ſubjiciunt: „ Quare aboleatur ea conſuetudo, qua conſueverunt Superiores Religioſis ſingulis annuam numerare, aut permittere penſionem, atque ita redimere neceſſaria vitæ eorum: nec alicui pecunia permittatur, niſi pro injuncta a Prælato adminiſtratione; ſed *prorſus omnia in communem uſum convertantur*; ita ut impleatur a Religioſis, quod ſibi imitandum ſumpſerunt, & ad *quod Religione ſempiterna ſe obligarunt* (*non poteſt res iſta inculcari ſatis*) illud primitivæ Eccleſiæ: *Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una: nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia; dividebatur autem ſingulis prout cuique opus erat*. Act. Ap. cap. 4. verſ. 32. 35.

XIV. Et ne Religioſi crederent ſe Superiorum auctoritate, aut indulgentia poſſe reddi ſecuros; aut temere Superioribus diſpenſandi facultatem ſibi aſſerentibus fidem haberent, Clemens VIII. in citata Conſtitutione, poſtquam declaravit, ac præcepit, ut res omnes undecumque, & quacumque ex cauſa Religioſis obvenientes, cum cæteris Conventus redditibus, pecuniis, ac proventibus confundantur, quo *communis* victus, & veſtitus *omnibus* ſuppeditari poſſit, addit, quod „ nulla quorumcumque Superiorum diſpenſatio, nulla licentia, quantum ad bona mobilia vel immobilia, fratres excuſare poſſit, quominus culpæ, & pœnæ ab ejuſdem Concilii Decreto impoſitæ, & ipſo facto incurrendæ, obnoxii ſint: etiamſi Superiores aſſeverent ſe ejuſmodi diſpenſationes, aut licentias concedere poſſe: quibus in ea re fidem minime adhiberi volumus.

Ad quæ verba reflectens Fagnanus, ait: „ His verbis improbantur opiniones illorum, qui aſſerunt Regulares excuſari a *proprietate*, cum habent peculium de *licentia Superioris, & dependenter ab eorum voluntate, & nutu*: jam enim patet non pendere *a voluntate, & diſpenſatione Superiorum*, pergit Fagnanus, *quin omnia ſint confundenda cum cæteris bonis Monaſterii* pro *communibus neceſſitatibus*.

Non inepte proinde Religioſis peculia, ac penſiones ſuas vitalitias auctoritate Superiorum vindicantibus reſpondit Petrus a Wallon-Capelle Prior Monaſterii S. Winoci: „ Utinam non ex conſenſu eorum, & indulgentia fierent! Siquidem minus in Deum peccaretur. Nam per crudelem hanc diſpenſationem, & conniventiam fit, ut ſine ullo conſcientiæ ſcrupulo, ac proinde ſine ullo pœnitentiæ remedio peccetur (*a*).

(*a*) Bonorum proprietatem in ſingulis Religioſis eſſe vitium immane, demonſtrant duo monumenta, quæ integre tranſcripſit D. Van Eſpen: primum inſcribitur *Statutum capituli Generalis Ciſtercienſis*, &c. alterum vero *Decretum Epiſcopi Tornacenſis*, &c. Extant ad calcem hujus voluminis, conſignata ſub littera K. De iſto vitio plura dabit Diſſertatio, cui titulum *de Peculiaritate* fecit D. Van-Eſpen, quæque inter varias Diſſertationes ejuſdem Auctoris primum locum obtinet.

CAPUT VIII.

Omnibus ex *communi* Monaſterii ſubſtantia neceſſaria ſubminiſtranda, & quæ in horum uſu obſervanda?

1 *Vitio proprietatis occaſionem dant Superiores vitæ neceſſaria non ſubminiſtrantes.*
2 *Sanctus Benedictus omnibus vult neceſſaria dari, ut vitium proprietatis extirpetur.*
3 *Idem ſollicite inculcat S. Auguſtinus.*
4 *Palmare fundamentum communitatis Monachalis eſt ſubminiſtratio neceſſariorum.*
5 *Quid Synodi Tridentinæ, & Synodorum Belgicarum de hac obligatione Superiorum Decreta?*
6 *Unica via eliminandi vitium proprietatis eſt neceſſariorum placida ſubminiſtratio.*
7 *Ut huic obligationi ſatisfacere queant Superiores, voluit Synodus Tridentina, ut non plures quam ex obventionibus ali poſſunt, recipiantur.*
8 *Hunc fuiſſe ſcopum Synodi oſtenditur ex Bellarmino.*
9 *Multum conducit ad obſervantiam Regularem obſervantia dicti Decreti Tridentini.*
10 *Religioſi cavere debent, ne quidquam eorum, quæ ad uſum conceduntur, poſſideant ut proprium.*
11 *Qui eo affectu poſſidet, coram Deo eſt proprietarius.*
12 *Ut veteres Monachi ſe ab eo affectu immunes oſtenderent, dicere non poterant tunicam meam, tabulas meas, &c.*
13 *Quid ad præcavendum hunc affectum in Religioſis fecerit Sancta Tereſia?*
14 *Quando merito eodem, quo uſa eſt, remedio utantur Superiores Religioſorum?*
15 *Cavere debet inſuper Religioſus, ne conceſſis ad uſum* utatur ut propriis.
16 *Hoc præcipue cavendum in his, qui extra Monaſteria morantur.*
17 *Prudentiſſimum circa hoc Canonicorum Præmonſtratenſium Decretum.*

I. EXPERIENTIA ſemper compertum fuit, nullo ex capite vitium proprietatis tantum in Monaſteriis ſumere incrementum, quam ex negligentia, & duritia Superiorum ſubditis placide, ac benigne vitæ neceſſaria, ex *communi* Monaſterii ſubſtantia non ſubminiſtrantium.

Hinc nihil tantopere in Patrum atque Conciliorum Regulis commendatum Superioribus, quam ut cuique, prout opus eſt, ex communi Monaſterii penu placide, ac benigne ſuppeditent; tanquam efficaciſſimum vitio proprietatis arcendo, ac extirpando remedium.

II. „ Ut hoc vitium *peculiare* radicitus amputetur (ait S. Benedictus in Regula *cap. 55.*) dentur ab Abbate omnia, quæ ſunt neceſſaria; id eſt, cuculla, tunica, pedules caligæ, bracile, cultellus, graphium, acus, mappula, tabula: *ut omnis auferatur neceſſitatis excuſatio*.

III. Quam ſollicite inculcet S. Auguſtinus, ut Prælati omnibus, non quidem æqualiter, ſed pro cujuſque neceſſitate victus, & veſtitus ex communi Monaſterii ſubſtantia ſuppeditent, tota ejus Regula clamat.

IV. Synodus Toloſana anno 1056. juſſu Victoris II. Pontificis convocata, aſſiſtentibus tribus Archiepiſcopis Arelatenſi, Aquenſi, & Narbonenſi, aliiſque Coepiſcopis *Canone* 6. decrevit: „ ut Abbates curam Monachorum, & Monaſteriorum, exerceant, & eis victum, & veſtitum ſecundum Regulam S. Benedicti præbeant, & hoc agentes *proprium* eos habere nullatenus permittant.

Ad hunc Canonem notas ſuas apponens P. Lupus: „ Ad eradicandam plene *proprietatis* lepram, Canon, inquit, recte addit, *eis victum & veſtitum præbeant*. Hoc enim eſt primum, & palmare Monachalis communitatis fundamentum.

V. Synodus ſimiliter Tridentina poſtquam vitium proprietatis e Monaſteriis eradicandum eſſe monuit; mox etiam Superioribus præcipit, ut *nihil ſubditis, quod ſit neceſſarium, denegetur*.

Quamque hac in parte Synodi noſtræ Belgicæ ſollicite monuerint Monaſteriorum Prælatos, hæc omnia earum Decreta oſtendunt.

Synodus Cameracenſis apprime intelligens omnia a ſe Decreta ad eliminandum proprietatis vitium fore inutilia, & inefficacia, ni ex communi Monaſterii proventu neceſſaria Religioſis ſuppeditentur, hæc ſuo Decreto adjicere voluit: „ Tandem quo ea omnia facilius, diligentius, nec non abſque tædio queant obſervari, præcipit Sancta Synodus cunctis cunctorum Monaſteriorum ſextus utriuſque Superioribus: quatenus ſecundum Regulam, ac Majorum inſtituta benigne, nec non placide ſubminiſtrent omnia in univerſum, quæ ſuis ſubditis neceſſaria fuerint, & convenientia, ne inferioribus præbeant anſam detrimenti voto paupertatis valde gravidi; in qua quidem re, ſi negligentiores extiterint, admoniti a ſuo Superiore omnino compellantur.

Eodem motivo Synodus P. I. Mechlinienſis, cum peſtiferum hoc proprietatis vitium penitus eliminandum cenſuiſſet, tanquam conſequens præcipit, „ ut victus, veſtitus, cæteraque vitæ ſubſidia ſingulis ex *communi* pro neceſſitate indigentiæ, & Monaſterii facultatibus ſubminiſtrentur ". *Tit. de Regul. cap. 2.*

VI. Non ſine fundamento proinde ſupra nominatus Canonicus Regularis in Oratione coram Congregatione Canonicorum Regularium Windeſemenſi, volens Prælatis oſtendere excellentiorem, & breviorem viam ad obviandum vitio *proprietatis*, hanc oſtendit, „ ut faciatis quæ fecit Dominus, & diſcipuli ejus. Cum enim vidiſſet Jeſus turbas eſurientes, nec haberent, quod manducarent, noluit ut irent in villas, & vicos, & procurarent ſibi; nec etiam voluit eos dimittere jejunos in domos proprias, ne deficerent in via; ſed ait Diſcipulis ſuis: vos date illis, quod edant. Ita, Venerandi Patres, vos date ſubditis veſtris neceſſaria, ne opus habeant ab amicis quidquam emendicare, Si veſtes, ſi cul-

„ tellos,

Digitized by Google

„ cellos, ſi devotos libellos, aut ſimile quid deſideraverint, vos „ (ſi tamen ſuperflua non quæſierint) in charitate emite illis: „ ſic occaſionem *proprietatis* amputabitis, & ex domibus veſtris „ eliminabitis.

„ Sed reperiuntur, proh dolor! Prælati parum curantes, quid „ ſubditi faciant, aut unde ſibi, quæ deſiderant, acquirant: dum- „ modo ipſi ſua marſupia reſolvere non cogantur, pecunias plus „ diligentes, quam Fratrum animas Chriſti Sanguine redemptas. „ Hinc eſt quod Fratres ſibi ipſis provideant. Hinc proprietas in- „ crementum capit. Quæ ubi ingreſſa ſemel fuerit, multas ſecum „ trahit pediſſequas, inobedientiam, intemperantiam, ebrietatem, „ & id genus peſtes alias.

VII. Ne vero Superioribus detur prætextus negandi ſubditis neceſſaria, eo quod Monaſterii proventus communes omnibus non ſufficiant, merito conformiter ad anteriores Canones, & jus commune in *cap. 1. tit. de Inſtitut.* præcepit Synodus Tridentina, „ ut „ in Monaſteriis, & domibus tam virorum, quam mulierum, bona „ immobilia poſſidentibus, vel non poſſidentibus, is *tantum* nume- „ rus conſtituatur, ac impoſterum conſervetur, qui vel ex rediti- „ bus propriis Monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſynis *com-* „ *mode* poſſit ſuſtentari ". *Seſſ. 25. de Regul. cap. 3.*

VIII. Quin etiam in formando hoc Decreto fuerit is Patrum Tridentinorum ſcopus, haud dubitavit Cardinalis Bellarminus, dum inter media extirpandi vitium proprietatis, reponit hujus Decreti maxime neceſſarii obſervantiam: „ Tunc enim Præpoſiti, „ ait, jure cogere poterunt ad omnem proprietatem fugiendam, & „ execrandam, ſi Ordo ipſe ſingulis ea præbeat omnia, quæ ſingu- „ lis neceſſaria ſunt ". *De gemitu columbæ lib. 3. cap. 6.*

IX. Ob hæc aliaque, quæ exacta illius Decreti cuſtodia a Monaſteriis incommoda avertere poſſet, dixit Innocentius X. in Bulla, quæ incipit, *Inter cætera* 23. in Bull. Roman. quod „ inter cæte- „ ra, quæ ad Regularem diſciplinam inſtaurandam conſervandam- „ que Sacroſancta Tridentina Synodus ſalubriter decrevit, illud „ ſemper præcipuum, & maximi momenti habitum eſt, quo injun- „ gitur ut in ſingulis Monaſteriis, & domibus regularibus is tan- „ tum numerus conſtituatur, & in poſterum conſervetur, qui vel „ reditibus propriis Monaſteriorum, vel conſuetis eleemoſynis „ commode poſſit ſuſtentari.

Quantopere Pontifices allaboraverint, quotque Decreta iterato edita fuerint, ut hoc Concilii Tridentini Decretum exacte obſervaretur, colligi poteſt ex illis, quæ de hac re recitat Fagnanus ad *cap. Relatum tit. Ne Clerici, vel Monachi ſæcularibus negotiis ſe immiſceant.*

X. Sed ne in ipſo *neceſſariorum* uſu vitium proprietatis ſe immiſceat, duo a Religioſo obſervanda ſunt, quæ Clemens VIII. in ſæpius citata Conſtitutione his verbis expreſſit: „ Ne eorum, quæ „ ad neceſſitatem conceſſa erunt, ullus quidquam poſſideat *ut pro-* „ *prium* neque *ut proprio* utatur.

Primum igitur in his, quæ ad *neceſſitatem* Religioſo conceduntur, cavendum eſt, ne quidquam eorum poſſideat *ut proprium*; id eſt, eo loco habeat, quaſi in illud *aliquid juris præ aliis* de Conventu prætenderet; illudque *ad nutum* Superioris ſibi auferri, atque alteri applicari poſſe haud crederet.

XI. Quin Religioſus, qui hoc animo res ſibi ad neceſſitatem conceſſas poſſidet, affectu *proprietarius* ſit, nemo ambigit. Hinc illud S. Auguſti in ſua Regula *cap. 8.* „ Si fieri poteſt, non ad vos per- „ tineat, quod vobis indumentum pro temporum congruentia pro- „ feratur; utrum hoc *recipiat* unuſquiſque, *quod depoſuerat*, *an* „ *aliud quod alter habuerat*: dum tamen unicuique, prout cuique „ opus eſt, non negetur.

XII. Immo ut ab hoc affectu Monachi ſe oſtenderent plane exemptos, jam pridem vitio vertebatur Monachis, ſi vel verbo dixiſſent, *tunicam meam*, *tabulas meas*, *graphium meum*; uti videre eſt in Concordia Regularium edita per Hugonem Menardum *cap. 42.* qui ibidem ad §. 18. ait: „ Non minima hæc hominis infirmitas, „ ut qui in mundo multas opes, & pretioſa quæque reliquerit, in „ clauſtro ad neſcio quas gerras, & quiſquilias *animum* adjungat, „ quæ ſane non a Deo ſeparant, cum illis affectu ſerviamus, non „ Deo; nobiſque illæ dominentur, non Deus. Quamobrem, ait, „ antiqui illi Patres id unum maxime ſtudebant, ut animam diſci- „ pulorum ab ejuſmodi rerum affectu averterent: quemadmodum „ fecit S. Dorotheus, qui diſcipulum ſuum Doſitheum elegantis cu- „ juſdam cultelli uſu prohibuit, quod animum ejus erga ejuſmodi „ regulam propenſum videret. Ut ipſe Dorotheus in ejus vita refert.

XIII. Patrum ſpiritu plena S. Tereſia in ſuis Conſtitutionibus *c. 33.* habet, „ ut ſi quam Sororum adverterit Prioriſſa cuipiam rei, „ ſive cellæ, ſive cuilibet alteri rei cum affectu tenacius adhære- „ re, magna ſollicitudine curet ab illa Sorore rem illam auferri: „ idque in omnibus Monaſteriis, ſive ea proprios habeant proven- „ tus, ſive non; exacte & cum rigore obſervetur. Hoc ipſa Su- „ perior ſollicite exequatur, nec patiatur ab aliis contra iri; quod „ ſi factum fuerit, ipſa a Provinciali ſevere puniatur.

XIV. Hoc ſaluberrimo remedio merito utentur Ordinum quorumcumque Prælati, & Superiores, dum ex modo agendi aut loquendi advertunt, aut non infundate metuunt, ne quis ſubditorum rem aliquam ſibi ad uſum conceſſam, affectu *proprietatis*, ſive *ut proprium* detineat, quemadmodum ſupra citatum Directorium Colonienſe monet; ac de hoc præ cæteris eſſe ſuſpectos, qui aliqua pretioſiora, aut elegantiora in uſum ſuum habent, quam reliqui de Communitate, quæ non *ſine murmure* reſignare vellent; monetque, vel eo ſolo titulo res hujuſmodi Religioſis eſſe auferendas, *quia erga res minimas poteſt eſſe inordinatiſſimus affectus, qui ſit peccatum mortale.*

XV. Alterum in his, quæ *ad neceſſitatem* conceduntur, a Religioſis ſollicite cavendum eſt, ne conceſſis utantur ut *propriis*; ſive ne utantur rebus ſuo uſui, & ad neceſſitatem concreditis, tanquam *proprietarii*. Quod tunc facere cenſebuntur; ſi rebus illis utantur non tanquam *alienis*, & ad *neceſſitatem* ſibi conceſſis, ſed de illis tanquam *domini*, & *proprietarii* libere diſponant.

XVI. Hoc vero præcipue metuendum in his, qui extra Monaſterium morantur, quorum conditio non permittit, ut *neceſſaria* ſua *quotidie* a Superiore accipiant, ſed requirit, ut aliqua pecuniæ ſumma eis credatur, quam in conquirendis ſibi neceſſariis ſuo tempore expendant; qua occaſione contingit, ut illa pecunia non tanquam *pauperes*, & *nihil proprii* habentes, ſed tanquam pleni domini, & proprietarii in quoſcumque uſus etiam non *neceſſarios*, nec a Superiore intentos, utantur.

XVII. Prudentiſſime ergo Canonici Præmonſtratenſes in ſuis Conſtitutionibus *diſtinct. 2. cap. 23.* monuerunt „ ſui Ordinis Parochos, „ eorumque Cappellanos, & quoſvis alios foris aliquod Beneficium, „ vel Officium obtinentes, ut memores ſint ſe Religioſos eſſe, *&* „ *tanquam pauperes nihil poſſidere* ". Cui Decreto tanquam conſequens præcipiendo ſubnectunt, ut nulla notabilia dona, ſive Parentibus, ſive quibuſcumque abſque ſuorum Prælatorum conſenſu largiantur; aliaque nonnulla adjungentes, quæ pro *uſus* illius *reſtrictione* ſervire poſſunt; quo fiat ut nec ipſi, utpote voto paupertatis obſtricti, rebus ad uſum conceſſis *ut propriis* utantur.

CAPUT IX.

Quomodo bona Monaſterii a Superioribus diſpenſanda?

1 *Modum diſpenſandi præſcribit norma Apoſtolica in Actibus Apoſtolorum deſcripta.*
2 *Hanc a Superioribus ſervari volunt Regulæ Monaſticæ.*
3 *Superior ſingulorum neceſſitates ſine perſonarum acceptione attendere debet.*
4 *Ægrorum ſollicitam curam habere debet.*
5 *Præcipua radix* peculiorum *eſt neglecta cura infirmorum.*
6 *Providendum infirmis de neceſſariis, etiamſi exinde Monaſterium debita aliqua contrahere deberet.*
7 *Ita diſpenſandæ res Monachis a parentibus, aut aliunde obvenientes, ne videantur hi plus juris habere, quam reliqui de Communitate.*
8 *Periculum hujus perſuaſionis erit, ſi Superiores rerum illarum uſum paſſim illis concedant, quibus illæ obveniunt.*
9 *Statutum Canonicorum Regularium, quo huic periculo occurritur.*
10 *Ut neceſſitatibus ſingulorum ex communi Monaſterii ſubſtantia queat provideri, congruit ut neceſſaria ſtatui paupertatis ſint commenſurata.*
11 *Religioſi vi ſuæ profeſſionis debent omnem in veſtibus, & ſupellectile faſtum vitare.*
12 *Decretum Canonicorum Præmonſtratenſium de ſervanda modeſtia, & paupertate Religioſa.*
13 *Difficile eſt in magna divitiarum affluentia paupertatem ſervare.*
14 *Collapſio diſciplinæ, & obſervantiæ Monaſticæ ex affluentia divitiarum profluit.*

I. MODUM, quem in diſpenſandis bonis *communibus* inter primos Fideles (qui normam vivendi Cœnobitarum, ſive Religioſorum in communi viventium delineaverunt) Sacer Textus paucis his verbis expreſſit: *Diſtribuebatur ſingulis prout cuique opus erat*; hoc eſt, ſecundum uniuſcujuſque indigentiam.

II. Hanc diſpenſationis normam ut Prælati, & Superiores ſervent, ſollicite Monachorum Regulæ inculcant. *Eſt ejus*, ait S. Baſilius, *penes quem diſpenſandi munus eſt, illud exequi diligenter: Diſtribuebatur ſingulis prout cuique opus erat.* *In Regulis breviorib. reſpond.* 131.

„ Victus & tegumentum (inquit S. Auguſtinus in Regula *cap. 8.*) „ *non æqualiter* omnibus diſtribuatur, quia *non æqualiter valetis* „ *omnes*, ſed potius unicuique, ſicut *cuique opus* fuerit: ſic enim „ legitur in Actibus Apoſtolorum: *Quia erant eis omnia commu-* „ *nia, & diſtribuebatur unicuique, prout cuique opus erat* ". Act. Ap. c. 2. v. 44. 45.

Quibus conſonat illud S. Benedicti in Regula *cap. 34.* „ Sicut „ ſcriptum eſt: *dividebatur ſingulis prout cuique opus erat*. Ubi non „ dicimus ut perſonarum, quod abſit, acceptio ſit, ſed *infirmita-* „ *tum* conſideratio. Ubi qui minus indiget, agat Deo gratias, & „ non contriſtetur; qui vero plus indiget, humilietur pro infir- „ mitate, & non extollatur pro miſericordia, & ita omnia mem- „ bra erunt in pace.

III. Igitur Superior ut juſtam rectamque diſpenſandi normam teneat; debet ſingulorum conditiones, & infirmitates conſiderare, atque ita ſingulis ſine perſonarum acceptione ex communibus Monaſterii proventibus, ad quos nullus præ alio plus juris habet, diſtribuere, *prout cuique opus fuerit*. „ Non ab eo (uti loquitur de Ab- „ bate S. Benedictus *cap. 2.*) perſona in Monaſterio diſcernatur, „ non unus plus ametur, niſi quem in bonis actibus & obedientia „ invenerit meliorem; æqualis ſit ab eo omnibus charitas; una „ præbeatur omnibus ſecundum merita diſciplina.

IV. Illud vero ſollicite in hac temporalium diſpenſatione attendere debent Superiores, ut ægrorum & infirmorum curam habeant, providentes ut nihil neceſſarii ipſius deſit.

„ Infirmorum (ait S. Benedictus *cap. 36.*) cura *ante omnia*, & „ *ſuper omnia* adhibenda eſt, ut ſicut revera Chriſto, ita eis ſervia- „ tur, quia ipſe dicturus eſt: *Infirmus fui, & viſitaſtis me*. Et: „ *Quod feciſtis uni de his minimis meis, mihi feciſtis* .... *Matth.* „ *cap. 25. verſ. 36. & verſ. 40.*) Ergo cura *maxima* ſit Abbati, „ ne aliquam negligentiam patiantur. Quibus Fratribus infirmis ſit „ cella ſuper ſe deputata, & ſervitor timens Deum, & diligens, „ ac ſollicitus ..... Curam autem *maximam* habeat Abbas, ne a „ Cellariis, aut ſervitoribus negligantur infirmi: qui ad ipſum re- „ ſpicit, quidquid a diſcipulis delinquitur.

De Monachis ſub Regula S. Pachomii viventibus ſcribit in præfatione ejuſdem Regulæ S. Hieronymus: *Ægrotantes miniſtrorum ſuſtentantur obſequiis, & ad omnem copiam præparatis cibis.*

„ *Ægro-*

Digitized by Google

„ Ægrotantium cura, ſive poſt ægritudinem reficiendorum, ſive aliqua imbecillitate etiam ſine febribus laborantium, uni alicui debet injungi (ait S. Auguſtinus in Regula) ut ipſe de Cellario petat, quod *cuique opus* eſſe proſpexerit.

Sanctus Fructuoſus in ſua Regula *cap.* 7. vult, ut infirmi „ tanto miniſterio foveantur, ut nec propinquorum affectus, nec urbium delicias requirant; ſed quod *neceſſe habuerint*. Cellarius & Præpoſitus provideant.

V. Et quid mirum, in omnium Ordinum Regulis, & Conſtitutionibus adeo enixe commendari curam infirmorum! Experientia enim manifeſtum eſt, nullam eſſe Religioſis majorem tentationem, privata peculia ſibi corradendi, & conſervandi, quam ſi videant, ex communi Monaſterii penu infirmis neceſſaria non ſubminiſtrari.

Unde citatum Directorium Colonienſe deplorans, quod „ procul a *voluntaria paupertate* abeſſent, qui ut in lecto ægritudinis ſuæ non egeant, & penuriam, aliaque paupertatis incommoda non ſentiant, pecuniam corradunt atque ſeponunt, vel reditus vitales aut perpetuos habent, unde tempore ægritudinis & neceſſitatis ſuæ conſolationem habeant, & ſe a moleſtiis paupertatis tueantur atque defendant ". Cauſam horum abuſuum in ipſos Prælatos refundere non dubitat. „ Quorum, ait, immiſericordia huic irreligioſæ ſollicitudini, & nefariis auſibus occaſionem dedit & januam aperuit; ut qui famulos Dei, qui omnia propter Chriſtum dereliquerunt, dum ægrotabant ita dereliquiſſe viſi ſunt, ac ſi eorum cura tum ad eos non pertineret.

VI. Merito proinde Patres Eremitæ S. Auguſtini in ſuis Conſtitutionibus *part.* 2. *cap.* 14. voluit, ut „ ſollicite intendat Prior, ne aliquid deſit *infirmario*, quod neceſſitati expediat infirmorum, etiamſi ob remedium eorum opus eſſet apud creditores *magna debita* contrahere, vel etiam *bona* Conventus *diſtrahere*, & *vendere*; quando aliter *mendicari* non poſſent.

VII. Attendere quoque tenentur Superiores; ut res, quæ Religioſi vel ſua propria induſtria, vel labore, aut parentum ſive amicorum liberalitate acquirunt, ita in ipſorum Fratrum neceſſitates diſpenſetur, ne ex modo diſpenſandi ipſis Religioſis ingeratur opinio, quaſi plus juris ad harum uſum haberent ipſi, quorum induſtria, & labore ſunt acquiſitæ, vel in quorum gratiam a Parentibus datæ ſunt, quam cæteri de Communi.

VIII. Hujus vero perſuaſionis periculum erit, ſi advertant Superiores haud difficulter uſum earum rerum concedere his, quorum labore partæ ſunt, aut in quorum gratiam a parentibus oblatæ fuerunt, tametſi aliunde ſciatur, Religioſos illos præ cæteris illarum rerum uſu non indigere; immo eſſe interdum non paucos in communitate, quibus uſus earum rerum magis conveniret, quin & ſubinde eſſet neceſſarius.

IX. Hoc periculum ut præveniant Superiores, admodum eſt conveniens, ut ſæpius obſervent, quod in Conſtitutionibus Canonicorum Congregationis Windeſemenſis legitur *part.* 2. *cap.* 7. „ Quod ſi alicui noſtrum veſtis, aut cultellus, aut aliud quid miſſum fuerit, ad Priorem deferatur, *& ex bona conſuetudine non ei cui miſſum eſt, ſed alii potius detur*.

X. Ut autem omnium neceſſitatibus provideri poſſit ex *communibus* Monaſterii *proventibus*, multum juvare poterit, ſi *neceſſaria* diſpenſentur ſecundum quod ipſa profeſſio Religioſæ *paupertatis* requirit.

„ Mobilium vero uſum (ait Synodus Tridentina) ita Superiores permittant, ut eorum ſupellex ſtatui *paupertatis*, quam profeſſi ſunt, conveniat; nihilque ſuperflui in ea ſit ". *Seſſ.* 25. *cap.* 2. *de Regularibus*.

XI. Si omnibus in Chriſto baptizatis recte dixerit Auguſtinus: *Quid tibi cum pompis ſæculi, quibus renuntiaſti?* nonne potiore ratione id Religioſis dicitur, qui præ reliquis Chriſti-Fidelibus ſpecialiter paupertatem, & mundi contemptum profitentur; ita ut diametraliter eorum profeſſioni videatur opponi, quidquid in eorum ſupellectile aut Monaſterii divitias, aut mundi faſtum præfert? Quod intelligens S. Benedictus in Regula *cap.* 7. ait: „ Sextus humilitatis gradus eſt, ſi *omni vilitate*, vel extremitate contentus ſit Monachus.

Vilitate, ait Hugo Menardus, *in cibo & potu*, *veſtimento*, *calceario*, *& quocumque opere injuncto*. Ad Concord. Regul. *c.* 16. §. 1.

Et *cap.* 55. loquens S. Benedictus de veſtibus Monachorum, poſt varias earum deſignatas ſpecies, ait: „ De quarum rerum omnium colore, & *groſſitudine* non cauſentur Monachi, ſed quales inveniri poſſunt in Provincia, in qua habitant, aut quod *vilius* comparari poteſt.

Si Sanctus Thomas recte reſolvat, *vilitatem* veſtium Religioſis convenire, *quia Religio eſt ſtatus pœnitentiæ*, *& contemptus mundanæ gloriæ*; quidni eadem conſequentia inferatur, vilem ſupellectilem, humilia ædificia, cæteraque, quæ *mundanæ gloriæ contemptum* exhibent, Religioſis convenire?

Unde jam pridem S. Bonaventura ſui Ordinis Provinciales monnit, ut ſumptuoſitatem ædificiorum, „ librorum, ac ciborum ita ſtatuant amputare, ut a *profeſſionis excellentia vitæ obſervantia non diſcordet*.

Et ante S. Bonaventuram, dixerat Sanctus Bernardus de Ordine Ciſtercienſi: *Ordo noſter abjectio eſt*, *humilitas eſt*, *voluntaria paupertas eſt*. Epiſt. 142.

XII. Ut Patrum ac veterum ſtatuta de hac *paupertate*, & moderatione in ſupellectile, ac toto vitæ genere exhibenda omittam, unum hic e noviſſimis Canonicorum Præmonſtratenſium ſtatutis adducam. Monent ipſi Ordinis ſui Prælatos, ut memores *ſuæ profeſſionis*, „ ac SS. Patrum veſtigiis inhærentes, modeſta ſupellectili, & menſa, ac frugali victu ſemper utantur. In r, quo etiam vitæ genere, ac in tota ſua domo caveant, ut quid appareat, quod a ſancto *paupertatis* inſtituto ſit alienum, vel quod non ſimplicitatem, Dei zelum, ac contemptum vanitatum præſeferat ". *Diſt.* 2. *cap.* 4. §. 1. *&* 2.

XIII. Scio quidem difficile eſſe Religioſis, & Abbatibus in magna illa divitiarum abundantia, quæ hodie in pluribus Abbatiis habetur, paupertatem in *omni* vitæ genere conſervare; nihilque vel in ſupellectili, vel menſa; aut domo, vel comitatu habere, quod non paupertatem, & mundanæ gloriæ contemptum præferat: Sed nec illud ignoro, quod in ipſam divitiarum copiam, Religioſæ diſciplinæ & perfectionis caſum, & collapſionem plures veri Religioſi refuderint.

XIV. „ Poſteaquam cenſus Monachi habere cœperunt, & reditus (inquit Trithemius *Homil.* 7.) priſtina mox *humilitatis* ſtudia defecerunt, crevitque paulatim cum divitiis, rerum temporalium *ſuperbia*. Quamdiu fuerunt pauperes Monachi Deum in veritate coluerunt, poſtea vero quando *divitiis abundaſſe* cœperunt, *ſimplicitatem* fugavit duplicitas: Integritas namque obſervantiæ regularis abundantiam peperit rerum temporalium; ſed paulatim *divitiæ* Monachorum *puritatem* Ordinis *funditus* extinxerunt.

Item *Sermone* 2. ad Monachos, cum dixiſſet, Ordinem Benedictinum mirum in modum orbem illuſtraſſe, a ſuoque ſplendore tandem ſenſim decidiſſe, cauſam illius caſus aſſignans, ait: „ Contulit Monachis Religio ſancta divitias, donec matrem filia ſuffocavit. Nam ut Scriptura dicit: *Omnes, qui volunt divites fieri, incidunt in tentationes diaboli*, ad Tim. cap. 6. v. 9. incraſſatus eſt dilectus, & recalcitravit; impinguatus, & dilatatus terrenis poſſeſſionibus, dereliquit inſtitutionis *primæ ſancta ſtudia*; abiit poſt *vanitates* falſas, quem copia rerum temporalium; divitiis ſpiritualibus inopem, & miſerum fecit:

Sed de his latius infra, ubi de cauſis collapſionis diſciplinæ Monaſticæ agetur.

CAPUT X.

Titulus adminiſtrationis in ſimplici Monacho eſt pallium (*a*) *proprietatis*.

1 *An in* Cap. 2. tit. De Statu Monach. *permittatur Monacho peculium de licentia Abbatis titulo adminiſtrationis*.
2 *Sententia Gloſſæ*.
3 *Veteres Canoniſtæ docuerunt adminiſtrationem tantum poſſe concedi* Officialibus.
4 *Decretum Synodi Tridentinæ Veterum Canoniſtarum expoſitioni conforme*.
5 *Superiores non poſſunt* Bonorum ſtabilium *adminiſtrationem ſimplici Monacho committere*.
6 *Synodus etiam vetat adminiſtrationem concedi* ſimplici *Monacho cum* dependentia *a voluntate Superioris*.
7 *Licentia Superiorum non reddit Monachum immunem a vitio* proprietatis; *nec fidem adhibere debet Superiori aſſerenti ſe talem licentiam dare poſſe*.
8 *Oſtenditur Synodum Tridentinam non permittere, ut concedatur adminiſtratio* ſimplici *Monacho, tametſi ad* nutum *Superioris* revocabilis.
9 *Nulla ex cauſa, nec ullo caſu adminiſtratio* ſimplici *Monacho dari poteſt*.
10 *Dum conceditur* ſimplici *Monacho, conſtituitur in effectu uſufructuarius*.
11 *Tametſi concedatur tantum* dependenter *a nutu Superioris*.
12 *Adminiſtratio conceſſa Officiali illum non facit proprietarium, & quare?*
13 *Officialis poteſt conſtitui* proprietarius, *ſi proventus expendat in uſus* proprios.
14 *Proprietarii erunt, ſi emolumenta ſeu jura recipiant & reſervent in uſus proprios*.
15 *Decretum Synodi Cameracenſis contra jura Officialium*.
16 *Titulus adminiſtrationis pallium proprietatis aliquando erit, tametſi adminiſtratio committatur Officialibus Monaſterii*.
17 *Diebus Dominicis proprietarii anathemate feriuntur*.

I. CREDUNT nonnulli, Monachis permiſſa eſſe peculia titulo adminiſtrationis de conſenſu Abbatis, aut Superioris, juxta illud, quod ex Concilio Lateranenſi refertur in *c.* 2. *tit. De Statu Monach.* „ Qui vero peculium habuerit, niſi ab Abbate fuerit ei pro injuncta adminiſtratione permiſſum, a communione removeatur altaris.

Ergo, inquiunt, Monacho peculium habere licet, ſi ei ab Abbate injuncta fuerit adminiſtratio: atque ipſo peculio utatur de *licentia* Abbatis, & *dependenter* ab ejus voluntate.

II. Verum, uti recte notat Gloſſa ad citatum Capitulum, Monachus poteſt habere peculium de licentia Abbatis, ſed *cauſa adminiſtrationis*; id eſt (uti advertit Fagnanus ad dictum Capitulum *num.* 42.) propter officium adminiſtrandi, quia Officialis eſt Monaſterii. Et Innocentius famoſus, & antiquus Canoniſta exemplicat in Officialibus puta *Veſtiariis*, vel *Eleemoſynariis*.

III. Et Hoſtienſis in Commentario ad hunc textum expreſſe dicit, non comprehendi niſi Officiales pro adminiſtratione *temporalium* deputatos. „ Puta, ait, quia eſt Veſtiarius vel Eleemoſynarius, vel Cellarius, vel alius quicumque certum habens officium, ratione cujus habet recipere, & expendere in *uſus Monaſterii* ſive Monachorum temporalia, ſive ſint pecuniæ, vel quæcumque alia.

Idem aſſerit Joannes Andreas, additque, „ Monachum non poſſe etiam *de licentia* Abbatis habere peculium, ſi ejus officium tantum verſetur *circa ſpiritualia*; ut ſi ſit Prior Clauſtralis, Sacriſta, vel quis alius audiens confeſſiones, vel tantum vacans obſervantiæ Regulari.

Verbo,

(*a*) Pallium eo loci ſignificat prætextum, ſimulationem, *deguiſement*.

Digitized by Google

Verbo, juxta mentem Gloſſographi, & veterum illorum Canoniſtarum, permittitur Monacho habere peculium, ſi ab Abbate ſit conſtitutus Officialis Monaſterii, qui vi ſui officii adminiſtrationem habeat peculii in utilitatem Monaſterii, nequaquam vero in utilitatem propriam.

IV. Hanc Doctorum reſponſionem tanquam menti Concilii Lateranenſis conſonam amplexa Synodus Tridentina *ſeſſ. 25. cap. 2. de Regularib.* ſtatuit: „ Nec deinceps liceat Superioribus bona ſtabilia alicui Regulari concedere, etiam ad uſumfructum, vel uſum, adminiſtrationem, aut commendam. Adminiſtratio autem bonorum Monaſteriorum, aut Conventuum ad ſolos Officiales eorumdem, ad nutum Superioris amovibiles, pertineat.

V. Nulli ergo Regularium, bonorum ſtabilium adminiſtrationem concedi a Superioribus poſſe declarat Synodus, ſed *ſolis* Officialibus; idque *dependenter*, & ad nutum Superiorum; id eſt, quod etiam illam adminiſtrationem poſſint illis Officialibus ſemper auferre.

VI. Unde (ut monet Fagnanus loco citato *numer.* 49.) „ valde „ inepta eſt illorum interpretatio, qui aſſerunt Concilium hoc loco non prohibere adminiſtrationem, quam habent Regulares *dependenter a voluntate ſuorum Superiorum*. Siquidem verba Concilii non diriguntur in ſubditos, ſed *in Superiores tantum*, ibi (*nec deinceps liceat Superioribus*): unde cum improbetur adminiſtratio illa, quæ conceditur a Superioribus, ſequitur evidenter ut proprie improbetur adminiſtratio, quam habent Regulares *dependenter a voluntate* eorumdem Superiorum; nam ſi Superioribus non licet concedere alicui adminiſtrationem ſtabilium, ergo non pendet ab eorum voluntate efficere adminiſtrationem licitam, vel illicitam: ſicuti videmus uſum ſuperfluum bonorum non fieri licitum ex eo, quod Regularis dicat: *Ego teneo immobilia ſuperflua dependenter a voluntate meorum Superiorum, & ad eorum nutum*, quia Superiores non habent ſuper hoc diſpenſandi facultatem.

VII. Teſtatur quoque ibidem *num.* 51. quod „ conſulta S. Congregatio, an propter talem diſpenſationem ſeu licentiam Superiorum poſſidentes, vel tenentes bona immobilia, vel mobilia ſuperflua, a culpa vel pœna excuſentur; reſponderit, non excuſari neque a culpa, neque a pœna ipſo facto incurrenda; ac inſuper, Superioribus aſſeverantibus hujuſmodi ſe licentias poſſe concedere, fidem non eſſe adhibendam.

VIII. Præterea cum Concilium Tridentinum primo conſtituat Regulam negativam per hæc verba: *Non liceat deinceps Superioribus, &c.* ac deinde ſubjiciat exceptionem a regula, dicens: *Adminiſtratio autem ad ſolos Officiales ad nutum amovibiles pertineat:* Si Concilium in dicta regula (ait Fagnanus loco citato *num.* 52.) „ non prohibuiſſet ſimplici Monacho adminiſtrationem ad nutum; regula non differret ab exceptione, quia eodem modo eſſet permiſſa adminiſtratio ad nutum ſimplici Monacho, atque Officiali Monaſterii, quod eſſet abſurdum, quia de natura exceptionis eſt, ut ſit contra regulam, & eam vitiet in caſibus exceptis.

IX. Ex his aliiſque argumentis ex ipſo Decreto Tridentino deſumptis concludit tandem Fagnanus *numer.* 59. „ Adminiſtrationem bonorum ſtabilium, ſeu peculium, ex nulla cauſa, & nullo caſu Regularibus eſſe permiſſam, *ſolis* Officialibus duntaxat exceptis.

Ratio vero diverſitatis inter ſimplicem Monachum, & Officialem quoad adminiſtrationem rerum temporalium nequaquam obſcura eſt.

X. Dum enim *ſimplici* Monacho conceditur adminiſtratio, ea conceditur ut proventus in ſuos particulares uſus convertat; atque ita „ *in effectu* poteſt dici uſufructuarius bonorum (ait Fagnanus „ *n.* 42.) nam cum poſſit de fructibus diſponere, dicitur habere jus utendi & fruendi, & ſic *uſumfructum*. Nec refert, quod non poſſit de illis diſponere, niſi in honeſtos uſus: nam nec Clerici ſæculares poſſunt erogare fructus ſuperfluos Beneficiorum ſuorum, niſi in uſus pios, & tamen in vita dicuntur uſufructuarii.

XI. „ Et ſimiliter, pergit Fagnanus, nihil refert quod adminiſtratio poſſit eidem auferri ad nutum Abbatis; ſiquidem hoc non tollit, quin durante adminiſtratione, habeat jus utendi & fruendi. Unde proprie dici poteſt uſufructuarius *ad beneplacitum*.

„ Quapropter, infert idem, Titulus *adminiſtrationis* nihil eſt aliud, quam *palliamentum* quoddam ad cohoneſtandum *proprium*; vere enim uſufructuarius eſt dominus fructuum.

XII. At ſecus eſt in Officiali Monaſterii, quia is conſtituitur adminiſtrator in utilitatem Monaſterii ſive Communitatis; adeoque de proventibus nequaquam diſponere poteſt in uſus proprios; ſed omnia convertere, ac diſpenſare debet in uſus Monaſterii, ſive illos, ad quos eius officium ſeu adminiſtratio illum adſtringit; alioquin ſi in privatos ſuos uſus impendat, nec furti, nec *proprietatis* crimen evadet.

XIII. „ Sollicite etiam obſervabit Procurator. (inquiunt Conſtitutiones Canonicorum Regularium Capituli Windeſemenſis *part.* 2.) „ ut concreditas ſibi pecunias in *nullos*, quam *officii ſui* uſus expendat, exacte ad id Prioris ſui ordinationem, & voluntatem exequendo, ne alioquin *furti* judicio, & tanquam *proprietarius* condemnetur.

XIV. Quin nec Officiales immunes erunt a vitio proprietatis, ſi ipſi ratione ſuæ adminiſtrationis ſeu officii aliqua jura accipiant, eaque non in communes, ſed privatos ſuos uſus reſervent impendenda: cum non minus illa, quam alia quæcumque Religioſis quocumque titulo obvenientia debent Conventui incorporari, ut in communes uſus expendantur.

XV. Hinc Synodus P. I. Cameracenſis *tit. De Regularib. cap.* 10. volens peſtifero proprietatis vitio obviare inter alia mandat: „ Reſcindant inſuper Superiores & aboleant prorſus univerſa illa *emolumenta: & jura*, quæ antiquo more quibuſdam Monaſteriorum Officialibus concedi ſolebant.

XVI. Si ergo Officialibus ad nutum Superiorum etiam amovibilibus, tantum poſſit concedi bonorum ſtabilium adminiſtratio, ut proventus in uſus *communes*, tanquam *Communitatis* Officiales adminiſtrent, facile eſt videre, quod titulus adminiſtrationis non deſinit eſſe merum *palliamentum* ad *cohoneſtandum proprium*, ſi v. g. adminiſtratio redituum vitalitiorum Officialibus quidem Monaſteriorum committitur, non in communem Monaſterii, ſed in privatam illius, in cuius favorem ſunt reſervari, utilitatem.

☞ XVII Ut a crimine proprietatis Religioſos deterreat Concilium Montis-Peſſulani habitum an. 1214. mandat Canone 19. ut in quolibet Monaſterio, vel Canonica Regulari, diebus Dominicis proprietarii in Capitulo excommunicentur.

T I T U L U S   T R I G E S I M U S.

De Voto Caſtitatis.

CAPUT PRIMUM.

Profeſſio Religioſa Includit votum Caſtitatis ſaltem implicite: & ad quid obliget?

1 *In priſtinis Monachorum formulis profeſſionis nulla occurrit expreſſa voti Caſtitatis mentio.*
2 *Etiam plures recentiores illius* expreſſam *mentionem nonfaciunt.*
3 *Primus illius expreſſam mentionem fieri voluit S. Franciſcus.*
4 *Hodierna Franciſcanorum formula votum Caſtitatis expreſſe continet.*
5 *Exemplo S. Franciſci nonnulli Ordines cœperunt votum Caſtitatis in formula profeſſionis exprimere.*
6 *Formula profeſſionis Eremitarum S. Auguſtini hodie exprimit votum Caſtitatis.*
7 *Similiter formula Carmelitarum, licet Regula id non exprimeret; quare, & quando exprimere cœperit?*
8 *Etiam Monachi, in quorum profeſſionis formula votum Caſtitatis non exprimitur, voto Caſtitatis obſtringuntur; & quomodo?*
9 *Votum Caſtitatis duo includit.*
10 *Monachi Matrimonium contrahentes olim excommunicabantur.*
11 *An votum Caſtitatis olim dirimeret Matrimonium, incertum; at hodie certum eſt.*
12 *Ut votum Religionis* dirimat *Matrimonium, debet emitti in Religione per Sedem Apoſtolicam* approbata.
13 *Solemnitas voti, uti & efficacia* ad dirimendum, *pendet a jure poſitivo.*
14 *Ipſa profeſſio non dat voto illam efficaciam, ſed poſitiva Conſtitutio ei accedens,*
15 *Primum votum, quod emittunt Scholares Societatis Jeſu, quodam ſenſu recte dicitur* ſolemne.

I. IN nullis Veterum Monachorum Regulis, quin nec in Benedictina, ulla expreſſa, & ſpecialis profeſſio ſive promiſſio ſervandæ Caſtitatis ſive continentiæ occurrit; immo nec in hodierna Benedictinorum profeſſionis formula Caſtitatis ſervandæ ulla mentio habetur.

II. De ſuo ſimiliter Carthuſienſium, aliiſque Ordinibus teſtatur Petrus Dorlandus: „ Nos Carthuſienſes, ſed & Cluniacenſes, & Camaldulenſes, & Ciſtercienſes, & Canonici Regulares, nec paupertatis, nec *Caſtitatis* votum palam emittimus.

Neque in primigenia Carmelitici Ordinis Regula a S. Alberto exarata ulla *Caſtitatis* profeſſio continetur; ſed *capite* 1. dicitur duntaxat, quod Priori *obedientiam promittat quilibet aliorum, & promiſſum ſtudeat operis veritate ſervare*.

III. Primus, qui Caſtitatis, & paupertatis expreſſam mentionem profeſſionis formulæ adiecit, videtur fuiſſe S. Franciſcus; qui *c.* 1. ſuæ Regulæ habet: „ Regula & Vita Fratrum Minorum hæc eſt, ſcilicet Domini Noſtri Jeſu Chriſti ſanctum Evangelium obſervare, *vivendo in obedientia, ſine proprio, & in Caſtitate*.

Deinde *c.* 2. ait: „ Finito vero anno probationis, recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam iſtam, & Regulam iſtam ſemper obſervare.

Ex quibus ſat manifeſte habetur, quod juxta Regulam S. Franciſci Profeſſuri promittere deberent, idque verbis *expreſſis*, vivere in obedientia, *ſine proprio*, & in *Caſtitate*.

IV. His conſonat hodierna formula profeſſionis Fratrum Minorum, quæ hoc tenore exprimitur: „ Ego frater N. voveo & promitto Deo, & Beatæ Mariæ Virgini, & Beato Franciſco, ac omnibus Sanctis, & tibi, Pater, toto tempore vitæ meæ ſervare Regulam Fratrum Minorum per Dominum Honorium Papam confirmatam, vivendo *in obedientia, ſine proprio, & in Caſtitate*.

V. Ordinis Minorum formulam tanquam clarius, & expreſſius tria illa vota exprimentem, nonnulli alii Ordines poſtmodum imitati ſunt; atque tria illa, vivere in *obedientia, ſine proprio*, & *in Caſtitate*, in formula ſuæ profeſſionis exprimere cœperunt.

VI. Ita Fratres Ordinis Eremitarum S. Auguſtini expreſſe vovent obedientiam, & *vivere ſine proprio*, & *in Caſtitate*, ſecundum Regulam Patris Auguſtini uſque ad mortem: quamquam ipſa Regula Auguſtini ullam profeſſionem expreſſam *Caſtitatis* præſcribat: quam nec Ordo Prædicatorum, nec Canonicorum Regularium, tametſi uterque Regulam Auguſtini profiteatur, in ſuæ profeſſionis formula exprimit. (a)

VII. Pro-

(a) Id non eſt accurate verum de omnibus Canonicis Regularibus; ſi quidem ii, qui in Galliis nuncupantur Canonici Congregationis Gallicanæ, expreſſam Caſtitatis mentionem in ſuorum votorum formula efficiunt.

Digitized by Google

VII. Profeſſioni Carmelitarum per Innocentium IV. in Conſtitutione, qua Regulam *Albertinam* declarat, & mitigat, addita fuere hæc verba: *cum Caſtitate & abdicatione proprietatis*. „ Verebantur enim (ait R. P. Papebrochius in commentario prævio ad vitam S. Alberti 8. Aprilis *cap.* 11. *num.* 115.) „ ne abſque *explicita* trium „ Religioſorum votorum profeſſione, negarent aliqui pro vere Re- „ ligioſis habendos Carmelitas; ex vulgi ſcilicet imperiti ſenſu: „ Nam explicita trium votorum profeſſio uſitata non fuit in Mo- „ nachatu veteri ". *Additque*, „ quod ante *Mendicantium* tem- „ pora nunquam fuit tam clare expreſſa trium votorum Religio- „ ſorum diſtinctio.

VIII. Num igitur veteres Monachi, atque etiam moderni, qui in ſuæ profeſſionis formula *Caſtitatis* mentionem non faciunt, *Caſtitatis* voto non obſtringuntur? Omnino. Nam qui ſe Deo per ſuſceptionem vitæ Monachalis dedicat, vovetque, is ſe obſtringi vivere ſecundum eam vivendi normam, quam vovet.

Porro vita Monaſtica includit, ac ſemper incluſit *eſſentialiter* cælibatum ſive cuſtodiam continentiæ, ſeu obligationem vivendi *in Caſtitate*; ita ut ſi cælibatum deſtruas, ipſum Monachatum deſtruas.

Qui ergo Regulam, ac vitam Monaſticam olim vovebat, quique hodie eam vovet, etiam conſequenter vovet vivere *in Caſtitate*, tametſi formula profeſſionis votum Caſtitatis explicite non contineat; eo quod Regula, & vitæ norma, quam profeſſus eſt, obligationem vivendi in Caſtitate *eſſentialiter* includat; juxta illud Innocentii III. in *cap. Cum ad Monaſterium tit. de Statu Monach.* „ Abdicatio proprietatis, & *cuſtodia Caſtitatis* adeo eſt annexa Re- „ gulæ Monachali, ut contra eam nec ſummus Pontifex poſſit di- „ ſpenſare.

IX. Duo vero includit votum *Caſtitatis* in Religione emiſſum. Primum, vivere in *Caſtitate* extra Matrimonium; ſive omnia peccata ſeu interna ſeu externa contra *Caſtitatem* vitare; idque etiam ex voto: adeo ut, ſi Religioſus peccet contra Caſtitatem, non tantum committat ſimplex peccatum *carnis*; ſed etiam contra votum; & votifragus ſit.

Secundum, quod includit votum *Caſtitatis*, eſt abſtinere a conjugio, & ab omni actu conjugali.

X. Unde jam pridem in Concilio Chalcedonenſi *can.* 16. decretum legitur; „ Virginem, quæ ſe Domino Deo dedicavit, ſimiliter & *Monachos* non licere matrimonio conjungi. Sin autem hoc „ fecisse inventi fuerint, ſint excommunicati. Oſtendendæ autem „ in eos humanitatis auctoritatem habere ſtatuimus Epiſcopum ejus „ loci „. Gratianus *cauſ.* 27. *quæſt.* 1. *can.* 22.

XI. Num profeſſio Monachalis, ipſumque votum Caſtitatis *implicite* ſaltem in profeſſione Monaſtica contentum, etiam olim matrimonium contractum *dirimeret*, nullumque redderet, non æque expeditum eſt.

Illud expeditum eſt, votum Caſtitatis ſive explicite ſive implicite in Religione approbata emiſſum, hodie matrimonium contractum *dirimere*; atque tale votum ponere impedimentum *dirimens*; uti expreſſum eſt in *cap. unico de Voto in VI.*

XII. Hoc quoque ex eadem Decretali habetur, hodie illud votum duntaxat dici „ ſolemne, ac ad matrimonium dirimendum „ efficax; quod ſolemnizatum fuerit per ſuſceptionem ſacri Ordi- „ nis, aut profeſſionem expreſſam vel tacitam factam alicui de „ Religionibus per Sedem Apoſtolicam approbatis.

XIII. Conſtat inſuper, hanc efficaciam votorum dirimendi matrimonium contractum, eſſe ex mero jure poſitivo.

Si enim, revertendo jus poſitivum, votum Caſtitatis a Monacho emiſſum efficaciam habuerit dirimendi matrimonium poſtea contractum, indubie etiam illam efficaciam habuit votum Caſtitatis emiſſum in Religione per Sedem Apoſtolicam *non approbata*.

Certum quippe eſt, ante ſæculum XIII. nequaquam receptum fuiſſe, ut nova Monachorum inſtitutio a Sede Apoſtolica approbationem vel confirmationem habere deberet, uti ſupra *tit.* 24. *cap.* 2. notavimus.

Cum vero hodie hæc efficacia ſolis votis in Religione per Sedem Apoſtolicam approbata emiſſis tribuatur, manifeſtum eſt, hoc totum a jure poſitivo dependere. Unde illud Gloſſæ ad citatum Capitulum unicum: „ Non eſt ipſum votum, quod matrimonium „ dirimit: ſed eſt ipſa *Conſtitutio* Eccleſiæ.

XIV. Hinc quoque elicitur, non eſſe ipſam externam formam profeſſionis ſeu emiſſionis, quæ faciat votum *ſolemne* ad hunc effectum *dirimendi* matrimonium; ſed ipſa Conſtitutio poſitiva dans hanc efficaciam alicui voto, una illud reddit *ſolemne* ad hunc effectum; atque ita juxta modernam phraſim, vota dicuntur *ſolemnia*, quibus jus poſitivum ſimilem vim attribuit: & hoc titulo recte dicitur in allegato Capitulo unico: „ quod voti *ſolemnitas* ex *ſola* Conſtitutione Eccleſiæ eſt.

XV. Hinc conſequens, quod proprie loquendo, votum primum in Societate, poſtquam a Gregorio XIII. in Bulla, quæ incipit, *Aſcendente Domino*, efficax factum eſt ad dirimendum matrimonium, (*a*) non incongrue *ſolemne* dici poſſit; quamvis adhuc *ſimplex* vulgo dicatur, ideo forſan, quod non *ſtabiliter* ſtatui alicui adſtringat: eo quod poſt emiſſionem hujuſmodi voti, poſſit adhuc e Societate dimitti, & a voto abſolvi.

C A P U T II.

Mulierum ad clauſtra, & Oratoria Monachorum ingreſſus quomodo vetitus?

1 *Antiqua Patrum Regula omnem mulierum converſationem Monachis ſevere interdixit.*
2 *Quarumcumque mulierum ingreſſus in Monaſteria Monachorum vetitus.*
3 *Ægerrime tulit S. Gregorius mulierum in Monaſteria ingreſſum; & vetuit Monachis habere Commatres.*
4 *Abbas permittens mulierem ingredi Monaſterium feſtivitates videndi cauſa, pœnitentiæ ſubjicitur.*
5 *Interdum etiam excommunicandus dicitur.*
6 *Nonnullæ mulieres illuſtriores obtinuerunt licentiam intrandi Monaſteriorum ſepta; at eam revocavit Pius V.*
7 *Gregorius XIII. Conſtitutionem Pii V. renovavit, & declaravit in illa* omnes *generaliter mulieres comprehendi.*
8 *Decretum Eremitarum S. Auguſtini contra ingreſſum mulierum in Monaſteria.*
9 *Olim etiam ad Eccleſias Monachorum mulieribus non patebat acceſſus.*
10 *Ea diſciplina fuit ſæculo VII. in Monaſterio Laubienſi.*
11 *Etiam ſæculo V. in Monaſterio S. Bertini.*
12 *Ut mulieres a ſuis Oratoriis Monachi arcerent, Miſſas* publicas *in iis fieri noluerunt: Quid Miſſæ publicæ.*
13 *Hæc diſciplina etiam uſque ad ſæculum* XIII. *duraſſe videtur.*
14 *Hæc diſciplina etiam hodie, & populo & Monachis ſæpe eſſet conveniens, & utilis.*
15 *Dum mulieres ad Eccleſias Religioſorum admittuntur, curandum ut a Religioſis ſint ſejunctæ.*
16 *Laudabile quoad hoc PP. Prædicatorum Decretum.*
17 *Etiamſi juxta modernam diſciplinam liberior ſit mulierum ad Eccleſias, & Monaſteria Religioſorum acceſſus, omnis tamen familiaris converſatio vitanda.*
18 *Salubre in hoc Eremitarum S. Auguſtini Decretum.*

I. MULIERUM converſationem Monachis in Caſtitate vivere deſiderantibus, & ad eam ſervandam vi ſuæ profeſſionis adſtrictis admodum periculoſam exiſtimantes Patres, omne, quantum poſſibile eſt, commercium mulierum Monachis interdixerunt.

„ Familiaritatem omnium mulierum (ait vetus Patrum Regula, „ quam Lucas Holſtenius *tertiam* vocat) tam parentum, quam „ extranearum pro cuſtodienda vita, vel cavendis laqueis diaboli, „ ab omnibus Monaſteriis, vel culturis Monachorum, ſeu frequen- „ tationem Monachorum a Monaſteriis puellarum, ſicut Regula „ docet, prohibere cenſemus. Neque ulla mulier in interius atrium „ Monaſterii ingredi audeat. Quod ſi cum conſilio, vel voluntate „ Abbatis Monaſterium, vel cellulas Monachorum quædam fuerit „ ingreſſa, merito ipſe Abbas & nomen Abbatis deponat, & in- „ feriorem ſe omnibus Presbyteris recognoſcat; quia talis ſancto „ gregi præponi debet, qui eos immaculatos Deo offerre procuret; „ non per quaslibet familiaritates diabolo ſociare feſtinet.

II. Regula S. Cæſarii Epiſcopi Arelatenſis, *cap.* 11. „ Mulieres „ in Monaſterio nunquam ingrediantur ". Et fortius alius Arelatenſis Epiſcopus S. Aurelianus in Regula, *cap.* 15. „ Mulieres ve- „ ro, nec Religioſæ nec ſæculares nullæ omnino, nec Abbatis, nec „ cujuſcumque Monachi mater, aut quælibet propinqua aut nota „ ad ſalutandum, aut ad orationem ingredi permittatur.

III. Quam ægre tulerit S. Gregorius mulierum in Monachorum domos ingreſſum, colligi poteſt ex Epiſtola ejus ad Valentinum Abbatem, *lib.* 3. *Epiſt.* 40. in qua ſcribit: „ Pervenit ad nos, quod „ in Monaſterio tuo paſſim mulieres aſcendant, & quod adhuc „ eſt gravius, Monachos tuos ſibi commatres facere, & ex hoc „ incautam cum eis communionem habere. Ne ergo hac occaſione „ humani generis inimicus ſua eos, quod abſit, calliditate deci- „ piat: ideo hujus te præcepti ſerio commonemus, ut neque mu- „ lieres in Monaſterio tuo deinceps qualibet occaſione permittas „ aſcendere, neque Monachos tuos eas commatres ſibi facere. „ Nam ſi hoc denuo ad aures noſtras quocumque modo pervene- „ rit, ſic te ſeveriſſimæ noveris ultioni ſubdendum, ut emendatio- „ nis tuæ qualitate cæteri ſine dubio corrigantur.

IV. Quin & jam pridem Antiſſiodorenſi Concilio decretum fuit: *Si quis Abbas mulierem in ſuo Monaſterio ingredi permiſerit, aut feſtivitates aliquas ibi ſpectare præceperit, tribus menſibus in alio Monaſterio retrudatur, pane & aqua contentus*. Can. 26.

V. Et Concilium Turonenſe II. *Can.* 15. „ Ut mulier intra ſe- „ pta Monaſterii *nullatenus* introire permittatur. Si Abbas in hac „ parte, aut Præpoſitus negligens apparuerit, qui eam viderit, & „ non ſtatim ejecerit, *excommunicetur*.

Plures in hanc rem Canones refert Gratianus, *cauſ.* 18. *quæſt.* 2.

VI. Cumque nonnullæ mulieres, præcipue illuſtrium familiarum a Romanis Pontificibus licentiam contra hanc Canonicam inſtitutionem accepiſſent; atque hac licentia prætenderent ſibi liberum in ipſa Monaſteriorum etiam virorum ſepta patere introitum, Pius V. expendens periculum ex hujuſmodi mulierum ingreſſu, & converſatione Religioſis imminens, Conſtitutionem in forma *Brevis* edidit, qua omnes hujuſmodi licentias quocumque titulo, & quibuſcumque mulieribus conceſſas revocavit, & annullavit, „ diſtricte „ prohibentes, ait mulieribus quidem prædictas facultates, & li- „ centias prætendentibus, ſub excommunicationis latæ ſententiæ „ pœna, poſtquam harum litterarum notitiam habuerint, a qua „ non poſſint niſi a nobis, aut a Romano Pontifice, qui pro tem- „ pore fuerit, abſolvi, præterquam in mortis articulo, ne dictas „ domos, & Monaſteria ingredi audeant.

„ Ipſi vero Monaſteriorum, & Conventuum Abbatibus, Præ- „ poſitis, Prioribus, & aliis Præſidentibus quocumque nomine vo- „ centur, & eorum Monachis, Canonicis, & Fratribus, ſive mendi- „ can-

(*a*) Opinionem contrariam docuerat Dominus de Héricourt in prima & ſecunda editione; quam de Legibus Eccleſiaſticis vernaculo idiomate conſcripſit; motus rationibus R. P. Daurnemine ſuam revocavit ſententiam in reſponſionibus, quas dedit obſervationibus, quæ tertiæ editionis an. 1741. appoſitæ ſunt. Ecce ejus contextus: *ces vœux (il parle de ceux des Jeſuites) forment un empêchement dirimant, ſuivant la Bulle de Gregoire XIII.* Aſcendente Domino, *de l'année* 1584 *& ſuivant le Rituel de Paris, p.* 144. Vide pag. 22. & 23. Obſervationum, quibus D. de Héricourt reſponſiones annexæ ſunt, & *Diario Trevoltiano* 1703 pag. 1757.

„ cantibus, ſive non mendicantibus, ſub privationis officiorum,
„ quæ in præſentia obtinent, & inhabilitatis in poſterum ad illa
„ & alia omnia, & ſuſpenſionis a divinis ipſo facto, ſine alia de-
„ claratione, incurrendis pœnis, ne eas introducere, admittereve
„ præſumant.

VII. Hanc conſtitutionem rurſus renovavit Gregorius XIII. in Conſtitutione, quæ incipit, *Ubi gratiæ*, 28. in Bull. Roman.

Cumque poſtmodum dubitaretur, num hoc Decreto tantum comprehendere voluiſſet mulieres hujuſmodi licentias habentes, reſpondit idem Pontifex, mentem ſuam fuiſſe, comprehendere *omnes & quaſcumque mulieres alias tam in genere, quam in ſpecie*. Habetur hæc declaratio in Bull. Rom. ad calcem citatæ Conſtitutionis.

Diſciplinam hanc Patrum Regulis, atque Conciliorum, & Pontificum Decretis expreſſam, & firmatam, paſſim Ordinum Conſtitutiones inculcant; ſerioque ac ſollicite conſervari præcipiunt.

VIII. Et Conſtitutiones Eremitarum S. Auguſtini *part.* 2. *c.* 13. de hac diſciplina ita loquuntur: „ Stricte prohibemus, ne aliquis
„ frater Prælatus, vel ſubditus mulierem cujuſcumque ſtatus, gra-
„ dus, Ordinis, conditioniſve ſit, quacumque etiam dignitate,
„ ac præeminentia præditam, etiam Comitiſſam, Marchioniſſam,
„ aut Duciſſam in Monaſteria Fratrum Ordinis noſtri introducere,
„ vel admittere præſumat, *ſub privationis officiorum, quæ in præ-*
„ *ſentia obtinuerit, & inhabilitatis in poſterum ad illa, & alia om-*
„ *nia, ac ſuſpenſionis a divinis ipſo facto* ſine alia declaratione,
„ pœnis incurrendis, præterquam in caſibus ſequentibus. Videlicet;
„ quando fiunt proceſſiones, vel mortui ſepeliuntur, ac etiam pro
„ iis ſuffragia fiunt: tunc namque ad illa loca, in quibus dicta pia
„ opera exercentur, accedere mulieribus licitum eſt; ita tamen
„ quod porta qua intratur ab Eccleſia in clauſtrum, non clauda-
„ tur ullo modo quamdiu mulieres intra ſteterint, quæ, eo finito
„ propter quod intraverunt, exire compellantur.

IX. Non tantum ingreſſus mulierum in *interiora* ipſorum Monaſteriorum ſepta olim vetitus erat; ſed etiam ab ipſis Eccleſiis, ſive Oratoriis Monachorum mulieres paſſim arcebantur; neque ad ea ipſis patebat ingreſſus.

X. Refertur a Fulcuino in libro de geſtis Abbatum Laubienſium *cap.* 1. de S. Urſmaro Abbate Laubienſi, & Epiſcopo in *functoria* tantum prædicatione ſacrato (de quo Epiſcoporum genere vide Mabillonium in præfatione ad partem I. ſæculi III. Benedictorum *num.* 33. 34. & 35.) quod cum Eccleſiam Monaſterii dedicaſſet anno 697. nolens „ pollui cadaveribus mortuorum, fecerit aliam in honore
„ B. Mariæ in montis vertice, cui ſubjacet prædictum Monaſte-
„ rium; ubi cœmeterium eſſet Fidelium, & ad quam conflueret
„ populus. Nam *illicitus*, ut *nunc quoque* niſi certo tempore, apud
„ aliam (Monaſterii Eccleſiam) erat *fœminarum* acceſſus ". Extat apud Mabillonium in Actis Benedictinorum ſæculo III. *part.* 1. *pag.* 247.

XI. In *lib.* 2. *De miraculis S. Bertini Abbatis Sithivenſis* (*a*) narratur: „ Adala nobiliſſima conjux Arnulfi Comitis, cum ſæpiſſime
„ magis infirmitatibus eſſet aggravata, cœpit deſiderare, ut in hoc
„ Monaſterin (S. Bertini) ei licentiam Monachi darent intrare,
„ ut coram *Altari S. Bertini*, pro ſalute ſua deprecatura liceret
„ ſe proſternere. Hujus igitur rei cauſa, ait auctor, advocatis ve-
„ nerabilibus Epiſcopis Wicfrido Tarvennenſis (*b*) Eccleſiæ Epi-
„ ſcopo, & Folberto Cameracenſis, denudavit eis deſiderium ſuum,
„ accepta etiam licentia a Monachis anno Nativitatis Domini 938.
„ annoque quinto Ludovici Regis (*c*) feria ſecunda Paſchæ intro-
„ duxerunt eam præfati Epiſcopi in eodem Monaſterio, non ſine
„ *tremore maximo*: quoniam hoc illa *prima* facere præſumpſerat,
„ quod ante *Reginarum nulla* concupiſcere vel audebat ". Apud
„ Mabillonium loco citato *pag.* 138.

En ſæculo decimo quanta cum difficultate, & Epiſcoporum auctoritate huic Comitiſſæ ad *Altare* S. Bertini datus eſt acceſſus!

XII. Quid plura? cum notorium ſit plurimis ſæculis in m͏ore poſitum fuiſſe; immo & vice privilegii interdum in Fundatione cautum, ut miſſæ *publicæ*, id eſt, ad quas populus conveniret, in Monachorum Eccleſiis non fierent; „ ne ſcilicet (ut ait Gregorius
„ *lib.* 4. *Epiſt.* 43.) in ſervorum Dei ſeceſſibus occaſio præbeatur po-
„ pularibus conventibus, & ſimpliciores ex hoc animas plerum-
„ que, quod abſit, in ſcandalum trahat: frequentior *etiam introi-*
„ *tus mulierum* arceatur.

XIII. Hancque diſciplinam, Miſſas *publicas*, ſive ad quas eſſet publicus populi conventus, in Monaſteriorum Eccleſiis non celebrandi, uſque ad tempora S. Bernardi permanſiſſe, ex Philippo Abbate Bonæ Spei *lib. De continentia Clericorum cap.* 83. obſervat Cardinalis Bona *lib.* 1. *Rerum Liturg. cap.* 13. *num.* 3. quin & Innocentium III. Veterum veſtigiis inſiſtentem prohibuiſſe, ne Diœceſis Epiſcopus in Monaſterio Carroffenſi, cujus privilegia confirmabat, Miſſas *publicas* ageret.

XIV. Scio quidem contrariam diſciplinam hodie præſertim poſt exortos Ordines Mendicantes invaluiſſe, atque in Eccleſiis ſive Oratoriis Monachorum *publicas* Miſſas, a conventu populi adſtantis, & offerentis ita dictas, paſſim celebrari: at & illud ſcio, quod non raro magis cautum eſſet, & populo, & Monachis, ſi juxta diſciplinam Patrum ſuorum, a ſuis Eccleſiis præcipue hi, qui ad inſtructionem populi ſpecialiter non ſunt vocati, publicum populi conventum arcerent. Populo quidem, ut in matrice ſeu Parochiali Eccleſia ſuis nutrirentur Paſtoribus; Monachis vero, ne ſæcularium contagione pollucrentur, aut in ſua devotione ſaltem diſtraherentur.

XV. Similiter, quamvis horum temporum diſciplina mulieres ad pleraſque Religioſorum Eccleſias admittat, illud tamen ſollicite cavendum, ut quantum fieri poteſt, Religioſi a mulieribus ſint ſejuncti; neque pſallentium choris intermiſceantur.

XVI. Qua de re prudenter in ſuis Conſtitutionibus caverunt PP. Prædicatores: *Mulieres Clauſtrum, vel Oratorium vel alias officinas noſtras non ingrediantur, niſi in die conſecrationis Eccleſiæ, & tunc licebit eis ingredi* Chorum, *& Clauſtrum. In Paraſceve vero* tantum Chorum *intrare poterunt uſque ad officium*.

Quin ut Chorus a ſæcularium conventu magis eſſet liber, decreverunt ſequentia: *In Eccleſiis noſtris debent eſſe* intermedia, *quæ dividunt* Chorum a ſæcularibus, *& debent ubique ita eſſe diſpoſita, ut Fratres* Chorum *ingredientes non poſſint a ſæcularibus videri, nec ipſi ſæculares videre. Poterunt tamen aliquæ feneſtræ aptari, ut tempore elevationis Dominici Corporis aperiantur, & Sacramentum a ſæcularibus adoretur*. In Conſtitutionibus editis per Petrum Martyrem *part.* 1. *cap.* 16.

XVII. Inſuper quæcumque diſciplinæ intervenerit pro temporum varietate immutatio, illud tamen invariatum manet, omnem Religioſis, non minus ac Clericis, familiarem, & non neceſſariam cum mulieribus converſationem eſſe interdictam: ipſiſque Superioribus ſollicite eſſe invigilandum: ut omnem ſimilem converſationem reſcindant, & occaſionem præveniant.

XVIII. Qua in re notandæ Conſtitutiones Eremitarum S. Auguſtini, quæ *part.* 2. *cap.* 13. hæc habent: „ In Eccleſia, ſeu ad o-
„ ſtium Conventus nullus Frater cum mulieribus loquatur ſine li-
„ centia Prioris, & ſine ſocio a Priore aſſignato, qui audiat, &
„ videat, niſi talis cum matre, vel ſorore carnali, ſeu alia mu-
„ liere maxime ſibi conſanguinitate, vel affinitate conjuncta lo-
„ queretur. In quo caſu ſufficit, quod ſocius videat, licet non au-
„ diat: excipimus tamen viros graviores, & ætate maturiores.
„ Omnia tamen ſupradicta quoad omnes Fratres ſerventur, quoties
„ contigerit aliquem extra Monaſterium egredi, ut cum mulieribus
„ loquatur.

„ Caveat autem Prior, ne nimis frequenter eidem Fratri licen-
„ tiam concedat cum eadem, vel eiſdem mulieribus colloquendi,
„ vel eas ad proprias domos viſitandi, niſi forte talis perſona eſ-
„ ſet tantæ ſcilicet auctoritatis, & tam claræ famæ, quod ex ejus
„ collocutione potius Religioni noſtræ honor, quam dedecus accederet.

„ Fratres vero foras miſſi pro neceſſariis domui petendis, loqui
„ poterunt cum mulieribus etiam alter ſine altero, ſi tunc neceſ-
„ ſitas ſic loqui exigit, intrare tamen domum ad ſedendum, vel
„ confabulandum non licebit.

„ Procurator, & Fratres alii cum ad procurandum neceſſaria
„ Fratribus vadunt, poterunt præſente ſocio ſuo, & vidente de
„ hujuſmodi cum muliere ſola loqui, ita tamen quod cum una ea-
„ demque muliere frequens non ſit talis collocutio ".

CAPUT III.

De Clauſura Monialium vetante egreſſum Monialium.

1 *Ab initio Eccleſiæ fuerunt nonnullæ mulieres in perpetua caſtitate viventes.*
2 *Pro conſervanda caſtitate convenit ſæcularium perſonarum fuga.*
3 *Egreſſus e Monaſterio Monialibus jam pridem interdictus.*
4 *Quæ cura olim haberetur, ut caſtitati Virginum extra Monaſteria habitantium conſuleretur.*
5 *Sæculo V. Clauſura Monialium nota fuit.*
6 *Fixa & generalis non fuit circa Monialium Clauſuram diſciplina ante ſæculum* XIII.
7 *Conſtitutio Bonifacii VIII. circa Clauſuram Monialium.*
8 *Decretum Concilii Tridentini eamdem Conſtitutionem innovans.*
9 *Pius V. declaravit omnes quaſcumque Moniales Decreto Tridentino comprehendi.*
10 *Idem Pontifex egrediendi licentiam nonniſi ex tribus cauſis concedi poſſe, edixit.*
11 *Vigore Concilii Tridentini Epiſcopus habet auctoritatem in omnia generatim Monaſteria Monialium in his, quæ Clauſuram concernunt.*
12 *Epiſcopus poteſt viſitare Monaſteria Monialium etiam Regularibus ſubjecta, quoad ea, quæ* Clauſuram *ſpectant.*
13 *Primus effectus Clauſuræ eſt prohibitus egreſſus Monialium e Monaſterio.*
14 *Quæ ſit* juſta *cauſa dandi licentiam egrediendi, non determinavit Tridentinum: tres expreſſit Pius V.*
15 *Prima cauſa eſt*, magnum incendium; *& quid per illud intelligatur?*
16 *Quæ ſit* infirmitas, *ratione cujus egreſſus ſit permittendus?*
17 *Cauſæ a Pio V. expreſſæ etiam in Synodis fuerunt probatæ.*
18 *An aliquando liceat indulgere egreſſum ob rationes a Pio V. non expreſſas?*

I. AB ipſo Eccleſiæ exordio fuiſſe mulieres virginitatem ſervantes, etiam ipſa Acta Apoſtolorum teſtantur, *Cap.* 21. *verſ.* 9. ubi de Philippo refertur: *Huic autem erant quatuor filiæ virgines prophetantes*.

Idem confirmant Patrum de Virginibus multiplicia ſcripta; quibus ſuam erga illas ſpecialem curam, ac ſollicitudinem expreſſerunt.

Nunc Nobis (ait S. Cyprianus *de diſciplina & habitu Virginum*)
„ ad Virgines ſermo eſt, quarum quo ſublimior gloria eſt, major
„ & cura eſt. Flos eſt ille Eccleſiaſtici germinis, decus atque or-
„ namentum gratiæ ſpiritalis, læta indoles, laudis & honoris opus
„ integrum atque incorruptum; Dei imago reſpondens ad ſancti-
„ moniam Domini, illuſtrior portio gregis Chriſti. Gaudet per
„ illas atque in illis largiter floret Eccleſiæ matris glorioſa fœcun-
„ ditas: quantoque plus copioſa virginitas numero ſuo addit, tan-
„ to plus gaudium matris augeſcit. Ad has loquimur, has adhor-
„ tamur affectione potius quam poteſtate: non quod extremi &
„ minimi, & humilitatis noſtræ admodum conſcii, aliquid ad cen-
„ ſuram licentiæ vindicemus; ſed quod ad ſollicitudinem magis cau-
„ ti, plus de diaboli infeſtatione timeamus.

(*a*) *De Sithiu, aujourd'hui S. Omer.*
(*b*) *Therouanne.*
(*c*) *Louis d'Outremer Roi de France.*

Digitized by Google

II. Inter cætera autem, quæ pro cuſtodia virginitatis Patres ſuggeſſere, fuit hominum ſæcularium, atque præcipue alterius ſexus fuga, atque ab omni mundana, & externa hominum converſatione ſequeſtratio.

III. Et quidem, dum circa ſæculum IV. formari cœperunt Virginum Monaſteria, cœpit quoque eis egreſſus e monaſterio, ſi non totaliter, ſaltem extra neceſſitatis caſus, & citra Superioris licentiam interdici.

Sanctus Baſilius De Inſtitutione Monachorum, inter alia præcepta ſeu regulas habet: „ Egredi vero *extra Monaſterium*, præ„ terquam ubi ſtatutis temporibus *neceſſitas* poſtulaverit, nemini „ licitum eſto.

Ne vero crederetur, quæ ab eo tradita ſunt ad ſolos Monachos ſpectare, monet ea non tantum in virorum, ſed & virginum Monaſteriis eſſe ſervanda; atque in his eo accuratius, quanto in his majus eſt periculum. „ Verum, ait, quoniam non virorum mo„ do Conventus ſunt, ſed etiam *virginum*, cætera quidem omnia, „ quæ hactenus præcepta tradidimus, æque utriuſque communia „ ſunt. Unum tamen illud ſcire convenit, longe accuratiorem, „ majoremque in fœminarum vita quam in virorum, diſciplinam „ requiri, veluti voluntariæ paupertatis virtutem, quietem atque „ ſilentium, obedientiam, ſtudium in ſorores, cautionem *in publi„ cum prodeundi*, diligentem, quibuſcum colloquium ſit, animad„ verſionem, parem inter ipſas mutuo benevolentiam, & illud, „ quod nulla ſeorſim apud eas conventicula ſint. In his enim om„ nibus in virginum vita accurandis, majore quodam multo opus „ eſt ſtudio ". Hæc Baſilius *de Inſtit. Monach.*

Hinc lucet, quam ſollicite Baſilius Virginibus clauſuram Monaſterii commendaverit.

De Monaſterio Virginum in Thebaide, in quo ſæculo IV. vixit S. Euphraſia, legitur in hujus vita: „ Nulla earum *januas exibat*. „ Erat autem janitrix per quam reſponſa omnia fiebant matura ". Apud Bollandum ad 13. Martii.

IV. Eodem ſæculo in Concilio Carthaginenſi III. *Can.* 33. decernitur: „ Ut Virgines ſacræ, cum parentibus, a quibus cuſtodie„ bantur, privatæ fuerint, Epiſcopi, vel Presbyteri, ubi Epiſco„ pus abſens eſt, providentia, gravioribus fœminis commendentur, „ aut ſimul habitantes invicem cuſtodiant: ne paſſim vagando, „ Eccleſiæ lædant exiſtimationem.

V. Sanct. Cæſarius in Regula ad Virgines *cap.* 1. „ Si qua, re„ lictis parentibus ſuis, ſæculo renuntiare, & ſanctum ovile vo„ luerit introire, ut ſpiritualium luporum fauces, Deo adjuvante, „ poſſit evadere, uſque ad mortem ſuam de Monaſterio non *egre„ diatur*, nec de Baſilica, ubi oſtium eſſe videtur.

VI. Qua ſollicitudine Virginibus clauſura omnibus ſæculis inculcata fuerit, ſpeciali Tractatu noviſſime oſtendit Joannes Baptiſta Thiers, qui tamen recte advertit, non ſemper nec ubique eamdem fuiſſe circa clauſuram ſacrarum Virginum diſciplinam; neque fuiſſe aliquam generalem Eccleſiæ legem, omnibus indifferenter Monialibus clauſuram perpetuam imponentem ante Bonifacium VIII. qui ſub finem ſæculi XIII. & initium XIV. Pontificatum geſſit.

VII. Hic edita Conſtitutione, quæ refertur in *cap. Periculoſo, de Statu Regular. in VI.* Generaliter omnibus Monialibus perpetuam clauſuram impoſuit. „ Periculoſo & deteſtabili quarumdam Mo„ nialium ſtatui (quæ honeſtatis laxatis habenis, & Monachali „ modeſtia, ſexuſque verecundia impudenter abjectis, extra ſua „ Monaſteria nonnunquam per habitacula ſæcularium perſonarum „ diſcurrunt, & frequenter intra eadem Monaſteria perſonas ſu„ ſpectas admittunt, in illius, cui ſuam integritatem voluntate „ ſpontanea devoverunt, gravem offenſam, religionis opprobri„ um, & ſcandalum plurimorum) providere ſalubriter cupientes, „ præſenti Conſtitutione perpetuo irrefragabiliter valitura, ſanci„ mus, univerſas & ſingulas Moniales præſentes atque futuras, „ cujuſcumque Religionis ſint vel Ordinis, in quibuſlibet mundi „ partibus exiſtentes, ſub perpetua in ſuis Monaſteriis debere de „ cætero permanere clauſura: ita quod nulli earum Religionem „ tacite vel expreſſe profeſſæ, ſit vel eſſe valeat quæcumque ra„ tione, vel cauſa (niſi forte tanto, & tali morbo evidenter ea„ rum aliquam laborare conſtaret, quod non poſſet cum aliis abſque „ gravi periculo ſeu ſcandalo commorari) Monaſteria ipſa dein„ ceps egrediendi facultas.

VIII. Hanc Bonifacii Conſtitutionem innovavit Synodus Tridentina *Seſſ.* 25. *De Regularibus cap.* 5. atque „ univerſis Epiſcopis, „ ſub obteſtatione divini judicii, & interminatione maledictionis „ æternæ præcipit, ut in omnibus Monaſteriis ſibi ſubjectis, ordi„ naria, in aliis vero Sedis Apoſtolicæ auctoritate, clauſuram „ Sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter reſtitui, & ubi „ inviolata eſt, conſervari maxime procuret: inobedientes atque „ contradictores per Cenſuras Eccleſiaſticas, aliaſque pœnas, qua„ cumque appellatione poſtpoſita, compeſcentes, invocato etiam „ ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis. Quod auxili„ um ut præbeatur, omnes Chriſtianos Principes hortatur S. Sy„ nodus, & ſub excommunicationis pœna, ipſo facto incurrenda, „ omnibus Magiſtratibus ſæcularibus injungit. Nemini autem San„ ctimonialium liceat poſt profeſſionem exire a Monaſterio, etiam „ ad breve tempus, quocumque prætextu, niſi ex aliqua legitima „ cauſa, ab Epiſcopo approbanda: indultis quibuſcumque, & pri„ vilegiis non obſtantibus.

IX. Pontifices Romani, ſignanter Pius V. & Gregorius XIII. dictam Bonifacianam Conſtitutionem, nec non hoc Concilii Decretum ſuis reſpective Bullis non tantum particulatim approbarunt, ac denuo innovarunt, ſed aliquatenus etiam adauxerunt.

Etenim cum dubitari potuiſſet, num Synodus Tridentina ſuo Decreto comprenderet monaſteria Monialium, in quibus clauſura numquam fuit recepta, & quæ ex ſua Regula aut Inſtitutione ad clauſuram non adſtringuntur, Pius V. declaravit, „ univerſas & „ ſingulas Moniales, præſentes atque futuras, cujuſcumque Reli„ gionis, Ordinis vel Militiarum, etiam Hieroſolymitanæ ſint, „ quæ vel jam receptæ ſint, vel in poſterum in quibuſdam Mo„ naſteriis ſive Domibus recipientur, & tacite vel expreſſe Reli„ gionem profeſſæ, etiamſi *converſæ*, aut quocumque alio nomi„ ne appellentur, etiamſi ex inſtitutis, vel fundationibus earum „ regulæ ad clauſuram non teneantur, nec unquam in earum mo„ naſteriis, ſeu domibus, etiam ab immemorabili tempore ea ſer„ vata fuerit, ſub perpetua in ſuis monaſteriis, ſeu domibus de„ bere de cætero permanere clauſura, juxta formam dictæ Conſtitu„ tionis fel. record. Bonifacii Papæ VIII. prædeceſſoris noſtri, quæ „ incipit, *Periculoſo*, in ſacro Concilio Tridentino approbatam, „ & innovatam, quam nos auctoritate præfata etiam approbamus „ & innovamus, in omnibus & per omnia, ac illam diſtricte ob„ ſervari mandamus.

Inſuper cum Synodus cauſam legitimam egrediendi Monaſterium Epiſcopi judicio permiſiſſet, Pius V. in determinationem, ac generalitatem reſtringens, nulla occaſione, nullove alio prætextu licentiam indulget, „ *niſi ex cauſa magni incendii, vel infirmitatis „ lepræ, aut epidemiæ*, quæ tamen infirmitas, præter alios Ordi„ num Superiores, quibus cura Monaſteriorum incumberet, etiam „ per Epiſcopum, ſeu alium loci Ordinarium, etiamſi prædicta mo„ naſteria ab Epiſcoporum, & Ordinariorum juriſdictione exempta „ eſſe reperiantur, cognita & expreſſe in ſcriptis approbata ſit, a „ Monaſteriis prælatis exire; ſed nec in prædictis caſibus extra „ illa, niſi ad neceſſarium tempus ſtare licere (*a*).

X. Si ergo Bonifacianam Conſtitutionem, atque Decretum Synodi Tridentinæ; una cum Bulla Pii V. ſpectemus, in omnibus Monialium monaſteriis indiſtincte clauſura erit ſervanda; atque per Epiſcopos partim ordinaria, partim delegata auctoritate, ubi recepta non fuit, aut violata, introducenda erit, & ubi hactenus inviolata manſit, ſollicite conſervanda.

XI. „ Ex quo maniſeſte fundata dignoſcitur (ait Stephanus „ Weyms) Epiſcoporum, & Ordinariorum quoad clauſuram hanc, „ aliaque eo ſpectantia, juriſdictio in cujuſvis Ordinis Moniales, „ etiam eas quæ a Regularibus reguntur, & alias ſunt exemptas ". Hæc ille ad Conſtitutiones 24. per Tridentinum innovatas, *conſtit.* 25. *num.* 11. quod & clare expreſſit Pius in citata Bulla *Cura Paſtoralis*, & maniſeſte ſupponit §. 10. ejuſdem Bullæ, qui ita habet: „ Per hoc autem in Monaſteriis exemptis, Ordinarii locorum, „ *quoad alia*, nullam credant ſibi juriſdictionem vel poteſtatem ali„ quatenus attributam.

XII. Unde fertur declaratum a Sac. Congregatione Concilii 17. Julii 1597. „ Epiſcopos poſſe Moniales *Regularibus ſubjectas*, in iis, „ quæ clauſuram concernunt, toties viſitare, quoties vere cogno„ verint expedire.

Et Concilium Aquenſe an. 1585. *tit. de Viſitatione*, ait: „ Mo„ nialium Monaſteria *Regularium juri curæve* ſubjecta, Epiſcopi, „ quoad *clauſuram* attinet, accurate viſitent. Loca ipſa introſpe„ ctent, atque e ſuperiori etiam parte circumluſtrent, & caute „ ſolerteque inſpiciant proſpectus omnes, aditus, & cætera deni„ que omnia, quæ ad clauſuram recte tuendam ullo quovis modo „ pertinent.

Atque ita in contradictorio judicio in Conſilio Privato Regio Pariſienſi pro Epiſcopo Podienſi contra Moniales S. Claræ, judicatum fuiſſe 25. Auguſti 1563. refert Claudius Henrys in ſuis Deciſionibus ſive Arreſtis *tom.* 2. *lib.* 1. *quæſt.* 1.

XIII. Porro hujus clauſuræ modus & effectus eſt, uti ex citatis Pontificum Bullis, & Decreto Concilii Tridentini conſtat; primo, ut Monialibus poſt profeſſionem egredi non liceat Monaſterii ſui clauſtra ſive interiora ſepta, etiam ad *breve* tempus, quocumque prætextu, niſi ex aliqua legitima cauſa, ab Epiſcopo approbanda, indultis quibuſcumque, & privilegiis non obſtantibus, uti loquitur Tridentinum.

XIV. Quæ autem cenſenda ſit *juſta cauſa*, Synodus Tridentina non expreſſit; eamque judicio Epiſcopi permiſiſſe videtur: at Pius V. nulla occaſione, aut prætextu egreſſum permittit, *niſi ex cauſa magna incendii, vel infirmitatis lepræ, aut epidemiæ*.

XV. „ Nomine *magni incendii*, ait Barboſa, intelligitur incen„ dium ita magnum & evidens, ut certum ſit, aut ſaltem proba„ bile multum eſſe videatur, quod niſi Moniales omnes ſtatim a „ monaſterio exeant, omnes ſimul ſint morituræ, ac conſumandæ „ præ nimia exuſtione ignis.

XVI. „ Sub nomine vero *infirmitatis lepræ*, ait idem, intelligi„ tur infirmitas quædam adeo contagioſa, quod ſi ipſius radix, & „ origo foras non ejiciatur (hoc eſt Monialis eo morbo infecta) „ cito omnes ejuſdem Monaſterii Sorores inficeret . . . Sub nomi„ ne denique *epidemiæ*, quantum ad præſens attinet propoſitum, „ intelligitur morbus quidam *peſtifero*; ſimiliter ac eadem ratione „ contagioſus Communitati præjudicialis ". Hæc Barboſa *lib.* 1. *Juris Eccleſ. cap.* 44. poſt plures alios ibidem *num.* 73. relatos.

XVII. Et longo tempora ante Pium V. Synodus Moguntina an. 1549. *cap.* 79. egreſſum non permittit, niſi fuerint *inevitabili* neceſſitate compulſæ, *aut tali morbo infectæ, unde ex contagione aliis periculum immineat*.

Synodus quoque Cameracenſis D. anno 1550. inter cauſas concedendi egreſſum, reponit *morbum, quo cum aliis abſque gravi periculo commorari non poſſet*.

XVIII. Credit nihilominus idem Barboſa poſt alios ab ipſo citatos, quod non obſtante reſtrictione Pii V. Moniales poſſint exire e Monaſterio ex aliis cauſis ſimilibus, aut urgentioribus in Bulla Pii V. nominatim non expreſſis, v. g. tempore belli, cum periculum imminet invaſionis a militibus, multaque incommoda ſuſtinenendi, niſi ſe in locum tutum recipiant.

Synodus Tridentina cauſam exitus ab Epiſcopo *approbandam* ſtatuit. Pius V. vero vult, ut „ *infirmitas*, ratione cujus egreſſus „ permit-

(*a*) Id quoque in Galliis & quidem clarius, & ſtrictius conſtat Declaratione, quam Rex noſter Ludovicus XV. dedit 10. Februarii 1742. *articulo* 4.

„ permittitur, præter alios Ordinum Superiores, quibus cura Mo„ naſteriorum incumberet, etiam per Epiſcopum, ſeu alium loci „ Ordinarium, etiamſi prædicta monaſteria ab Epiſcoporum, & „ Ordinariorum juriſdictiones exempta eſſe reperiantur, cognita & „ expreſſe in ſcriptis approbata ſit ". Additque: „ Sed nec in „ prædictis caſibus extra illa (Monaſteria) niſi ad neceſſarium „ tempus ſtare liceat ".

C A P U T IV.

De Clauſura vetante ingreſſum in Monaſteria; quæ ſit circa clauſuram Belgica diſciplina?

1 Per clauſuram Monialium vetitus perſonarum extranearum in Monaſteria ingreſſus.
2 Nullus Monaſteria Monialium intrare poteſt ſine licentia in ſcriptis obtenta; nec illa dari poteſt niſi in caſibus neceſſitatis.
3 Quando Epiſcopi aliive Superiores ingredi poſſint, & quid ab illis obſervandum?
4 Caſus neceſſarii, quibus ingreſſus annui poteſt, intelligi debent reſpectu Monaſterii, non reſpectu Ingredientis.
5 Synodus Cameracenſis non permittit Epiſcopum ingredi niſi cauſa viſitationis, aut neceſſitatis.
6 Non licet Sacellanis ingredi chorum Monialium, prætextu ibi celebrandi aut concionandi.
7 Neque in veſtitione, aut profeſſione licitus eſt ingreſſus; nec perſonis neceſſariis, niſi cum magna cautela.
8 Per frequentiora ad cancellos colloquia violari clauſura poteſt.
9 Ad Epiſcopum ſpectat hujuſmodi colloquiis modum ponere, etiam in Monaſteriis curæ Regularium ſubjectis.
10 Epiſcopus punire poteſt Regularem etiam exemptum ob colloquium cum Moniali.
11 Multum conducit ad conſervationem clauſuræ prohibitio colloquendi cum Monialibus.
12 Epiſcopis Belgii volentibus introducere clauſuram multæ difficultates oppoſitæ.
13 Synodus Cameracenſis rationes Monialium clauſuram recuſantium cenſent Pontifici exponendas.
14 Proponuntur rationes, quæ potuerant introductioni clauſuræ opponi.
15 Clauſura non in omnibus Belgicis Monialium Monaſteriis recepta.
16 Concilium Tridentinum quoad clauſuram in Belgio in omni ſuo rigore non eſt receptum; uti nec Conſtitutio Pii V.
17 Multæ in Belgio ſunt Moniales, quarum Inſtitutum rigorem clauſuræ non compatitur.
18 Non dubium per clauſuram multis periculis occurri.
19 Allaborare debent Superiores, ut in Monaſteriis exterioris clauſuræ rigori non ſubjectis, finis clauſuræ habeatur.
20 Vetitus ſæcularium perſonarum in Monaſteria clauſuræ non ſubjecta ingreſſus.
21 Omnis periculoſa & ſuſpecta converſatio generaliter Monialibus interdicenda.
22 Vetita Inſtitutio conviviorum, quibus interſint perſonæ extraneæ in Monaſteriis Monialium etiam clauſuræ non ſubjectis.
23 Egreſſus e Monaſterio Monialibus, quamvis clauſuræ non adſtrictis, concedi debet cum magna moderatione.
24 Septa Monaſterii facta ſunt, ut Moniales ſejunctæ a ſæculo vivant.
25 Circumſpecti eſſe debent Superiores, dum egreſſum permittunt; Decretum Synodi Cameracenſis circa egreſſum Monialium ægris miniſtrantium.
26 Simile Decretum Archiepiſcopi Mechlinienſis pro nigris Sororibus.
27 Olim in pleriſque Xenodochiis erant utriuſque ſexus Religioſi ad ſerviendum utrique ſexui infirmo.
28 Laudabile hoc inſtitutum, modo caveantur incommoda ex ſimultanea cohabitatione timenda.
29 Merito advocantur viri, ut ſexui virili miniſtrent.
30 Decretum Tridentinum de transferendis Monaſteriis Monialium ad urbes.
31 Hoc Decretum hic effectum habere non potuit.

I. Secundus effectus clauſuræ Monialium eſt, prohibitus quarumcumque perſonarum extranearum ad Moniales acceſſus, quem hiſce verbis expreſſit Bonifacius VIII. „ Nulliique aliquatenus in„ honeſtæ perſonæ, nec etiam honeſtæ " (niſi rationabilis & manifeſta cauſa exiſtat, ac de illius, ad quem pertinuerit, ſpeciali licentia) „ ingreſſus vel acceſſus pateat ad eaſdem: ut ſic a mun„ danis conſpectibus ſeparatæ, omnino ſervire Deo valeant libe„ rius, & (laſciviendi opportunitate ſublata) eidem corda ſua, „ & corpora in omni ſanctimonia diligentius cuſtodire.

II. Synodus vero Tridentina vetat, quemquam ingredi intra ſe„ pta Monaſterii, cujuſcumque generis, ſexus, vel ætatis fuerit, „ ſine Epiſcopi vel Superioris licentia in ſcriptis obtenta, ſub ex„ communicationis pœna ipſo facto incurrenda. Dare autem tan„ tum Epiſcopus aut ſuperior licentiam debet, ait Synodus, in „ caſibus neceſſariis; neque alius ullo modo poſſit, etiam vigore „ cujuſcumque facultatis, vel indulti hactenus conceſſi, vel impo„ ſterum concedendi.

III. Hæc autem neceſſitas ingrediendi a Tridentino requiſita, ſic accepta & intellecta eſt, ut etiam ipſi Prælati tam ſæculares quam regulares, quibus cura & regimen monaſteriorum incumbit, ita demum auctoritate ſibi ex officio attributa ingrediendi monaſteria Monialium uti poſſint, ſi id faciant in caſibus neceſſariis, & a paucis, iiſque ſenioribus, ac religioſis perſonis comitati, quemadmodum declaravit Gregorius XIII. in Bulla, quæ incipit, Dubiis, edita pro majore declaratione alterius Bullæ ejuſdem Pontificis, quæ incipit, Ubi ſacra 28. in Bull. Rom. per quam revocatis quibuſcumque licentiis ſeu indultis, etiam a Romanis Pontificibus conceſſis, ingrediendi Monialium Monaſteria, ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ, prohibet ac interdicit „ omnibus & quibuſcumque perſonis Eccleſiaſticis, & Sæcularibus, ac etiam Or„ dinum quorumcumque etiam Mendicantium Regularibus, ne præ„ textu licentiarum ab Epiſcopis vel Superioribus, quibus illas con„ cedendi in caſibus neceſſariis tantum ex Decreto Concilii Tri„ dentini tribuitur, Monaſteria ipſa Monialium pro libito, ſed „ neceſſitatibus urgentibus dumtaxat ingredi, neve Moniales ſub „ iiſdem pœnis illos aliter admittere præſumant.

IV. Caſus neceſſarii, quibus Epiſcopis licet ingreſſum perſonarum ſæcularium permittere, intelliguntur reſpectu Monaſterii, non autem reſpectu ingredientis; ſive neceſſitas debet ſe tenere ex parte Monaſterii; uti alias declaraſſe ſanctam Congregationem, teſtatur Fagnanus ad cap. Cum virum, tit. De Regularibus, num. 20.

V. Ad citatam Gregorii XIII. Conſtitutionem reſpexiſſe apparet Synodus P. II. Cameracenſis, ann. 1586. tit. De Regularibus, cap. 14. ubi habet: „ Sed nec ipſi Epiſcopi, aut eorum Vicarii; aut „ alii Superiores Monialium unquam ingrediantur ſepta clauſuræ, „ niſi viſitationis, aut alia neceſſaria cauſa, ſub pœnis contra in„ gredientes a jure decretis.

VI. Præcedenti vero capite de Præfecto Monialium ita loquitur: „ Præfectus quoque ejuſmodi Monialium, ſeu ejus Cappellanus, „ aut alius Sacerdos eam Eccleſiæ partem, ubi ipſæ pſallunt, ne „ quidem prætextu ibidem celebrandi vel concionandi ingrediatur. „ Quod ſi quis ibi celebrare, aut concionari auſus fuerit, ſuſpen„ ſionis a divinis, Præfecta, quæ eum admiſerit, excommunicatio„ nis pœnam ipſo facto incurrant.

VII. Similiter cap. 12. vult: ut „ ad eas (Moniales) nullus om„ nino aut viris aut mulieribus etiam illuſtribus, etiam in veſti„ tionum aut profeſſionem ſolemnitatibus pateat acceſſus, ſed per „ cancellos, cum neceſſitas erit, colloquantur, exceptis tamen per„ ſonis neceſſariis, utpote Confeſſario, (cum ad ægrotantium Mo„ nialium, quæ ad confeſſionale accedere non poſſunt, confeſſio„ nes audiendas, aut ſanctiſſimum Euchariſtiæ vel Extremæ Un„ ctionis Sacramentum ipſis deferendum, & ſimilia charitatis offi„ cia iiſdem ægrotis impertienda, erit admittendus) Medico, Chi„ rurgo, bajulo vini aut cereviſi, fabris, & ſimilibus perſonis, „ quibus tamen non niſi in neceſſitate ingreſſus pateat, quos duæ „ antiquiores Sanctimoniales comitentur.

VIII. Quod vero Synodus Cameracenſis citato c. 12. nonniſi cum neceſſitas habuerit, etiam ad cancellos colloquia Monialium cum viris aut mulieribus permittat, omnino ad finem clauſuræ obtinendum conducit.

Quis enim neſciat, ex hujuſmodi colloquiis non tantum quietem atque tranquillitatem Monialium turbari, ſed & corda earum humano & mundano pulvere conſpurcari; quin & nonnunquam caſtitati earum periculum imminere, earumque integritatem violari?

IX. Hinc conſequens eſt, per illa colloquia clauſuram aliquatenus violari, & conſequenter ad Epiſcopum pertinere, hujuſmodi collocutionibus modum ponere, etiam in Monaſteriis regimini Regularium ſubjectis.

Ideoque cum Epiſcopus Bellunenſis (a) olim retuliſſet S. Congregationi Concilii nonnullos abuſus „ circa facultatem alloquendi „ Moniales Regularibus ſubjectas „ S. Congregatio reſpondit, hoc „ caput, quod clauſuram, ejus conſervationem ac reſtitutionem „ reſpicit, ad Juriſdictionem Epiſcopi tanquam Sedis Apoſtolicæ „ delegati (b) pertinere ". Hæc Fagnanus ad cap. Quanto, tit. De Privilegiis, num. 13.

X. Cumque Gregorius XV. in Conſtitutione ſua, quæ incipit, Inſcrutabili 18. in Bull. Rom. declaraverit, Epiſcopum punire poſſe Regulares etiam exemptos delinquentes circa clauſuram, ex conſequenti reſolutum fuit (uti aſſerit idem Fagnanus loco citato, num. 9.) Regularem accedentem ſine legitima licentia ad Monaſterium Regularibus ſubjectum, ibique in loco colloquiis deſtinato cum Moniali colloquentem ab Epiſcopo puniri poſſe.

XI. Experientia enim docet (ait Fagnanus ad cap. Quanto tit. De Privilegiis, num. 11.) „ ad clauſuræ conſervationem magno„ pere pertinere, ut Regulares ad monaſteria Monialium non ac„ cedant, nec cum Monialibus colloquantur, abſque legitima licen„ tia: idcirco enim tot prohibitiones ſub gravibus pœnis hac in re „ a Sede Apoſtolica emanarunt; ergo Epiſcopus poteſt illos arce„ re, & contrafacientes punire. Et revera maxime abſurdum vi„ detur, ut Epiſcopi graviſſimo illo Decreto præcipiantur clauſu„ ram inviolatam cuſtodire, & tamen nequeant ab illa arcere, „ quos expedire judicaverint.

Hactenus Fagnanus, qui & ibidem docet, Epiſcopum poſſe prohibere, ne quis ſine ſua, aut Commiſſarii ſui licentia ad monaſteria Monialium etiam colloquendi cauſa accedat, (quemadmodum decrevit Sanctus Carolus in ſua Synodo P. VI. tit. de Monialibus) atque eo decreto Regulares quantumvis exemptos ligari, & contravenientes puniri ab Epiſcopo poſſe.

XII. Epiſcopos Belgii non parum ſollicitos fuiſſe, ut conformiter ad Sacros Canones, nec non Concilii Tridentini Decretum, & Apoſtolicas Bullas, clauſura Monialium vel violata reſtitueretur, vel inviolata conſervaretur, ex citatis Synodis & pluribus eorum Decretis manifeſtum eſt; at & illud conſtat, nec paucas nec leves ipſis oppoſitas difficultates, dum Moniales, quæ hactenus clauſuram non erant profeſſæ, neque ex ſua Regula ad illius rigorem adſtringebantur, ad rigoroſam illam clauſuram juxta Decretum Tridentinum & Pontificias Conſtitutiones, conſtringere voluerunt; quod vel ex ipſa Synodo Cameracenſi, quæ multa circa clauſuram Monialium decrevit, manifeſtum eſt.

XIII. Im-

(a) Bellunum Urbs Italiæ.
(b) In Galliis Epiſcopus non agit ut Sedis Apoſtolicæ Delegatus; ſed propria jure utitur, ubi medetur abuſui, quem Superior Monaſterii exempti reformare negligit. Conſule acta & novos Cleri Gallicani commentarios, t. 4. ubi de Reformatione Regularium agunt.

Digitized by Google

XIII. Immediate poſt Decreta de clauſura ſubdit *cap.* 16. „ Quia vero *non paucæ* , *neque leves* in pleriſque Monaſteriis claudendis difficultates ſuboriuntur , ſupplex totius Synodi nomine libellus conficiatur , qui expreſſis omnibus & ſingulis incommodis difficultatibuſque , nec non Monialium clauſuram recuſantium rationibus & argumentis diligenter expoſitis , Santiſſimo Domino noſtro offeratur , rogeturque illius Sanctitas , ut hujus Provinciæ neceſſitatibus & incommodis pro ſua paterna charitate peculiari aliqua ratione providere , ac ſuccurrere dignetur ; habito autem ab illius Sanctitate reſponſo , & cum Reverendiſſimis Dominis Epiſcopis per litteras communicato , quæcumque ad hanc materiam pertinebunt , certius explicari poterunt .

XIV. Quæ fuerint rationes & argumenta ex parte Monialium propoſita , atque ex Decreto Synodi per libellum ſupplicem Pontifici exhibitæ ; aut quid ad libellum reſponderit Pontifex , haſtenus mihi aſſequi non licuit .

Veriſimile vero eſt , rationes Monialium potiſſimum fuiſſe , quod in Belgio haud ita militare videntur ea , quæ alibi clauſuræ hujus rigorem exigunt , ut etiam propterea Moniales *clauſuram* non profeſſæ , neque vi Regulæ ſuæ ad eam obſtrictæ , nihilominus ad eam ſuſcipiendam conſtringi deberent ; tamquam medium conſervandæ caſtitati atque virginali integritati promiſſæ pene neceſſarium .

Si enim Belgici climatis conſtitutio , genius populi , & mores gentis attendantur , non apparet cum clauſuræ rigorem eſſe adeo neceſſarium , ut etiam Moniales ad clauſuram non profeſſæ , neque ad eam vi ſuæ Regulæ conſtrictæ , invitæ , ac reluctantes per Cenſuras & pœnas eſſent cogendæ : præſertim ubi etiam quædam ex ſua fundatione ad ægrorum curam agendam deſtinantur , quæ cum rigoroſa & arcta clauſura nequaquam conſiſtit .

Accedit quod hic in Belgio laudatæ matronæ intaminatæque Virgines plateas ac templum publicæ paſſim frequentent ſine ullius offenſa aut ſcandalo populi , ita quidem ut ſi quæ hic clauſura Italica teneretur , proxima videretur infamiæ & cenſuræ . Videmus inſuper tot millia Beginarum ab aliquot jam ſæculis in Belgio ſine illo clauſuræ rigore caſte & religioſe viventium , quæ ſimplici voto caſtitatis adſtrictæ ſunt : tot idem Virgines , quas Filias *devotas* vulgo vocant , in ædibus paternis , aut ſimul commorantes abſque ulla clauſura , ſine periculo , ſcandalo , aut opprobrio a Bonitatio indicatis , caſte & devote viventes .

Hæc aliaque videntur Moniales nonnullæ contra introductionem rigoroſæ clauſuræ urſiſſe .

XV. Quidquid ſit , certum & indubitatum eſt , nequaquam in omnibus Monaſteriis Monialium hic in Belgio clauſuram in omni ſuo rigore , qui in Conſtitutione Bonifacii , & Decreto Concilii Tridentini expreſſus eſt , eſſe receptam , multaque Monialium monaſteria partim ſub regimine Regularium , ut Ciſtercienſium , partim ſub regimine Epiſcoporum , ſine clauſura tolerari , & vivere .

XVI. Unde Tridentinum , quoad clauſuræ rigorem , hic in Belgio univerſaliter receptum negat Zypæus *Conſult. 9. de Regularibus* , multo minus Conſtitutionem Pii V. notatque quidem in Synodo P. II. Mechlinienſi *Tit. de Regularibus* , *cap.* 3. haberi , quod „ Sanctimoniales etiam *exemptæ* ſcire debeant , ſibi non licere poſt profeſſionem , etiam ad *breve* tempus , Monaſterium egredi ; niſi ob aliquam ex tribus cauſis expreſſis in Conſtitutione ſanctæ memoriæ Pii V. hac de re edita , quæ *inviolabiliter eſt obſervanda* " ; ſed obſervat quod Synodus cum Principi probanda offerretur , in iis articulis , qui Principi fuerunt exhibiti , haberet , *ut Epiſcoporum conſcientiæ committeretur obſervantia clauſuræ , qui eam urgerent , prout promptitudo , vel pervicacia Monialium permitteret* . Verum Romani ſubſtituerunt , *ne Sanctimoniales egrederentur , niſi tribus ex cauſis in Piana expreſſis , eaque inviolabiliter obſervaretur* . Hæc Zypæus , qui & inde infert non conſtare , Conſtitutionem Pianam hic eſſe debite placitatam & publicatam .

XVII. Et revera ſi Bulla Pii V. hic eſſet rite publicata & recepta , etiam clauſuræ obſtringerentur Moniales illæ , quarum fundatio cum clauſura non conſiſtit : nam dicta Bulla abſolutiſſimas habet derogationes etiam *fundationum* , & tamen uti obſervat Zypæus in Jure Novo *tit. de Regularib. num.* 4. „ In infinitis per Belgium Xenodochiis mulierum *Griſearum* & *Nigrarum* , ut vocant , Sororum Monaſteriis , etiam reformatiſſimis , & ſub Epiſcopis religioſiſſimis , æque ut doctiſſimis , videmus clauſuram eam non obſervari , quod earum fundatio , & inſtitutum cum ea incompatibile ſit .

Hæc licet in Belgio ita tolerentur , neque Monialibus , quæ haſtenus ſtrictam clauſuram non receperunt , ſcrupulus moveri debeat ex dictis Pontificiis Conſtitutionibus , „ fatendum tamen eſt , uti recte advertit Zypæus loco citato , pericula multa per clauſuram ſubmoveri . Perire ſolet , qui amat periculum . Et quamvis de more gentis majus id minuive ſit , merito tamen & ibi vigilatur , ubi non eſt ſummum .

XVIII. Quapropter & in Monaſteriis ſtrictæ , ac rigoroſæ clauſuræ non ſubjectis , invigilare ſollicite debent eorum Superiores , ut eatenus clauſura ſervetur , atque ſæcularium converſatio cum Monialibus , ita limitetur , ut ipſæ Moniales ſine offenſa , Religionis opprobrio , & ſcandalo populi vivere , a publicis , ac mundanis conſpectibus ſeparatæ omnino Deo liberius ſervire , & eidem corda ſua , & corpora in omni ſanctitate cuſtodire valeant .

XIX. Hinc Synodus P. II. Cameracenſis in dicto *cap.* 16. quo declaravit , aliqua Monaſteria ſine clauſura permittenda , donec Sanctiſſimus fuerit conſultus , ait : „ Interea vero in dictis Monaſteriis , quæ clauſuram non admittunt , obſervari curent Epiſcopi , ut nec viris , nec mulieribus intra loca regularia dictorum Monaſteriorum pateat acceſſus .

XX. Sanctus Auguſtinus *lib.* 1. de moribus Eccleſiæ *cap.* 23. de Sanctimonialibus in Ægypto ſine rigore clauſuræ ſuo tempore viventibus , loquitur , „ quæ habitaculis ſegregatæ , ac remotæ a viris , quam *longiſſime* decet , pia tantum charitate illis junguntur , & imitatione virtutis : ad quas juvenum nullus acceſſus eſt , neque ipſorum quavis *graviſſimorum & probatiſſimorum ſenum* ; niſi uſque ad veſtibulum , neceſſaria præbendi , quibus indigent , gratia .

Itaque Epiſcopi , aliique Monaſteriorum ſtrictam clauſuram non habentium , merito impediunt omnem quamcumque periculoſam , ac familiariorem Monialium cum ſæcularibus , aliiſve etiam viris Religioſis converſationem , atque congreſſum .

XXI. Cum vero non parum periculoſus multiſque incommodis obnoxius ſit congreſſus Monialium cum ſæcularibus in conviviis ; merito Alphonſus Archiepiſcopus Mechlinienſis Decreto ſuo 19. Novembris 1679. inhibuit omnibus Monaſteriis Monialium ſive clauſuræ ſubjectis , ſive *non ſubjectis* , inſtitui convivium in die profeſſionis , vel veſtitionis Monialium , aut occaſione jubilæi , aut medii jubilæi alicujus Monialis vel die Regalium , aut Patroni vel Patronæ , cum invitatione , aut congreſſu perſonarum extranearum ſive Laicarum ſive Eccleſiaſticarum , tametſi etiam conſanguinitate conjunctæ fuerint .

XXII. Quoad egreſſum , is ſane etiam in Monaſteriis clauſuræ non ſubjectis , cum magna cautela , & moderatione permittendus erit .

Si ad Euſtochium Virginem nullo clauſtro incluſam ſcribit S. Hieronymus : *Rarus* ſit egreſſus in publicum . . . . Numquam cauſa deerit procedendi , ſi ſemper quando *neceſſe* eſt proceſſura ſis . . . . . Sorores tuæ curſitent , & quærant quomodo Chriſtum hoſpitem ſuſcipiant . Tu ſemel , ſæculi onere projecto ſede ad pedes Domini , & dic : *Inveni eum , quem quærebat anima mea : tenebo eum nec dimittam* . . . . Cant. cap. 3. v. 4. Semper te cubiculi tui *ſecreta* cuſtodiant , ſemper tecum Sponſus ludat intrinſecus . . . Cave ne domum exeas , & velis videre filias regionis alienæ : quamvis fratres habeas Patriarchas , & Iſrael parente læteris . *Dina egreſſa corrumpitur* . Gen. cap. 34.

Si hæc Hieronymus ad Euſtochium in domo parentum commorantem ſcribat pro cuſtodia caſtitatis , quidni potiori ratione ad Moniales dicta cenſeantur , quæ non tantum voto caſtitatis ſolemni obſtrictæ , ſed etiam vi ſui ſtatus , & profeſſionis ſpecialiter a mundana converſatione ſejunctæ ſunt , nec niſi violente quodammodo , & Eccleſia diſſimulante ab omnimoda , & abſoluta clauſura eximuntur .

XXIII. „ Ad hoc enim ſepta Monaſterii vobis facta ſunt (ſcribebat ſæculo XI. S. Ivo Carnotenſis ad Sanctimoniales Dunenſes) , ne mundi amatores intra clauſtra mundum fugientium recipiatis , ne ad *publicum prodeatis* , ac de corporali mundi viſione tractis introrſum fœdis imaginibus , atque expugnata intus virginitate , corpus quoque corruptioni ſubjici permittatis .

XXIV. Valde ergo circumſpecti , & parci eſſe debent Monaſteriorum Directores , ut Monialibus egreſſum concedant , & ſi illum neceſſitate urgente concedant , eam adhibeant cautelam , quæ periculum , aut ſcandalum ejuſmodi egreſſui conjunctum præveniat .

XXV. Eam cautelam circa Moniales infirmis curandis ex fundatione , aut inſtituto deputatas , obſervatam cupientes Patres Synodi P. II. Cameracenſis , ſtatuunt : „ Religioſæ vero etiam Mendicantes quæ ægrotorum ab immemorabili tempore , atque adeo ex fundatione agunt , *ſolæ* numquam emittantur ad ægrotos , nec *juniores* , quantum fieri poteſt , ſed eæ , quæ Matris ſeu Præfectæ judicio probabuntur " . *Tit. de Regular. cap.* 17.

XXVI. Hæc cautio in omnibus paſſim Nigrarum , atque Griſearum , ſimiliumque Monialium Conſtitutionibus occurrit .

Et ſignanter in Conſtitutionibus *Nigrarum* Sororum hujus Mechlinienſis Diœceſis a Jacobo Boonen Archiepiſcopo Mechlinienſi præſcriptis , habetur : „ Mater numquam permittet aliquam Sororum *ſolam* ire ad infirmos , quæcumque ſit , ſed *duas* ſimul ; quæ numquam ſe mutuo poſſunt dimittere , ſive vadant ad templum , ſive forum , ſive alio quocumque , & quando una Sororum in cubiculo infirmorum dormiet , tunc altera pro ſervitio infirmi vigilabit .

Quam ejus exacta obſervantia optanda ſit , nemo non intelliget , qui expenderit pericula imminentia hiſce Monialibus , dum ſolæ inter ſæculares in domo ſæculari verſantur .

XXVII. Quæ pericula augentur in junioribus præcipue dum etiam alteri ſexui inſervire debent ; ut propterea non ſine magno fundamento Maiores noſtri Xenodochia , ac domos leproſarias fundantes , voluerint eſſe inſtituti religioſi utriuſque ſexus , ut utrique ſexui ægroto miniſtrarent . Tales ſunt (ait Zypæus Jure Novo *Tit. De Regular. num.* 41.) fundationes Xenodochii Antuerpienſis , Lirani , & aliorum .

Fundatio etiam *Leproſaria* extra mœnia hujus oppidi Lovanienſis vulgo *Ter Banck* , primitus fuit pro novem mulieribus , & novem viris , qui utrique ſexui lepra infecto ſervirent ; uti patet ex Bulla Honorii III. qua domum illam directioni Abbatis Villarienſis ſubiicit ; & inter monumenta hujus domus aſſervatur .

XXVIII. Indubie laudabile eſſet inſtitutum , ut utrique ſexui infirmo ſui reſpective-ſexus perſonæ aſſiſterent ; modo tamen ipſi inſervientes mulieres , & viri ita eſſent ſeparati , & a ſe mutuo ſejuncti , ut ex mutua cohabitatione nullum periculum , nullumque ſcandalum eſſet metuendum .

XXIX. Ex iis interim facile eſt intelligere , laudabiliter , ac prudenter nonnullos Collegiorum Academicorum Moderatores advocare potius viros aliquos Religioſos , quam mulieres , qui infirmis ſtudioſis aſſiſtant .

XXX. „ Et quia Monaſteria Sanctimonialium extra mœnia urbis vel oppidi conſtituta , malorum hominum prædæ , & aliis facinoribus ſine ulla ſæpe cuſtodia ſunt expoſita : curent Epiſcopi , & alii Superiores , ſi ita videbitur expedire , ut Sanctimoniales ex iis ad nova , vel antiqua Monaſteria inter urbes vel oppida frequentia reducantur , invocato etiam auxilio , ſi opus fuerit , brachii ſæcularis . Impedientes vero , vel non obedientes , per Cenſuras Eccleſiaſticas parere compellant " . Synod. Trident. *Seſſ.* 25. *De Regularibus* , *cap.* 5.

XXXI. Verum cum de publicatione Concilii Tridentini in Belgio tractaretur , eumque in finem ad Conſilia Regia ejus Decreta

Digitized by Google

circa reformationis examinanda eſſent tranſmiſſæ, circa hoc Decretum notatum fuit in litteris reſponſoriis ad Gubernatricem Belgii Margaritam Parmenſem: *Negant Conſilia id in Belgio ad effectum perduci poſſe, ob ſumptus ingentes, aliaque incommoda*. Ita refert Antonius Anſelmo in ſuo Tribomano Belgico *cap.* 32. §. 45.

Unde etiam videmus plurima etiamnum hodie Sanctimonialium Monaſteria extra mœnia urbis & oppidi; prudenter tamen invigilant Superiores, ut tempore bellorum tempeſtive ad urbes transferantur; ut hoc pacto ſaltem ab incommodis & periculis, de quibus Synodus Tridentina, eximantur.

T I T U L U S T R I G E S I M U S P R I M U S.

De Monaſteriorum Superioribus.

CAPUT PRIMUM.

Quid Abbates & Abbatiſſæ? & varia eorum diſtinctio.

1 *Præfectis Monachorum, & Canonicorum in communi viventium, nomen* Abbatis *generaliter datum*.
2 *In aliquibus Eccleſiis ſæcularium Canonicorum nomen* Abbatis *manſit*.
3 *Quid proprie ſignificat* Abbas?
4 *Qua ratione nomen illud congruat Monaſteriorum Præfectis*.
5 Abbas *ſemper meminiſſe debet, quid nomen illud ſignificet*.
6 *Idem qui dicitur Abbas, etiam aliquando vocatur* Major.
7 *Etiam olim* Prælatus *dicebatur, uti & hodie, ſed alia ratione quam olim*.
8 *Dictus quoque* Præſul: *& qua de cauſa?*
9 *Quid hodie nomen* Præſulis *indicare ſoleat?*
10 *Olim iidem, qui dicebantur & erant* Abbates, *etiam vocabantur* Priores.
11 *Olim omnium Monaſteriorum Præfecti dicti ſunt Abbates*.
12 *Quare recentiores Ordines nomen* Abbatis *rejecerint?*
13 *Præfectæ Monialium dictæ* Abbatiſſæ.
14 *Sicut nomen* Abbatis, *ita &* Abbatiſſæ *in quibuſdam Religionibus rejectum*.
15 *Olim Monaſteriorum Præfecti omnes erant* perpetui.
16 *Aliqui Ordinis, qui perpetuos habuerant, poſterioribus ſæculis maluerunt habere* temporales, *uti & Ordines Mendicantes, & quare?*
17 *Abbates alii* perpetui, *alii* Triennales.
18 *Olim Abbates & Monachorum Præfecti, uni tantum Monaſterio erant præfecti, neque alteri Superiori Regulari ſubjecti*.
19 *Sæculo X. cœperunt conſtitui Abbates* Generales.
20 *Quid* Pater Abbas, *& quæ ejus auctoritas*.
21 *Recens eſt Abbatum* Commendatariorum *exordium*.

I. CŒNOBII Præfectum atque Monaſticæ Congregationis Caput veteres Monachi, & ipſe S. Benedictus *Abbatem* nominarunt. Similiter Præfectis Canonicorum, dum in *communi* vivebant, atque Monaſticam diſciplinam aliquatenus tenebant, nomen *Abbatis* tributum legimus. Concilium Turonenſe II. *can.* 24. „ Simili „ modo & *Abbates* Monaſteriorum, in quibus *Canonica* vita anti„quitus fuit, vel nunc videtur eſſe, ſollicite ſuis provideant Canonicis ". Et Pariſienſe VI. *can.* 37. „ Decet, immo neceſſe eſt, „ ut *Abbates Canonicorum* attendant, ut quid *Abbates* vocentur.

II. Atque hinc factum, ut etiam poſtquam Canonici ad vitam ſingularem tranſierunt, in aliquibus Eccleſiis adhuc nomen *Abbatis* penes eorum primarium Præfectum manſerit, uti oſtendit Molanus *lib.* 2. *de Canonicis cap.* 5. obſervatque non recte colligi, Eccleſiam Canonicorum olim fuiſſe *Monachalem*, eo quod nomen *Abbatis* Præfecto Canonicorum tribuatur.

III. Porro Præfectus ſeu Superior Congregationis Monaſticæ ſive Monaſterii dictus fuit *Abbas* ab officio; quod ſingulari ratione inter Monachos debet eſſe *paternum*. Abbas enim lingua Hebraica, & Siriaca idem ſonat, quod Latine *Pater*. Hieronymus in *epiſt. ad Galatas cap.* 4. „ Abba Pater, *Abba Hebraicum* eſt, idipſum „ ſignificans, quod & Pater, & hanc conſuetudinem in pluribus „ locis Scriptura conſervat, ut Hebraicum verbum cum interpre„ tatione ſua ponat.

IV. Itaque jam pridem Monachorum Præfecti, *Abbates*, ſive *Patres* appellabantur, ut etiam ipſa expreſſione nominis, officii ſui admonerentur. Nam, ut ait, Tertullianus *lib. De oratione cap.* 2. *appellatio iſta & pietatis eſt, & poteſtatis*. *Pietatis*, quia Superiores, inſtar parentum debent ſubditos tamquam filios diligere. *Poteſtatis*, quia eoſdem peccantes corrigere, & caſtigare debent.

Hinc S. Benedictus *Abbatem* monet, *ut miſcens terroribus blandimenta; dirum magiſtri, pium Patris oſtendat effectum*. In Reg. *cap.* 2.

V. Hanc nomenclaturam inculcat, & urget idem Sanctus Legiſlator, dicens: „ Meminiſſe *ſemper* debet *Abbas* quod eſt, memi„ niſſe *quod dicitur* ". In Reg. *cap.* 2. quod caput ita exorditur: „ Abbas, qui præeſſe dignus eſt Monaſterio, ſemper meminiſſe de„ bet, quod dicitur, & nomen *Majoris* factis implere. Chriſti „ enim agere vices creditur in Monaſterio, quando ipſius præno„ mine vocatur, dicente Apoſtolo: *Accepiſtis ſpiritum adoptionis* „ *filiorum, in quo clamamus Abba Pater* ". Rom. c. 8. v. 15.

VI. Interdum Abbas etiam *Major* dictus fuit, ſumendo nomen illud ſubſtantive, adeo ut ipſam dignitatem, & præeminentiam Abbatis denotet; atque ita accipitur in Regula Benedictina *cap.* 5. „ Mox ut aliquid imperatum a *Majore* fuerit, ac ſi divinitus im„ peretur, moram pati neſciunt in faciendo.

In Regula Pachomii: „ Ægrotantem abſque conceſſu *Majoris* nul„ lus audeat viſitare ". Et in Regula Magiſtri: „ Nam non veniæ „ *Majoris* ad ipſos pertineat, niſi pœnitentiæ ſimilis ſatisfactio ab „ eis æqualiter fuerit operata ". In his nomen *Majoris* pro Abbate ſumi ſat apertum eſt, unde etiam hodie apud Camaldulenſes Eremitas, Monaſterii Præfectus dicitur *Major*.

VII. Abbas quoque communiter vocatur *Prælatus*, quod ſubditis ſuis præferatur. Unde de Præpoſito dicit Regula Benedictina; „ Quanto *Prælatus* eſt cæteris, tanto eum oporteat ſollicitius ob„ ſervare præcepta Regulæ, *Cap.* 65.

Hodie Abbates dicuntur *Prælati*, & Prælatis annumerantur tamquam quamdam præminentiam, & dignitatem obtinentes, uti communiter obſervant Canoniſtæ ad *cap.* 2. *tit. de Judiciis*, quos citat Aſcanius Tamburinus De jure Abbatum *tom.* 1. *diſp.* 1. *q.* 3.

VIII. Abbates etiam vocati ſunt *Præſules*. „ Dicitur autem *Præſul* (inquit Haeftenus *lib.* 3. *tract.* 5. *diſp.* 2.) quaſi *præſultor*, „ qui in ſacris præſiliebat; nam in omnibus pompis, ludiſque „ Circenſibus juvenes ibant in numerum ſaltantes, & ſubſilientes, „ qui Ludii, & Ludiones dicebantur, ut annotat Turnebus. *Præ*„ *ſul* dicebatur, qui primus erat inter Salios, id eſt, Martis Sa„ cerdotes; a ſaliendo dictus Onomaſticum: *Præſul* χορεύων; id „ eſt, qui chorum inſtituit, & ei cantu, vel ſaltu præit. Unde „ non ineleganti metaphora *Præſul* vocatur, qui cæteris in officio, „ aut munere, præſertim Eccleſiaſtico, præeſt.

IX. Moribus hodiernis *Præſul* nomen dignitatis ſonat, & Abbatibus tamquam in dignitate conſtitutis tribuitur; quamquam non immerito Abbates attendant, qua de cauſa eis hoc nomen primitus datum ſit, atque opere complere ſatagant, quod nomine præferunt.

X. Abbates ſubinde quoque *Priores* olim dicti fuere; ſive Priores iidem fuere quod Abbates. Ita in Regula Benedictina, aliiſque nonnullis; *Priores* pro Abbate ſumptos eſſe multis oſtendit Haeftenus *lib.* 3. *tract.* 6. *diſq.* 2. quaſi *Prior*, ſive *primus* inter ſuos.

XI. Diſtinctio autem hodierna invaluit; ut in quibuſdam Religionibus, Monaſteriorum atque Congregationum primi Præfecti dicantur *Abbates*, *Prælati*, &c. in aliis vero vocentur Priores, Guardiani, Rectores, &c. ſed ea diſtinctio ſua canitie veneranda non eſt. Ante enim recentiores Ordines ſæculo XI. & ſequentibus exortos, omnium Monaſteriorum Præfecti, ſive Capita dicebantur *Abbates*; ſive *Patres*; quæ voces officium Superioris in ſubditos convenienter exprimunt.

XII. Quod vero recentiorum Ordinum Fundatores nomen *Abbatis* Monaſteriorum Præfectis datum noluerint, inde contigiſſe apparet. Cum, diſciplina monaſtica ſenſim collabente, & una Monachorum humilitate, & pietate imminuta, cœpiſſent Monaſteriorum Præfecti, *Abbates* dicti, ad non exiguum tum in Eccleſia, tum in Republica eminentiæ gradum elevari, nomen quoque *Abbatis* dignitatem, & gradum eminentiorem ſonare cœpit; atque ita *Abbates* reputari pro perſonis in dignitate conſtitutis. Itaque recentiorum Ordinum ſanctiſſimi Fundatores, omnem ſuis ſuperbiæ, ac faſtus occaſionem eripere volentes, aliud eis nomen humilius, & mundo abjectius inditum voluere.

XIII. Quemadmodum Monachorum ſummi Præfecti, *Abbates* ſeu Patres jam pridem dicti fuere, eadem ratione Monacharum, ſeu Monialium Præfectæ *Abbatiſſæ* dictæ ſunt: eo quod & ipſæ tamquam *Matres* erga ſibi ſubditas ſeſe exhibere debeant. Unde Abbatiſſa in Concilio Pariſienſi VI. *Can.* 39. *Mater ſpiritualis* dicitur.

XIV. Abbatiſſæ autem ad exemplum Abbatum cœperunt quoque ſenſim aliquam ſibi dignitatis, & eminentiæ ſæcularis ſpeciem arrogare; adeo ut *Abbatiſſæ* nomen aliud mundanæ excellentiæ præferre cœperit; atque hinc contigiſſe apparet, ut poſteriores Monialium Ordines, humilitatis cauſa nomen *Abbatiſſæ* declinaverint, ipſaſque Præfectas potius *Prioriſſas*, Matres aliove ſimili nomine appellandas cenſuerint.

XV. Antiquitus Monaſteriorum Præfecti, ſive Abbates perpetui, ſive ad vitam fuiſſe videntur; neque ulla veteri monaſtica Regula, aut Conſtitutione, de Abbatibus, aut Abbatiſſis triennalibus mentio fit.

XVI. Verum poſtremis hiſce temporibus plures Congregationes, & Ordines, qui hucuſque perpetuos habuerant, maluerunt habere temporales, & quidem Congregationi Caſſinenſi Eugenius IV. & Alexander VI. conceſſerunt facultatem uniendi ſub eadem Congregatione omnia ejus Monaſteria, & Abbates in eis *ad tempus* creandi juxta determinationem Capituli Generalis, & Diffinitorium; quorum Bullæ extant apud Tamburinum in appendice ad Tomum I. De Jure Abbatum: qui ibidem *Diſp.* 1. *qu.* 3. notat, idcirco hoc factum fuiſſe, quia omnes fere Abbatiæ, & Prælaturæ Regulares excedentes valorem 200. florenorum auri de Camera, Clericis ſæcularibus commendabantur; ad quod evitandum Congregationes Regulares niſæ ſunt, illas *manuales* efficere, mediante indulto Apoſtolico; quia tunc „ Summus Pontifex non ſolet de illis pro„ videre: cum enim collatio debeat eſſe de ſua natura perpetua, „ Papa non ſolet providere de manualibus ad evitandum abſur„ dum, quod proviſus ab illo poſſit ab inferiori removeri.

Hac, aliiſque rationibus moti Mendicantium Ordinum, & eorum qui ſub iis comprehenduntur Moderatores, ſuorum Ordinum Prælatos, & Superiores ad tempus dumtaxat conſtitui voluerunt, atque plerumque triennales conſtituerunt.

XXVII. Itaque juxta hodiernam diſciplinam, Abbates, Priores, aliique Monaſteriorum Præfecti, alii dicuntur *perpetui*, alii vero *temporales*, ſeu etiam *triennales*.

Et quidem ex Conſtitutione Gregorii XIII. quæ incipit, *Exposcit*, *Abbatiſſæ* nonniſi ad *triennium* eligi poſſunt; at in Belgio quoad hoc pun-

Digitized by Google

hoc punctum Conſtitutio hæc recepta non eſt; ſed paſſim eliguntur Abbatiſſæ perpetuæ. Triennales vero & perpetuos Abbates quoad dignitatem ac privilegia inter ſe non differre multis adſtruit Tamburinus loco citato; ita ut Abbates triennales, aut ad tempus gaudeant iiſdem privilegiis, quibus Abbates perpetui: nihilominus quoad jus nominationis Regiæ, & electionis, inter hos eſſe differentiam infra oſtendetur.

XVIII. Adhæc olim omnes Abbates erant *locales*, ſive uni dumtaxat Monaſterio præpoſiti: atque unumquodque Monaſterium ſuum dumtaxat *Abbatem* ut Superiorem agnoſcebat, ac illi tantum & non alteri ſubjiciebatur, & obtemperabat: „ Nec unus Abbas (ait Tamburinus De Jure Abbatum *tom. 1. diſp. 3. quæſt. 1.*) alteri Abbati, ſed omnes Epiſcopis locorum ſubditi erant juxta *Can. Abbates*, & *Can. Monaſteria* 18. *qu.* 2. atque ita obſervatum fuiſſe tempore SS. Baſilii, Auguſtini, & Benedicti ex eorum Regulis arguitur.

XIX. Hæc diſciplina pene intacta manſit uſque ad ſæculum x. quando primum per S. Odonem Abbatem Cluniacenſem, ejuſque Succeſſores, infinita propemodum Monaſteria ſub unius Abbatis regimine ſe unierunt, & *Principi* Monaſterio Cluniacenſem, ejuſque Succeſſores, infinita propemodum Monaſteria ſub unius Abbatis regimine ſe unierunt, & *Principi* Monaſterio Cluniacenſi ſubjacerunt; ex quo originem traxit Congregatio Cluniacenſis; cujus Monaſteriorum Abbates *locales* Abbati Cluniacenſi tamquam Abbati *generali*, ab eo tempore ſubjecti fuerunt.

Hanc Cluniacenſem Congregationem ſæculo xi. & ſequente ſecutæ Camaldulenſis Congregatio auctore S. Romualdo, Vallumbroſana auctore S. Joanne Gualberto, Ciſtercienſis auctore S. Roberto Abbate Moliſmenſi, aliæque quamplures omnes unum Generalem conſtituerunt, cui ſingulorum Monaſteriorum Abbates ſubjicerentur.

Atque ita tandem Abbatum *localium*, & *generalium* diſtinctio, quæ erat primitus ignota, invaluit.

XX. Abbatibus Generalibus aliquo modo ſimiles ſunt, quos hodie vocamus *Patres Abbates*. Dicitur enim *Pater Abbas*, Domus illius Abbas, quæ alteram genuit, ſive Monaſterii, a quo aliud Monaſterium ortum habuit, qui *Abbas Majoris Eccleſiæ* dicitur apud Ciſtercienſes in charta vulgo *Charitatis cap.* 5. Qui quidem Abbas jus ſuperioritatis, & viſitationis habebat in Monaſteriis, quæ genuerat, ut habent Inſtitutiones Capituli generalis ejuſdem Ordinis.

XXI. Recentior eſt Abbatum Titularium, & Commendatariorum diſtinctio, atque ipſius diſciplinæ monaſticæ declinantis ſurculus; uti infra ubi ex profeſſo de Abbatibus Commendatariis, quorum in Gallia, & Italia frequens uſus eſt, ex profeſſo tractabitur.

CAPUT II.

De Priore Clauſtrali, Obedientiario, & Conventuali, eorumque differentiis.

1 *Qui olim dicebatur* Præpoſitus, *hodie dicitur* Prior.
2 *Hodie primus poſt Abbatem ſolet vocari* Prior.
3 *Priores alii hodie* Clauſtrales, *alii* Conventuales.
4 Clauſtralis *quis, & unde dicatur, & quis hodie* Supperior?
5 *Clauſtrali non abſimiles Priores* Obedientiarii, *& hi unde dicti?*
6 *Quæ olim dictæ* Obedientiæ?
7 Cellæ *Obedientiariæ unde originem ſumpſerint?*
8 *Ab his* Cellis *originem habuerunt* Prioratus forenſes.
9 *His Prioratibus præeſſe debet unus* Prior.
10 *Hujuſmodi Prioratus uni* ſoli *Monacho tradi non poteſt.*
11 *Prioratus hi per Clericos* ſæculares *deſerviri debent*, *ſi* plures *Monachi poni nequeant.*
12 *Priores horum Prioratuum dicti Obedientiarii*, *& forenſes*, *& debent eſſe* amovibiles.
13 *Prioratus illi ad* firmam *dari vetantur*, *& quid ſit firma?*
14 *Abbates Monachis Prioratus dantes ad* firmam, *Simoniam committebant*, *& proprietatem fovebant.*
15 Litteræ *Pontificiæ*, *quibus conceditur Monachis facultas hujuſmodi Prioratus in perpetuum poſſidendi*, *ſubreptitiæ judicantur.*
16 *Synodus Tridentina improbat dari* Prioratus *in perpetuum poſſidendos.*
17 *Priores Clauſtrales*, *& Obedientiarii ſemper ſunt ad* nutum *Abbatum amovibiles*, *tametſi non conſueverint revocari.*
18 *Priores Conventuales etiamſi ſint tantum* triennales, *non poſſunt amoveri*, *niſi ex cauſa*, *& ſervato juris ordine.*
19 *Minor cauſa requiritur*, *ut amoveatur Prior Conventualis*, *quam ut amoveatur Clericus a ſuo Beneficio.*
20 *Prior* Clauſtralis *ſub Abbate* Commendatario *ad hujus* nutum *amoveri non poteſt.*
21 *Provinciales*, *& Generales non ſunt ad* nutum *amovibiles.*
22 *Priores* Conventuales *cenſentur in* dignitate *conſtituti.*
23 *Prior Conventualis poteſt delegari* judex *a Sede Apoſtolica*, *ſecus* Clauſtralis.

I. QUI olim apud Monachos *Præpoſiti* dicebantur, poſterioribus ſæculis *Priores* dicti fuere.

Præpoſitus enim antiquitus dicebatur in Regulis Monachorum, qui curam Monaſterii gerebat poſt Abbatem, atque ita accipitur in Regula S. Benedicti *cap.* 65. ubi præcipitur: „ Ut Præpoſitus illa agat cum reverentia, quæ ab Abbate ſuo ei injuncta fuerunt, nihil contra Abbatis voluntatem, aut ordinationem faciens.

Sicuti ergo qui primam poſt Abbatem curam Monachorum agebat, olim *Præpoſitus* vocatus fuit, ita poſterior ætas eum vocavit Priorem. Hinc illud in Statutis Lanfranci *cap.* 3. „ Servata Abbati in omnibus reverentia, *Prior*, qui & *Præpoſitus in Regula* nominatur, *honorabilior* eſt reliquis miniſtris domus Dei.

II. Hac notione a tempore Petri Damiani *Priorem* dictum eſſe conſtat ex ejus Opuſc. 13. *cap.* 16. ubi ordine deſcribens officia Monaſterii, immediate poſt Abbatem ſubjicit *Priorem*, nulla facta mentione Præpoſiti; „ quod poſtea quoque (ait Haeftenus *lib.* 3. *tract.* 6. *diſq.* 2.) ſervatum videri poteſt in uſu Ciſtercienſi, Cæremoniali Burſfeldenſi, Conſtitutionibus Valliſolitanis (*a*)". Quin & generaliter uſus obtinuit, ut in Monaſteriis Abbatialibus prima poſt Abbatem perſona dicatur *Prior*.

III. Cum vero, uti ſupra notavimus, in quibuſdam Ordinibus, & Congregationibus uſus obtinuerit, ut primarius Monaſterii Præfectus non dicatur *Abbas*, ſed *Prior*, hinc etiam tandem invaluit, ut quidam Priores dicti fuerint *Clauſtrales*, quidam *Conventuales*.

IV. Prior *Clauſtralis* dicitur, qui curam Monaſterii, & Monachorum gerit ſub Abbate; ita ut ipſe Abbati ſubſit.

Clauſtralis dictus fuit hujuſmodi Prior, tamquam ipſius *Clauſtri* continuam curam agens. „ Cum enim (ait Haeftenus loco citato) in aliqua parte Clauſtri, ſive periſtylii, aut ambitus, Monachi communiter ad lectionem reſiderent, nec ſine licentia *Clauſtrum* egrederentur; conſtitutus eſt, qui ex officio illis intenderet, dictuſque *Prior Clauſtri*, vel *Clauſtralis*. Hinc Lanfrancus in ſtatutis *cap.* 3. *Prior Clauſtri* quocumque *Major* Prior eat, ſi fieri poteſt, in *Clauſtro* ſemper, aut circa *Clauſtrum* debet ſemper eſſe, & *ordinem Clauſtri* in omni ſollicitudine ſervare.

Notandum hic dici Priorem *majorem*, qui Monaſterio tamquam caput, & primarius Prælatus præeſt; quem hodie Priorem *Conventualem* dicimus: Priorem vero *Clauſtri* dici illum, qui Prior illi *Majori* ſubeſt, & ſub illo curam Clauſtri agit; quem hodie *Supp-priorem* dicere ſolemus. Nec enim juxta hodiernam diſciplinam, & modum loquendi Prior *Clauſtralis*, ſive *Clauſtri* dici conſuevit, niſi in Monaſteriis, quibus præeſt Abbas *Regularis*; in Monaſteriis vero, quibus præeſt Prior Conventualis, ille, qui ſub tali Priore Monaſterio, præeſt, *Supprior* appellari ſolet.

V. Prioribus *Clauſtralibus* non abſimiles ſunt Priores *Obedientiarii*, ſive etiam *Forenſes*, ita dicti, quod in *Obedientiis* ſive *Cellis* a principalibus Monaſteriis dependentibus (quas etiam *Prioratus* recentior ætas vocavit) curam haberent Monachorum extra Monaſterium, ſive *foris*, ſub ipſo tamen Abbate principalis Monaſterii.

VI. „ *Obedientiæ* dictæ fuerunt *Cellæ*, *Præpoſituræ*, & *Grangiæ* (ait D. Du-Cange in Gloſſario mediæ, & infimæ latinitatis, Verbo, *Obedientia*) a Monaſteriis dependentes, quod Monachi ab Abbate illuc mitterentur vi *ejuſdem Obedientiæ*, ut earum curam agerent, aut eis deſervirent.

Cellæ vero dicebantur Monaſteriola, ſeu ut eas olim vocabant, *Abbatiolæ*, quæ *majoribus* Abbatiis ſuberant.

VII. Cum enim Monachi variis in locis prædia poſſiderent; eo interdum aliquot e ſuis mittebant, qui fruges colligerent, vel reditus reciperent, & ad Monaſterium ſuo tempore deferrent; unde nonnunquam *Grangiæ* dictæ. Subinde vero ad eas deſtinati Monachi, ut vitam ſolitariam agerent, vel denique *Cellæ* ſubinde ædificatæ propter nimium Monachorum numerum, ut ex Monaſteriis eo mitterentur Monachi, aliiſque identidem *pulſantibus* locum darent, uti notat Du-Cange in citato Gloſſario, Verbo, *Cellæ*.

VIII. Ab iſtis cellis Obedientiariis originem duxere *Prioratus* rurales, ſeu Forenſes. Cum enim interdum plures ad eamdem *Obedientiam*, ſive Cellam mitti neceſſe eſſet; „ Monachi Obedientiarii ſubinde cappellas, & Eccleſiolas ibi conſtruxere, quo in iis ſacrum peragerent Officium, & monaſtica munia obirent, quibus præerat, qui *Prior* dicebatur. Liber Ordinis S. Victoris Pariſienſis *cap.* 51. „ Fratres, qui ad obedientias commorantur ſingulis locis, *tres*, ſi fieri poteſt, aut *duo* ad minus eſſe debent. In victu, & veſtitu, & tonſura a communi inſtitutione non recedant: ad menſam ſilentium teneant: in Eccleſia non loquantur: Completorium & in æſtate & in hyeme tempeſtive dicant: per vicos non diſcurrant, &c. In quocumque loco ubi duo, vel plures ſimul habitant, *unus* eorum, cui *Abbas* hoc injunxerit, inter eos *Prioris* officium agat, & cæteri obediant.

IX. Et in Concilio apud Montempeſſulanum a Petro Beneventano Legato Sedis Apoſtolicæ, a quinque Archiepiſcopis, & 28. Epiſcopis anno 1214. celebrato, ſtatuitur *can.* 30. „ Ut ſi talis fuerit Prioratus, in quo *tres* Fratres valeant commorari, tres ad minus Fratres ibidem ponantur, & unus ex iis *Prior* fiat, qui *curam* omnium habeat.

X. De his obedientiis, ſeu Prioratibus loquitur Concilium Lateranenſe in *c.* 2. *tit. de Statu Monach.* „ Prioratus quoque, ſeu *obedientiæ* pretii donatione nulli tradantur". Et in *c.* 3 *tit. de Cappellis Monach.* Litteræ, quibus conceſſum dicebatur a Sede Apoſtolica Monachis quibuſdam, ut in *ſingulis* ipſorum Prioratibus *ſinguli* Monachi commorentur, ſi pluribus non ſuppetunt facultates eorumdem, judicantur ab Apoſtolica Sede non emanaſſe: quia obviant Concilio Lateranenſi, vetanti Monachos *ſingulos* extra Monaſterium in Eccleſiis commorari, nulla facta ipſius Concilii Lateranenſis mentione.

XI. Archiepiſcopo Burdigalenſi reſcripſit Honorius III. „ Cum ad audientiam noſtram pervenit, quod nonnulli Monachi lege tibi diœceſana ſubjecti, in quibuſdam Prioratibus habitant *ſolitarii*, contra ſtatutum generalis Concilii: Ideoque mandamus, quatenus ipſorum Abbates, ſeu Priores, ut vel ipſos ad clauſtrum revocent, facientes in ipſis Eccleſiis deſerviri per Clericos ſæculares: vel alios Monachos eiſdem aſſocient, cum quibus vitam poſſint ducere regularem, monitione præmiſſa, per Cenſuram Eccleſiaſticam compellas". Refertur in *c.* 4. *tit. de Cappellis Monach.*

XII. Priores ergo in hiſce Cellis, ſeu obedientiis conſtituti, dicti fuere *Obedientiarii*, ſeu *forenſes*; erantque *Clauſtralibus* in hoc ſimiles, quod ſimiliter ut hi, ab Abbate conſtituerentur, & ad *nutum* Abbatis eſſent amovibiles, ſive revocari poſſent; immo nec ad vitam

(*a*) *Valladolid, Ville d'Eſpagne dans l'ancienne Caſtille.*

Digitized by Google

vitam conſtitui poterant juxta Decretum Innocentii III. in *Cap. 6. tit. De Statu Monach.* ubi dicitur: „ nec alicui committatur ali„qua obedientia *perpetuo* poſſidenda tanquam in ſua ſibi vita lo„cetur, ſed cum oportuerit amoveri, ſine *contradictione* revo„cetur.

XIII. Circa idem tempus Synodus Oxionenſis ait: „ Monachus „ Eccleſiam vel Monaſterium, vel quodlibet prædium Eccleſiæ ſuæ „ non audeat retinere *ad firmam*.

„ Firma (ait D. Du-Cange in citato Gloſſario, Verbo *Firma*) „ eſt prædium, ſeu villa alteri elocata ad *certum* tempus, ſub præ„ſtatione annua, vel annonaria, vel rerum ad victum neceſſaria„rum, vel denique pecuniaria. Hinc *datio ad firmam* pro con„tractu, quo ſub annuo reditu fundi ad aliquot annos poſſidendi „ dantur.

XIV. „ Vacuas *Cellas*, ſeu Præpoſituras Abbates elocabant ſuis „ Monachis. atque ita Simoniam committebant (ait Chriſtianus „ Lupus) fovebantque proprietatem, ac inobedientiam. Conductor „ enim Monachus gerebat ſe, non ut *manualem*, ſed ut *firmum*, „ ac *immobilem*, & tam quoad adminiſtrationem, quam ejus reſi„gnationem dependere nolebat a voluntate Abbatis ". Hæc Lu„pus in Scholiis ad *Can. 6.* Concilii Toloſani *tom. 4. pag. 77.*

XV. Deinde addit: „ Et Monachi, & Regulares Clerici, quod „ *Cellas* aut Præpoſituras a ſuis Abbatibus, aut Epiſcopis deinceps „ conducere, & ad vitæ finem *firmi* retinere non poſſent, firmi„tatem illam ab Apoſtolica Sede flagitabant, & quandoque impe„trabant: & quidem ſuæ profeſſionis qualitate ſugrentis. Omnes „ hujuſmodi gratias eſſe ſubreptitias, communis vitæ profeſſioni, „ ac paupertatis voto *ſubſtantialiter* adverſas, ideoque nullas, de„clarat Pontifex, & ab omnibus exſufflandas, *in Cap. 5. & 6.* „ *tit. De Confirmatione utili, vel inutili.*

XVI. His conſonat Synodus Tridentina *Seſſ. 25. c. 2. De Regularib.* in verbis: „ Nec deinceps liceat Superioribus bona ſtabilia „ alicui Regulari concedere, etiam ad uſumfructum, vel uſum, „ adminiſtrationem, aut commendam. Adminiſtratio autem bono„rum Monaſteriorum, ſeu Conventuum ad ſolos Officiales eorum„dem, ad *nutum* Superiorum *amovibiles*, pertineat.

XVII. Ex his unanimi conſenſu concludunt Canoniſtæ, Priores *Minores*, quales ſunt Clauſtrales, & Obedientiarii, aliique Monaſteriorum Officiales ad *nutum*; & *beneplacitum* Abbatum eſſe amovibiles, & revocabiles (a), quemadmodum videre eſt apud Fagnanum *ad cap. Cum ad Monaſterium tit. De Statu Monach. num. 23.* & ſequentibus; ampliatque *num 37.* concluſionem, ut „ locum ha„beat non obſtante, quod Priores manuales *non conſueverint* re„vocari: quia cum ſit in facultate Abbatis, ſi non ſit uſus tali „ facultate, conſuetudo non introducitur, cum in actibus *mere fa*„*cultativis* non inducatur conſuetudo.

XVIII. Priores autem Conventuales, qui, ut ſupra dictum eſt, ſunt Monaſteriorum primarii præſertim & Capita, quique a Capitulo, ſive Congregatione eligi, & per Superiorem confirmari ſolent, nequaquam ſunt *ad nutum* amovibiles. Et quamvis in pluribus Religionibus Præfecti Mendicantium ſint triennales, tamen (ait Fagnanus *ad Cap. Per tuas tit. De Simonia num. 8.*) durante triennio removeri non poſſunt, niſi ex juſta cauſa, & juris ordine ſervato. Textus eſt clarus in *Cap. Monachi tit. De Statu Monach.* cujus hæc ſunt verba: *Priores autem cum in Eccleſiis Conventualibus per electionem Capitulorum ſuorum fuerint Canonice inſtituti, niſi pro manifeſta, & rationabili cauſa non mutentur.*

XIX. Notat tamen ibidem Fagnanus ex *cap. Qualiter tit. De Accuſationib.* in mutatione Priorum, & Prælatorum Regularium, cauſam non requiri adeo gravem, ſicuti exigitur ad privandum Clericos ſæculares ſuis dignitatibus, & Beneficiis, ſed quod ex levioribus cauſis ab adminiſtratione removeri poſſint.

XX. Et quamvis in Monaſteriis habentibus Abbatem Commendatarium, ex uſu Regni Galliæ Prior intendens Regulari diſciplinæ dicatur *Clauſtralis*, quia tamen quoad diſciplinam eſt caput Monaſterii, neque in his, quæ diſciplinam Regularem concernunt, ab Abbate Commendatario dependeat, etiam ab Abbate amoveri non poteſt & ita non ſemel judicatum fuiſſe pro Priore Clauſtrali contra Abbatem Commendatarium, refert Joannes Tornet in ſua Collectione Arreſtorum, *litt. A. cap. 9.*

XXI. Quod de Prioribus *Conventualibus* docuere communiter Canoniſtæ, idem obtinet in *Provincialibus*, qui a Capitulo provinciali; & *Generalibus*; qui a Capitulo generali eliguntur; ut nimirum durante termino ſui regiminis ſine cauſa, & ordine judicii amoveri nequeant.

XXII. Cum Priores *Conventuales* ſint non ſecus ac ipſi Abbates Conventuum ſuorum quaſi Prælati, & Capita: quin & vi ſuæ electionis, ſeu inſtitutionis *perpetui*, niſi ex ſpeciali ſtatuto, aut præſcripto Regulæ ad tempus duntaxat eligantur, etiam & ipſi in dignitate conſtituti intelliguntur, ſecus vero Priores *Clauſtrales*, & *Obedientiarii*.

XXIII. Quapropter cum ex Conſtitutione Bonifacii VIII. in *cap. Statutum de Reſcriptis in* VI. nullis niſi dignitate præditis, aut perſonatum obtinentibus, ſeu Eccleſiarum Cathedralium Canonicis, cauſæ auctoritate litterarum Sedis Apoſtolicæ, vel Legatorum ejuſdem committi poſſent, dictum eſt in *Clementina 2. de Reſcriptis*, cauſas a Sede Apoſtolica delegari poſſe Priori *Conventuali*, non autem *Clauſtrali*; idque non alia de cauſa; niſi quod *Conventuales* in dignitate conſtituti intelligantur, ſecus Clauſtrales, uti ad dictam Clementinam notant Canoniſtæ.

(a) Illud non eſt accurate verum quoad Priores Canonicorum Regularium Congregationis Gallicanæ: Prior enim S. Genovefæ Pariſienſis eſt *clauſtralis*, nec tamen eſt amovibilis ad nutum Abbatis. Siquidem igitur a Capitulo Generali ejuſdem Congregationis, ut per triennium curam Domus gerat ſub Abbate Regulari; durante triennio, Prior ab Abbate removeri non poteſt ad nutum, ſed tantum ex juſta de cauſa, & juris ordine ſervato.

CAPUT III.

De Auctoritate Prælatorum regendi, & corrigendi Subditos.

1 *Abbas, & Priores Conventuales ſunt Monaſteriorum Paſtores.*
2 *Curam animarum habent.*
3 *In diligendis Prioribus Conventualibus mature procedendum.*
4 *Abbates, & Priores debent Subditos verbo, & exemplo inſtruere.*
5 *Debent ea eſſe doctrina inſtructi, ut omnibus prodeſſe poſſint.*
6 *Præcepto divino illis mandatum eſt, oves ſuas agnoſcere, & eas paſcere.*
7 *Debent habere exactam ſubditorum notitiam, & quare?*
8 *Quomodo ſe diverſimode ad omnes pro varietate diſpoſitionis ipſorum habere debeant?*
9 *Debent continuo ſuis invigilare, ut notitiam habere queant.*
10 *Quid de hac Prælatorum vigilantia ſenſerint Canonici Præmonſtratenſes?*
11 *Penes Abbates & corrigendi ac puniendi auctoritas.*
12 *Multa mala timenda, ſi hac auctoritate Superiores abutantur.*
13 *Prudentia hic Præcipue in Superiore exigitur.*
14 *Primo, expendere debet qualitatem perſonarum; & qui durius tractandi?*
15 *Qui obſecrandi, & qui arguendi?*
16 *Correctio fit verbis, aut verberibus, & quibus hæc illave impendenda?*
17 *Superiores in correctione conſiderare debent cauſam.*
18 *Tempus quoque attendendum eſt.*
19 *Superior modum in puniendo ſervare debet.*
20 *Superiori cavendum, ne nimis culpas ſubditorum diſſimulet.*
21 *Variæ ſunt pœnæ Monaſticæ.*
22 *Etiam pœnæ corporales inter Monachos uſitatæ.*
23 *Etiam carceris pœna olim nota, ſed hodie uſitatior.*
24 *Excommunicatio uſitata apud Monachos.*
25 *Qui ex Regula Benedictina excommunicationi ſubjecti?*
26 *Effectus excommunicationis Monaſticæ.*
27 *Colloquens aut converſans cum excommunicato, incidit in excommunicationem.*
28 *Quam curam circa excommunicatos habere debeat Abbas?*
29 *Quomodo excommunicati reconciliatio fiat?*
30 *Etiam pro levioribus delictis excommunicatio inflicta.*
31 *Excommunicatio non accipitur hic pro Cenſura Eccleſiaſtica.*
32 *Quid cum Monacho incorrigibili agendum remiſſive, & quare hodie frequentior incarcerationis uſus?*

I. Abbatibus Regularibus, uti & Prioribus Conventualibus incumbere curam animarum, ut eos eſſe non tantum Patres, ſed & quaſi Paſtores Religioſorum, quibus præſunt, non tantum veteri diſciplinæ, ſed etiam modernæ conforme eſt. Hinc etiam Abbatiæ, & Prioratus a Canoniſtis, Beneficiis, & dignitatibus *curam animarum* annexam habentibus annumerantur, *in cap. Cum in cunctis tit. de Electione.*

II. Semper cogitet (Abbas) ait Sanctus Benedictus, quia *animas* „ ſuſcepit *regendas*, de quibus & rationem redditurus eſt . . . . „ Sciatque, quia qui ſuſcipit *animas regendas*, præparet ſe ad ra„tionem reddendam. Et quantum ſub *cura ſua* Fratrum ſe habe„re ſcierit numerum, agnoſcat pro certo, quia in die judicii ip„ſarum *omnium animarum* eſt redditurus Domino rationem" *Cap. 2. Regulæ.*

III. Ad inſtitutionem Priorum Conventualium matura deliberatione procedendum eſſe monent Conſtitutiones PP. Eremitarum Sancti Auguſtini, hac addita ratione: „ Nam licet omnia mature de„beant Pater Præſidens, & alii Diffinitores Patres determinare, ſpe„cialem nihilominus ac *præcipuam diligentiam* debent adhibere in „ inſtitutione *Priorum*, quibus ex officio incumbit *cura animarum*, „ quæ eſt *ars artium*, & *ſcientia ſcientiarum*, ſcientes nihil eſſe, „ quod Religioni magis officiat, quam quod ad curam animarum „ aſſumantur indigni: neceſſe eſt enim; ut tales ſint familiæ, „ quales earum exiſtunt Priores ". *Part. 3. cap. 7.*

IV. In primis ergo Abbates, & Priores tanquam Paſtores, & animarum ſibi creditarum Directores, debent verbo, & exemplo ſuos inſtruere, & ad ipſam obſervantiam Regulæ, & profeſſionis Monaſticæ incitare, & urgere.

V. Unde Sanctus Benedictus poſtquam dixiſſet, Abbatem magnum onus, ſcilicet curam animarum in ſe ſuſcipere, mox tanquam conſequens infert: „ Oportet ergo eum eſſe *doctum lege divina*: ut ſciat, „ & ſit, unde proferat nova, & vetera ". *Cap. 64. Reg.*

Et *cap. 2* ſuæ Regulæ, idem ex eodem fundamento latius adſtruit, dicens: „ Ergo cum aliquis ſuſcipit nomen Abbatis, duplici „ debet doctrina ſuis præeſſe diſcipulis; id eſt, omnia bona & ſan„cta *factis* amplius, quam verbis oſtendat: ut capacibus diſcipu„lis mandata Domini verbis proponat; duris vero corde, & ſim„plicioribus, *factis* ſuis divina præcepta demonſtret. Omnia ve„ro, quæ diſcipulis docuerit eſſe contraria, in ſuis factis in„dicet non agenda; ne aliis prædicans, ipſe reprobus inveniatur.

Sanctus Iſidorus, *cap. 2.* Regulæ, ita de Abbate loquitur; „ Ille „ *ſe imitandum* in cunctis operum exemplis exhibebit . . . Singu„los autem hortamentis mutuis excitabit, alloquens cunctos, e„xhortans, vel ædificans in eis, ſi quid eorum vitæ pro uniuſcu„juſque gradu prodeſſe perſpexerit.

VI. Quid plura? Synodus Tridentina, *ſeſſ. 23. cap. 1. de Reform.* ſupponit, & declarat, præcepto *divino* mandatum eſſe omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas, agnoſcere, verbi divini prædicatione, ac bonorum omnium *operum* exemplo paſcere.

Ad hoc Decretum reflectentes Canonici Præmonſtratenſes anno 1630. edixerunt, ut „ omnes Prælati (prout ſibi *a Domino man*„*datum* atque commiſſum eſt) ſubditis ſuis, *tum verbis*, *tum fa*„*ctis* (ſi enim abſint opera, parum efficient verba) dogmata, &

Digitized by Google

,, vitæ perfectæ normam tradant. " *Diſt.* 2. *cap.* 2. §. 7. Et rurſus eadem *diſt. cap.* 3. §. 1. Prælatos monent, ,, ut, ante omnia anxie caveant, *ne* vel ſcandaloſa, vel aliqua ſtatum ſuum minus decentia perpetrent, conſiderantes, quod tot mortibus digni ſint, quot ad ſubditos perditionis exempla tranſmittunt; ſed e contra ſic virtutibus ſtudeant, ut eorum vitam quicumque intueantur, omnium virtutum exemplar ante oculos propoſitum habeant.

VII. Ut Abbates, aliique Monaſteriorum Superiores *boni Paſtoris* partes rite expleant, neceſſe eſt, ut ſubditorum ſuorum exactam notitiam habere ſatagant. Nec enim oves recte paſci poterunt, niſi Paſtor exactam earum notitiam habeat; alia enim, & alii paſcua, & alimenta ſpiritualia conveniunt, aliter & aliter diſpoſitis.

,, Non una eademque cunctis exhortatio congruit (ait Sanctus Gregorius in *Prologo* 3. *partis de Cura Paſt.*) ,, quia non cunctos par morum qualitas aſtringit. Sæpe namque aliis officiunt, quæ aliis proſunt: quia & plerumque herbæ, quæ hæc alia animalia nutriunt, alia occidunt: & lenis ſibilus equos mitigat, catulos inſtigat. Et medicamentum, quod hunc morbum imminuit, alteri vires jungit, & panis, qui vitam fortium roborat, parvulorum necat. Pro qualitate igitur audientium formari debet ſermo Doctorum, ut & ad ſua ſingulis congruat, & tamen a communis ædificationis arte numquam recedat.

VIII. Quæ ad Paſtores generaliter dixit Sanctus Gregorius, jam dixerat ad Abbates Sanctus Benedictus, *cap.* 2.

Sciat Abbas quam difficilem & arduam rem ſuſcepit ,, regere animas, & *multorum ſervire moribus* .... Et alium quidem blandimentis, alium vero increpationibus, alium ſuaſionibus: & ſecundum uniuſcujuſque qualitatem vel intelligentiam, *ita ſe omnibus conformet, & aptet*, ut non ſolum detrimenta gregis ſibi commiſſi non patiatur, verum in augmentatione boni gregis gaudeat ". Et paulo ſupra. ,, Tantundem erit liber (Abbas) ut ſi inquieto, vel inobedienti gregi Paſtoris fuerit omnis diligentia attributa, & morbidis earum actibus univerſa fuerit cura exhibita.

IX. Porro hæc omnia nullatenus præſtare Superior poterit, niſi aſſidue, tamquam vigilans Paſtor, omnibus ſuis attendat, ut per continuam vigilantiam non exteriora tantum, ſed vel præcipue interiora, id eſt affectus ac animi motus ovium ſuarum exquirat; ſicque oves ſuas agnoſcat, quod præcepto quidem divino, declarante Concilio Tridentino, mandatum eſt omnibus, quibus cura animarum commiſſa eſt.

X. Quid de memorata indefeſſa ſollicitudine, ac continua ſuper gregem vigilantia Prælatis incumbente ſenſerint anno 30. decimi ſeptimi ſæculi Præmonſtratenſes, ex ſtatutis illo anno conceptis, & evulgatis cognoſcere licet: ,, Qui Abbatialem functionem ſuſcipiunt, inquiunt, quæ ſuarum ſint partium, agnoſcere ſtudeant; & intelligant ſe non ad propria commoda, ad divitias & luxum, ſed ad labores, & ſollicitudines pro Dei gloria vocatos, & ſe obſtrictos eſſe, ut attendant ſibi, & gregi ſibi commiſſo; ac proinde obligatos, juxta Apoſtolum, ut *vigilent, in omnibus laborent, ac miniſterium ſuum impleant* ". 2. Tim. c. 4. v. 5.

,, Omnes Prælati, prout divino jure obligantur, ſtricte reſideant ut ſuo gregi, cujus ſanguis a ſupremo Paſtore de ipſorum manibus aliquando requiretur, *vigilanter* intendere queant.

,, Rariſſime autem abſint, niſi aliud olim eorum ratio poſtulet; quo in caſu domui ſuæ bene proſpiciant, ac aſſidue curent ne ſubditi per eorum abſentiam aliquod detrimentum patiantur; ſcientes quod non ſit admittenda Paſtoris excuſatio, ſi oves lupus comedit, & ipſe earum cuſtodiæ minime incumbens neſcit.

,, Habeant cum Priore, aliiſque Superioribus de ſuorum moribus, profectu atque defectu, frequentes inquiſitiones, & collationes.

,, Sæpe filios ſuos viſitent, vel ad ſe vocent, eoſque tamquam veri Patres in ſpiritu lenitatis inſtruant, moneant, conſolentur, ac dum opus eſt, corripiant, objurgent, atque caſtigent.

,, Vultum pecoris ſui agnoſcere ſtudeant, & omnia interiora penetrare nitantur, quo facilius & interiorum vitia extirpare, & virtutes inſerere queant.

Hiſce non contenti ulterius adjiciunt: ,, pro ſua ac ſubditorum ſalute, neceſſitatibus, atque profectu (prout ſunt obligati) ardentes ac numquam intermiſſas fundant preces.

XI. Penes Abbates, & Priores Conventuales, qui ſunt Monaſteriorum capita, & Paſtores, eſſe auctoritatem ſubditorum exceſſus corrigendi, & puniendi indubitatum eſt; atque omnes Regulæ Monaſticæ illam auctoritatem Abbatibus jam pridem attribuerunt.

XII. Non minima ſane officii Abbatis, alluſve cujuſcumque Superioris pars eſt, hac auctoritate rite defungi. Ut enim correptio ſubditorum cum fructu fiat, magna opus eſt prudentia & dexteritate; immo & diſcretione, & charitate erga ſubditos.

Si enim hæc in Superiore deſint, fortitudo, quæ Superiori ineſſe debet, degenerabit in aſperitatem, ſuavitas in remiſſionem, zelus in furorem: compaſſio vertetur in noxiam conniventiam; patientia ſine diſcretione audaciam, & conſuetudinem gignet peccandi.

XIII. Monet Abbatem S. Benedictus *cap.* 64. *Regulæ*: *Oderit vitia, diligat fratres. In ipſa autem correptione prudenter agat.*

Prudentia hæc requirit, ut Abbas in correctione hæc quatuor ſerio expendat, & diligenter diſtinguat.

XIV. Primo, perſonarum, quibus correctio impendenda, qualitatem & conditionem conſideret. Quam conſiderationem clariſſime explicat S. Benedictus.

Apoſtolicam enim illam ſententiam 2. *ad Timoth.* 4. *Argue, obſecra, increpa*; tribus hominum generibus ab Abbate vult applicari, *cap.* 2. ſuæ Regulæ.

Indiſciplinatos & inquietos, ait, *debet Abbas durius arguere.*

Indiſciplinati proprie dicuntur, qui diſciplinam recipere nolunt, ſive qui nullatenus corrigi volunt.

Inquieti vero dici poſſunt, qui nullo loco quodammodo conſiſtentes, continuo per Monaſterium vagantur, & curſitant de uno loco ad alium. Hi quia ſuo exemplo & modo agendi alios provocant ad relaxationem, & ordinem perturbant, durius argui debent: uti latius exponit Haeftenus, *lib.* 8. *tract.* 8. *diſq.* 5.

XV. Ad alterum genus perſonarum pergens Benedictus, ait: *Obedientes autem, & mites, & patientes, ut in melius proficiant, obſecrare debet Abbas.*

Hi ſunt, qui cum deliquerunt, mox aut intus moti a Spiritu, aut foris correpti ab homine, ad pœnitentiæ remedium confugiunt.

De tertio hominum genere ſic loquitur Benedictus: *Negligentes & contemnentes, ut increpat, & corripiat.*

XVI. Cum vero correctio vitioſorum *verbis* fieri poſſit, & *verberibus*, quibus hæc illave impendenda ſit, ſubjicit: ,, Honeſtiores quidem atque intelligibiles animos prima vel ſecunda admonitione *verbis* corripiat: improbos autem & duros, ac ſuperbos, vel inobedientes, *verberum* & corporis caſtigatione ipſo initio peccati coerceat.

XVII. Secundo, prudentia Superioris attendere debet cauſam, ſive gravitatem culpæ: Nam, ut ait S. Benedictus *cap.* 23. *Secundum modum culpæ, excommunicationis, vel diſciplinæ debet extendi menſura.*

Spectandum igitur quale peccatum ſit, quod reprehenditur; an Communitati valde noxium, an relaxationi viam ſternat; an malo exemplo, & contagio alios inficiat; an ex conſuetudine ſæpius perpetratum, an vero rarius, & ex infirmitate.

Culparum diſtinctio in leviores & graviores in Regulis Monaſticis notiſſima eſt, & quæ leviores, quæ graviores reputandæ ſint, paſſim indicatur.

XVIII. Tertio, conſiderat *prudens* Superior, *quando* corripiendum. Hoc intendit Benedictus cum Abbatem monuit *miſcere temporibus tempora*. Quod explanans S. Bernardus *Sermone* 2. *de Reſurrect.* ait: ,, Habeat mens noſtra ſpiritum diſcretionis, ut miſcens apte *temporibus tempora* opportune æmulari, & nihilominus ignoſcere ſciat. Samaritanus ſit cuſtodiens, & obſervans quando oleum miſericordiæ, quando vinum fervoris exhibeat.

XIX. Denique prudens Superior in corripiendo, & puniendo modum ſervare debet, juxta illud Benedicti *cap.* 64. ,, In ipſa correptione prudenter agat (Abbas) & ne quid nimis: Ne dum nimis cupit radere æruginem, frangatur vas: ſuamque fragilitatem ſemper ſuſpectus (*a*) ſit: meminerit que *calamum quaſſatum non conterendum*. Iſai. cap. 42. Matth. 12. In quibus non dicimus, ut permittat nutriri vitia: ſed prudenter, & cum charitate ea amputet, ut viderit cuique expedire, ſicut jam diximus, & ſtudeat plus amari, quam timeri. Non ſit turbulentus & anxius: non ſit nimius, & obſtinatus: non ſit zelotypus, & nimis ſuſpicioſus, quia numquam requieſcet.

XX. Sed dum timet Superior in correctione excedere, cavendum ne in alterum extremum labatur; nimiaque remiſſione ſive indulgentia delinquat. Quare monet Abbatem S. Benedictus *c.* 2. ,, Neque diſſimulet peccata delinquentium, ſed mox ut cœperint oriri, radicitus eas, ut prævalet, amputet; memor periculi *Heli* Sacerdotis de Silo.

Hæc omnia evincunt, quam vere dixerit Benedictus: *Sciat* (Abbas) *quam difficilem & arduam rem ſuſcepit, regere animas, & multorum ſervire moribus.*

XXI. Quemadmodum in Regulis Monaſticis defectuum leviorum, & graviorum varia diſtinctio occurrit, ita quoque magna pœnarum varietas paſſim legitur.

XXII. Et quidem præter pœnas leviores, quæ ad humiliationem ſive confuſionem Monachorum potiſſimum ſpectabant, vel ad aliquam mortificationem & pœnitentiam pertinebant, ut dierum aliquot jejunium, aut abſtinentia a certo potu vel cibo, etiam corporales pœnæ uſitatæ erant. Nihil enim uſitatius in Regulis Monaſticis, quam virgarum inflictio.

In Regula Pachomii, *art.* 87. de eo, qui fratres ad peccandum ſollicitat, & ſimpliciorum animos pervertit: *Separabunt*, ait, *eum extra Monaſterium, & verberabunt eum ante fores triginta novem*: id eſt, triginta novem plagis, idque juxta morem Judæorum, qui in flagellatione non excedebant numerum 39. plagarum; uti notat Menardus ad *Concord. Regul. cap.* 30. 4.

Apud S. Iſidorum in Regula *cap.* 17. *Gravior culpa diuturna excommunicatione purgatur, & flagellis emendatur.*

In Regula Benedictina crebra hujus pœnæ fit mentio. Et quidem *cap.* 28. vocat *acriorem correctionem, id eſt, verberum vindictam & plagas virgarum*, & *cap.* 23. vocat *vindictam corporalem*.

XXIII. Subinde etiam carcere includebantur, & quidem vinculis nonnumquam conſtricti, uti legitur in Regula S. Fructuoſi *c.* 16. *Vinculiſque arctatus ferreis, carcerali ſex menſibus anguſtia maceretur.*

In recentioribus tamen Ordinum Conſtitutionibus frequentior, quam in priſtinis Monachorum Regulis incarcerationis mentio occurrit; cujus ratio infra notabitur.

XXIV. Præter has pœnas corporales, frequens, & in Regula præſertim Benedictina notiſſima erat *excommunicatio*; de qua multis capitibus ſuæ Regulæ diſſeruit Benedictus.

XXV. ,, Si quis frater contumax, aut inobediens, aut ſuperbus, aut murmurans, aut in aliquo contrarius exiſtens ſanctæ Regulæ, & præceptis Seniorum ſuorum contemptor repertus fuerit (ait Benedictus *cap.* 23.) hic ſecundum Domini noſtri præceptum admoneatur ſemel, & ſecundo ſecrete a Senioribus ſuis. Si non emendaverit, objurgetur publice coram omnibus. Si vero neque ſic correxerit; ſi intelligit qualis pœna ſit, *excommunicationi* ſubjaceat.

XXVI. Deinde *cap.* 25. ait: ,, Si autem Frater, qui gravioris culpæ noxa tenetur, ſuſpendatur a menſa ſimul & ab Oratorio; ,, nullus

(*a*) Iſte modus loquendi, *ſuam fragilitatem ſemper ſuſpectus ſit*, nonnihil obſcuritatis involvere videtur; hanc diſſipat venuſtas hujus textus converſio, quam e Latino in Gallicum idioma fecit D. de l'Iſle his verbis. *Qu'il ne perde jamais de vue ſa propre fragilité, & qu'il ſe ſouviendra qu'il eſt deffendu d'achever de briſer le roſeau, qui eſt deja eclatté*, Regle de S. Benoit, p. 195. edit. 1689.

Digitized by Google

„ nullus ei Fratrum in ullo jungatur conſortio, neque in colloquio. Solus ſit ad opus ſibi injunctum, perſiſtens in pœnitentiæ luctu, ſciens illam terribilem Apoſtoli ſententiam, dicentis: 1. Cor. cap. 5. v. 5. *Traditum hujuſmodi hominem ſathanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini*. Cibi autem refectionem ſolus percipiat, menſura, vel hora, qua præviderit ei Abbas competere. Nec a quoquam benedicatur tranſeunte, nec cibus qui ei datur.

Sanctus Fructuoſus loquens de Monacho excommunicato, *cap.* 14. decernit: „ Ut in ſolo pane, & aqua in veſpera poſt cœnam Fratrum medium accipiat paximatium, & non ad ſatietatem aquam, & hoc ab Abbate *exſuflatum non ſanctificatum* ". Nimirum hoc eſt, quod Benedictus dixit: *Neque benedicatur cibus, qui ei datur*. *Paximatium*, cujus hic fit mentio, videtur fuiſſe panis *bis coctus*, & ſiccus; de quo conſule Menardum ad *Concord. Regul. cap.* 31. §. 17.

XXVII. In tantum Fratrum ſeparationem ab excommunicatis urſit S. Benedictus, ut *cap.* 26. decernat: „ Si quis Frater præſumpſerit ſine juſſione Abbatis fratri excommunicato quolibet modo ſe jungere, aut loqui cum eo, vel mandatum ei dirigere, ſimilem ſortiatur excommunicationis vindictam.

XXVIII. Porro quia omnis hæc pœna tendit unice in emendationem, ac correctionem excommunicati, declarat S. Benedictus *c.* 27. quam ſollicitus eſſe debeat Abbas circa excommunicatos, ex quo diſcere poſſunt Superiores, quam curam & affectum erga delinquentes, & infirmiores Fratres exhibere debeant: „ Omni ſollicitudine curam gerat Abbas, inquit, circa delinquentes fratres; quia *non eſt opus ſanis medicus, ſed male habentibus*. Matth. c. 9. v. 12. Et ideo uti debet omni modo, ut ſapiens medicus: immittere ſympectas, id eſt Seniores ſapientes fratres, qui quaſi ſecrete conſolentur fratrem fluctuantem, & provocent ad humilitatis ſatisfactionem: & conſolentur eum, ne abundatiori triſtitia adſorbeatur; ſed ſicuti ait Apoſtolus: *Confirmetur in eo charitas, & oretur pro eo ab omnibus*. Magnopere enim debet ſollicitudinem gerere Abbas, & omni ſagacitate, & induſtria curare, ne aliquam de ovibus ſibi creditis perdat. Noverit enim ſe infirmarum curam ſuſcepiſſe animarum, non ſuper ſanas tyrannidem, & metuat Profetæ comminationem, per quem dicit Deus: *Quod craſſum videbatis* (*a*), *aſſumebatis*; *& quod debile erat projiciebatis*. Ezech. cap. 34. v. 3. & 4. Et Paſtoris boni pium imitetur exemplum, qui relictis nonaginta novem ovibus in montibus, abiit unam ovem, quæ erraverat, quærere, cujus infirmitati in tantum compaſſus eſt, ut eam in ſacris humeris ſuis dignaretur imponere, & ſic reportare ad gregem ". *Matth. cap.* 18.

XXIX. Quomodo tandem excommunicatus, ſi ſe emendaverit, reconciliandus eſſet, exponitur, *cap.* 44. Regulæ Benedictinæ: „ Qui pro gravioribus culpis ab Oratorio, & a menſa excommunicatur, hora qua opus Dei, in Oratorio celebratur, ante fores Oratorii proſtratus jaceat, nihil dicens, niſi tantum poſito in terra capite ſtratus pronus omnium de Oratorio exeuntium pedibus ſe projiciat. Et hoc tamdiu faciat, uſque dum Abbas judicaverit ſatisfactum eſſe. Qui dum juſſus ab Abbate venerit, volvat ſe ipſius Abbatis, deinde omnium veſtigiis, ut orent pro ipſo. Et tunc ſi juſſerit Abbas, recipiatur in Choro, vel in ordine, quo Abbas decreverit, ita ſane, ut Pſalmum, & lectionem, vel aliud quid non præſumat in Oratorio imponere (*b*), niſi iterum Abbas jubeat. Et in omnibus horis, dum completur opus Dei, projiciat ſe in terra in loco, in quo ſtat, & ſic ſatisfaciat, uſque dum ei jubeat iterum Abbas, ut quieſcat jam ab hac ſatisfactione.

Hic notandum, quod excommunicatus paulatim, & per partes communioni, & officiis reſtituatur: in quantum nimirum viderit Abbas illum ſenſim magis humiliatum, & pœnitentem.

XXX. ſubjicit deinde S. Benedictus: „ qui vero pro *levibus* culpis excommunicantur tantum a menſa, in Oratorio ſatisfaciant uſque ad juſſionem Abbatis; tamdiu hoc perficiant, uſque dum benedicat, & dicat, *ſufficit*.

XXXI. Porro cum Benedictus etiam pro levioribus culpis *excommunicationem* infligendam ſupponat, admodum veriſimile eſt, neque apud Benedictum, nec alios priſtinos Monachorum Patres, *excommunicationem* ſumptam eſſe pro Cenſura Eccleſiaſtica, ſive proprie dicta excommunicatione *majori*; qua Monachus ab ipſo *corpore* Eccleſiæ abſciſſus cenſeretur; quam nonniſi pro graviſſimis criminibus infligi poſſe in confeſſo eſt, & infra *part.* 3. *titulo de Cenſuris* latius oſtendetur.

Accedit quod *cap.* 24. menſuram *excommunicationis* velit extendi juxta *modum culpæ*, quod excommunicationi proprie dictæ applicari nequit; quæ ſimpliciter excommunicatum a corpore Eccleſiæ reſcindit.

Adhæc cum Abbates olim eſſent *laici*, non apparet, qua ratione Cenſuras Eccleſiaſticas a poteſtate Clavium dependentes infligere potuiſſent.

Veriſimilius proinde eſt, hujuſmodi *excommunicationes* tantum fuiſſe aliquas pœnas Regulares Monachis inflictas ad propriam, & aliorum emendationem, & præcautionem.

Nihilominus quia per illas Monachi ſeparabantur a reliquorum conſortio, & oratione, pro magna ſane habebatur pœna; & qui illa mulctabantur, ſathanæ tradi videbantur; eo quod jam reliquorum oratione, & conſolatione deſtituti, viderentur ſathanæ inſidiis magis expoſiti. Uti latius exponit, & oſtendit Joſephus Mege in Commentario ad *caput* 25. Regulæ Benedictinæ.

Quod tamen hodie Abbates, aliive Monaſteriorum Prælati excommunicationem *majorem*, quæ ſit Cenſura Eccleſiaſtica, ferre poſſint, oſtendemus, dum de Cenſuris Eccleſiaſticis agemus; ubi una regulas obſervandas notabimus.

XXXII. Si Frater excommunicatus, neque *excommunicatione*, neque corporali correctione emendetur, poteſt Abbas juxta præſcriptum Regulæ Benedictinæ, & aliarum Regularum, e Monaſterio illum ejicere, & abſcindere, quemadmodum ſupra *tit.* 27. *c.* 7. probavimus; ubi tamen una obſervavimus, hanc diſciplinam moribus hodiernis eſſe mutatam; neque poſſe Superiores hodie Monachos incorrigibiles a Monaſterio reſcindere; ſed eſſe ergaſtulis coercendos; uti & apoſtatas, ſi ad Monaſteria reducantur; quemadmodum recte obſervaſſe Boerium obſervo, cujus verba hic addo: „ Oportet ſupplere hodie ubicumque invenitur in Regula, Monachus *projiciatur*, vel *expellatur a Monaſterio*: id eſt *retrudatur in ergaſtulum*, ſive in carcerem, ſive in aliud Monaſterium ad agendam pœnitentiam tranſmittatur.

Hinc non obſcurum eſt, cur in poſterioribus Regulis frequentior *incarcerationis* mentio fiat, quam in antiquis; dum olim rebelles, & incorrigibiles e Monaſterio expelli, & a Religione abſcindi poterant (*c*).

CAPUT IV.

Quandonam Superior debeat petere *conſilium*, vel *conſenſum* Capituli; & qui Capitulum conſtituant?

1 *Regimen Abbatis ex præſcripto S. Benedicti eſt* Monarchicum.
2 *Abbati opus eſt* conſilio.
3 *Conſiliarios ab Abbate adhiberi vult S. Benedictus*.
4 *In rebus* arduis *totam Congregationem conſuli vult Benedictus*.
5 *Ad Congregationem ſpectant tam laici, quam Clerici*.
6 *Ex Regulis Monaſticis tam laici, quam Clerici in Capitulis* ſuffragium *habent*; *quod & nunc in Ordine S. Franciſci obtinet*.
7 *Sæculo XIV. admitti cœperunt ad Capitulum* ſoli, *qui in ordine* Subdiaconatus *ſunt*.
8 *Ratio hujus Decreti*.
9 *Aliquando Regulares ad Ordines ſuſcipiendos cogi debuerunt*.
10 *In quibus Ordinibus id præcipue contigerit?*
11 *Hodie nimius in Regularibus ad Ordines ſuſcipiendos pruritus, & unde hæc mutatio?*
12 *Hodie in omnibus pene Monaſteriis Fratres laici, & Clerici ſacro Ordine non inſigniti, ſuffragio etiam* conſultivo *privati ſunt*.
13 *In Monaſteriis Monialium ſolæ Moniales* Choriſtæ, *excluſis* Converſis, *Capitulum conſtituere ſolent*.
14 *Sorores* Converſæ *in Ordine S. Franciſci manutentæ in electione Abbatiſſæ: & unde diſtinctio Sororum* Converſarum, *&* Choriſtarum?
15 *Quando requiritur conſilium, aut conſenſus Capituli, debet* Capitulariter *dari*.
16 *Abbatis eſt, negotium Congregationi proponere, & quomodo proponendum*.
17 *Quomodo conſilium Fratrum Abbas excipere debeat?*
18 *Quid Abbati faciendum audito Fratrum* conſilio?
19 *Abbas cavere debet præformare ſuam opinionem*.
20 *Abbas conſilium audire*, non ſequi *tenetur*.
21 *Tenetur Abbas in omnibus ſequi Regulam*.
22 *In cauſis* levioribus *vult S. Benedictus adhiberi conſilium* Seniorum.
23 *Qui nomine* Seniorum *intelligantur?*
24 *Hodie pleriſque Ordinibus regimen Superiorum eſt pro parte* ariſtocraticum.
25 *Quæ ſint negotia* graviora, *quæ expediri nequeunt* ſine conſenſu *Capituli, ſive Congregationis?*
26 *An ſolus Abbas poſſit admittere ad profeſſionem ſine conſenſu Communitatis*.
27 *Abbas etiam hodie non tenetur habere conſenſum* Capituli, *niſi in caſibus ſpecialiter deſignatis*.
28 *Dum* conſenſus *Congregationis exigitur, non requiritur* omnium.
29 *Actus eſt nullus, ſi Abbas* conſilium *non petierit, ſi petere teneretur, etiamſi ſequi non deberet*.

I. Regimen Monarchicum inſtitutum fuiſſe a ſancto Benedicto, manifeſtum eſt ex *c.* 65. ſuæ Regulæ.

Cum enim advertiſſet per ordinationem *Præpoſiti*, qui quaſi ſecundus Abbas eſſe prætendebat, „ ſcandala gravia in Monaſteriis oriri, dum ſunt aliqui, ait, maligno ſpiritu ſuperbiæ inflati, exiſtimantes ſe *ſecundos Abbates* eſſe, aſſumentes ſibi tyrannidem, ſcandala nutriunt, & diſſenſiones in Congregationibus faciunt.

Deinde ut his, aliiſque incommodis obviet, ſubjicit; „ Ideoque non prævidemus expedire propter pacis charitatiſque cuſtodiam, in *Abbatis* pendere *arbitrio ordinationem* Monaſterii ſui "; ita ut alii omnes, quocumque etiam officio fungantur, illi ſubditi, non æquales ſint, nec parem cum eo magiſtratum gerentes.

II. Sed cum arduam, & difficilem rem ſuſceperit, ſcilicet *regere animas*, opus ipſi eſt conſilio, ut videat quæ ei agenda ſint. Nam ut ait Sapiens *Prov.* 13. *Qui agunt omnia cum conſilio, reguntur ſapientia*.

III. Quapropter S. Benedictus poſtquam Abbati oneris ſibi impoſiti

(*a*) In *vulgata editione* legitur, *Quod craſſum erat occidebatis .... Quod infirmum fuit, non conſolidaſtis*.

(*b*) Iſte contextus, quem vox *imponere* obſcurum facit, Gallice fidel ſic redditus eſt a D. *de Vert*. *Il n'entonnera point de pſeaumes, & il ne dira ni lecons ni autres prieres ſemblables, ſi l'Abbé ne lui en donne un ordre exprès*. Regle de S. *Benoit*, pag. 138. *edit. de* 1689.

(*c*) Legatur hac de re Renatus Choppin, Monaſticon *lib.* 3. *tit.* 3. *num.* 27. Refert plurima Arreſta, quæ Superioribus Regularibus vetant, ne ſuos Religioſos criminis cujuslibet reos e ſuis Monaſteriis, vel Ordinibus ejiciant: ſolius eſt Magiſtratus civilis ejuſmodi reos e Monaſterio educere, ut vel ad mortem, vel ad triremes, &c. pro criminum gravitate condemnet. Conſulatur quoque Papon. *lib.* 24. *tit.* 26. *art.* 4.

Digitized by Google

poſiti gravitatem, & agendorum difficultatem fuſe, & diſtincte propoſuit *c.* 2. ſuæ Regulæ, capite ſequenti ſubjungit de ejus *Conſiliariis*, ſive quos in *conſilium* adhibere debeat, & quæ in expetendo conſilio ab Abbate, & quæ a *Conſiliariis* ſunt obſervanda. „ Quoties aliqua præcipua agenda ſunt in Monaſterio, inquit, convocet Abbas omnem Congregationem, & dicat ipſe unde agatur. „ Et audiens conſilium Fratrum, tractet apud ſe; & quod utilius „ judicaverit, faciat.

IV. In primis vult S. Benedictus in rebus præcipuis tractandis per Abbatem convocari *omnem* Congregationem; id eſt, omnes qui ſunt de Congregatione, ſive Monaſterio; etiam *juniores*, *quia*, ait, *ſæpe juniori Dominus revelat*, *quod melius eſt*.

V. Cum ergo omnes tam laici, quam Clerici ad Congregationem pertineant: immo tempore S. Benedicti nulli, aut pauci eſſent in Monaſterio Clerici, manifeſtum eſt ex præſcripto Regulæ, tam *laicos*, ſive ut hodie loquuntur, *Fratres converſos*, quam Clericos, ſeu *ad Chorum* profeſſos, Congregationem ſive Capitulum (quod in cauſis arduis congregari, & conſuli debet) conſtituiſſe, atque æquale ſuffragium habuiſſe.

VI. Neque in antiquis Monachorum regulis, neque recentioribus, ut S. Franciſci, ulla hujus diſtinctionis inter Fratres laicos, & Clericos mentio fit.

☞ Quamvis novitia ſit diſtinctio inter Monachos ad chorum profeſſos, & *Fratres*, quos dicimus *Converſos*, qui ad obeunda opera manualia recipiuntur; nihilominus quidam e Monachis olim *converſi* dicebantur; nimirum hi, qui ad provectam uſque ætatem ſæcularem vitam duxerant, & poſtmodum vitam monaſticam amplectebantur, & morum *converſionem* profitentes ab ea *converſi* appellati: iique diſtinguebantur hac appellatione ab iis, qui *ab infantia* in Monaſteriis enutriti, eamdem vitam amplexati erant; atque inde *nutriti*, ſive *oblati* propter oblationem parentum de ipſis factam dicebantur, uti obſervat Du-Cange in Gloſſario mediæ, & infimæ latinitatis, verbo, *Converſi*; atque de his *nutritis*, & *converſis* agi apud ſanctum Anſelmum in libro *de ſimilitudinibus cap.* 78. ex ipſo contextu manifeſtum eſt: quapropter recte notavit dictus Auctor, erraſſe Haeftenum, qui credit ibidem agi de his, quos hodie Fratres *converſos* dicimus, qui *& laici* dicuntur, & a Monachis *ad Chorum* profeſſis diſtinguuntur; quos non niſi circa ſæculum XII. ortum habuiſſe obſervat Cladius Fleury in hiſtoria ſua Eccleſ. *lib.* 63. *num.* 58. qui occaſionem hujus diſtinctionis inde ortam credit, quod *laici* litteras non diſcerent, & lingua latina vulgaris eſſe deſiiſſet; atque ita *laici* idioma latinum non callentes, Officio divino, quod latine peragebatur, inidonei eſſent.

Quidquid ſit de origine, indubitatum eſt, diſtinctionem modernam inter *laicos*, ſive *converſos*, & profeſſos *ad Chorum*, prout hæc in pleriſque Monaſteriis eſt uſu, recentioris diſciplinæ eſſe; quodque in ratione Monachatus non diſtinguantur; ſed omnes eodem vinculo, iiſdemque veris Religioni ſint adſtricti. ☜

Unde etiamnum hodie in Ordine Fratrum Minorum Fratres *laici* concurrunt, & ſuffragium habent cum aliis Clericis in electione *Diſereti*; modo tamen a *quinque* annis profeſſionem emiſerint, cum illi, qui Ordine ſacro ſunt inſigniti, ſuffragio gaudeant, tametſi *duobus* tantum annis ſint profeſſi. *Cap.* 7. §. 3. *Conſtit.*

VII. Hæc diſciplina, qui omnes differentes ad Congregationem, ſive Capitulum admittebat, primum mutari cœperit ſæculo XIV. quando ſub nomine Concilii Viennenſis in *Clementina*, *Ut*, *tit.* 11. *De Ætate*, *& qualit. Ordinand.* decretum fuit: „ Ut nullus de cætero in hujuſmodi Eccleſiis (Cathedralibus, vel Collegiatis, ſæcularibus, vel *Regularibus*) vocem in Capitulo habeat, etiamſi „ hoc ſibi ab aliis libere concedatur, niſi ſaltem in *Subdiaconatus* „ Ordine fuerit conſtitutus.

VIII. Ratio Decreti in præfatione exprimitur: „ Ut ii, qui divinis in Cathedralibus, vel Collegiatis, ſæcularibus, vel *regularibus* ſunt mancipati officiis, vel mancipabuntur in poſterum, „ ad *ſuſcipiendos* ſacros Ordines *propenſius inducantur*.

IX. Hic obiter notandum, eo tempore in quibuſdam Eccleſiis *Regularibus* Religioſos ita fuiſſe moroſos in ſuſcipiendis *Sacris* Ordinibus, ut etiam pœnis ad id adigi deberent; quod & indicat aliud ſub nomine ejuſdem Concilii Decretum in *Clementina*, *Ne in agro tit. De Statu Monach.* quo decernitur: „ Ad Ampliationem autem cultus divini ſtatuimus, quod Monachi *quilibet* ad monitionem Abbatis ſe faciant ad omnes Ordines ſacros (excuſatione „ ceſſante legitima) promoveri.

X. Nomen *Abbatis* inſinuat, hoc Decretum potiſſimum Monachos *Abbatiales* ſpectaſſe: utpote qui aliunde divitiis abundantes, nihil e ſuſceptione Ordinis ſacri lucri, aut commodi ſperarent, malebant otii delicias, quam Ordine ſuo initiati divinis Officiis peragendis vacare. Unde ad hoc Decretum reflectens Chriſtianus Lupus, ait: „ Poſt ablatum per divitias opus manuum, cœperunt Monachi ab otio invadi, ideoque ſacro ſaltem miniſterio adverſus illud muniendos Pontifex judicavit". Ad *Canon.* 6. *Chalced.*

XI. Hodie vero poſtquam ex ſuſceptione Ordinis ſacri aliquod emolumentum, uti ex celebratione Miſſarum apud Mendicantes, vel aliqua prærogativa haberi cœpit, tantus eſt ad ſacros Ordines pruritus, ut nullus pene niſi ætate deſtitutus ad eos non aſcendat; immo aſcendere ambiat; idque fere nulla capacitatis habita ratione; ut merito hodie deſiderarentur Decreta, quibus a ſacris Ordinibus ſuſcipiendis arcerentur; uti infra *part.* 2. *Titulo De Sacramento Ordinis* oſtendentur.

XII. Itaque poſt hoc Viennenſis Concilii Decretum, ac præſertim ſequutam ejuſdem innovationem per Synodum Tridentinam *Seſſ.* 22. *cap.* 4. *De Reformat.* cœperunt in pleriſque Religionibus Fratres *Laici*, aliique ſacro Subdiaconatus Ordine non inſigniti, a Congregationibus Capitularibus excludi, & ſuffragio activo etiam *conſultivo privari*.

XIII. Cum vero in Monaſteriis virorum Fratres *Laici*, ſeu *Converſi* a Congregationibus Capitularibus eſſent excluſi, ſolique Clerici, ſeu *ad Chorum*, ut ajunt, *profeſſi*, Congregationem ſive Capitulum conficerent, horum exemplo in Monialium Monaſteriis ſub eiſdem Regulis militantibus, ſenſim etiam primo recepta fuit diſtinctio Sororum *Laicarum*, ſeu *Converſarum*, & Sororum *Choriſtarum*, ſive ad *Chorum* profeſſarum, ac dein Sorores illæ *Laicæ* e Congregationibus Capitularibus excludi cœperunt, prout hodie in pleriſque Monaſteriis excluduntur.

XIV. Quia tamen omnes Moniales, ſeu *Laicæ*, ſeu *Choriſtæ*, vere ſunt de Congregatione, ſeu Conventu, nec ullum Eccleſiæ Decretum ſit hanc excluſionem probans, merito Senatus Pariſienſis anno 1642. per ſententiam manutenuit Sorores Laicas, ſeu Converſas Ordinis S. Claræ, ſive Urbaniſtas, in poſſeſſione dandi ſuum ſuffragium in electione Abbatiſſæ, uti refertur in Appendice ad Opera *Claudii Le Preſtre pag.* 86. narraturque diſcurſus Advocati Regil in favorem Sororum *Converſarum*; qui inter alia notabat, primitus nullam fuiſſe inter Sorores eamdem Regulam profeſſas differentiam, ſed ſucceſſu temporis eam diſtinctionem eſſe inductam potius ex neceſſitate divitiarum, quam meritorum, aut alia rationabili conſideratione; ut nimirum ſolæ *pauperes* admittantur tanquam *Converſæ*, *divites* vero *ad Chorum*: tametſi ſubinde illæ capaciores ſint præ his ut divinis officiis occuparentur, & hæ manualibus operibus exercerentur. Hi, qui Monaſteriis intendunt, expendere poterunt, quid hiſce fieri conveniat.

Ut Ad Regulam Benedictinam, a qua nonnihil defleximus, redeamus, dicit ab Abbate *convocandam Congregationem*.

XV. Pro quo notandum, quod ſi negotium aliquod ſit *capitulariter* tractandum; ſive ut *conſilium* Capituli audiatur, ſive *conſenſus* obtineatur, tunc debeant omnes *capitulariter* congregari audiri, & conſilium aut conſenſum ſuum dare; neque ſufficiat, ſi *ſinguli* audiantur, & ſuffragium ſuum ſinguli privatim depromant; immo actus ſic expeditus ob defectum non *congregati Capituli* eſſet nullus; uti communiter docent Canoniſtæ relati a Tamburino de Jure Abbatum *tom.* 3. *diſp.* 1. *quæſt.* 2. *num.* 25.

XVI. Deinde ait Benedictus: *Dicat ipſe*, *unde agatur*. Hoc eſt, negotium ipſe Abbas proponat, idque juxta modernam diſciplinam Præſidenti Congregationi competere ſolet.

Ita autem proponat, ut meri proponentis partes agat; & *ſuam propriam celet ſententiam*, ait Haeftenus *lib.* 3. *tract.* 5. *diſq.* 6. „ Ne „ forte alientatores ei placere ſtudentes, ejus potius ſequantur voluntatem, quam rei utilitatem: aut ne timidiores metu diſplicendi verum dicere vereantur. Vitabit proinde, ne quis in unam „ magis, quam in alteram partem propenſum ejus animum percipiat.

XVII. Pergit Benedictus: „ *Audiat conſilium Fratrum*, ſcilicet „ *omnium*, qui Congregationem conſtituunt. Audiendi autem benigne, patienter, ſine moleſta interruptione, conceſſo loquendi „ ſpatio, & libertate, nec verbo aut ſigno alieniorem a quoquam „ animum oſtendat" ait Haeftenus.

XVIII. Audito omnium conſilio, *tractet apud ſe*, ait Bendictus, id eſt, ſingulorum ſententias & rationum momenta expendat „ examinet, & ponderet, nec enim ſemper quod plures ſentiunt, hoc melius. Proinde ubi negotium non dependet a pluralitate ſuffragiorum, quæ numeranda ſunt, Abbas non tam numeret ſententias, quam æqua lance appendat. Ac præcipue attendat illud monitum Tobiæ ad filium ſuum: *Omni tempore benedic Deum*, *& pete ab eo ut vias tuas dirigat*, *& omnia conſilia tua in ipſo permaneant*. Tobiæ 4.

XIX. Ut vero æqua lance conſilia Fratrum appendat Abbas, neceſſe eſt, ne uni potius quam alteri opinioni ex humana aliqua ratione adhæreat, quouſque Fratrum conſilia audiverit; quod recte expreſſit S. Dorotheus *Doct.* 7. his verbis: *Nihil decretum & præfixum in mente*, *vel ſenſu habeat*. Si enim antequam conſilium petit, aliquam animo agglutinatam opinionem habeat, vix unquam ullo Fratrum conſilio, quamvis ſalubri, ab ea deducetur.

XX. Poſt expenſa Fratum conſilia, *quod utilius judicaverit*, ait Benedictus, *faciat* Abbas.

Hæc manifeſte ſupponunt, ex præſcripto Regulæ Benedictinæ non competere Monachis in rebus tractandis, niſi ſolum votum *conſultivum*; ultimam vero deciſionem pendere a *ſolo* Abbate; adeoque regimen Abbatis, ut ſupra monuimus, a S. Benedicto fuiſſe inſtitutum *monarchicum*.

Quod ulterius in verbis ſequentibus inculcat, dicens: „ Sic autem dent Fratres *conſilium* cum omni humilitatis ſubjectione, ut „ non præſumant procaciter defendere quod eis viſum fuerit; ſed „ magis in Abbatis pendeat *arbitrio*, ut quod ſalubrius *judicaverit*, ei cuncti obediant.

XXI. Ne tamen *Abbas* hac ſua auctoritate abutatur, & ſubditis graviora quam profeſſio eorum exigit, imponat, addit: „ In omnibus igitur *omnes* magiſtram ſequantur *Regulam*, neque temere ab „ ea declinetur a quoquam.

Et ne quis ambigat, num ſub hac generali expreſſione comprehendatur ipſe Abbas, mox ſubjungit: „ Ipſe tamen *Abbas* cum „ timore Dei, & obſervatione *Regulæ* omnia faciat, ſciens, ſe „ procul dubio de omnibus judiciis ſuis æquiſſimo judici Deo rationem redditurum.

XXII. Totius Congregationis *conſilium* expeti vult S. Benedictus; ſi *præcipua* agenda ſint in Monaſterio; hoc eſt, in cauſis *gravioribus*: „ Si qua vero, ait, *minora* agenda ſunt in Monaſterii utilitatibus, *Seniorum* tantum utatur conſilio, ſicut ſcriptum eſt: „ *Omnia fac cum conſilio*, *& poſt factum non pœnitebis*. Eccleſiaſtici cap. 32. v. 24.

XXIII. Qui hic per *Seniores* intelligantur, non determinat Bedictus. Cardinalis a Turrecremata *Tract.* 15. *in c.* 3. *Regulæ*, ait „ Senior hoc loco non ſemper videtur notare ſenectutem ætatis, „ aut prioritatem converſionis: quia quandoque in multis hujuſmodi nec abundat conſilii maturitas, nec rerum experientia. „ Sed Seniores credimus hic prudentiores & magis expertos, appellandos, ſecundum illud Tobiæ c. 4. v. 19. *Conſilium a Sapiente*

„ *requi-*

Digitized by Google

„ *require* ". Verum quia invidioſum ſæpe eſt, relictis profeſſione ſenioribus, deſignare alios tamquam prudentiores, & magis diſcretos; hinc apud quoſdam in uſu eſt, conſulere ſeniores ſecundum Ordinem profeſſionis.

In aliis nonnullis Ordinibus eliguntur *Aſſiſtentes*, aut *Diſcreti*; quorum *conſilio* vel *aſſenſu* Superiores omnia agant; de quorum electione & auctoritate ſingulorum Ordinum Conſtitutiones conſulendæ & ſequendæ ſunt.

XXIV. Illud inſuper ex omnium pene Ordinum & Congregationum Conſtitutionibus, etiam eorum qui ſub Regula Benedictina militant, intelligi poteſt, hodie ob depravatos hominum mores, ac naturæ humanæ corruptionem, & quia (ut ait Aſcanius Tamburinus loco citato *quæſito* 2. *num.* 2. & 3.) non omnes, qui regunt, eſſe poſſunt Auguſtini, aut Benedicti, nec ſubditi Poſſidii, factum eſſe, ut Religiones loco Monarchiæ abſolutæ, cum ea ſimul Ariſtocratiam amplexatæ ſint: immo fere omnes Religiones tam Mendicantium, quam non Mendicantium, regimen Ariſtocraticum elegerunt, relicto Monarchico, ait Tamburinus; qui ibidem relatis variorum Ordinum Conſtitutionibus oſtendit eorum regimen eſſe Ariſtocraticum.

XXV. Atque inter alia recitat ex Joanne Trithemio aliqua, quæ Abbas non tantum ſine conſilio, ſed nec ſine *conſenſu* Monachorum exequi poteſt: ut ſunt v. g. „ Res Monaſterii immobiles, agros „ prata, & alia hujuſmodi vendere, Secundo dicit, quod non po„ teſt recipere ad profeſſionem Monachum ſine conſenſu Conven„ tus. Tertio, quod non poteſt Monaſterium gravare pignoribus, „ & aliis cautionibus, magnam ſummam recipiens pecuniarum ſu„ per bona Monaſterii, abſque evidenti neceſſitate, & Fratrum „ ſuorum *conſenſu*. Quarto, quod non licet Abbati dimittere Mo„ nachum ad aliud Monaſterium ejuſdem Ordinis, ſine prædicto „ *conſenſu*. Quinto, non poteſt aliqua Statuta ipſis imponere, quæ „ ſe ultra Regulam extendant, niſi *conſentiant* Monachi. Sexto, „ non poteſt aliquem ad Confraternitatem ſpiritualem totius Mo„ naſterii accipere, niſi concurrant Monachi ſubditi. Septimo, „ non poteſt præbendarios perpetuos recipere ad Monaſterium, „ ſine *voluntate* Conventus. Deinde ſubdit hæc verba: Sunt & alii „ caſus, in quibus, ſi non eſt ſemper neceſſarium, eſt tamen ho„ neſtum, ut ſine Fratum ſuorum Abbas aſſenſu, eorum nihil at„ tentet. In diſciplina autem conſervanda poteſt Abbas, ſine ip„ ſorum conſenſu, vel voluntate, ſi tamen expedit, limites Regu„ læ non omittens, agere, prout ſibi melius viſum fuerit expedire.

Quæ hic aſſerit Trithemius ſine *conſenſu* Monachorum a ſolo Abbate expediri non poſſe; etiam hodie in pleriſque Religionibus cum *conſenſu* totius Congregationis expediri conſueverunt.

☞ XXVI. Inter ea, quæ per Abbatem *de conſenſu* Congregationis expedienda ſunt, ex Aſcanio Tamburino notata refertur receptio & admiſſio Novitii ad profeſſionem.

Verum ſi inſpiciantur ſola verba Regulæ Benedictinæ, videtur quod admiſſio ad profeſſionem *ſoli* Abbati competat *de conſilio* Congregationis: quod & ſupponere videtur Joſephus Meiſe in Commentario ad hanc Regulam; una tamen aſſerens, quod Jus commune hac in parte Regulæ Benedictinæ derogaverit, & auctoritatem Abbatis reſtrinxerit: ita ut hodie non tantum *conſilium*, ſed & conſenſum Congregationis habere debeat: atque non tantum ex conſtitutionibus totius Ordinis, prout exiſtimaſſe videtur Trithemius, & poſt eum Aſcanius Tamburinus; ſed etiam ex Jure communi receptio & admiſſio Novitii ad profeſſionem eſſet una ex cauſis gravioribus, quæ ſine *conſenſu* Congregationis per ſolum Abbatem abſolvi non poſſent: qua in re Ordinum & Monaſteriorum Conſtitutiones, & continuata praxis maxime ſunt attendenda.

Contingere enim poteſt, ut alicujus Congregationis aut Provinciæ Monaſteria preſſius, & conſtantius Regulæ Benedictinæ adhæſerint; atque conformiter ad regulam Abbatibus hac in re priſtina auctoritas fuerit conſervata.

Quidquid ſit de hac Abbatum auctoritate, hoc certum, eſt quod Abbas tanquam Pater ſuorum Monachorum, non niſi ſumma cum prudentia hac ſua auctoritate, in admittendis Novitiis ad profeſſionem ſine conſenſu ſui Capituli, uti debeat: quandoquidem ſimilis admiſſio ad profeſſionem vix fieri queat, ſine charitatis & unionis inter Fratres detrimento; ac notanter ſi ex parte Abbatis carnalem aliquem erga Novitium affectum in hac ad profeſſionem admiſſione concurrere circumſtantiæ oſtendant. ☜

XXVII. Quia tamen ex ſua inſtitutione Abbatum regimen eſt monarchicum, nec niſi *conſilium* etiam in rebus arduis expetere debet ex præſcripto Regulæ, dicendum, quod *conſenſus* Capituli ſive Congregationis ad validitatem actus non exigatur, niſi in caſibus a Jure vel Conſtitutionibus Ordinis *ſpecialiter* expreſſis; quemadmodum Epiſcopus *conſenſum* ſui Capituli habere non debet, niſi in caſibus a jure deſignatis; uti ſupra *tit.* 8. *cap.* 4. *num.* 5. notavimus.

XXVIII. Illud inſuper notandum, quod dum *conſenſus* Congregationis requiritur, non *omnium* de Congregatione requiratur; ſed ordinarie ſufficiat *major* pars totius Congregationis; aut etiam interdum ſufficiat, præſertim in electionibus, *major* pars comparata ad alias partes, quæ alios elegerunt, niſi aliquo ſtatuto aliud fuerit expreſſum.

XXIX. Denique licet Abbas, aliuſve Superior in caſibus, in quibus tantum debet requirere *conſilium*, non teneatur *conſilium* datum ſequi; tamen actus eſſet nihilominus *nullus*, ſi a Capitulo aut Congregatione debite convocata conſilium non expetiiſſet; uti docent communiter Canoniſtæ, quos citat Aſcanius Tamburinus loco citato *quæſito* 8. *num.* 2.

CAPUT V.

De Cura temporalium Abbatibus incumbente; & Officialibus ab ipſis conſtituendis.

1 *Cura temporalium primario Superioribus Monaſteriorum incumbit.*
2 *Superior diſpenſare debet ſine acceptione perſonarum in uſus Communitatis.*
3 *Superiores tantum ſunt* Diſpenſatores, *& finem a Fundatoribus præfixum attendere debent.*
4 *Monitum Synodi Cameracenſis.*
5 *Quibus debeatur bona Monaſterii, quæ neceſſitatibus Religioſorum ſuperſunt?*
6 *Prælati utentes rebus Monaſterii ut* propriis, *cenſendi ſunt* proprietarii.
7 *Alienatio rerum Monaſterii ſoli Abbati vetita, etiamſi ſint annexæ* menſæ *Abbatiali.*
8 *Superiores tenentur reddere computum ſuæ adminiſtrationis.*
9 *An Epiſcopus interveniat computui?*
10 *Superiores ita circa temporalia verſentur, ut ſpiritualia non negligant.*
11 *Superiores temporalibus curandis deputant Officiales.*
12 *Præcipuus inter hos Cellerarius, ſive Procurator; & qualis eligendus?*
13 *Cavendum ne Procurator ita circa temporalia verſetur, ut exercitia ſpiritualia omittat.*
14 *Periculoſum eſt in Procuratorem conſtitui, qui in virtute non eſt multum exercitatus: & quare?*
15 *Convenit, ut negotia Monaſterii multum diſtrahentia committantur ſæcularibus.*
16 *Officiales in adminiſtratione temporalium dependentia Superiore Monaſterii.*
17 *Poteſt Abbas eorum auctoritatem reſtringere vel ampliare.*
18 *Cavenda in adminiſtrationem temporalium ſpecies avaritiæ.*

I. PRÆCIPUAM rerum temporalium inſpectionem & ſuperintendentiam eſſe penes Abbates, alioſque Monaſteriorum primarios Præfectos, eoſque eſſe præcipuos rerum illarum diſpenſatores, tam ex ſacris Canonibus, quam Regulis Monaſticis conſtat.

„ Univerſa (ait Gelaſius Papa in *can. Nullam cauſ.* 18. *q.* 2.) „ quæ vel ad divini cultus reverentiam, vel ad *utilitatem* Mona„ ſterii pertinent, *Abbatis ſollicitudo*, ad quem poteſtas *tota* perti„ nere convenit, debeat adimplere.

Regula Benedictina pluribus locis, ac ſignanter *c.* 2. 32. 33. 54. & 57. hanc in diſpenſandis rebus temporalibus auctoritatem in Abbate manifeſte ſupponit, quam Regula S. Auguſtini non obſcure expreſſit, ubi ait: „ Non dicatis vos aliquid habere proprium, ſed „ ſint vobis omnia communia; & diſtribuatur unicuique veſtrum a „ *Preposito veſtro*.

Circa hanc Abbatum, aliorumque Superiorum diſpenſandi ac regendi res temporales poteſtatem plura obſervanda ſunt.

II. In primis Superiores in rebus communibus diſpenſandis tenere debent normam ſibi in Actis Apoſtolicis his verbis præformatam: cap. 2. & cap. 4. *Dividebatur autem ſingulis prout cuique opus erat*: hoc eſt, ut ſine perſonarum acceptione *ſingulis* Religioſis diſtribuatur prout *cuique* opus erit; de qua diſpenſandi norma egimus *tit.* 29. *cap.* 5. & 7. atque inſuper in hac diſpenſatione eam tenere moderationem, ut ea, quæ Religioſis ad *neceſſitatem* dantur, limites paupertatis Religioſæ non excedant, uti eodem titulo *cap.* 8. oſtendimus.

III. Cum vero rerum proventuumque Monaſterii ſola diſpenſatio Abbatibus concredita ſit, non autem eorum ipſi data ſit proprietas, tenentur ipſi Abbates ſe tamquam fideles diſpenſatores & adminiſtratores, nequaquam vero ut *proprietarios* aut *rerum dominos* exhibere; ac per conſequens in rebus illis diſpenſandis ſemper præfixum habere finem, quem ipſi Fundatores, qui hanc eis diſpenſationem crediderunt, intenderunt.

IV. De hoc puncto ſerio monet Abbates, & Abbatiſſas Synodus P. I. Cameracenſis, titulo *De Monaſteriis cap.* 16. „ Cæterum mo„ net S. Synodus, Abbates, Abbatiſſas, & alios Monaſteriorum „ Præfectos, & Præfectas, ut ſui meminerint officii, ſeque non eſſe „ dominos bonorum Monaſterii, immo ne fructuum quidem; ſed „ tantum diſpenſatores & adminiſtratores: neque ſe pro libitu di„ ſpenſare poſſe, ſed ſecundum intentionem Eccleſiæ, & piorum Fun„ datorum. Proinde valde reprehenſibile eſſe eorum factum, qui ex „ bonis, vel etiam fructibus Monaſterii ſui ditant propinquos, vel „ amicos ſuos. Itemque eorum, qui ſuperfluum & nimis faſtuoſum „ habent famulitium & comitatum, nimium equorum numerum, „ quique nimium ſplendide & ſumptuoſe ædificant, præſertim ædi„ ficia non ſacra.

V. Hoc Decretum innovans ejuſdem Provinciæ Cameracenſis Synodus Dioceſana Audomarenſis ſub Joanne Six anno 1585. addit: *Id quod neceſſariis uſibus ſuperfluit, debetur Paſtoribus, quibus tenuius, quam oportet proviſum eſt, debetur alendis pauperibus, ædificandis Dei templis, augendæ ornandæque Chriſtianæ Reipublicæ, & ſimilibus finibus.*

Deinde monet Prælatos, ut meminerint, *nec ſe a voto paupertatis abſolutos: ſed bonorum communium duntaxat diſpenſatores eſſe.*

VI. Et revera ſi Prælati bona Monaſterii non tantum non fideliter diſpenſent, ſed tamquam *propriis* in quoslibet uſus pro arbitrio ſuo utantur, & de iis diſponant; non tantum *injuſtitiæ*, quemadmodum alii rerum temporalium diſpenſatores, ſed *proprietatis*, & voti infractionis rei reputabuntur coram Deo; uti appoſite jam pridem notavit Petrus a S. Audomaro vulgo Wallon-Capelle, *l.* 2. *Inſtitut. Monaſt. cap.* 9. *Quoad diſpenſationem rerum temporalium ipſis (Prælatis) commiſſam, inquit, iis caſibus, quibus contingit Diſpenſatorem dominorum temporalium* furtum *in ſua diſpenſatione*

com-

committere opere vel voluntate, peccatum proprietatis *incurrunt*... Proprietarii *igitur ſunt*, *infert dictus Auctor*, *immo fures & ſacrilegi*, *non minus*, *quam Judas loculos Chriſti expilans*, *quoties facultatibus Chriſti*, *& Eccleſiæ utuntur*, *vel poſſident tamquam* proprias: *quod maxime cavebat S. Auguſtinus*, *ipſo teſte*: *Cum datur mihi veſtis pretioſa*, *ait*, *vendo eam*, *ut quia veſtis non poteſt eſſe communis*, *pretium commune ſit*. Maxime vero proprietarii ſunt, pergit Auctor, *quando iis abutuntur in ſtatuendis ſibi magnificis monumentis*, *aut celebribus exequiis*, *vel anniverſariis ſibi præfigendis*, *magnis Eccleſiæ ſumptibus*, *in erigendis ſuperbis ædificiis*, *eiſque decorandis tapetibus variiſque picturis*, *in luxu*, *in exquiſitioribus cibis*, *& vinis pretioſis*, *menſæ ſuperfluo apparatu*, *in vaſis argenteis*, *& aureis*, *in ludis*, *in alenda multitudine famulorum*, *canum*, *equorum*, *&c.*

Non immerito ergo notavit Joannes Heſſelius in *Decalogum cap.* 147. Præfectis Monaſteriorum *ſpeciale* periculum imminere peccandi vitio *proprietatis*, propter *temporalium diſpenſationem* eis creditam.

VII. Adhæc, quia ſola adminiſtratio, & diſpenſatio Abbati credita eſt, idcirco ad inſtar aliorum adminiſtratorum nullam habet auctoritatem bona immobilia, aut etiam pretioſiores res mobiles ſine conſenſu Conventus alienandi: quod & locum habere quoad bona menſæ Abbatiali ſpecialiter addicta, iis in Monaſteriis, in quibus bona inter Conventum & Abbatem ſunt diviſa, notat Renatus Choppinus *lib.* 2. *Monaſtic. tit.* 2. *num.* 16. refertque ſæpius in judicio contradictorio ita fuiſſe declaratum.

VIII. Sicuti adminiſtratores, & Curatores rerum alienarum tenentur ſuæ adminiſtrationis, & curatelæ reddere rationes ſive computum, ita *in multis Ordinibus* (*uti obſervat Zypæus* conſult. 6. *De Regular.*) *Regula*, *Conſtitutiones*, *aut mores habent*, *ut Abbates*, *& Abbatiſſæ quotannis coram Conventu* computum *faciant*.

IX. Inſuper decrevit Gregor. XV. in Conſtitutione, quæ incipit, *Inſcrutabili* 18. in Bull. Rom. *Sed & adminiſtrantes bona ad eadem Monaſteria Sanctimonialium*, *ut præfertur*, *etiam Regularibus ſubjectarum*, *pertinentia*, *ſive Regulares extiterint*, *ſive ſæculares quomodolibet exempti*, *Epiſcopo loci*, *adhibitis etiam Superioribus Regularibus*, *ſingulis annis rationes adminiſtrationis*, *gratis tamen exigendas*, *reddere teneantur*, *ad idque juris remediis cogi*, *& compelli queant*.

Sed (*uti monet Zypæus*. *citata Conſultatione*) *ea Bulla nondum hic omnino recepta eſt*: *Et Abbas S. Vedaſti contra Epiſcopum Atrebatenſem Concilii Mechlinienſis judicio obtinuit*, *ne illam ibi via regia poſſit exequi*.

Neque hactenus in Belgio uſu obtinere videmus, ut Epiſcopi computibus Monaſteriorum exemptorum interveniant; at illorum, quæ ſub Epiſcopi directione, & auctoritate conſiſtunt, Epiſcopus *per ſe*, aut per ſuum Commiſſarium, idque frequentius intervenire ſolet.

X. Abbatibus, aliiſque Monaſteriorum Superioribus adminiſtrationem habentibus, ſerio expendendum illud S. Benedicti monitum *cap.* 2. *Regulæ num.* 7. *Ante omnia ne diſſimulans*, *aut parvipendens ſalutem animarum ſibi commiſſarum*, *non plus gerat ſollicitudinem de rebus tranſitoriis*, *terrenis*; *atque caducis*; *ſed ſemper cogitet*, *quia animas ſuſcepit regendas*, *de quibus rationem redditurus eſt*. *Et ne cauſetur de minori forte ſubſtantia*, *meminerit ſcriptum*: Matth. *cap.* 6. & Luc. *cap.* 12. Primum quærite Regnum Dei, & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis. *Et iterum*: Nihil deeſt timentibus eum. *Pſ.* 33. *v.* 10. *Sciatque quia qui ſuſcepit animas regendas præparet ſe ad rationem reddendam*.

XI. Ne autem Abbates & Superiores, quibus cura ſpiritualis Monaſterii incumbit, nimium ſe debeant temporalibus negotiis immergere, paſſim in Regulis, Conſtitutionibus Monaſticis, & Synodorum Decretis cautum fuit, & moribus comprobatum, ut rebus temporalibus adminiſtrandis & curandis aliqui inferiores Officiales a Superioribus deputentur.

XII. Inter hos præcipuus reputatur, qui in Regula Benedictina *c.* 31. dicitur *Cellerarius*, vel uti alii legunt, *Cellarius*, atque idem eſt, qui hodie in quibuſdam Monaſteriis *OEconomus*, *Proviſor*, vel *Procurator* appellatur.

Qualis eſſe debeat Cellerarius dicit S. Benedictus: *Eligatur*, *ait*, *de Congregatione ſapiens*; *maturus moribus*, *ſobrius*, *non multum edax*, *non elatus*, *non injurioſus*, *non tardus*, *non prodigus*, *ſed timens Deum*, *qui omni Congregationi ſit ſicut Pater*. *Curam gerat de omnibus*: *ſine juſſione Abbatis nihil faciat*. *Quæ jubentur cuſtodiat*; *fratres non contriſtet*. *Si quis frater ab eo forte aliqua irrationabiliter poſtulat*, *non ſpernendo eum contriſtet*, *ſed rationabiliter cum humilitate male petenti deneget*. *Animam ſuam cuſtodiat*, *memor ſemper illud Apoſtolicum*: quia qui bene miniſtraverit, gradum bonum ſibi acquiritur. *Tim. c.* 3. *v.* 13.

XIII. Ad hæc verba, *animam ſuam cuſtodiat*, addunt Patres Congregationis Caſſinenſis *num.* 2. *Cellerarii non ſic ſe immergant temporalibus*, *quin vacent ſpiritualibus*, *ſed ſic tranſeat per bona temporalia*, *ut non amittant æterna*.

Eumdem in finem monent Burſfeldenſes, *Diſt* 2. *c.* 5. *Cellerarius quamvis exemplo Marthæ circa multa ſollicitari & turbari neceſſe habeat*, *non tamen ſe prorſus a Conventualibus alienare*, *aut ſilentium & quietem cellæ penitus abjicere*, *& abhorrere*; *ſed potius quantum ſinit opportunitas*, *neceſſariis expeditis*, *ad opus Dei*, *& Conventum*, *ſed & ad cellam tamquam ad quietiſſimum*, *& tutiſſimum portus ſinum recurrat*, *ut legendo*, *orando*, *meditando turbulentos animi ſui motus ex cura*, *& diſpoſitione exteriore ſurgentes*, *ſedare poſſit*, *& ſpiritualibus conſolationibus refrigerari*.

Eadem iiſdemque pene verbis habent Conſtitutiones Canonicorum Regularium Capituli Windeſemenſis *part.* 2. *cap.* 38. & Conſtitutiones Eremitarum S. Auguſtini *part.* 3. *cap.* 17.

Canonici quoque Præmonſtratenſes in ultimis ſuis Conſtitutionibus monent Abbates, ne Œconomum, ſeu Proviſorem alium conſtituant, quam Sacerdotem, niſi gravis premat neceſſitas, adducta hac ratione: *Quia in ruinam agitur*, *qui nondum in virtute bene roboratus*, *ſuæ libertati relinquitur*.

XIV. Ante omnia ergo in electione eorum, qui adminiſtrandis temporalibus præficiuntur a ſuperioribus attendendum, ut præficiendi in omni virtutum genere in tantum ſint exercitati, & in charitate adeo fundati & radicati, ut merito confidere liceat, quod interiorum curam per exteriorem occupationem non minuent, atque exteriorum providentiam, interiorum ſollicitudine ſedulo curabunt: qui, ut de Gerardo, ait S. Bernardus, non petulanti (ut aſſolet) in eo officio detineantur affectu, ſed ſolo intuitu charitatis; qui quantum in ipſis eſt, ſemper optent quietem, ſibi intendere, Deo vacare, ne implicitos tenent, niſi timor Dei voluntas Fratrum, ac ſtudium obediendi. Niſi enim ſolitudine, piiſque Religionis exercitiis: quibus anima paſcitur, & mens a terrenis ad cæleſtia revocatur, multum afficiantur; magnopere verendum, ne ſenſim, illis neglectis, rerum terrenarum curis implicentur: atque ita paulatim guſtum rerum ſpiritualium amittentes, tandem ſub habitu Religionis cor ſæculare inveniant. Quod vel eo magis in Officialibus metuendum, quia ipſis, ob varia quæ in temporalium adminiſtratione occurrere ſolent negotia, major præ reliquis Fratribus concedi debet abſentandi ab ordinariis Religionis exercitiis libertas: per conſequens niſi tantum in Religione profecerint, ut non timore ad ea pietatis exercitia adigendi ſint, ſed ſpiritu charitatis ad illa agantur; non parum timendum ne libertate illa abutantur.

XV. Porro ne Procurator Monaſterii nimium diſtrahatur, ac vagandi nimiam occaſionem habeat, provide decernitur, in Conſtitutionibus Eremitarum S. Auguſtini loco citato: *Poterit etiam in principalioribus Conventibus Procurator* ſæcularis *conſtitui pro illis negotiis*, *quæ per laicum tractari poterunt*, *ad evitandos nimios diſcurſus Procuratoris Religioſi*, *& ne etiam habitus noſtræ ſacræ Religionis in locis indecentibus quandoque compareat*.

Optandum ſane, ut id in omnibus Monaſteriis præſertim Abbatialibus, in quibus negotia ſæpius in judiciis, & foris agenda occurrunt, obſervaretur.

XVI. His Officialibus concredita adminiſtratio non impedit, quin penes Abbatem, & Superiores remaneant primaria ipſa cura; atque ipſi Officiales in hac adminiſtratione ab ipſis dependeant.

De Cellario ait S. Benedictus: *Sine juſſione Abbatis nihil faciat*. Item: *Omnia menſurate faciat*, *& ſecundum juſſionem Abbatis*.

XVII. Quin non obſcurum eſt, quod ex præſcripto Regulæ Benedictinæ liceat Abbati Cellerarii poteſtatem ampliare aut reſtringere; plura aut pauciora ei committere; ait enim: *Omnia*, *quæ ei injunxerit* Abbas, *ipſe habeat ſub cura ſua*: *a quibus* eum prohibuerit, *non præſumat*.

XVIII. Dicit inſuper S. Benedictus *cap.* 57. Regulæ, ut ſi quid ex operibus artificum Monaſterii aliquid vendendum ſit, illi, quibus cura vendendi facta eſt, videant, ne in ipſis pretiis ſubrepat avaritiæ malum; ſed ſemper aliquantulum *vilius* detur, quam ab aliis ſæcularibus datur, ut in omnibus glorificetur Deus.

Indubie monitum hoc S. Benedicti a Superioribus, & Officialibus Monaſteriorum merito attendendum; ut hoc pacto in adminiſtratione rerum temporalium omnem avaritiæ ſpeciem apud homines ſæculares evadant.

CAPUT VI.

De uſu *Pontificalium* Abbatibus indulto.

1 *Pontificalium uſus quo tempore ab Abbatibus poſtulari*, *vel impetrari cæperit?*

2 *Querela Sancti Bernardi de Abbatibus*, *qui multo pretio ſibi Pontificalia impetrarant*.

3 *Uſus Pontificalium in Ordine Præmonſtratenſi*, *& Congregatione Burſfeſdenſi olim probibitus*.

4 *Uſus Pontificalium competit Abbatibus jure* privilegiario.

5 *Quæ ſingulis competant ex tenore privilegiorum*, *judicandum*.

6 *Uſus* Baculi *ante alia Pontificalia Abbatibus competiit*, *& quare?*

7 *Quid* Sudarium *baculo appenſum indicet*, *& qui illud appenſum habeant*.

8 *Pontificalibus non contenti etiam* Benedictionem ſolemnem *impartiendi auctoritatem impetrarunt*.

9 *Solemniter benedicendi auctoritas olim Pontificalium uſui non erat annexa*.

10 *Inter Pontificalia hodie reponitur collatio Ordinum*, *quamvis ea uſui Pontificalium non ſit annexa*.

11 *Poteſtas conferendi Tonſuram*, *& Lectoratum Abbatibus aſſeritur Canone Synodi Nicenæ II.*

12 *Synodus Nicæna nullam mentionem fecit ſpecialis*, *&* ſolemnis *Benedictionis Abbatialis*.

13 *Tempore hujus Synodi nondum nota erat ſolemnis hodierna Abbatum Benedictio*, *nec diſtinctio inter Abbates*, *& Priores Conventuales*.

14 *Gratianus Canonem referens*, *Benedictionis Abbatialis mentionem addit*.

15 *Canon ex Gratiano in Decretales relatus*, *pro jure communi receptus eſt*.

16 *Hinc invaluit*, *Monaſterii Præfectum non poſſe Tonſuram*, *& Ordines conferre*, *niſi ſit Abbas* ſolemniter *benedictus*.

17 *Error Gratiani mutationi diſciplinæ occaſionem dedit*.

18 *Synodus VII. non permittebat Monaſteriorum Præfectis Ordinem conferre*, *niſi* ſolis *Monachis ſibi ſubjectis*.

19 *Abbates poteſtatem ſuam paulatim extenderunt*.

20 *Decretum Synodi Tridentino poteſtatem Abbatum reſtringens*.

21 *Juxta hoc Decretum Abbas non poteſt Tonſuram Monachis alterius Monaſterii conferre etiam de conſenſu Abbatis*, *nec ſæcularibus habentibus* Dimiſſoriales *ſui Epiſcopi*.

22 *Abbates juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentes*, *ſive* nullius *Diœceſis*, *comprehenduntur Decreto Concilii Tridentini*.

23 *Qui*

Digitized by Google

23 *Qui cenſeantur Abbates* nullius *Diœceſis?*
24 *Simplex exemptio Monaſterii non facit illud eſſe* nullius *Diœceſis.*
25 *Abbates non poſſunt citra* ſpeciale *privilegium ſolemniter* benedicere *populo, niſi in Eccleſiis ſibi* pleno *jure ſubjectis.*
26 *Neque alia Pontificalia extra dictas Eccleſias exercere.*
27 *Preſente Epiſcopo, Abbas* ſolemniter *benedicere non poteſt, & quare?*
28 *Abbates in Synodis cum Epiſcopis comparentes quibus* mitrix *uti poſſint?*
29 *Uſus Pontificalium in Abbatibus metiendus ex tenore privilegii.*
30 *Abbates Pontificalibus cum humilitate uti debent.*

☞ I. Incertum eſt quo tempore ornamenta Pontificalia ex privilegio Romani Pontificis fuerint Abbatibus indulta; ſat conſtat, ante ſæculum ſeptimum, aut octavum nullum hujuſmodi privilegium per Romanos Pontifices fuiſſe Abbatibus conceſſum; ſed demum ſæculo nono, aut decimo ſimilia privilegia per Romanos Pontifices cœpiſſe concedi; poſtquam ſcilicet auctoritate falſarum Decretalium ſibi plenitudinem poteſtatis aſſeruerunt; atque ea poteſtate prætenderunt, ſe poſſe aliis communicare, quæ Epiſcopis erant propria.

Quin & credit Chriſtianus Lupus, inter Pontifices primum fuiſſe Joannem XVIII. (*a*), qui dederit Abbatibus uſum Pontificalium ſub initium ſæculi XI.

Hoc præterea notandum eſt, quod primitus non omnia, ſed quæ minora reputabantur, duntaxat Abbatibus fuerint indulta; puta ſandaliorum, Dalmaticæ, & Chirothecarum uſus; uti obſervavit vir eruditus Joannes Mabillonius in præfatione ad primam partem ſæculi VI. Benedictinorum *num.* 54. ibidem inter alia obſervans, quod Leo IX. qui ſedit ſub medium ſæculi XI. indulſerit Richerio Abbati Caſſinenſi, ad exemplar ſuorum prædeceſſorum, uſum *ſandaliorum*, Dalmaticæ, nec non Chirothecarum.

Inſuper notat, quod idem Pontifex eumdem uſum Pontificalium tribuerit Warinino Abbati ſancti Arnulphi, exceptis (ait) Chirothecis.

Hæc oſtendunt, primitus in concedendo Pontificalium uſu Pontifices admodum fuiſſe moderatos atque Leonem IX. exiſtimaſſe uſum *Chirothecarum* quid amplius, quam ſandaliorum, aut Dalmaticæ.

Hoc ſat conſtat inter ornamenta illa externa Pontificalia ſemper eminuiſſe uſum *mitræ*, quem Abbatibus ſerius communicatum fuiſſe credit Mabillonius; primumque fuiſſe Egelſinum Abbatem ſancti Auguſtini prope Cantuariam, cui Alexander II. uſum *mitræ* indulſit, *ob ipſius* (ait) *Romanorum alumni*, & *Anglorum Apoſtoli dignitatem*.

II. Sæculo XII. nonnullos Abbates ex privilegio Sedis Apoſtolicæ uſos fuiſſe *mitra*, *annulo*, atque *ſandaliis*, teſtatur S. Bernardus *tract. de Mor. & Off. Epiſc. c.* 9. ſimulque aſſerit hoc privilegium a diſcioribus Abbatibus vel Monaſteriis in Curia Romana fuiſſe impetratum; quandoquidem ipſe Bernardus aperte redarguet Abbates, quod ſimiles prærogativas non tantum labore, ſed & *pretio* ſibi compararent. Poſtquam enim graviter reprehendiſſet Abbates, qui ſub oſtentu libertatis privilegia emancipationis, ſive exemptionis, a juriſdictione Epiſcoporum in Curia Romana, non ſine multo labore & *pretio* impetrabant; tandem verum & genuinum in hiſce impetrandis Monachorum ſcopum eſſe ambitionem, & ſuperbiam ſat exinde lucere ſcribit: *Multo* (*ait*) *labore*, & pretio *Apoſtolicis adeptis privilegiis per ipſa vindicant* inſignia Pontificalia, *utentes & ipſi more Pontificum* mitra, annulo, *atque* ſandaliis.

Sane ſi attenditur (*pergit Bernardus*) *rerum dignitas, hanc Monachi abhorret profeſſio, ſi miniſterium, ſolis liquet congruere Pontificibus; profecto eſſe deſiderant, quod videri geſtiunt, meritoque nequaquam eſſe ſubjecti, quibus jam ipſo ſe comparant deſiderio. Quid ſi & nomen eis conferre privilegiorum poſſet auctoritas*, quanto putas auro *redimerent ut appellarentur* Pontifices? *Quo iſta, o Monachi! ubi timor mentis, ubi robur frontis? quis unquam probatorum Monachorum tale aliquid, aut verbo docuit, aut reliquit exemplo.* Hæc Bernardus de Abbatibus ſui temporis.

Illud habetur ex verbis ſancti Bernardi, quod ſuo tempore Abbates non tantum multo labore, ſed & *pretio* uſum inſignium Pontificalium obtinerent; quod & de ſui temporis Abbatibus teſtatur Thomas Cantipratanus *lib.* 1. de Apibus *cap.* 6. ubi de inſulis loquens, ait: *Secundum ſtatuta Eccleſiæ fere, ſolis Epiſcopis uti licet: abuſive tamen quidam Abbates de novo* in magna pecuniæ mole his *utuntur*.

III. Quid de *mitra*, *annulo*, & *ſandaliis olim* cogitatum fuerit in Ordine Præmonſtratenſi, declarat ſtatutum, quod ineunte XIII. ſæculo Concilia hujus Ordinis Generalia confecerunt. In eo Decreto Abbatibus Præmonſtratenſibus prohibitus fuit uſus Pontificalium ornamentorum: nedum illud Sedi Apoſtolicæ diſplicuerit, immo laudatum probatumque eſt in litteris, quas Innocentius III. ad Ordinem Præmonſtratenſem direxit; in iis habemus Innocentium III. uſum hunc Pontificalium in Abbatibus exiſtimaſſe contrarium humilitati religioſæ, & incentivum eſſe ſuperbiæ, & ambitionis, adeo & ſtatutum, quo is uſus inhibetur, in favorem eſſe Religionis; utpote ad ſubtrahendam diſſolutionis materiam conveniens, ac propterea merito Apoſtolico communiendum præſidio. Verba ejus ſunt: *Quæ in favorem Religionis ad ſubtrahendam diſſolutionis materiam ſunt provide inſtituta, firma debent, & illibata ſervari, & ne infringi valeant, Apoſtolico præſidio communiri. Significaſti ſiquidem nobis, quod communi conſilio Abbatum veſtri Ordinis ſtatueritis, quod nullus Abbatum veſtrorum* mitra, *vel* chirothecis *utatur; ne forſan ex ipſis ſupercilium elationis aſſumat, aut ſibi videatur ſublimis, cum his uti ſe viderit, quæ Pontificibus, & majoribus Eccleſiarum Prælatis a Sede Apoſtolica ſunt conceſſa. Nos igitur inſtitutionem ipſam ſicut a vobis provide facta eſt & recepta, auctoritate Apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti pagina communimus, ſtatuentes, ut ſi qua forſan Eccleſia laxioris Ordinis veſtram voluerit regulam profiteri, hujuſmodi Pontificalibus, etiamſi ea prius habuerit ulterius non utatur, immo potius humilitatem ſervet, & in ea ſtatuta veſtri Ordinis imitetur.*

Similiter Abbates Congregationis Burſfeldenſis non abſimilem de hoc uſu Pontificalium ideam habuiſſe verba conſtitutionis probant: *Nemo* (*inquiunt* cap. 28.) *ex Abbatibus noſtris etiam Apoſtolico ſuffultus privilegio, mitra, & cæteris hujuſmodi inſigniis, & apparatibus Pontificalibus uti præſumat; hæc enim licet interdum ſimplici animo rationabiliter fieri poſſint, tamen a ſapientibus & ad judicandum pronis curioſæ vanitati magis, quam religioſæ ſimplicitati deputari ſolent.*

Inſuper ex ſupra relatis verbis Innocentii III. conſtat, uſum Pontificalium in Ordine Præmonſtratenſi tunc temporis aſſumptum fuiſſe in quibuſdam Monaſteriis *relaxatæ* diſciplinæ; rejectum vero fuiſſe in Monaſteriis reformatis: ut proinde mirum non ſit, quod labentibus ſæculis relaxata in pleriſque Monaſteriis regulari prorſus diſciplina, uſus Pontificalium aſſumptus fuerit, & toleratus (*b*).

Et ſane legimus jam pridem nonnullos Abbates hunc Pontificalium uſum modeſtiæ cauſa, & ad ſuorum reprimendam ſuperbiam, etiam ultro oblatum vel indultum, recuſaſſe.

Refert Mabillonius in præfatione ad partam primam ſæculi VI. Benedictinorum, Leonem IX. *ſandaliorum* uſum obtuliſſe Gervino Abbati Centulenſi: *ſed ille* (ait) *ut inſigniter modeſtus erat, hæc ornamenta recuſavit.*

Refert & poſt Baronium, Chriſtianus Lupus, Urbanum II. ſub finem ſæculi XI. Beneventano Petro Abbati Monaſterii Cavenſis conceſſiſſe uſum *mitræ*: *At ille uti noluit ad reprimendam aliorum Abbatum.*

IV. Conſtat tamen Pontificalium uſum ſucceſſu temporis, ac præcipue ſæculo XV. & ſequenti omnium pene Congregationum Abbatibus ſenſim fuiſſe indultum; ut relatis ſingularum Congregationum ſpecialibus privilegiis oſtendit Aſcanius Tamburinus *lib.* 1. *de Jure Abb. diſp.* 20. *quæſt.* 1.

Ad hæc certum eſt (uti etiam notat Tamburinus ibidem *diſp.* 21. *quæſt.* 1.) *Pontificalium* inſignium exercitium, & uſum Abbatibus ex jure *privilegiario* competere, non autem *ratione dignitatis*. Unde nullus Abbatum uti poteſt Pontificalibus, niſi jus *privilegiarium* oſtendat; quod ſat evidenter expreſſit Pontifex in *cap. Ut Apoſtolicæ, tit. De Privilegiis in VI.* in verbis: *Ut Apoſtolicæ* Sedis *benignitas, quæ nonnullis Abbatibus, aliiſque Prælatis, quibus non competit ex propria dignitate, conceſſit in Eccleſiarum ſuarum gloriam, & honorem quod mitra, & aliis Pontificalibus uti poſſint, provideat, ne inde*, &c.

Ad quæ verba reflectens Tamburinus poſt Panormitanum, aliosque Canoniſtas, ait: *Ex quibus plane* expreſſe *probatur, Abbatibus non ratione* dignitatis, *Pontificalium inſignium uſum, & exercitium, ſed jure* privilegiario *competere.*

V. *Unde provenit, ait idem Tamburinus, ut non omnes Abbates eadem habeant inſignia: ſed alii plura, alii vero pauciora juxta* tenorem *privilegiorum & prout a Sede Apoſtolica eis indultum fuerit, ideo ſi unumquodque privilegium percurramus, quo Pontificalia hæc Monachorum Religionibus conceſſa ſunt, inveniemus aliquibus ſolius* Baculi *uſum, aliis vero majora conceſſa fuiſſe, quæ omnia ex privilegiis colligi poſſunt.*

VI. Inter Pontificalia hic enumerat Tamburinus *Baculi* uſum, atque hujus *ſolius* uſum aliquibus Abbatibus privilegio Sedis Apoſtolicæ conceſſum.

Verum Benedictus Hæfrenus *lib.* 3. *Diſquiſitionum Monaſt. tract.* 5. *Diſquiſit.* 5. poſtquam oſtendit, jam pridem variis nominibus appellatum fuiſſe *Inſigne*, quod hodie *Baculum* aut frequentius *Pedum* dicimus, tandem quærit: *An ex veteri Monachorum conſuetudine Abbatibus relictus, an ex ſimilitudine & participatione quadam Epiſcopalis ſollicitudinis, auctoritatiſque eis ſit communicatus.*

Quidquid ſit de hac quæſtione, hoc ſat conſtat, *Baculum* Paſtoralem Abbatibus competiiſſe, antequam alia Pontificalia inſignia, ut ſunt *mitra*, *annulus*, *ſandalia* & ſimilia, ipſis fuerint communicata.

Unde S. Bernardus, aliique ejus temporis Scriptores, dum loquuntur de inſignibus Pontificalibus, quæ Abbates a Sede Apoſtolica ſollicitabant, nequaquam *Baculum* enumerant; quem quaſi jure *Paſtoralis* Abbatibus competere ſupponebant.

Hinc quoque videmus, Abbatibus, immo & Abbatiſſis, nullam aliorum Pontificalium communicationem præter Baculum Paſtoralem competere.

Admodum veriſimile eſt, hoc ornamentum primitus fuiſſe *ſimplex Abbatiale*, ſive Paſtorale ornamentum; at ſucceſſu temporis *Pontificalibus* fuiſſe annumeratum.

VII. Hoc addendum, Abbatiali *Baculo* appendi jam pridem ſolitum fuiſſe *ſudarium*: ad differentiam (ait Gavantus in Rubricis Miſſalis *part.* 1. *tit.* 9) Baculi Epiſcopalis. Quod etiam in Actis Eccleſiis Mediolanenſis exprimitur; ibi enim inter varias de ſupellectile Eccleſiaſtica inſtructiones legitur hæc, titulo *De Baculo Paſtorali*: *Orario aut ſudario non ornatur, ſi Epiſcopalis eſt*: quo inſigni Abbatialis *ab illo* diſtinguitur. Pag. 523. edit. anni 1683.

Notat quoque Hæftenus, hoc ſudarium ſeu velamen appendi ſolitum in ſignum *ſubjectionis*; quemadmodum mulieri datur velamen ſupra caput, *ſubjectionis* indicium ſub viro: Quare Abbatiſſæ etiam hodie *Baculo* hujuſmodi *velamen* appenſum habent; at Abbates *exempti*, uti obſervat Hæftenus, hoc *ſudarium* prætermittunt. Additque: *Significat porro* hoc ſudarium *multo labore & ſudore Dominicum gregem paſci.*

VIII. Sed

(*a*) Alii aſſerunt fuiſſe Joannem XX. conſtat a Joanne XV. uſque ad Joannem XX. ſeriem Pontificum hujuſce nominis eſſe valde obſcuram. Quare non patet quis fuerit ille Joannes.

(*b*) Epiſtola Innocentii numeratur 197. in *lib.* 2. *Epiſtolarum hujus Pontificis*. Conſtitutiones autem Congregationis Burſfeldenſis citavit Renatus Choppin *l.* 3. *Monaſt. tit.* 2. *n.* 18. Sed plura dedit Tamburinus, *l.* 1. *de Jure Abbatum*, *diſp.* 20. *q.* 1.

Digitized by Google

VIII. Sed nec ornamentis Pontificalibus contenti, ut etiam ad inſtar Pontificum *ſolemnem* populo *benedictionem* impendere, & Ordines conferre, aliaque Pontificalia ſive Epiſcopalia exercere poſſent, ſollicitarunt.

IX. Neque enim privilegio utendi ornamentis Pontificalibus primitus annexa erat ipſa *ſolemnis* benedictio, uti ex S. Bernardo manifeſtum eſt. Ipſe enim adverſus infulatos Abbates declamans, ait: *Cur non & ſacros Ordines celebratis, & datis Benedictiones in populis?* Tanquam abſurdum plane ſupponens, quod Abbates darent benedictiones in populis.

X. Inter Pontificalia, quæ Abbatibus competere ſolent, etiam hodie numeratur poteſtas conferendi Tonſuram Clericalem, & minores Ordines; quamvis ipſe uſus Pontificalium ornamentorum ſecum non trahat hanc poteſtatem, ut notant Doctores ad *cap. Abbates, tit. de Privilegiis in VI.* declaravit S. Congregatio apud Fagnanum ad *c. Quanto tit. De conſuet. n.* 30.

XI Hanc poteſtatem Abbatibus jam pridem competiiſſe compertum eſt ex *Canone* 14. Synodi Nicænæ II. ſive ſeptimæ; in quo dicitur: „ Lectoris autem manuum impoſitionem licet in proprio „ Monaſterio etiam *ſoli unicuique Præfecto* facere; ſi ad ejus præ„ fecturam ab Epiſcopo *manuum impoſitio* fiat ipſi Præfecto, qui „ ſcilicet & ipſe eſt Presbyter.

XII. His verbis refertur hic Canon apud Balſamonem, & alios Græcos commentatores; e quo non obſcurum eſt, eo tempore omnibus Monaſteriorum Præfectis licuiſſe *Lectoratum* in ſuo Monaſterio conferre, modo manuum impoſitionem ab Epiſcopo accepiſſent; id eſt, modo Presbyteri ab Epiſcopo eſſent ordinati. Neque enim de alia manuum impoſitione hic agi, & contextus Canonis ſatis inſinuat, & Balſamon cæterique Græci Commentatores uno conſenſu ſupponunt.

XIII. Et revera tempore hujus Synodi, id eſt, ſæculo VIII. nondum *ſolemnis* illa, quæ poſtmodum una cum Pontificalium uſu invaluit, Abbatum benedictio aderat, neque diſtinctio Abbates inter & [illegible] Conventuales, aliosve ſimile Monaſteriorum Præfectos nota [illegible] ſupra [illegible].

XIV. Gratianus hunc Canonem [illegible] *Diſt.* 69. *Can.* 1. ita refert: „ Lectoris autem [illegible] impoſitionem licentia eſt Abbati ſolummodo „ in proprio Monaſterio faciendi, ſi duntaxat eidem Abbati ma„ nus impoſitio facta noſcatur ab Epiſcopo, *ſecundum morem præ„ ficiendorum Abbatum*, dum conſtet illum eſſe Presbyterum.

Quibus verbis non obſcure ſpecialis Abbatum benedictio ab ipſa Presbyteratus ordinatione diſtincta inſinuatur. At omnibus notum eſt, quam parum Gratianus in relatione Canonum attendat; quamque frequenter ab ipſo originali Canonum textu recedat. Et quidem ad hunc Canonem monent Correctores Romani, hæc verba, *ſecundum morem præficiendorum Abbatum* non eſſe in Græco Canone.

XV. Innocentius III. ſequutus Gratianum, & neglecto textu originali ipſius Canonis, reſcribens Archiepiſcopo Rothomagenſi, ipſum Canonem iiſdem verbis, quibus apud Gratianum extabat, retulit, quod reſcriptum relatum in Decretales Gregorii IX. in *Cap. Cum contingat, tit. De ætate & qualit. præficiendorum*, partem Juris communis (a) conſtituit.

XVI. Hinc uno conſenſu concluſere Decretalium Interpretes, duo neceſſaria eſſe ut jure communi Abbas ſit fundatus in collatione Tonſuræ, & minorum Ordinum; Ordinem ſcilicet *Presbyteratus*, ac inſuper benedictionem *ſolemnem* Abbatialem.

Unde juxta modernam diſciplinam, ſi quis non ſit Abbas *ſolemniter benedictus*, Tonſuram conferre nequit, niſi ſpeciali & expreſſo privilegio Sedis Apoſtolicæ ſit munitus.

Quapropter cum quæreretur a Sacra Congregatione Cardinalium, an Generalis Ordinis Sylveſtrinorum facultatem haberet conferendi Tonſuram, & minores Ordines, reſponſum fuit, teſte Fagnano, de jure ipſi hanc facultatem non competere: „ Nam, ait Fa„ gnanus, ex Juris communis diſpoſitione ad hoc ut Abbas ſuos „ ſubditos Ordinibus minoribus initiare valeat, duo neceſſario re„ quiruntur, id eſt, ut ſit *ſolemniter benedictus*, & ſit Presbyter, „ ut ſtatutum eſt in *Can. Quoniam* 69. *Diſt.* & *Cap. Cum contin„ gat, tit. De ætate & qualit. Præficiend.* " Hæc ille ad *Cap. „ Quanto tit. de conſuetud. n.* 20. & 21.

XVII. Hic obiter nota, quod error Gratiani mutationi diſciplinæ occaſionem dederit, ut nimirum facultas dandi Tonſuram, & Lectoratum cuilibet Monaſterii Præfecto, modo Presbyter eſſet, ex Decreto Synodi ſeptimæ competens, ad ſolos Abbates *ſolemniter* benedictos reſtricta ſit: quod & in nonnullis aliis diſciplinæ punctis contigiſſe, in Commentario ad Canones notatum fuit; ac notanter ad *Can.* 6. Chalcedonenſem.

XVIII. Hæc autem facultas juxta dictum Canonem Synodi VII. limitata erat ad Monaſterium cujuslibet Abbatis; ſive quod cuilibet Abbati in *proprio* Monaſterio tantummodo liceret ea facultate uti.

XIX. At Abbates continuo magis ad Pontificalem auctoritatem dignitatemque aſpirantes, hac limitata facultate non contenti, ejus extenſionem a Sede Apoſtolica ſenſim extorſerunt; atque in primis obtinuerunt, ut non tantum in proprio Monaſterio *ſuis* ſubditis Tonſuram conferre poſſent, ſed *omnibus*, in quos Eccleſiaſticam, & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem obtinent: obtentis inſuper ſæpenumero privilegiis, omnibus indifferenter eam impartiendi, ut videre eſt in *Cap. Abbates, tit. De Privilegiis in VI.*

XX. Cum autem hæc extenſio non parum Epiſcopale regimen, & Hierarchicum ordinem turbaret, Synodus Tridentina *Seſſ.* 23 *cap.* 10. *De Reform.* priſtinam diſciplinam renovans, ſtatuit: „ Abbati„ bus, ac aliis quibuſcumque quantumvis *exemptis*, non liceat in „ poſterum, intra fines alicujus Diœceſis conſiſtentibus, etiam ſi „ *nullius* Diœceſi, vel exempti eſſe dicantur, cuiquam, qui Regu„ laris ſubditus ſibi non ſit, Tonſuram, vel minores Ordines con„ ferre: nec ipſi Abbates, & alii exempti, aut Collegia vel Capi„ tula quæcumque, etiam Eccleſiarum Cathedralium, litteras di„ miſſorias aliquibus Clericis ſæcularibus, ut ab aliis ordinentur, „ concedant, ſed horum omnium ordinatio, ſervatis omnibus, quæ „ in hujus ſanctæ Synodi Decretis continentur, ad Epiſcopos, in„ tra quorum Diœceſis fines exiſtant, pertineat: non obſtantibus „ quibuſvis privilegiis, præſcriptionibus, aut conſuetudinibus etiam „ immemorabilibus.

XXI. Orta difficultate ſuper intellectu hujus Decreti inter Epiſcopum Cathanienſem, & Monachos Ordinis S. Benedicti Congregationis Caſſinenſis, Sacra Congregatio, auditis utrimque rationibus, inhærendo anterioribus ejuſdem Congregationis reſolutionibus, reſolvit die 23. Novembris 1641. „ Abbates Regulares *Benedicti„ nos* ejuſdem Congregationis Caſſinenſis, ſeu alterius Congregatio„ nis vel Ordinis, aut Inſtituti, habentes etiam *jura Epiſcopalia*, „ ſeu quaſi Epiſcopalia, uſumque mitræ, baculi, & benedicendi, „ ac facultatem primam Tonſuram, & minores Ordines conferen„ di, non poſſe dictam primam Tonſuram, nec alios Ordines mi„ nores, niſi *ſuis* ſubditis *Regularibus* conferre, non autem Regu„ laribus alterius Congregationis, Ordinis, vel Inſtituti, etiamſi „ habeant litteras dimiſſorias ſuorum Superiorum, & conſenſum „ Ordinariorum, intra quorum Diœceſum fines ipſi Regulares or„ dinandi exiſtant; & multo minus perſonis ſæcularibus, etiam „ habentibus litteras dimiſſorias a ſuis Ordinariis. Ac propterea „ inhibuit Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis Prælatis inferioribus, „ ut in futurum concedere non audeant ſupradictas litteras dimiſ„ ſorias hujuſmodi Abbatibus directas, nec ab iſtis recipi. Quod ſi „ ſecus fiat, tam concedentes, quam ordinantes a collatione Or„ dinum ſuſpenſi remaneant, præter alias pœnas arbitrio ejuſdem „ Congregationis reſervatas.

XXII. Hactenus Fagnanus ad *Cap. Aqua, tit. De Conſecr. Eccleſiæ num.* 19. referens idipſum rurſus an. 1658. a Sacra Congregatione reſponſum. Atque ita per Synodum Tridentinam derogatum eſt, cit. *Cap. Abbates*, in quantum ibidem conceditur Abbatibus, tonſurare illos omnes etiam *non Regulares*, in quos juriſdictionem Eccleſiaſticam, & *quaſi Epiſcopalem* obtinent, uti etiam advertit Fagnanus ad *Cap. Cum inter vos, tit. De ſent. & re judicata n.* 6.

XXIII. Abbates Eccleſiaſticam, & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem habentes, ſunt illi, qui diſtinctum habent territorium, ſive quaſi ſeparatam Diœceſim nulli Epiſcopo ſubjectam, neque in *ullius* Epiſcopi Diœceſi conſiſtentem; in qua tanquam Ordinarii omnem Epiſcopalem juriſdictionem exercent; atque Ordinarii in illo territorio reputantur; dicunturque Abbates *nullius Diœceſis*, quorum non ſemel in Synodo Tridentina mentio occurrit; & de quibus late Fagnanus ad *Cap. Cum contingat, tit. De foro competenti*; ibidem *n.* 25. monens, quod quotieſcumque Abbates, vel alii inferiores Prælati habent territorium *ſeparatum*, illud dicitur eſſe *nullius Diœceſis*; ita ut nec in Diœceſi, nec de Diœceſi alterius cenſeri poſſit, ſed ſit *proprium* territorium, reſpectu cujus etiam ipſi *Diœceſani* vocantur.

XXIV. Deinde *num.* 39. notat, ſimplicem, & ordinariam exemptionem non eximere a Diœceſi; neque eſſe incompatibilem cum ſtatu *nullius Diœceſis*; cum conſtituti in hoc ſtatu non agnoſcant ullum Diœceſanum Epiſcopum, in cujus Diœceſi conſiſtant, & a cujus juriſdictione ſint exempti; ſed habeant ipſi *propriam* quaſi Diœceſim, ſive territorium extra omnem Epiſcopi Diœceſim conſtitutum; in quo ipſi ordinariam juriſdictionem exercent, & quaſi Ordinarii reputantur; adeo ut etiam de cauſis matrimonialibus, & criminalibus cognoſcere queant, non obſtante Decreto Concilii Tridentini *Seſſ.* 24. *cap.* 20. *De Reform.* uti late probat Fagnanus ad *Cap. Accedentibus, tit. De Exceſſibus Prælat.*

XXV. Cum vero Abbates paſſim uſum Pontificalium ornamentorum, atque una ipſa munia Epiſcopalia obeundi auctoritatem, obtentu privilegiorum ſibi arrogarent; ac etiam cum vilipendio, & imminutione dignitatis, & auctoritatis Epiſcopalis uterentur, Alexander IV. in *Cap.* 3. *De Privilegiis in VI.* declaravit, quod „ Abbates, quos Sedes Apoſtolica in exhibitione *benedictionis* ſuper po„ pulum ſpeciali privilegio inſignivit, in Eccleſiis, quæ ad eos per„ tinent, *pleno Jure*, quando in eis divina officia celebrant, poſ„ ſint poſt Miſſarum ſolemnia, & veſpertinas, ac matutinas Lau„ des benedictionem *ſolemnem* ſuper populum elargiri. Alibi autem „ *publice*, aut per vias, civitates, caſtra, & villas, populis, & „ plebibus *benedictionem* facere vel impartiri non valeant: niſi hoc „ eis *expreſſo* Apoſtolico privilegio ſit conceſſum.

Hinc colligunt Canoniſtæ, Abbates, quibus *ſimpliciter* privilegium impartiendi *ſolemnem* benedictionem datum eſt, quantumcumque etiam generaliter loquatur privilegium, illam non poſſe extra Eccleſias *pleno jure* ſibi ſubjectas impartiri, niſi id in privilegio ſpecialiter ſit expreſſum.

XXVI. Idem a paritate ſeu identitate rationis ſtatuendum cenſent de quocumque uſu Pontificalium: eo quod uſus Pontificalium non ſecus ac ipſa benedictio ſolemnis, juriſdictionem ſeu auctoritatem quamdam in utente demonſtret. Unde ſicut Epiſcopis non licet Pontificalibus extra propriam Diœceſim uti; quemadmodum ſupra *tit.* 16. *cap.* 2. oſtenſum fuit, ita nec Abbatibus extra Eccleſias *pleno* ſibi jure ſubjectas, id eſt, in ſpiritualibus, & temporalibus; uti exponit Gloſſa ad citatum *Capitulum* 3. Ibidem quoque notatur, hoc privilegium Abbatum „ non extendi extra Monaſte„ rium ipſius Abbatis; & loca ſibi *pleno* jure ſubjecta, nam, ait, „ iſtud privilegium tendit in diminutionem auctoritatis Epiſcopa„ lis: ideo debet ſtricte interpretari, ut minus lædat.

XXVII. Adhæc, jure communi privilegium *ſolemniter benedicendi* locum non habet *præſente Epiſcopo*; uti jam pridem notavit Joannes Andreas in additione ad Gloſſam in *Cap.* 3. *De Privilegiis in VI.* Rationem aſſignat Tamburinus de jure Abbatum *tom.* 1. *Diſp.* 21. *quæſt.* 9. quia minor non debet majorem benedicere; ſubditque: Juri etiam communi conſona ſunt quamplurima privilegia per Sedem Apoſtolicam Abbatibus conceſſa, ut poſſint in Eccleſiis *pleno ju-*

(a) In Italia, non autem in Galliis, ubi Gratiani Decretum auctoritatem legis non habet.

Digitized by Google

no jure ſibi ſubjectis populum benedicere, & in eſt addita clauſula: *Dummodo in benedictionibus hujuſmodi aliquis Antiſtes, vel Sedis Apoſtolicæ Legatus præſens non fuerit*. Vide quoque Choppinum *lib.* 1. *Monaſt. tit.* 2. *num.* 18. ibi referentem privilegium ſimile Pauli III. in favorem Valiſſcholarium, cum eadem clauſula, addita tamen hac disjunctiva: *Vel ſi præſens fuerit, ejus ad id expreſſus accedat aſſenſus*.

XXVIII. Ulterius cum Epiſcopi offenderentur, quod in Synodis Abbates mitrati ab Epiſcopis in habitu non diſtinguerentur, Clemens IV. de conſilio ſuorum Fratrum ſtatuit *Cap. 6. De Privileg. in VI.* ut „ Abbates & alii, quibus *mitræ* uſus eſt ab eadem Sede „ (Apoſtolica) conceſſus, exempti quidem in Provincialibus Conciliis, & Epiſcopalibus Synodis (quibus nonnulli eorum intereſſe „ tenentur) mitris tantummodo *aurifriſiatis* (non tamen aureas „ vel argenteas laminas, aut gemmas habentibus) uti poſſint: Non „ exempti vero *ſimplicibus* & *albis*, ac *planis* utantur, in aliis vero locis exemptis & non exemptis mitris liceat illis uti, prout „ conceſſa eis ab eadem Sede indulta permittunt.

XXIX. Ex hac Decretali, aliiſque ſtatuunt Canoniſtæ, Abbatibus nulla ornamenta Pontificalia jure ſuæ dignitatis competere, ſed tantum ex ſpeciali privilegio; atque ipſum privilegii tenorem eſſe inſpiciendum, ut de uſu ejus judicari queat: nihilque Abbatibus in hoc uſu licere, niſi quod in ipſo privilegii tenore expreſſe eſt comprehenſum. *Inſpiciendus eſt*, ait Gloſſa, *tenor privilegii & ſervandus*.

XXX. Ex haſtenus dictis intelligi poteſt, Pontificalium uſum ab Abbatibus, in quorum Monaſteriis haſtenus non eſt receptus, non eſſe ambiendum; & ubi receptus eſt, magna cum ſimplicitate, & cautione eſſe aſſumendum.

CAPUT VII.

De Abbatibus Laicis & Commendatariis; & horum origine, & Juribus.

1 *Eccleſiam* commendare, *eſt idem quod* cuſtodiendam *dare*.
2 *Commendarum olim uſus probatus quoad Eccleſias Paſtore deſtitutas*.
3 *Commendæ illæ non erant in commodum Commendatarii, ſed Eccleſiæ* Commendatæ.
4 *Exempla hujuſmodi* commendarum, *quoad Eccleſias Cathedrales, & Parochiales apud veteres nota*.
5 *Idem primitus contigit circa Monaſteria*.
6 *Hæ Commendæ ſenſim in* perpetuas, *& in commodum Commendatarii commutatæ ſunt*.
7 *Monaſteria cœperunt etiam Laicis tradi; & Laici* Abbates *conſtitui*.
8 *Etiam Belgii noſtri Abbatiæ Laicis ſic datæ fuerunt*.
9 *Nobiles hæc Monaſteria obtinentes, ſe* Abbates *dicebant; atque hinc* Abbi-comites.
10 *Hi Abbates conſtituebant* Decanos, *qui curam ſpiritualem Monaſteriorum haberent*.
11 *Epiſcopi Imperatoribus exponunt quanto cum animarum ſuarum periculo Monaſteria* Laicis *concedant*.
12 *Poſtulant Viros Religioſos Monaſteriis præfici; & ne ob paucorum neglectum loca ſacra Laicis committantur*.
13 *Diſcrimen ſalutis eorum, qui res Eccleſiæ inutiliter diſſipant*.
14 *Quomodo ob neceſſitatem temporis permittantur Canonicorum, & Sanctimonialium Monaſteria* Laicis *committi?*
15 *Conſectaria ex hactenus dictis*.
16 *Qua ratione ſe Reges tuerentur contra Epiſcopos?*
17 *Adhuc ſæculo decimo erant Abbates ſæculares, & qualis eſſet Monaſteriorum ſub illis Abbatibus ſtatus?*
18 *Abbatiæ a Patre in filium quaſi hæreditario jure tranſibant*.
19 *Abuſus hic duravit uſque ad regnum Hugonis* Capeti.
20 *Epiſcopi cœperunt, præſertim ſæculo undecimo, & duodecimo, Monaſteria in* Commendam *retinere ſubventionis gratia*.
21 *Prætextu reformationis cœperunt Epiſcopi, & Cardinales Monaſteria habere in* Commendam.
22 *Apparuit reformandi ſtudium merum fuiſſe* prætextum *inſumendi proventus Monaſteriorum in proprios uſus*.
23 *Monaſteria & Eccleſiæ Cathedrales a Pontificibus dabantur Clericis ſæcularibus in* perpetuas Commendas.
24 *Quibus motivis ad eas concedendas Pontifices interdum inducerentur?*
25 *Quæ mala ex hujuſmodi* Commendis *orta ſint?*
26 *Clemens V. omnes hujuſmodi* Commendas *improbavit*.
27 *Conſtitutionem Clementis V. non habuiſſe effectum ſuum conſtat ex libello Durandi Concilio Viennenſi oblato*.
28 *Uſus* Commendarum *incrementum accepit, durante ſchiſmate inter Pontifices decimo quarto ſæculo*.
29 *Sæculo quinto decimo Commendarum uſus ſub quibuſdam conditionibus, & intuitu quarumdam perſonarum probari videbatur*.
30 *Refertur quid in hac re a Leone X. in Concilio Lateranenſi decretum ſit*.
31 *Qualiter ex præſcripto Leonis X.* Commendatarii *proventus Monaſteriorum percipere valeant?*
32 *Poſt hoc Leonis X. Decretum, Commendarum uſus per Italiam paſſim invaluit*.
33 *In Gallia per Concordata inter Franciſcum I. & Leonem X.* Commendæ *Monaſteriorum videbantur ſublatæ*.
34 *Qua ratione poſt Concordatum, in Gallia uſus* Commendarum *manſerit?*
35 *Uſus Commendarum in Gallia etiam hodie perſeverat?*
36 *Ob auctoritatem Concilii Tridentini a Commendis liberæ manent Abbatiæ, quæ ſunt* Ordinum Capita.
37 *Commendæ hodiernæ dantur in utilitatem* Commendatarii, *antiquæ vero in utilitatem* Eccleſiæ.
38 *Priſtinæ* Commendæ *erant* ad tempus; *hodiernæ* perpetuæ.
39 *Priſtini Commendatarii non poterant de proventibus Eccleſiæ* Commendatæ *diſponere; ſecus hodierni*.
40 *Hodierni* Commendatarii *cenſetur veri* Titulares.
41 *Solus Papa Beneficium Regulare Clerico ſæculari in Commendam dare poteſt*.
42 *Commendæ hodiernæ cum aliis Beneficiis permutari poſſunt; & per mortem Commendatarii Beneficium vacat*.
43 *Commendatarius factus Religioſus non poteſt ſine novæ collatione Beneficium retinere*.
44 *Alibi Commendatarii etiam juriſdictionem in Monachos, quoad diſciplinam regularem, exercent*.
45 *In Gallia eam non habent* Commendatarii, *niſi ſint Cardinales*.
46 *Nonnulli Ordines ſpeciali privilegio obtinuerunt, quod Commendatarii juriſdictionem exercere nequeant; nec Officiales Clauſtrales deſtituere*.
47 *Quæ cautio in proviſione Commendarum adhibeatur, ut Monachis, & Monaſterio de neceſſariis provideatur?*
48 *Quæ cautio adhibita a Leone X. quæ non obſervatur?*
49 *Ut magis cautum eſſet Monaſteriis Commendatis, ordinata eſt ſeparatio menſæ Abbatialis a Conventuali*.
50 *Quem locum inter Abbates Titulares, & alios dignitatem habentes, habere debeant* Commendatarii?
51 *Commendatarii tenentur aliquatenus ad normam vitæ* Regularis *ſuam inſtituere*.
52 *Breve Sixti IV. ad Ducem Brabantiæ, quo eum a datione Commendarum dehortatur*.
53 *Abbates Belgii ſe* Commendis *oppoſuerunt; & Principes noſtri promittunt; quod* Commendas *non permittent*.
54 *Quæ media maxime efficacia ad* Commendas *excludendas?*

I. COMMENDÆ a verbo *commendare* originem ſuam ducunt. Commendare vero proprie ſignificat *deponere* ſive *cuſtodiæ* alicujus committere, ſive commendare. Unde Eccleſiam alicui commendare, eſt Eccleſiam alicui cuſtodiendam committere. Quapropter Eccleſiam habere in *commendam*, idem ſonat, quod habere Eccleſiam ſuæ *cuſtodiendæ* commiſſam ſive depoſitam.

II. Hoc ſenſu antiquiſſimus eſt, ac probatiſſimus in Eccleſia *Commendarum* uſus. Cum enim interdum contingeret, ut Eccleſiæ vacanti non ſtatim de Paſtore, aut Rectore provideri poſſet, ne interea ob defectum Rectoris Eccleſia detrimentum pateretur, cura illius alicui Epiſcopo, aut Clerico committebatur, qui ad tempus illi intenderet.

III. Hic non in *ſuam*, ſed in *Eccleſiæ* utilitatem Eccleſiam commendatam accipiebat, ſeu ut curam ejus ageret, atque quantum in ſe eſſet electionem novi Paſtoris promoveret; neque ut fructus, & emolumenta Eccleſiæ in ſuum uſum acciperet; at ea tamquam fidelis Adminiſtrator, ſeu *Commendatarius*, aut *Depoſitarius* Paſtori futuro ſervaret; unice intentus, ne, vacatione durante, Eccleſia detrimentum pateretur, ipſique populo ſpiritualia non deeſſent.

IV. Similium *Commendarum* plurima in Epiſtolis S. Gregorii exempla occurrunt; atque de hiſce intelligendum, quod ſub nomine Leonis IV. refertur apud Gratianum: „ Qui plures Eccleſias re„ tinet, unam quidem *titulatam*, alteram vero ſub *Commendatio„ ne* retinere debet ". *Can* 3. *cauſ.* 21. *q.* 1.

V. Quod circa Eccleſias Cathedrales, & Parochiales primitus contigit, id quoque nonnunquam circa Monaſteria evenit; ut nimirum cura eorum ad tempus alicui commendaretur; qui illis non in ſuam, ſed duntaxat Monaſteriorum utilitatem, ad tempus intenderet, atque commendata haberet.

VI. Verum ſicuti lapſu temporis Commendæ Eccleſiarum Cathedralium, & Parochialium ſenſim in *perpetuas* commutatæ ſunt; idque non tam in Eccleſiarum utilitatem, quam Commendatariorum emolumentum; atque Clericis pro pallio tegendi pluralitatem Beneficiorum ſubſervierunt, (uti infra *part.* 2. *tit. De pluralitate Beneficiorum* oſtenditur) ita circa Monaſteriorum commendas contigit; ut ſcilicet injuria temporis in *perpetuas* tranſiverint; atque Laicis, & Clericis occaſionem dederint, proventus Monaſteriorum *titulo Commendarum* ſibi appropriandi; atque *Abbatum* nomen uſurpandi.

VII. Circa ſæculum octavum, & nonum proventus non tantum Abbatiarum, ſed ipſas Abbatias a Regibus, & Imperatoribus datas fuiſſe Laicis, ut etiam nomen Abbatum ſibi arrogarent, ex Hiſtoriis, & Conciliis illorum temporum eſt manifeſtum.

Legi poſſunt Epiſtolæ Lupi Ferrarienſis, ſignanter *ep.* 24. & 42. in quibus deplorat Monaſteriorum proventus a Fundatoribus in Monachorum, & pauperum uſus ac eleemoſynas deſtinatos, a Laicis poſſideri ex largitione Regum. Teſtatur Amoinus, *lib.* 5. *De geſtis Francorum*, *cap.* 24. Carolum Calvum filio ſuo Carolomanno plurimas dediſſe Abbatias; quem propterea vocat Amoinus, *plurimorum Monaſteriorum Abbatem*; quin & de eodem teſtatur, quod, ut quoſdam ſibi conciliaret, iis Abbatiolas, ſicut erant, *integras* dederit; quibuſdam de Abbatia Marciana *quam diviſerat*, *beneficiola* dederit; refertque ibidem ab eodem Rege Carolo datam fuiſſe Abbatiam Sancti Mauritii Comiti Boſoni. Et *cap.* 36. de Ludovico Caroli filio, & hærede hæc refert. „ Ludovicus autem ac„ cepto nuntio in Andriaca villa de morte patris ſui Caroli, quos „ potuit conciliavit ſibi, dans eis *Abbatias*, & Comitatus, ac vil„ las, ſecundum *uniuſcujuſque poſtulationem*.

VIII. De Iſaaco Comite Cameracenſi ſcribit in ſuo Chronico Baldericus, *lib.* 1. *cap.* 70. „ Comes *Abbatiunculam* beati Humber„ ti poſſidebat, ipſamque regiam, ac locupletem Abbatiam ſan„ ctiſſimi Gaugerici, cum omnibus appendiciis ſibi *beneficiatam* de „ regio jure tenebat.

In diplomate Caroli Clavi, quo confirmat donationem prædiorum factam Monaſterio Sancti Bavonis in civitate Gandenſi, apud Miræum, in Codice piarum donationum, *cap.* 18. hæc habentur.

Digitized by Google

VIII. Sed nec ornamentis Pontificalibus contenti, ut etiam ad inſtar Pontificum *ſolemnem* populo *benedictionem* impendere, & Ordines conferre, aliaque Pontificalia ſive Epiſcopalia exercere poſſent, ſollicitarunt.

IX. Neque etiam privilegio utendi ornamentis Pontificalibus primitus annexa erat ipſa *ſolemnis* benedictio, uti ex S. Bernardo manifeſtum eſt. Ipſe enim adverſus infulatos Abbates declamens, ait: *Cur non & ſacros Ordines celebratis, & datis Benedictiones in populis?* Tanquam abſonum plane ſupponens, quod Abbates darent benedictiones in populis.

X. Inter Pontificalia, quæ Abbatibus competere ſolent, etiam hodie numeratur poteſtas conferendi Tonſuram Clericalem, & minores Ordines; quamvis ipſe uſus Pontificalium ornamentorum ſecum non trahat hanc poteſtatem, ut notant Doctores ad *cap. Abbates*, *tit. de Privilegiis in VI.* declaravit S. Congregatio apud Fagnanum ad *c. Quanto tit. De conſuet. n.* 30.

XI. Hanc poteſtatem Abbatibus jam pridem competiiſſe compertum eſt ex *Canone* 14. Synodi Nicænæ II. ſive ſeptimæ, in quo dicitur: „ Lectoris autem manuum impoſitionem licet in proprio „ Monaſterio etiam *ſoli unicuique Præfecto* facere; ſi ad ejus præ„ fecturam ab Epiſcopo *manuum impoſitio* fiat ipſi Præfecto, qui „ ſcilicet & ipſe eſt Presbyter.

XII. His verbis refertur hic Canon apud Balſamonem, & alios Græcos commentatores; e quo non obſcurum eſt, eo tempore omnibus Monaſteriorum Præfectis licuiſſe *Lectoratum* in ſuo Monaſterio conferre, modo manuum impoſitionem ab Epiſcopo accepiſſent; id eſt, modo Presbyteri ab Epiſcopo eſſent ordinati. Neque enim de alia manuum impoſitione hic agi, & contextus Canonis ſatis ſignificat, & Balſamon cæterique Græci Commentatores uno conſenſu ſupponunt.

XIII. Et revera tempore hujus Synodi, id eſt, ſæculo VIII. nondum *ſolemnis* illa, quæ poſtmodum una cum Pontificalium uſu invaluit, Abbatum benedictio nota, neque diſtinctio Abbates inter & P[illegible] Conve[illegible], alioſve ſimile Monaſteriorum Præfectos nota [illegible] ſupra [illegible].

XIV. G[illegible] hunc Canonem Diſt. 69. *Can.* 1. ita refert: „ Lectoris autem [illegible] impoſitione licentia eſt Abbati ſolummodo „ in proprio Monaſterio faciendi, ſi duntaxat eidem Abbati ma„ nus impoſitio facta noſcatur ab Epiſcopo, *ſecundum morem præ„ ficiendorum Abbatum*, dum conſtet illum eſſe Presbyterum.

Q[illegible] non obſcure ſpecialis Abbatum benedictio ab ipſa Presbyterali ordinatione diſtincta inſinuatur. At omnibus notum eſt, quam parum Gratiano in relatione Canonum fidendum; quamque frequenter ab ipſo originali Canonum textu recedat. Et quidem ad hunc Canonem monent Correctores Romani, hæc verba, *ſecundum morem præficiendorum Abbatum* non eſſe in Græco Canone.

XV. Innocentius III. ſecutus Gratianum, & neglecto textu originali ipſius Canonis, reſcribens Archiepiſcopo Rothomagenſi, ipſum Canonem iiſdem verbis, quibus apud Gratianum extabat, retulit, quod præſcriptum relatum in Decretales Gregorii IX. in *Cap. Cum contingat*, *tit. De ætate & qualit. præficiendorum*, partem Juris communis (*a*) conſtituit.

XVI. Hinc uno conſenſu concluſere Decretalium Interpretes, duo neceſſaria eſſe ut jure communi Abbas ſit fundatus in collatione Tonſuræ, & minorum Ordinum; Ordinem ſcilicet *Presbyteratus*, ac inſuper benedictionem *ſolemnem* Abbatialem.

Unde juxta modernam diſciplinam, ſi quis non ſit Abbas *ſolemniter benedictus*, Tonſuram conferre nequit, niſi ſpeciali & expreſſo privilegio Sedis Apoſtolicæ ſit munitus.

Quapropter cum quæreretur a Sacra Congregatione Cardinalium, an Generalis Ordinis Sylveſtrinorum facultatem haberet conferendi Tonſuram, & minores Ordines, reſponſum fuit, teſte Fagnano, de jure ipſi hanc facultatem non competere: „ Nam, ait Fa„ gnanus, ex Juris communis diſpoſitione ad hoc ut Abbas ſuos „ ſubditos Ordinibus minoribus initiare valeat, duo neceſſario re„ quiruntur, id eſt, ut ſit *ſolemniter benedictus*, & ſit Presbyter, „ ut ſtatutum eſt in *Can. Quoniam* 69. *Diſt.* & *Cap. Cum contin„ gat*, *tit. De ætate & qualit. Præficiend.* " Hæc ille ad *Cap. „ Quanto tit. de conſuetud. n.* 20. & 21.

XVII. Hic obiter nota, quod error Gratiani mutationi diſciplinæ occaſionem dederit, ut minirum facultas dandi Tonſuram, & Lectoratum cuilibet Monaſterii Præfecto, modo Presbyter eſſet, ex Decreto Synodi ſeptimæ competens, ad ſolos Abbates *ſolemniter* benedictos reſtricta ſit: quod & in nonnullis aliis diſciplinæ punctis contigiſſe, in Commentario ad Canones notatum fuit; ac notanter ad *Can.* 6. Chalcedonenſem.

XVIII. Hæc autem ſic ſtas juxta dictum Canonem Synodi VII. limitata erat ad Monaſterium cujuslibet Abbatis; ſive quod cuilibet Abbati in *proprio* Monaſterio tantummodo liceret ea facultate uti.

XIX. At Abbates continuo magis ad Pontificalem auctoritatem dignitatemque aſpirantes, hac limitata facultate non contenti, ejus extenſionem a Sede Apoſtolica ſenſim extorſerunt; atque in primis obtinuerunt, ut non tantum in proprio Monaſterio *ſuis* ſubditis Tonſuram conferre poſſent, ſed *omnibus*, in quos Eccleſiaſticam, & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem obtinent: obtentis inſuper ſæpenumero privilegiis, omnibus indifferenter eam impartiendi, ut videre eſt in *Cap. Abbates*, *tit. De Privilegiis in VI.*

XX. Cum autem hæc extenſio non parum Epiſcopale regimen, & Hierarchicum ordinem turbaret, Synodus Tridentina *Seſſ.* 23 *cap.* 10. *De Reform.* priſtinam diſciplinam renovans, ſtatuit: „ Abbati„ bus, ac aliis quibuſcumque quantumvis *exemptis*, non liceat in „ poſterum, intra fines alicujus Diœceſis conſiſtentibus, etiam ſi „ *nullius* Diœceſi, vel exempti eſſe dicantur, cuiquam, qui Regu„ laris ſubditus ſibi non ſit, Tonſuram, vel minores Ordines con„ ferre: nec ipſi Abbates, & alii exempti, aut Collegia vel Capi„ tula quæcumque, etiam Eccleſiarum Cathedralium, litteras di„ miſſorias aliquibus Clericis ſæcularibus, ut ab aliis ordinentur, „ concedant, ſed horum omnium ordinatio, ſervatis omnibus, quæ „ in hujus ſanctæ Synodi Decretis continentur, ad Epiſcopos, in„ tra quorum Diœceſis fines exiſtant, pertineat: non obſtantibus „ quibuſvis privilegiis, præſcriptionibus, aut conſuetudinibus etiam „ immemorabilibus.

XXI. Orta difficultate ſuper intellectu hujus Decreti inter Epiſcopum Cathanenſem, & Monachos Ordinis S. Benedicti Congregationis Caſſinenſis, Sacra Congregatio, auditis utrimque rationibus, inhærendo anterioribus ejuſdem Congregationis reſolutionibus, reſolvit die 23. Novembris 1641. „ Abbates Regulares *Benedicti„ nos* ejuſdem Congregationis Caſſinenſis, ſeu alterius Congregatio„ nis vel Ordinis, aut Inſtituti, habentes etiam *jura Epiſcopalia*, „ ſeu quaſi Epiſcopalia, uſumque mitræ, baculi, & benedicendi, „ ac facultatem primam Tonſuram, & minores Ordines conferen„ di, non poſſe dictam primam Tonſuram, nec alios Ordines mi„ nores, niſi *ſuis* ſubditis *Regularibus* conferre, non autem Regu„ laribus alterius Congregationis, Ordinis, vel Inſtituti, etiamſi „ habeant litteras dimiſſorias ſuorum Superiorum, & conſenſum „ Ordinariorum, intra quorum Diœceſum fines ipſi Regulares or„ dinandi exiſtant; & multo minus perſonis ſæcularibus, etiam „ habentibus litteras dimiſſorias a ſuis Ordinariis. Ac propterea „ inhibuit Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis Prælatis inferioribus, „ ut in futurum concedere non audeant ſupradictas litteras dimiſ„ ſorias hujuſmodi Abbatibus directas, nec ab iſtis recipi. Quod ſi „ ſecus fiat, tam concedentes, quam ordinantes a collatione Or„ dinum ſuſpenſi remaneant, præter alias pœnas arbitrio ejuſdem „ Congregationis reſervatas.

XXII. Hactenus Fagnanus ad *Cap. Aquæ*, *tit. De Conſecr. Eccleſiæ num.* 19. referens idipſum rurſus an. 1658. a Sacra Congregatione reſponſum. Atque ita per Synodum Tridentinam derogatum eſt, cit. *Cap. Abbates*, in quantum ibidem conceditur Abbatibus, tonſurare illos omnes etiam *non Regulares*, in quos juriſdictionem Eccleſiaſticam, & *quaſi Epiſcopalem* obtinent, uti etiam advertit Fagnanus ad *Cap. Cum inter vos*, *tit. De ſent. & re judicata n.* 6.

XXIII. Abbates Eccleſiaſticam, & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem habentes, ſunt illi, qui diſtinctum habent territorium, ſive quaſi ſeparatam Diœceſim nulli Epiſcopo ſubjectam, neque in *ullius* Epiſcopi Diœceſi conſiſtentem; in qua tanquam Ordinarii omnem Epiſcopalem juriſdictionem exercent; atque Ordinarii in illo territorio reputantur; dicunturque Abbates *nullius Diœceſis*, quorum non ſemel in Synodo Tridentina mentio occurrit; & de quibus late Fagnanus ad *Cap. Cum contingat*, *tit. De foro competenti*; ibidem *n.* 25. monens, quod quotieſcumque Abbates; vel alii inferiores Prælati habent territorium *ſeparatum*, illud dicitur eſſe *nullius Diœceſis*; ita ut nec in Diœceſi, nec de Diœceſi alterius cenſeri poſſit, ſed ſit *proprium* territorium, reſpectu cujus etiam ipſi *Diœceſani* vocantur.

XXIV. Deinde *num.* 39. notat, ſimplicem, & ordinariam exemptionem non eximere a Diœceſi: ideoque eſſe incompatibilem cum ſtatu *nullius Diœceſis*; cum conſtituti in hoc ſtatu non agnoſcant ullum Diœceſanum Epiſcopum, in cujus Diœceſi conſiſtant, & a cujus juriſdictione ſint exempti; ſed habeant ipſi *proprium* quaſi Diœceſim, ſive territorium extra omnem Epiſcopi Diœceſim conſtitutum; in quo ipſi ordinariam juriſdictionem exerceant, & quaſi Ordinarii reputantur; adeo ut etiam de cauſis matrimonialibus, & criminalibus cognoſcere valeant, non obſtante Decreto Concilii Tridentini *Seſſ.* 24. *cap.* 20. *De Reform.* uti late probat Fagnanus ad *Cap. Accedentibus*, *tit. De Exceſſibus Prælat.*

XXV. Cum vero Abbates paſſim uſum Pontificalium ornamentorum, atque una ipſa munia Epiſcopalia obeundi auctoritatem, obtentu privilegiorum ſibi arrogarent; ac etiam cum vilipendio, & imminutione dignitatis, & auctoritatis Epiſcopalis uterentur, Alexander IV. in *Cap.* 3. *De Privilegiis in VI.* declaravit, quod „ Ab„ bates, quos Sedes Apoſtolica in exhibitione *benedictionis* ſuper po„ pulum ſpeciali privilegio inſignivit, in Eccleſiis, quæ ad eos per„ tinent, *pleno jure*, quando in eis divina officia celebrant, poſ„ ſint poſt Miſſarum ſolemnia, & veſpertinas, ac matutinas Lau„ des benedictionem *ſolemnem* ſuper populum elargiri. Alibi autem „ *publice*, aut per vias, civitates, caſtra, & villas, populis, & „ plebibus *benedictionem* facere vel impartiri non valeant: niſi hoc „ eis *expreſſo* Apoſtolico privilegio ſit conceſſum.

Hinc colligunt Canoniſtæ, Abbates, quibus *ſimpliciter* privilegium impartiendi *ſolemnem* benedictionem datum eſt, quantumcumque etiam generaliter loquatur privilegium, illam non poſſe extra Eccleſias *pleno jure* ſibi ſubjectas impartiri, niſi id in privilegio ſpecialiter ſit expreſſum.

XXVI. Idem a paritate ſeu identitate rationis ſtatuendum cenſent de quocumque uſu Pontificalium: eo quod uſus Pontificalium non ſecus ac ipſa benedictio ſolemnis, juriſdictionem ſeu auctoritatem quamdam in utente demonſtret. Unde ſicut Epiſcopis non licet Pontificalibus extra propriam Diœceſim uti; quemadmodum ſupra *tit.* 16. *cap.* 2. oſtenſum fuit, ita nec Abbatibus extra Eccleſias *pleno* ſibi jure ſubjectas, id eſt, in ſpiritualibus, & temporalibus; uti exponit Gloſſa ad citatum *Capitulum* 3. ibidem quoque notans, hoc privilegium Abbatum „ non extendi extra Monaſte„ rium ipſius Abbatis; & loca ſibi *pleno* jure ſubjecta, nam, ait, „ iſtud privilegium tendit in diminutionem auctoritatis Epiſcopa„ lis: ideo debet ſtricte interpretari, ut minus lædat.

XXVII. Adhæc, jure communi privilegium *ſolemniter benedicendi* locum non habet *præſente Epiſcopo*; uti jam pridem notavit Joannes Andreas in additione ad Gloſſam in *Cap.* 3. *De Privilegiis in VI.* Rationem aſſignat Tamburinus de jure Abbatum *tom.* 1. *Diſp.* 21. *quæſt.* 9. quia minor non debet majorem benedicere; ſubditque: Juri etiam communi conſona ſunt quamplurima privilegia per Sedem Apoſtolicam Abbatibus conceſſa, ut poſſint in Eccleſiis *pleno ju-*

(*a*) In Italia, non autem in Galliis, ubi Gratiani Decretum auctoritatem legis non habet.

no jure ſibi ſubjectis populum benedicere, & in eſt addita clauſula: *Dummodo in benedictionibus hujuſmodi aliquis Antiſtes, vel Sedis Apoſtolicæ Legatus præſens non fuerit.* Vide quoque Choppinum *lib. 1. Monaſt. tit. 2. num.* 18. ibi referentem privilegium ſimile Pauli III. in favorem Valiſſcholarium, cum eadem clauſula, addita tamen hac disjunctiva: *Vel ſi præſens fuerit, ejus ad id expreſſus accedat aſſenſus.*

XXVIII. Ulterius cum Epiſcopi offenderentur, quod in Synodis Abbates mitrati ab Epiſcopis in habitu non diſtinguerentur, Clemens IV. de conſilio ſuorum Fratrum ſtatuit *Cap. 6. De Privileg. in VI.* ut „ Abbates & alii, quibus *mitræ* uſus eſt ab eadem Sede „ (Apoſtolica) conceſſus, exempti quidem in Provincialibus Con„ ciliis, & Epiſcopalibus Synodis (quibus nonnulli eorum intereſſe „ tenentur) mitris tantummodo *aurifriſiatis* (non tamen aureas „ vel argenteas laminas, aut gemmas habentibus) uti poſſint: Non „ exempti vero *ſimplicibus* & *albis*, ac *planis* utantur, in aliis ve„ ro locis exemptis & non exemptis mitris liceat illis uti, prout „ conceſſa eis ab eadem Sede indulta permittunt.

XXIX. Ex hac Decretali, aliiſque ſtatuunt Canoniſtæ, Abbatibus nulla ornamenta Pontificalia jure ſuæ dignitatis competere, ſed tantum ex ſpeciali privilegio; atque ipſum privilegii tenorem eſſe inſpiciendum, ut de uſu ejus judicari queat: nihilque Abbatibus in hoc uſu licere, niſi quod in ipſo privilegii tenore expreſſe eſt comprehenſum. *Inſpiciendus eſt*, ait Gloſſa, *tenor privilegii & ſervandus.*

XXX. Ex haſtenus dictis intelligi poteſt, Pontificalium uſum ab Abbatibus, in quorum Monaſteriis haſtenus non eſt receptus, non eſſe ambiendum; & ubi receptus eſt, magna cum ſimplicitate, & cautione eſſe aſſumendum.

CAPUT VII.

De Abbatibus Laicis & Commendatariis; & horum origine, & Juribus.

1 *Eccleſiam* commendare, *eſt idem quod* cuſtodiendam *dare.*
2 *Commendarum olim uſus probatus quoad Eccleſias Paſtore deſtitutas.*
3 *Commendæ illæ non erant in commodum Commendatarii, ſed Eccleſiæ* Commendatæ.
4 *Exempla hujuſmodi* commendarum, *quoad Eccleſias Cathedrales, & Parochiales apud veteres nota.*
5 *Idem primitus contigit circa Monaſteria.*
6 *Hæ Commendæ ſenſim in* perpetuas, *& in commodum Commendatarii commutatæ ſunt.*
7 *Monaſteria cœperunt etiam Laicis tradi; & Laici* Abbates *conſtitui.*
8 *Etiam Belgii noſtri Abbatiæ Laicis ſic datæ fuerunt.*
9 *Nobiles hæc Monaſteria obtinentes, ſe* Abbates *dicebant; atque hinc* Abbi-comites.
10 *Hi Abbates conſtituebant* Decanos, *qui curam ſpritualem Monaſteriorum haberent.*
11 *Epiſcopi Imperatoribus exponunt quanto cum animarum ſuarum periculo Monaſteria* Laicis *concedant.*
12 *Poſtulant Viros Religioſos Monaſteriis præfici; & ne ob paucorum nequitiam loca ſacra Laicis committantur.*
13 *Diſcrimen ſalutis eorum, qui res Eccleſiæ inutiliter diſſipant.*
14 *Quomodo ob neceſſitatem temporis permittantur Canonicorum, & Sanctimonialium Monaſteria* Laicis *committi?*
15 *Conſectaria ex hactenus dictis.*
16 *Qua ratione ſe Reges tuerentur contra Epiſcopos?*
17 *Adhuc ſæculo decimo erant Abbates ſæculares, & qualis eſſet Monaſteriorum ſub illis Abbatibus ſtatus?*
18 *Abbatiæ a Patre in filium quaſi hæreditario jure tranſibant.*
19 *Abuſus hic duravit uſque ad regnum Hugonis* Capeti.
20 *Epiſcopi cœperunt, præſertim ſæculo undecimo, & duodecimo, Monaſteria in* Commendam *retinere ſubventionis gratia.*
21 *Prætextu reformationis cœperunt Epiſcopi, & Cardinales Monaſteria habere in* Commendam.
22 *Apparuit reformandi ſtudium merum fuiſſe* prætextum *inſumendi proventus Monaſteriorum in proprios uſus.*
23 *Monaſteria & Eccleſiæ Cathedrales a Pontificibus dabantur Clericis ſæcularibus in* perpetuas Commendas.
24 *Quibus motivis ad eas concedendas Pontifices interdum inducerentur?*
25 *Quæ mala ex hujuſmodi* Commendis *orta ſint?*
26 *Clemens V. omnes hujuſmodi* Commendas *improbavit.*
27 *Conſtitutionem Clementis V. non habuiſſe effectum ſuum conſtat ex libello Durandi Concilio Vienenſi oblato.*
28 *Uſus* Commendatum *incrementum accepit, durante ſchiſmate inter Pontifices decimo quarto ſæculo.*
29 *Sæculo quinto decimo Commendarum uſus ſub quibuſdam conditionibus, & intuitu quarumdam perſonarum probari videbatur.*
30 *Refertur quid in hac re a Leone X. in Concilio Lateranenſi decretum ſit.*
31 *Qualiter ex præſcripto Leonis X.* Commendatarii *proventus Monaſteriorum percipere valeant?*
32 *Poſt hoc Leonis X. Decretum, Commendarum uſus per Italiam paſſim invaluit.*
33 *In Gallia per Concordata inter Franciſcum I. & Leonem X.* Commendæ *Monaſteriorum videbantur ſublatæ.*
34 *Qua ratione poſt Concordatum, in Gallia uſus* Commendarum *manſerit?*
35 *Uſus Commendarum in Gallia etiam hodie perſeverat?*
36 *Ob auctoritatem Concilii Tridentini a Commendis liberæ manent Abbatiæ, quæ ſunt* Ordinum Capita.
37 *Commendæ hodiernæ dantur in utilitatem* Commendatarii, *antiquæ vero in utilitatem* Eccleſiæ.
38 *Priſtinæ* Commendæ *erant* ad tempus; *hodiernæ* perpetuæ.
39 *Priſtini Commendatarii non poterant de proventibus Eccleſiæ* Commendatæ *diſponere; ſecus hodierni.*
40 *Hodierni* Commendatarii *cenſetur veri* Titulares.
41 *Solus Papa Beneficium Regulare Clerico ſæculari in Commendam dare poteſt.*
42 *Commendæ hodiernæ cum aliis Beneficiis permutari poſſunt; & per mortem Commendatarii Beneficium vacat.*
43 *Commendatarius factus Religioſus non poteſt ſine novæ collatione Beneficium retinere.*
44 *Aliqui Commendatarii etiam jurisdictionem in Monachos, quoad diſciplinam regularem, exercent.*
45 *In Gallia eam non habent* Commendatarii, *niſi ſint Cardinales.*
46 *Nonnulli Ordines ſpeciali privilegio obtinuerunt, quod Commendatarii jurisdictionem exercere nequeant; nec Officiales Clauſtrales deſtituere.*
47 *Quæ cautio in proviſione Commendarum adhibeatur, ut Monachis, & Monaſterio de neceſſariis provideatur?*
48 *Quæ cautio adhibita a Leone X. quæ non obſervatur?*
49 *Ut magis cautum eſſet Monaſteriis Commendatiis, ordinata eſt ſeparatio menſæ Abbatialis a Conventuali.*
50 *Quem locum inter Abbates Titulares, & alios dignitatem habentes, habere debeant* Commendatarii?
51 *Commendatarii tenentur aliquatenus ad normam vitæ* Regularis *ſuam inſtituere.*
52 *Breve Sixti IV. ad Ducem Brabantiæ, quo eum a datione Commendarum dehortatur.*
53 *Abbates Belgii ſe* Commendis *oppoſuerunt; & Principes noſtri promittunt; quod* Commendas *non permittent.*
54 *Quæ media maxime efficacia ad* Commendas *excludendas?*

I. COMMENDÆ a verbo *commendare* originem ſuam ducunt. Commendare vero proprie ſignificat *deponere* ſive *cuſtodiæ* alicujus committere, ſive commendare. Unde Eccleſiam alicui commendare, eſt Eccleſiam alicui cuſtodiendam committere. Quapropter Eccleſiam habere in *commendam*, idem ſonat, quod habere Eccleſiam ſuæ *cuſtodiendæ* commiſſam ſive depoſitam.

II. Hoc ſenſu antiquiſſimus eſt, ac probatiſſimus in Eccleſia *Commendarum* uſus. Cum enim interdum contingeret, ut Eccleſiæ vacanti non ſtatim de Paſtore, aut Rectore provideri poſſet, ne interea ob defectum Rectoris Eccleſia detrimentum pateretur, cura illius alicui Epiſcopo, aut Clerico committebatur, qui ad tempus illi intenderet.

III. Hic non in *ſuam*, ſed in *Eccleſiæ* utilitatem Eccleſiam commendatam accipiebat, ſeu ut curam ejus ageret, atque quantum in ſe eſſet electionem novi Paſtoris promoveret; neque ut fructus, & emolumenta Eccleſiæ in ſuum uſum acciperet; at ea tamquam fidelis Adminiſtrator, ſeu *Commendatarius*, aut *Depoſitarius* Paſtori futuro ſervaret; unice intentus, ne, vacatione durante, Eccleſia detrimentum pateretur, ipſique populo ſpiritualia non deeſſent.

IV. Similium *Commendarum* plurima in Epiſtolis S. Gregorii exempla occurrunt; atque de hiſce intelligendum, quod ſub nomine Leonis IV. refertur apud Gratianum: „ Qui plures Eccleſias re„ tinet, unam quidem *titulatam*, alteram vero ſub *Commendatio„ ne* retinere debet". *Can 3. cauſ. 21. q. 1.*

V. Quod circa Eccleſias Cathedrales, & Parochiales primitus contigit, id quoque nonnunquam circa Monaſteria evenit; ut nimirum cura eorum ad tempus alicui commendaretur; qui illis non in ſuam, ſed duntaxat Monaſteriorum utilitatem, ad tempus intenderet, atque commendata haberet.

VI. Verum ſicuti lapſu temporis Commendæ Eccleſiarum Cathedralium, & Parochialium ſenſim in *perpetuas* commutatæ ſunt; idque non tam in Eccleſiarum utilitatem, quam Commendatariorum emolumentum; atque Clericis pro pallio tegendi pluralitatem Beneficiorum ſubſervierunt, (uti infra *part. 2. tit. De pluralitate Beneficiorum* oſtendetur) ita circa Monaſteriorum commendas contigit; ut ſcilicet injuria temporis in *perpetuas* tranſiverint; atque Laicis, & Clericis occaſionem dederint, proventus Monaſteriorum *titulo Commendarum* ſibi appropriandi; atque *Abbatum* nomen uſurpandi.

VII. Circa ſæculum octavum, & nonum proventus non tantum Abbatiarum, ſed ipſas Abbatias a Regibus, & Imperatoribus datas fuiſſe Laicis, ut etiam nomen Abbatum ſibi arrogarent, ex Hiſtoriis, & Conciliis illorum temporum eſt manifeſtum.

Legi poſſunt Epiſtolæ Lupi Ferrarienſis, ſignantes 11. 24. & 45. in quibus deplorat Monaſteriorum proventus a Fundatoribus in Monachorum, & pauperum uſus ac eleemoſynas deſtinatos, a Laicis poſſideri ex largitione Regum. Teſtatur Amoinus, *lib. 5. De geſtis Francorum, cap. 24.* Carolum Calvum filio ſuo Carolomanno plurimas dediſſe Abbatias; quem propterea vocat Amoinus, *plurimorum Monaſteriorum Abbatem*; quin & de eodem teſtatur, quod, ut quoſdam ſibi conciliaret, iis Abbatiolas, ſicut erant, *integras* dederit; quibuſdam de Abbatia Marciana *quam diviſerat, beneficiola* dederit; refertque ibidem ab eodem Rege Carolo datam fuiſſe Abbatiam Sancti Mauritii Comiti Boſoni. Et *cap. 36.* de Ludovico Caroli filio, & hærede hæc refert. „ Ludovicus autem ac„ cepto nuntio in Andriaca villa de morte patris ſui Caroli, quos „ potuit conciliavit ſibi, dans eis *Abbatias*, & Comitatus, ac vil„ las, ſecundum *uniuſcujuſque poſtulationem*.

VIII. De Iſaaco Comite Cameracenſi ſcribit in ſuo Chronico Baldericus, *lib. 1. cap. 70.* „ Comes *Abbatiunculam* beati Humber„ ti poſſidebat, ipſamque regiam, ac locupletem Abbatiam ſan„ ctiſſimi Gaugerici, cum omnibus appendiciis ſibi *beneficiatam* de „ regio jure tenebat.

In diplomate Caroli Clavi, quo confirmat donationem prædiorum factam Monaſterio Sancti Bavonis in civitate Gandenſi, apud Miræum, in Codice piarum donationum, *cap. 18.* hæc habentur.

Digitized by Google

„ Cariſſimus fidelis noſter Adelmus Comes , qui & *largitu* noſtro „ *Rector Monaſterii* Sancti Petri , & Sancti Bavonis , quod vocatur „ *Gand.* ſuper fluvium *Schald.* ſiti &c.

IX. Hi autem Comites ex beneficentia Regum Abbatias obtinentes , etiam ſe Monaſteriorum *Abbates* nuncupabant ; atque hinc in antiquis monumentis paſſim dicuntur *Abbacomites* , vel *Abbicomites* ; uti videre eſt apud D. Du-Cange in Gloſſario , verbo , *Abbicomites* .

X. Hi vero *Abbates* nihil niſi temporalia Abbatiarum deſiderantes , & ambientes , ſtatuebant *Decanos* (quos hodie *Priores* dicimus) *qui curam Monachorum haberent* , ut eſt apud Continuatorem Amoini , *cap.* 42.

XI. Quanta ex hac Laicorum Abbatum uſurpatione Monaſteriis , tum in temporalibus , tum ſpiritualibus ruina inferretur , abunde teſtantur , & probant ſæculorum illorum hiſtoriæ , nec non ſummorum Pontificum , atque Epiſcoporum adverſus illas uſurpationes querelæ .

Illuſtre illius ruinæ teſtimonium reddunt Epiſcopi anno 844 in Synodo apud Theodonis villam congregati , cui Drogo Metenſis Epiſcopus præſedit . Hi Apoſtolico zelo ſuccenſi , Lothario , Ludovico , & Carolo Calvo Imperatoribus intrepide exponunt , ſe dolere , „ Sacrum Monaſticum Ordinem a Deo inſpiratum , & ab „ ipſis Apoſtolis fundatum , ſeu a nominatiſſimis , ac ſanctiſſimis „ Patribus excultum ; atque a veſtris , ajunt , piæ memoriæ præ„ deceſſoribus propagatum , & quædam etiam loca ſpecialius vene„ rabilia , contra omnem auctoritatem , ac rationem , ac Patrum „ veſtrorum ſeu Regum præcedentium conſuetudinem , *Laicorum* „ curæ , & poteſtati , in maximo veſtro periculo , & illorum per„ ditione , & Dei , ac Sanctorum non modica ad iraſcendum pro„ vocatione vos commiſiſſe dolemus .

XII. Deinde obſecrant , ut tam magnam offenſam , & juſtam reprehenſionem , atque periculoſam ſine exemplo præcedentium præſumptionem ab animabus ſuis , & felicitate ſui regni pellant ; poſtulantes „ ut viris ex Clericali , & *Eccleſiaſtico* , vel „ *Monaſtico* Ordine Religioſis , ſeu & in ſuo ſexu fœminis Deo di„ catis atque edoctis , & in Schola Chriſti devotis , loca venerabi„ lia , atque Ordinem ſacrum ad cuſtodiendum & providendum „ committant , qui & *quæ Dei ſunt Deo , & quæ ſunt Cæſaris Cæ„ ſari reddant* . Matth. cap 22. Marci cap. 12. Luc. cap. 20. Qui , „ inquiunt , ſi minus perfecte , & in divina religione , & in Rei„ publicæ utilitate profecerint , aut corripiantur , aut meliores & „ utiliores in locis eorum ſubſtituantur , & non propter *pravorum* „ *nequitiam* Ordo Religionis , loca ſacratiſſima eis , quibus licitum „ non eſt , committantur .

XIII. Tum vivaciter Principibus ob oculos ponunt diſcrimen ſalutis , quod ipſis ex illa horribili rerum Eccleſiaſticarum diſſipatione , ac profanatione imminet ; aſſeruntque , quod *peccata populi comedant* , „ qui contra auctoritatem divinam res Eccleſiaſticas in„ ... pervadunt , & nec interceſſionis ope , nec prædicationis „ co... , vel quocumque divino auxilio , pro peccatis eorum , „ q... eas dederant , laborant , nec pio operi , ad quos fides fideli„ um eas tradiderat , inſervire permittunt .

XIV. Conſiderantes vero eas eſſe temporum , ac rerum conditiones , ut hec Principum auctoritate omnia ad rectum , ac integrum Ordinem reduci poſſent , dicunt , quædam diſſimulanda , quædam etiam gemenda , & uſque ad tempus perferenda . „ Et ideo , ajunt , „ *cap.* 5. de Canonicorum Monaſteriis , & Sanctimonialium , quæ „ ſub eadem forma vivere dicuntur , conſideravimus , ſicut Apo„ ſtolus Paulus dicit , *ſecundum indulgentiam* 1. *Cor. cap.* 7. *v.* 6. „ non ſecundum imperium , ut ſi propter imminentem Reipublicæ „ neceſſitatem Laicis interim committuntur ; Epiſcopi providentia , „ in cujus Parochia conſiſtunt , adjuncto ſibi aliquo Abbate viro „ religioſo , ſtudeatur qualiter reſtauratio locorum , & ſtudium , „ ac cuſtodia officii , & Religionis , atque ſubſidium temporalis ne„ ceſſitatis in eiſdem locis degentibus , juxta qualitatem , & quan„ titatem moderationis , adhibeatur , & miniſtretur . Et qui eadem „ loca tenuerint , eis inde , ſicut & de aliis Chriſtianæ Religionis „ negotiis , pro Chriſti , & veſtra reverentia obediatur .

XV. Ex his intelligimus , ſæculo nono non ſolum virorum , ſed & mulierum Monaſteria a Laicis fuiſſe occupata .

Secundo , quod Epiſcopi non probaverint , Laicis bona Monaſteriorum dari , eo prætextu ſeu motivo , quod Præfecti ſeu Prælati rebus Monaſterii abutantur ; aut minus religioſe conſerventur . Nec enim ob *paucorum pravitatem , debent eis Ordo Religionis , aut loca ſacratiſſima , quibus licitum non eſt , committi* .

Tertio , habemus quod ex illo abuſu , ædificia Monaſteriorum jacerent deſtructa ; ſtudium , ac cuſtodia officii divini & Religionis periiſſet , & temporalia ſubſidia Monachorum defeciſſent .

XVI. Sub idem tempus frequentes fuere coactæ Epiſcoporum Synodi , quæ omnes in hanc Laicorum ſacrilegam uſurpationem acerrime inſurrexerunt ; nec tamen remedium integrum adferre potuerunt ; cum Principes dicerent , res Eccleſiaſticas ſublatas ex integro ſe reſtituere non poſſe , *ne ſuæ Reipublicæ militiam defraudare viderentur* , ut in Epiſtola Nicolai I. ad Odonem Epiſcopum Belluacenſem , in qua hæc præterea habentur : „ Non eſt leve ante „ oculos ſummi Judicis diſcrimen religioſis locis , & Monaſteriis „ Deo dicatis ſæcularem præficere poteſtatem , & ei contradere „ Paſtoralis curæ ſollicitudinem , qui quid ſit Paſtor ignorat , nec „ quærit lucrum animarum , ſed pecuniæ cenſum ; nec ut in di„ vinis cultibus ſervitium impendatur , ſed ut ſuis uſibus ad domi„ nationis votum deſerviatur .

XVII. Neque ſæculo decimo Abbates hoſce ſæculares deſiiſſe palam facit Concilium Troslejanum (*a*) habitum ab Archiepiſcopo Remenſi , ejuſque Suffraganeis , inter quos erat quoque Epiſcopus Cameracenſis , qui & eidem Concilio ſubſcripſit .

Itaque , *cap.* 3. vivis coloribus miſerum , ac plane deflendum Monaſteriorum ſtatum deſcribens hæc Synodus , eum potiſſimum Abbatibus ſæcularibus attribuit . „ Reſpectum ſiquidem timoris Dei „ habentibus , ait , auditu lugubre , dictu nefas , actu dignoſcitur „ horribile , quando contra omnem paratum (*b*) , & totius Chri„ ſtianæ Religionis auctoritatem , & conſuetudinem , in Monaſteriis „ regularibus Laici in medio Sacerdotum , & cæterorum Religioſo„ rum , ut Domini ac Magiſtri reſidentes , velut Abbates de illo„ rum vita , & converſatione , ac Regula ſibi penitus ignota , per„ verſo ordine dijudicant . Quæ pro certo abominatio illa eſt , „ quam Dominus in Evangelio præſignat , dicens : *Cum videritis* „ *abominationem deſolationis ſtantem in loco ubi non debet , qui le„ git , intelligat* ” . Matth. 24. Marc. 13.

Deinde adjungunt : „ Cenſemus igitur , ut ſtatus Monaſteriorum „ inviolatus , juxta antiquam Regulæ traditionem , & Canonum „ conſtituta , ſervetur , & ut *Abbates* ſint *Religioſæ* perſonæ , & „ regularem noverint diſciplinam .

XVIII. At nec Conciliorum ſtatuta , nec Epiſcoporum exhortationes , & comminationes , Monaſteria e manibus Comitum & Laicorum liberare potuerunt . Nam Robertus Comes Pariſienſis ſæculo decimo *cupiditate* magis ductus (ait Amoinus , *lib.* 5. *cap.* 41. „ quam de cura animarum ſollicitus *Abbatiam* Sancti Germani ac„ cepit , ſeque *Abbatem* vocitari fecit ” . Roberto mortuo , Hugo ejus filius *Abbatis* nomen ſumpſit , ait Amoinus ibidem , *c.* 42. enumerans quoque Decanos , qui ſub Hugone Abbate curam Monachorum geſſerunt .

Tranſivit dicta Abbatia quaſi jure hæreditario , & ſucceſſionis uſque ad Hugonem Capetum , qui uti refertur , ſpeciali Spiritus Sancti inſtinctu eidem Abbatiæ renuntiavit in favorem Gualonis , qui eamdem ſanctiſſime rexiſſe fertur .

XIX. Quin de hoc Hugone Capeto legitur : „ Pietate Regnum „ ſtabilivit , Eccleſiis , Monaſteriiſque jus electionis , & reditus a „ Carlovingicæ familiæ poſtremis Regibus uſurpatos , publicarum ne„ ceſſitatum ſpecie , reſtituit , & quantum in novi Principatus exor„ diis fieri poterat , a Proceribus reſtitui curavit . Quam ob rem „ *Eccleſiæ Sanctæ Amator* appellatus fuit ” : ut docet fragmentum Hiſtoriæ Aquitanicæ apud Ducheſnium , *tom.* 4. *pag* 80.

Quidquid ſit poſt hujus Hugonis imperium non legitur , a Laicis Monaſteria ulterius occupata fuiſſe , neque Laicis a Principibus Abbatias fuiſſe conceſſas ; atque ita ab eo tempore abuſus ceſſaſſe videtur.

XX. Verum Epiſcopi ſubinde vel propria auctoritate , vel auctoritate , vel auctoritate Romani Pontificis ſibi Abbatias titulo *commendæ* vel adminiſtrationis adhuc retinebant : quod circa ſæculum XII. & XIII. frequentius contigit . Cum enim ſub id tempus Terra ſancta ab infidelibus occuparetur , multi Epiſcopi ſuis Eccleſiis deturbati fuere , qui conſequenter tunc erant quaſi Epiſcopi *titulares in partibus* ; quibus propterea in ſuſtentationem Pontifices alios Epiſcopatus vel Monaſteria in *commendam* perpetuam concedebant .

XXI. Poſt hæc , cum diſciplina Monaſtica in multis tum Monachorum , tum Canonicorum Monaſteriis multum eſſet collapſa ; vita communis pene ubique deſiiſſet ; bona Monaſteriorum dilapidarentur ; Abbates Regulares viverent , non ut Monachi , aut Canonici paupertatem profeſſi , ſed ut Comites , aut Barones ; ſuoſque conſanguineos , & familiares ex bonis Monaſterii ditare ſtuderent ; jamque bona Monaſterii , & bona Abbatiæ eſſent in pluribus Monaſteriis diviſa , hiſque uterentur Abbates tamquam pleni domini : hinc occaſionem arripuere Cardinales , aliique Prælati auctoritate apud Pontifices , & Reges pollentes , poſtulandi ea Monaſteria ſibi in *commendam* dari , prætextu ea reformandi & reſtaurandi ; atque ita Monaſteria e Laicorum manibus erepta , in Cardinalium , Prælatorum , ac Clericorum manus devenerunt prætextu commendæ ſeu adminiſtrationis , ſpecioſiori , ut apparebat , titulo , ſed haud feliciori fortuna .

XXII. Mox quippe apparuit reformandi atque reſtaurandi ſtudium , non fuiſſe niſi merum *prætextum* deglutiendi Monaſteriorum proventus . Monaſteria enim ſic *commendata* non reſtaurabantur , aut reformabantur . Hoc enim unicum agebant Abbates illi Commendatarii , ut ampliores proventus haberent ; quo fiebat , ut parum , aut nihil Monachis intertinendis , divino officio celebrando , hoſpitalitati exercendæ , pauperibus ſublevandis , fabricæ Monaſterii ſuſtinendæ , aut reparandæ relinquerent .

XXIII. Quam frequens eſſet ſub initium ſæculi XIV. *commendarum* uſus , declarat Clemens V. in Conſtitutione edita anno Pontificatus ſui II. id eſt anno 1305.

In hac Conſtitutione in primis fatetur Pontifex , ſe in primordio ſui Pontificatus , nonnullis Clericis , & perſonis Eccleſiaſticis , religioſis & ſæcularibus , diverſorum Ordinum Monaſteria deſtituta ſuis Paſtoribus , ſub *commendæ* , vel cuſtodiæ ſeu curæ , vel guardiæ , aut adminiſtrationis titulo nomineve duxiſſe perpetuo , ad vitam ſeu ad certi temporis ſpatium committenda .

XXIV. Deinde ſubjungit , quæ ipſum ad concedendas has *commendas* impulerint : „ Ex antiqua notitia Regum , Prælatorum , „ Magnatum , & aliarum nobilium perſonarum Eccleſiaſticarum , „ & ſæcularium , memores ; ac ipſorum aliquibus , tum quia in ter„ ris morantes eorum gradum hujuſmodi promotionis habuimus , „ tum quia ſolitæ ad eos amicitiæ affectibus ducebamur : aliquibus „ vero ex aſſueta Romanorum Pontificum liberalitate , quam in „ ſuis exercere ſoliti ſunt novitatibus , volentes honoris & libera„ litatis affluentia complacere : ad eorum *importunas* tamen & *mul„ tiplicatas* precum inſtantias ” &c.

Refertur hæc Conſtitutio in *Extrav.* 2. *De Præbendis in Communibus* . Ex qua hoc primum diſcimus , Pontifices agnoſcere , ſe homines eſſe , & in ſuis actionibus interdum etiam humanis affectibus ſubjacere ; neque velle , ſuas particulares actiones eſſe normam aliis agendi . XXV. De-

(*a*) Troslejam , ut obſervat Jacobus Sirmondus , Vici nomen eſt paucis millibus diſtans ab Auguſta Sueſſorum , ubi alia ſæculo decimo habita ſunt Concilia , quæ Flodoardus in Chronico commemorat .

(*b*) *Omnem paratum , id eſt , omne Jus , vel omne id quod decet .*

XXV. Deinde in eadem Conſtitutione narrat, quod mala ex hujuſmodi *commendis* provenientia haud ſatis perſpexerit, quouſque ipſum *infirmitate ſatis periculoſa* viſitavit Omnipotens; tum enim a negotiorum utcumque diſcuſſione ſemoti, ait: „ ad hoc ſub dili- „ genti examine direximus aciem noſtræ mentis, demumque pro- „ ſpeximus evidenter, quod Eccleſiarum & Monaſteriorum eorum- „ dem cura negligitur, bona & jura diſſipantur ipſorum, ac ſub- „ jectis eis perſonis, & populis ſpiritualiter plurimum, & tempo- „ raliter derogatur, eiſque redundant ad noxam, quæ dicebantur „ cedere ad profectum.

XXVI. Poſt hæc, malis hiſce remedium adferre cupiens, „ Om- „ nes & ſingulas promiſſiones hujuſmodi per nos, ut præmittitur, „ factas, ait, quibuſcumque cujuſcumque Ordinis, dignitatis, aut „ ſtatus: ſed etiam S. E. R. Cardinalibus quocumque modo, vel „ tempore factæ noſcantur, auctoritate Apoſtolica ex nunc ex cer- „ ta ſcientia revocamus, caſſamus, & annullamus, & decernimus „ de cætero non habere aliquam roboris firmitatem.

XXVII. Hanc ordinationem non habuiſſe optatam executionem, ſat manifeſtum eſt ex libello reformationis a Durando vulgo *Speculatore* Epiſcopo Mimatenſi, Concilio Viennenſi quatuor annis poſt dictam ordinationem exhibito, in quo *part.* 2. *tit.* 21. deplorat, quod Cardinales „ Eccleſias etiam Cathedrales, & ultramari- „ nas ſub diverſis coloribus faciant commendari. Ex hac peſte e- „ tiam noviter, inquit, introductum eſt contra jura, quod *Prio-* „ *ratus Conventuales*, & alia Beneficia Eccleſiaſtica conſueta regi „ per Monachos, & alios Regulares, Domini Cardinales, ac ſi Be- „ neficia ſecularia nequaquam ſufficiant, ſibi & ſuis faciunt aſſi- „ gnari, quamquam non efficiantur Monachi, &c. Ex quibus in „ dictis Prioratibus, & Beneficiis Regularium periit in totum Re- „ gularis obſervantiæ diſciplina; cum non ſit inter eos, qui cor- „ rigat, non ſit qui doceat, &c. Fundatur hoſpitalitas in dictis „ Prioratibus, & Beneficiis conſueta, & jura ac bona Prioratuum „ hujuſmodi diſſipantur.

XXVIII. Hunc Commendarum uſum neque auctoritate Concilii Viennenſis abolitum fuiſſe, ſed lapſu temporis, præſertim durante ſchiſmate, quod incepit ab Urbano VI. uſque ad Martinum V. majus continuo incrementum, & firmiores radices egiſſe, ex actis illorum temporum conſtat.

Referente Cardinali Papienſi *Epiſt.* 93. reſpondit Paulus II. (qui obiit an. 1471.) Cardinali Portuenſis exaggeranti mala ex commendis promanentia, *credere ſe a Pontificatu Calixti* (qui 10. circiter annis ipſum præceſſerat) *in eam diem, amplius quam quingenta Monaſteria eſſe jam commendata*.

XXIX. Tantum abeſt; ut poſt hæc, maxime in Italia. & Gallia, Commendæ minus frequentes fuerint, ut etiam uſus earum jam palam, ſi non omnino probari, ſaltem ſub quibuſdam conditionibus, ac intuitu quarumdam perſonarum tolerari poſſe videretur.

XXX. Leo X. in Concilio Lateranenſi anno 1514. in Bulla reformationis Curiæ *Seſſ.* 9. publicata, primo deplorat, quod „ ex „ Commendis Monaſteriorum (ut magiſtra rerum experientia ſæ- „ pius docuit) Monaſteria ipſa tam in ſpiritualibus, quam in tem- „ poralibus graviter lædantur, quippe quorum ædificia, partim „ Commendatariorum negligentia, partim avaritia, & incuria col- „ labuntur, & in dies divinus cultus in his magis diminuitur, paſ- „ ſimque obloquendi materia perſonis præſertim ſæcularibus præbe- „ tur, non abſque dignitatis Apoſtolicæ Sedis diminutione, a qua „ Commendæ hujuſmodi proficiſcuntur.

Indemnitati Monaſteriorum conſulere volens, vetat quidem Monaſteria hactenus *non commendata* cuiquam poſſe commendari, hanc tamen ſubjiciens clauſulam: „ Niſi pro conſervatione auctoritatis „ Apoſtolicæ Sedis, & ad occurrendum malitiis eam impugnanti- „ um, pro temporum qualitate aliter nobis de Fratrum noſtrorum „ conſilio viſum fuerit expedire.

„ Ea vero Monaſteria, pergit, quæ *commendata fuerint*, cum „ per eorum ceſſum, vel deceſſum, quibus erant commendata, „ Commendæ hujuſmodi ceſſaverint, Cardinalibus dumtaxat, ac „ perſonis qualificatis, & bene meritis, commendari poſſint.

XXXI. Poſtmodum ſubjicit quaſdam modificationes, ſub quibus hujuſmodi Commendatarii proventus Monaſteriorum percipiant: ut ſcilicet cujuſcumque conditionis Commendatarii, etiamſi Cardinales fuerint, „ ſi menſam habuerint ſeparatam, ac ſeorſim a men- „ ſa Conventuali, quartam ſuæ menſæ partem pro inſtauratione „ fabricæ, ſeu pro ornamentis, veſtibus, paramentis emendis farciendiſque, aut pauperum alimonia, aut ſuſtentatione, aut ma- „ jor exiget ac ſuadebit neceſſitas; ſi vero menſa fuerit commu- „ nis, tertiam omnium fructuum dicti Monaſterii ſibi commendati „ partem pro ſupra dictis oneribus ſupportandis, & ſuſtentatione „ Monachorum, omnibus aliis deductis oneribus, impartiri tenean- „ tur. Ac litteræ, quæ ſuper Monaſteriorum hujuſmodi Commen- „ dis expedientur, cum clauſula hoc ipſum ſpecifice exprimente „ debeant expediri. Alioquin, ſi aliter expediantur, nullius ſint „ roboris, vel momenti.

XXXII. Hinc tandem videmus Commendarum uſum intuitu certarum perſonarum, ac ſub certis quibuſdam modificationibus permitti, aut ſaltem tolerari; earumque conceſſionem judicio Sedis Apoſtolicæ reſervari; unde & poſt hoc Concilium uſus Commendarum per Italiam ſine ulla interruptione uſque modo ſubſiſtit.

XXXIII. At in Concordatis inter illum eumdem Pontificem & Franciſcum I. anno 1515. initis, ipſe Commendarum uſus plane ſublatus apparet (*a*).

(*a*) Obſervandum eſt, quod Bulla Concordatorum Romæ data fuerit an. 1516. & Franciſci Regis Litteræ patentes pro eorum executione nonniſi 22. Martii 1517. datæ fuerint. Omnium exemplarium, quæ *Concordata* continent, haud ſcio an ullum ſit accuratius, ac magis completum, quam illud quod repetitur in Conciliorum Collectione, quam adornavit P. Labbe. Conſule tom. 14. col. 358.

In his enim cavetur, quod Rex vacatione Monaſterii occurrente, Religioſum ejuſdem Ordinis in ætate 23 annorum ad minus conſtitutum, Sedi Apoſtolicæ nominare teneatur; quod ſi Rex nominaret Presbyterum ſæcularem, aut Religioſum alterius Ordinis, tunc Pontifex aliquem nominare poſſit; quod ipſas Commendas palam excludit. Nam ſi Pontifex Clericum ſæcularem in Abbatem, aut Priorem inſtituere poſſet, qua ſpecie, nominationem Regiam reſpueret eo ſolo titulo, quod *Presbyterum ſæcularem* nominaſſet? Quin ipſum Concordatum expreſſe declarat, quod caſu quo libera collatio ad Pontificem ſpectare continget, proviſi qualitates ante expreſſas habere debeant in verbis: *Prioratus vero perſonis, ut refertur, qualificatis dumtaxat conferri libere poſſint*.

Deinde pro majore præmiſſorum robore ſubjicit Pontifex: „ Ele- „ ctiones autem, nec non proviſiones per nos, & ſucceſſores no- „ ſtros *contra præmiſſa* pro tempore factas, *nullas*, *irritas*, & „ *inanes* eſſe decernimus.

XXXIV. Verum quia Concordatum hoc Regem inter & Pontificem, ſive Sedem Apoſtolicam dumtaxat initum eſt, etiam utriuſque conſenſu ab eo recedi nihil vetat. Unde etiam poſt hoc Concordatum, uſus Commendarum in Regno Galliæ uſque modo perdurat; atque Rex ad pleraſque Abbatias, & Prioratus Clericos ſæculares in *Commendatarios* perpetuos nominat, & Papæ præſentat; quibus Papa Commendas annuendo, a Concordato communi conſenſu recedi videtur, & nunc longo temporis uſu quodammodo videtur receſſum.

Et quidem Rebuffus quadraginta circiter annis poſt dictum Concordatum, Commendarum quidem abuſus late deſcribit, eas tamen in Gallia, & Italia communiter receptas ſupponit; ac ſtylum in earum collatione ſervari ſolitum exponit.

XXXV. Quin & *Commendarum* uſum tam firmiter ſtabilitum, & profundas radices egiſſe viderunt Epiſcopi Gallicani etiam poſt Concilium Tridentinum, ut de earum totali abolitione deſperarent, unice propterea ſolliciti, ut dum totaliter aboleri non poſſent, ſaltem abuſus, quantum poſſibile eſſet, reſcinderentur.

„ Nihil niſi deſiderium nobis ſupereſt (inquiunt Patres Concilii „ Rotomenſis anno 1583. *Tit. De Regularibus*) ut Abbatiæ, Priora- „ tuſque nonniſi Regularibus ſpectatæ virtutis, & per electionem „ conferantur. Quod a Deo optimo maximo ſupplicibus votis „ contendimus, ut ad id excitare dignetur Dominos noſtros San- „ ctiſſimum Romanum Pontificem, & Regem noſtrum Chriſtia- „ niſſimum.

Quæ pro bono uſu Commendarum Synodi præſcripſerint, mox dicentur, ſi ante diſciplina moderna, præſertim Regni Galliæ, circa Commendas, & Commendatarios Monaſteriorum expreſſa ſit.

XXXVI. Itaque tam in Gallia, quam in Italia *Commendarum* uſus uſque modo quoad Abbatias, & Prioratus Conventuales, quibus Abbates, & priores perpetui Regulares alias præfici ſolebant, perdurat; ſi ea ſola pene exceperis, quæ Ordinum Capita ſunt; idque ob Decretum Concilii Tridentini *Seſſ.* 25. *cap.* 21. *De Reform.* quemadmodum obſervat Fagnanus ad *Cap. Cum ad noſtram*, *tit. de El.* 7.

Creditum enim fuit, quod Concilium in priore parte, ubi de Monaſteriis inferioribus agit, non loquatur *præceptive*, ſed *conſultive*; eo quod utatur verbo *confidit*: At in poſteriore parte agens de *Capitibus Ordinum*, loquatur *præceptive*, utendo verbo *teneantur*.

Quidquid ſit de hac Concilii interpretatione, illud certum eſt, quod Romani Pontifices, qui pleraque Monaſteria S. Benedicti, & Ciſtercienſis Ordinis (uti ibidem refert Fagnanus) dederunt in *commendam* ſæcularibus Clericis, non commendaverint Monaſterium Caſſinenſe, quod eſt *caput* illius Congregationis: nec Monaſterium *Ciſtercii*, quod eſt *caput* Ordinis Ciſtercienſis.

XXXVII. Porro *Commendæ* juxta hodiernum ſtylum, & praxim, multum a *commendis* antiquitus cognitis, & a ſacris Canonibus jam pridem probatis, diſtant.

Commendæ enim antiquæ concedebantur principaliter in favorem Eccleſiarum; ut ſcilicet, Eccleſiæ Paſtore viduatæ interea de Rectore eſſet proviſum: Commendæ vero noſtri temporis, ait Fagnanus, fiunt principaliter non in favorem Eccleſiæ, ſed perſonæ, ut ex fructibus ſuſtentari valeat. Quapropter ubi olim in conceſſionis diplomate cauſa his verbis reddebatur: *Ut Eccleſia interea recte atque ordine adminiſtraretur, eam vobis commendamus*; hodie hoc tenore exprimitur „ ut *commodius* ſuſtentari valeas, de alicujus „ ſubventionis auxilio providere cupientes, tale Monaſterium au- „ ctoritate Apoſtolica concedimus, & commendamus &c.

XXXVIII. Priſtinæ Commendæ tantum erant ad tempus, pro tempore nimirum vacationis, quemadmodum hodie ſolent eſſe *deſervituræ* Eccleſiarum Parochialium vacantium: hodiernæ vero perpetuæ ſunt; id eſt, ad vitam Commendatarii juxta clauſulam diplomatis: *Per te quamdiu vixeris tenendum, & poſſidendum*.

XXXIX. Commendatarii ad exemplum dictorum Deſervitorum olim non poterant de fructibus Eccleſiæ commendatæ diſponere; nec præter moderata alimenta quidquam percipiebant: at moderni libere de proventibus Beneficii commendati ad inſtar veri Beneficiati, & Titularis diſponunt juxta conſuetam formulam diplomatis Pontificii: „ Ita quod durante Commenda hujuſmodi de fructibus, „ reditibus, & proventibus Monaſterii *diſponere*, & *ordinare* va- „ leas, ſicuti *veri* Abbates, aut Priores ipſius Monaſterii, qui „ fuerunt pro tempore ordinare potuerunt, & etiam debuerunt; „ alienatione tamen bonorum immobilium, & pretioſorum mobi- „ lium ipſius Monaſterii tibi penitus interdicta.

Hinc hodie Commendatarius poteſt præſentare ad Beneficia; item eligere & conferre (ait Rebuffus in Praxi Benefic. *Tit. De Commendis*) ſicut alius, qui titulum habet, quia præſentare, eligere, & conferre eſt *fructus* Beneficii.

„ Locare etiam poteſt fructus, ait Rebuffus, & poſſeſſiones ſicut „ habens titulum". Uno verbo, moderni Commendatarii quoad perceptionem fructuum, eorumque adminiſtrationem ſunt per omnia ſimiles veris Titularibus.

XL. Quin & „ Commendatarii hodie pro veris *Titularibus*

Digitized by Google

„ habentur (ait Fagnanus ad *Cap. In Eccleſiis*, *tit. de Cappellis Monach. num.* 5.) tam in Gallis, quam extra, & jura *omnia* de Abbatibus, & Prioribus loquentia habent etiam locum in hiſce Commendatariis.

Commenda quoque rationem veri tituli habeat, & pro titulo reputatur.

XLI. Cum ergo Clerici ſæculares de jure Beneficium Regulare in *titulum* poſſidere nequeant juxta Regulam, *Regularia Regularibus*, & tamen Commenda perpetua pro *titulo* reputetur: ſolus Papa ſimilem *Commendam diſpenſative* concedere poteſt; unde juxta Canoniſtas Commenda hodierna eſt proviſio Papæ *diſpenſatoria*, & via providendi per Commendam dicitur *extraordinaria*, & *diſpenſatoria*.

Ut tamen jura aliquatenus ſervari viderentur, Papa Clericis ſæcularibus in *Commendam* dare mavult Beneficia Regularia, quam in *titulum*.

XLII. Hinc ulterius contingit, quod licet olim *Commendam* ad inſtar hodiernæ *deſervituræ*, permutari cum alio Beneficio non poſſet, hodie tamen non ſecus ac verum Beneficium cum aliquo Beneficio permutari poſſit: quia, ait Rebuffus loco citato *n.* 53. „ reputamus Commendam *verum titulum*, & ſic *permutari* poteſt. Unde ſæpius vidi Beneficium commendatum permutari cum alio in titulum, etiam coram Ordinario ". Hæc ille: qui ibidem *n.* 51. quoque obſervat, quod in Francia per mortem Commendatarii impetretur vacans Beneficium, *ſicut ſi tenuiſſet in titulum*.

XLIII. Cum vero juxta Canoniſtas, mutatio tituli ſemel collati non fiat ſine nova collatione, hine praxis Galliæ habet, quod ſi Commendatarius profiteatur in Monaſterio, cujus eſt *Commendatarius*, illud Beneficium, quod habebat in *Commendam*, ſine nova proviſione non tranſeat in *titulum*; neque illud tanquam *regulare* retinere queat; ſed Beneficium vacare cenſeatur, non ſecus ac ſi ſæcularis Clericus obtinens Beneficium in *titulum*, profeſſionem Regularem emiſiſſet; & tanquam vacans, mox a profeſſione Commendatarii de novo poſſit conferri, uti poſt Louetium tradit Fevretius, *lib.* 2. *De Abuſu*, *cap.* 6. *num.* 25.

XLIV. Ulterius „ Commendatarius Monaſterii perpetuus licet non ſit profeſſus Regulam Ordinis, cujus eſt Monaſterium, habet tamen (ait Antonius Faber, *in Cod. lib.* 1. *tit.* 2. *deſinit.* 34.) in Monachos *eamdem* juriſdictionem, quam haberet, ſi ex titulo Beneficium poſſideret: quia pro *vero Prælato* & *Titulario* habetur, etiam quod ad hoc, quandoquidem Commenda ipſa eſt *titulus diſpenſatorius*: nec inter Commendatarium & Titularium Eccleſiæ Rectorem *effectu* ipſo quidquam intereſt, ſed nominis tantum *ſono* ". Hæc ille, qui & ibidem aſſerit, Commendatarium poſſe juriſdictionem in Monachos exercere, tametſi in eodem Monaſterio ſit aliquis ex Monachis Prior Clauſtralis; quin & Priorem illum ad *nutum* Commendatarii eſſe *amovibilem*: teſtaturque anno 1591. in Senatu Sabaudiæ pro Abbate Ambronicenſi Commendatario, qui juriſdictione ſua in Monachos uſus fuerat ad morum correctionem, judicatum fuiſſe contra Monachos, qui ab illa correctione *tamquam ab uſus* appellaverant ad Senatum; ac rurſus anno 1617. contra eoſdem Monachos; „ Hoc tamen, ait, adhibito æquiſſimo temperamento; ut non aliter juriſdictionem hanc exercere poſſet Commendarius, quam ſi in Beneficio ipſe reſideret, & ordinarius Prælatus, eiuſve Vicarius abeſſet, cujus ſane juriſdictionem præcipuam conſervari, & ſalvam eſſe convenit, ut Commendatarii juriſdictio tantum ſubſidiaria eſſe videatur.

XLV. Hæc vero ampla poteſtas ſeu juriſdictio in Monachos de Moribus Galliæ Abbatibus Commendatariis, exceptis *ſolis Cardinalibus* (*a*) non competit: ſed omnis juriſdictio & correctio, ac omnia diſciplinam interiorem Monaſterii ſpectantia ad Priorem Clauſtralem ſpectant; nec iis Abbas Commendatarius ſe immiſcere poteſt, uti ſæpius a Senatu Regio conformiter ad *art.* 11. Decretorum Aurelianenſium judicatum fuiſſe, refert Joannes Tournet, *litt. A*, *num.* 9. ipſaque Novitiorum ad habitum & profeſſionem receptio; ad Priorem Clauſtralem, non ad Commendatarium ſpectat; neque Priorem illum Commendatarius removere poteſt; *alioquin*, ait Tournet, *Abbas Commendatarius ſemper revocaret Priorem utilem Monaſterio quod non eſſet ferendum*.

Quinimmo ſi Commendatarius obtinuiſſet indultum a Sede Apoſtolica cognoſcendi de diſciplina regulari, eſſet locus appellationi tamquam *de abuſu* ab executione hujuſmodi Reſcripti, inquit Fevretius loco citato, *num.* 26. (*b*).

XLVI. Refert inſuper Fagnanus ad *cap. Edoceri tit. De Reſcriptis*, Breve Innocentii X. quo ad inſtantiam Generalis Ordinis Ciſtercienſis ſtatuitur, non licere Commendatariis, Priores, Superiores „ ad Officiales Clauſtrales inſtituere ac deſtituere, viſitare Monachos, eoſdemque corrigere, nec facultates eiſdem in litteris Apoſtolicis (ſcilicet proviſionis Commendarum) conceſſas & expreſſas, ad ea quæ inſtitutum *regulare* concernunt, ac tenore prælibatorum privilegiorum, & ſacri Concilii diſpoſitione Monaſtico regimini relinquuntur, trahi poſſe, ac debere ". Hæc in illo Brevi, quod ibidem integrum refertur; additque Fagnanus: „ Similes litteræ expeditæ fuerunt pro Monachis Camaldulenſibus, ſub die 20. Martii 1657.

XLVII. Ut vero Monaſterium non deſtituatur convenienti numero Monachorum, neque divinum ſervitium intermittatur, hoſpitalitas, ac conſuetæ eleemoſynæ non negligantur, nec Monaſterii fabrica collabatur, in litteris Commendarum adjici ſolet hæc clauſula: „ Volumus autem quod propter hujuſmodi Commendam, divinus cultus, ac ſolitus Monachorum & Miniſtrorum numerus in dicto Monaſterio N. nullatenus minuatur: ſed illius ac dilectorum filiorum Conventus ejuſdem congrue ſupportentur onera conſueta &c.

XLVIII. Deinde juxta Decretum Concilii Lateranenſis ſub Leone X. ſupra relatum, injungitur Commendatariis, etiam *Cardinalibus*, ut ſi menſam habuerint ſeparatam a Conventuali, *quæ tam* ſuæ menſæ, alias *tertiam* partem *omnium* proventuum Monaſterii, impartiri teneantur pro inſtauratione fabricæ, ſeu pro ornamentis, veſtibus, & paramentis emendis ſarciendiſque, aut pauperum alimonia, aut ſuſtentatione, ut major exiget aut ſuadebit neceſſitas.

Hæc latius referuntur a Rebuffo loco citato, qui & *num.* 18. ſic concludit: „ Ex his conſtat Papam velle, ut cultus divinus non diminuatur, & onera conſueta ſolvantur: ut patet in litteris Commendæ ". *Sed*, ait, *nihil fit a multis*. Oſtendens, quod ratione iſtarum Commendarum, Monaſteria tam in ſpiritualibus, quam temporalibus prorſus collabantur; *quia extranei*, ait, *qui iſtas Abbatias poſſident*, *nil niſi lac & lanam quærunt*, *id eſt*, *utilitatem*.

XLIX. Porro Gregorius XIII. in ſua Conſtitutione, quæ incipit *Superna* 18. in Bull. Rom. edita pro Ordine Ciſtercienſi, ut ſecurius ipſis Monachis a Monaſterio de proventibus annuis cautum ſit, §. 9. ſtatuit, ut in Monaſteriis omnibus commendatis vel commendandis, „ ubi non fuerit, inſtituatur menſa Conventualis ab Abbatiali menſa diſtincta & ſeparata, cum annuis fructibus, reditibus, & proventibus, juxta Monaſteriorum ipſorum facultates competentibus, & honeſtis, pro ſufficienti Conventus & Monachorum, aliorumque Religioſorum ejuſdem Ordinis numero, in unoquoque ex ipſis Monaſteriis per ipſos Generalem, & cæteros Ordinis ipſius Superiores, aut eorum Vicarios ordinando; quam quidem menſam, quia etiam ædificiorum, & locorum ad diſciplinæ Monaſticæ obſervationem pertinentium, ſcilicet templorum, ornamentorum, jocalium, librorum Eccleſiaſticorum, dormitorii, refectorii, aliorumque locorum regularium, nec non Monaſteriorum clauſuræ neceſſariis, & ordinariis reparationibus faciendis obligatam & obſtrictam eſſe volumus, ut in ea inſtituenda expenſarum annuarum ad hæc neceſſariarum ratio habeatur, ſtatuimus, & mandamus, ac ad eamdem menſam ſic inſtituendam, congruoſque reditus aſſignandos ipſi Commendatarii omnino teneantur, & ad id etiam per Cenſuras Eccleſiaſticas, fructuum, redituum, & proventuum ſequeſtrationes, & alia opportuna juris remedia cogi poſſint, & debeant.

L. In Concilio Rothomagenſi anno 1581. orta eſt difficultas, an Abbates Commendatarii in Synodis Provincialibus recipiendi eſſent inter Abbates ad ſedendum & deliberandum: Item, inter Dignitates ac Procuratores Capitulorum Cathedralium mota eſt lis contra Abbates Regulares & Commendatarios, de præeminentia in proceſſione, ſeſſione, & deliberatione. Difficultatibus ad Sedem Apoſtolicam delatis, ab eadem reſponſum eſt, quoad primam: *Commendatarios inter Abbates recipiendos eſſe*. Ad ſecundam: *Canonicos Cathedralium Eccleſiarum præferendos eſſe, quando capitulariter procedunt: Abbates benedictos, & qui uſum mitræ habent, præcedere Commendatarios: poſt hos locum obtinere dignitates: & poſt dignitates collocandos eſſe Procuratores*.

LI. Eadem Synodus expendens, Commendatarios quodammodo in locum Regularium ſuccedere, atque proventus Monaſteriorum tanquam Beneficiatos & Eccleſiæ Miniſtros percipere, eoſdem monet: „ Ut quamvis ad regularem obſervantiam non obligentur, ne tamen ſint ſine jugo atque omni regula, decet eos medium ſtatum atque ordinem ſequi ac oſtendere inter regulares & ſæculares Clericos in veſtitu, in victu, & in omni ornatu. Tonſura utantur ampliori quam Sacerdotali, habitu propius ad regularem accedente: nec exiſtiment ſibi commendatum Monaſteriorum regimen ad luxum & prodigalitatem, & conſanguineorum familiam, ſed ad piam & juſtam alienarum rerum diſpenſationem, & quarum non habent proprietatem, Deoque de omnibus reddendam eſſe rationem.

LII. Sub finem ſæculi xv. via ſterni videbatur, ut & in Belgio Commendarum uſus introduceretur. Quod advertens Theedoricus Abbas Parcenſis totius Ordinis Præmoſtratenſis in Curia Romana Agens, a Sixto IV. impetravit *Breve* ad Carolum Ducem Burgundiæ & Brabantiæ, in quo relatis variis incommodis, quæ ex Commendarum uſu ipſa Monaſteria tam in ſpiritualibus, quam temporalibus paterentur, dicit: „ ſe Commendis hujuſmodi, quæ non niſi ob gravem Eccleſiarum neceſſitatem, ac in illarum favorem, cum alias inſtaurari nequirent, admittendæ noſcuntur, finem imponere cupere; atque propoſiti ſui eſſe, quantum cum adjutorio Dei poſſet, ab hujuſmodi *Commendis* & conceſſionibus penitus abſtinere: " ac deinde ad Ducem ſe convertens, ait: „ Et ſicuti pleriſque aliis Principibus Catholicis, quibus pari modo ſcribimus, Excellentiæ tuæ notum eſſe volumus, eamdem exhortantes in Domino, ac requirentes, ut ſacras nobiſcum Religiones confovens, ac conſcientiæ tuæ conſulens, quæ in ſupplicando ſuper hujuſmodi Commendis, non parum gravari creditur, noſque & te a multis moleſtiis eximens, Commendas hujuſmodi a nobis petere amplius non fatigeris, & nobis deſuper ſcribere nolis, quin-potius talia petentium ambitiones, ſic pro tempore refellas, ut nemo nos, & te deſuper inquietare præſumat.

Subjungit deinde hæc merito notanda: „ Et ne ſuggeſtionibus quorumdam movearis, quod propter religioſarum perſonarum forte corruptos mores, eorum loca ſæcularibus commendanda veniant, eaſdem perſonas & loca tam in capite quam in membris reformare, & corrigere multo ſatius eſt, quam in commendam & direptionem dare: ad quod faciendum operam adhibere, & diverſis per orbem Religionibus ſcribere decrevimus.

Datæ ſunt hæ litteræ 2. Martii 1476. & juxta copiam authenticam ſervatam in archivo Parcenſi editæ ſunt in Chronologia Parcenſi, *cap.* 14.

Poſt

(*a*) Id Juris hodie in Galliis non competit Abbatibus Commendatariis, qui dignitate Cardinalitia fulgent. Etenim omni Juriſdictione in Monachos exciderunt, ut agnovit Magnum Conſilium Arreſto, quod in gratiam Religioſorum Aquiſcinctinorum dedit 30. Martii 1694.

(*b*) Auctor novorum Commentariorum Cleri Gallicani, *tom.* 4. *tit.* 2. *cap.* 8. *col.* 1090 &c. fuſius exponit quæ ſpectant obligationes Commendatariorum, eorum Jura circa adminiſtrationem bonorum Monaſterii; prærogativas honorificas, &c. ſaltem in Gallia.

Digitized by Google

Poſt hæc eodem capite ſubiicitur Bulla eiuſdem Pontificis, qua declarat, liberam electionem Abbatum Ordinis Præmonſtratenſis ſpectare ad ſingulos Conventus; neque Abbatias Ordinis illius ſub ullis quantumvis generalibus reſervationibus Apoſtolicis, etiam in Regulis Cancellariæ expreſſis, comprehendi; omneſque *Commendas* illarum Abbatiarum quacumque auctoritate concedendas, *nullas* & *irritas* declarat.

LIII. Verum, ut refertur in dicta Chronologia, Lucas Epiſcopus Sibinicenſis, in partibus Belgii Nuntius Apoſtolicus cum poteſtate Legati *a latere*, & Philibertus, titulo *Sanctæ Luciæ in Silice* Presbyter Cardinalis Matiſconenſis, ita ſubreptitie & obreptitie Romæ agere ſciverunt, ut præſcriptis Bullis non obſtantibus, eodem anno 1476. a *Sixto IV.* impetraverit Epiſcopus Sibinicenſis Abbatiam *Sancti Michaelis*, & Cardinalis Matiſconenſis Abbatiam *Tongerloenſem* ſibi dari in *Commendam*.

Hic exurgens Ordo Præmonſtratenſis, & ſignanter Theodoricus Abbas Parcenſis, cauſam Ordinis ſui proſequens, totis viribus ſe oppoſuit, quibus & Ordines Brabantiæ, Duces & Principes patriæ ſe junxerunt; omnique ſtudio & via *Commendatarios* a capienda poſſeſſione dictarum Commendarum impedire ſtuduerunt; uti fuſis ibidem narratur: referturque quomodo tandem poſt quatuor annorum concertationem, nec non ſeptem Bullas in favorem dicti Epiſcopi Sibinicenſi ab eodem Pontifice datas, emanaverit Bulla, qua declaratur, in Bullis datis Epiſcopo Sibinicenſi non fuiſſe ſufficienter derogatum privilegiis Ordinis Præmonſtratenſis; adeoque Epiſcopo Sibinicenſi per reſervatorias, & alias Bullas nullum jus in Monaſterii Sancti Michaelis adminiſtrationem unquam quæſitum fuiſſe, vel quæri potuiſſe; & eadem *Commenda* prout de facto proceſſit, caſſatur, revocatur, irritatur, & annullatur; & Sibinicenſi perpetuum ſilentium imponitur. Integra Bulla ibidem refertur, additque auctor *Chronologiæ*: „ Eodem anno 1480. aliam Bullam emiſit Pon-„ tifex, qua annullavit *Commendam* Abbatiæ *Tongerloenſis* datam „ Cardinali Matiſconenſi.

Sic *Commendarum* memoria in Belgio quievit uſque ad annum circiter 20. decimi ſexti ſæculi, quando (ut narratur in citata Chronologia) Carolus V. Erardo a Marca Epiſcopo Leodienſi addixit primam vacantem Abbatiam dare in *Commendam*; cumque ſors cecidiſſet ſuper Abbatiam Sancti Michaelis Ordinis Præmonſtratenſis Antuerpiæ, Carolus ad eam vacantem nominavit dictum Epiſcopum Leodienſem; cui nominationi fortiter reſtiterunt Conventuales dictæ Abbatiæ, memores eorum quæ ob *Commendam* datam Epiſcopo Sibinicenſi a quadraginta circiter annis facta eſſent; ac inter alia Carolo expoſuerunt, ipſum in ſuo læto introitu Abbatibus addixiſſe & promiſiſſe, nunquam Abbatiam aliquam dandam in *Commendam*. Quibus aliiſque tandem effectum, ut agente Rege & Epiſcopo condeſcendente, mediante aliqua notabili penſione, Epiſcopus a prætentione Abbatiæ deſtiterit, & is qui electus a Conventu fuerat, Abbas inſtitutus ſit.

Num ab eo tempore aliquid ultra pro introducendis *Commendis* in Belgio tentatum ſit, neſcio; hoc ſcio. Principes noſtros in ſuo læto introitu, *articulo* 56. promittere, „ quod nullas Abbatias, „ Prælaturas, aut Dignitates Brabantiæ dabunt in *Commendas*, „ nec jubebunt aut ſinent dari ullo modo.

LIV. Ut hoc ſuum jus illibatum conſervent Abbatiæ, & Monaſteria, Abbateſque Laicos, & Commendatarios excludant: nihil efficacius, aut convenientius, quam in ipſis Monaſteriis habeatur perfecta bonorum omnium, ac proventuum communio; rejecta diſtinctione, ſeu ſeparatione menſæ Abbatialis a Conventuali: quæ diſtinctio (ut obſervat P. Thomaſſinus, De Diſciplina Eccleſiæ, *part.* 4. *lib.* 2. *c.* 5.) pro magna parte occaſionem *Commendis* ſubminiſtravit. Deinde ut juxta leges Eccleſiæ, intentionem Fundatorum, necnon Regulas profeſſionis Monaſticæ, proventibus Monaſteriorum ita moderate Abbates utantur, ut in omni ipſorum ſupellectile, aut domo nihil appareat a profeſſione *paupertatis* alienum, vel quod mundi faſtum redoleat, & quod reliquum fuerit in Chriſtianam hoſpitalitatem, & pauperum alimoniam impendat: ut hoc pacto re ipſa oſtendant, bona Monaſteriorum eſſe *patrimonium pauperum*, quod ſine ſacrilegio in uſus profanos impendi non poteſt.

C A P U T VIII.

Diſcutitur Decretum Concilii Tridentini, Seſſione 25. cap. 21. relatum.

1 *Exponitur ſtatus quæſtionis.*
2 *Concilium Tridentinum indiſtincte videtur prohibere, ne Monaſteria vacatura in Commendam Clerici ſæcularibus conferantur.*
3 *Mens Patrum Tridentinorum exponitur.*
4 *Forma, quam præſcripſerunt ut Monaſteriis vacaturis provideretur, ſatis indicat Concilii ſcopum.*
5 *Auditores de Rota rectius ſenſerunt in exponendo Decreto, ad mentem Concilii Tridentini proximius acceſſerunt, quam Cardinales Concilii Interpretes.*

I. NUMERO 36. Capitis præcedentis obſervatum eſt, quod in Italia uſus Commendarum, etiam poſt Concilium Tridentinum ibidem publicatum, & receptum, perſeverat, ac paſſim omnes Abbatiæ dentur in Commendam Clericis ſæcularibus, ſi ſola Monaſteria, quæ *Ordinum Capita* dicuntur, exceperis, idque conformiter ad reſolutionem Cardinalium ſuper interpretatione Decreti Concilii Tridentini *ſeſſ.* 25. *c.* 21. *de Regularibus*, qua declaravit per hoc Decretum vetari in Commendam dari Monaſteria, quæ ſunt *Ordinum Capita*; quoad reliqua vero Monaſteria nequaquam poſitive vetitum eſſe, ea in Commendam Clericis ſæcularibus concedi: ſed id conſcientiæ, & judicio Romani Pontificis committi uti refert Proſper Fagnanus capite præcedenti citatus.

II. Verum ſi textus Concilii Tridentini rite expendatur, non obſcurum apparebit per hoc Decretum Concilii Tridentini abſolute, & diſtincte ac generatim vetari *vacatura* Monaſteria, quæcumque ulterius in Commendam Clericis ſæcularibus dari.

In primis in hoc Decreto deplorat Concilium: „ Quod pleraque „ Monaſteria, etiam Abbatiæ, Prioratus, & Præpoſituræ, ex eo-„ rum, quibus commiſſa fuerunt, adminiſtratione non levia paſſa „ fuerint tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus detrimenta.

Poſt hæc declarat Concilium „ cupere ſe ut hæc Monaſteria ad „ congruam vitæ Monaſticæ diſciplinam revocarentur.

Porro adverterunt Patres, uti in ipſo Decreto ſignificant: „ Quod „ adeo dura, difficiliſque ejus eſſet temporis conditio, ut nec ſta-„ tim omnibus, nec commune ubique, quod optaret, remedium „ poſſit adhiberi.

III. Cum igitur Patres attenderent ob hanc duram, ac difficilem temporis conditionem nec omnibus, nec ubique remedium, quod optarent, afferri poſſe, ut nimirum Monaſteria tum temporis Clericis ſæcularibus *commendata* poſſent *ſtatim*, & *ubique* commendatariis illis eripi, & regularibus in titulum conformiter ad ſacros Canones, & Patrum Regulas aſſignari, curam illius Romano Pontifici committendam cenſuit Synodus, „ *confidens* quod ipſe pro ſua „ pietate, & prudentia curaturus ſit, quantum hæc tempora fer-„ re poſſe viderit, ut iis, quæ *nunc* commendata reperiuntur, & „ quæ ſuos Conventus habent, regulares perſonæ ejuſdem Ordinis, „ expreſſe profeſſæ, & quæ gregi præire, & præeſſe poſſint, præ-„ ficiantur.

Ex his evidens eſt Synodum Tridentinam in hac priori parte Decreti dumtaxat loqui de Monaſteriis, quæ tunc in Commendam a Clericis ſæcularibus poſſidebantur, & quæ ſic poſſeſſa non videbantur ob duram difficilemque temporis conditionem, ſtatim omnibus & ubique Commendatariis illis auferri poſſe, & ad regulares perſonas Ordinem expreſſe profeſſas transferri. Unde ſatius duxit Synodus curam providendi his ita Commendatis Monaſteriis Romano Pontifici committere, ut ipſe pro ſua pietate, & prudentia provideret.

Hæc autem difficultas cum non occurreret quoad Monaſteria etiam haſtenus Commendata, quæ per ceſſum, vel deceſſum Commendatariorum vacare contingeret, Synodus quoad ſimilia *vacatura*, ſeu *vacantia* Monaſteria decrevit in verbis: „ Quæ vero *in* „ *poſterum* vacabunt, non niſi Regularibus ſpectatæ virtutis, & „ ſanctitatis conferantur.

Planum eſt ex textu Decreti, Synodum in priori parte loqui de ſolis Monaſteriis, quæ *tunc* in Commendam poſſidebantur, atque iis providendi curam confidiſſe Romano Pontifici, atque verbum illud *confidit*, non niſi ad ſimilia commendata Monaſteria referri poſſe.

In altera vero periodo, quæ incipit ab his verbis, *Quæ vero*, evidenter Synodus loquitur de Monaſteriis in poſterum vacaturis, atque ibidem modum præſcribens, quo iis provideri deſiderat, evidenter *præceptive* non autem *conſultive* loquitur in verbis: *Regularibus ſpectatæ virtutis, & ſanctitatis conferantur.*

IV. Præterea nequaquam obſcurum eſt periodum, qua præſcribitur forma providendi Monaſteriis in poſterum vacaturis, omnino ſenſum perfectum habere; neque verbum illud *confidit* ullatenus poſſe referri ad Decretum in poſteriori hac periodo expreſſum, ſed in hac Decreti parte, ſive periodo abſolute mandatur, ut Monaſteria *in poſterum vacatura*, *Regularibus ſpectatæ virtutis, & ſanctitatis conferantur.*

Cum autem inter Commendata Monaſteria reperirentur quoque quædam Monaſteria, quæ eſſent *capita*, & Primates Ordinum, voluit Synodus ut hæc non tantum, cum in poſterum per ceſſum, vel deceſſum Commendatariorum vacare contigeret, Regulares perſonæ iis præficerentur, ſed inſuper voluit Synodus: „ Ut teneatur „ illi, qui *in præſenti* ea in Commendam obtinent, niſi ſit eis de „ Regulari ſucceſſore proviſum, infra ſex menſes Religionem illo-„ rum Ordinum propriam ſolemniter profiteri, aut iis cedere: alias „ Commendæ prædictæ ipſo jure vacare cenſeantur.

Non itaque in hac periodo Synodus loquitur de Monaſteriis vacaturis, ſed de Monaſteriis, quæ in Commendam poſſidebantur.

Igitur a verbis, & mente Patrum Concilii Tridentini alienum eſt, quod Synodus ſola Monaſteria, quæ ſunt *capita* & Primates Ordinum, præceperit, dum ea vacare contigeret, *ulterius* in Commendam non dari, uti conformiter ad quoddam Decretum Congregationis Cardinalium prætendit Fagnanus ſupra relatus.

Sed (uti ex verbis Decreti probatum eſt) Synodus voluit ut quæcumque Monaſteria *in poſterum vacatura*, Regularibus ſpectatæ virtutis, & ſanctitatis conferantur.

V. Non dubium proinde quin conformius ad textum Concilii Tridentini proceſſerint Domini de Rota, dum, referente Proſpero Fagnano ad cap. *Cum ad noſtrum tit. de Elect. n.* 10. declararunt hanc periodum, *quæ vero in poſterum vacabunt, Regularibus ſpectatæ virtutis, & ſanctitatis conferantur*, habere ſenſum perfectum, ne de cætero alicui non Regulari conferantur.

Ut proinde hæc Congregationis Cardinalium interpretatio non immerito reputari poſſe videatur ex iis, per quas Decreta Concilii Tridentini nonnunquam in alienum ſenſum inflexa reperiuntur, de quibus loquitur Zypæus *Conſ.* 1. *de Election. nu.* 6. ibidem propterea monet, Decreta Concilii Tridentini hic in Belgio eſſe recepta, prout verba ſonant, non autem juxta interpretationes Cardinalium. Denique ex his patefcit, praxim Belgii, quæ ſimiles Commendas non agnoſcit atque admittit, eſſe ſat conforme Decreto Concilii Tridentini.

C A-

Digitized by Google

C A P U T IX.

De electione, & Nominatione Superiorum.

1 *Regulæ Monaſticæ Monachis dant liberam electionem Abbatis.*
2 *His conſonat lex Juſtiniani.*
3 *Canones etiam hanc electionem Monachis deferunt.*
4 *Jure Decretalium electio ſpectat ad Monachos.*
5 *In electione Abbatum ſervanda forma præſcripta in Cap.* Quia propter *tit. De Elect.*
6 *Quæ forma ſervanda in electione Abbatiſſæ?*
7 *Qui Prælati eligendi juxta formam præſcriptam in Cap.* Quia propter?
8 *Quomodo eligendi Abbates, & Abbatiſſæ temporales?*
9 *An Concilium Tridentinum derogaverit formæ præſcriptæ in dicto Cap.* Quia propter?
10 *Decretum Concilii Tridentini ſuper forma electionis.*
11 *Electio cenſetur* ſecreta, *licet Epiſcopus aliquos deputet ad excipienda vota.*
12 *An publicatio voti, poſt vel ante electionem, reddat electionem nullam ex mente Concilii Tridentini?*
13 *Quibus competat electio, vel nominatio Superiorum, petendum etiam eſt ex Regulis, & Conſtitutionibus ſingulorum Ordinum.*
14 *In Italia vigore Regulæ Cancellariæ pleræque Abbatiæ ſunt Pontifici reſervatæ.*
15 *Regula Cancellariæ non concernit niſi Beneficia Regularia* perpetua.
16 *In Gallia vi Concordati Rex nominat ad Abbatias virorum.*
17 *Concordatum non comprehendit niſi viros Prælatos, qui habent titulum* perpetuum.
18 *Hoc titulo Abbatiſſæ* triennales *a nominatione Regia ſunt exemptæ.*
19 *Priores Carthuſianorum etiam exempti.*
20 *Similiter & Cæleſtinorum.*
21 *Ordinis Sanctiſſimæ Trinitatis quoque ſunt exempti, & quare?*
22 *Videtur ſeparatio menſæ Abbatialis a Conventuali occaſionem dediſſe nominationi Regis.*
23 *Verba Concordati non comprehendunt Monaſteria* Monialium; *uſu tamen ad illa extenditur Concordatum.*
24 *Nominatio Regia non extenditur ad Abbatiſſas triennales.*
25 *Neque ad Abbatiſſas Ordinis Sancti Franciſci, & quare?*
26 *In quo diſciplina Belgica cum jure Gallicano in hac parte conveniat?*
27 *Principes Belgii Monaſteriis ſæpius liberam electionem addixerunt.*
28 *Difficultas orta inter Principem, & Abbates occaſione indulti Leonis X.*
29 *Compromiſſum fuit in arbitros.*
30 *Pendente controverſia inita Concordata ſuper forma providendi vacantibus Abbatiis.*
31 *Quomodo hodie juxta hanc formam in electione, & nominatione procedatur.*

I. UT Monachi ſuum eligant Abbatem, antiquorum Patrum Regulæ; nec non Eccleſiaſticæ ac Civiles Sanctiones jam pridem præſcripſerint.

Regula Benedictina *cap.* 64. „ In Abbatis ordinatione illa ſemper conſideretur ratio, ut hunc conſtituatur, quam ſibi *omnis concors Congregatio* ſecundum timorem Dei, ſive etiam pars, quamvis parva, Congregationis *ſaniori* conſilio *elegerit*. Vitæ autem merito, & ſapientiæ doctrina eligatur, qui ordinandus eſt, etiamſi *ultimus* fuerit in *ordine* Congregationis.

Unum circa citatum locum notandum, vocem *parva* ibidem accipi pro voce *minor*; *Helleniſmus* (ait vir eruditus Hugo Menardus ad Concord. Reg. *cap.* 5. §. 1.) poſitivus pro comparativo. Id eſt *minor* comparatione ad totam Congregationem eligentium, uti recte notat, & explicat Joſephus Meige in Commentario ad *cap.* 64. Regulæ Benedictinæ.

II. Huic legi Benedictinæ plane conformis eſt ſanctio Juſtiniani Imperatoris in L. 47. *Cod. De Epiſcopis, & Clericis*: „ Sacris noſtris legibus exiſtimavimus oportere & hanc addi; quæ ex virtute non autem ex temporibus Religioſas Abbatias, ſeu præfecturas tribuit, ita videlicet ut in piis Monaſteriis, aut aſceteriis, non omnimodo mortuo Abbate, vel Abbatiſſa, is vel ea, qui vel quæ tempore antiquior eſt, aut ſecundus, ſecundave deinceps eligatur. Conſentimus enim naturæ, neque omnes ſimiliter bonos, neque omnes in æquo facienti malos; ſed quem utique & vita optima, & mores honeſti, & circa pium exercitium conſtantia, & *commune reliquorum Monachorum* complimentum, aut *maxima* eorum pars idoneum ad hoc putaverit, & ſacris Evangeliis propoſitis *elegerit*, ad præfecturam vocari.

III. Electionem Abbatis ab Eccleſia Monachis deferri ſat manifeſtum eſt ex Canonibus relatis a Gratiano *cauſ.* 18. *quæſt.* 2. ubi notat Gloſſa, quod hæc ſit ſecunda pars quæſtionis a Gratiano per 7. Canones probata; quod de *jure communi ad Monachos tantum ſpectat electio Abbatum*.

IV. Gloſſam uno conſenſu ſequuti Canoniſtæ docent, de jure communi & etiam *Decretalium*, electionem Abbatum ſpectare ad Monachos illius Monaſterii, cui Abbas eſt præficiendus; idem & in Priori Conventuali, qui in ſuo Monaſterio eſt quaſi Abbas (uti ſupra dictum fuit) & Abbatiſſis reſpectu Monialium obtinere aſſerunt.

V. Quin & in electione Abbatum, qui ſcilicet vere intitulati, hoc eſt, *perpetui* ſunt, obſervandam eſſe formam electionis præſcriptam in *cap. Quia propter, tit. De Elect.* communiter aſſerunt, & late probat Fagnanus ad dictum Capitulum.

VI. Eamdem formam ſervari quoque volunt in electione Abbatiſſarum, hoc *uno* excepto, quod electio Abbatiſſæ debeat fieri a *duabus* Collegii *partibus*, nulla habita collatione zeli ad zelum, nec meriti ad meritum; juxta *c. Indemnitatibus* §. *Sane, tit. De Elect. in VI.* quæ collatio quamvis per dictum *cap. Quia propter* requiri videatur, eo quod requiratur major, & *ſenior* pars, hodie tamen in deſuetudinem abiit; ſolentque in electionibus *vota numerari, non ponderari*; niſi ob aliquod Canonicum impedimentum alicujus votum annullari queat.

VII. Hæc forma electionis in dicto Capitulo *Quia propter*, generaliter ſervanda eſt in electione ad omnes dignitates tam Regulares, quam ſæculares, per quas earum poſſeſſores conſtituuntur, ac dicuntur *Sponſi* Eccleſiæ, & per quorum obitum Eccleſia dicitur *viduata*: quales reputantur inter Regulares, Abbates & Abbatiſſæ; item Priores & Prioriſſæ Conventuales, eas dignitates in titulum *perpetuum*, & ad vitam obtinentes: uti notat Fagnanus ad dictum Capitulum. De forma hujus electionis agemus infra *part.* 2. ubi de electione ad dignitates tractabimus.

VIII. Abbates vero, & Abbatiſſæ *temporales*, aliique Officiales Monaſteriorum titulum perpetuum non habentes, non reputantur *Sponſi* Eccleſiæ, nec per ipſorum mortem Eccleſia dicitur *viduata*; „ ideoque (ait Fagnanus) in eorum electione non ſunt neceſſariæ „ formæ hic (in Capitulo *Quia propter*) præfinitæ, ſed ſufficiunt „ ſingulares conſenſus Capitularium, dummodo præſtentur in com„ muni, & omnibus collegialiter congregatis, & electio fiat a ma„ jori & ſaniore parte Capituli ", Hæc ille.

IX. Oſtendit quoque ibidem Fagnanus, Concilium Tridentinum *Seſſ.* 25. *cap.* 6. *De Regularibus*, præſcribens formam in electione Regularium obſervandam, non derogare Conſtitutioni Concilii Lateranenſis, de qua in ſæpius citato *cap. Quia propter*; ſed hanc etiamnum hodie obſervari debere in electione Abbatum *perpetuorum* & *intitulatorum*; formam vero a Concilio Tridentino præſcriptam in electione aliorum Superiorum Regularium: quod etiam inſinuaſſe videtur Concilium ad vocem *Abbatum* addendo vocem *temporalium*.

X. Vult ergo Concilium *Seſſ.* 25. *De Regularibus cap.* 6. „ In „ electione Superiorum quorumcumque, Abbatum *temporalium*, & „ aliorum Officialium, ac Generalium, & Abbatiſſarum, atque „ aliarum Præpoſitarum, quo omnia recte, & ſine ulla fraude fiant „ . . . omnes ſupradictos eligi debere per vota *ſecreta*: ita ut ſin„ gulorum eligentium nomina *nunquam publicentur*. Nec impoſte„ rum liceat, Provinciales, aut Abbates, Priores, aut alios „ quoſcumque titulares ad effectum electionis faciendæ, conſtituere, „ aut voces, & ſuffragia abſentium ſupplere. Si vero contra hu„ jus Decreti Conſtitutionem aliquis electus fuerit, electio irrita „ ſit: & is qui ad hunc effectum ſe in Provincialem, Abbatem, „ aut Priorem creari permiſerit, deinceps ad omnia officia in Re„ ligione obtinenda, inhabilis exiſtat: facultateſque ſuper his con„ ceſſæ eo ipſo abrogatæ cenſeantur, & ſi impoſterum aliæ con„ cedantur, tamquam ſubreptitiæ habeantur.

XI. Reputatur electio *ſecreta* ad mentem Concilii, licet Epiſcopus, aut Capitulum deſignaverit aliquos, qui omnium eligentium vota ſecreto exciperent, modo poſtea nomina ſingulorum eligentium non publicentur: atque ita cenſuit Sacra Congregatio, quod in electione Abbatiſſarum, de qua in *cap.* 6. Concilii Tridentini, poſſit Epiſcopus cum ſuo Vicario vel Secretario, vel alio ab ipſo aſſumpto vota ſingulorum Monialium *oretenus* expreſſa audire; apud Garziam De Benef. *part.* 5. *c.* 4. *nu.* 190. & huic reſolutioni praxis hodierna conformis eſt. Solent enim Epiſcopi Archipresbyteros, alioſve Commiſſarios deputare, qui in electione Superiorum excipiant Monialium ſuffragia, eaque in ſcriptum redacta *ſecreto* Epiſcopo mittuntur, qui iis viſis & computatis, electionem publicat, & confirmat, nulla facta votorum publicatione.

XII. Quinimo ſi aliquis eligentium vel ante electionem diceret quem eſſet electurus; vel poſt electionem factam publicaret quem elegiſſet, non propterea electio deſineret eſſe *ſecreta* & valida, uti a S. Congregatione reſolutum eſſe refert Garzias loco citato *num.* 19. quia aliàs in poteſtate particularium eſſet, electionem Canonicam ſibi non placentem irritare.

Sed neque publicationem votorum factam poſt electionem, ac confirmationem rite peractam, electionem irritare recte notat Zypæus *Tit. De elect. n.* 8. „ Quamquam enim, ait, id ſit adverſus „ intentionem Concilii, in verbis, *nunquam publicentur*; tamen „ extra cauſam finalem eſt illius Decreti, in verbis, *Quo omnia* „ *recte & ſine ulla fraude fiant*. Is finis cum electione rite facta con„ firmataque obtentus ſit, eam quæ ex poſt facto accidunt, infectam „ ſeu nullam reddere nequeunt.

XIII. Hactenus dicta de jure Conventus in electione Abbatum, & Abbatiſſarum, ac aliorum Superiorum, procedunt de *jure communi*: a quo per ſpeciales Conſtitutiones, & conſuetudines in aliquibus Ordinibus nonnihil receſſum eſt; dum electionem ſeu deſignationem tranſtulerunt ad Generalem Ordinis, vel ad Provincialem cum ſuis Diffinitoribus ſeu aſſiſtentibus, uti videri poteſt ex ſingulorum Ordinum uſu, & particularibus Conſtitutionibus.

XIV. Adhæc in Italia Abbatum, & Priorum *perpetuorum & intitulatorum* electio hodie fere ceſſat, poſtquam per *regulam* 2. *Cancellariæ* Pontifex ſibi reſervat *omnia Monaſteria virorum valorem annuum ducentorum florenorum auri communi æſtimatione excedentia, nunc quomodocumque vacantia, & impoſterum vacatura*.

XV. Hanc regulam non comprehendere Monaſteria: quæ ex indulto Apoſtolico ſunt *manualia*, notat Aſcanius Tamburinus De Jure Abbatum *tom.* 1. *diſput.* 5. *quæſt.* 2. neque de illis Pontifex providere ſolet. Unde cum Abbatiſſæ in Italia paſſim ſint *triennales* ex Conſtitutione Gregorii XIII. non conſuevit Pontifex de Monaſteriis Monialium providere.

XVI. In Gallia vigore Concordatorum, vacantibus Monaſteriis, & Prioratibus *vere electivis*, videlicet in quorum electionibus forma Capituli *Quia propter* ſervari, & confirmationes electionum hujuſmodi ſolemniter peti conſueverunt, Conventus ad electionem ſeu poſtulationem Abbatis ſeu Prioris procedere non poſſunt, ſed Rex, illorum occurrente vacatione, Religioſum ejuſdem Ordinis in ætate 23. annorum ad minus conſtitutum infra ſex menſes a

die

Digitized by Google

die vacationis Sedi Apoſtolicæ nominat ; ut per Sedem Apoſtolicam Monaſterio vacanti de perſona nominata provideatur.

XVII. Cum autem Concordatum tantum loquatur de Monaſteriis *vere electivis*, in quorum electionibus ſervatur forma *cap. Quia propter*, & quorum confirmationes ſolemniter peti conſueverunt, deducitur, Concordatum non comprehendere niſi *Abbates*, & *Priores*, qui ſunt veri *Prælati*, id eſt, juxta Rebuffum, quorum obitu Eccleſia eſt *viduata* Paſtore, de quibus ſupra. „ Unde ſi probe„ tur, ait, quod Prior habeat alium ſupra ſe, non dicitur Eccle„ ſia *viduata* ; ergo in illo non habebit locum dictum *cap. Quia* „ *propter*, nec conſequenter Concordatum.

Adhæc, uti ſupra notatum eſt, Abbates, & Priores non cenſentur *Sponſi* Eccleſiæ, per quorum obitum Eccleſia *viduata* dicitur, niſi in *titulum* eumque *perpetuum* dentur ; unde etiam Concordatum intelligendum eſſe, poſt Rebuffum tradit Choppinus *lib.* 1. *Monaſt. tit.* 1. *num.* 5. „ cum civili moderatione de *perpetuis* ju„ riſque perpetui Sacerdotiis, non de *temporariis* Eccleſiæ dignita„ tibus, quæ *vivo* abrogari poſſint aliquando, ex ſtatuta Ordinis „ regula, ac diſciplina.

XVIII. Hoc titulo a Regia nominatione quædam Monaſteria Ordinis Benedictini Congregationis Caſæ exempta ſunt, „ quod *trien*„ *nii* lege teneantur ſacræ ejuſmodi poteſtates, nec ultra *triennium* „ vulgo producantur.

Similiter ibidem teſtante Choppino, *Gulielmitæ* ſeu *Albi Mantelli* Priorem ſibi eligunt, eo quod in Ordine Priores ſint *triennales*.

XIX. Regia inſuper ad Sacroſanctas Poteſtates nominatio non procedit in Carthuſienſi, ejuſque Primatu Conventus Monaſtici, ait Choppinus. „ Nam etſi is Primarus pure demandetur Cœnobitæ, „ nec præfinitum in tempus: abrogari tamen huic ex cauſa poteſt „ a ſummo Ordinis Præſule, poſt inſpecta luſtrataque regionatim „ ejuſdem familiæ Cœnobia. Singulorum adhæc Conventum Præ„ fecti ita decernunt ſtatuuntque de profanis Monaſterii reditibus „ annuis, ut nihil *proprium*, ſed *communem* in uſum omnia refe„ rant : quorum etiam proventuum ratiocinia quotannis medio in cœtu ſacrorum ſodalium excutiuntur, diſpunguntur.

XX. In Ordine Cæleſtinorum, „ qui Conventibus ſingulis præficiuntur, haud nominantur a Principe, quaſi *Priores Conventuales*, juxta citatum §. *Monaſteriis* in Concordatis (ait Choppinus ibidem „ *n.* 7.) ſed legitimis ſuffragiis deſignantur a Monaſtico Provin„ ciali Magiſtratu ". Rationem illius ſubjicit : hi ſacro ſodalitio „ præſunt *nuda* temporarii officii auctoritate verius, quam *Benefi*„ *cii* Eccleſiaſtici : nec *privatim* ſuos faciunt fructus Monaſticorum „ prædiorum.

XXI. Ex hiſce non obſcurum eſt, Choppinum haud dubitaſſe, eos ſolos Prioratus, ſive Abbatias Regiæ nominationi ſubjacere, qui inſtar *Beneficii* Eccleſiaſtici poſſidentur, & vi quorum ipſi Priores partem proventuum quaſi ſibi *propriam* adminiſtrant, ac diſpenſant. Unde probans Miniſtros Ordinis SS. Trinitatis vulgo *De redemptione captivorum*, eſſe a Regia nominatione exemptos, inter alia adducit dicti Ordinis regulam, qua præcipitur : „ Omnes res „ undecumque licite veniant, in tres partes dividantur æquales : „ & in quantum duæ partes ſufficiunt, exequantur ex illis ope„ ra miſericordiæ, cum ſui ipſorum, & eis neceſſario famu„ lantium moderata ſuſtentatione : tertia vero pars reſervetur ad „ redemptionem captivorum, qui ſunt incarcerati pro fide Chriſti „ a Paganis, vel dato pretio rationabili pro redemptione ipſo„ rum, vel pro redemptione Paganorum captivorum ; ut poſtea ra„ tionabili commutatione redimatur Chriſtianus pro Pagano.

Deinde his relatis ſubjicit : „ Unde elicias, Cœnobii cujuſque „ Magiſtrum ſeu Miniſtrum potius vulgo dictum, omnia habere „ cum Sodalitio communia, nec fructuarii inſtar *Beneficiarii* pro„ fanos templi reditus privatim diſpenſare ". Quaſi diceret, non „ mirum ſi Miniſtri hi nominationi Regiæ non ſubjacent, cum non *inſtar Beneficiarii* proventus diſpenſent.

XXII. Quare credendum eſt, quod ſeparatio menſæ Abbatialis a Conventuali occaſionem dederit non tantum introducendis Commendis ; ſed etiam *nominationi* Regiæ : dum per hanc diviſionem, Abbates facti ſunt quaſi *Beneficiarii*, & Abbatiæ, & Prioratus tranſierunt in Dignitates, & Beneficia, quibus annexum eſſet jus percipiendi certos proventus ; quamquam jam introducta nominatione, etiam extenſa fuerit ad Abbatias, quæ hanc diviſionem non fecerunt : uti & in Commendis contigit.

XXIII. Monialium Monaſteria Concordato non comprehendi poſt Rebuffum notat Choppinus *num.* 12. Quapropter vi Concordati, Regiæ nominationi nulla Monialium Monaſteria ſubjacent, uti etiam in contradictorio judicio per Senatum Regium aliquando judicatum eſſe refert Choppinus ; qui tamen obſervat, ſenſim nominationem Regiam ad Abbatias Monialium eſſe extenſam, Regemque perſonas Monaſterio præficiendas Pontifici nominaſſe, quamvis ipſi Pontifices ægre ejuſmodi nominationem admittere voluerint. Ideo vidi „ (inquit Rebuffus ad Concordata *pag.* 559. edit. Pariſ. 1664.) „ quaſdam nominationes per Regem factas, in quibus dicebat Pa„ pa, providemus tali N. dummodo Monialium majoris, & ſanio„ ris partis conſenſus intervenerit ". Quin & poſtquam nominatio Regia invaluit, adhuc tamen, teſte Choppino, in litteris proviſioni a Pontifice additur hæc clauſula : *Dummodo conſenſus majoris partis Monialium accedat*.

XXIV. Ulterius, ſicuti Regis nominatio vigore Concordati non reſpicit Abbates, aut Priores *temporales* ; ita nec Concordati extenſio poſtea facta ad Monaſteria Monialium comprehendit Abbatiſſas, aut Priorиſſas *temporales*, quemadmodum obſervat Rebuffus.

XXV. Adhæc, uſum illum Regiæ nominationis ad Virginum Monaſteria „ benigne interpretati ſunt Judices (ait Choppinus *Lib.* 1. „ *Monaſt. tit.* 1. *n.* 12.) ex animo ſenſuque Principis non habere „ locum in muliebribus Franciſcanæ ſectæ Monaſteriis. Quamquam „ enim horum Magiſtræ, titulo decorantur Abbatum fœminarum, „ communibuſque nunc fruantur poſſeſſionibus, parando victui ido„ neis : h[illegible]-tcrea utique a Franciſcanis Conſtitutionibus de„ ſcivere, quæ ſingulis propium quidvis abnuerint rerum profana„ rum. Nil quippe Monaſtica Antiſtes particulare ſibi ſumit ex „ communi fundorum Eccleſiæ proventu, ac reditu : verum annui, „ & ordinarii illorum fructus communem in menſam Conventus „ haud dubie inferuntur, & inſumuntur.

Hic rurſum videmus, Choppinum exemptionem horum Monaſteriorum a Regia dominatione in hoc refundere, quod nulla in Ordinis iſtius Monaſteriis *menſæ Abbatialis* a Conventuali fuit nota *diviſio*.

XXVI. In Belgio, quoad Monaſteria Regiæ nominationi non obnoxia, praxis, ac uſus congruit cum uſu Regni Gallicani, non autem per omnia quoad Monaſteria ſeu virorum ſeu mulierum Regiæ nominationi obnoxia.

XXVII. Prælatis enim ſive Abbatibus Brabantiæ multoties a Principibus libera electio juxta ſanctiones Canonicas, & Ordinum Conſtitutiones, eorumque privilegia addicta fuit.

XXVIII. Porro circa initium decimi ſexti ſæculi Carolus V. a Leone X. obtinuit indultum, ut in his Ditionibus Belgicis nullus ad Dignitates Abbatiales, aut quorumcumque Monaſteriorum, etiam per Priores, aut Præpoſitos regi & gubernari ſolitorum, regimina per Pontificem, aut Sedem Apoſtolicam, ſeu ejus Legatos, & Nuntios præfici ; nec illis de quorumcumque perſonis quovis modo provideri poſſit : niſi, ait Pontifex, habitis prius per Nos, aut Sedem Apoſtolicam, intentionem & conſenſum, tuis de perſonis ad hujuſmodi dignitates, & regimina promovendi. Ita eſt expreſſum in Bulla prout habetur parte 4. Edictorum Brabantiæ *lib.* 1. *tit.* 7. *c.* 2. & in citata Chronologia Parcenſi ; at credo legi debere : *intentione & conſenſu tuis* : ut ſit ſenſus : *Niſi habitis prius per Nos, aut Sedem Apoſtolicam intentione & conſenſu tuis*, de perſonis, &c.

Vigore hujus Bullæ cum inſtinctu quorumdam ſuorum miniſtrorum vellet Carolus, neglecta Religioſorum libera electione, nominare perſonas ſibi *gratas* ad dignitates Abbatiales ; unanimiter Abbates, & Abbatiſſæ, Præpoſiti, ac Priores Conventuales ſe oppoſuerunt ; allegantes tum vi ſuarum fundationum, tum titulo variorum privilegiorum, ac immemorialis conſuetudinis, Religioſis competere liberam electionem ſuorum reſpective Abbatum, Abbatiſſarum, Præpoſitorum, & Priorum : neque huic juri electionis per Bullam ullatenus eſſe derogatum ; immo Bullam in corroborationem, ac præſervationem iſtius juris in favorem Monaſteriorum a Carolo fuiſſe ſollicitatam & impetratam : quemadmodum hæc omnia latius deducuntur in Compromiſſo, quo de conſenſu Caroli, & Abbatum, & aliorum hæc difficultas, quibuſdam arbitris commiſſa fuit 12. Feb. 1521. Habetur *parte* 4. Edictorum Brabantiæ *lib.* 4. *tit.* 1. *cap.* 6.

Verum cum quæſtio hæc ob varias difficultates per arbitros non decideretur, tandem ſub Philippo II. Caroli immediato ſucceſſore inita eſt Concordia ſuper modo Monaſteriis vacantibus de Abbatibus providendi : quæ ſaltem *proviſionaliter* quouſque quæſtio principalis coram arbitris indeciſa pendens terminaretur, obſervari deberet. Cum autem quæſtio nec hactenus deciſa fuerit, is modus providendi *proviſionalis* quaſi in abſolutum tranſiit, atque hodie juxta illum proceditur. Impreſſa eſt hæc Concordia in dicta *parte* 4. Edictorum loco citato *cap.* 12.

XXIX. In hac Concordia promittit Princeps, quod, ſi quando aliquam Abbatiarum vacare contigerit, mittet aliquos Commiſſarios, duos nimirum ex Abbatibus Brabantiæ ejuſdem Ordinis quatenus reperiantur, & quos judicaveritis magis idoneos, aut alterius Ordinis, illis deficientibus, una cum aliquo alio tertio Comiſſario (qui hodie eſſe ſolet Cancellarius Conſilii Brabantiæ) qui Commiſſarii ſuper idoneitate, & qualitate Religioſorum ejuſdem Monaſterii diligenter inquirent, ac informationem ſuam Principi cum ſuo *adviſo* (id eſt *judicio*) remittant ; ac deinde eum, ait Princeps, quem maxime idoneum inveniemus, ſi quis modo idoneus reperiatur, deſumemus, habita ratione tam adviſi eorum Commiſſariorum, quam vitæ, converſationis, & idoneitatis electorum, idque ex depoſitionibus eligentium, ex quibus conſtabit, quis ex electis in ſpiritualibus, & temporalibus ſit magis idoneus : „ Et caſu quo (pergit Princeps) aliquod „ Canonicum ſeu legitimum obſtiterit im„ pedimentum contra hujuſmodi electos, ſeu, ut præfertur, Re„ ligioſos deſignatos, curabimus novam informationem capi, tam „ ſuper ejuſdem Monaſterii, quam aliorum ejuſdem Ordinis in Bra„ bantia ſucceſſive Religioſis, ad finem ut ex deſignatis deſuma„ mus ſeu approbemus, quem reperiemus magis idoneum.

XXX. Itaque juxta normam hujus Concordiæ, qua hodie hic utimur, Religioſi coram Commiſſariis Regiis aliquos in Abbatem eligunt, ſive proponunt, idque ordine illo quo ad eos Prælaturam digniores credunt ; atque tres ex illis pluralitate ſuffragiorum electos, ſolent Commiſſarii ſuo adjuncto, ſuper deſignatorum capacitate, & meritis, judicio, Principi proponere ; e quibus Princeps unum deſignat, qui Religioſis Capitulariter congregatis per Epiſcopum vel alium Superiorem, auctoritatem confirmandi ſeu inſtallandi habentem, proponitur : atque ab ipſis per quamdam imaginem ſeu ſpeciem electionis in Abbatem recipitur.

XXXI. Eadem forma ſervari ſolet in deſignatione, & electione Abbatiſſarum ; ſuſtinentque, Principem vi prædictæ Concordiæ non poſſe nominare niſi unam ex electis, & propoſitis a Monialibus.

C A P U T X.

De Confirmatione, & Benedictione Abbatum.

1 *Abbates electi vel nominati debent a Superiore confirmari.*
2 *Abbates a ſuo Epiſcopo confirmandi ; niſi ſint exempti.*
3 *Interdum Abbates, & Superiores electi una cenſentur confirmati.*
4 *A quo confirmatio poſtulanda juxta Concordata Germaniæ.*

5 In

Digitized by Google

5 *In Gallia Abbates a Rege in vim Concordati nominati, tenentur a Sede Apoſtolica confirmationem habere.*
6 *In Belgio aliquando quæſtio ſubortafuit circa Abbates a Rege nominatos.*
7 *Uſu obtinuit, ut Abbates in Belgio confirmentur, juxta jus commune, & Ordinum particularia privilegia.*
8 *Quomodo Abbatum confirmatio, & proviſio expediatur juxta ſtylum Curiæ Romanæ?*
9 *Ex taxa Cameræ Apoſtolicæ conſtat, Abbatias Belgicas pleraſque eſſe* conſiſtoriales.
10 *Abbates in vim proviſionis Apoſtolicæ poſſeſſionem non accipiunt ſine placito Regio.*
11 *Solemnis Benedictionis Abbatialis nulla in Regulis Monaſticis mentio.*
12 *Veriſimiliter una cum Pontificalium uſu invaluit.*
13 *Benedictio* ſolemnis *non facit Abbatem.*
14 *Etiam hodie ſine illa benedictione poteſt eſſe verus Abbas.*
15 *Ante benedictionem vocatur ſimpliciter Abbas.*
16 *A quo benedicendus Abbas?*
17 *Ritus in multis convenit cum ritu conſecrationis Epiſcopalis.*
18 *Promittit fidelem rerum Monaſterii diſpenſationem.*
19 *Traditur ei Regula ad regendum Monaſterium.*
20 *Abbatiſſæ etiam ſolemniter benedicuntur; & regere Monaſterium juxta Regulam promittunt.*
21 *Abbatiſſæ ſpirituale, & temporale regimen Monaſterii committitur.*

I. ABBATES alioſque Monaſteriorum Superiores, qui vel per electionem Conventus, vel per nominationem Regiam conſtituuntur, neceſſario a Superiore confirmandos eſſe, priuſquam ſe adminiſtrationi immiſceant, uno conſenſu tradunt Canoniſtæ ad *cap. Qualiter*, *tit. De Electione*.

II. Jure communi Abbates *non exempti*, poſtquam a ſuo Conventu fuerint electi, ab Epiſcopo Diœceſano, cui *immediate* ſubjiciuntur, confirmandi ſunt; uti communiter tradunt Canoniſtæ ad *cap. Statuimus*, *tit. De ſuppl. neglig. Prælat.* Exempti vero confirmationem petere debent a Pontifice; quando ſcilicet exempti *immediate* ſunt Papæ ſubjectis: „ Secus autem (ait Aſcanius Tamburi- „ nus De Jure Abbatum *tom. 1. diſp. 6. quæſt. 2. num. 2.*) ſi Ab- „ bas habet alium Prælatum *medium* cui ſubſit, prout Abbates & „ Prælati locales habentes Abbatem, & Præſidentem *Generalem*, „ *Provincialem*, a quo confirmentur.

III. Deinde Abbates & Prælati locales, qui non per electionem *Conventuum* eliguntur, ſed a Generali cum definitorio conſtituuntur, non indigent confirmatione; uti recte ibidem *num.* 4. monet Tamburinus: „ Quia quando ad eumdem ſpectat electio, & confir- „ matio eodem jure, tunc eo ipſo, quod eligit, etiam confirma- „ re cenſetur (*a*).

Hinc in Italia Abbates *perpetui*, qui a Pontifice *conſiſtorialiter* deſignantur, nulla alia indigent confirmatione.

IV. Concordata Germaniæ concedunt, quod in Monaſteriis *immediate* ſubjectis Sedi Apoſtolicæ fiant Canonicæ electiones, quæ ad *dictam Sedem deferantur*: „ quas etiam, ait Nicolaus V. ad „ tempus Conſtitutionis, felicis recordationis Nicolai Papæ III. quæ „ incipit *Cupientes*, expectabimus, & elapſo dicto termino, ſi non „ præſentatæ, vel ſi præſentatæ minus Canonicæ fuerint, provi- „ debimus, & ſi Canonicæ fuerint, *confirmabimus* . . . Et in Mo- „ naſteriis dictæ Sedi *immediate non ſubjectis*, alii Regularibus Be- „ neficiis, ſuper quibus pro *confirmatione*, vel proviſione ad dictam „ Sedem non conſuevit haberi recurſus, electi, ſeu illi, quibus „ providendum eſt, pro *confirmatione*, & proviſione hujuſmodi ad „ Curiam Romanam venire non tenebuntur.

V. In Gallia vigore Concordatorum Rex nominat perſonas ad Monaſteria vacantia Sedi Apoſtolicæ; ut ab hac Sede *proviſionem* accipiant; quæ proviſio pro confirmatione reputatur. Quare quoad Abbatias, & Prioratus Regiæ nominationi ſubjectos, *confirmationes* ſeu proviſiones a Sede Apoſtolica peti, & obtineri debent.

VI. In Belgio aliquando quæſtio fuiſſe legitur, num Abbates per Regem deſignati a Sede Apoſtolica *confirmationem* ſive proviſionem obtinere tenerentur: eo quod in indulto Caroli V. Philippi II. & Alberti Archiducis, de nominando ad primarias Eccleſiarum dignitates habeatur, *quod ſic nominati a Sede Apoſtolica obtinebunt confirmationem*; ſed quoad primas dignitates ſæculares poſt Epiſcopales quoad hoc punctum indultum non eſt receptum: nec enim ullus a Rege ad hujuſmodi dignitatem nominatus, confirmationem a Sede Apoſtolica petit. Quoad Abbatias vero, Principes hoc indulto uti non videntur, ſed jure quo prius potiebantur; ut nimirum Monaſteriis quidem ſua maneat Canonica electio, hoc tamen temperamento, ut eligant quem Princeps, prius facta inquiſitione juxta ſupra citata Concordata, ſibi *gratum*, & maxime idoneum deſignaverit.

VII. Unde moribus Belgi, Abbatum confirmatio peti, & obtineri conſuevit juxta jus commune, & particulares cujuſque Ordinis Conſtitutiones, & privilegia. Pauciſſima autem, eaque a juriſdictione Ordinariorum *exempta* Ordinis *Benedictini* Monaſteria, a Sede Apoſtolica proviſionem ſeu *confirmationem* petere conſueverunt.

VIII. Proviſio Abbatiarum excedentium valorem annuum ducentorum florenorum *auri* de Camera expeditur conſiſtorialiter, ſive in Conſiſtorio Cardinalium, idque prævia informatione, ac propoſitione, quæ in Cathedralium Eccleſiarum proviſione ſervari conſuevit: uti expreſſe declaravit Gregorius XIV. in ſua Conſtitutione, quæ incipit, *Onus Apoſtolicæ*, de qua ſupra *tit.* 14. *cap.* 3. actum fuit; ubi & ritus informationis latius deſcriptus fuit.

IX. Ex taxa autem Abbatiarum & Monaſteriorum, quam exhibet Aſcanius Tamburinus ad calcem tomi primi De Jure Abbatum, *ad exemplar libri Sacri Colegii, & Reverendiſſimæ Cameræ Apoſtolicæ*, patet, Abbatias Belgii omnes futuras *Conſiſtoriales*, ſi earum proviſio Romæ peteretur: taxa enim illarum ibidem notata, multum excedit valorem annuum *ducentorum* florenorum auri de Camera.

X. Circa Abbatias, quarum proviſio a Sede Apoſtolica habenda eſt, notandum, quod licet Pontifex in Conſiſtorio det proviſionem, nequaquam tamen in vim iſtius proviſionis, poſſeſſionem Abbatiæ aut ejus adminiſtrationem accipere queat proviſus, ante expeditionem Bullarum, & priuſquam placetum Regium hiſce in partibus acceſſerit, quemadmodum in proviſione Cathedralium Eccleſiarum obtinere ſupra *tit.* 14. *cap.* 5. oſtenſum eſt.

XI. De ſolemni, quæ hodie in uſu eſt, Abbatum benedictione nihil in Regulis Monaſticis, aut antiquis hiſtoriis, aut Eccleſiaſticis monumentis occurrit.

Meminit quidem Canon 14. Synodi VII. Abbatum, qui ab Epiſcopo *manus impoſitionem* acceperunt: ſed uti bene notant ad dictum Canonem Balſamon, Zonaras, aliique Græci Commentatores, tantum ſermo eſt de impoſitione manus, qua Abbas in Presbyterum ab Epiſcopo fuit ordinatus. Unde errat Gloſſa, dum ad *Can. 1. diſt.* 69. apud Gratianum *hanc manus impoſitionem* pro *benedictione Abbatiali* accipit.

XII. Admodum veriſimile eſt, ſolemnem illam Abbatum benedictionem, quæ ad Epiſcopalem conſecrationem non parum accedit, invaluiſſe, quando Abbates cum ornamentis Pontificalibus ad ipſam quodammodo Pontificalem, ſive Epiſcopalem eminentiam, ac dignitatem aſcendere cœperunt.

XIII. Quidquid ſit, illud certum eſt, benedictionem illam *ſolemnem* non conſtituere aut efficere Abbatem; nec ita neceſſariam eſſe hanc benedictionem in Abbate, uti eſt conſecratio in Epiſcopo. Unde ſæculo XI. ſcripſit S. Ivo Carnutenſis: *Promotionem Abbatis non facit Epiſcopalis Benedictio, ſed Fratrum communis electio.*

XIV. Adhæc Alexander III. in *cap. 1. tit. De ſuppl. negl. Prælat.* conceſſit Ciſtercienſibus, ut „ ſi Epiſcopus *tertio* cum humilitate, „ ac devotione, ſicut convenit, requiſitus, Abbates *benedicere* re- „ nuerit, liceat Abbatibus proprios Monachos benedicere, & alia, „ quæ ad hoc officium pertinent, exercere ". Ex quo conficitur, benedictionem nullatenus eſſe Abbati conſtituendo neceſſariam.

Quin nec hodie Abbates *triennales* benedicuntur (ait Tamburinus De Jure Abbatum *tom. 1. diſput. 11. quæſt. 3.*) & tamen gaudent prærogativis, quibus benedicti.

XV. Notantque ulterius Canoniſtæ, electum & confirmatum, tametſi *necdum benedictum*, vocari ſimpliciter *Abbatem* in citato *cap. 1. & cap. 13. tit. De Accuſationibus*; idemque de ſtylo Cancellariæ Romanæ ſervari ſcribit Oldradus *conſil.* 14. ſubdens, Abbatis Beneficia vacare poſt adeptam poſſeſſionem *ante Benedictionem*.

XVI. Benedictionem de jure communi Abbates accipere debent a proprio Epiſcopo, uti notatur in citato *cap.* 1.

Martinum V. Abbati S. Pancratii de Florentia Congregationis Vallis Umbroſæ, & Eugenium IV. Congregationi Cæleſtinorum conceſſiſſe privilegium, ut a quocumque maluerint Antiſtite gratiam & communionem Sedis Apoſtolicæ habente, benedictionem accipiant, refert Tamburinus loco citato *quæſt.* 10.

Et teſte Choppino *lib. 2. Monaſt. tit. 1. num.* 7. per Bullam Innocentii VIII. Ciſtercienſes habent privilegium ſpeciale pro Abbate capite Ordinis, ut poſſit novis Abbatibus, & Abbatiſſis ſuis Ordinis ſacræ benedictionis munus impendere, *citra Epiſcopi* auctoritatem, edita Bulla an. 1484.

Deinde hoc privilegium extendit Clemens VIII. per Bullam 24. Julii 1599. concedendo Abbati Capiti Ordinis Ciſtercienſis conſtituendi, ac delegandi Abbates Commiſſarios per Provincias cum poteſtate benedicendi novos Abbates, & Abbatiſſas ſui Ordinis: quo privilegio etiamnum hodie utitur in Belgio Ordo Ciſtercienſis.

XVII. Ritus hodiernus benedicendi Abbates, pene per omnia coincidit cum ritu conſecrationis Epiſcopalis, referturque in Pontificali Romano, in quo hæc duo notanda occurrunt.

XVIII. Primo, quod inter articulos examinis hic recenſeatur: *Vis res Monaſterii tibi commiſſi fideliter cuſtodire, & in uſus Eccleſiæ, Fratrum, Pauperum, & Peregrinorum diſtribuere?* Reſpondet Benedicendus: *Volo*.

XIX. Secundo, ubi Epiſcopo conſecrando traditur liber Evangeliorum, Abbati traditur Regula ſui Ordinis, his verbis: *Accipe Regulam a Sanctis Patribus traditam, ad regendum cuſtodiendumque gregem tibi a Deo creditum, quantum Deus ipſe te confortaverit, & fragilitas humana permiſerit.*

XX. Abbatiſſæ etiam ſolemniter benedici conſueverunt ritu in Pontificali deſcripto, in quo inter cætera hæc notanda ſunt.

Primum, quod Prælatus benedicens tradat electæ Abbatiſſæ Regulam dicens: Accipe Regulam a Sanctis „ Patribus traditam, ad „ *regendum cuſtodiendumque gregem* tibi a Deo commiſſum, quan- „ tum Deus ipſe te confortaverit, & fragilitas humana permiſerit. „ Accipe gregis Domini *maternam* providentiam, & *animarum pro-* „ *curationem*, & per divinæ legis incedendo præcepta, ſis ei dux „ ad cæleſtis hæreditatis paſcua.

XXI. Deinde abſoluta benedictione Prælatus eam intronizat, dicens: „ Accipe *plenam* & *liberam* poteſtatem regendi hoc Mona- „ ſterium, & Congregationem ejus, & omnia, quæ ad illius re- „ gimen *interius* & *exterius* ſpiritualiter & temporaliter pertine- „ re noſcuntur.

Ex his videmus, Abbatiſſæ regimen non tantum exterius & temporale, ſed & interius ac ſpirituale, quin & *procurationem animarum* committi.

(*a*) Obſervandum eſt Abbates trennes confirmatione non indigere, ut res ſuorum Monaſteriorum ſpirituales, & temporales poſſint adminiſtrare, illud enim jus ſtatim ab eorum electione illis competit.

Digitized by Google

CAPUT XI.

Quis Ordo & ætas in Superioribus Regularibus requiratur?

1 *Abbates olim non erant Presbyteri.*
2 *Hanc diſciplinam ſupponit Conventus Aquiſgranenſis ſæculo IX.*
3 *Non refragatur huic diſciplinæ Regula Benedictina.*
4 *Gratianus cenſuit ex Regula Benedictina Abbates debere eſſe Presbyteros.*
5 *A mente Regulæ aberravit Gratianus.*
6 *Alius Gratiani error.*
7 *Ad diſciplinam ſui temporis reſpexiſſe videtur Gratianus.*
8 *Jure Decretalium Abbates tenentur ad Prebyteratum promoveri.*
9 *Idem eſt de Priore Conventuali.*
10 *Hodie cura animarum requirit Sacerdotium; & quare?*
11 *Jure communi requiritur ætas 25. annorum in Abbate, & Priore.*
12 *Per Concordatum Gallicanum receſſum eſt ab hoc jure communi.*
13 *Qua ratione in Gallia Abbates compellantur ad ſuſcipiendum Presbyteratum?*
14 *Quæ ætas jure communi in Abbatiſſa, & Prioriſſa requiratur?*
15 *Concilium Tridentinum requirit annum 40. completum.*
16 *Quid Concilium Tridentinum velit, dum in Monaſterio non reperitur, quæ has qualitates habeat?*
17 *Quandonam ex alio Monaſterio eligi poſſit vel debeat?*
18 *In electione Superiorum magis ad merita, quam ad ætatem attendendum.*

I. OLIM non omnes Abbates Presbyteros fuiſſe ex antiquis Monachorum Regulis, & vitis ſat manifeſtum eſt; unde jam pridem ſine ulla hæſitatione Rupertus Abbas *lib. 2. in Regulam Benedictinam cap.* 10. poſtquam loquutus eſſet de diſciplina requirente in Abbate Presbyteratum, ait: *Olim non ita erat: multi Abbates erant, qui ſacros Ordines non habebant.*

Ad quæ aliaque reflectens Hugo Menardus in appendice 4. *ad c.* 23. *Concordiæ Regularium*, ait: „ Quare quorundam recentiorum „ opinioni ſuffragari non poſſum, qui dicunt Abbatem teneri ad „ Sacerdotium ex regulæ S. Benedicti inſtituto.

Deinde refert plura exempla Abbatum, qui nunquam Presbyteri fuerunt; atque inter alia S. Eugendi, qui nunquam ad hunc Ordinem promoveri voluit, „ & cum de hoc Ordine ſuſcipiendo ſollicitaretur, dixit, utilius multo eſſe Abbati propter *juniorum ambitionem* liberum a Sacerdotio præeſſe fratribus.

II. Hanc priſtinam diſciplinam non obſcure ſupponit Conventus generalis Abbatum an. 817. Aquiſgrani coram Ludovico Pio habitus ad reformationem Monachorum, ubi *cap.* 62. dicitur: „ Ut „ Abbas, Præpoſitus, vel Decanus, quamvis *Presbyteri non ſint*, „ Lectoribus benedictionem tribuant.

III. Neque his refragatur, quod ex Regula Sancti Benedicti Abbas animas regendas ſuſcipiat, atque ita *curam animarum* habeat; quæ videtur Sacerdotium ſupponere; ita ut communiter tradant Canoniſtæ. Beneficium curam animarum annexam habens exigere in Beneficiato, ut ſaltem ad Sacerdotium intra tempus a jure definitum promoveatur. Verum *regimen animarum*, de quo S. Benedictus, comprehendebat quidem omnem auctoritatem & juriſdictionem in Monachos, ſtatuendi, præcipiendi, corrigendi, puniendique, quantum ſaluti Monachorum, & diſciplinæ Monaſticæ congruit; ſed Euchariſtiæ, Pœnitentiæ, aliorum Sacramentorum adminiſtrationem, quæ Ordinem Sacerdotalem exigunt, non complectebatur; quo ſenſu etiamnum hodie Abbatiſſis, necnon quibuſdam Superioribus laicis, ut apud Cellitas ſeu Alexianos, cura ſeu regimen animarum & ſpiritualis juriſdictio abſque poteſtate clavium competere dicitur, uti late probat Zypæus *Reſp.* 10. *de Regular.* & quoad Abbatiſſas, manifeſte ſupponit Pontificale, eis *animarum procurationem* incumbere, ut capite præcedenti notatum eſt.

IV. Gratianus tamen cenſuiſſe videtur, quod ex præſcripto Sancti Benedicti Abbas deberet ad Sacerdotium promoveri; eoquod Abbatis ſit egredientibus Fratribus *benedictionem* impartiri; quam non niſi a Sacerdote dari poſſe credidit Gratianus. Verba ejus ſunt, ſubjecta *Canoni* 39. *cauſ.* 16. *quæſt.* 1. „ Superiori auctoritate non „ prohibentur Abbates Sacerdotes fieri: cum beatus Benedictus jubeat Abbatem Fratribus egredientibus, & regredientibus, *benedictionem* dare: quod non niſi *Sacerdotum* eſt.

V. Verum ut notat Haeftenus in *prolegomeno* 18. §. 11. in vitam S. Benedicti, Gratianus hic a ſenſu ac mente Patrum aberravit, dum credidit *benedictiones*, de quibus in Regulis Monaſticis, non niſi a *Presbyteris* dari potuiſſe. Nam, uti bene monet Haeftenus, hæ Monaſticæ obſervantiæ, uti & benedictiones Miniſtrorum, & Lectorum menſæ nullam cum ſacerdotali Ordine habent connexionem, nec ab eo dependent. Paternas potius has dixerim, ait Haeftenus, quibus abeuntes vel redeuntes proſequuntur filios.

Plura ibidem, ait Haeftenus, quibus etiam ex ipſa Regula Benedictina evincit, *benedictiones* hujuſmodi non fuiſſe Presbyterales; multiſque oſtendit, Abbates ex præſcripto Regulæ non debuiſſe eſſe Presbyteros, atque contrariis argumentis occurrit.

VI. Notat inſuper Haeftenus ibidem, Gratianum multum aberrare, ac ſibi quaſi contradicere, dum eodem loco ait, *Lectionem Evangelii cum ſubſequente oratione dicere, Sacerdotalis eſſe officii*: cum ipſemet *Diſt.* 25. *Can. Perlectis*, ex Iſidoro ſcripſerit, ad *Diaconum* pertinere *Evangelium prædicare. Nam ſicut Lectoribus vetus Teſtamentum, ita Diaconis novum prædicare præceptum.*

VII. Cæterum Gratianus benedictiones Monaſticas, atque lectionem Evangelii aſſerens eſſe *officii ſacerdotalis*, forſan ad diſciplinam ſui temporis reflexit; eo quippe tempore Abbates plerique Presbyteri erant. Immo cum in Synodo Pictavienſi ſub finem ſæculi undecimi decretum erat *can.* 7. „ Ut *Abbates*; Decani, & Præpo-

„ ſiti, qui Presbyteri non ſunt, *Presbyteri fiant*, aut Prælationes amittant.

VIII. Hic Canon poſtmodum relatus in Decretales Gregorii IX. in *cap.* 1. *tit. De ætat., & qualit. Ordinand.* partem juris communis conſtituit,

Hinc nullus dubitat, quin juxta juris communis diſpoſitionem, atque hodiernam diſciplinam, Abbates Regulares, & Titulares debeant eſſe Presbyteri, aut infra annum ad Presbyteratum, quemadmodum alii Dignitatem, aut Beneficium cum cura animarum annexa poſſidentes, promoveri,

IX. Quod de Abbatibus hic ſtatuitur, idem quoque in *Priore* Conventuali juxta modernam diſciplinam ex eadem ratione obtinere receptum eſt: utpote cui non minus, quam Abbati cura animarum imminet; atque ita Beneficiis *curatis* annumeratur: quæ Presbyteratum requirere nullus ambigit.

X. Curam enim animarum hodie involvere poteſtatem Clavium, aliaque a ſacerdotali charactere dependentia, receptum eſt; nec illi *proprie curam animarum* juxta modernam phraſim habere cenſentur, qui vi ſui muneris non debent Sacramenta, & cætera a clavibus, & Sacerdotio dependentia ſuis ſubditis adminiſtrare; quamvis alias ſano ſenſu curam animarum habere dici poſſint; ut ſupra eſt expoſitum.

XI. Ulterius, quamvis in Regula Benedictina, aut aliis Regulis Monaſticis non determinetur *ætas* Abbatum, aut Priorum Conventualium, hodie tamen ex jure communi, nec Prioratus Conventuales, uti nec Abbatiæ, ſunt conferendi aut committendi cuiquam, niſi annum 25. attigerit; *Clement.* 1. §. *Cæterum De ſtatu Monach.* quæ eſt ætas legitima ad Sacerdotium; Priore ergo diſciplina quoad Sacerdotii neceſſitatem in Abbate ſtabilita, conſequens erat & hanc introduci.

XII. Hinc Rebuffus reflectens, quod vi Concordati Rex Galliæ poſſit ad Abbatiam nominare Regularem in 23. duntaxat ætatis anno conſtitutum, non dubitat concedere, non tantum eſſe derogatum juri communi quoad ætatem, ſed etiam per conſequens diſpenſatum cenſeri in ſuſceptione Sacerdotii: ut nimirum illud infra annum conformiter ad jus commune ſuſcipere non teneatur. Ad Concordata titulo *De Regia & Prælat. Nominatione* §. *Monaſteria*, verbo, *viginti trium annorum*; ibidemque addit, quod de jure communi requireretur, quod Abbas eſſet Sacerdos: „ tamen hodie, ait, „ conſuetudo ſe habet in contrarium .... ſed non ſecundum Lu„ cam, Abbatiæ fructus devorare, & Deo non ſervire, & non „ promoveri (ad Sacerdotium) & tales ſunt Deo exactam ratio„ nem reddituri, ſed conſcientias eorum oneramus.

XIII. Huic abuſui obviam itum eſt Decreto Bleſenſi *art.* 9. quo cavetur, ut Abbates, & Priores Conventuales, qui ætatem legitimam attigerint, teneantur intra annum ad Ordinem Presbyteratus promoveri a tempore proviſionis computandum: quod ſi infra biennium ſubſequens non fuerint promoti ad illum Ordinem, Beneficia per ipſos obtenta declarabuntur vacantia, & impetrabilia; ac inſuper cogentur reſtituere fructus perceptos impendendos in pios uſus. Le Preſle *Cent.* 2. *c.* 78. *in Annotationibus* (a).

Ibidem quoque in corpore notat, pro obtinendo ſimplici Prioratu Regulari ſive in titulum, ſive in Commendam, requiri ætatem 14. annorum; tametſi nullus Ordo requiratur, ſed ſimplex Tonſura ſufficiat, & ita ſæpius judicatum fuiſſe aſſerit.

XIV. In Abbatiſſa, & Prioriſſa Conventuali jure communi in *cap. Indemnitatibus tit. De Elect. in VI.* requiritur ætas 30. annorum completorum; neque per Concordata Galliæ huic articulo derogatum eſſe monet Rebuffus loco citato; quia Concordata non loquuntur de Monialibus.

XV. Concilium Tridentinum *Seſſ.* 25. *cap.* 7. *De Regularibus*, vult, ut „ Abbatiſſa & Prioriſſa, & quocumque alio nomine ap„ pelletur, eligatur non minor annis quadraginta, & quæ octo an„ nis poſt expreſſam profeſſionem laudabiliter vixerit.

Requiri annum quadrageſimum *completum* poſt Garziam probat Fagnanus ad *cap. Cum in cunctis, tit. De Elect. num.* 123.

XVI. „ Quod ſi his qualitatibus non reperiatur in eodem Mona„ ſterio, pergit Synodus, ex alio ejuſdem Ordinis eligi poſſit. Si „ hoc etiam incommodum Superiori, qui electioni præeſt, videa„ tur; ex iis, qui in eodem Monaſterio annum trigeſimum exceſ„ ſerint, & quinque ſaltem annis poſt profeſſionem recte vixerint, „ Epiſcopo, vel alio Superiore conſentiente, eligatur.

XVII. Refert autem Fagnanus ad *cap. Cum in cunctis, tit. De Elect. num.* 114. quod ſi reperitur in Monaſterio Monialis quadragenaria cum qualitatibus a Synodo requiſitis, tunc non poſſit eligi ex alio Monaſterio etiam ejuſdem Ordinis. Sin autem talis in ipſo Monaſterio minime reperiatur, tunc etiam poterunt de conſenſu Epiſcopi aut Prælati electioni præſidentis, eligere aliam, quæ *trigeſimum* annum exceſſerit, & *quinque* annis ſaltem poſt profeſſionem recte vixerit. Quod ſi nec talis in proprio Monaſterio reperiatur, nec quadragenaria in alio Monaſterio ejuſdem Ordinis, tunc poterunt ex alio Monaſterio ejuſdem Ordinis eligere, quæ *trigeſimum* ætatis annum expleverit, & ad præſcriptum Decreti Tridentini profeſſa ſit. Nulla tamen, ait, minoris ætatis eligi poterit, ſed poſtulanda a Sede Apoſtolica: idque ob prohibitionem in citato *cap. Indemnitatibus.*

XVIII. Cæterum in electione Abbatum & Abbatiſſarum præcipue ad merita, & capacitatem attendendum eſt, quemadmodum optime expreſſit S. Benedictus in Regula, & Juſtinianus in ſua Sanctione; quorum verba capite nono *num.* 1. & 2. relata ſunt; neque certa ætas, aut tempus profeſſionis jure poſitivo præſcripta fuerunt, niſi quia credebatur, quod hæc conducerent, ut melius de capaciore provideretur Monaſteriis.

TITU-

(a) Hanc obligationem ſuſcipiendi Sacerdotii Gallia Abbatibus, & Prioribus Commendatariis eſſe impoſitam, ſub iiſdem pœnis declaravit Arreſtum Conſilii Magni datum 27. Martii anno 1625.

Digitized by Google

TITULUS TRIGESIMUS SECUNDUS.

De Regularium Reformatione, & Viſitatione.

CAPUT PRIMUM.

Præcipuæ cauſæ collapſæ diſciplinæ Monaſticæ recenſentur.

1 *Omnia humana mutabilitati obnoxia.*
2 *Ordines etiam ſanctiſſime inſtituti eam ſenſerunt.*
3 *Prima cauſa relaxationis* peculiaritas.
4 *Hæc eradicanda eſt.*
5 *Receſſus a paupertate in victu, veſtitu, ædificiis, & ſupellectile, diſciplinæ Monaſticæ exitialis.*
6 *Hic receſſus trahit ad Monaſteria homines carnales.*
7 *Facit, ut in adimiſſione ad Religionem humana multa intercurrant.*
8 *Similis ad Religionem introitus, & admiſſio relaxationi Religionis occaſionem ſubminiſtrat.*
9 *Sæcularium hominum ad Monaſteria confluxus Monaſticam diſciplinam labefactat.*
10 *Omiſſio orationis Religionis ſpiritum extinguit.*
11 *Hæcque & alia multa oriri ſolent ex divitiarum affluentia.*
12 *Ex rerum temporalium nimia abundantia collapſam Monaſticam diſciplinam plures deplorarunt.*
13 *Rerum temporalium abundantia non omnino repugnat cum perfectione vitæ Monaſticæ.*
14 *Eſt tamen difficile utramque ſimul componere.*
15 *Quid ad obviandum periculis orituris ex hac abundantia, ſtatuerit Ordo Cartuſianorum?*
16 *Ordines Mendicantes omnem rerum temporalium poſſeſſionem ideo abdicarunt.*
17 *Penuria horum Ordinum ex nimia Fratrum multiplicatione orta, plures relaxationi cauſas dedit.*
18 *Prima eſt negotiorum multiplicitas.*
19 *Secunda evagatio nimia.*
20 *Tertia, affectata amicitia & familiaritas cum divitibus, & Magnatibus ſæculi.*
21 *Quarta, occupatio jurium Parochialium.*
22 *S. Bonaventura reſtrictum voluit numerum Fratrum; uti & primi Capucinorum Patres.*
23 *Penuria facit, ut plures non ſatis probati ad Religionem admittantur, quod Monaſticæ diſciplinæ exitiale eſt.*
24 *Regularum interpretationes, & mitigationes, diſciplinæ rigorem relaxandi occaſionem dederunt.*
25 *Sæcularium confeſſiones excipere Ordinum Mendicantium prolapſioni occaſionem dare poteſt.*
26 *Applicatio ad functiones Hierarchicas hiſce Ordinibus relaxandi materiam ſubminiſtrare nata eſt.*

I. „ ÆTERNA lex (ait Lipſius *l. 1. de Conſtantia cap. 16.*) a „ principio dicta omni huic mundo, naſci, denaſci, oriri, aboriri: nec quidquam ſtabile, aut firmum arbiter ille rerum „ eſſe voluit, præter ipſum “. *Apud quem*, teſte Apoſtolo, *non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio*. Jac. c. 1. v. 17.

II. Hanc rerum humanarum viciſſitudinem, ac mutabilitatem experti quoque fuere quotquot etiam ſanctiſſime inſtituti ſunt Monachorum atque Religioſorum Ordines.

Quis neſcit, quam ſancta fuerint Ordinum illorum initia! quam bonum per Eccleſiam univerſam ſparſerint odorem! quam ſancte Patres illorum, ac etiam horum filii vixerint! Sed nec hoc ignoratur, a perfectione, & ſanctitate ſua Ordines illos ſenſim ad magnam ſubinde prolapſos fuiſſe deformitatem; cujus prolapſionis pene tot ſunt teſtimonia, quot de rebus Monaſticis ſunt Scriptores.

Illi conſuli poterunt. Nos hic eorum teſtimoniis omiſſis, cauſas præcipuas collapſionis, & defectionis Monaſticæ diſciplinæ breviter annotabimus; ut qui reformationi Monaſteriorum intendere, ac invigilare jubentur, cauſas & radices collapſæ diſciplinæ intelligentes, iis tollendis, & eradicandis præcipue incumbant, & adlaborent.

III. Harum facile præcipua jam pridem reputata eſt *peculiaritas*, ſive vitium *proprietatis*.

Et quidem Sanctus Gregorius *l. 10. ep. 22.* mandat Epiſcopo Mariano, ut *peculiaritatem* a 4. aut 5. Monachis, in quibus hactenus corrigi minime potuit, ſtudioſiſſime compeſcat, & Monaſterium a tali *peſte* mundare feſtinet: „ Quia, ait, ſi illic peculiaritas a Mo„ nachis habetur, neque *concordia*, neque *charitas* in Congregatio„ ne eadem poterit permanere.

Si autem *concordia*, & *charitas* a Congregatione Monaſtica exulet, ſane quid exurget niſi confuſa Babylon, & vitiorum ſpelunca?

Unde Dionyſius Cartuſianus tractatu *De Reformat. clauſt. art. 16.* dans rationem cur Patres Monachorum proprietatem, ſive peculium tam rigoroſe prohibuerint, ait: „ Conſideraverunt enim quod „ ex proprietate, ſeu peculio tamquam ex venenoſa radice multa „ peccata proveniunt, ut puta contumacia, ſuperbia, contentio, „ partialitas, avaritia, vana gloria, invidia, mendicantium, luxuria, occupatio infructuoſa, cura ſuperflua, multiplex diſſolu„ tio, varia mentis diſtractio, acedia, negligenſque divini officii „ perſolutio, atque ſimilia.

IV. Pluribus hæc ibidem proſequitur Dionyſius, uti videri poterit in Diſſertatione mea Canonica *de peculiaritate*, *part. 1. c. 3. §. 5.* ibi plura eam in rem referuntur.

Qui igitur reformationi intendunt ante omnia adlaborare debent, ut vitium hoc radicitus evellant, occaſioneſque peculiaritatis Monachis adimere ſtudeant; juxta ea, quæ tum in citata Diſſertatione, tum ſupra *tit. 29.* notavimus.

V. Exitialis quoque Monaſticæ diſciplinæ eſt receſſus a paupertate religioſa in victu, veſtitu, ſuppellectile, ædificiorum ſtructuris & ornatu, totoque vitæ genere.

Dum enim ſemel a paupertate, ac ſimplicitate, a Monaſtica in his deflectitur, facile ad delicias, & exceſſus in cibo, & potu, mollitiem in veſtibus, ſæculi pompam, & faſtum in ſupellectile, ſuperfluitatem in ædificiis, & a Chriſtiana hoſpitalitate ad ſæcularia, & mundana convivia, & epulas devenitur.

Hæc vero ubi ſemel invaluerint, ſenſim omnem paupertatis, ſimplicitatis, nec non mortificationis, & pœnitentiæ ſpiritum in Monachis extinguent: ac de ſpiritualibus carnales, & mundanos efficient: quemadmodum de ſimilibus ſuo tempore dixit S. Bernardus in Apologia ad Guillelmum Abbatem.

VI. Ulterius, dum in Monaſteriis menſa laute inſtructa, ædificia ut Principum pene palatia, ſupellex ſuperba habentur: natum eſt fieri, ut Monaſteria hujuſmodi non tam ambiant illi, qui rejectis pompis ac deliciis mundi, Chriſto pauperi in paupertate, & humilitate vivere deſiderant, quam illi, qui commode & laute vivere volunt; ac ſub Chriſto paupere quærunt, quod in ſæculo invenire non poſſunt.

Hinc deinde fit, ut plures in ſimilia Monaſteria irrepant, „ quos „ non traxit divina vocatio ad humilitatem Chriſti (verba ſunt „ Bellarmini *l. 2. cap. 6. de Gemitu columbæ*) ſed carnalis affectus, „ qui mentem excæcat, duxit illos, vel ad vitam commodiorem, „ cum eſſent pauperes, vel ad honores ambiendos in Religione, „ cum in ſæculo non invenerunt, qua via poſſent aſcendere: vel „ alio humano conſilio veſtem induerunt, ſed mores non muta„ verunt.

VII. Quin & ipſa quotidiana experientia docet, quod Monaſteria hujuſmodi ſecundum ſæculum commoditatibus, & apparatibus externis inſtructa reputent pro non exiguo, etiam juxta mundi æſtimationem, beneficio, quod multa ſollicitatione & amicorum interpellatione interdum obtinendum eſt, alicujus ad Religionem admiſſionem: in tantum, ut non raro hic humanæ plures conſiderationes interveniant.

VIII. Hujuſmodi autem ad Religionem introitus, & admiſſiones, quid aliud, quam ipſius Monaſticæ diſciplinam integram ruinam parere poſſunt.

Senſerant malum illud ſæculo IX. Monachi Fuldenſes, ſupplicantes idcirco Carolo Magno, ut „ nullus ante probationem ſuſcipia„ tur, neque corpori Monaſterii ſocietur: ne forte, inquiunt, „ alienis propter *commoda terrena* potius, quam propter *æternæ* „ *vitæ* amorem ſe ſociare voluerit, receptus & inhoneſto ſuo more „ conturbet fratres.

IX. Ad hæc dum ita omnia in Monaſteriis ſplendent, & abundant; atque a Monaſtica paupertate, frugalitate, & ſimplicitate receditur, quantus ad Monaſteria hominum mundanorum confluxus? qui ipſis Monachis non tantum quietem adimunt, ſed ſua viſitatione, converſatione, & colloquiis ſpiritum ſæculi inſpirant, eoſque totos ſæculares efficiunt; ut de Monachis propterea non raro verificari queat illud Prophetæ Regii: *Commixiti ſunt inter gentes, & didicerunt opera eorum*. Pſalm. 105. v. 35.

X. Quam facile inſuper in Monaſteriis hiſce orationis, ac meditationis ſpiritus extinguatur, probe intelligit, qui novit, quam parum cum abundantia, ac deliciis in cibo, & potu, aliiſque corporis oblectamentis hujuſmodi ſpiritus conſiſtat. Spiritu vero orationis ſemel refrigeſcente, etiam ipſa religio refrigeſcat neceſſe eſt; uti bene, & fuſe oſtendit Joannes De Lezana *de Reform. Regularium c. 3. & 4.*

XI. Hæc aliaque, ut ſunt otium, evagandi libertas, rerum temporalium cura, atque de hiſce cum hominibus ſæcularibus tractandi uſus; immo & lites ac forenſes contentiones ſuſtinendi, & proſequendi neceſſitas, Monaſticæ diſciplinæ adeo exitialia, unde primitus oriri ſolent, niſi ex ipſa divitiarum, & rerum temporalium nimia affluentia? e qua & ipſos Abbates Laicos, & Commendatarios progenitos eſſe ſupra vidimus.

Hinc jam pridem a multis animadverſum eſt, ipſam divitiarum affluentiam, Monaſticam diſciplinam, avitamque pietatem in multis Ordinibus extinxiſſe.

XII. Quid hac de re dixerit Trithemius ſupra *tit. 29. cap. 7. num. 14.* notatum eſt: Cui adde Arnoldum Abbatem Lubecenſem in ſupplemento Helmodi *l. 3. cap. 9.* „ Crevit poſſeſſio, & eva„ nuit religio; ſiquidem ex *temporalium abundantia*, dum cœpe„ runt *carnaliter* vivere, cœperunt etiam carnaliter ſapere; re„ frixit charitas, ſubintravit mundialitas.

Quid mollem ac diſſolutam Monachorum vitam, luxum, & ornatum in veſtibus, & ſupellectile, ſplendidum Prælatorum apparatum, nec non luxum, & abuſum in templis, & ædificiis, a S. Bernardo tam acriter exagitatum, in Ordinem Benedictinum invexerat, niſi ipſa rerum temporalium abundantia.

Quid rurſus Ordinis Ciſtercienſis, qui tamquam *vitis fructifera, & Vinea Domini Sabbaoth ſub primis ſuis Prioribus pullulaverat, & palmites ſuos longe lateque producens ad mortifera pellanda circumquaque venena flores protulit*, uti loquitur Alexander III. quid, inquam, Ordinis hujus ſanctitatem labefactavit, niſi ipſa rerum temporalium affluentia? quemadmodum idem Pontifex deplorat in epiſtola ad Abbates Ciſtercienſes relata in *c. 3. tit. De ſtatu Monach.* & ſupra *tit. 29. c. 3. n. 14.* exhibita.

XIII. Ex his nequaquam tamen concludendum, divitias, multarumque rerum temporalium abundantiam nullatenus cum integritate diſciplinæ Monaſticæ, ipſoque ſpiritu Religioſis poſſe conſiſtere.

„ Certe multas opes olim poſſedit Ordo S. Benedicti in quibuſ„ dam Monaſteriis (uti notat Mabillonius in præfatione ad primam

Digitized by Google

,, partem ſæculi IV. Benedictinorum *n.* 143.) ſed eis recte uſi ſunt,
,, ait, majores noſtri. In Cœnobio Cluniacenſi una die ſeptemde-
,, cim millia pauperum congrua ſtipe donati ſunt, ut legitur apud
,, Udalricum *lib.* 3. *Conſuetudinum Cluniacenſium c.* 12.

Noſtra quoque ætas conſpicit Monaſteria in magna rerum temporalium copia, ſummam auſteritatem, & paupertatem, cum ſumma in pauperes effuſione, & Chriſtiana hoſpitalitate conjunctam, ſervantia, atque per totam Europam vitæ Monaſticæ perfectionis odorem ſpargentia.

XIV. Negari tamen nequit, quin ſummæ difficultatis, magnæque perfectionis ſit, inter divitias, eam tenere moderationem, ut a paupertate, & ſimplicitate Monaſtica non devietur, eaſque omnes ſupra memoratas collapſionis, & diſſolutionis cauſas totaliter evitare.

Unde qui reformandæ Monaſticæ diſciplinæ intendunt, nequaquam abundantiam divitiarum deſiderare debent; & ſi adſit, multum ac præcipue ſatagere, quomodo diſſolutionum rivulos ex hac abundantia divitiarum tanquam ex infecto fonte emanantes, occludere vel exſiccare queant.

XV. Hoc expenderunt primi Ordinis Carthuſienſis Fundatores, de quibus refert Robertus Montenſis in ſupplemento Sigeberti ad *ann.* 1133. ,, Carthuſienſes præ cæteris continentes, pelli avaritiæ, quia
,, plurimos ſub religionis habitu laborare videmus, terminos po-
,, ſuerunt, dum certum numerum hominum, (id eſt, colonorum
,, ſeu feudatariorum) animalium, poſſeſſionum, quem eis præter-
,, gredi nullo modo liceat, ſtatuerunt ". Et de eiſdem Jacobus a Vitriaco in hiſtoria Occidentis *lib.* 2. *cap.* 18. ,, autem certum ani-
,, malium numerum, & certas metas poſſeſſionum, quibus *medio-*
,, *critas auſteram* vitam valeant ſuſtentare.

XVI. Similiter S. Franciſcus, aliique Ordinum Mendicantium Patres videntes ex ipſa rerum temporalium poſſeſſione, præcipue Monaſticæ diſciplinæ relaxationem & diſſolutionem promanaſſe, omnem rerum temporalium poſſeſſionem non tantum in particulari, ſed etiam in communi, ſuis interdixerunt, uti ſupra notatum fuit: ut ita occaſiones relaxationis e divitiarum abundantia profluentes in ipſa radice amputarent.

XVII. Verum ea eſt rerum humanarum inſtabilitas, ut nec hi Ordines in ea paupertate fundati, diu ipſam relaxationem, & caſum evitare potuerint; quin & ipſa paupertas, quam pro firmanda ac fortiter ſtabilienda diſciplina Patres ſanctiſſime ordinarunt, cauſas relaxationis ſubminiſtravit.

Cum enim Ordines illi ſenſim multiplicarentur, modúſque certus, & moderatus in recipiendis Fratribus non ſervaretur, eorum paupertas, & neceſſariorum defectus, & quæ hinc conſequuntur moleſtiæ, eos ad conquirenda vitæ ſubſidia etiam cum relaxatione diſciplinæ quodammodo coegit.

XVIII. Hinc ,, illa (quam ordine primam inter cauſas collapſio-
,, nis Ordinis ſui exprimit S. Bonaventura in *Epiſt.* 2. ad Provin-
,, ciales ſui Ordinis) negotiorum *multiplicitas*, qua pecunia (ait
,, ipſe Doctor) noſtri Ordinis paupertati ſuper omnia inimica, avi-
,, de petitur, incaute recipitur, & incautius contrectatur.

XIX. Ex eadem multiplicatione Fratrum, & exinde proveniente mediorum temporalium penuria, profluebat quoque ,, evagatio plu-
,, rimorum, qui propter ſolatium ſuorum corporum (ait Doctor
,, Seraphicus) gravando eos, per quos tranſeunt, non exempla
,, poſt ſe relinquunt, ſed ſcandala potius animarum.

XX. Inde ulterius cum divitibus, ac Magnatibus hujus ſæculi familiaritas nimia: adeo ut vix 30. annis ab ipſo FF. Minorum, & Prædicatorum exortu de quibuſdam eorumdem Ordinum ſcribat Matthæus Pariſienſis Monachus Benedictinus, ad ann. 1235. ,, E-
,, rant enim Magnatum Conſiliatores, & Nuntii, etiam Domini Papæ
,, Secretarii, nimis in hoc gratiam ſibi ſæcularem comparantes ". Teſtaturque idem auctor Pontificem iiſdem Fratribus torvo vultu dixiſ-
,, ſe: Quid eſt hoc, Fratres? quo prorumpitis? Nonne profeſſi eſtis
,, paupertatem ſpontaneam, ut diſcalceati, & inglorii peragrantes
,, vicos & caſtella, & loca remotiora, prout opus Dei exigit,
,, Verbum humiliter ſeminetur? Præſumitis jam, invitis dominis,
,, feudorum manſiones vobis uſurpare. Jam videtur in magna ſui
,, parte Religio veſtra expirare.

XXI. Ulterius, paupertatis ac neceſſitatis ſublevandæ prætextu in Ordinem paulatim invecta eſt, uti ibidem deplorat Bonaventura, ſepulturarum & teſtamentorum avida quædam invaſio, non ſine magna turbatione Cleri, & maxime Sacerdotum. Sic in alia ad eoſdem Provinciales epiſtola ſcribit: ,, Sed & ſepulturarum ac te-
,, ſtamentorum litigioſa, & avida quædam invaſio cum excluſione il-
,, lorum, ad quos animarum cura ſpectare dignoſcitur, non modicum
,, nos Clero toti fecit exoſos, ſicut experientia docente percepimus.

XXII. Has ſimileſque diſſolutiones Ordinum Mendicantium cauſas, & occaſiones, quidni Fratrum nimiæ multiplicationi, & ex ea profluenti neceſſariorum defectui adſcribamus; ut propterea S. Bonaventura in citata epiſtola his abuſibus remedia adhibere volens, inter alia Ordinis ſui Provincialibus præcipit: *Reſtringatis receptionem multitudinis; quia modis omnibus volo, quod conſtitutio de receptione ſtricte ſervetur.*

Quare in illa reformatione Fratrum Minorum, quæ Ordini Capucinorum originem dedit, in primis illius Conſtitutionibus hæc habentur: ,, Statuimus ut Conventus familiæ *ſeptimum*, vel *octa-*
,, *vum* Fratrum numerum non excedant præterquam in magnis ci-
,, vitatibus, ubi decem, vel duodecim circiter Fratres commode ha-
,, bitare poterunt. In reliquis urbibus, aut oppidis non amplius quam
,, ſeptem, vel octo Fratres commorentur: ob id potiſſimum, ut per-
,, fectius & ſine impedimento, Regula ac *ſancta paupertas* obſerventur.
,, Ea ſiquidem erat S. Patris Franciſci voluntas, ut in chronico
,, Ordinis habetur; ut *pauci* duntaxat Fratres in locis degerent.

XXIII. Præterea temporalium rerum penuria, nec non Ordinem multiplicandi ſtudium, fecit, ut plures haud ſat probati, & exercitati ad Ordinem reciperentur; uti ex multis contra præcipitatam, ac indiſcretam admiſſionem, Ordinum illorum, nec non Pontificum Decretis, variis temporibus editis cognoſcitur, quæ ſupra *tit* 25. *c.* 2. *n.* 16. notata ſunt. Præcipue vero præcipitanter, & ſine ſufficienti examine admittebantur, a quibus temporalia ſuis Monaſteriis obventura ſperabant; ut hoc pacto ſuæ inopiæ conſulerent.

Quod notavit S. Bonaventura. Sribens enim quod Simonia committeretur a recipientibus ad Ordinem; ,, ſi perſonam recipiant
,, *amore pecuniæ*, ita quod ſi poſſent illam pecuniam habere ſine
,, perſona illa, non reciperent perſonam; ſed ut habeant pecuniam,
,, perſonam recipiunt, ſubjicit: Et hoc plerique faciunt etiam ex
,, *mera inopia*, optantes aliquem venire cum pecunia quem reci-
,, perent, ut eorum inopia repararetur, vel debita contracta. De
,, talibus dicit Eccleſiaſticus: *propter inopiam multi deliquerunt*,
,, *c.* 17. ". Hæc Bonaventura in Apolog. *q.* 18.

Hi porro haud ſat probati, & ex humana aliqua conſideratione facilius, quam oportebat admiſſi, rigorem Regulæ non ferentes, eam per ſubtiles interpretationes mitigare ſtudebant.

XXIV. Hiſce Interpretationibus, quæ omnes ad rigorem Regulæ mitigandum tendebant, acceſſerunt mitigationes, & privilegia ſucceſſu temporis a Sede Apoſtolica importune ſæpius impetrata, quibus a Regulæ ipſius rigore ſenſim recedebatur, uti videre eſt in *cap. Exiit de Verb. Sign. in VI.* Clem. *Exivi*; item Extrav. Joannis XXII. *Quorumdam*, & *Quia nonnunquam eodem titulo*; in quibus de difficultatibus, & mitigationibus Regula Franciſcanæ agitur; qualia & ſuper aliorum Ordinum Regulis Romanorum Pontificum Bullæ, & Brevia extant in Bullario Romano.

Regulæ ſuæ, ac Ordinis collapſionem ex illa gloſſarum, & interpretationum inventione prævidens Franciſcus, in ſuo Teſtamento omnibus ſuis Fratribus Clericis, & Laicis præcepit per obedientiam, ,, ut non mittant *gloſſas* in Regula, neque in iſtis verbis,
,, dicendo, ita voluit intelligi: ſed ſicut Dominus dedit mihi ſim-
,, pliciter, ait, & pure dicere, & ſcribere Regulam, & iſta ver-
,, ba, ita pure, & ſimpliciter ſine gloſſa intelligatis; & cum ſan-
,, cta operatione obſervetis uſque in finem.

XXV. Allegatis prolapſionis cauſis, non immerito tamquam non minima accenſenda eſt, ſæcularium utriuſque ſexus confeſſionum exceptio; cui functioni Fratres nonnunquam non ſatis in virtute, ac vita religioſa exercitati, & ſoliditate perfecti, dum ipſi a peccatorum ſordibus alios purgare volunt, nonnunquam contingit, ut plus ipſi inficiantur, quam pœnitentes ipſorum opera expurgentur. Quare in Ordinum Conſtitutionibus nihil adeo ſollecite inculcatur, quam ut non niſi admodum probati, & ætate jam provecti ad ſæcularium præſertim mulierum, confeſſiones excipiendas admittantur.

Immo ut hoc a Fratribus periculum averterent, primi Ordinis Capucinorum Patres, a Gregorio XIV. impetrarunt Bullam, qua omnibus Ordinis Fratribus quacumque dignitate vel auctoritate ſuffultis interdictum fuit ſæcularum quorumcumque etiam Clericorum confeſſiones excipere; prout refertur in Bulla Clem. VIII. quæ incipit, *Alias* 82. in Bullario Romano, qua dictam Gregorii XIV. Conſtitutionem nonnihil mitigat, & moderatur, nimirum *ut Miniſter generalis ejuſdem Congregationis Capucinorum, & diffinitores in capitulo generali congregati, & in eodem capitulo tantum, quibuſvis ejuſdem Congregationis Religioſis, ad confeſſiones audiendas approbatis, prout ipſis Miniſtro generali, diffinitoribus videbitur, licentiam audiendi ſæcularium utriuſque ſexus confeſſiones uſque ad novi capituli generalis celebrationem, & non ultra, & ſic de capitulo generali in capitulum generale concedere reſpective poſſint, & valeant.*

XXVI. Ad hæc quis neſcit, quam multas hæc Hierarchicarum functionum occupatio hiſce Mendicantium Ordinum Religioſis ſubminiſtraverit, cum ſæcularibus, & mundanis hominibus converſandi occaſiones, ipſius Religioni ſæviſſimas peſtes?

Quot hic non habentur evagandi, & egrediendi occaſiones, & prætextus, immo & neceſſitates, quæ tamen ſine diſpendio vitæ religioſæ raro contingunt.

Religioſum & honeſtum Monachum (*ait S. Thomas a Villa-Nova* Serm. 2. in Dominica 1. Quadr.) *ſub charitatis prætextu, ad pacem inter fratres componendum, ad ſolatium infirmis exhibendum; & alia pietatis opera exercenda extra Cœnobium ducit Satan: ut ſic per plateas vagantem, libidine inficiat, curioſitate ſauciet, ambitione inflet, curis ſæcularibus diſturbet, & a devotionis fervore diſtrahendo tepefaciat, & infrigidet.*

Quam ſolliciti fuerint Monachorum Patres, ne facile e Conventu Fratres egrederentur; quotque præcautionibus uſi ſint, oſtendimus ſupra *tit.* 27. *cap.* 4.

Singulari ſane titulo Religioſis congruit illud Auguſtini *lib.* 19. *de Civitate Dei cap.* 19. *Otium ſanctum quærit charitas veritatis; negotium juſtum ſuſcipit neceſſitas charitatis. Quam ſarcinam ſi nullus imponit, percipiendæ atque intuendæ vacandum eſt veritati: ſi autem imponitur, ſuſcipienda eſt propter charitatis neceſſitatem.*

Interim expendant hi, quibus reformandi & corrigendi cura, & auctoritas credita eſt, qua ratione hiſce relaxationis cauſis, & occaſionibus pro tempore, & loco occurrere, aut mederi poſſint; Ipſamque Religionem collapſam ad priſtinam perfectionem reducere (qui eſt unicus reformationis ſcopus, ut infra videbitur) vel integram conſervare, & contra prolapſionis pericula munire queant.

CAPUT II.

Ad quos reformandi auctoritas pertineat?

1 *Olim Epiſcopi, & Abbates reformationi Monaſteriorum intendebant.*

2 *Præcipua penes Epiſcopos erat auctoritas.*

3 *Juxta hodiernam diſciplinam prima correctio Monachorum eſt penes Abbates; & his negligentibus, penes Epiſcopos.*

4 *Epiſcopus ſolus procedere non poteſt; ſed aſſumptis Religioſis ejuſdem Ordinis.*

5 *Abbates Commendatarii non habent auctoritatem reformandi diſciplinam Regularem.*

Digitized by Google

6 *Statuta circa diſciplinam Regularem fieri poſſunt ſine interventione Abbatis Commendatarii, ſecus circa temporalia.*
7 *Sæpius ad effectum reformationis neceſſaria eſt Principum auctoritas.*
8 *Auctoritate Ludovici Pii multa pro reformatione Monaſticæ diſciplinæ facta.*
9 *Principes olim mittebant ſuos Legatos ad inſpiciendum ſtatum Monaſteriorum.*
10 *Parlamentum Regium aliquando compellit Epiſcopum, ut nominet Conſiliarum Regium, qui reformationi præſit.*
11 *Senatus quomodo nominat ſubinde perſonas pro reformandi Monaſteriis?*
12 *A Senatu Regio Superiori Regulari mandatum, ut ad reformationem procedat, adjuncto Conſiliario Regio.*
13 *Epiſcopis, aliiſque Reformatoribus adjunguntur interdum a Senatu Regio præter Conſiliarios certæ perſonæ Regulares.*
14 *Aliquando injunctum fuit Epiſcopis, ut Conſiliariis, aut aliis perſonis reformandi curam darent.*
15 *Quando Superior non eſt Regnicula, injungitur, ut committat Vicarios.*
16 *Non minor hodie, quam olim in hac re Principum auctoritas; & Synodus Tridentina curam Principum hac in parte excitat.*
17 *Reformationis executio non ſuſpenditur per appellationes.*
18 *Generales ordinum in Regno non reſidentes, ſine licentia Regis ad reformandum non admittuntur.*
19 *Delegatus ad reformandum non poteſt alium ſubdelegare.*

I. SI priſtinam monaſticam vivendi normam attendamus, reformationem Monaſteriorum tum penes Epiſcopos, tum Abbates fuiſſe; atque hos illoſque indifferenter Ordinum, ac Monaſteriorum reformationi intendiſſe, conſtabit.

Et quidem ſæculo IX. Epiſcopos, Abbateſque reformandis Monaſteriis, atque ad priſtinam diſciplinam reducendis, in ipſis etiam Synodis intentos legimus.

In Concilio Moguntino anno 813. in ſecunda Turma conſediſſe dicuntur „ Abbates, ac probati Monachi Regulam S. Benedicti legentes, atque tractantes diligenter, qualiter Monachorum vitam in meliorem ſtatum atque augmentum cum Dei gratia perducere potuiſſent.

II. Quæ autem poſt diſcuſſionem Regulæ reperta ſunt pro obſervantia diſciplinæ Monaſticæ opportuna, Synodi, quæ præcipue ex Epiſcopis conſtabat, auctoritate decreta fuerunt.

Simili auctoritate uſi fuere Epiſcopi in Conciliis ſub idem tempus coactis, non dubitantes, quin præcipua reformandi Monaſteria auctoritas ſibi competeret, juxta illud Concilii Arelatenſis apud Gratianum *cauſ.* 18. *q.* 2. *can.* 17. „ Monaſteria vel Monachorum „ diſciplina ad eum pertineant Epiſcopum, in cujus ſunt territo„ rio conſtituta.

III. At inſpecta diſciplina in Decretalibus Gregorii IX. expreſſa Abbatibus, ac Ordinum Regularium Moderatoribus prima reformandis ac corrigendi Monachos cura, & auctoritas incumbere videtur; uti colligitur ex *c. Quanto*, *tit. De Officio Ordinarii*; ubi dicitur, tum demum correctionem Monachorum delinquentium circa diſciplinam, & regulam Monaſticam, pertinere ad Epiſcopum, ſi ipſi Prælati ſive Abbates poſt factam ab Epiſcopo monitionem neglexerint: quod hic notat Gloſſographus, dicens: „ Nota quod „ *correctio* Regularium *primo* pertinet ad *Prælatos* ipſorum, & ſi „ Prælati ſunt negligentes, tunc Epiſcopi eos corrigant ſecundum „ quod hic dicitur.

Sicuti Monachorum correctio, Abbatibus, aliiſve Prælatis negligentibus, ad Epiſcopum ſpectat, ita & reformatio Regularium, ſaltem quoad non exemptos.

IV. „ Hoc autem Epiſcopus poteſt, ait Rebuffus, vocatis ali„ quibus Abbatibus, & Religioſis reformatis: ſed non ſolus, ut „ fuit dictum in Senatu contra Epiſcopum Carnutenſem, qui *ſolus* „ proceſſerat contra Religioſos Sancti Patris (*a*) anno 1526. die „ 13. menſis Decembris “. Hæc ille in commentario ad Concordata *pag.* 557. Verbo, *Reformatis*, edition. 1664.

Immo in negotio reformationis aſſumendos eſſe Religioſos ejuſdem Ordinis, & eamdem regulam profeſſos, cujus ſunt Monaſteria reformanda, docet Panormitanus ad *c. Ea quæ*, *tit. de Statu Monach.* atque ita judicatum fuiſſe 9. Martii anno 1473. refert Fevretius *l.* 3. *de Abuſu c.* 4. (*b*).

V. Porro ſicuti Abbates Commendatarii in his, quæ diſciplinam Monaſticam, ac obſervantias Regulares concernunt, nullam plane habent auctoritatem niſi fuerint Cardinales, uti ſupra *tit.* 31. *cap.* 7. notatum eſt; ſed tota illorum directio eſt penes Priores Clauſtrales, ita quoque reformatio Monaſteriorum, quantum ad diſciplinam modumque vivendi, ad ſolos Superiores Regulares pertinet, excluſis Commendatariis.

VI. Unde cum anno 1581. quædam Abbatiæ certa ſtatuta pro ſtabilienda ſuorum Monaſteriorum reformatione edidiſſent ſub hoc titulo: *Statuta & reformationes Congregationis Benedictinorum exemptorum, & Abbatiarum trium Provinciarum Senonenſis, Turonenſis, & Bituricenſis a Sancta Sede dependentium*, interjecta appellatione tamquam *ab abuſu* per quoſdam Abbates Commendatarios ad Supremum Regis Parlamentum, a quibuſdam dictorum ſtatutorum articulis, dictum fuit per arreſtum 30. Octobris 1583. recte ſtatutum fuiſſe quoad ea, quæ concernunt ſtatum ſpiritualem Religioſorum, Regulam, & diſciplinam Monaſticam: quoad vero concernentia temporalia Monaſterii, male, abuſive, & nulliter fuiſſe ſtatutum; idque recte, ait Fevretius, quia ad ſtatuendum, aut ordinandum quidpiam circa temporalia, conſenſus Abbatum Commendatariorum requiritur.

VII. Porro frequenter contingit, ut Epiſcoporum, & Prælatorum reformandi ſtudium, & labor ſint ſine fructu, ni Principes manum adjutricem addant.

Quod ſciens piiſſimus Imperator Ludovicus cognomento *Pius*, in diplomate de Ordine in Monaſterio S. Dionyſii ejus auctoritate per Epiſcopos reſtituto, ita loquitur: „ Quapropter ſæpiſſime Sacer„ dotes Domini, quorum id officii eſſe noveramus, admonere cu„ ravimus, ac noſtram principalem auctoritatem *adjutricem* ad „ eorum miniſterium juxta voluntatem Dei exequendum, prompte „ exhibuimus: ut quidquid in Ordinibus Eccleſiaſticis, vel in qua„ cumque perſona emendatione dignum invenirent, paſtorali au„ ctoritate, poſtpoſita qualibet corporis negligentia, vel perſona„ rum acceptione, incunctanter corrigere, & ad ſtatum rectitudi„ nis perducere decertarent “. *Tomo* 7. *Conc. col.* 1774.

VIII. De hoc Ludovico inter alia refert Amoinus *de Geſti Regum Francorum*, *lib.* 5. *cap.* 9. „ Itidemque conſtituit Deo amabi„ lis Imperator Benedictum Abbatem, & cum eo ſtrenuo Mona„ chos per omnia vitæ, qui per omnia Monachorum euntes re„ deunteſque Monaſteria, uniformem traderent cunctis Monaſte„ riis (tam viris quam Sanctimonialibus fœminis) vivendi ſecun„ dum regulam S. Benedicti, incommutabilem morem.

Eodem pietatis zelo „ anno quarto ſui imperii idem Imperator, „ Aquiſgrani in Palatio cum pluribus Monachis Conventum fa„ ciens (ait Leo Oſtienſis Monachus Benedictinus in Chronico Caſ„ ſinenſi *lib.* 1. *cap.* 16.) utiliſſima noſtri Ordinis obſervationi ſe„ ptuaginta duo generalia Capitula conſtituit “. Deinde ſubjicit de his Capitulis dictus auctor: „ Quæ omnia apud nos perinde ſe„ re ac Regula S. Benedicti obſervantur.

Extant hæc Capitula apud Labbeum *tomo ſeptimo* Conciliorum *ad annum* 817. & apud Haeftenum ad calcem Diſquiſitionum Monaſticarum, eruditis notis illuſtrata.

IX. Ulterius, ad promovendam Monaſteriorum reformationem mittebant Imperatores ſuos Legatos, quos *Miſſos* dicebant, qui Monaſteria adirent; quæque eſſet Monachorum vita, & converſatio diligenter inſpicerent: quemadmodum in Capitularibus Regum Francorum videmus, atque Capitulare quintum anni 806. *cap.* 4. habet: „ Ut prædicti *Miſſi* per ſingulas civitates . . . diligentes in„ quirant de converſatione ſingulorum, vel quomodo emendatum „ habeant, quod juſſimus de eorum lectione, & cantu, cæteriſque „ diſciplinæ, & Eccleſiaſticæ Regulæ pertinentibus.

Hæc principum auctoritas non minor eſt hodie, quam olim fuit, nec minus etiam hodie neceſſaria, ut reformatio executionem ſortiatur.

X. „ Parlamentum in hoc Franciæ Regno (ait Rebuffus loco „ citato) conceſſit Epiſcopum, ut erect Vicarios generales certos „ *Conſiliarios* Clericos, qui faciant ſtatuta, & alia ad *reformatio*„ *nem* pertinentia, ut vidi ſæpius, inquit, ſervari in hoc Senatu.

XI. Teſtatur quoque Joannes Tournetius in ſua collectione Arreſtorum *Littera A art.* 9. quod, incidente quæſtione & materia reformationis, Senatus Regius conſueverit ad hoc deputare unum e Conſiliariis ſuis, vocatis ſeu adjunctis uno vel duobus ejuſdem Ordinis Religioſis, qui ſubinde per ipſam Curiam nominantur; ſubinde vero eorum electionem ipſi Conſiliario deputato committit.

XII. Anno 1513. 18. Novembris evocatus ad Curiam Regiam Provincialis PP. Prædicatorum Provinciæ Franciæ, cui inſinuatis arreſtis Curiæ ſuper reformatione Prioratus Piſciaci eidem injunctum fuit ab eadem Curia, dictæ reformationi diligentiſſime incumbat, eamque abſque ulla diſſimulatione, aut fictione perficiat; quod ni faciat, Curia providebit; utque efficacius aut convenientius reformationem exequi valeat, ipſaque reformatio pleniorem ſortiatur effectum, Curia unum e ſuis Conſiliariis adjunxit; qui ſecum accipiat unum e Clericis Cameræ Computuum, cui exhibeantur computus temporalium ipſius Prioratus. Ita refertur a Pithæo *tom.* 2. Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ *cap.* 11. Et rurſus (ut *art.* 12. dicitur) 20. Decembris 1520. eidem Provinciali per Curiam Regiam mandatum fuit, ut indilate ad dicti Monaſterii reformationem realiter procedat, eamque indilate perficiat, ac de ejus perfectione Curiam informet ante feſtum Purificationis proximum; utque ad executionem ejuſdem reformationis viriliter pergat, ipſaſque Religioſas dicti Prioratus ad ejuſdem obſervationem modo ac forma in arreſto Curiæ expreſſis compellat; deputans dicta Curia unum e ſuis Conſiliariis, qui eidem reformationi aſſiſtat, ac manum adjutricem concedat.

XIII. Item eodem anno 1520. injunctum fuit per arreſtum Parlamenti Toloſani Archiepiſcopo Toloſano reformare Conventum PP. Auguſtinianorum dictæ Civitatis Toloſanæ, in eum finem ipſi adjungendo Inquiſitorem Fidei, Guardianum Conventum Minoritarum extra muros dictæ civitatis, & Priorem Carmelitarum ejuſdem civitatis; deputans idem Parlamentum duos Conſiliarios, qui ipſi Archiepiſcopo ejuſve Officialibus in facienda reformatione aſſiſtant: injungendo Officiariis, & Magiſtratui Toloſanis porrigendi manum adjutricem pro executione reformationis.

Similiter injunctum fuit Priori Sancti Martini in Campis, ut titulo Vicariatus ſibi per Abbatem Cluniacenſem dati, procederet ad reformationem Collegii Cluniacenſis in civitate Pariſienſi, advocatis ſibi in conſilium Abbate S. Victoris, Priore Cœleſtinorum, & Vicario S. Germani, conformiter ad arreſta antehac data, adjuncto uno Conſiliario. Ita per Curiam reſolutum 1529.

XIV. Et anno 1532. cum Epiſcopus Silvanectenſis expoſuiſſet, ſe non eſſe ſufficientem, ut reformationem cujuſdam Conventus Ordi-

(*a*) Id eſt *S. Petri*. Anno 1551. Senatus Pariſienſis Arreſtum dedit, quo Religioſorum hujus Abbatiæ reformatio decreta eſt; cui Ludovicus de Guillard Epiſc. Carnotenſis deinde adlaboravit, adjutus a duobus Monachis Ordinis S. Benedicti.

(*b*) Diverſis tamen temporibus plurima in Galliis Arreſta data ſunt, quibus reformationis cura commiſſa eſt viris, qui ejuſdem Ordinis non erant, aut qui erant Clerici ſæculares. Inter plurima, quæ in novis Cleri Gallicani Collectaneis occurrunt ejuſmodi Arreſta, celebre illud eſt quod e *Conſilio Status Regis* die 15. Nov. 1669. exiit, ut Ordo Cœleſtinorum in Galliis reformaretur a D. de Contes Decano Eccleſiæ Pariſienſis, D. Forcher Doctores Sorbonico, N. Abbate de *Prieres*, & Fratre L'Allemant Sanctæ Genovefæ Priore, & Pariſienſis Univerſitatis Cancellario.

Digitized by Google

Ordinis S. Auguſtini ſibi a Curia injunctam perficiat, dictum fuit, ut aliquos ex Conſiliariis Regiis ſuos pro facienda reformatione Vicarios conſtitueret: qui tum reformationem in ea qualitate præſcriptam, auctoritate Regia obſervari juberent. *Art.* 20.

Quin interdum injunctum fuit Epiſcopo, ut aliquibus Religioſis per Curiam deſignatis committat poteſtatem reformandi Monaſterium in capite, & in membris. *Art.* 21.

☞ Teſtatur Rebuffus in Concordatis *tit. de Regia ad Prælatur. nominatione* §. 1. in verbo *reformatis*, ſe pluries in Galliis vidiſſe Senatum Regium ex officio extra ordinem cognoſcere de reformatione Monaſteriorum, & ſolere compellere Epiſcopum Diœceſanum, ut creet Vicarios Generales quoſdam Senatores Clericos, qui edant ſtatuta, & alia, quæ pertinent ad reformationem.

Similiter in Belgio noſtro Principes eorumque Magiſtratus nequaquam dubitarunt, ſibi jus eſſe Monaſticæ ac regulari diſciplinæ conſervationi, & reſtaurationi intendere, & ſuam, ad eam conſervandam, aut reſtaurandam, auctoritatem impendere.

Et quidem cum circa annum 1556. Principi innotuiſſet, in quadam Abbatia diſciplinam Monaſticam admodum eſſe collapſam, graveſque abuſus irrepſiſſe, adeoque reformatione omnino opus eſſe, Princeps ad vacantem hanc Abbatiam novum Abbatem nominando, ipſi nominato inſtructionem pluribus articulis conſtantem dedit, ſecundum quam, ipſe ſe & Religioſos ſuos reformare teneretur, ſub pœna deſtitutionis quantum *ad ſe*; & ſub pœna translationis ad aliud Monaſterium reformatum, vel pœna carceris, quantum ad Religioſos, ſi in his, quæ in hac inſtructione continebantur, non obedierint.

Huic inſtructioni in hæc verba conſenſit & ſubſcripſit nominatus Abbas: „ Supra ſcriptam inſtructionem, & articulos in ea con-
„ tentos ex juſſu Regiæ Majeſtatis mihi exhibitos ego N. . . . ab
„ eadem Majeſtate Sua ad dignitatem Abbatialem Monaſterii N. . . .
„ nominatus promitto in verbo Sacerdotis cum omni diligentia ob-
„ ſervare, & obſervari facere, executionique fideliter mandare.
„ Actum Bruxellis die 27. menſis Auguſti anno 1556. ego Frater
„ N. . . . fateor ita eſſe, & manu propria hoc ſcripſi anno 1683.
Simile regulamentum a Conſilio privato Bruxellis præſcriptum fuit alteri Abbatiæ N. . . . in Belgio.

Et rurſus circa annum 1702. cum Principi innotuiſſet quoddam Monaſterium Canonicorum Regularium tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus, ad modum collapſum atque in multis indigere reformatione, per ſupremum ſuum Senatum Brabantiæ proviſionale præſcripſit regulamentum, quo tam circa adminiſtrationem temporalium, quam circa ſpiritualia exercitia in poſterum regi deberet. Tria hæc regulamenta exhibentur in appendice monumentorum, ad calcem hujus vol. ſub litt. L. ☜

XV. Ad praxim Gallorum redire iterum non pudeat. Ann. 1543. Curia Regia informata de diſſolutione cujuſdam Conventus PP. Auguſtinianorum, injunxit Generali Ordinis, ejuſve Commiſſario reſidenti ultra Montes, ut Vicarios ſuos deſignet duos ejuſdem Ordinis notabiles, & reformatos Religioſos, qui ſecum adjunctis quatuor aliorum Ordinum Religioſis in Arreſto deſignatis, aut ſaltem duobus ex illis, reliquis impeditis, ad integram illius Monaſterii reformationem procedant; atque ſtatuant, & ordinent, quæ eum in finem neceſſaria videbuntur; adjunctis pro faciliore executione duobus Conſiliariis Regiis. Ibidem *art.* 25.

XVI. Plura ſimilia Parlamentorum arreſta, ac Regia mandata ſuper reformatione, ejuſque forma, nec non executione, & confirmatione reformationis, referuntur tum in citato tomo Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ *cap.* 34. tum a Joanne Tournetio loco ſupra indicato; e quibus pateſcit, non minorem nunc eſſe Principum, ac Magiſtratuum curam, & auctoritatem circa negotium reformationis, quam olim fuerit. Quæ Principum cura in reformationis negotio promovendo menti, & deſiderio Synodi Tridentinæ plane conſonat, quæ hortatur Principes, atque in virtute ſanctæ obedientiæ præcipit, ut Epiſcopis & aliis Prælatis in reformationis executione ſuum auxilium, & auctoritatem impendant; quoties requiſiti fuerint. *Seſs.* 25. *cap. ult. de Regular.*

XVII. Intelligimus quoque ex hactenus indicatis Parlamentorum arreſtis, quod juxta hodiernum ſtylum, ipſa reformatio per appellationem etiam tamquam *ab abuſu*, nequaquam ſuſpendatur. Paſſim enim in Arreſtis Curiarum in negotio reformationis additur expreſſa clauſula, quod reformatio ſuum ſortietur effectum, *non obſtante oppoſitione, aut appellatione quacumque*.

XVIII. Patet inſuper, quod Generales Ordinum Romæ reſidentes, ad reformationem, ſeu viſitationem Monaſteriorum in Gallia procedere nequeant, niſi de conſenſu Regis; neque Vicarios, niſi Regnicolas deputare queant, uti videre eſt *tom.* 2. Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ *cap.* 33. ac ſignanter *art.* 45. & *c.* 34. *art.* 31. 36. 39. Eadem eſt Belgii noſtri notoria praxis (*a*).

XIX. Notat quoque Tournetus, quod Commiſſarii ſuper *Reformatores* alios ſubdelegare nequeant; atque ita ex Joanne Gallo *quæſt.* 18. judicatum refert; quod etiam juri communi conforme eſt: eo quod in hac delegatione præſumatur electa induſtria perſonæ; quæ ſane nec mediocris in hoc negotio requiritur.

CAPUT III.

De Congregationibus, & Capitulis Regularium.

1 *Multis ſæculis ignota fuit plurium Monaſteriorum in unum corpus adunatio.*
2 *Sæculo IX. aliqua illius ſpecies fuit; ſed evanuit.*
3 *Prima Congregatio fuit Cluniacenſis, exorta ſæculo decimo.*
4 *Quantopere aucta fuit hæc Congregatio?*
5 *Monaſterio Cluniacenſi hujus Congregationis capiti præeſt tamquam Abbas Commendatarius Cardinalis Bullionius; cujus auctoritate prodiit Breviarium reformatum Cluniacenſe.*
6 *Quædam circa hoc Breviarium obſervata.*
7 *Sæculis ſequentibus ad exemplum hujus Congregationis, plures inſtitutæ ſunt.*
8 *Exordium Congregationis Burſfeldenſis; cui & Monaſteria Belgica nonnulla ſubjecta ſunt.*
9 *Hæc Congregatio a reformatione originem ſumpſit.*
10 *Deſcribitur origo Congregationis Windeſemenſis Canonicorum Regularium.*
11 *Unde nomen acceperit?*
12 *In humilitate, & paupertate fundata fuit, & multa Belgica Monaſteria complectitur.*
13 *Ordines Mendicantes qua ratione dici queant* Congregationes?
14 *Plurium Monaſteriorum in unam Congregationem unio ſervit ad reformationem.*
15 *Ordo Ciſtercienſis inſtituit Capitulum* generale.
16 *Capitula generalia ad reformationem ſunt opportuna; eaque celebrari voluit Concilium Lateranenſe IV.*
17 *Nomine* Priorum, *qui Capitulis intervenire debent, qui intelligantur?*
18 *Decretum Concilii Lateranenſis ſæpius innovatum.*
19 *Decretum Concilii Tridentini de redigendis Monaſteriis in Congregationes.*
20 *In Ordinibus Mendicantibus duplicis generis ſunt Capitula* communia.
21 *Quoties hæc Capitula inſtituenda ſunt?*
22 *Præter Capitula generalia habenda etiam Capitula* quotidiana.
23 *Hæc Capitula haberi ſolebant a Canonicis, & Monachis poſt recitatam* Primam.
24 *In his Capitulis legebatur* Martyrologium.
25 *Deinde verſus* Pretioſa *cum ſubſequentibus precibus, & quare?*
26 *Sequebatur lectio Regulæ; quæ hodiernæ* lectioni Brevi *ad finem Primæ recitari ſolitæ, reſpondet.*
27 *Verſus* Pretioſa, *& ſequentia propriæ ad* Primam *non pertinent.*
28 *Regula in Capitulo etiam exponebatur; quod & juri communi conforme eſt.*
29 *Quomodo ſe habere debeant Monachi tempore lectionis Regulæ.*
30 *Capitula hæc præcipue pro defectuum ac abuſuum correctione, & reformatione habenda.*

I. PER ſeptem ſæcula ignota fuit plurium Monaſteriorum in unam Congregationem, ſeu Corpus adunatio, quæ unum ac eumdem Præfectum, ſive Abbatem generalem recognoſcerent; ſed ſingula Monaſteria ab invicem erant omnino diſcreta, ac ſeparata, proprios ſuos habentia Abbates, & Rectores; idque ſub eadem, vel ſub diverſa Regula; nullatenus ſibi mutuo aut uni ſubjecta (*b*).

II. Primus ſæculo nono fuit Benedictus Abbas Anianenſis, cui Ludovicus Pius plura Monaſteria ſub Regula S. Benedicti militantia regenda commiſit; quibus omnibus ipſe loco Abbatis Primarii præeſſet: atque hic prima plurium Monaſteriorum adunationis, ſeu unionis, vel Congregationis ſpecies enituit; ſed quæ cito evanuit. Mortuo enim Benedicto Aniano: eadem illa Monaſteria, quæ ſub ipſo tamquam *primario* Abbate aliquouſque unita fuerant, rurſus translata ſunt ad proprios Rectores, qui hanc Benedictinæ Congregationis veluti primam ideam violarunt, & ad diverſos ritus iterum redacti ſunt, uti obſervat Mabillonius in præfatione ad ſæculi quarti Benedictinorum *part.* 1. *num.* 26.

III. At ſæculo decimo fundato per Guilſelmum Arverniæ Comitem Monaſterio Cluniacenſi in Burgundia, S. Odo, ſecundus ejuſdem Monaſterii Abbas, reformationem ſtrenuam Ordinis Benedictini aggreſſus, plurima Monaſteria Cluniacenſi Monaſterio adunavit, ut unum corpus conſtituerent; atque ritus, & diſciplinam Cluniacenſis Monaſterii ſequerentur; ipſumque Cluniacenſem Abbatem pro ſuo *Primario* Abbate recognoſcerent.

De hoc Odone ſcribit Glaber Rodolfus *lib.* 3. *hiſt. cap.* 5. „ Hic
„ in tantum hujus inſtituti (Benedictini) „ propagator extitit, ut
„ a Beneventana Provincia, quæque habebantur in Italia, & in
„ Galliis uſque ad Oceanum mare potiora Monaſteria, illius ditio-
„ ni gratularentur eſſe ſubjecta.

Illum a ſtudio reformationis, & Ordinis propagatione mirifice deprædicat Petrus Venerabilis Abbas Cluniacenſis *lib.* 6. *Epiſt.* 17. una deſcribens miſerandam Monaſticæ diſciplinæ collapſionem tempore Odonis; adeo ut dicat: *In cunctis pene Europæ noſtræ finibus, de Monacho, præter Tonſuram & habitum nihil.* „ Inſtitit il-
„ le divino operi fere tunc ſolus, & Cluniaci prima jaciens fun-
„ damenta, poſt huc illucque Religionis ſemina, quamdiu advixit,
„ ſerere non ceſſavit.

IV. Reformationem atque Monaſteriorum ſub Cluniacenſi adunationem Odonis ſucceſſores continuo promoverunt, ac propagarunt, in tantum, ut infinita pene Monaſteria ſenſim huic Congregationi ſe

(*a*) Nemo arbitretur his Arreſtis a Regibus Francorum ſibi arrogatam fuiſſe poteſtatem Eccleſiam regendi, vel Monaſteriis ubi de ſpirituali juriſdictione agitur, tradendi leges: ſuam tantum interpoſuere auctoritatem; ut Regulæ, quas Eccleſia viris Religioſis dedit, executioni mandarentur. Cum enim Deus Tutores tuendis populorum bonis Reges inſtituerit: religionem certe, qua nihil eſt in omni bonorum genere præſtantius, Regum Tutelæ ante omnia commendavit. Hinc adeo ſumma iis divinitus delata poteſtas eſt, qua & Reipublicæ cum imperio præeſſent, & eſſent Eccleſiæ præſidio; ut eadem auctoritate & ſua jura ſancirent, & divina tuerentur; *haberetque Rex cæleſtis*, quod ait Sixtus III. Pontifex, *terrarum Reges ſuo numini fœderatos*.

(*b*) Auctor Hiſtoriæ Ordinum Religioſorum *tom.* 1. *pag.* 158. arbitratur Sanctum Pachomium, qui obiit an. 348. extitiſſe patrem plurium Monaſteriorum, quæ in unam Congregationem ante an. 348 adunata fuerunt. Enumerat 7. Monaſteria, quibus tamquam Superior generalis præfuit. Non igitur ignota fuit per ſeptem ſæcula plurium Monaſteriorum adunatio.

Digitized by Google

ſe univerint, & Abbati Cluniacenſis ſubjecerint; quæ omnia recenſentur in Bibliotheca Cluniacenſi ſub hoc titulo; *Catalogus Abbatiarum, Prioratuum, & Decanatuum, mediate & immediate, Abbatiæ ſeu Monaſterio Cluniacenſi ſubjectorum*. In hac quoque Bibliotheca referuntur Pontificia ac Regia diplomata, quibus hæc Congregatio variis temporibus firmata, ac privilegiis, & rebus temporalibus aucta fuit; ac inſuper varia Statuta, quæ in variis hujus Congregationis, ſeu Ordinis generalibus conventibus edita.

V. Hæc prima videtur fuiſſe ſub Regula S. Benedicti inſtituta Congregatio, ſive plurium Monaſteriorum ſub uno Abbate Cluniacenſi adunatio; quæ hodie dicitur Congregatio, vel etiam Ordo Cluniacenſis; cui modo tamquam Abbas Commendatarius præeſt Eminentiſſimus Cardinalis Bullionius (*a*), ſub cujus nomine, & approbatione anno 1683. prodiit novum, & reformatum *Breviarium Monaſticum ad uſum ſacri Ordinis Cluniacenſis*: in quo Breviario præcipue obſervatum fuit, ut Officium divinum ad Regulam S. Benedicti, & veterem ac probatum Eccleſiæ morem, ac Patrum mentem dirigeretur.

VI. Atque hinc nonnulla a Breviario Romano, ac ritu hodierno, etiam Benedictinorum, diverſa occurrunt; ut v. *g.* quod in Officio tridui ante Paſcha cantetur Pſalmus, *Venite, & Hymnus*, item verſiculus, *Gloria Patri*; quod tempore Adventus, & Quadrageſimæ cantetur, *Te Deum laudamus*, quorum hæc ſola ratio eſt, quia illa S. Benedicti Regulæ conſona ſunt.

Inſuper ea Pſalmorum ſervata diſtributio, ut ſingulis hebdomadibus omnes recitentur: in quo non tantum mens S. Benedicti ſervata, ſed & priſtinus Eccleſiæ mos retentus eſt; ut hac ratione Pſalterium Scripturæ Sacræ quaſi compendium, Clericis, & Monachis familiare redderetur, quod ut etiam memoriter ſcirent, jam pridem Synodus Nicæna II. *Can.* 2. deſideravit.

Hoc inſuper obſervatum, ut omnia fere, tum in Reſponſoriis, Antiphonis, Verſibus, aliiſque ex Scriptura Sacra ſint deſumpta; quod in Eccleſia jam pridem uſitatum fuiſſe ſat conſtat; adeo ut in Colonienſi I. *cap.* 6. hæc legantur: „ Cum olim a Sanctiſſimus „ Patribus inſtitutum fuit, ut *ſolæ Scripturæ Sacræ* in Eccleſia „ recitarentur, neſcimus qua incuria acciderit, ut in eorum locum „ ſuccederint alia cum his neutiquam comparanda " &c.

Cura quoque fuit, ut per annum tota Scriptura legeretur, & ſi quando Scriptura occurrens in choro legi non poſſet, legeretur in refectorio.

Denique ſtudium ſedulum impenſum fuit, ne quid falſi aut de falſitate ſuſpecti in Sanctorum feſtis adferretur; quod Eccleſiæ menti conforme eſſe, & divini Officii majeſtati congruum alibi oſtendimus. Cætera in compilatione hujus Breviarii obſervata breviter in præfatione exponuntur.

VII. Poſt hanc Cluniacenſem Congregationem, plures ſub Regula S. Benedicti exortæ ſunt Congregationes ſive Ordines, quorum Monaſteria in unum corpus adunata uni *ſupremo* moderatori ſubjiciuntur; ut Ordo Camaldulenſis, auctore S. Romualdo; Vallis-Umbroſus, auctore S. Joanne Gualberto; Ciſtercienſis a S. Roberto Abbate Moliſmenſi primum inſtitutus, a Stephano ejus ſucceſſore auctus, ac demum a S. Bernardo Abbate Clarevallenſi mirum in modum propagatus. Aliæ deinceps plurimæ ſequentibus ſæculis exortæ fuere, tam ſub S. Benedicti, quam Baſilii, Auguſtini, & Franciſci Regulis militantes Congregationes, quas poſt Miræum in *Originibus Monaſticis*, recenſet Aſcanius Tamburinus de Jure Abbatum. *T.* 2. *quæſt.* 24.

Inter has ſub S. Benedicti, ac Auguſtini Regula militantes Congregationes, duæ ſunt admodum famoſæ, & per Germaniam ac Belgium late diffuſæ: nimirum una Benedictinorum, quæ dicitur *Burſfeldenſis*, altera Canonicorum Regularium, quæ vocatur *Windeſemenſis*.

VIII. Burſfeldenſis demum ſæculo xv. initium ſumpſit; nimirum poſt finitam Synodum Conſtantienſem anno circiter 1420. a qua Synodo Joannes Rodius Abbas Cœnobii S. Mathiæ apud Treviros Viſitator generalis per Germaniam conſtitutus, ſeipſum in primis, ac Monaſterium ſuum reformavit, & Decretorum a ſe editorum confirmationem a Romano Pontifice impetravit; uti refert Aubertus Miræus in *Originibus Monaſticis Lib.* 2. *cap.* 25. originem & progreſſum hujus Congregationis his verbis exponens. " Inter cætera „ vero Ordinis hujus Monaſteria *Burſfeldia*, paupereculum Saxoniæ Cœnobium, Reformationis Decreta primum ſuſcepit anno „ milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſeptimo, & in *Reinhauſenſe*, aliaque vicina aliquot Saxoniæ Monaſteria derivavit. „ Mortuo deinde Joanne Rodio, *Joannes Hagenſis*, Abbas Burſfeldenſis, qui in Monaſteriis aliquot veterem diſciplinam jam inſtaurarat, agente *Jacobo* Trevirenſi Archiepiſcopo, ſucceſſor illi datus eſt. Sed cum nollet is paupereculum Burſfeldenſe ſuum „ Cœnobium relinquere, alius in Rodii locum ut generalis Reformator eſt ſuffectus, ſed exiguo admodum fructu. Itaque temporibus iſtis in Germaniam venit *Nicolaus Cuſanus*, Cardinalis, & „ Sedis Apoſtolicæ Legatus, qui *Joannem Hagenſem* pietatis opinione celebrem ad ſe evocatum generalem Ordinis Reformatorem pronuntiavit. Quo factum eſt, ut idem Cuſanus conventum ſeu Capitulum, ut vocant, annuum pro conſervatione „ Reformationis inſtitueret, Præſidis ſeu Præfecti domicilium e „ ſancti Mathiæ Trevirenſis Cœnobio Burſfeldiam transferret, „ omniaque Reformationis Decreta a Romano Pontifice curaret „ approbanda.

IX. Deinde *cap.* 26. catalogum Monaſteriorum huic Congregationi variis temporibus unitorum ſubjicit, inter quæ plura e Belgicis ſunt; una notans annum quo ſingula Congregationi acceſſerunt.

Hic obſerva, Congregationem hanc a reformatione ſumpſiſſe exordium; ſive Monaſteria reformationem deſiderantia in unam Congregationem coaluiſſe. Unde de hac naſcente Congregatione loquens Trithemius, ait: „ Hæc eſt, quæ carnem caſtigat, vitia fugat, abſtinentiam colit, pauperes, pro poſſe largiter ſuſtentat. „ O Sancta Monachorum unio, in qua charitas imperat, humilis „ ſubjectio obtemperat, obedientia militat, caſtitas ſancta triumphat, oratio vigilat, perſeverantia bonorum operum fructificat. Hæc Trithemius *De viris illuſtribus Ord. S. Benedicti cap.* 12.

X. Sæculo xiv. fuit in Oppido Daventriæ quidam Gerardus vulgo *De Groot*. Hic zelo Religionis excitatus, Conventum Clericorum Daventriæ collegit, inter quos erat Florentius Radivini Daventriæ Epiſcopi Vicarius, cujus ſuaſionibus „ iidem Clerici, probante Gerardo, vitam communem inter ſe ſtatuerunt, quam „ poſtea ſumma cum laude non modico tempore tenuerunt: quin „ & conſiderantes communem vitam eſſe viam ad eam vitæ perfectionem aſſequendam, quæ vigebat in primitiva Eccleſia, quæque ſummopere laudatur in Actis Apoſtolorum, illud vitæ communis inſtitutum perpetuo tenere ſub obedientia ejuſdem Domini Florentii, excepta ſolemni profeſſione votorum, communi „ Decreto firmaverunt, victum, veſtitum, & cætera neceſſaria labore manuum in communi procurantes.

Hæc ex Joanne Buſchio in Chronico Capituli Windeſemenſis refert Gabriel Pennotus in hiſtoria Canonicorum Regularium *libro* 2. *cap.* 63. qui ibidem ſubdit: Cum autem præfatus vir Venerabilis Gerardus animadverteret, illud vitæ genus, quod ſub nullo inſtituto regulari a Sede Apoſtolica probato eſſet fundatum, diu ſubſiſtere non poſſe, maxime quod infenſos ſibi haberet nonnullos ex Ordinibus Mendicantium, morti proximus Fratribus ſuis perſuaſit, ut Ordinem Canonicorum Regularium aſſumerent: „ Quia, „ inquiebat, non multum a veſtra jam devota converſatione videtur diſcrepare, niſi quod in illo profeſſi ſervant ex profeſſione & voto, vos ſine voto ſervatis charitatem, & tria vota „ ſubſtantialia.

XI. Defuncto Gerardo, Florentius una cum aliis hujus Congregationis Fratribus conſilium ipſius Gerardi de conſtituendo Monaſterio, & aſſumendo Ordine Canonicorum Regularium, ſedulo cogitare, ac deliberare cœperunt: ac tandem omnibus expenſis locum opportunum prope Swollam *Vvindenſem* nuncupatum, nacti, ibidem de conſenſu Epiſcopi Trajectenſis anno 1386. Monaſterium ædificare cœperunt; quod adjuvantibus collata pecunia viris piis, anno ſequenti abſolutum fuit, atque mox in eodem Monaſterio ſex de Fratribus Daventrienſibus ſub Gerardo Magno pie inſtitutis, Ordinem & Regulam Canonicorum Regularium profeſſi ſunt: atque in ſumma paupertate, ac humilitate vitam Regularem inſtituentes, plura ſenſim Monaſteria ipſis, reformationis cauſa, unita fuere; atque in unam Congregationem ſeu Capitulum, quod a loco fundati primi Monaſterii *Vvindeſemenſe* nuncupatur, coaluerunt.

XII. Unde recte notavit Pennotus, hujus ampliſſimæ Congregationis exordia humilia quidem fuiſſe ſecundum ſæculum, ſed alta ſecundum Deum, in humilitate, & paupertate profunda, & aſperitate fundata.

Catalogum Monaſteriorum, quorum plura in Belgio ſita ſunt, huic Congregationi ſive Capitulo unitorum, exhibet Miræus in *Originibus Canonicorum Regularium cap.* 13.

XIII. Ordines Mendicantes, aliique poſt illos inſtituti, in unum corpus ſub uno capite coadunati ſunt, & tot dici poſſunt Congregationes ſeu Corpora, quot Ordines; licet & ipſi tamen in plures particulares quaſi Congregationes ſeu Capitula ſoleant per Provincias dividi; ita tamen, ut hæ Congregationes ſeu Capitula ſimul in unam generalem Congregationem, ſive Capitulum ſub uno generali miniſtro conveniant.

XIV. Porro unio illa Monaſteriorum in unum Corpus ſeu Congregationem ad diſciplinam Monaſticam, aut regimen Monaſteriorum rite ordinandum, & conſervandum, vel collapſum reſtaurandum, maxime conveniens, & opportunum apparuit: eo præcipue titulo, quod frequentius in unum convenientes Monaſteriorum Superiores, communi conſilio deliberare, & communi opera ac ſtudio adlaborare in bonum ipſis Religioſis melius, & efficacius valeant.

XV. Unde Ciſtercienſis Congregatio ſeu Ordo in ſua primigenia Conſtitutione (quæ vulgo dicitur, *Charta charitatis*) probata ab Eugenio III. in Conſtitutione, quæ incipit: *Sacroſancta Romana* 2. in Bull. Rom. (cui ipſa *charta charitatis* ſubjicitur) ſtatuit: „ ut „ omnes Abbates de Ordine noſtro, ſingulis annis ad generale Capitulum Ciſtercienſe omni poſtpoſita occaſione, conveniant; illis ſolis exceptis, quos corporis infirmitas retinuerit: qui tamen idoneum nuntium delegare debebunt, per quem neceſſitas „ remorationis eorum valeat Capitulo nuntiari. Et illis item exceptis, qui in remotioribus partibus habitantes eo termino venient, qui eis fuerit in Capitulo conſtitutus. Quod ſi quis, alia „ quacumque occaſione quandoque remanere a noſtro generali Capitulo præſumpſerit, pro culpa veniam petat, nec ſine gravi „ animadverſione tranſeat.

Hujus Capituli generalis meminit S. Bernardus *ep.* 28. ad Petrum Abbatem Cluniacenſem ſcribens: „ Decretum eſt mihi ultro „ non egredi Monaſterio, niſi ad *Conventum Abbatum* apud Ciſtercium.

Refert Matthæus Pariſienſis ad annum 1151. „ In *Capitulo* Ciſtercienſi ſtatutum eſt, ne de cætero aliqui novam conſtruerent „ Abbatiam, quia numerus Abbatiarum illius Ordinis uſque ad „ quingentas excrevit.

Et in *cap. Nuper*, *tit. de Decimis*, fit mentio Conſtitutionis factæ per Abbates Ordinis in *generali Concilio* congregatos, ne de cætero Fratres ipſius Ordinis emant poſſeſſiones; de quibus decimæ Eccleſiis debeantur, &c.

XVI. Cum vero deprehenderetur, hæc *Capitula* in Ordine Ciſtercienſi inſtituta, & annuatim celebrari ſolita, admodum convenien-

(*a*) Scribebat Doctiſſimus Van-Eſpen exeunte 17. ſæculo: quo tempore Cardinalis Bullionius Ordini Cluniacenſi præerat Abbas Generalis; cui ſucceſſit Cardinalis ab Alvernia: hodie, id eſt, anno 1750. hujus Ordinis Abbas Generalis habetur Eminentiſſimus Cardinalis Rupefucaldius Archiepiſcopus Bituricenſis.

nientiâ eſſe diſciplinæ Monaſticæ ſuſtinendæ, aut collapſæ rurſus reſtaurandæ, Concilium Lateranenſe IV. ſub Innocentio III. deſiderans, diſciplinam in multis Monaſteriis & Ordinibus non parum collapſam reſtaurari, & primævam Regulam reformari, ſtatuit: ,, Ut in ſingulis regnis, ſive Provinciis fiat, de triennio in triennium (ſalvo jure Diœceſanorum Pontificum) *commune* Capitulum Abbatem atque Priorum, Abbates proprios non habentium, qui non conſueverunt tale Capitulum celebrare: ad quod univerſi conveniant præpeditionem Canonicam non habentes, apud unum de Monaſteriis ad hoc aptum.

Additque deinde Concilium: ,, Hoc ipſum Regulares *Canonicos* ſecundum Ordinem ſuum volumus, & præcipimus obſervari.

Et quia Ciſtercienſes præ cæteris erant in celebrandis hiſce Capitulis magis experti, ordinat Concilium: ,, Advocent autem in hujuſmodi novitatis exordiis duos Ciſtercienſis Ordinis Abbates ad præſtandum ſibi conſilium, & auxilium opportunum, cum ſint in hujuſmodi *Capitulis* celebrandis ex longa conſuetudine *plenius* informati.

XVII. Nomine *Priorum* in Decreto Concilii Lateranenſis, videntur intelligi omnes illi Priores, qui curam animarum in Monaſterio ſuſtinent; nec alium in eodem Monaſterio Superiorem in regimini immediato Monaſterii agnoſcunt; quales ſunt Priores *Conventuales*: de quibus ſupra *tit.* 30. *cap.*3.

XVIII. Hanc Concilii Lateranenſis conſtitutionem plures Pontifices, ac inter alios Benedictus XII. in Conſtitutionibus pro reformatione Benedictinorum, & Canonicorum Regularium; & Clemens V. in *Clem. Ne in agro* §. *fin. de Statu Monach.* expreſſe innovarunt, & obſervari mandarunt.

XIX. Demum Synodus Tridentina perpendens non obſtante prædicta Concilii Lateranenſis ordinatione, ejuſque iterata innovatione, multa eſſe Monaſteria admodum deformata, & de quorum reformatione nulla ſpes ſupereſſe videretur, quamdiu ab omni Congregatione, ac Capitulo, præſertim ſi etiam ab Epiſcoporum juriſdictione, & viſitatione eſſent exempta; voluit, ut ,, Monaſteria omnia, quæ generalibus Capitulis, aut Epiſcopis non ſubſunt, nec ſuos habent ordinarios regulares Viſitatores, ſed ſub *immediata* Sedis Apoſtolicæ protectione, ac *directione* regi conſueverunt, teneantur infra annum a fine præſentis Concilii, & deinde quolibet triennio ſeſe in Congregationes redigere, juxta formam Conſtitutionis Innocentii III. in Concilio generali, quæ incipit, *In ſingulis*: ibique certas Regulares perſonas deputare, quæ de modo & ordine, de prædictis Congregationibus erigendis, ac ſtatutis in eis exequendis deliberent, & ſtatuant: Quod ſi in his negligentes fuerint; liceat Metropolitano, in cujus Provincia prædicta Monaſteria ſunt, tamquam Sedis Apoſtolicæ delegato, eos pro prædictis cauſis convocare. Quod ſi intra limites unius Provinciæ non ſit ſufficiens talium Monaſteriorum numerus ad erigendam Congregationem, poſſint duarum vel trium Provinciarum Monaſteria unam facere Congregationem “. *Seſſ.* 25. *cap.* 8. *de Reform.*

XX. Hæc Capitula ſive comitia in Ordinibus Mendicantibus, aliiſque recenter inſtitutis ſub uno Præfecto *generali*, ſolent eſſe duplicis generis: alia nimirum *generalia*, ad quæ omnium Provinciarum Præfecti & Deputati conveniunt, atque univerſum Ordinem repræſentant; & in quibus totius Ordinis *generalis* Præfectus eligi conſuevit.

Alia vero *Provincialia*, ita nuncupata, quia ad illa conveniunt ſoli Monaſteriorum Præfecti, & Deputati, unius Provinciæ. Ordinum enim Mendicantium, aliorumque ſub eadem forma viventium Monaſteria, dividuntur in varias Provincias; atque unicuique Provinciæ unus præficitur, dictus *Provincialis*, tamquam totius Provinciæ moderator.

In Ordine autem Benedictinorum, & Canonicorum Regularium, quorum Monaſteria ex prima inſtitutione ſunt magis a ſe mutuo diſtincta, tantum habetur unius generis Capitulum *generale*, nimirum omnium Monaſteriorum ſingularium Congregationum, in quas tandem Monaſteria illa ſe redegerunt, & univerunt.

XXI. Qua forma, & ritu hæc Concilia ſint celebranda, ex ſingulorum Ordinum Conſtitutionibus præcipue peti debet. Hoc unum monet Concilium Lateranenſe, & noviſſime Tridentinum, ut ſaltem de *triennio in triennium* commune Capitulum habeatur; id eſt, ut ultra triennium non differatur, nequaquam improbans Ordinum illorum conſtitutiones, aut conſuetudines, frequentiorem Conciliorum illorum celebrationem præſcribentes.

Unde cum dubitatum eſſet, an ob hoc Decretum Concilii Lateranenſis, & Tridentini aliquid eſſet immutandum in illis Religionibus, vel Congregationibus Monachorum, in quibus Capitula celebrantur *ſingulis annis*, & Præſides eliguntur *annales*, reſponſum fuit a S. Congregatione: nihil eſſe immutandum, immo retinendos eſſe Præſides *annales*, ne ſi *triennales* fierent etiam forſan Capitula non amplius ſingulis annis haberentur, quæ fieri potiſſimum ſolent pro electione Præſidis: ,, & tamen, inquit, quis neget frequentiam Capitulorum Congregationem prodeſſe ad regularem diſciplinam, vel conſervandam, vel ubi collapſa eſt, reparandam “. Apud Fagnanum ad *cap. In ſingulis, tit. De Statu Monach. numer.* 12. (*a*).

(*a*) His quæ dicta ſunt de Capitulis Generalibus Ordinum Regularium, non erit ſupervacaneum addere Edictum, quod Ludovicus XI Gallorum Rex dedit 3. Septembris 1476. quodque direxit ad Supremum Pariſiorum Senatum, & ad Magiſtratus aliarum urbium ſui Regni, his verbis: *Nous vous mandons & commandons . . . que vous faites crier, & publier a ſon de trompe, & cri public . . . Que nul Abbé, Prieur, Religieux ou autre de quelque état, qualité, nation ou condition qu'il ſoit, ne ſoit tant oſé ou hardi d'aller au Chapitre des Abbates de Cereaux, Cluni, la Grande Chartreuſe, n'a aucun des autres Chapitres Généraux ou Provinciaux hors du neſdits Royaumes, & obeiſſance, & ce ſur peine; c'eſt a ſavoir non-dits Religieux de Cluni, & de Citeaux de non avoir, ne jamais obtenir, ne poſſeder aucun Benefice en notredit Royaume, de banniſſement de notredit Royaume... Et au dits Religieux Mandians ſur peine du dit banniſſement, & d'extirper, de jetter, & mettre hors de notredit Royaume tous les Religieux de l'Ordre de ceux qui feront le contraire.*

XXII. Præter Capitula generalia, & Provincialia, jam pridem uſitata fuiſſe tam apud Monachos, quam Canonicos in communi viventes Capitula quotidiana, tum ex Conciliis, tum Monachorum Regulis & Conſtitutionibus notiſſimum eſt, uti ex mox dicendis patebit.

XXIII. Hæc vero Capitula haberi ſolebant poſt Primam abſolutam, priuſquam ad ſua opera Fratres diverterent. Unde in Conſtitutionibus Congregationis, ſive Capituli Burſfeldenſis *Diſt.* 1. *cap.* 4 legitur ,, *Omni* tempore, *Prima* regulari finita, itur ad locum capitulare.

XXIV. In hoc Capitulo primo legi conſueverat Martyrologium. In Synodos Aquiſgranenſi anno 817. *cap.* 69. *Ut ad Capitulum primitus Martyrologium legatur*, & Radulphus De Rivo Decanus Tungrenſis enumerans, quæ ſuo tempore, id eſt, ſæculo xv. in Capitulo, quod fit poſt Primam, legebantur, dicit: *Primo, memoria Sanctorum in recitatione Martyrologii*. De Canonum obſervantia *propoſ.* 14.

XXV. Sequebatur deinde, eodem Radulpho teſte, Verſus *Pretioſa* cum Capitulo *Sancta Maria*. Quod & citatus Canon Aquiſgranenſis ſignificat, ubi poſt allegata verba ſubjungit: *Et dicatur Verſus*.

Poſt hæc, ut ſcribit Radulphus, & ante ipſum Amalarius Fortunatus, ,, quia tunc ad labores diurnos præparari debemus, adduntur preces congruentes, dicendo ter, *Deus in adjutorium*. Deinde ter *Kyrie eleiſon*. *Pater noſter* cum verſu *Reſpice*, & oratione *Dirigere*.

XXVI. Tandem ſequebatur lectio Regulæ, uti in dicto Canone Aquiſgranenſi præſcribitur, & ſæculo VIII. Monachi Fuldenſes ſupplicantes Carolo M. ut liceat eis orationum, & pſalmodiæ modum tenere, quem Patres eorum habuerunt, inter olim uſitata referuntur: *Mane quando in unum convenimus, Capitulum de Regula coram fratribus legebatur*. *L.* 3. *antiq. Fuld. cap.* 12.

Hæc quotidiana lectio Regulæ non diſſonat a mente S. Benedicti, qui *cap.* 64. Regulæ, ait: ,, Hanc autem Regulam *ſæpius* volumus *in Congregatione* legi, ne quis fratrum ſe de ignorantia excuſet.

Ab hac lectione alicujus *Capituli* ex Regula, poſtmodum locus ipſius conſeſſus *Capitulum* dictum fuit, ut obſervat Haeftenus *l.* 8. *diſquiſ. Monaſt. tract.* 1. *diſquiſ.* 1. una obſervans, hanc lectionem Regulæ, reſpondere *lectione Brevi*, quæ hodie juxta ritum Breviarii Romani dicitur in fine *Primæ*. Cumque diceretur olim ſub finem conſeſſus, ſive poſt preces alias in Capitulo recitatas, facile intelligitur, antiquæ illius diſciplinæ veſtigium eſſe, quod etiamnum hodie in rubrica Breviarii Romani præſcribatur, hanc brevem lectionem dicendam *ad abſolutionem Capituli*.

XXVII. Obiter quoque hic obſervat, multiſque probat Haeftenus, lectionem Martyrologii, verſum *Pretioſa*, & reliqua quæ ſequutur in Breviario Romano poſt orationem Primæ, conſuetamque clauſulam *Benedicamus Domino*, non eſſe proprie partem Primæ, ſed recenter, Capitulis quotidianis præſertim apud Canonicos abolitis, per modum appendicis adjecta eſſe, uti etiam teſtatur Durandus *l.* 5. *Divin. Off. cap.* 5.

XXVIII. Nec tantum legebatur Regula in Capitulo, ſed ut eam præcipue juniores intelligerent, a Superiore erat exponenda.

Unde Clemens V. in *Clem. Ne in agro* §. *Sane de Statu Monach.* ait: ,, Regula quoque cum in Capitulo legitur, ab illo qui præeſt ipſi Capitulo, vel alio cui hoc ipſe injunxerit, propter juniores vulgariter exponatur “. Idipſum mandat Benedictus XII. in Conſtitutione ſuper reformatione Monach. S. Ben. *c.* 5.

His conformes ſunt Conſtitutiones Capituli Burſfeldenſis, quæ præcipiunt: ,, Lector, finita lectione Regulæ, præſentet librum Præſidenti omni tempore. At ille omnibus expeditis, *exponat* lectionem Capituli, ſi expoſitione indigerent.

XXIX. Ad hanc autem Regulæ lectionem, pium admodum ac utile exercitium tradit Trithemius in *Ex. Monaſt. tract.* 3. *conſid.* 2. ,, Dum lector, ait, paſſum (*b*) unum de more ex regula recitat, devotus Cœnobita in corde dicat: Adjuva me, dulciſſime Domine *Jeſu Chriſte*, ut ſecundum hanc normam ſervi tui *Benedicti* religioſe poſſim vivere, & in tuo ſanctiſſimo ſervitio fideliter permanere. Deinde cogitet, quoniam, ſicut regula bonis, & devotis ad profectum quotidie legitur, ſic tepidis, malis, ſeu negligentibus, ut ſint inexcuſabiles, ad damnationis cumulum recitatur. Denique noverit ſe ad fidelem conatum obligari omnium, quæ regula continet, quemadmodum tenor profeſſionis habet.

XXX. Ultimus iſque præcipuus Capituli actus eſt, culparum ac defectuum Monachorum ultronea confeſſio, & agnitio (de qua late tractat Haeftenus *l.* 8. *Diſq. Monaſt. tract.* 2.) atque earum correctio, & abuſuum reformatio.

In citata Benedicti XII. Conſtitutione *cap.* 5. poſtquam dictum eſſet, quod per quotidianam, & ordinariam factionem Capituli regularis fortificatur, & durat nervus Monaſticæ diſciplinæ; ſtatutumque ut quotidie hujuſmodi Capitulum habeatur, ſubjungitur: ,, In quo priuſquam ad quævis alia procedatur, plene (ſecundum regulam Monaſticam, & Eccleſiarum, Monaſteriorum Conventualium, & aliorum locorum præfatorum conſuetudines approbatas) Monachorum, ſeu Fratrum exceſſus, tranſgreſſiones, & negligentiæ corrigantur, ac de diſciplina & reformatione regulari agatur in illo.

Similiter in ejuſdem Pontificis Conſtitutione totius Ordinis Canonicorum Regularium S. Auguſtini, poſt ordinatum Regularem Capitulum præcipitur §. 7. ,, In quo antequam ad tractanda alia procedatur, Canonicorum exceſſus, tranſgreſſiones, & negligentiæ corrigantur, ac de diſciplina, & reformatione regulari tractetur ſalubriter, & agatur, nullo ibidem proterve aut clamoſe, ſeu irreverenter ſe habere quomodolibet præſumente.

Similia paſſim in aliorum Ordinum conſtitutionibus occurrunt, quæ ſi ſedulo obſervarentur, appareret, Capitula hæc ad conſervandam, vel reſtaurandam Monaſticam diſciplinam morumque correctionem pie utiliterque eſſe inſtituta.

CA-

(*b*) Paſſus, *Paſſage*, ſive verſiculus Regulæ.

Digitized by Google

C A P U T IV.

De Viſitatione Monaſteriorum.

1 *Frequens Viſitatio multum ad conſervandam diſciplinam Monaſticam conducit.*
2 *Viſitatio Monaſteriorum pluribus ſæculis ad Epiſcopos pertinuit.*
3 *Etiam ſæculo IX. eadem erat Epiſcoporum auctoritas.*
4 *Exemptio Monaſteriorum Viſitationi Epiſcoporum obicem injecit.*
5 *In Capitulis debent deſignari* Viſitatores.
6 *Quandonam Epiſcopus Monaſteria* immediate *Sedi Apoſtolicæ ſubjecta viſitare poſſit?*
7 *Monaſteria Commendata etiam* exempta *quando ab Epiſcopo viſitari poſſint?*
8 *Exemptio non ſe extendit ad functiones hierarchicas.*
9 *Monaſteria, quibus cura animarum perſonarum ſæcularium imminet, Epiſcoporum Viſitationi ſubjacent.*
10 *Conſtitutio Gregorii XV. pro faciliori hujus Decreti executione.*
11 *Beneficia curata Monaſteriis* exemptis *unita ſubjecta Viſitationi Epiſcoporum.*
12 *Confraternitates perſonarum ſæcularium erectæ in Eccleſiis Regularium, Epiſcoporum Viſitationi ſubſunt.*
13 *A quibus viſitanda Monaſteria Monialium?*
14 *In Capitulis generalibus deſignandi* Viſitatores *Regulares.*
15 *Hi Viſitatores cumulative cum Epiſcopo concurrunt.*
16 *Synodus Lateranenſis volens Viſitatores deſignari, etiam de non* exemptis *loquitur.*
17 *Synodus Tridentina non præcipit, omnia Monaſteria in Congregationes redigi, & Viſitatores Regulares accipere.*
18 *Monaſteria Epiſcopis ſubjecta poſſunt in Congregationem redigi, & habere* Viſitatores *Regulares.*
19 *Habere* Viſitatores *Regulares non eſt ſufficiens argumentum exemptionis.*
20 *Generales, & Provinciales Ordinis etiam viſitare tenentur.*
21 *Si ſint* extranei *ſolent in Galliis petere veniam Principis.*
22 *In Regno Galliæ tenentur conſtituere Vicarios Regnicolas.*
23 *Generales exteri ſuorum Ordinum Monaſteria in Belgio ſita non poſſunt viſitare ſine licentia Principis.*

I. DUO ſunt præcipui diſciplinæ Monaſticæ axes: Capitulorum Exacta, & crebra celebratio, in quibus Monachorum culpæ, & defectus diſcutiuntur, & emendantur, & *viſitatio* frequens Monaſteriorum, *cap. In ſingulis tit. de Statu Monach.*

His duobus axibus in ſuis primordiis ſuſtentatus fuit Ordo Ciſtercienſis, ſi Cæſario *lib. 1. cap. 1. de Initiis Ciſtercienſium* credimus hæc ſcribenti: „ Quid eſt *viſitatio?* Diſciplinæ conſervatio. Duo „ enim Primitivi Patres inſtituerunt ad vitiorum correctionem, & „ charitatis conſervationem, videlicet generale Capitulum, & *ſin*„ *gulis annis viſitationem* Monaſteriorum.

II. Primis ſæculis, quibus incognita erat Monaſteriorum, vel Monachorum a juriſdictione Epiſcoporum exemptio, Epiſcopis viſitandi Monaſteria ſuæ Diœceſis, tam virorum, quam mulierum, cura incumbebat.

Hinc illud apud Gratianum ex Synodo Aurelianenſi: „ Non ſe„ mel, ſed *ſæpius* in anno Epiſcopi *viſitent Monaſteria Monacho*„ *rum*, & ſi aliquid corrigendum fuerit, corrigatur ". *Can. 29. cauſ. 18. quæſt. 2.*

Et in Canone præcedenti ex S. Gregorio *l. 7. Epiſt. 18.* refertur: „ *Viſitandi* exhortandique gratia ad Monaſterium, *quoties pla*„ *cuerit*, ab Antiſtite civitatis accedatur: ſed ſic charitatis offi„ cium illic Epiſcopus impleat, ut gravamen aliquod Monaſterio„ rum non incurrat.

III. Quin & ſæculo ix. Concilium Tullenſe jus viſitandi Monaſteria ipſis Epiſcopis competere ſupponit, ubi *Can. 9* ſtatuit: „ Ut „ Congregationes Canonicorum, & Monachorum, ac Sanctimonia„ lium, ſecundum canonicam inſtitutionem a *propriis Epiſcopis* ſtre„ nue viſitentur, & eorum religio, & habitus exquiratur.

IV. At labentibus ſæculis exorta Monaſteriorum ac Regularium a juriſdictione Epiſcoporum exemptione, cœperunt Monaſteria exemptionis privilegio munita viſitatione Epiſcoporum rejicere, atque ab ea ſe exemptos prætendere; utpote quæ ſuperioritatem aliquam, & juriſdictionem in viſitante reſpectu viſitati requirit.

V. Cumque experientia oſtenderet Monaſteria ita exempta paulatim defectum debitæ viſitationis in ſummam diſſolutionem prolabi, ipſoſque Abbates ab omni pene correctione exemptos pro libitu dominari, ac ipſam Monaſterii ſubſtantiam dilapidare, Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. ſtatuit ut in Capitulis generalibus, quæ de triennio in triennium celebrari mandat (de quibus capite præcedenti actum eſt) „ ordinentur religioſæ ac circumſpe„ ctæ perſonæ, quæ *ſingulas* Abbatias ejuſdem regni ac Provin„ ciæ, non ſolum Monachorum, ſed Monialium, ſecundum formam „ ſibi præfixam, vice Sedis Apoſtolicæ ſtudeant *viſitare*, corri„ gentes & reformantes, quæ correctionis, & reformationis officio „ viderint indigere.

VI. Quod Decretum probans Synodus Tridentina, decrevit: Quod ſi Monaſteria, quæ generalibus Capitulis, aut Epiſcopis non ſubſunt, nec ſuos habent ordinarios Regulares Viſitatores, ſed ſub immediata Sedis Apoſtolicæ protectione, ac directione, regi conſueverunt, ſi nec, inſtante Metropolitano, in Congregationem ſe redegerint, neque Capitulis generalibus ſubdiderint, *Epiſcopis, in quorum Diœceſibus ſita ſunt, tamquam Sedis Apoſtolicæ Delegatis ſubdantur. Seſſ. 25. cap. 8. De Regul.*

VII. Ulterius Synodus Tridentina conſiderans Epiſcopis primario ac quaſi naturaliter ipſam Monaſteriorum curam, atque ex ea reſultantem viſitandi auctoritatem incumbere, decernit *Seſſ. 2. c. 8. De Reformat.* „ Ut ſi quæ ſint Monaſteria commendata, etiam „ exempta, & ſi vigeret in iis regularis obſervantia, provideant „ Epiſcopi paternis admonitionibus, ut eorum Regularium Supe„ riores juxta eorum regularia inſtituta debitam vivendi ratio„ nem obſervent, & obſervari faciant, & ſibi ſubditos in offi„ cio contineant, ac moderentur. Quod ſi admoniti intra „ ſex menſes eos non viſitaverint, vel correxerint; tunc iidem „ Epiſcopi, etiam ut Delegati Sedis Apoſtolicæ eos viſitare poſ„ ſint, & corrigere, prout ipſi Superiores poſſent, juxta eorum „ inſtituta: quibuſcumque appellationibus, privilegiis, & exemptio„ nibus penitus remotis, & non obſtantibus.

VIII. Deinde quia Regularium exemptio ultra regularem diſciplinam, & ea, quæ Regulares *ut tales* concernunt, non extenditur; neque ad hierarchica ſine confuſione hierarchiæ divinitus inſtitutæ extendi poteſt (uti infra *part. 3.* titulo *De Exemptionibus Regularium* oſtenderur) etiam Monaſteria quacumque exemptione munita quoad hierarchica Epiſcoporum viſitationem recipere tenentur.

IX. Hinc Synodus Tridentina *Seſſ. 25. cap. 11. de Regul.* decrevit: „ In Monaſteriis ſeu domibus virorum ſeu mulierum, quibus „ imminet animarum cura perſonarum ſæcularium, præter eas, „ quæ ſunt de illorum Monaſteriorum ſeu locorum familia, per„ ſonæ, tam regulares, quam ſæculares, hujuſmodi curam exer„ centes ſubſint *immediate* in iis, quæ ad dictam curam, & Sa„ cramentorum adminiſtrationem pertinent, juriſdictioni, *viſita*„ *tioni*, & correctioni *Epiſcopi*, in cujus Diœceſi ſunt ſita.

X. Pro Decreti hujus elucidatione, atque faciliori, & efficaciori ejus executione edita eſt Conſtitutio a Gregorio XV. quæ incipit, *Inſcrutabili 18.* in Bull. Rom. in qua inter cætera §. 4. hæc habentur: „ Matura deliberatione noſtra, & ex certa ſcientia, ac de „ Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, hac generali, ac perpetuo va„ litura Conſtitutione decernimus, ſtatuimus, & declaramus, ut „ deinceps tam regulares, quam ſæculares, quomodolibet exem„ pti, ſive animarum curam perſonarum ſæcularium Monaſteriis, „ ſeu domibus regularibus, aut quibuſvis aliis Eccleſiis, vel Bene„ ficiis ſive regularibus, ſive ſæcularibus incumbentem exerceant; „ ſive alias Eccleſiaſtica Sacramenta, aut unum ex illis miniſtrent „ ſine prævia Epiſcopi licentia, & approbatione, ſive quoquo mo„ do in dictæ curæ exercitio, aut in eorumdem Sacramentorum, „ vel alicujus ex illis adminiſtratione de facto, abſque ulla aucto„ ritate ſe ingerant in his, quæ ejuſmodi curam ſeu adminiſtra„ tionem concernunt, omnimodæ juriſdictioni, viſitationi, & cor„ rectioni Diœceſani Epiſcopi, tamquam Sedis Apoſtolicæ Delega„ ti, *plene* in omnibus ſubjiciantur.

XI. Eodem fundamento, Beneficia curata Monaſteriis annexa ſeu unita, ab Ordinario loci viſitanda eſſe, non obſtante ipſorum Monaſteriorum quacumque exemptione, declaravit Synodus Trident. *Seſſ. 7. cap. 7. De Reform.*

Plura Regia Edicta, & Parlamentorum Arreſta, quibus Epiſcopis jus viſitandi Eccleſias Parochiales Monaſteriis *exemptis* unitas; aut etiam ipſas *Eccleſias Regulares*, quibus cura perſonarum ſæcularium incumbit, aſſeritur, referuntur in actis Cleri Gallicani *tom. 1. tit. 2. cap. 12.*

XII. Confraternitates perſonarum ſæcularium erectas in Eccleſiis Regularium, tametſi *exemptis* Epiſcopus jure ordinario viſitare poteſt; quin & earum ſacella, & oratoria quantum ad adminiſtrationem Confratrum attinet, uti deciſum a Sacr. Congregatione refert Fagnanus ad *cap. Grave, tit. De Officio Ordinarii n. 46.*

XIII. Quoad Monialium Monaſteria ſtatuitur in *Clem. Attendentes De Statu Monach.* „ ut ſingula Monialium Monaſteria per Or„ dinarios, *exempta*, videlicet, quæ ita Sedi Apoſtolicæ ſubjiciun„ tur, quod nulli alii ſubjecta noſcuntur, *Apoſtolica; non exempta* „ vero, *ordinaria* auctoritate, ac exempta alia per alios, quibus „ ſubſunt, annis ſingulis debeant viſitari.

His conforme eſt Decretum Tridentinum *Seſſ. 25. cap. 9. De Regularib.* quo decernit, ut „ Monaſteria Sanctimonialium Sedi Apo„ ſtolicæ *immediate* ſubjecta, etiam ſub nomine Capitulorum San„ cti Petri, vel Sancti Joannis, vel alias quomodocumque nuncu„ pentur; ab Epiſcopis tamquam Sedis Apoſtolicæ Delegatis guber„ nentur, non obſtantibus quibuſcumque. Quæ vero a Deputatis in „ Capitulis generalibus, vel ab aliis Regularibus reguntur, ſub eo„ rum cura, & cuſtodia relinquantur.

Quomodo Epiſcopi vi Concilii Tridentini viſitare poſſint Monaſteria Monialium, quantumvis *exempta*, & a Regularibus *regi* ſolita, circa ea, quæ clauſuram ejuſque cuſtodiam concernunt, ſupra *tit. 30. c. 3. n. 11.* & 12. notatum fuit.

XIV. Præter Epiſcopos, naturales quodammodo Monaſteriorum in ſuis Diœceſibus conſiſtentium Viſitatores, ſunt inſuper Viſitatores Regulares a Capitulis generalibus ſeu Provincialibus deſignandi; quemadmodum ex verbis Concilii Lateranenſis ſupra relatis conſtat.

XV. Hi Viſitatores nec per viſitationem Epiſcoporum a ſua viſitatione excluduntur; uti nec ipſi viſitationem Epiſcopi, quoad Monaſteria illi ſubjecta, aut circa ea, in quibus Monaſteria etiam *exempta* Epiſcopi ſubjiciuntur, impedire poſſunt: & ita judicatum fuiſſe anno 1602. refert Tournetius in ſua collectione Arreſtorum *Litt. A, cap. 11.* idque conformiter ad jus commune.

XVI. Synodum enim Lateranenſem in hac Conſtitutione non tantum de Monaſteriis *exemptis*, ſed etiam de *non exemptis* ſive juriſdictioni, ac viſitationi *Ordinariorum immediate* ſubjectis loqui, dubitari non ſinunt, tum verba in initio Decreti appoſita: *Salvo jure Diœceſanorum Pontificum*, tum hæc finalia: „ Porro Diœce„ ſani Epiſcopi Monaſteria *ſibi ſubjecta*, ita ſtudeant reformare, „ ut cum ad ea *prædicti Viſitatores acceſſerint*, plus in illis inve„ niant, quod commendatione, quam quod correctione ſit dignum. "

XVII. Sed recte advertit Zypæus *conſult. 1. De Cenſibus num. 16.* quod Synodus Tridentina, licet velit a Monaſteriis in Congregationem redactis obſervari formam a Concilio Lateranenſi in Capitulo *In ſingulis* præſcriptam, non tamen jubeat omnia generaliter

Mo-

Digitized by Google

Monaſteria etiam *non exempta*, & *Ordinariorum Viſitationi ſubjecta*, quemadmodum Synodus Lateranenſis voluit, in Congregationes redigi; ſed duntaxat Monaſteria, quæ Epiſcopis *non ſubſunt*, nec ſuos habent *Ordinarios* Regulares *Viſitatores*, ſed ſub *immediata* Sedis Apoſtolicæ protectione, ac *directione* regi conſueverunt.

Quare hodie multa etiam in Belgio ſunt Monaſteria, præcipue mulierum, Epiſcopis *immediate* ſubjecta, *nulli* Congregationi Regularium unita; neque ullos *Regulares Viſitatores* habentia.

XVIII. Nullatenus tamen repugnat juri communi, nec Concilio Tridentino Monaſteria in Congregationem eſſe redacta, & conſequenter Viſitatoribus a Capitulis generalibus deſignatis ſubjecta, & tamen una Epiſcoporum juriſdictioni, ac viſitationi ſubjici. Nec enim Synodus Tridentina vetuit, uti monet Zypæus, Monaſteria *Epiſcoporum* juriſdictioni, ac *viſitationi* ſubdita, in Congregationem redigi; ipſoſque Regulares Viſitatores ab eadem Congregatione accipere: licet ipſum quoad ſimilia Monaſteria non mandaverit.

XIX. Itaque Monaſteria eſſe in Congregationem redacta, atque *Viſitatoribus Regularibus* ſubjecta, nullum eſt exemptionis argumentum; neque titulus ſufficiens; ut Epiſcopus a viſitatione excludatur; ut infra *part. 3. titulo de Exemption.* latius oſtendetur.

XX. Inſuper „ Abbates, qui ſunt Ordinum capita, ac cæteri „ prædictorum Ordinum Superiores Epiſcopis non ſubjecti, quibus „ eſt in alia inferiora Monaſteria Prioratuſque legitima juriſdi- „ ctio, eadem illa ſibi ſubdita Monaſteria, & Prioratus, ſuo quiſque „ loco atque ordine, ex officio *viſitent* (ait Concilium Tri- „ dentinum *Seſſ. 25. cap. 20. De Regular.*) etiamſi *commendata* „ exiſtant . . . . Teneanturque quicumque prædictorum Ordinum „ Monaſteriis præſunt, prædictos *Viſitatores* recipere, & illorum „ ordinationes exequi.

Unde in omnium paſſim Ordinum Mendicantium, iiſque communicantium Conſtitutionibus, injungitur, Ordinum illorum Generalibus, & Provincialibus, ut Monaſteria ſibi ſubjecta ſollicite viſitent.

XXI. Sed quia Ordinum iſtorum Generales fere ſolent eſſe Itali, aut ſaltem extranei, ſuam in Galliis viſitationem, utpote juriſdictionis aliquam ſpeciem præferentem, ſine conſenſu Principis facere non permittuntur; videmuſque paſſim, quod priuſquam ad Francorum Provincias veniant, ipſum Principem, aut ejus Miniſtros certiores reddant; ejuſque beneplacitum expetant, cujus plura exempla referuntur *tomo ſecundo Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, cap. 33.* (*a*)

XXII. Refert inſuper Fevretius *lib. 3. De Abuſu cap. 5.* §. 12. quod in Gallia, Generales Ordinum extra regnum reſidentes, debeant conſtituere Vicarium generalem regnicolam, qui Monaſteriis in Gallia ſitis intendat; atque ita non ſemel judicatum fuiſſe teſtatur. Idem teſtatur Brodæus in notis ad Louetium *litt. D. num.* 49.

☞ XXIII. Eadem quoque in Provinciis Belgicis Juriſprudentia obſervatur: legitur quod anno 1593. Generalis Ordinis Ciſtercienſis in Gallia reſidens, deſiderans viſitare Monaſteria ſui Ordinis in Belgicis partibus ſita, juſſerit per duos Prælatos a Principe facultatem illam viſitandi poſtulare, quam facultatem Princeps reformationem Monaſteriorum impedire nolens benigne annuit, ea tamen conditione, quod Generalis in ipſo actu viſitationis deberet ſecum adhibere duos Prælatos ejuſdem Ordinis hiſce in Provinciis reſidentes. ☜

Cumque anno 1551. quidam Religioſi Ordinis FF. Prædicatorum in Gallia reſidentes, ſine Regio *Placito* tentaſſent quædam in his partibus Monaſteria ejuſdem inſtituti viſitare: Regina Hungariæ Belgii gubernatrix (*b*) eoſdem viſitatores ad ſe evocavit, eiſdemque ulteriorem viſitationem interdixit: quorum per litteras acriores die 6. Junii horum Monaſteriorum Provincialem, & Religioſos reddidit certiores; una, ſub pœna regiæ indignationis, ſerio inhibens ullos viſitatores Gallos, aut alios in poſterum admittere, niſi prius *eis placito*, & conſenſu ſuæ majeſtatis conſtiterit. Anno 1616. Belgii Gubernator ſimiles ſcripſit litteras 27. Junii ad Abbates, Truncinienſem juxta Gandavum, ac ſanctorum Cornelii, & Cypriani Ninoviæ Ordinis Præmonſtratenſis ſuper eo quod ſui Ordinis Generalem etiam ſine prævio Regis *placito* ad viſitationem admiſiſſet. Extant hæ litteræ ſub *Littera* M. inter monumenta ad calcem hujus voluminis poſita.

Ad hæc praxis Belgii in hoc conformis eſt praxi regni Galliæ (de qua *num.* 22.) quod Generales Ordinum extra has Provincias reſidentes, nullam poſſint *per ſe* in Monaſteria, aut Religioſos harum Provinciarum auctoritatem, aut actum juriſdictionis exercere; ſed teneantur in hiſce partibus conſtituere Commiſſarium Generalem, qui nomine eorum Monaſteriis, quæ in hiſce Provinciis ſita ſunt, intendat; quemadmodum videmus Ordinem Ciſtercienſem, nec non Præmonſtratenſem ſuum reſpective habere Commiſſarium Generalem, eo quod horum Ordinum Generales habeant fixam reſidentiam in Regno Galliæ.

(*a*) Undecimo die April. 1650. exiit a Conſilio Regis Francorum Arreſtum, quo prohibetur Franciſcanis Conventualibus S. Bonaventuræ, ne in ſuis Conventibus patiantur reſidere Religioſos ſui Ordinis, niſi ſint Galli & ſubditi Regis; permittit tamen Rex, ut in iiſdem Conventibus ſuam figant reſidentiam extranei Franciſcani, modo licentiam ſcripto exaratam a Rege obtinuerint; *Inſuper* decernit Doctores, qui ſuos Gradus in Regni facultatibus non receperunt, excludendos e prærogativis, quas Statuta Ordinis Franciſcani Doctoribus in Galliis concedunt. Inde concluditur nullum Franciſcanum poſſe ad dignitates ſui Ordinis in Gallia promoveri, niſi Gallus ſit; aut ſi extraneus eſt, niſi conſenſu Regis ſit munitus. Acta Cleri Gallicani *tom. 4. col.* 575.

Arreſto, quod Parlamentum Aquarum Sextiarum dedit 30. *Maji* 1648. ſtatutum fuit, ut Domibus Carmelitarum *Provinciæ* non alii præeſſent Priores, quam Regnicolæ. Act. Cleri Gall. *col.* 665. *tom.* 4.

(*b*) Hæc erat Maria Auſtriaca, Imperatoris Caroli V. ſoror.

CAPUT V.

De Scopo & Forma Viſitationis, & Reformationis.

1 *Scopus Viſitationis eſt corrigere, & reformare Monaſteria in ſpiritualibus, & temporalibus.*
2 *Hic ſcopus exprimitur in formula delegationis Viſitatoris Apoſtolici.*
3 *Idem patet ex Ordinum Conſtitutionibus.*
4 *Viſitatores eligendi, qui ſunt obſervantiores ſtrictioris diſciplinæ.*
5 *Forma Viſitationis petenda ex ſingulorum Ordinum Conſtitutionibus, & qualem præſcribat Congregatio Burſfeldenſis, & quid in hac præcipue notandum?*
6 *Viſitatorum auctoritas ex ſingulorum Ordinum Conſtitutionibus plurimum dependet.*
7 *Viſitatorum Apoſtolicorum ex Pontificum diplomate petenda auctoritas.*
8 *Quomodo fiat hodie Viſitatorum Monialium deputatio per Epiſcopos.*
9 *An acta Viſitatorum Regularium per appellationem ſuſpendantur?*
10 *Reformationis ſcopus eſt Regulæ reſtauratio.*
11 *Monachi ultra Regulam, quam profeſſi ſunt, non ſunt conſtringendi.*
12 *Omnes jam pridem factæ Reformationes unice ad Regulæ reſtaurationem factæ. Oſtenditur exemplo Ciſtercienſium.*
13 *Exemplo Patrum Capucinorum.*
14 *Exemplo item Patrum Diſcalceatorum.*
15 *Nihil aliud intendit in ſua Reformatione Synodus Tridentina.*
16 *In reformando diſtinguenda eſſentialia Religionis ab accidentalibus.*
17 *In his modo atius, quam in illis procedendum.*
18 *Interior Reformatio præcedere debet exteriorem.*
19 *Monaſteria ſolum* exterius *reformata facile deformantur.*
20 *Reformatio ſuaviter, &* pedetentim *introducenda.*
21 *Reformationes Ordinum ab uno paſſim Monaſterio inchoatæ.*
22 *Ad formandam Reformationem conducit Monaſteriorum in unam Congregationem adunatio.*
23 *Ex Reformatione ortæ ſunt pleræque Congregationes.*
24 *Oſtenditur origo Congregationis quatuor Abbatiarum Belgicarum.*
25 *Ex articulis, & actis hujus Congregationis oſtenditur, hanc Congregationem ad ſtabiliendam Reformationem inſtitutam eſſe.*
26 *Qua ratione pro firmanda Reformatione Congregationes in diſtinctos Ordines tranſiverint?*
27 *Extenſio, & multiplicatio Reformationis frequenter Reformationi retinendæ nocet, eamque deſtruit.*

I. SCOPUM viſitationis expreſſit Honorius III. in *cap. fin. tit. de Statu Monachorum*, his verbis, „ Cum Viſitatores ſecundum „ Statutum generalis Concilii ordinati a generali Capitulo Abba- „ tum proceſſerint ad viſitationis officium exequendum, de ſtatu „ Monaſteriorum, & obſervantiis regularibus diligenter inquirant, „ & tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus corrigant, & re- „ forment, quæ corrigenda viderint: ita tamen quod Monachos „ delinquentes per Abbatem loci corrigi faciant, eiſque injungi „ pœnitentiam ſalutarem juxta *beati Benedicti Regulam*, & Apo- „ ſtolica Inſtituta, non ſecundum normam pravæ conſuetudinis, „ quæ quaſi pro lege in quibuſdam Eccleſiis inolevit.

II. Et in formula facultatis viſitandi Monaſteria Monialium ex delegatione Apoſtolica apud Barboſam inter formulas Epiſcopales *form.* 44. injungitur Viſitatori, ut „ de ipſorum Monaſteriorum „ ſtatu, ac ipſarum Monialium vita, & moribus, Regularibus in- „ ſtitutis, ac monaſticæ diſciplinæ obſervantia diligenter inquirant, „ ac ſuper his, & quibuſcumque abuſibus, nec non criminibus, „ exceſſibus, & delictis, ſi quæ deprehenderit, proceſſus faciat, „ informationes quaſcumque ſumat, & quæcumque in præmiſſis, „ & circa ea neceſſaria, ſeu quomodolibet opportuna fuerint, fa- „ ciat, gerat, & exequatur.

III. Hic eſt viſitationis ac reformationis ſcopus, quem Viſitatores præ oculis præcipue habere debent, & ſingulorum Ordinum conſtitutiones, diverſis quidem verbis, ſed eodem plane ſenſu exprimunt inculcantque: ut nimirum Viſitatores tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus Provinciam reformare, & ad debitum modum vivendi redigere conentur; uti loquuntur Conſtitutiones Eremitarum S. Auguſtini *part. 3. cap.* 12.

IV. Merito ergo monent Patres Capituli ſeu Congregationis Burſfeldenſis, ut „ ſingulorum Monaſteriorum Viſitatores maturiori de- „ liberatione, altiorique conſilio tales deputentur, qui diſtrictio- „ nem regularis diſciplinæ promovere, & efficaciter conſervare „ poſſe præſumuntur. Ex illorum quippe idoneitate, diligentia, „ & fidelitate, inquiunt, directio & obſervatio totius obſervantiæ „ non mediocriter dependere creditur ". Et rurſus de viſitatione loquentes, dicunt: „ Viſitatores eſſe convenit Religionis præcipuos „ zelatores, moribus maturos, & diſcretos: nec non circa explen- „ dum actum viſitationis ſuæ, multum ſollicitos, & circumſpe- „ ctos ". *In Conſtitut. diſt. 1. cap. 2. & 3.*

Unicus ergo Viſitatorum ſcopus eſſe debet, ut videant, num tam in ſpiritualibus, quam temporalibus Monaſteria juxta Regulam, ac laudabiles Conſtitutiones regantur, & quidquid his contrarium invaluiſſe intelligant, corrigere & reducere ad normam Regulæ, & regularis obſervantiæ ſtudeant (*c*).

V. Circa formam & modum in viſitatione ſervandum, Ordinum ſingulorum Conſtitutiones præcipue attendendæ ſunt, quæ formam modumque viſitationis latius, prout Ordini magis convenire videbatur, exprimere ſolent. Illud in omnibus pene ſaltem in ſubſtantia præſcribitur, quod in Conſtitutionibus Burſfeldenſibus his verbis exprimitur: „ Quod quidem Fratres per Viſitatores mone- „ antur, atque in virtute ſanctæ obedientiæ ipſis præcipiatur, ut „ de .

(*c*) Eadem eſt mens Edicti Bleſenſis dati anno 1579. *artic.* 32.

„ de Abbate, de Priore, vel de ſeipſis, Fratres invicem, de Converſis etiam, ac totius domus ſtatu, quidquid ſuper iis, de quibus interrogati fuerint, accuſatione dignum, vel emendatione cognoverint, nullatenus amore, vel odio, ſeu timore cujuſcumque, veritate ſuppreſſa, ſinguli edoceant evidenter. Eadem Abbas loci Fratribus ſua auctoritate præcipiat ": addita tamen hac clauſula: „ Alias indiſcrete nemo conſtringatur, utpote per extorſionem juramenti, aut excommunicationem: niſi forſan quis deprehendatur, malitioſe veritatem celans ". Clauſula hodie non immerito notanda: cum non raro videamus, ſubditorum conſcientias, etiam in levibus ac modicis materiis exactione juramentorum, & cenſurarum comminatione nimium conſtringi, & vexari.

VI. Poteſtas ſeu auctoritas Viſitatorum rurſus non parum a Conſtitutionibus, & conſuetudine ſingulorum Ordinum dependet; quæ nonnunquam limites, aut formam, quos in ſtatuendo, aut decernendo obſervent, præſcribunt.

Sic videmus in Conſtitutionibus Eremitarum S. Auguſtini *part.* 3. *c.* 12. ſtatutum: „ Cum autem ad determinationem viſitationis ventum fuerit, ſi aliquas novas ordinationes relinquere voluerint cuſtodiendas, debent primo ſuper his cum Priore, & quatuor Patribus deputatis, vel duobus in minoribus Conventibus conferre, & eorum ſenſui, qui noverunt plenius ſtatum domus, & patriæ, fidem adhibere.

Item *cap.* 11. dicunt: „ Ad officium Prioris Provincialis pertinere ſaltem ſemel in anno omnes Conventus tam Fratrum, quam Monialium ſuæ Provinciæ perſonaliter viſitare, & in eis corrigere ac reformare, quæ ſecundum Regulam S. Auguſtini, & Conſtitutiones ac ordinationes ſui Ordinis, ac definitiones tam generalis Capituli, quam Provinciæ invenerit corrigenda, ac reformanda ". Deinde addunt: „ Nihil tamen poterit Prior Provincialis præcipere toti Provinciæ ſub pœna ſanctæ obedientiæ vel excommunicationis, niſi de conſilio, & aſſenſu Diffinitorum. Idem intelligi volumus de Provinciæ Viſitatoribus.

VII. Si qui ſint per ſpeciale diploma Pontificum, aut litteras Regias, vel per Epiſcopum deputati alicujus Monaſterii, vel Provinciæ Viſitatores, eorum auctoritas, & poteſtas ex ipſo litterarum tenore dignoſci debet.

VIII. Docet quotidiana praxis ab Epiſcopis deputari, qui Monaſteria, præſertim Monialium, viſitent, non quidem ut ipſi ſua auctoritate aliquid ſtatuant, aut decernant, ſed acta viſitationis fideliter ac ſecreto ad Epiſcopum mittant; qui iis viſis & examinatis, ſtatuat ac decernat, prout convenire judicaverit. Quales deputati dici conſueverunt *Commiſſarii* potius quam *Viſitatores*: cujus generis nonnunquam & a Rege deputari contingit, præſertim ut circa temporalia Monaſteriorum inquirant, & referant.

IX. Decreta ac ordinata in viſitatione ejus ſunt auctoritatis ac firmitatis, ut nulla appellatio aut ad Superiorem recurſus, eorum ſuſpendat executionem, quemadmodum ſupra *tit.* 17. *cap.* 4. circa acta viſitationis Epiſcoporum oſtenſum eſt; modo tamen nec circa materiam, nec circa modum limites viſitationis exceſſerint Viſitatores. Nam ſi hos limites excedi contingat, nonnunquam etiam Regularium appellatio effectum ſuſpenſivum habebit; quemadmodum notat Zypæus *Conſul.* 1. *De Majorit. & Obed. & Reſp.* 1. *De Appellat.*

X. Scopus reformationis idem eſſe debet, qui viſitationis, idemque Reformatorum ſtudium. Quid enim eſt reformatio, niſi deperditæ formæ reſtauratio? Forma autem ſive norma vivendi Monachorum, eſt ipſa, quam profeſſi ſunt, *Regula*; adeoque reformatio Monaſtica non aliud ſonat, quam formæ illius vivendi deperditæ reſtaurationem.

Unde, ait Haeftenus in notis ad *Canonem.* 1. *Conventus Aquiſgranenſis* anni 817. ad calcem Diſquiſitionum Monaſticarum: „ Qui collapſa Monaſticæ vitæ diſciplinam meditantur reſtaurare, primo omnium in ipſam *Regulam*, ceu *primigeniam formam* oculos conjiciunt, ut ad ejus amuſſim, quidquid vel hominum negligentia, vel temporum malignitate dilapſum fuerit, poſtliminio revocetur.

XI. Et ſane uti poſt Gloſſographum in *Canone Integritas cauſ.* 33. *q.* 1. tradunt Canoniſtæ, Monachi *inviti* non poſſunt compelli ad diſtrictiorem vitam, quam Regula præſcribit: quia ea res eſt magis voti quam præcepti; magis liberæ voluntatis, quam coactionis.

XII. Pervolvantur omnium Ordinum reformationes, & primæ Regulæ reſtaurationem intentam fuiſſe facile reperietur.

De S. Roberto ejuſque Sociis, qui Ordinis Benedictini reformationi (unde Ciſtercienſium Ordo exortus eſt) initium dederunt, ſcribit auctor *Exordii Magni l.* 1. *c.* 24. „ *Regulam* B. Benedicti in loco illo „ ordinare, & *unanimiter* ſtatuerunt *tenere*, rejicientes a ſe „ *quidquid Regulæ refragabatur*. Sicque *rectitudinem Regulæ* ſupra cunctum vitæ ſuæ tenorem ducentes, tam in Eccleſiaſticis, quam in cæteris obſervationibus, Regulæ veſtigiis ſunt adæquati, & conformati ", Quare in ipſa ſui Ordinis *charta* fundamentali, quam *charitatis* vocant, articulo primo præſcribitur: *Regula D. Benedicti obſervetur ſine novo ſenſu, ſine mutatione aliqua*.

XIII. Utque antiquiores Ordinum varias reformationes prætercam, quid ſæculo decimo ſexto aliud intenderunt, Matthæus Baſchius, aliique, qui reformationi, unde Ordo Capucinorum exortus eſt adlaborarunt, niſi genuinam Regulæ S. Franciſci, rejectis mitigationibus diverſis temporibus adjectis, obſervantiam? uti ex Conſtitutione Clementis VII. quæ incipit: *Religionis zelus*. 21. in Bullario Romano, manifeſtum eſt.

XIV. Similiter S. Tereſia reformando Ordinem Carmeliticum, unde originem habet Ordo Carmelitarum Diſcalceatorum, quid voluit, niſi primævam Regulam S. Alberti Patriarchæ Hieroſolymitani, rejecta illius mitigatione per Eugenium IV. facta, reducere? uti late refertur in Conſtitutione Gregorii XIII. quæ incipit, *Pia conſideratione*. 64. in Bull. Rom. in qua relata mitigatione Eugeniana, dicit. hoſce Fratres huic mitigationi, ac relaxationi renuntiaſſe, atque *primitivam* Regulam obſervare. Unde Clemens VIII. hunc Ordinem eximens ab omnimoda dependentia & ſubjectione Patrum Carmelitarum, qui a dicta mitigatione dicuntur *Mitigati*, voluit, ut hujus Generalis in poſterum vocaretur, *Præpoſitus Generalis Diſcalceatorum ſive Primitivorum*, *videlicet Primitivam Regulam Ordinis B. M. de Monte Carmelo obſervantium*, in Conſtitutione, quæ incipit, *Paſtoralis*. 23. in Bullario Romano.

XV. Quid plura? cum ipſa etiam Synodus Tridentina reformationi Regularium intenta hoc unum præ oculis habuerit: hocque unum Superioribus reformationi invigilantibus præceperit, ut in hoc ſedulo incumbant, ut „ omnes regulares, tam viri, quam mulieres, ad *Regulæ*, quam profeſſi ſunt, præſcriptum, vitam inſtituant, & componant; atque in primis, quæ ad ſuæ profeſſionis perfectionem, ut obedientiæ, paupertatis, & caſtitatis, ac ſi quæ alia ſunt alicujus Regulæ, & Ordinis peculiaria vota & præcepta, ad eorum reſpective *eſſentiam*, nec non communem vitam, victum, & veſtitum pertinentia, fideliter obſervent.

XVI. Porro in hoc reformationis negotio, plura notanda, & obſervanda ſunt.

In primis diſtinguenda ſunt, quæ ad Religioſæ profeſſionis perfectionem, ut obedientiæ, paupertatis, & caſtitatis, ac ſi quæ alia ſunt alicujus Regulæ, & Ordinis particularia vota & præcepta, ad eorum reſpective *eſſentiam*, nec non communem vitam, victum, & veſtitum conſervanda pertinent, ab his, quæ minus principalia, & quaſi *accidentalia* ſunt, & ſine quibus ipſa Religioſæ profeſſionis perfectio abſolute, licet forſan difficilius, obtineri, & conſervari poteſt: uti non obſcure diſtinguit Synodus Tridentina loco citato.

XVII. Si quid circa priora collapſum ſit, omni modo Superiores ad ejus reformationem intendere tenentur, nihilque omittere, quod huic reformationi conveniens, & opportunum judicaverint: quia, ut ait Synodus Tridentina „ ſi illa, quæ baſes ſunt, & fundamenta totius Regularis diſciplinæ, exacte non fuerint conſervata; totum corruat ædificium neceſſe eſt.

Si circa poſteriora vero, id eſt, *accidentalia*, minuſque neceſſaria ad Religioſæ profeſſionis perfectionem aſſequendam, aliquid relaxatum ſit; atque in his ipſe rigor Regulæ nonnihil mitigatus fuerit, major poteſt eſſe Superiorum moderatio in reductione ipſius Regulæ: præſertim ſi hæc mitigatio longo uſu, aut forſan etiam auctoritate Sedis Apoſtolicæ aliquando probata ſit.

XVIII. Secundo, ut vera reformatio Ordinis alicujus aut Monaſterii rite fiat, & ſtabiliatur, oportet primum, & ante omnia, Superiores adlaborent, ut verbo & exemplo ſubditos doceant, & inclinent, ut *voluntarie* & affectuoſe mores ſuos ad Regulæ præſcriptum componant; atque ita prius reformationi interioris hominis ſtudeant, quam ad exteriores Regulæ auſteritates cogant.

Si enim ſolum reformatio circa exteriora quædam fiat, atque ad eam *inviti* quodammodo pœnarum forſan metu, aliove humano motivo conſtringantur, non vera, ſed ſimulata quædam erit reformatio; nec ſtabilis, utpote carens firmo fundamento, erit. Perruptis enim & disjectis humanis illis vinculis ſive clauſtribus, quibus ad exteriorum illorum aliqualem obſervantiam Monachi conſtringebantur, rurſus ad laxitates recident, & ubi impune poterunt, ab exteriore illa ſe reformatione eximent, & ad ea, quibus animus afficitur, relabentur.

XIX. „ Quis enim confidat firmum & ſtabile permanſurum, quod ab *invito* laxitatem aucupante pendeat "? ait pius Joannes Midotius in Commentario communitatis Norbertinæ *antiqui rigoris p.* 99. *edit.* 1633. Qui ibidem ſubjicit: „ In quo ſi me ratio deficeret, id tamen abunde comprobant exempla Ordinum, qui reformationem captarunt ab iſta tantum exteriori obſervantia regulari. Meminiſſe enim potes (ita loquitur ad ſuum Ethiconem) eorum, qui a viginti quinque annis tentarunt ſuorum reformationes, ob idque ſervere regularem obſervantiam juxta Ordinis inſtituta ſuis edixerunt, frequentiores congreſſus cum ſæcularibus, itiones crebras ad amicos, & manſiones diutinas, certam religioſæ puritatis perniciem planiſſime vetuerunt, cæleſtium rerum meditationem, & corporis afflictationes deſuetudine omiſſas ad reliquam Regulæ obſervantiam addiderunt. Diceres nullum hoc ſæculo ſpecimen aliud reformationis ſanctius vel religioſius excogitatum. At quam diuturna ſtetit hæc pulchra ſpecies reformationis? Semeſtris ut maximum, ſenſimque obſervantia revoluta eſt ad conſuetudinem.

XX. Tertio, ſi de reformatione alicujus Ordinis agatur, ea non ſimul ad omnes, ſed pedetentim introducenda. Neque enim facile Religioſi alicujus Ordinis omnes, & ſimul reformantur, aut a mitigata diſciplina, ſolitaque vivendi norma abducuntur: ſed pedetentim ab ea monitionibus, & ſuaſionibus ſuaviter abducendi ſunt.

Uti enim advertit citatus auctor. „ quia potiſſimum in animo conſiſtit, iſque liber, & voluntarius ad reformationem adferendus eſt, neque omnibus tanquam cæleſte quoddam beneficium iuſſum eſt, aut contrario affectu obſiſtente ineſſe poteſt, ſit ut univerſus aliquis Ordo ex tot hominibus ſenſu affectuque diverſis compoſitus, ſimul ſtatim reſtitui non poſſit, ſingulorum animis non ferentibus hanc morum recoctionem, & veluti repaſtinationem.

XXI. Hinc videmus, reformationes Ordinum, paſſim ab uno Monaſterio inchoatas, ſenſim ac pedetentim ad plura Monaſteria propagatas; immo & unius Monaſterii reformationem ſubinde non ab omnibus; ſed a quibuſdam duntaxat, ac præſertim junioribus, laxiori diſciplina necdum aſſuetis, primo fuiſſe ſuſceptam: ipſoſque Abbates alioſve Superiores etiam ipſam laxiorem diſciplinam in Senioribus diſſimulaſſe, & toleraſſe.

XXII. Ulterius, ut firmior eſſet Monaſteriorum reformatio, jam pridem opportunum viſum fuit, ut Monaſteria eodem ſpiritu animata, & ſub eadem ſeveriori diſciplina militare deſiderantia, ſe in unam Congregationem redigant; ut ita communia inter Capitula Conventuſque celebrantia communi opera, & conſilio reformationem, ipſamque puriorem diſciplinam fovere, & integram ſervare poſſent.

XXIII. Hinc ex reformatione Congregationem Ciſtercienſem, Burſfelden-

Digitized by Google

ſfeldenſem, & Windeſemenſem originem habuiſſe capite 2. notavimus; atque noſtra pene ætate ortum habuit unio ſive Congregatio quatuor Abbatiarum ſub nomine, & patrocinio Beatæ Mariæ; ſcilicet S. Dionyſii juxta Montes in Hannonia, S. Hadriani Gerardimonte, Affligemenſis juxta Aloſtum, & S. Gislent.

XXIV. Anno enim 1625. in Monaſteriis S. Dionyſiii, & S. Hadriani ſuſcepta fuit reformatio, quæ paulo poſt ad Monaſterium Affligemenſe tranſivit, quando Cornelius Janſenius S. T. Doctor, & Sacrarum Litterarum Profeſſor Regius in hac Lovanienſi Academia, ac poſtmodum Iprenſium Epiſcopus, piam illam ac nunquam ſatis laudatam orationem de interioris hominis reformatione ibidem pronunciavit.

Hæc vero tria reformata Monaſteria, ut in ſe ſuſcepta reformatione firmarent, anno 1628. iniverunt ſe, & in Congregationem redegerunt; cui ſe anno 1643. Abbas S. Gisleni cum ſuo Monaſterio adjunxit.

XXV. Quod vero hæc Congregatio ad ſtabiliendam reformationem unice facta fuerit; ſolamque ſtabilitatem reformationis in hac unione ob oculos habuerint ipſius Congregationis Auctores, ex conditionibus & articulis ipſius unionis ſat manifeſtum eſt.

Acta unionis ſic incipiunt: „ Ad ſtabiliendam reformationem introductam, ſeu inchoatam in Monaſteriis SS. Petri & Pauli Affligemenſis, & Dionyſii in Borgueroja, & S. Hadriani Gerardimonte Ordinis S. Benedicti, Prælati eorumdem ſequentes articulos conceperunt, & exacte in perpetuum obſervare promiſerunt.

Deinde articulo primo ſtatuitur: „ Singulis annis Capitulum celebrabitur, in quo convenient præfati Prælati, nec non Deputati ſingulorum Conventuum; ita tamen, quod ſoli Prælati ſint habituri vocem deciſivam, alii tantum conſultivam.

Quid vero in hiſce Capitulis præcipue tractandum ſit, ſequenti articulo declaratur: „ Tractabitur autem, & ordinabitur in eiſdem Capitulis de iis, quæ pertinebunt ad felicem ſtatum præfatorum Monaſteriorum, *& exactam obſervantiam dictæ reformationis*, juxta Regulam S. Patris Benedicti, & Conſtitutiones ſeu declarationes ſuper ea editas, & cum Regula impreſſas Tulli apud Simonem Belgrand anno 1625. quatenus nimirum concernunt ritus, mores, obſervantiaſque Monaſticas, & exceptis capitibus, & articulis Conſtitutionum, ſeu declarationum, qui tangunt juriſdictionem, regimen, exemptiones, & alia ejuſmodi, textu Regulæ non ſpecifice determinata.

Articulo V. hæc habentur: „ Viſitatores in prædictis Capitulis a Prælatis deputandi ſingulis ſaltem annis, aut ſæpius, ſi ita viſum fuerit, prædicta Monaſteria viſitabunt, & corrigenda abſque mora *ſecundam Regulam*, & præfatas Conſtitutiones, ſeu declarationes ſupra receptas, debite corrigent.

Articulus decimus habet: *Nihil unquam fiet, aut ſtatuetur, quod directe aut indirecte vergat* in detrimentum reformationis, *pro cujus conſervatione omnes ſtrenue ſemper laborare tenebuntur.*

Quæ omnia evincunt, unicum ſcopum inſtitutæ hujus Congregationis fuiſſe; per eam firmius ſuice, tam reformationem ſtabilire, & conſervare, atque promovere.

Ut vero oſtendant, ſe nolle per hanc unionem ſubterfugere correctionem, & vigilantiam Ordinariorum articolo 2. hanc expreſſam adjiciunt clauſulam: *Per hæc omnia nihil intenditur, neque unquam quovis modo, aut prætextu quidquam attentabitur, vel contra jus Principis, vel contra juriſdictionem, ſive auctoritatem Ordinariorum, neque etiam Archiepiſcopi Mechlinienſis, tanquam Prælati Monaſterii Affligemenſis. Sed omnia eorum jura, & auctoritas (non modo Abbates confirmandi, aut benedicendi, ſed etiam Monaſteria viſitandi, defectus corrigendi, & quæcunque alia ad ipſorum juriſdictionem, & officium pertinentia faciendi) integra, & illibata manebunt, qualia erant ante reformationem: hoc unico excepto, quod nihil in ejuſdem reformationis detrimentum dicti Ordinarii neque Archiepiſcopus, ut Prælatus Affligemenſis agere, vel pati poterunt.*

XXVI. Denique, quia admodum difficile, immo pene impoſſibile eſt, ut in una Congregatione ac Conventu laxioris, ac ſtrictioris obſervantiæ Monachi concorditer vivant; aut reformatio ſtabilis maneat in Monaſteriis, ſi illa a Superioribus non reformatis dependeant, idcirco Congregationes Monaſteriorum reformatorum ſe paulatim a dependentia, ac ſubjectione non reformatorum eximere ſtuduerunt, atque Superiores ſuæ Congregationis accipere; quemadmodum & in recentioribus etiam nonnullis, ut Capucinis, Diſcalceatis, aliiſque plurimis viſum eſt; qui propterea tandem in Ordinem plane e non reformato, ſeu *mitigato* diſtinctum tranſierunt, & a Sede Apoſtolica per ſpeciales Bullas ab omni aliorum Superiorum non reformatorum ſubjectione, & dependentia ſubtracti ſunt.

XXVII. Sed ſicuti difficile eſt integrum Ordinem collapſum ſimul reformare; atque ab inveterata vivendi norma ad ſtrictiorem reducere; ita quoque ſummæ difficultatis eſt, Congregationem aut Ordinem jam multiplicatum in primævo reformationis ſpiritui conſervare. Cum enim Ordo aut Congregatio eſt Conventibus multiplicata, natum eſt fieri, ut ſenſim nonnulli irrepant, qui ſpiritui reformationis deſtituuntur; quique laxiorem vivendi diſciplinam ſtrictiori præferant; eamque ſenſim in alios etiam propagent juxta illud Apoſtoli: *Modicum fermentum totam maſſam corrumpit.* Gal. cap. 5. v. 9. Quod maxime verendum in illis Ordinibus, & Congregationibus, quorum Monaſteria ita inter ſe uniuntur, ſibique conjunguntur, ut Religioſi paſſim de uno ad aliud migrent: tunc enim contingit, ut ſi aliquot Monaſteria reformationis ſpiritu deſtituantur, etiam alia facile per communicationem corrumpantur.

TITULUS TRIGESIMUS TERTIUS.

De Quaſi-Regularibus.

CAPUT PRIMUM.

De Patribus Oratorii.

1 *Sanctus Philippus Nerius ſermones ad populum inſtituens Congregationi Oratorii initium dedit.*
2 *Poſtulatur a Florentinis, ut Eccleſiæ eorum curam ſuſcipiat.*
3 *Philippus poſtulatis annuens Congregationis fundamenta ponit.*
4 *Quam vivendi normam tenuerint primi Congregationis Patres?*
5 *Congregatio hæc ſpecialem ſibi Eccleſiam aſſignari petit, & ſuam Congregationem a Sede Apoſtolica confirmari.*
6 *Erigitur Congregatio auctoritate Sedis Apoſtolicæ, & Eccleſia Parochialis eidem unitur.*
7 *Eidem conceditur facultas condendi ſtatuta.*
8 *Quando prima Congregatio* Oratorii *plene formata?*
9 *Hæc Congregatio primitus ſpecialia ſtatuta non habuit.*
10 *Sub initium hujus ſæculi ſtatuta collecta ſunt, & a Paulo V. confirmata.*
11 *Inſtitutum hoc in Belgium, aliaſque Provincias propagatum.*
12 *In Gallia alia Congregatio* Oratorii *inſtituta, & a Paulo V. probata.*
13 *Petrus Berullus hujus Congregationis Generalis inſtitutus, & quæ ejus auctoritas?*
14 *Huic impartitur Pontifex auctoritatem, Congregationem ubique Terrarum inſtituendi, & ſtatuta condendi, vel mutandi.*
15 *Hæc Congregatio a Neriana independens in varias Provincias propagata.*
16 *Cura Jacobi Boonen Archiepiſcopi Mechlinienſis hujus Congregationis fundamenta hic jacta ſunt.*
17 *Accerſitus e Gallia P. Bourgoin, qui recenter inſtitutas domos viſitaret, & formaret.*
18 *Epiſtola Archiepiſcopi ad Superiores domorum, ut Viſitatori obediant.*
19 *Viſitator hic e Gallia miſſus domos Oratorii Provinciæ Mechlinienſis in unam Congregationem univit.*
20 *Hæc Congregatio amplectitur inſtitutum Congregationis Gallicanæ; eſt tamen ab ea* independens.
21 *Nulla alia Congregatio hujus inſtituti eſt a Gallicana independens.*
22 *Domus inſtituti Neriani nullam inter ſe habent communionem; nec Congregationem Generalem conſtituunt.*
23 *Congregatio Oratorii nulla vota religionis, aut profeſſionem religioſam in ſuis alumnis agnoſcit.*
24 *Præcipuus ſcopus Congregationis eſt, alumnos ſuos functionibus Sacerdotalibus applicare, & quid Neriana hic præſtet?*
25 *Congregatio Gallicana ſuos vult ad omnia munia Sacerdotalia obeunda eſſe paratos.*
26 *Vult ut hæc munia ſuſcipiantur, & exerceantur ad nutum, & arbitrium Epiſcoporum.*
27 *Deſcribitur ſtatus Congregationis Gallicanæ, & Belgicæ.*
28 *Regimen Congregationis quoad perſonas, & res ipſa ſpectat ad Præpoſitos, & primario reſidet in Congregatione.*
29 *Quando, & qua forma indicenda Congregatio?*
30 *A Congregatione eligitur Præpoſitus, & duo Aſſiſtentes: Quæ horum auctoritas?*
31 *Præpoſiti eſt Superiores domorum conſtituere, & mutare.*
32 *Ipſius eſt novos ad Congregationem admittere.*
33 *Præpoſiti eſt domos viſitare; novas erigere non poteſt.*
34 *Cujus ſit ſtatuta condere?*
35 *Singularum domorum ſunt immediati Superiores, iique triennes.*
36 *Quod horum officium?*
37 *Quomodo domus ſibi mutuo in temporalibus ſuccurrere debeant?*
38 *Quid Superiores præcipue inculcare debeant?*
39 *Ad Superiores ſpectat inferiorum Miniſtrorum deputatio.*
40 *Tempus* inſtitutionis *ſupplet vices* noviiiatus.
41 *Inſtitutionis tempore elapſo, probati Congregationi incorporantur, & quis hujus incorporationis effectus?*
42 *De Fratrum laicorum incorporatione.*
43 *Incorporati pro libitu e Congregatione recedere poſſunt ſed non facile inviti admitti.*
44 *Incorporati retinent rerum ſuarum dominium, & liberam de iis diſponendi facultatem.*
45 *An divites de proventibus communibus domus vivere poſſint?*
46 *Diſciplina vivendi oſtendit, inſtitutum Oratorii merito dici* Quaſi-Regulare.

I. SANCTUS Philippus Nerius Presbyter Romanus, annis aliquot in Eccleſia ſancti Hieronymi crebros ad populum ſermones, & exhortationes, magno cum fructu, & populi concurſu habuit: atque nonnullos diſcipulos, qui in hoc opere aſſiſtebant, adſcivit.

II. Deinde circa annum ſexageſimum quartum decimi ſexti ſæculi cives Florentini ejus fama excitati, illum conveniunt poſtulantes, ut Eccleſiæ ſuæ in Urbe Romana, quæ Sancti Joannis Baptiſtæ nomine celebris habetur, curam ſuſciperet.

III. Philippus poſt maturam rei diſcuſſionem, & cum Deo factam conſultationem, Florentinorum precibus annuit, ſibique id placere dicit; cupere tamen aliquot e ſuis diſcipulis Sacerdotio primum initiari; ſeque præterea e templo S. Hieronymi haudquaquam receſſurum eiſdem ſignificat. Accipiunt Florentini conditionem, domum ad habitandum attribuunt: ſtipendium unde vivant, offerunt. Tres igitur e ſuis Philippus Sacris initiari facit; inter quos unus erat Cæſar Baronius ob Annalium Eccleſiaſticorum editionem toti orbi notiſſimus.

Cum his tribus ad Sacerdotium promotis, quibus alii duo ſe ſun

Digitized by Google

xerant; Philippus ſe ad domum a Florentinis aſſignatam contulit, communem victum inſtituit, atque Congregationem inſtituere aggreſſus eſt. Hæc ex vita ejuſdem Sancti ſcripta per Antonium Gallonium, & deſcripta per Papebrochium ad 26. Junii.

IV. Deinde *cap.* 8. *num.* 89. vitam occupationeſque dictorum Sacerdotum ita proſequitur: *Qui patres unanimes in Domino ambulantes, magno cum animorum fructu in Chriſti vinea excolenda apud Florentinos pro viribus laborare cœperunt: accedentium confeſſiones audire: Euchariſtiæ Sacramentum, qui per Sacerdotium poterant miniſtrare: a prandio ad Eccleſiam S. Hieronymi ſe recipere, ut ibi de more ſermones de rebus piis ad multitudinem facerent: Dominicis diebus, præter Oratorii ſermones quotidianos, modo Baronius, modo Bordinus in æde ſacra Florentinorum, populo qui aderat cupidiſſime audiente, e ſuggeſtu concionabatur. Quibus rebus brevi factum eſt; ut tam Sacerdotum numerus, quam confluentium ad eum locum multitudo mirifice augeretur.*

Deinde *num.* 90. ait: *Hoc quidem vivendi genere plures annos uſi ſunt Patres; eadem domo viventes, ſeque ſuaque divino obſequio, & animarum lucro tradentes. Erat omnium marſupium unum, communis menſa, eaque ſobria ac frugalis: oratio & meditatio plurima, Sacerdotibus, qui illis initiis quinque erant, rem divinam facientibus, cæteri aut quotidie, aut alternis diebus cœleſti pane reficiebantur. Id vitæ inſtitutum ita multis probatum eſt, ut plerique ingeniis doctrinaque præſtantes, cum Sacerdotes tum laici, ultro ſeſe in Patrum contubernium contulerint: non enim omnes religionis vinculis ſe adſtringere omnino audent. Hæc igitur fuere noſtris hominibus Congregationis initia.*

V. Porro cum maximus hujus Congregationis fructus continuo magis ſe manifeſtaret; nec tamen hactenus eſſet ei firmitas, nullaque propria Eccleſia, tandem circa annum ſeptuageſimum quintum a Gregorio XIII. petierunt hujus Congregationis Sacerdotes, ut Eccleſiam Beatæ Mariæ *a Valli-Cella* huic Congregationi aſſignare, ac in perpetuum unire vellet; atque in ea Congregationem Presbyterorum, & Clericorum ſæcularium *de Oratorio* nuncupandam, erigere & inſtituere.

VI. Huic petitioni annuens Gregorius, per Bullam, quæ incipit, *Copioſus* 101. in Bull. Rom. in prædicta Eccleſia Congregationem Presbyterorum, & Clericorum ſæcularium *de Oratorio* nuncupandam auctoritate Apoſtolica perpetuo erexit; & inſtituit; illique Congregationi ſic erectæ, & inſtitutæ præfatam Eccleſiam cum onere curæ animarum Parochianorum, aliiſque omnibus, & ſingulis oneribus, & honoribus ac annexis, nec non omnibus bonis, & proventibus auctoritate Apoſtolica conceſſit, & aſſignavit.

VII. Inſuper eidem Congregationi, illiuſque Rectori, ac Presbyteris, & Clericis pro tempore exiſtentibus liberam conceſſit facultatem, ut pro ſalubri ſtatu, & directione ejuſdem Congregationis, illiuſque perſonarum, quæcumque honeſta, & rationabilia Statuta, & Ordinationes de novo edere, aut edita limitare, aut mutare valeant; quæ a Sede Apoſtolica approbata ab omnibus inviolabiliter obſervari deberent.

VIII. Huic Congregationi ſic inſtitutæ, & probatæ non ſtatim ſe junxit Philippus. Scribit enim Antonius Gallonius *cap.* 10. *num.* 126. *Quamquam Philippus omnium, quæ a ſuis alumnis apud Vallicellam gerebantur, auctor eſſet & dux; non tamen ita ſubito habitationem templi S. Hieronymi ut deſereret, induci potuit; id enim multis annis poſt, Petri Donati Cæſii Cardinalis opera impetratum eſt: anno ſcilicet* 1583. *Atque tunc primum Congregationis Corpus, arctiore vinculo colligatum, totum integrum, capite cum membris conjuncto, conſpici cœpit.*

IX. Statuta aliqua, vivente Philippo, Congregationi præſcripta fuiſſe non legitur. *Etenim Philippus omnium conſilia pro cujuſque ingenio, ſolitus paterno moderari affectu, ſatis habuit ad pietatem ſimul inflammatos in ipſa rerum humanarum deſpicientia amore ferventiores videre ſuos, & quæ diuturna experientia ad probitatem aſſequendam, Deumque promerendum eis placere noverat, & in dies prodeſſe, tanquam a Domini ſpiritu probare, & confirmare.*

X. Hæc ille, qui circa annum 1612. illa, quæ ipſe Philippus Nerius hac ratione condenda curavit, vel ab ejus inſtitutione inter Congregationis hujus homines conſuetudine recepta, ac deinceps perpetuo ſervata erant, in unum collegit, atque in ſeptemdecim capita diſtinxit: quæ Paulus V. poſt cognitionem aliquam auctoritate Apoſtolica etiam approbavit, illiſque omnibus & ſingulis perpetuæ, & inviolabilis Apoſtolicæ firmitatis robur adjecit, anno 1612. per Bullam, quæ incipit, *Chriſti fidelium* 92. in Bull. Rom.

Hæc ſunt Congregationis *de Oratorio* vulgo *Nerianæ* Statuta, quæ prædictæ Bullæ Paulinæ inſeruntur, & referuntur a Miræo inter Regulas, & Conſtitutiones Clericorum in Congregatione viventium una cum præfatione Collectoris, e qua præfatione ſuperiora verba accepta ſunt.

XI. Hæc Congregatio, quæ primum fundamentum Romæ in Eccleſia B. Mariæ *a Vallicella* accepit, longe lateque ſenſim ſuos palmites extendit non tantum per Italiam, ſed in Belgium uſque.

Hujus enim Congregationis *Oratoria*, id eſt quæ Statuta normamque ejus vivendi tenent, atque filias Congregationi Nerianæ ſe profitentur, hæc in Belgio enumerat Miræus.

Apriſcollenſe in Brabantia ab Alberto, & Iſabella Belgarum Principibus fundatum, ac dotatum, cum onere Parochiali. Duacenſe in Gallo-Flandria ab Hermanno Ottembergio Epiſcopo Atrebatenſi fundatum anno 1626. Cervienſe in Hannonia cum onere Parochiali. Branienſe in Hannonia etiam cum onere Parochialis.

XII. Alia Congregatio ſub nomine *Oratorii Jeſu-Chriſti Domini Noſtri*, ſub initium XVII. ſæculi inſtituta, & a Paulo V. per Bullam, quæ incipit, *Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ*. 91. in Bull. Rom. approbata eſt.

In hac Bulla ad poſtulationem Mariæ Reginæ Francorum, & Henrici Pariſiorum Epiſcopi, Pontifex erigit, & inſtituit unam Congregationem ſub nomine *Oratorii Jeſu-Chriſti Domini Noſtri*, in honorem, „ ait, *orationum*, quas in diebus carnis ſuæ fudit; ut ii, „ qui Congregationem ipſam ingrediuntur, eumdem Jeſum Chri„ ſtum pro nobis in *oratione* poſitum, & pernoctantem revereantur, atque etiam inſtituti, ad quod vocati ſunt, moneantur, „ & præſertim ſemper hanc præcipuam omnibus communem, & „ omni tempore congruentem officii eorum partem, quæ in ora„ tionibus pro populo, ac in Dei laudibus celebrandis verſantur, „ habeant.

XIII. Ad hæc cum dicta Regina, & Epiſcopus a Pontifice petiiſſent, ut Petro de Berulle Presbytero Pariſienſi (cujus miniſterium felici progreſſui, & directioni ipſius Congregationis utile futurum confidebant) cura erectionis, & inſtitutionis committeretur; Pontifex illorum precibus hac in parte annuens, eumdem Petrum in Præpoſitum generalem hujus Congregationis deputat & aſſumit.

XIV. Impartitur itidem Pontifex auctoritatem dicto Petro, ut hanc Congregationem tam in civitate Pariſienſi, quam in omnibus aliis civitatibus, oppidis, terris, & locis, ad quæ a locorum Epiſcopis vocatus fuerit, & non alias, inſtituat.

Ipſi una dans facultatem condendi nova Statuta pro felici directione, & ſtatu Congregationum opportuna; factaque, edita, & condita quoties pro rerum, ac temporum qualitate, & viciſſitudine, ſeu alias videbitur, corrigendi, immutandi, alterandi, aliaque omnia, & ſingula a ſimilium Congregationum, nec non quorumcumque Ordinum approbatorum Conſtitutoribus, aut aliis Superioribus etiam generalibus, de jure vel conſuetudine ſive ex privilegio, aut alias quomodocumque fieri, & exequi ſolita, faciendi & exequendi.

XV. Hæc Congregatio Oratorii Jeſu Chriſti Domini Noſtri plane independens a Romana, quæ a ſuo primo ſancto Inſtitutore dicitur *Neriana*, mox non tantum per Galliam, ſed hoc etiam Belgium noſtrum propagata fuit. Domos ac familias a Congregatione progenitas recenſent Miræus loco citato, ſub titulo: *Congregatio Jeſu Chriſti a Petro Berullo Cardinale inſtituta*, cap. 2.

XVI. Ad Belgium quidem, rogante ac inſtante zeloſiſſimo, ac nominatiſſimo Mechlinienſium Archi-Præſule Jacobo Boonen, miſſus fuit a Petro Berullo tunc S. R. E. Cardinale, Pater Franciſcus Bourgoing cum uno alterove Congregationis hujus Patribus, qui ſub auctoritate prædicti Archi-Præſulis prima Lovanii anno 1626. Oratorii fundamenta poſuerunt; quæ poſtmodum Mechliniam anno 1629. deinde Bruxellas, aliaque loca vicina propagata ſunt.

XVII. Ut vero novellæ plantæ incrementum majus acciperent, atque adinſtar Congregationis Gallicanæ dirigerentur, eodemque ſpiritu animatæ cohærerent, dictus Mechlinienſium Archi-Præſul Superioribus Domorum Lovanienſis, & Mechlinienſis ſignificavit datis litteris 21. Octobris 1631. quod præfato Patri Bourgoineo (qui a Generali Congregationis Gallicanæ Viſitator generalis conſtitutus fuerat) dederit facultatem, & auctoritatem: eaſdem domos tam quoad ſpiritualia, quam temporalia, quoad perſonas & res, viſitandi; ac in viſitatione corrigendi, immutandi, ſtatuendi, & ordinandi prout judicaverit; idque, quantum poterit, conformiter Conſtitutionibus Congregationis Generalis in Gallia habitæ; quæ omnia latius continentur in dictis litteris Archi-Epiſcopi Mechlinienſis, quas hic ex originali, quod aſſervatur in domo Lovanienſi, ſubjiciam.

XVIII. *Jacobus Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia, Archiepiſcopus Mechlinienſis, omnibus & ſingulis Presbyteris, & Clericis Congregationis Oratorii Domini Noſtri* Jeſu Chriſti, *Domorum Lovanienſis, & Mechlinienſis noſtræ Diœceſis, Gratiam, Benedictionem, & Pacem in* Chriſto Jeſu, *qui eſt pax noſtra.*

Cum jam pridem plurimi in hac noſtra Belgica, & peculiariter in hac noſtra Diœceſi, ad pium aliquod Sacerdotum in Congregatione viventium Inſtitutum adſpirare per ſe ferrent, qui propriæ perfectioni Sacerdotali incumbendo, fervorem antiquæ pietatis in Clero renovare, ac velut ignem, quem Dominus miſit in terras, accendere pro viribus ſtuderent; illud autem Inſtitutum a fel. mem. Eminentiſſimo Cardinale Petro de Berulle cœptum, & in Galliis, Burgundia, & aliis in locis longe lateque cum bono Chriſti odore jam propagatum, maxime noſtris deſideriis conveniens eſſe concernimus; utpote cujus ſit proprium functiones Ordini Sacerdotali eſſentialiter convenientes, & ſibi a Reverendiſſimis Hierarchis præſcriptas exercere, eiſdemque Reverendiſſimis in illarum exercitio obedire, & ad illorum nutum præſto eſſe, nec non & alios Sacerdotes in uſu ſcientiæ, & in pietatis exercitiis inſtituere, atque omnem pro modulo ſuo operam Paſtoribus, aliiſque curam animarum habentibus impendere, & opem ferre; ad præfatum Cardinalem, velut ad fontem, unde Congregationis illius ſpiritus manavit, recurrendum eſſe, cum bona eorum, ad quos ſpectat, venia duximus. Qui quidem noſtris benigne votis annuens Reverendum admodum Patrem Franciſcum Bourgoing unum e primis hujuſce ſpiritualis ædificii vivis lapidibus, atque in multis alias probatum, cum uno aut altero ſuæ Congregationis in has partes, rei hujuſce cauſa, deſtinavit. A quo, ſub noſtra auctoritate, prima Lovanii Oratorio Fundamenta poſita, & poſtmodum Mechliniæ, & aliis in locis collocata fuerunt, adeo ut felicioris, & amplioris in dies progreſſus major ſpes affulgeat. Cum inſuper a Reverendiſſimo Patre Generali dictæ Congregationis in Gallia facta poteſtate, tamquam primus ejuſdem Aſſiſtens, & Viſitator Generalis ad univerſas domos, non ſine fructu, & renovatione animorum, idem P. Bourgoing nuper miſſus fuerit, & poſtmodum habita ſint ejuſdem Congregationis generalia Comitia, in quibus multa ad bonum illius regimen, & ordinationem conſtituta fuerunt. Ut hæ novellæ plantæ in agro noſtro, divina irrigante gratia, incrementum, ad Chriſti Domini gloriam, accipiant; & quatenus opportunum ſit, adinſtar ejuſdem Gallicæ Congregationis, dirigantur; eodemque ſpiritu animatæ cohæreant, eidem Reverendo Patri Superiori Domorum Lovanienſis, & Mechlinienſis noſtræ dictæ Diœceſis, eaſdem tam quoad ſpiritualia, quam temporalia, quoad perſonas, & res noſtra auctoritate, viſitandi, & in viſitatione corrigendi, aut immutandi, quæ correctione, aut immutatione indigere judicaverit,

Digitized by Google

verit, nec non ſtatuendi, & ordinandi, quantum fieri poterit, conformiter Conſtitutionibus dictæ Congregationis generalis in Gallia habitæ, aliaque monita, & Statuta pia, & patriæ moribus convenientia dandi, omnia a nobis poſtea videnda, ac probanda, & confirmanda facultatem concedimus; ac ſingulos, & omnes dicti Oratorii in hac noſtra Diœceſi in Domino plurimum exhortamur, ut in ejus honorem, qui fuit obediens uſque ad mortem, *hanc viſitationem, debita cum animarum ſubmiſſione, & devotione ſuſcipiant, & omnia in illa, ut ſupra, ſtatuta & ordinata humiliter obſervent. Deus, & Pater Domini noſtri* Jeſu Chriſti *benedicat vos in omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus in* Chriſto Jeſu. *Datum Lovanii noſtræ Diœceſis ſub manu, & Sigillo noſtri, anno Domini milleſimo ſexenteſimo trigeſimo primo, die vigeſima prima Octobris. Rev. Pat. Franciſcus Bourgoing. Jacobus Archiepiſcopus Mechlinienſis. De Mandato Illuſtriſſ. & Reverendiſſ. Domini Archiepiſcopi. Tim. Hojus Secr.* 1631.

XIX. Poſt varias viſitationes, in quibus etiam pia valde, ac utilia exercitia, & ordinationes pro directione Domorum illarum præſcripſit; nec non poſt habitas multiplices liberationes, tandem anno trigeſimo quarto decimi ſeptimi ſæculi viſum fuit dicto Patri Bourgoineo, nec non Mechlinienſium Archiepiſcopo, & Antonio Trieſt Gandavenſium Antiſtiti (cujus etiam Diœceſi nonnullæ Congregationis Oratorii Domus erectæ erant) particularem Congregationem ex omnibus Domibus ſeu familiis in Diœceſi Mechlinienſi, & Gandavenſi, aut etiam aliis Archiepiſcopo Mechlinienſi ſuffraganeis, jam inſtitutis, aut poſthac inſtituendis erigere; prout dictus Bourgoineus erexit, probantibus dictis Prælatis; eique Conſtitutiones decem capitibus comprehenſas præſcripſit; quibus & hodie hæc Congregatio utitur, & regitur.

XX. Voluit quidem ut in omnibus, quantum fieri poſſet, eſſet hæc Congregatio conformis Congregationi Gallicanæ, ejuſque ſpiritu animaretur; ſed eam tamen in regimine a Congregatione Gallicana independentem eſſe voluit.

Unde in dictis Conſtitutionibus habetur *c. 4. Domus* Oratorii Domini Jeſu *erectæ vel erigendæ in Provincia Mechlinienſi, conſtituent ſimul unam Congregationem a* nulla *alia* dependentem.

XXI. Et quidem hæc unica eſt Congregatio a Gallica progenita, ejuſque vivendi normam imitata, quæ ab ea ſit independes.

Sunt enim & aliæ Congregationes ejuſdem Inſtituti, quæ e pluribus particularibus domibus ſive familiis unam Congregationem conſtituunt; atque unum Præpoſitum Congregationis habent, qualis in Hannonia eſt Congregatio Montenſis; ſed omnes hæ a Congregatione Gallicana dependent, atque Præpoſitum hujus Congregationis pro ſuo Generali agnoſcunt; a quo etiam Præpoſiti ſingularum Congregationum confirmationem accipere debent: ſecus Præpoſitus Congregationis Provinciæ Mechlinienſis, ut infra dicetur.

XXII. Hæc dependentia, & unio minor eſt inter Domos, quæ normam vivendi Congregationis Romanæ ſive Nerianæ ſequuntur.

Hæ enim Domus omnes ſeparatim, & per ſe independenter plane a ſe mutuo per ſuos reſpective Immediatos Superiores reguntur, ſine ulla ab alia dependentia, aut mutua unione; ideoque nec ulla harum domorum ſive familiarum nota communia, aut generalia comitia; nulluſque generalis Præpoſitus, aut Superior, qui omnibus familiis intendat.

XXIII. Congregationi Oratorii tam Romanæ, quam Gallicanæ, atque ab his progenitis Congregationibus commune eſt quod Congregationi adſcripti, nullo Religioſo voto, aut religioſa profeſſione Congregationi obſtringantur; ſed in ſimplici ac primævo ſtatu Sacerdotali, ac Clericali vivant; immo nec ulla ſimilia vota Congregatio admittere queat; ſed *ipſa Congregatio in primævo, & puro ſtatu Sacerdotii, quale Chriſtus Dominus inſtituit, & in Eccleſia ſua reliquit, nihil addendo, vel detrahendo, perpetuo ſit permanſura, adeo ut quocumque loco & tempore, & Congregationis Conventu, nulla in ea* profeſſio *ſive* vota *admittantur; & caſu quo aliqui* profeſſionem *emittere vel admittere vellent, quamvis eſſent plures numero, ipſo tamen facto e corpore Congregationis ſeparati erunt, & bona quælibet, & cujuſcumque naturæ ac domos, cæteris, qui in primævo inſtituto, ac pureSacerdotali, licet pauciores numero remanſerint, relinquere tenebuntur.* Ita Conſtitutiones Congregationis Belgicæ *cap. 2.* quæ iiſdem pene verbis in Statutis Nerianis exprimuntur *cap. 4.*

XXIV. Presbyterorum vero hæc Congregatio potiſſimum inſtituta fuit, ut in communi viventes functionibus Sacerdotalibus fructuoſius, & cum populi majore ædificatione incumbere poſſent.

Nerianæ ſeu Romanæ Congregationis ſcopus ſive ſpiritus fuiſſe videtur, Parochialis alicujus Eccleſiæ curam agere, eamque dirigere; nequaquam vero omnibus indifferenter Sacerdotalibus functionibus applicari.

Hinc in Congregationis ſtatutis *cap. 8.* legitur: *Cum ſint multi in Eccleſia Dei, qui audiendis Monialium confeſſionibus, aut dant operam, aut dare optime poſſint; propterea ne quis ab inſtituto Congregationis noſtræ proprio poſſit abduci, ſtatutum eſt, ne noſtrorum aliquis ſeſe obliget, aut dedat confeſſionibusaudiendis, moribus reformandis, rebuſque earum gerendis. Idem dicimus de Seminariis, Collegiis, Congregationibus, Societatibus, aut aliis Univerſitatibus, rebuſque earum quomodolibet tractandis.*

Hinc paſſim domus, ſeu familiæ hujus Neriani inſtituti uni Eccleſiæ Parochiali regendæ præfectæ ſunt, eamque jure Parochiali regunt; nullas præterea hierarchicas functiones obeuntes.

XXV. At Congregationis Gallicanæ, & Belgicæ ab ea progenitæ præcipuum Inſtitutum eſt, ut illis adſcripti omnibus quibuſcumque functionibus hierarchicis, ad quas ab Epiſcopis locorum vocabuntur, applicentur.

Unde in Conſtitutionibus Congregationis noſtræ Belgicæ, ſive Provicinclæ Mechlinienſis, unus e præcipuis finibus inſtitutæ Congregationis aſſignatur: *ut omnia quæ ſunt Sacerdotum munia, & functiones, ex fonte gratiæ, & ſpiritu Chriſti ſummi Sacerdotis, & Sacerdotii inſtitutoris peragat: hinc Congregatio gratiæ ſpiritum, & inſtitutum* Catholicum *ſeu* univerſale, *non autem ad certas aliquas functiones limitatum, habet.* Cap. 8.

Deinde tanquam conſequens ſubjicitur: *Proinde mores regionis, & ritus Eccleſiæ loci, in quo fundata eſt, quantum poteſt & decet, ſequitur, ac etiam* omnia plane *munia Ordini Sacerdotali, aut Paſtorali officio convenientia* (*uti ſunt SS. Sacramentorum adminiſtratio, prædicandi, exhortandi, catechizandi munus, Juventutis inſtitutio, Monialium directio, & hiſce ſimilia*) *exercere poteſt, & ſeſe ad iſta miniſteria paratam exhibere debet.*

XXXI. Has autem functiones niſi ad arbitrium, & nutum Epiſcoporum exercendas ac ſubeundas eadem Congregatio profitetur, his verbis in citato capite 8. expreſſis: *Ad illas porro functiones obeundas, nullam Congregatio facultatem, juriſdictionem, aut poteſtatem ſibi vindicat, aut propriam habet a ſummo Pontifice, ſed omnimodam accepit a Reverendiſſimis Dominis Epiſcopis, ita ut ipſi non tantum impediendi, prohibendi, intercedendi; ſed etiam præcipiendi, injungendi, & in virtute ſanctæ obedientiæ ad exercenda dicta munia Sacerdotalia & Paſtoralia, ubi & quæ expedire videbuntur, obligandi erga Congregationem, & ſingulos ex ea, auctoritate polleant. Intendit namque Congregatio, quantum in ſe eſt, normam vitæ Sacerdotalis ad primævam Chriſti Domini inſtitutionem continua priorum temporum praxi obſervatam reducere, ac ad originem ſui revocare principii, & votum ſeu promiſſionem obedientiæ, quam Sacerdotes in conſecratione emittere ſolent, quaſi renovare, & in praxim omnino reducere. Ut ſicut Religioſi poſtmodum in Eccleſia magno ejus bono exorti, ex vi votorum ſuorum, Prælatis ſuis per omnia obediunt, ita ſint in hac Congregatione e Clero ſimul viventes, qui Reverendiſſimis Dominis Epiſcopis in uſu ſui Ordinis omnino, & immediate ſubjacent, eiſque ex amore ejus, qui Patri ſuo* obediens fuit uſque ad mortem, *ad Philip. cap. 2. v. 8. plane ſubmittere ſe debeant: unde ipſi Reverendiſſimi Domini Epiſcopi plures ad manum ſemper habeant operarios, quibus ad omnia munia prædicta uti poſſint ad nutum.*

XXVII. Quare in ipſa præfatione harum Conſtitutionum declaratur, *quod hujus Congregationis ſtatus firmus, & perpetuus alius non eſt,* Quam Inſtitutum Sacerdotum, vel ad Sacerdotium aſpirantium ſimul, & in communi viventium, ſub directione Præpoſitorum ſive Superiorum, *& ſub plena auctoritate, & Juriſdictione Illuſtriſſimorum, ſeu Reverendiſſimorum Hirarchiarum: quorum principale, & præcipuum inſtitutum ſit perfectioni Sacerdotali totaliter incumbere, & in humilitatis ſpiritu ac piæ vitæ ſtudiis Altiſſimo famulatum exhibere, ſingulaſque actiones, & functiones Ordini Sacerdotali proprie convenientes, ſibi a Reverendiſſimis præſcriptas, & non alias amplecti, nec non Sacerdotum & aliorum ad ſacros Ordines aſpirantium in uſu præſertim ſcientiæ, & in pietatis exercitiis inſtitutioni vacare, &c.*

XXVIII. Porro hæc omnimoda in exercitio functionum Sacerdotalium ab Epiſcopis dependentia nequaquam impedit quominus directio *ſive regimen Congregationis quoad perſonas, bona, & domus ad ejuſdem Præpoſitos ſpectet: cujus quidem directionis poteſtas primaria in ipſo corpore, ſive Conventu Congregationis legitime convocatæ, cui etiam Præpoſitus Congregationis ſubierit, & in quo pluralitatem ſuffragiorum tenebitur ſequi, reſidere decernitur.* Ita Conſtitutiones Belgicæ *cap. 2.*

XXIX. Convocatio vero Congregationis juxta dictas Belgicas Conſtitutiones fieri debet unoquoque triennio de conſenſu Epiſcoporum, loco & die indicendis ab ejuſdem Patre Præpoſito, neque ultra tres menſes poſt expletum triennium prorogari poteſt.

Penes Congregationem legitime convocatam eſt jus eligendi Præpoſitum Congregationis: *Qui debebit pro hac Mechlinienſi Diœceſi per Archiepiſcopum confirmari; immo, & pro Provincia, petito tamen prius conſilio Epiſcopi Ordinarii ejus, qui electus erit, ſi is alterius, quam Mechlinienſis Diœceſis in hac Provincia fuerit.* Cap. 4.

XXX. Præter Præpoſitum, a Congregatione legitime convocata, & congregata ex pluralitate ſuffragiorum, eliguntur duo *Aſſiſtentes*, qui Præpoſito in negotiis dirigendis aſſiſtant.

Hi una cum Præpoſito in omnibus deliberationibus circa res *temporaneas* jus habent vocis *deciſivæ*: *Quoad ſpiritualia vero, directionem, ordinem, politiam & regulas, & res hujuſmodi, etiam exteriores*, conſultivæ *ſolum*.

XXXI. Solius item Præpoſiti eſt, Superiores domorum ab Epiſcopis loci approbandos conſtituere, vel deſtituere, ſeu deponere, & mutare, quandocumque judicaverit: idem tamen ex cauſa faciendi jus eſt etiam penes Congregationem convocatam.

XXXII. Item ejuſdem Præpoſiti eſt, quos a Deo vocari viderit, admittere, & alia omnia circa perſonas, domos, ſpiritualem profectum, & bona Congregationis, ex conſilio tamen Aſſiſtentium peragere.

XXXIII. Præterea quamvis Congregatio a viſitatione Epiſcopi non eximatur, nihilominus quoad ea, quæ ſunt directionis, jus etiam viſitandi ad Præpoſitum Congregationis ſpectat; qui a viſitatione domeſtica per ſe, vel alium nunquam prohiberi poteſt; eamque ad minimum unoquoque triennio inſtituere debet.

Novas domos erigere ſolus Præpoſitus non poteſt, ſed id ad Epiſcopos loci Ordinarios ſpectat.

XXXIV. Nova ſtatuta quoque, & leges condere ad ſolam Congregationem convocatam ſpectat, poſtmodum ab Epiſcopis confirmanda; poteſt tamen Præpoſitus mandata, & ordinationes ad tempus ſeu uſque ad proximam convocationem ſervandas, ad omnes domos, modo his Conſtitutionibus ac Epiſcoporum auctoritati nihil detrahant, deſtinare.

XXXV. Præter generalem Congregationis Præpoſitum, penes quem omnium domorum, totiuſque Congregationis cura, & directio quædam eminens reſidet, ſunt inſuper ſingulorum domorum, ſive Conventuum immediate Superiores: quorum tempus Superioritatis triennio concludi debet, & ad ſecundum triennium tantummodo, & non ultra prorogari poteſt.

XXXVI.

Digitized by Google

XXXVI. *Horum proprium officium eſt perſonas, & domos ſuæ curæ commiſſas tam quoad ſpiritualem ſtatum, quam quoad temporalium adminiſtrationem dirigere, & conſervare, & quantum in ſe eſt promovere. Cap. 6.*

Quoad temporalem tamen domorum ſtatum, aut exteriorem earum faciem, nihil innovare aut mutare, vel contractum, aliudve negotium notabile res temporales ſpectans concludere, ſine auctoritate Præpoſiti Congregationis poſſunt.

XXXVII. Licet ſingulæ domus, ſeu familiæ ſua habere ſoleant bona ſeparata; tamen quia in unam Congregationem omnes ſunt unitæ, ut unitas ſpiritus per charitatis vinculum conſervetur, & fortius colligetur, monentur Superiores domorum, *ut ſtudeant, & ſe invicem charitate complecti, atque etiam quando ſecundum Deum ſe poſſe judicabunt, præſertim cum domus certis, & perpetuis redditibus fundatæ erunt, aliqua domibus magis indigentibus ſubſidia temporalia præſtare ex iis, quæ honeſtæ & modeſtæ ſuarum ſuſtentationi, & intertentioni ſupereſſe poſſent.*

XXXVIII. In ſpiritualibus ſtudium Superiorum eo præcipue collimare debet, ut ſpiritum vitæ Jeſu Chriſti D. N. Sacerdotis in æternum in ſuis excitent; atque intendant maxime animarum profectui, & perfectioni, occurrendo omnibus impedimentis, ſuccurrendo infirmitati, & neceſſitatibus ſingulorum: denique firma in illis ſolidæ virtutis, veræque pietatis fundamenta jaciant, & ſtabiliant.

XXXIX. Ad domorum Superiores prætereà pertinet, inferiores quoſcumque ſingularum ſuarum reſpective domorum miniſtros, ſive officiales inſtituere, & mutare prout judicaverint, & illis in eorum exercitio ſuperintendere, eoſque dirigere, atque defectus ſupplere.

XL. Quia Congregatio *Oratorii* nulla Religionis vota, nullamque religioſam profeſſionem agnoſcit, idcirco nec proprie *novitiatum* habet: ne tamen haud probati Congregationi incorporentur, probationis tempus præmitti quoque voluit, quod *inſtitutio* dicitur; eo quod illo durante in exercitiis pietatis, aliiſque ad Congregationem ſpectantibus functionibus *inſtitui* debeant, & probari.

Hoc *inſtitutionis* tempus ex præſcripto Congregationis Belgicæ extenditur ad triennium cum trimeſtri, ad honorem ejuſdem ſpatii vitæ converſantis Jeſu Chriſti in terris, quo ſuos Apoſtolos formavit atque inſtituit.

XLI. *Inſtitutionis* tempore elapſo, ſi reperti ſint tales, qui Congregationi judicentur convenire: *Sacerdotes vocem activam habebunt, atque omnes cenſebuntur* incorporati: *nec poterunt quacumque occaſione e Congregatione dimitti, niſi ob cauſam valde notabilem, quæ de novo acciderit, & talis a Patre Præpoſito Congregationis, nec non a tribus Patribus domorum, in quibus illi habitarent, judicata ſit, vel ab ipſo ſolo, ſi res communicari non poſſit. Cap. 9.*

XLII. Fratres vero *ſervientes* ſive Laici debent ſcripto declarare, ſe nulla ſpe mercedis velle ſervire: atque per duos ut minus annos converſari, & ſervire debent in habitu ſæculari, & tunc veſtiri poterunt, & poſt duos alios annos cenſebuntur *incorporati*: nec dimitti poterunt niſi ob rem valde gravem, & modo quo Sacerdotes, aut ad Sacerdotium aſpirantes. Poterit tamen Præpoſitus diſpenſare ut citius veſtiantur, vel etiam tempus prorogetur. *Cap. 10.*

XLIII. Porro quamvis jam *incorporati*, e Congregatione niſi ob gravem cauſam inviti dimitti nequeant, ipſi tamen nulla aſſignata cauſa ſemper pro libitu e Congregatione recedere poſſunt.

XLIV. Adhæc cum nullum paupertatis votum emittant, per hanc *incorporationem* nihil perdunt, aut amittunt de ſuis juribus, gradibus, Beneficiis, aut bonis temporalibus; de quibus etiam libere, non ſecus ac alii Clerici ſæculares diſponere poſſunt.

XLV. Si qui tamen reditus ſufficientes, vel ex Beneficiis, vel ex patrimonio habent, merito tantum in commune conferent, quantum eorum neceſſitatibus impendi debet, ne alias ex proventibus communibus in uſum pauperum deſtinatis viventes, ſuum cenſum cum aliorum detrimento augere velint.

Qua de re in Statutis Congregationis Nerianæ *cap. 8.* hæc leguntur: *Quicumque admittuntur in Congregationem, ſciant cujuſlibet anni reditus expendendos in bonos, quos ipſi judicaverint, uſus, neque quidquam cumulandum: ne quis ſcilicet e noſtra Congregatione illam curam ponat in divitiis parandis: immo vero ex cenſu pro ſuis cuique facultatibus in commune commodum Congregationis libere conferendum eſt. Quod a noſtris adeo ſervatum eſt hactenus, ut ſi quis ob inopiam id non præſtiterit, vel præſtare intermiſerit, ſtatim atque de ſuo abundantior quoquo modo factus eſt, pecuniam pro rata portione dare ac ſolvere non deſtiterit. Ita eis conveniens ac conſentaneum ſemper viſum eſt ſtipendiis propriis militare, & a rebus etiam Congregationis tamquam ab alienis abſtinere, quibus ipſa debet, in primis non habentes unde vivant, ſuſtentare ſuos.*

Hæc plane conſona ſunt regulis, quas in rebus temporalibus diſpenſandis obſervare debebant Canonici in commune viventes (quorum vivendi normam Congregationis hujus Presbyteri æmulantur) quarum ſummarium *cap. 107.* in Synodo Aquiſgranenſi expreſſum ita habet: *Cum quo damno animæ ſuæ ab Eccleſia, quæ pauperes paſcit, accipiant illi, qui ſibi de ſuo ſufficiunt.*

Porro ſicuti Canonici in *communi* viventes, licet non eſſent vere *Regulares*, utpote voto paupertatis non adſtricti, tamen quaſi-Regulares reputabantur; atque propterea eorum domus tunc *Clauſtra*, *Monaſteria*, & *Abbatiæ* dicebantur, & eorum Superiores *Abbates*: quidni ob earumdem vivendi rationem Monaſticæ diſciplinæ multum ſimilem, Sacerdotes Oratorii dicantur *quaſi-Regulares?*

Unde videmus, quod etiam ſubinde quaſi pro Regularibus aliquatenus reputentur; atque in eorum admiſſione ipſi Magiſtratus adjiciant modificationes ſimiles iis, quæ Regularium admiſſioni adjici conſueverunt; cujus exemplum ſupra *Tit. 24. cap. 3. n. 16.* relatum eſt.

XLVI. Hactenus tamen dicta ſufficienter oſtendunt, Inſtitutum Oratorii nullatenus dici poſſe inſtitutum *Religioſum*, prout id hodie accipitur, utpote ipſa Religionis ſubſtantialia vota non agnoſcens. Si tamen vivendi diſciplina in ipſis Conſtitutionibus præſcripta, & hucuſque obſervata attendatur, apparebit, eam eſſe plane conformem cum diſciplina Clericorum, & Canonicorum in communi viventium, quam Synodus Aquiſgranenſis anno 816. expreſſit, & compendioſe deſcripſi in Diſſertatione Canonica de Inſtituto Canonicorum *p. 3. cap. 6. §. 2.*

CAPUT II.

De Canoniſſis.

1 *Canoniſſarum Belgica Collegia.*
2 *Judicium Miræi de Canoniſſarum origine.*
3 *An hodierna Collegia Canonicarum fuerint Monaſteri* duplicia *Sanctimonialium, & Monachorum?*
4 *An Canoniſſæ hodiernæ ſucceſſerint Sanctimonialibus, & quo tempore primum audiri cœperit nomen* Canonicarum?
5 *Canoniſſis in Synodo Aquiſgranenſi Sæculo IX. Regula præſcripta; ſed ab his multum deſciverunt hodiernæ.*
6 *Canonicæ, de quibus Synodus Aquiſgranenſis, votum perpetuæ caſtitatis & ſtabilitatis emittebant.*
7 *Diſciplinam plane Regularem, & communem vivendi normam obſervabant, neque* ignobiles *excludebantur.*
8 *In Canonicarum Monaſteria, virorum introitus ſollicite cavetur.*
9 *Erant Sanctimonialibus ſimiliores, quam hodiernis Canonicis.*
10 *In quo a veris Monialibus differrent?*
11 *Quamdiu diſciplina hæc inter Canonicas fuerit ſervata?*
12 *Ad exemplum Canonicorum videntur Canonicæ ſæculo* XII. *&* XIII. *ad vitam ſingularem tranſiiſſe.*
13 *Exemplo Canonicorum cœperunt Canonicæ ſe a voto caſtitatis eximere.*
14 *Ad exemplum Canonicorum ſingulariter viventium, Canonicæ dictæ ſunt ſæculares.*
15 *Canonicarum ſæcularium meminit ſæculo* XII. *Bonifacius VIII.*
16 *Quomodo ſæculo* XIII. *ad vitam ſæcularem tranſiiſſent Canonicæ, & quæ earum vivendi norma?*
17 *Ad Collegia Canonicarum hodie nonniſi* nobiles *puellæ admittuntur.*
18 *Ad nuptias tranſire poſſunt, excepta Abbatiſſa, & quibuſdam Officialibus, & quæ hujus exceptionis ratio?*
19 *Quis hodiernus Canonicarum veſtitus?*
20 *Canonici hodie Collegiis Canonicarum adjuncti, quod eorum officium?*
21 *Unde contingat Canonicos à Canoniſſis deſpici?*
22 *Abbatiſſa aliquando juriſdictionem in Clericos exercet.*
23 *De Juriſdictione Abbatiſſæ Collegii Canonicarum Nivellenſis.*
24 *Qualis data ſit, & hodie competat Collegio Canonicarum Montenſi?*
25 *Malbodienſium Canonicarum Juriſdictio.*
26 *Canonicæ ſæculares ex mente Fundatorum debent etiam* Canonice *vivere.*
27 *Eas reformari ſæculo* XVI. *deſideravit Synodus Colonienſis.*
28 *Quid in illis obſervatum voluerit Synodus Auguſtenſis?*
29 *Collegium Canonicarum, abjecta vita ſæculari, ad Regularem tranſivit.*
30 *Collegia Canonicarum reputantur corpus* Eccleſiaſticum.
31 *Abbatiſſæ horum Collegiorum ad Synodos vocantur.*
32 *Collegia hæc ſolent eſſe ſub* immediata *Principis protectione, & conſequenter ſine ejus conſenſu viſitare nequeunt.*

I. HABEMUS hic in Belgio noſtro nonnulla Canonicarum ſive Canoniſſarum Collegia, quæ una cum aliis in Germania & Lotharingia fundatis, & hodiedum exſtantibus recenſet Miræus ad calcem notarum in Regulam Canonicorum. Et in notis ad *cap. 13. Cod. Donat.* de Canoniſſis Belgicis, hæc habet: „ Canoniſſarum no„ bili ſtirpe progenitarum, quæque ad nuptias tranſire poſſunt; „ Collegia in Hannonia ſunt duo, Montenſe, & Malbodienſe; „ totidem in Comitatu Namurcenſi, Andennenſe & Monaſterienſe, & unum in Brabantia Nivellenſe, omnium apud Belgas (ut „ arbitror) antiquiſſimum.

II. De origine Canonicarum hæc ſcribit idem Auctor libro de Collegiis Canonicorum *cap. 19.* „ Non ſum neſcius multos conten„ dere olim Canonicarum iſtarum, ut cæterarum virginum Colle„ gia, ſi non omnia, ſaltem pleraque *voto* ſeſe *caſtitatis perpetuæ* „ ſolita obſtringere, etſi id ipſæ Canonicæ ægre fortaſſe admittant.

III. Vir eruditus Joannes Mabillonius de Canonicarum exordio diſſerens, contendit in pleriſque Canonicarum Collegiis primitus fuiſſe ordinatas *Sanctimoniales* ſub Regula S. Benedicti; iiſque Monachos Præfectos; atque ita primitus fuiſſe *duplicia* Monaſteria, ſcilicet Sanctimonialium, & Monachorum. „ Quemadmodum, ait, in „ Belgica Provincia ſucceſſerunt Collegia *Canonicarum* Monachabus, „ ita & Monachis Canonicorum Conventus: ut ſicut primitus Mo„ nachi Monachabus, ita poſtmodum Canonici Canonicabus Sacra„ menta adminiſtrarent. Puellas in illis Cœnobiis degentes (pergit „ Mabillonius) velo conſecratas, & voto caſtitatis obſtrictas fuiſ„ ſe, clarius eſt, quam ut probatione indigeat.

IV. Hæc ille in præfatione ad ſæculum II. Benedict. *num.* 32. qui & alibi aſſerit: „ Ante ſæculum IX. inauditum fuit in Galliis „ Canonicarum nomen, & inſtitutum: audiri primum cœpit in „ Concilio Cabilonenſi (anno 813. habito) quod Sanctimoniali„ bus a primæva religione deficientibus, & Canonicas ſeſe ja„ ctantibus, primum *inſtructionem pro Sanctimonialibus, quæ ſe* „ *Canonicas vocant*, *cap.* 52. ac ſequentibus præſcripſit. Notanda „ capitis 53. hæc verba: *Libuit namque huic ſacro Conventui quaſdam admonitiunculas breviter iis Sanctimonialibus ſcribere, quæ ſe Canonicas vocant: quoniam hæ quæ ſub Monaſticæ regulæ norma degunt, totius vitæ ſuæ ordinem in eadem, quam profitentur, regula ſcriptam habent.* „ Novum ergo, inquit Mabillonius, tum erat Canonicarum „ nomen, nova Religio, quibus Concilium dictat regulas, quas „ Ludovicus Auguſtus anno poſt tertio in Concilio Aquiſgranenſi

(in

Digitized by Google

„ (in quo ſua Canonicis, & ſua Canonicabus regula condita eſt, „ explicari curavit " In obſervationibus prævijs ad vitam S. Gertrudis *ad an.* 658. ſæc. XI. Benedictinorum.

Itaque ſi Mabillonio credimus, circa ſæculum IX. quædam Sanctimonialium Monaſteria in Canonicarum Collegia, quemadmodum nonnulla Monachorum in Canonicorum Capitula, degenerarunt.

V. Quidquid ſit de hoc Mabillonii opinione, id ſatis conſtat, Canonicas, quibus in Synodo Aquiſgranenſi anno 817. Regula præſcripta fuit, multum in vivendi diſciplina ab hodiernis Belgicis Canonicabus fuiſſe diverſas.

VI. In primis Canonicæ, de quibus Synodus, non ſecus ac reliquæ Sanctimoniales, *perpetuo* caſtitatis vinculo obſtringebantur; uti conſtat ex *cap.* 8. *Regulæ*; ubi præcipitur, ut non facilis ab Abbatiſſis detur ingreſſus iis, qui Monaſteria expetiverint: „ Quia, „ ait, poſtquam ſe Domino in hac militia devinxerint, nequaquam „ ſibi licitum erit propriis uti conſiliis, nec ſæcularibus penitus „ implicare poſſe negotiis; nec frequentiam virorum, aut collocutionem familiarem abſque cauſa inevitabili habere debent. Proinde ſcrutentur prius arcana cordis ſui, ſimulque ſuper adnotatas SS. Patrum ſententias aſſidua meditatione perlegant, ne inconſulte & minus caute *vinculum continentiæ* & virginitatis arripientes, redeant poſt ſatanæ, & fiant ſicut canis reverſus ad „ vomitum.

VII. Debebant in Monaſteriis *jugiter* reſidere. Veſtibus *nigris* utebantur. Omnes *in communi* dormitorio, ſed ſingulæ in ſingulis lectis dormiebant. In refectorio quotidie *pariter* reficiebantur, niſi cum infirmitas, aut ætatis imbecilitas id facere prohibuiſſet. Omnes *ſibi* charitatis officio viciſſim *ſerviebant*. Illis in refectorio comedentibus, & ſilentium tenentibus, continuatim legebatur lectio. Ad collationem quotidie veniebant: & hanc inſtitutionem ſeu Regulam, ſive aliarum ſcripturarum lectiones perlegebant, & de animæ ſuæ ſalute pertractabant, ubi etiam delinquentes juxta modum delicti corripiebantur: uti hæc omnia conſtant ex *cap.* 10. *Regulæ*; ex quo pariter intelligitur, quod non tantum nobiles; ſed & ignobiles in Canonicarum Cœnobia admitterentur. *Nobiles genere*: ait, *nequaquam ignobilioribus ſe præferant, ſcientes quia perſonarum acceptor non eſt Deus.*

VIII. Sedulo curabatur, ut virorum ad Monaſteria Canonicarum non pateret acceſſus; omniſque virorum familiaritas & converſatio caveretur *cap.* 19. 20. & 26. Regulæ. Quin & *cap.* 27. decernitur, ut „ Presbyteris, qui ipſis Miſſarum ſolemnia celebrare debent, extra Monaſterium ſit locus, & Eccleſia, ubi cum miniſtris ſuis habitent, & divinæ ſervitutis obſequium expleant: & „ non niſi ſtatuto tempore Monaſterium ingrediantur puellarum, „ & cum eis Diaconus tantum, & Subdiaconus, qui ſcilicet & vitæ honeſtate clareſcant, & non ſe, ſed JESUM CHRISTUM „ amare cupiant; nec ſua quærant, ſed quæ JESU CHRISTI: & „ non amplius ibi immorentur, niſi in Miſſarum celebrationibus „ ad Sanctimoniales publice faciendis, quibus rite & devote celebratis, illico foras egrediantur. Sanctimoniales namque velo ante „ poſito, ut moris eſt, Horas Canonicas & Miſſarum ſolemnia celebrent. Sed & hoc caveant, ut nulla illarum cum iiſdem Preſbyteris, eorumque miniſtris aliquam ſermocinationem familiarem „ habeat. Si qua igitur peccata ſua Sacerdoti confiteri voluerit, „ id in Eccleſia faciat, ut ab aliis videatur, ſicut in dictis SS. Patrum continetur: exceptis infirmis, quibus in domibus id facere neceſſe eſt.

IX. Hæc omnia ſat oſtendunt, Canonicas, quales Regula Aquiſgranenſis deſcribit, multum ab hodiernis in vivendi norma fuiſſe diſtinctas; magiſque *Sanctimonialibus* & *Monialibus*, quam modernis Canonicabus fuiſſe ſimiles; unde etiam paſſim *Sanctimoniales*; earumque Collegia *Monaſteria* vocantur.

X. Differebant autem a veris *Sanctimonialibus*, quod paupertatem ſive rerum ſuarum abdicationem non voverent; ſed tamen ante ingreſſum (ſiquidem facultates ſuas nollent offerre Eccleſiæ) ita jubebantur diſponere, ut ad vitam tendentes æternam, nullam earum occaſione patiantur perturbationem: utque remota quarumcumque forenſium rerum occupatione, ſuum liberius, & quietius poſſint cuſtodire propoſitum. *Capite 9. Regulæ.*

XI. Quanto tempore hæc vivendi norma apud Canonicas viguerit incertum eſt. Illud notat Aubertus Miræus, Collegium Canonicarum Nivellenſe (quod inter Belgica Canoniſſarum Collegia videtur antiquiſſimum) in communione bonorum, ac poſſeſſionum uſque ad annum 1059. perſtitiſſe: „ quo anno, ait, prædia illius Eccleſiæ „ in tres portiones, Enrico IV. Imperatore agente fuerunt diviſa: „ In Xenodochium, in Beneficium Abbatiſſæ, & in Præbendas „ 72. Fratrum ac Sanctimonialium. Diviſionem iſtam Lotharius „ Imp. anno 1136. approbavit ". Hæc Miræus in notis ad calcem Indicis Collegiorum Canonicarum, qui habetur in Codice Regularum, qui & utrumque illud diploma tranſcripſit in Notitia Eccleſ. Belgii, *cap.* 89. & 147.

Hinc habemus, quod circa ſæculum XI. proventus Canonicarum cœperint dividi; atque in *præbendas* degenerari; ac conſequenter paulatim magis magiſque a diſciplina Sanctimonialium ſeu Monialium recedere.

XII. Immo admodum veriſimile apparet, quod ſicuti Canonici circa ſæculum XII. & XIII. deſerta vita communi tranſierunt ad vitam ſingularem, ita quoque Canonicæ circa idem tempus a vita communi tranſire cœperint ad vitam ſingularem.

De Monaſterienſi S. Petri Collegio Canonicorum 10. & Canoniſſarum 15. ſcribit Miræus: „ Relicta vita *communi* anno 1282. *ad proprietariam* tranſierunt.

XIII. Quemadmodum Canonici vi ſui Canonicatus non exiſtimarunt ſe voto *perpetui* cælibatus conſtringi, ſolamque Clericalem Tonſuram ſufficere crediderunt; atque dimiſſo Canonicatu poſſe tranſire ad ſtatum Matrimonialem: ita ſenſim quoque invaluit, ut Canonicæ a voto perpetuæ caſtitatis ſe exemerint; liberumque ſibi eſſe exiſtimarint, ſtatum Matrimonialem, relicta vita Canonicali, aſſumere.

XIV. Porro ſicuti Canonici poſt dimiſſam vitam communem, & arreptam ſingularem, dicti fuere *Sæculares*, ad diſtinctionem eorum, qui vivunt ſub certa Regula *in communi*; ita Canonicæ poſt tranſitum ad vitam ſingularem dici cœperunt *Canonicæ ſæculares.*

Recte proinde notaſſe videtur Molanus *lib.* 1. *de Canonicis cap.* 15. talem fuiſſe ſæculo IX. „ Canonicarum proportionem erga Sanctimoniales, ſeu Monachas, qualis erat Canonicorum erga Monachos, „ licet ſicut Canonici a veteri illa Regulæ diſciplina plurimum receſſerunt, ita & Canonicas hac in parte ſequaces habuerunt.

XV. De his Canonicabus *ſæcularibus*, ſeu vitam ſingularem agentibus diſceptatur in *cap.* 43. §. *penult. de Elect. in* 6. cujus auctor eſt Bonifacius VIII. qui ſedebat ſub finem ſæculi XIII. declaratque formam præſcriptam in Electione Abbatiſſarum, & Præfectarum Monialium, etiam ſervandam in illis (Monaſteriis) „ ubi „ ſunt juxta quarumdam Provinciarum conſuetudinem mulieres, „ quæ nec propriis renuntiant, nec profeſſionem faciunt Regularem, ſed vivunt ut in ſæcularibus Eccleſiis Canonici ". Vocanturque in *Rubrica* Decretalis *Canonicæ ſæculares.*

Cæterum una declarat Bonifacius VIII. quod per hanc ſuam Conſtitutionem, earum ſtatum, Ordinem, & Regulam nolit nec intendat approbare; quæ eadem clauſula legitur in Clementina *Attendentes, de Statu Monachorum*, ubi mulieres illæ expreſſe dicuntur *Canonicæ ſæculares. & ut ſæculares Canonici vitam ducunt.*

XVI. Qua ratione ad exemplum Canonicorum ſæcularium cum vita ſingulari, ad ſæcularem quodammodo, ſæculo XIII. tranſiiſſent Canonicæ, narrat illius temporis non contemnendus Hiſtoricus Cardinalis De Vitriaco in Hiſtoria Occid, *cap.* 13. „ Ad imitationem & exemplum prædictorum Canonicorum (ſæcularium) „ in partibus Hannoniæ & Brabantiæ, & in quibuſdam Theutonicorum, & Alemannorum Provinciis ſunt mulieres, quas Canonicas ſæculares ſeu Domicellas appellant. Non enim Moniales nominari volunt, ſicut Canonici ſæculares Monachi non dicuntur. Hæ ſiquidem adeo perſonas accipiunt, quod non niſi filias „ militum, & nobilium in ſuo Collegio volunt recipere; religioni „ & morum nobilitati ſæculi nobilitatem præferentes. Purpura autem & byſſo, & pellibus griſeis, & aliis jucunditatis ſuæ veſtibus induuntur, circumdatæ varietatibus, cum tortis crinibus, & „ ornatu pretioſo circumamictæ... Pellibus autem agninis quantumcumque ſubtilibus, & delicatis utuntur... Clericorum autem, & „ puellarum, & juvenum ſervorum etiam ſibi miniſtrantium cinctæ obſequio in domibus propriis honorifice, & ſplendide epulantur, nec deſunt menſis eorum conſanguinei in primo gradu „ ſibi propinqui, quos cognatos ſuos appellant. In dormitorio autem juxta Eccleſiam ſuam de nocte quieſcunt.... Sunt autem in „ iiſdem Eccleſiis pariter Canonici ſæculares in diebus feſtis & ſolemnibus ex altera parte chori dum prædictis Domicellis canentes, & earum modulationibus æquipollenter reſpondere ſtudentes.... Similiter in Proceſſionibus compoſitæ & ornatæ Canonici ex una parte, & Dominæ ex alia parte concinentes procedunt. Quædam ex ipſis poſtquam diebus plurimis de Chriſti „ patrimonio vixerunt, relictis Præbendis, & Eccleſiis, charioribus ſibi perſonis matrimonio copulantur.

Quod de ſui temporis Canonicabus ſcribit Vitriacus, hoc pene totum de hodiernis Belgicis Canonicabus verificatur.

XVII. De Nivellenſibus ſcribit in ſua deſcriptione Belgii Guicciardinus: Nec in ſodalitium hoc admittuntur, niſi magnatum & virorum Principum filiæ, quæque quadruplæ minimum nobilitatis membra paterni ſimul, & materni ſtemmatis numerent. Idem de Canonicorum Montenſium & Molbodenſium, & aliis Belgicis Collegiis teſtatur. & notoria praxis docet, nullas ſcilicet in harum ſodalitium, niſi nobilitate inſignes admitti.

XVIII. Similiter quod de tranſitu ad ſtatum matrimonialem ſcribit Vitriacus, etiam de noſtris Guicciardinus aſſerit; nimirum iis licere, oblata occaſione, & pro arbitrio nubere; exceptis Abbatiſſa & Officialibus, quæ perpetuæ caſtitatis *voto* adſtringuntur, exemplo forſan Canonicorum, inter quos Decanus, aliique in dignitate conſtituti, ad ſacros Ordines, iiſque annexum votum caſtitatis, ſuſcipiendos conſtricti eſſe ſolent.

XIX. Veſtes & ornatum noſtratium Canonicarum ita deſcribit Guicciardinus de Nivellenſibus diſſerens: „ Mane quidem, & dum „ Religioni operantur, cultu ſpirituali, ſive Eccleſiaſtico, ſed qui „ nobiles deceat, & ut ipſæ ſunt, candido pellibuſque pretioſis ſuffuſo; a meridie vero, ſæculari, ut vocant, veſte, e ſerico vel id „ genus materiæ nobilium puellarum in morem „ ornatæ ". *Pag.* 253.

XX. Habebant Presbyteros, qui Canonicabus ſacra miniſtrarent; eaque exequerentur, quæ Ordo Eccleſiaſticus ſexui femineo non permittit.

Hi primitus etiam ex communibus Monaſterii bonis alebantur; at dum Canonicæ ad vitam ſingularem tranſiere, etiam ipſi Preſbyteri ſenſim in Canonicos ſæculares tranſierunt, atque hinc hodie duplex Capitulum, alterum Canonicarum, & alterum Canonicorum.

Hi Canonici, ait Miræus in notis ad Regulam Canonicarum, „ in „ Sanctimonialium Canonice viventium templis Miſſarum ſolemnia „ celebrant, & habent iſ inſuper ſua propria ac peculiaria templa, „ in quibus horas Canonicas cantant, & alia ſacra munia obeunt.

Quibuſdam etiam diebus ſolemnioribus, in templis cum Canonicabus divinum Officium peragunt, & in ſupplicationibus procedunt; uti de Canonicis ſui temporis retulit Cardinalis De Vitriaco.

XXI. Illud notat Molanus. „ Paſſim hujus ordinis Canonicæ, „ ſuos confratres in Præbendis, pares in dignitate, propter Sacerdotium, longe ſuperiores, vix alio loco habere dignantur, „ quam ut Sacellanos ſuarum generoſarum Dominationum, quamvis quædam inter eas ſint nuptiarum expectatrices, & ſollicitatrices. Quod, ait, ex eo capite fieri arbitror, quia Abbatiſſæ juriſdictioni ſubſunt ". *Lib.* 1. *De Canonicis cap.* 15.

XXII. De juriſdictione Abbatiſſæ in ſuas Canonicas, & Clericos habemus Decretalem Honorii III. in *Cap. Dilecta, tit. De Majoritate, & Obed.* ex qua quoque intelligimus, quod Abbatiſſa Clericos *ſuæ juriſdictioni ſubjectos propter inobedientias, & culpas eorum Officio be-*

neſi-

neficiaque ſuſpenderet; mandatque Pontifex Abbati S. Michaelis Abradenſis Diœceſis; „ quatenus dictas Canonicas & Clericos, ut Abbatiſſæ præfatæ obedientiam, & reverentiam debitam impendentes, ejus ſalubria monita & mandata obſervent; monitione præmiſſa per cenſuras Eccleſiaſticas; appellatione remota, compellat.

XXIII. Abbatiſſæ Canonicarum Belgicarum ſimiliter Clericos ſuæ juriſdictioni ſubjectos eſſe prætendunt; atque de Abbatiſſa Nivellenſi refert Guicciardinus. Eſt autem hæc ipſa Antiſtita, non ſacri tantummodo hujus Collegii caput; verum etiam Domina ſpiritualis ſimul, & temporalis, ut vocant, Nivellæ & territorii ejus, haudquaquam exigui" : *Pag*: 253. *edit*: 1652.

XXIV. Collegio Canonicarum Divæ Gualtrudis: præeſſe voluit; ait Guicciardinus, Abbatiſſam, & luculentam profecto ditionem; cum civili pariter atque ſacra juriſdictione; & ampliſſima poteſtate ex patrimonio ſuo attribuit. Factum deinde, ut lapſu temporis Abbatialis, ut ſic dixerim; dignitas; & Imperatoris Romani in eam jus hæreditate obvenerit Hannoniæ Comiti Balduino. Ex quo tempore Comites ſucceſſores in hunc uſque diem ſunt Antiſtites ſæculares, Patroni, Cuſtodes Judices; Protectores, ac defenſores dictæ ædis Divæ Gualtrudis, perſonarum in ea degentium, & bonorum Collegio relictorum, quibus & ſine ullo prorſus obſtaculo hactenus perfruuntur, & Antiſtites ſuas regendi vices mandant: Quæ ex legibus in æternam memoriam tam inſignis Fundationis tantam habet auctoritatem ac præeminentiam; ut ſuccedente novo Hannoniæ Comite, ipſa eum (ut coram nuper ſpectavimus in perſona Philippi Regis) magna ſolemnitate ſuſcipiat, ac in Comitatus; & dignitatis Abbatialis, aliorumque bonorum a Collegio dependentium poſſeſſionem immittat: ipſo contra jurejurando ſe obſtringente ad privilegia omnia, immunitates, exemptiones, conſuetudines, & poſſeſſiones templi, atque Cœnobii Divæ Gualtrudis conſervandas". *Pag*. 456.

XXV. De Malbodienſi Canonicarum Collegio loquens Guicciardinus, dicit: „ Eſt autem & penes iſtas Canonicas ſuprema in oppidum; & territorium ejus juriſdictio, ſic ut civilem ſimul & criminalem juſtitiam adminiſtrent. Gaudent inſuper eo privilegio ſignare poſſint quotannis definitam quandam; & certam ſummam mitarum (ita nuncupant minutiſſimum illud ex plumbo monetæ genus Divæ illius effigiem præferens) quarum duodecim ſingulos valent denarios, ſive (ut vulgo loquimur) groſſos Flandriæ: Et exponitur quidem plumbea iſta monetula per totam quam late patet Hannoniam, uſque ad ipſam Bruxellam, ſic ut nemini liceat eam deſugere". *Pag*: 469.

XXVI. Cæterum ſicuti Canonicorum ad vitam ſingularem tranſitus; nullatenus ipſos Canonicos exemit quin juxta ſuam inſtitutionem *Canonice* vivant; uti latius ſupra *tit*. 7. *cap*. 4. oſtenſum fuit; ita nec ſimilis Canonicarum a vita communi ad vitam ſingularem tranſitus efficere poteſt, quin juxta mentem Fundatorum; quamdiu de proventibus Eccleſiaſticis vivunt, ſe divino cultui conſecrent. Certum quippe & indubitatum eſt, proventus illos non alium in finem illis Collegiis Canonicarum attributos, quam ut puellæ in illis ſuſceptæ, & ex illis viventes; cultui divino vacent; & canonice, & regulariter vivant.

Hodie vero præter divini Officii, ſive Horarum Canonicarum perſolutione nihil pene de vita canonicali, & Religioſa in vivendi ratione apud Canoniſſas noſtrates ſupereſt; de reliquo inſtar puellarum nobilium ſæcularium, ſed ex bonis & proventibus Eccleſiaſticis viventes.

Hi, ad quos horum Collegiorum cura, & regimen pertinent, deſpicere poſſunt, num ſimilis vivendi diſciplina conformis ſit menti ac voluntati Fundatorum, & utrum Eccleſia vitam illarum *ſingularem* tolerans, eam quoque vivendi rationem permittat.

XXVII. Eas reformari deſiderabat Synodus Colonienſis an. 1536. habita; atque in Ordinem, & quamdam Eccleſiaſticam diſciplinam revocari: „ Vitam, converſationem, ac mores Canoniſſarum, quæ ſæculares ob id appellantur, quod perpetuæ caſtitatis, ac reliqua vota Monaſtica non emittant, reformari omnino ducimus neceſſarium. Nam vitam agunt plures nimio licentioſam, ac plerique ſcandaloſam. Quæ ut in ordinem, & Eccleſiaſticam quamdam diſciplinam, quoad fieri poteſt, revocentur, nobis cum viſitationem aggrediemur, curandum eſt.

XXVIII. Circa idem tempus Synodus Auguſtenſis *cap*. 12. voluit, ut: „ Canoniſſæ continentiæ ſtudium nulla voti ſolemnitate obſtrictum ſectantes, commune habeant dormitorium, habitu modeſto, mundo, & caſtitatis indice utantur. Magna quoque inſtituti ſui commoda (ait Synodus) ex menſæ communione perciperent: ſi contra inveteratum apud eas morem adduci ad hoc poſſent: quod ut faciant, eas in Domino hortamur.

XXIX. Canoniſſarum vitæ laxioris genus cum iniquius ferrent puellæ Monaſterii Horrenſis apud Treviros, abjecto Canonicarum indumento, & vitæ genere, ad S. Benedicti leges ſe revocarunt anno 1494. Eximio ſane exemplo, & hortatu D. Joannæ de Bertſtein Abbatiſſæ (ait Mabillonius loco citato) quæ avitam Ordinis Monaſtici diſciplinam vetuſtate, & morum corruptela collapſam reduxit.

XXX. Tametſi Canonicæ hodiernæ a vita communi tranſierint ad vitam ſingularem, & e Sanctimonialibus, aut Canonicis quaſi Regularibus factæ ſint *ſæculares*, nihilominus reputantur etiamnum hodie Corpus *Eccleſiaſticum*; nam uti recte notat Bertrandus Loth in ſuis Reſolutionibus Belgicis *tract*. 9. *quæſ*. 2. *rat*. 2. „ præſens horum Collegiorum ſtatus eſt, ut ſint Eccleſiæ Collegiales ſæculares, & tales agnoſcantur ab Ordinariis locorum; Capitula habeant, & Eccleſias, quæ non ſunt nomina laica. Viſitantur auctoritate Eccleſiaſtica, vitæ inſtitutum ab eadem recipiunt, & ordinationes, cum opus eſt. In Proceſſionibus non tantum inter Eccleſiaſticos procedunt, Sacerdotes, Sacellanos producunt, & Canonicos de ſuo Collegio; ſed & ſupra reliquum Clerum ſupereminent, digniſſimum locum ſuſtinente ipſa Abbatiſſa, pedo, prælatorum Eccleſiaſticorum inſigni ante lato.

XXXI. Quapropter Abbatiſſæ horum Collegiorum, etiam ad Synodos, non ſecus atque aliæ Abbatiſſæ Regulares, & Capitula Eccleſiarum Collegiatarum vocantur. Et quidem Synodo Provinciali Cameracenſi anno 1565. ſubſcribunt: „ Margaretæ De Hinkaert Abbatiſſæ de Malbodio, Joannes de Rametz Procurator. Margaretæ De Noyelles Abbatiſſæ de Nivella, Alphonſus Deyllerri U. J. Licentiatus Procurator. Domicellarum Capituli Sanctæ Valdetrudis Montenſis, Simon Boſquet Procurator.

XXXII. Hæc Collegia pleraque a Regibus fundata, etiam ſub *immediata* Regis protectione eſſe reputantur: ideoque juxta Decretum Synodi Tridentinæ *Seſſ*. 22. *cap*. 8. *De Reform*. ab Epiſcopis ſine Principis licentia viſitari non poſſe. Declarando enim quod Epiſcopi habeant jus viſitandi Hoſpitalia; Collegia quæcumque, ac Confraternitates laicorum, etiamquas ſcholas, ſive quocumque alio nomine vocant; ſubjicit hanc exceptionem: *Non tamen quæ ſub Regum Immediata protectione ſunt, ſine eorum licentia*.

CAPUT III.

De Beguinis.

1 *Quo tempore inceperint* Beguinæ, *incertum*.
2 *Sæculo XIII. erant mulieres, quæ dicebantur* Beguinæ.
3 *Mulieres illæ etiam ſæculo XIV. videntur vixiſſe ſicut hodiernæ* Devotariæ *in domibus privatis*.
4 *Quædam illarum ſimul habitare, & ſub certis legibus vivere cœperunt*.
5 *Eccleſias Parochiales frequentabant, & Presbyteris Parochialibus erant ſubjectæ; nec proprium Parochum habebant*.
6 *Habebant Directores, & Directrices ſicut hodiernæ Devotariæ*.
7 *Interdum ex ſpeciali privilegio dabatur Cappellanus, ſalvo jure Eccleſiæ Parochialis*.
8 *Hodie pleriſque Beghinagiis eſt proprius Parochus*.
9 *Olim Beguinæ a ſuis Directoribus, & Directricibus normam vivendi accipiebant*.
10 *Primitus nullam profeſſionem emitebant: Quæ hodierna profeſſionis formula?*
11 *Vivendi diſciplina in ſingulis pene Congregationibus olim erat diverſa; hodie ſecus*.
12 *Quo tempore Beghinagia pleraque inſtituta, & quis primus Fundator?*
13 *Sæculo XIV. inſtitutum hoc non modicas ſubiit vexationes*.
14 *Varii illis adſcripti errores, & ſtatus earum damnatus; atque hinc & Belgicæ vexatæ fuerunt*.
15 *Joannes XXII. declaravit non omnes* Beguinas *ea damnatione comprehendi*.
16 *Idem præcepit, ut Belgicas Beguinas à vexatione Epiſcopi tutarentur*.
17 *In Gallia inſtitutum Beguinarum deſiit, & quare?*
18 *In quibus Beguinarum inſtitutum, & moderna vitæ diſciplina conveniat cum Regulari?*
19 *Qua ratione Beguinæ cenſeri poſſint ſtatum aſſumpſiſſe; idque potiore ratione, quam Filiæ devotæ*.

I. DUo tempore Beguinæ, quarum hodie in Belgio, & vicinis aliquibus Provinciis magnus eſt numerus, initium ſumpſerint; ac præſertim ad eam, quam modo obſervant vivendi normam, redactæ ſint, non parum obſcurum eſt.

II. De S. Ludovico Rege Galliarum ſcribit Thomas Cantipratanus *lib*. 2. *de Apibus cap*. 29. *num*. 40. *Rex devotiſſimus Ludovicus, in tantum amplectitur virgineæ dignitatis pudicitiam ſectantes, ut Pariſiis collegerit* Beghinarum *maximam multitudinem, ut ſe in humiliatis obſequiis exerceat, & ſalute*.

Et de Philippo Monmiraltio teſtatur ibidem *cap*. 38. quod octo Monaſteriorum Ordinis Ciſtercienſis Fundator extitit, exceptis, ait Congregationibus Beghinarum, *quas ad* quinque millia, *& eo amplius in diverſis locis in Chriſti ſervitio mancipavit*.

Quam vivendi rationem hæ mulieres, quæ Beguinæ hic dicuntur tunc tenerent, incertum eſt.

III. In *Extrav. Recta ratio, De relig. domibus inter communes*, cujus auctor eſt Joannes XXII. dicitur: *In multis mundi partibus plurimæ ſunt mulieres, quæ vulgo* Beguinæ *vocatæ, ſegregatæ, quandoque in parentum domibus, aut ſuis, interdum vero in aliis, aut conductis ſibi communibus domibus ſimul habitantes*.

Similiter idem Pontifex in litteris ad Epiſcopum Cameracenſem, quas refert Miræus *lib*. 2. *Diplom*. *c*. 91. teſtatur, quod relatione fide digna didicerit, plurimas eſſe in civitate, & Diœceſi Cameracenſi mulieres, *Beghinas* ſimpliciter nuncupatas, *quæ in ſancta, & ſolida ſimplicitate viventes, aliquæ proprias, aliquæ parentum, aliquæ conductas, vel ſibi communes, & cum honeſta familia domos inhabitantes, aliquæ vero, rerum cogente defectu, ſimul in iiſdem domibus, & diverſis Beghinagiis, ad majorem caſtitatis obſervantiam, commorantur*.

Ex his aliiſque monumentis recte colligit Petrus Coens Canonicus Antuerpienſis in Diſquiſitione hiſtorica de Origine Beghinarum *ſect*. 3. non tantum eas, quæ in Congregationibus ſeu Beghinagiis habitabant, ſed omnes Devotarias tunc fuiſſe vocatas communiter *Beghinas*.

IV. Illarum quædam ſucceſſu temporis ſibi fecerunt Congregationes, & ordinationes, ac elegerunt Magiſtras etiam antequam deſignatis locis ſimul in communi habitarent.

Cui conſonat quod ex Petro Herentalio refertur in magno Cronico Belgico ad *ann*. 1207. *Multæ mulieres tam ſenes quam juvenes, contempto ſæculo, cum ſuis delectationibus, ſponſo qui in cælis eſt ſervire deſiderantes, fecerunt ſibi Congregationes ſimul commorantes, & vocabantur* Beghinæ.

V. In

Digitized by Google

V. In citatâ Extravag. Joannis XXII. uti & in ejuſdem litteris ad Epiſcopum Cameracenſem de his mulieribus *Belghinis* refertur: „ Vitas deducunt honeſtas, Eccleſias de nocte frequentant, Diœceſanis locorum, & Parochialium Eccleſiarum reverenter obediunt.

VI. Hinc conſtat, Beghinas illas ſubjectas Presbyteris *Parochialibus*, nec tunc proprium Parochum habuiſſe. Si Petro Coenſio credimus in dicta Diſquiſitione *ſect.* 5. *num.* 2. „ Habitabant mulieres iſtæ, & puellæ ſparſim per civitates, & habebant Directores, & directrices, quæ zelo pietatis eum vivendi modum promovebant.

Sic ſcribit Thomas Cantipratanus *lib.* 2. *de Apibus* c. 30. §. 31. Vidi ſanctum virum magiſtrum Guidonem Presbyterum Beghinarum in Nivella. Et *c.* 54. §. 10. meminit Eliſabeth de Gravio apud Nivellam in Brabantia *magiſtræ* 2000. *Beghinarum*, cui tamen, uti obſervat Coenſius, nullum tunc Nivellæ eſſet Beghinagium; ſed Beghinæ habitarent ſparſim per civitatem, ut ea de cauſa neceſſe fuerit, ibidem multiplicare Parochias.

VII. Ex archivis Capituli Antuerpienſis profert Coenſius *loc. cit. n.* 4. fragmentum litterarum Epiſcopi Cameracenſis de anno 1315. per quas Beghinis Antuerpienſibus, „ de gratia *ſpeciali*, uſque ad revocationem conceſſit, ut in Cappella *infirmariæ* Beghinagii dicti loci poſſent Miſſas, & alia divina Officia facere celebrari per Sacerdotes, quorum Eccleſiæ debitis propter hoc officiis non fruſtrentur, *ſalvo jure Parochiali*.

Et anno 1239. Epiſcopus Cameracenſis concedens licentiam conſtruendi Valencenis in vico *de Salice* Hoſpitale pro Beghinis una indulget, quod „ Cappellanus qui in dicto Hoſpitali deſerviet, omnibus tam manentibus in ipſo Hoſpitali, quam aliis Religioſis mulieribus, quæ *Berghinæ* dicuntur, in vico eodem, & vicina commorantibus, quæ per conſilium Cappellani ipſius Hoſpitalis Religioſum tenebunt propoſitum, Eccleſiaſtica Sacramenta poterit miniſtrare, ubi quoque celebrabitur ſolemniter divinum Officium, &c. . . . His autem omnibus ſalvis, Presbyter S. Nicolai in omnibus perſonis prædictis curam Parochialem habebit „ &c. Ibidem *n.* 6.

VIII. Cum vero multiplicatis Beghinis videretur inconveniens, immo & periculoſum, quod earum tanta multitudo quotidie per civitatem tranſire deberet ad Eccleſiam Parochialem, Beghinagiorum Fundatores, quin & ſenſim ipſæ Beghinæ ab Epiſcopis poſtularunt, & obtinuerunt ſeparationem Beghinagii, ſive Eccleſiæ ſuæ a Parochia; nec non proprios Paſtores Parochiarum Paſtoribus non ſubjectos, neque ab his dependentes, quales hodie pleraque Beghinagia habent.

IX. Quemadmodum hodiernæ mulieres, quas *Devotarias* dicimus, tametſi etiam plures ſimul in una Congregatione vivant, non ſolent ab Epiſcopis, ſed a ſuis Directoribus, aut etiam a ſuis Magiſtratibus ſtatuta, & normam vivendi accipere; ita & Beghinæ primitus a ſuis Paſtoribus, & Magiſtrabus vitæ normam accipiebant.

In litteris Epiſcopi Cameracenſis, quibus communicatur Bulla Joannis XXII. (de qua ſupra) conceditur, ut Beghinæ ſub *obedientia Magiſtrarum* in habitu griſeo, humili & honeſto remaneant, nulla ſtatutorum facta mentione; ut non obſcurum ſit, tunc temporis nulla adhuc fuiſſe Beghinarum ſtatuta ſpecialia, ſed in vivendi norma a directione, & voluntate Magiſtrarum, & directorum dependiſſe, ſicuti hodie filiæ illæ, quas *Devotarias* dicimus.

X. Notat Coenſius *ſect.* 2. *n.* 17. quod primitus Beghinæ, quemadmodum hodie noſtræ Devotariæ, nullam ſolerent profeſſionem facere, ſed ſola veſtium mutatione, & cum aliis communi habitatione fierent Beghinæ: atque poſterioribus duntaxat temporibus præſcriptam eſſe hodiernam profeſſionis formulam, quæ his verbis exprimitur: *Ego N. promitto tibi D. Parochiano, & Magiſtrabus nunc exiſtentibus, & futuris obedientiam, & caſtitatem, tamdiu ac in Curia Beghina habitabo*.

XI. Cum vero vivendi diſciplina penderet a ſingularum Congregationum Directoribus, & Directricibus, varia erat pene ſingularum Congregationum vivendi norma; quam diverſitatem minus convenientem judicans Archiepiſcopus Mechlinienſi Hauchinus ſub finem decimi ſexti ſeculi, „ ex variis ordinationibus ſelegit puncta utiliora, & convenientiora, quibus omnes *unanimiter*, ſalutariter, & virtuoſe in ejuſmodi Congregatione poſſent converſari, & perſeverare, renovans & annullans omnes præcedentes ordinationes, & ſtatuta, quæ Beghinagia in communi concernebant, unde & habitum quem modo geſtant, votum quod emittunt, præſcripſit; quæ etiam in aliis quibuſdam Diœceſibus abſque ordinatione proprii Epiſcopi fuerunt acceptata vel iis conformia ab Ordinariis, prout ab Illuſt. D. A. Bergis Antuerpiæ, fuere propoſita, ita ut Illuſt. D. Hauchinus ſaltem in Brabantia, merito dici poſſit Patriarcha Beghinarum, cum Inſtitutum iſtud eo modo reformavit, & ad majorem perduxit perfectionem, quam antea ibidem unquam habuit, & Beghinagia Diœceſis iſtius, quæ prius propter diverſitatem Statutorum erant quaſi diverſi inſtituti, fecit eſſe ejuſdem, & unius moris.

Ex hactenus dictis facile eſt colligere, Beghinas ſenſim, nec ubique eodem tempore ad eam vivendi rationem, quam hodie pleriſque in locis obſervant, pertigiſſe.

XII. Pleraque in Belgio, ac locis circumvicinis Beghinagia ſæculo XIII. & XIV. erecta fuiſſe, ex fundationum monumentis oſtendit Coenſius in ſæpius allegata Diſquiſitione *ſect.* 4. creditque omnium antiquiſſimum eſſe Leodienſe inſtitutum, ut ipſe putat, a quodam Lamberto *Le Beguet* vel *Begge*, de quo in Belgii Chronico legitur ad *an.* 1168. „ Apud Leodium electus eſt in Epiſcopum Radulphus: ille Præbendas, & Beneficia per Udelinum carnificem vendebat, ad quem propter hæc multi confluebant, contra quod homo quidam publice prædicavit, & quidem ſine malitia. Prælati indignati, per Epiſcopum capi illum faciunt, & ducentes per Eccleſiam, unguibus impingunt: ipſe vero prophetando dixit, heu, heu, dies venient cum ſubtus altare B. Mariæ porci terram effodient, quod poſt accidit. Vocabatur ille Lambertus Beghe, a cujus nomine adhuc Beghinæ vocantur, quia primus invenit Ordinem Beghinarum, & eis primum caſtitatis normam verbo & exemplo prædicavit.

XIII. Quidquid ſit de Beghinagii Leodienſis antiquitate, aut Beghinarum primo auctore, aut earum origine, illud certius eſt, quod ſæculo XIV. non modicas, aut leves hoc Inſtitutum ſubierit difficultates; eo quod nonnullæ mulieres, præſertim in Alemania dictæ Beguinæ, & viri earum Inſtitutum æmulantes dicti *Begardi* apud Sedem Apoſtolicam fuiſſent infamati, quaſi de Summa Trinitate, & divina Eſſentia diſputarent, & prædicarent, ac circa Articulos fidei, & Eccleſiaſtica Sacramenta opiniones Catholicæ fidei contrarias introducerent, & multorum ſimplicium animas in diverſos errores inducerent.

XIV. Errores illis adſcripti referuntur in *Clement. Ad noſtram*, *tit. De Hæreticis*, & in *Clem. Cum de quibuſdam*, *tit. De Religioſis Domibus*, ſub nomine Concilii Viennenſis, ubi erroribus Beguinarum relatis, earum ſtatus damnatio his verbis exprimitur: „ Nos tam ex his, quam ex aliis de ipſarum opinione ſiniſtra frequenter auditis, eas merito ſuſpectas habentes, ſtatum earumdem ſacros approbante Concilio perpetuo duximus proſcribendum, & a Dei Eccleſia penitus abolendum: eiſdem & aliis mulieribus quibuſcumque ſub pœna excommunicationis, quam in contrarium facientes incurrere volumus ipſo facto, injungentes expreſſe, ne ſtatum hujuſmodi dudum forte ab ipſis aſſumptum quoquomodo ſectentur, vel ipſum aliquatenus de novo aſſumant.

Ob hanc damnationem Belgicæ Beghinæ etiam a nonnullis in criminis ſuſpicionem vocatæ fuerunt: adeo ut Antuerpiæ (referente Zypæo in Jure novo *tit. De Regularibus n.* 9.) omnia eorum bona Fiſcales Rationatores arripuerint.

XV. Sed cum habita informatione intellexiſſet Joannes XXII. immediatus Clementis V. (ſub quo Concilium Viennenſe celebratum fuerat) ſucceſſor, multas eſſe in variis mundi partibus Beghinas, nullatenus de prædictis erroribus ſuſpectas, editis litteris declaravit, haſce ſub *prohibitione aut abolitione prædictis non contineri*: „ Locorum Ordinariis nihilominus injungentes, ut eas ſub prætextu hujuſmodi nullatenus moleſtari permittant. Et ſi quid forſitan ex hoc in bonis, aut juribus, a quibuſcumque contra eas attentatum eſt hactenus, vel attentari contigerit in futurum: per illos prædictos Ordinarios auctoritate noſtra in ſtatum reduci debitum volumus: invocato (ſi opus fuerit) auxilio brachii ſæcularis.

Refertur in *Extrav. Ratio recta, De Religioſis Domib. in Comm.*

XVI. Præter hanc generalem declarationem, etiam ſpecialibus litteris ab Epiſcopos Cameracenſem, Leodienſem, & Ultrajectinum (quibus pene totum Belgium tunc temporis in ſpiritualibus parebat) id ipſum declaravit; uti monet Zypæus loc. cit. *n.* 10. addens in litteris, ut facta inquiſitione in mores, & religionem Beghinarum, ſuarum reſpective Diœceſium, ſi tales invenirentur, quales in dicta *Extravagante* deſcribuntur, non paterentur innocentes cum nocentibus ad paria judicari, ſed ab omni moleſtia eximerent: moleſtatores, ſi qui fuerint, per Cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione remota, compeſcendo.

Epiſcopi inquiſitione facta ipſas paſſim tutati ſunt; atque ab eo tempore Beghinæ hic in Belgio pacifice vivere, ac in dies magis magiſque multiplicari, & ad uniformem atque regularem quamdam vivendi normam redigi cœperunt.

XVII. Non eadem fuit Beghinarum ſors in Gallia, Cum enim (ait D. Du-Cange in ſuo Gloſſario, verbo *Beghinæ*) Beghinarum inſtitutum haberetur contemptui, ſenſim deſiit, & in earum locum ſucceſſere Sorores *Tertii Ordinis S. Franciſci*, quibus jamdidem traditæ in urbibus Galliæ earum ædes.

Neque mirum videbitur, eam fuiſſe in Gallia Beghinarum ſortem, qui attenderit, Philippum Pulchrum Galliarum Regem præcipuum fuiſſe Concilii Viennenſis (in quo Beghinarum abolitio decreta erat) promotorem, ejuſque particulare intereſſe poſtulaſſe, ut ejus Decreta executioni mandarentur; ideoque, uti notat Thomaſſinus in Diſciplina Eccleſiaſtica *par.* 4. *lib.* 1. *c.* 62. §. 11. fieri facile potuiſſe, Philippum Pulchrum omnes Beghinarum Congregationes aboleviſſe, ut Clementi V. & Concilio Viennenſi faveret.

XVIII. Norma vivendi Beghinarum, earumque inſtitutum hodiernum in Belgio, mixtum, ac medium quodammodo eſt inter Regulare & ſeculare, ſive laicum.

In primis ſi veſtes, & habitum conſideremus, is plane a laicali eſt diverſus; atque Religioſo veſtitui conformis; ſolent pleraque veſte nigra uti; atque capitis velamento inſtar Monialium.

Secundo, profeſſionem aliquam, votumque caſtitis, & obedientiæ ſaltem temporaneum; ritu etiam quodam ſolemni ſub formula ſuperius relata, inſtar Monialium emittunt.

Tertio, leges & ordinationes vivendi ab Ordinariis locorum non ſecus ac Moniales accipiunt; atque eorum viſitationi æque ac Moniales ſubjacent. Parochum quoque proprium fere ubique habent, cujus directioni, & curæ ſubduntur.

Fatendum nihilominus, etiam modernum Beghinarum vivendi genus in multis a Religioſo Monialium inſtituto diſcrepare.

Primo, nullum votum Religionis *perpetuum* emittunt, ſed tantum *temporaneum* caſtitatis, & obedientiæ, non diutius adſtringens, quam Beghinæ manere volunt; ita ut omni hora libere exire, & ab omi voto ſe eximere, atque matrimonium contrahere poſſint.

Secundo, paupertatis votum nullum, ne quidem temporaneum faciunt; ſed etiam Beghinæ exiſtentes, manent rerum ſuarum proprietariæ, capaceſque acquirendi, & retinendi, non ſecus atque aliæ mulieres laicæ & ſæculares; iiſque libere utuntur, & tam inter vivos, quam mortis cauſa pro ſuo arbitrio de illis diſponunt.

Tertio, licet pleræque in Beghinagiis muro, & clauſtro nocturno vallatis habitent, proprias tamen, ac ſeparatas ædes inhabitant; in quibus rem domeſticam adminiſtrant; quaſi laicæ, & ſæculares ma-

Digitized by Google

matresfamilias, menſam, ſupellectilem, totamque domeſticam œconomiam pro ſuo arbitrio inſtituentes. Unde vita communis inter eas quoque exulat.

Quarto, clauſuram Monialium non ſervant, ſed libere exeunt, atque per civitatem ſua negotia, & rem familiarem procurant; conſanguineos familiareſque inviſunt, & domos civium frequentant, niſi quod certis legibus, qupad dies, & horas exeundi, & redeundi libertas, per ordinariones, & ſtatuta in pleriſque Beghinagiis nonnihil limitata, & reſtricta ſit.

Quinto, nullam certam Regulam a Sede Apoſtolica probata profitentur; atque hoc ex capite juxta Deciſionem Concilii Lugdunenſis in *c. 1. De Religioſis Domibus in 6.* earum inſtitutum Ordo Religioſus vel ſtatus Religioſus dici nequit.

Hoc ſenſu accipiendum quod Joannes XXII. in allegata Extravagante, de Beguinis in diverſis mundi partibus pie, & ab erroribus immunem vitam agentibus dicit: „ Cæterum ſtatum *Beguinarum* „ hujuſmodi, quas eſſe *permittimus*, nullatenus ex præmiſſis in„ tendimus *approbare*; id eſt tamquam novum Ordinem ſeu ſtatum „ Religioſum.

Neque enim dubium eſt, Beguinarum vivendi rationem haberi ab Eccleſia, & a Romanis Pontificibus (qui illis multa jam pridem privilegia, ac immunitates conceſſerunt, quæ in earum archivis etiamnum hodie reperiuntur) tamquam laudabilem; & eatenus probatam, ut inſtitutum illud ſequentes ſalutem ſuam ſecure queant operari.

XIX. Adhæc nec illud negandum, quod licet ſuſceptio habitus Beguinarum, aut earum profeſſio non efficiat eas vere *Religioſas*; neque dici queant aſſumpſiſſe propterea ſtatum omnino *fixum*, & immutabilem, uti eſt ſtatus religioſus, tamen quia per habitus illius aſſumptionem ſe a ſæculo, & mulierum ſæcularium veſtitu, & vivendi ratione, ac contubernio ſeparant, atque ad aliquod particulare vitæ inſtitutum transferunt; idque ea intentione, ut toto vitæ tempore in eo permaneant; tametſi abſolute poſſint ſine peccato ad ſæculum, & communem ſæcularium vivendi rationem reverti, etiam vere dici poteſt, Beguinas eatenus *ſtatum* ſeu vitæ conditionem aſſumpſiſſe, & ita vulgo creditur, filias profeſſione Beguinarum emiſſa ad *ſtatum* perveniſſe: ac propterea ſi conſuetudo, aut teſtator aliquid detulerit Filiabus cum ad ſtatum aliquem pervenerint, id debetur Filiabus factis Beguinis, niſi ex circumſtantiis appareat, quod conſuetudo vel teſtator per *ſtatum*, intellexerit ſtatum *Religioſum*, vel ſtatum *Matrimonialem* ſive omnino *ſtabilem & fixum*; uti latius deducit Zypæus *Reſp. 14. De Regularibus*.

Denique certum eſt, Beguinas potiori ratione dici poſſe ad ſtatum etiam Eccleſiaſticum perveniſſe, *quam* filias, quas hodie *Devotarias* ſive *Spirituales* dicimus: utpote nullam profeſſionem caſtitatis etiam ad tempus, ſaltem publice, ac vi ſui inſtituti emittentes; neque a ſæcularium contubernio, & vivendi communi vulgarium inſtituto æque ac Beguinæ ſe ſeparantes; neque in Congregationem ſub obedientia Superiorum ſe redigentes, ſed quæ vi ſui inſtituti poſſunt etiam inter ſæculares, aut privatim, uti maluerint, vitam vulgarem in cælibatu ſine ullo voto agere; idque in veſte a veſte Religioſa plane diſparata, & a vulgari honeſtarum matronarum parum diverſa: ubi e contrario veſtis *Beguinarum* ad veſtem Religioſam proxime accedit.

MONU-

Digitized by Google

MONUMENTA
JURIS ECCLESIASTICI UNIVERSI
Quæ in primo Volumine citantur.

MONITUM.

ADsunt ſimul Monumenta, quæ in prioribus hujus Operis editionibus diſperſa leguntur. Collecta Lector ea reperiet ſecundum ſeriem paginarum, in quibus citata ſunt: huic collectioni inſerere oportuit declarationem Ludovici XIV, ann. 1693. & ejus Succeſſoris Ludovici XV. Edictum ann. 1749. Cum enim geminum hoc utriuſque Regis Galliarum Decretum in decurſu Operis citatum fuerit, manca profecto videretur ea collectio, ſi hæc duo Decreta deſiderarentur. Ut autem ordo, quem in Opere monumenta obtinent, innoteſcat, ſingula litteris majuſculis, quibus in decurſu Operis notata ſunt, in iſta collectione deſignantur.

Monumentum I. *citatum pag.* 18. *num.* VIII.

A.
SENTENTIA CONSILII BRABANTIÆ
Pro Jure Parochorum *Per ſe* concionandi, non obſtante Stationariorum immemoriali poſſeſſione.

CUM in Conſilio clementiſſimi Domini Noſtri Regis Caroli ejus nominis ſecundi, Regis Caſtiliæ, Legionis, Aragoniæ, utriuſque Siciliæ, Hieroſolymæ, Luſitaniæ, Navarræ, &c. Archiducis Auſtriæ, Ducis Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgii, Lucemburgii, &c. Comitis Habſpurgenſis, Flandriæ, Arteſiæ, &c. Conſtituto in hac ſua Provincia, & Ducatu Brabantiæ, quæſtio & lis mota fuerit inter Patrem Priorem & Conventuales Patrum Prædicatorum hujus civitatis Bruxellenſis, Impetrantes ab una, & Dominum Præpoſitum, Paſtorem, Æedituos, & Magiſtros Pauperum Eccleſiæ Parochialis de Caudenbergh ejuſdem civitatis reos citatos ab altera partibus, in qua cum partes in rotula 7. Novembris 1674. regulatæ fuiſſent verbalia ſuas in memorias reducere, atque hinc inde ſatisfactum fuiſſet, Impetrantes per ſuos dixiſſent in ſubſtantia: Primo quod, cum ipſi Impetrantes vel ab anno milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo quarto, & ſequentibus, ulteriuſque uſque ad exhibitionem dictarum memoriarum, ſtationem ſuam ſemper habuerint in Eccleſia Parochiali Citatorum, ad concionandum in eadem Eccleſia quibuslibet Feſtis totius anni, pariterque ad corrogandum cum ſcutella eleemoſynam pro dicto ſuo Conventu, tempore concionis in eadem Eccleſia per aliquem ſuorum Religioſorum, ſignanter cum id notorie conſtaret ex documentis id concernentibus penes ipſos, prædeceſſoreſque eorum omni tempore aſſervatis, quodque dicti Impetrantes a prædicto immemoriali tempore uſque ad præfatam exhibitionem memoriarum pacifica, & quieta poſſeſſione gaviſi eſſent, ut in prædictis concionibus ſtationalibus in dicta Citatorum Eccleſia circuirent per quemdam Religioſorum ſuorum pro eleemoſyna ſui Conventus, prout id omnibus manifeſtum erat; his nihilominus non obſtantibus contigiſſet prima die Maji anni ſuperioris 1674. concionante in præfata Citatorum Eccleſia hora ordinaria Patre Procuratore Conventus Impetrantium, eoque juxta priſcam conſuetudinem auditoribus omnibus commendante eleemoſynam, cum exinde ſocius ejus cum capſula ſua circuire intenderet, hoc ipſis via facti fuerit inhibitum ab Æedituo, & Magiſtris Pauperum ejuſdem Parochiæ, qui eo uſque fuerant inconſiderati, ut via meri attentati, turbationis, via facti & novitatis, ſpecialiter vero idem Æedituus, fratri laico Impetrantium, & ſocio præfati Patris Procuratoris inhiberent circuitum cum ſcutella ſua eleemoſynaria, ita ut præfatum fratrem laicum ſecedere & abire compulerint, non ſine magna admiratione ſcandaloque publico quorumvis auditorum, pariterque cum maxima ignominia, & contemptu ſui Conventus, quinimmo, quod amplius eſt, quod idem Æedituus publice ſcutellam clauſiſſet, tali modo Impetrantium pacificam, & immemorialem poſſeſſionem impediens, quod plene conſtaret ex teſtimoniis præparatoriis, & depoſitionibus Joan. Beckers, & Joan. Van-Eſſche, qui concioni iiſdem die & hora interfuerant; poſſe vero idem amplius plurimorum teſtimonio roborari & manifeſtari, cauſa eo directa, quod talia & via facti, & attentata directe repugnarent ſæpius memoratæ priſcæ, & immemoriali poſſeſſioni Impetrantium, itidemque eſſent contraria Diplomatibus quibuſvis, & Edictis Supremorum hujus Belgii Principum, quodque inſuper providerent, juriſque ſui æquitatem conſervarent, Impetrantibus conſultum fuiſſet ad prædictum Conſilium recurrere, quod idem conſecutive humillime implorasſent, & requiſiiſſent; idcirco ut eidem placuiſſet in finem præſcriptum ipſis concedere litteras patentes manutenentiæ in forma, quod conformiter ad prædictas ipſorum preces eædem ipſis litteræ indilate conceſſæ fuerint, & expeditæ a die 7. Maji 1674. quod eaſdem in promptis etiam executioni mandari duraſſent, ad diem undecimam ejuſdem menſis Maji 1674. per primarium præfati Conſilii Apparitorem, prout ex ejuſdem relatione pateret; quod idem primarius Apparitor, cum ei debite innotuiſſet de poſſeſſione Impetrantium, & turbatione via facti Citatorum, eoſdem Impetrantes nomine Suæ Majeſtatis ut Ducis Brabantiæ manutenuiſſe in poſſeſſione circuineundi cum ſcutella per Religioſos ſuos tempore concionis ſtationum ſuarum in dicta Eccleſia, pariterque emolumentorum inde provenientium, & eorum quæ inde dependerent, quod idem primus Apparitor tum inſuper juſſione expreſſa mandaſſet Æedituo Pepermans, omnibuſque ad quos ſpectare poſſet, ne Impetrantes in pacifica & tranquilla ſua poſſeſſione ejus, quod ſupramemoratum eſt, turbarent, aut quovis modo impedirent; ulterius ut ipſi Citati impedimenta quæcumque, & turbationes dictæ pacificæ & tranquillæ poſſeſſioni contrarias indilate, & ſine ulla mora abſque ſumptu, & damno amoliri tenerentur, & reparare. Quod dicti Citati videlicet tam Æeditui, quam Magiſtri Pauperum, prout & Paſtor primario Apparitori exequenti in promptis reſpondiſſent, Impetrantes deinceps in Templo ſuo non concionaturos, aut ad Templum ſuum venturos (quod maxime notandum foret) ut in concionibus ſuis, quæ ſingulis diebus anni Feſtis haberentur, circuirent cum ſcutella; quod ipſi Citati Impetrantibus expreſſe admodum inhiberent, ne cathedram ſuam in prædicta Eccleſia ſuæ aſcenderent, quodque talis eſſet prætenſim intentio Paſtoris ejuſdem Eccleſiæ; quod ipſi Citati non obſtantibus præmemoratis rigoroſis mandatis & Edictis hujus Supremi Conſilii, & in contemptum auctoritatis ejuſdem eo uſque fuiſſent temerarii, idque in præjudicium prædictæ manutenentiæ executioni mandatæ, ut die ſecunda Pentecoſtes anni elapſi 1674 mero attentato, & via facti impediviſſent Patrem Godefridum Goddry Religioſum Ordinis Impetrantium, quominus cathedram aſcenderet, & juxta antiquam, & immemorialem ſuam poſſeſſionem in prædicta Citatorum Eccleſia concionaretur hora octava matutina; quod ipſi Citati in eum finem, effectum, videlicet dictus Pepermans cum ſuis, introrſum ad januam dictæ cathedræ novam juſſiſſent affigi ſeram, nec clavim tradere voluiſſent, qua aperiretur; quod ipſi Citati e contrario iſtorum ſpeciatim dictus Pepermans cum magno ſcandalo, & ignominia Ordinis Impetrantium, vice Patris Godefridi Goddry, Patrem quemdam Capucinum dictam cathedram juſſerint aſcendere, ut ibidem vice ipſius concionaretur, quæ omnia plene conſtarent ex præparatoriis, & juratis atteſtationibus Huberti Gooſſens Profeſſione ſua Typographi in hac civitate, & Hadriani Van der Vlot profeſſione OEnopolæ, qui in memorata Eccleſia tum præſentes interfuere; quod dictus Pepermans contra primum Impetrantium injurioſa, & ſcandaloſa quædam verba protuliſſet, quod ſuper eo, & ſupermemorata via facti in promptis nomine Impetrantium tamquam ſuper mero attentato, facta fuerit proteſtatio, ſimulque fuerint requiſitæ deſuper litteræ patentes attentati in talibus cauſis ſervientes, cum ulteriori interdicto, ne ſimile quid in poſterum attentaretur, ſub pœna ſexaginta realium aureorum, qui cederent emolumento ſuæ Majeſtatis, quodque exemplar illarum traderetur in manu Officio Fiſcalis, ut ad onus prævaricantium ſui muneris debitum exequeretur; quod viſo libello, & conſulto Officio Fiſcali, idem libellus remiſſus eſſet ad rotulam, ut ibidem fierent ſupplicationes in eo expreſſæ, inhibitione facta Citatis, ne quid attentarent uſque ad diem primam ſervientem, quod dictus libellus in præfata rotula fuerit exhibitus, dataque illius inſpectione Citatis iidem a eo uſque fuiſſent paſſione abrepti, ut noluerint eidem acquieſcere, aut obedire, quod e contrario dicti Citati continue turbaſſent Impetrantes, qui hactenus in tranquilla & pacifica fuerant poſſeſſione (ut ſupra dictum eſt) quod eum in finem nunquam permiſiſſent Impetrantibus, ut præfatæ litteræ patentes manutenentiæ effectum ſuum ſortirentur, non obſtantibus rigoroſis mandatis, juſſionibus, & iterdictionibus hujus Conſilii, quod idcirco, uſque in hanc horam nunquam voluiſſent admittere Impetrantes, aut Religioſos ab eis miſſos ut con-

cionarentur, aut cum ſcutella pro eleemoſyna circuirent; ſed eoſdem ſemper dimiſiſſent cum ignominia totius ſui Ordinis, & contemptu auctoritatis hujus ſæpe memorati Conſilii; adeoque, ut ſupra dictum eſt, nolentibus Citatis acquieſcere & obedire expreſſis mandatis, quæ in præfatis litteris manutenentiæ urgebantur, & continebantur, ex parte Impetrantium fuerint citati ad opponendum per eumdem primarium Apparitorem ad rotulam 30. Maji tum proxime elapſi poſt vacantias; quod Van den Branden ibidem comparens pro Impetrantibus proponendo expoſuiſſet contenta litterarum ſuarum patentium manutenentiæ, & concluſiſſet pro auctoritate mandatorum in iis expreſſorum, & alias prout in mandato, & in caſum litis, pro recredentia cum expenſis, damnis, & intereſſe, quod Van den Branden eodem die expoſuiſſet contenta in præfato ſuo libello in materia attentati, & concluſiſſet prout in eodem cum expenſis, quod Du Prenne pro Citatis contra concluſiones Van den Branden ibidem conſignatas & captas, eſſet conteſtatus die 27. Junii 1674. adeoque concluſiſſet pro ſub & obreptione dictarum litterarum patentium manutenentiæ, & ulterius ad non receptionem tam in materia principalis quam attentati, equidem in modo & forma cum expenſis, idque maxime ob rationes prætenſim, quod Archiepiſcopi nemini tribuerent auctoritatem ad concionandum, niſi Paſtores in eo conſentirent, quod illud Impetrantibus eſſet prætenſim notum, tam ex eorum patentibus, quam ex quodam prætenſo mandato, quod ipſis Paſtor fieri curaſſet, quod ipſi prætenſim mandatis talibus acquieviſſent, in cumque finem prætenſim ſe domi continuiſſent feria ſecunda Paſchatis, dieque Annuntiationis Divæ Virginis, quod per illud Impetrantes prætenſim renuntiaſſent ſuæ ſtationi, quod ſimiles ſtationes eſſent revocabiles ad nutum Paſtoris loci & Superioritatis Eccleſiaſticæ, quod tale quid prætenſim patuiſſet in ſtatione Patrum Minoritarum civitatis Mechlinienſis, qui ſimilem ſtationem prætenſam obtinebant vi contractus a multis annis in Metropolitana ejuſdem civitatis; quodque hoc contra Stationantes prætenſim eſſet judicatum in magno Conſilio ſuæ Majeſtatis ibidem anno 1664. quod tales ſtationes prætenſim precario donentur, & concedantur, quod his poſitis ipſi Citati Cathedram ſuam occludendo Impetrantibus turbationem nullam moviſſent, quod per illud jure ſuo uſi fuerint, & nemini fecerint injuriam, quod per illud prætenſim multo minus attentarint; quod contra hæc per Van den Branden pro Impetrantibus fuiſſet replicatum in rotula 5. Septembris tum proxime elapſi, adeoque concludendo perſtitiſſet, ut alias, ut ante ubique cum expenſis, vel quod alias, &c. idque propterea, quod pro maxima parte poſitiones præfatæ reſponſionis Citatorum expreſſe admodum ab Impetrantibus negarentur, quod acceptaretur confeſſio ad Citatis facta, quod Pepermans cum ſuis origo eſſet, & prima cauſa turbationis illius via facti modi agendi, quod præparatoriæ atteſtationes Citatorum minus adverſarentur Impetrantibus quam faverent, quodque eaſdem (in quantum pro) cum confeſſio turbationum ibidem factarum acceptarent, quod contra hæc Du Prenne ſimpliciter loco duplicæ perſtitiſſet, atque tale erat factum & caſus poſitio, & in quo Citati plane fuiſſent infundanti, dum interim ſupra, & cauſa ad probandum regulata plene pateret, quod Impetrantes a tempore immemoriali fuiſſent in pacifica & tranquilla poſſeſſione concionandi in Eccleſia Citatorum, quibuslibet anni Feſtis diebus, concioniſque tempore circumeundi cum ſcutella pro eleemoſyna ſui Monaſterii; quod illud ſatis patuiſſet ex notitiis, quas deſuper tot ſæculis ſervaſſent, & in lite per extractum authenticum exhibitis, poſſetque ulterius manifeſtari ubi negotium ad id diſpoſitum & ordinatum fuerit, quod ipſi Impetrantes principaliter, & unice ex auctoritate prædicti Concilii ſe manuteneri curaviſſent in poſſeſſione circumeundi cum ſcutella pro eleemoſyna ſui Conventus, toties quoties in Eccleſia Citatorum concionarentur, quod illud præciſe demonſtraret exacta relatio primarii Apparitoris, qui eas litteras executioni mandavit, pariterque ipſum manutenentiæ Diploma, ad quod brevitatis cauſa remitteretur, quod talis poſſeſſio & turbatio tamquam verſans in negotio pure temporali ſpectaret ad notitiam Tribunalium Civilium, quod ipſi Citati, & ſpecialiter Pepermans ejuſque conſortes auctores & perturbatores fuiſſent pacificæ & tranquillæ poſſeſſionis Impetrantium, quod illud ſuperabunde declaretur & præſcriptis, cum præparatoriis atteſtationibus ex parte ſæpius memoratorum Impetrantium traditis; præteriretur quod omnes Canonicæ leges, omnes Synodi, & Sacroſancta Concilia, permulta inſuper decreta ſanctæque Sedis expreſſa mandata, quæ ab immemoriali tempore uſque ad prædictarum memoriarum exhibitionem, emanarunt, nihil aliud clament, niſi quod Religioſis ex Ordine Impetrantium, ubivis, in quibuſcumque Eccleſiis, ſacellis & locis abſolute permiſſum eſſet concionari, Verbumque Dei populis annuntiare; prout id inſtructive ulterius deduceretur; quod non foret in poteſtate illius alterius Eccleſiaſticæ ſuperioritatis talia revocare, aut irrita facere, attento quod hoc ab eo fieri deberet, qui talia Privilegia, & poteſtatem ipſis Ordinique ipſorum in perpetuum conceſſiſſet, quod id ſolummodo ſpectaret ad poteſtatem ſuæ Sanctitatis, quæ propter rationes, eam moventes ſola hoc poſſet revocare: verum cum nullæ hactenus fuiſſent rationes, ut tales revocationes fierent; ſed e contrario ut hæc Privilegia magis & amplius augerentur ob beneficia, & utilitates, quas populus inde quotidie perciperet, hinc ne minima ratio quidem, aut fundamentum ſubeſſet, cur talis ipſorum immemorialis poſſeſſio Impetrantibus denegaretur; ultra ea quæ ſuperius ſufficienter eſſent declarata, quæque iidem ſuo tempore demonſtrarentur (ſi opus foret) ultra confeſſionem ab ipſa parte ſuperius factam, quod hæc turbatio unice, & ſpecialiter oriretur a dictis Æditius, & Magiſtris pauperum præfatæ Eccleſiæ S. Jacobi de Caudenbergh, ut conſtat ex actis per eos ipſos in lite productis, nec poſſent iidem Citati ex quadam atteſtatione Philippi Verdelet, data 16. Maji, tum proxime elapſi, & ab iis ſimiliter in lite exhibita commodum ferre, & attento quod per illam ſe iidem jugularent, cum idem Deponens teſtabatur quod ad requiſitionem Citatorum miſſus fuiſſet ad Monaſterium Impetrantium, ut ad diem 1. Maji Concionatorem haberent: at ea conditione quod in eadem Eccleſia pro eleemoſyna ſui Conventus non circuirent, quid adhuc egerent teſtibus, & quid manifeſtius ad condemnationem Citatorum, quandoquidem per id ipſum poſſeſſionem Impetrantium quoad conciones de novo continuaſſent, turbationemque etiam tum ſolummodo moviſſent quoad temporale, ſive concernens circuitum cum ſcutella pro Conventus ſui eleemoſyna; & quandoquidem in materia poſſeſſoria, & ad obtinendum in materia manutenentiæ nihil aliud ſecundum jura requireretur præter probationem poſſeſſionis, & turbationem ex adverſo motam, & conſequenter, ad Impetrantes quoties in Eccleſia Citatorum concionarentur, impediri aut turbari licuiſſet in circuitu cum ſcutella pro eleemoſyna ſui Conventus, prout effectu contigiſſet, uti eſſet in confeſſo vel ipſius partis; hinc firmum eſſet ac ſtabile, quod Impetrantium litteræ patentes in hoc caſu deberent confirmari cum expenſis, damnis, & intereſſe, cum poſſeſſio hic ſuperius clare eſſet demonſtrata; quin ipſi parti eſſet in confeſſo, quodque turbatio adverſus hæc mota, etiam reſultaret ex factis hic ante deſcriptis ab ipſa parte paſſim admiſſi, & ab Impetrantibus preparatorie plene probatis cum præſentatione eadem facta ulterius ad ſuperabundantiam probandi, ſi opus foret, quibus omnibus attentis, &c. hic conjungendo, &c. perſiſterent etiam nunc Impetrantes expreſſe admodum prout alias, cum expenſis, aut alias ſalutariter omni meliori modo prædicti vero Citati in ſcripturis ſuis memorialibus dixiſſent ſequentia in ſubſtantia: quod quandoquidem inter Citatos ſtatutum eſſet ob graves admodum rationes accedente etiam prævio mandato Superintendentium eleemoſynis Impetrantem cum gratiarum actione amovere, & indicare quod inutile foret, ut deinceps Religioſos ſuos ad ipſorum Eccleſiam mitteret ad concionandum Feſtis diebus, quo ſibi ad excluſionem ejuſdem Eccleſiæ, & Pauperum propria facerent emolumenta circuitus tempore concionis, prædicti Æditui & Magiſtri Pauperum in corpore Impetrantem de eadem reſolutione certiorem ante feciſſent in Quadrageſima 1674. exponentes ipſi magnum gravamen, neceſſitatem, & paupertatem tam Eccleſiæ quam pauperum, ſuper quibus cum Impetrans deliberaſſet cum Patribus diſcretis ſui Conventus, reſpondiſſet perſonis præfatis, ſe nolle ut deinceps quiſpiam Religioſorum ſuorum Eccleſiam præfatam concionaturus intraret, ſeque expunxiſſe, & deleviſſe concionem ſeu Thema per quemdam ſuorum Religioſorum compoſitum, & deſtinatum concioni ibidem habendæ; quocirca conformiter ad reſolutionem prædictam, & reſponſum deſuper datum, Religioſos ſuos domi detinuiſſet feria ſecunda, & tertia Paſchatis, & Feſto Annuntiationis Divæ Virginis, dum & conciones per alios fuerunt habitæ, & circuitus pro eleemoſyna factus ad emolumentum Eccleſiæ præfatæ, & Pauperum, Feſto autem SS. Apoſtolorum Philippi, & Jacobi ad requiſitionem Citatorum, quemdam Religioſorum ſuorum miſiſſet Impetrans ut iterum concionaretur, cui facto cum ne minima quidem ſubeſſet ſuſpicio, quod ſibi voluiſſet Impetrans attribuere prædictam oblationem directe contra reſolutionem ipſi intimatam, contigiſſet quod præfati Æditui, & Magiſtri Pauperum ſimile quid obſervantes, fratri laico inhibuiſſent ne circuiret, quibus fuiſſet Impetrans quaſi vero permotus, ut in hocce Concilio peteret litteras patentes manutenentiæ, quibus obtentis, ob reticentiam verarum cauſæ circumſtantiarum, vi earum Citatis diem indixiſſet in rotula per primarium Apparitorem 12. Maii 1674. ad trigeſimam ejuſdem menſis, quantumvis vero prædicti Citati dicto primario Apparitori expreſſe declaraſſent hanc ſuam eſſe intentionem, quod Religioſi Impetrantium deinceps non concionarentur pro emolumentis oblationum, quodque idcirco ſe vellent opponere, adeoque prænominatæ litteræ manutenentiæ reſolverentur in ſimplicem citationem, tam ſecundum jus ſcriptum, quam praxim hujus prædicti Conſilii, nihilominus Impetrans, eo titulo quod cuidam Religioſorum ſuorum inhibuiſſent Citati ne concionaretur Feria 2. Pentecoſtes ejuſdem anni 1674. libellum ulterius obtuliſſet 13. Maii, & ſuper inhibitione, aut impedimento prætenſim requiſiviſſet litteras patentes attentati, obtinuiſſetque ut remitteretur ad rotulam cum interdicto proviſionali uſque ad primam; quod poſtmodum 30. per Procuratorem ſuum Van den Brandem proponentem primo in materia manutenentiæ juſſiſſet enarrari contenta litterarum ſuarum patentium, & concluſiſſet pro confirmatione mandatorum in iis expreſſorum, aut alias prout in mandato, & in caſum litis ad recredentiam, facta Procuratori Du Prenne occupanti pro Citatis earum litterarum viſione cum tribus annexis præter relationem, & proponens eidem in materia attentati repetiiſſet ſimiliter contenta libelli, concludens prout in eodem cum expenſis ac ſuſtinens, quod conceſſa interdictio effectum ſuum continuaret ſortiri; contra quæ ſimul, & ſemel reſpondentes Citati in rotula 17. Junii ſubſequentis, concluſiſſent in finem, ut litteræ patentos manutenentiæ in hoc Conſilio impetratæ declararentur ſub & obreptitiæ, quodque Impetrantes, eo quod vi earum taliter, & prout fecerant, concluſiſſent, pariterque in materia attentati declararentur, equidem in modo, & forma non receptibiles cum expenſis, aut alias, &c. cum rationibus extra mandatum peremptorie allegantes, quod prætenſis circuitus cum ſcutella tempore concionis, ſuper quo D. Impetrans ſe voluiſſet manuteneri, in omnem eventum, ut acceſſorius ſolummodo conſiderari poſſet ad jus concionandi, quod autem Domini Archiepiſcopi Mechlinienſes in hac Diœceſi auctoritatem non concederent concionandi niſi ea conditione, ut in hoc ipſa pariter conſentirent Paſtores, prout id Impetranti probe notum erat, & alias ex patentibus Religioſorum poſſet videri, præter quæ verum eſſet quod Paſtor in hac Citatus ipſi prohibuiſſet in Parochiali ſua Eccleſia concionari; cui inhibitioni effective etiam Impetrans acquieviſſet, quin effective renuntiaſſet prætenſæ ſuæ ſtationi juxta certificationes cum reſponſione præfata exhibitas, quod ſimiles ſtationes precariæ tantum reputarentur, & dependentes pro omni tempore a voluntate Paſtorum, & alterius Eccleſiaſticæ Superioritatis, qui eaſdem poſſent revocare, prout ſimile quid potuiſſet in ſtatio-

Digitized by Google

tione, quam Patres Minoritæ Mechliniæ vi contractus, & a multis annis habuiſſent in Metropolitana Mechlinienſi; cum enim in ea cauſa a prædictis Patribus requiſitæ eſſent litteræ manutenentiæ, iidem per ſententiam deſuper ſecutam in magno Suæ Majeſtatis Conſilio 12. Novembris 1665. declarati fuiſſent infundati, & non receptibiles, quibus attentis dici non poſſet turbationem ullam motam eſſe contra Impetrantem per occluſionem Cathedræ concionatoriæ, multo minus turbationem talem, quæ redoleret attentatum, aut viam facti; contra quæ replicando Impetrans, eaſdem allegationes, licet admodum peremptorias, unde & ſimpliciter impugnaſſet per impertinentiam, & negationem, nec quidquam ex ſua parte novi in contrarium allegaſſet, cum autem Citati ſimpliciter loco duplicæ perſtitiſſent, partes in rotula ſeptimæ Septembris tum proxime lapſi regulatæ fuiſſent reſcribere per memorias, cui Citati ſatisfaciendo ex ſua parte produxiſſent allegationes, & deductiones hic ſupra tactas, quatenus inde poſſet conjici Impetrantes non eſſe fundatos, his addendo quod concionare, & Verbum Dei populo annuntiare præcipua Epiſcoporum eſſet functio juxta Apoſtolicam doctrinam, & Concilii Tridentini teſtimonium *Seſſ.* 24. *cap. de Reform. Immo Epiſcopis ſolis prædicandi munus de jure competeret, cæteris nonniſi ex ipſius conceſſione*, ajebat idem Concilium *Seſſ.* 5. *De Reform. cap.* 2. poſt S. Gregorium Nazianzenum, & Philoſophorum *de ſacra Epiſcoporum auctoritate cap.* 13. §. 1. hæc concionandi auctoritas reputaretur ab Epiſcopis proprie, & ad excluſionem quorumvis aliorum communicata Paſtoribus, cuilibet in ſua Parochia, tamquam eorum Vicariis ibidem, & Coadjutoribus, & juxta doctrinam Barboſæ in Collectaneis ad idem Concilium Tridentinum *ſeſſ.* . . . . *cap.* 4. §. 4. unicum Impetrantium munus foret aliorumque Religioſorum ſubvenire Epiſcopis in prædicationis miniſterio, cum rogati aut vocati forent, propter quas rationes etiam hic non liceret ullis Religioſis concionari in Parochiali Eccleſia, niſi cum venia Illuſtriſſimi, quæ venia etiam non aliter concederetur, niſi ea conditione quod in eo conſentire deberent Paſtores, juxta notorias patentes Impetrantium, & quorumvis aliorum Religioſorum, adeo ut, cum Impetrantes de jure forent impotentes ad concionandum in præfata Eccleſia Parochiali de Caudenberg, niſi cum venia Illuſtriſſimi & pariter Paſtorum ibidem, prætenſa eorum poſſeſſio non poſſet idcirco aliter admitti, quam ut precaria aut gratioſa, quandoquidem notorium foret quod quidquid neceſſario deberet ex alicujus permiſſione fieri; revocari etiam poſſet ad nutum permittentis *cap.* Si cui *de Præbendis in* 6. & Bartol. *in l.* Jubemus §. ſane ſi hæc *Cod. de Sacr. Eccl.* Commentarios faciens ad verbum *Permittere, dum a legiſlatore uſurpatur, denotat perpetuitatem, propterea quod lex perpetua ſit, contrarium tamen obtinet in aliis rebus præſertim geſtis a particularibus, in quibus iſtiuſmodi verbum ſignificat actum temporaneum, qui a permittente poſt unum actum deinceps impediri poſſit, utpote precario conceſſus*. Adeo ut omnimode infundatum eſſet, quod ex ſpeculatione quorumdam actuum conſecutive factorum ex neceſſitate, & ex prævia permiſſione, deducere quis vellet poſſeſſionem ut manuteneretur juridice invito, & renuente permittente, prout hic contingeret, non ſolum contra voluntatem priorum Citatorum, verum etiam ipſius Illuſtriſſimi Archiepiſcopi, cum tamen munus prædicandi in Eccleſia Parochiali adeo ſit functioni Paſtorali annexum, ut nemini, ne quidem pro tempore concedi poſſit niſi cum venia, & interventione Paſtorum; procul abſit ut Religioſi ad ſimiles Cathedras jus perpetuum poſſent prætendere ratione alicujus poſſeſſionis, quæ non alia foret niſi precaria aut gratuita, non ſolum contra bonum inſtitutum, & ordinem, qui in Hierarchia aut Eccleſia foret, verum etiam in præjudicium Parochianorum, qui per talia a Paſtoribus ſuis abſtraherentur, privarenturque cibo, aut nutrimento Verbi Dei ipſis per eoſdem Paſtores ſubminiſtrando, tam de jure divino, quam naturali, ſi quando autem Paſtores ob multiplices occupationes idem per ſe facere non poſſent, tum exacti muneris & obligationis ipſorum foret ad id committere, & ſubſtituere perſonas idoneas, quod fieri neceſſe erat cum abſoluta dependentia, ut iidem Paſtores amovere poſſent concionatores, qui ſæpius ratione incapacitatis nullum fructum, aut utilitatem conferrent Parochianis, adeo ut manutenentia per Impetrantes requiſita malo admodum foret exemplo, exiſtimante Carolo Fevret in Tractatu *de abuſu lib.* 5. *cap.* 3. propterea nullam manutenentiam concedi poſſe in ſimili materia aut caſu, qualis erat de Verbo Dei annuntiando, quæ opinio corroboraretur, & ſtabiliretur per declarationem Cardinalium datam ſuper 4. *cap. ſeſſ.* 24. prædicti Concilii Tridentini, in verbis: ***nulla habita ratione cujuſcumque conſuetudinis etiam immemorialis***, dum agit de Monachis volentibus ſibi attribuere auctoritatem concionandi in Cathedris Dominorum Epiſcoporum aut Paſtorum, inſuper vero bene examinando fundum negotii manifeſte deprehenderetur, quod Religioſi nullum poſſint habere titulum, ut per ſe in prædictis Cathedris concionarentur, illis repugnante jure divino, contra quod nunquam præſcriberetur, & prædictis Conſtitutionibus Pontificiis, adeo ut ex æqua juſtitia nequidem in eo poſſent manuteneri contra reſolutiones, quæ in contrarium ſumerentur auctoritate ordinaria, & in vim juris communis, quarum executio nunquam cenſeretur incidere in viam facti, aut attentati *cap.* 2. *de ſpoliat. in* 6. quo expreſſe deciditur quaſcumque vias turbationis, attentati, aut ſpoliati ceſſare, quandocunque is, contra quem agere intendimus, munitus eſſet, & ſuffultus jure communi, ad quæ omnia conformiter etiam judicatum foret in præfato magno Conſilio, in caſu huic ſimili, non obſtante antiqua, & immemoriali poſſeſſione interveniente, & quidem innixa cuidam contractui ex parte prædictorum Minoritarum, præterquam quod in caſu ſubjecto concurreret, Impetrantes ſtationi ſuæ prætenſæ in omnem eventum renuntiaſſe per reſponſum, quod dediſſent prædictus Æditnus, & Magiſtris Pauperum latius in acta, quæ inde extat, memoratum, *quemadmodum enim poſſeſſio animo retineretur, ita contraria animi declaratione amitteretur*. Conchrius *in var. reſolut. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 43. & quantumvis poſtea Feſto SS. Philippi, & Jacobi anni tum proxime elapſi concionati fuerint, id contigiſſet ad requiſitionem Citatorum, qui exiſtimaverant Impetrantes ſeſe conformaturos juxta normam prædictarum reſolutionum ipſis antea propoſitarum, quibuſque jam tum, cum tertio recurriſſet occaſio concionis ad diem feſtum, acquieviſſent, ut pateret ex documentis in lite per Citatos exhibitis, ad quæ omnia conſecutive pluresque alias rationes perſiſterent Citati in & ſuper omnibus, prout alias cum expenſis, aut alias ſalutariter, &c. Poſtmodum autem die videlicet 6. Februarii ultimo elapſi oblatus fuiſſet libellus a prædictis Citatis, in quo exponebatur in ſubſtantia, quod in materia manutenentiæ litem ſuſtinerentur Citati contra prædictos Impetrantes rationes cujuſdam ſtationis Feſtorum dierum, in qua iidem Impetrantes nitebantur per Curiam manuteneri, licet male & infundate, prout a Citatis in lite ex variis capitibus fuiſſet demonſtratum, quibus iidem pro ulteriori confirmatione æquitatis ſui Juris lubenter adjunxiſſent, ſententiam ibidem annexam pronuntiatam in magno Mechlinienſi Suæ Majeſtatis Conſilio in materia ſimili manutenentiæ, inter Reverendum Patrem Provincialem Guardianum, & Conventuales Minoritarum ibidem ab una, & Dominum Archiepiſcopum, junctis Dominis Præpoſito, Decano & Canonicis Metropolitanæ Eccleſiæ ab altera partibus, ex qua conſtaret prædictos Patres Minoritas declaratos eſſe non receptibiles, eo quod voluiſſent manuteneri in ſtatione, quam prætendebant vi contractus, & ex antiquo ſe obtinere, ut in eadem Metropolitana concionarentur, alterius ad prædictum finem lubenter etiam adjunxiſſent Supplicantes, quod contra manutenentiam per Impetrantes requiſitam ſeſe oppoſuiſſent ex prævio conſenſu, mandato & juſſione Illuſtriſſimi Archiepiſcopi, qui etiam ulterius declaraſſet ſuam eſſe intentionem, ut deinceps in præfata Eccleſia Parochiali, quoad punctum concionandi, aſſumerentur tales Concionatores ſeu Seculares, ſeu Regulares, quales prædicti Paſtores judicarent expedire: At vero cum ſtatus negotii obſtaret quominus Citati eadem exhiberent, recurrerent ad prædictum Conſilium, humillime ſupplicantes quatenus prædicta facta, & allegata inſuper ad litem aſſumerentur, idemque libellus ad dictum effectum ratus haberetur pro Civili, quo viſo libello, cum ſtatutum fuiſſet, ut ſupplicantes petitionem ſuam exponerent in rotula, debite vocata aut citata parte, aut ejus Procuratore, factaque illius in rotula expoſitione, dicti Impetrantes contra exhibuiſſent rationes impertinentiæ. Quibus omnibus bene & mature expenſis, clementiſſimus Dominus noſter Rex Dux Brabantiæ, &c. admittens ad litem præfatum libellum Civilem, & rationes impertinentiæ, declarat præfatas litteras patentes manutenentiæ ſub & obreptitias, Impetranteſque, eo quod vi earum taliter, & prout fecerunt, concluſerint, pariterque in materia attentati infundatos, & non receptibiles, condemnans eoſdem Impetrantes in expenſas hac de cauſa factas, juxta debitam taxam, & moderationem præfati Conſilii. Actum & pronuntiatum Bruxellis 3. Octobris 1675. extenſumque ad requiſitionem, & ſumptus Citatorum.

A. V. GINDERTALEN.

Monumentum II. *citatum pag.* 24. *num.* IV.

B.

Reglementen gegeven bij den Souvereijnen Raede van Brabant over d'adminiſtratie van de kerke en H. Geeſt goederen.

Ordinationes ſeu Conſtitutiones datæ a ſummo Concilio ſeu Senatu Brabantico ſuper adminiſtratione bonorum Eccleſiaſticorum & Sancti Spiritus.

Reglement voor de Parochie van Poppel onder het Biſdom vans-Hertogen-boſch.

Ordinationes pro Parochia loci dicti Poppel in Epiſcopatu Sylvæ-Ducis.

I.

IN den eerſten, dat alle Jaeren Sandaeghs voor Licht-miſſe onder, ofte naer de Vroegh-miſſe, ſal worden geprocedeert tot den Keus van einen nieuwen Kerck-meeſter ende H. Geeſt-meeſter door den Paſtoor ende twee Schepenen, door den Officier en de Weth. daer toe te deputeren.

I.

PRIMO loco, annuatim Dominica ante Purificationem Beatæ Virginis ſub vel poſt Miſſam matutinam procedetur ad electionem novi Ædilis ſeu Magiſtri Eccleſiæ, & Magiſtri ſancti Spiritus, per Paſtorem & duos Scabinos, ad id nominandos per Officialem & Legales.

Dat

I I.

Dat de ſelve alſoo gekoſen zynde ſullen doen behoorelycken Eedt in handen van den Officier ter preſentie van den Paſtoor.

I I I.

Dat Sondaeghs voor den 15. Septembris naer de Vroeg-miſſe, den Paſtoor ſal in de Kercke hebben te publiceren, datmen acht oft thien daegen daer naer ſal doen de Rekeninge van de Kercke ende H. Geeſtmeeſters.

I V.

Dat de Rekeningen ſullen moeten ghesloten ende geappoſtileert VVorden ten ſelven daege als die ſullen gedaen VVorden.

V.

Dat de Rendanten hunne Rekeningen ſelfs ſullen moeten overbrengen by hun geſtelt ende geſchreven.

V I.

Dat de ſelve Rendenten niet konnende ſchryven, ofte anderſints, onbequaem zynde om hunne Rekeningen te ſchryven ofte te ſtellen, den Heer Paſtoor het ſelve ſal mogen doen, ende den Secretaris de ſelve teckene- ſonder ſolaris daer van te genieten.

V I I.

Ende alſoo het Recht-huys als nu gehouden VVordt in eene Herberge, al VVaer het niet en convenieert dat de Rekeningen geſchieden, ſoo VVordt gepermitteert de ſelve ſullen gedaen VVoorden ten huyſe van den Paſtoor vor Schepenen publieckelyck, ende met open deuren, op dat ieder daer toe mag acces hebben.

V I I I.

Dat de Kerck ende H. Geeſt-meeſters geene diſtributie van Almoeſſen en ſullen mogen doen, ten ſy met conſent van den Paſtoor, ende ingevelle daer eenige groote diſtributien ſouden dienen gedaen te Worden, daer over ſal oock gevraeght Worden het conſent van de voorſz tWee Schepenen.

I X.

Dat de kleyne noodige reparatien ſullen mogen geſchieden door de Kerck ende H. Geeſt-meeſters met conſent van den Paſtoor, maer de groote reparatien ſullen moeten geſchieden met overſtaen ende toeſtem- minge van de voorſz tWee Schepenen.

X.

Dat de Kerck ende H. Geeſt-meeſters de goederen van de Kercke ende H. Geeſt niet en ſullen mogen verhuren als publieckelyck met overſiaen van den Paſtoor en de voorſz tWee Schepenen.

X I.

Dat de ſelve Kerck-ende H. Geeſtmeeſters geene penningen en ſullen mogen aenleggen als met interventie van den Paſtoor en de voorſz tWee Schepenen.

X I I.

Dat in cas van eenige verſchillen, de ſelve ſullen gedecideert Worden op den voet van het Placcaert van den 31. Auguſti 1608.

X I I I.

Dat alle de voorſz. devoiren ingevolge van deſen Reglemente, oft anderſints ter ſaecke van de voorſz. goederen te geſchieden, ſullen moeten gratis gedaen Worden ſonder eenige onkoſten't ſy van Vacatien: Maelteydt, Verteiren, ofte anderſints. Ordonnerende aen ieder ſich hier naer te reguleren. Alles by proviſie tot dat anderſint by den Hove ſal gediſponeert Worden. Aldus gedaen binnen de deſe ſtadt Bruſſele onder het Cachet van ſyne Majeſteyt den 18. December 1702. ſub Bodry.

I I.

Quod ita electi præſtabunt juramentum in debita forma inter manus Officialis, præſente Paſtore.

I I I.

Quod Dominica ante 15. Septembris poſt ſacrum matutinum, Paſtor in Eccleſia publicabit octo vel decem diebus poſt, reddendas fore rationes Magiſtrorum Eccleſiæ & Sancti Spiritus.

I V.

Quod rationes ſeu computus & claudentur eodem die, quo reddentur.

V.

Quod rationes reddentes eas perſonaliter a ſe ſcriptas & formatas præſentabunt.

V I.

Quod rationes reddentes, ſi non ſciant ſcribere, vel alias incapaces ſcribendi vel formandi ſuas rationes ſeu computus. Dominus Paſtor poterit id facere, & Secretarius ſignare, nullo inde percepto ſalario.

V I I.

Quod, quoniam leges ſeu legales jam conveniunt in popina, in qua non decet exhibere rationes, erit licitum id facere in domo Paſtoris, publice coram Scabinis, apertis januis, ut cuilibet ſit liber acceſſus.

V I I I.

Quod Magiſtri Eccleſiæ & Sancti Spiritus nullatenus poterunt facere diſtributiones eleemoſynarum, niſi ex conſenſu Paſtoris, & dum erunt faciendæ conſiderabiles diſtributiones, etiam poſtulabitur conſenſus ſupradictorum duorum Scabinorum.

I X.

Quod parvæ reparationes poterunt fieri, conſentiente Paſtore, per Magiſtros Eccleſiæ & Sancti Spiritus: majores vero, intervenientibus & conſentientibus ſupradictis duobus Scabinis.

X.

Quod Magiſtri Eccleſiæ & Sancti Spiritus non poterunt elocare bona Eccleſiæ & Sancti Spiritus, niſi publice, intervenientibus Paſtore & duobus ſupradictis Scabinis.

X I.

Quod Magiſtri Eccleſiæ & Sancti Spiritus nullam pecuniam poterunt penſioni annuæ aſſignare vel dare, niſi intervenientibus Paſtore, & ſupradictis Scabinis.

X I I.

Quod ſi aliqua diſſidia oriantur, decidentur juxta diploma affixum ſub data 31. Auguſti anni 1608.

X I I I.

Quod omnia dicta officia reddenda juxta hanc Conſtitutionem, vel aliter quoad ſupra dicta bona, debebunt gratis fieri, ſine ullis ſumptibus ſive titulo vacationum, conviviorum, expenſarum, vel aliter, mandando omnibus, ut ſe his accommodent, quæ omnia proviſionaliter fient, donec aliter ab Aula ſtatuatur. Datum in hac urbe Bruxellenſi ſub ſigillo Majeſtatis ſuæ 18. Decembris 1702. ſignatum *Bodry*.

Reglement op de Kerck, Capelle ende H. Geeſt-goederen vande Dorpen van Vorſelaer en Lichtaert, onder het Biſdom van Ant-werpen.

I.

IN den eerſten dat Sondaegs voor den vyfthienſten September van jederen jaere, den Paſtoor van elcke Parochie ſal in de Kercke publiceren, datmen den eene tWintigſten der ſelver maent Weſende den Feeſtdagh van den heyligen Matheus, ſal doen de Rekeninge van de Kerck, Capelle ende H. Geeſt.

I I.

Dat jeder Rendant ſal moeten maecken volle Rekeninge ende daer voor verantWoorden.

I I I.

Dat de Rekenengen ſullen moeten geappoſtilleert ende gesloten Worden denſelven daege dat ſy geſchieden.

I V.

Dat de Rendanten ſelfs ſullen moeten hunne Rekeningen overbregen by hun geſtelt ende geſchreven.

V.

Dat de ſelve Rendanten niet kennende ſchryven oft anderſints onbequaem zynde om hunne Rekeningen te ſchryven oft te ſtellen, den Paſtoor het ſelve ſal mogen doen ende Secretaris de ſelve teekenen ſonder ſolaris daer voor te genieten.

V I.

Ende alſoo het Recht-huys alſnu in byde de voorſz Parochien gehouden Wordt in een Herberge, alWaer het niet en convenieert dat de Rekennengen geſchieden, ſoo Wordt gepermitteert dat de ſelve ſullen gedaen Worden ten huyſe van den Paſtoor, voor den Officier ende Schepenen publieckelyck, ende met opene deuren, op dat jeder daer toe acces magh hebben.

V I I.

Dat de klyne noodige reparatien ſullen mogen geſchieden door de Kerck, Capellè, ende H. Geeſt-meeſters, met conſent van den Paſtoor, maer de groote reparatien ſul en moeten geſchieden met overſtaen ende toeſtemminge van den Officier en Schepenen.

Ordinatio ſeu Conſtitutio pro bonis Eccleſiæ, Sacelli & Sancti Spiritus pagorum Vorſelaer & Lichtaert, Epiſcopatus Antuerpienſis.

I.

PRIMO quod Dominica cujuslibet anni ante 15. Septembris, Paſtor quilibet publicabit in Eccleſia 21. ejuſdem menſis Feſto Sancti Matthæi reddendas fore rationes ſeu computum Eccleſiæ, Sacelli & Sancti Spiritus.

I I.

Quod quilibet rationum redditor debebit facere computum integrum, & pro eo cavere.

I I I.

Quod rationes ſeu computus debebunt apoſtillari & claudi eodem die, quo reddentur.

I V.

Quod reddentes ſeu exhibitores perſonaliter a ſe formatas & concluſas rationes præſentabunt.

V.

Quod ſi iidem reddentes ſeu exhibitores non ſciant ſcribere, vel alias non ſint in potentia ſcribendi, vel formandi ſuas rationes, aut computus, Paſtor poterit id facere, & Secretarius ſignare, nullo inde percepto ſalario.

V I.

Et quoniam Congregatio Legis hodie dum ſervatur in duabus dictis Parochiis, in popina, in qua non expedit, nec decet rationes reddere, erit licitum id facere in domo Paſtoris publice coram Officialibus & Scabinis, januis apertis, ut unicuique ſit liber acceſſus.

V I I.

Quod parvæ reparationes neceſſaria poterunt fieri per Magiſtros Eccleſiæ, Sacelli & Sancti Spiritus, cum Paſtoris conſenſu, ſed conſiderabiles debebunt fieri intervenientibus & conſentientibus Officiali, & Scabinis.

Digitized by Google

VIII.

Dat die Kerck, Capelle ende H. Geeſt-meeſters niet en ſulen mogen verhueren de goederen, Kerck, Capelle ende H. Geeſt aengaende als publieckelyck, ende met overſtaen van den Paſtoor, Officier ende Schepenen.

IX.

Dat de ſelve Kerck, Capelle ende H. Geeſt-meeſters geene penningen en ſullen mogen aenleggen, als ter interventie van den Paſtoor, Officier ende Schepenen.

X.

Dat de aengelegde penningen, de VVelck tot noch toe ſonder genoeghſaeme verſekeringe zyn uytgeſtelt, ſullen moeten ingevoordert oft behoorlyck verſekert VVorden.

XI.

Dat de openſtaende Rekeningen ende Sloten ſullen in VVynigen tydt VVorden gedaen en de ingevoordert.

XII.

Dat de Rekeningen behoorelyck gedaen ende geſloten, ſullen Worden geſtelt in de Komme vande reſpective Kercke, alWaer oock de overige penningen van de ſloten ſullen moeten gebrocht Worden, tuſſchen veerthien dagen naer dat de Rekeningen geſchiet zyn.

XIII.

Dat de Kerck ende H. Geeſt-meeſters geene diſtributie van Aelmoſſen en ſullen mogen doen, ten ſy met conſent van den Paſtor, ende ingevalle daer eenige grote deſtributien ſouden dienen gedaen te Worden, daer over ſal oock gevraegt Worden het conſent van de voorſz. Officieren ende Schepenen.

XIV.

Dat in cas van eenige verſchiden, deſelve ſullen gedecideert Worden op den voet van het placaert van den eenendertighſten Auguſti, ſeſthien hondert acht.

XV.

Dat alle de voorſz devoiren ingevolge van deſen Reglemente, oft anderſints ter ſaecke van de voorſz goederen te geſchieden, ſullen moeten gratis *gedaen Worden ſonder eenige onkoſten t' ſy van vacatien, maeltyd, verteir oft anderſints, ordonnerende een-jeder ſich hier naer te reguleren. alles by proviſie, tot dat anderſints by den Hove ſal gediſponeert Worden. Aldus gedaen binnen deſe Stadt Bruſſele, onder het Cachet ſecreet van Syne Majeſteyt den thienſten Julii, ſeventhien hondert negen, geparapheert Gryp. vt. ende Was onderteeckent* Bodry, *ende gecacheteert met Syne Majeſteyts ſecreten Segele in rooden as VVele gedekt met VVit pampier.*

Dit Reglement is geextendeert geVVeeſt mutatis mutandis *voor de Parochie van Boort-Meerbeeck onder de Meyrye van Campenhout in het Aerts-biſdom van Mechelen, op den 22. October 1711. ſub Secretario* Vander Linden.

VIII.

Quod Magiſtri Eccleſiæ, Sacelli & Sancti Spiritus, non poterunt elocare bona Eccleſiæ, Sacelli & Sancti Spiritus, niſi publice & interveníentibus Paſtore, Officiali, & Scabinis.

IX.

Quod dicti Magiſtri Eccleſiæ, Sacelli & Sancti Spiritus non poterunt penſioni aſſignare ullam pecuniam niſi intervenientibus Paſtore, Officiali, & Scabinis.

X.

Quod debebunt reaſſumi, vel in ſecuritatem redigi in debita forma pecuniæ huc uſque ſine ſufficiente ſecuritate penſioni aſſignatæ.

XI.

Quod rationes apertæ & clauſæ fient exiguo temporis ſpatio, & conſequenter executioni tradentur.

XII.

Quod rationes debitæ confectæ & clauſæ debebunt deponi in ciſta Eccleſiarum reſpectivarum, ad quas etiam deferentur pecuniæ reſtantes ex clauſis computibus 14. diebus poſt redditionem computuum.

XIII.

Quod Magiſtri Eccleſiæ & Sancti Spiritus nullas eleemoſynas poterunt diſtribuere, niſi conſentiente Paſtore, & dum agetur de faciendis maioribus diſtributionibus, poſtulabitur conſenſus Officialium & Scabinorum.

XIV.

Si accidant diſſidia, decidenda erunt juxta affixum diploma 31. Auguſti 1608.

XV.

Quod omnia officia reddenda juxta hanc Ordinationem vel aliter reſpectu prædictorum bonorum, fient *gratis* abſque ullis ſumptibus ſive titulo vacationum, conviviorum, expenſarum, aut aliter; mandando unicuique, ut ſe his accommodet, omnia proviſionaliter, donec ab Aula aliter ſtatuatur. Datum in hac Civitate Bruxellenſi, ſub ſigillo Secreto Majeſtatis ſuæ 10. Julii anni 1709. ſub ſigno calamari ſignatum *Bodry*, & erat impoſitum Secretum Majeſtatis ſuæ hoſtia rubra obductum papyro alba.

Hæc Ordinatio fuit extenſa mutatis mutandis pro Parochia Boort-Meerbeeck Satrapia Campenhout in Archiepiſcopatu Mechlinienſi 22. Octobris 1711. ſub Secretario *Vander Linden*.

Reglement voor de Parochie van Haren, by Bruſſele.

I.

DAT altydt ſullen VVeſen tVVee Kerck-meeſtert ende tVVe H. Geeſt-meeſters, VVaer van de tVVee oudſte ſullen afgaen ter expiratie van 't tVVeede jaer van hunnen dienſt.

II.

Dat in hunne plaetſe t' elcken jaere op Saterdagh voor Lichtmiſſe eenen nieuVVen Kerck ende H. Geeſt-meeſter gekoſen ſal VVorden door den Paſtoor ende door den Heere, ofte in ſyn afVVeſen door des ſelfs eerſten Officier.

III.

Dat de ſelve alſoo gekoſen den gevvoonelycken Eedt ſullen moeten doen in handen van den Officier.

IV.

Dat de Kerck en H. Geeſt-meeſters jaerelyckx ter plaetſe van 't Gerecht, geen Herberg VVaeſende, Rekeningen ſullen moeten doen ter interventie van den Paſtoor ende van den Heere oft des ſelfs eerſten Officier, ende van tVVe ſchepenen met den Greffier van 't dorp van Haren.

V.

Dat deſe tVVe Rekeningen by ſeparate Cohieren ſamen ten ſelven tyde gedaen ſullen VVorden gratis, *ende ſonder dat daer VVoor door iemanden eenigen ſalaris gevraeght oft genoten ſal mogen VVorden.*

VI.

Dat de Rendanten hunne reſpective Rekeningen ſullen moeten overbrengen behoorelyck by hun geſchreeven en geſtelt, om geappoſtilleert en gesloten zynde, by den Secretaris van Haren geteeckent te VVorden.

VII.

Dat by aldien eenige der genen die over de Rekeningen moeten ſtaen, ten dage dier niet en compareren, des niet tegenſtaende tot hooring ende ſluytinge geprocedeert ſal VVorden door de preſenten.

VIII.

Dat de Kerck en H. Geeſt-meeſters d' adminiſtratie van het reſpectief inkomen ſullen hebben.

IX.

Dat de ordinaire reparatien ende belaſtingen van de Kerk geſchieden ſullen met kenniſſe van den Paſtoor ende van den Heere oft de ſelfs eerſten Officier.

X.

Dat het uytrycken der Aelmoeſſen op den ſelven voet ſal gedaen VVorden.

XI.

Dat de verhueringe van de Goederen der Kercke en H. Geeſt, publieckelyck en gratis *als boven ſal gedaen VVorden ten overſtaen van den eerſten Officier, tVVee Schepenen en van den Secretaris in 't by VVeſen van den Paſtoor en van den Heere, dunckt ſulckx hun goedt.*

XII.

Dat geene verkoopinge van goederen, quytinge van Renten, aenlegginge van Penningen, oft andere Contracten ſmaeck hebbende van alienatie, en ſullen mogen geſchieden ten ſy met kenniſſe van den Pa-

Ordinatio pro Parochia Haren prope Bruxellas.

I.

QUod ſemper erunt duo Magiſtri Eccleſiæ, & duo Magiſtri Sancti Spiritus, quorum duo Seniores deſerent ſua ſervitia, finito ſecundo anno.

II.

Quod ipſorum loco quolibet anno, ſabbato ante Purificationem, eligetur novus Magiſter Eccleſiæ & Sancti Spiritus, a Paſtore & Domino loci, vel in ejus abſentia a primario ejus Officiali.

III.

Quod ita electi præſtabunt inter manus Officialis juramentum ſolitum præſtari.

IV.

Quod Magiſtri Eccleſiæ & Sancti Spiritus debebunt rationes ſuas annuas reddere in loco (non exiſtente popina) in quo Lex convenit, intervenientibus Parocho & Domino Territoriali, vel ejus principali Officiali, & duobus Scabinis cum judicii Scriba pagi *Haren*.

V.

Quod hi duo computus reddentur eodem tempore *gratis*, ſeparatis ſexternionibus, & abſque quod ullus poſſit nec poſtulare, nec ullo ſalario gaudere.

VI.

Quod reddentes rationes, præſentaturi ſint ſuos computus reſpectivos a ſe ſcriptos & debite efformatos, ut, illis apoſtillatis & clauſis, ſignentur a Secretario *Haren*.

VII.

Quod ſi contingat aliquos illorum, qui computibus debent intereſſe, non adeſſe die ſtatuto, procedetur a præſentibus ad auditionem & clauſuram.

VIII.

Quod Magiſtri Eccleſiæ & Sancti Spiritus reſpective habebunt adminiſtrationem proventuum ſeu redituum reſpectivorum.

IX.

Quod reparationes & expenſæ ordinariæ Eccleſiæ fient cum cognitione Parochi & Domini, aut ejus principalis Officialis.

X.

Quod diſtributiones eleemoſynarum eodem modo fient.

XI.

Quod elocatio ſeu conductio bonorum Eccleſiæ & Sancti Spiritus fiet publice, & *gratis* ut ſupra, intervenientibus Officiali principali, duobus Scabinis, & Secretario, coram Paſtore & Domino, & ſi id bonum judicent.

XII.

Quod nulla venditio bonorum, nulla reſiuſio redituum, nulla expoſitio pecuniæ pro lucro percipiendo, vel alii contractus, qui ſapiunt alienationem, poterunt fieri niſi cognoſcentibus Parocho, Domino,

Digitized by Google

ſtoor, van den Heere ende van alle andere geintereſſeerde, en met conſent van Syne HooghWeerdigheydt en Octroy van Syne Majeſteyt.

XIII.

Dat gemaeckt ſullen Worden tWee Kiſten ofte Commen, d'een voor de Kercke ende d'ander voor den H. Geeſt, Waer inne beWaert ſullen Worden de reſpective documenten, letteragien, Rekeningen, &c. mitsgaders de contante Penningen.

XIV.

Dat voor elcke Kiſte ſullen gemaeckt Woorden dry verſcheyde ſloten, ende dry ſleutels, Waer van den Paſtoor van elcke Kiſte eenen ſleutel den Heere oft des ſelfs eerſten Officier van elck eene, ende de Kerck en H. Geeſt-meeſters van hunne reſpective Kiſten eenen ſullen hebben.

XV.

Dat Wegens de Weer reſte men ſich ſal reguleren volgens 't geſtatueerde by 't Placcaert van den eenen dertigſten Auguſti 1608. Actum den 24. Januarii 1713.

Onderteeckent, BODRY.

mino', & omnibus, quorum intererit & ex conſenſu Archiepiſcopi, & permiſſu Majeſtatis Suæ.

XIII.

Quod fient duæ ciſtæ, una pro Eccleſia, & altera pro Sancto Spiritu, in quibus cuſtodientur documenta reſpectiva, litteræ, rationes ſeu computus, &c. ſicut etiam pecuniæ paratæ.

XIV.

Quod pro qualibet ciſta fient tres differentes ſeræ & tres claves; Paſtor uniuſcujuſquæ ciſtæ habebit unam, Dominus vel ejus principalis Officialis etiam uniuſcujuſque unam, & Magiſtri Eccleſiæ & Sancti Spiritus etiam ſuarum ciſtarum reſpectivarum.

XV.

Quod inſuper obſervabuntur Statuta in affixo diplomate 31. Auguſti anni 1608. Datum 24. Januarii 1713. *Signatum* BODRY.

Reglement op de Kercke ende Heyligh-Geeſt-Goederen der Parochie van Evere.

I.

DAT altydt ſullen Weſen tWee Kerck meeſters en de tWee Heyligh Geeſt-meeſters, vaer van de tWee oudiſte ſullen af gaen ter expiratie van het tWeede jaer van hunnen Dienſt.*

II.

Dat in hunne plaetſe t'elcken jaere op ſaterdag voor Lichtmiſſe eenen nieuWenkerck ende Heyligh Geeſt Meeſter gekoſen ſal Worden, door den Heere, ende den Paſtoor, oft in het afvveſen van den voorſz. Heere, door den Paſtoor, ende den eerſten Officier van den Heere, die VVelcke in cas van oneenigheyt hen ſullen vergelicken by het trecken van het Loth.

III.

Dat de ſelve alſoo gekoſen zynde, gevvoonelycken Eedt ſullen moeten doen in handen van den Officier.

IV.

Dat op den tvveeden Sondaghvan September van jederen jaere den Paſtoor van de Parochie ſal in de Kercke publiceren dat-men Donderdagh van de ſelve VVeke ſal doen de Rekeninge van de Kercke ende van den Heyligen Geeſt.

V.

Dat iederen Rendant ſal moeten maecken volle Rekeninge, ende daer vooren verantvvoorden.

VI.

Dat de Rekeningen ſullen moeten geappoſtilleert ende geſloten VVorden ten ſelven dage dat ſy geſchieden.

VII.

Dat de Rendanten ſelfs ſullen moeten hunne Rekeningen overbrengen by hun geſtelt ende geſchreven.

VIII.

Dat de ſelve Rendanten niet konnende ſchryven, oft anderſints onbequaem zynde om hunne Rekeningem te ſchryven oft ſtellen, den Paſtoor het ſelve ſal mogen doen, ende den Secretaris oft Greffier de ſelve teeckenen ſonder ſalaris daer voor te genieten.

IX.

Ende alſoo het Recht-huys alſnu in de voorſchreve Parochie gehouden VVort in eene herberge, alvvaer het niet en convenieert dat de Rekeningen geſchieden, ſoo VVordt gepermittert dat die ſelve ſullen gedaen VVorden ten huyſe van den Paſtoor, voor den Landt-Deken, den voorſchreven Paſtoor, Officier ende Schepenen publieckelyck, ende met open deuren, op dat jeder daer toe magh acces hebben.

X.

Dat de Kerck ende Heyligh-Geeſtmeeſters d'adminiſtratie van het reſpectief inne-Komen ſullen hebben.

XI.

Dat de klyne noodige reparatien niet excederende de ſomme van tvvelff guldens courant, ſullen mogen geſchieden door de Kerck ende Heyligh-Geeſt-meeſters met conſent van den Paſtoor, maer dat de groote reparatien ſullen moeten geſchieden oock met overſtaen ende toeſtemminge van den Officier ende Schepenen.

XII.

Dat de Kerck ende Heyligh-Geeſtmeeſters niet en ſullen mogen verhueren de Goederen, Kerck ende Heyligh-Geeſt aegaende, als publieckelyk ende met overſtaen van den Paſtoor, Officier, ende Schepenen, ſonder preferentie te gevenaen de Huerelingen, 't zy innegeſetenen ofte aff-geſetenen, ende dat op de oude conditien te ſchryven door die voorſz. Kerck ende Heyligh-Geeſt-meeſters, 't en VVaere dat by gemeyn conſent VVirde goet gevonden eenige artikelen te veranderen, ende in cas van onbequaemheyt van de voorſchreve VVerck ende Heylig-Geeſt-meeſters ſal ingevolght VVorden het gediſponeerden met den boven-ſtaende achtſten artikel.

XIII.

Dat de ſelve Kerck ende Heyligh-Geeſt-meeſters geene Penningen en ſullen mogen aenleggen als ter interventie van den Paſtoor, Officier, ende Schepenen.

XIV.

Dat de aengeleghde penningen de VVelke tot noch toe ſonder genoech-ſaeme verſekeringe zyn uytgeſet, ſullen moeten ingevordert oft behoorelyc verſekert VVorden.

XV.

Dat de openſtaende Rekeningen, ende ſloten ſullen in VVeyningen tydt VVorden gedaen en ingevoordert.

Ordinatio pro bonis Eccleſiæ, & Sancti Spiritu Parochiæ Everenſis.

I.

QUOD ſemper erunt duo Magiſtri Eccleſiæ, & Sancti Spiritus, quorum duo Seniores ſervitia ſua deſerent circa finem anni ſecundi.

II.

Quod die Sabbati ante Purificationem Beatæ Virginis ipſorum loco eligetur novus Magiſter Eccleſiæ, & Sancti Spiritus a Paſtore; & a Domino territoriali ſeu loci, vel abſente dicto Domino, a Paſtore & Officiali principali dicti Domini, qui caſu quo non convenirent, convenient mittendo ſortem.

III.

Quod ita electi tenebuntur præſtare ſolitum juramentum inter manus Officialis.

IV.

Quod Dominica ſecunda Septembris, cujuſlibet anni Paſtor Parochiæ in Eccleſia publicare debeat Jovis die ejuſdem hebdomadæ exhibendas fore rationes ſeu computus Eccleſiæ & Sancti Spiritus.

V.

Quod quilibet reddens tenebitur facere computum integrum, & pro eo cavere.

VI.

Quod computus debebunt Calamari ſigno muniri & claudi eodem die, quo reddentur.

VII.

Quod reddentes tenebuntur perſonaliter præſentare ſuos computus a ſe formatos & ſcriptos.

VIII.

Quod ſi iidem reddentes non ſciant ſcribere, vel alias incapaces hoc præſtandi aut conficiendi ſuos computus, Paſtor id poterit efficere & Secretarius vel judicii Scriba ſignare, nullo inde percepto ſalario.

IX.

Et quoniam Lex dictæ Parochiæ convenit hodie dum in popina, in qua non decet reddere rationes, erit licitum id facere in domo Paſtoris, publice coram Decano Rurali, dicto Paſtare, Officiali & Scabinis, januis apertis, ut unicuique ſit liber acceſſus.

X.

Quod Magiſtri Eccleſiæ & Sancti Spiritus habebunt adminiſtrationem reſpectivorum redituum.

XI.

Quod minores reparationes neceſſariæ, dummodo non excedant ſummam 12. florenorum, poterunt fieri per Magiſtros Eccleſiæ & Sancti Spiritus, conſentiente Parocho, majores vero, intervenientibus, & conſentientibus Officiali & Scabinis.

XII.

Quod Magiſtri Eccleſiæ & Sancti Spiritus non poterunt elocare bona Eccleſiæ & Sancti Spiritus niſi publice intervenientibus Paſtore, Officiali & Scabinis, abſque quod dent præferentiam conducentibus ſive incolis, ſive peregrinis, & hoc ſub antiquis conditionibus, quæ ſcriptis tradentur a dictis Magiſtris Eccleſiæ & S. Spiritus, niſi ex communi conſenſu congruum videretur mutare aliquos articulos, & caſu quo dicti Magiſtri Eccleſiæ & S. Spiritus ſint incapaces, inhærendum erit diſpoſitioni datæ in articulo octavo præfato.

XIII.

Quod dicti Magiſtri Eccleſiæ & S. Spiritus non poterunt ullas pecunias reditibus aſſignare, niſi Paſtore, Officiali & Scabinis *interveniensibus*.

XIV.

Quod curandum erit, ut in ciſtam redeant vel in ſecuritatem veniant pecuniæ huc uſque abſque ſufficienti cautione aſſignatæ penſioni.

XV.

Quod computus aperti & immo clauſi fient exiguo temporis ſpatio, & conſequenter executioni mandabuntur.

Digitized by Google

XVI.

Dat de Rekeningen behoorelyck gedaen ende geſloten, ſullen VVorden geſtelt in de reſpective Commen van de Kercke ende van den HeyligenGeeſt van Evere, alwaer oock de overige penningen van de sloten van de Rekeningen van ieter corpus *ſullen moeten gebrocht VVorden tuſſchen vierthien dagen naer dat de Rekeningen geſchiedt zyn, ende voorders oock ſullen gedepoſiteert VVorden alle documenten ende litteragien die goederen van de voorſchreve Kerke ende Heyliken Geeſt reſpective rackende.*

XVII.

Dat voor elcke Comme ſullen zyn ende gemaeckt VVorden dry verſcheyde sloten, ende dry sleutels, VVaer van den Paſtoor van elke Kiſte ofte Comme ſal ebben eenen sleutel, den eerſten Officier van elcks eenen, ende de oudiſte Kerck ende Heyligh-Geeſt-meeſters van hunne reſpective Comme ofte Kiſte oock eenen.

XVIII.

Dat de Kerck en Heyligh-Geeſt-Meeſters ſullen mogen doen alle diſtributien van almoeſſen niet excederende dry guldens met conſent van den Paſtoer, ende ingevalle daer eenige groote rediſtributien ſouden dienen gedaen te VVorden, dat daer over ſullen oock moeten ſtaen ende hun conſent geven den voorſtbreven eerſten Officier, ende Schepenen.

XIX.

Dat in cas van eenige verſchillen de ſelve ſullen gedecideert VVorden op den voet van het Placcaert van den een-endertighſten Auguſti ſeſthien hondert achthien.

XX.

Dat alle de voorſchreve devoiren ingevolge van deſen Reglemente oft anderſints ter ſaecke van de voorſchreve Goederen te geſchieden, oock door Wie het ſoude mogen Weſen. Geeſtelycke perſoonen, ofte VVerelycke, ſullen moeten gratis *kedaen VVorden, ſonder eenike ongoſten 't zy van vacatien, Maeltydt, verteir, oft anderſints, kelyck oock door den Paſtoor ende Coſter* gratis *ſullen moeten gedaen Worden allen de Dienſten ende Begraffeniſſen van gene, genietende d' aſſiſtentie van den Huyſarmen.*

Ordonnerende een jeder hem hier naer te reguleren alles by proviſie tot dat anders by den Hove ſal gediſpenceert VVorden, Aldus gedaen binnen deſer ſtad Bruſſele den derden October ſeventhien-honder tachthien.

Onderteeckent, CATZ.

XVI.

Quod debite clauſi & finiti reponentur in ciſtis reſpectivis Eccleſiæ Sancti Spiritus Everenſis, quo etiam adferentur pecuniæ reſtantes a clauſis computibus intra quatuordecim dies poſt redditas rationes, & in quibus præterea deponentur documenta, & litteræ, in quibus agitur reſpective de bonis Eccleſiæ & Sancti Spiritus.

XVII.

Fient pro qualibet Ciſta tres diverſæ feræ, & totidem claves; Paſtor utriuſque unam retinebit, primus Officialis pariter unam cujuslibet Ciſtæ & ſenior Magiſtrorum Eccleſiæ & Sancti Spiritus pariter retinebit unam clavem de Ciſtis ipſorum reſpectivis.

XVIII.

Magiſtri Eccleſiæ & Sancti Spiritus poterunt facere, conſentiente Parocho, eleemoſynarum diſtributiones non excedentes ſummam trium florenorum: dum vero conſiderabiliores erunt faciendæ, dicti principalis Officialis & Scabini debebunt intervenire & conſentire.

XIX.

Caſu quo accidant diſſidia, decidenda erunt juxta Affixum diploma 31. Auguſti 1618.

XX.

Dicta Officia reddenda conſequenter ad hanc Ordinationem vel aliter quoad ſupra dicta bona, debebunt ab unoquoque ſive ille ſit Eccleſiaſticus, ſive Sæcularis, *gratis* fieri, ſive ſumptibus, ſive titulo vacationum, conviviorum, expenſarum, vel altero; etiam Paſtor & Ædituus Servitia & Sepulturas *gratis* facient eorum, qui gaviſi fuerint menſa Sancti Spiritus.

Mandando omnibus & ſingulis, ut his ſe conforment proviſionaliter, donec aliter ab Aula ſtatutum fuerit. Datum Bruxellis 3. Octobris 1718.

Signatum, CATZ.

Vonnis gegeven in den Souvereyne Raede van Brabant, nopende de adminiſtratie der Kerke en Heylig Geeſt Goederen den 27. Februarii 1714.

Fr. VVolfganck VVillem Rompen, Paſtoor der vryheyt van Tervueren, Suppliant.

Die Meyr, Borge-Meeſters, Schepenen, ende Regeerders der ſelve vryheyt, gedaegde.

GESIEN *in Syne Majeſteyts Souvereynen Raede geordonneert in Brabant, de Requeſte des Suppliants aldaer gepreſenteert, by appointement van den negeſten Junii ſeventhien hondert elf, verſonden voor Commiſſariſſen van deſen Hove, inhoudende, dat ſoo ingevolge diverſche Synodien van deſe Nederlanden, als Reglementen by deſen Hove geemaneert op't ſtuck van d' adminiſtratie van de Kerken, ende Goederen, aen de Paſtoors tenplatten Lande toequamp het bewinende adminiſtratie van de Goederen competerende aen de Kerken ende armen van hunne reſpective Prochien, ſoo ende gelyck binnen de vryheyt Van Tervuren 't bewinende adminiſtratie der Goederen van den Heyligen Geeſt, den Paſtoor aldaer beneffens d' arme meeſters toequamp, ende de voorſaeten des Suppliants oock altydt in poſſeſſie VVaeren geweeſt, als quamp te blyken uyt de Declaratie van Borge-Meeſter, Schepenen ende Arm Meeſters der voorſeyde vryheydt, op VVelcke Declaratie den voorſeedt des Suppliants in den jaere ſeſthienhonderd negen-en ſeventig hadde bekomen gehadt Brieven van maintenue tegens de Borge-Meeſters, Schepenen, ende Jacobus* Druaere *als Rent-Meeſter van den armen van Tervuren, alswanneer de ſelve Borge-Meeſter, Schepenen, ende Rent-Meeſter den voorſaedt des Suppliants hadde gelaeten in ſyne paiſible poſſeſſie, op Welcken voet den Suppliant, ſedert ſyne aenkomſte tot de voorſeyde Paſtorye altydt paiſibelyck Was gebleven: in de vermelde adminiſtratie, ende volgens op ſyne billetten door hem beneffens d' arme Meeſters geteeckent, altydt de diſtributien van graenen, gelt ende andere Aelmoeſſen Was geſchiedt aen de Huys-Armen aldaer, des-niet-tegenſtaende ſoo bevondt den Suppliant hem feytelyck geturbeert in ſyne voorſchreve paiſible poſſeſſie door den Officier* Carel Michiels *als hebbende gedaen verbod op den vyſden Mey ſeventhien-honder elf, ten verſoecke van Meyer, Borge-Meeſter ende Schepenen hun aldaer qualificerende pretenſe over-Momboirs van de Kerke ende armen der voornoemde vryheyt, aen de tegenwoordige arm-Meeſters* Cornelis Labon *ende* Adriaen Vander Smiſſen *van geene billetten in 't toekomende meer te geven aen d' arme-lieden als de gene by huneygen handt geteekent, ſonder eenige teeckeninge van jemandt anders daer by te laeten voegen op pene, &c. ende vermits duſdaenige feytelyckheden in een Landt van Juſtitie niet en Waeren tollerabel, ſoo concludeerde den Suppliant ten eynde den voorſeyden Raede gedient ſoude Weſen aen hem t' accorderen opene brieven van maintenue in forma met clauſule van interdictie, het verbael dien-volgende voor de voorſeyde Commiſſariſſen gehouden den negenthienſten Junii ſeventhien-hondert elf, alwaer den Suppliant door ſynen Procureur proponerende den inhouden van de vooſchre-*

Sententia data in Conſilio Brabantico ſuper adminiſtratione bonorum Eccleſiæ & Sancti Spiritus, 27. Februarii, anni 1714.

Franciſcus Wolfgangus VVilhelmus Rompen Paſtor Immunitatis Tervuerenſis, Supplicans.

Præfecti, Conſules, Scabini, & Rectores ejuſdem Immunitatis, Citati, ſeu in judicium vocati.

VISO in Concilio ſupremo Brabantico ſtatuto à Majeſtate ſua, libello ſupplice præſentato per Supplicantem remiſſo ad Commiſſarios hujus Aulæ, per citationem de 9. Junii anni 1711. cum hoc tenore; quod tam per Synodos Belgiorum, quam per Ordinationes hujus Aulæ emanatas quoad adminiſtrationem Eccleſiarum & ipſarum bona, directio & adminiſtratio bonorum ſpectantium ad Eccleſias & pauperes planæ patriæ concernat Paſtores Parochiarum reſpectivarum: quod in Immunitate Tervuerenſi directio & adminiſtratio bonorum Sancti Spiritus ibidem erat penes Paſtores & Magiſtros pauperum; quod Prædeceſſores Supplicantis hac ſemper poſſeſſione fuiſſent gaviſi, ut patebat ex declaratione Conſulum, Scabinorum & Magiſtrorum pauperum dictæ Immunitatis: quod, attenta hac declaratione, Anteceſſor Supplicantis obtinuiſſet diplomata manutenentiæ, anno 1679. contra Conſules, Scabinos & Jacobum *Druaert* tanquam Receptorem pauperum Tervuerenſium, ſuper quod dicti Conſules, Scabini & Receptor reliquerunt prædeceſſorem Supplicantis in pacifica ſua poſſeſſione; quod Supplicans ab adventu ſuo ad dictum Paſtoratum in eadem manſerat quoad hanc adminiſtrationem; quod conſequenter ſchedulis ab ipſo & a Magiſtris pauperum ſignatis, ſemper factæ fuiſſent eleemoſynæ & diſtributiones frumentorum pauperibus in dicta Immunitate; quod nihilominus Supplicans turbaretur via facti in ſua poſſeſſione pacifica ab Officiali *Carolo Michiels*, qui, requirentibus Præfecto, Conſulibus & Scabinis, prætenſam qualitatem Ducis Æditium Eccleſiæ, & pauperum *Cornelio Labon*, & *Hadriano Vander Smiſſen*, ne in poſterum darent ſchedulas pauperibus, niſi ſignatas propria ipſorum manu nulla alia admiſſa, neque addita ſignatura, ſub pœna, &c. Talibus autem viis facti intollerabilibus in patria Juſtitiæ Supplicans concludebat, ut placeret Conſilio ipſi dare Litteras-Patentes manutenentiæ in debita forma, cum clauſula interdictionis; proceſſu verbali deinde habito coram Commiſſariis, 19 Junii 1711. in quo Supplicans per ſuum Procuratorem proponendo contenta in ſua dicta ſupplica inſerebat ut per ipſam. Concluſio contraria Citatorum ejuſdem diei, ut Supplicans declararetur non admittendus in his quæ concludebat, *idque cum expenſis*; citatio ibidem facta eodem die, auditis verbaliter partibus, mandabat Citatis ut Supplicanti daretur acceſſus ad omnes computus pauperum & ad acquiſita ab anno 1675. incluſive, cum exhibitione acquiſitorum ad id ſervientium, & demonſtratione modi quo computata fuiſſent, ut deſuper quoad factum & partibus audi-

Digitized by Google

ven Requeſte concluderende als in de ſelve, de contrarie concluſie der Gedaegde, afgeteeckent ten ſelven daege tot niet ontfanckelyckheyt des Suppliants in ſyne voorſeyde concluſie cum expenſis, *den appointement daer op ten ſelven daege gevolgt; daer by 't Hof partyen mondelinge gehoort, ordonneerde aen de Gedaegde, aen den Suppliant tegeven acces tot alle Rekeningen van den armen ende acquitten dier, ſedert 't jaer ſesthienhondert vyf-enſeventig incluis, ordonnerende voorts aen de ſelve binnen acht dagen te bevvyſen in VVelcker weegen ſedert veertig jaer herrevvaerts gegeven zyn gevveeſt d' Ordonnantie van uytereyckinge van d' arm billetten met overleg van d' acquitten daer toe dienende ende bevvys hoe de ſelve in de Rekeninge gepaſſeertzyn, om 't ſelvegedaen ende partyen gehoort, voorders ende ſommierelyke gediſponeert te VVorden naer behooren, den nae deren appointemente gegeven ten verbaelen van den derden Julii 1711., daer by 't Hof partyen gehoort, ordonneerde aen de ſelve* hinc inde *te maecken een pertinent applicaet van de ſtucken de VVelcke zy pretendeerde te gebruycken tot onderſtandt van hunne VVederſeytſche ſuſten en, ende de ſelve binnen acht dagen aen malkander te behandigen, om de ſelve geſien zynde by hun, acht dagen daer naer te compareren, ende ſommierlyck ende mondelinge gehoort ende gediſponeert te VVorden, authoriſerende des onverminderd* de conſenſu partium *ende ſonder prejudicie van hun recht, ſoo ten prinſipaele als in de provisie, de perſoon van* François le Roye, *om middelertydt uyt-te reycken de billetten van diſtributie voor den armen, geſien de reſpective ſchriſtelycke applicaeten by partyen ter VVederſyden-overgegeven, mitsgaders de voordere verbaelen in ſaecke gehouden, behelſende 't debath aldaer gemouveert, ſoo nopende 't verſoeck van conſignatie van de Teſtamente, Codicillen, donatien, ende andere Acten, die de Gedaegde pretendeerde den Suppliant ten onderen te helben als anderſints, ende d' expurgatie daer over byden Suppliant ten anderen te helben als anderſints, ende d' expurgatie daer over by den Suppliant gedaen, den appointemente vervolgens gegeven ten verbaelen van den ſerventienſten Februarii ſeventhien-hondert twelf, daer by 't Hof ordonneerde aen partyen* hinc inde *te ſoumeren; op al gelet, 't Hof maintineert, den Suppliant in de poſſeſſie van beneffens de Heilig-Geeſt-meeſters te teeckenen die billetten dienende tot uyt reykinge der almoeſen aen den armen, uytgenomen ten opſichte der gevallen, alwaer by d' Acten van fondatie anderen regel oſte VVeth bevonden VVordt geſtelt te zyn, ende ordonneert aen de Gedaegde te doen ceſſerent alle beletſelen ter contrarie, condemnerende de ſelve Gedaegde in de koſten ter behoorlycke taxatie ende moderatie van den Hove. Aldus gedaen binnen de Stadt Bruſſel den ſes-entvvintigſten Februarii ſeventhien hondert veerthien. Onder teeckent,*

A. V. GHINDERTAELEN,

auditis, ulterius & ſummarie diſponeretur ut æquum & juſtum, citatio ulterius data in proceſſu verbali 3. Julii 1711. per quam Aula, partibus auditis illis, mandabat *hinc inde* ut congrue applicarent documenta, quibus prætendebant uti, ut fundarent ex utraque parte ſua concluſa, ut parti utrique extraheretur octiduum, ut, illis viſis, comparerent etiam poſt octiduum, & deſuper illis verbaliter & ſummarie auditis decerneretur; data poteſtate nihilominus ex conſenſu partium, abſque præjudicio cujuſcumque juris, *Franciſco le Roi*, ut *ad interim* daret ſchedulas diſtributionum pauperibus, viſis reſpectivis applicatis, ſeu ſcriptis partis utriuſque, ulterioribus proceſſibus verbalibus cauſæ, quoad diſſidia in illa mota tum pro petita conſignatione Teſtamentorum, Codicillorum, Donationum, & aliorum actuum quæ Citati in ſua poteſtate prætendebant habere, & expurgatione deſuper a Supplicante facta: citatio data poſt proceſſum verbalem 17. Februarii 1711. in qua Aula mandabat partibus *hinc inde* ut ad acta venirent: Aula omnibus perpenſis & attentis manutenet Supplicantem in poſſeſſione ſimul cum Magiſtris Sancti Spiritus, ut ſignent ſchedulas ſervientes diſtributioni eleemoſynarum erga pauperes, exceptis caſibus, in quibus per acta fundationis aliter ſtatutum & decretum videretur, & mandat Citatis ut curent annullari omnia impedimenta hiſce contraria, condemnans dictos Citatos ad expenſas ſub debita taxatione & moderamine Aulæ. Ita datum in civitate Bruxellenſi, die decimo-ſeptimo Februarii anno 1714. *Signatum*,

A. V. GHINDERTAELEN.

Monumentum III. citatum pag. 21. in nota.

C.

DECRETUM EPISCOPI PRINCIPIS LEODIENSIS

Pro fideli, & recta adminiſtratione bonorum Fabricæ Eccleſiæ, & Menſæ S. Spiritus.

Maximilien-Henri, par la grace de Dieu, Archevêque de Cologne, Prince-Electeur du Saint Empire Romain, Archichancilier par l'Italie, & du Saint Siege Apoſtolique Legat né, Evêque & Prince de Liège, Hildesheym, elu Evêque de Munſter, Adminiſtrateur de Bergteſgarde, & Duc des deux Bavieres, du Haut Palatinat, VVeſtphalie, Engeren & Bouillon, Comte-Palatin du Rhin, Landgrave de Leuchtenberg, Marquis de Franchimont, Comte de Looz, Horne, &c.

SUR rapport a Nous fait, que dans nos Villes, Bourgades & Villages de notre Pays & Diocéſe de Liége, il ſe gliſſeroit un abus tres-conſidérable au ſujet des comptes tant des Biens appartenans aux Egliſes, Fabriques, & Luminaires, que Mambours des Pauvres, les uns des Auditeurs d'iceux ſe faiſant mettre à dîner, les autres ſe faiſant payer en argent, au lieu de ſervir gratuitement l'Egliſe & les Pauvres d'icelle; les Mambours deſquels feroient des étraſtions de muids a petit prix, comme auſſi la diſtribution des pains ainſi que bon leur ſemple, les donnant aux Riches auſſibien qu'aux Pauvres. Voulant a ce remédier, Avons ordonné, comme Nous ordonnons par les préſentes, à tous Mambours & Auditeurs deſdits comptes, d'y vaquer gratuitement pour Dieu & pour les Pauvres, ſans prétendre choſe que ce ſoit pour dépenſe de bouche ou autrement: Comme auſſi Nous ordonnons à tous Mambours deſdites Egliſes & Pauvres, de ſuivre au futur les étraſtions du Clergé de Liége pour les muids qui leur ſont dûs, & de ne faire diſtribution deſdits Biens, ſoit en argent, ſoit en pains, à autres qu'à ceux qui ſont vraiment Pauvres, & connus pour tels par les Paſteurs, pardevant leſquels & les deux plus vieux Echevins ou Principaux du Lieu, tous les comptes ſuſdit de l'Egliſe & Pauvres, ſeront rendus & examinés gratuitement: Ordonnant à tous Paſteurs & Deſſervuteurs deſdites Egliſes de publier cettui notre Mandement, au jour de Dimanche, pendant la Meſſe paroiſſiale, dans chaque leurs Egliſes; & pour meilleure & abſolute obſervance, de choiſir chacun dans leur Paroiſſes un ou deux Synaux pour annoter les contraventeurs, & leur en faire pertinente relation, afin qu'il ſoit procédé contr'eux a la peine de cinq florins d'or pour les Pauvres de la Paroiſſe.

Et comme plaintes Nous ont auſſi été faites, que des perſonnes peu ſoigneuſes de leur inſtruction chrétienne, tant néceſſaire pour le ſalut de leurs ames, ſortiroient pendant la grande Meſſe de l'Egliſe, pour n'entendre le Sermon ou l'Exhortation du Paſteur, & s'en iroient caquetter au portail de l'Egliſe, ménant grand bruit & commettant inſolence, Nous le défendons tres-ſérieuſement, & enchargeons les Paſteurs de ſurveiller ſoigneuſement là-deſſus pour que telles perſonnes ſoient châtiées d'un florin d'or d'amende pour chaque fois, applicable aux Pauvres, comme deſſus. Donné en notre Ville de Bonne, le vingtiéme Mai mil ſix cens quatre-vingtſix, Etoit ſigné, MAXIMILIEN-HENRI. Et puis écrit, lieu (†) du Scel, & enſuite contraſigné,

FERD. SCHCH.

Formula qua expeditur Nominatio Regia ad Abbatias.

CHARLES, par la grace de Dieu, Roi de Caſtille, de Léon, &c. A religieuſes Perſonnes nos cheres & bien aimées les Prieure, Religieuſes & Convent de l'Abbaye N. Salut & dilection Comme a Nous, comme Duc de Brabant, affiert & appartient d'avoir ſoigneux égard que les Prélatures, Abbayes, Prieurés & autres Dignités étant en iceſui Pays, ſoient pourvues de gens Catholiques, de bonne vie & converſation, pour les entretenir en bonne & Chrétienne Religion, & par Induit Apoſtolique, droit de Perſonnage, Régale, & autrement Nous compete, & ayons droit de auſdites Prélatures & Dignités, quand elles vaquent, nommer perſonnes ſuffiſantes, idoines, & a Nous agréables. Et il ſoit par le trépas de Dame N. votre derniere Abbeſſe, ladite Abbaye préſentement vacante, Nous ayons fait informer de l'idoineté & capacité des Religieuſes d'icelle, entre leſquelles Nous feroit être préſentée Dame N. Religieuſe de la même Abbaye: Savoir vous faiſons, que le bon rapport que fait Nous a été de ladite Dame N. & de ſes ſens, experience, bonne religieuſe vie & converſation, Nous l'avons par la Délibération de notre très-cher & féal Couſin Dom Franciſco Antonio de Agurto, Marquis de Caſtannaga, Chevalier de l'Ordre d'Alcantara, Lieutenant, Gouverneur, Capitaine Général de nos Pays-Bas, a dénommé & dénommons par ces préſentes a ladite Abbaye N. vous conſentans & requirans, que procédant a l'élection de votre nouvelle & future Abbeſſe, vous éliſiez & acceptiez à icelle Dignité, ladite Dame N. comme Perſonne à ce capable & a Nous agréable, à laquelle contentons & permettons de pouvoir ſur ce obtenir de Notre

Saint

Digitized by Google

Saint Pere le Pape, e l'Evêque Diocéſain, ou autre Superieur, telles Bulles Apoſtoliques & Proviſions de cofirmation qu'il appartiendra, & icelles à dûe execution, ou ſurplus prendre & apréhender la vraie, réelle & actuelle poſſeſſion de ladite Abbaye, enſemble des droits, fruits, profits & émolumens d'icelle, pour d'orénavant la tenir, régir & adminiſter, tant au ſpirituel qu'au temporel, en a gardées & obſervées les ſolemnites en tel cas requiſes & accoûtumées. Si donnons en mandement à nos très-chers & féaux les Chef Préſident & Gens de nos Privé & Grand-Conſeil, Chancelier de Gens de notre Conſeil ordonné en Brabant, & à tous autres nos Juſticiers, Officiers & Sujets: à qui ce regarder, à qu'à vous en ce que dit eſt, ils aſſiſtent, ſi beſoin en avez, & en outre faſſent, ſouffrent & laiſſent ladite Dame N. de cette notre préſente nomination, accord & conſentement, pleinement & paiſiblement jouir & uſer, ceſſant tous contredits & empêchemens au contraire: Car ainſi Nous plaſt-il. Donné en notre Ville de Bruxelle, &c. *Chriſt. Ut inferius erat ſignatum.*

Par le Roi, GALVAN.

Monumentum IV. *citatum pag.* 51. *num.* VIII.

D.

LITTERÆ DUCIS SABAUDIÆ BELGII GUBERNATORIS

Ad Priorem & Collegium J. U. Doct. Proff. ordin. in Univerſitate Lovanienſi.

HONORABILES docti & ſincere dilecti. Cum Sereniſſimus Rex Dominus & cognatus noſter obſervandus pro ſua in bonarum diſciplinarum, & præſertim Juriſprudentiæ ſtudiis provehendis propenſione, nonnullorum Profeſſorum ſtipendia augenda duxerit, novaſque quaſdam lectiones inſtitui mandarit; nos tam laudabile Majeſtatis ſuæ inſtitutum executioni mandare cupientes, juſſimus pro ſingulis litteras pro obtinenda debita ſtipendiorum ſolutione congruas expedire. Verum cum præ cæteris Majeſtatis ſuæ cordi ſit, ut novæ lectioni Decretorum recte provideatur, quam Majeſtas ſua pro horum temporum (quibus diſciplina Eccleſiaſtica graviter convellitur) neceſſitate, cupit ad primævam genuinamque ſuam revocari originem, ſic ut magis ad Eccleſiæ ædificationem, quam litium judiciorumque diſceptationem dirigatur, dum diu multumque ad eam provinciam idoneus quiſpiam quæſitus eſſet, tandem Majeſtas ſua ob ſingularem Petri Ximeny commendationem, illum quantumvis reluctantem eo impulit, ut conditionem eam ſuſciperet. Circa quem quidem ea fuit ſuborta difficultas, quod duntaxat Bacalaureus ſit in Jure Canonico, & altiorem gradum docendique auctoritatem non haberet. Verum non viſum fuit hoc impedimentum, tam egregium inſtitutum debere remorari, & uti Regia Majeſtas de eo cum ipſo diſpenſavit, ſic etiam vos non gravate eum ad hanc profeſſionem admiſſuros eſſe confidemus, ea tamen conditione, ut intra annum a die cœptæ profeſſionis Doctoralia inſignia recipiat. Cum hæc autem lectio non minus Theologiæ operam dantibus, quam Juris Canonici ſtudioſis utilis futura videatur, talem ei horam aſſignari a vobis velimus, quæ utriuſque ſit accommoda. Ad hæc etiam intellexiſſe vos arbitramur conſtituiſſe Majeſtatem ſuam, quo ii, qui Juriſprudentiæ primam daturi ſunt operam, univerſa ejus diſciplinæ elementa rectius ſimpliciuſque percipiant, ut deinceps, & inſtitutionum altera inſtituatur lectio, qua omiſſis iis, quæ prolixiorem, exactioremque requirunt explicationem, is qui ad hanc aſſumetur profeſſionem, ſummatim duntaxat textum Juſtinianæum explicet, gloſſaſque leviter, ac perfunctorie tantum attingat, ſic ut eas auditores legere, & potiora aliqua inde retinere aſſueſcant. Et ne ultra ſepta hæc novus profeſſor tranſiliat, intra anni ſpatium totos quatuor libros Inſtitutionum omnino Majeſtas ſua vult abſolvi, cujus vos diligentem habere curam, ac Majeſtati ſuæ vel Nobis denuntiare velimus, ſi aliter fiat. Eamdem quoque brevitatem deſideramus obſervari in altera lectione nova, qua viſum fuit non abs re fore, ſi quiſpiam titulos ipſos utriuſque Juris interpretetur, quo & facilius eos tyrones addiſcant, & ordinem rerum, materiarumque (qui memoriam in primis ſublevant) complectantur, & ſignificationem uniuſcujuſque tituli plenius percipientes ad graviora legum ſcita perdiſcenda, viam ſibi præſtruant, & hanc quoque lectionem anni termino præſcriptam Rex voluit, ſicut poſt minores vacationes menſe Octobri ſemper a capite hæc Inſtitutionum prælectio titulorumque expoſitio inchoetur, Inſtitutionum autem conſuetæ atque ordinariæ lectionis dignitati nihil Majeſtas ſua detractum voluit, ſed cum eam ampliore ſtipendio decoravit, id deſiderat, ut diligentia quoque majore tractetur. Cum autem intelligamus eum, qui illi hactenus præfuit, adverſa laborare valetudine, quæ forte in longum tempus protrahi poſſet, cupimus, ut de Vicario ita provideatur, ne quid publica ſtudia detrimenti accipiant. Ad has autem lectiones delegimus D. Joannem Venduvilium, Petrum Beckium Juris utriuſque Doctores, & Joannem Ramum Licentiatum, ex quibus, ni unus nobis aſſumendus videatur, ad operam vicariam ægrotantis, vos velimus diſpicere, qui ex iis ad ſingulas lectiones magis videantur vel propenſi vel idonei: Et cum in rerum novarum inſtitutione, quid vel ſecus ſit, experimento primum intelligi certius ſoleat: viſum nobis fuit, ut ſingulis in unum duntaxat annum hæ lectiones addicantur, quo ipſorum interea ſpectata diligentia, & ſperatæ utilitatis cognito ſucceſſu, ſub ejus finem de eorumdem confirmatione melius conſtitui queat. Supereſt igitur, ut de Ximeny admiſſione, & quos quibus lectionibus magis aptos cenſeatis veſtram nobis ſententiam perſcribatis, quo ſimiliter ſuper ſtipendiorum ſolutione providere eis poſſimus. Quid autem ſuper augmento veterum ſtipendiorum, vel inſtitutione novorum pro utriuſque Juris Profeſſoribus ordinatum ſit, ex ſchedula incluſa intelligitis. Deus vos conſervet. Datum Bruxellæ XXII. Aprilis 1557. poſt Paſcha.

Monumentum V. *citatum pag.* 63. *num.* X.

E.

SENTENTIA EXTENSA SENATUS BRABANTIÆ.

Contra Archidiaconum Gondromi 10. Martii 1700.

Le Prévôt & Paſteur de Limbourg, Vice-Archidiacre & Official de Condros au pais & Duché de Limbourg & autres pais d'Outremeuſe, & pour lui en prenant la cauſe, le Conſeiller & Procureur-Général & les Etats du pais de Limbourg, Supplians, l'Archidiacre dudit Condros, Reſcribent.

VEU au Conſeil ſouverain de Sa Majeſté, ordonné en Brabant, la Requête y préſentée par le premier Suppliant le 31. de Juillet 1693. par laquelle il donnoit a connoitre que ſuivant les privileges du pays de Brabant & d'Outremeuſe, aucuns Sujets Eccleſiaſtiques ou autres de même pays, ne pouvant être évoqués ni convenus en Jugement pardevant le Juge Eccléſiaſtique ou autres hors ledit pays, le Reſcribent avoit donné commiſſion au Suppliant pour exercer la Juriſdiction Eccléſiaſtique dans ledit Condros, laquelle il avoit longues années paiſiblement exercée enſuite du placet dudit Conſeil; mais comme François Pirotte avoit préſenté Requête audit Reſcribent, pour que le Suppliant auroit à lui envoyer les actes du debat, que ledit Pirotte avoit pardevant le Suppliant contre Corneil de Haut Regard, au ſujet de la Cure de VVandre, afin d'en connoître, ledit Reſcribent: ſans conſiderer qu'il ne pouvoit exercer aucune Juriſdiction ſur les Sujets du Pays de Limbourg, avoit par appointement du 31. Mai 1693. dit: *communicetur præſens ſupplica Officiali noſtro Limburgenſi, ſine tranſmittendi nobis acta, interim quæcumque præjudicialia ſuſpendentes*, ledit Reſcribent avoit pour lors ordonné au Suppliant de lui envoyer les Actes d'un Procès ventillant pardevant lui; & apres avoir examiné leſdits Actes, il les avoit renvoyés avec la Sentence par écrit, avec ordre au Suppliant de la Prononcer comme il l'avoit couché: mais comme le ſentiment dudit Suppliant & de ſes Aſſeſſeurs n'étoit conformé à ladite Sentence, il en avoit donné avis audit Reſcribent, dont il avoit eu pour réponſe qu'il n'avoit pas envoyé la Sentence pour la faire examiner de ſes Aſſeſſeurs, mais bien pour la prononcer, comme étoit à voir per la piéce en étante; & quoique par toute civilité & raiſon, il avoit donné à connoître au Reſcribent qu'il ne lui étoit permis d'exercer aucune Judicature en ce pays, il ne laiſſoit pas pourtant à continuer de le troubler dans ſa Judicature, avec menace de révoquer ſa commiſſion, raiſon pourquoi ledit Suppliant ſe retiroit vers ledit Conſeil, le ſuppliant très humblement d'être ſervie de lui vouloir accorder Lettres de maintenue *in forma*, avec clauſe de mandement, tenant lieu: Vû auſſi la reſcription y ſervie a l'encontre par le Reſcribent le 29. d'Octobre 1693. par laquelle il diſoit d'avouer que ſuivant les privileges des pays de Brabant & d'Oultremeuſe aucuns Sujets Eccléſiaſtiques ou autres du même pays, ne pouvoient être évoqués ni convenus en jugement pardevant le Juge Eccléſiaſtique, ou autres hors ledit pays, & que pour cette raiſon & au lieu, & que le Reſcribent vaqueroit lui-même en Brabant, pour prendre cannnoiſſance de toutes les cauſes des Brabançons qui pourroient ſurvenir en ſon diſtrict, ainſi que l'Archidiacre de Hasbeye le faiſoit lui-même ès terres de l'Obéiſſance de Sa Majeſté, il avoit ſubſtitué la Suppliant en ſa place en l'an. 1691. pour exercer la Juriſdiction en ſon nom & de ſon autorité dans ledit Condros, ne croyant pas que ſur cette ſubſtitution ſeroit ſuivi aucun placet qui n'étoit pas auſſi néceſſaire, celui du 18. Avril 1671. ne pouvant ſervir pour ladite ſubſtitution faite par le Reſcribent dix années ap-

Digitized by Google

res; & en tout cas, ſuppoſant que le placet de Sa Majeſté ſeroit requis pour que le Suppliant pourroit exercer la Juriſdiction en vertu de cette ſubſtitution; pardeſſus que tout ce qu'il auroit fait juſqu'a préſent ſeroit nul & de nulle valeur, il étoit notoire que ce placet ne pourroit changer le nature de ladite ſubſtitution; tellement que de révocable qu'elle étoit de ſoi & en vertu de la clauſe ſous laquelle elle avoit été faite *uſque ad revocationem noſtram duntaxat*, elle ſeroit devenue irrevoquable, & qu'ainſi il avoit toujours demeuré libre au Reſcribent de la revoquer, comme il avoit fait, de maniere qu'il n'y avoit aucune apparence de poſſeſſion, ſur laquelle il pourroit fonder ſa demande à fin de maintenue, & qu'il avoit tort de ſe plaindre de ce que le Reſcribent avoit été obligé de faire en meilleure adminiſtration & exécution de la juſtice, pour empêcher des coups que le Suppliant méditoit de faire par une trop grande partialité pour l'une des parties, ce qui n'étoit pars de cette matiere, & ſurtout le Reſcribent s'étonnoit d'autant plus du procédé du Suppliant, qu'il ne pouvoit ignorer qu'Antoine Delva ayant fait de même contre le prédeceſſeur du Reſcribent, & ayant même obtenu en ce regard Lettres de maintenue, icelles avoient été déclarées ſub & obreptices & ſans effet, & lui non fondé ni recevable, & condamnés à deux tiers des dépens, ainſi qu'étoit à voir par la Sentence pareillement en étant, parmi quelles & autres raiſons débattans l'ulterieur contenu de ladite Requête d'impertinences, frivolité, & dénégation, contendoit le Reſcribent à ce que levant l'interdiction accordée ſur ladite Requête, icelui pour avoir requis par icelle, ainſi qu'il avoit fait, ſeroit déclaré non fondé ni ricevable, & condamnés ès dépens. Vû de ſuite le replique, reſcription ultérieure & duplique deſdites parties, ainſi que la Requête civile du Reſcribent du 23. Decembre 1694. avec les raiſons d'impertinence y alencontre ſervies de la part du Suppliant. Vû en outre la Sentence interlocutoire y enſuivie le 26. de Mars 1695. par laquelle ledit Conſeil, avant de faire droit, ordonnoit aux Emprenans de venir *ad cauſam* pour, &c. Vû en outre la concluſion deſdits emprenans, par laquelle ils diſoient en ſubſtance, que ſelon les loix & privileges fondamentales de ce pays, les Sujets du Roi, ſoit Eccléſiaſtiques, ou ſéculiers, ne pouvoient être arrêtés, évoqués ni tires en juſtice hors de ce même pays; mais iis devroient être traités & jugés par des Juges du pays: qu'auſſi le Reſcribent n'ignorant pas cette vérite, & ſcachant qu'il ne pouvoit faire en ce pays aucun Acte juriſdictionnel en qualité d'Archidiacre du Condros, à raiſon qu'il devoit tenir & tenoit fixement réſidence dans la Ville de Liege, il avoit laiſſé continuer le Suppliant dans l'exercice de la Juriſdiction Eccléſiaſtique audit Condros, enſuite de la commiſſion lui donnée pour ce ſujet, & egrée par le Roy par Acte du 18. Avril 1671. inſqu'à ce qu'il lui avoit pris envie d'ordonner au Suppliant de lui envoyer les Actes & Piéces du Procé inſtruit devant lui Suppliant, entre le Procureur d'Office d'une, & Me Nicolas Gregoire d'eutre part de les examiner, y porter Sentence, & en charger par ſa Letre du 27. Juin 1693. le Suppliant de la prononcer, à quoi le Suppliant n'ayant voulu déférer, comme il ne pouvoit en aucune maniere, à moins de ſouſcrire a une entrepriſe évidente, le Reſcribent s'étoit voulu attribuer l'autorité de le déporter, en révoquant, comme il avoit prétendu de faire per Acte du 28. Aouſt de ladite année, ſa commiſſion; mais comme l'une & l'autre choquoient également leſdites loix & privileges, le premier, parce que les Sujets du Roi ne pouvoient être jugés qu'en ce pays, & par des Juges y domiciliés: Et le ſecond, parce qu'il y doit être un Tribunal fixe prour les gens d'Egliſe auſſi bien que pour le ſeculier; que les Juges y devoient juger avec une pleine & entiere liberté, & que partant ils ne pouvoient être révocables *ad nutum*, leſdits Emprenans concluoient, à ce que l'entrepriſe du Reſcribent enoncée & faite reſpectueuſement par ſa Lettre du 27. de Juin 1693. fût déclarée nulle, invalide & ſans effet, lui ordonnant de la caſſer & mettre à néant avec dépens, déclarant de plus que la perſonne qui ſe devoit établir dans la Province de Limbourg pour y exercer ladite Juriſdiction Eccléſiaſtique, y devoit tenir fixe domicile, & ne pouvoit être deporté ni révoqué *ad nutum* auſſi avec dépens, ou qu'autrement, &c. lequel écrit ayant été appointé de communication le 28. de Juin 1695. le Reſcribent avoit ſervi à l'encontre ſon écrit de réponſe, & concluſion contraire contenant en ſubſtance qu'il ne vouloit aucunement tirer en diſpute les loix & Privileges du Pays, enoncés en l'article 1. dudit écrit, mais que le contenu du ſecond article, où les Emprenans diſoient que les Sujets du Roi devoient être traites & jugés par des Juges du pays contenoit un équivoque, s'il entendoit par là que les Sujets de Sa Majeſté devoient être jugés par des Juges qui tenoient leur Tribunal dans le pays, on admettoit tres-volontiers ce point: mais s'il entendoit par ſa que les Sujets de Sa Majeſté devoient êtres jugés par des Juges qui ſoient nés & domiciliés dans le pays, on denioit abſolument ce proint pour ce qui regardoit la Juriſdiction Eccléſiaſtique, le contraire etant avéré & établi par pluſieurs exemples publics & par une uſance immémoriale, ou en premier lieu il ne pouvoit pas avoir un exemple plus ſolemnel qu'au regard des Arc.evêques des Malines, laſquels, quoique pour la plûpart point nés dans le pays, n'avoient pas laiſſes pour cela d'exercer leur Juriſdiction dans toutes les parties du Brabant qui étoient de leur Diocèſe, auſſi les Archevêques avoient leur domicile & Palais en la Ville de Malines, qui étoit une Province ſéparée de celle de Brabant: & nonobſtant cele, ils exerçoient & avoient toujours exercé leur Juriſdiction dans le btant; & combien que par ſucceſſion de tems ils avoient établis un Official dans la ville de Bruxelles, cela ne s'etoit fait que pour plus grande commodité de ladita Ville, à cauſe que l'Official qui réſidoit en la Ville de Malines ne pouvoit pas commodément vacquer aux affaires de Bruxelles, auſſi ledit Official qui reſidoit à Bruxelles n'étoit pas délégué ſeul pour les affaires du Brabant, délegation primative étoit reſtreinte au diſtrict de Bruxelles & de l'Eau de S. Pierre dans le reſte du Brabant, comme Louvain, Tirlemont, Dieſt, Arſchot, Leau, S. Leonard, & autres quartiers, l'Official qui réſidoit & étoit domicilié à Malines, avoit la délégation & Juriſdiction concurrente avec l'Official qui réſidoit à Bruxelles, mais l'Official qui réſidoit à Malines n'exerçoit dans la Ville de Malines la Juriſdiction qu'il avoit ſur les Habitans de la Province de Brabant: il exerçoit cette Juriſdiction dans un lieu qu'il deſignoit à cet effet dans la Terre & Province de Brabant, & ce pour que le Sujets du brabant ne pourroient pas ſe plaindre d'évocation. C'eſt en cette conformité que les Archidiacres de Liege, qui n'étoient nés ni domiciliés dans le pays de Brabant, étoient en poſſeſſion immémoriale de juger par ſoi-même ou par leurs Subſtituts, de toutes le cauſes appartenantes à leur Juriſdiction ou diſtricte de Brabant: que l'article 3. dudit écrit contenoit pluſieurs périodes, leſquelles il convenoit de conſiderer ſéparément, pour autant mieux les recontrer & y donner ſolution particuliere, les Emprenans diſoient en premier lieu audit article que le Reſcribent ne pourroit faire en ce pays aucun Acte Juriſdictionnel en qualité d'Archidiacre de Condros, à raiſon qu'il tenoit ſa fixe réſidence en la Ville de Liege. Cette primiere partie dudit article étoit entierement abuſive; au contraire il étoit libre au Reſcribent d'exercer par ſoi-même en Brabant la Juriſdiction Eccléſiaſtique, laquelle lui competuit ſur les Sujet de Sa Majeſté en ſadite qualité d'Arphidiacre; s'il vouloit exercer cette Juriſdiction par ſoi-même, il n'etabliroit pas pour cela ſon Tribunal dans la Ville de Liége, il établiroit à cet effet ſon Tribunal dans la Terre de Brabant au diſtrict qui étoit ſujet à ſa Juriſdiction Eccléſiaſtique, les Emprenans diſoint en ſecund lieu audit article que le Reſcribent auroit laiſſé continuer le Suppliant dans l'exercice de la Juriſdiction Eccleſiaſtique audit Condros, en ſuite de la commiſſion a lui pour ce donnée & agrée par le Roi par acte du 18. Avril 1671. les Emprenans montroient audit article que le Conſeil du Suppliant s'étoit mêlé & aſſiſté pour faire dreſſer leur Ecrit; car pourquoi avanſoient-ils cette continuation figurée, ſinon pour couvrir le tort du Suppliant, lequel étoit évident en ce qu'il étoit notoire que par la morte de feu l'Archidiacre, prédeceſſeur du Reſcribent, la qualité d'Official, laquelle le Suppliant pouvoit avoir reçu de lui étoit venu à ceſſer étant notoire en droit, *quod ſit idem Tribunal Epiſcopi & ejus Officiales, idem Tribunal Archidiaconale & ejus Officialis, atque adeo moriente Epiſcopo, ceſſat qualitas ejus Officialis, uti & moriente Archidiacono*, dont il avoit en cet Archidiocèſe de Malines un exemple tout nouveau, arrive par le trépas de l'Archevêque Alphonſe de Berges par la mort duquel eſt venu à ceſſer la qualité d'Official en la perſonne du Curé du Beginage Martin Ou[illegible]enhagen, qui étoit encore en vie. Si donc cette qualite étoit venue à ceſſer en la perſonne du Suppliant par la mort de feu l'Archidiacre, oncle du Reſcribent, ainſi que cela étoit notoire en droit & uſance journaliere, le Suppliant ne pouvoit pas prétendre préſentement la qualité d'Official du chef de feu le prédeceſſeur du Reſcribent; tout ce qu'il y pouvoit prétendre, devoit avoir ſa ſource & ſa force de de la délegation fait par le Reſcribent, & de la commiſſion lui donnée à cet effet. Si les Emprenans vouloient examiner ladite commiſſion, & tout ce qui étoit enſuivi, ils trouveroient ſans doute plus de matiere pour ſe joindre au Reſcribent, & pour emprendre de cauſe pour lui, que pour l'emprendre pour le Suppliant, ils troveroient que depuis que la primiere commiſſion du Suppliant étoit venue à ceſſer par la mort de feu l'Archidiacre de Condros, prédeceſſeur du Reſcribent, le Suppliant ne s'étoit jamais mis en devoir pour obtenir des Lettres de placet, afin de pouvoir exercer au pays de Barbant ſa nouvelle commiſſion, & ainſi on laiſſe a conſiderer aux Emprenans s'ils veulent continuer à défendre une perſonne, laquelle ſans demander, moins obtenir des Lettres de placet, vouloit exercer au pays de Brabant une commiſſion d'Official par lui obtenue du Reſcribent, ils trouveroient au-deſſus de cela dans ſa délégation donnée par le Reſcribent les mots *ad noſtram revocationem*, ſur leſquels on avoit raiſonné dans les Ecrits précédens, & on diroit en général contre l'article 3. que le Reſcribent n'avoit jamais douté du pouvoir qu'il a de juger par lui même au pays de Limbourg, auquel lui compéte la Juriſdiction Eccleſiaſtique en qualité d'Archidiacre de Condros, nonobſtant qu'il tenoit ſa réſidence en la Ville de Liege; ſi le Reſcribent avoit délégué au Sppliant ladite Juriſdiction Eccleſiaſtique, cela n'avoit pas été fait par aucune obligation, mais par la volonté libre du Reſcribent à l'inſtante & très-inſtante priere du Suppliant: cela s'étoit auſſi fait pour la commodité du Reſcribent, afin qu'il ne ſeroit pas obligé d'aller luimême au pays de Limbuorg pour y exercer la Juriſdiction à chaque cas, lequel y auroit pû arriver, Quant à ce que les Emprenans diſoient en l'Art. 4. qu'il auroit pris envie au Reſcribent d'ordonner au Suppliant de lui envoyer les Actes & Pieces du Procès inſtruit pardevant le Suppliant entre le Procureur d'Office d'une, & Me. Nicolas Gregoire d'autre part, le Reſcribent avoit eu des raiſons très-preſſantes pour ſe faire informer de ladite procedure, le devoit du Reſcribent n'étant pas de laiſſer agir ſes ſubſtituts en toutes les cauſes comme ils le trouvoient à propos; le devoir du Reſcribent, qui eſt *oculus Epiſcopi*, pour ſe bien acquiter de ſa charge, étoit de ſe faire du moins quelquefois informer de l'état de la partie du Diocèſe qui étoit ſous ſa Juriſdiction, & de l'état des cauſes qui font quelque bruit & éclat, comme a fait celle inſtituée contre le nomme Gregoire; mais il étoit abuſif de dire que le Reſcribent y auroit porté Sentence, & qu'il auroit encharge le Suppliant par la Lettre du 27. Juin 1693. de la prononcer; quec étoit envain que les Emprenans figuroient cette pretendue raiſon, pour laquelle le Reſcribent auroit révoqué la commiſſion du Suppliant, le Reſcribent ne croyant pas qu'il devoit vérifier autre raiſon pour cet effet, que ſa ſeule volonté, puiſque ces ſortes de commiſſions, délégations ou ſubſtitutions, comme tous les autres mandats, étoient revocables *ad nutum*, de celui qui avoit commis, délégué ou

ſubſ-

Digitized by Google

ſubſtitué ; qu' auſſi l' Acte de revocation inſinué au Suppliant ne contenoit & n' avoit dû contenir aucune raiſon particuliere, bien loin qu' il contiendroit la prétendue raiſon figurée pars les Emprenans : au contraire du cinquiéme article, le Suppliant auroit beaucoup mieux fait de ſe coformer au projet de Sentence à lui envoyée de la part du Reſcribent, lequel étoit ſuggéré par des hommes ſçavans, deſintéreſſez, ſans faveur ni diſſimulation, le Reſcribent n'ayant fait en cela que enſuite de ſon devoir & de ſa conſcience ; enſeigner & diriger le Suppliant pour qu'il auroit porté Sentence conforme à la diſpoſition du droit, & proportionnée au métair de celui qui étoit accuſé ; par quel enſeignement & direction, perſonne n'avoit été évoqué ni jugé hors du Pays, étant captieux de dire que le Reſcribent l'auroit voulu déporter pour cette raiſon : Il étoit vrai qu' il avoit plû au Reſcribent de déporter le Suppliant, & de révoquer la commiſſion, laquelle il lui avoit donnée ; mais il ne s' enſuit pas de là que le Reſcribent avoit révoqué ladite commiſſion pour telle prétendue raiſon particuliere, & partant le Reſcribent ne croyoit pas d' avoir en aucune maniere contrevenu à aucune loi ou privilége de ce Pays de Brabant, n' ayant jugé perſonne hors du Pays, les Archidiacres ni autres Juges Eccléſiaſtiques, n'étant pas obligez de tenir reſidence continuelle dans ce Pays ; & quant à ce que les Emprenans diſoient qu' il devoit y avoir un Tribunal fixe en ce Pays pour les Gens d' Egliſe, auſſi-bien que pour les Séculiers, la conſtitution de ce Tribunal dependoit du Reſcribent, à qui compétoit la Juriſdiction ordinaire Eccléſiaſtique parmi la partie de la Terre de Brabant, qui étoit & avoit été de tout temps immémorial ſous le diſtrict de Condros, que le Tribunal étoit le Tribunal du Reſcribent, & nullement de ſon Délégué, Commis ou Subſtitué, ſinon pour le temps qu' il lui plaiſoit de continuer cette Délegation, Commiſſion ou Subſtitution, Finalement, quant à ce qu' étoit dit ſur la fin de l' Article IX. que les Juges ne pouvoienêtre revocables *ad nutum*, parce qu'ils devoient juger avec une pleine & entiere liberté, cet argument étoit trop général pour être de quelque ſolidité ou de conſidération ; que tous les Echevins du Plat-pays de cette Province ſont révocables *ad nutum* : ils ne laiſſoient pour cela d' être Juges durant leur commiſſion : tous les Juges déleguez étoient révocables *ad nutum*, enſuite des termes du Droit-écrit ; ils ne laiſſoient pas cependant d' être Juges auſſi long-temps que leur délégation duroit ; & ſi la crainte que leur commiſſion étoit révoquée, étoit capable d'induire les Juges à faire une injuſtice, il ſeroit plus convenable de les voir bientôt révoquer, que de voir dans les Tribunaux des gens qui, par crainte de perdre un gain temporel, porteroient des Sentenres contraires au mouvement de leur conſcience : au moyen de quoi le Reſcribent concluoit à ce que les Emprenans, pour avoir conclu ainſi qu' ils l'avoient fait ſur la fin dudit Ecrit, fuiſent déclarez non fondez ni recevables *cum expenſis*. Vû de ſuite l' Ecrit de replique des Emprenans, ſervi le 27. Septembre 1695. par lequel ils diſoient en ſubſtance, que le Reſcribent ne voulant tirer en diſpute les Loix & Privileges du Pays, il ne devoit faire paſſer pour équivoque ce qu' on avoit dit en conſéquence des mêmes Loix & Privilégees ; que les Sujets du Roi devoient être traitez & jugez par des Juges du Pays : non pas que par des Juges du Pays, pour cauſes Eccleſiaſtiques, on vouloit entendre des Juges nez au Pays, mais bien des Juges y domiciliez ; que les peuples de ce Pays ayant de tout temps eu en horreur d' être traitez par des Juges étrangers, n' avoient rien eu plus à cœur que de laiſſer à la poſtérité un uſage par forme de Loi, qui baniroit ſemblables jugemens ; ce que les Princes avoient du depuis confirmé & établi par leurs inauguration & pluſieurs pragmatiques ; enſuite deſquels tous ceux qui ne reſidoient pas, étoient inhabiles pour juger ; parce que tout homme étoit réputé pour étranger qui n' y étoit pas habitué, quand même il en fût originaire, du moins en matiere de Judicature ; & qu'ainſi tout Tribunal étoit cenſé étranger, qui étoit compoſé d' un Juge étranger : *Primæ illa tabulæ Cortenbergenſes a Duce & proceribus Regionis ſolemniter Juratæ, quæ nobis tamquam Solonis axones, vel Lycurgi Rethra Religioſæ ſunt, nihil ſtudioſius inculcant, quam jus dicendum eſſe ſubditis & incolis per judices indigenas, eo loco, ubi forum ſortiuntur, & ſecundum cujuſque civitatis leges : interpoſita fide de non ferendo aut permittendo, ut quis adverſus ea faciat* ; Stockmans *in Tractatu ſuo : Defenſio Belgarum, cap.* 1. *num.* 4. donant par ce mot *indigenas* à connoître qu'il faut que les Juges ſoient habitans du Pays, ce qu' il déduiſoit plus amplement *num.* 7. *Cum olim tres cauſarum ſpecies ad audientiam Eccleſiaſticam Leodenſis, vel Cameracenſis Epiſcopi deduci poſſent, videlicet de teſtamentorum validitate, de pactis matrimonialibus & rebus in pios uſus donatis, ſeu per amortizationem ſubductis ſæculari poteſtati ; providerunt poſtea majores noſtri de his etiam ſpeciebus, & diſerte a Principe ſtipulati ſunt die 26. Aprilis 1515. ne ulla ex cauſa ad Tribunalia Eccleſiaſtica, municipes vel incolæ Brabantiæ evocari poſſent, aut Juriſdictionem vicinorum Epiſcoporum agnoſcere cogerentur, niſi apud Delegatos eorum, qui in Brabantia reſiderent ; quæ nova cautio ſolemni Principis Sacramento firmata ad hanc diem religioſe cuſtoditur*. Que comme il ne ſe pouvoit introduire aucune coutume ni preſcription, par quel laps de temps que ce pouvoit être, contre & au préjudice des Loix fondamentales du Pays, renouvellées & ſermentées dans toutes les inaugurations de nos Princes Souverains, il étoit inutile d'alléguer des exemples & uſances contraires ; c'étoient des tolerances dont l' on ne pouvoit tirer aucune conſéquence, & qui n' avoient même jamais été pratiquées par les Supplians, ou leus prédéceſſeur, dans le Pays de Brabant ou Limbourg, où ils n' avoient jamais exercé per euxmêmes aucune Juriſdiction Eccléſiaſtique, mais y avoient toujour établi des Juges qui y avoient de tout temps tenu leur fixe reſidence, conformément les Loix du Pays, qui étoit ce que l'on prétendoit ici, ſans qu'il étoit néceſſaire de toucher ici davantage la queſtion, ſi par la mort de l' Archidiacre la qualité de ſon Official venoit à ceſſer ; la Suppliant à qui elle concernoit promptement, l' ayant aſſez établi par ſes Ecrits précédens, nonobſtant l' exemple du Curé de Beginage en cette Ville, Martin Oudenhagen, lequel, comme on ſçait, n' avoit plus continué la fonction d' Official aprés le trépas de l' Archevêque de Malines, parce qu' il n' avoit plus l'envie de porter le fradeau de cette Charge ; qu'il s' en étoit ainſi demis volontairement & de ſon propre mouvement, après quoi il avoit toujour tenu ſon propre domicile en cette Ville, ſi long-temps qu'il avoit été revêtu de ladite Charge, & jugé à l' excluſion de tous autres, toutes les cauſes Eccleſiaſtiques qui s' étoient préſentées : à l' exemple de quoi, le Reſcribent ſe devoit auſſi régler, laiſſant le jugement libre & tout entier, & en toutes les cauſes, aut Juge d' Egliſe établi audit Limbourg, ſans s'en attribuer la connoiſſance lui même, qui n'avoit pas de qualité de juges en ce Pays, faute de reſidence perſonnelle & de permiſſion du Roi, comme Duc de Brabant & de Limbourg : de ſorte que l'entrepiſe énocée & faite reſpectivement par la Lettre du 17. Juin. 1693, étoit un attentat inexcuſable ſur les Privileges du Pays, icelle Lettre faiſant voir clairement, malgré tout ce que le Reſcribent en diſoit par le quarante-huitiéme Article de ſon Ecrit, qu'il avoit enchargé le Suppliant de lui envoyer les Actes & Pieces du Procès, y mentionnez ; de les examiner ; en porter Sentence, & ordonner aut Suppliant de la prononcer ; qui n' étoit pas ſeulement d'adminiſter juſtice entre les Sujets du Roi par un Juge etranger, comme l'étoit le Reſcribent habitué dans la Ville de Liége, mais auſſi la rendre hors les limites du Pays, ſous une Juriſdiction étrangere, l' une & l' autre également contre & en préjudice du Droit-public, dont l' obſervance avoit été jurée ſi ſolemnellement par toutes leſdites inaugurations, y compriſe auſſi celle du Roi notre Sire, que Dieu conſerve longues années. Que les Juges du Plat-pays de cette Province ne l' étoient pars, comme le Reſcribent l'alleguoit, n'étant point dans le pouvoir de ceux qui les établiſſoient, de les démettre ſans cauſe legitime, avant le temps ordinaire du changement ; & ainſi il y avoit un Tribunal fixe non plus ni moins qu'en toutes les autres Villes du Brabant ; de quoi l' on ne ſe contentoit pas encore au Pays de Limbourg, puiſqu'il étoit notoire que tous les Juges, même juſqu'à ceux du plus chétif Village, y ſont perpetuels : Il étoit donc inutile de dire que les Juges déleguez, quoique revocables *ad nutum*, ſeroient Juges auſſi long-temps que leur commiſſion duroit, attendu qu'il ne ſuffiſoit pas d' avoir des Juges, mais qu'il en falloit avoir conformément aux Loix du Pays ; c' eſt à-dire, des Juges qui puiſſent juger toutes ſortes de cauſes avec une indépendance totale de celui qui les établiſſoit, & une liberté toute entiere, & de ſuite compoſer un Tribunal fixe & ordinaire, ce qui ne ſe pouvoit pas trouver dans des Juges révocables *ad nutum*, à la faveur deſquelles & autres raiſons, &c. débattant l' ultérieur contenu dudit Ecrit d' impertinence & dénégation, *quatenus contra*, perſiſtoient les Emprenans comme auparavant, avec dépens. Vû en outre la duplique dudit Reſcribent, par laquelle il diſoit entre autres, que les pauples de ce Pays n'avoint jamais eu en horreur les Juges étrangers, comme les Emprenans alléguoient, mais bien les evocations qui ſe faiſoient hors du Pays, qui les obligeoient de plaider à grands frais, & ſans l'aſſurance de leurs perſonnes, pardevant des Tribunaux étrangers établis hors du Pays. Les Inaugurations & Pragmatiques des Princes ſouverains de ce Pays avoient blâmé & aboli les évocations, mais ni les Inaugurations ni les Pragmatiques n'avoient jamais blâmé l'exercice de la Juriſdiction Eccléſiaſtique par ceux à qui elle compétoit, nonobſtant qu'ils ne reſidoient pas dans le Pays ; c'eſt-à-dire, nonobſtant qu' ils n'y avoient pas ni domicile conſtitué ou abſolu, qui ſe nomme en Droit *domicilium incolatus & conſtituitur in eo loco ubi quis larem & rerum ſuarum ſummam conſtituit*, *lib.* 2. *cap. de municip. & originar.* pourvû que cette Juriſdiction s' exerceroit dans le Pays même, & que les Sujets du Brabant ne ſeroient pas évoquez hors du Pays, ceux qui avoient exercé cette Juriſdiction ayant toujours été tenus, quant à cet effet, pour domiciliez dans le Pays, à raiſon de leur Dignité & Juriſdiction qu'ils y avoient tenue & exercée, ce domicile étant appellé en Droit *domicilium Dignitatis* ; enſuite de quoi un Prêtre eſt cenſé avoir domicile au Lieu de ſon Benefice, un Magiſtrat, au Lieu ou deſervoit ſa Magiſtrature nonobſtant qu' il auroit ailleurs ſon domicile conſtitué, *ſive incolatus*, comme il étoit remarqué par Argenrrè aux Coutumes de Bretagne, *Art.* 9. *Gloſſ.* 1. *num.* 6. Que les Emprenans avoient pourtant grand tort de dire, comme ils avançoient, que tout Tribunal étoit cenſé étranger, qui eſt compoſé d'un Juge qui eſt étranger ; ou, au contraire, que les Juges qui avoient Juriſdiction dans le Pays, étoient cenſez, par l' exercice de cette Juriſdiction dans le Pays, avoir leur domicile dans le Pays même : Que les Emprenans citoient envain les Tables de Cortemberg, ou plûtôt les paſſages de Stockmans, faiſant mention avec éloge deſdites Tables, où non-ſeulement ledit Stockmans ne parloit pas toujour ſive le même éloge deſdites Tables ; comme, par exèmple, en la Déciſion premiere, *num.* 21. où il diſoit : *In Tabulis Cortenbergenſibus Joannis Brabantiæ Ducis annis* 1312. 1313. *quanta ruſtitas & infantia* ; mais auſſi leſdites Tables ne parloient aucunement de la Juriſdiction Eccleſiaſtique : auſſi Stockmans, dans le lieu cité pas les Emprenans, entendoit pas les monts *judices indigenas*, des Juges nez & domiciliez dans le Pays, ce que les Emprenans même avoient dû avouer ne pouvoir être appliqués aux Juges Eccleſiaſtiques, leſquels ils avoient avoué ne devoir pas être nez dans le Pays, comme cela a eté uſité dans le Brabant au regard des Juges ſéculiers. Le mots *ſecundum cujuſque civitatis Leges*, dont Stockmans ſe ſervoit audit paſſage, marquoient auſſi qu' il y entendoit de parler des Juges ſeculiers ; même il n' agiſſoit pas audit paſſage du cas en queſtion, mais il y agiſſoit pour diſapprouver les évocations, qu'il appelloit *peregrina judicia*, pour leſquelles deſapprouver il n' employoit pas ſeulement leſdites Tables

blés de Cortenberg; mais auſſi le Traité fait en l'an. 1251. entre Henry Duc & Prince de Brabant, & l'Evêque de Cologne, où il avoit été convenu, *Ne occaſione debitorum, conventionum, vel pactionum, alter alterius res vel perſonas in civitate Colonienſi, vel in terra Ducis accipere poſſet vel arreſtare*, lequel Traité ne contenoit notoirement que les évocations; & nullement le ſujet du préſent débat. Les Emprenans ne pouvoient pareillement ſe prévaloir de ce qui étoit déduit plus amplement par ledit Stockmans audit Traité *Deſenſio Belgarum*, *cap.* 1. *num.* 7. Car combien qu'il étoit véritable, *quod cum olim tres cauſarum ſpecies ad audientiam Eccleſiaſticam Leodienſis, vel Cameracenſis Epiſcopi deduci poſſent, videlicet de Teſtamentorum validitate, & de pactis matrimonialibus, & rebus in pios uſus donatis; ſive per amortizationem ſubductis ſæculari poteſtati, providerunt poſtea majores noſtri, de his etiam ſpeciebus diſerte a Principe ſtipulati ſunt; ne ulla ex cauſa ad Tribunalia Eccleſiaſtica municipes, vel incolæ Brabantiæ evocari poſſent*. Néanmoins ce qui étoit ajouté en après; *aut Juriſdictionem vicinorum Epiſcoporum agnoſcere tenerentur, niſi apud delegatos eorum qui in Brabantia reſiderent*. Cela étoit ajouté par ledit Stockmans du ſien, & n'étoit contenu dans aucuns Edits des Princes Souverains de ce Pays, ni dans aucuns Concordats ou Traités publics, même l'uſance immémoriale y étoit directement contraire; car combien que les Evêques de Liége, & de Cambray, ou leurs Archidiacres, avoient eu leurs Délégués, qui de temps en temps avoient réſidé dans le Pays, ce nonobſtant lorſque les perſonnes auſquelles competoit la Dignité & Juriſdiction principale avoient voulu venir dans le Pays, ils y ont toujours exercé leurs Juriſdictions, & fonctions en dépendantes, ſans participation ou concurrence de leurs Délégués, auſſi-bien qu'il s'étoit toujours pratiqué au regard des Archidiacres de Malines, qui combien ils y établiſſoient un Official en Brabant, y venoient néanmoins exercer leur Juriſdiction par eux-mêmes, indépendemment de leurdit Official, quand ils le trouveroient convenir; & pour montrer plus clairement que ces mots *aut Juriſdictionem vicinorum Epiſcoporum agnoſcere tenerentur niſi apud delegatos eorum, qui in Brabantia reſiderent*, étoient ajoutez par ledit Stockmans du ſien; & ſans aucun fondement, il convenoit de conſidérer les mots immédiatement ſuivans, par leſquels il veut confirmer ſon diſcours, lorſqu'il diſoit *Quæ nova cautio ſolemni Principis juramento firmata ad hanc diem religioſe cuſtoditur*: Que cette prétendue confirmation par ſerment du Prince, conſiſtoit dans l'addition de la joyeuſe Entrée; en date du 26. Avril 1515. Article III. comme remarquoit le même Auteur, à la page dudit num. 7. C'étoit donc ladite joyeuſe Entrée qui devoit faire déciſion du diſcours tenu par ledit Stockmans; puiſqu'il s'y rapportoit luimême. On verroit dans ladite joyeuſe Entrée qu'elle empêchoit les évocations, mais on ne verroit pas que leſdites joyeuſes Entrées empêcheroient que les Evêques de Liége & de Cambray, ou leurs Archidiacres, auſquels compétoit la Juriſdiction ordinaire Eccléſiaſtique, n'auroient pû exercer leur Juriſdiction ordinaire par eux-mêmes dans les Tribunaux qu'ils avoient établis dans le Pays: Que les mots de ladite joyeuſe Entrée, ſonnoient comme s'enſuit. *Item dat d'onderſaeten onſer voors. Landts van Brabant in den Biſſchopdomme van Luyck ende Camerick buyten den ſelven Lande van Brabant geleſen voor t'geeſtelyck gerechte met en ſullen mogen Worden betogen van heure perſonen oſte goeden die in onſen voorſ. Lande van Brabant gelegen oſte geſeten ſyn, maer dat die inde Geeſtelycke Hovender ſelve Biſſchoppen binnen den Lande van Brabant geſtelt, getogen ſullen Worden te rechte, alſoo lange als den geeſtelycken Hove in den ſelven onſen Lande van Brabant liggen ſullen*. L'on voyoit clairement par ladite joyeuſe Entrée, que l'intention du Prince n'avoit été que d'empêcher les évocations; que pour le reſte, il ne faiſoit aucune diſtinction entre les Evêques, & leurs Délégués; il diſoit ſeulement que les Tribunaux Eccléſiaſtiques devoient être établis dans le Pays, le Tribunal, ou la Cour eccléſiaſtique, étant un lieu propre, & convenable pour tenir rôle, comparition, & pour exercer d'autres Actes dépendans de la Juriſdiction eccléſiaſtique; & ce lieu devoit être établi dans le Pays; que les mots propres de ladite joyeuſe Entrée, bien loin qu'ils pourroient ſervir pour exclure les perſonnes principales, montroient bien clairement que tout le droit demeure aux perſonnes principales; *in verbis*: *Maer dat die inden Geeſtelycken Hove der ſelve Biſſchoppen binnen den Lande van Brabant geſtelt*, &c. Qu'il n'y eſt point dit que les Surſeans du Brabant devoient être aſſignez pardevant les Cours Eccléſiaſtiques des Officiaux, établies dans le Pays, mais elle parloit bien clairement des Cours eccléſiaſtiques des Evêques: marque évidente qu'elle ne vouloit rien déroger au droit des perſonnes principales, mais qu'à cet égard elle vouloit laiſſer le tout dans la diſpoſition du Droit-commun, pourvû qu'il ne ſeroit pas contrevenu au point unique dont y étoit traité, qui conſiſtoit dans l'évocation; & partant c'étoit en vain que les Emprenans diſoient qu'il ne ſe pouvoit introduire aucune coutume ni preſcription, par quel laps de temps que ce pouvoit être, contre & au préjudice des Loix fondamentales du Pays, renouvellées & ſermentées dans toutes les inaugurations des Princes Souverains de ce Pays, puiſqu'on avoit montré ſi ouvertement l'impertinence deſdites Loix pour l'intention des Emprenans; & qu'au contraire, elles confirmoient la ſoutenue & intention du Reſcribent. Il ne pouvoit pas être inutile d'alléguer des obſervances contraires comme vouloient ſoutenir les Emprenans; carpuiſque l'obſervance donnoit l'eſprit & la force à la Loi *Sitque conſuetudo optima Legis interpres*. *Leg. Si interpret.* 37. *ff. de Leg.* leſdites obſervances contraires faiſoient voir que les Emprenans tournoient fort mal le ſens & l'eſprit de ladite joyeuſe Entrée, comme cela étoit montré ci-deſſus: auſſi les Emprenans ne pouvoient pas dire avec juſtice que ces obſervances contraires conſiſtoient dans des Actes publics: *Qui exercentur in invitos, & contra cujuſcumque conditionis perſonas*, ou leſdites obſervances contraires conſiſtoient dans des Actes pas ſeulement reiterez, même journaliers, ayant toujours été pratiqué par le Reſcribent & ſes Prédéceſſeurs dans la partie du Pays de Limbourg, ſujette, à la Juriſdiction, en qualité d'Archidiacre de Condros, auſſibien qu'il avoit toujours été pratiqué par le préſent Archidiacre de Haſbaye & ſes Prédéceſſeurs, dans la partie du Brabant qui étoit ſujette à ſa Juriſdiction, les ſucceſſifs Archidiacres de Condros ayant de tout temps immémorial viſité par eux-mêmes la partie du Pays de Limbourg qui étoit ſujette à leur Juriſdiction, y ayant corrigé les abus qui étoient venus à leur connoiſſance, y ayant porté à cet effet des Decrets & Sentences qu'ils avoient toujours mis en exécution; s'ils y avoient établi des Juges pour pardevant eux être déménuées les cauſes de haute recherche, cela n'avoit été fait que pour commodité particuliere, parce qu'étant de réſidence en la Cathédrale de Liége, ils ne pouvoient commodement faire par eux-mêmes tous les dévoirs qu'ils convenoit de faire dans ces ſortes des cauſes; mais cela n'étoit ni ne changeoit rien dans leurs devoirs. Cette Juriſdiction qu'ils donnoient à leurs Officiaux ou Députez, n'étoit qu'une communication que leſdits Officiaux ou Députez exerçoient au nom de leurs principaux, dans les cauſes pour leſquelles ils étoient commis *ad certas duntaxat cauſas*, ſoit qu'ils ſeroient commis *ad univerſitatem cauſarum ſive ſimpliciter, ſive ad revocationem*: Les Emprenans diſoient qu'il n'étoit pas néceſſaire de toucher davantage la queſtion, ſi par la mort de l'Archidiacre la qualité de ſon Official venoit à ceſſer. Ils faiſoient bien de ne point toucher davantage ce point, qui ſe trouvoit clairement décidé au Droit-canon en faveur du Reſcribent, par les raiſons ci-devant avancées: *Quod ſit idem Tribunal Epiſcopi & ejus Officialis, idem Tribunal Archidiaconi & ejus Officialis*. Si les Emprenans vouloient toucher davantage ce point, ils feroient paroître autant plus clairement les raiſons pour leſquelles leur principal devoit être condamné, étant impertinent de dire que le Sieur Martin Oudenhaghen n'auroit plus continué ſa fonction d'Official après le trépas de feu l'Archevêque de Malines, parce qu'il n'auroit plus eu envie de porter le fardeau de cette Charge, & qu'ainſi il s'en ſeroit demis de ſon prope mouvement, ou cette qualité étoit venu à ceſſer par la mort de feu l'Archevêque Alphonſe, & qu'on ne pourroit pas montrer que depuis ladite mort il auroit exercé quelque acte de Juriſdiction. Il pouvoit bien être vrai qu'il n'auroit pas fait des devoirs pour ſolliciter ſa continuation, *ſede vacante*; mais cependant il demeuroit toujours véritable que ſa fonction d'Official étoit venu à ceſſer par la mort dudit Archevêque: Que ſi les Emprenans ne ſe vouloient pas contenter dudit exemple, on leur pourroit encore monter pluſieurs autres, tant dans le Diocéſe d'Anvers, que dans l'Archidiocèſe de Malines, comme auſſi dans les Diocèſes de Gand, de Bruges, de Ruremonde, auſquels on a vû que la qualité d'Official étoit venu à ceſſer par la mort de l'Evêque. Les Emprenans ne devoient pas dire que ledit Oudenhaghen, qui avoit été Official de l'Archevêque de Malines en Brabant, auroit jugé, à l'excluſion de tous les autres, les cauſes du Brabant; car, en premier lieu, ledit Archevêque Alphonſe avoit jugé par lui-même pluſieurs cauſes du Brabant, nonobſtant qu'il avoit ſondit Official en Brabant; & en ſecond lieu, le Sieur Coriache, Chanoine de la Métropolitaine à Malines, qui en cette qualité, & auſſi à cauſe de ſa fixe demeure, avoit ſon domicile dans la Ville de Malines, avoit au même temps ſon Tribunal en Brabant en qualité d'Official de l'Archevêque, ayant établi le lieu d'aſſignations pour les ajournemens au rôle & autres comparitions, au quartier de Brabant, qui n'étoit guères éloigné de Malines, & s'appelloit *Paſſebrugge*, où il avoit jugé en qualité d'Official, toutes les cauſes de Louvain, Tirlemont, Dieſt, Archot, Sichem, Leau Vilvorde & autres quartiers du Plat-pays aux environs; d'où les Emprenans montroient qu'ils étoient tres-mal informez de ce qu'avoit été pratiqué dans le Diocèſes de Malines au ſujet de l'exercice de la Juriſdiction eccléſiaſtique, pour venir dire que ledit Oudenhaghen auroit jugé, à l'excluſion de toutes les cauſes du Brabant, & partant c'étoit en vain qu'ils vouloient régler le Reſcribent à l'exemple dudit Oudenhaghen. Le Reſcribent ne devoit être réglé, à l'exemple d'un Official, au regard duquel même les Emprenans avoient commis tant d'erreurs, devant au contraire être réglé à l'exemple d'une perſonne à qui compétoit la Juriſdiction en chef, *& jure dignitatis*, & ainſi à l'exemple des Archevêques de Malines, leſquels, nonobſtant qu'ils avoient leur réſidence à Malines; exerçoient & avoient toujours exercé leur Juriſdiction en Brabant quand bon leur avoit ſemblé, leſquels même avoient toujours député des Officiaux réſidens dans la Ville de Malines, avec pouvoir d'exercer la Juriſdiction en Brabant, leſquels Officiaux, quoique réſidens en la Villes de Malines, avoint toujours exercé paiſiblement ladite Juriſdiction en Brabant, avec ce ſeul temperament, qu'ils ne pouvoient évoquer un inhabitant de Brabant pour comparoître en la Ville de Malines, mais que le lieu d'aſſignation devoit être déſigné en Brabant. La Lettre du Reſcribent, dont étoit fait mention par les Emprenens, ne pouvoit être regardée ni comme une Sentence, ni comme un autre Acte juridique, & de ſuite l'on ne pouvoit attribuer à cette Lettre ni le nom d'attentat, ni d'entrepriſe; que les évocations ne ſe faiſoient pas par des Lettres particulieres ou familieres, comme étoit celle dont les Emprenans parloient; que le Tribunal que le Reſcribent avoit dans le Pays de Brabant, n'étoit pas moins pour le Reſcribent, à qui en qualité d'Archidiacre, compétoit la Juriſdiction en chef, *& jure dignitatis*, que pour ſon Official & Député; que ce Tribunal ne dépendant de la réſidence d'un Juge, il ſuffiſoit que le Juge y venoit exercer ſes fonctions au temps néceſſaire & opportun: ſi les Juges établis étoient révocables *ad nutum*, ou pas, cela ne regardoit aucunement les Emprenans, qui n'avoient aucun droit ſur la Juriſdiction eccléſiaſtique: il ſuffiſoit pour le Reſcribent, que les ſacres Canons, ſelon leſquels ladite Juriſdiction devoit être réglée, admettoit & approuvoit telle révocation; que les

Juges

Juges du Plat-pays en Brabant ſe changeoient *ad nutum*, de ceux qui les avoient établis. Si les Juges ſéculiers du Plat-pays en la Province de Limbourg étoient perpétuels, ce que l'on ignoroit, il étoit notoire que l'on ne pouvoit tirer aucun argument des Juges ſéculiers, aux Juges eccléſiaſtiques: l'on avoit ſeulement allégué l'exemple des Juges du Plat-pays en Brabant, pour montrer que c'étoit ſans fondement & contre l'obſervance, que les Emprenans vouloient ſoutenir avec tant de force, que les Juges en Brabant devoient être perpétuels; que les Emprenans ont de toute maniere grand tort de vouloir diſputer au Reſcribent d'exercer la Juriſdiction par ſoi-même, ainſi que lui & ces prédéceſſeurs l'avoient toujours fait à la vûe de tout le monde en la Province de Limbourg, & les Archidiacres de Hasbaye en la partie de Brabant qui étoit ſous leur Diſtrict; & même, ſi les Emprenans ou autres, vouloient contrevenir a cette obſervance, ce différend ne devroit pas ſe décider pardevant ce ſouverain Conſeil, mais pardevant des Commiſſaires de Sa Majeſté & de l'Evêque de Liege, enſuite du Concordat arrêté le 10. Mars 1541. entre l'Empereur Charles V. de glorieuſe mémoire, & ledit Evêque, où il y eſt dit, Tit. 9. Art. 29. *Inſuper viſum eſt Commiſſariis antedictis quod ſi ſuper præmiſſis & articulis ſuperius non deciſis dubium emergat aut difficultas oriatur inter Juſtitiarios Principum, talis difficultas terminari & ſedari debeat mutuis communicationibus vel litteris, ita quod una Juriſdictio aliam non turbet, vel impediat*; & partant le Reſcribent excipiant ſur ladite obſervance immémoriale, & débattant l'ultériur contenu dudit Ecrit de replique, de frivolité, impertinence & dénégation, concluant, perſiſtoit comme devant. A tout eu égard, la Cour combinant les débats mûs par Requête de premier Suppliant, du 31. Juillet 1693. & par la concluſion de ſeconds Supplians, du 28. Juin 1695. & rejettant la Requête civile du Reſcribent, ordonne audit Reſcribent & à tous ceux qu'il appartiendra, d'établir, le cas y arrivant, en ladite Province de Limbourg, pour autant qu'elle eſt ſous ledit Archidiaconé du Condros, un Official, ou Juge, qui y tiendra domicile fixe pour y adminiſtrer la Juriſdiction eccléſiaſtique; le condamner de mettre à néant ſon entrepriſe énoncée & faite par ſon Decret du 30. Mai, & par la Letere du 27. Juin, ambédeux dudit an. 1693. déclare que parmi ce, les concluſions ulterieures priſes au procés, viennent à ceſſer; adjuge aut premier Suppliant la maintenue par lui requiſe, & condanne le Reſcribent en l'emende de ladite Requête civile rejettée, comme auſſi en deux tiers des dépens pour ce engendrés à dûe taxation & modération dudit Conſeil, compenſant le reſtant tiers pour cauſe. Ainſi fait en la Ville de Bruxelles le 10. de Mars 1700. *Signé* BODRY.

Monumentum VI. citatum pag. 93. num. XXVII.

F. G.

RATIONES SACRÆ THEOLOGIÆ PARISIENSIS CONTRA

Quorumdam propoſitiones, qui Breviarium ſecundum correctionem Concilii Tridentini introducere cupiebant, antiquo uſu Breviarii Eccleſiæ Pariſienſis penitus abrogato.

DEus Optimus Maximus ſemper gaviſus, & uſus eſt varietate, ut patet in ipſa creatione, in qua diverſitate delectatus eſt. Hic enim ejus potens, & ſapiens providentia patet ex concentu, & harmonia rerum diverſarum atque contrariarum.

Hoc pugnat cum ratione, & cum fide per charitatem operante. Nam ratio interior debet conſentire cum ratione æterna, quæ diverſitatem in conditione univerſi poſuit a principio, ut ſit concordia diſcors: ut etiam magis excitemur ad virtutem, cum ejus plura exempla proponuntur: ut Deus magis laudetur in multitudine, & varietate mirabilium ipſius.

Hoc minueret Dei optimi Maximi gloriam, Sanctorum cultum, & Chriſtianorum ædificationem exemplarium.

Hoc valde minuit Epiſcoporum & Diœceſeon auctoritatem.

Qui hoc promovent non ſunt viri ſimplices, & devoti ſeu ſpirituales, ſed aſtuti, politici, qui ex re qualibet, quolibet modo rem ſuam mundanam conantur facere. Aſtitit Regina a dextris ſponſi circumamicta varietate.

Ut omnis novitas eſt ſuſpecta, ita talis mutatio magna non poteſt eſſe ſine detrimento magno.

Hoc foveret Cantorum & Eccleſiæ ſervitorum inobedientiam atque diſſolutionem, quum omnium Eccleſiarum unum eſſet & idem officium.

Quot ſumptus neceſſarii eſſent? Ruſtici non poſſint juvare ſuos Curatos in officio agendo! Hoc autem maxime eſt neceſſarium in pagis.

Spiritus Sanctus fecit loqui magnalia Dei omnibus linguis (*Act.* 11.) quod eſt argumentum diverſitatis in officio Eccleſiæ, ut univerſo & in membris corporis humani cernitur.

Nobis ſapientia, prudentia, virtute, & donis Sancti Spiritus excellentiores fuerunt antiqui ſancti Patres; qui juſtis de cauſis ſingulis Diœceſibus ſingula conceſſerunt & ordinaverunt Breviaria. Miretur ergo Gallia ſuum Marcellum, dum miratur ſuum Sylveſtrum Roma.

Talis immutatio hæreticos juvaret atque delectaret, quaſi in errore aut inſcitia fuiſſent Patres Catholici in re tanta. Hoc eſſet ſcandalum piis Catholicis, qui hoc pacto poſſent dubitare de ipſa fide & religione, cujus conſuetam profeſſionem ita immutatam cernerent. Quid hoc affert utilitatis?

Reliqui Epiſcopi habent poteſtatem politiæ, & ordinationis in ſuis Diœceſibus, ut Romanus in ſua: hoc autem bona ex parte convelleretur.

Ad quid amplexaretur Breviarium Romanum, quod a paucis annis ter immutatum, & derelictum vidimus? Succedente alio Papa, novum erit forſan Breviarium expectandum?

Hoc eſt contra libertatem Eccleſiæ Gallicanæ, quæ ſi Romanæ in hac profeſſione generali & maxima ſe ſubmittat, quid reſtat niſi quod etiam ex conſequenti ſæpe ſubmittet in reliqua omni politia? Nam acceſſorium ſequitur principale.

Semper unaquæque Eccleſia & Provincia gaviſa eſt ſuis ritibus, juxta illud:

Si fueris Romæ, Romano vivito more;
Si fueris alibi, vivito ſicut ibi.

Eccleſiæ pagorum ſæpe non ſequuntur ordinationem ſuæ Cathedralis, & Cathedrales ſequerentur Breviarium Romanæ Eccleſiæ?

Avari & ſemper ambitioſi Romani ſic rem ſuam facere provident ex impreſſione, ſicut videmus jam factum ex privilegiis multis ad hanc rem ſpectantibus.

Corrigantur, & tamen valde prudenter, & non curioſe aut ſcrupuloſe nimis, ſi quæ indigent correctione in Breviariis Diœceſeon, non autem deſerantur.

Hic Prædicatores & Curati non tam facile populum docerent, ignorantes legendas multorum Sanctorum particularium, particularibus locis magis celebrium & cognitorum.

Ubi Deus Opt. Max. dedit Sanctos, ibi quoque vult per illos invocari a fidelibus populis: ſicut voluit rogari a filiis Iſrael per patres illorum Abraham, Iſaac, & Jacob. Retineantur ergo Breviaria ſingularum Diœceſeon.

Si objiceretur cultus particularium Sanctorum, qui ſunt in tanto & prope infinito numero, non ita juvaretur per illos Eccleſia. Nam rogati & laudati rogant atque juvant: ideo ordinavit Eccleſia per Spiritum ſanctum illos in locis ſuis particularibus celebrari.

Quum adhuc Eccleſia naſcens & ſpiritus doctrinæ fervens in unum locum congregabatur, unuſquiſque ſuam particularium devotionem afferebat (1. *Cor.* 14.) quanto magis ergo ipſis per univerſum orbem diſperſis, unaquæque Parochia, vel ſaltem Diœceſis, ſuam & devotionem, & precandi formam retinebit; ſemper tamen ordinate? Hic terra diverſorum fructuum arbores & ſemina nutrit.

Non major eſt ratio quod omnes Sacerdotes ubique dicant unum Breviarium quam quod omnes laici unam tantum orationem Deo Opt. Max. offerant.

Deus Opt. Max. qui decimis & primitiis vult recognoſci, non magis vult talia ſibi offerri ex iis, quæ naſcuntur in ſingulis Provinciis (non enim omnis omnia fert tellus) quam deſiderat coli & laudari ex mirabilibus, quæ contulit & operatus eſt per ſingulos & particulares Sanctos ſingularum, & particularium Provinciarum.

Quid inde provenit niſi Romanæ non dico Religionis, ſed ſuperbiæ & ambitionis auctio? Non cedat criſta Gallica Romano ſupercilio, non enim hic de Religione, ſed de ſuperbia aſtuta agitur. Ubi enim minus, quam Romæ Conciliorum Œcumenicorum Decreta obſervantur? An non eſt hoc in Cleris dominari magis, quam Eccleſiam ædificare? Dixit antiquitas, quod major eſt Orbis urbe: hic vero urbs Orbem tentat complecti & ſibi ſubjicere.

Hic latet anguis in herba, hoc ſuſpecto maxime, aſtuto & malo tempore. Vitentur ergo qui mutant tempora & leges (*Daniel.* 8.) Monet Chriſtus (*Matth.* 14.) eum ſolum, qui uſque ad finem perſeveraverit ſalvum fore. Perſeverantia autem non eſt obſtinatio novitatis profanæ, ſed antiquitatis Religioſa continuatio.

Non propter vitandos ſumptus temporales admittatur ignominioſa & detrimentoſa plaga ſpiritualis.

In Eccleſia triumphante in Cælo (ad cujus exemplar & ſimilitudinem in Terra cuncta debent fieri) ut cordium, ordinum & graduum variæ, ita & diverſæ ſunt laudum & coronarum formæ.

Non putamus abeſſe ab impietate, illorum memoriam in terris ſepelire, quorum nomina ſcripta ſunt in libro vitæ & in Cælis glorioſe. Hoc autem fieret, ſi particularem Diœceſeon particularia Breviaria tollerentur. Non enim ſatis eſt eos in ſcriptis retineri, niſi & honorifice in Eccleſiis recitentur.

Hoc non vult Concilium, nec intendit Papa, ſed Papæ adulatores ſuis propriis utilitatibus cum Religionis amplitudinis detrimento inſervientes.

Si recipiatur Romanum Breviarium, aut bona pars ejus amittetur, aut infinitæ devotionum particularium ad celebritatem ſingulorum Sanctorum in illo Breviario omiſſorum: deſerentur fundatores, & officia, in quibus obligantur, cum ſumma injuſtitia, Eccleſiæ particulares. Monachi ſuum retineant Breviarium: & ſuo utantur cum decoro Hierarchici Paſtores.

Qui hoc perſequuntur, alii ſumptum timent, alii adulantur & lucrum ſperant, alii vero occulte & aſtute cultum & ſplendorem Catholicæ profeſſionis imminuere, & Eccleſiam Catholicam turbare intendunt.

Hoc

Digitized by Google

Hoc propoſitum convellit, non ſine magno Religionis detrimento, conſuetudines & traditiones Eccleſiaſticas, quod non poteſt fieri ſine Catholicorum ſcandalo, atque hæreticorum elatione, qui gloriabuntur noſtram talem immutationem eſſe argumentum præcedentis erroris atque inicitiæ in Religionis Catholicæ profeſſione, idem concludendo de ejus perſuaſione & doctrina. Talis ergo mutatio hoc maxime fieret tempore imprudenter, atque periculoſiſſime.

Hic Epiſcopi in ſuis Diœceſibus, ſi intelligunt quod ſunt, habent poteſtatem orationis modum conſtituendi, ſicut Papa in Romana Diœceſi & Eccleſia (hoc enim ſonat & ſignificat vocabulum Pontifex, *Hebr. v. & ix.*) alioqui fierent Papæ Cappellani.

ARREST de la Cour donné en l'Audience, ſur l'appel d'abus du changement du Breviaire d'Anjou, ordonné, par l'Evêque d'Angers en l'Egliſe de la Trinite audit Angers, de l'injonction par lui faite, d'uſer de celui du Concile de Trente 1603.

EXTAIT DES REGISTRES DU PARLEMENT.

ENtré Maîtres Guillaume Amis Chanoine, Nicolas Bodin Curé & Chanoine prébendé en l'Egliſe de la Trinité d'Angers, Jean Douſſart, Joachim Fradin, Michel Le Boucher, Jacques Breon, Pierre Viguais, Sebaſtien-Guillaume Jamois, Michel Suſanne, François Mouſſeau, Jean Bouthelie, Laurent Fleurs, Bertrand Lionnet, Lezin Percher, René Le Vanier, Olivier Fontaine, Jean Du Biez, Jean Garnier, Michel Rouſſiou, Chanoines & Chapelains de ladite Egliſe, faiſant la plus grande & plus ſaine partie du Corps & Communauté d'icelle Egliſe, appellans comme d'abus des Ordonnances faites par Meſſire Charles Miron Evêque d'Angers, des 26. Octobre 1599. & 26. Mars 1600. portant changement du Breviaire d'Anjou, & injonction d'uſer de celui de Rome, réformé ſuivant l'avis des Peres aſſemblés à Trente, ſur la Requête de Maîtres Gaſpard Le Liévre, Urban Hodemon, & Joan Hiret, Chanoines; François Bienvenu & Laurent Couſteau, Chapelains; Etienne Remois Diacre, & Martin Martineau; tous habitués en ladite Egliſe de la Trinité. Et encore leſdits Bodin & Conſors, Demandeurs en Lettres du 20. Juillet enſuivant audit an 1600. tendantes à fin d'êtres reçûs appellans en adhérant des procédures faites en exécution deſdites Ordonnances, & des contraintes faites à aucuns deſdits Chanoines & Chapelains de ſigner les articles du changement dudit Breviaire d'Anjou, & de ce qu'il auroit été ordonné que l'on acheteroit des livres à l'uſage de Rome, & que taxe ſeroit faite ſur les Paroiſſes, & pareillement, de ce que l'Official dudit Evêque auroit ordonné que ledit Guillaume Jamois, l'un deſdits appellans, ſeroit empriſonné pour n'avoir voulu faire le Service ſuivant l'Ordonnance d'icelui Evêque, & condamné en deux écus d'amende, & à vuider Angers, & ſe retirer en ſa Cure d'Atée-aux-Champs. Et outre, leſdits Bodin, Jamois, Suſanne & autres ſuſdits, appellans de ce qu'à la Requête du Promoteur en l'Officialité d'Angers, auroit été ordonné que l'Ecrivain Sergent Royal lequel avoit fait l'Exploit d'intimation ſur le relief d'appel comme d'abus deſdit Appellans, ſeroit cité pardevant l'Official pour déclârer de qui il avoit eu charge de faire ladite intimation; & de toute la procédure faite au préjudice deſdites appellations comme d'abus, tant contre ledit Michel Suſanne, qu'autres: & particuliérement ledit Suſanne, appellant comme d'abus du Decret de prinſe de corps contre lui decerné par l'Official dudit Evêque d'Angers, le cinquiéme jour de Mars 1602. empriſonnement fait de ſa perſonne és priſons du petit Châtelet de cette Ville de Paris, & de tout ce qui s'en eſt enſuivi. Et encore leſdits Bodin, Jamois, Suſanne & Conſors, demandeurs en Requête tendante à fin d'avoir commiſſion pour informer des faits & brûlemens des Meſſels, Breviaires & autres livres du chant de ladite Egliſe de la Trinité, faits de l'Ordonnauce dudit Evêque d'Angers, ou ſon Official, depuis que la Cour a été ſaiſie deſdites appellations comme d'abus, & autres faits mentionnés en ladite Requête, circonſtances & dépendances, d'une part: Et leſdits Le Liévre, Hodemon, Hiret, Couſteau, Remois, Martineau, & icelui Evêque d'Angers, & Maître Chriſtophe Ogier Promoteur, Intimés & défendeurs à l'entérinement de ladite Requête, d'autre. Et les Religieuſes, Abbeſſe & Convent de Notre-Dame de Rouſeray audit Angers, demandereſſes en Requête à fin d'être reçûes à intervenir en la cauſe. *La Cour* a déclaré & déclare l'Evêque d'Angers bien intimé: ordonne que préſentement il défendra tant à l'appel du Procureur Général du Roi, que des Parties de Robert. Et après que Bouchel, qui a requis délai, n'a voulu défendre, & Servin pour le Procureur Général du Roi, pour le profit du défaut, perſéveré en ſes concluſions, la Cour a reçû & reçoit le Procureur Général du Roi appellant comme d'abus des procédures & Ordonnances de l'Evêque d'Angers, ſon Official & Promoteur, l'a tenu & tient pour bien relevé: Et pour faire droit tant ſur ſon appel, que des Parties, leur a donné & donne défaut contre ledit Evêque, ſon Avocat & Procureur préſens: Et en adjugeant le profit d'icelui, dit qu'il a été en tout mal & abuſivement procédé, ordonné & exécuté, tant par ledit Evêque, que par ſon Official & Promoteur. Ordonne que le Service divin ordinaire en l'Egliſe de la Trinité ſera continué, & a fait & fait inhibitions & défenſes audit Evêque d'innover aucune choſe en l'exercice & célébration du Service divin aux Egliſes de ſon Diocéſe, ſans l'autorité du Roi; & à ſon Promoteur & Official, d'entreprendre cour, juriſdiction & connoiſſance, que celle qui leur eſt attribuée par les Ordonnances. Et pour ſe voir faire plus amples défenſes, & répondre aux concluſions que ledit Procureur Général voudra prendre & élire contre eux, ſeront ajournés à comparoir en perſonne au mois, & juſqu'à ce qu'ils aient comparu, leur interdit l'exercice de la Juriſdiction Eccléſiaſtique. Condamne les Intimés ès dépens des cauſes d'appel, dommages & intérêts des empriſonnemens, & de ce qui s'en eſt enſuivi: Ordonne ſi aucuns des Appellans ſont détenus priſonniers, que les priſons leur ſeront ouvertes: Aura le Procureur Général du Roi commiſſion pour informer des faits concernans les livres de ladite Egliſe de la Trinité brûlés, & paroles ſcandaleuſes proférées aux Prédication publiques; pour ce fait & rapporté, ordonner ce que de raiſon; Et ſur le ſurplus par lui requis, ladite Cour en délibérera au Conſeil. Fait en Parlement, le vingtſeptiéme jour de Février l'an 1603.

Monumentum VII. *citatum pag.* 151. *num.* XX.

H.

DECLARATOIN DE LOUIS XIV. ROI DE FRANCE,

Donnée à Verſailles au mois d'Avril 1693. concernant la reception & dote des perſonnes qui entrent dans le Monaſteres, pour y embraſſer la Profeſſion Religieuſe Régiſtrée au Parlement le 7. Mai de la même année.

LOUIS, par la grâce de Dieu, Roi de France & de Navarre: A tous ceux qui ces préſentes Lettres verront *Salut*. Le zéle avec lequel Nous employons l'autorité qu'il a plû à Dieu nous donner pour maintenir en toutes choſes la diſcipline Eccléſiaſtique; & les ordres que Nous donnâmes dans les années 1666. & 1667. touchant l'établiſſement des Monaſteres, & la réception des perſonnes qui embraſſent la profeſſion Religieuſe, marquent aſſez le deſir que Nous aurions de voir obſerver dans leur pureté les régles les plus étroites qui ont été faites ſur ce ſujet: mais comme quelques-uns des Monaſteres que l'on a laiſſé établir dans notre Royaume, & particuliérement depuis le commencement de ce ſiecle, n'ont eu aucuns biens aſſurés lors de leur établiſſement, & que pluſieurs n'ont encore qu'une portion médiocre de ce qui leur eſt néceſſaire pour leur ſubſiſtance, les Supérieurs de ces Maiſons ont cherché des ſecours à leur néceſſité dans les dotes qu'elles ont reçues des perſonnes qui y ſont entrées; & quelques Monaſteres qui ne ſe trouvoient pas dans le même beſoin, n'ont pas laiſſé d'augmenter encore par cette voie les biens conſidérables qu'ils avoient, même par les fondations qui en avoient été faites. Nos Parlemens ont réprimé ce déſordre dans des occaſions où l'on avoit donné des ſommes exceſſives pour l'entrée de quelques perſonnes dans des Monaſteres, & ils ont même tâché d'en empêcher la continuation par les Arrêts généraux qu'ils ont rendus: cependant comme ces Arrêts n'ont pas eu le ſuccès que l'on devoit attendre de la juſtice de leurs diſpoſitions, & que les voies dont on s'eſt ſervi pour en éluder l'exécution, ſe ſont trouvées encore plus préjudiciables à nos Sujets, que ce qui avoit été pratiqué auparavant, Nous voyons la néceſſité qu'il y a d'y apporter des remédes tels que l'ordre de l'Egliſe & le bien de notre Etat peuvent déſirer; & en attendant que la paix, que Nous ſouhaittons avec tant d'ardeur, Nous mette plus en état de procurer un ſi gran bien, Nous ne voulons pas différer plus long-tems à empêcher un abus que l'on ne ſçauroit tolérer, & à pourvoir en même tems par proviſion à la ſubſiſtance des Monaſteres qui en ont un veritable beſoin, par une voie qui a été approuvée & pratiquée par les plus ſaints Prélats depuis & en exécution du dernier Concile, & qui ne ſera pas onéreuſe aux familles de nos Sujets. A *ces Cauſes*, de l'avis de notre Conſeil, & de notre certaine ſcience, pleine puiſſance & autorité royale, Nous avons ſtatué & ordonné ſtatuons & ordonnons, que les ſaints Decrets, Ordonnances & Réglemens concernant la réception des perſonnes qui entrent dans les Monaſteres pour y embraſſer la profeſſion Religieuſe, ſeront exécutées: ce faiſant, défendons à tous Superieurs & Supérieures d'iceux, d'exiger aucune choſe directement ou indirectement en vue & conſidération de la reception, de la priſe de l'habit ou de la profeſſion. Permettons néanmoins aux Monaſteres des Carmelites, des Filles de Sainte-Marie, des Urſulines & autres qui ne ſont point fondés, & qui ſont établis depuis l'an. 1600. en vertu de Lettres Patentes bien & duement enregiſtrées en nos Cours de Parlement, de recevoir des penſions viageres pour la ſubſiſtance des perſonnes qui

Digitized by Google

y prennet & y ſont profeſſion. Voulons qu'il en ſoit paſſé des Actes pardevant Notaires, avec leur Peres, Meres, Tuteurs ou Curateurs à la charge que leſdites penſions ne pourront, pour quel- que cauſe & ſous quelque prétexte que puiſſe être, excéder la ſomme de cinq cent livres pour chacun an dans notre bonne ville de Paris, & autres dans leſquelles nos Cours de Parlement ſont établies, & celle de trois cent cinquante livres dans toutes les autres villes & lieux de notre Royaume, & que pour la ſureté deſdites penſions l'on puiſſe aſſigner des fonds particuliers, dont les revenus ne puiſſent être ſaiſis juſqu'à concurrence deſdites penſions, pour dettes créées depuis leur conſtitution, faiſant dès à préſent main-levée de toutes les ſaiſies qui pourroient en être faites, & ce, nonobſtant toutes ſurſéances & Lettres d'Etat; enjoignons à nos Cours & Juges de les ordonner lorſqu'elles leur ſeront demandées. Permettons pareillement auxdits Monaſteres de recevoir pour les meubles, habits & autres choſes abſolument néceſſaires pour l'entrée des Religieuſes juſqu'à la ſomme de deux mille livres, une fois payée, dans les villes où noſdites Cours de Parlement ſont établies, & juſqu'à celle de douze cent livres dans les autres villes & lieux, dont il ſera paſſé des Actes pardevant Notaires; & en cas que les Parentes & Héritiers des perſonnes qui entreront dans leſdits Monaſteres, ne ſoient pas en volonté ou en état d'aſſurer leſdites penſions viageres en tout ou en partie; permettons auxdits Supérieurs de recevoir des ſommes d'argent ou des biens immeubles qui tiennent lieu deſdites penſions, pourvû que leſdites ſommes d'argent ou la valeur deſdits biens immeubles n'excédent pas la ſomme de huit milles livres dans les villes où nos Cours de Parlament établies, & ailleurs celle de ſix milles livres & qu'ou l'on voudroir donner une partie en argent ou immeubles, & l'autre en penſions moindres & au-deſſous deſdites cinq cent livres & trois cent cinquante livres, leſdites ſommes d'argent ou biens immeubles que l'on pourra donner pour ſuppleer auxdites penſions ſoient reduites & reglées ſur le même pied, & ſuivant la même proportion, voulons que les héritages que l'on pourra donner à cet effet, ſoient eſtimés préalablement par des Experts qui ſeront nommés d'office par nos principaux Juges des lieux, leſquels donneront enſuite permiſſion auxdits Monaſteres de les recevoir par forme d'aliment, & au lieu de penſions viageres, & qu'il ſoit paſſé des Actes pardevant Notaires de la délivrance deſdites ſommes d'argent, ou des biens immeubles qui ſeront ainſi donnes; voulons que les dotes & penſions ci-devant promiſes & conſtituées, même pendant & depuis l'année 1667. par les Parents ou Tuteurs d'aucunes Religieuſes ayent lieu, nonobſtant tous Jugemens & Arrêts qui pourroient avoir été rendus au contraire, à condition que ſi leſdites dotes ou penſione ſe trouvent excéder les ſommes reglées ci-deſſus, elles demeureront réduites ſuivant notre préſente Déclaration, en cas que les Peres, Meres, Freres & Sœurs deſdites Religieuſes le demandent dans ſix mois après l'enregiſtrement & la publication qui en ſera faite dans nos Cours. Permettons aux autres Monaſteres, même aux Abbayes & Prieurés qui ont des revenus per leurs fondations, & qui prétendront ne pouvoir entretenir le nombre des Religieuſes qui y ſont, de préſenter aux Archevêques & Evêques des états de leurs revenus & de leurs charges, ſur leſquels ils nous donneront les avis qu'ils trouveront à propos touchant les Monaſteres de cette qualité, où ils eſtimeront que l'on pourra permettre de recevoir des penſion, des ſommes d'argent ou des immeubles de la valeur exprimée ci-deſſus, & ſur le nombre des Religieuſes qui y ſeront reçues à l'avenir, au-de là de celui qu'ils croyent que leſdits Monaſteres peuvent entretenir de leurs revenus, pour, les avis deſdits Archevêques & Evêques vus, y être pourvu ainſi qu'il appartiendra; défendons aux femmes, veuves & filles qui s'engagent dans les Communautés ſéculieres dans leſquelles l'on conſerve ſous l'autorité de la Supérieure, la joüiſſance & la propriéte de ſes biens, d'y donner plus de trois mille livres ens fonds, outre des penſions viageres telles qu'elles ſont marquées ci-deſſus; défendons pareillement aux Peres, Meres, & à toutes autres perſonnes, de donner directement ou indirectement auxdits Monaſteres & Communautés, aucunes autres choſes que celles qui ſont expliquées par notre préſente Déclaration, en conſidération des perſonnes qui y ſont profeſſion & qui s'y engagent, à peine de trois mille livres d'aumône contre les donateurs, & de la perte par leſdits Monaſteres & Communautés qui les auront acceptées, des choſes données ſi elles ſont en nature, ou du payement de la valeur ſi elles n'y ſont pas; le tout au profit des Hôtels-Deu & des Hopitaux généraux des lieux: n'entendons néanmoins comprendre dans la préſente diſpoſition les donations qui ſeroient faites aux Monaſteres pour une rétribution juſte & proportionnée des prieres qui y pourroient être fondées, quand même les Fondateurs y auroient des Parents, à quelque dégre que ce puiſſe être; voulous qu'à l'égard des Communautés des perſonnes ſéculieres & régulieres, qui ne ſont point confirmées pars nos Lettres Patentes, notre Edit du mois de Decembre 1666. ſoit inceſſamment exécuté, & à l'égard de celles qu'on ne jugera pas néceſſaire de confirmer, ou transférer, Nous déclarons dès à préſent nulles, toutes les réquiſitions & donations d'héritages, rentes ou autres immeubles faites pour elles, & à leur profit; voulons que leſdits biens, pour ce qui eſt des Communautés de perſonnes Religieuſes, ſoient donnés aux Monaſteres dans leſquels les Archevêque ou Evêques des lieux jugeront à propos d'envoyer les Religieuſes qui ſe trouveront dans leſdites Communautés, & pour ce qui eſt de celles des perſones ſéculieres, leſdits biens ſoient donnés aux Hôtels-Dieu & aux Hopitaux généraux des lieux où leſdites Communautés étoient établies. Ordonnons au ſurplus que notre Edit du mois de Décembre de l'an. 1666. contenant les formalités qui doivent être obſervées pour l'établiſſement des Communautés ſéculieres & regulieres, ſoit ponctuellement exécuté, même à l'égard des translations des Monaſteres & Communaurés d'un lieu ou d'une Maiſon à une autre, leſquelles ne pourront être faites qu'après que toutes les formalités portées par ledit Edit pour les premiers établiſſemens deſdits Monaſteres, auront été obſervées: Enjoignons à nos Juges & Officiers d'y tenir ponctuellement la main, & de prononcer contre les Communautés qui ſeront établies ou transférées ſans avoir ſatisfait auxdites formalités, ſur les peines portées par notredit Edit. Si donnons en mandement à nos amés & féaux Conſeillers, les Gens tenant notre Cuor de Parlement à Paris, que ces préſentes ils ayent à faire lire, publier & enrégiſtrer, & le contenu en icelles, garder & obſerver de point en point ſelon leur forme & teneur, ſans y contrevenir, ni ſouffrir qu'il y ſoit contrevenu, en quelque ſorte & maniere que ce ſoit: car tel eſt notre plaiſir; en témoin de quoi nous y avons fait mettre notre ſcel. Donné à Verſailles le vingthuitiéme jour d'Avil, l'an de grace mil ſix cent quatre-vingttreize, & de notre regne le cinquantiéme. *Signe* Lovis; & ſur le repli, par le Roi PHELIPEAUX. *Viſa*, Boucherat & ſcellée.

Regiſtrées, ouï, & ce requérant le Prôcureur Général du Roi, pour être executées ſelon leur forme & teneur, copies collationnées envoyées dans le Siéges, Bailliages & Sénéchauſſées du reſſort; pour y être lues, publiées & regiſtrées. Enjoint aux Subſtituts dudit Procureur Général d'y tener la main & d'en certifier la Cour dans un mois, ſuivant l'Arrêt de ce jour. A Paris en Parlement, le ſept May mil ſix cent quatre-vignt-treize,

ſigne DONGOIS.

Monumentum VIII. *citatum pag.* 161. *in nota.*

I.

EDIT DU ROI, CONCERNANT LES ETABLISSEMENS

Et Acquiſitions des Gens de main-morte. Donné à Verſailles au mois d'Août 1749. Régiſtré en Parlement le 2. Septembre 1749.

LOUIS, par la grace de Dieu, Roy de France & de Navarre: A tous préſens & à venir, Salut. Le deſir que nous avons de profiter du retour de la paix, pour maintenir de plus en plus le bon ordre dans l'intérieur de notre Royaume, nous fait regarder comme un des principaux objets de notre attention les inconveniens de la multiplication des Etabliſſemens des Gens de main-morte, & de la facilité qu'ils trouvent à acquerir de fons naturellement deſtinés à la ſubſiſtance & à la conſervation des familles. Elles ont ſouvent le déplaiſir de s'en voir privées, ſoit par la diſpoſition que les hommes ont à former des établiſſemens nouveaux qui leur ſoient propres, & faſſent paſſer leur nom à la poſterité, avec le titre de Fondateur, ſoit par une trop grande affection par des Etabliſſemens déja autoriſés, dont pluſieurs Teſtateurs préferent l'interêt à celui de leur héritiers légitimes: indépendemment même de ces motifs, il arrive ſouvent que par les ventes qui ſe font à des Gens de main-morte, les biens immeubles qui paſſent entre leurs mains, ceſſent pour toujours d'être dans le Commerce, enſorte qu'une tres-grande partie des fonds de notre Royaume ſe trouve actuellement poſſedée par ceux dont les biens ne pouvant être diminués par des aliénations, s'augmentent au contraire continuellement par de nouvelles Acquiſitions. Nous ſçavons que le Rois nos Prédeceſſeurs, en protégeant les Etabliſſemens qu'ils jugeoient utiles à leur Etat, ont ſouvent renouvellé les défenſes d'en former de nouveaux ſans leur autorité, & le feu Roy notre très-honnoré Seigneur & Biſayeul y ajouta des peines ſévères pars les Lettres-patentes en forme d'Edit du mois de Décembre 1666: il eſt d'ailleurs dans notre Royaume un genre de biens, tels que les Fiefs & les Cenſives, dont les Etabliſſemens même les plus autoriſés pouvoient être contraints à vuider leurs mains, parce qu'en diminuant par l'acquiſition qu'ils en faiſoient, les droits dûs à notre Domaine; ils diminuoient auſſi ceux des Seigneurs particuliers, lorſque les fonds acquis étoient dans leur mouvance, & ils ne pouvoient s'affranchir de cette obligation, qu'en obtenant des Lettres d'amortiſſement, qui ne devoient leur être accordées qu'en connoiſſance de cauſe & toujours rélativement au bien de l'Etat; mais ce qui ſembloit devoir arrêter le progrès de leurs Acquiſitions, a ſervi au contraire a l'augmenter contre l'intention du Législateur, par l'uſage qui s'eſt introduit de recevoir d'eux, ſans aucun examen, le droit d'amortiſſement qu'ils ſe ſont portés ſans peine à payer, das l'eſpérance de faire mieux valoir les fonds qu'il acqueroient, que les anciens Propriétaires. La multiplication des rentes conſtituées ſur des Particuliers, a contribué encore à l'accroiſſement des biens poſſedés par des Gens de main-morte, parce qu'il arrive ſouvent ou par la négligence du Débiteur à acquitter les arrérages de ces rentes, ou par les changemens qui ſurviennent dans ſa fortune, qu'ils trouvent le moyen de devenir Propriétaires des fonds même ſur leſquels elles étoient conſtituées. Ils ſe ſont ſervis enfins de la voye du Retrait féodal pour réunir à leur domaine

domaine les Fiefs vendus dans leur mouvance. Pluſieurs Coutumes à la verité, les ont déclarés incapables d'exercer ce droit ; mais le ſilence des autres donne lieu de former un doute ſur ce ſujet, qui ne peut être entiérement réſolu que par notre autorité. Le meilleur uſage que nous puiſſions en faire dans une matiere ſi importante, eſt de concilier, autant qu'il eſt poſſible, l'interêt de familles avec la faveur des Etabliſſemens véritablement utiles au public. C'eſt ce que nous propoſons de faire, ſoit en nous reſervant d'autoriſer ceux qui pourroient être fondés ſur de nous motifs ſuffiſans de religion & de Charité, ſoit en laiſſant aux Gens de main-morte deja établis, la faculté de nous expoſer les raiſons qui peuvent nous porter à leur permettre d'acquerir quelques fonds, & en leur conſervant une entiere liberté de poſſeder des rentes conſtituées ſur nous, ou ſur ceux qui ont la même condition qu'eux, dont la jouiſſance leur ſera ſouvent plus avantageuſe, & toujours plus convenable au bien public, que celles des domaines ou des rentes hypotequées ſur les biens des Particulieres. A ces cauſes, & autres conſidérations à ce nous mouvantes, de l'avis de notre Conſeil & de notre certaine ſcience, pleine puiſſance & autorité Royale, nous avons par notre préſent Edit perpetuel & irrévocable, dit, ſtatué & ordonné, diſons, ſtatuons & ordonnons, voulons & nous plaſt ce qui ſuit:

ARTICLE PREMIER.

Renouvellant, en tant que de beſon, les Déſenſes portées par les Ordonnances des Rois nos Prédeceſſeurs, voulons qu'il ne puiſſe être fait aucun nouvel Etabliſſement de Chapitres, Colléges, Séminaires, Maiſons ou Communautés Religieuſes, même ſous prétexte d'Hoſpices, Congregations, Confréries, Hôpitaux ou autres Corps & Communautés, ſoit Eccleſiaſtiques, Seculiéres ou Réguliéres, ſoit Laiques de quelques qualités qu'elles ſoient, ni pareillement aucune nouvelle érection de Chapelles ou autres Titres de Benéfices, dans toute l'étendue de notre Royaume, Terres & Pays de notre obéiſſance, ſi ce n'eſt en vertu de notre permiſſion expreſſe porté par nos Lettres-patentes enrégiſtrées en nos Parlemens ou Conſeils ſupérieurs, chacun dans ſon reſſort, en la forme qui ſera preſcrite ci-aprés.

II. Défendons de faire à l'avenir aucune diſpoſition par acte de derniere volonté pour fonder un nouvel Etabliſſement de la qualité de ceux qui ſon mentionnés dans l'article précédent, ou au profit de perſonnes qui ſeroient chargées de former ledit Etabliſſement, le tout à peine de nullité, ce qui ſera obſervé, quand même la diſpoſition ſeroit faite à la charge d'obtenir nos Lettres-patentes.

III. N'entendons comprendre dans les deux Articles précédens les Fondations particulieres qui ne tiendroient à l'établiſſement d'aucun nouveau Corps, College ou Communauté, ou à l'érection d'un nouveau Titre de Benéfice & qui n'auroient pour objet que le célébration des Meſſes ou Obits ; la ſubſtance d'Etudians ou de pauvres Eccléſiaſtiques ou Séculiers, des Mariages de pauvres filles, Ecoles de charité, ſoulagement de Priſonnier, ou Incendiés, ou autres œuvres pieuſes de même nature, & également utiles au public ; à l'égard deſquelles Fondations il ne ſera point néceſſaire d'obtenir nos Lettres-patentes, & il ſuffira de faire homologuer les actes ou diſpoſitions qui les contiendront en nos Parlemens & Conſeils ſuperieurs, chacun dans ſon reſſort, ſur les concluſions ou requiſitions de nos Procureurs Genéraux, voulons qu'il ſoit en même tems pourvû par noſdits Parlemens ou Conſeils ſupérieurs ; à l'Adminiſtration des biens deſtiné à l'execution deſdites Fondations, & aux comptes qui en ſeront rendus.

IV. Ceux qui voudront faire par des actes entrevifs un nouvel Etabliſſement de la qualité mentionnée dans l'Article premier, ſeront tenus, avant toute donation ou convention, de nous faire préſenter le projet de l'Acte, par lequel ils auront intention de faire ledit Etabliſſement, pour en obtenir la permiſſion par nos Lettres-patentes, leſquelles ne pourront être expediées, s'il nous plaſt des les accorder, qu'avec la clauſe expreſſe, que dans l'Acte qui ſera paſſé pour conſommer ledit Etabliſſement, il ne pourra être fait aucune addition ni changement audit projet qui ſera attaché ſous le contre-ſcel de noſdites Lettres-patentes, & après l'enrégiſtrement deſdites Lettres, ledit Acte ſera paſſé dans les formes requiſes pour la validité des Contrats ou Donations entre-vifs.

V. Déclarons que nous n'accorderons aucunes Lettres-patentes pour permettre un nouvel établiſſement, qu'aprés nous être fait informés exactement de l'objet & de l'utilité dudit Etabliſſement, nature, valeur & qualité des biens deſtinés à le doter, par ceux qui peuvent en avoir connoiſſance, notamment par les Archevêques ou Evêques Diocéſains, par les Juges Royaux, par les Officiers Municipaux ou Syndics des Communautés, par les Adminiſtrateurs des Hôpitaux, pars les Supérieurs des Communautés deja établies dans les lieux où l'on propoſera d'en fonder une nouvelle, pour, ſur le compte qui nous en ſera par eux rendu, chacun en ce qui peut le concerner, ſuivant la difference nature des Etabliſſemens, y être par nous pourvû ainſi qu'il appartiendra.

VI. Loſqu'il y aura lieu de faire expedier nos Lettres-patentes, pour autoriſer l'Etabliſſement propoſé, il ſera fait mention expreſſe dans leſdites Lettres, ou dans un état qui ſera annexé ſous le contre-ſcel d'icelles, des biens deſtinés à la dotation dudit Etabliſſement, ſans que dans la ſuite il puiſſe en être ajouté aucuns autres de la qualité marquée par l'Article quatorziéme ; qu'en ſe conformant à ce qui ſera réglé ci-aprés, ſur les acquiſitions qui ſeroient faites par des Gens de main-morte ; ce que nous voulons être pareillement obſervé, même à l'égard des Etabliſſemens déja faits en vertu de Lettres-patentes dûement enrégiſtrées, & ce nonobſtant toutes clauſes ou permiſſions générales, par leſquelles ceux qui auroient obtenu leſdites Lettres, auroient été autoriſés à acquerir des biens fonds indiſtinctement, ou juſqu'à concurrence d'une certaine ſomme.

VII. Leſdites Lettres-patentes ſeront communiquées à notre Procureur-Général en notre Parlement ou Conſeil ſupérieur, dans le reſſort duquel ledit Etabliſſement devra être fait, puor être par lui fait telles requiſitions, ou pris teles concluſions qu'il jugera à propos, & leſdites Lettres ne pourront être enrégiſtrées, qu'aprés qu'il aura été informé à ſa requiête de la commodité ou incommodité dudit Etabliſſement, & qu'il aura été donné communication deſdites Lettres aux perſonnes dénommées dans l'Art. V. ci-deſſus, ſuivant la nature dudit Etabliſſement, comme auſſi aux Seigneurs dont les biens ſeront mouvans immédiatement, en fief ou en roture, ou qui ont la Haute Juſtice ſur leſdits biens, même aux autres perſonnes dont nos Parlemens ou Conſeils ſupérieurs jugeront à propos d'avoir l'avis ou le conſentement, & ſeront leſdites formalités obſervées a peine de nullité.

VIII. Les oppoſitions qui pourront être formées avant l'enrégiſtrement deſdites Lettres, comme auſſi celles qui ſe feroient aprés ledit enrégiſtrement, ſeront communiquées à notre Procureur-Général pour y être ſur ſes concluſions ſtatué par noſdits Parlemens ou Conſeils ſupérieurs, ainſi qu'il appartiendra.

IX. Deſirant aſſurer pleinement l'exécution des diſpoſitions du préſent Edit, concernant les Etabliſſemens mentionnés dans l'Article premier, déclarons nuls tous ceux qui ſeroient faits à l'avenir, ſans avoir obtenu nos Lettres-patentes, & les avoir fait enrégiſtrer dans les formes ci deſſus preſcrites : Voulons que tous les actes & diſpoſitions, qui pourroient avoir été faits en leur faveur, directement ou indirectement ; ou par leſquels ils auroient acquis des biens de quelque nature que ce ſoit, à titre gratuit ou onéreux; ſoient déclarés nuls, ſans qu'il ſoit beſoin d'obtenir des Lettres de Reſciſion contre leſdits actes, & que ceux qui ſe ſeroient ainſi établis, ou qui auroient été chargés de former ou adminiſtrer leſdits Etabliſſemens ; ſoient dechûs de tous les droits reſultans deſdits actes & diſpoſitions ; même de la répétition des ſommes qu'ils auroient payées pour leſdites acquiſitions, ou employées en conſtitution de rentes, ce qui ſera obſervé, nonobſtant toute preſcription, & tous conſentemens exprés ou tacites qui pourroient avoir été donnés à l'exécution deſdits actes ou diſpoſitions.

X. Les enfans ou préſomptifs héritiers ſeront admis, même du vivant de ceux qui auront fait leſdits actes ou diſpoſitions, à réclamer les biens par eux donnés ou alienés : Voulons qu'ils en ſoient envoyés an poſſeſſion, pour en jouir en toute propriété, avec reſtitution des fruits ou arrérages, à compter du jour de la demande qu'ils en auront formée : Laiſſons à la prudence des Juges d'ordonner ce qu'il appartiendra par rapport aux jouiſſances échues avant ladite demande, & le contenu a préſent Article aura lieu pareillement, aprés la mort de ceux qui auront fait leſdits actes ou diſpoſitions, en faveur de leurs héritiers, ſucceſſeurs ou ayans cauſe le tour à la charge ; qu'encore que la faculté à eux accordée par le préſent Article n'ait été exercée par l'un d'eux, elle profitera également à tous ſes cohéritiers ou ayant le même droit que lui, leſquels ſeront admis à partager avec lui, ſuivant lex loix & coutumes des lieux, les biens reclamés ſoit pendant la vie ou la mort de celui qui aura fait leſdits actes ou diſpoſitions.

XI. Les Seigneurs dont aucun deſdits biens ſeront tenus immédiatement, ſoit en fies ou roture, & qui ne ſoront pas eux-mêmes du nombre des gens de main-morte, pourront auſſi demander à être mis en poſſeſſion, avec reſtitution des jouiſſances, à compter du jour de la demande qu'ils en formeront, à la charge néanmoins qu'en cas que les perſonnes mentionées en l'Article précedent, forment leur demande même poſtérieurement à celles deſdits Seigneurs, ils leur ſeront préférés ; comme auſſi que leſdits Seigneurs ſeront tenus de leur remettre leſdites fonds ſi leſdites perſonnes en forment la demande en l'an & jour, aprés le Jugement qui en aura mis leſdits Seigneurs en poſſeſſion ; auquel cas les fruits échûs depuis ledit Jugement, juſqu'au jour de ladite demande, demeureront auſdits Seigneurs : Voulos que la propriété deſdits fonds leur ſoit acquiſe irrévocablement, s'il n'a point été formé de demande dans ledit délai, & lorſque leſdits Seigneurs ſeront du nombre des Gens de main-morte, il y ſera pourvû ainſi qu'il eſt marqué par l'Article ſuivant.

XII. Enjoignons à nos Procureurs Genéraux dans chacun de noſdits Parlemens & Conſeils ſuperieurs ; de tenir la main a l'exécution du préſent Edit, concernant leſdits Etabliſſemens, & en cas de négligence de la part des Parties ci-deſſus mentionnées, il ſera ordonné ſur le requiſitoire de notre Procureur Genéral, que faute par les perſonnes dénommées en l'Article X. & par les Seigneurs qui ne ſeroient Gens de main-morte, de former leurs demandes dans le délai qui ſera fixé à cet effet, & qui courra du jour de la publication & affiches faites aux lieu accutumés, de l'Arét qui aura été rendu ; leſdits Biens ſeront vendus au plus offrant & dernier enchériſſeur, & que le prix en ſera conſiqué à notre profit, pour ètre par Nous appliqué à tels Hôpitaux, ou employé au ſoulagement des Pauvres, ou à tels ouvrages publics que Nous jugerons à propos.

XIII. A l'egard des Etabliſſemens de la qualité marquée par l'Article premier, qui ſeroient anterieurs à la publication du préſent Edit, voulons que tous ceux qui auront été faits depuis les Lettres Patentes en forme d'Edit, du mois de Décembre 1666. ou dans les trente années précedentes, ſans avoir été autoriſez par des Lettres Patentes bien & dûment enregiſtrées, ſoient déclarez nuls, comme auſſi tous actes ou diſpoſitions faites en leur faveur ; ce qui aura lieu nonobſtant toutes clauſes & diſpoſitions générales par leſquelles il auroit été permis à des Ordres ou Communautés régulieres d'établir de nouvelles Maiſons dans les Lieux qu'ils jugeroient à propos : Nous réſervant néanmoins à l'égard de ceux deſdits Etabliſſemens qui ſubſiſtent paiſiblement, & ſans aucune demande en nullité formée avant la publication du préſent Edit, de Nous faire rendre compte tant de leur objet, que de la nature & quantité des Biens dont ils ſont en poſſeſſion, pour y pourvoir ainſi qu'il appartiendra, ſoit en leur accordant nos Lettres Patentes, s'il y échet, ſoit en reuniſſant leſdits Biens à des Hôpitaux ou autres

tres

Digitized by Google

tres Etabliſſemens déja autoriſez, ſoit en ordonnant qu'ils ſeront vendus, & que le prix en ſera appliqué ainſi qu'il eſt porté par l'Article précédent.

XIV. Faiſons défenſes à tous les Gens de main-morte d'acquérir, recevoir ni poſſéder à l'avenir aucuns fonds de terre, maiſons, droits réels, rentes foncieres ou non rachetables, même des rentes conſtituées ſur des particulier, ſi ce n'eſt aprés avoir obtenu nos Lettres Patentes pour parvenir à ladite acquiſition, & pour l'amortiſſement deſdits Biens, & aprés que leſdites Lettres, s'il Nous plaît de les accorder, auront été enregiſtrées en noſdites Cours de Parlemens, ou Conſeils ſupérieurs, en la forme qui ſera ci-après preſcrite; ce qui ſera obſervé nonobſtant toutes clauſes ou diſpoſitions générales qui auroient pû être inſérées dans les Lettres Patentes ci-devant obtenues par des Gens de main-morte, per leſquelles ils auroient été autoriſez à recevoir ou acquérir des Biens-fonds indiſtinctement, ou juſqu'à concurrence d'une certaine ſomme.

XV. La diſpoſition de l'Article précédant ſera obſervée, même à l'égard des fonds, maiſons, droits réels & rentes qui ſeroient réputes meubles, ſuivant Coutumes, Statuts & Uſages des Lieux.

XVI. Voulons auſſi que la diſpoſition de l'Article XIV. ſoit exécutée, à quelque titre que leſdits Gens de main-morte puiſſent acquérir les Biens y mentionnez, ſoit par vente, adjudication, échange, ceſſion ou tranſport, même en payemant de ce qui leur ſeroit dû, ſoit par donations entre vifs, pures & ſimples, ou faites à la charge de ſervice ou fondations, & en général pour quelque cauſe gratuite ou onéreuſe que ce puiſſe être.

XVII. Défendons de faire à l'avenir aucune diſpoſition de derniere volonté, pour donner aux Gens de main-morte des Biens de la qualité marquée par l'Article XIV. Voulons que leſdites diſpoſitions ſoient déclarés nulles, quand même alles ſeroient faites à la charge d'obtenir nos Lettres Patentes, ou qu'au lieu de donner directement leſdits Biens auldites Gens de main-morte, celui qui en auroit diſpoſé, auroit ordonné qu'il ſeront vendus ou régis par d'autres perſonnes, pour leur en remettere le prix ou les revenus.

XVIII. Déclarans n'avoir entendu comprendre dans la diſpoſition des Articles XIV. XV. XVI. XVII. cideſſus, les rentes conſtituées ſur Nous, on ſur le Clergé, Dioceſes, Pays d'Etas, Villes ou Communautés, que leſdites Gens de main-morte pourront acquérir & recevoir ſans être obligez d'obtenir nos Lettres Patentes: Voulons qu'ils en ſoient diſpenſez, même pour celles qu'ils ont acquiſes par le paſſe.

XIX. Voulons qu'à l'avenir il ne puiſſe être donné ni acquis pour l'execution de fondations mentionnées dans l'Article III. que des rentes de la qualité marquée par l'Article précédent, lorſque leſdites fondations ſeront faites par des diſpoſitions de derniere volonté, & ſi elles ſont faites par des actes entre vifs, il ne pourra être donné ou acquis, pour l'exécution deſdites fondations, aucuns des Biens énoncez dans l'Article XIV. qu'aprés avoir obtenu nos Lettres Patentes, & les avoir fait enregiſtrer, ainſi qu'il eſt porté par ledit Article: le tout à peine de nullité.

XX. Dans tous les cas où il ſera néceſſaire d'obtenir nos Lettres Patentes, ſuivant ce qui eſt porté par les Articles XIV. & XIX. elles ne ſeront par Nous accordées qu'aprés Nous être fait rendre compte de la nature & valeur des Biens qui en ſeront l'objet; comme auſſi de l'utilité & des inconvéniens de l'acquiſition que leſdites Gens de main-morte voudroient en faire, ou de la fondation à laquelle ils ſeroient deſtinez.

XXI. Leſdites Lettres Patentes, en cas que Nous jugions à propos des les accorder, ne pourront être enregiſtrées que ſur les concluſions de nos Procureurs Généraux, après qu'il aura été informé de la commodité ou incommodité de l'acquiſition ou de la fondation, & qu'il aura été donné communication deſdites Lettres aux Seigneurs dont leſdits Biens ſeroient tenus immédiatement, ſoit en fief ou en roture, ou qui y auroient la Juſtice, même aux autres perſonnes dont noſdites Cour de Parlemens, ou Conſeils ſupérieurs, jugeroient à propos de prendre les avis ou le conſentement, & s'il ſurvient des oppoſitions, ſoit avant ou aprés l'enregiſtrement deſdites Lettres, il y ſera ſtatué ſur les concluſions de noſdits Procureurs Généraux, ainſi qu'il appartiendra.

XXII. Defendons à tous Notaires, Tabellions on autres Officiers, de paſſer aucun Contrat de vente, échange, donation, ceſſion ou traſport des Biens mentionnez dans l'Article XIV. ni aucun bail à rente ou conſtitution de rente ſur des particuliers, au profit deſdites Gens de main-morte, ou pour l'exécution deſdites fondations, qu'aprés qu'il leur ſera apparu de nos Lettres Patentes, & de l'Arrêt d'enregiſtrement d'icelles, deſquelles Lettres & Arrêt il ſera fait mention expreſſe dans leſdits Contrars on autres Actes, a peine de nullité, d'interdiction contre leſdits Notaires, Tabellions ou autres Officiers, des dommages & intérêts das Parties, s'il y échet, & d'vue amende qui ſera arbitrée ſuivant l'exigence des cas, laquelle ſera appliquée, ſçavoir, un tiers au dénonciateur, un tiers à Nous, & un tiers au Seigneur dont les Biens ſeront tenus immédiatement, & en cas qu'ils ſoient tenus directement de notre Domaine, ladite amende ſera appliquée à notre profit pour deux tiers.

XXIII. Il ne ſera expédié à l'avenir aucune quittance du droit d'Amortiſſement qui ſeroit dû pour les Biens de la qualité marquée par l'Art. XIV. s'il n'a été juſtifié de noſdites Lettres Patentes & Arrêt d'enregiſtrement d'icelles, deſquelles Leteres & Arrêt il ſera fait mention expreſſe dans leſdites quiettances; ce qui ſera exécuté à peine de nullité, & en outre de confiſcation au profit de l'Hôpital général le plus prochain, des ſommes qui auroient été payées pour l'amortiſſement deſdits Biens avant leſdites Lettres & Arrêt. Voulons que ceux qui les auront payées, ne puiſſent être admis à obtenir dans la ſuite des Letteres Patentes pour raiſon des mêmes Biens; Nous reſervant au ſurplus d'expliquer plus amplement nos intentions ſur les cas où le Droit d'Amortiſſement ſera dû, & ſur la quotité dudit Droit.

XXIV. Défendons à toutes perſonnes de prêter leurs noms à des Gens de main-morte pour l'acquiſition ou la jouiſſance de Biens de ladite qualité, à peine de trois mille livres d'amende, applicables ainſi qu'il eſt porté par l'Article XXII. même ſous plus grande peine, ſuivant l'exigence des cas.

XXV. Les Gens de main-morte ne pourront exercer à l'avenir aucune action en Retrait féodal ou ſeigneurial, à peine de nullité; à l'effet de quoi, Nous avons dérogé & dérogeons à toutes Loix, Coutumens & Uſages qui pourroient être à ce contraires; ſauf auxdites Gens de main-morte à ſe faire payer les Droits qui leur ſeront dûs ſuivant les Loix, Coutumes ou Uſages des Lieux.

XXVI. Dans tous les cas dans leſquels les Biens de la qualité marquée par l'Article XIV. pourroient écheoir auſdites Gens de main-morte, en vertu des Droits attachez aux Seigneuries à aux appartenantes, ils ſeront tenus de les mettre hors de leus main dans un an, à compter du jour que leſdits Biens leur auront été dévolus, ſans qu'ils puiſſent les faire paſſer à d'autres Gens de main-morte, ou employer le prix deſdits Biens à en acquiérir d'autres de la même qualité, & faute de ſatisfaire à la préſente diſpoſition dans ledit temps, leſdits Biens ſeront réunis à notre Domaine, ſi la Seigneurie appartenante audites Gens de main-morte eſt dans notre Mouvance immediate; & ſi elle releve des Séigneurs particuliers, il leur ſera permis dans le délai d'un an aprés l'expiration dudit temps, d'en demander la réunion à leurs Seigneuries faute de quoi, ils demeureront réunis de plein droit à notre Domaine, & les Fermiers & Receveurs de nos Domaines feront les diligences & pourſuites néceſſaires pour s'en mettre en poſſeſſion.

XXVII. Pour aſſurer l'entiere exécution des diſpoſitions portées par les Articles XIV. XV. XVI. XVII. XIX. XX. XXI. XXV. ci-deſſus, concernant les Biens de la qualité marquée auſdits Articles, Voulons que tout ce qui eſt contenu en l'Article IX. au ſujet des nouveaux Etabliſſemens non autoriſez, ſoit obſervé par rapport aux diſpoſitions ou actes par leſquels aucuns deſdits Bieus auroient été donnez ou aliénez, contre ce qui eſt réglé par le préſent Edit, à des Gens de main-morte, Corps ou Communautés, valeblement établis, ou pour l'exécution des fondations ci-deſſus mentionnées. Voulons pareillement que les perſonnes denommées aux Articles X. & XI. puiſſent répeter laſdits Biens, ainſi qu'il eſt porté auſdits Articles, & qu'en cas de négligence de leur part, ils ſoient vendus ſur la requiſition de notre Procureur Général, ſuivant ce qui eſt preſcrit par l'Article XII.

XXVIII. N'entendons rien innover en ce qui concerne les diſpoſitions ou actes ci-devant faits en faveur des Gens de main-morte légitimement établis, ou pour l'exécution deſdites fondations, lorſque leſdites diſpoſitions ou actes auront une date autentique avant la publication des préſentes, ou auront été faits par des perſonnes décédées avant ladite publication; & les conteſtations qui pourroient naitre au ſujet deſdits diſpoſitions ou actes, ſeront jugées par les Loix & la Juriſprudence qui avoit lieu avant le préſent Edit, dans chacun des Pays du reſſort de noſdits Parlemens ou Conſeils ſupérieurs.

XXIX. Toutes les demandes qui ſeront formées en exécution des diſpoſitions du préſent Edit, ſeront portées directement en a Grand'Chambre, ou premiere Chambre de noſdites Cours de Parlemens ou Conſeils ſupérieurs, & ce privativement à tous autres Juges, pour y être ſtatué, ſur les concluſions de notre Procureur Général; dérogeant à cet effet à toutes évocations, *Committimus* ou autres Privileges accordez par le paſſé, ou qui pourroient l'être dans la ſuite à tous Ordres, même à l'Ordre de Malthe, à celui de Fontevrault, ou à toutes Congrégations, Corps, Communautés ou Particuliers, leſquels n'auront aucun effet en cette matiere. *Si donnons en mandement* à nos amez & féaux Conſeillers, les Gens tenans notre Cour de Parlement de Paris, que notre préſent Edit ils aient à faire lire, publier & enregiſtrer, & le contenu en icelui garder & obſerver de point en point ſelon ſa forme & teneur, nonobſtant tous Privileges & autres choſes à ce contraires: *Car* tel eſt notre plaiſir. Et afin que ce ſoit choſe ferme & ſtable à toujours, Nous y avons fait mettre notre Scel. *Donné* à Verſailles au mois d'Août, l'an de grace mil ſept cens quarante-neuf, & de notre Regne le trente-quatrieme, *Signé*, LOUIS. *Et plus bas*, Par le Roi, M. P. *De Voyer d'Argenſon*, *Viſa*, *Daguesſeau*. Et ſcellé de grand Sceau de cire verte, en lacs de ſoie rouge & verte.

Regiſtri, Oui & ce requérant le Procureur Général du Roi, pour être exécuté ſelon ſa forme & teneur, & copies collationnées envoyées aux Bailliages & Sénéchauſſées du Reſſort, pour y être lues, publiées & regiſtrées: Enjoint aux Subſtituts du Procureur Général du Roi d'y tenir la main, & d'en certifier la Cour dans le mois, ſuivant l'Arrêt de ce jour. A Paris, en Parlement, le deux Septembre mil ſept cens quarante-neuf.

Signé, Ysabeau.

Regiſtré en la Chambres des Comptes, Oui & ce requérant le Procureur Général du Roi, pour être exécuté ſelon ſa forme & teneur: En conſequence, ne pourront les nouveaux Etabliſſemens des Gens de main-morte, & les nouvelles acquiſitions par eux faites, avoir lieu qu'en vertu de Lettres Patentes bien & duement regiſtrées en la Chambre, leſquelles Lettres Patentes, avant d'être regiſtrées, ſerons communiquées tant aux perſonnes denommées es Articles V. & VII. du préſent Edit, qu'aux Receveurs & Contrôleurs generaux des Domaines de la Generalité où leſdits Biens ſont ſituez, pour connoitre ſi leſdits Biens ne ſont point, en tout ou en partie, dans la Mouvance directe Cenſive du Roi, à l'effet de faire jouir ledit Seigneur Roi, s'il y échet, de la faculté octroyée aux Seigneurs particuliers, par l'Article XI. du preſent Edit, de reunir leſdits Biens à leur Domaine. Et ſeront leſdits Receveurs généraux des Domaines, dans le cas de réunion leſdits Biens au Domaine du Roi, tenus d'en compter au profit dudit Seigneur Roi: comme auſſi

Digitized by Google

Et ſe charger de leurs comptes, tant en recette que dépenſe, des Biens dont la confiſcation aura lieu au profit dudit Seigneur Roi, en exécution de l'Article XII. du préſent Edit : Et pour d'autant plus aſſurer à l'avenir l'exécution du préſent Edit, enſemble ſe conformer aux Déclarations du Roi des 29. Decembre 1674. 18. Juillet 1702. & 20. Novembre 1725. le Procureur Général du Roi fera toutes diligences pour contraindre les Gens de main-morte à rendre en la Chambre les déclarations de leur temporel. Sera au ſurplus ledit Seigneur Roi très-humblement ſupplié, dans le cas de réunion deſdits Biens à ſon Domaine, de faire procéder auſdites réunions pardevant les Commiſſaires de la Chambre, ainſi qu'il en a eté uſé par le paſſé : Ordonne que ledit Edit, enſemble le préſent Arrêt, ſeront ſignifiez à la diligence du Procureur Général du Roi, aux Receveurs généraux des Domaines, à ce qu'ils aient à s'y conformer. Les Bureaux aſſemblez, le cinq Décembre mil ſept cens quarante-neuf.

Signé, NOBLET.

Monumentum IX. citatum pag. 182. in nota.

X.

STATUTUM CAPITULI GENERALIS CISTERCIENSIS

Contra vitium proprietatis, anni 1683.

CUm ad audientiam Capituli Generalis clamoſa relatione pervenerit peſſimum ac deteſtabile proprietatis vitium, quod ipſamet Religionis fundamenta evertit, In Provincia Vaſconiæ quodammodo impune regnare in perditionem animarum manifeſtum; hoc malum radicitus extirpare cupiens Capitulum Generale iniungit ac mandat Reverendo admodum Domino Abbati de Claravalle, ut omni mora poſtpoſita, ad dictam Provinciam Vaſconiæ perſonaliter accedat, eamdemque viſitando inter cæteros abuſus dictum proprietatis vitium ſingulariter damnet, inhibeat, ac proſcribat ſub pœnis in jure ac Ordinis ſtatutis contentis. Et ut hæc damnatio ipſius, inhibitio, ac proſcriptio efficaciorem ſortiatur effectum, idem Reverendus admodum Dominus de Claravalle in Capitulis ſingulorum Monaſteriorum reſidens, peculiares omnium perſonarum Regularium pecunias ad ſe deferri jubeat, eaſque in commune confuſas Cellerariis tradat in commune ſervaturas : ſimiliter faciat de blado, vino, aliiſque rebus tam mobilibus, quam immobilibus. Inſuper ſtrictiſſime præcipit idem Capitulum Generale Vicario Generali, aliiſque Superioribus Monaſteriorum, aliorumque locorum Regularium ſupradictæ Provinciæ Vaſconiæ, ut ordinationes a dicto Reverendo admodum Domino Abbate de Claravalle faciendas manuteneant ac executioni mandent ſub pœna depoſitionis & inhabilitatis ad quæcumque officia conſequenda. Et ut omnibus terror ſalutaris injiciatur, præcipit etiam Capitulum Generale, ut ſi quæ perſona Regularis Ordinis noſtri in hoc deteſtabili proprietatis vitio obſcrdeſcens e vita deceſſerit, in ſterquilinio una cum ſuæ libertatis ſubſtantia projiciatur. Quas omnes ſupradictas ordinationes, inhibitiones, & pœnas præſens Capitulum Generale extendit ad omnes Regulares perſonas Ordinis univerſi. Mandatur etiam Abbatibus, Prioribus, & Abbatiſſis ſub pœna ſtandi extra ſtallum & locum præſidentiæ ſuæ, & aliis arbitrio Viſitatoris infligendis, ut Religioſis neceſſaria adminiſtrent, ne occaſio eis detur ad habendam proprietatem.

DECRETUM EPISCOPI TORNACENSIS

Contra vitium Proprietatis.

GILBERT DE CHOYSEUL DU PLESSIS-PRASLAIN,

Par la Providence de Dieu Evêque de Tournay, à nos très-cheres filles en Jeſu-Chriſt, la Prieure & les Religieuſes de l'Hôpital de N. Ordre de S. Auguſtin, en notre Diocèſe, Salut & Benediction.

SUr ce qui nous a été repréſenté de l'état de votre Monaſtere, & que nous en avos reconnu par nousmêmes, Nous avons ſtatué & ſtatuons, ordonné & ordonnons, qu'à chaque Chapitre que vous tiendrez, vous ne manquerez jamais de lire quelque partie de la Régle de Saint Auguſtin que vous profeſſez, en ſorte que vous la liſiez de ſuite, & que vous en recommenciez perpétuellement & ſans diſcontinuation la lecture, lorſque vous l'aurez achevée, en ſorte qu'elle vous ſoit toujours préſente à l'eſprit, à la memoire & au cœur, & comme nous ne voulons y ajouter aucune choſe, quelque douce qu'elle ſoit, Nous entendons auſſi que vous la gardiez exactement & ſans aucun relâchement, & ce faiſant, Nous vous enjoignons très expreſſément de retrancher toute proprieté, & tout ce qui en pourroit avoir la moindre apparence; non ſeulement parceque votre Voeu vous y oblige, mais ancore parceque rien n'eſt plus expres dans ladite Régle que ce retranchement & cette deſappropriation. C'eſt pourquoi Nous vos defendons, ſous peine d'encourir l'indignation de Dieu, qui ne veut pas qu'on ſe mocque de lui, en lui prometrant ce qu'on ne lui veut pas tenir, d'avoir aucune choſe en particulier, ſoit qu'il provienne de votre travail manuel, ou d'autre part. Et ſi quelques-unes de vous ont quelque penſion, dons, gratifications de leurs parens ou autres, Nous leur ordonnons ſous les peines portées par les ſaints Canons contre les proprietaires, de le metere dans le dépôt commun, ſans qu'elles puiſſent être à couvert deſdites peines, en laiſſant les choſes ſuſdites entre les mains de la Prieure, dans les boêtes, coffres ou autrement, avec des marques qui ſe rapportent à elles en particulier; Ainſi Nous entendons que tout ſoit dans la maſſe commune, ſans que rien ſoit affecté à aucune plus qu'aux autres. Nous chargeons particulierement la Prieure de tenir la main à l'exécution de notre préſente Ordonnance, ſous peine d'en répondre au redoutable Jugement de Dieu, qui demandera compte aux Supérieurs du ſalut des ames qui ſont commiſes à leurs conduite. Et Nous enjoignons auſſi aux Confeſſeurs ordinaires & extraordinaires, de faire connoître à toutes celles qui ſe confeſſeront à eux, l'obligation de conſcience qu'elles ont d'obéir à notre préſente Ordonnance, ou plûtôt à celle de Dieu & de l'Egliſe, ſans quoi elles ne pourroient être à l'avenir aucunement excuſées de péché contre leur vœu exprès & ſolemnel, ni en état de recevoir l'abſolution. Et néanmoins Nous ordonnons très-expreſſement à la Prieure, de pourvoir abondament, autant que le revenu de la Maiſon le pourra permettre, à toutes les Sœurs, de ce dont elles auront beſoin, ſelon l'état, les forces, & les Offices & fonctions de chacune d'icelles, laquelle Prieure rendra compte tous les ans de ſon adminiſtration, pardevant Nous ou nos Délégues. Ordonnons de ſurplus, que tout ſe faſſe avec tant d'amour & de charité, que chacune n'ayant rien en particulier, toutes néanmoins poſſedent tout, ſelon les termes de Sait Paul, & que conformément à la Régle de Saint Auguſtin, qui eſt celle des Apôtres, vous n'ayez toutes qu'un cœur & qu'une ame. Donnons charge expreſſe à notre Promoteur de tenir la main à l'exécution des Préſentes, de vous les notifier, & de tout nous en rendre un fidéle compte.

Locus † Sigilli.

Donné à Tournay le 18. Juillet 1676.

Et étoit ſigné,

GILBERT Evêque de Tournay

Et plus bas par mondit Seigneur,

DESCHAMPS *Secr.*

Monu-

Monumentum X. citatum pag. 213. num. XIV.

L.

INSTRUCTIO PRO DOMINO LAMBERTO DE LIMBURGO,

Nominato per Regiam Majeſtatem ad Abbatiam Vallis Dei, *ſecundum quam ipſe ſe, & Religioſos ſuos, reformare tenebitur, ſub pœna deſtitutionis quantum ad ſe, ſub pœna tranſlationis ad aliud Monaſterium reformatum, vel pœna carceris quantum ad Religioſos, ſi in his, quæ ſequuntur, non obedierint.*

IN primis, quia turpiter diffamati ſunt de mulierum converſatione, ſive vere, ſive falſe, ante omnia in futurum cavendum, ne obſcœni rumoris amplius ulla occaſio detur; idcirco Majeſtas mandat ſub pœnis prædictis, ne ulla mulier clauſtrum Monaſterii ingrediatur, maxime juvencula vicina & aliquo modo ſuſpecta; quod ſi quædam admittendæ ſint, utpote a longe venientes parentes & cognatæ religioſorum, numquam nec illæ, nec aliæ ingrediantur camerulas, aut cellulas eorum, & ſuſceptæ per Portarium recta ad templum cauſa orationis, inde ad cameram hoſpitum, & locum publicum deſignatum, vel ad hoc ab Abbate futuro deſignandum, deducantur, nec permittantur diſcurrere per Monaſterium, nec quiſpiam Monachorum eiſdem jungatur aut loquatur, niſi de licentia Abbatis; & in menſa ipſius, tam viri quam mulieres omnes eo præſente, vel Priore reficiantur, & non alibi, & hoc ut melius obſervetur, ordinabit Abbas unum Portarium, non Religioſum propter nimiam familiaritatem vicinorum, ſed virum ſæcularem, ſenem, & maturum, de cujus honeſta converſatione & fidelitate ſecurus ſit, cui ſub deſtitutione ſui officii præcipiatur, ne aliquam unquam vicinam mulierem maxime juvenculam ſuſpectam recipiat, & munuſcola litteras, ac quælibet alia dona undecumque miſſa Abbati deferat, nec verſa vice ſimilia alibi tranſmittat, per Religioſos ſibi tradita, niſi etiam prius Abbati ſignificet, quia hoc ſtrictiſſime in regula prohibetur.

Item ut omnes compotationes & exceſſus in conviviis omnino abrumpantur, nec ullus præſumat cum hoſpitibus aut viris, aut mulieribus bibere, aut comedere, nec etiam inter ſe, niſi in locis regularibus & publicis, & cum licentia Prælati: Et quia hoc vitio omnes plus juſto notantur, & Deum graviſſime offenderunt, & vicinos ſcandalizaverunt, Regia Majeſtas ſtrictiſſime Abbati præcipit, ut ipſe primo, deinde & ſui Religioſi ab omni crapula & ebrietate abſtineant, quia omnium malorum ſunt cauſa, nec permittat Abbas, ulla ratione, ut poſt honeſtam refectionem menſæ ſuæ, quiſpiam cum amicis aut quibuſcumque in longam & profundam noctem vigilet commeſſationibus, aut genio ſuo indulgendo, & ſi quis hoc præſumpſerit, graviſſime corrigatur; ſed, dictis gratiis, ipſe Abbas ad ſuum cubiculum, cæteri Religioſi ad dormitorium revertantur, quod ſollicite, omnibus introgreſſis, ſemper poſt completorium claudatur, ne ulli pateat egreſſus.

Item ne quis proprium habeat, nec aliquid quod ab Abbate datum vel permiſſum non fuerit, ut habet Regula S. Benedicti, minime habeant pecuniam, quia illa (ut quidam ait) obcœnos inducit mores, & Monachus, ait Bernardus, habens obolum, non valet illum. Et ut omnis occaſio proprietatum tollatur, Abbas omnibus ſine perſonarum exceptione, tribuat neceſſarium, nec præſumat aliquis aliquid dare, recipere, emere, aut vendere, ſine voluntate Abbatis.

Item præcipitur Abbati, ut quantum poſſibile fuerit, & ratio temporis, ac bona Monaſterii admittunt, collapſa penitus reparet ædificia, & ut hoc fiat, frugaliter vivat, abſtinens ab omni ſuperfluitate & curioſitate.

Item quia Monachorum non eſt, maxime Ordinis Ciſtercienſis habere curam animarum, & inter ſæculares quotidie converſari (nam nomen Monachi ſolitudinem prædicat) præcipitur futuro Abbati, ut Religioſus, qui vicinæ Curæ deſervit, revocetur: quia ut Regia Majeſtas intellexit, cum magno ſcandalo vivit, vel ſi ſint alii extra Monaſterium viventes, exceptis his, qui Monaſteriis Monialium vivunt; & ipſæ Curæ committantur ſacerdotibus ſæcularibus viris dignis, & idoneis.

Item quia dicta Regia Majeſtas etiam intellexit quorumdam relatu Religioſos bene potos, aliquando uſque ad effuſionem ſanguinis concertaſſe, & multis contumeliis, injuriis, conviciis invicem affeciſſe, prohibetur ſub Majeſtatis ſuæ indignatione, & pœnis præmiſſis, ne hoc amplius contingat.

Item ne quis Religioſorum unquam exire clauſtra Monaſterii præſumat, ſine Abbatis licentia ſpeciali, & ſine comite, & nunquam concedatur ut ingrediatur domos vicinarum. Et ut omnis clandeſtinus excurſus impediatur; Abbas curabit muros & clauſuram Monaſterii in gyrum reparari, & claudi portam poſteriorem, & ita obſtrui, ne cuiquam pateat per illam, ſine voluntate Abbatis, egreſſus, & ſolus Abbas, aut is, cui id fidet, clavem habeat.

Supra ſcriptam inſtructionem & articulos in ea contentos ex juſſu Regiæ Majeſtatis mihi exhibitos. Ego Lambertus de Limbourg ab eadem Majeſtate ſua ad dignitatem Abbatialem Monaſterii Vallis-Dei, nominatus, promitto in verbo Sacerdotis, cum omni diligentia obſervare, & obſervari facere, executionique fideliter mandare. Actum Bruxellæ, die 27. Menſis Auguſti anno 1556. Ego Frater Lambertus de Limburgo fateor ita eſſe, & manu propria hoc ſcripſi.

LETTRES écrites par le Conſeil privé, aux Prieur & Religeux de l'Abbaye N. Province de Flandres, pour la reforme des abus commis, & les deſordres qui y etoient gliſſes.

RELIGIEUSES perſonnes, chers & bien amés: Comme les plaintes continuelles qu'avons eu depuis pluſieurs années des déſordres & ſcandales commis par les Religieux de l'Abbaye, Nous ont obligé de commettre un Conſeiller de notre Conſeil Privè, l'Abbé de Grandmont & le Prévôt d'Afflighem de l'Ordre de ſaint Benoît, pour en être informés avec certitude; & que par leur beſogne Nous avons reconnu à noſtre grand déplaiſir, le peu de reſpect envers leurs Supérieurs, le mépris, les menaces & autres mauvais traitemens qu'ils leur ont inferés; les déſordres & ſcandales qu'ils ont donnés par leur vie dereglée dans la clôture de l'Abbaye & dehors, qui ſont tout publics, & qui s'augmentent de jour en jour, & particuliérement par les viſites que les Religieux reçoivent continuellement de femmes & filles dans la chambre dite la Neuve, & les mérendes qu'ils leur donnent en ladite chambre, & encore avec plus de ſcandale & liberté dans le quartier du Grenetier & autres chambres hors de la clôture de la ſeconde porte de l'Abbaye, dont ils tiennent les clefs en leur particulier; & par les viſites qu'ils reçoivent dans les maiſonnettes qu'ils ont dans leurs jardins particuliers dans l'Abbaye, qu'allant dans la Ville ou dehors, ils ſortent ſans Compagnon, ou retournent ſéparément de jour & de nuit avec quelque ſoupçon d'avoir été dans des lieux peu décens à l'état monaſtique: la diffamation qu'il y a eu depuis pluſieurs années des converſations des Religieux dans le quartier du Portier de la primiere grande porte: Que ces déſordes & ſcandales ſont facilités en partie, parce que pluſieurs Religieux ont quitté le Dortoir & occupé des chambres en bas, dont ils ont la liberté de dévaguer de nuit dans l'Abbaye. Nous, pour faire ceſſer la continuation deſdit ſcandales publics, auſquels & à pluſieurs autres, les Superieurs eccléſiaſtiques n'ont pû apporter aucun remede juſqu'à maintenant, Nous vous ordonnons, a la délibération de notre Lieutenant, Gouverneur & Capitaine Général, de vivre tous ſelon votre Regle & Statuts, ſous l'obéiſſance de vos Superieurs. Et comme particuliérement il convienne que les Religieux ne recoivent plus de viſites de filles & femmes, que ſous les galeries qui ont été à ce bâties du côté de la ſeconde grande porte, & qu'ils ne reçoivent plus aucunes viſites des hommes ni autres, hors la clôture de la ſeconde porte au quartier du Grenetier, ni autre en la même cour, & que chacun remette au Prieur les clefs qu'il en a, excepté le Prévôt, & que tous quittent les chambres qu'ils ont occupées au pan ou ailleurs, & ſe retirent de nuit au dortoir, & que nul ne puiſſe plus ſortir & aller par la Ville & dehors ſans Compagnon qui ſoit dénommé de la prudence des Supérieurs, ni ſe ſeparer l'un de l'autre: Que le Portier de la grande porte ſoit incontinent congédie avec ſa famille, & mis en ſa place un homme de probité qui ne ſoit marié, & qui ſoit ſans ſervante, & que les portes ſoient incontinent ôtées aux maiſonnettes qui ſont dans les jardins particuliers des Religieux dans l'Abbaye, & qu'icelles maiſonnettes ſoient toutes ouvertes pardevant & de côté. Nous nous confions que vous Prieur pourvoirez promtement à ce que leſdits déſordres & ſcandales viennent à ceſſer par les moyens & remedes ci-deſſus ſpacifiés, auquel effet Nous vous prenons & les autres Supérieurs, en notre ſouveriane protection; & déclarons à vous Prieur, aux Abbés futurs & autres Supèriurs, toute ſorte d'aſſiſtence & main-forte, en cas de beſoin, afin que ces remedes ſoient permanens. Et comme Nous ſommes informés que tous les déſordres & ſcandales ont été fomentés par la maniance d'argent que les Religieux ont eu, Nous ordonnons au Prieur & autres preſens Adminiſtrateurs de l'Abbaye, de commettre des perſonnes ſéculieres à la recette de tous los Biens & revenus de l'Abbaye l'Egliſe & autres fondations quelconques, enſemble aux offices de Maſtres des Ouvrages, de la Venérie ou Chaſſe, Intendant des Bois, & tous autres qui ne ſont pas de la Regles, qui ſont utiles & néceſſaires à l'Abbaye, & quitter les profits & émolumens en argent, & autres qui ſont attribués aux offices qui ſont de la Regle; le tout pour le preſent & le futur. Notre intention eſt auſſi que cette Letre ſoit ouverte & lûe en plein Chapitre, en préſence des Fiſcaux de notre Conſeil en Flandres, auſquels avons ordonné de s'informer de jour à autre de l'éxécution & obſervance, & de Nous en rendre compte. A tant Religieuſes Perſonnes, chers & bien amés, notre Seigneur vous ait en ſa ſaint garde. De Bruxelles, le 6. Fevrier 1683.

Regu-

Regulamentum pro reformatione Scholarium in oppido Lovvanienſi 1702.

RAPPORT gedaen in Syne Majeſtyts Souvereynen Raede geordonneert in Brabant van de Requeſten aldaer gepreſenteert van vvegens die van 't Godtshuys der Canonicken Regulieren geſeght *Scholieren* binnen de ſtadt Loveuvv. ende reciprockelijck van vvegens den Heere Schats hunnen Prior leſt gecoſen; tot dien rapport gehadt hebbende vant' gene tuſſchen deſe partyen voor Commiſſariſſen in de ſaeck gedeputeert, ſomierelijk ende ſonder figure van proces, is getracteert ende afgehandelt, raekende de Regels, ende den voet, op den vvelcken t' ſel ven Godts-huys, tot betere ende vruchtbaerigere geſteltenisſe ſoude connen gebrocht vvoorden; ende voorts geſien de pointen vvederzeyts door de voors: partyen, dien aengaende geconcipieert ende overgegeven; T. Hof, vvederhoudende noch ter tydt te diſponeeren over de vervallenthydt van de voorſ. Electie, ordonneert by proviſie, om de troubelen int' voorſ. Godts-huys ontſtaen te doen ceſſeren, ende te doen prevenieren den imminenten ondergangk van deſe ſoo aenſienelijcke Coninckiijcke ſondatie, t'gene geenen uytſtele is lijdende.

Voor eerſt, dat voornoemden gecoſen Prior Schats, ſal verblijuen met den naeme deſer digniteydt, ende met eere daer toe ſtende.

Maer dat, by forme van proviſie, ende tot dat anderſints ſal vveſen verſien, hengeſagh ſoo over de regeringe van 't temporeel, als over de directie van de diſcipline van t' voorſ. Godts-huys, ſal vvorden uytgevvereckt door den gevveſen Prior den Heere Pluymers, die beſonderlinge ſal gehouden vveſen geduerende Syne proviſioele bevvindinge ende adminiſtratie, te doen rekeninge, bevvys *& reliqua*, over alle de voorgaende adminiſtratien, tot de gene van den tegen vvoordigen gecoſen Prior inclus; ende ſulckx ten overſtaen van de vier outſte van t' ſelvel Godts-huys, ende aen t' Hof te doen blycken dat ſulckx geſchiet is.

VVelcke rekeningen voordaen op de ſelve forme ſal moeten geſchieden van jaere tot jaere,

Dat, mits de cleyne gemeente vant' voorſ. Godts-huys, den voornoemden proviſioneelen adminiſtrateur ſal excuſeren alle ſoorten van Officien voor de Religieuſen, ende moeten ſtellen eenen diſcreten perſoon die voor den kelder, graen-ſolder ende alle andere proviſien ſorge draege:

Deſgelyckx ſal hy jemant, niet vveſende vant' voorſ. Godtshuys committeren, die de directie, ſorghe ende adminiſtratie ſal hebben van de lantbauvvinge, de vvelcke die van t' voorſ. Godtshuys nu tegen voordigh ſyn doende; ende den velcken ſal gehouden zyn alle jaeren ſyne rekeninge te doen *in forma*, als boven, ſonder dat hy adminiſtrateur ſal gedoogen dat iemant van de voorſ. Religieuſen, t' zy ter ſaecken vande voorleyde lantbauvverye, als om eenighe andere affairen, hoedanigh die mochten vveſen, ſal gaen buyten t' voorſ. Godts-huys, noch langhe diſcourſen houden int' voorſ. Clooſter met buyten mans ofte vrouvven; ten ſy uyt ſeer preſſante redenen ende met ſyn expres conſent; vvaar in ende in alle Clooſterlycke directie die voorſ. Religieuſen dun ſelven ſullen gehoorſaemen ſonder contradictie.

Merckelijck int' doen der Goddelycke dienſten op den Choor, vvaer van niemandt hem ſal mogen abſenteren, ende in 't celebreren ofte aſſiſteren der Miſſen ſoo vroege als hooge op die behoorlycke uren: int' ſavonts ider te doen retireren naer het dormitorium op ſyne celle met modeſtie ſonder te ſpreken: veel min te gaen in andere cellen: int' ſelve dormitorium, den refter ende andere reguliere plaetſen te doen verſien ſonder uyſtel van behoorelycke deuren ende sloten, ende het voorſ. dormitorium dagelykx te doen sluyten int' nacht slot, om niet geopent te vvorden als ſmorgens op de gevvoonelycke ure: int' doen obſerveren vant ſilentium in de Kercke, Choor, Refter, Dormitorium, ende andere Religieuſe plaetſen: int' niet gedoogen dat jemant van de Religieuſen hem ſal mogen abſenteren van de gemeene tafel oft dat jemant vremts daer toe vvorde gebracht; onder de vvelcke ſal gedaen vvorden de Lecture van de H. Schrifture ofte pieuſe boecken; noch dat buyten de maeltyde vvorde gedroncken, oft dat jemant gae naer oft in de Keucken: gelyck oock int' niet te gedoogen dat eenige Religieuſen brieven ſchryven oſte ontfangen, noch hun bemoven met eenige Geeſtelyke oft vverelycke affairen, alles ten ſy met permiſſie vanden voornoemden Adminiſtrateur.

Die oock ſal ſorge draegen datter geene dienſten buyten het Clooſter door de voorſ. Religieuſen en ſullen mogen aengenomen vvorden, ſelfs niet Clooſters, ten ſy tot gemeenen diſtributie; in t' aenſien, dat alle incomſten ſoo vant' voorſ. Clooſter, jaergetyden, bedteninge, honorarien van Miſſen, ſpeel-renten als anderſints, t' ſaemen moeten depoſiteert vvorden onder den voornoemden Adminiſtrateur, om door den ſelven gediſtribueert te vvorden tot de nootſaeckelyckheden der Religieuſen, op laſt van alle half jaeren daer van rekeninge te doen aen de vier outſte Religieuſen, aen de vvelcke hy oock al kenniſſe geven van alle de affairen van eenich merckelyck gevvight, die vvekelyck ſouden mogen voorvallen, ſonder nochtans naer te laeten alle vrydaegen Cappittel te houden, ende het Clooſter, ende de Religieuſen van alle nootſaeckelyckheden te doen verſien ſoo vele ſal mogelyck vveſen, merckelyck de ſiecken; tot dien, van eenen eerlycken ſtichbaeren ende geleerden prieſter te beſorgen, om op de daegen ende uren door den voorſ. Adminiſtrateur te preſigeren, leſſen te geven inde Theologie ſcholaſtique ende morale, van vvelcke niemant hem ſal mogen abſenteren, VVelcken Adminiſtrateur tot uytvverckinge van allen t' gene tot ſyne ſorge ſtaet, ende om hem daer inne te doen gehoorſaemen, tot ceſſeringe van alle oneenicheden ende tvveedrachten, tot reſtitutie vande Clooſterlycke diſcipline ende tot conſervatie van het temporeel, ſal mogen gebruycken ſulcke Officiers, als hy ſoude mogen noodigh hebben, ſelfs voordere middelen te verſoecken om de refractariſſen te brengen onder de gehoorſaemhyde.

RAPPORT fait au Conſeil ſouverain de Sa Majeſté ordonné en Brabant, des Requêtes y préſentées de la part de ceux du Cloître des Chanoines Reguliers, dits *Ecoliers* dans la Ville de Liau, & réciproquement de la parte du ſieur Schats, leur Prieur, dernierement choiſi: ou auſſi rapport de ce qu' entre ces parties a été traité & arrêté devant les Commiſſaires députes en cauſe, ſommairement & ſans figure de procés, touchant les régles & le pied ſur lequel ledit Cloître pourroit être réduit à un état meilleur & plus avantageux: vû de plus les points concûs réciproquement à cet égard, & exhibés par leſdites parties: la Cour, réſervant quant à préſent de diſpoſer ſur la nullité dudit choix, ordonne par proviſion pour faire ceſſer les troubles émûs dans ledit Cloître, & pour prévenir la deſtruction imminente de cette fondation Royale ſi reſpectable, ce qui ne ſouffre aucun délai.

Premièrement que ledit Prieur élû Schats retiendra le nom de cette dignité & la prééminence y attachée.

Mais que par forme de proviſion & juſqu' à ce qu' autrement ſoit pourvû, le pouvoir, tant ſur le gouvernement du temporel que ſur la direction de la diſcipline dudit Cloître, ſera exercé par l' ancien Prieur le ſieur Pluymers, qui pendant ſa déſerviture & adminiſtration proviſionnelle ſera particulierement tenu de rendre compte de la recette & de la dépenſe de toutes les adminiſtrations précédentes, y compriſe celle du Prieur préſentement élû; & cela à l' intervention des quatre plus anciens du même Cloître, & d' en faire conſter à la Cour.

Leſquels comptes devront dorénavant ſe rendre annuellement ſur le même pied.

Qu' eu égard au petit nombre de Religieux dudit Cloître, le ſuſnommé Adminiſtrateur proviſionel excuſera les Religieux de toutes ſortes d' offices, & établira un homme de probité qui aura ſoin de la cave, du grenier, & de toutes ſortes de proviſions.

Il établira pareillement quelqu' un qui ne ſoit pas dudit Cloître, qui aura la direction, le ſoin & l' adminiſtration de l' agriculture; laquelle ſe fait préſentement par ceux dudit Cloître; & qui ſera tenu de rendre annuellement ſon compte *in forma*, comme cideſſus, ſans que lui adminiſtrateur ſouffrira que quelqu' un deſdits Religieux, ſoit à cauſe de ladite agriculture, ou pour aucunes autres affaires, telles qu' elles puiſſent être, ſort hors dudit Cloître, ou tienne dans le Cloître des longs entretiens avec des perſonnes entrangeres de l' un ou de l' autre ſexe, ne fût pour des raiſons trés-preſſantes & de ſon conſentement exprés, en quoi & en toute direction claustrale leſdits Religieux lui obéiront ſans replique.

Particulierement en faiſant les Offices Divins au Cœur, duquel perſonne ne pourra s' abſenter, & en célébrant les Meſſes aux heures dûes, tant celles du matin que la grande, ou en y aſſiſtant: en faiſant chacun ſe retirer le ſoir au Dortoir dans ſa Cellule, avec modeſtie ſans parler, beaucoup moins entrer dans les Cellules d' autres: en faiſant pourvoir, ſans delai, le Dortoir, le Refectoire & autres places regulieres, des portes & ſerrures convenables, & faiſant journalierement fermer le Dortoir avec la ſerrure de nuit, pour ne pas s' ouvrir que le matin à l' heure ordinaire; en faiſant obſerver le ſilence dans l' Egliſe, le Chœur, le Réfectoire, le Dortoir & dans les autres places clauſtrales; & en ne ſouffrant qu' aucun des Religieux s' abſente de la table commune ou qu' aucun étranger y ſoit invité; pendant laquelle ſe fera la lecture de l' Ecriture ſainte ou des livres de dévotion; ni qu' hors le tems de la table ſoit bû, ou qu' aucun n' aille ou dans la Cuiſine, ou aux environs: comme auſſi en ne ſouffrant qu' aucun Religieux écrive ni reçoive des lettres, ni s' entremêle d' aucunes affaires, ſoit écclesiaſtiques ou temporelles, le tout ne fût que de la permiſſion dudit Adminiſtrateur.

Qui aura également ſoin qu' aucuns ſervices hors du Cloître, pas même Conventuels, ne ſoient admis par leſdits Religieux, ne fût que pour la diſtribution commune: vû que tous les revenus, tant dudit Cloître, anniverſaires, adminiſtrations, honoraires des Meſſes, rentes voluptuaires qu' autrement, doivent être déposés enſemble ſous ledit Adminiſtrateur, pour par icelui être diſtribués aux neceſſités des Religieux, avec charge d' en rendre compte tous les demi ans aux quatre plus anciens Religieux, auxquels il donnera auſſi connoiſſance de toutes les affaires, de quelque importance conſidérable qui pourroient ſurvenir chaque ſemaine, ſans cependant omettre de tenir Chapitre tous les Vendredis, & de faire pourvoir, autant que ſera poſſible, & le Cloître & les Religieux de tout leur néceſſaire, nommement les malades; ainſi que de leur procurer un honnête, vertueux & ſçavant Prêtre, pour donner, aux jours & heures à déſigner par ledit Adminiſtrateur, les leçons en Theologie, ſcolaſtique & morale, deſquelles perſonne ne pourra s' abſenter. Lequel Adminiſtrateur, afin de mettre en execution tout ce dont il eſt chargé, & afin de le faire obéir en ceci, pour faire ceſſer toutes diviſions & conteſtations pour la reſtitution de la Diſcipline Monaſtique, & pour la conſervation du temporel, pourra employer tels Officiers qu' il pourroit en avoir beſoin, même employer des remédes ultérieurs pour réduire les refractaires ſous l' obéiſſance.

Alles

Digitized by Google

Alles by proviſie tot dat in cas van noode naerder ſal verſien vvorden. Aldus gedaen binnen de Stadt Bruſſel den 27. dagh der maent November vanden jaere 1702. geparapheert *Gryſp. V.* onderteeckent *A. V. Ghindertaelen* ende beſegelt met Syn Majeſt. ſegel gedruckt in roode hoſtie.

Le tout par proviſion juſqu'à ce qu'en cas de beſoin il y ſoit ultérieurement pourvû. Ainſi fait en la Ville de Bruxelles le 27. du mois de Novembre 1702. étoit paraphé *Gryſp. V.* ſigné *A. V. Ghindertaelen*, & cacheté du cachet de Sa Majeſté en hoſtie vermeille.

Monumentum XI. *citatum pag.* 217. *num.* XXIII.

M.

LETTRES ECRITES AU PROVINCIAL

Et a quelques cloiſtres de l'Ordre de S. Dominique, és pays de par-deçà, par leſquelles il leur eſt interdit de recevoir ou admettre aucuns Viſitateurs étrangers ſans Lettres de Placet du Prince.

Marie, per la grace de Dieu, Reine Douairiere de Hongrie, &c. Regente, &c.

Religieuses perſonnes, cheres & bien amées, ces jours poſſez advertiés qu'aucuns de l'Ordre des Freres Prêcheurs, réſidens au Royaume de France, étoient venus ès pays de par-deçà; & ſans le ſceau, congé & conſentement de l'Empereur Monſeigneur ou de Nous, s'étoient ingérés & avancés de viſiter aucuns Cloîtres, Convens ou Monaſteres, & même le vôtre; Nous les avons fait venir ici, & leur fait interdire de proceder à ultérieure viſitation, n'ayant eu (comme encore n'avons) contentement de ce qu'ils en ont ja fait, ni de vous qui les avez reçûs & admis dicelle viſitation, dont vous avertiſſons, en vous réquerant, & de la part de S. M. Imp. ordonnant bien expreſſément que doreſnavant vous gardiez de faire le ſemblable, ſans recevoir ni admettre par-ci après nuls Viſitateurs de France, ou d'ailleurs, ni leur donner ni payer aucun prétendu droit, n'eſt qu'il vous apparoiſſe du placet & placet & admiſſion de S. M. & en ce ne faites faute, ſur autant que doutez encourir ſon indignation. A tant, &c. de Bruxelles de 6. de Juin 1991.

LETTRES ſur le même ſujet aux Abbés de Tronchienes, lez-Gand, & de ſant Cornil à Ninove, de l'Ordre de Prémontré.

Joſeph Lothaire, Conte de Kinigſegg, &c.

Reverend Pere en Dieu cher & bien amé; comme vous evez admis le Gènéral de votre Ordre à viſiter votre Maiſon, ſans vous être informè s'il étoit muni des Lettres de placet à ce requiſes, & qu'il ne lui eſt pas permis d'exercer ſemblables Actes de Juriſdiction dans ces Provinces, ni à vous de le ſouffrir ſans l'aggréation de Sa Majeſté Impériale & Catholique, Nous vous faiſons cette pour vous interdire très-ſérieuſement en ſon nom d'admettre à l'avenir ledit Général à faire ſes viſites, ou exercer aucune Juriſdiction dans votre Abbaye, ſans être muni des Lettres de placet, à piene qu'il ſera pourvû à votre charge comme en juſtice ſera trouvé convenir pour le maintien des hauteurs & ſouveraineté de Sadite Majeſté; à quel effet vous communiquerez cette aux Religieux de votre Convent, le Chapitre aſſemblé, & la ferez enrégiſtrer dans les Regiſtres de vos Notices, pour qu'à l'avenir vous ne puiſſiez prétexter aucune ignorance. A tant Reverend Pere en Dieu, &c. De Bruxelles le 27. de Juin 1716.

Digitized by Google

ADDITIONES SEU OBSERVATIONES *IN JUS* ECCLESIASTICUM UNIVERSUM.

Obſervationes quæ ſequuntur, auctorem ſibi vendicant D. Gibertum Canoniſtam doctiſſimum: cum in opere, qui inſcribitur *Jus Eccleſiaſticum* advertiſſet Vir eruditus plurima deſiderari, quæ Eccleſiæ Gallicanæ diſciplinam ſpectant operæ pretium judicavit Obſervationes, quæ ſubjiciuntur, in formam ſupplementi componere; quibus in manuſcripto Codice, qui mihi creditus eſt, hunc fecit titulum:

Usages de France

Sur toutes les matieres Canoniques de pratique tirées des Ordonnaces Royaux, de la Juriſprudence des Arrêts, des Règlemens du Clergé & des Statuts Diocéſains, pour ſuppléer à ce qui manque au Livre intitulé Jus Eccleſiaſticum Univerſum. *Addition ou Supplement, commode pour les François, qui verront de ſuite ce qui les concerne particulierement dans un Ouvrage auſſi important.*

Hæc Additio ſeu Supplementum Gallico idiomate publici Juris fit, ideſt, ea lingua qua ea elaboravit D. Gibertus; eumdem ordinem ſequitur, quem in ſuo opere obſervavit D. Van-Eſpen.

PARTIE PREMIERE.

TITRE PREMIER.

De Clercs.

Chapitre IV.

Il faut attacher les Clercs à certaines Egliſes.

Monsieur Van-Eſpen auroit pu remarquer qu' encore que le Decret du Concile de Trente, qui défend de donner les Ordres à qui que ce ſoit ſans l'attacher à quelqu' Egliſe, ait été reçu par les Conciles de France, il n'y eſt pas cependant obſervé; il falloit prouver l' uſage des Païs-Bas ſur ce Decret par des actes plus recens que les Conciles qui y ont été tenus près celui de Trente.

TITRE II.

De la vie & de l' honnêteté des Clercs.

Chapitre II.

Modeſtie des Clercs dans leurs habits.

Num. 8. Il auroit dû obſerver qu' un Clerc Bénéficier ne peut être privé de ſon Bénéfice pour le port des habits ſeculiers que lorſqu' il perſevere d'en porter après les trois injonctions Canoniques faites dans les formes preſcrites, *proced. crim. des Official. p.* 31. *part.* 1. la privation du Bénéfice eſt la principale des peines Canoniques portées contre cette faute, & on a dit ici qu' il faut faire des injonctions avant que de proceder à l'exécution des Statuts Synodaux ſur l' indécence des habits; ils defendent les Juſtaucorps, les Cravates, & toute autre couleur que la couleur noire. L'Edit de 1606. art. 6. permet de proceder nonobſtant l' appel, comme d' abus contre les Eccléſiaſtiques ſéculiers qui portent des habits indécens. Voyez la note de Neron ſur cet article.

Chapitre III.

Les Clercs doivent fuir l' incontinence.

Ce qu' il dit que les Clercs ſur la ſeule injonction de leur Supérieur, doivent renvoyer les femmes ſuſpectes d' incontinence qu' ils ont chez eux, & s' abſtenir de toute frequentation ſcandaleuſe, a beſoin d' explication; car s' il entend que le mepris d' une ſeule injonction verbale donne droit de punir le coupable des peines Canoniques, ce qu' il dit n' eſt pas conforme aux Uſages de France, où il faut trois injonctions par écrit qui ayent été ſans effet, pour pouvoir proceder à cette punition du Clerc ſuſpect d' incontinence; que s' il prétend ſeulement que le Clerc averti par ſon Supérieur, doit avoir aſſez de reſpect pour cet avertiſſement; pour obéir incellamment & ne pas attendre qu' on l' contraigne par des procedures: ce qu' il dit a lieu dans tout païs.

Chapitre V.

Les jeux de hazard ſont defendus aux Clercs.

Les Ordonnances des Rois de France défendent les jeux de hazard à toutes ſortes de perſonnes, Orleans *art.* 101. Blois *art.* 80. Moulins *art.* 59.

Les Clercs ne ſe doivent pas mêler des affaires ſéculieres.

Num. 3. Van-Espen auroit dû avertir qu' en France il eſt permis aux Curés de prendre la ferme des Dîmes de leus Paroiſſes par l'art. 24. de l' Edit de 1606. qui les prive ſeulement de la preférence qu' ils y prétendoient ſur toute autre perſonne.

Num. 10. Il auroit dû étendre à la France ce qu' il dit des Païs-Bas, que les Eccléſiaſtiques n' y ont pas beſoin de diſpenſe pour étudier en droit civil ou en medécine, & le prouver par la Pragmatique Sanction, *tit.* 4. §. 12. & par le Concordat *tit.* 5. §. 8. L' un & l' autre ſuppoſent que les gradués en droit civil ou en medécine, peuvent avoir des Bénéfices.

Digitized by Google

TITRE III.

Des Paſteurs & des Vice-Paſteurs,

CHAPITRE I.

Chaque Paroiſſe doit avoir ſon Curé.

Num. 4. LEs Ordonnances de France & les Arrêts concernant les Paroiſſes ſuppoſent communement que les Paroiſſes y ont des bornes diſtinguées, ſans excepter même celles où il y avoit pluſieurs Curés en titre; car quoiqu' il y eût pluſieurs Curés, il n'y avoit pourtant qu'une Paroiſſe; on a des preuves de cette diſtinction des bornes dans l'adminiſtration de Sacremens, dans les enterremens, & dans la perception des dîmes, des prémices & des offrandes.

Num. 5. Les Ordonnances Royaux touchant le Sacrament de Pénitence & le Sacrament de Mariage ſuppoſent que l'adminiſtration des Sacremens appartient principalement au Curé. Edit de la juriſd. art. 12. Ord. de Blois art. 40. Edit de 1606. mois de Decembre art. 12. Ord. 1629. art. 39. & 179. Declaration de 1639. art. 1, Edit de mars de 1697. Declaration du 15. Juin 1697.

CHAPITRE II.

Des Vice-Paſteurs, à qui en appartient le choix, & à quoi ils ſont tenus.

Num, 1, 2, 3. LE Concile cité ici par Van-Eſpen n'eſt pas le ſeul qui prouve que le choix des Vicaires appartient au Curé: je les ai ramaſſés dans une conſultation faite ſous la queſtion, ſi le Curé a droit de renvoyer les Vicaires.

Num. 4, Les Ordonnances Royaux concernant la célébration des mariages, s'adreſſent aux Vicaires comme aux Curés, *art.* 40. de Blois, il fait mention expreſſe des Vicaires, edit du mois de Mars 1697. il comprend les Vicaires ſous le nom de Prêtres, qu' il joint aux Curés, auſquels il défend comme aux Curés de marier d'autres perſonnes que leurs vrais Paroiſſiens.

CHAPITRE V.

On répond à l'objection tirée de la réponſe 68. des régles du droit in VI. le peuple eſt mieux inſtruit par le le Curé que par des étrangers.

Num. 4. LE rapport de l'Auteur va trop loin, car ſi la raiſon pour laquelle le Curé ne peut commetre les inſtructions, qu'il eſt obligé de faire eſt, que ſon induſtrie perſonelle a été choiſie à cet effet, il ne pourra pas commettre lorſq' il ſera legitimement empêché *cap.* 4. *tit. de Off. jud. deleg. cap.* 12. *eod, tit. in* 6, ils apprennent que ceux qui ſont perſonnellement delegués même par le Pape ne peuvent jamais en ſoudéleguer, quoiqu' ils ſoient legitimement empêches, ſuppoſé qu' ils ayent été delegués pour leur induſtrie, comme lorſq' ils ont été chargés de faire une enquête ou une information, ou de pourvoir à une Egliſe. §. 1. *du chap.* 43.

TITRE IV.

Des Cuſtodes ou Gardiens des Egliſes Paroiſſiales.

CHAPITRE III.

Qualités requiſes dans les Cuſtodes.

Num. 5. LA conſequence que Van-Eſpen tire des fonctions des Cuſtodes & des qualités qu' elles requierent eſt fort juſte; car il s'enſuit néceſſairement delà, 1. que l'office de Cuſtode eſt Eccleſiaſtique; 2. qu' il ne peut être vendu ſans ſimonie, mais il faut la reſtraindre au cas dont il parle, autre choſe en eſt, lorſque le Cuſtode n'a autre ſoin que des ornemens, des vaſes ſacres, du pain & vin pour la Meſe, de la decoration de l'Egliſe & des Autels, parcequ' en tout cela il n'y a rien qu'un laic ne puiſſe faire; & ſi l'Office eſt laical, il ne paroſt pas que ceux qui le vendroient commiſſent une ſimonie ſujette aux peines des Simoniaques, laquelle eſt bornée aux Ordres, aut Benefices, & à l'entrée en Religion *Extrav. Comm.* 1. & 2. *de ſimonia.*

CHAPITRE III.

A qui appartient de choiſir le Cuſtode, & quels ſont ſes droits.

Num. 1. CE que cite Van-Eſpen du Synode de Saint Omer, que le Cuſtode aide le Curé dans toutes ſes fonctions, confirme ſon obſervation du ch. 1. n. 2. ſçavoir, que le Cuſtode eſt le miniſtre du Curé dans l'adminiſtration des Sacremens & dans la célébration des Offices divins.

Num. 2. Parmi les actes ci-deſſus cités touchant le Clerc de l'œuvre & des Sacremens de S. Nicolas des Champs; il y a un Arrêt du Parlement de Paris du 14. Mars 1681. qui maintient les Marguillers dans le droit & la poſſeſſion, de nommer le Clerc, *p.* 389. leur droit étoit fondé ſur deux Sentences contradictoires, deux tranſactions, quatre contracts & leur poſſeſſion étoit immémoriale, *p.* 380. On cite cet Arrêt pour montrer la conformité de l'uſage de France avec celui des Païs-Bas, lequel autoriſe les Laïcs dans l'acquiſition du droit de nommer le Cuſtode par des titres particuliers.

TITRE V.

Des Marguilles des Fabriques de Parioſſes, & des Maîtres des pauvres, ou des tables du Sain-Eſprit, de leur election & de leur Serment. V. là deſſus le tit. 3. part. 3. tom. 3. des memoires du Clergé.

LEs articles les plus conſidérables ſont, 1. qu'on peut être contraint à accepter la charge ce Marguiller, & non de celle de maître des Confréries. 2. que comme il y a deux ſortes de Tuteurs honoraires & oneraires, il y a auſſi deux ſortes de Marguillers, les uns pour protéger l'œuvre, l'aſſiſter de leur conſeil, l'appuyer de leur credit; les autres pour l'adminiſtration des biens meubles & immeubles. 3. il y a des Provinces où il n'y a point des Marguillers de Paroiſſe, telle eſt la Provence: 4. il ne paroit pas qu' il y ait des Curés qui ſoient exclus de l'élection del Marguillers; l'uſage de la France ſur le même ſujet des Marguilles dans les autres chefs, eſt obſervé avec ſoin dans les Païs-Bas, comme le remarque Van-Eſpen. Chénu dans ſon premier recueil des Réglemens, *tit.* 1. *ch.* 12. dit ſans diſtinction, que les Marguilles doivent être Laïcs & du tiers état; il l'a tiré de l'art. 65. de l'Ord. de Blois. Van-Eſpen dit que les femmes en ſont exclues, ce qui n'eſt vrai qu' à l'égard des fabriques; car pour les Confréries, elles ſont admiſes à cet emploi; il ajoute que dans le ſerment que ſont les nouveaux Marquillers, ils promettent de paſſer obligation devant Notaire de bien adminiſtrer; ce qui ne ſe pratique pas partout.

Num. 5. On pourroit dire que la raiſon de la diverſité d'uſage ſur la qualité des perſonnes qui reçoivent le ſerment des Marguillers, eſt que leur emploi eſt mixte, qu' ils ſont comptables à l'Egliſe & au Prince, au Curé & au Magiſtrat.

CHAPITRE II.

Ce que les Marguillers & les Maîtres des Pauvres, doivent principalemente obſerver dans l'adminiſtration.

EN France l'Ordonnance de Blois art. 52. & 53. & l'Edit de Melun art. 3, 9. ont pourvu au bon ordre de cette adminiſtration: Il y a pluſieurs Réglemens concernant les Confréires dans le *chap.* 3. *part.* 2. des proced. civil. des Officialités. L'Ordonnance de Rouſſilion *art.* 37. l'Ord. de Moulins *n.* 5. *art.* 74. l'Ordonnance de Blois art. 37. condamnent les banquets des Confréries, l'art. 185. de l'Ord de Villers-coſterets de 1539. abolit les abus des Confréries & tous autres, Voyez Bourin ſur cet article. L'art. 79. de la même Ord. veut que les baux ſe faſſent en public après la publication fait au plus offrant, ſans prendre de pots de vin, & que ces baux ne puiſſent excéder 9. ans. (*a*) Quant aux procés qui regardent les fabriques des Paroiſſes de France, voyez la declaration du 2. Octob. 1703. d'où on infere que les Marguillers ne peuvent intentêt des procés ſans avoir obtenu le conſentement de l'Aſſemblée paroiſſiale.

CHAPITRE III.

De la diſtribution de l'uſage des revenus de la fabrique & de la table du Saint-Eſprit.

L'Art. 73. de l'Ord. de Moulins parle de l'adminiſtration des aumônes publiques & veut qu' elle ſe faſſe au profit des pauvres des lieux: Aux Edits des Princes du Païs-Bas contre las perſonnes capables de gagner leur vie par leur travail, cités par Van-Eſpen *n.* 3. nous ajoutons pour la France les art. 2. 3. 4. 5. 6. de l'Ord. de François premier de 1536. Boch. decret. Eccleſiaſtiq. *lib.* 5. *tit.* 13. *chap.* 76. Num. 7. l'Ord. de Blois art. 66. l'Edit de Melun art. 9. pourvoient à la conſervation des titres des biens Eccleſiaſtiques; il y a d'autres Ordonnances qui en ſont de même. Voyex les Mem. du Clergé tom .... part. 3. tit. 2. c. 4. on y cite auſſi pluſieurs arrêts ſur le même ſujet. V. encore le tit. 6. part. 3. num. 12.

CHAPITRE IV. & V.

Qui ſont ceux qui doivent aſſiſter à la Reddition des comptes de fabriques; ce qu' il faut obſerver ſur ce ſujet.

L'Art. 17. de l'Edit de la Juriſdict. donné en 1695. marque le dernier uſage de France ſur ce ſujet; il ordonne d'avertir les Marguillers de préparer leur compte, 15. jours avant la viſite, de punir ceux qui ne les auront pas préparés; il permet au Curé d' duir ces comptes en certains cas; il enjoint au Magiſtrat d'exécuter les Ordonnances de viſite au ſujet des Comptes, il veut que l'audition s'en faſſe ſans frais.

Pour le *n.* 7. du *ch.* 5. voyez le *ch.* 3. de la 2. *part.* des proced. civil. des Officialités.

CHAPITRE VI.

On propoſe des Régles générales ſur cette matiere.

LEs régles qu' il donne ici conviennent à toute autre autre matiere de diſcipline, car après en avoir ſeparé ce qui eſt de droit naturel, ou divin, il faut examiner, ſur ce qui eſt de pure diſcipline, quel eſt l'uſage, parcequ' il déroge aux loix écrites, n'y avant

---

(*a*) Quædam hac de re dicta ſunt tom. 7. Diſſert. in jus noviſſimum § 8. de Edictis Principum, & in nota quæ adjacet ſummario de recta adminiſtratione bonorum Eccleſ.

Digitized by Google

vant point d'uſage particulier, il faut conſidérer les loix des Conciles du païs & celles du Prince qui les a autoriſées : au défaut de ces loix, il faut faire attention aux loix générales du Prince pour toutes les Egliſes de ces Etats ; s'il n'y en a point, il faut chercher ce que le Concils de Trente a ordonnè, ſuppoſé qu'il y ait été reçu par un acte exprès, autrement il en c'eſt de ces Decrets comme des autres Canons reçus uniquement par l'uſage, & ils ſont compris dans la premiere Régle ; le Concile de Trente déclare qu'il faut recourir au droit commun ſelon qu'il eſt reçu dans le païs, de toutes ces régles, il faut excepter le cas auquel la fondation ou la tranſaction ou la convention des parties ou quelqu'autre titre particulier établiſſent un droit particulier au même ſujet des Marguillers, M. Van-Eſpen auroit dû citer l'art. 16. & 21. de l'Edit de la juriſdiction concernant les reparations des Egliſes, la fourniture de Croix, Calices, Livres, ornemens, auſquelles la fabrique eſt tenue, lorſqu'elle a des revenus ſuffiſans.

Il faut y joindre la déclaration du 31. Janvier 1690. celle du 18. Fevrier 1661. elles réglent ce que l'on doit faire lorſq' il y a des dépenſes extraordinaires à faire pour l'augmentation des anciens batimens & la conſtruction des noveaux,

TITRE VI.

Des Doyens de la Chrétienté ou Ruraux,

CHAPITRE I.

Il y a des Doyens de la Ville & de la Campagne.

Num. 3. & 5. VAN-ESPEN ne parle que des Doyens des Pays-Bas, & on ne voit rien dans la ſuite du titre, qui montre qu'il prétende auſſi parler de ceux de France ; pour ſuppléer donc à ce qui manque ici, voyez le tit. 30. de mes inſtitut. j'y ai ramaſſé avec ſoin ce que les ſtatuts Synodaux des Egliſes de France ordonnent de plus conſidérable au ſujet de ces Doyens ; cela n'empêche pas que le titre de Van-Eſpen ne ſoit utile pour la France, car il y a pluſieurs endroits concernant la morale, qui eſt de tout païs.

Num. 4. Il y a en France des Archiprêtres en titres hors des cathedrales, ibid. mem. du Clerg. ch. dern. du tit. premier de la premiere partie num. 43. on y cite un Arrêt du Parlement de Toulouſe, en fayeur de l'Archiprêtre de Liſle d'Albigeois, j'ai connu un Curé du Diocéſe d'Alais qui étoit Archiprêtre à raiſon de ſa Cure, il y en a deux à Paris, ſaint-Severin & la Magdelaine. Ce que Van-Eſpen dit à la fin du chap. de la ceſſation des Synodes Diocéſains n'a pas lieu en France, où il s'en tient encore beaucoup, il en eſt de même de ce qu'on lit à la fin du ch. 3. du pouvoir des Archiprêtres, ſur les Monaſt. des Religieuſes. 2. du droit qui leur eſt attribué de convoquer les Curés quand ils le jugent à propos *chap.* 4. *num.* 1. 3. du droit d'empêcher que ceux qui ont obtenu des lettres de Vicaires de Paroiſſe n'en exercent les fonctions, ſi les Cures ne les ont ſignées, *chap.* 5. n. 5. du droit d'aſſiſter à la reddition des comptes des Hôpitaux, des Beguinages & des Monaſteres ſoumis à l'ordinaire, *chap.* 5. num. 5.

TITRE VII.

Des Canoines, tant des Egliſes Cathedrales que des Collegiales ; de leurs droits & de leurs devoirs.

CHAPITRE IX.

De la Reſidence des Chanoines.

Num. 5. VAN-ESPEN auroit dû expliquer 1. quelles ſont les cauſes honnêtes pour leſquelles les Chanoines peuvent s'abſenter ſans permiſſion du Supérieur, & ſans leſquelles ils ne peuvent pas dans les trois mois, dont le Concile de Trente parle, ch. 12. §. 24. 2. quelle différence il y a entre proceder, non en accordant, mais en défendant ; ces expreſſions peuvent cauſer du ſcrupule aux perſonnes foibles & eu éclairées ; il étoit plus convenabl de dire que le Concile a prouvé le ſtatut ou l'uſage qui permet trois mois d'abſence, ſans deroger à celui qui n'en permet pas tant, & qu'il ne faut pas abuſer de cette permiſſion, s'en ſervant pour contenter ſes paſſions ; mais en uſer ſelon l'intention de l'Egliſe qui l'accorde ou pour le repos, au pour des voyages de bienſéance, ou de pieuſe curioſité, ou pour prévenir les affaires qui pourroient detourner de l'aſſiſtance à l'Office dans les autres tems, où elle eſt d'étroite obligation.

CHAPITRE XI.

Des Cauſes légitimes de recevoir les diſtributions ſans aſſiſter à l'Office.

Num. 2. CE qu'il dit que la maladie & l'évidente utilité de l'Egliſe ne ſuffiſent pas, s'ils ne ſont joints à la Coutume, ne s'accorde pas avec les Canons ou les Statuts, qui ſans avoir égard à la Coutume ont donné les diſtributions aux Chanoines qui ſont dans un de ces cas ; & quand ils le ſeroient fondés ſur la Coutume, ils ne l'auroient ſuivie que parcequ'ils l'auroient jugée juſte & raiſonnable ; ainſi, afin qu'un Chanoine malade ou obſent pour l'utilité évidente de l'Egliſe jouiſſe légitimement des diſtributions, il n'eſt pas néceſſaire que l'uſage les lui donne, mais il ſuffit que des Canons ou des Statuts particuliers le faſſent ; c'eſt en vertu de tels Canons que le Théologal & le Pénitencier gagnent les diſtributions, & qu'il en de même en certaine Province du Grand-Vicaire, Official, Promoteur, Adminiſtrateur des affaires du Chapitre.

TITRE VIII.

Du Chapitre Cathédral.

CHAPITRE I.

LE Chapitre Cathédral repréſente le Sénat de l'Egliſe, & ne fait qu'un Corps avec l'Evêque.

Num. 5. La déclaration qu'il cite n'a pas été enregiſtrée, il auroit dû citer l'art. 45. de l'Edit de la Juriſdiction dûment enrégiſtré,

CHAPITRE II.

Le Chapitre Cathédral quoiqu'exempt, doit reſpecter l'Evêque comme ſon chef, & en quoi conſiſte le droit de l'Evêque.

LEs droits des Evêques ont été bien expliqués par M. le Merre Chanoine de Chartres dans ſon liv. des droits des Evêques.

CHAPITRE III.

Quelle eſt la place & l'autorite de l'Evêque dans les Chapitres exemts.

Num. 7. VAN-ESPEN juſtifie ce que j'ai dit que la Préſidence de l'Evêque ne prouve pas qu'il aſſiſte comme Evêque.

Num. 8. Ce qu'il dit de la voix prépondérante donée à l'Evêque qui préſide au Chapitre, regarde le cas où il entre comme Evêque, & ceux où il entre comme Chanoine : il eſt rare en France que l'Evêque qui entre comme Chanoine préſide au Chapitre.

CHAPITRE IV.

En quoi l'Evêque doit demander le conſeil ou le conſentement du Chapitre.

Num. 1. L'ENTROIT de Saint Cypr. va trop loin, puiſque ce Saint y dit qu'il ne vouloit rien faire ſans le conſentement du peuple, au lieu qu'il vouloit ſeulement demander le conſeil du Clergé.

Num. 2. L'expreſſion du Conc. de Carta. eſt obſcure *præſentia Clericorum* : la néceſſité de la préſence des perſonnes à un acte, n'emporte pas autorité ſur cet acte : il y en a autant de preuves, qu'il y a d'actes qui demandent des témoins.

Num. 3. 4. 5. Il y a déja bien long-tems que ce n'eſt plus l'uſage que l'Evêque conſulte ſon Chapitre, lors même qu'il met dans les actes la clauſe *de conſilio fratrum noſtrorum* : elle n'eſt plus que de ſtile comme dans les actes que le Pape eſt obligé de faire du Conſeil des Cardinaux.

Comme le droit d'être le Conſeil de l'Evêque a paſſé du Clergé du Diocèſe au Chapitre ; il a auſſi paſſé du Chapitre aux Chanoines *de Comitatu*, ou à ceux qui compoſent le Vicariat uſité dans les Païs-Bas *num.* 9.

Num. 6. On peut donner pour régle que l'Evêque a beſoin du conſentement du Chapitre dans tous les actes, où celui-ci a un intérêt particulier, comme ceux où il s'agit de l'aliénation des biens de l'Egliſe Cathédrale ou des Collations communes par l'union, ou de la juriſdiction par l'érection du Evêqué nouveau, ou d'une nouvelle Metropole au préjudice de l'ancienne, ou d'une primatie, au préjudice de quelques droits honorifiques des Metropoles qu'on y ſoumet. Les textes qui prouvent la néceſſité du conſentement du Chapitre dans ces affaires, ſont ramaſſés dans les Régles concernant les Chapitres, 2. *part.* §. 1. 1. 4.

TITRE IX.

Du Chapitre, le Siége étant vacant.

CHAPITRE I.

Le Chapitre ſuccede à la juriſdiction de l'Evêque.

L'AUTEUR auroit dû excepter les cas qui ſont reſervés à la perſonne de l'Evêque, quoiqu'ils appartiennent à ſa juriſdiction ordinaire, tel eſt par rapport à la France le cas de viſite des Paroiſſes ſituées dans les Monaſteres, dans les Commanderies & les Egliſes des Religieux qui ſe prétendent exempts, *art.* 15. de l'Edit de la Juriſdict. Tels ſont par rapport aux païs qui reçu le Concile de Trente, le cas d'abſolution de l'héreſie *chap.* 6. §. 24. & le cas du procès criminel contre un Chanoine exempt. où il s'agit de crime atroce, méritant la dépoſition ; l'Evêque ſeul fait l'information ſommaire, & ordonne la priſe de corps *chap.* 6. §. 25.

Num. 5. On ne peut pas dire que ce qui appartient à l'Evêque en vertu des Décrets du Concile de Trente lui appartienne par un droit tout particulier, car ils ſont partie du droit commun où ils ont été reçus : il n'en eſt pas de même du pouvoir acquis à quelques Evêques par le ſeul uſage, comme celui de diſpenſer de certains empêchemens de mariage ; car il lui appartient par un droit particulier, ce qui n'empêche pas pourtant que le Chapitre ne puiſſe l'exercer parcequ'il appartient à la juriſdiction ordinaire que cet uſage a rétabli : que ſi le Chapitre ne ſuccede pas au droit de diſpenſer de ces empêchemens lorſque l'Evêque l'a par Indult eſt une grace accordée à la perſonne de l'Evêque, & l'uſage acquiert la juriſdiction au Siége.

CHA-

Digitized by Google

CAPITRE II.

Quels ſont les pouvoirs de l'Evêque auſquels le Chapitre ne ſuccede pas.

Num. 10. IL auroit dû dire qu'en France le ſiége commence d'être rempli dès que l'Evêque a ſignifié ſes proviſions au Chapitre, parcequ'il entre dèslors dans le droit d'exercer la juriſdiction.

CHAPITRE III.

Du Vicaire qu'on a coutume d'établir pendant la vacance du Siége.

Num. 6. CE que Van-Eſpen dit de la pratique de France n'eſt pas vrai depuis l'Edit de 1700. qui permet aux Evêques de révoquer les Officiaux, car le pouvoir appartient à la juriſdiction ordinaire à laquelle l'Evêque ſuccede.

CHAPITRE IV.

De qui le Vicaire tient la juriſdiction, quelle eſt celle qu'il reçoit.

Num. 5. LE droit qu'il attribue au Chapitre de limiter la juriſdiction du Vicaire-géneral, eſt ſujet aux inconvéniens que le Concile de Trente a voulu éviter en ordonant au Chapitre, de choiſir un Vicaire. Ces inconvéniens ſont 1. la néceſſité de tenir preſqu'à tous momens des aſſemblées Capitulaires: 2. la longueur des affaires même de peu de conſéquence par la diviſion qui ſurviendroit dans les aſſemplées entre les Chanoines: 3. le danger de mal gouverner par l'aſſujettiſſement de ſuivre la pluralité des voix, laquelle ſeroit frequemment pour le mauvais parti, parceque le nombre des Chanoines peu inſtruits ou peu zelés pour le bien de l'Egliſe eſt ſouvent le plus grand. En effet par le droit de limiter la juriſdiction du Vicaire-genéral, le Chapitre pourroit ſe reſerver la plus grande partie des affaires, auſſi bien que les plus importantes, parceque ce droit n'eſt pas limité. Ces inconvéniens obligent les Chapitres qui jouiſſent du droit de ſe reſerver des affaires, d'en uſer ſobrement.

Num. 6. Il eſt ſuprenant que donnant au Chapitre le droit de limiter la juriſdiction du Vicaire général ſans reſtriction, on veuille lui ôter le droit de le révoquer lorſqu'il le juge à propos; car l'un & l'autre eſt fondé ſur la même raiſon, qui eſt que le Chapitre tient la place de l'Evêque qui peut revoquer le Vicaire comme il peut limiter ſon pouvoir.

Num. 7. Le Capitre n'eſt pas obligé en France non plus que l'Evêque d'alléguer la cauſe de la revocation du Vicaire-général.

TITRE X.

Des Chanoines gradués.

CHAPITRE I.

L'Origine & la fin de l'établiſſement de ces Chanoines particulierement dans le Pais-Bas.

IL n'y a point de ces Chanoines en France quoiqu'il y ait des Canonicats qui requierent des degrés comme ceux du Théologal, du Pénitencier, toutes les Dignités des Cathédrales, & la premiere des Collégiales. Car 1. les unes & les autres dignités ne requierent que le Baccalaureat en Droit ou en Théologie, & les Chanoines affectées aux Gradués requierent de droir commun le Doctorat ou la Licence. 2. Parmi ces Chanoines il y en a trois pour des Gradués dans les Décrets, & en France il n'y a aucun Bénéfice affecté à ces Gradués. 3. Entre les mêmes Chanoines il y en a trois pour des Gradués Nobles, & quoiqu'il en France pluſieurs Chapitre où l'on ne peut être Chanoine ſans être noble, tels ſont S. Jean de Lyon, S. André de Vienne, S. Pierre de Macon, il n'y a point de ces Canonicats affectes aux Gradués nobles, autrement que dans les autres Chapitres, ſçavoir à raiſon des Dignités de la Théologale ou de Pénſtentierie. 4. Il n'y a en France aucun nombre determiné de Canonicats affectés aux Gradués, aux Docteurs, ou licentiés en Théologie ou en droit. 5. ces Canonicats ne ſont ſujets à aucune grace expectative, & tous les Canonicats de France ſont ſujets aux brevets des joyeux avénemens, du ſerment de fidélité, au privilege des Gradués, & à l'indult de Meſſieurs du Parlement de Paris, outre que les dignités ſont auſſi ſujettes à ces Indults.

CHAPITRE III.

Des Gradués nobles.

LA Pragmatique Sanction & le Concordat favoriſent les nobles par rapport aux grades en droit & conſéquemment par rapport aux Benefices effectés aux Gradués; la Pragmatique *tit.* 4. *chap.* 2. §. 12. & 13. le Concordat *tit.* 5. §. 4. & 6. les diſpenſant de deux années d'étude pour le Baccalaureat.

Il eſt étonnant que dans le pais où l'on a affecté pluſieurs Benefices aux nobles ſoit femmes ſoit hommes, on ait laiſſé la liberté de donner les Evêchés, les Archevêchés, les Primaties, les Patriarchats, Cardinalats, & même la Papauté à des roturiers; peut-être qu'on a cru que le mérite diſtingué néceſſaire pour ces hautes dignitées doit tenir lieu de nobleſſe, & qu'au défaut de noble égal en mérite, il falloit preferer la roture à la nobleſſe à l'égard de ces dignités; mais que par rapport aux Canonicats & autres Benefices ſoit reguliers pour leſquels un mérite commun ſuffit, il ne falloit jamais préferer les roturiers aux nobles.

TITRE XI.

Des Dignités des Chapitres.

CHAPITRE I.

Du Prévôt.

Num. 3. VAN-ESPEN pouvoit expliquer d'où vient que le prévôt a la premiere voix & la preſſéance dans les actes publics, & qu'il précede auſſi le Doyen, quoiqu'il ſoit ſoumis au Doyen comme à ſon Paſteur; il auroit dû dire qu'il s'agit d'aſſemblées & d'actes publics ou le Doyen n'eſt pas comme Paſteur, mais comme la ſecond dignité du Chapitre; c'eſt pour une ſemblable raiſon qu'en certains Chapitres, le Curé ne prend ſa place qu'aprés les Chanoines, quoiqu'il ſoit leur Curé.

CHAPITRE IV.

De l'Ecolâtre.

IL faut faire obſerver les differences qu'il y a entre l'Ecolâtre & le Théologal; il y en a deux principales, la primiere eſt que l'Ecolâtre a été établi pour enſeigner aux jeunes Clercs & aux pauvres, les humanités & les commencemens des ſaintes Lettres, avec les principes de la Religion; ear il y a grande apparence qu'il n'a été autre choſe dans ſon origine que le maître établi par le Concile de Latran, pour montrer la Grammaire aux Clercs & aux pauvres gratuitement: *Clericos & Scholares pauperes gratis doceat*, chap. 1. *de Magiſtr.* au lieu que le Théologal a été inſtitué pour enſeigner la Théologie aux Prêtres; mais ſur tout ce qu'il faut ſavoir par rapport au ſoins des ames, *Sacerdotes & alios in ſacra pagina doceat*, & *in his præſertim informet quæ animarum curam ſpectare noſcuntur*, *chap.* 4. *ibid.*

La ſeconde eſt que le Théologal eſt tenu préſent à l'Office, quoiqu'il n'y aſſiſte pas, ſuppoſe qu'il faſſe regulierement ſes fonctions, *Concile de Basle Pragmat*, *Sanction*, *Concordat*; *cinquiéme Conc. de Latran*, au lieu qu'il n'y a ni loi ni uſage qui attribue ſemblable privilege à l'Ecolâtre.

Num. 6. Van-Eſpen a raiſon de ne pas attribuer poſitivement à l'Ecolâtre le droit d'établir les maîtres & les maîtreſſes d'école, parceque cela appartient à d'autres en certains lieux, *art.* 25. de l'Edit de la juriſdict. 1695. à Paris c'eſt à M. le Chantre è donner les proviſions; dans les Villages ce ſont les habitans qui les choiſiſſent, & les Curés qui les approuvent.

CHAPITRE V.

Du Tréſorier.

VAN-ESPEN auroit dû parler des Tréſoriers des ſaintes Chapelles de France, car d'une part leurs Bénéfices ſont des Dignités de Chapitres, les ſaintes Chapelles étant véritables Chapitres: d'autre part, il y a des particularités remarquables au ſujet des Treſoreries. 1. Elles donnent la premiere place & le premier rang dans ces Chapitres. 2. Elles donnent juriſdiction ſur tous les membres du Chapitre comme ſur ceux qui ſont ſoumis au Chapitre. 3. Il y en a qui ont les fonctions Curiales. 4. Il s'en trouve qui ont juriſdiction quaſi Epiſcopale dans un certain diſtrict: toutes ces particularités ſe rencontrent dans la ſainte Chapelle de Paris, dans celle du bois de Vincenes, dans celle de Bourges.

Il eſt aſſez probable que les premiers Officiers des ſaintes Chapelles ont été appellés Tréſoriers à cauſe du Tréſor des ſaintes Reliques qui y ſont gardées, & la garde en eſt principalement commiſe au Chef.

CHAPITRE VI.

Du Théologal.

Num. 6. 7. 8. IL auroit dû ajouter, 1. que l'ordonance d'Orleans, *art.* 8. preſcrit que le Théologal prêchera tous les Dimanches & les fêtes ſolemnelles, qu'il ſera par ſemaine trois leçons publiques de l'Ecriture ſainte, que les Chanoines ſeront contraints d'y aſſiſter par privation de leurs diſtributions. 2. Que l'ordonnance de Blois *art.* 33. enjoint l'exécution de cet article 8. que l'art. 13. de l'Edit de la Juriſdiction défend au Théologal de ſubſtituer d'autres perſonnes pour prêcher à ſa place, ſans permiſſion de l'Ordinaire.

Il faut obſerver que la Théologale qui n'eſt point ſujette dans les Pais-Bas à aucune grace expectativé, l'eſt en France à toutes celles qui y ſont en uſage, indults, grades, brevets de joyeux avenement & de ſerment de fidelité.

TITRE XII.

Des Dignités des Egliſes Catédrales.

VAN-ESPEN met l'Official & le Grand-Vicaire parmi les Dignités des Cathédrales, cependant ils ne ſont pas de ces dignités. 1. l'Official eſt un Officier de l'Evêché & le Grand-Vicaire eſt un des Officiers de l'Evêque. 2. l'un & l'autre eſt ſouvent pris d'ailleurs que de ſa Cathédrale. 3. les dignités des Cathédrales ſont en titre & perpétuelles; au contraire l'Official & le Grand-Vicaire n'ont qu'une commiſſion revocable *ad nutum*.

Digitized by Google

CHAPITRE I.

De l'Archidiacre.

QUoique Van-Eſpen ait parlé de la dignité de l'Archidiacre avec beaucoup d'erudition, néanmoins on peut ajouter à ce qu'il en a dit, pluſieurs obſervations importantes. 1. ſuivant la coutume, il doit être Prêtre. 2. il doit remettre à l'Evêque le procès-verbal de la viſite. 3. il eſt fort vrai-ſemblable qu'il doit en remettre l'original. 4. il y a une grande différence entre le droit de viſite qui appartient à l'Archidiacre, & celui que l'on donne à des députés d'un Chapitre, puiſque ceux-ci ne ſont Viſiteurs que par commiſſion, & l'Archidiacre l'eſt en titre. 5. il y a des Archidiacres qui ne ſont pas membres des Chapitres, excepté qu'ils ne ſoient Chanoines. 6. il y en a beaucoup qui ont droit de déport, & quelques-uns qui jouiſſent du droit de dépouille. 7. l'Archidiacre qui a charge d'ames eſt obligé d'avoir 25. ans. 8 l'Evêque ne pourroit retablir les anciennes fonctions des Archidiacres abrogées par les Canons poſtérieurs ou par la coutume. 9. un Archidiacre qui n'a d'autre fonction que celle de viſiter un certain diſtrict, n'eſt obligé à la réſidence qu'autant qu'il en faut pour s'acquitter du devoir de la Viſite. 10. l'Archidiacre n'a pas droit de viſiter les Egliſes Collégiales, ni les Monaſtéres qui ſont das ſon diſtict, ni les Paroiſſes ſituées en des lieux exempts.

Van-Eſpen a encore omis de marquer le droit François contenu dans l'Ordonnance d'Orleans 1560. *art.* 6. l'Edit d'Henri 4. 1606. *art.* 17. l'Edit de la juriſdict. *art* 14. 15. 17.

N. 12. Il auroit dû joindre les Egliſes de France à celles du Païs-Bas, par rapport à la parte de la juriſdiction contentieuſe par les Archidiacres.

N. 21. Il confond l'inſtitution autoriſable avec l'inſtitution collative, & il la diſtingue de celle qui donne la Miſſion ou le ſoin des ames, contre le ſentiment commun & la commune maniere de parler, laquelle eſt fondée 1. ſur le ſommaire du ch. 4. *tit. de Offic. Archid. Archidiaconus ſine mandato Epiſcopi non committit curam animarum, id eſt, non habet inſtitutionem autorizabilem.* Gonzalez ſur ce ch. explique la conceſſion du ſoin des ames par l'inſtitution autoriſable; le Concile de Tolede 1324. ch. 4. interpréte l'inſtitution autoriſable par la commiſſion du ſoin des ames: *Nullus in Beneficio curato adminiſtret, donec in eo per Diœceſanum Epiſcopum inſtitutione autorizabili fuerit inſtitutus, ſeu ſibi commiſſa fuerit cura animarum.*

N. 23. 24 Aux exemples qu'il apporte de quelques Archidiacres des Païs-Bas qui jouiſſent d'une juriſdiction extraordinaire, par rapport aux autres Archidiacres, il auroit dû joindre l'Archidiacre de Beaune & ceux de Chartres, qui connoiſſent des cauſes de mariage & des cauſes criminelles.

N. 29 Il auroit dû avertir qu'en France il ſuffit que l'Archidiacre ſoit bachelier en droit ou en Théologie.

Les preuves de toutes ces obſervation ſont dans le titre 29. §. 5. de mes Inſtitutions pluſieurs fois citées.

CHAPITRE II.

De l'Archiprêtre Cathédral.

VOyez le titre 30. de mes Inſtitutions partie premiere, vous y trouverez ce que l'Auteur a omis ici du droit commun ou du droit François touchan l'âge, les dégrés, les droits, & les fonctions de cette dignité.

CHAPITRE III.

Du Pénitencier.

VOyez le chapitre trente-quatre de mes Inſtitutions partie premiere.

CHAPITRE IV.

De l'Official de l'Evêque.

Num. 6. CE que Van-Eſpen dit que les Officiaux de doivent multiplier ſelon le nombre des Provinces compriſes dans un même Dioceſe, n'eſt vrai pour la France, qu'au cas que chacune ſoit du reſſort d'un autre parlement.

CHAPITRE V.

Du Vicaire de l'Evêque.

Num. 6. CE que Van-Eſpen aſſure que le Grand-Vicaire n'exerce jamais la juriſdiction contentieuſe, n'eſt pas exact, car dans le cours de la vacance il peut faire des procedures qui appartiennent à la juriſdiction contentieſe.

N. 5. Ce qu'il dit dans le ſommaire, que la juriſdiction du Grand-Vicaire eſt deleguée, a beſoin d'explication, car ſi par jurid. deleguée il entend celle qu'il exerce par commiſſion; & non en titre, il a raiſon; le Grand-Vicaire n'exerce que par commiſſion, mais elle eſt générale & ſemblable à celle qui ſe donne à un Procureur choiſi pour toutes les affaires d'une perſonne d'une famille ou d'une Communauté; il n'en eſt pas de même s'il entend parlà, que la juriſdiction du Grand-Vicaire n'eſt pas ordinaire, mais deleguée, prenant ce terme dans le ſens oppoſé à l'ordinaire, en ſorte que le Grand-Vicaire ne puiſſe commettre les affaires concernant le Grand-Vicariat, les unes ſeparément des autres, de même que le delegué par d'autres que par le Prince ne peut commettre même ſeparément les affaires qui lui ſont confiées; car le Grand-Vicaire peut commettre ſeparément les affaires du Vicariat, par exemple, l'examen pour l'Ordination de quelques perſonnes, ou pour l'approbation néceſſaire pour la prédication ou pour l'adminiſtration des Sacremens: d'où vient qu'il eſt compris parmi ceux dont parle le c. 20. *tit. de Off. jud. ord.* & comparé 1. aux Vicaires des Paroiſſe ou aides des Curés dont la juriſdiction eſt ordinaire, quoiqu'ils l'éxercent par commiſſion, *toto tit. x. de Offic. Vic.* 2. aux Legats du ſaint Siége que Clement IV. qualifie d'Ordinaires, les comparant aux Proconſuls envoyés dans les Provinces, c. 2. *de Off. Legati in* 6. vers la fin du titre 24. des Inſtitutions citées.

N. 6. Van-Eſpen auroit dû citer l'art. 2. de l'Edit de la juriſdiction qui ordonne l'inſinuation des lettres de Vicariat.

N. 7. Il auroit dû citer le ch. 4. *de Off. Legati* qui apprend que les lettres de Legat ſe doivent interpreter par l'uſage d'où l'on peut inferer la même choſe pour les lettres de Vicariat.

N. 8. Il auroit dû citer le chap. 1. *de Off. Vicar. in* 6. il dit expreſſément que l'Official perd la juriſdiction par l'excommunication encourue par l'Evêque.

TITRE XIII.

CHAPITRE IV.

Des Conditions qu'il faut avoir dans la nomination du Roi aux Benefices.

AU ſentiment de Van-Eſpen on peut ajouter que le Roi de France prétend qu'il n'y a aucun cas où le Pape puiſſe pourvoir aux Bénéfices conſiſtoriaux ſans ſa nomination, & l'uſage eſt conforme à ſa prétention: 1. pour le cas de négligence de nommer dans le neuf mois. 2. pour le cas de nomination de perſonnes qui n'aient pas les qualités requiſes, car dans l'un & dans l'autre cas le Pape ne pourvoit pas ſans que le Roi nomme pour le cas de vacance, *in Curia per obitum*, le Roi ne ſouffre pas qu'il ſoit pourvû eux Evêchés ſans ſa nomination: à l'égard des Abbayes, il tolere quelquefois que le pourvû par le Pape ſans ſa nomination, jouiſſe aprés s'être oppoſé aux proviſions pour la conſervation de ſon droit.

TITRE XIV.

De la Confirmation des Evêques.

CHAPITRE I.

A qui il appartient de confirmer les Evêques.

Num. 11. & 12. LEs proviſions du Pape ſur la nomination des Evêques ſont plutôt des Lettres d'inſtitution que des Lettres de confirmation. Si ce n'eſt qu'on ne donne à la nomination toute la force de l'élection; ce qu'on pourroit ſans injuſtice, parceque la nomination tient la place de l'election & paroît être une eſpece d'élection par compromis; les Chapitres ayant tranſmis leur droit entre les mains du Roi; mais en ce cas il faudroit reconnoître que les nommés par le Prince aux Evêchés ſitués hors de l'Italie, peuvent adminiſtrer ce qui appartient à la juriſdiction avant les proviſions du Pape, ſuivant le ch. 26. & 44. *tit. de Elect.* ce qui ſeroit un remede efficace contre les mauvaiſes difficultés que ſont les Officiers de la Cour de Rome & le retardement des proviſions ſi pernicieux au bien des ames.

CHAPITRE II.

La Confirmation ſe doit donner avec connoiſſance de cauſe.

LE §. 14. tit. 2. de elect. de la Pragmat. confirme ce que l'Auteur dit de la neceſſité de l'élection & de l'élu avant la Confirmation.

CHAPITRE V.

Num. 13. 14. 15. 16. IL omet une formalité néceſſaire pour la clôture de la regale, c'eſt que l'Arrêt de main levée enregiſtré en la Chambre des Comptes de Paris ſoit ſignifié au Procureur du Roi du lieu où eſt l'Evêché, & envoyé au Bailliage pour y être enrégiſtré à la delicence des ſubſtituts du Procureur-général, qui ſont tenus d'en certifier la Cour, arrêt de réglement du 15. Mars 1677. rapporté par Pinſon tom. 1. des Regal. pag. 89.

Num. 13. Depuis l'union de l'Abaye de S. Nicaiſe à la S. Chapelle ſous Louis XIII. le Roi fait don des fruits de la vacance au nommé, à la réſerve d'un tiers réſervé ſous Louis XIV. en 1676. pour les nouveaux Convertis.

TITRE XV.

De la Confécartion des Evêques.

LA France ne differe pas en ceci des autres nations Catholiques; il ſuffira donc d'obſerver, 1. Que le ſcrutin qui precéde la conſécration, confirme les opinions du Royaume, touchant la qualité de l'obéiſſance dû au Pape V. les Inſtitut. cit. citées par. 1. tit. 17.

2. Dans

Digitized by Google

2. Dans le ſerment qui ſe prête au Pape avant la conſécration, il y a bien des choſes qui ne ſont que de ſtile, on les obſerve dans les inſtitutiones citées p. 1. tit. 72. vers la fin à l' occaſion du ſemblable ſerment prêté par les Abbes avant leur benediction.

3. En France la conſécration de l' Evêque ne fait pas vaquer les penſions qu'il a ſur les Benefices. A l' égard des Bénéfices, ils n' y vaquent qu'aprés l' enregiſtrement du ſerment prêté au Roi. Inſtitutions citées part. 1. tit. 16. part. 2. tit. 124.

TITRE XVI.

Du ſoin Epiſcopal.

CHAPITRE V.

Num. 11. LEs termes du Concile qu'il rapporte *n.* 7. ne peuvent ſouffrir l'extenſion du Decret à d' autres fonctions qu'a celle de la Collation des ordres; on le voit par la peine qu'il impoſe à ceux ſur qui l' Evêque exerce les fonctions Pontificales hors de ſon Diocèſe, puiſqu' elle n' eſt autre choſe que la ſuſpenſe des ordres reçus.

Num. 12. & 14. Il faut que faire porter la Croix élevée devant ſoi ſoit une marque de juriſdiction coactive, puiſque les Archevêques & les Primats ne peuvent jouir de cet honneur que dans leur diſtrict, & il leur eſt permis d' exercer la juriſdiction volontaire par-tout ailleurs.

CHAPITRE VII.

L' Evêque eſt principalement chargé du ſoin des ames de tout ſon Diocèſe.

Num. 5. 6. 7. 8. 9. IL y a des Canons de tous les ſiécles qui prouvent que tous ceux qui exercent le ſoin des ames, le tiennent de l' Evêque, ils ſont ramaſſés dans le ſecond tit. de la collection des Canons concernant les droits & devoirs des Curés.

Num. 6. 8. L'art. 22. de la déclaration de l' Aſſemblée de 1645. porte expreſſement qu'il n'y a point d'exemption per rapport au ſoin des ames, & qu'il ne doit être exercé que ſous les ordres des Evêques y compris les lieux de nul Diocèſe.

Il y a pourtant encore en France pluſieurs Prêtres ayant juriſdiction quaſi Epiſcopale ſur pluſieurs Paroiſſes dont les Curés ne reçoivent que d'eux leur miſſion ou inſtitution autoriſable.

Num. 9. On ne voit pas pourquoi l' Auteur diſtingue la Collation des Bénéfices de l' inſtitution Collative du titre, puiſque la Collation donne le titre.

CHAPITRE VIII. & IX.

De la réſidence des Evêques, & des cauſes legitimes de s' abſenter de leur Diocèſe.

ON voit le droit François ſur ce ſujet dans le chap. 18. des preuves des libertés, & dans la Confer. des Ord. liv. 1. tit. 3. part. 1. §. 10. ſuivant la maxime ci deſſus remarquée cap. 1. il faut qu'on tienne en France que la réſidence des Evêques eſt de droit divin, car ſi Dieu a inſtitué les Evêques, pour gouverner des Egliſes particulieres, il faut qu'il les ait obligés d'y réſider, parcequ' ils ne peuvent remplir leurs devoirs envers les Egliſes ſans y réſider. La même matiere eſt encore traitée par rapport aux uſages de France dans les notes ſur le Concile de Trente ſ. 6. chap. 1. les Rois & les Magiſtrats ont ſignalé leur zele pour obliger les Evêques à réſider: les moyens qu'ils ont employé à cet effet en ſont des preuves; on ſe convainc de l' un & de l' autre par la lecture des lieux indiqués; ce n'eſt pas le lieu d'en dire davantage; il ſuffira d obſerver que ce que l' Auteur rapporte chap. 6. num. 4. du Concile de Trente, ne ſe pratique pas en France, & que du precepte divin de la Réſidence il s' enſuit qu'il n' y a ni privilege ni coutume qui puiſſe en exempter.

TITRE XVII.

De la Viſite des Evêques.

CHAPITRE II.

De la retribution due pour la Viſite.

Num. 17. L'Edit de la juriſdiction art. 27. attribue au Juge d' Egliſe la connoiſſance des procès, au ſujet du droit de viſite entre perſonnes Eccléſiaſtiques, car il eſt un de ces honoraires dont il lui renvoye le Réglement & le jugement.

CHAPITRE III.

Dés lieux ſujets à la Viſite des Evêques.

L'Usage de France paroît contraire à ce que Van-Eſpen dit que toutes les Cures ſont ſujettes à la viſite de l' Evêque; car les Cures qui ſont dans l'enclos des Monaſtéres chefs d' Ordre, ou des Monaſtéres qui ſont la demeure ordinaire des Généraux, ou de ceux qui ont juriſdiction quaſi Epiſcopale, en ſont exemptes; telles ſont les Cures de Cluni, de Citeaux, de ſaint Germain à Paris.

La déclaration du 29. Mars 1696. favoriſe cette obſervation. Il y a un arrêt prout Citeaux contre M. Felix Evêque de Chalons ſur Saone.

Il en eſt de même des Cures ſituées dans un diſtinct où les Prélats inférieurs exercent la juriſdiction ſpirituelle, telles ſont celles qui dépendent du Monaſtére d' Aurillac, ou du Monaſtére de Montivilliers, ou de certains Chapitres, & entr' autres celui d' Orleans.

Les Arrêts qui paroiſſent contraires à cette obſervation ont été rendus dans des circonſtances particulieres, & pour ce ſujet ils ne doivent pas être tirés à conſequence.

Num. 7. Il n'y a pas de preuves que la Bulle de Pie V. qui deroge à la derniere de ces exceptions, ſoit reçue en France; la déclaration des Cardinaux qu'il y joint, émane d' une Congrégation, dont elle ne reconnoît pas l' autorité; il faut dire la même choſe ſur les autres qu' il cite encore dans ce chapitre & dans le ſuivant.

Num. 13. L'art. 6. de l' Ordonnance d' Orleans; confirme ce que l' Auteur dit de l' aſſujettiſſement des Chapitres des Cathédrales à la viſite de l' Evêque, nonobſtant toute exemption.

TITRE XIX.

Des Métropolitains.

TOut le pouvoir des Métropolitains en France ſe réduit 1. A juger par appel. 2. A conferer par devolution. 3. A donner le viſa ou les proviſions ſur le refus des Suffragans. 4. A uſer du Pallium, à célébrer Pontificalement, & à faire porter la Croix élevée dans les Diocéſes de ſes Suffragans. 5. A convoquer les Aſſemblées Provinciales, & à y préſider. 6. A empêcher qu' aucun de ſes Suffragans ne ſoit ſouſtrait à ſa juriſdiction ſans ſon conſentement.

CHAPITRE I.

Num. 12. 13. 14. POur ce qui eſt de néceſſité du conſentement du Roi pour l'érection des Métropoles on l' infere du Concord. *tit. de regia ad Prælaturas nominatione*, car comme le Pape ne peut pourvoir à aucune Prélature de France ſans la nomination du Roy, il faut qu'il ne puiſſe ériger aucune Métropole ſans ſon agrément, parceque cette érection ne ſe peut faire ſans diminuer les droits d' une autre Métropole à laquelle le Roi nomme, & ſans lui donner une nomination, dont il ne doit ſe charger qu'au cas qu'il le juge à propos: on infere la même choſe de l' article 68. des libertés.

CHAPITRE III.

De l' obéiſſance des Suffragans au Métropolitain.

Num. 9. ON doit excepter la France de ce que Van-Eſpen dit, que vers le 14. ſiécle la confirmation & la conſécration des Evêques ont été reſervées au Pape, car la Pragmatique Sanction faite en 1438. tit. 2. §. 14. & 15. ſuppoſe que cette confirmation appartient quelquefois à d' autres, car aprés avoir preſcrit les régles qu'il faut obſerver dans la confirmation, on exhorte le Pape à donner l' exemple aux autres.

CHAPITRE IV.

En quel cas le Métropolitain eſt le Juge ordinaire de ſes Suffragans.

Num. 3. EN France on ne ſouffriroit pas que les Evêques de la Province, joint à ceux de la Province voiſine, juſqu' au nombre de 12. fuſſent les ſeuls & les premiers Juges des Evêques en matiere criminelle, mémoires du Clergé, tom. 1. c. 2. num. 29.

Num. 14. En France le Métropolitain connoît en perſonne des appels interjettés des Ordonnances des Evêques. Voyez les Inſtitutions citées *part. 1. tit. 26. pag. 118.*

CHAPITRE V.

De l' autorité que les Métropolitains ont aujourd'hui dans les Diocèſes des Suffragans.

Num. 12. CE que Van-Eſpen dit que par la négligence des Suffragans les cauſes de toute la Province paſſent au Métropolitain, a beſoin d'explication; car celles qui concernent la juriſdiction contentieuſe ne vont au Métropolitain que par appel fondé ſur un deni de juſtice, ou ſur les griefs cauſés par un jugement; & dans l' un & dans l' autre cas, ce n'eſt pas la ſeule négligence des Suffragans, mais la plainte des parties, qui porte les cauſes au Métropolitain; pour les affaires, qui appartiennent à la juriſdiction volontaire, on n'en voit point d' autres en France qui paſſent au Métropolitain per la ſeule négligence des Suffragans que la collation des Bénéfices.

TITRE

Digitized by Google

Titre XX.

Des Concile Provinciaux.

QUant au Droit François, il faut ajouter qu' il y a pluſieurs ordonnances qui preſcrivent la ténue des Conciles Provinciaux de trois en trois ans; ce ſont l' Edit de Mélun 1580. art. 1. l' Edit de 1610. par Louis XIII. art. 6. Declaration de 1656. de Louis XIV. on a tenu 8. Conciles en conſéquence de l' Edit de Mélun, ſçavoir de Rouen 1581. de Reims 1583. de Bourdeaux 1583. de Tours 1583. de Bourges 1584. d' Aix 1585. de Toulouſe 1590. & de Narbonne 1609. Par la diſpoſition de cet edit, comme par celle de la Déclaration citée, on voit que les Magiſtrats n' étoient pas ſavorables à la tenue des Conciles, car ces Ordonnances leur défendent trés-expreſſement de l' empêcher: après l' Edit de 1610. il s' eſt tenu un Concile à Bourdeaux en 162.. on y avoit gliſſe quelques mots capables de donner ombrage aux Magiſtrats & de les indiſpoſer contre; ce ſont ceux-ci, *y reſerver & juger les plus grandes cauſes*: on commença un Concile à Rouen cinq ans après la déclaration de 1641. il y a une lettre du Roi à l' Archevêque pour la continuation.

Les Aſſemblées génerales du Clergé ont ſouvent arreté de tenir de ces Conciles, ceux qu' elles ont deputé pour faire des remontrances au Roi l' ont pluſieurs fois ſupplié d' en permettre la tenue. Voyez les mémoires du Clergé tom. 1. tit. 2. chap. 1. n. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24.

Ces Conciles n' ont pas demande des lettres-patentes pour l' exécution de leurs Décrets; ils ont cru qu' elles n' étoient pas néceſſaires, parcequ' ils avoient été faits par des Conciles tenus en exécution des Ordonnances Royaux, & quelqu' un même par ordre ou permiſſion; ou exhortation expreſſe, comme on l' a prouvé dans les Diſſertations ſur les Concile de Treure (*a*).

On peut mettre au nombre des Conciles Provinciaux de France, les Aſſemblées Provinciales tenues dans chaque Métropole pour l' acceptation juridique de la Bulle contre les maximes des Saints par M. de Cambrai.

Titre XXI.

Des Légats & des Nonces Apoſtoliques.

EN France le Nonce differe du Legat beaucoup plus qu' ailleurs; car le Nonce n' a aucune juriſdiction dans le Royaume; au lieu qu' on y conſidere le Legat comme un Vicaire du Pape, qui a l' une & l' autre juriſdiction, ſçavoir la volontaire & la contentieuſe temperée par les uſages du Royaume, en ſorte qu' il ne puiſſe exercer ſes pouvoirs que ſelon qu' ils ſont modifiés par les arrêts de vérification. Voilà en général ce que l' Auteur auroit du obſerver ici par rapport à la France.

Chapitre IV.

Num. 8. CE que Van-Eſpen dit dans le ſommaire qu' en France on modifie les facultes des Nonces, eſt faux, puiſque comme il a été remarqué, il n' a point de juriſdiction.

Num. 13. Lorſqu' il dit que la juriſdiction du Legat n' eſt pas ordinaire en France; par juriſdiction ordinaire, il entend celles qui viennent des Benefices, & des Offices de France, car il l' oppoſe à étrangere, & en cela il a raiſon, parceque le Légat n' a d' autre juriſdiction que celle du Pape, laquelle n' eſt pas ordinaire en France, puiſqu' elle n' a lieu qu' en certains cas qui lui ſont permis, & la juriſdiction ordinaire a lieu en tout cas de ſa competence, excepté qu' elle ne ſoit reſervée à un autre.

Num. 17. Les trois chefs auſquels Van-Eſpen réduit les pouvoirs des Nonces de France ne ſont pas de leur competence.

Titre XXIII.

Des Officiers de la Cuor de Rome.

PAr rapport à ce qui regarde ces Officiers, ou plûtôt aux lettres qu' ils expédient, il n' y a rien de particulier concernant les François, ſinon 1. Que les expéditions au ſujet des Bénéfices ſont dattées du jour de l' arrivée du Courier. 2 Que de 71. régles de Chancellerie il n' y en a que 5. ou 6. qui ſoient recues en France. Voyez mes Inſtitutions *part.* 2. depuis *le tit.* 91. juſqu' au *tit.* 200. on y explique toutes celles qui ſont reçues, & il n' y en a que 6. 3. Les brefs de Pénitencerie n' ont pas lieu dans le for extérieur. 4. Il n' y faut des Bulles que pour les Bénéfices conſiſtoriaux, & pour les premieres Dignités des Cathédrales & Collégiales.

Titre XXV.

Chapitre III.

Num. 13. TOurnet, Henris, Bouchel rapportent des arrêts qui défendent aux Religieux de recevoir des enfans de famille ſans le conſentament des parens; il y en a auſſi qui dans certaines circonſtances ont dérogé à cette régle; voyez la N. ſur la maxime 10. chap. 12. de la ſeconde partie, des loix Eccléſiaſtiques dans leur ordre naturel. Voyez auſſi Fevret l. 2. cap. 1. num. 14. l' uſage préſent éſt que ſur la requête des parens qui demandent leurs enfans, le Magiſtrat ordonne aux Religieux de les rendre pour les metére dans un lieu non ſuſpect, où, pendant le tems qu' il preſcrit, leur vocation eſt examinée par des perſonnes pieuſes & éclairées & ſuivant leur avis on les rend aux parens ou au Monaſtere.

Num. 21. 22. 23. 24. En France il eſt permis aux Monaſteres des Religieuſes non fondées de recevoir pour les meubles & habits & autres choſes abſolument néceſſaires pour l' entrée des Religieuſes, 2000. livres dans les Villes, & d' en paſſer de actes pardevant Notaires, outre la dot pour l' entretien, payable en 500. liv. de penſion pour les Villes de Parlement, & de 350. dans les autres Villes, ou en 8000. livres en fonds, pour les Villes de Parlement, & 6000. liv. pour les autres ou moitié en penſion ou moitié en fonds, à proportion de la ſomme exigible en penſion ou en fonds, déclaration du 28. Avril 1693. A l' égard des Monaſteres fondés qui n' ont pas aſſez de revenus pour la ſubſiſtance des filles qui demandent d' entrer, le Roy permet d' y pourvoir ſur les avis que les Evêques ou Archevêques donneront de leurs beſoins.

Chapitre V.

Num. 3. L' Ordonnance de Blois art. 28. ne fait mention que de l' examen avant la profeſſion, & l' attribue au Supérieur de l' Ordre pour les Monaſteres de ſa juriſdiction, de même qu' à l' Evêque pour ceux qui lui ſont ſoumis, les Conciles de France poſtérieurs à cette Ordonnance, parlent de l' un & de l' autre examen, & ne diſent rien du ſuperieur de l' Ordre: à l' égard de l' unité d' examen, il y a un arret du Parlement de Paris, contre M. l' Evêque de Chartres, Godet de Marez, qui le deboute de ſa prétention d' examiner avant la priſe d' habit, il eſt rapporté dans le recueil des arêts notables de différens Tribunaux: le motif en fut que les Religieuſes avoient pour elles l' Ordonance citée, & l' Evêque n' avoit point de poſſeſſion contraire; M. de Coſnac Archevêque d' Aix prétendoit l' un & l' autre examen, même dans les Monaſtères exemts; Ordonnance de 1702. à la fin du titres de Religieuſes: l' art. 19. de l' Edit de la juriſdiction favoriſe la prétention des Evêques de faire l' examen avant la profeſſion dans les Monaſtères exemts comme dans les autres; car il réſerve à l' Evêque comme le Concile de Trente, le droit de permettre aux Religieuſes de ſortir du Monaſtere; en effet il eſt difficile de le faire comme il faut, ſans faire ſortir les Novices dont la profeſſion approche.

Titre XXVI.

Chapitre VII.

De l' expulſion des Religieux incorrigibles.

Num. 10. EN diſant que la France ne ſouffre pas que les Religieux qui ſont des vœus ſolemnels, ſoient renvoyés dans le monde pour quelque crime que ce ſoit, il auroit dû ajouter; il eſt vrai qu' il y eſt permis aux Péres Jeſuites de mettre hors de la Societé les Religieux après la profeſſion.

Titre XXVIII.

Du Vœu d' obéiſſance.

Chapitre IV.

S' il eſt permis aux Religieux d' appeller du precepte de leur Superieur.

Num. 8. 9. 10. 11. 12. IL faut expliquer par l' art. 34. des libertés & par l' arrêt de Réglement du Palement de Paris 8. Mars 1717. les exemples des Bulles qu' on a ramaſſé contre les appels hors de l' ordre, & les arrêts qui ont confirmé ces Bulles, & les reſtraindre aux cas où l' appel eſt injuſte & frivole, car l' appel juſte eſt un remède néceſſaire contre l' injuſtice, & juſtifié par la loi naturelle & divine, auſſibien que par toutes les autres loix qui permettent de ſe défendre contre l' oppreſſion.

Titre XXX.

Du Vœu de Chaſteté.

LE Droit François ne differe point en ceci, du droit commun, ſoit pour la ſubſtance du vœu, ſoit pour les précautions néceſſaires, afin qu' il ſoit bien obſervé; la ſubſtance conſiſte à s' abſtenir de tout plaiſir permis & défendu: concernant la chaſteté, les précautions ſont d' écarter les occaſions de violer ce vœu, & perticulierement celle de la fréquentation des perſonnes de différent ſexe; d' où vient la défenſe faite aux Reguliers, de laiſſer entrer les femmes dans leurs Convens même pour les proceſſions

ou

(*a*) Conſulatur etiam hac de re diſſertatio Eſpenii in Jus Noviſſimum. Extat illa tom. IV. verſus medium editionis Gallicanæ, hujus vero noſtræ Tom. 12. ſub initio.

Digitized by Google

ou prédications ; s'ils n'ont des Bulles viſées par l'Evêque art. 27. des Regul. De là viennent tant d'Ordonnances Royaux au ſujet de la clôture des Religieuſes, portant qu'elles ne ſortiront ſans juſte cauſe approuvée de l'Evêque, & ſans la permiſſion de celui-ci par écrit, & que perſonne ne pourra entrer dans leur Cloſtre ſans la même permiſſion, art. 19. de l'Edit de la juriſdict. Blois art. 31. de là encore l'avertiſſement donné aux Evêques de pourvoir à la tranſlation des Monaſteres qui ſont en des lieux non ſûrs art. 4. 1606. de là les déſenſes faites aux Religieux de demeurer hors de leurs Monaſteres, ſi ce n'eſt que leurs affaires les demandent ailleurs, auſquels cas ils doivent demeurer dans un autre Monaſtere de l'Ordre, ſuppoſé qu'il y en ait dans le lieu, ou dans quelque Communauté Religieuſe, ibid, art. 7. arrêt de Réglement du Parlement de Paris du 14. Mai 1696. & arrêt du Conſeil privé 1641. ſentence de l'Official de Paris contre des Religieux & des Religieuſes demeurans hors de leur Cloitre, portant qu'ils s'y retireront dans quinzaine, & que les Curés s'informeront s'il y en a dans leurs Paroiſſes, & s'ils en découvrent, ils en donneront avis au Promoteur 1681. inſtit. à la pratiq. p. 803. procedur. crim. des Official. part. 1. c. 7. p. 251. on y voit différentes procedures contre ces ſortes de Religieux.

Je ne connois point en France de Religieuſes non cloſtrées, ou à qui on permette de vivre comme ſi elles ne l'étoient pas ; il y en a dans le Païs-Bas c. 4. de ce titre num. 15. 16. c'eſt un abus contraire au droit commun; il faut en excepter les Hoſpitalieres, dont l'inſtitution paroit incompatible avec la clôture, c'eſt là tout ce qui paroit regarder la ſubſtance du vœu de Chaſteté, & les précautions pour le faire obſerver : à l'égard des Chefs qui n'appartiennent que de loin au vœu, on trouve quelques particularités dans le droit François, 1. la connoiſſance de l'appel comme d'abus au ſujet des conteſtations ſur la clôture eſt réſervée aux Parlemens, lors même que le Monaſtere ou les Supérieurs du Monaſtere ont leurs cauſes commiſes ailleurs, article 20. de l'Edit de la juriſdiction.

2. Res Religieuſes même exemptes ont beſoin de la permiſſion de l'Evêque pour pouvoir ſortir ; il faut qu'elle ſoit par écrit, art. 33. du Réglement des Reguliers.

3. Les Religieux quelqu'exemts qu'ils ſoient, ne jouiſſent pas de l'exemption, lorſqu'ils delinquent au ſujet de la clôture des Religieuſes ou de l'adminiſtration de leur bien, art. 31. du même Réglement.

4. L'Evêque a droit d'examiner les Novices pour la profeſſion dans les Monaſteres, *ibid. art.* 31.

5. D'approuver les Confeſſeurs ordinaires & extraordinaires deputés par les Supérieurs Reguliers, *ibid. art.* 36.

6. Les ſervantes ſéculieres ou écolieres enfermées dans les lieux réguliers, ſont obligées à la clôture, *ibid. art.* 36.

TITRE XXXI.

Des Superius des Monaſteres.

CHAPITRE II.

Des differences entre les Prieurs Reguliers.

LEs Prieurés Conventuels qui étoint electifs au tems du Concordar, ſont de nomination royale, il n'y a point de Prieuré collatif dont la nomination appartienne au Roi en vertu du Concordat.

CHAPITRE III.

De l'autorité des Prélats pour la Correction.

VAN-ESPEN auroit dû obſerver que les Prélats commendataires n'ont aucune juriſdiction ſur les Religieux, ſi ce n'eſt pars indult ou par l'uſaga qui leur a conſervé celle qu'ils avoient autrefois.

N. 31. Ce qu'il dit vers la fin qu'aujourd'hui tous les Prélats Reguliers ont droit de porter l'excommunication majeure, doit être reſtraint à ceux qui ont juriſdiction Epiſcopale ſur les Religieux dans le for externe ; le Concile de Trente ſeſſ. 25. c. 3. le reſerve à l'Evêque privativement à tous Prelats inférieurs : d'où vient qu'aucun Chef d'Egliſe Cathédrale, ni aucun Archidiacre, ni aucun autre, ayant encore quelque juriſdiction dans le for externe, n'a plus droit d'excommunier de cette maniere, on peut appliquer à ce ſujet ce que dit Fevret l. 7. c. 2. n. 3. au ſujet du pouvoir d'accorder des monitoires, car l'excommunication des monitoires eſt de même eſpèce que le autres : ainſi ceux qui n'ont pas droit da donner des Monitoires, n'ont pas droit d'excommunier ; le ch. 13. *de foro compet.* montre qu'il y avoit des Prélats inférieurs qui ayant la juriſdiction contentieuſe n'avoient pas droit d'excommunier : le ch. 12. *de major. & obed.* fait voir qu'il y avoit des Abbeſſes qui ayant le pouvoir de ſuſpendre même les Clercs *de Officio & Beneficio*, n'avoient pas celui de les excommunier.

CHAPITRE IV.

Cas auſquels le Supérieur a beſoin du conſentement ou du conſeil du Chapitre.

LE num. 24. ſemble ne s'accorder pas avec le num. 26. car ſi à préſent le Gouvernement de la plûpart des Religions eſt Ariſtocratique, il faut que le Supérieur ait beſoin du conſentement du Chapitre, hors des cas expreſſément exceptés, puiſque dans le Gouvernement Ariſtocratique tout ſe doit faire par le Corps des Seigneurs, conjointement avec le Chef ; ainſi le Chef doit avoir beſoin de ce conſentement, ſi ce n'eſt en certains cas que le bien du Corps demande qu'ils lui ſoient réſervés, mais peut-être parle-t'il num. 24. du Gouvernement Régulier par rapport aux changemens que les nouvelles Conſtitutions y ont fait, & dans le num. 26. il le conſidere par rapport au droit commun, ſelon lequel il étoit originairement Monarchique.

N. 27. Il y a pluſieurs regles de droit qui paroiſſent contraires à ce qu'il dit que dans le cas où le Prélat a beſoin du conſentement de Chapitre, il n'eſt pas néceſſaire quo tous conſentent ; mais ces régles ne peuvent être reſtraintes aux cas qu'il excepte par le mot *ordinairement*, ces régles ſont : *quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet. Et in re communi potior eſt conditio prohibentis.*

Ce qu'il ajoute que dans les elections il ſuffit d'avoir la plus grande partie conſidérée par rapport aux autres qui ont élu d'autres perſonnes, eſt contraire à pluſieurs textes du droit qui diſent clairement qu'il faut la plus grande partie conſidérée par rapport aux capitulans. Voyez le ch. 48. *de elect.*

N. 28. Il faut reſtraindre ce qu'il dit de la nullité des actes faits ſans l'agrément du Conſeil, aux cas où elle eſt portée par les Conſtitutionis ; car 1. les actes faits ſans le conſentement des parties intéreſſées, ne ſont pas nuls, mais ſeulement caſſables ſur leus plaintes, & le conſeil eſt une choſe moins importante que le conſentement, puiſque le Supérieur n'eſt pas obligé de ſuivre le ſentiment de ceux qui n'ont que voix Conſultrice, & il eſt tenu de ſe rendre à la pluralite de voix de ceux dont le conſetement eſt néceſſaire.

CHAPITRE V.

C'eſt aux Abbés d'adminiſtrer le temporel des Monaſteres & aux Officiers qu'il commet à cet effet.

Num. 9. L'ART. 18. de l'Edit de la juriſdiction ſuppoſe que les Canons donnent aux Evêques le droit de veiller ſur la conſervation des biens des Monaſteres tant d'hommes que de femmes, car en exécution des Canons, il leur ordonne da viſiter les Monaſteres & de remédier au deſordre qu'ils y trouveront touchant l'adminiſtration des biens temporels ; l'art. 37. du réglement du Clergé de France touchant les Reguliers, ſuppoſe auſſi que les Evêques ſont obligés de tenir la main à ce que les biens des Religieuſes ſoient duement adminiſtrés, quoiqu'elles ſoient exemptes, & qu'ils ont droit d'y remédier au défaut des Superieurs même Reguliers.

CHAPITRE VII.

Des Abbés Laiques & Commendataires.

IL ne parle du Droit François par rapport aux Commendes, qu'aux n. 43. & 45. & ce qu'il en dit num. 45. n'eſt pas exact, car les Cardinaux ne jouiſſent plus de la juriſd. inferieure dans les Monaſteres qu'ils ont en Commende ſans indult, mais ils peuvent en jouir en vertu d'indult, il y en a des preuves dans le recueil des piéces concernant le procès du Cardinal de Bouillon, avec les Religieux reformés de Cluni : on peut ſuppléer ces deux défauts par le titre 111. de la ſeconde part. de mes inſtitutions.

CHAPITRE IX.

De l'Election & de la Nomination des Supérieurs.

LEs guides que ſuit l'Auteur en ce qu'il dit du droit François ſur ce ſujet, ne ſont pas trop ſûrs : il y a eu du changement conſidérable depuis leur mort.

N. 5. Suivant le Concordat ou n'eſt obligé de ſuivre la forme du ch. *quia propter* ; dans l'Election des Abbés qu'au cas que les conſtitutions de l'Ordre n'en preſcrivent point de particuliere tit. 3. §. 3.

N. 21. Le Roi nomme à la premiere miniſterie des Maturins quoiqu'elle n'ait point de manſe ſéparée.

N. 25. Si le Roi ne nomme pas aux Abbayes des filles de l'Ordre de S. François, ce n'eſt pas parceque les Supérieurs n'ont point da manſe ſeparée, autrement le Roi ne nommeroit à aucune Abbaye de filles, parceque les Abbeſſes n'ont point de manſe ſeparée ; mais c'eſt qu'elles ſont pauvres, & que le revenu provient principalement des quêtes. Ajoutez que pour pouvoir donner une Abbaye en commende, il ſuffit que l'Abbé ait l'adminiſtration des revenus, ſans autre obligation que celle d'entretenir les Religieux, les lieux Reguliers, les Egliſes, faire acquiter le ſervice, exercer l'hoſpitalité & faire les autres aumônes néceſſaires ; en effet il ſeroit aiſé de juſtifier que la ſeparation des manſes eſt poſtérieure aux commendes de pluſieurs Abbayes ; on en a des preuves dans les arrêts du Parlement de Paris qui ont ordonné le partage des biens des Monaſteres entre l'Abbé ou le Prieur d'une part, & les Religieux de l'autre ; voyez Neron pag. 488. & mes Inſtitutions ſi ſouvent citées pag. 691.

CHA-

Digitized by Google

CHAPITRE XI.

De l'ordre & de l'âge requis dans les Superieurs Reguliers.

Num. 15. EN rapportant le Decret du Concile de Trente qui requiert pour les Abbayes des filles 40. ans accomplis, & 8. ans de profeſſion, ſi ce n'eſt qu'il ne s'en trouve pas dans le Monaſtere qui ayent ces deux qualités, auquel cas il ſe contente de l'âge de 30. ans & de 5. ans de profeſſion: Van-Eſpen auroit dû remarquer que ce Decret n'eſt pas reçu en France, mais que comme dans le Royaume on comprend les Abbeſſes ſous le nom des Abbés, on y étend aux Abbeſſes ce que le Concordat ordonne touchant l'âge des Abbés.

On y requiert 10. ans de profeſſion ou 6. ans d'offices Clauſtraux art. 4. de l'Edit de 1606.

TITRE XXXII.

CHAPITRE V.

Du but & de la forme de la viſite & de la reforme.

Num. 7. LE Cardinal d'Eſtrées a été Viſiteur Apoſtolique de l'Abbaye de S. Claude: pour pouvoir exercer une ſemblable commiſſion, il faut être François, avoir des lettres patentes enregiſtrées au Parlement dans le reſſort du-quel ſont les lieux ſoumis à la viſite, & que les lieux ſoient immediats au S. Siége,

FINIS.

Digitized by Google